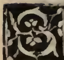
Honorando

Aurea Diui Thome aquinatis de ordine predicatorum docto ris Angelici Summa cō tra gentiles.

Cum Priuilegio

¶Corrector ad Lectorem.



Icuti diuus Thomas aqnas: doctor Angelicus de ordine predicatorum: inter preclarissimos iterpretes Theologos: quasi quoddā radiātissimus Iubar prefulgere cūctis sanemētis doctis catholicis certissime videtur: ita celeste hoc opus: in errores gentilium et hereticorum contrarios sancte fidei: pre ceteris suis Comentarijs eruditione ac sapiētia refertis: adeo christiane philosophie cōducere non inmerito comprobatur: vt ausim asseuerare: nihil aliquando insurrexisse: aut posse nouiter emergere contra ipsaz rectā fidem: quod mediis fidius non possit ex his que in eo cōtinentur, (si profunda perscrutentur). explodi omnino: et funditus labefactari. Sic profecto congeste sunt in eo cumulatissime rationes ad fidei propugnationez adiectis sacre scripture testimonijs: vt eisdem veluti armis expeditissimis: taz ad defendēdam veritatem: q̄z ad inuadendos et expugnādos ipsius fidei perfidos hostes vti possis. Nunc itaqz tam saluberrimuz codicem tibi trado fidelis ac docte lector nouo modo distinctū paragraphis: cum adnotatione numeri plurium rationum quibus diuinus doctor idem astruere contendit: et id ante paragraphos ponitur: nequicpiam insertum videatur de nostro inter verba tanti doctoris. Apposui etiaz nō nullas appostillas marginales: quibus diuerse in eodem capitulo contente difficultates separantur: allegantur nōnunq̄z aliqua loca aliorum doctorum quibus idem diffusius habetur: allegantur etiam particule textus Aristotelici: per Aueroi cōmētatorem distincte: et capitula librorum tā Aristote. q̄ Auicene: Augustini: Damasceni: et aliorū. que ipse sanctus doctor pro stilli grauitate seruanda: vel fortassis breuitate sectanda non expressit: quo possis celeriter si libuerit in fonte videre: omnisqz querendi labor absit. Et quoniam propria huius libri intentio est: rationibus veritatem probantibus sacram scripturaz addere: qbus capitulis id fit: in margine ponit. Aucto. s. scripture: vbi etiaz error contrarius elisus exprimitur in margine habetur Exclusio erro. Hinc fit vt te non oporteat. (quod studiosi solent). calamum manu tenere studendo: nisi forsitan ad aliqua modica emendanda. que quilibet vel mediocriter doctus facile possit aduertere: que incuria impressorum vel omittuntur vel immutantur. Hoc vnum postremio te admonituz velim. quanti sit hic liber habēdus nō posse a te perpendi nisi illum attētiori cura legeris et perlegeris Vale.

Capitula. Carte. Capi. car.

Incipit Tabula Capitulorū.li.cōtra gē tiles sancti Thome de Aquino.

Liber primus.

Liber Secūdus.

Liber Tertius.

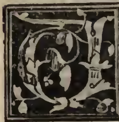
Liber Quartus

Cap.		car.

¶ LAVS DEO.

¶ Incipit liber primus de veritate catolice fidei contra errores gentilium: editus a venerabili fratre Thoma de Aquino de ordine fratrum predicatorum doctore egregio.

¶ Quod sit officium sapientis. Cap. primū.



Eritatē meditabitur guttur meū: et labia mea detestabuntur impium. prouerb. 8. ¶ Multitudinis vsus quē in rebus noīandis

2º topi. Ca. 6. sequendū phs cē

cēset: communiter obtinuit vt sapientes dicātur q res directe ordināt et eas bñ gubernāt. Vñ inter alia que hoīes de sapiēte con

In prohemio metha. cipiunt: a pho ponit q sapiētis ē ordinare. Omnium aūt ordinādorū ad finē gubernationis et ordinis regulā ex fine sumi necesse ē. Tunc enim vnaqueqz res optime disponitur cū ad suū finē conuenienter ordinatur. Finis eni vniuscuiusqz est bonū. Vnde videmus in artibus vnā alterius eē gubernatiuam et quasi principē: ad quā pertinet eius finis. ¶ Sicut medicinal' ars pigmētarie pncipat: et eā ordinat pp̄ter hoc q sanitas circa quā medicinal' vsatur finis est omniū pigmētorū que arte pigmētaria cōficiuntur. ¶ Et sile appet in arte gubernatoria respectu nauifactiue: et in militari respectu equestris. et ois bellici appat⁹. Que quidē artes aliis pncipātes architectonice noiant quasi pricipales artes. vnde et earum artifices qui architectores vocantur nomē sibi vēdicant sapientū. ¶ Quia vo predicti artifices singulariū quarūdā rerū fines ptractātes: ad finē vlem oium non ptingunt: dicunt quidē sapiētes huius vel illius rei fm quē modū dicit (1. ad Cor. iii. Vt sapiēs architector fūdamētū posui). Nomē aūt simpliciter sapiētis: illi soli reseruatur: cuius consideratio circa finem

In pro be. met. principiū. 6. eth. capit. 8. vniuersi vsatur: qui etiā est vniuersitatis principiū. (Vñ fm phm): sapiētis ē cās altissimas cōsiderare. Finis aūt vltim⁹ vniuscuiusqz rei est q intēdit a primo auctore vel motore ipsius. Primus autē auctor et motor vniuersi est intellect⁹. (vt. i. ōndet). Oz eni vltimū finē vniuersi eē bonū intellectus: hic aūt est veritas. Oz igit veritatē esse vltimū finē totius vniuersi: et circa ei⁹ cōsiderationē pncipalr sapiētiā insistere. ¶ Et iō ad veritatis manifestationē diuina sapiētia carne induta se venisse in mundum testat dicens. (Jo. xviii. Ego in hoc natus sū et ad hoc veni in mūdum vt testimoniū perhibeā veritati). Sed et primam phiam phus determinat esse sciam veritatis: nō cuiuslibet: sed eius veritatis que ē origo ois veritatis. s. que ptinet ad primū principiū essendi oibus: vñ et sua veritas est ois veritatis pncipiū. Sic eniz est dispō rerū in veritate sicut in eē. ¶ Eiusdē aūt est vnum cōtrariorū psequi et aliud refutare: sicut medicina que sanitatē operat: egritudinē vo excludit: vnde sicut sapiētis est veritatē precipue de primo principio meditari et aliis disserere: ita eius est falsitatē cōtrariā ipugnare. ¶ Cōuenienter ergo ex ore sapiētie duplex sapientis officiū in vbis ppositis demōstratur. s. veritatē diuinā que antonomasice ē veritas meditatā eloq: qd tāgit cū dicit. (Veritatē meditabit guttur meū). Et errorē cōtra veritatem ipugnare: qd tāgit cū dicit. (Et labia mea detestabūtur ipiū). per quod falsitas cōtra diuinā veritatem designatur que religioni contraria est. que impietas nomiatur: vnde etiā falsitas cōtraria etiā ei ipietas sibi nomē assumit.

¶ Que sit in hoc ope auctoris intētio. 2.



Nter omnia vo studia hominū sapiētie studiū est pfectius sublimius et vtilius. et iocūdius. Perfectius quidē: q in quātū hō sapiētie studio dat se: intātū vere beatitudis iā aliquā ptem hz. (Vñ sapiēs dicit Beat' vir q in sapiētia mo. Eccli. xiiii.). Sublimi⁹ aūt est q p ipm homo ad diuinā silitudinē pcipue accedit que oia i sapiētia fecit: vñ q silitudo cā est dilectiōis: sapiētie studiū pcipue deo p amicitiā cōiungit: pp̄ter qd. (Sap. vii. dicit q sapiētia est ifinitus thesaurus hoībus: quo qui vsi sunt. fa. sūt pti. ami. dei). Vtilius aūt est q p ipsā sapiētiā ad im

mo. talitatis regnũ peruenitur. (Cõcupiscentia aũt sapiẽtie deducet ad regnum ꝑpetuũ). Sap. 6. Jucũdius aũt est (q: non habet amaritudinẽ cõuersatio illius: nec tedium cõuictus illius sed leticiam ꝛ gaudium. Sap. 8.). Assũpta igit ex diuina pietate fiducia: sapiẽtis officium ꝓsequẽdi q̃uis ꝓprias vires excedat, ꝓpositũ nostre intentionis est veritatẽ: quã fides catolica ꝓfitetur: ꝓ nostro modulo manifestare errores eliminãdo cõtrarios. (Ut eni verbis Hilarij vtar. Ego hoc vel ꝑcipuum vite mee officiũ debere me deo cõscius sũ: vt eum ois sermo meus ꝛ sensus loquatur).

¶ Cõtra singuloꝝ aũt errores difficile est ꝓcedere propter duo. ¶ Primo q: non ita sũt nobis nota singuloꝝ errantiũ dicta sacrilega vt ex his que dicũt possimus rõnes assumere ad eoꝝ errores destruẽdos. Hoc eni mõ vsi sũt antiq doctores in destructionẽ erroꝝ Gẽtiliũ quoꝝ positiões scire poterãt: q: ꝛ ipsi Gẽtiles fuerãt: vel saltẽ inter gẽtiles conuersati: ꝛ in eoꝝ doctrinis eruditi. ¶ Secundo q: quidã eoꝝ vt macometiste ꝛ pagani nõ cõueniunt nobiscũ in auctoritate alicuius scripture per quã possint cõuinci: sicut cõtra iudeos disputare possumus ꝑ vẽtus testamẽtuz: cõtra hereticos per nouũ. hi vo neutrũ recipiunt: vnde necesse est ad naturalẽ rationẽ recurrẽ cui oẽs assentire cogũtur: que tamẽ in rebus diuinis deficiẽs est. Simul aũt veritatẽ aliquã inuestigãtes ondemus q errores ꝑ eã excludãtur. ꝛ quõ demõstratiua vitas fidei xp̃iane religiõis ꝯcordet.

¶ Quis modus possibilis sit diuine veritatis manifestandum. 3.



Uia vero non oiu veritas manifestãde modus est idẽ. (disciplinati aũt hominis est tm̃ de vnoquoq; fidem cupe tẽptare quãtũ natura rei ꝑmittit vt a pho) optime dictũ est: ꝛ Boeti⁹ introducit necesse ẽ prius ondere qs modus possibilis sit ad vitatẽ ꝓpositã manifestãdã. ¶ Est aũt in his q̃ de deo cõfitemur duplex vitatis modus. ¶ Quedam nãq; vera sũt de deo que oẽm facultatẽ hũane rõnis excedũt: vt deũ eẽ trinum ꝛ vnum.

phus ꝑ ethi. ca° secũdo. Boe. ꝑ de trini. cap° 2°.

¶ Quedã vo sunt ad que etiã rõ nalis ꝑtingere põt: sicut est deũ esse deũ esse vnuz ꝛ alia hmõi: que etiã phi demõstratiue de deo ꝓbauerũt: ducti nali lumine rationis. ¶ Q2 aũt sint aliqua itelligibiliũ diuinoꝝ que hũane rõnis penitus excedãt igẽniuz: euidẽtissime apparet. ¶ Cũ eni principiuz totius scie quã de aliqua re rõ percipit sit itellectus substãtie ipsius: eo q ſm doctrinã phi demõstratõis principiũ est qd quid est. opz q ſm modũ quo substãtia rei itelligitur sit eoꝝ modus que de re illa cognoscũtur: vñ si intellectus hũanus alicui⁹ rei substãtiã cõprehendit. puta lapidis vel triãguli: nulliũ intelligibiliũ illius rei facultatez hũane rõnis excedet. Qd qdẽ nobis circa deũ nõ accidit. nã ad substãtiã ipsi⁹ capiendã: itellectus hũanus nõ põt nali vtute ꝑtingere: cũ itellectus nr̃i ſm modũ ꝑsentis vite cognitio a sensu icipiat. Et iõ ea q̃ in sensu nõ cadũt. nõ pñt hũano intellectu capi: nisi q̃tenus ex sensib⁹ eaꝝ cognitio colligitur. Sẽsibilia aũt ad hoc ducere itellectũ nostrũ nõ pñt vt in eis diuina substãtia videatur qd sit: cũ sint effectus cãe vtutẽ nõ equãtes. ducit tamẽ ex sensibilibus intellectus noster in diuinã cognitionẽ vt cognoscat de deo. q: est ꝛ alia hmõi que oz attribui p̄io ꝑincipio. ¶ Sũt igit q̃dã itelligibiliũ diuinoꝝ q̃ hũane rõni sũt ꝑuia. q̃dã vo que oino vim hũane rõnis excedunt. Cõclo.

2 ¶ Adhuc ex itelligibiliũ gradib⁹ idẽ est facile videre. Duoꝝ eni quoꝝ vnus alio rem aliquã itellectus subtilius ituet: ille cuius itellect⁹ est eleuatior multa itelligit q̃ alius oino cape nõ põt. sicut pz in rustico q nullo mõ phie subtiles cõsideratiões cape põt intellectus aũt angeli plus excedit itellectũ hũanũ q̃ itellect⁹ optimi phi itellectũ rudissimi idiote. q: hec distãtia iter spẽi hũane limites cõtinet. q̃s ãgelic⁹ itellect⁹ excedit. Cognoscit qdẽ angel⁹ deũ ex nobiliori effectu q̃ hõ. quãto ipa substãtia angeli ꝑ quã in dei cognitionẽ ducit nali cognitiõe ẽ dignior reb⁹ sensibilib⁹. ꝛ etiã ipa aia ꝑ quaz intellect⁹ hũanus in dei cognitionẽ ascẽdit. multoq; ampli⁹ itellect⁹ diuin⁹ excedit angelicũ. q̃ angelicus hũanũ. Ipe eni itellectus diuinus sua capacitate substãtiã suaz adequat ꝛ iõ ꝑfecte de se itelligit qdẽ. ꝛ ois

cognoscit q̃ de seipso intelligibilia sũt: nõ ãt naturali cognitiõe angelus de deo cognoscit qd est: q2 ⁊ ipsa substãtia angeli p quã in dei cognitionẽ ducit est effectus cãe virtutẽ nõ adequãs. vñ non oia que in seipso deus itelligit: angelus nãli cognitiõe cape põt. nec ad oia que angelus naturalis sua ɥtute intelligit. humana rõ sufficit capiẽda. Sicut igit maxime amẽtie esset idiota q ea q̃ a pħo pponunt falsa esse assereret, ꝓpter hoc q ea cape nõ põt. ita ⁊ multo amplius nimie stulticie eẽt hõ si ea q̃ diuinit⁹ angeloꝝ ministerio reuelant. falsa esse suspicatur ex hoc q rõne inuestigari nõ possũt.

3 ¶ Adhuc idẽ manifeste appet ex defectu quẽ in rebus cognoscẽdis quottidie experimur. Rex eñi sensibiliũ plurimas ꝓprietates ignoramus. earũq3 ꝓprietatũ quas sensu appꝛehẽdimus rõnẽ pfecte in plurib⁹ inuenire nõ possumus. multo igit ampli⁹ illius excellẽtissime substãtie trãscendẽtis oia intelligibilia hũana rõ iuestigare nõ sufficit.

tex. cõ. i.

¶ Huic ẽt cõsonat dictũ pħi q in (secũdo metaphi.) asserit q itellect⁹ noster sic se hz ad prima entiũ q̃ sũt manifestissima in na

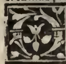
auctoritas sac scripturẽ

sicut oculus vespertilionis ad solẽ. ¶ Huic etiã ɥitati sacra scriptura testimoniũ phibet. dr eñi. (Job. xi. Forsitan vestigia dei cõprehendes. ⁊ omnipotẽtẽ vsq3 ad perfectum reppꝛries). Et. xxxvi. (Ecce de⁹ magnus vincẽs sciam nostrã). Et. i. Cor. xiii. (Ex pte cognoscimus). Nõ igit oẽ quod de deo dicit quãuis rõne inuestigari nõ pos

Manichei error.

sit statĩ quasi falsũ est abijciẽdũ. vt manichei ⁊ plures infideliũ putauerunt.

¶ Q3 veritas diuinorum ad quã naturalis ratio pertingit cõuenienter hominibus credenda proponitur. .4.



Uplici igitur veritate diuinoꝝ intelligibiliũ existẽte. vna ad quã rõnis inquisitio ptingere põt altera q̃ oẽ ingeniũ hũane rõnis excedit vtraq3 ꝯuẽiẽter diuinit⁹ hõi

Conclo b⁹ capli

credẽda ꝓponit. ¶ Hoc ãt de illa ꝓ ostẽdũ est q̃ iqsitõi rõnis puia eẽ põt. ne forte alicui videat ex q̃ rõne hri pt. frustra id sup

p^m incõueniens

nãli ispiratõe credẽdũ traditũ eẽ. ¶ Seqrẽtur tñ tria icõueniẽtia si hui⁹ ɥitas solũ mõ rõi igrẽda relinqret. Unũ ẽ q paucis hõib⁹ dei cognitio ieẽt. A fructu. n. studiose iqsitõis q ẽ ɥitatis iuẽtio. pmimi ipediunt trib⁹ de cãis. ¶ Quidã siqdẽ pp ꝯplexiõis indispõnẽ. ex qua multi naturaliter sũt indispositi ad sciendũ: vñ nullo studio ad hoc ptingere possent vt sũmũ gradũ humane cognitiõis attigerẽt: q i cognoscẽdo deum ꝯsistit. ¶ Quidã vero ipediunt necessitate rei familiaris: oꝫ. n. esse inter hoies aliquos q tẽporalib⁹ amistrãdis isistãt q tantũ tẽp⁹ in ocio cõtemplatiue inqsitiõis nõ possẽt expẽdere vt ad sũmũ fastigiũ hũne iqsitiõis ptingerent. s. dei cognitionẽ. ¶ Quidam autẽ impediuntur pigritia. ¶ Ad cognitionem enim eorum que de deo ratio inuestigare potest: multa pꝛecognoscere oportet: cum fere totius philosophie consideratio ad dei cognitionem ordinetur: propter quod metaphisica que circa diuina versatur: inter philosophie partes vltima remanet addiscenda. Si ergo non nisi cum magno labore studij ad predicte veritatis inquisitionem perueniri põt. quẽ quidem laborem pauci subire volunt pro amore scientie: cuius tñ mentibus hominũ naturalem deus inseruit appetitum.

2 ¶ Secundum inconueniens est: q illi q ad predicte veritatis congnitionem vel inuentionem peruenirent: vix post longũ tẽpus pertingerent. tam propter huiusmodi veritatis profunditatem ad quam capiendã per viam rationis: non nisi prius post longum exercitium intellectus humanus idoneus inuenitur: tum etiã propter multa que pꝛeexiguntur vt dictum est. tũ propter hoc q tempore iuuentutis dũ diuersis motibus passionum anima fluctat: nõ est apta ad tam alte veritatis cognitionẽ: sed in quiescẽdo fit prudẽs ⁊ sciẽs. (vt dicitur in. vij. ꝓhisicoꝝ). remaneret igitur humanũ genus si sola rationis via ad deum cognoscendũ pateret i maximis ignorantie tenebris: cum dei cognitio que homines maxime pfectos ⁊ bonos facit non nisi quibusdam paucis ⁊ his paucis etiã post temporis longitudinem prouenirent. 2^m incõueniẽs. tex. 2. 20 3^m incõueniens

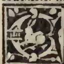
3 ¶ Tertium inconueniens est q inuestigationi rationis humane plerumq3 falsitas admiscetur propter debilitatẽ intellectus nostri in iudicando ⁊ fantasmatũ per

Aug. li. 18. d ci. dei ca°. 41°.

mixtionē. Et iō apud multos in dubitatione remanerēt ea q̄ sūt vissime ēt demonstrata: dū vīz demōstratōis ignorāt: et pci pue cū videāt a diuersis q̄ sapiētes dīr di uersa doceri. ¶ Inter multa ēt v̄a q̄ demōstrātur imiscet aliqñ aliqd falsū qd nō demōstrat: s3 aliq̄ pbabili vl sophistica rōe asseritur: q̄ iterdū demōstratio reputat. Et iō oportuit p viā fidei firā certitudine ipa3 veritatē de reb⁹ diuinis hōīb⁹ exhiberi. ¶ Salubriter ergo diuina puidit clementia vt ea ēt q̄ rō iuestigare pōt fide tenēda pciperet. vt sic oēs de facili possent diuine cognitiōis pticipes eē. et absq3 dubitatiōe et errore. ¶ Hic est qd (Eph.iiii. dr. Ja3. Nō ambuletis sicut et gētes ambulāt i vanitate sensus sui. tenebris obscuratū habētes itellectū). Et Isa.liii. (Ponā vniuersos filios tuos doctos a domino).

Aucto. sac. scr.

¶ Q3 ea que rōne iuestigari non possunt cōuenienter fide tenēda hōib⁹ pponūt. 5.



Videtur aūt qbusdā fortasse nō debere hōi ad credēdū pponi illa q̄ rōne inestigare nō sufficit: cum diuina sapiētia vnicuiq3 fm modū sue nāe puideat. ¶ Et iō demōstrādū ē q̄ necessariū sit hōi diuinitus credēda pponi ēt illa q̄ rōne excedūt. ¶ Nullus. n. desiderio et studio in aliqd tēdit nisi sit ei precognitū. Quia ergo ad altius bonū q̄3 expiri in pñti vita possit hūana fragilitas hoies p diuinā puidētiā ordinātur: vt in sequētib⁹ iuestigabit: oportuit mētē euocari in aliqd altius q̄3 rō nr̄a in pñti possit ptingere vt sic disceret aliqd desiderare et studio tēdere in aliqd qd totū statū pñtis vite excedit. Et h pcipue xpiane religiōi ptit q̄ singulariter bōa spūalia et eterna pmittit: vñ et i ea plima humanū sensū excedētia pponūt. Lex aūt vetus que tēporalia pmissa habebat: pauca pposuit q̄ humāe rōnis iqsitionē excederēt. Scd3 ēt hūc modū philosophis cura fuit (vt p3. vij. et x. eth: cop) ad hoc vt hoies a sensibilium delectatiōibus ad honestatē pducerēt: ostēdere eē alia bōa his sensibilibus potiora: quo3 gustu multo suauius q vacāt actiuis vel ptēplatiuis virtutibus delectant. ¶ Est ēt necessariū hmōi veritatē ad credēdū hōib⁹ pponi ad dei cognitōe3 veriorē habēdā. Tūc. n. solū vere deū cognoscim⁹ qñ ipsu3 eē credim⁹ supra oē id qd de deo cogitari ab hoie possibile ē: eo q̄ nāle hominis cognitionē diuina substātia excedit (vt supra ostēsu3 ē). Per hoc ergo q̄ homini de deo aliq̄ pponūt q̄ rationē excedūt: firmat i hoie opinio q̄ deus sit aliqd supra id quod cogitari potest.

Conc°. probā.

capi. 3.

2 ¶ Alia ēt vtilitas īde pueit. s. psūptiōis repssio q̄ ē mr̄ erroris. Sūt. n. qdā tātū de suo igenio psumētes vt totā naturā diuinā se reputēt suo itellectu posse metiri estimātes sc3 totū eē ve₃ qd eis vr: et falsum qd eis nō vr. Vt ergo ab hac psūptōe humanus aius liberatus ad modestā inqsitionē veritatis perueniat: necessarium fuit homini proponi quedam diuinitus que omnino intellectum eius excederent.

3 ¶ Apparet ēt alia vtilitas ex dictis (phi in. x. ethico₃.) Cū. n. Simonides cuidā homini pretermittēdā diuinā cognitionē psuaderet: et humāis reb⁹ igēiū applicādū oportere inquiēs humana sapere hoiem et mortalia mortalē: cōtra eū phs dicit q̄ hō d3 se ad imortalia et diuina trahere quātū potest. (Vnde in. xi. de aialib⁹ dicit) q̄ quāuis pa₃ sit quod de substātiis supiorib⁹ pcipimus: tñ id modicū ē magis amatū et desideratū oī cognitōe quā de substātiis inferioribus habemus. ¶ Dicit ēt in 2° celi et mūdi: q̄ cū de corporibus celestibus que stiōes possint solui parua et topica solutōe: contingit auditori vt vehemens sit gaudiū eius. Ex qbus oibus apparet q̄ de rebus nobilissimis q̄3tūcūq3 ipfecta cognitio maximā pfectionē aie pfert. Et iō q̄3uis ea q̄ supra rationē sūt: rō hūana plene caper nō possit: tñ multū sibi pfectōis acquirit si saltē ea qualitercūq3 teneat fide. (Et iō dr̄ Eccli .iii. Plurima supra sensum hominis ostēsa sūt tibi. Et. i. Cor. 2°. Que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei. Nobis autē3 reuelauit deus per spiritum suum).

capi. 9.

Terti co. 34.

Aucto. sac. scr.

¶ Q3 assētire his q̄ sūt fidei nō ē leuitatis quāuis supra rationē sint. 6

Huiusmodi aūt veritati cui rō hūana experimētū nō pbz: fidē adhibētes nō leui

Vt porphiri⁹ 2 xpianos obicit. et ducer. in

ter credũt q̃si idoctas fabulas secuti.(vt.2. Pet.p̃io dr̃). Nec.n.diuine sapie secreta ipsa diuina sapia quẽ oia plenissime nouit dignata ẽ hoibus reuelare q̃ sui p̃sentiã ⁊ doctrine ⁊ ĩspiratiõis veritatẽ cõuenictibus argumẽtis oñdit. dũ ad cõfirmãdũ ea que nãlez cognitionẽ excedũt opera visibiliter oñdit q̃ totius nature supãt facultatẽ: vz i mirabili curatiõe lãguoꝝ: mortuoꝝ suscitatiõe: celestiũ corpoꝝ mirabili i mutatiõe. ¶ Et qꝺ ẽ mirabilius hũanaꝝ mentiũ ĩspiratiõe: vt idiote ⁊ simplices dono spirit⁹ sãcti repleti sũmã sapiẽtiã ⁊ facũdiã i instãti cõsequeref ¶ Quib⁹inspectis p̄dicte ꝓbatiõis efficatia: nõ armoꝝ violẽtia. nõ voluptatũ ꝓmissione: ⁊ qꝺ est mirabilissimũ ĩter p̄secutoꝝ tyrãnidẽ inumerabilis turba nõ solũ simpliciũ sed ẽt sapientissimoꝝ hoiuz ad fidẽ cristianã ꝯuocauit. ¶ In q̃ oẽz humanũ itellectũ excedentiã p̄dicãf: voluptates carnis cohibenf: ⁊ oia q̃ i mũdo sũt ꝯtẽptui docenf. Quib⁹aios mortaliũ assentire. ⁊ maxime miraculoꝝ ẽ: ⁊ manifestũ diuine ĩspiratiõis op⁹. vt cõtẽptis visibilibus sola inuisibilia cupianf. ¶ Hoc aũt nõ subito neqꝫ casu sꝫ diuina dispositiõe factũ eẽ manifestũ ẽ ex hoc ꝙ hoc se facturꝫ deus multis añ ꝓphetaꝝ p̄dixit oraculis: quoꝝ libri penes nos i veneratiõe hahenf: vtpote nr̃e fidei testimoniũ adhibẽtes. ¶ Hui⁹ q̃dẽ ꝯfirmatiõis modus tãgif: (Hebr.2. Que scꝫ humana sal⁹ cũ initiuz accepisset enarrari per dñm: ab eis q audierũt i nos cõfirmata ẽ: ꝯtestãte deo signis ⁊ portẽtis ⁊ varijs spiritib⁹ sci distributiõibus). Hec aũt tã mirabil' mũdi ꝯuersio ad fidẽ christianã: idiciũ certissimũ ẽ p̄teritoꝝ signoꝝ vt ea vlterius iterari necesse nõ sit: cũ i suo effectu appareant euidẽter. Eteni oibus signis mirabilius: si ad credẽdũ tã ardua ⁊ opandũ taz difficilia: ⁊ ad sperãdũ tã alta: mũdus absqꝫ mirabilibus signis iductus fuisset a simplicibus ⁊ ignobilibus hoib⁹. quãuis nõ cesset deus ẽt nr̃is tẽporibus ad ꝯfirmationẽ fidei p sãctos suos miracula opari. ¶ Qui vero q sectas erroꝝ itroduxerũt ꝓcesserũt via cõtraria. vt pꝫ i maumethe. q carnaliũ voluptatũ ꝓmissis ad quoꝝ desideriuz carnalis cõcupiscentia ĩstigat. populos ille

accessu ad 3m. ⁊ ad.8. physi. 2.meta. cõ.14.
de hac ratiõe aug. ple ne.22. ꝺ ci.ca.5.
vt pꝫ in li. histo. eccle. ⁊ i li. de viris illustribus beati hieronymi.
de hac ratione aug. de ci. dei ca. 10. ⁊ 22. li. ca. 6. au. s. scriptu.
de hac ratione aug. 22. ꝺ ci. ca°. 5. in fine
ꝯfuta° ꝯtrarii. Maumethus

xit. ¶ Precepta ẽt tradidit ꝓmissis cõformia. voluptati carnali habenas relaxãs i quibus i ꝓmptu ẽ a carnalib⁹ hoib⁹ obediri. ¶ Documẽta ẽt veritatis nõ attulit nisi q̃ de facili a q̃libꝫ mediocriter sapiẽtie nãli ingenio cognosci possint: q̃n poti⁹ vera q̃ docuit multis fabulis ⁊ falsissimis doctris imiscuit. ¶ Sig'a ẽt nõ adhibuit supnãlr facta q̃b⁹ solũ diuine ĩspiratõi cõuenies testimoniũ adhibef. dũ opatio visibilis q̃ nõ põt eẽ nisi diuina oñdit doctorẽ v'itatis visibiliter ĩspiratũ. sꝫ dixit se in armoꝝ potentia missuz. q̃ sig'a ẽt latrõib⁹ ⁊ tyrãnis nõ desũt. ¶ Et ẽt nõ aliq̃ sapiẽtes i reb⁹ diuinis ⁊ ꝺ diuinis ⁊ humanis exercitati a p̄cipio crediderũt. sed hoies bestiales i desertis morãtes. ois doctrine diuine p̄rsus ignari: per quoꝝ multitudinẽ alios armoꝝ violẽtia in suã legẽ coegit. ¶ Nulla ẽt diuina oracula p̄cedẽtiũ ꝓphetaꝝ ei testimoniũ p̄hibent: q̃n potius quasi oia veteris ⁊ noui testamẽti documẽta fabulosa narratõe deprauat: vt patet per eius legẽ inspicienti. vñ astuto cõsilio libros veteris ⁊ noui testamenti suis sequacibus non reliquit legendos: ne p eos falsitatis argueref. ¶ Et sic patet ꝙ eius dictis fidẽ adhibẽtes leuiter credũt.

q̃si sit mõ ꝓcedit aug. 22. ꝺ ci. ca.6. ⁊ 7. cõtra ciceronẽ de diuinitate romuli.

¶ Q'z veritati fidei christiane non contrariatur veritas rationis. 7.

QUãuis autẽ p̄dicta veritas fidei christiane: humãe rõis capacitatẽ excedat. hec tñ q̃ rõ nãliter indita hꝫ: huic veritati ꝯtraria eẽ nõ p̄t. ¶ Ea.n. q̃ nãliter rõni sunt insita: verissima eẽ ꝯstat. intm̃ vt nec ea eẽ falsa sit possibile cogitare. nec id qꝺ fide tenef: cũ tã euidẽter diuinitus cõfirmatũ sit fas ẽ credere eẽ falsũ. Quia igif solũ falsũ vero ꝯtrariũ ẽ. vt ex eoꝝ diffinitiõib⁹ inspectis mãifeste apparet. ipossibile ẽ illis principijs q̃ rõ nãliter cognoscit p̄dictã veritatẽ fidei cõtrariã eẽ. ¶ Itẽ illud idẽ qꝺ inducif i aiam discipuli a docẽte. doctoris scientia ꝯtinet nisi doceat ficte. qꝺ de deo nefas ẽ dicere. Pricipioꝝ aũt naturaliter notoꝝ. cognitio nobis diuinitus est indita: cũ ipse deus sit auctor nostre nature. hec ergo p̄cipia ẽt diuina sapiẽtia cõtinet: q̃cq̃d igif p̄cipijs huius ꝯtrariũ est: est diuine sa

pientie contrariatur: non igitur a deo esse
pōt. Ea igitur que ex relatione diuina per
fidē tenētur nō pnt nāli cognitiōi eē ɔria.
3 ¶ Adhuc cōtrarijs rōib⁹ itellectus nr̄ li
gaꝛ vt ad veri cognitionē ꝓcedere neque-
at. si igiꝛ ɔtrarie cognitiones nobis a deo
imitterenꝛ ex hoc a v̄itatis cognitiōe itel-
lectus nr̄ ipediret: qď a deo eē non potest.
4 ¶ Amp. ea q̄ sunt naturalia mutari nō
pnt nā mēte: ɔrie aūt opiniōes simul eidē
iesse nō possūt: nō igiꝛ cōtra cognitionē nā
lez aliq̄ opinio vel fides hoi a deo imittiꝛ.
au.s.scri ptu. ¶ Et iō apls dič Ro.io.(Prope ē v̄bū
i corde tuo. ꝛ i ore tuo. hoc ē v̄bū fidei qď
p̄dicam⁹) ſʒ q꞉ supat rōem: a nōnullis re
putaꝛ q̄si ɔtrariū: qď eē n̄ pōt. ¶ Huic ēt
aug. auctoritas.(Aug. ɔcordat q i secūdo sup
Geñ. ad lrām dicit sic. Illud qdē qď ve-
ritas patefacit: libris scis siue veteris testa
mēti siue noui nullo mō pōt eē aduersū).
¶ Ex q̄ euidēter colligiꝛ q̄cūqꝫ argumēta
ɔtra fidei documēta ponanꝛ h ex p̄ncipijs
p̄mis nature iditis p se notis nō recte ꝓ-
cedere. vn̄ nec demōstratiōis vim habēt.
sed vel sunt rōes ꝓbabiles vel sophistice:
ꝛ sic ad ea soluenda locus relinquitur.

¶ Qualiter se hēat hūana ratio ad verita
tem fidei primam. .8.



Cnsiderādū
ēt videꝛ ꝙ rēs qdē sensibiles
ex qbus hūana rō cognitiōis
p̄ncipiū sumit: aliq̄le vestigiū
i se diuie imitatōis retinēt: vʒ ꝙ sūt: ꝛ hōe
sūt. ita tn̄ ipfectū ꝙ ad declaradā ipsi⁹ dei
subaꝫ oīno isufficiēs inueniꝛ. Hn̄t.n. effe-
ctus suaꝝ cāꝝ suo mō silitudinē: cū agens
agat sibi sile: nō tn̄ effectus ad pfectā agē-
tis similitudinē sp ptingit. Humana igiꝛ
rō ad cognoscēdū fidei, veritatē q̄ solū vi-
dērib⁹ diuinā subaꝫ: pōt eē notissima: ita
se hʒ q ad eam pōt aliquis veras silitudi
nes colligere: q̄ tn̄ nō sufficiūt ad hoc ꝙ p̄-
dicta veritas q̄si demēstratiue vl̄ p se itel
lecta ɔp̄hendaꝛ. Vtile tn̄ est vt i huiusmōi
rōibus quātūcūqꝫ debilibus se mēs hūa-
na exerceat: dūmō desit cōp̄hēdēdi vel de
mōstrādi p̄sūptio: q꞉ ď rebus altissimis ēt
parua ꝛ debili ɔsideratōe aliqd ꝓposse ispi
in fine 5.ca. cere iucūdissimū ē.(vt ex dictis appꝫ).

¶ Cui quidē sententie auctoritas Hilarii Hila.
ɔcordat q̄ sic dicit in libro de tri.(loquēs
de hmōi veritate). Hec credendo incipe
percurre persiste ꝛ si nō peruentuꝝ sciam:
gratulabor tn̄ profectuꝝ. Qui.n. pie infini-
ta ꝓsequiꝛ: ꝛ si nō cōtigat aliqn̄ semper tn̄
ꝓficiet ꝓcedēdo. Sed ne te inseras in illud
secretū: ꝛ archanū interminabilis verita-
tis nō te imergas: sūmā intelligētie ɔp̄hē-
dere p̄sumēs: sed intellige ɔp̄hēsibilia esse.

¶ Quis ordo ꝛ modus procedendi sit in
hoc tempore. 9.



Ex premissis igi
tur
euidenter apparet sapiētis in
tentionē circa duplicē v̄ita-
tē diuinoꝝ debere versari: ꝛ
circa errores ɔtrarios destruēdos: ad qua
rū vnā iuestigatio rōnis ptingere pōt. alia
vero oēm rōnis excedit idustriā. ¶ Dico
aūt duplicē veritatē diuinoꝝ. nō ex parte
ipsius dei q̄ est vna ꝛ simplex veritas: ſʒ ex
parte cognitiōis nostre q̄ ad diuina cogno-
scēda diuersimode se hʒ. Ad prime igiꝛ ve
ritatis manifestationē p rationes demon-
stratiuas, qbus aduersarius ɔuinci possit, ꝓ
cedendū est. Sed q꞉ tales rōes ad s̄aꝫ veri
tatē haberi nō pn̄t. nō dʒ eē ad hoc inten-
tio vt aduersarius ratiōibus ɔuincaꝛ: ſʒ vt
eius rōnes quas ɔtra veritatē hꝫ soluanꝛ:
cū veritati fidei rō nālis ɔtraria eē nō pos
sit(vt ostēsū ē). ¶ Sigularis vero mod⁹ ca.7.
ɔuincendi aduersariū cōtra hmōi verita-
tē: est ex auctoritate scripture diuinitus cō
firmata miraculis. Que.n. supra rationē
humanā sūt nō credimus nisi deo reuelan
te. Sunt tn̄ ad hmōi veritatē manifestādā
rōnes: alique vniuersales inducende ad fi-
deliū qdē exercitiū ꝛ solaciū: nō aūt ad ad-
uersarios ɔuincendos: q꞉ ipsa rationum in
sufficientia eos magis in suo errore confir-
maret dū estimarēt nos pp tā debiles rō-
nes veritati fidei ɔsentire. ¶ Mō ergo po di⁹ ope
sito ꝓcedere itēdētes: p̄ᵐ nitemur ad ma- tionis
nifestationē illius veritatis quā fides ꝓfite
tur. ꝛ rō iuestigat. iducēdo rōes demōstra-
tiuas ꝛ ꝓbabiles. quaꝝ q̄sdā ex libris phylo trib⁹li.
sophoꝝ ꝛ sanctoꝝ collegim⁹ p q̄s veritas primis
ɔfirmeꝛ ꝛ aduersarius cōuincaꝛ. ¶ Dein
de vt a māifestiorib⁹ nobis ad min⁹ māife- lib.4.

sta fiāt ꝓcessus: ad illius veritatis māifesta tionē ꝓcedemus q̄ rationē excedit soluen tes rōnes aduersarioꝝ ⁊ rōnib⁹ ꝓbabilib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ q̄zᵐ deus dederit veritatē fidei declarātes. ❡ Intēdētibus igiť nobis p viā rōnis ꝓsequi ea q̄ de deo rō huma-

diui⁹.3. pri.lib. li° 2°. li° 3°. na inuestigare pōt. ❡ Primo occurrit cō sideratio de his q̄ deo scdm̄ seipsū cōueni unt. ❡ Scdo vero de ꝓcessu creaturaꝝ ab ipso. ❡ Tertio aūt de ordine creaturarū in ipsum sicut in finē. ❡ Inter ea vero que de deo scdm̄ seipsum cōsiderāda sunt: pre-

vsq3 ad ca.15. exclu. mittendū ē quasi totius opis necessarium fundamentū: ꝯsideratio qua demōstratur deum eē. Quo non habito supposita ois ꝯsideratio d̓ reb⁹ diuinis necessario tolliť.

❡ De opinione dicentiū q̄ deum eē demō strari non potest: cum sit per se notū. io.

con⁹ opi.fal. cui⁹ ra- tiones recitat Ec aūt consideratio qua quis ni- titur ad demōstrādū deū eē superflua fortasse qbusdā vide- biť q asserūt q̄ deū eē p se no tū ē: ita q̄d eius cōtrariū cogitari nō pos- sit. ⁊ sic deū eē demōstrari nō pōt. ❡ Q̄d qdē videť ex his: illa enim p se eē nota dicū tur que statim notis terminis cognoscunť sicut cognitio quid ē totū ⁊ quid est ps: sta tim cognosciť q̄ oē totū est maius sua par te: hmōi aūt est hoc quid dicimus deū eē. Nā noie dei intelligimus aliquid quo ma ius cogitari nō pōt. hoc aūt in intellectu formať ab eo qui audit ⁊ intelligit nomen dei. vt sic saltē in intellectu iā deū eē opor teat. Nec potest in intellectu solū eē. nam q̄d in intellectu ⁊ in re est. maius est eo q̄d in solo intellectu est. Deo aūt nihil eē ma- ius. vt ipsa noīs rō demōstrat. vnde restat q̄d deū eē p se notū est: quasi ex ipsa signi- ficatiōe nominis manifestū sit.

2 ❡ Itē cogitari quidē pōt q̄d aliquid sit q̄ nō possit cogitari nō eē: q̄ maius est eui dēter eo q̄ pōt cogitari nō eē. sic ergo deo aliqd maius cogitari posset si ipse posset co gitari nō eē: q̄ est cōtra rationē nominis. Relinquiť igiť q̄ deum eē p se notū est.

3 ❡ Adhuc propositiones illas oꝫ eē notis simas p se in quibus idē de seipso predica- tur. vt hō est hō. vel quaꝝ p̄dicta in diffini tionibus subiectoꝝ includuntur. vt hō est

animal. In deo autem hoc pre aliis inue- nitur (vt infra ostendetur). q̄ suum esse ē sua essentia. ac si idem sit quod respondeť ad questionem quid est ⁊ ad questionē an est. Si ergo cum dicitur deus est predica- tum vel est idem subiecto vel saltem in dif finitione subiecti includitur. ⁊ ita deum eē per se notum erit. ca.23.

4 ❡ Amplius que naturaliter sunt nota: p se cognoscuntur. non enim ad ea cognoscē da inquisitionis studio peruenitur. deū aūt esse naturaliter notum est. cum in deū na turaliter desiderium hominis tendat sicut in vltimum finem. vt infra patebit. est igiť per se notum deum esse.

5 ❡ Item illud per se notum oportet esse: quo omnia alia cognoscuntur. deus autē huiusmodi est. Sicut enim lux solis princi pium est omnis visibilis perceptionis: ita diuina lux omnis intelligibilis cognitionis principium est. cum sit in quo primum ma xime lumen intelligibile inuenitur. oportet igitur q̄ deum esse per se notū sit. Ex his igitur ⁊ similibus. aliqui opinātur deū eē sic per se notum existere vt contrariū mē te cogitari non possit.

❡ Reprobatio premisse opinionis. ⁊ solu- tio rationum premissarum. Caᵐ. xi.

Redicta aūt opi- nio ꝓue nit partī qdē ex ꝯsuetudine: qua a p̄ncipio hoies assueti sūt nomē dei audire ⁊ inuoca- re. ꝯsuetudo aūt ⁊ p̄cipue q̄ ē a p̄ncipio vī nature obtinet. ex quo cōtingit vt ea qbus a pueritia minus ibuiť. ita firmiter teneť ac si eēnt nāliter ⁊ p se nota. ❡ Partī ve ro ꝯtigit ex eo q̄ nō distinguiť. q̄d ē notū p se notū. Nā simpliciter qdē deū eē p se no tū ē. cū hoc ipsum q̄d de⁹ ē sit suū eē. Sed q̄ hoc ipsum q̄d de⁹ ē mēte cōcipe nō pos sumus remāet ignotū q̄ ad nos. Sic oē to tū sua parte mai⁹ eē. p se notū ē simplr. Ei aūt q rationē totius mēte nō ꝯcipet. opor teret eē ignotū. Et sic fit vt ad ea q̄ sūt no- tissima reꝝ. nr̄ itellect⁹ se habeat vt oculus R° noctue ad solē (vt 2o meta.). ❡ Nec oꝫ vt ad p(i)- statī cognita hui⁹ nois de⁹ significatōe. deū ma ra- eē sit notū. (vt p̄ᵃ rō itēdebat). Prio qdē tionem q̄ non oibus notum. est etiam concedenti

bus deū esse q̄ deus sit id quo magis cogitari nō possit.cum multi antiquoꝝ mūdū istū dixerunt deū esse. Nec etiā ex interpretationibus huius nominis de⁹ (quas Damascenus ponit) aliquid huiusmodi intelligi datur. Deinde q̄ dato q̄ ab omnibus per hoc nomē deus intelligat. aliquid quo maius cogitari nō possit. non necesse erit aliquid eē quo maius cogitari nō pōt in reꝝ natura. Eodē enim modo necesse ē poni rē ꝛ nominis rationē. Ex hoc aūt q̄ men e cōcipitur. quod profertur hoc nomine. deus non sequitur deum esse nisi in intellectu. vnde nec oportebit id quod mai⁹ cogitari nō potest esse nisi in intellectu. ꝛ ex hoc non sequitur q̄ sit aliquid in reꝝ natura quo maius cogitari nō possit. ꝛ sic nullū incōueniens accidit ponentibus deum nō esse. Non enim incōueniēs est quolibet dato vel in re. vel in intellectu aliquid maius cogitari posse nisi ei qui concedit esse aliquid quo maius cogitari nō possit in rerum natura. Nec etiā oportet vt secunda ratio. ꝓponebat deo posse aliqd maius cogitari si potest cogitari nō esse. Nam q̄ possit cogitari non esse. non ex imperfectione sui esse est. vel incertitudine: cum suum esse sit s̄m se manifestissimū. sed ex debilitate nostri intellectus. qui eum intueri nō pōt p seipm. sed effectibus eius. Et sic ad cognoscēdū ip̄z esse. ratiocinādo ꝑducitur.

Lib. ꝑ. capi. iz. [margin]

Soło secūde rationis. [margin]

Soło 3ᵉ rōnis [margin]

Et quo ēt tertia rō soluit. Nā sicut nobis p se notū est. q̄ totū sua pte sit maius. sic vidētibus ipam diuinā essentiā p se notissimū est deū esse. ex hoc esse sua essentia est suum esse. sed quia eius essentiā videre nō possumus. ad eius esse cognoscendum nō per seipsū. sed per ei⁹ effect⁹ ꝑuenim⁹.

Soło 4ᵉ rōis. [margin]

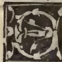
Ad quartā etiā patꝫ solutio. Si enim homo naturaliter deū cognoscit sicut naturaliter ipm desiderat. Desiderat aūt ipsum homo naturaliter inquantū desiderat naturaliter beatitudinē. que est quedā similitudo diuine bonitatis. Sic igit nō oportet q̄ deus ipse in se consideratus sit naturaliter notus homini. sed similitudo ipsius. vnde oportet q̄ per eius similitudines in effectibus repertas in cognitionem ipsius homo. ratiocinando perueniet.

Soło 5ᵉ rōis. [margin]

Ad quintam etiam de facili p3 solutio. Nam deus est quidem id quo omnia cognoscuntur. nō ita q̄ð alia nō cognoscant. nisi eo cognito sicut in principiis per se notis accidit. sed quia per eius influentiā omnis causatur in nobis cognitio.

De opinione dicentiū q̄ð deū eē demōstrari nō pōt. sed sola fide tenetur. Ca. xi.

Bopinio fuit rabymoysi quedam lib. 3ᵒ. cap. 6. [margin]



St autem quedam aliorꝫ opinio predicte positio ni cōtraria per quā etiam inutilis redderetur conatus ꝓbare intendentium deū eē. Dicunt enim q̄ deum eē nō potest per rationē inueniri sed p solam viam fidei ꝛ reuelationis ē acceptum. Ad hoc autem dicēdum moti sunt quidā ꝓpter debilitatē rationū quas aliqui inducebant ad probādum deum eē. Posset tamē hic error fulcimētum aliquod falso sibi assumere. ex quorūdam philosophoꝝ dictis qui ostēdūt in deo per rationem idē essentiā. ꝛ eē scilicet id quod respondetur ad quid est. ꝛ ad questionē an ē. Via autē rationis perueniri nō potest vt sciatur de deo quid est. vnde nec ratione videtur posse demonstrari an deus sit.

Concło erroris. [margin]

2 Item si principium ad demostrādum an est s̄m artē philosophi oportet accipere quid significet nomen. ratio vō significata per nomē est diffinitio s̄m philosophū in quarto metaphisice. Nulla igit remanebit via ad demonstrandum deum esse remota diuine eēntie vel qditatis cognitiōe.

3 Item si demonstrationis principia a sensū cognitionis originē sumūt vt in posterioribus ostēditur ea que omnē sensum ꝛ sensibilia excedunt videtur indemonstrabilia eē. huiusmodi autē est deum eē. est igitur indemonstrabile.

Huiusmodi aūt scientie falsitas nobis ostēditur. Tum ex demonstrationis arte que ex effectibus causas concludere docet. Tū ex ipso sciētiaꝝ ordine. Nā si nō sit aliqua scibilis substātia supra substātiā sensibilē. nō erit aliqua sciētia supra nālē. (vt dicit in quarto metaphisice). Tum ex philosophorum studio qui deū eē demonstrare conati sunt. Tum etiā apostolica vitate asserēte. Ro. pmo. (Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta ꝯspiciunt).

Improbatio p̄dicti erroris. [margin]

ter. cō. [margin]

Solõ p̃me rõis Nec hoc dz mouere q̃ in deo idē est eēn-
tia ⁊ eē. vt prima ratio proponebat. Nam
hoc intelligitur de esse quo deus in seipso
subsistit. quod nobis quale sit ignotum. est
sicut eius essentia. non autem intelligit̃ de
esse quod significat compositionē intelle-
ctus. sic enim eē deum sub demonstratiōe
cadit. dū ex rationibus demonstratiuis
mēs nostra iducit̃ huiusmodi propositionē
de deo formare qua exprimat deuz esse.
¶ In rationibus aūt in quibus demōstra
Solõ secūde rationis. tur deū eē non opz assumi pro medio diui
nam eēntiā siue q̃ditatē. vt secūda rō ꝓpo
nebat: sz loco q̃ditatis accipit̃ ꝓ medio effe
ctus sicut accidit in demōstrationibus. q̃r
⁊ ex hmōi effectu sumit̃ ratio hui⁹ nois de
us. Nā oia diuina nomia imponunt̃ vel ex
remotiōe effectuum diuinorum ab ipo. vl̃
ex aliqua habitudine dei ad suos effectus.
Solõ 3ᵉ rōnis ¶ Patet ēt ex hoc q̃ ⁊ si deus sensibilia
omnia ⁊ sensum excedat. ei⁹ tamē effectus
ex quibus demōstratio sumit̃ ad ꝓbanduz
deuz esse sensibiles sunt. ⁊ sic nr̃e cognitio
nis origo i sensu ē. ēt de his q̄ sēsū excedūt.
¶ Rationes ad ꝓbandū deum esse. 13.

Stenso igitur q̃
non est vanum niti ad demō
strandum deum eē. proceda-
mus ad ponēdum rationes q̄
bus tā philosophi q̄z doctores catolici de-
um eē probauerūt. ¶ Primo aūt pone-
mus rōnes quibus Aristoteles ꝓcedit ad
Aristo. ꝓbandum deū eē qui hoc ꝓbare tēdit ex p
pᵃ via ꝓbās deū eē. h rō hētur. 8. phi. tex. cō. 28. ⁊ infra. te motus duabus viis. ¶ Quaꝝ prima ta
lis est. Oē quod mouet̃. ab alio mouet̃. pz
aūt sensu aliq̄d moueri vtputa solē. ḡ alio
mouēte mouet̃. ¶ Aut ergo illud mouēs
mouet̃ aut nō. Si nō mouet̃. ḡ hēm⁹ ꝓpo-
situ̇ qd̄ necesse ē ponere aliqd̄ mouēs im-
mobile. ⁊ hoc dicim⁹ deū. Si aūt mouet̃. er-
go ab alio mouēte mouetur. aut ergo est ꝓ
cedere in ifinitū. aut est deuenire ad aliqd̄
mouēs imobile. sz nō ē ꝓcedere in ifinituz.
ergo necesse ē ponere aliqd̄ primū mouēs
imobile. ¶ In hac aūt ꝓbatione sunt due
ꝓbaᵒ pᵉ ꝓpōnis ꝓbationes ꝓbāde. s. q̃ oē motū mouet̃ ab
alio. ¶ Et qd̄ i mouētibus ⁊ motis nō sit
ꝓcedere in finitū. ¶ Quoꝝ p̄mū probat
phus tribus mōis. ¶ Primo sic. Si ali-
q̄d mouet seipsū: oz q̃ in se hēat p̄ncipiuz
motus sui al̃ manifeste ab alio moueret̃.
Oz ēt q̃ sit pri⁹ motū s. q̃ moueat̃ rōe sui h rō hr̃. 7. phi. i prin⁹.
ipsius ⁊ nō rōe sue ꝑtis sicut mouet̃ aial ꝑ
motū pedis: sic eni totū ñ moueret̃ a se sz
a sua ꝑte: ⁊ vna pars ab alia. ¶ Oz ēt ipsū
diuisibile esse ⁊ hēre partes: cū oē qd̄ mo-
uet̃ sit diuisibile: (vt probatur i. vi. phico-
ruz). His suppositis sic arguit. Hoc qd̄ tex. co. 5. vsq̄ ad. 10.
a seipso ponitur moueri est primo motū:
ergo ad quietem vnius partis eius nō se-
quitur quies totius. Si eni quiescēte vna
parte alia pars eius moueret̃: tunc ipsum
totum nō esset primo motū: sed pars eius
que mouetur alia quiescente. nihil aūt qd̄
quiescit quiescēte alio mouet̃ a seipso. Cu
ius enim quies ad quietem sequitur alte-
rius: oz q̃ motus ad motū alterius sequa
tur: ⁊ sic nō mouetur a seipo: ergo hoc qd̄
ponebat̃ a seipso moueri nō mouetur a se
ipso: necesse est ergo oē quod mouetur: ab
alio moueri. ¶ Nec obuiat huic rōi q̃ for
te aliquis posset dicere q̃ eius quod ponit̃ obiectō Rñ.
mouere seipsuz: pars nō pōt quiescere. Et
iteꝝ q̃ ꝑtis nō est q̄escere vl̃ moueri nisi ꝑ
accidēs: vt Auicēna calūniat̃: q̃r vis rōis i Auicē.
hoc ꝯsistit: q̃ si aliquis seipsū moueat pri
mo ⁊ ꝑ se ñ rōe partiū: oz q̃ suū moueri ñ
depēdeat ab aliquo. moueri aūt ipsius di-
uisibilis sicut ⁊ ei⁹ esse depēdeat a ꝑtibus:
⁊ sic nō pōt seipuz mouere p̄mo ⁊ per se.
¶ Nō requirit̃ ḡ ad veritatez ꝯditiōalis
iducte: q̃ supponat ꝑtē mouētis seipsū q̄
scere q̄si qddā verū absolute: sz oz hāc ꝯdi
tiōalē eē verā: q̃ si q̄sceret ꝑs q̃ q̄sceret
totum: que quidem potest esse vera etiaz
si añcedens sit ipossibile: sicut ista cōditio-
nalis ē vera: si hō ē asinus: ē irrationalis.
2 ¶ Scdō ꝓbat ꝑ iductionē sic. Oē quod hr̃. 8.
mouet̃ ꝑ accidēs: ñ mouet̃ a seipo: mouet̃ phi. tex.
.n. ad motū alterius. ¶ Silr̃ neqz qd̄ mo cō. 27. ⁊
uet̃ ꝑ violētiā vt manifestū ē: neqz q̄ mouē infra.
tur ꝑ nām vt ex se mota: sic aialia q̄ ꝯstat
ab aia moueri. Nec iteꝝ q̄ mouent̃ ꝑ nāz
vt grauia ⁊ leuia: q̃r hec mouent̃ a generā
te ⁊ remouēte ꝓhibēs. Oē aūt qd̄ mouet̃
aut mouet̃ ꝑ se: aut ꝑ accidēs. Si ꝑ se: vel
ꝑ violētiam: vel ꝑ nām: ⁊ hoc vel motū ex
se vt aial vl̃ nō motū ex se: vt graue ⁊ leue:
ergo oē quod mouetur ab alio mouetur.

¶ Tertio ꝓbat sic. Nihil idē est simul in actu ꝛ in potētia respectu eiusdē. sed oē qđ mouetur inquātum ꝓ huiusmodi est in potē
b rō bꝰ 8º. phi. ter. cō. 40. tia. q2 motus est actus existentis in potēti am ꝰm q huiusmodi. oē autē qđ mouet ē in actu inquātū hmōi. q2 nihil agit nisi ꝰm q est in actu. ergo nihil est respectu eiusdē actu mouēs ꝛ motum. ꝛ sic nihil mouet se ipm. ¶ Sciēdū aūt q Plato qui posuit oē mouens moueri cōius accepit nomen motus quā Aristoteles. Aristoteles eni pro prie accipit motū ꝰm q est actus existētis in potētia ꝰm q huiusmodi. qualiter non est nisi diuisibiliū ꝛ corpoꝝ. (vt ꝓbaſ in. 6. phisicoꝝ). Scđm Platonē aūt mouēs se ipsum nō est corpus. Accipiebat eni motū pro qualibet opatiōe. ita q itelligere ꝛ ope rari sit quoddā moueri. quē etiaȝ modū lo
Textu. cō. 28. quēdi. (Aristo. tāgit in tertio de aia). Se cundū hoc ergo dicebat primū mouēs se
hoc idē dic cō menta. ipsuȝ mouere. q itelligit se ꝛ vult vꝉ amat se: quod in aliquo nō repugnat rōnibꝰ. Ari sto. Nihil eniȝ differt deuenire ad aliqđ. p
i. 8. phi. cō. 40. mum qđ moueat se ꝰm Platonē. ꝛ deue nire ad primū quod oino sit imobile scđm
ꝓbaꝰ 2ᵉ ꝓpōnis pria rō. Ari. ¶ Aliā aūt ꝓpositionē. s. q in mouen tibus ꝛ motis non sit ꝓcedere in infinitum Probat tribus rōnibus. ¶ Quaꝝ prima talis est. Si in motoribus ꝛ motis procedi tur in infinitū: opꝫ omnia huiusmodi infini ta corpa esse. quia oē quod mouef est diui
Textu. sibile ꝛ corpus. (vt ꝓbatur in. 6. phisicoꝝ). oē autē corpus quod mouet motū simul dum mouet mouetur: ergo oia ista ifinita simul mouētur dum vnum eoꝝ mouetur. sed vnum eoꝝ cum sit finitum mouetur tē
b rō bꝰ i. 7. phi. ter. 2. 6. ꝛ infra. vsqȝ ad 18. pore finito. ergo oia illa infinita mouentur tēpore finito. hoc aūt est impossibile: ergo impossibile est q motoribus ꝛ motis pro cedatur in infinitū. Qꝫ aūt sit impossibile q infinita pdicta moueantur tempore fini to sic ꝓbat. Mouēs ꝛ motū oportet esse si mul vt ꝓbat inducēdo in singulis speciebꝰ motus. sed corpora nō possūt simul esse ni si p cōtinuitatē vel cōtiguationē: cum er go omnia predicta mouentia ꝛ mota sint corpora vt ꝓbatum est: oportet q sint qua si vnum mobile per continuationeȝ vel cō tiguationem: ꝛ sic vnum infinitū mouebiſ tpe finito. qđ ē ipossibile vt ꝓbaſ. 6. phicoꝝ

¶ Secūda ratio ad idem ꝓbandū talis ē. 2ª ratio.
In mouētibus ꝛ motis ordinatis. quoꝝ. s. vnum per ordinē ab alio mouetur. hoc ne b rō bꝰ
cesse est inueniri q remoto primo mouēte i. 8. phi.
vel cessante a motione nullū alioꝝ moue ter. cō.
bit: neqȝ mouebitur. qui primum est causa 34.
mouendi omnibus aliis. sed si sint mouen tia ꝛ mota per ordinem in infinitū. nō erit aliquod primū mouens. sed omnia erunt quasi media mouētia: ergo nullū alioꝝ po terit moueri: ꝛ sic nihil mouebiſ in mūdo.
¶ Tertia probatio in idem redit nisi q est 3ª ratio.
ordine transmutato incipiēdo. s. a supiori. b rō bꝰ
ꝛ est talis. Id quod mouet istrumētaliter i. 8. phi.
non potest mouere nisi sit aliquid quod pri ter. cō.
cipaliter moueat: sed si infinitum proceda 35.
tur in mouentibus ꝛ motis. oia erūt quasi istrumētaliꝛ mouētia q2 ponētur sicut mo uētia mota. nihil āt erit sicut pncipale mo uens: ergo nihil mouebiſ. Et sic patꝫ ꝓba tio vtriusqȝ ꝓpositionis q̄ supponebaſ in p ma demonstrationis via. qua ꝓbat Arist. esse primum motorē immobilē. ¶ Scđa 2ª via. 8
via talis est. Si oē mouens mouef: aut b phi. ter.
propositio est vera per se. aut p accidens. co. 36
¶ Si p accñs ergo nō est necessaria. Qđ eni est per accidens veꝝ. non est necessariū contingens est ergo nullū mouēs moueri. sed si mouēs nō mouef non mouet. vt ad uersarius dicit. ergo cōtingēs est nihil mo ueri. nā si nihil mouet. nihil mouef. hoc āt hꝫ Ari. p impossibili. q. s. aliquādo nullus motꝰ sit. ergo primū nō fuit ꝯtingēs. q2 ex falso ꝯtingenti non sequiſ falsū impossibile ꝛ sic b ꝓpositio. Oē mouens mouef non fuit p accidens vera. ¶ Iteꝫ si aliq̄ duo sūt 8º. phi.
iūcta p accidens in aliquo. ꝛ vnū illoꝝ iue tertu.
nitur sine altero ꝓbabile est q alteꝝ absqȝ cō.. 3
illo inueniri possit: sicut si albuȝ ꝛ musicuȝ inueniuntur in sorte. ꝛ in platone inuenitur musicum absqȝ albo. probabile est q in ali quo alio possit inueniri albū absqȝ musico Si igitur mouens ꝛ motū coniunguns in aliquo per accidens. motū aūt iuenitur in aliquo absqȝ eo q moueat. ꝓbabile est q mouens inueniaſ absqȝ eo q moueatur. ¶ Nec contra hoc potest fieri instātia de duobus. quoꝝ vnū ab altero dependet. sed non econuerso. vt pꝫ de substātia ꝛ accidē te. hec eni non coniungunſ p se. sed per acci

tex. 38. dens. ¶ Si aũt p̄dicta ꝓpositio est vera ꝑ
ꝛ infra i se. sit̃ seq̃tur impossibile vel incõueniẽs. q̃r
8°. phi. vel opꝫ q̃ mouens moueatur eadẽ specie
motus qua mouet: vel alia. ¶ Si eadẽ. er
go oportebit q̃ alterans alteretur. ꝛ vlteri
us q̃ sanans sanetur. ꝛ q̃ docẽs doceatur
etiã s̃m eandẽ sciam. hoc aũt est impossibi
le. nam docentẽ necesse est habere scientiã
addiscentem v̉o necesse est nõ h̃re. ꝛ sic idẽ
habebit̃ ab eodẽ. ꝛ nõ habebit̃. q̃d est im
possibile. ¶ Si autem s̃m aliam speciem
motus moueat̃. ita. scilicet q̃ alterãs mo
ueatur s̃m locũ. ꝛ mouens s̃m locum au
geatur. ꝛ sic de aliis cum sint finita genera
ꝛ species motus. sequetur q̃ non sit abire
in infinitũ. ꝛ sic erit aliquod primum mo
uens quod non mouetur ab alio. Nisi for
te aliquis dicat q̃ fiat reflexio. hoc modo
q̃ completis omnibus generibus ꝛ specie
bus motus. iterum oporteat redire ad pri
mum. vt si mouens s̃m locum alteretur. ꝛ
alterãs augeat̃ iterũ augẽs moueat̃ s̃z locũ
Sed et hoc sequeret̃ idẽ quod pri⁹. s. quod
id quod mouet s̃m aliquam speciem mo
tus s̃m eandem moueatur nõ immediate
sed mediate. ¶ Relinq̃tur ergo q̃ oportet
ponere aliquod primũ. q̃d primũ quod nõ
moueat̃ ab aliquo exteriori. ¶ Quia v̉o
hoc habito. scilicet q̃ sit primum mouens
quod non moueatur ab aliquo exteriori nõ
sequitur q̃ sit penitus immobile. Ideo vl
terius procedit Aristo. dicendo q̃ hoc po
test esse dupliciter. Uno modo ita q̃ illud
primum sit penitus immobile. quo posito
habetur propositum. scilicet quod sit aliq̃d
primũ mouens immobile. Alio modo q̃
illud primũ moueatur a se. ꝛ hoc videt̃ ꝓ
babile. q̃r quod est per se. semper est prius
eo q̃ est ꝑ aliud. vnde ꝛ in motis p̄mũ mo
tum rõnabile ẽ ꝑ seipsũ moueri nõ ab alio.
¶ Sed hoc dato. iterũ idẽ sequet̃. Nõ. n.
In. 8°. põt dici q̃ mouens seipsum totũ moueat̃
phi. tex. toto. q̃r sic sequerent̃ predicta incõuenien
cõ. 40. tia. scz q̃ aliquis simul doceret ꝛ doceret̃.
¶ Et similiter in alijs motibus. ¶ Et ite
rum q̃ aliq̃d simul esset in actu ꝛ in poten
tia. nã mouens inq̃ʒtũ huiusmodi est actu.
motũ v̉o in potentia. ¶ Relinq̃t̃ ẽ q̃ vna
pars eius ẽ mouẽs tñ ꝛ altera mota. ꝛ sic
h̃r idẽ q̃d p̄us. s. q̃ aliq̃d sit mouẽs imobi
le. ¶ Nõ aũt põt dici q̃ vtraq̃ pars mo vbi sup.
ueat̃: ita q̃ vna ab alia: neq̃ q̃d vna ps mo tex. cõ.
ueat seipsã. ꝛ moueat alterã: neq̃ q̃ totũ 41.
moueat p̃tẽ: neq̃ q̃ ps moueat totũ: q̃r se
querent̃ p̄missa icõuenientia. s. q̃ aliq̃d sit̃
moueret ꝛ moueret̃ scd̃m eãdẽ spẽ mo
tus: ꝛ q̃ sit̃ esse i potẽtia ꝛ actu: ꝛ vlterius
q̃ totũ nõ eẽt p̄⁰ mouẽs se: sed rõe partis:
Relinq̃tur ergo q̃ mouẽtis seipsũ: oꝫ vnã
partẽ eẽ imobilẽ ꝛ mouentẽ aliã partem.
¶ Sꝫ q̃r i mouẽtibus se q̃ sunt apud nos vbi sup.
. s. i aialibus: ps mouẽs scz aĩa: ꝛ si sit imo tex. cõ.
bilis ꝑ se: mouet̃ tñ ꝑ accidẽs ideo vlteri⁹ 45.
oñdit q̃ p̄mi mouẽtis seipsum: ps mouẽs
nõ mouet̃ neq̃ ꝑ se neq̃ ꝑ accidẽs. mouẽ
tia. n. se q̃ sũt apud nos. s. aialia cũ sint cor
ruptibilia pars mouẽs in eis mouet̃ ꝑ ac
cidẽs necesse ẽ aũt mouẽtia se corruptibi
lia reduci ad aliq̃d p̄muꝫ mouẽs se q̃d sit
sẽpiternũ: necesse ergo ẽ aliquẽ motorẽ eẽ
alicuius mouẽtis seipsũ q̃ neq̃ ꝑ se neq̃ ꝑ
accidẽs moueat̃. ¶ Q̃d aũt necesse sit se vbi sup.
cũdũ suã positionẽ. aliq̃d mouẽs seipsũ sẽ tex. 46.
piternũ eẽ pꝫ. ¶ Si. n. mot⁹ ẽ sẽpitern⁹ vt ꝛ isra.
ip̄e supponit: oꝫ q̃d generatio mouẽtiũ se
ip̄a q̃ sunt g̃nabilia ꝛ corruptibilia sit ꝑpe
tua: sed h⁹ ꝑpetuitatis nõ põt eẽ cã aliq̃d
ip̄oꝝ mouẽtiũ se: q̃r nõ sp̄ ẽ: nec simul oia:
tũ q̃r ifinita essẽt: tũ q̃r nõ sunt sit̃. Reliqui
tur ergo q̃d oꝫ eẽ aliq̃d mouens seipsuꝫ ꝑ
petuũ: q̃d causat ꝑpetuitatẽ generatiõis i
his inferioribus mouẽtibus se: ꝛ sic motor
ei⁹ nõ mouet̃ nꝫ ꝑ se nꝫ ꝑ accidẽs. ¶ Itẽ. i
mouẽtib⁹ se videm⁹ q̃d aliq̃ icipiũt d̃ nouo vbi sup.
moueri ꝑp aliũd motũ q̃ ñ mouent̃ a seipo tex. 50.
sic aial cũ excitat̃ a sõno: digesto cibo aut ꝛ infra.
aere alterato: q̃ q̃dẽ motu ip̄e motor mo
uẽs seipsũ mouet̃ ꝑ accidens. ¶ Et q̃ põt
accipi q̃d nullũ mouẽs seipsum mouetur
semper: cuius motor mouetur per se vel ꝑ
accidẽs. p̄mũ mouẽs seipsũ mouet̃ semper
al̃ nõ posset eẽ motus sẽpiternus: cũ om
nis alius motus a motu primi mouẽtis se
ipsum cãet̃. Reliquit̃ igit̃ quod primũ mo
uens seipsum mouetur a motore qui nno
mouetur neq̃ per se neque per accidens.
¶ Nec ẽ cõtra hãc rõeꝫ: q̃d motores ife vbi sup.
rioꝝ orbiũ mouent motũ sempiternum. tex. 52. ꝛ
ꝛ tamen dicunt̃ moueri ꝑ accidens q̃r dñr infra.
moueri ꝑ accidens nõ rõne sui ip̄soꝝ. sed

ratione suoꝝ mobiliū que sequunt motum
supioris orbis. ¶ Sed q: deus nō est pars
li° 12° alicuius mouentis seipsum: vlterius (Ari.
ter.cō. i sua methaphysica) inuestigat ex hoc mo
36. tore qui est pars mouentis seipsum: alium
motorē separatū oino qui est deus. Cu3.n.
omne mouens seipsum moueatur per ap-
petitū: o3 q motor qui est pars mouentis
seipsum moueat propter appetitū alicuius
appetibilis: qd est eo superius in mouēdo.
nā appetens est quodāmodo mouens mo-
tum. appetibile aūt est mouens oino non
motū: o3 igitur eē primū motorē separatū
p° obie- oino imobilē qui de⁹ est. ¶ Predictos aūt
ctio cō- processus duo videntur infirmare. ¶ Quo
tra pre- rum primū est q procedunt ex suppositiōe
dicta. eternitatis motus: quod apud catholicos
R°. supponit eē falsum. ¶ Et ad hoc dicendu3
q via efficacissima ad probandū deū eē: est
ex suppositōe eternitatis mundi: qua posi-
ta vr eē manifestū qd deus sit. Nā si mū
dus ⁊ motus de nouo incepit: planū est q
o3 poni aliquā causam que de nouo produ
cat mūdū ⁊ motū: q: oē qd de nouo fit ab
aliquo innouatore o3 sumere originem: cu3
nihil educat se de potētia in actū vel de nō
2° obie- eē in eē. ¶ Scdm est qd supponit in predi
ctio cō- ctis demonstrationibus primū motū .s. cor
tra pre- pus celeste eē motū ex se: ex quo sequit ipsū
dicta. eē aiatū: qd a multis nō conceditur. ¶ Et ad
R°. hoc dicendū est: qd si primū mouens non
ponitur motū ex se: o3 q moueat imedia-
te a penitus immobili. Unde etiā Ari. sub
diuisione hanc conclusionem inducit: qd .s.
oporteat vel statim deuenire ad primū mo
uens immobile separatu3: vel ad mouens
seipsum: ex quo statim deuenit ad mouens
tex.9.6. primū imobile separatū. ¶ Procedit autē
phus alia (via in .2. metaphi.) ad ostēdēdū
nō posse procedi in infinitū in causis efficiē
tibus: sed eē deuenire ad vnā causam pri-
mā: ⁊ hanc dicimus deū. ⁊ hec via talis ē.
In oib⁹ causis efficiētib⁹ ordinatis .p^m ē cā
mediū. ⁊ mediū ē cā vltimi: siue sit vnū siue
sint plura media. remota aūt cā: remouet
id cui⁹ē cā ergo remoto p° mediū cā eē nō
poterit: sed si pcedat in causis efficientibus
i infinitū nulla causaꝝ erit p^a: ergo oēs alie
tollent: q sūt medie. hoc aūt ē māifeste fal
sū: ergo o3 pōere pmā cā3 efficiētē eē: q de

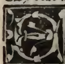
us ē. ¶ Pōt ēt ⁊ alia rō colligi ex verbis
(Ari. i .2. lib. metaphi.). Ondit n. ibi q ea q Textu.
sūt marie vera sūt ⁊ marie entia. (In qrto co. 4.
ēt metaphi.) ondit eē aliqd marime veꝝ ex Textu.
hoc q videm⁹ duoꝝ falsoꝝ vnū altero esse co. 8.
magis falsū. vñ o3 vt alteꝝ sit ēt altero veri
us: hoc aūt ē s3 approrimationē ad id qd ē
simplr ⁊ marie veꝝ. ¶ Et qb⁹ cōcludi pōt
vlteri⁹ eē aliqd q ē marie ens: ⁊ hoc dicim⁹
deū. Adhuc ēt iducit a (Damas. alia rō sū- Dam.
pta ex reꝝ gubernatōe. quā ēt innuit cōmē. in li° p°
so physicoꝝ). Et ē talis. impossibile ē aliq ca°. 5.
cōtraria ⁊ dissonātia i vnū ordinē cōcorda comē.
re semp vel pluries. nisi alicui⁹ gubernatio cōmen
ne: ex q oibus ⁊ singulis tribuit: vt ad cer- to. 75.
tū finē tēdāt: sed i mūdo videm⁹ res diuer cir. p°n.
saꝝ naturaꝝ in vnū ordinē concordare: nō cōmen.
vt raro ⁊ a casu: sed vt semper vel in maio
ri parte: o3 ergo eē aliquid cuius prouiden
tia mundus gubernet: ⁊ hoc dicimus deū.
¶ Q3 ad cognitionem dei oportet vti via
remotionis. 14.



Stenso igit q est aliqd primū ens: qd deū dicim⁹: o3 ei⁹ cōditōes iuestigare. ¶ Est aūt via remotōis vtēdū pcipue i cōsideratōe diuie sube. Nā diuina suba oēm formā quā itellect⁹ noster attigit: sua imēsi tate excedit: ⁊ sic ipsā apphēdere nō possu-
mus cognoscēdo qd ē: s3 aliq̄lē ei⁹ habem⁹
noticiā cognoscēdo qd nō ē. Tāto. n. ei⁹ no
ticie magis appropinquam⁹. qnto plura p
itellectū nostꝝ ab eo poterim⁹ remouere: tā
to. n. vnūqdq3 pfecti⁹ cognoscim⁹ qn° dñas
ei⁹ ad alia pleni⁹ ituemur: h3. n. res vnaqq3
in seipsa eē ppriū ab oib⁹ aliis distinctū.
¶ Unn̄ i reb⁹ qꝝ diffinitōes cognoscim⁹.
¶ Primo eas i gñe collocam⁹ p qd scim⁹
i cōi qd ē: ⁊ postmodū dñas addim⁹: qb⁹ a
reb⁹ aliis distinguat: ⁊ sic perficit sube rei
cōpleta noticia. ¶ S3 q: i cōsideratōe sube
diuine nō possum⁹ accipē qd que si genus.
¶ Nec distinctionē eius ab aliis reb⁹ per
affirmatiuas dñas accipe possumus: o3 eā
accipe p dñas negatiuas. Sicut aūt i affir
matiuis dñis vna aliā cōtrahit: ⁊ magis
ad cōpletā designationē rei appropinqt: sm
q a plurib⁹ differe facit ita vna dña negati
ua p aliā cōhibet: q a pluribus differre facit.

¶ Sicut si dicamus deū non esse accidēs per boc q ab omnibus accidētibus distinguit. ¶ Deinde si addamus ipsum nō esse corpus: distinguemus ipsū etiā ab aliquibus substantijs: ⁊ sic p ordinē ab omni eo quod est preter ipsum per negationes huiusmodi distinguet: ⁊ tūc de suba eius erit propria cōsideratio: cū cognoscet: vt ab oibus distinctus. nō tamē erit pfecta cognitio: q nō cognoscet quid in se sit. ¶ Ad pcedendū igit circa dei cognitionē per viā remotionis accipiamus principium id qd ex superioribus iam monstratum est. s. q deus sit oino immobilis qd etiā auctoritas sacre scripture cōfirmat. (Dr̄. n. Ma- Aucto. sat.scr. lach. iij. Ego deus ⁊ non mutor. ¶ Jac. i. Apud quem non est transmutatio. ¶ Numeri. xxiij. Nō ē de⁹ quasi hō vt mutet).

¶ Q deus sit eternus. 15.



x hoc autem apparet vlterius deū eē eternū. ¶ Nā omne qd incipit eē vel desinit: per motum vel mutationē hoc patitur: Ostensum autem est deū eē omnino inmutabilem: est igitur eternus carens principio ⁊ fine.

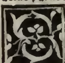
2 ¶ Item illa sola tempore mensurant que mouent: eo q tempus est numerus mot⁹ tex.co. 98. (vt patet in quarto phisicorum) deus aūt est oino ab[illegible] motu (vt iam probatū est) cap.13. tempore igitur non mensurat: igitur in ipo nō est prius vel posterius accipere: nō ergo habet esse post non esse: nec nō esse post eē potest habere: nec aliqua successio in eē ipsius inueniri potest: quia hec sine tempore intelligi non possunt: esse igitur carens principio ⁊ fine: totum esse suum simul habēs in quo ratio eternitatis consistit.

3 ¶ Adhuc si deus aliquando non fuit ⁊ postmodum fuit ab aliquo eductus est de non esse in esse. non autem a se ipso: quia quod non est non potest aliquid agere. Si autē ab alio illud est prius eo (ostensū est autē) deum esse primam causam: nō igit esse incepit. vnde nec eē desinet: quia quod semper fuit habet virtutē semper essendi: est igitur eternus.

4 ¶ Amp. videmus in mūdo quedā que sunt possibilia esse ⁊ non esse: scilicet generabilia ⁊ corruptibilia. omne aūt qd est possibile eē: causā hʒ: q cū de se equaliter se habeat ad duo. s. eē ⁊ nō eē: oꝫ si ei approprieт eē qd hoc fit ex aliqua cā: sed in causis nō est pcedere in infinitū (vt supra probatū ē capi.13. per rationē Ari.) ergo oꝫ ponere aliqd qd sit necesse eē. oē aūt necessariū vel hʒ causā sue necessitatis aliunde: vel nō: sed ē per se ipsum necessariū: nō est aūt pcedere in infinitum in necessarijs que hñt causam sue necessitatis aliunde: ergo oꝫ ponere aliqd primū necessariū qd ē p seipsum necessarium: ⁊ hoc est deus cū sit prima causa vt dictū ē: igit deus eternus ē: cū oē necessariū per se sit eternum.

5 ¶ Ostēdit ēt Ari. ex sempiternitate temporis sempiternitatē motus: ex quo iterū ostēdit sempiternitatē substātie mouentis. prima aūt substantia mouēs deus ē: ē igit sempiternus: negata. n. sempiternitate temporis ⁊ motus: adhuc remanet ratio ad sempiternitatē substātie. nā si motus icepit: oꝫ quod ab aliquo mouēte icepit: q si iceperit ab aliquo agēte icepit: ⁊ sic vl i ifinitū ibitur: vel deueniet ad aliqd quod nō incepit. ¶ Huic autem veritati diuina auctoritas Aucto. sac.scr. testimoniū perhibet. (Pš ps. Tu autem domine in eternum permanes.) Et idē in (Tu aūt idē ipē es: ⁊ anni tui nō deficiēt.)

¶ Q in deo nō est potentia passiua sed est actus purus. 16.



I autē deus eternus ē necesse ē ipsū nō eē i potētia. ¶ O ē. n. id ī cuius substātia admiscet potētia se cundū id qd hʒ de potētia pōt nō eē: q qd pōt eē: pōt nō eē. deus aūt scdm se nō pōt non esse: cum sit sempiternus: in deo igitur non est potentia ad esse.

2 ¶ Adhuc quamuis id quod quādoqꝫ est in potentia quādoqꝫ actu: prius sit tempore in potentia q̄ in actu: tamen simpliciter actus est prior potentia: quia potentia non educit se in actum: sed oportet quod educatur in actum per aliquid quod sit actu. omne igitur quod est aliquo modo in potētia habet aliquid prius se. deus autem est primus ens: ⁊ prima causa (vt ex supradictis pꝫ) nō igr hʒ in se aliqd potētie ammixtū.

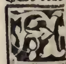
3 ¶ Itē id quod est per se necesse eē: nullo modo est possibile eē: qꝛ quod est per se necesse eē: nō habet causam. Omne aūt qꝺ ē possibile esse: habet causam (vt supra ostensum est). Deus autem per se est necesse eē: nullo igitur modo ē possibile eē: nihil ergo potentie in sua substantia inuenitur.

4 ¶ Item vnūquodqꝫ agit scđm quod est actu: quod igitur non est totus actus nō toto se agit: sed alio sui. quod autē nō toto se agit nō est primū agēs: agit enim alicuius participatione non per essentiā suā: primum igitur agens qꝺ est deus nullam hꝫ potentiam admixtaꝫ: sed est actus purus.

5 ¶ Adhuc vnūquodqꝫ sicut natum ē agere inquantum est actu: ita natuꝫ est pati inquantū est potentia. nā motus est actus in potētia existentis: sed deus est oīno impassibilis: ac immutabilis: vt patet ex p̄dictis: nihil ergo habet de potētia. scilicet passiua.

6 ¶ Itē videmꝰ aliquid eē in mūdo qꝺ exit de potentia in actū. nō aūt educit se de potentia in actū: qꝛ qꝺ est potentia nondum est. vnde nec agere pōt: ergo oꝫ esse aliquid aliud prius quo educaꝛ de potentia i actū. Et iterū: si hoc est exiens de potētia i actū: oꝫ ante hoc aliqđ aliud poni quo reducaꝛ i actū. hoc aūt infinitū procedere nō pōt: ergo oꝫ deuenire ad aliquid qꝺ ē tātū actu: ꝛ nullo mō in potētia: ꝛ hoc dicimꝰ deum.

¶ Qꝺ deus non est materia. 17.



Apparet ēt ex hoc deum nō esse materiam. ¶ Quia materia id qꝺ est in potentia est.

2 ¶ Itē materia nō est agendi principiuꝫ. vnde efficiens ꝛ materia in idē nō incidūt scđm phm. deo aūt conuenit esse primaꝫ causam effectiuam rerum vt supra dictuꝫ est: ipse igitur materia non est.

3 ¶ Amp. sequiꝛ res naturales casu existere his qui in materiā oīa reducebant sicut in causaꝫ primā: cōtra quos agiꝛ (i scđo phyꝛ sicoꝝ) si igiꝛ deus qui est prima cā sit causa materialis reꝝ: sequiꝛ oīa a casu existere. Tertu. co. 77.

4 ¶ Itē materia nō sit cā alicuius in actu nisi scđm ꝙ alteraꝛ ꝛ mutaꝛ: si igiꝛ deus ē immobilis vt probatū est: nullo mō pōt eē rerū cā per modū materie. ¶ Hanc aūt veritatē fides catolica cōfiteꝛ que deū nō de sua substantia: sed de nihilo asserit cuncta creasse. ¶ In hoc aūt insania (David de dinanto) cōfundiꝛ q ausus dicere deū eē idē quod prima materia: ex hoc ꝙ si non esset idem oporteret differre ea aliquibus differentiis: ꝛ sic nō essent simplicia. nam in eo quod per differentiā ab alio differt ipsa differentia compositionem facit. hoc aūt processit ex ignorantia qua nesciuit quid inter differentiā ꝛ diuersitatē intersit. Differēs enim (vt in .x. methaphisice: determinaꝛ) dicꝛ ad aliqđ. nā oē differēs aliqͦ ē differēs. diuersum autē aliquid absolute dicitur ex hoc ꝙ non est idē. Differentia igitur i his querenda est que in aliquo conueniunt: oꝫ enim aliquid in eis assignari scđm qꝺ differant: sicut due species conueniūt in genere. vnde oportet ꝙ differentiis distinguaꝛ. In his autem que in nullo conueniunt nō querendum quo differāt: sed seipsis diuersa sunt: sic enim ꝛ opposite differentie ab inuicem distinguuntur: non enim participāt genus quasi partem sue essentie: ꝛ ideo nō est querendū quibus differant. seipsis enī diuersa sūt. Sic ēt deus ꝛ materia prima distinguunꝛ: quoꝝ vnum est actus purus: aliō potētia pura: ꝛ in nullo cōuenientia hītes.

secutus alexandrū qui fecit librū de mā vbi ꝓbare conatur oia esse vnuꝫ in mā. Tertu. co. 12.

¶ Qꝺ in deo nulla sit compositio. 18.



Ex premissis autem concludi potest ꝙ in deo nulla sit compositio. ¶ Nam in omni composito oportet esse actum ꝛ potentiā: non enim plura possunt simpliciter fieri vnū nisi aliquid ibi sit actꝰ ꝛ aliquid potentia. Que enim actu sunt nō vniuntur nisi quasi colligata vel sicut congregata: que non sunt vnum simpliciter: in quibus etiam ipse partes congregate sunt sicut potentia respectu vnionis. sunt enim vnite in actu postqꝫ fuerint in potentia vnibiles. in deo autem nulla est potentia: nō ē igitur in eo aliqua compositio.

2 ¶ Item omne compositum posterius ē suis componentibus. primuꝫ enim ens qꝺ deus est ex nullis compositum est.

3 ¶ Adhuc omne compositum est potētia dissolubile quantum est ex ratione compositionis: licet in quibusdaꝫ sit aliquid aliud

dissolutioni repugnans. quod autem ē dissolubile: est in potentia ad non esse: qđ deo non competit: cum sit per se necesse esse: nō est ergo in eo aliqua compositio.

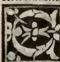
4 ¶ Amp. ōis ɔpō idiget aliquo ɔponēte. si .n. ɔpositio ē: ex plurib⁹ est: q̄ aūt scđm se sunt plura i vnū nō cōueniūt nisi ab aliquo ɔponēte vniren̄. si igit̄ ɔpositus eēt deus haberet ɔponētē: nō enim ipse seipsuȝ cōponere posset: quia nihil ē causa sui ipsius: esset enim prius seipso: quod est impossibile: componens autem est cā efficiēs ɔpositi: ergo deus haberet causaȝ efficiētē: ꝛ sic nō eēt cā prima: quod supra habitum est.

5 ¶ Item in quolibet genere tanto aliqđ est nobilius quanto simplicius: sicut in genere calidi ignis qui non hȝ aliquā permixtionem frigidi: qđ igit̄ est in fine nobilitatis oīum essentiū: oportet eē in fine simplicitatis: hoc aūt qđ ē i fine nobilitatis oīuȝ essentiā dicim⁹ deū cū sit pⁱᵃ cā: cā .n. ē nobilior effectu: nulla igr̄ ɔpō ei accidere pōt.

6 ¶ Preterea in omni ɔposito bonum nō est hui⁹ vel illi⁹ partis sed totius: ꝛ dico bonū scđm illā bonitateȝ que propria totius ꝛ pfectio eius: nā partes sunt ipfecte respectu totius: sicͣ partes hoīs nō sūt hō: partes .n. numeri senarij: nō hñt pfectionē senarij. ⁋ Et similiter partes linee non perueniūt ad perfectionem mensure: qui in tota linea inuenitur: si ergo deus est ɔpositus: perfectio ꝛ bonitas eius propria inuenitur in toto: nō auteȝ in aliq̄ eius partiū: ꝛ sic nō erit in eo pure id bonum quod est propriuȝ ei: non est ergo ipse primū ꝛ summū bonum.

7 ¶ Itē añ oēm multitudinē oȝ inuenire vnitatē: in oī aūt ɔposito ē multitudo: igit̄ oȝ id qđ ē añ oīa .s. deū oī ɔpōne carere.

¶ Q̄ȝ in deo nihil est violentum neqȝ preternaturam. 19.



Ex hoc autem concluditur q̄ in deo nihil potest eē violentū neqȝ extra naturam. ⁋ Omne .n. id i quo aliquid violentū ꝛ pter naturā inuenit̄: aliqđ sibi additū hȝ. nā qđ ē de substantia rei non potest eē violentum neqȝ pternām.

2 Amp. necessitas coactōis ē necessitas ex alio vel ab alio. i deo aūt nō ē necessitas ex alio: sed ē p seipsum necessariū ꝛ cā necessitatis alijs: igit̄ in eo nihil est coactuȝ.

3 ¶ Adhuc vbicūqȝ ē aliqđ violētū ibi pōt eē aliqđ pter illđ qđ rei p se cōuenit: nam violentū ɔtrarian̄ ei qđ ē scđm naturā: sed i deo non est possibile aliquid esse preter id quod secundum se ei conuenit: cum secundum se sit necesse esse vt ostensum est: non potest igitur in eo esse aliquid violentum.

4 ¶ Itē omne i quo ē aliquid violentū: vł innāle: natū est moueri ab alio: nā violentum est cuius principiū ē extra: nil conferēte vim passo. ⁋ Deus aūt est omnino immobilis vt ostensum est. igitur non potest in eo eē aliquid violentum vel innaturale.

¶ Q̄ȝ deus non est corpus. .20.



Ex predictis autē ostēditur q̄ deus nō est corpus. ⁋ Oē est corp⁹ cū sit cōtinuū cōpositū ē ꝛ ptes habens: deus autem non est compositus vt ostensuȝ est: igitur corpus non est.

2 ¶ Preterea oē quātuȝ ē aliq̄ mō i potētia: nā ɔtinuū ē potētia diuisibile i īfinitū: numer⁹ aūt i infinitū ē augumētabilis. oē aūt corpus ē quatū: ḡ oē corp⁹ ē i potētia: deus aūt non est i potentia: sed actus purus vt ostēsuȝ ē: ergo deus nō est corpus.

3 ¶ Adhuc si deus ē corpus oȝ q̄ sit aliqđ corpus nāle, nā corpus mathematicū nō ē p se existēs: vt phs pbat: eo q̄ dimēsiones accidentia sunt. non aūt est corpus naturale cū sit imobilis vt ostēsuȝ ē. oē aūt corp⁹ nāle mobile est: deus igitur nō est corpus.

4 ¶ Amplius oē corp⁹ finitū est: qđ tā de corpor̄ circulari q̄ȝ đ recto pbat̄ (i p̄ ce. ꝛ mū.) qđlȝ aūt cōp⁹ finitū itellectu ꝛ imaginatōe trāscēder̄ possum⁹: si igit̄ de⁹ ē corp⁹ itellect⁹ ꝛ imaginatio nr̄a aliqđ mai⁹ deo cogitare possunt: ꝛ sic deus nō ē maior itellectu nr̄o: qđ ē icōueniens: nō ē igit̄ corp⁹. Textu. co.

5 ¶ Adhuc cognitio itellectiua certior ē q̄ȝ sēsitiua. inuenit̄ aūt aliqđ obiectū sēsus i rerū nā: ḡ ꝛ intellectu: sȝ s̄ȝ ordinē obiectoꝝ ē ordo potētiaꝝ: sicͣ ꝛ distinctio. ergo sup oīa sēsibilia ē aliqđ itelligibile i reꝝ nā existēs. oē aūt corpus i rebus exn̄s ē sēsibile: igit̄ sup oīa corpa ē aliqđ accipere nobilius. si igit̄ deus ē corp⁹: nō erit pmū ꝛ maximū ens.

6 ¶ Preterea quolibet corpore nō viuente
res viuens ē nobilior. quolibet āt corpe vi
uente sua vita est nobilior: cum per hoc ha
beat supra alia corpora nobilitatem: id er-
go quo nihil est nobilius: corpus nō ē: hoc
aūt est deus ergo non est corpus.
7 ¶ Item inueniuntur rationes phoꝝ ad
idem ostendum procedentes ex eternita-
te motus. in hunc modum. ¶ In oi motu
sempiterno oꝫ ꝙ primum mouens nō mo
ueatur neqꝫ per se neqꝫ ꝑ accidēs: sicut ex
supradictis pꝫ. ¶ Corpus aūt celi moue-
tur circulariter motu sēpiterno. ergo pm⁹
motor eius non mouetur neqꝫ per se neqꝫ
per accidens: nullum āt corpus mouet lo-
caliter nisi moueatur: eo ꝙ oꝫ motū ⁊ mo
uēs eē simul: ⁊ sic corpus mouēs moueri
oꝫ ad hoc ꝙ sit simul cum corpore moto.
¶ Nulla ēt virtus i corpore mouet nisi ꝑ
accidēs moueatur: qa moto corpore mo-
uetur ꝑ accidēs virtus corporis: ergo pri-
mus motor celi nō est corpus: neqꝫ virtus
i corpe. hoc aūt ad qḋ vltimo reducit̄ mo-
tus celi sicut ⁊ primuꝫ mouens immobile
est deus: deus igitur non est corpus.
8 ¶ Adhuc nulla potētia infinita ē poten-
tia in magnitudine: potētia primi motoris
ē potētia ifinita: ergo nō est i aliq̄ magnitu
dine: ⁊ sic deus q est primus motor neqꝫ ē
corpus neqꝫ est virtus in corpore. ¶ Pri-
ma sic ꝓbat̄. Si potētia alicuius magni
tudinis ē ifinita: aut ergo erit magnitudis
3°. phi. finite aut infinite magnitudo infinita nulla
Tex. co. est (vt probat̄ in. iij. phicoꝝ: ⁊ in ꝑmo ce.
40 ⁊ mū.) magnitudinis āt finite nō est possi
p° celo. bile esse potentiā infinitā: ⁊ sic in nulla ma
tex. co. gnitudie pōt eē potētia ifinita: ¶ Qḋ aūt
35 i magnitudie finita nō possit eē potētia ifi
nita: sic ꝓbat̄. ¶ Equalē effectū quē facit
potētia minor tpe maiori: facit potētia ma
ior tpe minori q̄liscūqꝫ sit ille effectus siue
sit fm alteratione: siue fm motū localē: si
ue quēcunqꝫ aliū motū: sed potētia ifinita
est maior oi potētia finita: ergo oportꝫ ꝙ
i minori tpe ꝑficiat effectū velocius mouē
do q̄ꝫ potētia q̄cūqꝫ finita. Nec pōt esse
ꝙ minori quodā sit tēpore. Relinqtur igit̄
ꝙ hoc erit idiuisibili tēporis. Et sic moueī
Texti. ⁊ moueri ⁊ motus erūt in istāti cuius con
co. 24. trariū demōstratū (est i. vi. phisicoꝝ) Qḋ
aūt nō possit potētia ifinita magnitudinis
finite mouere i tpe: sic probatur. Si potē-
tia ifinita q̄ ē: accipiat̄ pars eius q̄ est. a. b.
ps igit̄ ista mouebit i tēpore maiori. opor-
tebit tn̄ esse aliquā ꝓportionē huius tēpo
ris ad tps i quo mouet tota potentia: cum
vtrūqꝫ tps sit finitū. Sit igitur hec duo tē
pora i decupla ꝓportiōe se adiuicē hñtia.
nō. n. quātū ad hāc rōeꝫ differt istā vł aliā
ꝓportionē dicere. Si aūt addat̄ ad poten-
tiā finitā ꝑdictaꝫ: diminui oportebit de tē
pore fm ꝓportionē additiōis ad potētiaꝫ
finitā: cū maior potētia i minori tpe mo-
ueat: si ergo addat̄ decuplū illa potētia mo
uebit i tpe qḋ erit decima ps tēporis in q̄
mouebat pma ps accepta infinite potētie
.s. a. b. ⁊ tn̄ hec potētia q̄ ē decuplū eius ē
ꝓportio finita: cū habeat ꝓportionē deter
minatā ad potētiā finitā. Relinquit̄ igitur
ꝙ i eodē tpe mouet potētia finita ⁊ ifinita
quod ē ipossibile: nō igit̄ potētia ifinita ma
gnitudis finite pōt mouere in tpe aliquo.
¶ Qḋ aūt potētia pmi motoris sit ifinita
sic ꝓbat̄. Nulla potētia finita pōt mouere
tēpore infinito: sed potētia primi motoris
mouet tēpore infinito: qꝛ motus primus ē
sempiternus: ergo potētia pmi motoris ē
infinita. Prima sic ꝓbatur. Si aliqua po
tētia finita alicuius corporis mouet tpe in
finito: ps illi⁹ corporis hñs partē potentie
mouebit in tēpore minori: ꝙ quāto aliqd
est maioris potētie: tāto in maiori tēpore
motuꝫ continuare poterit: ⁊ sic ps ꝑdicta
mouebit tēpore finito: maior autē pars in
maiori tēpore mouere poterit: ⁊ sic semꝑ
secūduꝫ ꝙ addetur ad potētiā motoris ad
det̄ ad tēpus fm eandē ꝓportionē: sed ad-
ditio aliquotiēs facta ꝑueniet ad quantita-
tē toti⁹ vel ēt excedet: ergo ⁊ additio ex pte
tēporis ꝑueniet ad quantitateꝫ tēporis in
quo mouet totū tēpus aut in quo totū mo
uebat dicebat̄ esse infinitū: ergo tēpus fini
tuꝫ metiet̄ tēpus ifinitū quod ē ipossibile.
¶ Obiectiones cōtra hūc processuꝫ. xi.



Ed ꝯtra hūc
processū plures sunt obiectio
nes. ¶ Quarū vna est. quia obiectō
potest poni ꝙ illud corp⁹ qḋ prima
mouet primuꝫ motū: nō ē diuisibile: sicut

patet de corpore celesti. predicta autē pro-
R° batio procedit ex diuisiōe eius. ¶ Sed ad
hoc dicendum est q̄ conditionalis potest
esse vera cuius antecedens est impossibile:
et si quid est quod destruat veritatē: talis
conditionalis est impossibile: sicut si aliquis
destrueret veritatē huius: cōditionalis si
homo volat habeat alas: esset impossibile.
¶ Et secundum hunc modum intelligen-
dus est processus ꝓbationis predicte: quia
hec conditionalis est vera. Si corpus ce-
leste diuiditur: pars eius erit minoris potē-
tie q̄ totum: huius autem: cōditionalis ve-
ritas tollitur si ponatur primum mouens
esse corpus: propter impossibilia que sequun-
tur. vnde patet hoc esse impossibile. ¶ Et
similiter potest responderi si fiat obiectio
de augmento potētiarum finitarum: quia
non est accipere in rerū natura potentias
secundum omnem proportionem quā ha
bet tēpus ad tēpus quodcūq: et tñ cōditio
nalis vera qua i pdicta ꝓbatiōe idigetur.
2ª obiectio ¶ Secunda obiectio ē: quia et si corpus di
uiditur: aliqua virtus potest esse alicuius
corporis que non diuiditur diuiso corpore.
R° sicut anima rationalis non diuiditur diui
so corpore. ¶ Et ad hoc est dicendum q̄ p
processum predictum non probatur q̄ non
sit deus cōiunctus corpori: sicut anima ra
tionalis corpori humano: sed q̄ non est vir
tus in corpore: sicut virtus materialis que
diuiditur ad diuisionem corporis: vnde et
dicitur de intellectu humano q̄ nō est cor
pus: neq3 virtus in corpore. Qd autem de-
us non sit virtus corporis sicut anima: alte
3ª obiectio. rius rationis est. ¶ Tertia obiectio ē: q̄ si
cuiuslibet corporis potentia finita ē: vt in
predicto processu ostenditur: per potentiā
autem finitam non potest aliquid durare
tempore infinito: sequitur q̄ nullū corpus
possit durare tempore ifinito: et sic corpus
R° aliquorum celeste de necessitate corrumpetur. ¶ Ad
hoc autem a quibusdā respondetur q̄ cor-
pus celeste secundum potentiam suam po
test deficere: sed perpetuitatem durationis
acquirit ab alio quod est potentie infinite.
¶ Et huic solutioni videt attestari Pla-
In timeo to. qui de corporibus celestibus deū loquē
tem inducit in hunc modū. (Natura ve-
stra estis dissolubilia: voluntate autē mea

indissolubilia: quia voluntas mea maior ē Improbatio
nexu vestro). Hanc autem solutionē im
probat (cōm. in xi. methaphy.). Nā impos cō. 41.
sibile ē sc3 cū q̄ id qd ē de se possibile nō 1. 8. phi.
eē: acquirat ppetuitatē essendi ab alio: sequitur cō. 79.
enim q̄ corruptibile mutaretur incorrupti
bile: quod est impossibile secundum ipsum.
¶ Et ideo ipse in hunc modum respondet R° cōmen.
q̄ in corpore celesti omnis potentia que ē
finita est: non tamen oportet q̄ habeat om
nem potentiam. est enim in corpore celesti
sm (Ari. in octauo methaphysice): poten ter. cō.
tia ad vbi: sed non ad esse: et sic non oportet 12.
q̄ insit ei potentia ad non esse. ¶ Sciendū Improbatio
tamen q̄ hec responsio cōm. non est suffici- cōme.
ens: quia si detur q̄ in corpore celesti nō sit
potentia quasi passiua ad esse: que est potē-
tia materie: est tamen in eo potentia quasi
actiua que est virtus essendi: cum expresse
dicat (Ari. in primo ce. et mun.). q̄ celum ter. cō.
habet virtutem vt sit semper. ¶ Et ideo 20.
melius dicendum est q̄ cum potentia dica R° bōs
tur ad actum oportet iudicare de potentia
sm modum actus. motus autem secundū
sui rationem quantitatem habet et extensio
nem. vnde duratio eius ifinita requirit qd
potentia mouens sit infinita. esse autem nō
habet aliquam extensionē quantitatis pre
cipue in re cuius eē est inuariabile sicut ce
lum: et ideo non oportet q̄ virtus essendi sit
infinita in corpore finito licet in infinitum
duret: quia non differt q̄ per illam virtutē
aliquid duret in vno instanti vel tempore
infinito: cum esse illud inuariabile non at-
tingatur a tēpore nisi per accidēs. ¶ Quar 4ª obiectio
ta obiectio est de hoc q̄ non videtur eē ne-
cessarium q̄ illud quod mouet tempore in
finito habeat potentiam infinitam in illis
mouentibus que mouendo nō alterantur:
quia talis motus nihil consumit de poten
tia eorum vnde non minore tempore mo-
uere possunt postq̄ aliquo tempore moue-
rūt q̄ ante: sicut solis virtus finita est: et q̄
in agendo eius virtus actiua nō minuit in
finito tempore potest agere in hec inferiora
sm naturam. ¶ Et ad hoc dicimus q̄ cor R°
pus non mouet nisi motum vt probatum
est: et ideo si contingat corpus aliquod non
moueri: sequitur ipsum non mouere. In oi
autem quod mouetur est potētia ad oppo-

fita:quia termini motus sunt oppositi:ꝛ iō
quantum est de se omne corpus quod mo
uetur possibile est non moueri:ꝛ quod pos-
sibile est non moueri nō habet de se vt per
petuo tempore moueatur: ꝛ sic nec ꝙ i per
petuo tempore moueat. ¶ Procedit ergo
predicta demonstratio de potentia finita
corporis finiti que non potest de se mouere
tempore infinito:sed corpus quod de se pos
sibile est moueri ꝛ non moueri : mouere ꝛ
nō mouere: acquirere pōt perpetuitatem
motus ab aliquo quod oportet esse incor-
poreū:ꝛ ideo oportet primū mouens eē in
corporeū:ꝛ sic nihil prohibet ſm naturam
corpus finitum quod acquirit ab alio per-
petuitatem in moueri:habere etiam perpe
tuitatē in mouere. Nam ꝛ ipsum primum
corpus celeste secundum naturam pōt per
petuo motu iferiora corpora celestia reuol
uere secūdū ꝙ spera mouet sperā. ¶ Nec
ē incōueniēs (scōm ꝯm̄.) .ꝙ illud qđ de se
ē i potentia moueri ꝛ nō moueri : acqrat
ab alio perpetuitatē motus:sicut ponebaꝛ
eē impossibile de perpetuitate essendi.nam
motus est quidam defluxus a mouente im
mobile:ꝛ ideo potest aliquod mobile acqre
re ab alio perpetuitatem motus:quam nō
habet de se.eē autem est aliquid fixū ꝛ ge-
tum in ente:ꝛ ideo quod de se est in poten-
tia ad non eē:non potest vt ipse dicit secun
dum viam nature acquirere ab alio perpe
5ª obiectio. tuitatem essendi. ¶ Quinta obiectio est ꝙ
per predictum processum non videtur ma
ior ratio quare non sit potentia infinita in
magnitudine ꝙ̄ extra magnitudinē . nam
vtrobiqꝫ sequitur qđ moueat nō in tempo
pª R.º q̄ re. ¶ Et ad hoc dicendū ꝙ finitum ꝛ infi-
ē cōmē. nitum in magnitudine ꝛ tēpore ꝛ motu in-
8.phi. ueniunꝛ ſm vnā rōnē:sicut probaꝛ (in ter
cōmē. tio ꝛ in quinto phisicoꝝ): ꝛ ideo infinitū in
79.in fi vno eoꝝ aufert proportionē finitā in aliis.
ne. In his autem que carent magnitudine nō
est finitū ꝛ infinitū nisi equiuoce. vnde pre-
dictus modus demōstrandi in talibus po
Alia tētiis locū nō hꝫ. ¶ Aliter aūt respondeꝛ ꝛ
R.º q̄ est melius ꝙ celū hꝫ duos motores: vnū pro-
cōmen. ximū qui est finite virtutis : ꝛ ab hoc hꝫ ꝙ
12. mcᵉ. motus eius sit finite velocitatis, ꝛ aliū re-
cōmen. motū qui est infinite virtutis a quo habet
41. ꝙ motus eius possit eē ifinite durationis , ꝛ

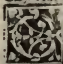
sic patet ꝙ potētia ifinita q̄ nō ē i magnitu
dine pōt mouere corpꝰ nō imediate i tpe:sꝫ
potētia q̄ ē i magnitudie oꝫ ꝙ moueat cor
pus imediate cū nullū corpus moueat nisi
motū. vñ si moueret seqreꝛ ꝙ moueret nō
i tpe . ¶ Pōt adhuc meliꝰ dici ꝙ poᵃ que Alia
nō ē i magnitudie ē itellectꝰ, ꝛ mouet ꝑ vo R.º pro
luntatē. vnde mouet scōm exigentiā mobi pria ꝛ
lis ꝛ non secundum proprietatem sue virtu melior
tis.potentia autē que est in magnitudine
non potest mouere nisi per necessitatē na-
ture:quia probatum est ꝙ intellectus non
est virtus in corpore . quia ꝛ sic mouet de
necessitate ſm proprietatem sue quantita-
tis. vnde sequitur si mouet ꝙ moueat in in
stanti:ſm hoc ergo remotis predictis ob-
iectionibus procedit demonstratio Arist.
¶ Amplius nullus motus qui est a mouē
te corporeo potest esse continuus ꝛ regula- 9.ad cō
ris:eo ꝙ mouens corporale in motu loca- clu.pre
li mouet attrahendo vel expellendo. id au- cedētis
tem quod attrahitur vel expellitur: non in capū
eadem dispositione se habet ad mouentē
a principio motus vsqꝫ ad finem:cum quā
doqꝫ sit propinquius quandoqꝫ remotius:
ꝛ sic nullū corpus pōt mouere motū conti
nuum ꝛ regularem.motus autem primus
est continuus ꝛ regularis:vt probatur (in.
8.phyficoꝝ) : igiꝛ mouens primum motū
non est corpus. ¶ Item nullus motus qui
est ad finem qui erit de pote[nti]a in actum 10.
potest esse perpetuus ; quia cum peruen-
tū fuerit ad actum:motus quiescit. si ergo
motus primus est perpetuus: oportet ꝙ
sit ad finem qui sit semper. ꝛ omnibus mo
dis in actu.tale autem non est aliquod cor
pus neqꝫ aliqua virtus in corpore : cum
omnia huiusmodi sint mobilia per se vel
per accidens:igitur finis primi motus non
est corpus neqꝫ virtus in corpore.finis au-
tem primi motus est primum mouens qđ
mouet sicut desiderium. hoc autem est de
us:deus igitur neqꝫ est corpus neqꝫ virtus
in corpore. ¶ Quāuis autem falsum sit se- quō po
cundum fidem nostram ꝙ motus celi sit fitio fi-
perpetuus:vt infra patebit : tamen verum dei & de
est ꝙ motus ille non deficit neqꝫ propter finitiōe
impotentiam motoris neqꝫ propter corru- motꝰ nō
ptionem substantie mobilis : cum non vi- ē ꝯ pre-
deatur motus celi per diuturnitatem tem[poris] ...

poris lenitescere. vnde demonstrationes predicte suam efficaciam non perdunt.

Aug.l. script. ¶ Huic autem veritati demonstrate concordat diuina auctoritas. Dicitur autem Io.4. (Spiritus est deus: et eos qui eum ado. in spi. et ve.ado. oz.). Dicitur etiam prime Thimo. primo (Regi. seculorum immor. inui. soli deo). Et Ro. primo. (Inuisibilia dei per ea que fa.sunt intel.cō spi.). Que enim non visu sed intellectu cō spiciuntur incorporea sūt ¶ Per hoc autem destruitur error primorum phorum naturalium qui non ponebant nisi causas materiales: vt ignem vel aquam vel aliquid huiusmodi. et sic prima rerum principia corpora dicebant. et eadem vocabant deos. ¶ Inter quos etiam quidam fuerūt ponentes causas mouentes amicitiam et litem: qui etiam propter predictas rationes confutantur. nam cum lis et amicitia sint in corporibus fm eos. sequetur prima principia mouentia esse virtutes in corpore. ¶ Ipsi etiam ponebant deum esse compositum ex quattuor elementis et amicitia: per quod datur intelligi q posuerunt deum esse corpus celeste. ¶ Inter antiquos autem solus Anaxagoras ad veritatem accessit ponens intellectum mouentem omnia separatum. ¶ Hac etiam veritate redarguuntur gentiles ponentes ipsa elementa mundi et virtutes in eis existentes deos esse: vt solem lunam terram aquam et huius. occasionem habentes ex predictis phorum erroribus. ¶ Predictis etiam rationibus excluduntur deliramēta iudeorum simplicium: tertuliani vadiāorum siue antropomorfitarum hereticorum q deū corporalib' liniamētis figurabāt. ¶ Nec nō et mānicheorum q quādā infinitā lucis subam p infinitū spatium distētā deū estimabāt. ¶ Quorum oium errorum fuit occasio q de diuinis cogitantes ad imaginationē deducebāt: p quā nō pōt accipi nisi corporis similitudo: et ideo eam in incorporeis meditandis derelinquere oz.

(margin: errorem antiquorum naliū; empedoclis; gentiliū; iudeorum; hereticorum)

¶ Q deus est sua essentia. 22.



Ex premissis autem habēri potest q deus est sua essentia quidditas seu natura. ¶ In omni enim eo quod nō est sua essentia siue quidditas: oportet aliquam esse compositionem: cum.n. in vno quoq3 sit sua essentia: si nihil in aliquo eēt preter eius essentiam: totum quod res est esset eius essentia: et sic ipsum esset sua essentia: si igitur aliquid non esset sua essentia oz aliquid in eo esse preter eius essentiam: et sic oportet in eo esse compositionem: vnde etiam esse in compositis signatur p modum partis: vt humanitas in homine: ostēsum est autem in deo nullam esse compositionem: deus igitur est sua essentia.

2 ¶ Ad hoc solum illud videtur esse preter essentiam vel quidditatem rei: quod nō intra diffinitionem ipsius: diffinitio.n. significat quid est res. sola autem accidentia rei sunt que in diffinitione nō cadunt. sola igitur accidētia sunt in re aliqua preter essentiam eius: in deo aūt nō sūt aliq accidentia: (vt ostensuz ē): nihil igitur est in eo preter essentiam eius: est igitur ipse sua essentia.

3 ¶ Amp. forme que de reb' subsistētib' nō pdicant: siue i vniuersali siue i singulari acceptis: sūt forme q nō p se singulariter subsistūt i seipis idiuiduate: nō.n. dr sortes aut hō aut aial sit albedo: q albedo nō est p se singulariter subsistens sed idiuiduatur per subiectum subsistēs. ¶ Similiter ēt forme naturales nō subsistūt p se singulariter sed indiuiduantur in pprijs materijs: vnde nō dicim': q hic vel ille ignis aut ignis sit sua forma. Ipse etiā3 eēntie vel quidditates generu3 vel spēr idiuiduant fm mā3 signatā hui' vel illi' idiuidui: l3 ēt qdditas gnis vl spēi formā icludat et materiā i cōi. vn nō dr q sor. vel homo sit humanitas: sed diuina eēntia ē p se singulariter eēns et i seipsa idiuiduata (vt ostēsu3 ē): diuina igitur eēntia pdicat de deo vt dicat: deus est sua eēntia.

4 ¶ Preterea eēntia rei vel ē res ipa vl se habet ad ipsam aliquo modo vt cā: cū res per suā eēntiā spēm sortiatur: sed nullo mō potest esse aliquid causa dei cum sit primū ens vt ostensu3 est: deus igitur ē sua eēntia.

5 ¶ Itē quod nō ē sua essentia se habet fz aliqd sui ad ipsa3 vt potentia ad actū. vnde et per modum forme signatur essentia vtputa humanitas. sed in deo nulla est potentialitas: vt supra ostensu3 est. oportet igitur q ipse sit sua essentia.

¶ Q3 in deo idem est esse ꝛ essentia. : 23.



Ex his autẽ que supra ostẽsa sunt vlterius probari potest ꝙ in deo non est aliud essentia vel quidditas ꝙ̃ suum eẽ. ¶ Ostensum .n. supra aliquid esse quod ꝑ se necesse est esse quod deus est. Hoc igitur eẽ quod necesse est: si est alicui quidditati coniunctum que nõ est qđ ipsum est: aut ẽ dissonum illi quidditati seu repugnãs sicut ꝑ se existere quidditati albedinis: aut ei consonum siue affine sicut albedini esse in alio: si primo mõ: illi quidditati nõ cõueniet eẽ qđ est per se necesse eẽ: sicut nec albedini ꝑ se existere. si aũt 2o mõ: o3 vel eẽ hmõi dependeat ab essentia. vel vtrũq3 ab alia causa. vel essentia ab eẽ. ¶ Prima duo sũt cõtra rationẽ eius quod est per se necesse eẽ. q2 si ab alio dependet. ia3 nõ est necesse eẽ. Ex tertio vero sequit ꝙ illa quidditas accidentaliter adueniat ad rẽ que per se necesse est eẽ: q2 omne qđ sequit ad eẽ rei est ei accidentale: ꝛ sic nõ erit eius quidditas: deus igitur nõ h3 essentiam que nõ sit suum

R° ad rationẽ eẽ. ¶ Sed contra hoc põt dici ꝙ illud eẽ nõ absolute: dependet ab essentia illa vt oĩno nõ sit nisi illa esset. sed dependet q̃tum ad coniunctionẽ qua ei coniungit: ꝛ sic illud eẽ per se necesse est: sed ipsum coniungi nõ ꝑ se necesse est.

Improbatio ¶ Hec aũt respõsio predicta inconuenientia nõ euadit: q2 si illud eẽ põt intelligi sine illa essentia: sequit ꝙ illa essentia accidentaliter se habet ad illud eẽ. sed id quod est per se necesse est illud eẽ: ergo illa essentia se h3 accidentaliter ad id qđ est per se necesse eẽ. nõ ergo est quidditas eius. hoc aũt quod est per se necesse esse est deus. non igitur illa essentia dei sed aliqua essentia deo posterior. si aũt nõ põt intelligi illđ eẽ sine illa essentia. tũc illud eẽ absolute dependet ab eo a quo dependet ꝯiunctio sua ad essentiã illã: ꝛ sic redit idẽ quod prius.

2 ¶ Itẽ vnũqđq3 est per suũ eẽ: qđ igit nõ est suũ eẽ nõ est per se necesse eẽ. deus aũt est ꝑ se necesse eẽ. ergo deus est suum eẽ.

3 ¶ Amplius. si eẽ dei nõ est sua essentia. non aũt pars eius eẽ potest. cum essentia diuina sit simplex (vt ostensum est) oportet ꝙ

cap. 18. huiusmodi eẽ sit aliquid ꝑter essentiã eius. omne autem quod cõuenit alicui quod nõ est de essentia eius: conuenit ei per aliqua3 causam. ea enim que per se nõ sunt vnum si coniunguntur oportet per aliquam causam vniri: eẽ igitur conuenit illi quidditati per aliquam causam: aut igitur per aliqđ qđ est de essentia illius rei siue per essentiã ipsam: aut per aliquid aliud. Si primo mõ essentia aũt est scđm illud eẽ. sequitur qđ aliquid sit sibiipsi causa essendi. hoc autem est impossibile: quia prius scđm intellectũ est causam eẽ ꝙ̃ effectum: si ergo aliquid sibiipsi eẽt causa essendi: intelligeretur esse anteꝙ̃ haberet eẽ: quod est impossibile: nisi intelligatur ꝙ aliquid sit sibi causa essendi scđm eẽ accidentale: quod eẽ est secundum quid. hoc enim est impossibile. Inuenitur enim aliquod ens accidentale causatu3 ex principiis sui subiecti ante quod eẽ intelligitur eẽ substãtiale subiecti. nũc aũt nõ loquimur de eẽ accidentali sed de subali: si aũt illi eẽ conueniat per aliquã aliã causã: omne aũt qđ acquirit eẽ ab alia causa: est cãtũ ꝛ nõ est causa prima. deus aũt est prima cã nõ habens causam: vt supra demonstratũ est. igitur ista quidditas que acquirit eẽ aliunde nõ est quidditas dei. necesse igitur est ꝙ dei eẽ quidditas sua sit.

3 ¶ Amplius. eẽ actum quẽdam nominat. nõ enim dicitur eẽ aliquid ex hoc quod est in potentia: sed ex hoc quod est [illegible] actu. omne autem cui aliquis actus conuenit aliquid dĩsũ ab eo existens: se habet ad ipsũ vt potentia ad actum: actus enim ꝛ potentia ad se inuicem dicuntur: si ergo diuina essentia est aliud ꝙ̃ suum eẽ: sequitur ꝙ essentia ꝛ eẽ sese habeant sicut potentia ꝛ act9: (ostẽsum est autem supra) in deo nihil eẽ de potentia: sed ipsum eẽ purum actum: non igitur dei essentia est aliud ꝙ̃ suum eẽ. ca°. 16.

4 ¶ Item omne quod non potest eẽ nisi concurrentibus pluribus: est compositum: sed nulla res in qua est aliud essentia ꝛ aliud eẽ potest eẽ nisi concurrentibus plurib9 scilicet essentia ꝛ eẽ: ergo omnis res in qua est aliud essentia ꝛ aliud eẽ: est composita. deus autem non est compositus: vt ostensum est: ipsum igitur esse dei est sua essẽtia.

5 ¶ Amplius. omnis res ẽ per hoc ꝙ habet eẽ. nulla igitur res cuius essentia non est suu3

esse est per eẽntiã suã:sed participatione ali
cuius.l.ipsius eẽ:qḋ aũt ẽ per participatio
nez alicuius nõ põt eẽ primũ ens: qꝛ id qḋ
aliqd ꝑticipat ad hoc ꝙ sit ẽ eo prius:deus
aũt ẽ ꝑmũ ens quo nihil ẽ ꝑus.dei igiẗ eẽn
tia est suũ esse. Hãc aũt sublimẽ veritatez.
Moyses a dño ẽ edoctus.qui cũ q̃reret a
Auc.s. dño.Exo.3.dicẽs.(Si dixerint ad me filij
scriptu. israhel qḋ est nomẽ eius.qd dicã eis.)dñs
rñdit. (Ego suz q sũ sic dices filijs israhel:
qui ẽ misit me ad vos). oñdens suũ ꝓpriũ
nomẽ eẽ qui est. Q̃libet aũt nomẽ ẽ insti
tutũ ad significandũ naturã seu eẽntiaz ali
cuius rei: vnde relinquiẗ ꝙ ipsũ diuinũ eẽ ẽ
sua eẽntia vel nã. Hãc ẽt veritatẽ catho-
Hila. lici doctores ꝓfessi sũt . (Ait nãqꝫ Hila
rius in lib.de tri.). Esse nõ accidẽs deo sꝫ
subsistẽs veritas.ꝛ manẽs cã ꝛ naturaẗ ge
Boe. neris ꝓprietas.(Boetius ẽt dicit in lib.de
tri.).ꝙ diuina subã ẽ ipsũ eẽ:ꝛ ab ea ẽ esse.
¶ Qꝫ in deo non est accidens. 24.



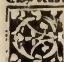
Ex hac ẽt veri
tate ḋ necessitate sequitur. ꝙ
deo sup eius eẽntiã nihil sup
uenire possit neqꝫ aliquid ei
accidẽtaliter iesse. Ipsũ.n. eẽ nõ põt ꝑti
cipare aliqd qḋ nõ sit de essentia sua:q̃uis
id qḋ ẽ possit aliqd aliud ꝑticipare. nihil.n.
ẽ formalius aut simplicius q̃ꝫ eẽ:diuia aũt
subã est ipsuz eẽ.ergo nihil hꝫ qḋ nõ sit de
sua subã:nullũ ergo accñs ei inesse potest.
2 ¶ Amp̃. oẽ qḋ iest alicui accñtalr hꝫ cãz
q̃re isit:cũ sit ꝑter eẽntiã eius cui iest. si igi
tur aliqd accñtaliter sit i deo: oꝫ ꝙ hoc sit
ꝑ aliquã cãz: aut ergo cã accñtis ẽ ipa di-
uina sba:aut aliqd aliud . Si aliquid aliud
oꝫ ꝙ illḋ agat i diuinã subaz:nihil.n.iducit
aliquã formã vel subalez vel accñtalẽ i aliq̃
recipiẽte nisi aliquo mõ agendo i ipsuz:eo
ꝙ agere nihil aliud ẽ q̃ꝫ facere aliqd actu:
qḋ qdẽ est ꝑ formã:ergo deus patiẗ ꝛ mo
uebiẗ ab aliquo agẽte:qḋ ẽ ꝯtra ꝑdetermi
nata. Si aũt ipsa diuina suba est cã ac-
cidẽtis qḋ sibi iest:impossibile aũt est ꝙ sit
cã illius ſm q. est recipiẽs ipsum: quia sic
idem scḋꝫ idẽ faceret seipsuz in actu : ergo
oportet si in deo est aliquod accidens ꝙ se
cundum aliud ꝛ aliud recipiat ꝛ causet ac-
cidẽs illud : sicut corporalia recipiũt ꝓpria
accidentia per naturam materie ꝛ causant
per formã:sic igiẗ deꝰ erit ꝯpositus : cuius
contrarium superius probatum est.
3 ¶ Itẽ oẽ subum accidẽtis ꝯpaẗ ad ipsuz
vt potentia ad actũ: eo qḋ accidens quedã
forma est faciens eẽ actu ſm eẽ accidenta-
le:sed in deo nulla est potentialitas: vt su-
pra ostensũ ẽ:i eo igiẗ nullũ accidẽs eẽ põt.
4 ¶ Adhuc cuicũqꝫ inest aliqd accidenta-
liter ẽ aliquo mõ ſm suã naturã mutabile:
accidẽs.n.de se natũ ẽ inesse ꝛ nõ inesse : si
igiẗ deus hꝫ aliqd accidentaliter sibi conue
niens:sequeẗ ꝙ ipse sit mutabilis: cuius cõ
trarium supra demonstratum est.
5 ¶ Amp̃.cuicũqꝫ inest aliqḋ accidẽs nõ
ẽ qcqd hꝫ in se:qꝛ accidens nõ ẽ de essentia
subi:sed deus ẽ qcqd in se hꝫ:in deo igiẗ nul
lũ ẽ accidens. Media sic probatur: vnũ
quodqꝫ nobilius iueniẗ in cã q̃ꝫ in effectu.
deus aũt ẽ oium cã:ergo qcqd ẽ in eo no-
bilissimo mõ in eo iueniẗ. perfectissime aũt
conuenit aliqd alicui qḋ ẽ ipsummet . hoc
enim ꝑfectius ẽ vnũ:q̃ꝫ cũ aliqd alteri sub-
stantialiter vniẗ vt forma materie:que etiã
vnio perfectior ẽ q̃ꝫ cũ aliqd alteri acciden-
taliter inest:relinqtur ẽ ꝙ deꝰ sit qcqd hꝫ.
6 ¶ Itẽ substantia nõ dependet ab accidẽ
te:quãuis accidens dependeat a substãtia:
qḋ aũt nõ dependet ab aliquo põt aliquan
do inueniri sine illo:ergo põt aliqua substã
tia inueniri sine accidẽte.hoc autẽ precipue
videẗ simplicissime substantie conuenire,q̃-
lis ẽ substantia diuina: diuine igiẗ substãtie
oino accidens nõ inest. In hanc autem
sententiam etiã catolici doctores conueni-
unt.(vnde Aug.in li. de trini.).dicit ꝙ in
deo nullũ ẽ accidens. Ex hac autem ve- Aug.li.
ritate ostensa:error quorundã in lege sarra io.ca.4
cenoꝝ loquẽtiũ cõfutaẗ q ponũt quasdã in- eccl. et.
tentiones diuine essentie superadditas. de quo
¶ Qꝫ diuinum esse non potest designari ꝑ cõmen.
additionem alicuius drie substãtialis. 25. iz. me
cõ.39.
circa
mediuz



Ostendi etiam ex ꝑ
dictis põt
q. supra ipsum diuinum esse
non potest aliquid superaddi
quod designet ipsũ in designa
tione essentiali:sicut designatur genus per
differentias. Impossibile enim est aliqd
eẽ in actu nisi oibus existentibus quibus eẽ

substantiale designatur: non eni potest esse
animal in actu qn sit animal rationale vel
irrationale. vnde etiam platonici ponentes
ideas non posuerunt ideas per se existẽtes
generum que designãtur adesse speciei per
differentias essentiales: sed posuerũt ideas
per se existentes solarum specierum que
ad sui designationem nõ indigent essentiali
bus differẽtijs: si ergo diuinum esse per ali
quid aliud superadditũ designet designa-
tione essentiali: ipsuʒ esse nõ erit in actu nisi
illo superaddito existẽte: sed ipsuʒ esse diui-
num est sua substantia(vt ostensuʒ est)er
go substantia diuina nõ potest esse in actu
nisi aliquo superueniẽte: ex quo potest con-
cludi ꝙ non sit per se necesse eẽ(cuius con
trarium supra ostensum est).
2 ¶ Item omne illud quod indiget aliquo
superaddito ad hoc ꝙ possit esse est in po-
tentia respectu illius: sed diuina substantia
non est aliquo modo in potentia (vt supra
ostensuʒ est) sed sua substãtia est suum eẽ:
ergo esse suũ nõ põt designari aliq̃ designa
tione substantiali ꝑ aliqd sibi supadditum.
3 ¶ Amp̃. omne illud ꝑ quod res cõsequit
esse i actu ⁊ ẽ intrinsecũ rei: vel ẽ tota essen
tia: vel pars essentie. quod aũt designat ali
quid designatione essentiali facit rem esse
actu ⁊ ẽ intrinsecuʒ rei designate: alias per
id designari nõ posset substantialiter: ergo
oʒ ꝙ sit: vel ipsa essentia rei: vel pars essẽtie
sʒ si aliquid superadditur ad esse diuinum
hoc nõ potest esse tota essentia dei: quia iã
ostensum est ꝙ esse dei nõ est aliud ab essẽ-
tia eiꝰ. Relinquitur ergo ꝙ sit pars essẽtie
diuine: ⁊ sic deus erit cõpositus ex ꝑtibus
essentialiter(cuius cõtrariũ supra ostẽsuʒ ẽ)
4 ¶ Item ꝙ additur alicui ad designatio
neʒ alicuius designatione eẽntiali: nõ cõsti
tuit eius rationẽ: sed solum esse in actu. ra-
tionale. n. additũ animali acquirit anima-
li esse in actu. nõ aũt constituit rationẽ ani
malis: inquantuʒ est animal. nã differẽtia
nõ intrat diffinitionẽ generis: sed si in deo
addatur aliquid per quod designetur desi
gnatione essentiali: oportet ꝙ illud constitu
at ei cui additur rationem proprie eius qd
ditatis seu nature. nã quod sic additur ac-
quirit rei esse in actu. hoc autem scilicet es-
se in actu est ipsa diuina essentia(vt supra
ostẽsum est) relinquit ergo ꝙ supra diuinũ
eẽ nihil possit addi qd designet ipsum desi
gnatiõe essentiali sicut dr̃ia designat genꝰ.

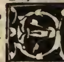
¶ Qꝫ deus non sit in aliquo genere. 26.



Ex hoc autem de necessitate ꝯcludit ꝙ deus
nõ sit i aliquo genere. ¶ Nã
oẽ qd est in aliquo genere hꝫ
aliqd in se ꝑ qd nã generis designet ad spe
ciẽ. nihil. n. est in gñe ꝙ nõ sit in aliq̃ eiꝰ spe
cie. hoc aũt in deo est ipossibile(vt ostensuʒ
est) impossibile est igitur deũ eẽ i aliq̃ gñe.
2 ¶ Amp̃. si deꝰ sit i gñe: aut ẽ i gñe accidẽ
tis aut i gñe sube. In gñe accñtis nõ ẽ. acci
dẽs. n. nõ põt eẽ pᵐens ⁊ pᵃ cã. In gñe ẽt
sube eẽ nõ põt: q2 substãtia q̃ ẽ genꝰ nõ est
ipsũ eẽ: alias ois suba eẽt eẽ suũ: ⁊ sic non
eẽt causatũ ab alio cũ rõ gñis saluet in oi-
bus q̃ sub gñe cõtinẽt: ⁊ si nulla suba esset
cãta ab alio: qd eẽ nõ põt(vt pʒ ex dictis)
deus aũt ẽ ipsum eẽ: igit nõ ẽ i aliquo gñe.
3 ¶ Itẽ quicquid ẽ in gñe sm̃ eẽ differt ab
aliis q̃ i eodẽ gñe sũt: alias genꝰ de pluribꝰ
nõ ꝑdicaret. oʒ aũt omnia q̃ in eodẽ gñe
sũt: in qdditate gñis cõuenire: q2 dẽ oibꝰ ge
nus in quod quid est predicatur: esse igitur
cuiuslibet in genere existentis est preter ge
neris quidditatem. hoc autem in deo im-
possibile est: deus igitur in g e non est.
4 ¶ Amp̃. vnũquodqꝫ collocatur in gene-
re per rationem sue quidditatis. genus aũt
predicatur in quid est: sed quidditas dei est
ipsum suum esse: sm̃ quod non collocatur
aliquid in genere: quia sic ens esset genus
quod significat ipsum esse: relinquitur ergo
ꝙ deus non sit in genere. ¶ Qꝫ autẽ ens 3. metᵉ
non possit esse genus: probatur per phm̃ in tex. cõ.
hunc modum. Si ens esset genꝰ. oporteret 10.
differentiam aliquam inueniri per quam
traheretur ad speciem. nulla autem differẽ
tia participat genus: ita scilicet ꝙ genꝰ sit i
ratione differentie: quia sic genus poneret
bis in diffinitione speciei: sed oportet diffe-
rentiam esse preter id quod intelligitur in
ratione generis. nihil autem potest esse
quod sit preter id quod intelligitur per ens
si ens sit de intellectu eorum de quibus pre
dicatur: ⁊ sic per nullam differentiam con-
trahi potest: relinquitur ergo ꝙ ens nõ sit

genus vnde et hoc de necessitate concludit q deus non sit in genere. ¶ Et hoc etiam patet q deus diffiniri non potest: quia omnis diffinitio est ex genere et differentiis.
¶ Patet etiam: q non potest demonstratio de ipso fieri nisi per effectum: quia principium demonstrationis est diffinitio eius dem de quo fit demonstratio. ¶ Potest (dubi°) autem alicui videri q quamuis nomen substantie deo proprie conuenire non possit: q deus non substat accidentibus: res tamen significata per nomen ei conueniat: et ita sit in genere substantie. nam substantia est ens per se quod deo constat conuenire: ex quo probatum est ipsum non esse accidens. ¶ Sed (Solu°) ad hoc dicendum est ex dictis: q in diffinitione substantie non est ens per se: ex hoc .n. quod dicitur ens non posset esse genus: q iam probatum est q ens non habet rationem generis. similiter nec ex hoc quod dicitur per se: q hoc nõ vr importare nisi negationem tantum. Dicitur enim ens per se ex hoc q non est in alio: quod est negatio pura que nec potest naturam vel rationem generis constituere. q sic genus non diceret quid est res: sed quid non est: oportet igitur q ratio substantie intelligatur hoc modo: q substantia sit res cui conueniat eẽ nõ in subiecto: nomen autem rei a quidditate imponitur: sicut nomen entis ab esse: et sic in ratione substantie intelligatur q habeat quidditatem cui conueniat esse in alio. hoc autem deo nõ conuenit. nam non habet quidditatem nisi suum esse. ¶ Unde relinquitur q nullo modo est in genere substantie: et sic nec in aliquo genere cum ostensum sit ipsũ non esse in genere accidentis.

¶ Q deus non est esse formale oium. 27.

(cõfutat° erroris) 
Ex his confutatur quorũdam error q dixerunt deum nihil aliud eẽ q̃ eẽ formale vniuscuiusque rei. ¶ Nam esse hoc diuidit per eẽ substantie: et eẽ accidentis. diuinum autem eẽ non est esse substantie neq eẽ accidentis: vt probatum est: impossibile est igit deũ eẽ illud eẽ. q̃ formaliter vnaqq res ẽ.
2 ¶ Item res adinuicem non distinguũt fm q esse habent. quia in h omnia conueniunt. si ergo res differunt adinuicem: oportet q vel ipsum esse specificetur per aliq̃s differentias additas: ita q rebus diuersis sit diuersum esse fm speciem: vel q res differant per h q ipsũ esse diuersis naturis fm speciem conuenit. Sed primum horum est impossibile: q enti non potest fieri aliqua additio fm modum quo differentia additur generi: vt dictum est. Relinquitur ergo q res propter hoc differant q habent diuersas naturas qu hus acquiritur esse diuersimode. esse autem diuinum non aduenit alii nature: sed est ipsa natura seu essentia diuina. (vt ostensum est): si igitur esse diuinum esset formale esse omnium: oporteret omnia simpliciter esse vnum.
3 ¶ Amplius principium naturaliter prius est eo cuius est principium. esse autem in quibusdam rebus habet aliquid quasi principium: forma enim dicitur esse principium essendi: et similiter agens quod facit aliqua esse actu. si igitur esse diuinum sit esse vniuscuiusq rei: sequetur q deus qui est suum esse habeat aliquam causam: et sic non erit necesse esse per se: cuius contrarium supra ostensum est.
4 ¶ Adhuc: quod ẽ commune multis nõ est aliquid preter multa nisi sola rõne: sicut animal non est aliud preter sortem et platonem et alia animalia nisi intellectu qui apprehendit formam animalis expoliatam ab omnibus indiuiduantibus et specificantibus. homo enim est quod vere est animal: alias sequeretur q in sorte et platone eẽnt plura animalia scilicet ipsum animal commune et homo communis et ipse plato. multo ergo minus et ipsum esse commune est aliquid preter omnes res existentes nisi in intellectu solum. si igitur deus sit commune esse: deus non erit aliqua res existens nisi q̃ sit in intellectu tantum. ostensum autẽ est supra deum esse aliquid nõ solum in intellectu. sed in rerum natura: non est igitur deus ipsum esse commune omnium.
5 ¶ Item generatio per se loquendo est via in esse: et corruptio via in non esse. non enim generationis terminus est forma et corruptionis priuatio nisi quia forma facit esse: et priuatio nõ esse. dato enim q aliqua forma nõ faceret eẽ nõ diceretur generari id qd talẽ formã acciperet. si igit de° sit oium

rex eē formale sequef q̄ sit termin⁹ generationis: quod est falsum: cum ipse sit etern⁹ vt supra ostensum est.

6 ¶ Preterea sequef q̄ eē cuiuslibꝫ rei fuerit ab eterno: nō igit̄ pōt eē gñatio vl̄ corruptio. si enim sit generatio: oꝫ q̄ eē p̄existēs alicui rei de nouo acquiratur. aut ergo alicui prius existēti: aut nullo mō pri⁹ existēti. ¶ Si primo mō: cū vnū sit eē oium existētiū: s̄ꝫ positionē p̄dictā: sequef q̄ res que generari dicif nō accipiat nouū eē: sed nouū modū essendi: q̄d nō facit generationeꝫ sed alterationē. ¶ Si aūt nullo mō prius existebat: sequef q̄ fiat ex nihilo: q̄d est contra rationē generatiōis. igif hec positio oīno generationē ꝛ corruptionē destruit: ꝛ ideo pꝫ eā eē īpossibilē. ¶ Hunc ēt errorē sacra doctrina repellit: dū cōfitef (deū excelsum ꝛ eleuatū: vt dicif Isa. 6. ꝛ eū super oia esse: vt Ro. 9. habef). Si enim ē eē oium tūc ē aliqd oiuꝫ. nō aūt sup oia. ¶ Hi ēt errantes eadē snia p̄pellunf qua ꝛ idolatre: q incōicabile nomē .f. (dei lignis ꝛ lapidibus imposuerunt. vt habef Sap. 14.) Si enim deus ē eē oium: nō magis dicef vere lapis ē ens q̄ lapis ē deus. ¶ Huic aūt errori quattuor sunt que videnf p̄stitisse fomentū. ¶ Primū ē quarūdā auctoritatū intellectus peruersus. Inuenif eniꝫ (a Dio. dem̄ quarto ca. cele. ierar.). Esse oium ē sup substantialis diuinitas. ¶ Ex quo intelligere voluerūt ipsum eē formale oium reū deū eē. ¶ Nō cōsiderantes hūc intellectū ipsis verbis consonū eē nō posse. Nā si diuinitas est oium eē formale: non erit super oia: sed intra oia: imo aliqd oiuꝫ. Cū. n. diuinitatē super oia dixit: ostendit s̄ꝫ naturā suā ab oibus distinctū ꝛ super oia collocatū. Ex hoc vero q̄ dixit q̄ diuinitas ē eē oium: oñdit q̄ adeo in oibus quedam diuini eē similitudo reperitur. ¶ Hunc ēt eorum peruersum intellectū alibi apertius excludens. (dixit. n. in. 2. ca. de diuinis nominibus: q̄ ipsius dei neqꝫ tactus neqꝫ aliqua commixtio ē ad res alias: sicut ē puncti ad lineam vel figure sigilli ad ceram). ¶ Secundum quod eos in hunc errorem promouit: ē rationis defectus. Quia enim id quod commune est: per additionem specificatur vel indiuiduatur: estimauerunt diuinum esse cui nulla fit additio: non esse aliquid proprium: sed esse commune omniū. ¶ Non considerantes q̄ id quod cōmune est vel vniuersale: sine additione esse nō potest: sed sine additione consideratur: nō .n. animal potest esse absqꝫ rationali vel irrationali differentia: quāuis sine his differentiis cogitetur: licet etiam cogitetur vniuersale absqꝫ additione. non tamen absqꝫ receptibilitate additionis est. Nam si animali nulla differentia addi posset genus nō eēt: ꝛ similiter est de omnibus aliis nominib⁹. ¶ Diuinum autem esse est absqꝫ additione non solum cogitatione: sed etiam in rerum natura. ꝛ non solum absqꝫ additione: sed etiam absqꝫ receptibilitate additionis. vnde ex hoc ipso q̄ additionem non recipit nec recipere potest: magis concludi potest q̄ deus non sit esse commune: sed proprium. Etenim ex hoc ipso suum esse ab oibus aliis distinguitur: quia nihil ei addi potest. (Vnde cōmētator in libro de causis) dicit q̄ causa prima ex ipsa puritate sue bonitatis ab aliis distinguitur ꝛ quodāmodo indiuiduatur. ¶ Tertiū quod eos in hunc errorem inducit: est diuine simplicitatis cōsideratio. Quia enim eius īfinite simplicitatis est: estimauerunt illud q̄d in vltimo resolutionis inuenitur eorum que sunt in nobis: deum esse quasi simplicissimuꝫ: nō enim est in infinitum proceder in cōpositione eorum que sunt in nobis. ¶ In hoc etiam eorum deficit ratio: dum non attenderunt id quod in nobis simplicissimuꝫ invenitur: non tam rem completaꝫ q̄ rei aliquid esse. deo autem simplicitas attribuitur sicut rei alicui perfecte subsistenti. ¶ Quartum etiam quod eos ad hoc inducere potuit: est modus loquendi quo dicimus deum in omnibus rebus esse. ¶ Nō intelligentes q̄ non sic est in rebus quasi aliquid rei: sed sicut rei causa que nullo modo suo effectu deest. Nō enim similiter eē dicimus formā in corpore: ꝛ nautā in naui. ¶ Q̄ deus non sit forma alicui⁹ operis. 28.

Auc. f. scriptu.

4. motiua pre dicti erroris.

Improbatio motiui

Rō

Ppōne 8. circa finem

solutio

destru motiui



Ostēso igitur q̄ deus non sit esse oiuꝫ: sic ōndi pōt q̄ deus nō sit alicuius rei forma. ¶ Nā diuinū

eē nō pōt eē alicuius rei qdditas q non sit ipsum esse:vt ostensuz est. qđ aūt est ipsum esse diuinum nō est aliud q̄z deus:īpossibile est igitur deū esse alicuius alteri⁹ formā.

2 ¶Amp̄. forma corporis nō est ipsum eē sed essendi principium. deus aūt est ipsum esse.non ergo est deus forma corporis.

3 ¶Itez ex vnione forme ↄ materie resultat aliqd cōpositū qđ est totū respectu materie ↄ forme:ptes aūt sūt in potētia respectu toti⁹.i deo aūt nulla ē potētialitas:īpossibile ē igiť deū esse formā vnitā alicui rei.

4 ¶Adhuc:qđ p̄se hz eē:nobilius ē eo qđ hz eē i alio:oīs aūt forma alicui⁹ corpis hz eē i alio : cū igiť de⁹ sit ens nobilissimū q̄si p̄ma eēndi cā:nō potest eē alicuius forma.

5 ¶Preterea hoc idē pōt ostendi ex eternitate motus sic. Si deus est forma alicuius mobilis cū ipse sit primuz mouens cōpositū:erit mouens seipsum.sed mouēs seipsuz pōt moueri ↄ nō moueri:vtrūqz igiť in ipso est:quod aūt est huiusmōi nō habet motus idefícientiā ex seipso:oz igitur supra mouēs seipsuz ponere aliud primū mouēs quod largiatur perpetuitatez motus : ↄ sic deus qui est primuz mouens nō est forma corporis mouētis seipsuz.¶ Est aūt hic pcessus vtilis ponentibus eternitatē motus quo non posito eadez ↄclusio haberi pōt ex regularitate motus celi. Sicut eni,mouens seip[illegible] potest quiescere ↄ moueri : ita potest velocius ↄ tardius moueri:necessitas igiť vniformitatis motus celi depēdet ex aliquo pricipio superiori oīo imobili nō quod est pars corporis mouētis seipsuz q̄si aliq̄ forma ei⁹.¶ Huic aūt veritati cō-

Auc. s. cordat scriptura . Dr.n.i ps. (Elleuata ē
scriptu . magnificiētia tua supcelos).de⁹ ↄ Job.xi.
Exclu . (Excelsior celo ē:ↄ qd facies:Lōgiō terra
erro. gē mēsura eius ↄ latior mari).Sic igiť gētilium . liū error euacuať: q dicebāt deuz eē aiam
De h er celi:vel ēt aiaz toti⁹ mūdi. Et ex hoc errore
roř. Au. idolatriā ōfendebāt:dicētes totū mūdū eē
li. 4. ci. deū:ñ rōne corpis:sz rōne aie : q̄ supposito
cº.3i.ↄ sequi opinabanť q mūdo ↄ ptib⁹ eius non
li.7. cº. idebite diuinus cult⁹ exhibebať.(Comēta
6. tor ēt dicit i io.metaphisice) . q hic locus
iz. meᵗ. fuit.lapsus sapiētū gentis zabioꝝ. i. idola-
cō. 40. trarū.qr sez posuerunt deū esse formā celi.
xlʼmeᵐ ¶De perfectione diuina. 89.



Icet autē ea que sunt ↄ viuūt perfectiora sint q̄z ea que tm̄ sunt : deus tamē qui nō est aliud q̄z suū eē est vlr ens pfectū. Et dico vlr pfectum cui non deest alicuius generis nobilitas.

¶ Omnis.n.nobilitas cuiuscunqz rei ē sibi sm suum eē:nulla.n.nobilitas eēt homini ex sua sapiētia nisi p eaz sapiēs eēt:ↄ sic de aliis. Sic ergo sm modum quo res hz eē est suus modus in nobilitate.nā res sz q suum eē cōtrahiť ad aliquē spālē modū nobilitatis maiorē vł minorē:diciť eē sm hoc nobilior vł minus nobilis.igitur si aliquid ē cui cōpetit tota virtus eēndi:ei nulla virtus nobilitatis deesse pōt q̄ alicui rei conueniat:sz rei q̄ ē suum eē cōpetit eē sm totam eēndi ptātē:sicut si esset aliq̄ albedo sepata:nihil ei ō vtute albedis deeē posset nā alicui albo aliqd de vtute albedis deeē pōt ex defectu recipiētis albedinē qui eam sm modū suū recipit:ↄ fortasse nō sm totū posse albedinis:deus igitur qui est totū suum eē(vt supra pbatum ē).hz eē sm totā vtutē ipsius eē:nō pōt ergo carere aliqua nobilitate q̄ alicui rei conueniat:sicut autē omnis nobilitas ↄ pfectio inest rei sm q ē ita omnis defectus inest ei sm q aliqualr non ē.deus autē sicut habz eē totalr:ita ab eo totalr absistit nō eē:qr p modum p quē hz aliqd eē deficit a nō eē.adeo ꝫ oīs defectus absistit:ē igiť vlr pfectus:ista vo q̄ tātum sunt non sunt impfecta pp impfectionem ipsius eē absoluti:non.n.ipsa habēt eē sm totum suum posse:sz participant esse p quendaz particularē modū ↄ ipfectissimū.

2 ¶Itē omne ipfectū necesse ē ab aliquo pfecto pcedere:semē.n.ē ab animali vel a planta:igitur primū ens dz eē pfectissimū: ostēsum autem est deum eē primum ens: igitur est perfectissimus.

3 ¶Amp̄.vnūquodqz pfectū est inquātuz est actu:impfectū autē sz q est potētia cū priuatiōe actus:id igitur quod nullo mō ē in potētia:sed est actus purus oz pfectissimum eē:tale aūt ē deus:igiť ē pfectissimū.

4 ¶Adhuc nihil agit nisi sz q est in actu actio igitur consequitur modum actus in agente:impossibile est igitur effectum qui

per actionē educitur esse in nobiliori actu: q̄ꝫ sit actus agentis: possibile est tamē actū effectus imꝑfectiorē esse q̄ꝫ sit act⁹ cāe agē-tis eo ꝙ actio potest debilitari ex parte ei⁹ in quod terminatur. In genere autē cause efficientis fit reductio ad vnam causam q̄ deus dicitur: vt ex dictis patꝫ. a quo sunt oēs res: vt in sequētibus ostēdetur: oportꝫ igitur ꝙ quicquid actu est in quacunqꝫ re alia inueniri in deo multo eminētius quā sit in re illa: non autē econuerso: est igit̄ deus perfectissimus.

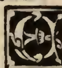
¶ Itē in vnoquoqꝫ genere est aliquid ꝑfectissimū in genere illo ad quod omnia q̄ sunt illius generis mēsurantur: quia ex eo vnūquodqꝫ ostēditur magis ⁊ minus eē ꝑfectum ꝙ ad mēsuram sui generis magis ⁊ minus appropinquat: sicut albū dicitur esse mēsura in omnibus coloribus. ¶ Et vtuosus iter oēs homines: id āt quod est mēsura oium entium nō potest eē aliud q̄ꝫ deus qui ē suum eē: ipsi igitur nulla deest ꝑfectionum q̄ aliquibus rebus conueniat. alѻ nō eēt oiuꝫ ꝯmunis mēsura. ¶ Hic ē

Auc. s. scriptu. ꝙ cū quereret Moyses diuinaꝫ videre faciē seu gloriam: responsum ē ei a domino. (Ego ostēdaꝫ tibi omne bonuꝫ): vt hētur Exodi. 33. per hoc dās intelligere in se oīs

Diony. bonitatis plenitudinē eē. Diony. āt in. 5. c. de diui. no. dicit (Deus nō quodāmodo ē existēs: sꝫ simpliciter ⁊ incircūscriptiue totū eē in seipo accepit ⁊ ꝑaccepit). ¶ Sciēdum tamē ꝙ ꝑfectio deo cōuenieter attribui nō potest si nominis significatio q̄tuꝫ

R° taci te obiectionis. ad sui originē attēdatur: quod .n. factū non est nec ꝑfectū dici poss̄ videt̄: sꝫ quia omne quod fit de potētia deductū est in actuꝫ ⁊ de non eē in eē. quando factuꝫ est: tunc recte perfectum esse dicitur quasi totaliter factuꝫ quando potentia totaliter est ad actū reducta: vt nihil de non esse retineat: sꝫ habeat esse completum: per quandam autem nominis extēsionem perfectuꝫ dicitur: nō solum quod fiendo peruenit ad actuꝫ completum: sed id etiam quod ē in actu cōpleto absqꝫ omni factione: ⁊ sic deum perfectum esse dicimus secundū illud Math. 5 (Estote perfecti sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est).

¶ De similitudine creature ad deū. 30.



x hoc autem quomō i rebus possit similitudo ad deū inueniri vel nō possit. cōsiderari pōt. ¶ Effectus eni a suis causis deficiētes nō conueniūt cū eis in nomine ⁊ ratione: necesse est tn̄ aliquā iter ea similitudinē inueniri. d̄ nā eniꝫ agētis est vt agens sibi sile agat cum vnūquodqꝫ agat sm̄ ꝙ actu est: vn̄ forma effectus in cā excedēte inuenitur quidē aliqualiter. sed secūduꝫ aliū modū ⁊ aliā rōeꝫ ratione cuius causa equiuoca dicitur: sol eniꝫ i corporibus iferioribus calorē causat agendo secūdū ꝙ actu est: vn̄ oꝫ ꝙ calor a sole generatus aliqualē silitudinē obtineat ad virtutē solis actiuā per quā calor i istis inferioribus causatur. ratione cuius sol calidus dicitur q̄uis nō vna rōe: ⁊ sic sol oib⁹ illis similis aliqualr̄ dicit̄ i quibus suos effectus efficaciter inducit a q̄bus tn̄ rursus oibus dissimilis ē. inq̄tū huiusmōi effect⁹ nō eodē mō possidēt calorē huiusmōi quo in sole inuenitur. ita āt ⁊ deus oēs perfectiones rebus tribuit ac per hoc cū oibus similitudinē hꝫ ⁊ dissimilitudineꝫ simul. ¶ Et Auc. s.

inde est ꝙ sacra scriptura aliqn̄ similitudi scriptu.

neꝫ inter deū ⁊ creaturam cōmemorat: vt cuꝫ dicitur Gen̄. i. (Faciamus homineꝫ ad ima. ⁊ simili. nostrā). Aliquando vero similitudo negatur. sꝫ illud. Isa. 40. (Cui ergo similē fecistis deū aut quam ima. po. ei). Et in ps. (Deus q̄ similis erit ti. ne ta. ⁊c). Huic aūt rōi Diony. ꝯcordat. qui. Diony.

9. c. de diui. no. dicit. (Eadeꝫ similia sunt deo ⁊ dissimilia). Similia q̄de n̄ sm̄ imitationem eius. qui non est perfecte imitabilis qualem in eis esse contingit. dissimilia autem secundum ꝙ causata habent minus suis causis. Secunduꝫ tamē hanc similitudineꝫ cōuenientius dicitur deo creatura similis q̄ꝫ econuerso. Simile eniꝫ alicui dicitur ꝙ eius possidet qualitatem vel formam. quia igitur id quod in deo perfecte est in rebus aliis per quandam deficientem participationem inuenitur illud secundum quod similitudo attēditur. dei quidem simpliciter est: non autē creature: ⁊ sic creatura habet quod dei est: vnde ⁊ deo recte similis dicitur. ¶ Non autem sic pōt

dici deum habere quod creature est:vnde
nec conuenienter dicit deū creature similē
esse:sicut nec hominē dicimus sue imagini
fore similez:cui tñ sua imago recte similis
enūciatur.¶ Multo igit etiā minus pro/
prie dicit q̄ deus creature assilet.¶ Nā
assilatio motū ad similitudinē dicit: ꝛ sic
competit ei q̄ ab alio accipit:vñ tile ei sit
creatura aūt accipit adeo vnde ei sit silis:
nō autē econuerso:nō igitur deus creatu-
re assimilatur:sed magis econuerso.

¶ Que noia de deo possunt p̄dicari. 31.



e his ēt considerari
pōt quid de
deo dici vel nō dici possit. qd
ue de eo tm̄ dicat:quid etiaz
de deo simul ꝛ alijs rebus.
¶ Quia.n.omnem pfectionē creature est
in deo inuenire:sz p aliū modū eminētiorē
q̄cūqz noia absolute pfectionē absqz defe/
ctu designāt:de deo p̄dicantur ꝛ alijs re/
bus:sicut ē bōitas sapiētia eē.ꝛ alia hmōi.
quecūqz vo noia huiusmodi pfectionē de
signant cū modo ꝓprio creaturis: de deo
dici non possūt nisi p similitudinē ꝛ meta
phorā p quaz que sunt vnius rei alteri so/
lent adaptari sicut aliquis homo dicit la/
pis pp duriciē intellectus.hmōi aūt sunt
oīa noia imposita ad designādū spēm rei
create:sicut hō ꝛ lapis:nā cuilibet spēi de-
betur ꝓprius modus pfectiōis ꝛ eē.¶ Si
militer ēt q̄cūqz noia ꝓprietates rex desi-
gnant q̄ ex ꝓpriis p̄ncipiis spēx causant:de
deo dici nō possūt nisi metaphorice: q̄ vo
huiusmodi pfectiones exprimunt cū super
eminētiori:modo quo deo cōueniūt de so/
lo deo dicunt:sicut sūmū bonū:primū ens
ꝛ alia huiusmodi.¶ Dico aūt aliqua p̄di/
ctorum nominū perfectionē absqz defectu
iportare q̄ntū ad illud ad qd̄ significandū no/
mē fuit ipositū:quātū vo ad modū significan
di oē nomē cū defectu est:nā noie res exp̄
mimus eo modo quo intellectu cōcipim⁹.
Intellectus aūt noster ex sensibilibus co/
gnoscēdi initiū sumēs illū modū nō trāscē
dit q in rebus sensibilibus inuenit in qbus
aliud est forma ꝛ hñs formam pp forme ꝛ
materie cōpositionē:forma vo in his reb⁹
inuenit qdē simplex:sz impfecta vtpote nō
subsistēs:habēs vo formā inenitur quidē
subsistēs:sz non simplex immo concretio-
nem habēs:vñ intellectus noster quicquid
significat vt subsistēs significat in concretiōe: qd
vo vt simplex significat nō vt quod est: sz vt
quo est:ꝛ sic in oī nomie a nobis dicto q̄n-
tum ad modum significandi impfectio inuenit
que deo non cōpetit:quamuis res significata
aliquo modo eminēti deo cōueniat: vt pz
in nomine bonitatis ꝛ boni. nam bonitas
significat vt nō subsistēs:bonuz autē vt cōcre
tum:ꝛ q̄ntum ad hoc nullū nomē deo con
ueniēter aptatur:sz solum quantum ad id
ad quod significandū nomē ipōitur.¶ Pos/ Diony.
sunt igit vt Diony.docet hmōi nomina ꝛ p̄.ꝛ.5.c.
affirmari de deo ꝛ negari.affirmari quidē ddi.no.
pp nominis rationē:negari vo propter si
gnandi modum:modus autem superemi/
nentie quo in deo dicte perfectiōes inueni
untur per nomina a nobis imposita signa
ri nō possūt nisi vl p negationē:sicut cū di/
cimus deū eternū vl infinitū:vl ēt p rela-
tionē ipsius ad alia:vt cū dicitur prima cā
vel sūmū bonum:nō.n.de deo cape possu/
mus quid ē:sz quid nō ē:ꝛ qualr alia se ha
beant ad ipm vt ex supradictis patz.

¶ Q̄ꝫ diuina pfectio ꝛ pluralitas noiuz di
uinox diuine simplicitati n̄ repugnāt. 32.



x predictis ēt vi
deri
pōt q̄ diuina pfectio ꝛ plura
noia dcā de deo ipi⁹ simplici
tati nō repugnāt.¶ Sic eniz
omnes perfectiones in rebus alis inuen/
tas deo attribui diximus sicut effectus in
suis causis equiuocis inueniuntur:qui qui
dem effectus in suis causis sunt virtute vt
calor in sole:virtus aūt huiusmodi nisi ali
qualiter eēt de genere caloris: sol per eum
agēs non simile sibi generaret: ex hoc igi/
tur sol calidus dicitur:ꝛ nō solum quia ca
lorem facit:sed quia virtus per quam hic
facit est aliquid conforme calori:per eandē
autem virtutem per quam sol facit calorē:
facit ꝛ multos alios effectus in inferiori/
bus corporibus:vtpote siccitatem. Et sic
calor ꝛ siccitas q̄ in igne sunt qualitates di
uerse soli attribuuntur p vnā virtutē: ita ꝛ
omnium pfectiones q̄ rebus aliis sz diuer
sas formas cōueniūt:deo sm vnā ei⁹ virtu
tem attribui ē necesse q̄ qdē virtus nō ē ali/

ud a sua ecentia cū ei nihil accidere possit vt pbatum est: sic igit sapiēs deus dr nō solū fm hoc q sapiētiā efficit. s3 q3 fz hoc q sapiētes sumus virtutem eius: qua sapiētes nos facit aliquatenus imitamur: nō aūt dicitur lapis q̃uis lapides fecerit: q3 in noie lapidis itelligit modus eēndi determinatus fm quē lapis adeo distinguit: imitat aūt lapis deū vt cām fm eē fm bonitatē: et alia hmōi sicut et alie creature. ¶ Hmōi āt similitudo, in potētiis cognoscitivis et operativis invenitur. Similitudo mile iueniri pōt in potētiis cognoscitivis et in virtutibus opatiuis hūanis. itellect9.n.vnica virtute cognoscit oia que ps sensitiua diuersis potētijs apprehēdit. et ēt alia multa. intellect9 ēt quāto fuerit altior: tāto aliquo vno plura cognoscere pt ad q cognoscēda intellectus iferior nō ptingit nisi per multa. ¶ Potestas āt regia ad oia illa extēditur ad q diuerse sub ipa ptātes ordinē hñt: sic igit et de9 p vnū simpler suū eē oimodā pfectionē possidet quā res alie. imo multo minorē p qdā dūsa cōsequūtur. ¶ Er quo p3 necessitas pluriū noium de deo dictoꝝ. q3 cū eū nō possum9 cognoscere nālr nisi er effectib9 deueniēdo in ipm o3 q noia qb9 pfectionē ipsi9 signam9 diuersa sint: sicut et pfectiōes in reb9 iueniunt dūse. Si āt ipa3 eēntiā, put est possem9 itelligere et ei nomē ppriū adaptare: vno noie tm eā exprimeremus: qd pmittim9: his q eū per eēntia3 videbunt. Zach. vlti. (In die illa erit dominus vnus: et nomen eius vnum).

Similitudo in potētiis cognoscitivis et operativis.

Similitudo in partib9 subordinati.

¶ Qz nihil de deo et aliis rebus vniuoce predicatur. 33.



Ex his etiā p3 q nihil de deo et reb9 alijs pōt vniuoce pdicari. ¶ Nā effect9 q nō recipit formā fm spēz silez ei p quā agēs agit nomē ab illa forma sūptū fz vniocā pdicationē recipere nō pōt: nō.n. vniuoce dr calidus ignis a sole generatus et sol: rex aūt quaꝝ de9 est cā forme ad spēz diuine virtutis nō pueniūt: cū diuisim et particulariter recipiāt qd in deo simplr et vlr iuenitur: patet igitur q de deo et reb9 alijs vniuoce dici potest.

2 ¶ Amplius si aliquis effectus ad speciez cause ptingat predicationē nominis vniuoce nō cōsequitur: nisi fm eundē eēndi modum eandē spēz vel formā suscipiat: nō.n. vniuoce dr domus que est in arte et in mā ppter h q forma domus h3 eē dissile vtrobiqz: res āt alie ēt si oino similē formā cōsequerētur. nō tamē cōsequunt fm eūdē modum eēndi: nā nil est in deo qd nō sit ipm eē diuinū: vt er dictis p3 qd in alijs rebus nō accidit: impossibile est igit aliqd de deo vniuoce et rebus alijs predicari.

3 ¶ Ad h oē qd de plibus vniuoce pdicat vel est genus vel est spēs vel dria vl accñs aut ppriū. de deo aūt nihil pdicat vt genus nec vt dria: vt supra ōnsu3 est: et silr nec vt diffinitio: nec ēt vt spēs que er genere et differētia ɔstituit: nec aliqd ei accidere pōt vt supra demōstratū est: et ita nil de deo pdicatur neqz vt accidēs neq3 vt ppriū: nā ppriū de genere accñtiū est: relinqtur igit nihil de deo et rebus alijs vniuoce pdicari.

4 ¶ Itē quod vniuoce de plibus pdicat vtroqz illoꝝ ad minus fm itellectum simplicius est: deo aūt neqz fm rōnē neqz fm intellectū potest eē aliqd simplicius: nil igitur de deo vniuoce et alijs rebus pdicat.

5 ¶ Amp. qd de plibus pdicat vniuoce fz pticipationē cuilibet eoꝝ cōuenit de quo p dicatur. nā spēs pticipare dr genus et idiuiduū spēm. de deo aūt nihil dr p pticipationem. nam oē quod pticipat determinatur ad modum pticipati. et sic pticialiter siue particulariter hetur: et nō fm oēm pfectionis modum: oportet igitur nihil de deo et reb9 alijs vniuoce predicari.

6 ¶ Ad hoc qd pdicatur de aliquibus fm pus et posteri9: certū est vniuoce nō pdicari: nā pus in diffinitiōe posterioris icludit sicut substātia in diffinitiōe accñtis fm q ē ens: si igit diceretur vniuoce ens de suba et accñte: oporteret ēt q suba poneret in diffinitiōe entis fz q de suba predicat: qd p3 eē ipossibile. nihil aūt de deo et reb9 alijs pdicatur eodē ordine. s3 fm prius et posterius cū de deo oia pdicētur eēntialr: dr enim ens quasi ipa eēntia: et bon9 qsi ipsa bōitas de alijs aūt fiunt pdicatiōes p participatiōnē: sicut sortes dicit hō: nō q sit ipa hūanitas: s3 hūanitatē hñs: ipossibile est igitur aliqd de deo et rebus alijs vniuoce dici.

¶ Qz attributa diuina nō pdicant de deo et creaturis pure equiuoce. 34.


Ex premissis etiam patet quod non quicquid de deo et rebus aliis predicantur secundum puram equivocationem dicuntur: sicut ea que sunt a casu equivoca. ¶ Nam in his que sunt a casu equivoca nullus ordo aut respectus attenditur unius ad alterum: sed omnino per accidens est quod unum nomen diversis rebus attribuitur: non enim nomen impositum uni significat ipsum habere ordinem ad alterum. Sicut autem non est de nominibus que de deo dicuntur et creaturis. Consideratur enim in huiusmodi nominum communitate ordo cause et causati ut ex dictis patet: non igitur secundum puram equivocationem aliquid de deo et rebus aliis predicatur.

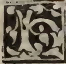
2 ¶ Amplius. ubi est pura equivocatio nulla similitudo in rebus illis attenditur: sed solum unitas nominis: rerum autem ad deum est aliquis modus similitudinis ut ex predictis patet. relinquitur ergo quod non dicantur de deo secundum puram equivocationem.

3 ¶ Item quando unum de pluribus secundum puram equivocationem predicatur in uno eorum: non possumus duci in cognitionem alterius. nam cognitio rerum non dependet ex vocibus sed ex ratione nominis: ex his autem que in rebus aliis inveniuntur in divinorum cognitionem pervenimus: ut ex dictis patet: non igitur secundum puram equivocationem dicuntur huiusmodi attributa de deo et aliis rebus.

4 ¶ Ad hoc equivocatio nominis processum argumentationis impedit: si igitur nihil diceretur de deo et creaturis nisi pure equivoce nulla argumentatio fieri posset procedendo de creaturis ad deum: cuius contrarium patet ex omnibus loquentibus de divinis.

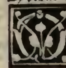
5 ¶ Amplius. frustra aliquod nomen de aliquo predicatur. nisi per illud nomen aliquid de eo intelligamus. sed si nomen predicatur de deo et creaturis omnino equivoce. nihil per illa nomina intelligamus de deo: cum significationes illorum nominum note sint nobis solis secundum quod de creaturis dicuntur. frustra igitur diceretur aut probaretur de deo quod deus est bonus. vel si quid aliud huiusmodi est. Si autem dicatur quod per huius nomina solum de deo cognoscimus quid non est ut. s. ea ratione dicatur vivens: quia non est de genere rerum inanimatarum et sic de aliis. ad minus oportebit quod vivens de deo et creaturis dictum conveniat in negatione inanimati. et sic non erit pure equivocum.

¶ Quod que dicitur de deo et creaturis dicuntur analogice. 35.


Hic igitur ex dictis relinquitur quod ea que de deo et rebus aliis dicitur neque equivoce neque univoce predicatur sed analogice. hoc est secundum ordinem vel respectum ad aliquod unum. ¶ Quod quidem dupliciter contingit. Uno modo secundum quod multa habent respectum ad aliquod unum sicut secundum respectum ad unam sanitatem. animal dicitur sanum ut eius subiectum. medicina ut eius effectum. cibus ut eius conservativum. urina ut eius signum.

¶ Alio modo secundum quod duorum attenditur ordo vel respectus non ad aliquid alterum sed ad unum ipsorum sicut ens de substantia et accidente dicitur secundum quod accidens ad substantiam respectum habet non secundum quod substantia et accidens ad aliquod tertium referantur. ¶ Huiusmodi ergo nomina de deo et rebus et aliis non dicuntur analogice secundum primum modum: oporteret enim aliquid deo ponere prius. sed modo secundo. In huiusmodi autem analogica predicatione ordo attenditur idem secundum nomen et secundum rem quandoque. quandoque vero non idem. Nam ordo nominis sequitur ordinem cognitionis quia est signum intelligibilis conceptionis. quando igitur id quod prius est secundum rem invenitur etiam cognitione prius. invenitur prius. et secundum nominis rationem et secundum rei naturam. ¶ Sicut substantia prior est accidente natura inquantum substantia est causa accidentis et cognitione inquantum substantia in diffinitione accidentis ponitur. et ideo ens dicitur prius de substantia quam de accidente. et secundum naturam. et secundum nominis rationem. quando vero illud quod est prius secundum naturam est posterius secundum cognitionem. tunc in analogicis non est idem ordo secundum rem et secundum nominis rationem. sicut virtus sanandi que est in sanativis prior est naturaliter sanitate que est in animali sicut causa effectu. sed quia hanc virtutem per effectum cognoscimus. ideo etiam ex effectu nominamus. et inde est quod sanativum est prius ordine rei. sed animal dicitur prius sanum secundum nominis rationem. sic igitur quia ex rebus aliis in dei cognitionem pervenimus. res nominum de deo et rebus aliis dictorum per prius est in deo secundum suum modum. sed ratio nominis per posterius. unde et nominari dicitur a suis causatis.

¶ Quod plura nomina dicta de deo non sunt synonima. 36.


Ostenditur etiam ex dictis quod quamvis nomina de deo dicta eandem rem significent. non tamen sunt synonima. ¶ Quia non significant

rōnem eandē.nā sicut dīse res vni simplici rei q̄ deᵘest silant p formas dīsas.ita intellectus nr̄ p diuersas cōceptōes ei aliq̄r silatur inq̄ztū p diuersas rōes siue pfectiones creaturaꝝ in ipm cognoscēdū pducit. ꝛ iō de vno itellectᵘnr̄ multa cōcipiēs non est falsus neqȝ vanᵘ.qꝛ illud simpler eē diuinū hmōi est.vt ei fȝ formas multiplices
cap. 22. aliq̄ assilari pn̄t(vt supra ōnsū est). Scđm aūt dīsas cōceptōes dīsa noia itellectᵘadinuenit q̄ deo attribuit.ꝛ ita cū nō fȝ eādē rōnē attribuant:cōstat ea nō eē synonima q̄uis rē oino vnā significēt:non.n. ē eadē nois significatio cū nomē p priᵘtā ꝯceptio intellectus q̄ȝ rē intellectam significet.

¶Q̄ ,ppōnes quas intellectus noster de deo format non sunt vane. 37.



Ex hoc etiā vlteriᵘ pȝ ꝙ intellectᵘ nr̄ de deo simplici nō in vanum nūciatiōes format cōponendo ꝛ diuidēdo q̄uis deᵘoino simplex sit.¶ Quāuis nāqȝ itellectᵘ nr̄ in dei cognitionē p dīsas cōceptiōes deueniat vt dictū est:itelligit tn̄ id qđ oibᵘ eis rn̄det oino eē vnū.Nō eni itellectᵘ modū q̄ itelligit rebᵘattribuit itellectis sicut nec lapidi imālitatē q̄uis eū imāliter cognoscat ꝛ iō rei vnitatē ,ppōnit p cōpōnē v̄balē q̄ est idētitatis nō.cū dicit deᵘē bonᵘvel bonitas.ita ꝙ si/q̄ ē diuersitas i ꝯpōne ad itellectū referat.vnitas v̄o ad rē itellectā.ꝛ ex hac rōne qn̄qȝ intellectᵘnr̄ enūciationē de deo format cū aliq̄ diuersitatis nō ppōnē interponēdo.vt cū dr̄ bonitas ē in deo.qꝛ in hoc designat aliq̄ dīsitas q̄ ꝯpetit itellectui.ꝛ aliq̄ vnitas quā oȝ ad rē referre.

¶Q̄ deus est bonus. 38.



Ex perfectiōe āt diuina quā ōndimᵘ:bonitas ipsiᵘ ꝯcludi pt.¶ Id.n. q̄ vnūqđqȝ bonū dr̄ est,ppria v̄tᵘ.eiᵘnāqȝ,ppa v̄tᵘvniuscuiuqȝ ē que bonū facit hntē ꝛ opᵘ eiᵘ bonuȝ reddit:v̄tus aūt est pfectio q̄dā.tūc.n.vnūquodqȝ pfectū dicimᵘqn̄ attingit ,ppriam v̄tutem.(vt pȝ in.7.phi.).ex hoc igit vnū
tex. cō. 18. quodqȝ bonū ē ꝙ pfectū ē:ꝛ inde ēꝙ vnūqđqȝ suā pfectionē appetit sicut,ppriū bonū:oīsū āt est deū eē pfectū:est igit bonus.

2 ¶Itē ōnsū est supra esse aliqđ p̄mū mouēs imobile qđ deus ē:mouet āt sicut mouēs oinoimobile qđ mouet sicut desideratum:deᵘigit cū sit p̄mū mouēs imobile ē primū desideratū.¶ Desideratur āt dupli aliqd.aut qꝛ est bonū:aut qꝛ appet bonuȝ: quoꝝ primū est qđ ē bonū.nā apparēs bonum nō mouet p se:sȝ fȝ ꝙ hȝ aliquā spēȝ boni.bonū v̄o mouet p seipm:primū igit desideratū qđ est deᵘest vere bonum.

3 ¶Ad hoc bonū ē qđ oia appetūt vt phs optime dictū itroducit.(in.1.ethi.).oia āt cap°. 5. appetūt eē actu fȝ modū:qđ pȝ ex hoc qđ vnūquodqȝ fm nām suā repugnat corruptioni:eē igit actu boni rōnē cōstituit.vn̄ ꝛ p priuationē actus potētia cōsegt malū ꝙ est bono oppositū(vt p phum pȝ in.9.metha.).deus āt est ens actu nō in potētia vt tex. cō. 19. supra ostēsum est.est igit vere bonus.

4 ¶Amp̄.cōicatio eē ꝛ bonitatis ex bonitate ,pcedit.qđ q̄dē pȝ ex ipsa nā boni ꝛ ex eius ratione.nāliter enim vniuscuiusqȝ bonum est actio ꝛ perfectio eiᵘvnūqđqȝ āt ex hoc agit ꝙ actu est.agēdo aūt eē ꝛ bonitatem in alia diffūdit.vn̄ ꝛ signū pfectōis est alicuius ꝙ sile sibi possit ,pducere.(vt patȝ p phȝ in.4.metha.).rō aūt boni est ex hoc tex. 9. 16. qđ est appetibile qđ est finis.q̄ etiā mouet agentē ad agēduȝ.pp qđ dicit bonū eē diffusiuū sui esse:hec aūt diffusio deo cōpetit ōnsum est eni supra ꝙ deus aliis est cā eēndi:sic p se ens nec̄e:ē igit vere bonᵘ.¶ Hic est qđ in.ps.dr̄.(Quā bonᵘisrael deus his au. s. scri q recte sūt corde).Et Tren.3.dr̄ (Bonᵘ ptu. est dn̄s sperātibus in se aie querenti illuȝ).

¶Q̄ deus est sua bonitas. 39.



Ex his autem haberi pōt ꝙ deus sit sua bonitas.Esse eniȝ actu in vnoquoqȝ est bonū ipsius.sed deus nō solū ē ens actu:sȝ est ipȝ suū eē.(vt supra ōnsū ē).ē igit ipa bōitas nō tm̄ bonᵘ.

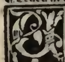
2 ¶Preterea pfectio vniuscuiusqȝ ē bonitas eius.vt supra ōnsū est:pfectio āt diuini esse nō attēditur fm aliqd additū supra ipȝ sed quia ipm secundum seipm pfectuȝ est.(vt supra ostensum est).bonitas igitur dei non est aliquid additum sue substantie.sed sua substantia est sua bonitas.

3 ¶ Itē vnūquodqȝ bonum qđ nō est sua
bonitas participatione dr̄ bonum. q̄ autē
per participationē dr̄ bonum. aliqđ ān se
presupponit a quo rōnē suscipit bonitatis
hoc aūt in infinitum nō est possibile abire.
q2 in causis finalibus nō pceditur in infini
tum. infinitum.n. repugnat fini. bonū autē
rationē finis habȝ: opȝ igitur deuenire ad
aliqđ p̄mū bonuȝ qđ nō pticipatiue sit bo
nū p ordinē ad aliqđ aliud. sed sit p essentiā
suā bonū. h āt ē de⁹. est igiꝛ de⁹ sua bōitas.

4 ¶ Itē id quod est pticipare aliqđ potest
ipm autē eē nihil. qđ eni pticipat potentia
est. esse aūt actus est. sed deus est ipm esse.
vt pbatum est. nō est igiꝛ bonus participa
tiue sed essentialiter.

5 ¶ Amp. omne simplex suuȝ eē ꝛ id qđ ē
vnum hȝ. nā si sit aliud ꝛ aliud iā simplici
tas tolletur. deus aūt est oino simplex. vt
ostēsum est. igitur ipsum bonum nō est ali
ud q̄ȝ ipse. est igitur sua bonitas. ¶ Per
eandē rationē etiā patȝ qđ nullū aliud bo-
Aug. 8. nuȝ est sua bonitas. pp quod dr̄ Math. 9.
scriptu. (Nemo bonus ni. so. deus).

¶ Quod in deo nō potest esse malū. 40.



Ex hoc autem manifeste apparet qđ in deo nō pōt esse maluȝ. ¶ Esse.n. ꝛ bonitas ꝛ oīa que p essentiā dicunꝛ nihil p̄ter se hn̄t admixtum. licȝ id quod est bonum possit aliqđ p̄ter eē ꝛ boni tatem habere. nihil eniȝ p̄hibet h quod est vni pfectioni suppositū etiam alii supponi. sicut quod est corpus potest eē albū ꝛ dul ce. vnūquodqȝ aūt infra suos rōnis termi nos cōcludiꝛ vt nihil extraneū infra se ca pere possit. deus aūt est bonitas nō solum bonus: (vt ostēsum est). nō potest igitur in eo esse aliquid nō bonitas. ꝛ ita malum in eo oino esse non potest.

2 ¶ Amplius id quod est oppositū essentie
alicuius rei sibi oino conuenire non potest
dum manet. sicut homini nō potest conue
niri irratiōabilitas vl̄ insensibilitas: nisi ho
mo esse desistat. sed diuina essentia est ipsa
bonitas: vt ostēsuȝ est. ergo malum qđ est
bono oppositū in eo locū habere nō potest
nisi esse desisteret quod est ipossibile cuȝ sit
eternus. vt supra ostensum est.

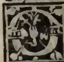
3 ¶ Ad hoc cū deus sit suū eē. nihil pticipa
tiue de eo dici pōt. vt pȝ ex ratiōe supra in
ducta. si igiꝛ malū de ipso dicaꝛ nō dicetur
participatiue. sed essentialiter. sicut aūt ma
lum de nullo dici potest vt sit eēntia. alicu
ius. ei enim esse deficeret quod bonum
est. (vt ostensum est). In malitia autē nō
potest esse aliquid extraneum admixtum.
sicut nec in bonitate. maluȝ igitur de deo
dici non potest.

4 ¶ Itē malum bono oppositum est. na
tura autē boni, vel ratio in perfectione. cō
sistit ergo rō mali in impfectione. defectus
aūt vel iperfectio in deo q est vere pfectus
esse nō potest (vt supra ostēsuȝ est). in deo
igitur malum eē non potest.

5 ¶ Preterea pfectum est aliquid sm q̄
est actu. ergo imperfectum erit secundum
quod est deficiens ab actu. ergo malum
vel priuatio est vel priuationem includit
vel nihil est. priuationis autem subiectum
est potentia. hoc autem in deo esse non po-
test: igitur nec malum.

6 ¶ Preterea si bonum est quod ab om-
nibus appetitur: igitur malum vnaqueqȝ
natura refugit inquantum huiusmodi: qđ
autem est alicui contra motum naturalis
appetitus est violentum ꝛ preter naturam
maluȝ igiꝛ in vnoquoqȝ est violentū ꝛ p̄ter
naturā. sm quod est ei maluȝ. ꝛ si possit ei
esse naturale secundum aliquid eius in re-
bus compositis. deus autem compositus
non est nec esse potest in eo violentum vel
preter naturam: vt ostensum est. malum
igitur in deo esse non potest. ¶ Hoc etiaȝ
sacra scriptura confirmat. Dicitur enim Aug. 8.
i. cano. Io. i. ca. (Deus lux est: ꝛ tenebre in scriptu.
eo non sunt vlle). Et in Iob. (Absit a deo
impietas: ꝛ ab omnipotēte iniquitas).

¶ Q̄ȝ deus est omnis boni bonum. 41.



Ostenditur etiam ex p̄dictis q̄ deus sit omnis boni bonum. Bonitas enim vniuscuiusqȝ est perfectio ipsi us vt dictum est. deus autem cuȝ sit sim pliciter pfectus sua pfectione oēs rex per fectōes comprehēdit: vt ostēsuȝ est: sua igiꝛ bonitate omnes bonitates comprehēdit: ꝛ ita est omnis boni bonum.

2 ¶ Itē quod ꝑ participationē dr̄ aliquale: non dicitur tale nisi inquantum hꝫ quandam similitudinē eius quod per essentiam dicitur. sicut ferruꝫ dicitur ignitū inquātū quandā similitudinē ignis participat. sed deus est bonus per essentiam: oīa vero alia per participationē (vt ostēsum est). supra igitur nihil dicetur bonum. nisi inquātum habꝫ similitudinē aliquā diuine bonitatis. est igitur ipse bonum omnis boni.

3 ¶ Ad hoc cū vnūquodqꝫ appetibile sit, ꝓpter finem: boni aūt ratio cōsistit in hoc ꝙ est appetibile. oꝫ ꝙ vnūquodqꝫ dicatur bonum: vel qꝛ est finis: vel qꝛ ordinatur ad finem: finis igitur vltimus est: a quo omnia rationē boni accipiunt: hoc autē deus est: vt infra probabitur. est igitur deus omnis boni bonum. ¶ Hic est ꝙ dominus suaꝫ visioneꝫ Moysi ꝓmittēs dicit. Exo. xxxiii. (Ego ostendam tibi omne bonum). Et Sap. vii. dicit̄ de diuina sapientia. (Venerunt mihi oīa bona pariter cum illa).

Aug. 6. scriptu.

¶ Qꝫ deus sit summum bonum. 42.

Ex hoc autem

ostenditur ꝙ deus sit sūmuꝫ bonum. ¶ Nā bonum vniuersale preeminet omni bono particulari: sicut bonum gentis est melius qꝫ bonuꝫ vnius: bonitas enim totius ⁊ ꝑfectio preeminet bonitati ⁊ perfectioni ꝑtis: sed diuina bonitas compa ratur ad omnia alia: sicut vniuersale bonum ad particulare: cuꝫ sit omnis boni bonuꝫ vt ostēsū est: est igitur ipse sūmū bonū.

2 Preterea id qꝺ ꝑ essentiaꝫ dicitur. verius dicitur qꝫ id qꝺ est per participationē dictū: sed deus est bonus per suā essentiaꝫ alia vero per participationē vt ostēsuꝫ est: est igitur ipse summū bonum.

3 ¶ Item quod est maximū in vnoquoqꝫ genere. est causa aliorꝫ que sunt in illo genere: causa enim potior est effectu: ex deo autē omnia habēt rationē boni vt ostēsuꝫ est: est igitur ipse summum bonum.

4 ¶ Ap. sicut albꝰ ē qꝺ est nigro īꝑmixtꝰ ita meliꝰ ē qꝺ ē malo iꝑmixtꝰ: sꝫ deꝰ ē maxime malo iꝑmixtꝰ: qꝛ i eo nec actu nec potētia maluꝫ esse potest: ⁊ hoc ex sua natura cōpetit vt oñsū est: est igit̄ ipse sūmū bonū.

¶ Hic est quod Exo. 2. dicitur. (Non est sanctus vt est dominus).

Aug. scripta.

¶ Qꝫ deus est vnus. 43.

Hec autem

ostenso manifestum est deū non esse nisi vnum. ¶ Nō enim possibile est esse duo sūme bona: quod enim per superabundantiam dicitur: in vno tantū inuenitur. deus autē est summū bonum (vt ostensum est). deus igitur ē vnus

2 ¶ Preterea ostēsum est deū omnino ꝑfectum esse cui nulla perfectio desit: si igit̄ sunt plures dii: opꝫ esse plura huiusmodi ꝑfecta: hꝫ aūt ē ipōle. nā si nulli eoꝝ deest aliqua ꝑfectio nꝫ aliq̄ iꝑfectio ei admiscet̄ qꝺ requiritur ad hoc ꝙ aliquid sit simpliciter perfectū: nō erit in quo adinuicē distinguātur: impossibile est igit̄ plures deos ponere

3 ¶ Item quod sufficienter fit vno posito melius est ꝑ vnum fieri qꝫ ꝑ multa: sed rerum ordo est sicut melius potest eē: nō enī potentia agentis primi deest potentie que est in rebus ad perfectionē: sufficienter aūt omnia cōplentur reducendo ad vnum primum principium: nō est igitur ponere plura principia.

4 ¶ Amplius impossibile est vnum motū continuum ⁊ singula regulārem a pluribꝰ motoribus esse: nam si simul mouent: nullus eoꝝ est ꝑfectus motor: sꝫ omnes se habent loco vnius perfecti motoris: quod nō competit in ꝑmo motore: perfectum enim est prius imꝑfecto. Si aūt non simul mouent quilibet eoꝝ est qñqꝫ mouens ⁊ qñqꝫ nō. ex quo sequitur ꝙ motus nō est continuus neqꝫ regularis: motus enim cōtinuꝰ ⁊ vnus est ab vno motore. motor etiā qui nō semper mouet: irregulariter inueni̇t̄ mouere. sicut patꝫ in motoribus inferioribus in quibus motus violentus in principio intenditur. ⁊ in fine remittitur. motus auteꝫ naturalis ecōuerso. sed primus motus est vnus ⁊ continuus vt a ꝓhio ꝓbatum est. ergo oportet eius motorem esse vnum.

5 ¶ Ad hoc substantia corporalis ordinat̄ ad spiritualē sicut ad suum bonū. nam illa bonitas est plenior cui corporalis substātia intendit assimilari. cum omne quod est desideret optimū inquantū possibile est. Sed

oēs motus corporalis creature inueniunt
reduci ad vnū primū preter quē nō est ali
us primus qui nullo mō reducat in ipsum:
ergo preter subam spiritualē que est finis
primi motus non est aliqua que nō reduca
tur in ipsā. hoc aūt noīe dei intelligimus.
non est igitur nisi vnus deus.

6 ¶ Amp. oium dīsoꝝ ordinatoꝝ adinui-
cem: ordo eoꝝ adinuicē est propter ordinē
eoꝝ ad aliquid vnū: sicut ordo partiū exerci
tus adinuicē: est propter ordinē totius exer
citus ad ducem: nā ꝙ aliqua dīsa adinui-
cem in habitudine aliqua vniunt nō potest
eē ex propriis naturis fm ꝙ sunt diuersa:
qꝛ ex hoc magis distinguerent. ¶ Nec po
test eē ex diuersis ordinantibus: qꝛ nō pos
set eē ꝙ vnū ordinē intenderent ex seipsis
fm qđ sunt diuersi: ꝛ sic vel ordo multoꝝ
adinuicē est per accidens: vel oꝫ reducere
ad aliquid primū vnū scilicet ordinans qui
ad finē quē intēdit oia alia ordinat: oēs au
tē partes huius mundi inueniunt ordinate
adinuicē: fm ꝙ quedā a quibusdā iuuant:
sicut corpora inferiora mouent p superiora
ꝛ hoc per substantias incorporeas (vt ex p̄
dictis patet), sed hoc nō est per accidēs cū
sit sp vel in maiori parte: igit totus hic mū
dus nō hꝫ nisi vnū ordinatorē ꝛ gubernato
rē: sed preter hunc mundū nō est alius: nō
est igitur nisi vnus omnium rerum guber-
nator quē deum dicimus.

7 ¶ Adhuc si sunt duo quoꝝ vtrūqꝫ est ne
cesse eē: oꝫ ꝙ conueniant in intentione ne-
cessitatis essendi: oꝫ igit ꝙ distinguant per
aliquid ꝙ addit: vel vni tantū: vel vtriqꝫ: ꝛ
sic oꝫ vel alteꝝ vel vtrūqꝫ eē cōpositū: nul
lū aūt cōpositū est necesse eē per seipsum:
(sicut supra ostensum est). impossibile ē igi
tur eē plura quoꝝ vtrūqꝫ sit necesse eē: ꝛ
sic nec plures deos.

8 ¶ Amp. illud in quo differunt et quo po
nunt cōuenire in necessitate essendi: aut req
ritur ad cōplementū necessitatis essendi ali
quo mō: aut nō. Si non requirit: ergo est
aliquid accidentale: qꝛ oē qđ aduenit rei ni
hil faciens ad eē ipsius est accidens: ergo
hoc accidens hꝫ causam: aut ergo essentiā
eius qđ est necesse eē: aut aliquid aliud: si es
sentiā eius cū ipsa necessitas essendi sit essē
tia eius: (vt ex dictis patet) necessitas essen
di erit cā illius accidētis: sed necessitas essē
di inuenit in vtroqꝫ: ergo vtrūqꝫ habebit il
lud accidens: ꝛ sic nō distinguent fm illud.
¶ Si aūt cā illius accidentis sit aliqd ali-
ud: nisi ergo illud aliud eēt: nō eēt hoc acci-
dēs: ꝛ nisi hoc accidēs eēt distinctio pdicta
nō eēt: ergo nisi eēt illud aliud: ista duo que
ponunt necesse eē nō eēnt duo: sed vnū: er-
go eē proprium vtriusqꝫ est dependens ab
altero. ꝛ sic neutꝝ est necesse eē per seipsū.
¶ Si aūt illud in quo distinguunt sit neces
sarium ad necessitatem essendi cōplendā:
aut hoc erit: qꝛ illud includit in rōne neces
sitatis essendi: sicut aiatum includit in diffi
nitione aīalis. aut hoc erit qꝛ necessitas es
sendi specificat per illud: sicut aīal cōpletur
per rōnale. ¶ Si primo modo oꝫ ꝙ vbi-
cunqꝫ sit necessitas essendi sit illud qđ in
eius rōne dicit. sicut cuicūqꝫ conuenit ani-
mal. conuenit aiatum. ꝛ sic cum ambobus
predictis attribuat necessitas essendi fm il
lud distingui nō poterunt. ¶ Si aūt secun-
do modo: hoc iteꝝ eē nō pōt. nam differen-
tia specificans genus nō cōplet generis ra
tionem: sed per eam acquirit generi eē in
actu. rō enim aīalis cōpleta est ante addi-
tionem rōnalis. sed nō pōt eē aīal actu nisi
sit rōnale vel irrationale. sic ergo aliquid
cōplet necessitatem essendi q̄tum ad eē in
actu. ꝛ nō q̄tum ad intentionem necessita
tis essendi. qđ est impossibile propter duo.
¶ Primo qꝛ eius qđ est necesse eē sua qd
ditas est suū eē: (vt supra pbatū est). Se
cundo qꝛ sic ipsi qđ est necesse. acquireret
eē per aliquid aliud. qđ est impossibile. nō
est ergo possibile ponere plura quoꝝ quod
libet sit necesse eē per seipsum.

9 Adhuc si sunt duo dii. aut hoc nomē de
us de vtroqꝫ predicat vniuoce vel equiuo-
ce. Si equiuoce hoc est preter intentionem
p̄sentem. nā nihil prohibet rē quālibet quoli
bet noie equiuoce noiari si vsus loquentiū
admittat. Si aūt dicat vniuoce oꝫ ꝙ de
vtroqꝫ predicet fm vnā rōnem. ꝛ sic oꝫ ꝙ
in vtroqꝫ sit vna natura fm rationē. Aut
igit h natura est in vtroqꝫ fm vnuꝫ eē. aut
secundum aliud ꝛ aliud. Si fm vnuꝫ: ergo
non erunt duo: sed vnum tantum: duorum
enim non est vnum: eē si substantialiter di-
stinguant. Si autem est aliud ꝛ aliud eē in

vtroqȝ:ergo neutrū erit sua qdditas vel su
uȝ esse:sȝ hoc oȝ i deo ponere(vt ꝓbatū ē)
ꝙ neutꝝ illoꝝ duoꝝ ē h qđ itelligim⁹ noie
dei:sic igiꝭ ipossibile ē ponere duos deos.
10 ¶Amp̄.nihil eoꝝ q̄ cōueniūt huic signa
to iquātū ē h signatū:possibile ē alij ꝯucire
q: singularitas alicui⁹ rei nō inest alteri p̄
ter ipm singulare : sed ei qđ est necesse esse
sua necessitas eēndi cōuenit iquātuȝ hȝ esse
hoc signatū.ergo impossibile ē q̇ alicui al-
teri cōueniat : ꝛ sic ē ipossibile q̇ sint plura
quoꝝ quolibet sit necesse eē:ꝛ p ꝯn̄s ipossi-
bile est esse plures deos.¶ Probatio me-
die.Si eniȝ illud qđ ē necesse eē nō est hoc
signatū iq̄ꝫtū ē necesse eē.oȝ ꝙ designatio
sui eē nō sit necessaria ꝑȝ se:sed ex alio depē
deat . vnūquodqȝ aūt ꝭm qđ ē actu distin
ctū ab oibus alijs qđ ē esse hoc signatū:er-
go qđ ē necesse eē depēdet ab alio q̄ꝫtū ad
hoc ꝙ esse in actu :qđ ē ꝯtra rōnē eius qđ
est necesse esse : oȝ igiꝭ ꝙ id quod ē necesse
esse sit necesse esse ꝭm hoc ꝙ est signatum.
11 ¶Adh.natura significata hoc noie deus
aut est per seipām indiuiduata in hoc deo
aut p aliquid aliud . si p aliud: oȝ ꝙ ibi sit
cōpositio.si per ipsaȝ.ergo ipossibile ē ꝙ al
teri cōueniat:illud.n.quod est indiuiduatio
nis principiuȝ nō potest esse pluribus cōe:
impossibile est igitur esse plures deos.
12 ¶Amp̄. si sunt plures dij : oȝ ꝙ natura
deitatis nō sit vna numero in vtroqȝ:opoꝛ
tet igitur esse aliquid distinguens nām di-
uinaȝ in hoc ꝛ illo:sed hoc est impossibile:
q: nā diuina nō recipit additionē neqȝ dif-
ferentiam essentialiū neqȝ accidentalium:
(vt supra ostensum est). Nec etiam diui
na natura ē forma alicuius materie vt pos
sit diuidi ad materie diuisionem:impossi-
bile est igitur esse plures deos.
13 ¶Item esse abstractum est vnum tan-
tum vt albedo si eēt abstracta eēt vna tm̄:
sed deus est ipsum esse abstractum: cuȝ sit
suum esse:(vt probatū est supra): impossi-
bile est igitur esse nisi vnum deum.a.
14 ¶Item esse. proprium cuiuslibet rei eē
tantum vnum : sed deus est esse suum. (vt
probatum est supra): impossibile igitur
est esse nisi vnum deum.
15 ¶Ad hoc secundum hūc moduȝ res ha
bent esse quo possident vnitateȝ: vnde vnū
quodqȝ sue diuisioni pro posse repugnat
ne per hoc in non esse tendat:sed diuina na
tura est potissime habēs eē. ē igiꝭ in ea ma
xima vnitas:nullo igiꝭ mō i plura distiguiꝭ.
16 ¶Amplius in vnoquoqȝ genere vide-
mus multitudinē ab vnitate ꝓcedere: ꝛ iđ
in quolibȝ gn̄e inueniꝭ vnū p̄mū qđ ē mē-
sura oiuȝ q̄ in illo gn̄e iueniunꝭ: quorūcūqȝ
igiꝭ iueniꝭ in aliquo vno gn̄e cōueniētia. oȝ
ꝙ ab aliquo vno depēdeāt:sed oīa in eē cō
ueniunt. oportet igitur esse vnum tantum
ꝙ sit rerum omnium principiū qđ de⁹ est.
17 ¶Itē in quolibet principatu ille q p̄si-
det vnitatē desiderat. vnde iter principat⁹
est potissima monarchia siue regnū.multo
rū ēt mēbroꝝ:vnū ē caput:ac p hoc euiden
ti signo apparet ei cui cōuenit pricipat⁹ vni
tatē deberi.vn̄ ꝛ deū q ē oium cā oȝ vnum
fitr cōsistere ꝛ simplr cōfiteri. ¶ Hāc aūt
ostēsionē diuie vnitatis ēt ex sacris elogis Auc. s.
accipe possumus. Nā Deutro.6.dr̄.(Au scriptu.
di isrl. dn̄s deus tuus de⁹ vnus ē).ꝛ Exo.
20.(Nō hēbis deos aliēos corā me).Et
ad Ephe.4.(Unus dn̄s vna fides. ꝛc̄).
¶ Hac aūt vitate repellunꭍ gētiles deoꝝ ecclu⁹.
multitudinē cōfitētes:quāuis plures eoꝛuȝ erro.gē
vnū deū sūmū eē dicerēt.a quo oēs alios tiliū
quos deos noiabāt creatos eē asserebant:
oibus substātijs sempiternis diuinitatis
nomē ascribētes ꝛ p̄cipue rōne sapientie ꝛ
felicitatis ꝛ reꝝ gubernatōis. Que qdē cō
suetudo loquēdi ēt i sacra scriptura iueniꭍ
dū sācti angeli aut ēt hoies vꭍ iudices dij
noianꭍ.sicut illđ.ps.(Nō ē silis tibi i dijs
dn̄e).Et alibi.(Ego dixi dij estis ꝛ mul-
ta hui⁹.p varia scripture loca iuēiunꭍ). vn̄
magis huic veritati videnꭍ ꝯtrarij mani- Mani-
chei duo prima principia ponētes: quoꝝ al chei
teꝝ alterius cā nō sit. ¶ Hāc ēt veritateȝ
arriani suis erroꝛibus ipugnauerunt dum arriani
confitentur patrem ꝛ filium non vnum : sȝ
plures deos esse : cum tamen filium veruȝ
deū auctoritatis scripture credere coganꭍ.
¶Qꝫ deus est infinitus. 44.

Tum autem in-
fi-
nitum quantitatē sequaꭍ : vt
phi tradunt: nō pōt infinitas
deo attribui rēne multitudi-
nis:(cū ostensum sit)solū vnū deū eē nul-

lāq3 in eo cōpōnē vel partiū vel accidentiū inueniri. Scdm ēt quantitatē cōtinuā infinitus dici nō pōt(cū ostensu3 sit) cū incorporeū eē:relinquit igit inuestigare an s3 spiritualē magnitudinē eē infinitū ei cōueniat. Que qdē spiritualis magnitudo quantū ad duo attendit.s.quantū ad potētiā:ꝛ quātū ad ꝓpe nature bonitatē siue cōpletionē. dr.n.aliqd magis vel minus albū fm modū quo in eo sua albedo cōplet. Pensatur ēt magnitudo virtutis ex magnitudie actionis vel factoꝝ. Harū aūt magnitudinū vna aliā cōsequtur:nā ex hoc ipso q aliqd i actu est actiuū est:s3 igit modū quo:in actu suo cōplet est modus magnitudinis sue virtutis:ꝛ sic relinqtur res spirituales magnas dici fm modū sue cōpletiōis.(nā ꝛ Aug⁹. dicit q in his q̄ nō mole magna sunt: ide3 eē est maius qd melius). Ostendendū est igit fm hmōi magnitudinis modū deū infinitū eē:nō.n.sic vt infinitū priuatiue accipiat.sicut in quantitate dimensiua vel numerali.nā hmōi quantitas nata est finem habere.vnde scdm subtractionē eoꝝ q̄ sūt nata habere infinita dicunt. pp hoc in eis infinitū imperfectionē significat:sed in deo infinitum negatiue tantum intelligitur. qꝛ nullus est perfectionis sue terminus vel finis:sed est summe perfectum:ꝛ sic deo infinitum attribui debet. Omne nanq3 q scdm suam naturam finitum est ad generis alicuius rationem determinatur:deus autem nō est in aliquo genere: sed eius perfectio omnium generum perfectiones cōtinet.(vt supra ostensū ē). ē igitur infinitus.

(margin: li°.6.de tri.cap. 8.)

(margin: co.2° h⁹ capituli)

2 Ad hoc omnis actus alteri inherens terminationem recipit ex eo in quo est: qꝛ quod est in altero:est in eo per modum recipientis:actus igitur in nullo existens nullo terminatur.puta si albedo esset p se existens:perfectio albedinis in ea non terminaretur:quo minus haberet quicquid de perfectione albedinis haberi potest: deus aute3 est actus nullo modo in alio existēs. quia non est forma in materia vt probatu3 est.nec esse suum inheret alicui forme vel nature cum ipse sit suum esse(vt supra ostensum est). Relinquit ergo ipsu3 eē infinitū.

3 Ad hoc in rebus inuenitur aliquid qd est potentia tantum vt materia prima: aliquid quod est actus tantum vt deus(sicut ca°.6. supra ostensu3 est).aliquid quod est actu ꝛ potentia vt res cetere:sed potentia cum dicatur ad actum non potest actum excedere sicut nec in vnoquoq3: ita nec simpliciter : cum igitur materia prima sit infinita in sua potētialitate. Relinquit q de⁹ q est actus purus sit ifinitus in sua actualitate.

4 Item tanto actus aliquis est perfectior quanto minus habet potentie permixtum.vnde omnis actus cui permiscet potentia habet terminu3 sue perfectionis: cui aūt nō permiscet aliq potētia ē absq3 termino pfectōis.de⁹aūt ē act⁹pur⁹absq3 potentia.(vt supra ostensū est):ē igit ifinitus.

5 Amplius ipsum esse absolute consideratum infinitum est.nam ab infinitis ꝛ infinitis modis participari possibile est. si igit alicuius esse sit finitum. oportet q limitet esse aliud per aliquid aliud quod sit aliqualiter causa illius esse vel receptiuum eius. sed esse diuinum non potest esse aliqua cā quia ipse est necesse per seipsum: nec eē ei⁹ est receptiuum:cum ipse sit suum esse:ergo esse suum est infinitum.ꝛ ipse infinitus.

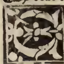
6 Ad hoc omne quod habet aliquā perfectionem tanto est perfectius quanto illā perfectionem magis ꝛ plenius participat: sed non potest esse aliquis modus. nec etiā cogitari:quo plenius habeatur aliqua perfectio:q̄3 ab eo quod per suam essentiam ē perfectum:ꝛ cuius esse est sua bonitas: hoc aute3 deus est.nullo igitur modo potest cogitari aliquid melius vel perfectius deo. est igitur infinitus in bonitate.

7 Amplius intellectus noster intelligēdo aliquid in infinitum extenditur cuius signum est q quantitate qualibet finita data intellectus noster maiorem excogitare possit.frustra autem esset hec ordinatio intellectus ad infinitum nisi esset aliqua res intelligibilis infinita: oportet igitur aliquam rem intelligibilem infinitam quam oportet esse maximam rerum:ꝛ hanc dicimus deum:deus igitur est infinitus.

8 Item effectus nō potest extendi vltra suam causam:intellectus autem noster nō potest esse nisi adeo qui est prima omnium cā:nō igit pōt aliquid cogitare intellectus noster maius deo:si igit oi finito pōt aligd

maius cog tare relinquit deũ finitũ nõ eẽ.
9 ¶ Amp. virtus infinita nõ põt eẽ i essen
tia finita: q2 vnũqđq3 agit p suã formã q̃
vel ẽ eẽntia eius vel ps essentie: virtus aũt
pncipiũ actionis noiat: sed deus nõ habet
virtutẽ actiuã finitã. mouet.n. in tẽpore in
finito quod non põt eẽ nisi in virtute ifini-
cap°.2i. ta. (vt supra ostẽsũ3 ẽ). Reliquit ergo dei
eẽntiã esse ifinitã. ¶ Hec aũt rõ est s3 po
nẽtes eternitatẽ mũdi q̃ non posita adhuc
magis cõfirmat opinio de ifinitate diuine
virtutis. nã vnũquodq3 agẽs tãto virtuo-
sius ẽ in agẽdo: q̃to potẽtiã magis remo
tã ab actu in actũ reducit: sicut maiori vir
tute opus est ad calefaciẽdũ aquã q̃3 aerẽ:
sed illud qđ oino non est: est ifinite distans
ab actu nec est aliquo mõ in potẽtia. igit si
mũdus factus ẽ postq̃3 oino pus factus nõ
erat: o3 factoris ṽtutẽ eẽ infinitã. ¶ Hec
aũt rõ ẽt fm eos qui ponunt eternitatem
mundi valet ad probãdum ifinitatẽ diuine
virtutis. confitẽtur.n. deũ eẽ cãm mũdane
substãtie: q̃uis eam sempiternã arbitrẽtur
dicẽtes hoc mõ deũ eternũ sẽpiterni mũ-
di cã3 existere. sicut pes ab eterno fuisset cã
vestigii: si ab eterno fuisset ipressus in pul
uere. Hac autẽ3 positione facta fm ratio-
nẽ predicta3 nihilominus sequitur dei vir-
tute3 infinitã. nã siue ex tẽpore s3 nos: siue
ab eterno s3 eos res pduxerit. nihil eẽ põt
in re quod ipse non pduxerit cũ sit vlẽ eẽn
di principiũ: z sic nulla presupposita mã vel
potẽtia pducit. oportet aũt proportionẽ po
tẽtie vel virtutis actiue accipere s3 propor
tionẽ potẽtie vel virtutis passiue. nã quãto
potẽtia passiua maior psistit vel preintel-
ligitur. tãto a maiori virtute actiua in actũ
completur: relinquitur igitur cũ virtus fi-
nita producat aliquem effectum presuppo
sita potẽtia materie: q dei virtus que nul
lam potentiam presupponit non sit finita
sed infinita. z ita essentia infinita.
10 ¶ Amp. vnaqueq3 res tãto ẽ diuturnior
q̃to eius cã ẽ efficatior. illud igit cui9 diu-
turnitas ẽ ifinita: o3 q hẽat eẽ p cã3 effica
cie ifinite: s3 diuturnitas dei ẽ ifinita. oñsũ
ẽ.n. supra ipsũ eẽ eternũ: cũ igit ñ hẽat aliã
cã3 sui eẽ preter seipsu3: o3 ipu3 esse ifinitũ.
Auc.s. ¶ Hic aũt veritati sacra scriptura testimo
scriptu. niũ perhibet. ait nãq3. ps. (Magnus dñs

z laudabilis nimis z magnitudinis ei9 nõ
est finis). Huic ẽt veritati attestant antiq̃
simorp phorũ3 dicta. qui omnes infinitũ po antiqui
suerunt primũ rex principiũ quasi ab ipsa phi
veritate coacti. propriã.n. vocẽ ignorabant
existimantes infinitatẽ principii ad modu3
quãtitatis discrete fm Democritũ qui po demo-
suit athomos infinitos rex principia: z se- critus
cundũ Anaxagora qui posuit infinitas par anaxa.
tes cõsiles rex principia. vel ad modũ quã
titatis cõtinue fm illos qui posuerũt aliqđ
elementũ vel confusum aliqđ infinitu3 cor-
pus eẽ primũ oium principiũ. sed cũ osten-
sum sit per sequentiũ phox studiũ qđ nõ ẽ
aliqđ corpus infinitũ. z huic coniungat q
oportet eẽ primũ principiũ aliquo mõ infi
nitũ. cõcludit q neq3 est corpus. neq3 virt9
in corpore infinitum qđ est primũ pricipiũ.
¶ Q deus est intelligens. 45.



Ex premissis au
tẽ ostendi põt q deus sit intelli-
gens. ¶ Ostẽsu3 ẽ.n. supra q
in mouentibus z moti nõ est
possibile in infinitũ pcedere. sed o3 oia mo
bilia reducere (vt probatũ ẽ) in vnum pri-
mũ mouens seipsum. mouens aũt seipsu3
se mouet per appetitũ z apprehensionẽ. so
la.n. hmõi inueniunt seipsa mouere. vtpo-
te in qbus est mouere z nõ moueri: pars
igit mouens in primo mouente seipsu3. o3
q sit appetens z apprehendẽs. in motu au
tẽ q est p appetitũ z apprehẽsionẽ: appetẽs
z apprehendens est mouens motũ: appeti-
bile aũt z apprehensu3 est mouens nõ mo
tũ. cũ igit id qđ est oium primũ mouẽs qđ
deũ dicimus. sit mouens oino nõ motu3:
o3 q cõparet ad motorẽ q est pars mouen
tis seipsum. sicut appetibile ad appetente3.
nõ aũt sicut appetibile sensuali appetitu.
nã appetitus sensualis nõ est hõi simplr. s3
huius particularis hõi cũ z apprehẽsio sen
sus nõ sit nisi particularis. id aũt qđ ẽ bo-
nũ z appetibile simplr. est prius eo qđ ẽ bo
nũ z appetibile. vt hic z nunc. o3 igit primũ
mouens eẽ appetibile vt intellectũ. z ita o3
mouens qđ appetit ipsum eẽ intelligens.
multo igit magis z ipsum primum appeti
bile erit intelligens: q2 appetens ipsum sit
itelligẽs actu: p hoc q ei tãquã itelligibili

vnitur. oportet igitur deum esse intelligentem facta suppositione: quod primum mo tū moueat seipsu3: vt philosophi posuerūt.
2 ¶ Ad hoc idē necesse ē sequi si fiat reductio mobiliu3: nō tñ in aliqd primum mouens seipsu3: s3 in mouēs oino imobile, nā primū mouēs est vle principiū motus. o3 igitur cū oē mouēs sic moueat p aliquam formā quā intēdit in mouēdo: q forma per quā mouet primū mouēs sit vlis forma et vle bonū. forma aūt per modū vniuersalē non inuenitur nisi in intellectu: oportet igitur primū mouēs qd deus ē: eē intelligēs.
3 ¶ Amp. i nullo ordie mouētiū inenit qd mouēs pītellectū sit istrumētū eius quod mouet absq3 itellectu: sed magis econuerso: oia aūt mouētia que sunt in mūdo: cōparā tur ad pmū mouēs: qd ē deus: sicut instrumēta ad agēs pncipale: cū igit i mūdo inueniant multa mouētia p intellectū: ipossibile est q primū mouens moueat absq3 intellectu. necesse est igit deum eē intelligentem.
4 ¶ Itē ex hoc aliqua res ē intelligens q est sine mā: cuius signū ē q forme sūt itellecte in actu per abstractionē a mā: vñ et intellectus ē vniuersaliū et nō singulariū. q2 materia ē indiuiduationis principiū: forme aūt itellecte in actu fiunt vnū cū intellectu actu intelligente. vnde si ex hoc forme sunt intellecte in actu q sunt sine mā: o3 re3 aliquā ex hoc eē intelligentem q est sine ma
cap. 17. teria: (ostensum ē autem supra): deum eē omnino imaterialem: est igitur intelligēs.
5 ¶ Ad hoc deo nulla pfectio deest q in ali
ca°. 29. quo genere entiū inenit. (vt supra onsum ē): nec ex hoc aliq oppositio i eo oseqt: vt ēt ex supioribus p3: inter pfectiones aūt rerū potissima ē q aliqd sit intellectiuū: na3 per hoc ipsu3 est quodāmodo omnia hñs in se oiu3 pfectiones: deus igitur est intelligēs.
6 ¶ Ite3 omne qd tendit determinate in aliquē finē aut ipu3 pstituit sibi finē: aut pstituit sibi finis ab alio. als nō magis i hūc qi in illū finē tēderet: naturalia aūt tendūt in fines determinatos: nō. n. a casu natura les vtilitates cōsequūtur. sic eni nō eēnt semper aut in pluribus: sed raro. hoz eni est casus: cū ergo ipsa non pstituāt sibi finem: q2 ratione finis non cognoscunt: oportet q eis pstituatur finis ab alio qui sit nature institutor: h aūt ē qui pbet oibus eē et est per seipsū necesse eē quē deū dicim' (vt ex supradictis p3). nō aūt posset nature finē pstituere nisi itelligeret. deus igit ē ite. ligēs.
7 ¶ Amp. omne quod est imperfectū deriuatur ab aliquo perfecto. nā perfecta naturaliter priora sunt imperfectis. sicut act' potentia. sed forme in rebus particularib' existentes sunt imperfecte: q2 particulariter et nō secundum cōmunitate3 sue rōnis: oportet igitur q deriuentur ab aliquibus formis perfectis: et nō particulatis: tales autem forme esse nō possunt nisi intellecte cū nō inueniatur aliqua forma in sua vniuersalitate nisi in itellectu: et per pñs o3 eas eē intelligentes si sint subsistentes. sic enim solum possunt esse operantes: deū igitur qui est actus primus subsistens a quo oia alia deriuantur o3 esse intelligentem. ¶ Hanc autem veritatem etiam fides catholica cōfitetur. Dicitur enim Job. 9. de deo. (Sapiēs corde ē et fortis robore). Et. 12. (Apō ipsum est fortitudo et sapientia). Et in. ps. (Mirabilis facta ē sciētia tua ex me). Et Ro. 11. (O altitudo diuitiaz sapiētie et sciencie dei). Huius aūt fidei veritas tantū apud homines inualuit vt ab intelligendo nomē dei imponerent. Nam theos quod scōm grecos deū significat: dicitur a theaste quod est considerare vel videre. Auc. e. scriptu. vt refert Dam. li. p° ca° 12.

¶ Q2 intelligere dei est sua essentia. 46.


x hoc autem q deus est intelligens: sequit q suum intelligere sit sua essentia. ¶ Intelligere. n. ē act' intelligentis in ipso existēs nō in aliquid extrinsecum transiens sicut calefactio transit incalefatum: non enim aliquid patitur intelligibile ex hoc q intelligitur: sed intelligens perficitur. quicquid autem est in deo: est diuina essentia: intelligere ergo dei ē diuina essentia. et diuinum esse est ipse deus. nam deus est sua essentia et suu3 esse.
2 ¶ Preterea intelligere comparatur ad intellectum sicut esse ad essentiam: sed esse diuinum est eius essentia. (vt supra probatum est): ergo intelligere diuinum esse est eius intellectus: intellectus autem diuinus est dei essentia: alias eēt accidens deo. op3

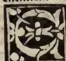
igitur q intelligere diuinū sit eius essentia.

3 ¶ Amplius actus secundus est perfectior q̄ actus primus: sicut cōsideratio q̄ scientia. scientia aūt vel intellectus dei est ipa eius essentia si est intelligens. (vt ostensū est): cū nulla perfectio conueniat ei participatiue. sed per essentiā: (vt ex superiorib⁹ pz). si igit sua consideratio nō sit sua essentia. aliquid erit sua essentia nobilius & perfectius. & sic non erit infinite perfectionis & bonitatis. vnde non erit primum.

4 ¶ Adhuc intelligere est actus intelligentis. si igitur deus est intelligens: & nō sit suum intelligere: oz q comparetur ad ipsū sicut potētia ad actū. & ita potētia erit i deo & act⁹. qḋ ē impossibile. (vt supra pbatū ē.)

5 ¶ Item omnis substantia est propter suam operationem. si igitur operatio dei sit aliquid aliud q̄ diuina substantia erit finis eius aliquid aliud ab ipo. & sic deus nō erit sua bonitas. cū bonum cuiuslibet sit finis eius. si aūt diuinum intelligere sit eius eē. necesse est q intelligere eius sit simpliciter eternum & inuariabile. & actu tantum existens: & omnia que de diuino eē pbata sūt: non igitur deus est in potentia intelligens: aut de nouo aliquid intelligere incipiens: vel quācūq mutationem aut compositionem in intelligendo habens.

¶ Q deus per nihil aliud intelligit q̄ per essentiam suam. 47.



x his autem que sunt supra ostensa euidenter apparet q intellectus diuinus nulla alia spē intelligibili intelligat q̄ sua essentia. ¶ Species. n. intelligibilis principium formale est intellectualis opatiōis. sicut forma cuiuslibz agētis pricipiū est proprie operationis. diuina aūt operatio intellectualis est eius essentia. (vt ostensum est). esset igitur aliquid aliud diuine essentie principium & causa si alia itelligibilis specie quā sua essentia itellectus diuin⁹ itelligeret: (qḋ supra oñsis repugnat).

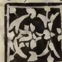
2 ¶ Ad hec per speciem intelligibilem fit intellectus intelligens actu. sicut per speciē sensibilem sensus actu est sentiens. comparatur igitur species intelligibilis ad intellectum sicut actus ad potentiam. si igitur diuinus intellectus aliqua alia specie intelligibili intelligeret quā seipso. esset in potentia respectu alicuius. quod esse non potest. (vt supra ostensum est).

3 ¶ Amplius species intelligibilis in intellectu preter essentiam eius existens. eē accidentale habet: ratione cuius scientia nostra inter accidentia computat. in deo autē nō potest esse aliquod accidens. (vt supra ostē sū est). igitur non est in intellectu eius aliqua species: pter ipsam diuinā essentiam.

4 ¶ Adhuc species intelligibilis est similitudo alicuius intellecti. si igitur in intellectu diuino sit aliqua intelligibilis species pter essentiam ipsius. similitudo alicuius intellecti erit. aut igitur diuine essentie. aut alterius rei: ipsius quidem diuine essentie nō potest esse. quia sic diuina essentia nō esset intelligibilis per seipsā. sed illa species faceret eam intelligibilem. nec etiam potest esse in intellectu eius species alia preter essentiam ipsius que sit alterius rei similitudo. illa enim similitudo imprimitur ei vel a se vel ab alio. non autem a seipso quia sic idem esset agens & patiens: essetq aliquod agens quod non suam. sed alterius similitudinem induceret in patiente. & sic nō omne agens sibi simile ageret. nec ab alio. esse enim aliquod agens prius eo. ergo impossibile est quod in ipso sit aliqua species intelligibilis preter ipsius essentiam.

5 ¶ Preterea intelligere dei est eius essentia. (vt supra ostensum est). si igitur intelligeret per aliquam speciem que non sit sua essentia. esset per aliquod aliud a sua essentia: qḋ est ipossibile. nō igitur intelligit per aliquam spēm que nō sit sua essentia.

¶ Q deus perfecte intelligit seipsum. 48.



x hoc autem vlterius patet q ipse seipsum perfecte intelligit. ¶ Cum. n. per speciem intelligibilem. intellectus in rem intellectā feratur. ex duobus perfectio intellectualis operationis dependet. vnum est vt species intelligibilis perfecte rei intellecte conformetur. aliud est vt perfecte intellectui coniungatur. quod quidem tanto fit amplius quanto intellectus in intelligendo maiorem efficaciam

habet. ipsa autem diuina essentia que est species intelligibilis qua intellectus diuinus intelligit. est ipsi deo penitus idē. estq; intellectui ipsius idem omnino. seipsum igitur deus perfectissime cognoscit.

2 ¶ Adhuc res materialis intelligibilis efficitur per hoc ꝙ a materia ⁊ a materialibus conditionibus separatur. quod igitur est per sui naturaȝ ab omni materia ⁊ materialibus conditionibus separatum: hoc est intelligibile secundum suam naturam: sed omne intelligibile intelligitur secunduȝ ꝙ est unum actu cum intelligente. ipse autem deus intelligens est. (ut supra est probatum). igitur cum sit immaterialis omnino ⁊ maxime sibiipsi sit unum. maxime seipsum intelligit.

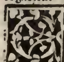
3 ¶ Item ex hoc aliquid actu intelligitur ꝙ intellectus in actu ⁊ intellectum etiam actu unum sunt. diuinꝰ autem intellectus est semper intelligens in actu. nihil enim est in potentia ⁊ imperfectum in deo. essentia autem dei secundum seipsam perfecte intelligibilis est: ut ex predictis patet. cum igitur intellectus diuinus ⁊ essentia diuina sint unum: ut ex dictis manifestum est. Relinquitur ꝙ deus perfecte seipsum intelligat. deus. n. ē ⁊ suus itellectꝰ: ⁊ sua essentia.

4 ¶ Adhuc omne quod est in aliquo per modum intelligibilem. intelligitur ab eo: essentia autem diuina est in deo per modum intelligibilem. nam esse naturale dei. ⁊ esse intelligibile unum ⁊ idem sunt: cum esse suum sit suum intelligere: deus igitur intelligit essentiam suam: ergo seipsum cuȝ ipse sit sua essentia.

5 ¶ Amplius actus intellectus sicut ⁊ aliarum anime potentiarum secundum obiecta distinguuntur: tanto igitur erit perfectior operatio intellectus quanto erit perfectius intelligibile. sed perfectissimum intelligibile est essentia diuina. cum sit perfectissimus actus ⁊ prima veritas. operatio autem intellectus diuini est etiam nobilissima. cum sit ipsum esse diuinum. (ut ostensuȝ est). deus igitur seipsuȝ intelligit.

6 ¶ Adhuc rex oiuȝ ꝑfectiões i deo maxie inueniunt. iter alias autē ꝑfectiões in rebꝰ creatis inuentas maxia ē intelligere deū. cū nā intellectualis aliis ꝑemineat, cuius perfectio est intelligere. nobilissimū aūt intelligibile deus est: deus igitur maxime seipsum intelligit. ¶ Hoc autem auctoritate diuina cōfirmatur: ait nāq; apls. i. Cor. 2. (ꝙ spiritus dei scrutat etiā profunda dei). Auc. e. ſcriptu.

¶ Q; deus primo ⁊ per se solum seipsum cognoscit. 49.


X premissis aūt apparet ꝙ deus primo ⁊ per se solū seipsuȝ cognoscit. ¶ Illa eni res solū ē ꝓ ⁊ ꝑ se ab itellectu cognita: cuiꝰ spēȝ intelligit: opatio. n. forme q̄ est opatōis principiū ꝓpo:tionat: sed id quo deus intelligit nihil est aliud q̄ȝ sua eēntia: (ut supra ꝓbatū ē): igit intellectuȝ ab ipo ꝑmo ⁊ ꝑ se nihil ē aliud q̄ȝ ipsemet.

2 ¶ Adhuc ipossibile est simul multa ꝑmo ⁊ ꝑ se intelligere: una. n. opatio nō pōt simt multis terminis terminari: deus aūt qn̄q; seipsuȝ itelligit: (ut ꝓbatū ē): si igit intelligit aliquid aliud q̄si ꝑmo ⁊ ꝑ se itellectū: oȝ ꝙ itellectus eius mutet de ꝯsideratiōe sui: in considerationem alterius: id auteȝ est eo ignobilius: sic igitur intellectus diuinus mutatur in peius: quod est impossibile.

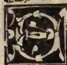
3 ¶ Amꝑ. opatiōes itellectus distinguunt penes obiecta: si igitur deus intelligit se ⁊ aliud a se: quasi ꝑncipale obiectū hēbit plures intellectuales opationes. ergo vel sua eēntia erit in plura diuisa: vel aliquā intellectualē opationeȝ habebit q̄ nō est sua substātia: quaꝝ utrūq; ipossibile eē mōstratuȝ ē. Restat igitur nihil a deo eē cognituȝ q̄si primo ⁊ ꝑ se intellectū nisi suam eēntiam.

4 ¶ Item intellectus secunduȝ ꝙ est differens a suo intellecto. est in potētia respectu illius: si igitur aliquid aliud sit intellectum a deo primo ⁊ per se: sequetur ꝙ ipse sit in potentia respectu alicuius alterius. quod ē impossibile. (ut ex dictis patet).

5 ¶ Preterea itellectus ē ꝑfectio intelligētis: sȝ eni hoc intellectus ꝑfectus ē ꝙ actu intelligit: qđ qdē ē ꝑ hoc ꝙ ē unū cum eo quod itelligitur: si igit aliquid aliud a deo sit primo intellectum ab ipso erit aliquid aliud perfectio ipsius: ⁊ eo nobilius quod est impossibile.

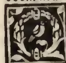
6 ¶ Amꝑ. ex mltis itellectis itelligētis scia itegrat: si igr sit mlta scita adeo q̄i ꝑncipaliter

cognita ꝛ per se:sequit ꝙ scientia dei sit ex
multis cōposita:ꝛ sic vel erit essentia diuia
cōposita vl scientia erit accidens deo:quo
rū vtrūq3 est ipossibile vt ex dictis manife
stū est:relinquit igit ꝙ id qđ ē pͦ ꝛ ꝑ se in-
tellectū:adeo nō sit aliud q̄3 sua substantia.
7 ℭAd hoc opatio intellectualis speciem
ꝛ nobilitatē bz s3 id qđ est ꝑ se ꝛ primo in
tellectū:cū hoc sit eius obiectū:si igit deus
aliud a se intelligeret quasi per se ꝛ pͥmo in
tellectū:eius opatio intellectualis speciem
ꝛ nobilitatē haberet sm id qđ est aliud ab
ipso.hoc aūt est ipossibile:cū sua opatio sit
eius eēntia.(vt ostēsū3 ē):sic igit ipossibile ē
ꝙ intellectū adeo pͦ ꝛ ꝑ se sit aliud ab ipo.
ℭQ3 deus cognoscit alia a se. 50.



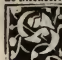
Ex hoc autem
ꝙ deus seipsum cognoscit pͦ
ꝛ ꝑ se.ꝙ alia a seipso cogno-
scat ēt ponere o3. Effectus
enim cognitio sufficienter hr ꝑ cognitionē
sue cause. vnde scire dicimur vnūqđq3:cū
cām eius cognoscimus. ipse aūt deus ē ꝑ
suā essentiā cā essendi aliis:cū igit suā esse-
tiam plenissime cognoscat: oportet ponere
ꝙ etiam alia cognoscat.
2 ℭAd hoc similitudo oīs effectus in sua
cā aliqualiter preexistit: cū oē agens agat
sibi simile:omne aūt qđ est in aliquo est in
eo per modū eius in quo est:si igit de⁹ ali-
quaꝝ reꝝ est cā:cū ipse sit sm suā natura3
intellectualis : similitudo causati sui in eo
erit intelligibiliter.qđ aūt est in aliquo per
modū intelligibilem ab eo itelligit. de⁹ igit
res alias a seipso vere cognoscit.
3 ℭAmp.quicūq3 cognoscit ꝑfecte re3 ali
quā cognoscit oīa q̄ de re illa vere pñt di-
ci ꝛ q̄ ei cōueniūt sm naturā. deo aūt scđ3
suā naturā conuenit ꝙ sit alioꝝ cā . cū igit
perfecte seipsum cognoscat: cognoscit se eē
cām.qđ eē nō pōt nisi cognoscat aliquali-
ter causatū.qđ est aliud ab ipso.nihil enim
suiipsius cā est:ergo deus cognoscit alia a
se. Colligentes igitur has duas ꝯclusio-
nes:apparet deū cognoscere seipsum quasi
pͦ ꝛ ꝑ se notū:alia vero sic ꝗ in essentia sua
Diony. visa: Quā qdē ꝟitatē expresse(Diony.
tradit i.7:ca.de diui.no:).dicēs(nō scđ3
visionē singulis se immittit : sed. scđm. cause

cōtinētiā scit oīa). Et infra (Diuina sapiē Auc.s.
tia seipsam cognoscens scit alia). Cui eti- scriptu.
am sententie attestari videt scripture sacre
auctoritas. Nam in.ps. de deo dicit.
(Prospexit de excelso sancto suo:quasi de
seipso excelso alia videns).
ℭQ3 deus habet propriam cognitionem
de omnibus rebus. 51.



Alia vero qdā di- opinio
xerunt auice.8.
ꝙ deus de aliis rebus nō hz me^c ca.
cognitionē nisi vlem vtpote 6.
cognoscens inquātū sunt en- algazel.
tia.et hoc ꝙ nā essendi cognoscit per cogni ꝛ ꝯmē.
tionē suiipsius. Restat ostendendū ꝙ deus i2.me^c.
oēs alias res cognoscat . ꝓut abinuicē sūt cō.5i.
distincte:qđ est cognoscere res scđm pro- conclu
prias rōnes eaꝝ. Ad huius aūt ostensio
nem deum esse causam omnis entis sup- supra
ponatur:qđ ex supradictis aliquatenus p3: cap. i3.
(ꝛ infra plenius ostēdetur).Sic igitur ni- infra li.
hil in aliqua re esse pōt quod non sit ab eo 2.ca.i5.
causatum vel mediate vel imediate.cogni-
ta aūt causa cognoscitur eius effectus:quic
quid igitur est in quacūq3 re potest cogno-
sci cognito deo.ꝛ omnibus causis mediis
sunt inter deum ꝛ res.sed deus seipsum co
gnoscit ꝛ omnes causas medias que sūt in
ter ipsum ꝛ rem qualibet. qđ enim seipsu3
perfecte cognoscat.iā ostensū est:seipso aūt
cognito cognoscit:qđ ab ipso immediate ē:
quo cognito cognoscit iterum:quod ab illo
immediate est.ꝛ sic de oib⁹ causis mediis
vsq3 ad vltimū effectū. ergo de⁹ cognoscit
qcqd est in re.hoc aūt ē hrē ꝓpͣ3 ꝛ ꝯpletā
cognitionē de re:cognoscere .s. oia q̄ in re
sūt ꝛ cōia: ꝛ ꝓpͣ:deus ergo ꝓpriā de reb⁹
hz cognitionē scđ3 ꝙ sūt abinuicē distīcte.
2 ℭAd hoc omne quod agit per intellectū
habet cognitionem de re quam agit scđm
propria3 facti ratione3.q2 cognitio faciētis
determinat formam facto.deus autem cā
ē reꝝ ꝑ itellectū cū suū eē sit suū itelligere.
vnūqđq3 aūt agit iquātū ē actu.cognoscit
igit cātū suū ꝓpe:scđ3 ꝙ ē distictū ab aliis.
3 ℭAmplius rerum distinctio nō potest
esse casu:habet enim ordinem certu3: opor
tet igit ex alicui⁹ cause itentiōe distinctionē
i reb⁹ eē:nō aūt ex itētiōe alicui⁹ cāe ꝑ neces
sitatē nāe agētis : q2 nā determiat ad vnū:

r sic nullius rei p nature necessitate agẽtis
ĩtẽtio põt eẽ ad multa inq̃ztũ distĩcta sunt:
restat ergo q̃ distĩctio in reb⁹ ꝓuenit ex itẽ
tiõe alicuius cãe cognoscẽtis. vr̃ aũt itelle
ct⁹ ꝓpriũ eẽ rex distĩctionẽ ↄsiderare. vñ r
Anaxagoras distĩctiõis pĩncipiũ itellectũ di
xit. Vlis aũt rex distĩctio ñ põt eẽ ex itẽ
tiõe alicui⁹ cãx secũdax. q: oẽs hmõi cãe
sũt de vniuersitate cãtox distĩctox. ẽ igiẗ h
pme cãe: q̃ p seipsam ab oĩbus aliis distin-
guitur intendere distĩnctionez oium reruz:
deus igitur cognoscit res vt distĩnctas.
4 Itẽ qcq̃d de⁹ cognocit pfectissime co-
gnoscit: ẽ.n. in eo ois pfectio sicut i simplr
pfecto: (vt supra oñsũ ẽ): qd aũt cognosciẗ
in cõi tm̃. nõ pfecte cognosciẗ: ignoranẗ.n.
ea q̃ sũt pc ipua illi⁹ rei. s. vltime pfectiões
qbus pficiẗ ꝓpriũ eẽ eius: vñ tali cognitiõe
magis cognosciẗ res i potẽtia q̃z in actu. si
igiẗ deus cognoscẽdo eẽntiaz suã cognoscit
omnia in vniuersali: opoztet etiã q̃ ꝓpriaz
habeat cognitionem de rebus.
5 Ad hoc qcunqz cognoscit nãz aliquaz
cognoscit p se accidentia illius nature: p se
aũt accidẽtia entis inq̃ztũ est ens sunt vnũ
ar cõ. r multa: vt ꝓbaẗ. (i. 4. metaph.): deus igi
3..4. tur si cognoscendo eẽntiam siue naturam
suam cognoscit in vniuersali naturã entis:
sequiẗ q̃ cognoscat multitudinẽ: multitudo
autez sine distinctiõe intelligi nõ põt: intel-
ligit igitur res prout sunt abinuicẽ distĩcte.
6 Amp. quicũqz cognoscit perfecte ali-
quam nãm vlem: cognoscit modũ quo nã
illa põt haberi: sicut qui cognoscit albedinẽ
scit q̃ recipit magis r minus. sz ex diuerso
mõ existẽdi cõstituũtur diuersi grad⁹ en-
tiũ. si igitur deus cognoscendo se cognoscit
naturã vlem entis: non aũt impfecte: q: ab
eo ois iperfectio longe est: (vt supra proba-
tũ est): oz q̃ cognoscat oẽs gradus entiũ: r
sic de reb⁹ aliis a se hẽbit ꝓpriaz cognitionẽ.
7 Preterea qcũqz cognoscit pfecte ali-
qd: cognoscit oia q̃ sunt in illo sed deus co
gnoscit seipsuz perfecte: ergo cognoscit oia
q̃ sunt in ipso sz potẽtiaz actiuã: sed oia sz
proprias formas sunt in ipso scdm poten-
tiã actiuã: cũ ipse sit ois entis pĩcipiũ: ipe
igiẗ hz cognitionẽ ꝓpriaz de oibus rebus.
8 Adh quicũqz scit aliquam naturam:
scit an illa natura sit cõicabilis, non enim
aialis nãm sciret perfecte qui nesciret eaz
pl̃ibus cõicabilẽ eẽ: diuini aũt natura cõi
cabilis est p sil̃itudinẽ: scit ergo deus quot
modis eius eẽntie aliquid sil̃e eẽ põt: sz ex
hoc sũt diuersitates formax: quia diuina
eẽntia res diuersimode imitãtur: (vñ phs
formã nãlẽ diuinũ q̃dã noiat): de⁹ igiẗ de
rebus hz cognitionẽ sm ꝓprias formas.
9 Preterea apud hoies r alios cogno-
scẽtes: habeẗ cognitio de rebus ꝓut in sua
multitudine abinuicẽ sũt distĩncte: si igitur
deus res in sua distĩnctiõe nõ cognoscit: se
queretur eũ insipiẽtissimũ eẽ: scdm illos qui
ponebant deũ nõ cognoscere litẽ quã oẽs
cognoscũt qd p cõuenictĩ habz (phs in pri p de aia
mo de aia). r (in. 3. metha.). Hoc etiaz ter. cõ.
auctoritate scripture canonice edocemur. 8o. 3°.
Diciẗ nãqz Geñ. i. (Vidit deus cũcta q̃ me° ter.
fecerat r erãt valde bona). Et Hebr. 4. cõ. 15.
(Nõ est vlla creatura inuisibilis in cõspe
ctu eius: oia aũt nuda r apta sũt ocul ei⁹).
Rationes ad ingrẽdũ qualiter multitu- Auc. s.
do intellectox sit in intellectu diuino. 52. scriptu.



Ed ne multi-
tudo intellectox in intellectũ
diuinũ cõpõnẽ iducat: inesti-
gandus est modus quo ista
intellecta sũt multa. Nõ aũt hec multi Conc°.
tudo sic itelligi põt quasi multa intellecta
habeãt eẽ distĩnctũ in deo. Ista.n. intel
lecta aut eẽnt idẽ qd eẽntia diuina. r sic in
eẽntia dei poneret aliqua multitudo: qd su
pra multiplr ẽ remotũ: aut eẽnt supaddita
eẽntie diuine: r sic eẽt in deo aliqd accñs:
qd supra ipossibile eẽ oñdim⁹. nec itex põt
poni hmõi formas itelligibiles p se existe-
re q̃ Plato p̃dicta icõueniẽtia vitans vr̃
posuit e itroducẽdo ideas. nã forme rex na
turaliũ sine mã existere nõ pñt: cũ nec sine
mã intelligãtur: qd ẽt si poneretur: nec hoc
sufficeret ad ponẽdũ deũ intelligere multi
tudinẽ: nã cum forme p̃dicte sint extra dei
eẽntiã: si sine his deus multitudinẽ rex in
telligere nõ posset: qd ad pfectionẽ sui itel-
lectus requiriẗ: sequereẗ q̃ sua pfectio in in
telligẽdo ab alio depẽderet: r p consequẽs
in eẽndo: cũ suũ eẽ sit suũ intelligere (cuius
cõtrariũ supra oñsuz est). Itẽ cũ oẽ qd ẽ p̃
ter eẽntiã suã sit cãtũ ab eo (vt ifra oñdeẗ)

necesse est si forme p̄dicte extra deum sunt
ab eo cāsas esse: ip̄e aūt est cā rex p intelle
li.2.ca°. ctū:(vt infra oñdet̄) . ergo deū intelligere
12. t.13. hmōi itelligibilia p̄erigit̄ ordine nature ad
hoc q̄ huiusmōi itelligibilia sint . non igi-
tur p hoc deus itelligit multitudinē q̄ itel
ligibilia multa per se existunt extra eum.
3 ¶ Ad hoc itelligibile in actu ē itellectus
in actu:sicut ꝛ sensibile in actu ē sensus in
actu:s̄m vero q̄ itelligibile ab itellectu di-
stiguit̄ ē vtrūq3 in potētia:sicut ꝛ in sēsu:p3
nāq3 visus ē vidēs actu:neq3 visibile videt̄
actu:nisi cū visus informat̄ visibilis sp̄e: vt
sic ex visibili ꝛ visu vnū fiat:si igit̄ intelligi
bilia dei sūt extra itellectū ipius:sequet̄ q̄
itellectus suus sit in potētia ꝛ silr̄ itelligibi
lia illius:ꝛ sic idigebit aliq̄ reducēte i actu:
qd̄ est impossibile. nam hoc esset eo prius.
4 ¶ Preterea itellectū o3 eē in itelligēte:
non igitur sufficit ponere formas rerū per
se existentes extra itellectum diuinum ad
hoc quod deus multitudinē rex itelligat:
sed oportet qd̄ sint in ipso itellectu diuino:
¶ Ratiōes qd̄ hmōi multitudo intelligibi
lium non sit in intellectu diuino. 53.



Ex eisdē etiam
rationibus apparet quod nō
potest poni q̄ multitudo intel
ligibiliū predictorum sint in
Silia inducit comē. 3 temisti. 12.me° cō.51. aliquo alio intellectu preter diuinū vel ani
me vel angeli siue intelligentie:nam sic in-
tellectus diuinus quantum ad aliquā suā
operationem dependeret ab aliquo poste-
riori intellectu:quod etiam est impossibile:
sicut etiam res in se subsistens a deo sunt:
ita ꝛ que in rebus sunt : vnde ꝛ ad esse predi
ctorum intelligibilium in aliquo posterio-
rum intellectuū preexigitur intelligere di-
uinum per quod deus est causa : sequetur
etiam intellectum diuinum esse in poten-
tia cū sua intelligibilia non sunt ei connu-
cta:sicut etiam vnicuiq3 est proprium esse:
ita ꝛ propria operatio:non igitur esse po-
test vt per hoc q̄ aliquis itellectus ad ope
randum disponatur alius operationem in
tellectualem exequatur: sed ipsemet intel-
lectus apud quē dispositio inuenitur sicut
vnumquodq3 est per essentiam suam non
p essentiam alterius:per hoc igitur qd̄ itel
ligibilia multa sunt apud aliquē secūdorū
intellectuū:non poterit esse qd̄ intellectus
primus multitudinem cognoscat.

¶ Solutio rationū premissarū. 54.



Premissa autem dubita
tio faciliter solui pōt si diligē
ter ispiciat̄:qualr̄ res intelle-
cte in intellectu existāt. ¶ Et
vt ab itellectu nr̄o ad diuini intellectus co
gnitionē,put est possibile,pcedamus: ꝯside
randū est q̄ res exterior intellecta a nobis
in itellectu nr̄o nō existit s̄m ,ppriā nām: s3
op3 qd̄ sp̄es eius sit in itellectu nostro per
quā sit intellect⁹in actu:existēs aūt in actu
p hmōi speciē sicut p propriā formā intel-
ligit rē ipam:nō aūt ita qd̄ ipm intellige-
re sit actio trāsiēs in rē intellectā sicut ca-
lefactio trāsit in calefactū:s3 manet in ipso
intelligēte:ꝛ h3 relationē ad rē que itelligit̄
ex eo q̄ sp̄es predicta que ē principiū intel-
lectualis opatiōis vt forma est silitudo illi
us. ¶ Vlterius aūt cōsiderandū est q̄ intel
lectus p sp̄ēm rei formatus intelligēdo for
mat in seipso quādā intētionē rei intellecte
que ē rō ipsius quā significat diffinitio. Et
hoc qdē necessariū est:eo q̄ itellect⁹ intelli-
git idifferēter rē absentē ꝛ p̄ntē in quo cū
intellectu imaginatio cōuenit: s3 intellect⁹
hoc amplius h3 q̄ ēt intelligit rē vt separa
tam a cōditionib⁹ mālibus:sine qbus in re
rum nā nō existit:ꝛ hoc nō posset eē nisi in
tellectus intētionē sibi p̄dictam formaret:
hec aūt intētio intellecta cū sit q̄si termin⁹
itelligibilis opatiōis:est aliud a sp̄ē itelligi-
bili q̄ facit intellectū in actu:quā o3 cōside
rari vt intelligibilis opatiōis principiū:lic3
vtrūq3 sit rei itellecte silitudo. ¶ Per h⁹
eni q̄ sp̄es itelligibilis q̄ est forma itellect⁹
ꝛ intelligēdi p̄ncipiū est silitudo rei exterio
ris:seqtur q̄ intellect⁹ intētionē formet illi
rei silem:q2 quale est vnūquodq3 talia opa
tur:ꝛ ex hoc q̄ intētio itellecta est silis ali-
cui rei:sequit̄ q̄ itellect⁹ formādo huiusmo
di intētionē rē illā intelligat. Intellect⁹ aūt
diuin⁹ nulla alia sp̄ē itelligit q̄3 eēntia sua:
(vt supra ostēsū est):sed tamē eēntia sua ē
similitudo oim̄ rerū:per hoc ergo sequi
tur q̄ cōceptio intellectus diuini:prout se-
metipsum intelligit que ē vbum ipsius nō

solum sit similitudo ipsius dei intellecti: sed etiam omnium quorum est diuina essentia similitudo. Sic igitur per unam speciem intelligibilem que est diuina essentia: et per unam intentionem intellectam que est verbum diuinum: multa possunt adeo intelligi.

Qualiter diuina essentia una et simplex sit propria similitudo: et ratio omnium intelligibilium. 55.



Ed rursus difficile vel impossibile alicui videri potest quod unum et idem simplex vt diuina essentia sit propria ratio siue similitudo diuersorum. Nam cum diuersarum rerum sit distinctio ratione propriarum formarum quod alicui secundum propriam formam simile fuerit alteri necesse est vt dissimile inueniatur: secundum vero quod diuersa aliquid commune habent nihil prohibet ea unam similitudinem habere: sicut homo et asinus inquantum sunt animalia: ex quo sequitur quod deus de rebus propriam cognitionem non habeat: sed communem: nam secundum modum quo similitudo cogniti est in cognoscente: sequitur cognitionis operatio: sicut et calefactio secundum modum caloris: similitudo enim cogniti in cognoscente est sicut forma qua agitur: oportet igitur si deus de pluribus propriam cognitionem habet: quod ipse sit propria ratio singulorum quod qualiter sit inuestigandum est. Vt enim philosophus dicit. in .8. metha. (Forme et diffinitiones rerum que eas significant sunt sicut numeris: nam in numeris vna vnitate addita vel subtracta species numeri variatur). vt patet in binario et ternario: similiter autem est et in diffinitionibus: nam vna differentia addita vel subtracta variat speciem substantia enim sensibilis absque rationali et irrationali addito: specie differt. In his autem que in se multa continent: non sic se habet intellectus vt natura: nam ea que ad esse alicuius rei coniuncti requiruntur illius rei nam diuisa esse non patitur: non enim remanebit animal natura si a corpore aia subtrahatur: intellectus vero ea que sunt in esse coniuncta: interdum disiunctim accipere potest: quando vnum eorum in alterius rationem non cadit. et propter hoc in ternario considerare potest binarium tantum: et in anima rationali id quod est sensibile tantum: vnde intellectus id quod plura complectitur potest accipere vt propriam rationem plurimorum apprehendendo aliqua illorum absque aliis Potest enim accipere denarium vt propriam rationem nouenarii vna vnitate subtracta. et similiter vt propriam rationem singulorum numerorum infra inclusorum. Similiter etiam et in homine accipe potest proprium exemplar animalis irrationalis inquantum huiusmodi et singularum specierum eius: nisi aliquas differentias adderent positiuas. Propter hoc quidam (philosophus Clemens nomine dixit). quod nobiliora in entibus sunt minus nobilium exemplaria: diuina autem essentia in se nobilitates omnium entium comprehendit: non quidem per modum compositionis. sed per modum perfectionis (vt supra ostensum est) forma autem omnis tam propria quam communis secundum illud quod aliquid ponit perfectio quedam est: non autem imperfectionem includit nisi secundum quod deficit a vero esse: intellectus igitur diuinus id quod est proprium unicuique in essentia sua comprehendere potest intelligendo in quo eius essentia imitetur et intelligendo in quo a sua perfectione deficit vnumquodque. vtpote intelligendo essentiam suam vt imitabilem per modum vite: et non cognitionis accipit propriam formam plante: si vero vt imitabilem per modum cognitionis et non intellectus: propriam formam animalis: et sic de aliis. Sic igitur patet quod essentia diuina inquantum est absolute perfecta potest accipi: vt propria ratio singulorum. Vnde per eam deus propriam cognitionem de omnibus habere potest. Quia vero propria ratio vnius distinguitur a propria ratione alterius: distinctio autem est pluralitatis principium: oportet in intellectu diuino distinctionem quandam et pluralitatem rationum intellectarum considerare secundum quod id quod est in intellectu diuino est propria ratio diuersorum: vnde cum hoc sit secundum quod deus intelligit proprium respectum assimilationis quam habet vnaquaeque creatura ad ipsum. Relinquitur quod rationes rerum in intellectu diuino non sunt plures vel distincte nisi secundum quod deus cognoscit res pluribus et diuersis modis esse assimilabiles sibi. Et secundum hoc (Augustinus dicit) quod deus alia ratione fecit hominem: et alia equum. Et rationes rerum pluriter in mente diuina esse dicit. In quo etiam saluatur aliqualiter Pla

Margin notes: tex. c. 10 (beside "liter sit inuestigandum est"); Vt refert dionysius. 5. c. de di. nomi. (beside "Propter hoc quidam"); cap. 37. (beside "supra ostensum est"); Aug. li. 83. q. q. 46. (beside "Augustinus dicit"); Plo. (beside "Pla")

tonis opinio ponētis ideas fm quas formantur oia que in rebus mālib⁹ existunt.

¶ Q̄ deus omnia simul intelligit. 56.



Ex his autem vlterius apparet q̄ deus omnia simul intelligit. Intellectus enim noster simul actu multa intelligere non potest: quia cum intellectus in actu sit intellectum actu: si plura simul actu intelligeret: sequeretur q̄ intellectus simul eēt plura fm genus vnum quod ē ipossibile. Dico autē fm vnum genus: quia nihil probibet idē subiectum informari diuersis formis diuersoꝝ generū: sicut idē corpus est figuratum ꝛ coloratū: species autē intelligibiles quibus itellect⁹ formaꝰ ad hoc q̄ ipsa sint intellecta in actu oēs sūt vnius generis: habēt.n. vnā rōnem essendi fm esse intelligibile: licet res quaꝝ sunt spēs in vnā eēndi nō conueniant rōnē vnde nec ꝑrie sunt p ꝑrietatē reꝝ q̄ sunt extra aiam. Et inde est q̄ quādo aliqua multa accipiunꝰ quocūq₃ mō vnita simul itelligūtur: simul eni intelligit totū continuum nō partē post partē: ꝛ similiter simul intelligit ꝑpositionē nō prius subiectū ꝛ postea ꝑdicatum: q₂ fm vnā totius spēm oēs partes cōprehendit. ¶ Ex his igitur accipere possumus q̄ quecūq₃ plura vna spē cognoscūtur simul possunt intelligi: oia autē que deus cognoscit vna specie: cognoscit que est sua essentia: (vt ex dictis p₃) omnia igitur simul intelligere potest.

2 ¶ Itē vis cognoscitiua nō cognoscit aliqd actu nisi adsit intētio: vnde ꝛ fātasmata in organo cōseruata interdū nō actu imaginamur: q₂ intētio nō refertur ad ea: appetitus eni alias potētias in actu₃ mouet in agētibus p volūtate₃: multa igitur ad que simul intētio nō ferꝰ nō simul intuemur: q̄ aūt op₃ sub vna ꝛ eadē intētione cadere o₃ simul eē intellecta: qui eni cōparationē duorum cōsiderat intētionē ad vtrūq₃ dirigit ꝛ simul intueꝰ vtrūq₃: oia aūt que sūt in diuina sciētia sub vna itētione necesse ē cadere: intēdit eni deus suā₃ eēntiā pfecte videre qđ est videre ipā₃ fm totā ꝟtutē suā sub qua oia cōcludūtur: deus igitur videndo eēntia₃ suam simul omnia intuetur.

3 ¶ Amplius itellect⁹ successiue multa cōsiderantis ipossibile est eē vnā tm̄ opationem: cū.n. opatiōes fm obiecta differant: oportebit diuersa₃ eē opationē intellectus qua cōsiderabatur primū ꝛ qua cōsiderabatur scōm: intellectus aūt diuini est vna opatio que ē sua eētia: (vt supra ꝑbatum est) nō igitur successiue. sed simul omnia sua cognita considerat.

4 ¶ Ad hoc successio sine tēpore intelligi nō potest: nec tēpus sine motu: cū tēpus sit numerus motus fm prius ꝛ posterius: in deo autē ipossibile est eē motum aliquem (vt ex supradictis hri p₃). nulla igiꝰ in cōsideratiōe diuina successio cadit: ꝛ sic oia q̄ cognoscit simul considerat.

5 ¶ Itē intelligere dei est ipsum suum esse vt ex supradictis p₃: in eē āt diuino nō ē prius ꝛ posterius: s₃ est totū simul (vt supra ostēsū me st). igitur nec cōsideratio dei habet prius ꝛ posterius: s₃ oia simul intelligit.

6 ¶ Preterea ois itellect⁹ intelligēs vnu₃ post aliud qñq₃ intelligēs in po^a ꝛ qñq₃ in actu: dū.n. intelligit p^m i actu itelligit s₃ in po^a: intellectus autē₃ diuinus nunq̄ est in potētia: sed est semp in actu intelligēs: non igitur intelligit res successiue: s₃ oia simul intelligit. ¶ Huic aūt veritati testimonium sacra scriptura affert. Dicit.n. Jac.i. (Apud deum non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio). Jac. i. scriptu.

¶ Q̄ i deo nō ē habitualis cognitio. 56.



Ex hoc autem apparet q̄ in deo non est habitualis cognitio. ¶ In quibuscunq₃ enim est habitualis cognitio: non simul omnia cognoscuntur: sed quedam cognoscuntur actu ꝛ alia cognoscuntur habitu: deus autem simul actu omnia intelligit: (vt probatu₃ est) nō est igitur in eo habitualis cognitio.

2 ¶ Preterea habens habitū ꝛ non considerans est quodammodo in potentia: aliter tamen q̄₃ ante intelligeret: ostensum est aute₃ q̄ intellectus diuinus nullo mō ē in po^a: nullo igiꝰ mō ē in ipso hitualꝭ cognitio.

3 ¶ Amplius omnis intellect⁹ habitualiter cognoscentis aliquid: est aliud eius eēntia q̄₃ sua opatio intellectualis: que est ipa cō-

ſideratio:intellectui enim habitualiter cognoſcenti deeſt ſua operatio. non aũt eius eſſentia deeſſe ei poteſt: in deo aũt ſua eẽntia ẽ ſua opatio (ṽt ſupra oñſuʒ ẽ):nõ ẽ igitur in eius intellectu habitualis cognitio.

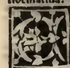
4 ℂ Item intellectus habitualiter tm̃ cognoſcens nõ eſt in ſua vltima perfectione. vnde nec felicitas· que eſt optimum ponit̃ ſm habitum:ſed ſm actum. ſi igitur deus eſt habitualiter cognoſcens per ſuã ſubſtãtiaʒ : ſm ſuã ſubſtantiã ꝯſideratus nõ erit vliter pfect⁹:(cui⁹ ꝯtrariũ oñſuʒ ẽ ſupra).

5 ℂ Amp̃.oſtẽſum eſt ꝙ ipſe deus eſt intelligens per eſſentiam ſuã. nõ aũt ꝑ aliquas ſpecies itelligibiles eſſentie ſuperadditas: omnis aũt itellectus i habitu per aliquas ſpecies intelligit. ¶ Nã habitus vel eſt habilitatio quedã ad recipiẽdum ſpecies intelligibiles quibus actu fiat intelligẽs : vel eſt ordinata aggregatio ipſarum ſpecieruʒ exiſtẽtiuʒ in intellectu nõ ſʒ cõpletũ actũ: ſed medio modo inter potẽtiam ⁊ actum. ¶ Non eſt igit̃ in deo habitualis ſciẽtia.

6 ℂ Preterea habitus q̃dam qualitas ẽ: deo autem non põt nec qualitas nec aliquod accidẽs accidere:(vt ſupra probatũ eſt):nõ igitur deo competit habitualis cognitio. ¶ Quia vero diſpoſitio qua quis ẽ habitu tãtuʒ cõſiderãs aut volẽs aut agẽs aſſimilatur diſpoſitioni dormiẽtis:hinc eſt ꝙ Dauid vt habitualẽ diſpoſitioneʒ a deo remoueret dicit.(Ecce non dormitabit neʒ dormiet qui cuſtodit iſrahel). Hinc etiaʒ eſt ꝙ Ecc̃.23.dr̃.(Oculi dñi multo ſũt lucidiores ſuꝑ ſolẽ :nã ſol ſꝑ ẽ in actu lucẽdi.)

vt dicit ph̃s ⁊ cõmen.12. me^e cõ. 50. Auc. ſcriptu.

ℂ Q̃ cognitio dei nõ eſt diſcurſiua vel ratiocinatiua. 58.



Ex hoc autem vlterius hr̃ ꝙ diuina cõſideratio non eſt rõcinatiua vel diſcurſiua. ¶ Tunc.n. ratiocinatiua eſt noſtra cõſideratio: qñ ab vno conſiderato in aliud tranſimus : ſicut ſyllogizãdo a principiis in cõcluſiones : nõ.n. ex h aliquis ratiocinatur vel diſcurrit ꝙ inſpicit qualiter cõcluſio ex premiſſis ſequat̃ ſimul vtrũqʒ cõſiderãs.h.n. contingit non argumẽtando: ſed argumẽta indicando ſicut nec cognitio materialis eſt ex h ꝙ materialia diiudicat: oſtẽſum eſt autem ꝙ deus non conſiderat vnum poſt aliud quaſi ſucceſſiue:ſed ſimul omnia: non ergo cognitio eius eſt rõcinatiua vel diſcurſiua:q̃uis omniũ diſcurſum ⁊ rõcinatõe cognoſcat.

2 ℂ Item omnis rõcinans alia conſideratione intuetur principia ⁊ alia concluſionẽ nõ.n.oʒ cõſideratis ꝑncipiis ad ꝯcluſionẽ procedere ſi ex hoc ipſo ꝙ principia cõſiderantur concluſiones ẽt conſiderarentur. deus autẽ cognoſcit omnia operatione vna que eſt ſua eſſentia:(vt ſupra probatũ eſt): non eſt igitur ſua cognitio ratiocinatiua.

3 ℂ Preterea omnis ratiocinatiua cognitio habet aliquid de potentia :⁊ aliquid de actu:naʒ concluſiones in principiis ſunt in potentia:in diuino autem intellectu potentia non habet locũ:(vt ſupra oſtenſũ eſt): non eſt igitur eius intellectus diſcurſiuus.

4 ℂ Amp̃.in omni ſciẽtia dicurſiua oʒ aliqd eſſe cauſatuʒ:naʒ principia ſunt quodãmodo cauſa efficiens concluſionis. vnde ⁊ demonſtratio dicitur ſyllogiſmus faciens ſcire:in diuina aũt ſciẽtia nihil cauſatũ poteſt eẽ cũ ipa dei ſcia ſit ipe de⁹:vt ex ſuꝑioribus pʒ:dei igit̃ ſcia nõ põt eẽ diſcurſiua.

5 ℂ Adhuc ea q̃ naturaliter cognoſcũtur abſqʒ rõcinatione nobis ſunt nota ſicut de primis principiis patet:ſed in deo non põt eſſe cognitio niſi naturalis:imo niſi eẽntialis:ſua.n.ſcia ẽ ſua eẽntia:(vt ſupra oñſuʒ ẽ):dei igitur cognitio non eſt rõcinatiua.

6 ℂ Preterea omnem motum neceſſe eſt reduci in primũ mouens quod eſt mouens tantũ ⁊ nõ motum : illud igitur a quo ẽ prima origo motus :oʒ omnino eſſe mouẽs ⁊ non motũ : hoc aũt eſt intellectus diuinus (vt ſupra oſtẽſũ eſt).oʒ igitur intellectũ diuinuʒ omnino eſſe mouenteʒ non motum: ratiocinatio aũt eſt quidam motus intellectus tranſeuntis ab vno in aliud: nõ eſt igitur diuinus intellectus ratiocinatiuus.

7 ℂ Item quod eſt ſupremum in nobis ẽ inferius eo qȯ eſt in deo.nã inferius nõ attingit ſuperius niſi in ſuo ſũmo:ſupremum aũt in noſtra cognitione nõ ẽ ratio:ſed itellectus qui eſt rationis origo: dei igit̃ cognitio nõ ẽ rõcinatiua: ſʒ intellectualis tantũ.

8 ℂ Amp̃ . a deo omnis defectus remouẽdus eſt:eo qȯ ipſe eſt ſimpliciter perfectus

(vt supra ostensuȝ est):sed ex imperfectione intellectualis nature prouenit ratiocinatiua cognitio.nam quod p aliud cognoscitur minus est notum eo quod p se cognoscitur:nec ad id quod per aliud est notum natura cognoscētis sufficit sine eo p quod fit notum:in cognitione autē ratiocinatiua fit aliquid notum p aliud:quod aūt intellectualiter cognoscitur p se est notum: ꝛ ad ipsum cognoscendum natura cognoscētis sufficit absq; exteriori medio. vnde manifestum ē q defectus quidē intellectus est ratio:diuina i itur sciētia nō est rōcinatiua.

9 ¶Ad hoc absq; rationis discursu comprehenduntur ea quorum spēs sunt in cognoscēte.non.n.visus discurrit ad lapidem cognoscēdum:cuius similitudo in visu est: diuina autē eēntia est omnium similitudo (vt supra probatū est):nō igitur procedit ad aliquid cognoscēdum p rationis discursū. ¶ Patet ēt solutio eorum qui discursum in diuinam sciam inducere videntur: tum ex hoc q p essentiam suam alia nouit quod quidē ostēsum ē non fieri discursiue cum eius essentia se babeat ad alia non sicut principium ad conclusiōes:sȝ sicut species ad res cognitas. ¶ Tum ex hoc q in conueniēs forte aliquibus videretur si deus syllogiȝare non posset:babȝ enim syllogiȝandi sciētiaȝ tanq̄ indicans ꝛ non syllogiȝando discurrens. ¶ Huic autē veritati rationibus probate etiam sacra scriptura testimonium perbibet. Dicitur enim Hebre.4.(Omnia nuda ꝛ aperta sunt oculis eius). Que enim ratiocinando scimus non sunt secunduȝ se nobis nuda ꝛ aperta: sed ratione aperiuntur ꝛ nudātur.

Solo ꝯ rie opi.

Auc. s. scriptu.

¶Q2 deus non intelligit componendo ꝛ diuidendo. 59.



Ex eadem etiam ostendi potest quod intellectus diuinus non intelligit per modum intellectus componētis ꝛ diuidentis. ¶ Cognoscit enim omnia cognoscendo essentiam suam:essentiaȝ autem suam non cognoscit componendo ꝛ diuidēdo:cognoscit eni seipsuȝ sicut est:in ipso autē nulla est cōpositio:nō igitur intelligit p modū intellect' ꝯponētis ꝛ diuidētis.

2 ¶Ad hoc ea que itellectu diuidūtur ꝛ cōponuntur nata sunt seorsuȝ ab eo cōsiderari:cōpositione.n.ꝛ diuisiōe opus non eēt si in hoc ipso q de aliqua apprehēditur quid est:bēretur quid ei iesset vel non ineēt. Si igitur deus intelligeret per modum intellectus componentis ꝛ diuidentis:sequeretur q non vno intuitu omnia consideraret sed seorsum vnumquodq;:(cuius contrarium supra ostensum est).

3 ¶Amp.in deo nō potest eē prius ꝛ posterius:cōpositio aūt ꝛ diuisio posterior est cōsideratione eius quod qd est.que est eius principiū:in operatione igit diuini itellect' compositio ꝛ diuisio eē nō potest.

4 ¶Itē propriū obiectū intellectus est qd quid est:vnde circa hoc non decipitur intellectus nisi per accidens:circa compositionē autē ꝛ diuisionē decipitur. Sicut ꝛ sensus q est ppriorꝫ est semp verus:in aliis aūt fallitur:in intellectu aūt diuino nō ē aliquid p accidēs:sȝ solum quod p se est:in diuino igit intellectu nō est cōpositio ꝛ diuisio:sed solum simplex rei acceptio.

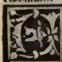
5 ¶Amplius,ppōnis p intellectū cōponētem ꝛ diuidētem formata cōpositio in ipso intellectu existit nō in re que extra aīam ē. Si igitur itellectus diuinus de rebus iudicat p modū intellectus ipse ꝯpositus: qd est impossibile:vt ex supradictis p;ꝫ.

6 ¶Itē intellectus cōponēs ꝛ diuidēs diuersis cōpositiōibus diuersa diiudicat: cōpositio eni intellectus cōpositionis terminos nō excedit:vnde cōpositionē qua itellectus diiudicat hominē eē aial:nō diiudicat triangulū eē figuram:cōpositio aūt vel diuisio opatio quedā ē itellectus:si igit deus cōsiderat res ꝯponēdo ꝛ diuidendo:sequitur q suum itelligere nō sit vnū tantū: sed multiplex.ꝛ sic etiā sua eēntia nō erit vna tantū:cum sua opatio intellectualis sit sua eēntia:(vt supra ostēsum est). Nō autem pp̄ter hoc oportet nos dicere q enūciabilia ignorat:nam eēntia sua cum sit vna ꝛ simplex:exēplar est omnium multiplicium et compositorum. ꝛ sic per ipsaȝ deus omnium multitudinem ꝛ compositionem.tā nature quam rationis cognoscit. ¶ His autem sacre scripture auctoritas consonat Dicitur enim Isa.55.(Non enim cogita

Auc. s. scriptu.

tiones mee cogitationes vestre). Et tamē in.ps.dicitur.(Dominus scit cogi. hominum)quas constat per compositionem & Diony. diuisionem intellectus procedere. Dyo. etiam (dicit.7.cap.de diui.nomi. Igitur diuina sapiētia seipsam cognoscēs: cognoscit omnia & materialia immaterialiter & indiuisibiliter: diuisibilia & multa vnitiue.

¶ Q deo non excluditur veritas enunciabilium. 60.



Ex hoc autem apparet: q licz diuini intellectus cognitio non se habeat ad modum intellectus cōponentis & diuidentis: nōn tamen excluditur ab eo veritas: que secundum phum solum circa cōpositionē & diuisionem intellectus 6°.me tex.9.8 est. Cum eni veritas intellectus sit adequatio intellectus & rei secundum q intellectus dicit esse q est: vel nō esse quod non est: ad id in itellectu veritas pertinet quod intellectus dicit: non ad operationem qua id dicit: non enim ad veritatez intellectus exigitur vt ipsum intelligere rei adequetur cum res interdum sit materialis: intelligere vo immateriale: sed illud quod intellectus intelligendo dicit & cognoscit: oportet esse rei equaluz. scilicet vt ita in re sit sicut intellectus dicit: deus autem sua simplici intelligētia in qua non est compositio & diuisio cognoscit non solum rerum quidditates: sed etiam enunciationes: (vt ostēsum est). & sic illud quod intellectus diuinus intelligendo dicit: est cōpositio & diuisio: non ergo excluditur veritas ab intellectu diuino ratione sue simplicitatis.

2 ¶ Amplius cum aliquod incomplexum vel dicitur vel intelligitur: ipsum quidem incomplexum quantū est de se non est rei equatum: nec rei inequale: cum equalitas & inequalitas secundum comparationem dicantur: incomplexum autē quantum est de se non continet aliquam comparationem vel applicationem ad rem: vnde de se nec verum nec falsum dici potest: sed tantum complexum: in quo designatur comparatio incomplexi ad rem per notam cōpositionis aut diuisionis: intellectus tamē incomplexus intelligendo quod quid ē: apprehendit quidditatem rei in quadam cōparatione ad rem: quia apprehendit eam: vt huius rei quidditatem: vnde licet ipsuz incomplexum & etiam diffinitio non sit secundum se verum vel falsum: tamen intellectus apprehēdens quod quid est: dicitur quidem per se semper esse verus: (vt patz tex. cō. 26. in.3.de anima). & si per accidēs possit esse falsus inquantum vel diffinitio includit aliquam complexionem vel partium diffinitionis adinuicem: vel totius diffinitionis ad diffinitum: vnde diffinitio dicetur secundum q intelligitur vt huius vel illius rei diffinitio secundum q ab intellectu accipitur vel simpliciter falsa si partes diffinitionis non cohereant in inuicem: vt si dicatur animal insensibile: vel falsa secūdū hanc rē prout diffinitio circuli accipitur vt trianguli: dato igitur p impossibile q sic intellectus diuinus: soluz incomplexa cognosceret adhuc esset verus cognoscēdo suam quidditatem vt suam.

3 ¶ Adhuc diuina simplicitas perfectionem non excludit: quia in suo esse simplici habz quicquid perfectionis in alijs rebus p quandam aggregationem perfectionum seu formarum inuenitur: (vt supra ostensum est) intellectus autem noster apprehēdendo incomplexa nonduz pertingit ad vltimam sui perfectionem: quia adhuc est in potētia respectu compositionis vel diuisionis. sicut in naturalibus simplicia sunt in potētia respectu mixtorum & partes respectu totius. deus igitur secundum suā simplicem intelligentiam illam perfectionem cognitionis habz: quam intellectus noster: habz per vtranqz cognitionem & complexorum & incomplexorum: sed veritas consequitur intellectum nostrum in sui perfecta cognitione: quando iam vsqz ad compositionem peruenit: ergo & in ipa dei simplici intelligentia est veritas.

4 ¶ Item cum deus omnis boni bonum sit: vtpote omnes bonitates in se habens: (vt supra ostensum est). bonitas intellectus ei deesse non potest: sed verum est bonum intellectus: vt patet per philosophum (in cap. 3°. sexto ethicorum): ergo veritas in deo est. Auc. 8. Et hoc est q dicitur. Roma.3°.(Est au scriptu. tem deus verax).

¶ Q[uod] deus est veritas. 61.



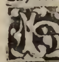
Ex premissis autem apparet q[uod] ipse deus e[st] veritas. ¶ Veritas.n.quedam perfectio intelligentie est siue intellectualis operationis:(vt dictu[m] est).intelligere autem dei est sua substa[n]tia.ipsum etiam intelligere cum sit diuinum esse:(vt oste[n]sum est)no[n] superueniente aliqua p[er]fectione p[er]fectu[m] est:sed est per seipsum p[er]fectum:sicut et de diuino esse supra oste[n]sum est:relinquitur igitur q[uod] diuina substantia sit ipsa veritas.

2 ¶ Ite[m] veritas est q[ue]dam bonitas intellectus s[ecundu]m ph[ilosophu]m.deus aute[m] est sua bonitas:(vt supra oste[n]sum est):ergo est et[iam] sua veritas.

3 ¶ Preterea de deo nihil participatiue dici potest:cu[m] sit suu[m] esse q[uod] nihil participat s[ed] veritas est in deo:(vt supra oste[n]su[m] e[st]):si igitur non dicatur participatiue.op[or]t[et] q[uod] dicatur esse[n]tialiter:(vt supra o[ste]n[su]m est):deus ergo est sua [ver]itas.

4 ¶ Amplius licet verum proprie no[n] sit in rebus:s[ed] in me[n]te:s[ecundu]m ph[ilosophu]m .6.metaph.res tame[n] interdu[m] vera dicit[ur] s[ecundu]m q[uod] actu[m] proprie
li.2 c.4. nature consequitur:vt Auice[n]. dicit in sua metaphisica(q[uod] veritas rei est,p[ro]prietas esse vniuscuiusq[ue] rei quod stabilitum est ei. inquantum talis res nata est de se facere veram estimatione[m]:et inqua[n]tum propriam sui ratione[m]:que est i[n] me[n]te diuina imitatur).s[ed] deus est sua esse[n]tia:ergo si de veritate intellectus loquamur siue de veritate rei:deus est sua veritas. ¶ Hoc aute[m] confirma
Auc.s. tur auctoritate domini de se dice[n]tis. Ioh.
scriptu. xiiij. (Ego sum via veritas et vita).

¶ Q[uod] deus est purissima veritas. 62.



Hoc autem ostenso manifestum est q[uod] in deo est pura veritas cui nulla falsitas et deceptio admisceri po[test]. ¶ Veritas enim falsitate[m] non compatitur: sicut nec albedo nigredine[m]:deus aute[m] non solu[m] est verus:s[ed] est ipsa veritas:ergo in eo falsitas esse non potest.

2 ¶ Amplius intellectus non decipitur in cognosce[n]do:quod quid e[st]:sicut nec sensus p[ro]prio sensibili:omnis au[tem] cognitio diuini intellectus se hab[et] ad modum intellectus cognosce[n]tis:quod quid e[st]:(vt oste[n]su[m] est):non possibile est igitur in diuina cognitione errore[m] siue deceptione[m] aut falsitate[m] esse.

3 ¶ Preterea intellectus in primis principiis non errat:s[ed] in conclusionibus interdu[m] ad quas ex primis principiis ratiocina[n]do procedit: intellectus autem diuinus non e[st] ratiocinatiuus aut discursiuus:(vt supra ostensum est):non igitur potest esse in ipso falsitas nec deceptio.

4 ¶ Item quanto aliqua vis cognoscitiua est altior:tanto eius proprium obiectum e[st] vniuersalius plura sub se contine[n]s:vnde id quod visus cognoscit per accide[n]s:hoc sensus co[m]munis aut imaginatio apprehendit sub proprio obiecto conte[n]tum:sed vis diuini intellectus est in fine sublimitatis in cognosce[n]do:ergo omnia cognoscibilia comparantur ad i[psu]m sicut cognoscibilia p[ro]prie et per se:et non s[ecundu]m accide[n]s:in talibus aute[m] virtus cognoscitiua non errat:in nullo igitur cognoscibili possibile est, diuinum intellectum errare.

5 ¶ Amplius virtus intellectualis est quedam p[er]fectio intellectus in cognosce[n]do:s[ecundu]m aute[m] virtute[m] intellectuale[m] non contingit intellectum falsum dicere:sed semper verum verum.n.dicere est bonus actus intellectus virtutis aute[m] est actum bonu[m] reddere:s[ed] diuinus intellectus perfectior est p[er] sua[m] naturam q[uam] intellectus humanus p[er] habitum virtutis:est.n.in fine p[er]fectio[n]is: relinq[uitur] ig[itur] q[uod] in intellectu diuino non po[test] esse falsitas.

6 ¶ Ad hec scie[n]tia intellectus humani a rebus quoda[m]modo causatur: vnde prouenit q[uod] scibilia sunt me[n]sura scientie humane: ex hoc enim verum est q[uod] intellectu diiudicatur:quia res ita se hab[et]:et non eco[n]uerso: intellectus aute[m] diuinus per suam scie[n]tiam est causa rerum:vnde op[or]t[et] q[uod] scie[n]tia eius sit me[n]sura rerum:sicut ars est me[n]sura artificiatorum:quoru[m] vnu[m]quodq[ue] inta[n]tum perfectum est:inquantu[m] arti concordat :talis igitur est comparatio intellectus diuini ad res.qualis est rerum ad intellectu[m] humanum:falsitas aute[m] causata ex inequalitate intellectus humani et rei no[n] est in rebus:s[ed] in intellectu:si igitur non esset omnimoda adequatio itellectus diuini ad res. falsitas esset in rebus:non in intellectu diuino: nec

tamen in rebus est falsitas: q2 quantū vnū quodqȝ hȝ de eē. tantuȝ hȝ de veritate: nulla igit̄ inequalitas est inter intellectū diuinam ꝛ res. nec aliqua falsitas in intellectu diuino esse potest.

7 ¶ Itē sicut verum est bonū intellectus. ita falsum est malū ipsius: naturaliter eniȝ appetimus veꝝ cognoscere: ꝛ refutamus falso decipi: malum aūt in deo eē nō pōt. (vt probatū ē). nō pōt igit̄ in eo eē falsitas.
Auc.s. ¶ Hinc est qđ dr̄ Ro.3. (Est aūt de⁹ verax). Numeri.23. (Nō est deus quasi hō
scriptu. vt mentiatur). Jo.i. (Deus lux est: ꝛ tenebre in eo non sunt vlle).

¶ Q̄ꝫ diuina veritas sit prima ꝛ summa veritas. 63.



Ex his autem que ostensa sunt manifeste habetur q̄ veritas diuina sit prima ꝛ summa veritas. ¶ Sicut enim est dispositio reꝝ in eē: ita ꝛ in veritate. (vt pȝ per phȝ in ꝭo metha.). ꝛ hoc
tex. cō. ideo. q2 veꝝ ꝛ ens seinuicē consequunt̄. ē. n.
4. verum cū dicit̄ eē quod est: ꝛ nō eē qđ non est. sed diuinū eē est primū ꝛ perfectissimū: ergo vt sua veritas est prima ꝛ summa.

2 ¶ Item qđ per essentiam alicui cōuenit: perfectissime ei conuenit: sed veritas deo attribuit̄ essentialiter. (vt ostensuȝ est): sua igit̄ veritas est prima ꝛ summa veritas.

3 ¶ Preterea veritas in nostro intellectu ex hoc est q̄ adequat̄ rei intellecte. (equali
tex. cō. tatis aūt cā est vnitas). vt pȝ in.5. metha.
20. cum igitur in intellectu diuino sit oīno idē intellectus ꝛ qđ itelligitur sua veritas: erit prima ꝛ summa veritas.

4 ¶ Amplius illud qđ est mensura in vno quoqȝ genere est perfectissimū illius generis. vnde oēs colores mensurant̄ albo. sed diuina veritas est mensura oīs veritatis. veritas. n. nostri intellectus mensurat̄ a re que est extra aīam. ex hoc enim intellectus noster verus dr̄. q̄ consonat rei. veritas autem rei mensuratur ad intellectū diuinum qui est causa rerum. (vt infra probabit̄). sicut veritas artificiatorum ad artem artificis. tunc enim vera est archa: qñ consonat arti. cum ergo deus sit primus intellectus ꝛ primū intelligibile: oȝ q̄ veritas intellect⁹ cuiuslibet ei⁹ veritate mēsuret̄. si vnūqđqȝ
mensuratur primo sui generis. (vt phs tra tex. 9. 2.
dit in. io. metha.). Diuina igitur veritas ē prima summa. ꝛ perfectissima veritas.

¶ Rationes volentium subtrahere deo cognitionem singularium. 64.



Sunt autē ꝗdāȝ vt auer
q per rois ꝗ
fectōi diuine cognitōis singu bas ra
larīū noticiā subtrahere nitū tiones
tur. ¶ Ad qđ ꝗdē confirmā formant
dū septe viis procedunt. ¶ Pria est ex ipa variis
singularitatis conditione. Cū. n. singulari locis
tatis principiū sit mā signata. nō videt̄ per hāc po
aliquā virtutē immaterialē singularia pos nit auer
se cognosci. si oīs cognitio per quādā assi rois in
milationē fiat. vnde ꝛ in nobis ille sole po lib. de
tentie singularia apprehēdūt: q̄ mālibus or sō. ꝛ vi.
ganis vtunt̄. vt imaginatio ꝛ sensus ꝛ huiusmodi. intellectus aūt q2 imaterialis est. singularia nō cognoscit. multo igitur min⁹ intellectus diuinus singularīū est cognoscitiuus. qui maxime a materia recedit: ꝛ sic nullo mō videt̄ q̄ deus singularia cognoscere possit. ¶ Secunda est q̄ singularia nō semꝑ sunt: aut igit̄ semꝑ scient̄ a deo: aut qñqȝ scient̄. ꝛ qñqȝ nō scient̄. primū eē non pōt: q2 de eo qđ nō ē nō pōt eē scia. q̄ soluȝ veroꝝ ē: ea aūt q̄ nō sūt vera eē nō pñt. secundū ēt eē nō pōt: q2 diuini intellectus cognitio est oīno inuariabilis. (vt ostensū ē). ¶ Tertia ex eo q̄ nō oīa singularia de necessitate proueniūt. sed q̄dā cōtingenter. vnde de eis certa cognitio haberi nō pōt. nisi qñ sunt: certa enim cognitio est q̄ falli non pōt: cognitio aūt oīs qua est de cōtingenti falli pōt. cū futuꝝ est: pōt enim euenire oppositū eius q̄ cognitōe tenet̄. si. n. nō posset oppositū euenire. iā necessariū eēt. vn̄ ꝛ de contingentibus futuris nō pōt eē in nobis scia. sed cōiecturalis estimatio q̄dā: supponere aūt oȝ oēm cognitionē dei eē certissimā ꝛ infallibilē. (vt supra ostensuȝ est). impossibile est ēt q̄ deus aliquid de nouo cognoscere incipiat ꝑꝑ eius imutabilitatem. (vt dictū est). ex his igit̄ videt̄ sequi q̄ singularia ꝯtingentia nō cognoscat. ¶ Quarta est: ex hoc q̄ quoꝝūdam singularium cā est voluntas: effectus autem antequam sit non potest nisi in sua causa cognosci. sic eni

solum esse potest. antequam in se esse incipiat. motus autem voluntatis a nullo possunt per certitudinem cognosci: nisi a volũtate in cuius potestate sunt. impossibile est igitur ꝙ deus de huiusmodi singularibus que causam ex voluntate sumunt: noticiaȝ certam habeat. ¶ Quinta est ex singularium infinitate. Infinitum enim inquantuȝ huiusmodi est ignotum. Naȝ omne qđ cognoscitur sub cognoscentis comprehensione quodãmodo mensuratur: cum mensuratio nihil aliud sit: q̃ quedaȝ certificatio rei mensurate. vnde omnis ars infinita repudiat. singularia autem sunt infinita ad minus in potentia: impossibile igitur videtur ꝙ deus singularia cognoscat. ¶ Sexta est ex ipsa vilitate singularium. Cum enim nobilitas scientie ex nobilitate scibilis quodãmodo pensetur. vilitas etiam scibilis in vilitatem scientie redundare videtur. diuinꝰ autem intellectus nobilissimus est: non igitur eius nobilitas patitur. ꝙ deus quedaȝ vilissima inter singularia cognoscat. ¶ Septima est ex malicia que in quibusdam singularibus inuenitur. Cum enim cognituȝ sit aliquo modo in cognoscente. malum autem in deo esse non possit. (vt supra ostensum est). videtur sequi. ꝙ deus malũ ⁊ priuationem oĩno non cognoscat: sed solum intellectus. qui est in potentia. priuatio.n. non nisi in potentia esse potest: ⁊ ex hoc sequitur ꝙ non habeat deus de singularibꝰ noticiã in quibus malũ ⁊ priuatio inuenit̃.

hãc inuenit cõmẽ.12. meᵉ cõ. 51. circa finem cõmẽti

hãc ponit cõmẽ.12. meᵉ cõ. 51.

hãc sequitur cõmẽ. 3. đ aĩa cõ. 25.

¶ Ordo dicendorum circa diuinam cognitionem. 65.

Ad huius autem

erroris exclusionem. vt etiam diuine scientie perfectio ostendatur oportet diligenter veritatem inquirere circa singula predictorum. vt ea que sunt veritati contraria repellantur. ¶ Primo ergo ostendemus: ꝙ diuinus intellectus singularia cognoscit. ¶ Secundo ꝙ cognoscit ea que non sunt in actu. ¶ Tertio ꝙ cognoscit contingentia futura infallibili cognitione. ¶ Quarto ꝙ cognoscit motus volũtatis. ¶ Quinto ꝙ cognoscit infinita. ¶ Sexto ꝙ cognoscit quelibet vilia ⁊ minima in entibus. ¶ Septimo ꝙ cognoscit malã ⁊ priuationes quaslibet vel defectus.

¶ Qđ deus cognoscit singularia. 66.

Primo igitur

ostendamus ꝙ singulariũ cognitio deo non potest deesse. ¶ Ostensum est.n. supra ꝙ deus cognoscit alia inq̃tũ est cã eis: effectus aũt diuini subsistẽs sunt res singulares: Sic enim mõ deꝰ cãt res inq̃tũ facit eas eẽ in actu. vlia aũt nõ sũt res subsistẽtes. sed habẽt eẽ soluȝ in singularibus: (vt ꝓbatur in .7. metha.). Deꝰ igit̃ cognoscit res alias a se non solum in vli: sed etiaȝ in singulari. tex. cõ. 51.

2 ¶ Itẽ cognitis principijs ex quibus constituitur eẽntia rei: necesse est rẽ illam cognosci: sicut cognita aĩa rationali ⁊ corpore tali cognoscit̃ hõ: singularis aũt eẽntia constituitur ex mã designata ⁊ forma indĩuiduata: sicut socratis eẽntia ex hoc corpore ⁊ hac aĩa: vt ẽt essentia hoĩs vlis ex aĩa ⁊ corpore. (vt pȝ in. 7. metha.): vnde sicut hec cadunt in diffinitiõe hoĩs vlis. ita illa caderẽt in diffinitione socratis si posset diffiniri: cuicunqȝ igitur adest cognitio materie ⁊ eoꝝ per que mã designatur: ⁊ forme in mã indiuiduate: ei nõ põt deesse cognitio singularis: sed dei cognitio. vsqȝ ad materiã ⁊ accidẽtia idiuiduãtia ⁊ formas ptingit. cũ eniȝ suũ intelligere sit sua eẽntia: oȝ ꝙ intelligat oĩa que sunt quocuuqȝ modo in eius eẽntia: in qua quidẽ virtute sunt sicut in prima origine oĩa que esse quocũqȝ mõ habẽt: cum sit primũ ⁊ vle principium eẽndi a q̃bus mã ⁊ accñs nõ sũt aliena: cũ mã sit ens in potẽtia: ⁊ accñs sit ens ĩ alio: deo igitur cognitio singulariũ non deest. tex. cõ. 34.

3 ¶ Amp̃. natura generis nõ potest cognosci nisi eius dñe prime ⁊ passiones proprie cognoscãtur: nõ.n. perfecte sciretur natura numeri si par ⁊ ipar ignorẽtur: sed vle ⁊ singulare sũt dñe vł ꝑ se passiões entis: si igit̃ deus cognoscẽdo essentiã suã ꝑfecte cognoscit nãm cõem entis: oȝ ꝙ perfecte cognoscat vle ⁊ singulare. sicut aũt nõ ꝑfecte cognosceret vle: si cognosceret intẽtionẽ vlitatis. ⁊ nõ cognosceret rem vlem vt hoiem aut aĩal: ita non perfecte cognosceret singulare. si cognosceret rationem singularita-

tis: et non cognosceret hoc vel illud singula re: ergo igitur quod deus res singulares cognoscat.
4 ¶ Adhuc sicut deus est ipsum suum esse: ita est suum cognoscere. (vt ostensum est). sed ex hoc quod est suum esse. oportet quod in ipso inueniantur omnes perfectiones essendi: sicut in prima essendi origine. (vt supra habitum est). oportet ergo quod in eius cognitione inueniatur omnis cognitionis perfectio. sicut in primo cognitionis fonte. hoc autem non esset: si ei singularium noticia deesset. cum in hoc aliquorum cognoscentium perfectio consistat: impossibile est igitur eum singularium noticiam non habere.
5 ¶ Preterea in omnibus virtutibus ordinatis communiter inuenitur quod virtus superior ad plura se extendit: et tamen est vnita. virtus vero inferior se extendit ad pauciora. et tamen multiplicatur respectu illorum: sicut patet in imaginatione et sensu. Nam vna vis imaginationis se extendit ad omnia que quinque vires sensuum cognoscunt et ad plura. sed vis cognoscitiua in deo est superior quam in homine. quicquid ergo homo diuersis viribus cognoscit intellectiuis imaginatione et sensu: hoc deus vno suo et simplici intellectu considerat: est igitur singularium cognoscitiuus. que nos sensu et imaginatione apprehendimus.
6 ¶ Amplius diuinus intellectus ex rebus cognitionem non sumit sicut noster: sed magis per suam cognitionem est causa rerum et mensura ipsarum. (vt infra ostendetur). et sic eius cognitio quam de rebus aliis habet est ad modum practice cognitionis. practica autem cognitio non est perfecta nisi ad singularia perueniatur. nam practice cognitionis finis est operatio que in singularibus est. diuina igitur cognitio quam de aliis rebus habet se vsque ad singularia extendit.
7 ¶ Adhuc primum mobile mouetur a motore mouente per intellectum et appetitum: (vt supra ostensum est). non autem posset aliquis motor per intellectum causare motum: nisi cognosceret mobile inquantum natum est moueri secundum locum hoc est inquantum est hic et nunc et per consequens inquantum est singulare: intellectus igitur qui est motor vel causa primi mobilis cognoscit primum mobile: inquantum est singulare. qui quidem motor vel ponitur deus: et sic habetur propositum: vel aliquid quod est infra deum: cuius intellectus si potest cognoscere singulare sua virtute: quod intellectus noster non potest: multo magis hoc poterit intellectus dei.
8 ¶ Item agens honorabilius est patiente et acto: sicut actus potentia: forma igitur que est inferioris gradus non potest agendo producere suam similitudinem in gradum altiorem: sed forma superior potest producere agendo suam similitudinem in gradum inferiorem: sicut ex virtutibus incorruptibilibus stellarum producuntur forme corruptibiles in istis inferioribus. virtus autem corruptibilis non potest producere formam corruptibilem. cognitio autem omnis fit per assimilationem cognoscentis et cogniti. in hoc tamen differunt: quod assimilatio in cognitione humana fit per actionem rerum sensibilium in vires cognoscitiuas humanas. in cognitione autem dei est econuerso: per actionem forme intellectus diuini in res cognitas: forma igitur rei sensibilis cum sit per suam materialitatem indiuiduata: sue singularitatis similitudinem producere non potest in hoc quod sit omnino immaterialis: sed solum vsque ad vires que organis materialibus vtuntur. Ad intellectum autem producitur per virtutem intellectus agentis: inquantum omnino a conditionibus materie exuitur. et sic similitudo singularitatis forme sensibilis non potest peruenire vsque ad intellectum humanum. similitudo autem forme intellectus diuini cum pertingat vsque ad rerum minima. ad que pertingit sua causalitas peruenit vsque ad singularitatem forme sensibilis et materialis: intellectus igitur diuinus potest cognoscere singularia. non autem humanus.
9 ¶ Preterea sequeretur inconueniens quod philosophus contra Empedoclem inducit. scilicet deum esse insipientissimum si singularia non cognoscit. que etiam homines cognoscunt. ¶ Hec autem probata veritas etiam sacre scripture auctoritate confirmatur. Dicitur autem Ad Hebre. 4. (Non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius). Error etiam contrarius excluditur. Eccle. 16. (Non dicas: adeo abscondar: et ex summo quis mei memorabitur). patet etiam ex dictis quod ratio... [in margin: vt supra allega. capo. 51. Ecclu. erro. solo rationis in contrariis]
qualiter obiectio in contrarium facta non recte concludit. Nam id quo intellectus diuinus intelligit: et si immateriale sit. est tamen et materie et forme similitudo sicut primum principium productiuum vtriusque.

¶ Q deus cognoscit ea que nõ sunt. 67.



Ecundo ostẽdendum est quod deo nõ de est noticia eorum ẽt que non sũt. ☞ Ut eni ex supradictis pz: eadẽ est comparatio scientie diuine ad res scitas que scibiliuz ad sciaz nostrã. Est aũt hec cõparatio scibilis ad nostrã sciam q scibile potest esse absqz eo q eius sciẽtia a nobis habeatur:(vt ponit exemplũ phs in predicamẽtis de circuli q̃dratura): nõ aũt econuerso: talis ergo erit cõpatio diuine scie ad res alias: q ẽt nõ existiũ eẽ põt.

2 ¶ Itẽ cognitio diuini intellectus cõparatur ad res alias sicut cognitio artificis ad artificiata. cum per suã sciam sit cã rerũ. Artifex aũt sue artis cognitione: ẽt ea que nõdum sunt artificiata cognoscit: forme.n. artis ex eius scientia effluũt in exteriorem materiã ad artificiatorũ cõstitutionẽ: vñ nihil prohibet in scia artificis esse formas q̃ nondũ exterius pdierũt: sic igiẗ nihil phibet deũ eoꝝ que nõ sunt noticiã habere.

3 ¶ Preterea deus cognoscit alia a se per eẽntiã suã inq̃ntũ ẽ similitudo eoꝝ q̃ ab eo pcedũt:(vt ex supradictis pz): sed cũ eẽntia dei sit infinite pfectiõis:(vt supra oñsũ est). q̃libet aũt alia: res hẽat eẽ ꝛ pfectionẽ terminatã: ipossibile ẽ q vniuersitas reruz aliaꝝ adeq̃t eẽntie diuine pfectionẽ: extẽdit igiẗ se vis sue repñtatiõis ad multa plura q̃ ad ea que sunt: si igitur deus totaliter virtutem ꝛ perfectionez essentie sue cognoscit: extendit se eius cognitio non solum ad ea que sunt. sed etiam ad ea que non sunt.

4 ¶ Amp̃. intellectus nr̃ hz illã opationez q̃ cognoscit: qd qd ẽ noticiã hẽre: põt ẽt eorũ q̃ non sunt actu: põt.n. equi vel leonis eẽntiã cõprehendere oibus hmõi aialibus interẽptis: intellectus aũt diuinus cognoscit ad modũ cognoscẽtis: qd quid est. non solum diffinitiones: sed ẽt enũciabilia:(vt ex supradictis patet): potest igitur etiaz eorum que non sunt noticiam habere.

5 ¶ Adhuc effectus aliqs in sua cã p̃cognosci põt ẽt anteq̃ fit: sicut cognoscit astrologus eclypsiz futurã: ex cõsideratione ordis celestiũ motuũ: sed cognitio dei ẽ de rebus oibus p cãz. se eni cognoscẽdo q ẽ oiuz cã: alia quasi suos effectus cognoscit.(vt supra ostẽsum). nihil igitur prohibet quin ẽt que nondum sunt cognoscat.

6 ¶ Amp̃. intelligere dei successionẽ non hz. sicut nec eius eẽ. ẽ igitur totũ simul sp manẽs. qd de rõne eternitatis ẽ: tpis autẽ duratio successione prioris ꝛ posterioris extẽditur. proportio igitur eternitatis ad totã tpis durationẽ ẽ. sicut probatio indiuisibilis ad continuum. nõ quidẽ eius indiuisibilis qd terminus cõtinui ẽ. q nõ adest cuilibet parti continui. huius.n. similitudinez hz instans tpis. sed eius indiuisibilis: qd extra cõtinuũ ẽ: cuilibet tñ parti cõtinui siue puncto in continuo signato coexistit. nã cũ tps motũ nõ excedat. eternitas q̃ oino extra motũ ẽ nihil tpis est. ☞ Rursum cũ eterni eẽ nũquã deficiat. cuilibz tẽpori vl instanti tpis pñtialr adest eternitas. ☞ Cui9 exẽplũ vtcũqz in circulo ẽ videre. punctum enim inter circumferentias signatũ. ꝛ si indiuisibile sit: nõ tñ cuilibet puncto aliũ fm sitũ coexistit simul. ordo.n. situs continuitatẽ circũferẽtie facit. centꝛ vero qd ẽ extra circũferẽtiã ad qdlibet pũctum in circũferentia signatũ directe oppositionẽ hz: qcqd igiẗ in quacũqz parte tpis ẽ. coexistit eterno. quasi pñs eidẽ. ꝛ si respectu alterius partis tpis sit p̃teritũ vel futuꝝ. eterno aũt non põt aliqd pñtialiter coexistere nisi toti: q2 successionis durationẽ nõ hz. qcqd igitur p totũ decursum tpis agiẗ: diuinus intellectus in tota sua eternitate intueẗ quasi pñs. nec tñ qd quadã parte tpis agiẗ sp fuit exñs. Relinqẗ igiẗ q eoꝝ q̃ fm decursuz tpis nõdum sunt. deus noticiam habet.

qualis propor° eternitatis ad tempus

Ex^m

7 ¶ Per has igiẗ rõnes apparet q deus nõ entiũ noticiã hz: nõ tñ oia nõ entia eandẽ hñt habitudinẽ ad eius sciaz. ea.n. q̃ nõ sũt nec erũt nec fuerũt. adeo sciunẗ q̃si eius virtuti possibili. vñ nõ cognoscit ea vt existẽtia aliqualiter in seipsis. sed existẽtia solũ in diuina potẽtia. q̃ qdẽ a qbusdã dicuntur adeo cognosci fz noticiã simplicis itelligẽtie. Ea vo q̃ sũt p̃sentia p̃terita vel futura nobis. cognoscit deus fm q sũt in potẽtia sua ꝛ in ppriis causis ꝛ i seipsis. ꝛ horũ cognitio dr̃ noticia visiõis. nõ.n. de9 rerũ q̃ apd nos nõdũ sũt videt solũ eẽ qd habẽt in suis cãis. sz ẽt illd qd hñt in seipsis:

inquantū eius eternitas est pñs sua idiuisibilitate oi tēpori. τ tñ oē eē cuiuscūq3 rei de us cognoscit p essentiā suā. nā sua essentia est repsentabilis fm multa q̄ nō sunt. nec erūt nec fuerūt. ipsa ēt est similitudo virtutis cuiuslibet cause: fm quā pexistūt effect⁹ in causis. eē ēt cuiuslibet rei qđ bȝ in seipsa est ab ea exēplariter deductū. sic igit nō entia cognoscit deus inquantū aliquo modo būt eē vel in potētia dei vel in causis suis. vl i seipsis. qđ rōni scie nō obsistit. ¶ Dis aūt q̄ pmissa sūt ēt scripture sacre auctoritas testimonium pbibet. Dr. n. Eccle. 23. (Dño deo nr̄o antequā crearent̄ nota sūt oia: sicut τ post perfectū cognoscit oia). Et Biere. p°. (Priusq̄ te formarē in vtero. noui te). Pȝ aūt ex pdictis q nō cogimur dicere. sicut qdā dixerūt. deū vliter singularia cognoscere. q2 cognoscit ea in causis vlib⁹ tm̄. sicut q cognosceret ecclypsiȝ hāc nō put hec. sed put puenit ex oppositiōe: (cū ostēsum sit). q diuina cognitio se extēdit ad singularia: prout sunt in seipsis.

Auc. e. scriptu.

erclu° erro. auice.

¶ Q̄ deus cognoscit singularia contingētia futura. 68.



Ex his autem iā aliqualiter patere pōt. q cōtingētiū singulariū ab eterno de⁹ ifallibilē sciam babuit nec tñ ꝯtingētia eē desistūt. ¶ Cōtingens eni certitudini cognitōis nō repugnat: nisi fm q futuꝝ ē. nō aūt fm q pñs ē: cōtigēs eni cū futuꝝ ē pōt nō eē. τ sic cognitio estimātis ipm. futuꝝ eē falli pōt. fallet. n. si nō erit qđ futuꝝ eē estimauit. ex q̄ aūt pñs ē p illo tpe nō pōt nō eē. pōt aūt i futuꝝ nō eē. sȝ h°nō iā ptinet ad cōtigēs put pñs ē. sed put futuꝝ ē. vñ nihil certitudini sēsus dpit cū qs videt currere hoiem. quāuis hoc dictū sit ꝯtingēs. ois igit cognitio q̄ supra cōtingēs fert put pñs ē. certa eē pōt. diuini aūt itellectus ituitus ab eterno fert in vnū qđq3 eoꝝ q̄ tpis cursu pagunt. put pñs ē. (vt supra ostēsum ē). Relingt igit q d cōtingentibus nihil pbibet deum ab eterno scientiam infallibilem habere.

2 ¶ Itē cōtingēs a necessario differt sȝ q vnūqđq3 in sua cā ē. cōtingēs. n. sic in sua cā ē vt nō eē. et ea possit τ eē. necessarium aūt ex sua cā nō pōt nō eē. fm id vero qđ vtrūq3 hoꝝ in se ē nō differt quātū ad esse supra q fundat. vel q2 in cōtingenti fm id q in se ē nō ē eē τ nō eē: sed solū eē. lȝ in futuꝝ cōtingēs possit nō eē. diuinus aūt itellectus ab eterno cognoscit res nō solū fm eē qđ būt in causis suis. sed ēt scđm eē qđ babēt in seipsis. nibil igit pbibet ipsū babere eternā cognitionē de ꝯtigētib⁹ ifallibilē.

3 ¶ Amp. sicut ex cā necessaria seqt effectus certitudinaliter. ita ex cā cōtingēti cōpleta si nō ipediat. sed cū deus cognoscat oia. (vt ex supradictis pȝ). scit nō solū cās contingentium. sed etiā ea quibus possunt impediri: scit igitur per certitudinem an contingentia sint vel non sint.

4 ¶ Adhuc effectū excedere sue cause perfectioné nō cōtingit. interdū tamē ab ea deficit. vnde cū in nobis causet cognitio ex rebus cōtingit interdū q necessaria nō p modū necessitatis cognoscimus. sed pbabilitatis. sicut aūt apud nos res sunt cā cognitionis. ita diuina cognitio ē cā reꝝ cognitaꝝ. nibil igit pbibet ea in se cōtingētia eē: de q bus deus necessariā scientiam babet.

5 ¶ Preterea effectus nō pōt eē necessarius. cuius cā est cōtingens. cōtingit enim effectū eē remota cā. effectus autē vltimi cā est τ proxima τ remota. si igit proxima fuerit contingens eius effectū contingentē oȝ eē. ēt si in cā remota necessaria sit. sicut plante non necessario fructificant. quāuis motus solis sit necessarius propter causas intermedias contingentes. scientia autē dei τ si sit cā reꝝ scitaꝝ p ipsam. est tamen cā remota eius. igit necessitati scitoꝝ cōtingentia nō repugnāt: cū contingat causas intermedias contingentes esse.

6 ¶ Itē scia dei vera nō eēt τ pfecta. si nō hoc mō res euenirēt. sicut deus eas euenire cognoscit. deus aūt cū sit cognitoꝛ totius eē cuius ē pricipiū: cognoscit vnūquēq3 effectū nō solū in se. sed ēt in ordine ad q̄slibet suas cās pximas. ordo aūt cōtingētiuȝ ad suas cās pximas ē: vt cōtingēter ex eis pueniāt. cognoscit igit de⁹ aliq̄ euenire τ cōtingēter euenire. sic igit diuine scie certitudo τ veritas reꝝ cōtingētiam nō tollit.

so. rōnū

¶ Pȝ igit ex dictis quō obiectio cognitio ꝯtrariuȝ nū ꝯtingētiū in deo repugnās sit repellēda solo p°

nō.n.posteriorū variatio:priorībus variabilitatē īducit:cū cōtingat ex cāis necessarijs primis effectus vltimos cōtingētes.pcede re:res aūt adeo scite nō sūt priores eius scia sicut apud nos ē: s3 sunt ea posteriores.nō enim seqꝛ.si id qd ē adeo scitū variari pōt: q eius scia possit falli vel qualitercūqꝫ variari:s3 oñs igiꝛ decipimur: sed q nr̄a cognitio rez variabiliū: variabilis ē:pp hoc i oī cognitiōe hoc necessario accidere puteꝛ.

folo.2. ¶ Rursus:cū dꝛ: deus scit vl sciuit hoc futuꝝ:mediū qddā accipiꝛ inter diuinā sciā3 ⁊ rē scitā.s.tps in quo ē locutio respectu cuius id qd adeo scitū dꝛ ē futuꝝ: nō aūt respectu diuine scie ē futuꝝ:q i momēto eternitatis exñs ad oīa pñtialiter se h3: respectu cuius si tps locutionis de medio subtrahaꝛ:nō ē dicere hoc eē cognitū q̄si non exñs:vt locū hēat qd: qua q̄riꝛ an possit nō eē: s3 sic cognitū3 diceref adeo vt iā in sua eēntia visū:quo posito nō remanet pdicte q̄oni loc:q qd iā ē nō pōt q̄tū ad illud in stās nō eē:deceptio igiꝛ accidit ex hoc:q tēpus in q̄ loqmur coexistit eternitati: vel ēt tps pteritū qd designaꝛ:cū dꝛ:de sciuit:vñ hitudo tpis pteriti vl pñtis ad futuꝝ eternitati attribuiꝛ.q oīo ei nō cōpetit:⁊ ex hoc accidit s3 accñs falli. ¶ Pre.si vnūqdqꝫ

folo.3. adeo cognosciꝛ sicē pñtialr visū: sic necessariū erit esse q deus cognoscit.sicut necessariū ē sortē sedere.ex hoc q sedē vr:hoc aūt nō nec̄iu3 ē absolute: velut a qbusdā dꝛ necessitate cōñtis: s3 sub cōditiōe vel nec̄itate cōñtie.h.n.cōditional ē nec̄ia. si vr sedere sedet:vñ ⁊ si cōditiōalis in cathegoricā transferaꝛ:vt dicaꝛ:qd vr sedere nec̄e ē sedere:p3 eā de dicto intellectā ⁊ cōpositā esse vera3: de re vero intellectā ⁊ diuisam eē falsa3:⁊ ⁊.sic in his ⁊ in oībus sīlibus que dei scia3 circa cōtingētia oppugnātes argumētanꝛ: secundū cōpositionē ⁊ diuisionē falluntur.

Auc.s. ¶ Q̄ aūt deus futura cōtingētia sciat:ēt
scriptu. auctoritate scripture sacre oñditur. Dꝛ.n. Sap.8.de diuina sap̄ētia:(Signa ⁊ mōstra scit añq̄ fiāt.⁊ euēt̄ tēporū ⁊ seclo꜔). Et Eccs.39.(Nō est qcq̄ absconditum ab oculis eius.a seculo ⁊ vsqꝫ in seculu3 respicit).Et Isa.48.(Predixi tibi extunc. anteq̄ venirent indicaui tibi.

¶ Q̄ deus cognoscit mot voluntatis.69.

Einde os ostēdere: q de cogitatiōes mētiū ⁊ volūtates cordiū cognoscat Xtute i cā:cu3 ipse sit vle essendi pncipium. ¶ D ē.n.qd q̄cūqꝫ mō ē cognosciꝛ adeo: sq̄ātū suā essentiā cognoscit.(vt supra ostsum ē).ens aūt qddā i aīa ē: qddā i reb ex tra aīam:cognoscit igiꝛ de oēs hui entis dr̄ias.⁊ q̄ sub eis cōtinenꝛ: ens aūt i aīa ē qd ē in volūtate vel cogitatiōe. Relinquitur ergo q deus ea que sunt in cogitatione ⁊ voluntate cognoscat.

2 ¶ Amp.sic de cognoscēdo suā eēntiā alīa cogscit:sic p cognitōe3 cāe cognoscunꝛ effectꝰ:oīa igiꝛ de cogscit suā eēntiā cognoscēdo ad q̄ sua cālitas extēdiꝛ. extēdiꝛ aūt ad opatōes itellectꝰ ⁊ volūtatis. nā cū qlibet res opeꝛ p suā formā a q̄ ē aliqd eē rei. os fōrale pnm toti eē: a q̄ ē et oīs forma: oīs opatōis pnm eē.cū effectꝰ cāꝝ secūdaꝝ in cās pmas pncipaliꝰ reducanꝛ.cognoscit igitur deus cogitatiōes ⁊ affectiōes mentis.

3 ¶ Itē sicut eē suū ē primū:⁊ p hoc oīs eē cā.ita suū itelligere ē primū:⁊ p hoc oīs intellectual opatōis itellectual cā.sic igiꝛ de cogscēdo suū eē vl itelligēdo cogscit eē cūctis rei.ita cogscēdo suū itelligē ⁊ velle: cognoscit oē3 cogitationes ⁊ voluntatem.

4 ¶ Adhuc de nō solū cognoscit res s3 q in seipsis sūt.s3 ēt sm q sūt in cāis suis.(vt ex supradictis p3). cognoscit.n. ordinē cāe ad suū effectū. s3 artificialia sūt i artificibꝰ p itellectū ⁊ volūtatē artificū. sic res nāles sūt i cāis suis p Xtutes cāꝝ.sic.n.res nāles assīlant sibi suos effectꝰ p suas Xtutes actiuas.ita artifex p itellectū iducit formā artificiati p q̄ assīlaꝛ sue arti.⁊ sīlis rō ē de oībus que a proposito aguntur.scit igitur deus ⁊ cogitationes ⁊ voluntates. ca.77. pꝰ.6.rationem

5 ¶ Itē de nō mīꝰ cognoscit subās intellectuales q̄ ipse vl nos subas sensibiles: cu3 subē intellectuales sint magis cognoscibiles: puta magis i actu existēs. isformatōes aūt ⁊ iclinatōes subaꝝ sensibiliū cognoscunꝛ:⁊ adeo.⁊ a nobis.cū igiꝛ cogitatio aīe sit p informationē quādā ipsiꝰ:affectio aūt qdam sit iclinatio ipsiꝰ ad aliqd.nā ipsā iclinationē rei nālis appetitū nālē dicimꝰ. Relinqꝛ q decogitatōes ⁊ affectōes cordiū cogno

Aut.s. scriptu. scat. ¶ Hoc aũt testimonio sacre scriptu-re ɔfirmat. Dr.n.in.ps. (Scru. cor. ꝛ re. de⁹). ꝛ Prouer.15. (Infern⁹ ꝛ pditio corã

q°° nõ excludit libertas volũta-tis p su vradicta deo: q̃to magis corda filioꝝ hoĩuʒ). ꝛ Jo. 20. (Opus ei nõ erat vt qs testimoĩũ phi beret de hoĩe. ipse .n. sciebat qd eẽt in homine). Diuum aũt qd hʒ volũtas supra suos actus p qd i eius ẽ potestate velle vl nõ velle. excludit determinationẽ ꝟtutis ad vnũ. ꝛ violẽtiã cãe exterius agẽtis: non aũt excludit ĩfluẽtiã supioris cãe: a qua est ei eẽ ꝛ operari: ꝛ sic remanet causalitas in causa prima que deus est respectu motuuʒ voluntatis. vt sic deus seipsum cognoscendo huiusmodi cognoscere possit.

¶ Qꝫ deus cognoscit infinita. 70.

Ost hᵒ ostẽdẽdũ ẽ q̊ de⁹ ĩfinita cognoscat. ¶ Cognoscẽdo.n.se eẽ cãʒ rerũ: alia a se cognoscit. (vt ex supiorib⁹ pʒ). ipe.n.ẽ cã ĩfinitorũ: sed infinita sunt entia. est.n. omniũ eorũ q̃ sunt cã. est igit̃ infinitoꝝ cognoscitiu⁹.

2 ¶ Itẽ de⁹ suã ꝟtutẽ pfecte cognoscit: (vt ex supradictis pʒ). ꝟt⁹ aũt nõ põt cognosci pfecte. nisi cognoscant̃ oĩa i q̃ põt. cũ ƀm ea q̃titas ꝟtutis q̃dãmõ attẽdat̃. sua aũt ꝟt⁹ cũ sit ĩfinita. (vt ostsũ ẽ). supra ad ĩfinita se extẽdit. ẽ igit̃ deus infinitorum cognitor.

3 ¶ Amp̃. si dei cognitio ad oĩa se extẽdit. q̃ q̃litercũqʒ mõ sũt. (vt ostsũ ẽ). oʒ q̊ nõ solo cognoscat ens actu: sʒ ẽt ens i potẽtia: sʒ i reb⁹ nãlib⁹ ẽ ĩfinitũ i potẽtia. ꝛ si nõ actu (vt pbat pħs i. 3. phisico.). cognoscit igi de⁹ nita. sic vnitas q̃ ẽ p̃nᵐ nũeri: ĩfinitas spẽs nũeroꝝ cognosceret. si cognosceret qcqd ẽ in se: i potẽtia: ẽ.n. vnitas potẽtia oĩs nũer⁹.

4 ¶ Amp̃. de⁹ p eẽntiã suã sic q̃dã medio exẽplari alia cognoscit: sʒ cũ sit pfectõis ĩfinite. (vt supra ostsũ ẽ). ab ipso exẽplari põt ĩfinita hñtia ĩfinitas pfectões. q2 nec aliqd vnũ eoꝝ nec q̃libʒ plura exẽplata pfectionẽ exẽplaris adeq̃re põt. ꝛ sic sp remãet nou⁹ modus: quo aliqd exemplatũ ipsum imitari possit. nihil igitur prohibet ipsum per essentiam suam infinita cognoscere.

5 ¶ Pre. eẽ dei ẽ suũ itelligere. sic igit̃ suũ eẽ ẽ ĩfinitũ. (vt ostsũ ẽ). ita suũ itelligere ẽ ĩfinitũ. sic aũt se hʒ finitũ ad finitũ. ita se hʒ ĩfinitũ ad ĩfinitũ. si igit̃ ƀʒ itelligere nr̃m. q̊ finitũ ẽ: finita cape possumus. ꝛ deus ƀʒ suum intelligere infinitum: infinita cape põt.

6 ¶ Pre. itellect⁹ cognoscens maximũ itelligibile nõ min⁹ cognoscit minora. sʒ magis. (vt pʒ p pħʒ in. 3. de aĩa). qd ex hᵒ ꝓuenit. q2 itellect⁹ nõ corrũpit̃ ex excellẽti itelligibili. sic sensus. sʒ magis pficit̃. sed si accipiant̃ ĩfinita entia. siue sint eiusdẽ spẽi. vt ĩfiniti hoĩes: siue ĩfinitaꝝ spẽrũ: ẽt si aliq̃ vel oĩa eẽnt ĩfinita ƀʒ q̃titatẽ. si hoc eẽt possibile. vniuersũ eoꝝ esset minoris infinitatis q̃ȝ deus. nã q̊libʒ eoꝝ ꝛ oĩa simul haberent esse receptũ ꝛ limitatũ ad aliquã spẽm vel genus: ꝛ sic ƀʒ aliqd esset finitũ. vñ deficeret ab ĩfinitate dei: q ẽ ĩfinit⁹ simpl̃r. (vt supra ostsũ ẽ). cũ igit̃ de⁹ pfecte seipʒ cognoscat. nihil ꝓhibʒ eũ ẽt illã sũmã ĩfinitoꝝ cog̃scer̃.

7 ¶ Adhuc q̃to aliqs itellect⁹ ẽ efficacior ꝛ lipidior i cognoscẽdo: tãto ex vno põt plura cognoscer̃. sic oĩs ꝟt⁹ q̃to ẽ fortior. tãto est magis vnita. itellect⁹ aũt diuin⁹ ƀʒ efficaciã siue pfectõeʒ ẽ ĩfinit⁹. (vt supra ostsũ ẽ). põt ergo p vnũ q̊ ẽ sua eẽntia ĩfinita cog̃scere.

8 ¶ Pre. itellect⁹ diuin⁹ ẽ pfect⁹ simpl̃r. sic ꝛ ei⁹ eẽntia. nulla igit̃ pfectio itelligibil̃ ei deest: sʒ id ad q̊ ẽ i poᵃ itellect⁹ nr̃. ẽ ei⁹ pfectio itelligibil̃. ẽ aũt i poᵃ ad oẽs spẽs itelligibiles. spẽs aũt hmõi sũt ĩfinite: nã ẽt nũeroꝝ spẽs ĩfinite sũt ꝛ figuraꝝ. relig̃ igit̃ q̊ deus oĩa ĩfinita hmõi cognoscat. Itẽ cũ itellect⁹ nr̃ sit cognoscitiu⁹ ĩfinitoꝝ i poᵃ. põt.n. i ĩfinitũ spẽs nũeroꝝ multiplicare. si itellectus diuin⁹ nõ cognosceret ĩfinita ẽt actu. seq̃ret̃ q̊ vl plꝰ eẽt cognoscitiu⁹ itellect⁹ hũan⁹. q̃ȝ diuin⁹. vl q̊ itellect⁹ diuin⁹ nõ cognosceret oĩa actu q̃rũ est cognoscitiu⁹ ĩ poᵃ. quoꝝ vtrũqʒ est ipossibile. (vt ex supradictis pʒ).

9 ¶ Adhuc ĩfinitũ cognitõi repugnat. ĩquãtũ repugnat nũeratõi. nã ptes ĩfiniti nũerari ƀʒ se ipossibile ẽ: q̃si ɔ̄dictõeʒ iplicãs: cognoscer̃ aũt aliqd p nũerationẽ suaꝝ ptiũ ẽ itellect⁹ successiue cognoscẽtis ptẽ p⁹ ptẽ. ñ aũt itellect⁹ sil̃ dĩsas ptes app̃hẽdẽtis: cũ igr̃ diuin⁹ itellect⁹ absqʒ successiõe cognoscat oĩa sil̃ ñ magis ipedit̃ cog̃scer̃ ĩfinita q̃ȝ finita.

10 ¶ Amp̃. oĩs q̃titas i q̃dã multiplicatiõe ptiũ ɔsistit: ꝛ pp hᵒ nũer⁹ ẽ p̊ᵃ q̃titatũ: vbi ergo pluralitas nullam dĩam opat̃. ibi nec aliquid quod quantitatem consequitur aliquã differẽtiã facit. in cognitõe aũt dei plu

ra hoc mō cognoscunt vt vnū cū nō p di-
uersas spēs. sed p vnā spēm: q̄ ē dei eēntia
cognoscant. vnde ⁊ simul multa cognoscū-
tur adeo. ⁊ ita in dei cognitōe nullā differē
tiā pluralitas facit. ergo nec infinitū: quod
quātitatē ꝯseqt. nihil ergo differt ad intelle
ctū diuinū ifinitoꝝ ⁊ finitoꝝ cognitio. ⁊ sic
cū cognoscat finita. nihil ꝓhibꝫ ēt eum co
gnoscere infinita. ⁋ Huic aūt ꝯsonat qđ
Auc. s. scriptu. in. ps. dr̄. (Et sapiētie eius nō ē numer⁹).
quadru ⁋ Pꝫ ēt ex pdictis. q̄re intellectus noster
plex dif- infinitū nō cognoscit. sicut itellect⁹ diuinus
ferentia ⁋ Differūt aūt itellect⁹ noster ab itellectu
iter itel diuino q̄ꝫtū ad q̄ttuor. q̄ hāc dr̄iaꝫ faciunt.
lectū di ⁋ Primū ē: q itellect⁹ noster simplr̄ fini-
uinū ⁊ tus ē. diuin⁹ aūt ifinitus. ⁋ Scđo ē: q cū
nostruꝫ itellectus noster diuersa p diuersas species
cognoscat. nō pōt ifinita scđꝫ vnā cognitio
nē sicut itellectus diuinus. ⁋ Tertiū est ex
hoc ꝓueniēs q itellect⁹ noster. q2 p dr̄sas
spēs diuersa cognoscit. nō pōt simul multa
cognoscere. ⁊ ita ifinita cognoscere nō pos-
set nisi successiue ea numerādo. qđ nō ē in
itellectu diuino q simul multa ituet q̄si per
vnā spēm visa. ⁋ Quartū ē q itellect⁹ di-
uinus ē coꝝ q̄ sūt. ⁊ coꝝ q̄ nō sūt. (vt osten
R° ad sum ē). Pꝫ ēt q̄m verbū phi dicit q ifini
dictum tū scđm q ifinitū ē ignotū p̄nti sententie nō
phi qđ obuiat. q2 cū ifiniti rō q̄ꝫtitati ꝯpetat. vt ipe
vr ꝯtra dicit: ifinitū vt ifinitū cognosceret. si p mē-
riū: sed surationē suaꝝ partiū notū eēt. hec. n. ē pro
nō est pria cognitio q̄ꝫtitatis. sic aūt deus nō co-
gnoscit. vnde vt ita dicat nō cognoscit ifini
tū scđm q ē ifinitū. sed scđm q ad suā sciē
tiā se hꝫ. ac si eēt finitū. (vt ostēsū est). Sci
endū ē tamē q deus ifinita nō cognoscit
scia visiōis. vt verbis alioꝝ vtamur. q2 infi
nita nō sūt actu. nec fuerūt nec erūt: cū gñā
tio ex neutra parte sit ifinita scđm fidē ca-
tholicā: scit tamē infinita scia simplicis itel
ligētie: prout scit etiā q̄ nō sunt. scit eniꝫ de
us infinita. q̄ nec sunt nec erunt nec fuerūt.
q̄ tamē sunt in potētia creature. ⁋ Et scit
etiā infinita q̄ sunt in potentia sua. q̄ nec sūt
R° ad nec erunt: nec fuerunt. ⁋ Unde quantum
rationē ad questionē de cognitione singulariū per-
ꝯtrarie tinet. responderi potest per interēptionem
opini. maioris. non enim singularia sunt infinita.
si tn̄ eēnt: nihilominus de⁹ ea cognosceret.

¶ Q d deus cognoscit vilia. 71.

Hoc autem ha-
bito
ostendendū ē q deus cognoscit
vilia: ⁊ q hoc nobilitati scie
eius nō repugnat: sed attestat
⁋ Quāto. n. aliqua virtus actiua ē fortior:
tāto i remotiora suā actionē extēdit: (vt ēt
isensibiliū actionib⁹ apparet): vis aūt diui
ni itellectus in cognoscēdo res silatur vir-
tuti actiue: itellectus. n. diuinus nō recipi
endo a rebus cognoscit. sꝫ magis p hoc q
eis influit: cū igr̄ sit infinite virtutis in itelli
gēdo: (vt ex supradictis pꝫ): oꝫ q eius co-
gnitio vsqꝫ ad remotissima extendatur: sed
gradus nobilitatis ⁊ vilitatis in omnibus
entibus attenditur sꝫ ꝓpinqtatē ⁊ distātiā
adeo qui est infinite nobilitatis: ergo q̄ꝫtū-
cunqꝫ vilissima in entibus deus propter
maximā virtuteꝫ sui intellectus cognoscit.
2 ¶ Pre. oē qđ ē in eo q est. vel q̄le qđ est:
actu ē: ⁊ silitudo pmi actus est. ⁊ ex hoc no
bilitatē hꝫ. q2 ēt qđ potentia ē. ex ordine ad
actū nobilitatis est p̄iceps. sic. n. esse dr̄: ⁊e
linquit igit q vnūqđqꝫ in se cōsideratū no
bile ē: sed vile dr̄ respectu nobilioris. adeo
aūt distāt nobilissime: aliaꝝ reꝝ nō minus
q vltime reꝝ creatarum distent a supre-
mis. si igitur hec distātia ipediret diuinam
cognitionē. multo magis ipediret illa. ⁊ sic
sequeret. q nihil deus cognosceret aliud a
se. (qđ supra probatū ē). si igit aliqđ aliud
a se cognosceret quantūcunqꝫ nobilissimū
pari ratione: cognosceret quodlibet quan-
tumcunqꝫ dicatur vilissimum.
3 ¶ Amp. bonū ordinis vniuersi nobilius
est qualibet pte vniuersi. cuꝫ ptes singule
ordinent ad bonū ordinis. qui ē in toto sicͭ
ad finē. (vt per phꝫ pꝫ in. xi. metha.). si igi
tur deus cognosceret aliquā aliam naturā vel. lx.
nobilē. maxime cognosceret ordinē vniuer tex. cō.
si. hoc aūt cognosci nō pōt. nisi cognoscant 52.
nobiliora ⁊ viliora in quorū distātiis ⁊ ha
bitudinibus ordo vniuersi consistit. Relin
quitur igitur q deus cognoscit non solum
nobilia. sed etiam que vilia reputantur.
4 ¶ Adhuc. vilitas cognitoꝝ in cognoscē-
tem nō redundat per se. hoc est enim de ra
tione cognitionis vt cognoscens contineat
species cogniti secundū modum suum. per
accidens aūt pōt redūdare in cognoscētes

vilitas cognitorū: vel eo q dū vilia considerat a nobilioribus abstrahit cogitandis. vel eo q ex consideratione viliū in aliquas indebitas affectiones inclinat: qd quidem i deo eē nō pōt: (vt ex dictis pz) nō igit de rogat diuine nobilitati viliū rex cognitio: sz magis ptinet ad diuinā perfectionē: sm q oia in seipsa habet: (vt supra ōnsū est).
5 ¶ Adhuc virtus aliqua nō indicatur parua: que in pua pōt. sed que ad pua determinatur: nā virtus q̄ in magna pōt: ēt in pua pōt: cognitio ergo q̄ fit pōt in nobilia ⁊ vilia non ē iudicanda vilis: sed illa q̄ in vilia tm̄ pōt: sicut in nobis accidit. nā alia consideratione cōsideramus diuina ⁊ humana: ⁊ alia scia est vtriusq. vñ cōparatiōe nobilioris iferior vilior reputat: i deo aūt nō ē sic: nā eadē scia ⁊ consideratiōe seipsuz ⁊ oia alia cōsiderat: nō igit eius scie aliq vilitas ascribit ex hoc q q̄cūq vilia cognoscit. ¶ Huic aūt consonat qd dr Sap. 7.
Auc. 8. scriptu. de diuina sapia. q attingit vbiq pp suam mūdiciā: ⁊ nihil inquinatū incurrit in illā.
R°. ad rōnes ¶ Pz ēt ex pdictis q rō q̄ in oppositum obiiciebat: ōnsē veritati nō repugnat: nobi-
3ᵃ opi. litas. n. scie attēdit sm ea ad q pncipalr ordinat scia: ⁊ nō ad oia q̄cūq in scia cadūt: sub nobilissima. n. scia apud nos cadūt nō solū supma in entib⁹ sed ēt ifima. nā phia pma ɔsideratiōnē sua extēdit a pᵒ ente ad ens in potētia: qd ē vltimū in entibus. Sic aūt sub diuina scia cōprehēdūt infima entiū quasi cuz pncipali cognito fit nota: diuina. n. eēntia ē pncipale a deo cognitū: in q̄ oia alia cognoscunt. (vt supra ōnsū est).
R°. ad aucto. phi. 12. me. ter. cō. 51. ¶ Pz etia q hec veritas nō repugnat dictis: (philosophi. in xi. metha.) nā ibi intēdit ondere. q diuinus intellectus non cognoscit aliud a se. quod sit sui intellectus pfectio quasi principale cognitum: ⁊ secundū hunc modū dicit q vilia melius ignorantur q̄ cognoscantur: quando scilicet est alia cognitio vilium ⁊ nobilium: ⁊ viliū cōsideratio considerationē nobiliū impedit.
¶ Q; deus cognoscit mala. 72.



Tē restat ostēdere q deus etiā cognoscat mala. ¶ Bono enim cognito malū oppositū cognoscit. sz deus cognoscit oia pticularia bona qb⁹ mala opponunt: cognoscit igit deus mala.
2 ¶ Pre. contrariorz rōnes in aia nō sunt cōtrarie: alias non simul eēnt in aia: nec sit cognoscerentur. rō ergo qua cognoscit malū: nō repugnat bono: sz magis ad rōnē boni ptinet. si igit in deo pp suā absolutā pfectiōez inueniunt oēs rōes bonitatis. (vt supra ōnsū ē). relinquit q i ipo sit rō q̄ malū cognoscit. ⁊ sic ē ēt malorz cognoscitiuus.
3 ¶ Itē verū est bonū itellectus: ex hoc. n. aliquis intellectus dr bonus q verz cognoscit. verū aūt nō solū ē bonū eē bonuz. sz ēt malū esse malū: sicut. n. verz ē esse quod est ita verū ē nō esse qd nō ē: bonuz igit intellectus ēt in cognitione mali cōsistit: sed cū diuinus intellectus sit perfectus bonitate. nō pōt deesse sibi aliqua intellectualiū perfectionū. adest igitur sibi malorū cognitio.
4. ¶ Amp. deus cognoscit rez distinctionē: (vt supra ōnsū est). sed in rōne distinctionis est negatio: distincta. n. sunt quorz vnū nō ē aliud. vñ ⁊ prima q̄ seipsis distinguunt mutuo negatiōnē icludūt: rōne cui⁹ negatiue: ppositiones in eis sunt imediate vt nulla quātitas ē suba: cognoscit. n. deus negatiōnē. priuatio aūt q̄dā negatio ē i subiecto determinato. (vt in. 4. metha. ondi- tex. cō. 4.
tur) cognoscit igit puationē. ⁊ p ōns malū qd nihil ē aliū q̄ puatio dbite pfectiōis.
5 Pre. si deus cognoscit oēs spēs rerum. (vt supra ōnsū ē ⁊ pbatū): ⁊ ēt a qbusdā phis concedit ⁊ probat. oz q cognoscat cōtraria. tū q̄ quorūdā generū spēs. sunt cōtrarie. tū q̄ ōrie generū sunt cōtrarie. (vt tex. cō. 13.
pz in metha.). sed in contrarijs includit oppositio forme ⁊ priuationis: vt ibidem habetur. ergo oportet q deus cognoscat puationem. ⁊ sic per consequens malum.
6 ¶ Adhuc deus nō solū cognoscit formas sed ēt māz. (vt supra ōnsū ē) nā aūt cuz sit ens in potētia cognosci pfecte non pōt: nisi cognoscat ad q̄ eius potētia se extēdit: sicut ⁊ in oibus alijs potētijs accidit. extēdit aūt se potentia materie: ⁊ ad formam: ⁊ ad priuationē. quod enī esse pōt: pōt etiaz ⁊ non esse. ergo deus cognoscit priuationē ⁊ sic cognoscit per consequens malum.
¶ Itē de⁹ cognoscit aliqd aliud a se: maxime congoscet qd est optimū: hoc aūt est 6. ratio.

ordo vniuersi.ad quē sicut ad finē oīa par-
ticularia bona ordinant:in ordine aūt vni-
uersi sunt quedā q̄ sunt ad remouendū no-
cumēta q̄ possent ex qbusdā aliis ꝓuenire:
vt p3 in his que danť aīalibus ad defensio
nē3:ergo hmōi nocumēta deus cognoscit:
7.xō. cognoscit igiť mala. ¶ Pre.i oībꝰ malorū
cognitio nūq̄ vituperaf fm id qd̄ p se scie
est.i.fm iudiciū qd̄ hētur de malis:sed per
accñs.s3 q̄ p cōsiderationē maloꝝ īterdū
aliquis ad malū inclinaf: hoc aūt nō est in
deo q2 imutabilis ē.(vt supra oñsū est)ni
hil igiť prohibet qn deus mala cognoscat.
Auc.s. ¶ Huic āt ꝯsonat qd̄ dr Sap.7.(q2 dei
scriptu. sapiaz nō vincit malicia). Prouer.15.(in
fernus ꝛ perditio corā dn̄o).ꝛ in ps.(De
licta mea a te nō sunt abscōdita). Job.xi.
dr.(Ipse nouit hoīuz vanitatem: ꝛ vidēs
iniquitatē nōne cōsiderat). Sciendū tñ q̄
pulcra declaratio .qꝰ aliter itellectꝰ diuinus itelligat malū q̄ itellectꝰ noster. circa cognitionē mali ꝛ priuatiōis aliter se
h3 itellectus diuinus :atq3 aliter itellectus
nr̄:nā cū itellectus nr̄ singulas res p singu
las spēs ꝓpās cognoscat ꝛ diuersas:id qd̄
est in actu cognoscit p spēm intelligibile3.
per quā fit intellectus in actu. vñ ꝛ potētiā
cognoscere pōt inq̄tū ad talē spē3 q̄nq3 se
h3 in potētia:vt sicut actū cognoscit p actū
ita ēt potētia3 p potētia3 cognoscat:ꝛ q2 po
tētia est de rōne priuatiōis.nā ꝑuatio ē ne
gatio:cuius subiectū ē ens in potētia:sequi
tur q̄ intellectui nr̄o cōpetat aliquo mō co
gnoscere priuationē:inq̄tū ē natus eē i po-
tētia. l3 ēt dici possit q̄ ex ipsa cognitione
actus sequiť cognitio potētie ꝛ ꝑuatiōis:i-
tellectus aūt diuinus q nullo mō est in po-
tētia:nō cognoscit mō ṗdicto ꝑuationē:nec
aliqd aliud.nā si cognosceret aliqd p spēm
que nō est ipse:sequereť de necessitate q̄ ꝓ
portio eius ad illā spēm esset: sicut ꝓportio
potētie ad actu3.vñ o3 q̄ ipse intelligat so-
lū p spē3 q̄ est sua eētia:ꝛ p ꝯñs q̄ intelli
gat se tm̄ sicut ṗmū itellectū: ꝛ intelligēdo
tm̄ se cognoscit alia:(sicut supra oñsum ē).
nō solū aūt actus.s3 potētias ꝛ priuatiōes.
ꝛ hic est sensus verboꝝ:(quē phs ponit in.
ter.cō. 25. 3.de aīa dicens): aut quomō malū cogno
scit aut nigrū:cōtraria.n.quodāmō cogno
scit:o3 aūt potētiā eē cognoscēs ꝛ eē i ipo:
si vero alicui nō inest contrariū.s.i potētia
scipsum cognoscit ꝛ actu est ꝛ separabile.

¶ Neq3 op3 sequi expositionē Auerrois: Impugnatio
q vult q̄ ex hoc sequaf q̄ intellectus q est auer. in
tantum in actu:nullo mō cognoscat priua- cō.25.
tionē:sed sensus est q̄ nō cognoscat priua- tertii de
tionē p hoc q̄ est in potētia ad aliqd aliud: anima.
sed p hoc q̄ cognoscit seipm:ꝛ est semper
actu. ¶ Rursus sciēdū:q̄ si deus hoc mō
seipm cognosceret:q̄ cognoscēdo se nō co
gnosceret alia entia que sunt pticularia bo
na:nullo mō cognosceret priuationem aut
malū:q2 bono qd̄ ē ipse nō ē aliqua ꝑuatio
opposita.cū priuatio ꝛ suū oppositū sint na
ta eē circa idē:ꝛ sic ei qd̄ est actus purꝰ nul
la priuatio opponiť.ꝛ p cōsequēs nec ma-
lum:vñ posito q̄ deus se solū cognoscat co
gnoscēdo bonū:qd̄ est ipse nō cognosceret
malū.s3 q2 cognoscēdo se cognoscit ēt en-
tia in qbus nate sūt eē priuationes: necesse
est vt cognoscat priuatōes oppositas ꝛ ma
la opposita pticularibꝰ bonis. ¶ Sciēdum
etiā q̄ sicut deus absq3 discursu itellectus
cognoscēdo se cognoscit alia.(vt supra oñ-
sū est).ita nō o3 q̄ eius cognitio sit discur-
siua:si p bona cognoscit mala:nam bonū ē
quasi rō cognitiōis mali:cū malū nihil sit
aliud q̄ priuatio boni:vñ cognoscunť ma-
la p bona:sicut res p̄ suas diffinitiōes:non
sicut cōclusiōes p principia. ¶ Nec ēt ad
ipfectionē diuine cognitionis cedit:si ma-
la p priuationē bonoꝝ cognoscit:q2 malu3
nō diciť eē:nisi inquantū est priuatio boni:
vnde fm hūc solū modū ē cognoscibile.nā
vnūquodq3 q̄tum hab3 de eē:tantum ha
bet de cognoscibilitate.

¶ Q2 deus sit volens. 73.



Expeditis his que ad diui-
nā itellectꝰ cognitionē ptinēt.
nūc restat cōsiderare de dei
volūtate. ¶ Et hoc.n.q2 deꝰ
eit intelligēs:sequiť q̄ sit volēs:cū.n. bonū
itellectū sit ꝓpriū obiectu3 volūtatis:opor-
tet q̄ bonū intellectū inquantū huiꝰ sit vo-
litum:intellectū aūt diciť ad itelligētē: ne-
cesse est igitur q̄ intelligēs bonū inquātu3
hmōi sit volēs. Deus autē intelligit bonū
cum enim sit pfecte intelligēs.(vt ex supra
dictis p3).intelligit ens simul cum ratio-
ne boni.est igitur volens.
2 ¶ Adhuc cuicūq3 iest aliq̄ forma:h3 p̄ il

lám formā habitudinē ad ea que sūt in re-
rum nā sicut lignuꝫ albuꝫ ꝑ suā albedinē ē
aliquibus simile. ⁊ quibusdam dissimile: in
intelligente aūt ⁊ sentiēte ē forma rei intel-
lecte ⁊ sēsate: cū oīs cognitio fit ꝑ aliquā si
militudinē. opꝫ igit̄ eē habitudinē intelligē
tis ⁊ sentiētis ad ea q̄ sūt intellecta ⁊ sensa-
ta s̄m ꝙ sūt in reꝝ nā: nō aūt hoc est ꝑ hoc
quod itelligūt ⁊ sentiūt: nā ꝑ hoc magis at-
tēderet̄ habitudo reꝝ ad itelligētē ⁊ sētiētē:
qꝛ intelligere ⁊ sentire est: s̄m ꝙ res sunt in
intellectu ⁊ sensu s̄m modū vtriusqꝫ: hꝫ āt
habitudinē sentiēs ⁊ itelligēs ad rē q̄ est ex
tra aīam ꝑ volūtatē ⁊ appetitū: vñ oīa sen
tiētia ⁊ itelligētia appetūt ⁊ volūt: volūtas
tamē ꝓprie in intellectu est: cū igit̄ deus sit
intelligēs: oportet quod sit volens.

3 ℭ Amplius illud qđ cōsequitur oē ens: cō-
uenit enti inquātū est ens: qđ aūt est hmōi
opꝫ ꝙ in eo maxime iueniat̄: qđ est primū.
ens. Cuilibet aūt enti cōpetit appetere suā
ꝑfectionē ⁊ cōseruationē sui eē: vnicuiqꝫ tñ
s̄m suum modū: intellectualib⁹ qdē ꝑ volū
tatem: aīalib⁹ ꝑ sensibilē appetitū: carētib⁹
vo sensu ꝑ appetitū nālē: aliter tamē q̄ ha
bent ⁊ q̄ nō hñt: nā ea q̄ nō habēt appetiti-
uam vtutē sui generis desiderio tēdūt ad
acqrēdum: qđ eis deest: q̄ aūt hñt. qetant̄
in ipso. Hoc igitur primo enti quod de-
us est deesse non potest: cū igit̄ ipse sit intel
ligens: inest sibi voluntas qua placet sibi
suum esse ⁊ sua bonitas.

4 ℭ Itē itelligere q̄nto ꝑfecti⁹ est: tāto de-
lectabilius ē intelligēti: sꝫ deus itelligit: ⁊
suū itelligere est ꝑfectissimū. (vt supra ost-
sum est). ergo itelligēs est ei delectabilissi
mum: delectatio aūt itelligibilis est ꝑ volū
tatem sicut delectatio sensibilis ē ꝑ cōcu-
piscētie appetitū: est igitur in deo volūtas.

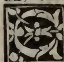
5 ℭ Pre. forma ꝑ itellectū cōsiderata non
mouet nec aliqd causat nisi mediāte volun
tate: cui⁹ obiectū est finis ⁊ bonū a quo mo
uetur aliquis ad agēdum: vnde intellectus
speculatiuus nō mouet neqꝫ imaginatio
pura absqꝫ estimatiōe boni vel mali. Sed
forma itellectus diuini est cā motus. ⁊ esse
in alijs: agit. n. res ꝑ intellectū. (vt infra ost
detur). opꝫ igit̄ ꝙ ipse sit volens.

6 ℭ Itē in vtutibus motiuis ⁊ hñtib⁹ itel
lectum prio inuenit̄ volūtas: nā voluntas
oēm potētiā applicat ad suū actū. intelligi-
mus. n. qꝛ volumus: imaginamur: quia vo
lumus: ⁊ sic de alijs: ⁊ hoc hꝫ: qꝛ obiectum
eius est finis: q̄uis intellectus nō s̄m mo-
dum cāe efficiētis ⁊ mouētis: sed sꝫ modū
cāe final̄ moueat volūtatē ꝓponēdo sibi su
um obiectum. qđ est finis: primo ergo mo
uēti conuenit maxime habere voluntatē.

7 ℭ Preterea liberum est quod sui causa
est. ⁊ sic liberum habꝫ rationē eius. quod
est per se. voluntas autem primo habet li-
bertatem in agendo: inquantum enim vo-
lūtarie agit quis dicitur libere agere quā
cunqꝫ actionem. primo igitur agenti maxi
me competit per volūtatem agere: cui ma
xime competit per se agere.

8 ℭ Amplius finis ⁊ agēs ad finē sꝑ vnius
ordinis inueniuntur in rebus. vnde ⁊ finis
primus q est ꝓportōatus agēti icidit i idē
spē cuꝫ agente tam in nālibus q̄ꝫ in artifi-
cialibus: nā forma artis ꝑ quā artifex agit
est species forme que est in materia: q̄ est fi
nis artificis. ⁊ forma ignis generantis quo
agit est eiusdeꝫ speciei cum forma ignis ge
niti. que est finis generationis. deo autem
nihil coordinatur quasi eiusdem ordinis: ni
si ipse alias essent plura prima: (cuius cō-
trarium ostensum est supra). ipse igitur
est primum agens propter fineꝫ qui est ipse
met. ipse igitur non solum est finis appeti-
bilis. sed appetens. vt ita dicam se finem ⁊
appetitu intellectuali: cum sit intelligens.
qui est voluntas. Est igitur in deo volun-
tas. ℭ Hanc autem dei voluntatem sa- Auc. s.
cre scripture testimonia confitentur. Di- scriptu.
citur enim in. ps. (Omnia quecunqꝫ vo-
luit fecit dominus). ⁊ Ro. xi. (Volunta-
ti eius quis resistit.)

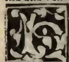
ℭ Qꝫ voluntas dei sit eius eēntia. 74.



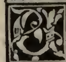
Ex hoc autem
apparet ꝙ sua voluntas non
est aliud quam sua essentia.
ℭ Deo. n. conuenit eē volētē
inquantum est intelligens. (vt ostensum
est). Est autem intelligens per essentiam
suam: (vt supra probatum est). ergo ⁊ vo
lens. Est igitur voluntas dei ipa ei⁹ eēntia

2 ℭ Adhuc sicut intelligere est perfectio
intelligentis: ita ⁊ velle est perfectio volen-

in ipso per propriae ratiões:(vt supra ostē
suz est): deus igitur volēdo se ēt alia vult.
5 ℭItē q̃nto aliquid ē pfectioris virtutis.
tanto sua causalitas ad plura se extendit:ꝛ
in magis remota:(vt supra dictuz ē): cāli
tas aūt finis in hoc consistit:ꝙ propter ipz
alia desiderantur:quāto igitur finis est pfe
ctior ꝛ magis volitus:tāto voluntas volen
tis finez ad plura extendit rōne finis illius:
diuina aūt eēntia est perfectissima in ratio
ne bonitatis ꝛ finis: igitur diffundet suam
cālitatē maxime ad multa:vt propter ipaz
multa sint volita:ꝛ p̃cipue adeo: qui eam
secundum totaz suaz virtutē perfecte vult.
6 ℭPreterea voluntas consequitur intel
lectum: sed deus suo intellectu intelligit se
principaliter:ꝛ in se intelligit oia alia.igit̃ si
militer p̃ncipaliter vult se:ꝛ volēdo se vult
oia alia.¶ Hoc aūt auctoritate sacre scri
Auc. s. pture cōfirmat̃.Dicit̃.n.Sap.xi.(Diligis
scriptu. oia q̃ sunt:ꝛ nihil eoruz odisti que fecisti.)
ℭQꝫ deus vno actu voluntatis se ꝛ om
nia alia velit. 77.



Hoc autem habito sequitur ꝙ deus vno actu vo
lūtatis se ꝛ alia velit.¶ Dis
eni virtus vna operatiōe vel
vno actu fertur in obiectū ꝛ in ratiōez for
malē obiecti: sicut eadez visione videmus
lumē ꝛ colorē: qui fit visibilis actu per lu
mē:cū aūt aliquid velimus proter finē tan
tum:id quod propter finez desideratur:ac
cipit rationē voliti ex fine: ꝛ sic finis cōpa
ratur ad ipsuz:sicut ratio formalis ab obie
ctū.vt lumē ad colorez:cū igitur deus oia
alia velit propter se:sicut ꝓpter finez:(vt
ōñsuz ē):vno actu volūtatis vult se ꝛ alia.
2 ℭAmp̃.quod perfecte cognoscitur ꝛ de
sideratur sm suaz totā virtutem cognosci
tur ꝛ desideratur. finis aūt virtus est non
solum sm ꝙ in se desideratur:sed ēt sm q̃
alia fiunt appetibil a propter ipsuz.qui igit̃
perfecte desiderat finem: vtroqz mō ipsuz
desiderat:sed non est ponere aliquem actū
dei volentis quo velit se: ꝛ quo non velit se
perfecte cuz i eo nihil sit imperfectum:quo
libet igitur actu quo deus vult se.vult se ꝛ
alia propter se: alia vero a se non vult: nisi
inq̃ntum vult se: (vt probatuz est). Relin
quitur igitur ꝙ se ꝛ alia nō alio ꝛ alio actu
voluntatis vult:sz vno ꝛ eodem.
3 ℭAdhuc sicut ex supradictis pz:in actu
cognoscitiue virtutis discursus attēditur
secundum quod seinotum cognoscimus
principia.ꝛ ex eis in cōclusiones venimus.
si.n.in ipsis principijs intueremur conclu
siones ipsa principia cognoscēdo nō eēt dis
cursus:sicut nec quando aliquid videmus
in speculo:sicut autē principia se habēt ad
conclusiōes in speculatiuis.ita finis ad ea
que sunt ad finem in operatiuis ꝛ appetiti
uis:nam sicut cōclusiones cognoscimus p
p̃ncipia:ita ex fine ꝓcedit appetit⁹ ꝛ opatio
eorum que sunt ad finē:si igitur aliquis se
moti velit finē ꝛ ea que sunt ad finē.erit q̃
dam discursus in eius voluntate:hoc autē
in deo eē est impossibile.cum sit extra om
nem motum:relinquit̃ igit̃ ꝙ simul ꝛ eodē
actu volūtatis deus vult se ꝛ alia.
4 ℭItem cū de⁹ semp velit se:si alio actu
vult se.ꝛ alio alia.sequetur ꝙ simul sint in
eo duo actus voluntatis:quod est impossi
le:nam vnius simplicis potentie non sunt
simul due operationes.
5 ℭPreterea in omni actu voluntatis vo
litum cōparatur ad volētem vt mouēs ad
motum:si igitur sit aliqua actio volūtatis
ex qua vult alia a se diuersa a voluntate q̃
vult se.in illa erit aliquid aliud mouens di
uinam volūtatē qua vult se:ꝙ ē ipossibile.
6 ℭAmplius velle dei ē suū eē:(vt proba
tum est):sed in deo nō est nisi vnū eē:ergo
non est ibi nisi vnum velle.
7 ℭItem velle competit deo: secundum
ꝙ est intelligens: sicut igitur vno actu in
telligit se ꝛ alia inquātuz eēntia sua est exē
plar omnium:ita vno actu vult se.ꝛ alia in
quantuz sua bonitas ē ratio ois bonitatis.
ℭQꝫ volitoꝝ multitudo nō repugnat sim
plicitati diuine substantie. 78.



Ex hoc autem sequitur ꝙ volitorum multi
tudo non repugnat vnitati ꝛ
simplicitati diuine substan
tie.¶ Nam actus secundum obiecta di
stinguuntur:si igitur volita plura que de⁹
vult inducerent in ipso aliquam multitudi
nem:sequeretur ꝙ non eēt in eo vna tantū

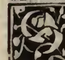
ōpatio voluntatis:qḋ est contra ṗostensa.
2 ¶ Item ostēsum est quod deus alia vult inquantum vult bonitatē suam: hoc ergo modo cōparantur aliqua ad voluntatē dei quo cōprehendūtur a bonitate eius: sȝ omnia in bonitate eius vnum sunt: sunt.n. aliqua in ipso secūdū modum eius.s. materialia immaterialiter ꝛ multa vnite: (vt ex supradictis patȝ): relinquit igit ꝙ multitudo volitoꝝ nō multiplicat diuinā subam.
3 ¶ Preterea diuinus intellect⁹ ꝛ volūtas sunt equalis simplicitatis: qꝛ vtrūqȝ diuina est substātia: (vt pbatū ē). Multitudo aūt intellectorum nō īducit multitudinē in eētia diuina neqȝ cōpositionē in intellectu eius: ergo neqȝ multitudo volitoꝝ inducit: aut diuersitatem in essentia diuina: aut cōpositionem in voluntate.
4 ¶ Amplius hoc iter cognitionē ꝛ appetitum interest: ꝙ cognitio fit secundum ꝙ cognitū est aliquo modo in cognoscēte: appetitus aūt nō: sed ecōtra ṡm ꝙ appetitus referē ad rē appetibilē: inquātum appetēs querit in quo quiescat: ꝛ ꝓpter hoc bonum ꝛ malū q̄ respiciūt appetitū sūt in rebus: verum aūt ꝛ falsū q̄ respiciūt cognitionē sunt ī mēte: (vt phs dicit in.6.metha.). Qꝺ āt aliqd ad multa se hēat nō repugnat simplicitati eius: cū ꝛ vnitas sit multoꝝ numerorum principiū: multitudo igit volitoꝝ adeo nō repugnat eius simplicitati. ter.9.8.

¶ Qꝺ voluntas diuina ad singularia bona se extendit. 79.



Ex quo etiaȝ apparet ꝙ nō oȝ nos dicere ad cōseruādam simplicitatē diuinam: ꝙ velit alia bona in quadam vniuersitate: inquātum vult se eē principium bonoꝝ: q̄ possūt ab ipso fluere: non aūt velit ea in pticulari. Nā velle est ṡȝ cōparationē volētis ad rē volitam: nō aūt ꝓhibet diuina simplicitas qn possit cōparari ēt ad multa pticularia: dicitur.n. de⁹ optimum vel primū ēt respectu singularium: ergo sua simplicitas nō ꝓhibiȝ quin in spāli vel particulari alia a se velit.
2 ¶ Itē voluntas dei ad alia comparat in quantum bonitatem pticipāt ex ordine ad bonitatē diuinā: que est rō volēdi deo: sed nō solum vniuersitas bonoꝝ: sȝ ꝛ singulus eorum a bonitate diuina bonitatē sortitur sicut ꝛ esse: voluntas igitur dei ad singula bonorum se extendit.
3 ¶ Amplius ṡm phm.(in.xi.metha.). duplex bonum ordinis inenitur in vniuerso. Vnū quidem ṡm ꝙ totum vniuersū ordinatur ad id quod est extra vniuersū: sicut exercitus ordinatur ad ducē. Aliud secundum ꝙ ptes vniuersi ordinant adinuicē: sicut ꝛ ptes exercitus adinuicē. Secundus aūt ordo ē ꝓpter primū: de⁹ aūt ex hoc ꝙ vult se: vt finis est: vult aūt alia que ordinantur in ipsū vt in finē: sicut ꝓbatum ē: vult igitur bonum ordinis totius ꝛ vniuersi in ipm ꝛ bonū ordinis vniuersi ṡȝ ptes suas adinuicem: bonum aūt ordinis consistit ex singulis bonis: vult igit ēt singula bona. 12.ter. cō.52.
4 ¶ Preterea si deus nō vult singula bona ex qbus cōstat vniuersū: sequeret ꝙ in vniuerso sit a cāu ordinis bonū: nō ē possibile ꝙ aliqua ps vniuersi oia pticularia bona cōponat in ordinē vniuersi: ȝ sola vīs causa totius vniuersi q̄ deus est: q ṗ suam voluntatē agit. (vt ifra ondetur). ꝙ aūt ordo vniuersi sit casualis ē ipossibile: qꝛ sequeretur quod multo magis alia posteriora eēnt casu. Relinquitur igitur quod deus etiam singula bonorum vult.
5 ¶ Adhuc bonū intellectū inquātū huiusmodi est volitū: sȝ deus intellīgit ēt particularia bona: (vt supra ꝓbatum est). vult igitur ēt particularia bona. Hoc autem auctoritate scripture cōfirmat, que Gen. primo ad singula opa cōplacētia diuine voluntatis ostēdit dicēs. (Vidit deus lu. ꝙ esset bona). similiter de aliis operibus. ꝛ postea de omnib⁹ simul. (Vidit deus cuncta que fe. ꝛ erant valde bona). Aue.e. scriptu.

¶ Qꝺ deus vult ēt ea que nondū sūt. 80.



Si autem velle est p comparationē volentis ad volitū: forte alicui pōt videri ꝙ deus nō velit nisi ea q̄ sunt: nam relatiua opȝ simul eē: vt vno interēpto interimit alterum: vt phs docet: si igitur velle p cōparationē volētis ad volitum: nullus potest velle nisi ea q̄ sunt. obiectio tacita.
2 ¶ Amplius voluntas dicit ad volita si-

cat' & creatura & creator: nō aūt potest dici deus ēt creator vel dñs vel p̄̄nisi coꝝ que sunt: ergo nō pōt dici velle nisi ea q̄ sunt.

Co:m. ¶ Et hoc autē posset vlterius concludi si diuinū velle inuariabile sicut & suū eē: & non vult nisi ea q̄ actu sunt: ꝙ nihil velit qō nō

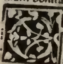
Rō quo semp fit. ¶ Dicunt aūt ad hoc qdā ꝙ ea

...nda3. que nō sunt in seipsis sūt in deo & in ei' intellectu: vñ nihil ꝓhibet ea q̄ non sūt in se

ꝓba° ipsis deū velle sm ꝙ in eo sūt. ¶ Hoc autem nō videtur sufficiēter dictū: nam ideo sm hoc dicitur q̄libet volēs aliquid velle: ꝙ volūtas sua refertur ad volitum. si igitur diuina volūtas nō referṫ ad volitum: quod nō est nisi sm ꝙ est in ipso vel in ei' intellectu: sequetur ꝙ de' nō velit illud aliter: nisi q: vult illud eē in se vel in eius intellectu: hoc aūt nō intēdunt loquētes sed ꝙ deus hmōi que nondum sunt: velit etiā esse in seipsis. ¶ Rursus si volūtas cōparatur ad rē volitā p suum obiectum: quod est bonum intellectū: intellectus aūt nō solum intelligit bonū eē in se: sꝫ ēt in propria nā & volūtas cōparabitur ad volitum non solum sm ꝙ est in cognoscēte: sꝫ ēt sm ꝙ

R°. ... est in seipso. ¶ Dicamus igiṫ ꝙ cū bonū apprehēsum moueat volūtatē: opꝫ ꝙ ipsū velle sequaṫ cōditionē apprehēsionis: sicut & motus alioꝝ mobiliū sequūtur cōditiōes mouētis: quod est causa motus: relatio autem apprehēdētis ad apprehēsum est consequēs ad apprehensionē ipam: p hoc enim refertur apprehēdēs ad apprehēsum ꝙ apprehēdit ipm: nō autē solum apprehēdens apprehēdit rē sm ꝙ est in ipso: sꝫ sm ꝙ est in propria natura: q: non solum cognoscimus rē intelligi a nobis: ꝙ est eā eē in intellectu. sꝫ eam eē vel fuisse vel futuram eē in ꝓpria natura. licꝫ igiṫ tunc res illa nō sit nisi in cognoscēte: relatio tamē consequēs apprehēsionē est ad eā. non prout est in cognoscēte: sꝫ prout est sm ꝓpriā naturā qua apprehēdit apprehēdēs. volūtatis igitur diuine relatio est ad rē nō existētē sm ꝙ est in propria natura sm aliquod tēpus. & non solum sꝫ ꝙ ē in deo cognoscēte: vult enim deus rem que non est nunc esse sm aliquod tēpus: & nō solū vult sm ꝙ ipe eā intelligit Nec ē simile de relatione volētis ad volitum & creātis ad creatum: & faciētis ad factum: aut domini ad subiectā creaturam. nam velle est actio in volēte manēs: vnde nō cōtingit itelligi aliqd extra existēs actu sed facere & creare & gubernare significant actionē terminatam ad exteriorē effectū: sine cuius existētia hmōi actio nō pōt itelligi.

¶ Q deus de necessitate vult suum esse & suam bonitatem. 81.



Ex his autē que supra ostēsa sunt: sequitur ꝙ de' de necessitate velit suum eē & suam bonitatē: nec possit cōtrarium velle. Ostēsum est supra: ꝙ deus vult suum eē & suā bonitatē: vt principale obiectū quod est sibi ratio volēdi alia: in oī igitur volito suum eē & suam bonitatē vult sicut visus in omni colore videt lumē. Impossibile est aūt deū nō velle aliqd actu: eēt enim volēs in potētia tantū: quod ē impossibile: cū suum velle sit suum eē. Necesse igitur est: ꝙ velit suum eē & suam bonitatem.

2 ¶ Itē quilibet volēs de necessitate vult suum vltimū finē. (vt ex p̄dictis pꝫ): sicut homo de necessitate vult suam beatitudinem nec potest velle miseriam. Sed deus vult se eē sicut vltimum finem. (vt ex predictis pꝫ): necessario igitur vult se eē: nec potest velle se non esse.

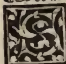
3 ¶ Amplius in appetitiuis & in operatiuis finis hoc modo se habꝫ sicut principiū indemonstrabile in speculatiuis: sicꝫ eni ex p̄ncipijs concluduntur in speculatiuis conclusiones: ita i actiuis & appetitiuis ratio omnium agendorū & appetēdorum ex fine sumitur: sed in speculatiuis intellectus de necessitate assentit primis principijs indemōstrabilibus: quorū contrarijs nullo modo potest assentire: ergo voluntas necessario inheret fini vltimo: vt non possit contrarium velle: & sic si diuine voluntati non est alius finis q̄ ipse: de necessitate vult se eē.

4 ¶ Adhuc omnia inquantū sunt: assimilantur deo qui ē primo & maxime ens: oia autē inquātum sunt: suo modo nāliter diligunt suū eē: multo igiṫ magis de' suū eē diligit nāliter: nā āt eius ē p se neceē. (vt supra ꝓbatū ē): de' igiṫ ex necītate vult se eē.

5 ¶ Pre. oīs psectio & bōitas q̄ in creaturis ē deo cōuenit eēntialr. (vt supra ꝓba-

tum est).diligere autē deum est summa pfectio rationalis creature:cū p hoc quodāmodo deo vniatur:ergo in deo eēntialr est:ḡ ex necessitate diligit se:et sic vult se eē.

¶Q deꝰ nō de necītate vult alia a se. 82.



Si autem diuina volūtas est diuine bonitatis et diuini esse ex necessitate posset alicui videri:q ēt aliorum ex necessitate eēt:cum omnia alia velit volēdo suam bonitatē:(vt supra probatum est). Sed tamen recte considerantibus apparet q nō est aliorum ex necessitate:est.n.aliorum vt ordinatorum ad finem sue bonitatis:volūtas aūt nō ex necessitate fertur in ea que sunt ad finē:si finis sine his eē possit:nō.n.habꝫ necesse medicus ex suppositione voluntatis quā habꝫ de sanādo:illa medicamēta adhibere infirmo:sine quibus potest nihilominus infirmū sanare. Cum igit diuina bonitas sine alijs eē possit:quinimo nec p alia ei aliqd accrescat: nulla inest ei necessitas vt alia velit:ex hoc q vult suam bonitatem.

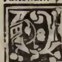
2 ¶Adhuc cū bonum intellectū sit ,ppriuꝫ obiectū volūtatis cuiuslibet p intellectū cōcepti potest eē volūtas:vbi saluatur ratio boni:vnde q̄uis eē cuiuslibet inquātuꝫ huiusmodi bonū sit:nō eē aūt maluꝫ:ipm tamē nō eē alicuius pōt cadere sub volūtate rōne alicuius boni adiūcti:quod saluat: licꝫ nō ex necessitate:est.n.bonuꝫ aliqd eē etiā alio nō existēte:solū igitur illud bonuꝫ voluntas fm sui rationē nō potest velle nō esse:quo nō existēte tollitur totaliter rō boni:tale autē nullū est ṗter deū:potest igitur volūtas fm sui rōnē velle nō eē:quācunqꝫ rē preter deuꝫ:sꝫ in deo est volūtas fm totam suā facultatē:omnia.n.in ipso sūt vir perfecta:pōt igitur deꝰ velle nō eē quācūqꝫ rem aliam preter se:non igitur de necessitate vult esse alia a se.

3 ¶Amplius deus volēdo bonitatē suam vult ēt alia a se:put bonitatē eius pticipāt cum autē diuina bonitas sit infinita infinitis modis:pticipabilis ēt alijs modis quā ab his creaturis:que nunc sunt pticipet:si igitur ex hoc q vult bonitatē suā vellet de necessitate ea que ipam pticipāt: sequeret q vellet eē infinitas creaturas infinitis modis pticipātes suam bonitatē: qđ pꝫ eē falsum:qꝫ si vellet eēnt:cuꝫ sua volūtas sit pricipium eēndi rebus:(vt ifra ōndet):nō igitur ex necessitate vult ēt ea que nunc sunt.

4 ¶Itē sapiētis volūtas ex hoc q ē de cā est de effectu:qui ex cā de necessitate seqt: stultum.n.eēt velle solē existere sup terraꝫ: et nō eē diei claritatē:sꝫ effectum qui nō ex necessitate:sequit ex causa nō est necesse aliquē velle ex hoc q vult cām:adeo aūt procedunt alia nō ex nečitate:(vt infra ostendetur):nō igitur necesse est q deus alia velit ex hoc quod vult se.

5 ¶Amplius res,pcedūt adeo sicut artificiata ab artifice:(vt infra ostēdetur). sꝫ artifex:q̄uis velit se hēre artē:non tamen ex necessitate vult artificiata ,pducē:ergo nec deus ex nečitate vult alia a se eē. ¶Est ergo cōsiderādū:quare deꝰ alia a se ex nečita te sciat:nō autē ex necessitate velit. Cuꝫ tamen ex hoc q itelligit:et vult se intelligat:et velit alia. Huiꝰ autē ratio est: q.n. intelligens intelligat aliqd ex hoc ē q intellectus se hꝫ quodāmodo.ex hoc.n.qđ aliqd actu intelligit est eius similitudo in intelligēte: sed q volēs aliqd velit:ex hoc est q volitū aliquo modo se habꝫ:volumus eni aliquid vel qꝫ ē finis:vel qꝫ ad finē ordinat. Esse āt omnia in deo vt in eo itelligi possint ex necessitate requirit diuina pfectio:nō aūt diuina bonitas ex nečitate reqrit alia eē:que in seipam ordinant vt in finē:et ob hoc necesse est deū alia scire:nō autē velle:vñ nec omnia vult que ad bonitatē ipsius ordinē habere possent:omnia autē scit que ad eēntiā eius p quā itelligit qlēcūqꝫ ordinē hñt. notādū pulchrū.

¶Rationes ducentes ad inconueniens: si deus alia a se nō necessario velit:et solutio rationum pmissarum. 83.



Videtur tamen seq inconueniētia:si deus ea que vult non ex necessitate velit. ¶Si.n.dei volūtas respectu aliquorum volitoꝝ nō determinet: q̄tum ad illa videt se ad vtrūlibet hēre:omnis āt Vtus q̄ est ad vtrūlibet est quodāmodo in potētia:nā ad vtrūlibet spēs est possibilis contingētis:erit.n.deiꝰ voluntas in potētia

nō igiᵗ erit dei substantia in qua nulla est
potentia. (vt supra ostensum est).
2 ¶ Adhuc si ens in potētia iquātū hmōi
natū ē moueri. qꝛ qđ pōt eē. pōt nō eē. seqᵗ
vlterius diuinā voluntatē esse variabilem.
3 ¶ Pre. si nāle ē deo aliqd circa cāta sua
velle necessariū ē.ināle aūt nihil i eo eē po
test. non enim in ipso potest eē aliqd p ac-
cidens neqꝫ violentū. (vt supra ostensū ē).
4. ¶ Itē si qđ ē ad vtrūlibet idifferēter se
hñs. nō magis in vnū q̄ꝫ in aliud tendit: ni
si ab alio determineᵗ. oꝫ ꝙ deus vᵗ nihil eo
rū velit. ad q̄ ad vtrūlibet se hꝫ. (cuiꝰ cōtra
rium supra ostensū est). vel ꝙ ab alio deter
mineᵗ ad vnum. ꝛ sic erit aliquid eo prius
qđ ipsuꝫ determinet ad vnū. Hoꝝ aūt nul
lum necesse est sequi. ¶ Ad vtrūlibet. n. eē
alicui virtuti pōt cōuenire duplr. vno mō
ex pte sui: alio mō ex pte eius ad qđ diciᵗ.
solo 1e rationis ¶ Ex parte qdē sui qñ nōdū cōsecuta est
suā pfectōēꝫ: p quā ad vnū determineᵗ. vñ
hoc in impfectionē virtutis redūdat. ꝛ ostē
diᵗ eē potētialitas in ipsa. sicut pꝫ in intelle
ctu dubitātis. q nōdū assecutꝰ ē principia.
ex qbus ad alteꝝ determineᵗ. ¶ Ex parte
aūt eius ad qđ dᵗ inueniᵗ aliqua virtus ad
vtrūlibet eē: qñ pfecta operatio virtutis a
neutro depēdet. sed tñ vtrūqꝫ eē pōt. sicut
aliqs q diuersis instrīs vti pōt equaliter ad
idē opus pficiēdū. hoc aūt ad iperfectionē
virtutis nō ptinet. sꝫ magis ad eius eminē
tiā inquātū vtrūlibet oppositoꝝ excedit. ꝛ
ob hoc determineᵗ ad neutrū. sed ad vtrū-
libet se hñs. sic aūt est in diuina voluntate
respectu alioꝝ a se. nā finis eiꝰ a nullo alio
rū depēdet. cum tñ ipsa fini suo pfectissime
sit vnita. nō igiᵗ oꝫ potētialitatē aliquā in
diuina voluntate ponere. silr aūt nec imu-
tabilitatē. Si. n. in diuina voluntate nulla
est potentialitas. nō. n. sic ex necessitate al-
teꝝ oppositoꝝ preaccipit circa sua causata
quasi consideraᵗ in potentia ad vtrūqꝫ. vt
primo sit volens potentia vtrūqꝫ. ꝛ post-
modū volēs actu. sꝫ sp ē volēs actu. qꝛ qd
vult nō solū circa se: sꝫ ēt circa cāta. sꝫ qꝛ vo
litū nō hꝫ necessariū ordinē ad diuinā boni
tatē q̄ ē ppꝛiū obiectū diuine volūtatis p
modū q̄ nō necessaria sꝫ possibilia enūcia-
bilia dicimꝰ. cū nō ē necessariꝰ ordo pdicati
ad subiectū. vñ cū dᵗ. deꝰ vult hoc cātū: ma
nifestū ē eē enūciabile nō necessariū. sꝫ possi
bile illo mō quo nō dᵗ aliqd possibile fꝫ ali
quā potētiā: sꝫ qđ nō necesse ē eē nec iposs
bile ē eē. (vt prius tradit in. 5. metha.). sicᵗ tex. cō. 17.
triāgulū hēre duo latera eq̄lia est enūciabi
le possibile: non tñ fm aliquā potētiā: cū in
mathematicis nō sit potētia neqꝫ motus.
¶ Exclusio igiᵗ necītatis pdicte imutabili solo 2e
tatē diuine volūtatis no tollit: qđ etiā scri rationis
ptura sacra ,phiteᵗ pmi. Regum. 15. (Triū
phatoꝛ in isrl̄ penitudine nō flecteᵗ). Quā- solo 3e
uis aūt diuina volūtas ad sua cāta : nō de rationis
termineᵗ: nō tñ oꝫ dicere ꝙ nihil eoꝝ velit
aut ꝙ ad volēdū ab aliquo exteriori deter-
mineᵗ: cū. n. bonū apphensū volūtatē sicut
ppꝛiū obiectū determinet. ¶ Intellectus
aūt diuinus nō sit extraneus ab eius volū
tate: cū vtrūqꝫ sit sua eēntia. si volūtas dei
ad aliqd volēdū p sui itellectus cognitionē
determineᵗ: nō erit determiatio volūtatis
diuine p aliqd extraneū facta. itellectus. n.
diuinus nō solū apphēdit diuinū eē qđ ē
bonitas eiꝰ: sꝫ ēt alia bona. (vt supra osñ-
suꝫ est): q̄ qdē apphendit vt silitudines q̄s-
dā diuine bonitatis: ꝛ eēntie: nō vt eius pn
cipia: ꝛ sic volūtas diuina i illa tēdit: vt sue
bonitati cōuenictia: nō vt ad suā bonitateꝫ
necīa. ¶ Sic aūt ꝛ nr̄a volūtate accidit. ꝙ
cuꝫ ad aliqd inclinaᵗ q̄si necessariū simplr
vt ad finē q̄dā necessitate moueᵗ in illud: cū
aūt tēdit in aliqd solū pp cōuenictiā quan-
dā nō necessario in illud tēdit. vñ nec diui-
na volūtas tēdit i sua cāta necio. ¶ Nec
ēt oꝫ ppter pmissa ināle aliqd in deo pone solo 4e
re: voluntas nāqꝫ sua vno ꝛ codē actu vult rationis
se ꝛ alia: sꝫ hitudo eiꝰ ad se ē necessaria ꝛ nā
lis. habitudo aūt eius ad alia ē fꝫ cōuenie
tiā quādā: non qdē necīa ꝛ nālis: neqꝫ vio
lēta aut inālis: sꝫ volūtaria. qđ aūt volūta
riū: neqꝫ nāle: neqꝫ violētū: neqꝫ necē ē eē.
¶ Qꝫ deus vult aliquid aliud a se necessita
te conditionis vel suppositionis. 84.



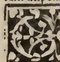
x his autem
haberi potest ꝙ lꝫ deus circa
causata nihil necessario velit
absolute : vult tñ aliquid ne-
cessario ex cōditiōe vel suppositiōe. ¶ Oñ
suꝫ est aūt diuinā volūtateꝫ imutabilē esse.
in quolibet aūt imutabili si semel ē aliquid

non potest post modū non inesse:hoc enim
moueri dicim⁹.qō aliter se h3 nūc ⁊ p9⁹.si
igit diuina volūtas est imutabilis posito q
aliqd velit : nece ē ex suppositiōe eū h velle.
2 ¶ Itē oē eternum est necessariū: deū aūt
velle aliquid cātū3 esse est eternū:sicut.n.eē
suū:ita ⁊ velle eternitate mēsurat : est ergo
neciū3:sed nō absolute consideratum :quia
voluntas dei nō h3 necessariā habitudine3
ad hoc volitū:est ergo neciū ex suppositiōe.
3 ¶ Pre. qcquid deus potuit pōt: virtus
eni eius non minuit sicut nec eius essentia.
sed non pōt nunc nō velle qō proponit vo-
luisse:q2 nō pōt mutari sua voluntas .ergo
nunq̄3 potuit non velle quicquid voluit igi-
tur est necessarium ex suppositione eū vo-
luisse qcqd voluit sicut ⁊ velle:neutꝝ aūt ne
cessariu3 absolute:sed possibile mō pdicto.
4 ¶ Amp. quicūq3 vult aliquid necessario
vult ea que necessario requirunt ad illud:
nisi sit ex parte ei⁹ defectus vel ꝑpter igno
rantiam:vel q2 a recta electione eius quod
est ad finem: interdum abducit p aliquam
passionem:que de deo dici non possunt. si
igitur deus volendo se vult aliquid aliud a
se:necessarium est eu3 velle omne illud qō
ad volitu3 ab eo de necessitate requiritur:
sicut necessarium est deum velle animam
rationalē esse supposito q velit hoiem esse.

¶ Q3 voluntas dei non est ipossibilium se
cundum se. 85.

x hoc igitur
apparet q voluntas dei non
potest esse eorum q̄ fm se sūt
ipossibilia. ¶ Hmōi.n.sunt
que in seipsis repugnantiā habent vt hoie3
esse asinum:in quo includitur rationale eē
irrationale:quod autē repugnat alicui ex-
cludit aliquid eorum q̄ ad ipsum requirun
tur:sicut esse asinum excludit homines ra-
tionem : si igitur necessario vult ea que re-
qrunt ad hoc qō supponit velle ipossibile ē
eū velle ea que eis repugnāt:⁊ sic ipossibile
ē eu3 velle ea q̄ sunt ipossibilia simpliciter.
2 ¶ Item sicut supra ostensū est deus volē
do suu3 esse:quod est sua bonitas: vult om
nia alia inq̄3tum habent eius similitudine:
fm hoc aūt aliquid repugnat rōni entis:in
quantum hmōi nō potest in eo seruari si-
militudo p2imi esse.s.diuini. quod est forte
essendi.non potest igitur deus velle aliquid
quod repugnat rōni entis inquantū hmōi.
sicut aūt rōni hois inquantū est hō repu-
gnat eē irrōnale.ita rōni entis inquantum
hmōi repugnat q aliqd sit simul ens ⁊ nō
ens:nō pōt igitur deus velle: q affirmatio
⁊ negatio sint simul vere. hoc aūt includit
in omni per se ipossibili. qō ad seipsum re-
pugnātiā h3 iquātū cōtradictionē iplicat:
voluntas igit dei nō pōt p se eē ipossibiliū.
3 ¶ Amp. voluntas nō est nisi alicuius bo
ni intellecti.illud igitur qō nō cadit in in-
tellectu.nō potest cadere in voluntate : sed
ea que sunt fm se ipossibilia nō cadunt in
intellectu.cū sibiipsis repugnēt nisi forte p
errorē nō intelligentis reꝝ proprietatē . qō
de deo dici nō pōt : i diuinā ergo volūtatē
nō pñt cadere q̄ fm se sunt impossibilia.
4 ¶ Adhuc fm q vnūq̄dq3 se h3 ad esse:
ita se h3 ad bonitatē.s3 ipossibilia sūt q̄ non
pñt eē .ergo nō pñt eē bōa: ergo nec volita
adeo q nō vult nisi ea q̄ sūt vł pñt eē bōa.

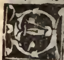
¶ Q3 diuina voluntas non tollit cōtingen
tiam a rebus neq3 eis necessitatem absolu
tam imponit. 86.

x p2edictis aute3
haberi potest q diuina volū-
tas contingentiā non tollit
nec necessitat absolutam
rebus imponit. ¶ Vult enī3 deus omnia
que requiruntur ad rem:quam vult.(vt di
ctum est).sed aliquibus rebus fm modu3
sue nature competit q sint cōtingentes nō
necessarie.igitur vult aliquas res esse con-
tingentes. Efficacia aūt diuine voluntatis
exigit:vt non solum fit qō deus vult.sed ēt
vt hoc mō fit:sicut deus vult eē illud: nā ⁊
in agentibus naturalibus cū virtus agens
est fortis:assimilat sibi suum effectū non so
lum quantū ad speciē.sed etiā quātū ad ac
cidētia.q̄ sūt qdā modi ipsi⁹ rei. igit effica-
cia diuine volūtatis:cōtingentiā nō tollit.
2 ¶ Amp.principalius vult deus bonū vni
uersitatis suoꝝ effectuū q̄3 aliqd bonū par
ticulare:quanto in illo completior inuenit
sue bonitatis similitudo: cōpletio aūt vni-
uersi exigit: vt sint aliqua contingētia : als
nō oēs gradus entiū vniuerso continerent.

vult igitur deus aliqua esse contingentia.
tex.cō. 52. 3 ¶ Adhuc uniuersi bonum in quodam ordine consideratur. (vt pȝ in .xi. metha.). requirit aūt ordo uniuersi aliquas causas eē variabiles: cum corpora sint de perfectiōe uniuersi: que nō mouent nisi mota: a cā autem variabili effectus cōtingentes sequūt. non enim potest eē effectus firmioris eē q̄ȝ sua cā. vnde videmus: q̄ȝuis cā remota sit necessaria. si tñ cā ꝑxima sit contingēs: effectū contingentem esse. sicut pȝ in his q̇ circa inferiora corpora accidunt: que quidē cōtingentia sunt propter causaꝝ ꝑximaꝝ cōtingētiā. quāuis cause remote que sūt motus celestes: sint ex necessitate. vult igiť deus aliqua contingenter euenire.

4 ¶ Preterea necessitas ex suppositione in cā nō potest concludere necessitatem absolutam in effectu: deus autem vult aliqd in creatura: non necessitate absoluta. sed solum necessitate que est ex suppositiōe. (vt supra ostensum est). ex voluntate igitur diuina non potest concludi in rebus creatis necessitas absoluta. hec autem sola excludit contingentiam. nam etiam cōtingentia ad vtrūlibet reddūtur ex suppositione necessaria. sicē fortē moueri. si currit est neċiuȝ. diuina ergo voluntas non excludit a rebus volitis contingentiam. non igitur sequitur si deus vult aliquid quod illud de necessitate eueniat. sed q̄ hec conditionalis sit vera ⁊ necessaria. si deus aliquid vult illud erit. ꝯn̄s tamen non oȝ esse necessarium.

¶ Qȝ diuīe volūtatis p̄t rō assignari. 87.

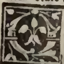


Colligere autē ex ꝑdictis possumus. q̄ diuine voluntatis rō assignari pōt. ¶ Finis enīȝ est rō volendi ea que sūt ad finem: deus aūt vult bonitatē suā tanquā finē: oīa aūt alia vult tanq̄ȝ ea que sūt ad finē: sua igiť bonitas est rō quare vult alia que sunt diuersa ab ipso.

2 ¶ Rursus bonum particulare ordinatur ad bonum totius sicut ad finem: vt imperfectum ad perfectum. sic autem cadunt aliqua sub diuina voluntate: secundum qđ se habent in ordine boni. Relinquitur igitur q̄ bonum uniuersi sit rō: quare deus vult unūqđqȝ bonum particulare in uniuerso.

3 ¶ Item sicut supra ostensum est supposito q̄ deus aliquid velit. sequitur ex necessitate q̄ velit ea que ad illud requirunť: qđ autem aliis necessitatem imponit: est ratio quare illud sit. ratio igitur quare deus vult ea que requiruntur ad unūqđqȝ est: vt sit illud ad quod requiritur. ¶ Sic igitur procedere possumus in assignando diuine voluntatis rationem. deus vult hominem habere rationem. ad hoc vt homo sit. vult autem hominēȝ esse ad hoc q̄ completio uniuersi sit: vult aūt bonū uniuersi eē q̄ habeat bonitatē ipsiꝰ. ¶ Nō tñ ꝑdicta triplex rō scđm eādē habitudinē ꝓcedit: nā bonitas diuina neqȝ depēdet a ꝑfectiōe uniuersi. neqȝ ex ea aliquid sibi accrescit. ꝑfectio autem uniuersi licet ex aliquibus particularibus bonis ex necessitate depēdeat que sunt essentiales partes uniuersi. ex quibusdā tamen non dependet ex necessitate. sed tamen ex eis aliqua bonitas vel decor accrescit uniuerso. sicut ex his que sunt solū ad munimentū vel decorem aliarum partiuȝ uniuersi. particulare autem bonum dependet ex necessitate ex his q̇ absolute ad ipsū requiruntur. licet ⁊ hec etiam habeāt quedam que sunt propter melius ipsius. Aliqñ igitur ratio diuine voluntatis continet solum decentiā. aliqñ vtilitatē. aliqñ autem necessitatem. que est ex suppositione. necessitatem aūt absolutam solū cū vult seipsuȝ.

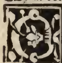
¶ Qȝ diuīe volūtatis nihil p̄t eē cā. 88.



Quamuis aūt aliq̄ ratio diuine voluntatis assignari possit: non tamē sequitur: q̄ voluntatis eius sit aliqua causa. ¶ Voluntati .n. causa volendi est finis: finis aūt diuine volūtatis est sua bonitas: ipsa igitur est deo causa volendi. que est ēt ipsum suum velle: alioꝝ autem a deo volitorum nulluȝ est deo causa volendi: sȝ unū eoꝝ est alteri causa: vt ordinem habeat ad diuinam voluntatem. ⁊ sic intelligitur deus propter vnum eorum aliud velle: patet autem q̄ nō oȝ discursum aliqueȝ ponere in dei voluntate. nā vbi est vnus actus, nō consideratur discursus. (vt supra circa intellectū ostēsuȝ ē). deus aūt vno actu vult suam bonitatem ⁊ oīa alia: cū sua actio sit

exclu⁹ ſua eſſentia. ¶ Per predicta aūt excludiť
erro. error quorūdā dicentiū omnia procedere
adeo ſcdm ſimplicē voluntatem: vt de nul
lo oporteat rōnem reddere: niſi q2 de⁹ vult.
Auc.s. ¶ Qd etiam diuine ſcripture contrariať
ſcriptu. que deum perhibet ſcdm ordinem ſapien-
tie ſue oia feciſſe: ſcdm illud ps. (Oia in
ſapientia feciſti). Et eccle.i. dr (q de⁹ effu
dit ſapientiaȝ ſuam ſuper oia opa ſua).

¶ Qꝫ in deo eſt liberum arbitrium. 89.



Ex predictis autez oſtendi pōt q in deo liberuȝ arbitriū inuenitur. ¶ Nā liberū arbitriū diciť reſpectu eorum que nō neceſſitate quis vult. ſed propria ſponte. vñ in nobis liberꝫ arbitriū ē reſpectu eius q volumus currere vel ambulare. deus autem alia a ſe non ex neceſſitate vult. (vt ſupra oſtenſum eſt). deo igitur liberum arbitrium habere competit.

2 ¶ Adhuc volūtas diuina in his ad q̄ nō
ſm naturā ſuā determinať: inclinať quodā
cap.83. mō p ſuū intellectū. (vt ſupra oſtenſū ē).
p⁹ auc. ſed et hoc hō dr p̄ ceteris aialibus liberū
ſcriptu. arbitriū hre. q2 ad volēdū iudicio rōnis in
clinať nō ipetu nature ſicut bruta: ergo in
deo eſt liberum arbitrium.
cap.7. 3 ¶ Itē (ſm phm in.3.ethico.). voluntas
eſt finis: electio aūt eorū q̄ ad finē ſunt. cuȝ
igiť deus ſeipſum tanq̄ȝ finē velit. ꝛ non ſicut q̄ ad finē ſunt. alia vero ſicut q̄ ad fineȝ ſunt. ſeqť q reſpectu ſui habeat voluntateȝ tm̄. reſpectu aūt alioꝝ electionē. electio aūt ſemper per liberum arbitrium fit. deo igiť liberum arbitrium competit.

4 ¶ Preterea hō p hoc q hȝ liberū arbitriū dr ſuorū actuū dñs. hoc aūt maxie cōpetit p̄mo agenti. cuius actus ab alio non dependet. ipſe igiť deus liberū arbitriū hȝ. ¶ Hoc ēt ex ipa nois rōne hri pōt. nam liberum eſt: q ſui cauſa eſt. (vt pȝ per phm in p̄n. metha.). hoc autem nulli magis cōpetit q̄ȝ prime cauſe: que deus eſt.

¶ Qꝫ in deo nō ſūt paſſiōes affectuū. 90.



Ex premiſſis autez ſciri poteſt q paſſiones affectuum in deo nō ſunt. ¶ Secundum n. intellectiuam affectionē nō eſt aliqua paſſio: ſed ſolū ſm ſenſitiuā. (vt probať in.7. phiſico.). nulla aūt
taľ affectio i deo eē pōt. cū deſit ſibi ſēſiti 18.
ua cognitio. (vt p ſupradicta ē māifeſtū).
relinqť igiť q i deo nō ſit affectiua paſſio.

(margin note beside the two lines above: tex.cō.)

2 ¶ Preterea ois affectiua paſſio ſm aliquā trāſmutationem corporalē fit: puta ſecundū conſtrictionē vľ dilatationē cordis: aut ſm aliquid hmōi: quarū nullā in deo poſſibile ē accidere. eo q nō ſit corp⁹: neqȝ virtus in corpore. (vt ſupra oſtēſum ē). nō eſt igitur in ipſo affectiua paſſio.

3 ¶ Itē in oi affectiua paſſiōe: patiens aliq̄liter trahiť extra ſuā conditionē eſſentialē: vel cōnālem diſpōneȝ. cuius ſignū eſt. qd huius paſſiones ſi intendanť. aialibus inferunt mortem. Sed nō eſt poſſibile deū extra ſuā nālem cōditioneȝ aliqualiter trahi. cū ſit oino imutabilis. (vt ſupra oſtenſum eſt). patet igitur q huiuſmodi paſſiones in deo eſſe non poſſunt.

4 ¶ Amp̄. omnis affectio q̄ eſt ſcdm paſſionem. determinate in vnū fertur ſȝ modum ꝛ menſuram paſſionis. paſſio eni impetum hȝ ad aliquid vnū ſicut ꝛ nā. ꝛ pp hoc rōne oȝ eā reprimi ꝛ regulari. diuina aūt voluntas nō determinať ſȝ eē ad vnū in his q̄ creata ſūt niſi ex ordie ſue ſapiētie (vt ſupra oſtenſum eſt). non eſt igiť in ipſo paſſio ſecundum affectionem aliquam.

5 ¶ Adhuc omnis paſſio eſt alicuius in potentia exiſtentis. deus aūt ē oino liber a potentia. cū ſit actus purus. eſt igitur agens tm̄. ꝛ nullo mō aliq̄ paſſio in ipſo locuȝ hȝ. ſic igť ois paſſio: ꝛ noie: ꝛ re adeo remoueť. Quedā aūt paſſiōes remouentur adeo nō ſolū rōne ſui gn̄is. ſed ēt rōne ſue ſpēi. omnis. n. paſſio ex obiecto ſpēm recipit: cuius igitur obiectū omnino deo eſt incōpetens: talis paſſio adeo remouetur etiā ſcdm rationem proprie ſpeciei. Talis aūt eſt triſtitia ꝛ dolor. nam eius obiectum eſt malum iam inherens. ſicut gaudii obiectum ē bonum preſens ꝛ habituȝ. triſtitia igitur ꝛ dolor ex ipſa ſui ratione in deo eſſe non pn̄t.

6 ¶ Adhuc ratio obiecti alicuius paſſiōis non ſolum ſumitur ex bono ꝛ malo: ſed etiam ex hoc quod aliqualiter quis ſe habet ad alterum horum. ſic enim ſpes ꝛ gaudium differunt. Si igiť modus ipſe ſe habend

di ad obiectum qui in ratione passionis in
cluditur. deo non competit. nec ipsa passio
deo conuenire potest etiam ex ratione pro
prie speciei: spes autem quãuis habeat ob
iectum bonum. non tamen bonum obten-
tum: sed obtinendum. quod quidez deo nõ
potest competere ratione sue perfectionis:
que tanta est. qꝫ ei additio fieri non potest.
Spes igitur in deo eẽ nõ põt: ẽt rõne sue
spẽi. ꝛ sifr neqꝫ desideriũ alicui⁹ nõ habiti.
7 ¶ Amp̊. sicut diuina pfectio ipedit potẽ
tiã additiõis alicuius boni obtinẽdi adeo.
ita etiam multo amplius excludit potenti
am ad malum. Timor autem respicit ma-
lum quod põt imminere. sicut spes bonũ
obtinendum. duplici ergo ratione sue spẽi
timor adeo excluditur: ꝛ qꝛ non est nisi exi-
stentis in potentia. ꝛ quia habet obiectum
malum quod potest inesse. ¶ Item pñie
mutationem affect⁹ iportat. igit ꝛ rõ pñie
deo repugnat. nõ solum qꝛ spẽs tristitie ẽ.
sꝫ ẽt qꝛ mutationem voluntatis importat.
8 ¶ Preterea absqꝫ errore cognitiue vir-
tutis eẽ nõ põt. vt illud qꝺ est bonũ appre-
hendatur vt malũ. nec est nisi in particula
ribus bonis. vt alterius malũ possit bonuz
existere alteri in quibus corruptio vnius: est
generatio alterius. vñ aũt bono ex nullo
bono particulari deperit aliquid: sꝫ p vnũ-
qꝺqꝫ repñsentaẽ. deus aũt est vle bonum.
cuius similitudinẽ participando oia dicun
tur bona. nullus igitur malũ sibi põt eẽ bo
nũ. nec põt eẽ ẽt vt id qꝺ est simplr bonuz:
ꝛ nõ est sibi malũ apprehendat vt malum:
quia sua sciẽtia est absqꝫ errore. (vt supra
ostensum est). inuidiã igit in deo ipossibile
est eẽ ẽt ꝼm sue speciei rationẽ. nõ solum
quia inuidia species tristitie est. sed etiã qꝛ
tristatur de bono alterius: ꝛ sic accipit bo
num alterius tanquam sibi malum.

9 ¶ Adhuc eiusdez rationis est tristari de
bono ꝛ appetere malum. nam primuz ex
hoc qꝫ bonum estimatur malum. ꝼm vero
est ex hoc qꝫ malum estimatur bonum: ira
aũt ẽ appetit⁹ mali alteri⁹ ad vindictã. ira
igit adeo lõge ẽ ꝼm rõnem sue spẽi. nõ solũ
qꝛ effect⁹ tristitie ẽ: sꝫ ẽt qꝛ ẽ appetit⁹ vindi-
cte pp tristitiã ex iniuria illata cõceptam.
¶ Rursus qcũqꝫ alie passiões harꝫ spẽrũ
sũt, vl ab eis cãnt: pari rõne adeo. excludũt.

¶ Qꝫ in deo sit delectatio ꝛ gaudium: non
tamen repugnant diuine perfectioni. .91.



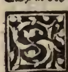
Unt autem quedam passiones que licet
deo non conueniant ꝼm qꝺ
passiones. nihil tamen ex ra-
tione sue speciei important repugnãs diui
ne perfectioni. harum aũt est gaudiũ ꝛ de-
lectatio. ¶ Est enim gaudium presentis
boni: neqꝫ igitur ratione obiecti quod est
bonum: neqꝫ ratione modi se habendi ad
obiectum. quod est actu habitum: gaudiuz
scd̃m sue speciei ratiõem diuine perfectio
ni repugnat. Ex hoc aũt manifestum est.
qꝫ gaudiũ vel delectatio proprie in deo sit:
sicut enim bonum ꝛ malum apprehensum
sunt obiectuz appetitus sensibilis. ita ꝛ ap-
petitus intellectiui. vtriusqꝫ enim est prose
qui bonum ꝛ fugere malum. vel scd̃m veri
tatem: vel scd̃m estimationẽ: nisi qꝫ obie-
ctum intellectiui appetitus est cõmuni⁹ qꝫ
sensitiui. qꝛ intellectiu⁹ appetit⁹ respicit bo
num. vel malum simpliciter. appetitus au
tem sensitiuus bonum vel malũ scd̃m sen
sum. sicut etiam ꝛ intellectus obiectum est
cõmunius qꝫ sensus. Sed operationes ap
petitus speciem ex obiectis sortiuntur. In-
ueniunẽ igit in appetitu intellectiuo. qui est
voluntas. similes opatiões scd̃m rõnẽ spe
ciei opatiõibus appetitus sensitiui. in hoc
differentes qꝫ in appetitu sensitiuo sunt pas
siones propter cõmunicationem eius ad
organum corporale. in intellectiuo autem
sunt opationes simplices. sicut enim ꝛ pas-
sionem timoris que est in appetitu sensiti-
uo refugit quis malum futurũ. ita sine pas
sione intellectiuus appetitus idem operaẽ.
Cum igitur gaudium ꝛ delectatio deo nõ
repugnent secundum suam speciem. sed so
lum inquantum passiones sunt. in volunta
te autem sunt secundum suam speciem. nõ
autem vt passiones. Relinquitur quod eti
am diuine voluntati non desint.

2 ¶ Item gaudium ꝛ delectatio est quedã
quietatio voluntatis in suo volito: deus au
tẽ in seipso q ẽ principale suũ volitũ maxie
quietatur vtpote oẽm sufficientiaz in se ha
bens. ipse igitur per suam voluntatem in
se maxime gaudet ꝛ delectatur.

3 ¶ Preterea delectatio est quedam operationis perfectio. (vt patet per philosophum .x. ethicorum): perficit enim operationem sicut pulchritudo iuuentutem: sed deus perfectissimam operationem habet in intelligendo. (vt patet ex predictis). si igitur nostrum intelligere propter suam operationem est delectabile. diuinum intelligere erit sibi delectabilissimum.

cap. 4. 4 ¶ Amplius vnūquodqȝ naturaliter in suo simili gaudet quasi in conuenienti nisi per accidens inquantum est impeditiuum proprie vtilitatis. Sicut figuli adinuicem corrixantur pro eo q vnus impedit lucrū alterius. Omne autem bonum est diuine bonitatis similitudo: (vt ex supradictis patet) nec ex aliquo bono sibi aliqd deperit. Relinqt igit q de⁹ de oi bono gaudet: est igit in eo ꝓprie gaudiū ⁊ delectatio. ¶ Differunt autem gaudium ⁊ delectatio ratione. Nam delectatio prouenit ex bono realiter coniuncto: gaudium autem hoc non requirit: sed sola quietatio voluntatis sufficit ad gaudij ratione: vnde delectatio est solum de coniuncto bono si proprie sumatur: gaudium autem de exteriori. ¶ Ex quo patet q deus proprie in seipso delectatur: gaudet autem in se ⁊ in alijs.

¶ Q᷑ in deo sit amor. 91.



Similiter aūt oportet ⁊ amorem in deo esse secundum actum voluntatis eius. ¶ Hoc enim est proprie de ratione amoris q amans bonum amati velit. deus autem vult bonum suum ⁊ aliorum. (vt ex dictis patet): ſm hoc igit deus ⁊ se ⁊ alia amat.

2 ¶ Adhuc ad veritatem amoris requiritur q bonum alicuius ꝓut est eius velit. Cuius enim bonum aliquis vult solum prout in alterius bonum cedit per accidēs amatur: sicut qui vult vinum conseruari: vt illud bibat: aut hominem vt sibi sit vtilis aut delectabilis: per accidens amat vinum aut hoiem: per se aut ꝑ seipsū. Sȝ deus vult bonum vniuscuiusqȝ secundum q est eius: vult.n. vnūquodqȝ eē ſcōm qḋ in se bonū ē. lȝ etiā vnū ordinet in bonū alterius: deus igitur amat vere ⁊ se ⁊ alia.

3 ¶ Amplius cum vnumquodqȝ naturaliter velit ⁊ appetat suo modo propriū bonum si hoc habet amoris ratio q amans velit aut appetat bonum amati: consequens est q amans ⁊ amatum se habeant sicut ad id quod est cum eo aliquo modo vnum: ex quo videtur propria ratio amoris consistere in hoc q affectus vnius tendat in alterum. sicut in vnum cum ipso aliquo modo: propter quod a Dio. dicitur (q amor est vnitiua virtus). quanto ergo id vnde amans est vnum cum amato est maius: tanto est amor intensior. magis enim amamus quos nobis vnit generationis origo aut conuersationis vsus: aut aliquid huius: qȝ eos quos nobis solum vnit humane nature societas. ¶ Et rursus: quanto id ex quo est vnio est magis intimum vel vnitum amanti tanto amor fit firmior. vnde interdum amor qui est ex aliqua passione fit intensior amore qui est ex naturali origine vel ex aliquo habitu. sed facilius transit. Id autem vnde omnia deo vniūt. s. ei⁹ bōitas qȝ oia imitantur ē maximū ⁊ intimū deo cū ipse sit sua bonitas. Est igit in deo amor nō solum verus: sed etiam perfectissimus ⁊ firmissimus.

4 ¶ Itē amor ex pte obiecti nō iportat aliquid repugnās deo cū sit bonū nec ex mō se hndi ad obiectū. Nā amor est alicuius rei nō minus cū habet. sed magis: q bonū aliqḋ fit nobis affinius cū habet. vnde ⁊ motus ad finē in rebus nālibus ex ꝓpinquitate finis intendit. qñqȝ aūt cōtrarium ꝑ accidēs accidit. vtpote qñ in amato experimur aliquid quod repugnat amori: tunc enim minus amatur quando habet: non ergo amor repugnat diuine perfectioni secundum rōnē sue speciei: ē igit i deo amor.

5 ¶ Preterea amoris ē adinuicē mouere. (vt Dio. dicit). cū.n. ꝑ similitudinē vel cōueniētiā amātis ⁊ amati affect⁹ amātis sit quodāmō vnit⁹ amato tēdit appetit⁹ in ꝑfectionē vnionis. s. vt vnio q̄ iā inchoata ē i affectu cōpleat i actu. Vn̄ ⁊ amicoꝝ ꝓpriū ē mutua pñtia ⁊ cōuictu ⁊ allocutiōibus gaudere. Deus aūt mouet oia alia ad vnionē. inquātū.n. dat eē ⁊ alias ꝑfectiones vnit ea sibi per modum quo possibile est. Deus igitur ⁊ se ⁊ alia amat.

6 ¶ Adhuc ois affectiōis pricipiū ē amor. Gaudiū.n.z desideriū nō ē nisi amati boni.amor ēt z tristitia nō ē nisi de malo qđ cōtrariaē bono amato: ex his aūt oēs alie affectōes oriunē. Sz i deo ē gaudiū z delectatio.(vt supra ostēsū ē). ḡ i deo ē amor. ¶ Posset aūt alicui videri q de⁹ nō magis hoc q̄ illud amet. Si.n.icēsio z remissio nāe mutabilis ē: ,ppe deo cōpetere nō pōt.a quo ois mutabilitas ,pcul ē. ¶ Rursus nullū alioꝝ q̄ de deo dicunē ꝑ modum opatiōis sm magis z minus de ipo dicie. neq3.n.magis aliqd alio cognoscitur:neq3 magis de hoc.q̄3 de illo gaudet. ¶ Sciendū itaq3 q cū alie opatiōes aie sint circa vnū solū obiectū solus amor ad duo obiecta ferri videē. Per hoc.n.q itelligim⁹ vel gaudemus ad aliqđ obiectū aliqliter nos hře oȝ.amor n.aliqd alicui vult. hoc enim amare dicimur cui aliqđ bonū volumus sm modū p̄dictū.vñ z ea q̄ cōcupiscimus simplr gdē z ,ppe desiderare dicimur: nō aūt amare:sed potius nos ipsos qb⁹ ea cōcupiscimus.z ex hoc ipsa ꝑ accidēs nō proprie dicimur amare. Alie igr̄ opatōes sine actiōes vigorē sm magis z minus dicunē hře. Qđ i deo accidere nō pōt. Nā vigor actiōis sm virtutē q̄ agiē mensuraē.ois autē diuina actio vnius z eiusdē virtutis est. ¶ Amor aūt sm magis z minus dupliciter pōt dici. ¶ Vno gdē mō ex bono qđ alicui volumus sm q illud magis diligere dicimur cui volumus maius bonum. ¶ Alio mō ex vigore actiōis sm q dicimur illū magis diligere cui z si nō maius bonū:equale tñ bonū feruētius z efficatius volumus.primo gdē mō nihil ,phibet dici q deus aliqd alio magis diligat sm q ei⁹ maius vult bonū:scdo aūt mō dici nō pōt eadē rōne q̄ de aliis dicta ē. ¶ Pz igitur ex p̄dictis q de mis affectōibus nulla est q in deo pōt ,ppe eē nisi gaudiū z amor quāuis ēt hec i eo nō scđm passionē: sicut i nobis sint. ¶ Q aūt i deo sit gaudiū vel delectatio auctoritate sacre scripture ɔfirmaē. ¶ Dicië.n.in ps.(Delectatiōes in dextera tua vsq3 ad finē). Et,puer.x.(Delectabar ꝑ singulos dies ludēs corā eo).dicit diuina sapiētia:q̄ deus est.(vt ostēsū ē). Luc. 15.(Gaudiū ē in celo sup vno peccore penitētiā agēte).phus ēt dicit in.7.ethicoꝝ (q deus semp gaudet vna z simplici delectatiōe). Amorē ēt dei scriptura cōmemorat Deut. 33.(Dilexit populos). Iere. 31.(In charitate perpetua dilexi te). Io. 16.(Ipse.n.pater amat vos).phi etiā gdā posuerunt rex principiū dei amorē.cui consonat Dio.verbū.4.ca.de diui.no. dicentis.(q diuinus amor nō ꝑmisit ipsum sine germine eē). Sciendū tñ ēt alias pfectiones q̄ sm spēm suā diuine pfectioni repugnāt i sacra scriptura de deo dici: nō gdez ,ppe vt ,pbatū ē.sȝ methaphorice pp similitudinē vl effectuū.vl alicui⁹ affectōis pcedētis. Dico aūt effectuū.q: iterdū volūtas ex sapiētie ordine i illū effectū tēdit in quē aliqs ex passiōe defectiua inclinaē. Iudex enim ex iustitia punit.sicut z iratus ex ira: deus.n.aliqñ dicië iratus inquātū ex ordine sue sapiētie aliquē vult punire. sȝ illđ ps.(Cū exarserit i breui ira ei⁹). Misericors vero dicië iquātū ex sua beniuolentia miserias hoium tollit.sicut z nos pp misericordie passionē facim⁹idē.vñ i.ps.(Miserator z misericors dñs patiēs z multum misericors). Penitēs ēt iterdū dr̄ iqūtū sȝ eternū z imutabilē,puidētie sue ordinē facē q̄ pus destruxerat vl destruit q̄ pus fecē. sicē z penitētia moti facere iucniunē.(vñ Gen. 6.penitet me fecisse hoiem). Q aūt h⁹ proprie itelligi possit.pȝ ꝑ h⁹ qđ habeē p⁹. Regū.15.(Triūphator i isrl nō parcet: neq3 penitudine flecteē). Dico aūt ꝑ similitudinē p̄cedētis affectōis:nā amor z gaudiū q̄ i deo ,ppe sūt pn⁹ sūt hoium affectionū. Amor gdē ꝑ modū pncipii mouētis. Gaudium vo ꝑ modū finis.vñ ēt irati punictes gaudēt q̄si finē assecuti. Dr̄ igr̄ de⁹ tristari inquātū accidūt aliq̄ ɔtraria his q̄ ipē amat z approbat.sicē z i nobis tristitia de his q̄ nobis nolētibus accidunt. ¶ Et hoc patet Isa.lix.(Vidit deus z malum apparuit in oculis eius:quia nō est iudicium:z quia non est vir: z aporiatus est:quia nō est qui occurrat). Ex predictis autem excluditur error quorūdam iudeorum attribuentium deo iram: tristitiam: penitentiam z omnes huiusmodi passiones secundū proprietatem non distinguentes quid in scripturis sacris ,ppie z methaphorice dicaē.

Marginalia (left): obie⁹ ɔ̄ p̄dicta — Auc.o. scriptu. gaudiū z delectatio

Marginalia (right): ca.vlti. — amor. Auc.o. scriptu. phi dio. — q°° in deo dicaē ira — Misericordia pē. — Penitentia — Gñ. — Regū — Isa. — error°

¶ Q[uod] in deo ponantur esse virtutes. 93.



Onsequens é aût ex dictis ostẽdere quõo virtutes in deo ponere oportet. Oportet eni sicut esse et est vniuersaliter perfectum omnium entium perfectiones in se quodãmodo comprehendens: ita et bonitatem eius omnium bonitates in se quodãmodo comprehẽdere. Virtus autem est bonitas: quedam virtuosi nanq[ue] secundum ea dicitur bonus: et opus eius bonum. Oportet ergo bonitatem diuinaz omnes virtutes suo modo continere. Unde nulla earum secundũ
Con° babitu[m] in deo dicitur sicut in nobis. Deo
pbatio enim non conuenit bonuz esse per aliquid aliud superadditum ei: sed per essentiaz suam cum sit omnino simplex: nec etiam per aliqd sue eẽntie additũ agit: cum sua actio sit suũ esse: (vt ostensum est) non est igitur virtus i deo aliquis babitus: s[ed] sua eẽntia.
2 ¶ Itez babitus iperfectus actus est qua si medius inter potentiam et actum: vnde et babentes babitum dormientibus comparant. In deo aût ẽ act[us] pfectissimus. Actus igit in eo nõ ẽ sicut babit[us] et sciẽtia: s[ed] sicut cõsiderare: qđ ẽ actus vltimus et pfectus.
3 ¶ Adbuc babit[us] potẽtie alicui[us] pfectiu[s] ẽ: in deo aût nibil est fm potentiã: s[ed] solũ fm actuz: in eo igitur babitus esse non potest.
4 ¶ Preterea babitus de genere accidẽtis est. quod in deo oino non est. (vt supra
ca. 24. ostensum est): igitur nec virtus aliqua in deo secũdum babitum dicitur: sed solum secundũ essentiã. Cũ autẽ virtutes bumane sint quibus bumana vita dirigitur: bumana autem vita est duplex: contemplatiua: et actiua. Que quidem ad actiuã vitam pertinent virtutes: prout banc vitã perficiunt deo cõpetere non possunt: vita enim actiua bominis in vsu corporalium bonorum consistit: vnde et virtutes actiuam vitaz dirigũt. qbus bis bonis recte vtimur. Huiusmodi aût deo couenire nõ possunt. igit nec bmõi virtutes put banc vitam dirigunt.
5 ¶ Adbuc buiusmodi virtutes mores bominum secundum politicam conuersationẽ perficiũt: vñ illis q politica cõuersatiõe nõ vtunt conuenire non multuz videntur: multo igitur minus deo cõuenire possunt cuius conuersatio et vita longe est a modo bumane vite. ¶ Har[um] ẽt virtutũ que circa actiuã vitã sunt: quedã circa passiones nos dirigunt quas in deo ponere nõ possum[us]. virtutes enim que circa passiones sunt ex ipsis passionibus speciẽ sortiunt. sicut ex p[ro]priis obiectis. vnde et tẽperantia a fortitudine differt inquantũ bec circa concupiscibilia est: illa vero circa timores et audacias. In deo autem passiones non sunt. (vt osn su[pra] ẽ). igit nec bmõi virtutes i deo eẽ põt.
6 ¶ Itẽ bmõi virtutes nõ in parte intellectiua aie sunt. sed in parte sensitiua in qua sola passiões eẽ põt. (vt probat in. 7. pbisi- ter. eb.
cor). in deo aût nõ est sensitiua pars. s[ed] solus intellectus. Relinquit igi in deo bmõi 18. et in- virtutes eẽ nõ põt ẽt fm proprias rõnes. fra
¶ Passionũ aût circa quas virtutes sunt qdã sunt fm inclinationẽ appetitus in aliquod corporale bonũ: qđ est delectabile s[ecundu]z sensuz: sicut sunt cibi et potus et venerea: circa quor[um] concupiscentias est sobrietas. castitas: et vniter tẽperantia: et continentia. vnde q[uia] corporales delectationes oino adeo remote sunt. virtutes predicte nec proprie deo conueniunt: cũ circa passiones sint: nec etiã metaphorice de deo dicunt in scripturis. q[uia] nec est accipere similitudinẽ ipsaruz in deo fm similitudinẽ alicuius effectus.
¶ Quedã vero. s. passiones sunt fm inclinationẽ appetitus in aliquod spirituale bonum. sicut est bonor: dominium: victoria: vindicta: et alia buiusmodi: circa quorum spes et audacias: et omnino appetitus. sunt fortitudo: magnanimitas: mansuetudo: et alie buiusmodi virtutes. Que quidem in deo proprie esse non possunt: eo q[uod] circa passiones sunt: dicuntur tamen in scriptura metaphorice de deo propter similitudinez effectus: vt est illud primo Regũ. 2. (Non est fortis sicut deus noster). Mich. 6. (Que rite mansuetum querite bonum).

¶ Q[uod] in deo sunt virtutes morales q[ue] sunt circa actiones. 94.



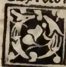
Unt autem virtutes alique vitam actiuam bominis dirigẽtes: que non circa passiões, sed circa

actiões sunt vt veritas:iusticia:liberalitas:
magnificentia: prudētia:intellectus. ¶ Cū
aūt virtus ex obiecto vel mā speciē sortiat:
actiones aūt q̄ sunt harū virtutū materie
vel obiecta diuine pfectioni non repugnāt:
nec hmōi virtutes fʒ ppriā speciē hn̄t ali
qd:pp qd a diuina perfectione excludātur.
2 ¶ Itē hmōi virtutes pfectiões quedā vo
luntatis ɀ intellectus sunt: q̄ sunt principia
operationum absqʒ passione. In deo autē
est voluntas ɀ intellectus nulla carens per
fectione:igitur hec deo deesse nō possunt.
quod in 3 ¶ Amp.coꝝ oiuʒ q̄ adeo in esse pcedūt:
deo sit rō propria in diuino intellectu ē: (vt supra
ars. onsuʒ ē). rō aūt rei fiende in mēte facietis
ca.5. ars ē:(vñ phus dicit in.6.ethicoꝝ.ꝙ ars ē
recta rō factibiliū). est igitur pprie ars in
deo. ¶ Et ideo dicit. Sap.7. (Omium ar
pruden- tifex docuit me sapeintiam).
tia. 4 ¶ Itē diuina volūtas in his q̄ sunt alia
ab ipso determinat ad vnū p cognitionem
ca.83. suā:(vt supra onsuʒ est): cognitio aūt ordi
circa fi- nās volūtatē ad agendū prudētia est:qꝛ fʒ
nem. phm in.6.ethicorum: (prudētiam est recta
ca.6. ratio agibilium). est igitur in deo pruden
Job. tia:ɀ hoc ē quod dicitur Job.26.(Apud
ipsum est prudentia ɀ fortitudo.)
5 ¶ Adhuc (onsum est supra):ꝙ ex hoc ꝙ
iusticia. deus vult aliqd:vult illa q̄ reqrunt ad ipsū:
qd aūt ad pfectionē alicuius requiritur est
debitum vnicuiqʒ:est igitur in deo iustitia:
cuius ē vnicuiqʒ quod suuʒ est distribuere.
vnde.ps. (Justus dñs ɀ iustitiā dilexit).
6 ¶ Amp.(sicut supra onsum est). finis vl
liberali- timus ppter quē vult deus. oia nullo mō
tas. depēdet ab his q̄ sunt ad finē:nec q̄tuʒ ad
eē:nec q̄tū ad pfectionē aliquā. vñ nō vult
alicui suaʒ bonitatē cōicare ad hoc:vt sibi
exinde aliqd accrescat. Sed qꝛ ipm cōicare
est sibi couenies. sicut fonti bonitatis. Da
re aūt nō ppter aliqd cōmodū ex datiōe
expectatū:sed ppter ipam bonitatē ɀ con
ca°.2. uenietiā datiōis ē actus liberalitatis: (vt
i meca pʒ p phm in.4.ethicoꝝ):deus igit est ma
li.9.ca. xime liberalis:ɀ vt Auic. dicit:(ipse solus
7°. liberalis proprie dici potest). Nam omne
aliud agens preter ipsum ex sua actione ali
quod bonum appetit vel acquirit quod ē
finis intentus. ¶ Hanc autē eius libera
ps. litatē scriptura ostēdit: dicēs in.ps.(Ape

riēte te ma.tuā:oia iple.bo.):ɀ Jac.pmo. Jacobi.
(Qui dat oibus aff.ɀ non improperat).
7 ¶ Itē oia q̄ adeo eē accipiūt: neēe ē vt
eius silitudinē gerant inquantū isunt ɀ bo
na sunt ɀ proprias rōnes in diuino intelle veritas.
ctu habent.(vt supra onsum ē).hoc aūt ad ca.14.
virtutē veritatis pertinet.(vt p phm in.4.
ethicoꝝ pʒ).vt in suis factis ɀ dictis aliqs
se talē exhibeat q̄lis est:est igit in deo veri
tatis virtus. vñ Ro.3.(Est autē deus ve
rax ɀc̄).Et i.ps.(Omnes vie tue veritas).
¶ Si q̄ aūt virtutes sunt q̄ ad aliqs actio
nes ordinent que sūt subiectoꝝ ad superio
ra talia deo couenire nō possunt sicut obia
latria:vel aliquid huius:quod superiori de
bet. ¶ Si etiā aliquaꝝ ex pdictis virtutibꝰ
sint aliqui iperfecti actus fʒ illos deo attri
bui pdicte virtutes non possunt sicut pru
dentia q̄tum ad actū bene consiliandi deo
non cōpetit: cum enim consiliū sit quedaʒ
questio.(vt dicitur in.6. ethicorum).diui
na āt cognitio cum non sit inquisitiua. (vt ca.10.
supra onsum est) nō pōt sibi cōsiliari eē cō ca.58.
ueniēs:vñ Job.26.(Cui dedisti cōsiliū for
sitan ei q nō hʒ intelligētiā). Et Jsa.40. Job.
(Cū quo iniit cōsiliū ɀ istruxit eū). Secū
dū aūt actū illū qui est de cōsiliatis iudi
care ɀ iudicata eligere:nihil phibet prudē
tiam de deo dici. Dicit tamē interdū cōsi
lium de deo:vel ppter silitudinē occulta
tionis. Nā cōsilia occulte agunt:vñ qd est
in diuina sapiētia occultū p similitudinem
cōsiliū dicit:vt pʒ Jsa.25.fm aliā trāslatio
nē.(Cōsiliū tuū antiquū veꝝ fiat). Vł in
quantū cōsulētibus satisfacit:est.n.sine dis
cursu itelligētis instruere ingrētes. ¶ Si
militer ēt iustitia quātū ad cōmutationis
actum deo competere nō potest. cum ipse
a nullo aliqd accipiat. Vñ Ro.xi. (Quis
prior dedit illi ɀ retribuet ei).ɀ Job.41.
(Quis añ dedit mihi vt reddā ei). Per
similitudinē tamen aliqua deo dare dici
mur:inquātuʒ deus nostra data acceptat:
nō igitur sibi cōpetit cōmutatiua iusticia:
sed soluʒ distributiua. Vnde Dio.dicit.8.
cap.de diui.no.(ꝙ iusticia laudat deus si
cut omnibus fm dignitatē distribuens).
fm illud Math.25.(Dedit vnicuiqʒ fm
ppriam virtutē). Scire aūt opʒ ꝙ actio
nes circa quas predicte virtutes sunt fm

fuas rationes ex rebus humanis nō depē
dent:non eniz de agendis iudicare aut ali-
quid dare vl' distribuere solius hominis ē:
sed cuiuslibet intellectum habentis: secun-
dum tamē ꝙ ad res humanas cōtrahunt
ex his quodāmodo speciem sumunt: sicut
curuum in naso facit speciem symi. Virtu
tes igitur predicte secūdum ꝙ ordinant hu
manam vitam actiuaz:ad has actiones or
dinantur prout ad res humanas contrahū
tur ab eis speciem sumentes:secundū quez
modum deo conuenire nō possunt. Secū-
duz vero ꝙ actiones predicte in sua cōmu
nitate accipiuntur:possunt etiaz diuinis re-
bus aptari. Sicut eni hō rer hūanaꝝ vt pe
cunie vl' honoris distributor est. ita ⁊ deus
omnium bonitatum vniuersi. Sunt igitur
predicte virtutes ī deo vniuersalioris extē
sionis q̄ȝ in homine. Naȝ sicut iusticia ho
minis se habet ad ciuitatem vel domū:ita
iusticia dei se habet ad totum vniuersum.
Unde ⁊ diuine virtutes nostrarum exem
plares dicuntur:nam que sunt contracta ⁊
particulata similitudines quedam absolu
torum entium sunt: sicut lumen candele se
habet ad lumen solis. Alie vero virtutes q̄
proprie deo non cōueniunt non habent exē
plar in diuina natura.sed solū in diuina sa-
pientia:que oium entium ꝓprias cōplectit
rōnes.sicut ē de alijs corporalibus rebus.

¶ Qꝫ ī deo sint virtutes cōtēplatiue. 95.



E contēplati
uis autem virtutibus dubiū
esse non potest quin deo ma-
xime cōueniant. ¶ Si enim
sapientia in cognitione altissimarū causaꝝ
cōsistit:(sꝫ phm in ꝑncipio metaphisice).
ipse autē deus precipue seipsum cognoscit:
nec aliqd cognoscit:nisi cognoscēdo seipm:
ca. 47. (vt probatū est):qui est omnium causa pri
ma: manifestū ē ꝙ sibi potissime sapientia
Job. debet ascribi. Vñ. Job. 9. (Sapiēs corde
Ecle. est). ⁊ Eccle. p̄. (Ois sapiētia a dño deo ē:
⁊ cū illo fuit semꝑ). Phus etiā dicit in ꝑn
cipio metha. ꝙ ē diuia possessio nō hūana.
2 ¶ Itē si scia ē rei cognitio per ꝓpriā cāz:
ipse autē omnium causarum ⁊ effectuum
ordinē cognoscit:⁊ per hoc singulorū pro
ca. 51. ꝓprias causas nouit: (vt supra ōnsum est).
manifestum est ꝙ in ipso ꝓprie scientia est
Nō tamē que sit per ratiocinationē cau-
sata sicut sciētia nostra ex demōstratione
causatur. Unde primo Regum. 2. (De-
us scientiarum dominus est).
3 ¶ Adhuc si ī materialis cognitio aliqua
rum reꝝ absqꝫ discursu intellectus ē. De
us autē huiusmodi cognitionē de oibus
habet. (vt supra ostēsum est). in ipo igitur
est intellectus. Unde Job. 12. (Ipe habet Job.
consilium ⁊ intelligētiam). ¶ Hec etiam
virtutes in deo exemplares sunt nostrarū
sicut perfectum imperfecti.

¶ Qꝫ deus non pōt velle malum. 96.



Ex his autem
que dicta sunt ostendi potest
ꝙ deus nō potest velle ma-
lum. ¶ Virtus enim rei est
sm quam aliquis bene operat:omnis au-
tem oꝑatio dei est operatio ꝟtutis:cū sua
ꝟtus sit sua essentia. (vt supra ostensum
est). nō potest igitur malum velle. caº. 39.
2 ¶ Item volūtas nunq̄ȝ ad malū fert nisi
aliquo errore in ratione existēte ad minus
in particulari eligibili. Cum eniz volunta-
tis obiectum sit bonum apprehēsum: non
potest voluntas ferri in malum nisi aliquo
modo proponatur sibi vt bonum:⁊ hoc si-
ne errore esse non potest:In diuina autem
cognitione non potest esse error (vt supra
ostensum est). non igitur voluntas eius caº. 61.
potest ad malum tendere.
3 Amplius deus est summum bonuz. (vt caº. 41.
supra probatum est). summū autē bonum
non patitur aliquod consortiuz mali: sicut
nec summe calidū permixtionez frigidi. Di-
uina igitur volūtas nō pōt flecti ad malū.
4 ¶ Preterea cum bonum habeat ratio
nem finis. maluz non potest incidere in vo
luntatem nisi per auersionem a fine. Vo
luntas autem diuina a fine auerti non po-
test:cum nihil possit velle nisi volēdo seipꝫ.
(vt supra ostensum est). non potest igit vel ca. 77.
le malum:⁊ sic patz ꝙ liberum arbitrium
in ipso naturaliter stabilitum est in bono.
¶ Hoc aūt ē ꝙ dr. Deut. 32. (Deꝰ fidelis Anc. 8.
⁊ absqꝫ vlla iniquitate). ⁊ Abacuch pmo. scriptu.
(Mundi sunt oculi tui domine: ⁊ respice Exclo.
re ad iniquitatē non poteris. ¶ Per hoc erroris.

autem confutatur error iudeorum qui in thalmut dicunt deum quandoq; peccare: et a peccato purgari. Et luciferianorum q dicunt deu̅ in luciferi deiectio̅e peccasse.

¶ Q̄ deus nihil odit nec odium alicuius rei ei conuenire potest. 97.



Ex hoc autem apparet q̄ odiu̅ alicuius rei deo conuenire no̅ pot̄. ¶ Sicut eni̅ amor se h̄z ad bonum ita odium se hab̄z ad malu̅. Na̅ his quos amamus bonu̅ volum⁹: his v̄o quos odimus malu̅. Si igitur voluntas dei ad malum inclinari no̅ potest. (vt oste̅sum est). impossibile est q̄ ipse re̅ aliqua̅ odio he̅at.

2 ¶ Item voluntas dei in alia a se fertur.
ca. 76. (vt supra oste̅sum est). inquantu̅ volendo et ama̅do suu̅ esse et suam bonitate̅ vult ea̅ diffundi s̄m q̄ possibile est per similitudinis co̅municatione̅. Hoc igitur est q̄d deus in rebus aliis a se vult vt in eis sit sue bonitatis similitudo. Hoc au̅t est bonum vniuscuiusq; rei vt similitudine̅ diuinam participet. Nam quelibet bonitas alia no̅ est nisi similitudo q̄da̅ p̄rie bonitatis: igit̄ deus vnicuiq; rei vult bonu̅ nihil igit̄ odit.

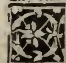
3 ¶ Adhuc a primo ente omnia alia originem essendi assumu̅t. Si igitur aliquid eorum que sunt odio hab̄z: vult illud no̅ esse: quia hoc est vnicuiq; bonu̅: vult igit̄ actionem sua̅ no̅ esse q̄ illud ie̅e̅ p̄ducit̄ vel me
ca. 84. diate vel imediate. (oste̅su̅ e̅ eni̅ supra). q̄ si deus aliq̄d vult oportet q̄ illa velit que ad illud requiru̅tur: hoc a̅t est impossibile. Quod qui̅de̅ pat̄z si res per voluntate̅ ipsius in esse procedant: quia tunc oportet actionem qua res producuntur esse voluntariam. Similiter si naturaliter sit rerum causa: quia sicut placet sibi sua natura: sic placet sibi omne illud quod sua natura requirit: nullam igitur natura̅ deus odit.

4 ¶ Preterea illud quod inuenitur in omnibus creaturis actiuis naturaliter precipue in primo agente necesse e̅ inueniri: omnia autem agentia suo modo: suos effect⁹ amant secundum quod huiusmodi: sicut parentes filios: poete: poemata: artifices sua opera: multo igitur magis deus nullam rem odit: cum ipse sit omniu̅ causa.

Hoc autem est quod dicitur Sap̄. xi. (Diligitis omnia que sunt et nihil odisti eorum que fe.). Dicitur autem deus aliqua odire similitudinarie: et hoc dupliciter. Vno quidem modo ex hoc quod deus amando res volens eorum bonum esse: vult contrarium bono. scilicet malum non esse: vnde malorum odium habere dicitur nam que non esse volumus dicimur odio habere secundum illud Zacha. 8. (Vnusquisq; malum contra amicu̅ suum ne cogitetis in cordibus vestris et iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hec sunt que odi dicit dominus). Hec autem non sunt effectus vt res subsistentes quorum proprium est odium vel amor. Alius autem modus est ex hoc q̄ deus vult aliquod maius bonum: quod esse non potest sine priuatione minoris boni: et sic dicitur odire: cum magis hoc sit amare: sic enim inquantum vult bonum iustitie vel ordinis vniuersi quod esse non potest sine punitione vel corruptione aliquorum: dicetur illa odire quorum punitionem vult vel corruptionem. secundum illud Malach. primo. (Esau odio habui). et illud p̄s. (Odisti omnes qui operantur iniquitatem perdes omnes qui loquuntur mendacium: virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus).

Sap̄. Zacha. malac. p̄s.

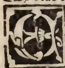
¶ Q̄ deus est viuens. 98.



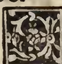
Ex his autem que supra ostensa sunt: de necessitate habetur q̄ deus est viuens. Ostensum est eni̅ deum esse intelligentem et volentem: intelligere autem et velle non nisi viuentis est: est ergo deus viuens.

2 ¶ Adhuc viuere s̄m hoc aliquibus attributum est q̄ visa sunt per se no̅ ab alio moueri: et p̄pter hoc illa que vident̄ p̄ se moueri: quo̅r motores vulgus no̅ p̄cipit p̄ similitudinem dicimus viuere: sicut aqua̅ viua̅ fontis fluentis: no̅ au̅t cisterne vel stagni sta̅tis: et arge̅tu̅ viuu̅ q̄d motu̅ queda̅ h̄re v̄r: p̄prie eni̅ illa sola mouent̄ q̄ p̄ se moue̅t se ipsa co̅posita ex motore et moto sicut aiata vnde hec sola p̄prie viuere dicim⁹: alia v̄o oia ab aliquo exteriori mouent̄ vel generante

vel remouēte,ꝓbibēs vel in pellente.¶ Et
q2 opationes sensibiles cū motu sūt: vlteri
us oē illud quod agit se ad ꝓprias opatio-
nes:q̄ʒuis nō fit cuʒ motu dr̄ viuere: vnde
intelligere appetere ⁊ sentire actiones vite
sunt:sed deus maxime non alio : sed a se-
ipso operatur cum sit prima causa agens:
maxime ergo competit ei viuere.
3 ℭ Itē diuinū eē omnē perfectionē essen-
cap.29. di cōprehēdit.(vt supra ostēsum est). viue
re autē est quoddā eē perfectum vn̄ viuē-
tia in ordine entiū nō viuētibus ꝓferuntur:
diuinum ergo eē est viuere:ipse ergo est vi
uens.¶ Hoc āt ēt auctoritate diuine scri-
Auc.s. pture cōfirmat.Dicit.n. Deute.32.ex ore
scriptu. dn̄i dicā.(Viuo ego in eternū). Et in.ps.
(cor meū ⁊ caro mea exul.i deū me.viuū)
ℭ Q̄ deus est sua vita. 99.



Ex hoc patet vlterius q̄ deus sit sua vita. Vi
ta eni viuētis est ip̄m viuere
in quadā abstractiōe signatū
sicut cursus ſm rē nō est aliud q̄ʒ currē:vi
ter.cō. uere aūt viuētium est ip̄m eē eoruʒ. (vt pʒ
16. p phm in.2.de aia).cū.n.ex hoc aial dicat
viuēs q̄ aiaʒ ſm quā hʒ eē:vtpote ſʒ ꝓpri
am formaʒ: opʒ q̄ viuere nihil sit aliud: q̄ʒ
talem esse ex tali forma prouenies:deus au
tem est suum esse.(vt supra probatū est).
est ergo suum viuere ⁊ sua vita.
2 ℭ Item suum intelligere est quoddaʒ vi
ter.cō. uere.(vt pʒ p phm in.2.de anima). nam
13. viuere est actus viuentis:deus autē est su-
ca.46. um intelligere.(vt supra ostensum est). er
go est suum viuere ⁊ sua vita.
3 ℭ Amplius si deus nō esset sua vita:cuʒ
sit viuēs.(vt ostensum est). sequeretur q̄
esset viuēs p participationē vite:oē autem
quod est p pticipationē reducitur ad id qd
est per seip̄m. deus ergo reduceretur in ali
quod prius per quod viueret:quod est im-
possibile:(vt ex dictis patʒ).
4 ℭ Adhuc si sit viuens deus.(vt ostēsuʒ
est).opʒ in ipso vitaʒ eē:si ergo nō sit ipse
sua vita erit aliqd in ipso q̄ nō est ipe:⁊ sic
erit compositus: (quaʒ supra improbatuʒ
cap.18. est).est igitur deus sua vita ⁊ hoc est quod
Job. dicitur Joh.14.(Ego sum vita).
ℭ Q̄ vita dei est sempiterna. 100.



Ex hoc autem appet q̄ vita ei⁹ sit sempiter-
na.¶ Nihil.n.desinit viuere
nisi p sepationē vite : nihil āt
a seipso separi pōt. Oīs.n.sepatio fit p diui
sionē alicui⁹ ab alio:ipole ē ergo q̄ de⁹ desi
nat viuere:cū ipe sit sua vita. (vt ońsū ē).
2 ℭ Itē oē illud quod qn̄q̄ ē:⁊ qn̄q̄ nō ē:
est p aliquā cāʒ:nihil eni seip̄ʒ de nō eē ad
eē adduc: q2 qd nō nōdū ē nō agit. diuina
āt vita nō hʒ aliquā cām sicut nec diuinū
eē:nō igitur qn̄q̄ est viuēs.⁊ qn̄q̄ non vi-
uens:sʒ sp̄ viuit:ē ergo vita ei⁹ sempiterna.
3 ℭ Adhuc in qualibet opatōe opans ma-
net:liceʒ interdū opatio trāseat: ſʒ successio
nē:vn̄ ⁊ in motu mobile manet idē subie-
cto in toto motu:sʒ nō ſm rōnē: vbi igitur
actio est ip̄m agēs:oportʒ q̄ nihil ibi p suc
cessionē trāseat:sʒ totū simul maneat. In-
telligere aūt ⁊ viuere dei est ipe de⁹.(vt ońs
sum est):ergo eius vita nō habʒ successio-
nem:sʒ est tota simul:est igitur sempiterna
4 ℭ Amplius deus oino imobilis est.(vt
supra ostēsū est).q̄ aūt icipit aut desinit vi
uere. vel in viuēdo successionē patit : muta
bile est:nā vita alicuius icipit p generatio-
nem:desinit aūt p corruptionē: successio āt
ꝓpter motū aliquē est:deus ergo neq̄ ice
pit viuere:neq̄ desinet viuere:neq̄ in viuē
do successionem patitur:est ergo deus vita
sempiterna.¶ Hic est q̄ dicit Deu. 32.ex Auc.s.
ore dn̄i.(Viuo ego in eternū).⁊.i.Jo.vlt. scriptu.
(Hic est verus deus ⁊ vita eterna).
ℭ Q̄ deus est beatus. 101.



Restat autem ex p̄missis ońdere deū eē beatuʒ.
¶ Cuiuslibet .n. itellectualis
nāe ꝓpriū bonū ē btitudo: cuʒ
ergo de⁹ sit itelligēs suū ꝓpriū bonū erit bti
tudo:nō aūt cōpat ad ꝓpriū bonū sicut qd
in bonū nōdū habitū tēdit:hoc.n.est natu-
re mobil:⁊ in po ͣ exn̄tis:sʒ sicut q̄ iā obtinet
ꝓpriū bonū. Igitur beatitudinē nō solū de
siderat sicut ⁊ nos.sʒ ea fruit:est igit beat⁹.
2 ℭ Amp.illd ē maxie ōsideratū vl volitū
ab itellectuali nā q̄ ē pfectissimū i ipa ⁊ h⁰
ē ei⁹ btitudo: pfectissimū āt i vnoq̄q̄ ē sua
pfectissima opatio:nā po ͣ ⁊ hit⁹ p opatōeʒ

io.ethi. capi.8. i pncio. perficiunt:(vnde phus dicit):felicitatē esse pfectā opationē. ¶ Perfectio aūt opationis depēdet ex.4. ¶ Primo ex suo genere vt.s.sic sit manēs in ipso operante: dico aūt opationē in ipso manētē: p quā nō fit aliud pter ipā opationē:sic videre τ audire:hmōi.n. pfectiones sunt eoꝝ quoꝝ sunt opationes : τ pñt eē vltimi qꝛ nō ordinanť ad aliqđ factū qđ sit finis.opatio vero vel actio ex qua sequiť aliqđ actū pter ipā est pfectio opati nō operātis : τ ꝯpať ad ipm sicut ad finē.τ iō talis opatio itellectualis nature nō ē beatitudo siue felicitas.

p^{mo} ex q opationis pfectio depēdet

2^{m}. ¶ Secūdo ex pncipio opationis :vt sit altissime potētie:vñ fm opationē sensus nō ē in nobis felicitas:sꝫ fꝫ opationē intellectus τ p habitū pfecti.

3^{m}. ¶ Tertio ex opationis obiecto:τ pp hoc in nobis vltima felicitas est in itelligēdo altissimū itelligibile.

4^{m}. ¶ Quarto ex forma opationis vt.s. pfecte faciliter, firmiter .τ delectabilr opeť:talis aūt ē dei opatio:cū sit itelligēs:τ suꝰ intellectus altissima virtutū sit nec idiget hitu pficiēte: qꝛ in seipso pfectus est. (vt supra ondñ ē):ipse autem seipsum intelligit qui est summum intelligibilium perfecte absqꝫ omni difficultate τ delectabiliter.est igiť deus beatus.

ca. 47.

3 ¶ Adhuc p beatitudinē ōsideriū oē qetať qꝛ ea habita nō restat aliud desiderādū cū sit vltimꝰ finis:oꝫ igiť eū eē beatū q pfectꝰ ē qntū ad oia q desiderare pōt.(vñ Boetiꝰ dicit q beatitudo ē status oium bonoꝝ cōgregatiōe pfectꝰ). ſꝫ talis ē diuina pfectio q oēs pfectionē i qdā simplicitate ꝯphēdit (vt supra ōnsum est):ipse igiť vere beatꝰ ē.

li.3.de conso. psa.2.

4 ¶ Itē qādiu alicui deest aliquid quo indigeat nondū beatus est: qꝛ eius desideriū nondum est quietatū : quicunqꝫ igitur sibi sufficiens ē nullo indigēs : ille vere beatus est.(ostēsum aūt est supra): q deus non indiget alijs cū a nullo exteriori sua perfectio dependeat: nec alia vult pp se:sic pp finē: q̄si eis indigeat: sed solū:qꝛ hoc cōueniens est sue bonitati: est igitur ipse beatus .

5 ¶ Preterea ostensum est supra q deus non potest velle aliqđ ipossibile:ipossibile ē aūt ei aliquid aduenire quod nondū habeat:cum ipse nullo modo sit in potētia . (vt ostensuꝫ est).igitur nō potest velle se habere quod nō habet : ⁊cqd igitur vult habet nec aliqd male vult.(vt supra ōnsuꝫ ē): est igitur beatus fm q a qbusdaꝫ beatus esse perhibetur qui habꝫ quicquid vult.τ nihil male vult. ¶ Eius.n. beatitudinem sacra scriptura protestaťi. Thi.vlti.(Quē oñsdet deus suis ptibus beatus τ potēs).

Aug.8. de trin. ... scriptu.

¶ Q deus sit sua beatitudo. 102



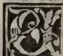
Ex his autem apparet q deus sit sua beatitudo. ¶ Beatitudo.n.eiꝰ ē intellectualis opatio ipsius:(vt ostēsum est).supra autē ostēdimus q ipm dei intelligere sit sua substantia:ipse igitur est sua beatitudo.

2 ¶ Itē beatitudo cū sit vltimus finis ē id quod glibet natus est hēre vel habēs principaliter vult.(ostēsum est autē supra).qđ deus principaliter vult suā essentiā: sua igitur essentia est sua beatitudo.

3 ¶ Adhuc vnusqsqꝫ in beatitudinē suā ordinat qcquid vult.ipsa.n.est q̄.pter aliud nō desiderať τ ad quā terminatur motus desiderij vnū.pter aliud desiderantis ne sit infinitꝰ.Cū igiť deꝰ oīa alia velit pp suā bonitatē q̄ ē sua eēntia:oꝫ q sicut ipe ē sua eēntia τ sua bonitas:ita sit sua beatitudo.

4 ¶ Preterea duo sūma bona eē est impossibile:si enim aliquid vni deest q alteꝝ haberet neutrum summuꝫ bonū eēt. Beatitudo etiā sūmum bonum oñditur esse ex hoc q est vltimus finis:ꝗ beatitudo τ deꝰ sunt idē. Est igitur deus sua beatitudo.

¶ Q btitudo diuina pfecta τ singularis ē excedens omnē aliam beatitudinē. 103.



Vlterius aūt ex premissis considerari pōt beatitudinis diuine excellentia. ¶ Quanto.n.aliquid propinquius est beatitudini tāto pfectius beatum est:vnde τ si aligs .pter aliquaꝫ spē beatitudinis obtinēde beatus dicatur:nullo modo sua beatitudo comparatur eiꝰ beatitudini qui eam iā actu cōsecutꝰest. Propinquissimum est autē beatitudini quod ē ipsa beatitudo quod de deo ostēsuꝫ est: ipe igitur est singulariter perfecte beatus.

2 ¶ Itē cū delectatio ex amore causeť:(vt ostensum est).vbi est maior amor τ maior

delectatio in cõsecutione amati. sed vnum qđqz ceteris ptibus plus se amat q̃ aliqđ: aliđ:cuius signũ est q̃ quãto aliquid alicui est propiquius:magis naturaliter amatur: plus igitur delectatur deus in sua beatitudine que est ipsemet q̃ alij beati in beatitudine:q̃ non est qđ ipsi sunt: magis igiẽ desideriũ dei quiescit ⁊ pfectior est beatitudo.

3 ¶ Preterea qđ per essentiam est:potius est eo quod per participationem dicit̃.sicut natura ignis perfectius inuenit̃ in ipso igne q̃ in rebus ignitis:deus aũt per essentiam suam beatus est:quod nulli alij competere potest:nihil.n.aliud pter ipm potest esse sũmum bonuz.(vt ex predictis patere põt). ⁊ sic oportet vbicũqz alius ab ipo beatus ẽ pticipatiue dicatur beatus: diuina igitur beatitudo oẽm aliam beatudinem excedit.

4 ¶ Amplius beatitudo imperfecta i operatione intellectus cõsistit.(vt ostensuz ẽ): nulla aũt alia intellectualis operatio eius. operatiõi eius compari potest: quod pz nõ solum ex hoc q̃ est sua operatio subsistens: sed quia vna operatione deus seipsum ita pfecte itelligit sicut est ⁊ omnia alia q̃ sunt ⁊ que non sunt bona ⁊ mala. In alijs autez intelligentibus intelligere ipm non est subsistens sed actus subsistẽtis: nec ipsum deũ qui est summũ itelligibile aliquis ita perfecte põt intelligere sicut ipse ipfectus eẽ:cũ nullius eẽ pfectũ sit sicut eẽ diuinũ:nec alicui⁹ opatio possit eẽ pfectior q̃ sua substãtia. Nec est aliqs alius intellectus qui omnia etiã que deus facere põt cognoscat. qz sic diuinã eẽntiaz cõprehẽderet:illa ẽt que intellectus alius cognoscit nõ omnia vna ⁊ eadẽ operatiõe cognoscit. Incõpabiliter igitur deus super omnia beatus est.

5 ¶ Item quanto aliquid magis vnitũ est tãto bonitas ei⁹ ⁊ vtus pfectior ẽ:opatio autẽ successiua ẽz diuersas partes tẽporis diuiditur:nullo igitur modo eius perfectio potest comparari pfectioni operationis q̃ est absqz successione tota simul:⁊ precipue si non in momento transeat:sed in eternuz maneat. Diuinum autẽ intelligere ẽ absqz successione totũ simul eternaliter extñs:nostrum aũt intelligere successionẽ habz inquantum adiũgitur ei p accidẽs cõtinuuz ⁊ tempus. Diuina igitur beatitudo in infinitum excedit humanã:sicut duratio eternitatis excedit nunc temporis fluẽs.

6 ¶ Adhuc fatigatio ⁊ occupationes varie qbus necesse est contemplationẽ nostram in hac vita interpolari:in qua consistit pcipue humana felicitas:siqua ẽ psentis vite: errores ⁊ dubitationes ⁊ casus varii quibus subiacet presens vita:ostẽdũt omnino incõparabilẽ eẽ humanã felicitatẽ: pcipue huius vite:diuine beatitudini.

7 ¶ Amplius pfectio diuine beatitudinis cõsiderari potest ex hoc q̃ omnes beatitudines complectitur fm̃ perfectissimuz modum. De contẽplatiua quidẽ felicitate habet pfectissimam sui ⁊ aliorum pp̃etuaz cõsiderationem. De actiua vo vita nõ vni⁹ hois aut dom⁹ aut ciuitatis aut regni:sz totius vniuersi gubernationẽ:falsa eniz felicitas ⁊ terrena nõ habz nisi quandã vmbrã illius fecilitatis pfectissime: consistit enim in quinqz secũdum Boetium.s.in voluptate diuitiis potestate dignitate ⁊ fama. Habet etiã deus excellẽtissimã delectationez de se:⁊ vle gaudiuz de oibus bonis absqz cõtrarij admixtiõe. Pro diuitiis vo habz omnimodã sufficiẽtiã in seipso omniũ bonorum.(vt supra ostẽsum est). Pro potestate habz infinitam vtutem. Pro dignitate habz omniũ entiũ primatũ ⁊ regimen. Pro fama admirationẽm omnis intellectus ipsum vtcũqz cognoscẽtis. Ipi igiẽ qui singulariter beatus est: honor sit ⁊ gloria in secula seculorum Amen.

In li. 3°. De cõsolatione.

Explicit liber primus.

¶ Incipit Liber Secundus.

¶ Continuatio sequentium ad precedẽtia.

Capitulum primum.



[M]Edita tus sus in omnibus operibus tuis.⁊ in factis manuũ tuarũ meditabar). Rei cuiuslibz perfecta cognitio haberi nõ potest: nisi eius opatio cognoscatur. Ex modo eni operationis ⁊ specie mẽsura ⁊ qualitas vtutis pẽsatur: vtus vo naturam rei monstrat: fm̃ hoc

enim vnumquodqz natū est operari qꝫ actu ta lem nām fortit.¶ Est aūt duplex rei ope ratio.(vt phus tradit in.xi.metha.). Vna quidē que in ipso operāte manet:⁊ est ipsi us operātis pfectio vt sentire itelligē ⁊ vel le.¶ Alia vo que in exteriorē rem transit que est pfectio facti quod per ipam consti tuitur vt calefacē secare ⁊ edificare: vtraqz autem dictarum operationum competit deo:prima quidem in eo qꝫ intelligit vult gaudet ⁊ amat:alia vo in eo qꝫ res in esse ꝑducit ⁊ eas cōseruat ⁊ regit. Quia vo p̄ ma operatio perfectio operantis est. Se cunda vo perfectio facti. Agēs autem na turaliter prius facto est:⁊ causa ipsiꝰ: opor tet qꝫ prima dictarum operationum sit ra tio secunde ⁊ eam ꝓcedat naturaliter sicut causa effectuꝫ.¶ Quod quidem in rebus humanis manifeste apparet.¶ Considera tio enim ⁊ voluntas artificis principium ē ⁊ ratio edificationis. Prima igitur dicta rum operationum tanqꝫ simplex opantis pfectio opatiōis vendicat sibi nomē vel ēt actōis. Scda vo eo qꝫ sit pfectio fci:factio nis nomen assumunt:vnde manufacta di cuntur que per actionem huiusmodi ab ar tifice in esse procedunt. De prima aūt dei operatione: (vt in precedenti libro iam di ximus). vbi est actum de cognitione ⁊ vo luntate diuina:vnde ad completam diui ne veritatis considerationē. Restat nunc de secunda operatione tractare: per quā.s. res ꝑducuntur ⁊ gubernātur a deo. Quē quidem ordinem ex premissis verbis su mere possumus. Premittit nanqꝫ prime operationis meditationē.cuꝫ dicit (medi. sum in omni aper.tu.)vt operatio ad diui num intelligere vel velle referatur. Sub iungit vero factionis meditationem: cum dicit.(⁊ in fac.ma.t.me.). vt per facta ma nus ipsius intelligamus celum ⁊ terram ⁊ omnia que procedunt in esse a deo: sicut ab artifice manufacta procedunt.

tex.cō. 16.

¶ Qꝫ consideratio creaturarum vtilis est ad fidei instructionem. 2.



Huiusmodi quidē diuinoꝝ factorum meditatio ad fidē humanā instruēdā de deo necessaria est.¶ Primo quidem quia ex factoꝝ meditatione diui nam sapientiam vtcunqꝫ possumus ⁊ ad mirari ⁊ considerare. Ea enim que arte fi unt:ipsius artis sunt representatiua vtpote ad similitudinē artis facta: deus autē sua sapiētia res in eē produxit:ꝑpter quod in ps̄.dicitur.(Omnia in sapiētia fe.). Vn de ex factorum consideratione diuinam sa piētiam colligere possumus: sicut in rebus factis per quandam communicationē sue similitudinis impressam. Dicitur eniꝫ Ec cle.primo. (Effudit illam).scilicet sapiēti am.(sup omnia opera sua):vnde.ps̄.cum diceret.(Mirabilis fac. est sci.tu.ex me. confor.est ⁊ non po.ad eam). Et adiunge ret diuine illuminationis auxilium: cuꝫ di cit.(Nox illuminatio mea ⁊c.).ex cōside ratione diuinorum operum se adiutuꝫ ad diuinam sapientiam cognoscendam con fitetur dicēs.(Mirabilia opera tua ⁊ ani ma mea cognoscet nimis.

2 ¶ Hec consideratio in admirationē al tissime dei virtutis ducit. ⁊ per consequēs in cordibus hominum reuerētiam dei pa rit:oportet enim quod virtus faciētis emi nentior rebus factis intelligaꝫ. Et ideo dr̄ Sap.13.(Si virtutem ⁊ opera eorum sci licet celi ⁊ stellarum ⁊ elemētorum mun di mirati sunt).scilicet philosophi. (⁊ intel ligant quoniam qui fecit hec fortior est il lis).⁊ Ro.primo dicitur.(Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciun tur se:quoqꝫ eius vir.Et di.). Ex hac aūt admiratione dei timor procedit ⁊ reuerē tia. Vnde dicitur Jere.x. (Magnum est nomē tuum in fortitudine:quis non time bit te o rex gētium). Tertio hꝫ consideratio animas hominū in amorē diuine bonita tis accēdit.¶ Quicqd.n.bōitatis ⁊ pfectio nis i diuersis creaturis pticulariter distri butū est:totū in ipso vnr est adunatū sicut in fōte totius bonitatis:(vt in p̄ libro ostē sū ē).si igiꝫ creaturaꝝ bōitas: pulchritudo ⁊ suauitas:sic aīos hominū allicit ipiꝰ dei fōtis bōitas riuulis bōitatū i singulꝭ creatu ris reptis diligēter ꝯpata aīas hoium istā matas totalr ad se traheꝫ: vn̄ i.ps̄.dr̄.(De lectasti me dn̄e in fac.tu.⁊ i cibꝰ opibꝰ ma. t.ex.).⁊ alibi de filijs hoium dr̄.(Inebria buntur ab vber.do.tue).qꝫ si totiꝰ creature.

Sap.

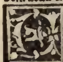
ad Ro.

Jere.

cap.29.

τ sic (Corēte volup.tu.pota.eos qm̄ apud te est fons vite).τ Sap.13. dicitur contra quosdā3.(Ex his que videnť bona).s.creaturis que sunt bona p quādā pticipationē nō potuerūt intelligere eum qui est .s. vere
cap.38. bonus:imo ipsa bonitas:(vt in primo ostē
τ.39. sum est). Quarto hec consideratio homi-
cap.50. nes in quandā similitudinē diuine pfectionis cōstituit:(ostēsū est.n.in primo libro). quod deus cognoscendo seipsum in se omnia alia intueť.cū igitur christiana fides hominem de deo pncipaliter instruit.τ p lumen diuine reuelatiōis:cō creaturaꝝ cognitorē facit.fit in homine qdam diuine sapiētie similitudo. Hic est quod dicitur
ad Cor. 2.Cor.3.(Nos vo oēs reuelata facie gloriam dei speculātes in eandē imaginē trāsformamur). Sic igiť p3 q9 pſideratio creaturarum ptinet ad instructionē fidei christiane:τ iō dicit
Eccle. Eccle.42.(Memor ero opeꝝ domini:τ que vidi annūciabo in sermonibus domini opa eius).

Q9 cognoscere nās creaturaꝝ valet ad destruēdū errores qui sunt circa deū. 3.



St etiam necessaria creaturaꝝ consideratio nō solum ad veritatis instructionē:s3 etiā ad errores excludēdos. Errores nāq3 q circa creaturā sunt interdū a fidei veritate abducūt: sm q9 vere dei cognitioni repugnāt. Hoc autē multipliciter cōtingit. Primo quidem ex hoc q9 creaturaꝝ nām ignorantes in hoc puertūtur qnq3:q9 id quod non pōt nisi ab alio eē:primā cām τ deū constituūt nihil vltra creaturas q̄ videnť estimātes:sicut fuerūt illi q corpus quodcūq3 deū esti-
Sap. mauerūt:de qbus dicitur. Sap.13. (Qui aut ignē aut spiritū aut citatū aerē aut gyrum stellaꝝ:aut nimiam aquā aut solem τ lunam deos putauerūt). Secundo ex hoc q9 illud quod dei solius est: creaturis aliqbus ascribūt:qđ etiā ex errore circa creaturas cōtingit:qđ.n.natura rei alicui9 nō patitur ei nō attribuitur; nisi q3 eius natura ignoratur:sicut si homini attribuereť habere tres pedes:quod autē solius dei ē:natura creature nō patitur:sicut quod solius hominis est nō patitur alterius rei natura

Ex hoc ģ q9 nature creature ignorať predictus error cōtingit. Et p hunc errorē dici-
tur. Sap.14.(Incōicabile nomē lignis τ Sap.
lapidibus iposuerunt). In hunc errorē labuntur qui reꝝ creationem vel futuroꝝ cognitionē vel miraculoꝝ operationē alijs causis q̄ deo ascribunt. Tertio vo ex hoc.q9 diuine vtuti in creaturas operanti aliqd detrahitur p hoc q9 creature natura ignoratur. Sicut p3 in his q duo reꝝ principia cōstituūt τ qui res nō ex diuina volūtate:sed ex necessitate nature adeo pcedere asserunt.τ illi etiam qui res vel oēs vel quasdam diuine prouidentie subtrahunt: aut eū nō posse pter solitum cursum opari negant:hec enim omnia diuine derogāt potestati:cōtra quos dicit Iob.22.(Quasi nihil possit facere omnipotēs estimabāt
eum).τ Sap.12.(Virtutē ostēdis tu:qui Sap.
non crederis esse in vtute consumatus). Quarto homo qui p fidem in deu3 ducitur sicut in vltimū finē ex hoc q9 ignorat naturas rerum:τ per consequēs gradum sui ordinis in vniuerso aliquibus creaturis se putat eē subiectum quibus superior est: vt pat3 in illis qui voluntates hominum
astris supponūt. Cōtra quos dicit Iere.x. Iere.
(A signis celi nolite metuere que gētes timent). Et in illis q angelos creatores animarum existimāt.τ animas hominū esse mortales.τ si qua similia hominum dero-
gant dignitati. Sic ergo pat3 falsam eē eccl9.cr.
quorūdam sententiam qui dicebāt nihil interesse ad fidei veritatē quid de creaturis quisq3 sentiret dūmodo circa deum recte
sentiatur.(vt Aug.narrat in libro de origi Aug.
ne anime). nā error circa creaturas redūdat in falsam de deo sciētiam:τ hominum mētes adeo abducit in quē fides dirigere nititur:dū ipsas qbusdam alijs causis supponit. Et ideo illis q circa creaturas errāt penas sicut infidelibus scriptura cōmina-
tur dicēs in.ps.(Quoniam nō intellexe- .ps.
runt opera domini:τ in opera manuū eius destrues illos:τ non edificabis eos). Et
Sap.2.(Hec cogitauerunt τ errauerūt) Sap.
τ subiungit.(Non iudicauerūt honorem animarum sanctarum).

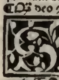
Q9 aliter considerat de creaturis philosophus τ aliter theologus. 4.


Anifestuz est
autez ex predictis q̃ conside-
rationez circa creaturas ha
bet doctrina fidei christiane
inq̃ztum in eis resultat quedã dei similitu-
do. t inq̃ztum error in ipsis inducit in diui
norũ errorẽ. Et sic alia ratione subijciũtur
predicte doctrine . t philosophie humane.
Nã phia humana eas considerat secundũ
q̃ huiusmodi sunt. vnde t fm diuersa rez
genera diuerse partes philosophie inueniũ
tur. Fides autez christiana eas considerat
nõ inq̃ztum huiusmodi. vtpote ignem inq̃z
tum ignis est: sed inq̃ztũ diuinã altitudinẽ
repñtant t in ipsum deũ quoquomõ ordi-
Eccle. natur. vt .n. Eccle.42. dicit. (Gloria dñi
plenum est opus eius: nõne dominus fecit
enarrare sanctos oia mirabilia sua) . Et
propter hoc etiã alia c rca creaturas t phi
losophus t fidelis cõsiderãt. Philpsophus
nãq̃z considerat illa que eis fm naturã p
priã cõueniunt sicut ignis ferri sursum. Fi
delis aũt ea solũ cõsiderat circa creaturas
q̃ eis cõueniunt fm q̃ sunt ad deũ relata:
vtpote q̃ sunt a deo creata: q̃ sunt deo su-
biecta t huiusmodi. Vñ nõ est iperfectio-
ni doctrine fidei imputãdum si multas re
rum proprietates pretermittat: vt celi figu
ram: motus qualitatem. Sic enim nec na
turalis circa lineam illas passiones consi-
derat quas geometra: sed solũ ea que acci-
dunt sibi inq̃ztũ est terminus corporis nã-
lis. Si que vero circa creaturas cõiter
a philosopho t fideli considerãtur per alia
t alia pncipia traduntur. Nã philosophus
argumẽtum assumit ex pprijs rerum cau
sis. Fidelis aũt ex cã pma: vtputa quia sic
diuinitus est traditum. vel q2 hoc in gloriã
dei cedit: vel quia dei potestas est infinita.
vñ t ipsa maxima sapientia dici dz vtpote
semper altissimam causam considerans se
Deute. cundum illud Deutero.4. (Hec est sapi-
entia vestra t intellectus coram populis):
Et propter hoc sibi quasi principali phi
losophia humana deseruit: t ideo interduz
ex principijs philosophie humane sapien-
tia diuina procedit. Nam t apud philoso-
phos prima philosophia vtitur omniũ sci-
entiarum documentis ad suum propositũ
ostendendum. Exinde etiam est q̃ non
eodem ordine vtraq̃z doctrina procedit.
nam in doctrina philosophie que crea-
turas secundum se considerat t ex eis in
dei cognitionem perducit: prima est consi-
deratio de creaturis t vltima de deo. In
doctrina vero fidei que creaturas non nisi
in ordine ad deum considerat. primo ẽ cõ-
sideratio dei t postmodum creaturarum.
t sic est perfectior. vtpote dei cognitioni si-
milior qui seipsum cognoscens alia intuet.
vnde secundum hunc ordinem post ea que
in se de deo in primo libro sũt dicta: de his
que ab ipso sunt restat prosequendum.

Ordo dicendorum. 5.


Rit autem hic pro
secutionis ordo vt primo aga
mus de productione reruz in
esse. Secundo de earum 2 ca.39.
distinctione. Tertio vero de ipsarum re 3.c.46.
rum productarum t distinctarum natura
quantum ad fidei pertinet veritatem.

Q̃ deo competit vt sit aliis pnm eẽndi. 6.


Appo nentes igitur
que in supe-
rioribus ostensa sunt: ostenda
mus nũc q̃ competit deo vt
sit aliis essendi principium t
causa. Ostensum est enim supra per de-
monstrationem. Aristo. esse aliquã primaz cap.13.
causam efficientẽ quam deum dicimus. pri.lib.
Efficiens autem causa suos effectus cõdu
cit ad eẽ. Deus igit aliis cã eẽndi existit.
2 Item. (ostensum est in primo libro p
rationem eiusdem), eẽ aliquod primũ mo
uens immobile quod deuz dicimus. Pri
mum autẽ mouens in quolibet ordine mo
tuum est causa omnium motuum qui sũt
illius ordinis. Cum igitur multa ex moti-
bus celi producantur in essẽ in quorum or
dine deum esse primum mouens. (ostensũ
est). oportet q̃ de9 sit multis reb9 cã eẽndi.
3 Amplius quod per se alicui conuenit
naturaliter ei in esse necesse est: sicut homi
ni rationale t igni sursum moueri: agere
aũt per se aliquem effectũ conuenit enti in
actu. nam vnũquodq̃z agens secundũ hoc
agit q̃ in actu est. Omne igitur ens actu
natum est agere aliquid actu existens: sed

cap.16. deus est ens actu.(vt in primo libro ostensum est).igitur sibi competit agere aliqd ens actu cu sit causa essendi.

4 ¶ Adbuc signu p ectionis in rebus inferioribus est q pnt sibi sifia facere.(vt p3 p phum in.4.metbauroꝝ). Deus aut e maxime pfectus.(vt in primo ostensu est).ipi igit copetit facere aliqd sibi fileꝫ ens in actu vt sic sit ca essedi. ¶ Ite.(ostensu est in primo libro).q deus vult suu ee aliis cõicare p modu filitudinis: de pfectione aut voluntatis est q sit actionis z motus principiu.(vt p3 in.3.de aia). cu igit diuina voluntas sit perfecta non deerit ei virtus cõmunicandi esse suum alicui per modum similitudinis. z sic erit ei causa essendi.

ter.cõ. 18. cap.29. cap.83. ter.cõ. 50.

5 ¶ Adbuc quanto alicuius actionis principiu est pfectius:tanto actione sua pot in plura extendere z magis remota: ignis.n. si sit debilis solu propinqua calefacit. si autem sit fortis etia remota. Actus aut purus q deus est perfectior est q actus potentie permixtus:sicut in nobis est. Actus autem actionis principiu est.Cu igit per actu q in nobis est possumus nõ solu in actiones in nobis manentes:sicut sunt intelligere z velle:sed etia in actiones q in exteriora tendut per quas aliqua facta producimus: multo magis deus pot p hoc q actu est nõ solum intelligere z velle:sed etia pducere effectu: z sic potest aliis esse causa essendi. ¶ Hic est q dicitur Job.5.(Qui facit magna z mirabilia z inscrutabilia absq numero.)

Job.

¶ Q potentia actiua sit in deo. 7.

Ex hoc autem apparet q deus est potens: z q ei couenieter potentia actiua attribuit. ¶ Potentia.n. actiua est principiu agendi in aliud secundu q est aliud : deo aute conuenit ee aliis principiu eendi:ergo conuenit sibi ee potete.

2 ¶ Amplius sicut potentia passiua sequit ens in potentia:ita potentia actiua sequit ens in actu. Vnuqdq3 .n. ex hoc agit q e actu:patit vero ex eo q e potetia: sed eo cõuenit ee actu:igit cõuenit sibi potetia actiua.

3 ¶ Adbuc diuina perfectio boium perfectiones in se includit.(vt in primo libro ostensum est).virtus aut actiua de perfectione rei est. vnumquodq3 enim tanto maioris virtutis inuenitur quanto perfectius est: virtus igit actiua deo non potest deesse.

4 ¶ Preterea oe qd agit potes e agere. na qd nõ pot agere.impossibile e agere.z qd impossibile e agere necesse est nõ agere:deus aut est ages z mouens.(vt supra ostensum est).igit potens est agere z potentia ei conuenienter ascribitur actiua.sed nõ passiua. ¶ Hinc est q in.ps.dicitur.(Potens es dñe). Et alibi.(Potetia tua deus z iustitia tua vsq altissima q fecisti magnalia).

Auc.s. scriptu.

¶ Q de potentia sit eius substantia. 8.

Ex hoc autem vlterius concludi pot q diuina potentia sit ipsa dei suba. ¶ Potentia.n. actiua copetit alicui sm q est actu. Deus aut est actus ipse.nõ aut est ens actu per aliquẽ actum qui non sit quod est ipse:cuꝫ in eo nulla sit potentialitas.(vt in primo libro ostensum est). Est igitur ipse sua potentia.

2 ¶ Adbuc oie potens qui nõ est sua potetia est potens participatione potentie alicuius.de deo autem nihil potest dici participatiue.cum sit ipsum suum esse.(vt in primo libro ostesu e).e igit ipe sua potetia. cap.23.

3 ¶ Amplius potentia actiua ad perfectione rei pertinet.(vt ex predictis p3).ois aut diuina perfectio in ipso suo ee continet.(vt in primo libro ostensum est).diuina igit potentia nõ est aliud ab ipso ee eius.deus autem e suu ee.(vt i p°ostesu e). est igr sua po°. cap.55.

4 ¶ Ite in rebus quaru potentie nõ sunt earu sube ipse potentie sunt accidentia. vñ potentia naturalis in secunda specie qualitatis ponit:i deo aut nõ pot ee aliqd accides.(vt i p°ostesu e).de°igit e sua potetia.

5 ¶ Pre.oe q e p aliud reducit ad id q e p se sic ad pm. alia vo agetia reducunt i deu sic i pm agete:e igf ages p se.q aut p se agit p sua eentia agit.id aut q qs agit e ei° actiua po°. ipa igit dei eentia.e ei° actiua po°. ca.24.

¶ Q dei potetia sit eius actio. 9.

Ex hoc autem ostedi pot q potentia dei nõ sit aliud q sua actio. ¶ Que eni vni z eide sut eade sibiin-

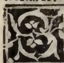
dicem sunt eadē: diuina aūt potētia ē eius
suba.(vt ostēsum est). eius ēt actio est ei⁹
ca.46. suba.(vt in primo libro ostēsum est de in-
tellectuali opatione).eadē.n.rō in aliis cō
petit.igr̄ i deo nō ē aliō po^a.ɀ aliud actio.
2 ℭ Itē actio alicuius rei est quoddā cōple
mentū potentie eius.cōpar.n.ad potentiā.
sicut scōus ad primū.Diuina aūt potentia
nō cōplet̄ alio q̄ȝ seipsa.cū sit ipsa dei essen
tia. In deo igr̄ nō ē aliō po^a.ɀ aliud actio.
3 ℭ Amplius sicut potētia actiua est aliqd
agentis.ita essentia eius est aliqd eius. Sȝ
diuina potentia est eius essentia.(vt osten
sum est).ergo suū agere est suum eē. Sed
eius esse est sua substantia. ergo diuina
actio est sua substantia. ɀ sic idē qd̄ prius.
4 ℭ Adhuc actio que non est substantia
agentis inest ei:si. ut accidens subiecto. vn
de ɀ actio inter nouem predicamenta acci
dentis computatur. In deo autem nō po-
test esse aliquid per modum accidentis.
In deo igitur sua actio non est aliud a sua
substantia ɀ a sua potentia.

ℭ Qualiter potentia in deo dicatur. io.



Alia vero nihil ē sui ipsi
us principium. Cum diuina
actio non sit aliud q̄ȝ eius po
tentia.manifestum est ex pre-
dictis q̄ potentia.non dicitur in deo sicut
principium Actionis: sed sicut principium
facti. Et quia potentia respectum ad alteꝝ
importat.in ratione principii. est enim po-
tentia actiua principium agendi in aliud.
cter.cō. 17. (vt patet per phȝ in.5.methaph.).manife
stum est q̄ potentia dicitur de deo per re-
spectum ad facta sm̄ rei veritatē nō per re
spectū ad actionē nisi secundū modū intel
ligēdi. prout intellectus noster diuersis cō
ceptionibus vtrūqȝ considerat.s. diuinam
potentiam ɀ eius actionem. Vnde si alique
actiones deo conueniant que non in aliqd̄
factū transeant.sed maneant in agente re-
spectu harū nō dicet̄ in deo potentia nisi
secundum modū intelligendi nō secundūȝ
rei veritatē.hmōi aūt actiones sunt intelli
gere ɀ velle:potētia igr̄ dei proprie loquen
do non respicit huiusmodi actiones. sed so
los effectus. Intellectus igitur ɀ voluntas
in deo nō sunt vt potētie.sȝ solū vt actōes.

Patet etiā ex p̄dictis q̄ multitudo actio-
num que deo attribuūtur vt intelligere vel-
le producere res:ɀ similia non sunt diuerse
res:cum quelibet harum actionum in deo sit
ipsum eius esse quod est vnū ɀ idē. ¶ Quo-
modo autem multiplicitas significationis
vnius rei vnitati nō p̄iudicet. (ex his q̄ i p̄
libro ostensa sunt manifestum esse potest). cap.32.
ℭ Q̄ȝ de deo dicatur aliquid relatiue ad
creaturas. ii.



Si autem potē
tia deo conueniat respectu suo
rum effectuū:potentia aūt rō
nē principii h̄eat.(vt dictū ē).
principium autem relatiue ad principiatum
dicitur:manifestum est q̄ aliquid relatiue
pōt dici de deo in respectu suoꝝ effectuum.
2 ℭ Item non potest intelligi aliquid rela-
tiue dici ad alterum:nisi ecōuerso illud re
latiue diceretur ad ipsum. Sed res alie re
latiue dicuntur ad deū: vtpote secundum
suum esse quod adeo habent. (vt ostensum
est):ab ipso dependentes. Deus igitur ecō
uerso relatiue ad creaturas dicetur.
3 ℭ Adhuc similitudo ē relatio quedā. Deus
aūt sicut ɀ cetera agētia sibi simile agit. di
citur igitur aliquid relatiue de ipso.
4 ℭ Amp̄.scia ad scitum relatiue dicit̄:de⁹
aūt nō solū sui p̄tius. sȝ ēt alioꝝ sciētiam hȝ
igitur aliquid relatiue dicit̄ de deo ad alia.
5 ℭ Adhuc mouens dicitur relatiue ad mo
tum ɀ agens ad factum: deus autem est
agens ɀ mouens non motum: (vt ostēsum
est):dicuntur igitur de ipso relationes.
6 ℭ Item primum relationem quandā im-
portat:similiter ɀ summum:(ostēsum est autē cap.13.
in primo) ipsum esse primū ens:ɀ summū bo- ɀ.40.
nū.pȝ igr̄ q̄ multa de deo relatiue dicunt̄.
ℭ Q̄ȝ relationes dicte de deo ad creatu-
ras nō sunt realiter in deo. i2.



Huiusmōi aūt re-
latiōes
que sunt ad suos effectus rea
liter in deo esse non possunt.
¶ Non enim in eo esse pos-
sent sicut accidētia in subiecto.cum in ipso
nullum sit accidēs:(vt in primo libro ostēsum ca.14.
est).nec etiā possent eē ipsa dei substantia.
Cū.n.relatiua sint q̄ sm̄ eē ad aliud quodā

mō se hñt. (vt phs dicit in p̄dicamentis). oꝫ ꝓ dei suba hoc ipꝫ qđ est ad aliud dice ref: q aūt hoc ipꝫ q est ad aliud dr: quodā mō ad ipso dependet. Cū nec eē nec intel-ligi sine eo posset: oporteret igit q dei suba ab alio extrinseco eēt depēdēs. ꝛ sic nō eēt ꝑ seipsum necesse eē. (vt in pᵒ libro osten-
cap. 15. sū ē). nō sūt igr hmōi relatōes ꝑꝫ rē i deo.
2 ¶ Itē. (ostensum est in primo libro) q de-
cap. 26. us oīum entiū est mensura: cōpat igit deꝰ ad alia entia. sicut scibile ad sciam nostraꝫ q eius mensura est: nā ex eo q res est vel nō est. opinio vel orō vera vel falsa est. (ꝑꝫ phm in p̄dicamentis). scibile aūt lꝫ ad sciē-tiā relatiue dicaf: tñ relatio ꝑm rē in scibili nō est. sꝫ in scia tm. (vñ ꝑm phm in. 5. me-
tex. cō. thaphisice). scibile dicif relatiue: nō qꝛ ipꝫ
20. referaf: sꝫ qꝛ aliqd aliud ad ipsum referf: di-ct: igif relationes in deo nō sunt realiter.
3 ¶ Adhuc relatōes p̄dicte dicūtur de deo nō solū respectu eoꝝ q̄ sunt in actu. sed etiā respectu eoꝝ q̄ sunt in potētia: qꝛ ꝛ eoꝝ sci-entiā hꝫ. ꝛ respectu eoꝝ dicif ꝛ primū ens ꝛ sūmū bonū. sed eius q est actu ad id qđ nō est actu: sed potentia. nō sunt relationes reales: alʼs sequeref q eēnt infinite relatio-nes actu in eodē. cū numeri infiniti in po-tentia sint maiores binario qbus oibꝰ ipse est prior. Deus aūt nō aliter referf ad ea q̄ sunt actu q̄ȝ ad ea q̄ sunt potētia: qꝛ nō mu-taf ex hoc q aliqua ꝓducit. Nō igif referf ad alia ꝑ relationē realiter in ipso exñtem.
4 ¶ Amplius cuicūqꝫ aliqd de nouo ad-uenit necesse est illud mutari. vel ꝑ se. vel ꝑ accidens. Relationes aūt quedā de nouo dicunf de deo. sicut q deus est dñs vel gu-bernator huius rei q̄ de nouo incipit eē. si igif p̄dicaref aliqua relatio realiter in deo existens: sequeref q aliqd deo de nouo ad-ueniret. ꝛ sic q mutaref vel ꝑ se vel ꝑ acci-
cap. 13. dēs. (cuius cōtrariū i pᵒ libro ostēsū est).

¶ Qꝫ relatiōes quibus deus ad res alias referfur nō sunt res extra deū exñtes. 13.



Non autem pōt dici q relationes predicte sint exi-stentes exterius quasi res ali-qua extra deum. ¶ Cū enim deus sit primum entium ꝛ summum bo-norum oporteret ad alias etiam relatiōes que sunt alique res dei relationes referri: ꝛ si ille sint iterum res alique oportebit ite-ruꝫ tertias relationes aduenire. ꝛ sic in infi-nitū. nō igr relatōes qbꝰ deꝰ ad res alias re-fertur sunt res alique extra deum exñtes.
2 ¶ Itē duplex est modus quo aliqd deno-minatiue predicatur. Denominatur enim aliquid ab eo quod extra ipsum est: sicut a loco dicitur aliquid esse alicubi. ꝛ a tempo-re aliquando. Aliquid vero denominatur ab eo q inest. sicʼ ab albedine albꝰ. ¶ A re-latione vero non inuenitur aliquid denomi-nari quasi exterius existente. sꝫ inherente: non enim denominatur aliquis pater nisi a paternitate que ei inest. Non igitur pōt esse q relationes quibus deus ad creatu-ras refertur sint res alique extra ipsū. Cū igitur ostensum sit q non sint in ipso reali-ter ꝛ tamen dicuntur de deo. Relinquitur q ei attribuātur secundum solum intelligē-tie modum ex eo q alia referuntur ad ipꝫ. Intellectus enim noster intelligendo ali-quid referri ad alterum: co intelligit rela-tionem illius ad ipsum: quāuis secundum rem quandoqꝫ non referatur. ¶ Et sic eti-am patet q alio modo dicuntur de deo p̄-dicte relationes. ꝛ alia que de deo predicā-tur. Nam oīa alia vt sapientia voluntas eius essentiam predicant. Relationes vo predicte minime. sed secundum modū in-telligendi tantum: nec tamen intellectus ē falsus. ¶ Ex hoc enim ipso q intellectus noster intelligit relationes diuinorum effe-ctuum terminari in ipsum deū aliqua pre-dicat relatiue de ipso. sicut ꝛ scibile relati-ue itelligimus ꝛ significamus ex hoc quod scientia refertur ad ipsum.

¶ Qꝫ multas relationes dici de deo non derogat simplicitati diuine. 14.

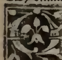


Patet ēt ex his q di-uine simpli-citati non derogat si multe relationes de ipso dicuntur quāuis eius essentiam non si-gnificent. quia sequuntur intelligendi mo-dum. ¶ Nihil enim prohibet intellectum nostrum intelligere multa. multipliciter re-ferri ad id q est in se simplex. vt sic ipꝫ sim-plex sub multiplici relatione consideret. ꝛ quanto aliquid est magis simplex: tanto est

maioris virtutis ꝛ principiū plurium: ac ꝑ boc multiplicius relatū intelligit̃:sicut punctū plurium est principiū q̃ linea: ꝛ linea q̃ superficies. boc igit̃ ꝙ multa relatiue de deo dicunt̃ eius sūme simplicitati attestat̃.

¶ Q˜ omnia que sunt:adeo sunt. 15.

cap.6. hui⁹ lib.



Quia vero ostensū ē ꝙ deus est aliquibus essendi principiū:oportet vlterius ostendere ꝙ nihil preter ipsum est nisi ab ipso. Omne.n.qđ alicui cōuenit nō ſm ꝙ ipsum est per aliquā causam cōuenit ei.sicut albū hōi.nā qđ cām nō h₃ pmū ꝛ imediatū est. vñ necesse est ꝙ sit ꝑ se ꝛ h₃ ꝙ ipsum.impossibile est aūt aliqđ vnū duobus cōuenire ꝛ vtriqȝ ſm ꝙ ipsuȝ.Q.đ.n. de aliquo ſm ꝙ ipsum dicit̃. ipsum nō excedit:sicut babere tres angulos duob⁹ rectis equales nō excedit triangulū qd ꝑdicatur eidē cōuertibiliter. Si igit̃ aliqd duob⁹ cōueniat nō cōuenit vtrīqȝ ſm ꝙ ipsuȝ ē. Impossibile est igit̃ aliqđ vnū de duobus ꝑdicari:ita ꝙ de neutro ꝑ causam dicatur: sed o₃ vel vnū eē alterius causam.sicut ignis est cā caloris corpori mixto: cū tñ vtrūqȝ calidū dicat̃:vel o₃ ꝙ aliqđ tertiū sit causa vtriqȝ:sicut duobus candelis ignis est cā lucēdi. Ess̃ aūt dr̃ de oī eo qđ est:ipossibile est igit̃ eē aliquo duo quoꝝ neutrū babeat cā₃ essendi.sed o₃ vtrūqȝ acceptorū eē ꝑ causā vel alterū alteri eē causam essendi.

Oportet igit̃ ꝙ ab illo cui nihil est cā essēdi sit oē illud qđ quocūqȝ mō ē.(Deū aūt supra ostendim⁹) bmōi ens eē cui nihil sit cā essendi.ab eo igit̃ est oē qđ quocūqȝ mō est. Si aūt dicat̃ ꝙ ens nō est ꝑdicatum vniuocū.nihilominus ꝑdicta ɔclusio seqt̃: nō enim de multis equiuoce dr̃.sed ꝑ analogiam.ꝛ sic o₃ fieri reductionē in vnum.

pri.lib. cap.13.

R˜etaci te obiectionis

2 ¶ Amp̄.qđ alicui conuenit ex sua natura ꝛ nō ex aliqua cā:minoratū in eo ꝛ deficiens eē nō pōt. Si.n.nature aliqd essentiale subtrahit̃ vel addit̃.iā altera natura erit. Sicut ꝛ in numeris accidit in quibus vnitas addita vel subtracta spēm variat. Si aūt natura vel quidditate rei integra manente aliquid minoratū inueniat̃. iā p₃ qđ illud nō simplr̃ dependet ex illa nā. sed ex aliqua alia cā per cuius remotionē minoratur. Qđ igit̃ alicui minus conuenit quā aliis nō cōuenit ei ex sua nā tm̃. sed ex alia cā.illud igitur erit cā oium in aliquo genere cui maxime conuenit illius generis ꝑdicatio. Vnde ēt qđ marie calidū est videmus eē causam caloris in oibus calidis:ꝛ qđ marie lucidū est causam oium lucidoꝝ. Deus aūt est marie ens.(vt in primo libro ostensum est).ipse igitur est causa omnium de quibus ens predicatur.

3 ¶ Adhuc secundum ordinē effectuū o₃ eē ordinē causaꝝ eo ꝙ effectus causis suis proportionati sunt. vñ o₃ ꝙ sicut effect⁹ proprii reducuntur in cās proprias: ita id qđ cōe est in effectibus propriis reducat̃ in aliquā causā cōmunē. Sicut supra particulares causas generationis huius vl illius est sol vlis cā generationis. Et rex est vniuersalis cā regiminis in regno supra prepositos regni.ꝛ ēt vrbiū singularū. Oibus aūt cōe est eē.o₃ igit̃ ꝙ supra oēs causas sit aliqua cā cui⁹ sit dare eē:prima aūt cā de⁹ ē.(vt supra osñ ē).o₃ igr̃ oia q̄ sūt a deo eē.

4 ¶ Itē qđ ꝑ essentiā dr̃ est cā oium q̄ ꝑ participationē dicunt̃.sicut ignis est cā omniū ignitoꝝ inquantū bmōi. deus aūt est ens ꝑ essentiā suā:qꝛ est ipsum eē. oē autē aliud enᵉ st ens ꝑ participationē: qꝛ ens qđ sit suū eē nō pōt eē nisi vnū.(vt in primo osñ ē). de⁹ igit̃ ē cā eēndi oib⁹ aliis.

5 ¶ Preterea oē qđ est possibile eē ꝛ non eē:h₃ aliquā causam:qꝛ in se consideratuȝ ad vtrūlibet se h₃.ꝛ sic o₃ eē aliqđ aliud ꝙ ipsum ad vnū determinet. vñ cū in infinitū ꝓcedi nō possit.o₃ ꝙ sit aliqđ necessariū qđ sit cā oiuȝ possibiliū eē ꝛ nō eē.necessariū ät quoddā ē hñs cā₃ sue necessitatis in q̄ ēt in infinitū procedi nō pōt.ꝛ sic est deuenire ad aliqd qđ ē ꝑ se necesse eē. hoc autē eē nō pōt nisi vnū.(vt in primo libro osñsum ē).ꝛ hoc ē deus.o₃ igitur oē aliud ab ipso reduci in ipsum sicut in cā essendi. cap.13. ꝛ.43.

6 ¶ Amp̄.deus ſcōm hoc factiuus est rerum ꝙ actu est.(vt supra ostensum est). ipse autem sua actualitate ꝛ perfectiōe omnes reꝝ ꝑfectiones cōprebendit.(vt in primo probatū ē).ꝛ sic ē virtualiter omnia. est igitur ipse oiuȝ factiuus.hoc aūt nō eēt si aliquid aliud esset natū eē nisi ab ipso.nihil enim natū ē eē ab alio ꝛ nō ab alio. qꝛ cap.7. hui⁹lib. cap.29.

si natum est non ab alio esse:est per seipsum necesse esse: ꝙ non potest ab alio esse. Nihil igitur potest esse nisi adeo.
6 ¶ Item imperfecta a perfectis summunt originem. vt semen ab animali. Deus autem est perfectissimum ⁊ summum ens ⁊ summum bonum. (vt in primo ostensum est) ipse igitur est omnibus causa essendi precipue cum ostensum sit quod tale nõ possit esse nisi vnum. ¶ Hoc autem diuina confirmat auctoritas. Dicitur enim in.ps. (Qui fecit celum ⁊ terram mare ⁊ omnia qui in eis sunt). Et Joan. primo. (Omnia per ipsum facta sunt ⁊ sine ipso factum est nihil). Et Ro.xi. (Et quo omnia:per quem omnia:⁊ quo omnia:ipsi gloria in secula). Per hoc autem excluditur antiquorum naturalium error qui ponebant corpora quedam non habere causam essendi. ¶ Et etiam quorūdam qui dicunt deum non esse causam substantie celi:sed solum motus.

Auc.s. scriptu.

Exclu° erro.

¶ Qꝫ deus ex nihilo ꝓducit res in eē. 16.



Ex hoc autem apparet qđ deus in esse res producit ex nullo preexistente sicut ex materia. ¶ Si.n. est aliquid effectus dei: aut preexistit aliquid illi aut non. Si non habetur propositum scilicet quod deus aliquem effectum producat ex nullo preexistēte. Si autem aliquid illi preexistit: aut est procedere in infinitum.quod non est possibile in causis materialibus. (vt philosophus probat in.2.methaphisice). Aut erit deuenire ad aliquod primum quod aliud non presupponit:quod quidem non potest esse ipe deus. (ostensum est enim in primo libro).quod ipse non est materia alicuius rei. Nec potest esse aliud a deo cui deus non sit causa essendi. (vt ostensum est). Relinquitur igitur quod deus in productione sui effectus non requirit materiam preiacentem ex qua operetur.

tex.cõ. 7.

cap.17.

2 ¶ Adhuc vnaqueqꝫ materia per formā superinductam contrahitur ad aliquam speciem. operari ergo ex materia preiacente superinducendo formam quocūqꝫ modo est agentis ad aliquam determinatam speciem. Tale autem agens est agēs particulare:cause enim causatis proportionales sunt. Agēs igitur qđ requirit ex necessitate mām piacentē ex qua opatur est agēs pticulare: deus aūt est agens sicut cā vlis essendi: (vt supra ostensum est); igitur ipse in sua actione mām preiacētē nō requirit.
3 ¶ Item quanto aliquis effectus est vlior: tanto habet propriā causam altiorem: quia quāto causa est altior:tanto ad plura virtus eius extendit. Esse autē est vlius ꝙ moueri:sunt eni quedā entiū imobilia. vt Et phi tradūt vt lapides ⁊ hmōi: oꝫ ḡ ꝙ supra cāꝫ que nō agit nisi mouēdo ⁊ transmutando sit illa causa que est primū essendi pricipium:hoc autem ostendimus esse deum. Deus igitur non agit tantūmodo mouendo ⁊ transmutādo. Oē aūt quod nō pōt producere res inesse nisi ex mā preiacēte agit solum mouendo ⁊ transmutādo:facere enim aliquid ex materia est per motū vel mutationem quandam:non ergo impossibile est producere res inesse sua mā piacēte:produ cit igitur deus res in esse sine mā piacēte.
4 ¶ Preterea quod agit tantum per motum ⁊ mutationē nō cōpetit vli cause eius quod est eē:nō .n.per motū ⁊ mutationem fit ens ex non ente simpliciter: sed ens hoc ex non ente hoc. Deus aūt est vle eēndi pn cipium. (vt ostensum est): non igitur sibi cōpetit agere tantum per motum aut per mutationem: neqꝫ igitur sibi competit indigere preiacēti materia ad aliqđ faciendū.
5 ¶ Amp. vnūqđqꝫ agēs sibi sile agit:agit eni fm ꝙ actu est illius: igitur agentis erit producere effectum: causando aliquo modo formam materie inherentem: quod est actu per formam sibi inherentē:⁊ non per totam substantiam suam: (vnde philosophus in.7.metha.).probat ꝙ res materiales habentes formas in materijs generantur a materialibus agentibus habentibus formas in materia:non a formis per se existentibus. Deus autem non est ens actu p aliquid sibi inherens. sed per totam suam substantiam. (vt supra probatum est). igitur proprius modus sue actionis est vt producat rem subsistentem totam non solum rem inherentem scilicet formam in materia. Per hunc autem modum agit omne

cap.16. hui° li.

tex.cõ. 28.

cap.18. lib.pce.

agēs qd̄ mā3 in agēdo nō reqrit. deus igit mā3 p̄iacētē nō requirit in sua actione.
6 ¶ Item materia comparatur ad agens sicut recipiens actionem que ab ipso est. Actus enim qui est agentis vt a quo: est patientis vt in quo. Igitur requiritur materia ab aliquo agente vt recipiat actionē ipsius: ipsa enim actio agentis in patiente recepta: est actus agentis ⁊ forme. aut aliqua inchoatio forme in ipso. Deus autem non agit actione aliqua quam necesse sit in aliquo patiēte recipi. quia sua actio est sua substantia. (vt supra probatū est). nō igit ad ꝓducēdū effectū requirit mā3 p̄iacētē.
cap. 9. huius 7 ¶ Preterea omne agens quod in agēdo requirit materiam preiacentem: habet materiā proportionatam sue actioni. vt quicquid est in virtute agentis totum sit in potentia materie. alias non posset in actum producere quicquid est in sua virtute activa. ⁊ sic frustra haberet virtutem ad illa. Materia autem non habet talem proportionem ad deū. Non enim in materia est potentia ad quantitatem quācūq3. (vt patet per p̄hm in. 3. phisicoꝝ). cum autem divina potentia sit simplex ⁊ infinita. (vt in
ter. cō. 50. primo ostensum est). deus igitur nō requi
ca. 44. rit mā3 p̄iacentē ex q̄ de necessitate agat.
8 ¶ Adhuc diversarum rerum diverse sūt materie. Non enim est eadem materia spiritualium ⁊ corporalium nec corporum celestium ⁊ corruptibilium. ¶ Quod quidem ex hoc patet quod recipere quod est ꝓprietas materie non eiusdem ratiōis est in predictis. Nam receptio que est in spiritualibus est intelligibilis. sicut intellectus recipit species intelligibilium non secundū eē materie. Corpora vero supercelestia recipiunt innovationem situs. Non autem innovationem essendi: sicut corpora inferiora. Non est igitur vna materia que sit in potentia ad esse vniversale. Ipse autem deus est totius eē causa vniversaliter: ipsi igitur nulla materia proportionaliter respondet. non igitur materiam ex necessitate reqrit.
9 ¶ Amplius quorūcūq3 in rerum natura est aliqua proportio ⁊ aliquis ordo. oportet vnum eorum esse ab alio vel ambo ab aliquo tertio. oportet enim ordinem in vno constitui respondendo ad aliud: alias ordo vel proportio esset a casū quem in primis rerum principiis ponere est impossibile: qr sequeretur magis omnia alia esse a casu. Si igitur sit aliqua materia divine actioni proportionata. oportet vel q̄ alterum sit ab altero vel vtrunq3 a tertio. Sed cum deus sit primum ens ⁊ prima causa: non potest esse effectus materie nec potest esse ab aliqua tertia causa. Relinquitur igitur si invenitur aliqua materia proportionata divine actioni: quod illius ipse sit causa.
10 ¶ Adhuc quod est in entibus primum oportet esse causam eorum que sunt. si eni non essent causata: non essent ab ipso ordinata. (vt iam ostensum est). inter actum autem ⁊ potentiam talis est ordo q̄ licet in vno ⁊ eodem quod quandoq3 est potentia quandoq3 actu potentia sit prior tempore q̄3 actus licet actus sit prior natura: tamen simpliciter loquendo oportet actum potentia priorem esse: quod patet ex hoc q̄ potentia non reducitur in actum nisi per ens actu. Sed materia est ens in potentia: ergo oportet q̄ deus qui est actus primus ⁊ purus sit simpliciter ea prior: ⁊ per consequens cā ipsius. Non ergo sue actioni presupponitur materia ex necessitate.
11 ¶ Item materia prima aliquo modo est: quia est ens in potentia. Deus autem est causa omnium que sunt. (vt supra ostēsum est). deus igitur est causa materie prime cui nulla preexistit. divina igitur actio naturā preexistentem nō requirit. ¶ Hāc Auc. s. scriptu.
autem veritatem divina scriptura confirmat dicens Gen. primo. (In principio creavit deus celum ⁊ terram). nihil enim est aliud creare quam absq3 materia preiacenti aliquid in esse producere. ¶ Ex hoc Exclu. erro.
autem confutatur error antiquorum philosophorum qui ponebant materie omnino nullam causam esse eo quod actiōibus particularium agentium semper videbant aliquid actionis preiacere: ex quo opinionem sumpserunt omnibus communem q̄ ex nihilo nihil fit: quod quidem in particularibus agentibus verum est. Ad vniversalis autem agentis qued est totius esse activum cognitionem nondum pervenerant quoniam nihil in sua actione presupponere necesse est.

¶ Q̄ creatio nõ ē mot⁹ neq̃ mutatio. 17.



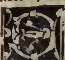
Oc aūt ostenso ma nifestū ē q̃d dei actio q̄ ē absq̃ mā p̄eia cēte ꝛ creatio vocat non fit motus neq̃ mutatio proprie loquendo. Motus enim omnis vel mutatio est actus existentis in potentia scdm q̄ huiusmodi. In hac aūt actione non p̄e existit aliqd in potētia q̄ suscipiat actionē. (vt iā ōnsū ē). igr̄ nõ ē mot⁹ neq̃ mutatio.

2 ¶ Itē extrema motus vel mutatiōis cadunt in eundē ordinē. vel q̄ sunt sub vno gne. sicut cōtraria. vt p̄z in motu augmenti ꝛ alterationis ꝛ s̄m locū latiōis: vel quia cōicant in vna potentia mãe vt priuatio ꝛ forma in generatiōe ꝛ corruptiōe. Neutrū aūt pōt dici in creatione. potētia enim ibi nõ est nec aliquid eiusdē generis q̃d p̄supponatur creationi. (vt p̄batum est). igitur non est ibi: neq̃ motus: neq̃ mutatio.

3 ¶ Preterea in omni mutatione vel motu oportet esse aliquid aliter se hñs nunc ꝛ prius. hoc. n. ipsum nomē mutationis oñdit: vbi aūt tota suba rei in esse producitur nõ pōt eē aliq̃d idem aliter ꝛ aliter se hñs: q̄ illud non esset productum: sed productioni p̄suppositū: nõ ē ergo creatio mutatio.

4 ¶ Adhuc o3 q̄ motus vel mutatio duratōe p̄cedat id q̃d fit p mutationē vel motū. q̄ factū eē ē principiū getis ꝛ terminus motus. vñ o3 oēm mutationē eē motū vl terminū motus q est successiuus. ꝛ pp hoc q̄ fit nõ est. q̄ quādiu durat motus aliqd fit ꝛ non est: in ipso aūt termino motus in quo incipit quies: iā nõ fit aliqd, sed factū est. In creatione autem non potest hoc esse q̄ si ipsa creatio precederet vt motus vel mutatio oporteret sibi p̄stitui aliq̃d subiectum. quod est contra creationis rōne3: creatio igitur nõ est motus neq̃ mutatio.

¶ Q̄ creatio non potest impugnari p rationes sup̄tas ex nā mot⁹ vl mutatōis. 18.



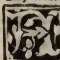
Ex hoc aūt apparet vanitas ipugnantiū creationē per rōnes sumptas ex nā motus vel mutationis. vtpote q̄ o3 creationem vt ceteros motus vel mutatiōes esse in aliquo subiecto. ꝛ q̄ o3 nõ eē trāsmutari in esse: sicut ignis transmutatur in aerem.

Nõ. n. ē creatio mutatio: s3 ipsa depēdētia eē creati ad p̄ncipiū a quo instituit: ꝛ sic est de genere relationis: vñ nihil prohibet ea3 in creato esse sicut in subiecto: dicit tñ creatio esse mutatio quedam s̄m modum intelligendi tantum inquantum scilicet intellectus noster accipit vnam ꝛ eādem re3 vt nõ existentem prius. ꝛ postea existente3.

2 ¶ Apparet ēt. si creatio relatio q̄dam est q̄ res q̄dā est: ꝛ neq̃ increata est: neq̃ alia creatiōe creata. Cū. n. effectus creatus realiter depēdeat a creatore: o3 hmōi relationē eē rē q̄uādā: ois aūt res adeo ineē p̄ducta. Est igit in eē a deo p̄ducta: non tñ alia creatione creata: q̄z ipsa creatura prima q̄ p eā creata dicit: q̄ accidētia ꝛ forme sicut per se non sunt: ita nec per se creantur, cu3 creatio sit productio entis: sed sicut in alio sunt. ita in alijs creatie creantur.

3 ¶ Preterea relatio non refertur ad aliā relationem quia sic esset abire in infinitu3: sed per seipsam refertur quia essentialiter relatio est. Nõ igit alia creatiōe opus ē q̄ ipsa creatio creat: ꝛ sic in infinitū procedat.

¶ Q̄ creatio est absq̃ successione. 19.



Apparet autē ex predictis q̄ omnis creatio absq̃ successione est. Na3 successio p̄pria ē motui. creatio aūt neq̃ ē motus: neq̃ terminus mot⁹ sicut generatio: igit nulla ē i ipso successio.

2 ¶ Item in omni motu successiuo est aliquod mediu3 inter eius extrema: quia medium est ad quod continue motum primo venit q̄z ad vltimum. inter esse autem ꝛ nõ eē q̄ sunt q̄si extrēa creatiōis nõ pōt eē aliq̃d mediū: igit nõ ē in creatione successio.

3 ¶ Adhuc in omni factione in qua est successio: fieri est ante factum esse: (vt probatur in. 6. phisicorum). Hoc autem in creatione nõ potest accidere. quia fieri quod p̄cederet factum esse creature indigeret aliquo subiecto quod non posset esse ipsa creatura: de cuius creatione loquimur. quia illa non est ante factum esse: nec etiam in factore: non eni moueri est actus mouētis: s3 moti. Relinquit igit q̄ fieri haberet pro subiecto aliquam materiam facti p̄existen- tex. c6. 59.

tem: qđ est ↄtra rōnez creatiōis. ipossibile est igitur in creatione successionem esse.

4 ¶ Amplius: omnem factionem successiuam in tēpore oꝫ esse. prius eni ꝛ posterius in motu numerantur tēpore. simul aūt diuiditur motus ꝛ tēpus ꝛ id super quod trā sit motus: quod quideꝫ in motu locali manifestum est. nam in medietate tēporis regulariter motum pertransit medium magnitudinis: diuisio autem in formis respondens diuisioni temporis attenditur secundum intensionem ꝛ remissionem: vt si aliquis in tanto tempore tantum calefit: ꝛ in minori minus: secundum hoc igitur pōt eē successio in motu vel quacūqꝫ factione ꝙ id ſm qđ est motus ē diuisibile: vel ſꝫ quātitatē vt in motu locali ꝛ in augmento. vel ſm intēsionē ꝛ remissionē sicut i alteratione. Hoc aūt ſm cōtingit duplr. ¶ Uno mō qꝛ ipsa forma q̄ est terminus motus ē diuisibilis ſm intensionē ꝛ remissionē: sicut patet cum aliquid mouetur ab albedinem. ¶ Alio modo quia talis diuisio contingit in dispositionibus ad talem formaꝫ: sicut fieri ignis successiuum est per alterationem precedentem circa dispositiōes ad formam: ipsum autem esse substātiale creature non est diuisibile modo predicto. quia substātia non suscipit magis ꝛ minus: nec in creatione precedunt dispositiones materia non preexistente: nam dispositio ex parte materie est. Relinquitur igiꝛ ꝙ in creatione non potest esse aliqua successio.

5 ¶ Preterea successio in rerum factionibus ex defectu materie prouenit: que non sufficienter est a principio ad receptionem forme disposita: vñ quando mā iam perfecte disposita est ad formam: eam recipit in instanti: ꝛ inde est ꝙ quia diaphanum semper est in vltima dispositione ad lucē statiꝫ ad presentiā lucidi in actu illuminatur: nec aliquis motus precedit ex parte illuminabilis: sed solum motus localis ex parte illuminantis per quem sit presens. In creatione aūt nihil perigitur ex parte materie nec aliqd deest agēti ad agendū qđ postea per motum ei aduenıat cum sit imobilis: ca°.13. (vt in primo huius operis ostensum est). Relinquitur igitur ꝙ creatio fit in istāti. vñ simul aliqd dū creaꝛ creatū est. sicut simul illuminatur ꝛ illuminatū est. ¶ Et idē est Auc. 8. ꝙ scriptura diuina creationē reꝝ indiuisi- scriptu. bili factaꝫ pronūciat dicēs. (In principio creauit deus celū ꝛ terrā). quod quidē pncipium Basilius pricipiū tpis exponit: qđ opꝫ eē idiuisibile. (vt in. 6. phisicoꝝ ꝓbaꝛ). ter.cō.

¶ Qḋ nullum corpus potest creare. 20. 24. ꝛ infra.



Ex hoc autem apparet euidēter ꝙ nullū corpus pōt aliqd ꝑ modū creationis ꝓducere. ¶ Nullum enī corpus agit nisi moueaꝛ eo ꝙ oporteat agēs ꝛ patiēs eē simul vel faciēs ꝛ factum simul aūt sūt que in eodē loco sunt. (vt habetur in qnto phisicoꝝ). locū autē nō acqrit corpus nisi ꝑ motum: nullum autē corpus moueꝛ nisi in tēpore: quicqd igitur fit ter.cō. 22. per actionē corporis fit successiue. Creatio autē. (vt ostēsum est). non habet successionem: nihil igitur potest a corpore quocūqꝫ per moduꝫ creationis produci.

2 ¶ Preterea omne agēs ꝙ agit inquantum moueꝛ: de necessitate mouet illud in quod agit: factū eni ꝛ passum consequitur dispositionē faciētis ꝛ agētis. eo ꝙ omne agens agit sibi simile. vnde si agēs non in eadē dispōne se habēs agit inquātum per motuꝫ variaꝛ: opꝫ ꝙ etiā in patiēte ꝛ facto quedā renouatio dispōnum fiat: quod sine motu eē non pōt: omne aūt corpus nō mouet nisi motū. (vt probatū est). nihil igitur fit a corpis actione nisi ꝑ motū vel mutationē facti. Creatio aūt nō est mutatio nec motus: (vt ostēsum est. igitur nullum corpus potest aliquid producere creando.

3 ¶ Item cū agēs ꝛ factum oporteat sibi eē similia: nō potest eē productiuū totiꝰ substantie facti qđ nō tota sua substātia agit. (sicut ecōuerso ꝓbat phs in. 7. metaph.). ꝙ forma sine mā q̄ tota se agit nō pōt esse ter.cō. causa ꝓxima generatiōis ſm quā sola for- 28. ma in actu educitur: nullū aūt corpus tota sua substātia agit: ꝛ si totū agat: qꝛ cum oē agēs agat ꝑ formā qua actu est: illud soluꝫ ꝑ suam substātiā agere poterit: cuius est tota substātia forma: qđ de nullo corpe pōt dici: cū omne corpꝰ hēat māꝫ eo ꝙ omne corpus est mutabile: ergo nullū corpus potest aliquid ꝓducere ſm totam eius substā

tiam: quod est de ratione creationis.
4 ¶ Amplius creare non est nisi potentie infinite: tanto enim est maioris potentie agens aliquod quanto potentiam magis ab actu distantem in actum reducere potest: ut quod potest ex aqua ignem producere quam quod ex aere: unde ubi omnino potentia preexistens subtrahitur: exceditur omnis determinate substantie proportio: et sic necesse est potentiam agentis que aliquid instituit: nulla potentia preexistente: excedere omnem proportionem que posset considerari ad potentiam agentis aliquid ex materia faciendis: nulla autem potentia corporis est infinita
tex. co. 80. (ut probatur a philosopho in .8. phisicorum). nullum igitur corpus potest aliquid creare quod est ex nihilo aliquid facere.
tex. co. 10. 5 ¶ Adhuc movens et motum faciens et factum oportet simul esse. (ut probatur in .7. phisicorum). corpus autem agens non potest adesse suo esse ctui nisi per contactum quo tangentia ultima simul sunt: unde impossibile est aliquod corpus agere nisi tangendo. Tactus autem alicuius ad alterum est: et sic ubi non est aliquid preexistens preter agens sicut in creatione accidit: tactus esse non potest: nullum igitur corpus potest agere creando.
exclusio erro. Patet igitur falsitas positionis quorundam dicentium substantiam celestium corporum causam materie elementorum esse: cum materia causam habere non possit: nisi id quod creando agit: eo quod ipsa est primum motus et mutationis subiectum.

¶ Quod solius dei est creare. 21.

Ex premissis etiam ulterius ostendi potest quod creatio est propria dei actio: et quod eius solius est creare. Cum enim secundum ordinem agentium sit ordo actionum: eo quod nobilioris agentis nobilior est actio: oportet quod prima actio sit primi agentis propria: creatio autem est prima actio: eo quod nullam aliam presupponit: omnes alie presupponunt eam: est igitur creatio propria dei solius actio qui est agens primum.

2 ¶ Item ex hoc ostensum est quod deus creat res: quia nihil potest esse preter ipsum ab eo non creatum: hoc autem nulli alii convenire potest cum nihil aliud sit universalis causa essendi nisi deus: soli ergo deo competit creatio sicut propria eius actio.

3 ¶ Adhuc effectus suis causis proportionaliter respondet ut scilicet effectus in actu causis actualibus attribuamus: et effectus in potentia causis que sunt in potentia: et similiter effectus particulares causis particularibus: universalibus vero causis universales effectus. (ut docet philosophus in .2. phisicorum): esse autem tex. c. 6. est causatum primum: quod est ratione sue co 38. munitatis apparet: causa igitur propria essendi prima simpliciter est agens primum et universale quod deus est: alia vero agentia non sunt causa essendi simpliciter: sed causa essendi hoc ut hominem vel album: esse autem simpliciter per creationem causatur quod nihil presupponit quia non potest aliquid preexistere quod sit extra ens simpliciter: per alias factiones fit hoc ens vel tale: nam ex ente preexistente fit hoc ens vel tale: ergo creatio est propria dei actio.

4 ¶ Amplius quicquid est causatum secundum aliquam naturam non potest esse prima causa illius nature: sed secunda et instrumentalis: sortes enim quia habet sue humanitatis causam: non potest esse prima humanitatis causa: quia humanitas sua si fit ab aliquo causata: sequeretur quod esset sumpsius causa: cum sit id quod est per humanitatem: et ideo oportet quod generans univocum sit quasi agens instrumentale respectu eius quod est causa primaria totius speciei. Et inde est quod oportet omnes causas inferiores agentes reduci in causas superiores sicut instrumentales in primarias: omnis autem alia substantia preter deum habet esse causatum ab alio. (ut supra probatum est). Impossibile est igitur quod sit causa essendi nisi sicut instrumentalis et agens in virtute alterius: instrumentum autem numquam adhibetur ad causandum aliquid nisi per viam motus. est enim ratio instrumenti quod sit movens motum: creatio autem non est motus. (ut ostensum est). nulla igitur substantia preter deum potest aliquid creare.

5 ¶ Item instrumentum adhibetur propter convenientiam eius cum causato ut sit medium inter causam primam et causatum et attingat utrunque: et sic influentia primi perveniat ad causatum per instrumentum: unde oportet quod sit aliquid recipiens primi influentiam in eo quod per instrumentum causatur quod est contra rationem creationis: nam nihil presupponit. Relinquitur igitur quod nihil aliud preter deum potest creare: neque sicut principale agens neque sicut instrumentum.

6 ¶ Preterea omne agens instrumenta-
le exequitur actionem principalis agentis
per aliquam actionem propriam et conna
turalem sibi: sicut calor naturalis generat
carnem dissoluendo et dirigendo. et serra
operatur ad perfectionem scamni secando.
si igitur aliqua creatura sit qui operatur
ad creationem sicut instrumentum primi
creãtis: oportet quod hoc operetur per ali-
quam actionem debitam et propriam sue
nature: effectus autem respondens actioni
proprie instrumenti est prior in via genera
tionis quam effectus respondens principa
li agenti: ex quo prouenit quod primo agẽ
ti finis vltimus respondet: prius enim est se
ctio ligni quam forma scamni: et digestio
cibi quam generatio carnis: oportebit igi-
tur aliquid esse effectum per propriaz ope
rationem instrumentalis creãtis: quod sit
prius in via generationis quam esse quod
est effectus respondens actioni primi cre-
antis. Hoc autem est impossibile: nam
quanto aliquid est communius: tanto est
prius in via generatiõis: sicut prius est ani
mal q̃z homo in generatione hominis. (si-
cut phus dicit in libro de generatione ani
maliuz). ĩpossibile ẽ ergo qd aliq̃ creatura
creet: sicut pncipale agẽs aut ĩstrumẽtalr.
7 ¶ Item q est secundum aliquam natu-
ram tantum: non potest esse simpliciter il
lius nature causa: esset eniz suiipsius cã. po
test autem esse causa illius nature in hoc: si
cut Plato est cã humane nature in Sor-
te. non autem simpliciter eo q ipse ẽ crea
tus in humana natura: quod autẽ est causa
alicuius in hoc est attribuens naturaz cõ-
munẽ alicui per qd specificatur vel indiui
duatur quod nõ potest eẽ per creationem
que nihil psupponit cui aliqd attribuat per
actionẽ: ĩpossibile ẽ igit aliquod ens creatũ
esse causam alterius per creationem.
8 ¶ Amplius cum omne agens agat sm
q actu est: oportet moduz actionis eẽ sm
modum actus illius rei: vnde calidũ quod
est magis in actu caloris magis calefacit.
Cuiuscunqz igitur actus determinatur ad
genus et ad speciem et accidens: eius Vtu-
tem oportet eẽ determinatam ad effectus
similes agenti inquantum huiusmodi ex
eo quod omne agens agit s Lr simile: nihil
aũt q hz eẽ determinatũ põt esse sile' effe-
ctui generis vel speciei eiusdem nisi secun
dum rationez generis vel speciei. Nam se
cundum quod est hoc aliquid vnũquodqz
est ab alio distinctum. Nihil igitur cuius
esse finitum est: potest per suam actionem
esse causa finalis alterius nisi quantuz ad
hoc q habz genus aut speciẽ: nõ autẽ quã
tum ad hoc q subsistit ab alijs distinctuz:
omne igitur agẽs finitũ presupponit ad su
am actionem: hoc vnde causatũ suũ indiui
dualiter subsistit: nõ ergo creat: sed solum
hoc est agẽtis cuius esse ẽ infinitum quod
est omnis entis comprehendens similitu-
dinem. (vt supra ostensum est).
9 ¶ Adhuc cum oẽ quod fit ad hoc fiat vt
sit: oportet si aliquid fieri dicatur qd prius
fuerit q hoc nõ fiat p se: sed per accidẽs: p
se Vo illud quod prius nõ fuerit vt si ex al
bo fiat nigrũ. fit quidẽ nigrũ et coloratuz: sz
nigrum p se: q2 fit ex nõ nigro: coloratũ au
tem p accidẽs. Nã prius coloratum erat.
Sic igitur cũ fit aliquod ens vt homo vel
lapis: homo quidẽ per se fit: q2 ex nõ homi
ne: ens autẽ per accidẽs: q2 non ex nõ ente
simpliciter: sed ex nõ ente hoc. (vt phus di ter. cõ.
cit in primo phisicorum). Cum ergo ali- 76.
quid fit omnino fit ex non ente: ens per se
fiet: oportet igitur quod ab eo qui est per se
causa essendi procedat. Nam effectus pro
portionaliter reducuntur in causas: hoc au
tem est primum ens solum quod est cau-
sa entis inquantum huiusmodi est: alia ve-
ro sunt causa essendi per accidens: et non
esse per se. Cuz igitur producere ens ex nõ
ente preexistente sit creare: oportet quod so
lius dei sit creare. ¶ Hinc autem verita- Auc. e.
ti sacre scripture auctoritas attestatur que scriptu.
deum omnia creasse affirmat Gene. pri
mo. (In principio creauit deus celum et
terram). Damasce. etiam in secundo sen-
tentiarum dicit. (Quicunqz vero aiunt caº. 3º.
angelos creatores esse cuiuscunqz substan-
tie. Hi omnes sunt patris sui diaboli filij:
creature enim existentes non sunt creato-
res). ¶ Per hoc autem destruitur quo- Exclo.
rundam philosophorum error qui dixerũt errors.
deum creasse primam substantiam separa Auic. 9.
tam: et ab ea fuisse creatam secundaz: et sic metb^ce.
quodam ordine vsqz ad vltimam.

¶ Quod deus sit omnipotens. 22.



Ex hoc autem apparet q diuina v̄tus non determinatur ad aliquē vnū effectum. ¶ Si enim solius dei creare est ab ipso immediate: producta esse opꝫ quecūqꝫ a sua causa produci non possunt nisi per modū creationis. Huiusmodi autē sunt omnes substātie separate: que nō sunt composite ex materia ꝛ forma quas nūc eē supponat: ꝛ similiter omnis materia corporalis. Hec igit diuersa exīstētia pdicte v̄tutis imediate effectus sūt. nulla autē v̄tus ꝓducēs imediate plures effectus nō ex materia: est determinata ad vnum effectum. Dico autē imediate: qꝛ si per media ꝓduceret posset ꝓuenire diuersitas ex parte mediorꝫ causarꝫ. Dico etiaꝫ nō ex materia: qꝛ idē agens ꝛ eadē actione causat diuersos effectus sꝫ materie diuersitatem: sicut calor ignis qui indurat lutuꝫ ꝛ liquefacit ceram. Dei igitur virtus non est determinata ad vnum effectum.

2 ¶ Item omnis v̄tus perfecta ad ea oīa se extendit ad que suus p se ꝛ ꝓprius effectus se extēdere potest: sicut edificatiua ad omnia se extēdit si pfecta sit que possūt rationem habere domus: v̄tus autē diuina est p se causa essendi: ꝛ eē est eius proprius effectus. (vt ex supradictis patꝫ). ergo ad omnia illa se extēdit que rationi entis non repugnāt: si enī in quēdam tātum effectū v̄tus eius posset nō eēt per se causa entis inquātum huiusmodi: sed huius entis: rationi autē entis repugnat oppositū entis: quod est nō ens. Oīa igitur deus potest q in se rationē nō entis nō includunt. hec autem sunt que cōtradictionē implicāt. Relinquitur igitur q quicquid contradictionem non implicat deus potest.

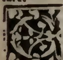
3 ¶ Adhuc oē agens agit inquātum actū est: sm igit modū actus vniuscuiusqꝫ agētis est modus sue v̄tutis in agēdo: hō enī generat hominē: ꝛ ignis ignē: deus autem est actus pfectus in se omniū perfectiones habēs. (vt supra ostēsum est). Est igit sua v̄tus actiua pfecta ad oīa se habēs q̄cūqꝫ nō repugnant rationi eius quod est esse in actu: hoc autē est solum qd contradictionē implicat: omnia igit preter hoc deus pōt.

4 ¶ Amplius omni potētie passiue respōdet potētia actiua: potētia enim ꝓpter actū est sicut materia ꝓpter formā. nō potest autē ens in potētia consequi q sit actu nisi per v̄tutem alicuius existētis in actu. ociosa esset igitur potētia nisi esset v̄tus actiua agentis: que eā in actu reducere possit: cum tamē nihil sit ociosum in rebus nature: ꝛ per hunc modū videmus q oīa que sunt in potētia materie generabiliū ꝛ corruptibilium possūt reduci in actū per v̄tutem actiuā: que est in corpore celesti: qd est primum principiū actiuum in natura. Sicut autē corpus celeste est primū agēs respectu corporꝫ inferiorꝫ: ita deus est primum agens respectu totius entis creati: quicqd igitur est in potētia entis creati: totū hoc deus p suā v̄tutē actiuā facere pōt: in potentia aūt entis creati est omne quod enti creato nō repugnat sicut in potētia nature humane sunt omnia que naturaꝫ humanam nō tollunt: omnia igitur deus potest.

5 ¶ Preterea q effectus aliqs non subsit potētie alicuius agētis pōt ex tribus contingere. ¶ Vno modo p hoc q nō habet cuꝫ agēte affinitatē vel similitudinē: agēs enim oē agit sibi simile aliquo mō: vnde v̄tus que est in semine hominis non potest producere brutū vel plantā: bō hominē autem potest qui tamē predicta excedit. ¶ Alio modo ꝓpter excellētiam effectus qui transcendit ꝓportionē virtutis actiue: sicut virtus actiua corporalis non potest producere substantiam separatam. ¶ Tertio modo ꝓpter materiam determinataꝫ ad effectum in quē agens agere non potest: sicut carpētarius nō potest facere serram quia sua arte non potest agere in ferruꝫ ex quo fit serra. ¶ Nullo autē istorꝫ modorū potest aliquis effectus subtrahi diuine v̄tuti. Neqꝫ enim ꝓpter dissimilitudinem effectus aliquid ei impossibile esse potest: cum omne ens inquantuꝫ habꝫ esse sit ei simile (vt supra ostēsum est). Nec etiam ꝓpter effectus excellētiam cū ostēsum sit q deus est supra omnia entia in bonitate ꝛ pfectione. ¶ Nec iterum ꝓpter defectum materie: cū ipse sit causa materie que nō ē possibilis causari nisi p creationē: ipse etiam in

Marginal notes: "ca. pce." (beside "effectus. (vt ex supradictis"); "caº.29. pri.li." (beside "habēs. (vt supra ostēsum est)"); "cap. 15. huiᵒlib." (beside "(vt supra ostēsum est). Nec etiam")

agendo nõ requirit mat.r.am cũ nullo p̃-
existente rem in esse producat: et sic propter
materie defectũ eius actio ipediri non po
test ab effectus productione. Restat igitur
ꝙ diuina virtus non determinetur ad ali-
quem effectum: sed simpliciter omnia po-
Auc. s. test: quod est eũ esse omnipotentẽ. ¶ Hic
scriptu. est ẽt ꝙ diuina scriptura fide tenendũ hoc
tradit. Dicit n. Geñ. 17. ex ore dei. (Ego
deus omnipotens ambula corã me et esto
perfectus). et Job. 42. (Scio quia omnia
exclusio potest): et Luce. i. ex ore angeli. (Non erit
erro. ĩpossibile apud deũ omne verbũ). Per
hoc aũt euacuatur quorundã phorũ error
qui posuerunt adeo immediate p̃duci vnũ
effectum tantum quasi virtus eius ad illi-
us p̃ductionẽ determinata esset. et ꝙ deus
nõ põt aliqd facere: nisi ſm ꝙ cursus rerũ
nãliũ se hʒ: de quibus dr̃ Job 22. (Quasi
nihil possit omnipotens estimabant eũ).
¶ Qḋ deus non agit per necessitatem na-
ture. 23.



Ex hoc autem ostẽditur ꝙ deus agit in crea
turis non ex necessitate natu-
re: sed per arbitrium volunta
tis. ¶ Omnis enim agentis per necessita-
tem nature virtus determinatur ad vnum
effectũ: et inde est ꝙ omnia naturalia sem-
per eueniunt eodem modo: nisi sit impedi-
mentum: non autẽ voluntaria. Diuina vir
tus aũt nõ ordinat̃ ad vnũ effectũ tãtũ: (vt
ca.22. supra ostensum est): deus igitur non agit
hui⁹ li. per necessitatẽ nature: sed per voluntatẽ.
2 ¶ Adhuc quicquid non implicat contra-
dictionẽ subest diuine potẽtie. (vt ostensũ
est): multa autem non sunt in rebus crea-
tis: que tamen si essent contradictionẽ nõ
implicarent: sicut patet precipue circa nu-
merum et quantitates et distantias stella-
rum et aliorum corporum in quibus si ali-
ter se haberet ordo rerum: contradictio nõ
implicaretur. multa igitur subsunt diuine
potentie que in rerum natura non inueni-
untur. Quicunque autem eorum que po-
test facere quedam facit et quedam non fa-
cit: agit per electionem voluntatis et non p
necessitatem nature: deus igitur non agit
per necessitatem nature. sed per voluntatẽ.
3 ¶ Itẽ vnũquodqʒ agẽs hoc mõ agit ſm
ꝙ similitudo facti est in ipo. oẽ enĩ agens
agit sibi simile. oẽ autẽ quod est in altero
est i eo p modũ eius in quo ẽ: cũ igit̃ deus
sit p essentiam suã intelligẽs: (vt supra pro ca.45.
batũ est): opʒ ꝙ siltudo effectus sui sit in li.pri.
eo per modum intelligibilẽ: igit̃ per intelle-
ctũ agit. intellectus autem non agit aliquẽ
effectũ nisi mediãte volũtate cui⁹ obiectũ
est bonũ itellectũ qḋ mouet agẽtẽ vt finis.
de⁹ igit̃ p volũtatẽ agit ñ p necẽitatẽ nature.
4 ¶ Amplius. (ſʒ philosophũ. 9. meth.). tex.cõ.
duplex est actio: vna que manet in agente 16.
et est perfectio ipsius vt videre. alia que trã
sit in exteriora: et est perfectio facti sicut cõ
burere in igne. Diuina autem actio nõ po
test esse de genere illarũ actionum que nõ
sunt in agente cũ sua actio sit sua substan-
tia. (vt in primo ostensum est). oʒ igitur ꝙ ca.46.
sit de genere illarum actionum que sunt in
agẽte et sunt quasi p̃fectio ipsius. huiusmõi
aũt nõ sunt nisi actiones cognoscẽtis et ap-
petentis: deus igitur cognoscendo et volen
do agit et operatur. non igitur per necessi-
tatem nature: sed per arbitrium volũtatis.
5 ¶ Adhuc deum agere propter finem ex
hoc manifestum esse potest: ꝙ vniuersum
non est a casu: sed ad aliquod bonum ordi- vel.12.
natur. (vt patet per philosophũ in. xi. me tex.cõ.
tha.). primum autem agens propter finem 52.
oportet esse agens per intellectum et volun
tatem. ea enim que intellectu carent: agũt
propter finem sicut in finem ab alio dire-
cta. Quod quidem in artificialibus patet:
nam sagitte motus est ad determinatum
signũ ex directione sagittantis: simile aũt
esse oportet in naturalibus. Adhuc enĩ ꝙ
aliquid directe in finem debitum ordine-
tur: requiritur cognitio ipsius finis: et eius
quod est ad finem. et debite proportionis in
ter vtrunqʒ ꝙ solum intelligentis est. Cũ
igitur deus sit primũ agẽs: nõ agit p necessi
tatẽ nature: sed per intellectum et volũtatẽ.
6 ¶ Preterea quod per se agit prius ẽ eo
quod per aliud agit. omne enim quod est p
aliud reducit̃ in id qḋ est per se ne in infi-
nitum procedatur. Qui autem sue actio-
nis non est dominus non per se agit: agit
enim quasi ab alio actum non quasi per se
ipsum agens: oportet igitur primum agẽs

hoc modo agere quod sui actus dominus fit: nō est aut aliqs dominus sui actus: nisi p voluntatem. Oportet igitur deū qui est primum agens per voluntatem agere non per nature necessitatem.

7 ¶ Adhuc primo agenti debetur prima actio sicut τ primo mobili primus motus sed nāliter actio volūtatis ē prior q̄ actio nature: illud.n. nāliter prius est quod est pfectius: licz in vnoquoqz sit tēpore posterius: actio aūt agētis per voluntatē est perfectior: quod ex hoc patz q perfectiora sunt ea apud nos que p voluntatē agunt q̄ que p nature necessitatē: ergo deo q est primum agens debetur actio que est p volūtatem.

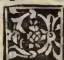
8 ¶ Amplius ex hoc idē apparet q vbi cōiungitur vtraqz actio: superior est virtus q̄ agit per voluntatē ea que agit per naturaz τ vtitur ea quasi instrumēto. Naz in hoie superior est intellectus qui agit p voluntatez q̄ anima vegetabilis que agit nature necessitatem: diuina aūt virtus est suprema in omnibus entibus: igit ipsa agit in res omnes p voluntatē nō p nature necessitatem.

9 ¶ Item voluntas habz pro obiecto bonum fm rationē boni: natura autē nō attingit ad communē rationem boni: sed ad hoc bonuz quod est sua perfectio: cum igitur omne agens agat secundum q ad bonum intendit. qr finis mouet agētem: oportet q agens p voluntatem ad agēs per necessitatez nature compeτur sicut agēs vniuersale ad agens particulare: agens autez particulare se habet ad agens vniuersale sicut ea que posterius τ sicut eius instrumētum: ergo oportet q primum agens sit voluntarium: τ nō per necessitatē nāe agens.

Auc. o. scriptu. ¶ Hanc etiā veritatem diuina scriptura nos docet. Dicitur enim in.ps. (Omnia quecunqz voluit dominus fecit). τ Ephe. primo. (Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue). Et Hilarius in libro de synodis). Omnibus creaturis substantiam voluntas dei attulit). Et infra. (Talia enim cuncta creata sunt qualia ea deus facere voluit). Per hoc etiaz

Excło. errorie. remouetur error quorundam philosopho. rum qui dicebant deum agere per nature necessitatem.

¶ Q deus per suam sapientiaz agit. .23.



Ex hoc autem apparet q deus effectus suos producit fm suam sapientiam. Voluntas eni ad agēdum ex aliqua apprehēsione mouetur: bonum enim apprehēsum est obiectum volūtatis: deus autē est agens per voluntatem (vt ostēsum est). cuz igitur in deo nō sit nisi intellectualis apprehēsio: nihilqz intelligat nisi intelligendo se: quem intelligere ē sapientem esse. Relinquitur q omnia deus fm suam sapientiam operatur.

2 ¶ Item omne agēs agit sibi simile vnde opz q fm hoc agat vnūquodqz agens fm q habz similitudinē sui effect: sicut ignis calefacit fz modū sui caloris. Sed in quolibet agente p voluntatez inquantuz huiusmodi est similitudo sui effectus fm intellectus apprehēsionem: si eniz solum fm nature dispositionē inesset similitudo effectus agenti volūtario: non ageret nisi vnum: qr ratio naturalis vnius est vna tantuz: omne igitur agēs voluntariū producit effectū fm rationē sui intellectus: deus aūt agit p voluntatem. (vt ostensum est). igitur per sapiētiam sui intellectus res in eē producit

3 ¶ Amplius fm phm in pmo metaph. ordinare sapiētis est: ordinatio eni aliquoruz fieri nō potest nisi per cognitionē habitudinis: τ pportionis ordinatoruz adinuicez τ aliquid altius qd est finis eoruz: ordo.n. aliquorum adinuicē est, pter ordinem eorum ad finē: cognoscere aūt habitudines τ pportiones aliquoꝝ adinuicem est solius habentis intellectum: iudicare autē de aliquibus p causaz altissimā sapiētie est: τ sic opz q omnis ordinatio per sapientiam alicuius intelligētis fiat: vnde τ in mechanicis ordinatores edificiorum sapientes illius artificij dicuntur: res autem que sunt adeo producte ordinem adinuicem habēt. non casualem: cum sint semper vel vt i pluribus. τ sic patz quod deus res inesse produrit eas ordinādo: deus igitur per suam sapientiam res in esse produrit.

4 ¶ Adhuc ea que sunt a voluntate: vel sunt agibilia sicut actus virtutum qui sūt perfectiones operantis: vel transeunt in exteriorem materiam que factibiles dicun-

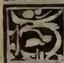
tur: et sic patet q res create sunt adeo sicut facte: factibilium autem ratio est ars. (sicut dicit philosophus). comparantur ergo omnes res create ad deum sicut artificiata ad artificem: sed artifex per ordinem sue sapientie et intellectus artificiata in eẽ producit: ergo et deus omnes creaturas per ordinem sui intellectus fecit. Hoc aũt diuina auctoritate confirmatur: nam dicitur in ps. (Omnia in sapiẽtia fecisti). Et Prouerb. 3. (Dominus sapientia fundauit terram). Per hoc autem excluditur quorundam error qui dicebant omnia ex simplici diuina voluntate depẽdere absq aliqua ratione.

6°. ethi. cap°. 5.

Auc. e. scriptu.

Erdu° erro.

¶ Qualiter deus omnipotẽs dicatur quedam non posse. 25.



Ex premissis autẽ accipi potest q quamuis de° sit omnipotens: aliqua tamẽ dicitur nõ posse. Ostẽsum est enim supra). in deo eẽ potẽtiam actiuam: potẽtiam vo passiuã in deo nõ eẽ. (vt supra in primo lib. ostensum est). fm autem vtrãq potẽtiam dicimur posse: illa igit deus nõ potest que posse potẽtie passiue est. Que autẽ huiusmodi sunt inuestigandum est. Primo quidẽ igitur potẽtia actiua est ad agere. potẽtia autẽ passiua ad eẽ: vnde in illis solis est potẽtia ad eẽ que materiam habẽt cõtrarietati subiectam: cum igitur in deo potẽtia passiua nõ sit. quicqd ad suum eẽ non ptinet: deus nõ potest: nõ potest igitur deus eẽ corpus: aut aliqd hmõi.

c°. 7°. hu° lib.

2 ¶ Adhuc huiusmodi potẽtie passiue motus actus est: deus igitur cui potẽtia passiua non cõpetit: mutari nõ potest. Potest autẽ vlterius ostẽdi et concludi q non potest mutari fm singulas mutationũ spẽs: vt q nõ potest augeri. vel minui: aut alterari: aut generari aut corrumpi.

3 ¶ Amplius cũ deficere quoddã corrũpi sit: sequitur q in nullo deficere potest.

4 ¶ Preterea defectus omnis fm priuationẽ aliquã est: priuationis aũt subiectũ potẽtia materie ẽ: nullo igit mõ põt deficere.

5 ¶ Adhuc cũ fatigatio sit p defectum virtutis: obliuio autẽ p defectũ sciẽtie: patet q neq fatigari: neq obliuisci potest.

6 ¶ Amplius neq vinci neq violẽtiã pati: hec eni nõ sunt nisi eius qd natum ẽ moueri: similiter autẽ neq penitere põt neq irasci aut tristari cũ hec omnia in pfectionem et passionẽ et defectũ sonẽt.

7 ¶ Rursus q potẽtie actiue obiectum et effectus est ens factũ: nulla aũt potẽtia operationẽ hab3 vbi deficit ratio sui obiecti: sicut visus nõ videt deficiẽte visibili in actu op3 q deus dicatur nõ posse quicqd est cõtra rationẽ entis inquãtũ est ens: vel facti entis inquãtum est factũ. Que aũt sint huiusmodi inquirẽdum est. Primo quidem igitur cõtra rationẽ entis est qd entis rationẽ tollit: tollitur aũt ratio entis p suũ oppositum: sicut ratio hominis p oppositum eius vel partiũ ipsius: oppositum autem entis est non ens: hoc igitur deus non potest vt faciat simul vnum et idem eẽ et nõ eẽ quod est contradictoria eẽ simul.

8 ¶ Adhuc contradictio in contrariis et priuatiue oppositis includitur: sequitur enim q si est album et nigrum q sit album et nõ album: et si est videns et cecum q sit vidẽs et non videns: vnde eiusdem rationis est q deus non possit facere opposita simul in esse eidem secundum idem.

9 ¶ Amplius ad remotionem cuiuslibet principii essentialis: sequitur remotio ipsius rei: si igitur deus non potest facere rem simul eẽ et non esse: nec etiam potest facere q rei desit aliquid suorum principiorum essentialium ipsa remanente sicut quod homo non habeat animam.

10 ¶ Preterea cum principia quarundam scientiarum vt logice geometrice et arihmetrice sumãtur ex solis principiis formalib⁹ rerum ex quibus essentia rei dependet: sequitur quod contraria horum principiorum deus facere non possit: sicut qd genus non sit predicabile de specie: vel quod linee ducte a centro ad circunferentiã nõ sint equales. aut q triangulus rectilineus non habeat tres angulos equales duobus rectis.

11 ¶ Hinc etiam patet quod deus non potest facere quod preteritum non fuerit nam hoc etiam contradictionem includit: eiusdem nãq necessitatis est aliquid esse dum est: et aliquid fuisse dum fuit.

12 ¶ Sũt ẽt quedã q repugnãt rõni entis.

facti inquantum huiusmodi: que etiam deus facere nõ potest: nã omne quod facit deus oportet esse factũ. Ex hoc aũt patz qđ deus nõ potest facere deum: nam de ratione entis facti est quod eẽ suum ex alia cã dependeat: quod est cõtra ratione eius quod dicitur deus: (vt ex superioribus patz).

13 ℭ Eadẽ ẽt ratiõe nõ potest deus facẽ aliquid equale sibi. nam id cuius esse ab alio nõ depẽdet prius est in eẽndo ⁊ in ceteris dignitatibus: q̃ quod ab alio depẽdet: qđ ad rationem entis facti pertinet.

14 ℭ Similiter etiã deus facere nõ potest quod aliqđ cõseruet̃ in eẽ sine ipso: naz cõseruatio eẽ vniuscuiusqz depẽdet a cã sua: vnde opz quod remota causa remoueatur ⁊ effectus: si igitur res aliq̃ possit eẽ q̃ adeo nõ cõseruaret̃ in eẽ: nõ eẽt effectus eius.

15 ℭ Rursus q2 ipse est p voluntatẽ agens illa nõ potest facere que non potest velle. ⁋ Que aũt velle nõ possit cõsiderari potest si accipiamus qualiter in diuina volũtate necessitas eẽ possit. naz quod necesse ẽ eẽ: impossibile est nõ eẽ: ⁊ qđ impossibile ẽ esse: necesse est nõ eẽ: pz autẽ ex hoc q̃ non potest deus facere se non eẽ: vel nõ eẽ bonum aut beatũ: q2 de necessitate vult se eẽ bonum eẽ ⁊ beatũ. (vt in primo oñsuz ẽ).

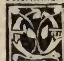
16 ℭ Item (ostensum est supra) quod deus non potest velle aliquod maluz: vnde patet quod deus peccare non potest.

17 ℭ Similiter. (ostẽsum est supra) quod dei volũtas nõ potest eẽ mutabilis: sic igitur nõ potest facere id quod est a se volitũ nõ impleri. ⁋ Sciẽdum tamẽ quod hoc alio modo dicitur nõ posse a premissis: nã premissa deus simpliciter nec velle nec facere p̃t: huiusmodi autẽ quidẽ deus facere vel velle põt: si eius volũtas vel potẽtia absolute cõsideretur: nõ autẽ si consideret̃ presupposita volũtate de opposito: nã voluntas diuina respectu creaturaꝝ necessitatem nõ habz nisi ex suppositiõe. (vt in primo ostẽsum est). ⁊ ideo omnes iste locutiones: deus nõ potest facere cõtraria his q̃ disposuit facere: ⁊ quecũqz similiter dicuntur: intelligũtur cõposite: sic eñi implicant suppositionẽ diuine voluntatis de opposito. Si aũt intelligãtur diuise sunt false: q2 respiciũt potẽtiã ⁊ voluntatẽ dei absolute.

ca. 84.

⁋ Sic autẽ deus agit p voluntatẽ. ita ⁊ p intellectũ ⁊ sciẽtiam. (vt ostẽsum est). pari igitur ratione nõ potest facere que se facturum nõ p̃sciuit: aut dimittere q̃ se facturũ presciuit: q2 nõ põt facere q̃ facere nõ vult aut dimittere que vult. ⁋ Eodẽ modo cõceditur ⁊ negatur vtrũqz. scilicet vt predicta nõ posse dicatur: nõ quidẽ absolute: sed sub conditione vel suppositione.

ℭ Qđ diuinus intellectus nõ coartatur ad determinatos effectus. 26.



Quoniam autem ostẽsum est q̃ diuina potentia ad determinatos effectus non limitatur: ac p hoc quod de necessitate nature nõ agit: sed per intellectũ ⁊ volũtatẽ ne eni forte videat̃ q̃ eius intellectus vel sciẽtia ad determinatos effectus solũmodo posset extendi. ⁊ sic agat ex necessitate sciẽtie: q̃uis nõ ex necessitate nature. ⁋ Restat ostẽdere q̃ eius sciẽntia vel intellectus null' effectuum limitibus coartatur. ⁋ Ostẽsuz est eñi supra q̃ deus omnia alia que adeo pcedere possunt cõprehẽdit suam eẽntiã intelligẽdo in quo omnia huiusmodi eẽ necessarium est p aliqualem similitudinẽ: sicut effectus virtute sunt in causa: si igitur potẽtia diuina ad determinatos effectus nõ coartatur. (vt supra ostẽsum est). necessarium est ⁊ de eius intellectu similem sciẽtiam proferre. Conc̃l. cap. 55. precedẽ.

2 ℭ Adhuc diuine essentie infinitatem: (supra ostẽdimus). infinitum autẽ quãtalibet aditione finitoꝝ facta adequari non potest quin in infinitũ excedat quãtalibet finita: si etiã numero finita existãt: nihil autẽ aliud pter deũ q̃stat eẽ scḋm eẽntiã infinitũ cũ oia alia sz eẽntie rationẽ sub determinatis generibus ⁊ spẽbus cõcludantur: quomodocunqz igitur diuini effectus: ⁊ quantũcũqz comprehendantur: semper in diuina essentia est vt eos excedat. Et ita plurium ratio esse posset: diuinus igitur intellect' qui perfecte diuinam essentiam cognoscit. (vt supra ostẽsuz est): omnẽ infinitatẽ effectuum transcẽdit: nõ igitur ex necessitate ad hos vel ad illos effectus coartatur.

3 ℭ Item (supra ostẽsum est). q̃ diuinus intellectus infinitoꝝ est cognitor: deus autẽ Ca. 70. pri. lib.

per sui intellectus sciam res producit in eē: causalitas igitur diuini intellectus ad finitos effectus non coartatur.

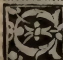
4 ¶ Amp. si diuini intellectus causalitas ad effectus aliqs quasi de necessitate agēs coartaret. hoc eēt respectu illoꝝ q ab eo ꝑducunt in eē. hoc aūt eē nō pōt. (cū supra ostensum sit). ꝙ deus intelligit ēt q̄ nec sūt nec erunt nec fuerunt. nō igitur deus agit ex necessitate sui intellectus vel scientie.

5 ¶ Pre. diuina scia cōpaꝛ ad res ab ipso ꝑductas. sicut scia artificis ad res artificiatas. quelibet aūt ars se extendit ad oia q̄ pñt contineri sub genere subiecto illius artis. sicut ars edificatoria ad oēs domos: genus aūt subiectū diuine artis est ens cū ipse ꝑ suū intellectū sit vle principiū entis. (vt supra ostensum est). igiꝛ intellectus diuinus ad oia qbus entis rō nō repugnat suam causalitatē extēdit: huius vero oia quātū est de se nata sunt sub ente contineri. nō igiꝛ diuinus itellectus ad aliquos determinatos effectus coartaꝛ. ¶ Hinc est qd̄ in ꝑs. diciꝛ. (Magnus dñs ⁊ magna virtus eius ⁊ sapiētie eiꝰ nō est numerus). Per hoc aūt excludiꝛ quoꝝdā phoꝝ positio dicentiū ꝙ ex hoc ꝙ deus seipsum intelligit fluit ab ipso de necessitate talis reꝝ dispositio quasi nō suo arbitrio limitet singula ⁊ vniuersa disponat. sicut fides catholica ꝓfiteꝛ. ¶ Sciendū tātū ꝙ quāuis diuinus intellectus ad certos effectus nō coartetur. ipse tamen sibi statuit determinatos effectus quos per suam sapientiam ordinate producat. sicut Sap. xi. diciꝛ. (Oia in numero pōdere ⁊ mensura disposuisti dñe).

scriptu re.

Exclu erro. ⁊ fuit auicene opi.

¶ Qꝫ diuina voluntas ad determinatos effectus non coartatur. 27.



Ex his etiā ostendi potest ꝙ nec eius voluntas per quā agit ad determiatos effectus necessitatē hꝫ. ¶ Volūtatē. n. suo obiecto ꝓportionatā eē oꝫ. obiectū aūt voluntatis est bonū intellectū. (vt pꝫ ex supradictis). voluntas igiꝛ ad quelibꝫ se nata est extendere q̄ ei intellectus sub boni ratione ꝓponere pōt. Si igiꝛ diuinꝰ intellectus ad certos effectus nō coartatur. (vt ostēsū ē). Relinqꝛ ꝙ nec diuina volūtas determiatos effectꝰ de necessitate ꝑducit.

2 ¶ Preterea nihil agens per voluntatem producit aliquid non volendo. (ostensū est autem supra). quod deus erga alia a se nihil vult ex necessitate absoluta: non igiꝛ ex necessitate diuine voluntatis aliqui effectꝰ procedunt. sed ex eius libera dispositione.

¶ Qualiter in rerum productione debitū iusticie inuenitur. 28.



Ostēdere autē ex ꝑdictis oportet quod deus non necessitate opatus est in reꝝ creatione quasi ex debito iusticie res in esse produxerit. ¶ Iusticia. n. (scdm̄ phm in. 5. ethicoꝝ). ad alterum est cui debitum reddit. nihil autem vniuersali reruꝫ productioni presupponitur cui aliquid debeatur. ipsa igitur vniuersalis rerum ꝓductio ex debito iusticie ꝓuenire non potuit. cap. 5.

2 ¶ Item cū iusticie actus sit reddere vnicuiqꝫ quod suum est. actum iusticie precedit actus quo aliquid alicuius suum efficitur. sicut in rebus humanis patet. aliqs. n. laborando meretur suum effici quod retributor per actum iusticie sibi reddit. ille igiꝛ actus quo primo aliquid suuꝫ alicuius efficitur non potest esse actus iusticie: sed per creationē res creata ꝑ icipit aliqd suū hr̄e: nō igiꝛ creatio ex debito iusticie ꝓcedit.

3 ¶ Preterea nullus debet aliquid alteri nisi per hoc ꝙ aliqualiter dependet ab ipo vel aliquid accipit ab eo vel ab altero rōne cuius alteri debet: sic enim filius est debitor patri. qꝛ accipit eē ab eo. Dominus ministro. qꝛ ab eo accipit famulatum quo indiget. Omnis homo proximo propter deū a quo bona cuncta suscepimus. Sed deus a nullo dependet nec indiget aliquo quod ab altero suscipiat. (vt ex supradictis manifeste apparet). deus igitur non produxit res in esse ex aliquo iusticie debito.

4 ¶ Amplius in quolibet genere: quod propter se est: est prius eo quod est propter aliud. illud igitur quod est primum simpliciter inter omnes causas est causa propter seipsum tantum. quod autem agit ex debito iusticie non agit propter seipsum tantuꝫ: agit enim propter illud cui debet. Deus igitur cum sit prima causa ⁊ primum agens:

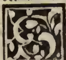
res in eē producit non ex debito iusticie.
Anc.s. scriptu. ¶ Hinc ē qđ Ro.xi.d.(Quis prior dedit illi ꝛ retribuetur ei:qm̄ ex ipso ꝛ ꝑ ipsū ꝛ in ipso sunt oīa).ꝛ Job.4i.(Quis ante dedit mihi vt reddā ei. Omnia q̄ sub celo sunt mea sunt).
Exclu error. Per hoc aūt excluditur quorūdā error ꝓbare nitētium q̄ deus nō pōt facere nisi quod facit.quia non pōt facere nisi quod d3:non.n. ex debito iusticie res operatur.(vt ostensū3 est).

4 ¶ Licet autē vniuersalē rerum productionē nihil creatum p̄cedat cui aliquid debitū eē possit:p̄cedit tamē aliquod increatum quod ē creationis principium. ¶ Qđ quidē dupl̄r considerari pōt. ¶ Ipsa.n.diuina bonitas p̄cedit vt finis ꝛ primū mo tiuum ad creandum.(ſm̄ Augu.).qui dicit.quia deus bonus ē summus. Scia aūt eius ꝛ voluntas p̄cedunt:sicut ea quib⁹res in eē producunt. Si igit ipsam diuinā bonitatē absolute cōsideremus.nullū debitū in creatōe rerū inuenimus. ¶ Dicit.n.vno mō aliqđ alicui debitū ex ordine alteri⁹ ad ipsum qđ sup:a in ipsum d3 referre qđ ab ipso accepit.sicut debitū ē bn̄factori qđ ei de bn̄ficijs gratie agant.inquātū ille q accepit bn̄ficiū hoc ei d3.hic tn̄ modus debiti in reꝝ creatōe locū nō h3:cū nō sit aliqd p̄existēs cui posset cōpetere aliqd deo debere nec aliqđ ei⁹ bn̄ficiū p̄existat. ¶ Alio mō dicit aliqđ alicui debitū ſcđm se. hoc enim ē ex necessitate alicui debitū quod ad eius ꝑfectionē requiritur.sicut homini debitū ē hr̄e manus vel virtutē.quia sine his perfectus eē nō potest. Diuina autem bonitas nullo exteriori indiget ad sui perfectionē: non est igitur per modum necessitatis ei debita creaturarum productio.

5 ¶ Adhuc deus voluntate sua res in esse produxit.(vt supra ostensum est). Non est autem necessarium si deus suam bonitatem vult eē q̄ velit alia a se produci: huius.n.cōditionalis ātecedēs est necessariū3: nō aūt ꝯn̄s.(ostensu3 est.n.i.i li.). q̄ deus
cap.8i. ex necessitate vult suam bonitatē eē:nō aūt ex necessitate vult alia.igr̄ nō ex necessitate debet diuine bonitati creaturaꝝ ꝓductio.

6 ¶ Amplius ostensum est q̄ deus produxit res in esse:nō ex necessitate nature:neq3 ex necessitate scientie. neq3 ex necessitate voluntatis.neq3 iusticie.nullo igit mō necessitatis diuine bonitati est debitū:q̄ res in esse producantur. ¶ Potest tn̄ dici esse sibi debitū ꝑ modum cuiusdam concedentie. ¶ Iusticia aūt proprie dicta debitū necessitatis requirit. qđ.n. ex iusticia alicui redditur.ex necessitate iuris ei debetur: sicut igitur creaturaꝝ productio nō pōt dici fuisse ex debito iusticie qua deus creatio sit debitor.ita nec ex tali dbito iusticie quo sue bonitati sit debitor si iusticia ꝓprie accipiatur:large tn̄ iusticia accepta pōt dici in creatione rerum iusticia inquantum dīuinam cōcedet bonitate3. ¶ Si vero diuinam dispositionem cōsideremus qūo deus disposuit suo intellectu ꝛ voluntate res in eē producere: sic rerum ꝓductio ex necessitate diuine dispositionis procedit: non enim pōt eē q̄ deus aliquid se facturū disposuerit qđ postmodū ipse nō faciat:alias eius dispositio vel eēt mutabilis vel infirma.eius igitur dispositioni ex necessitate debetur q̄ impleatur: sed tn̄ hoc debitum nō sufficit ad rōne3 iusticie proprie dicte in rerum creatione in qua considerari nō pōt nisi actio dei creantis.eiusdē aūt ad seipsū nō est iusticia ꝓprie dicta.(vt p3 per p̄hm in.5.ethicoꝝ).nō igit ꝓprie dici pōt q̄ deus ex debito iusticie res in esse produxit ea ratione. quia per scientiam ꝛ voluntatem se disposuit producturum. cap.3.

¶ Q3 in productione alicuius creature ex comparatione posterioris ad priorem pōt debitum iusticie inueniri. 29.



Si autem alicuius creature productio consideretur:poterit ibi debitum iusticie inueniri ex comparatiōe posterioris creature ad priorem. Dico autem priorem non solum tempore sed nā. Sic igitur in p̄mis diuinis effectib⁹ꝓducēdis debitū nō inuenitur. In posteriorum vero productione inuenitur debitum ordine tn̄ diuersorum si illa que sunt priora naturaliter. sint etiam priora in eē posteriora ex prioribus debitum trahunt: debitū.n.est vt positis causis habeant actiōes per quas producunt effectus. Si vero q̄ sunt priora naturaliter sint posteriora in eē:tūc ecōuerso: prio

ra debitū trahūt a posterioribus. sicut me
dicinā debitum est precedere ad hoc ꝙ sa-
nitas cōsequatur. Utrobiqꝫ aūt hoc cōe
existit ꝙ debitū siue necessitas sumit ab eo
qđ est prius nā circa id quod est nā posteri
us. necessitas autem q̄ est a posteriori in eē
licet sit prius natura nō est absoluta neces-
sitas. sed conditionalis. vt si hoc debet fieri
necesse est hoc prius eē. ¶ Scđꝫ igit hanc
necessitatē in creaturaꝝ pductiōe debitum
inuenit tripliciter. ¶ Primo mō vt suma
tur cōditionatū debitū a tota reꝝ vniuersi
tate ad quālibet eius partē q̄ ad pfectionē
reqrit vniuersi. si. n. tale vniuersū fieri de⁹
voluit: debitū fuit vt solē ꝛ aquā faceret ꝛ
hmōi sine qbus vniuersū eē nō pōt. ¶ Se
cundo vt sumat cōditōis debitum ex vna
creatura ad aliā: vt si aialia ꝛ plantas de⁹
eē voluit: debitū fuit vt celestia corpora fa-
ceret: hic ex qb⁹ cōseruant. ꝛ si hoiem eē vo
luit oportuit facere plātas ꝛ aialia ꝛ alia
hmōi qbus hō indiget ad eē pfectū: quāuis
hec ꝛ illa deus ex mera fecerit voluntate.
¶ Tertio vt in vnaqqꝫ creatura sumatur
cōditionale debitū ex suis partibus ꝛ pro-
prietatibus ꝛ accidētibus ex qbus depen-
det creaturā q̄tū ad eē vel q̄tū ad aliquā
sui pfectionē. sicut supposito ꝙ deus hoiēꝫ
facere vellet. debitū ex hac suppositiōe fuit.
vt aiam ꝛ corpus in eo cōiungeret. ꝛ sen-
sus ꝛ alia hmōi adiumēta tā intrinseca q̄
extrinseca ei pberet. in qbus oībus si recte
attendit. deus creature debitor nō dr. sed
sue dispositōi iplēde. ¶ Inuenit aūt ꝛ ali⁹
necessitatis modus in reꝝ nā sꝫ ꝙ aliquid
dr necessariū absolute. q̄ qđē necessitas de-
pēdet ex cāis prioib⁹ in eē sicut ex pricipijs
eēntialib⁹ ꝛ cāis efficiētib⁹ siue manenti-
bus: sꝫ iste mod⁹ necessitatis in prima reꝝ
creatione locū hēre nō pōt q̄tū ad cās effici
entes. Ibi. n. solus de⁹ cā efficiēs fuit: cuius
est solius creare. (vt supra osū ē). Ipse au
tē nō ex necessitate nāe. sꝫ volūtate opatur
creādo. (vt supra osū ē). ea vo q̄ volūta
te hūt necessitatē hēre nō pūt: nisi ex sola fi-
nis suppōne sm quā debitū ē fini vt ea sint
p q̄ puenit ad finē. sꝫ q̄tū ad cās formales
vl māles nihil ꝓhibꝫ ēē in pria reꝝ creatio
ne necessitatē absolutā iueniri. ex hoc. n. ꝙ
aliq̄ corpora ex elemētis fuerit composita:
necessariuꝫ fuit ea calida aut frigida esse: ꝛ
ex hoc ꝙ aliqua superficies producta est tri
angularis figure: necessarium fuit ꝙ tres
angulos equales duobus rectis haberet:
hec aūt necessitas ē sm ordinē effectus ad
causam creatam materialē vel formalem.
Unde secundū hanc deus debitor dici nō
potest: sed magis in creaturā debitū neces-
sitatis cadit. In rerum aūt propagatione
vbi iā creatura efficiēs inuenitur potest eē
necessitas absoluta a cā efficiēte creata: sic
ex motu solis inferiora corpora necessario
immutantur. ¶ Sic igitur ex predictis debi
ti rōnibus iusticiā naturalis in rebus inue-
nitur. ꝛ q̄tum ad rerum creationē. ꝛ q̄tū
ad eorum propagationē. ꝛ ideo deus dicit
iuste ꝛ rōnabiliter omnia condidisse ꝛ gu-
bernare. ¶ Sic igitur per predicta exclu-
ditur duplex error eorum. s. qui diuinā po Exclu⁹
tētiaꝫ limitantes dicebant deū non posse erro.
facere nisi q̄ facit qꝛ sic facere debet. ¶ Et
eorum qui dicunt ꝙ omnia sequuntur sim-
plicem voluntateꝫ absqꝫ aliqua alia ratiōe
vel querenda in rebus vel assignanda.

¶ Qualiter in rebus creatis esse potest ne
cessitas absoluta. 30.

LIcet autē om
nia ex dei volūtate depēdeāt:
sicut ex pma cā q̄ in opando
necitatē nō hꝫ: nisi ex sui ppo
siti suppositione: nō tñ ꝓpter hoc absoluta
necessitas a rebus excluditur vt sit necesse
riū nos fateri omnia contingentia esse. qđ
posset alicui videri ex hoc ꝙ a causa sua nō
de necessitate sua absoluta fluxerunt cum
soleant in rebus esse contingentes effectus
qui ex causa sua non de necessitate proce-
dunt. ¶ Sunt enim quedā in rebus crea-
tis que simpliciter ꝛ absolute necesse est eē:
illa enim res simpliciter ꝛ absolute nece
est esse in quibus non est possibilitas ad nō
esse: quedam autem res sic sunt ad deo
in esse producte vt in earum natura sit po-
tentia ad non esse: quod quidem contingit
ex hoc ꝙ materia in eis est in potentia ad
aliaꝫ formam: ille igitur res in quibus nō
est materia: vel si ē nō est possibilis ad aliā
formam non habent potentiam ad nō eē:
eas igit simpliciter ꝛ absolute nece est eē.

Instan tia — ¶ Si aūt dicatur q̄ ea que sunt ex nihilo q̄tum ē de se in nihilū tēdunt: ⁊ sic oibus
Solu° — creaturis iest potētia ad nō eē. ¶ Manifestū ē hoc nō seq. dicunt. n. res create adeo eo modo i nihilū tēdere: quo sunt ex nihilo: qđ quidē nō ē nisi fm potētiam agētis: sic igit ⁊ rebus creatis nō inest potētia ad nō eē sed creatori inest potentia vt eis det esse vel eis desinat esse influere cum non ex necessitate nature agat ad rerū productionē sed ex voluntate: (vt ostensum est).

2 ¶ Itē ex quo res create ex diuina volūtate in eē pcedūt: oz eas tales eē quales deus eas eē voluit. p hoc aūt dicit deū pduxisse res p volūtatē non p nec̄itatē: non tollitur quin voluerit aliquas res eē q̄ de necessitate sint: ⁊ aliquas que sint contingenter ad hoc q̄ sit in rebus diuersitas ordinata: nihil igitur prohibet res quasdam diuina voluntate productas necessarias esse.

3 ¶ Adhuc: ad diuinā pfectionē ptinet q̄ rebus creatis suā similitudinē indiderit: nisi q̄tū ad illa q̄ repugnāt ei quod est eē creatū: agētis. n. pfecti est pducere sibi simile q̄tum possibile est: eē aūt necesse simpliciter non regnat ad rōnē eē creati. nihil. n. phibet aliqđ eē nec̄e quod tñ sue nec̄itatis cāz h3: sicut cōclusiones demonstrationū: nihil igitur prohibet quasdam res sic eē productas a deo: vt tamē eas esse sit necesse simpliciter: imo hoc diuine pfectioni attestat.

4 ¶ Amp. q̄to aliqđ magis distat ab eo qđ p seipm ē ens. s. deo: tāto magis ppinquū est ad nō eē: quanto igit aliqđ est ppinquius deo: tāto magis recedit a nō eē: que aūt iā sunt ppinq̄ sunt ad non eē: illa igit q̄ sunt deo ppinquissima ⁊ per hoc a non eē remotissima talia esse: oz ad hoc q̄ sit ordo rerū cōpletus vt in eis nō sit potētia ad nō esse: talia autē sunt necessaria absolute: sic igit aliqua creata de necessitate habēt eē.

pulcra declaratio — ¶ Sciendum est itaq̄ q̄ si rerum creatarum vniuersitas consideretur prout sunt a primo principio inueniuntur dependere ex voluntate non ex necessitate principij. nisi necessitate suppositionis vt dictū est. ¶ Si vero comparētur ad principia proxima inueniuntur necessitatem habere solutam: nihil enim prohibet aliqua principia non ex necessitate produci: quibus tamē positis de necessitate: sequtur talis effectus. sicut mors animalis habuis necessitatem absolutam h3 p pter hoc q̄ iam ex contrarijs est cōpositū: quāuis ipsum ex contrarijs cōponi nō fuisset necessarium absolute. ¶ Similiter autem q̄ tales rerum nature adeo producerentur voluntarium fuit: q̄ autem eis sic statutis aliqđ pueniat vel existat: absolutam necessitatem h3. Diuersimode aūt ex diuersis causis necessitas in rebus creatis est.

Nam q2 sine suis essentialibus pncipijs q̄ sunt mā ⁊ forma res eē nō pōt qđ ex rōne principiorum essentialium rei competit absolutam necessitatem in oibus necesse est hr̄e. ¶ Ex his autem principijs fm q̄ sūt essendi principia tripliciter inuenitur necessitas absoluta in rebus. ¶ Uno qdem mō p ordinem ad eē eius cuius sunt. ⁊ q2 materia fm id qđ est: est ens in potentia: qđ aūt pōt eē: pōt etiam ⁊ nō eē: ex ordine materie necessario res alique corruptibiles existunt: sicut aial qđ ex contrarijs compositum est: q2 eius mā contrariorum est susceptiua. Forma aūt fm id quod est: actus est ⁊ p eam res actu existunt. vnde ex ipsa puenit necessitas ad eē in quibusdam. Quod contingit vel q2 res ille sunt forme non in materia. ⁊ sic non est in eis potentia ad nō eē. sed p suam formam semp sunt in virtute essendi. sicut est in substantijs separatis. (primus modus q̄ sunt tur necessitas absoluta in rebus)

Uel q2 forme rerum sua pfectōe adequāt totā potentiā materie. vt sic nō remaneat potentia ad aliā formā: nec p ōns ad nō eē sicut est in corporibus celestibus. In qbus vero forma nō cōplet totā materie potentiam. remanet adhuc mā in potentia ad aliā formā: ⁊ iō nō est in eis necessitas essendi: s3 virtus essendi consequtur in eis victoriā forme sup mām. (vt p3 in elemētis ⁊ elemētatis). forma. n. elemēti nō attingit mām fm totā eī⁹ posse. nō. n. fit susceptiua forme elemēti vnius nisi p hoc q̄ subijcit alteri parti contrarijs. forma vero mixti attingit materiā fm q̄ disponit p determinatū modū mixtionis. idē aūt subiectū oz eē contrariorū ⁊ mediorū oium que sunt ex cōmixtione extremorū. vnde manifestū est q̄ oia q̄ vel contrarium habent vel ex contrarijs sunt: corruptibilia sunt: q̄ aūt hmōi nō sunt sempiterna sunt: nisi per accidens corrumpant;

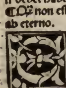
ſicut forme que nõ ſubſiſtunt:ſed eẽ eaꝝ eſt
ſcdus modus per hoc ꝙ inſunt materie. ¶ Alio mõ ex
principijs eſſentialibus eſt in rebus abſolu
ta neceſſitas per ordinem ad partes mate-
rie vel forme ſi cõtingit hmõi principia in
aliqb⁹ nõ ſimplicia eẽ.q2.n.mã propria ho
minis eſt corpus cõmixtũ ⁊ cõplexionatuȝ
⁊ origanizatũ.neceſſariũ eſt abſolute hoieȝ
quodlibet elementoꝝ ⁊ humoruȝ ⁊ orga-
noꝝ principaliũ in ſe hr̃e. Similiter ſi hõ
eſt aial rõnale ⁊ mortale:⁊ hec eſt nã vł for
ma hois.neceſſariũ eſt ipſum ⁊ aial rõna-
tertius modus le eẽ. ¶ Tertio vero eſt in rebus neceſſitas
abſoluta per ordinẽ principioꝝ eẽntialium
ad proprietates ꝯñtes mãm ⁊ formã: ſicut
neceſſe eſt ſerrã.q2 ex ferro eſt durã eẽ ⁊ ho
minĩ diſcipline ꝑceptibilẽ eẽ. ¶ Neceſſi-
tas vero agentis cõſideraẽ. ⁊ quãtũ ad ipȝ
agere:⁊ q̃tũ ad effectũ cõſequẽtẽ. ¶ Pri-
ma aũt neceſſitatis cõſideratio ſimilis eſt
neceſſitati accidentis quã hȝ ex principijs
formalibus:ſicut.n.alia accidentia ex neceſ
ſitate principioꝝ eẽntialiũ procedunt ita ⁊
actio ex neceſſitate forme per quã agẽs eſt
actu:ſic.n.agit vt actu eſt. ¶ Differẽter tñ
hoc accidit in actione q̃ in ipſo agente ma
net.ſicut intelligere ⁊ velle.⁊ in actione que
in alteꝝ tranſit.ſicut calefacere. ¶ Nã in
primo genere actionis ſequiẽ ex forma per
quã agens ſit in actu neceſſitas actiõis ipſi
us:q2 ad eius eẽ nihil extrinſecũ requiritur
in qõ actiõ terminet. Cũ enim ſenſus fue-
rit factus in actu per ſpẽm ſenſibilẽ neceſ-
ſe eſt ipſum ſentire.⁊ ſimiliter cũ intellect⁹
eſt in actu ꝑ ſpẽm intelligibilẽ. ¶ In ſcdo
autẽ genere actionis ſequiẽ ex forma neceſ
ſitas actionis inquantũ ad virtutẽ agendi.
ſi enim ignis eſt calidus: neceſſariũ eſt ipȝ
habere virtutẽ calefaciendi.tamẽ nõ neceſ
ſe eſt ipſum calefacere eo ꝙ ab extrinſeco
impediri põt nec ad propoſitũ differt vtrũ
agens ſit vnus tñ ad actiones ſufficiens ꝑ
ſuam formam:vel oportet multos agentes
ad vnã actionem agendam congregari.ſi-
cut multi hoies ad trahendam nauim.naȝ
oẽs ſunt vt vnus agens qui ſit actu ꝑ adu-
nationem eorum ad actionem vnã. Neceſ
ſitas autem que eſt a cauſa agente vel mo
uente in effectu vel moto. nõ tantum depẽ
det a cauſa agente.ſed etiam a conditione
ipſius moti ⁊ recipientis actionem agen-
tis cui vel nullo modo ineſt potentia ad re
cipienduȝ talis actionis effectum:ſicut la
ne vt ex ea fiat prora:vel eſt potentia impe
dita per contraria agentia vel ꝑ cõtrarias
diſpoſitiões inherentes mobili aut formas
motori impedimento qui ſit virtus agentis
in agendo.ſicut ferrum non liqueſit a debi
li calido. Oportet igitur ad hocꝙ ſequatur
effectus:ꝙ in paſſo ſit potentia ad recipien
dum.⁊ in agente ſit victoria ſupra paſſum
vt poſſit ipſum tranſmutare ad contrariaȝ
diſpoſitionem. Et ſi quidem effectus con-
ſequens in paſſum ex victoria agentis ſu-
pra ipſum fuerit contraria naturali diſpoſi
tioni patientis erit neceſſitas violentie: ſi-
cut cum lapis proijcitur ſurſum. Si vero
non fuerit contraria naturali diſpoſitioni
ipſius ſubiecti non erit neceſſitas violẽtie:
ſed ordinis naturalis. ſicut eſt in motu celi
qui eſt a primo agente extrinſeco: nõ tamẽ
eſt contra naturalem diſpoſitionem mobi-
lis. ⁊ ideo non eſt motus violentus: ſed na
turalis. Similiter eſt in alteratione corpo
rum inferioruȝ a corporibus celeſtibus. nã
naturalis inclinatio eſt in corporibus infe-
rioribus ad recipiendam impreſſioneȝ cor
porum ſuperiorum.ſic etiam eſt in genera
tione elementorum. naȝ forma inducenda
per generationem non eſt contraria prime
materie que eſt generationis ſubiectum:li
cet ſit contraria forme abijciẽde.non enim
materia ſub forma contraria exiſtens eſt ge
nerationis ſubiectum. ¶ Ex predictis igiẽ
patet ꝙ neceſſitas que ex cauſa agente in
quibuſdam dependet ex diſpoſitione agen
tis tantum. in quibuſdam vero ex diſpoſi-
tione agentis ⁊ patientis. Si igitur talis
diſpoſitio ſm quã de neceſſitate ſequiẽ effe
ctus fuerit neceſſaria ⁊ abſoluta in agente
⁊ patiente:erit neceſſitas abſoluta in cauſa
agente.ſicut in his que agunt ex neceſſita-
te ⁊ ſemper. Si aũt non fuerit abſolute ne-
ceſſaria:ſed poſſibilis remoueri non erit ne
ceſſitas ex cauſa agente niſi ex ſuppoſitiõe
diſpoſitionis vtriuſqȝ debite ad agendum:
ſicut in his que impediuntur itẽdũ in ſua
operatione;vel propter defectum virtutis:
vel propter violentiam alicuius contrarij.
vnde non agunt ſemper ex neceſſitate: ſed

primus modus q̃ ex cā finali se quiť necessitas

ut in pluribus. Ex causa autem finali sequitur in rebus necessitas dupľr. Uno quidem modo prout est primum in intētione agentis. et quantum ad hoc eodem modo est necessitas ex fine et ab agente: agens enim in tantum agit inquantum finem intendit taz in naturalibus q̃z in volūtarijs: in rebus autem naturalibus intentio finis competit agenti ſm suam formam p quaz finis est sibi conveniens: unde oportet q͛ secundum virtutem forme tendat res naturalis in finem. sicut grave secundum mensuram gravitatis tendit ad medium. In rebus autem voluntarijs tantum voluntas inclinat ad agendum propter finem quem intendit licet non: semper tantum inclinet ad agendum hec vel illa que sunt propter finem quē appetit quando finis non soluz per hec vel illa haberi potest. sed pluribus modis. Alio vero modo est ex fine necessitas ſm q͛ est posterius in esse. Et hec necessitas non absoluta. sed condicionata. sicut dicimus necesse fore ut serra sit ferrea si debet habere serre opus.

secūdus modus

Q͛ non est necessarium creaturas fuisse ab eterno. 31.



Ex premissis autem restat ostendere q͛ nō est necessariuz res creatas ab eterno fuisse. Si enim universitatem creaturarum vel quācūqz unā creaturam necesse est esse. oportet q͛ necessitatem istaz habeat ex se vel ex alio. Ex se quidem eam habere non potest. Ostensum est enim supra q͛ omne ens oportet eē a primo ente. Quod autem non habet esse a se impossibile est q͛ necessitatem essendi a se habeat. quia quod necesse est esse impossibile est non esse. et sic quod de se habet q͛ sit necesse esse: de se habet q͛ non possit eē nō ens. et per consequens q͛ non sit non ens: et ita q͛ sit ens. Si autē hec necessitas creature est ab alio oportet q͛ sit ab aliqua causa que sit extrinseca. quia quicquid accipiatur intrinsecum creature habet esse ab alio. Causa autem extrinseca est vel efficiēs vel finis. Ex efficiente vero sequitur q͛ effectum necesse sit eē per hoc q͛ agentem necesse est agere. per actionem enim agentis effectus a causa efficiente dependet. Si igitur agentem non necesse sit agere ad productione effectus: nec effectum necesse est esse absolute. Deus autem non agit ex aliqua necessitate ad creaturarum productionem. (ut supra ostensum est). non est igitur absolute necesse creaturam esse necessitate dependente a causa efficiente. cap.23. huius lib. Similiter nec necessitate pendente a causa finali. Ea enim que sunt ad finem necessitatem a fine non recipiunt nisi ſcđm quod finis sine eis: vel nō pōt eē. sicut cōservatio vite sine cibo: vel nō ita bn̄ eē. sicut iter sine eq̄. Finis aūt divine volūtatis ex qua res in eē processerūt nō pōt aliud eē q̃z sua bonitas. (ut in p oñsuz ē). q̄ qdē a creaturis nō dependet. nec q̃tū ad eē cū sit p se necesse eē. nec q̃tū ad bn̄ eē cū sit ſm se pfecta simpľr: q̄ oia. (supra oñsa sūt). nō est igitur creaturā eē absolute necessarium. nec igitur necessarium est ponere creaturam semp fuisse. ca.75

2 Adhuc qđ ē ex volūtate nō ē absolute necessariū nisi forte qñ voluntatē hoc velle est necessariū: deus aūt nō p necessitatē nature. sz p voluntatē pducit creaturas i eē. (ut pbatū ē). nec ex necessitate vult creaturas eē. (ut in primo ostēsum ē). nō igiť est absolute necessarium creaturā eē. neqz ergo necessarium est eas semper fuisse. ca.72.

3 Amplius. (ostensum est supra). q͛ deus non agit aliqua actiōe que sit extra ipz. quasi ab ipso exiens et in creaturam terminata: sicut calefactio exit ab igne et terminatur in ligna: sed eius velle est eius agere. et hoc modo sunt res secundum q͛ deus vult eas esse: sed necessariuz nō est q͛ deus velit creaturarum semper fuisse: cum etiam nō sit necessarium deum velle q͛ creatura sit omnino. (ut in primo ostēsum est). nō igiť est necessarium q͛ creatura semper fuerit.

4 Item ab agente per voluntatem non procedit aliquid ex necessitate nisi per rationem alicuius debiti. Ex nullo autem debito deus creaturam producit si absolute universalis creature productio consideretur. (ut supra ostensum est). non igitur ex necessitate deus creaturaz producit. nec igitur necessarium est si deus sempiternus sit q͛ creaturaz ab eterno produxerit. cap.28. huius lib.

5 Preterea (ostēsum est supra). qđ ab- vbi sup:

soluta neċitas in reb⁹ creatis nō est p ordinē ad primū ṗncipiū qḋ p se necesse est eē: scilicet deū. sȝ p ordinē ad alias cās q̄ non sūt p se neċie cāe. Neċitas aūt ordinis ad id qḋ nō ē p se necesse eē nō cogit aliquid semp fuisse: sequit̄ enim si aliquid currit ꝙ moueatur. nō tñ necesse est ꝙ semper motū fuerit: qꝛ ipȝ currere nō est p se necessariū: nihil ergo cogit creaturas semp fuisse.

ℭ Rationes probare volentium eternitatem mundi ex parte dei accepte. 32.

ordo infra dicēdorum



Ed quia multorum positio fuit ꝙ mūdus semp ⁊ ex necessitate fuerit: ⁊ hoc demonstrare conati sunt. Restat rationes eorū ponere vt ostēdatur ꝙ non de necessitate concludunt mūdi sempiternitatem. ¶ Primo autem ponent̄ rationes: que sumuntur ex parte dei. ¶ Secundo que sumuntur ex parte creature. ¶ Tertio que sumuntur a modo factionis rerum fm quem ponuntur de nouo incipere esse. ¶ Ex parte autem dei ad eternitatem mundi ostendēdam sumuntur rationes huiusmodi. ¶ Omne agēs quod non semper agit mouetur per se vel per accidēs. Per se qdē sicut ignis q nō semp comburebat īcipit cōburere vl' qꝛ de nouo accēdit: vl' qꝛ de nouo trāsfert̄: vt sit ṗpiquū cōbustibili. Per accidens aūt sicut motor animal' icipit de nouo mouere animal aliquo nouo motu facto circa ipsum: vel ex interiori sicut cum animal expergiscitur digestione completa ⁊ incipit moueri: vel ab exteriori sicut cum de nouo veniunt actiones inducentes ad aliquam actionem de nouo inchoandam. Deus autem non mouetur: neqȝ per se: neqȝ per accñs. (vt in primo probatum est). deus igit̄ semp eodē modo agit: ex sua autē actiōe res create in esse consistunt: semp igit̄ creature fuerunt.

1m ca° sequē. 3m ca° 34.

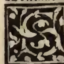
2 ℭ Adhuc effectus procedit a causa agēte per actionem eius: sed actio dei est eterna: alias fieret de potētia agēte actu agēs ⁊ oporteret ꝙ reduceretur in actum ab aliquo priori agēte actu quod est impossibile: ergo res adeo create ab eterno fuerunt.

3 ℭ Amp̄. posita causa ⁊ sufficienti necesse est effectum poni: si eni adhuc posita causa non necesse est effectum poni: possibile igitur erit causa posita effectum esse ⁊ nō eē: consecutio igitur effectus ad causam erit possibilis tantum: quod autem est possibile indiget aliquo quo reducatur in actum: oportebit igitur ponere aliquam causam qua fiat: vt effectus reducatur in actum: ⁊ sic prima causa non erat sufficiens. Sȝ deus est causa sufficiens productionis creaturarum. alias non esset causa: sed magis in potentia se ad causaȝ haberet. aliquo enim addito fieret causa: quod patet esse impossibile: videt̄ igit̄ necessariū ꝙ cū de⁹ ab eterno fuerit: ꝙ creatura ēt fuerit ab eterno.

4 ℭ Item agens per voluntatem non retardat suum propositum exequi de aliquo faciendo nisi propter aliquid in futuruȝ expectatum qḋ nondum adest. Et hoc quādoqȝ est in ipso agente: sicut cum expectatur perfectio virtutis agendum aut sublatio alicuius impedientis virtutem. Quandoqȝ vero est extra agentem: sicut cum expectatur presentia alicuius corā quo actio fiat: vel saltem cuȝ expectatur presentia alicuius temporis opportuni quod nōduȝ adest. Si enim voluntas sit completa statim potentia exequitur nisi sit defectus in ipso: sicut ad imperium voluntatis statiȝ sequitur motus membri nisi sit defectus potentie motiue exequentis motum: ⁊ per hoc patet ꝙ cum aliquis vult aliquid facere ⁊ non statim fiat: oportet ꝙ vel hoc sit propter defectum potentie qui expectatur remouendus: vel quia voluntas non est completa ad hoc faciendum. Dico autem complementum voluntatis esse quando vult hoc absolute facere omnibus modis: volūtas autem incompleta est quando aliquis non vult facere hoc absolute: sed existente aliqua conditione que nondum adest: vel nisi subtracto impedimento quod adest: cōstat autem ꝙ quicquid deus nunc vult ꝙ sit ab eterno voluit ꝙ sit. non enim nouus motus voluntatis ei aduenire potest: nec aliquis defectus vel impedimentum potētie eius adesse potuit: vel aliquid aliud expectari potuit ad vniuersalis creature productionem cum nihil aliud sit increatum nisi ipse solus. (vt supra ōsū ē). neċiū igit̄ videtur ꝙ ab eterno creaturaȝ inesse ṗduxerit.

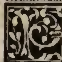
5 ¶ Preterea agēs p intellectum nō ꝑeli
git vnum alteri nisi pp ꝑeminētiam vnius
ad alterum.sʒ vbi nulla ē differētia nō pōt
eē ꝑeminētia.vbi igitur nulla ē differētia
non fit ꝑelectio vnius ad alteruʒ. ⁊ pp hoc
ab agēte ad vtrūlibʒ se habēte equalr̄ nul/
la erit actio.sicut nec a mā.talis.n. potētia
similatur potētie materie. non entis autē
ad non ens nulla pōt eē differētia: vnum
igitur non ens non ē alteri ꝑeligibile:sʒ pre
ter totam creaturarum vniuersitatē nihil
est nisi eternitas dei.in nihilo autē non pos
sunt assignari differētie alique momento/
rum:vt in vno magis oporteat aliquid fie-
ri quasi in alio. Similiter nec in eternitate
ca.77. que tota est vniformis ⁊ simpliciter.(vt in
primo ostēsum est). Relinquitur igitur ꝙ
voluntas dei se equalr̄ hʒ ad producēdum
creaturam p totam eternitatē.aut igr̄ vo-
luntas sua est de hoc.ꝙ nunquam creatu/
ra sub eternitate eius constituatur: aut qđ
semp constat:aut ꝙ non ē voluntas ei⁹:de
hoc ꝙ nunquam creatura sub eius eē eter
no constituatur:cum pateat creaturas vo-
luntate eius eē institutas. Relinqr̄ igr̄ de
necessitate vt videtur qđ creatura sp fuit.
6 ¶ Adhuc ea q̄ sūt ad finē necessitatē hñt
ex fine ⁊ matie i his q̄ volūtate agunr̄: opʒ
igr̄ ꝙ fine eodē mō se habēte ea q̄ sunt ad
finē eodē mō se habeāt vl̄ ꝑducanr̄ nisi ad
ueniat noua habitudo eoꝝ ad finē. Finis
aūt creaturaꝝ ex diuina volūtate ꝓcedēti
um ē diuina bonitas q̄ sola pōt eē diuie vo
luntatis finis.cū igr̄ diuina bonitas in to/
ta eternitate eodē mō se hēat in se ⁊ in cō-
paratōe ad diuinā volūtatē. videt̄ ꝙ eodē
mō creature in eē ꝑducunr̄ a diuina volū
tate in tota eternitate. Nō .n. pōt dici qđ
aliqua noua relatio eis aduenerit ad finē si
penitus ponatur non fuisse ante aliquod de
terminatum tēpus a quo incepisse ponunr̄.
7 ¶ Adhuc cū bōitas diuia ꝑfectissima sit
nō hoc mō dr̄ ꝙ oia adeo ꝓcesserūt pp bo
nitatē eius vt ei aliquid ex creaturis accre
sceret:sʒ quia bonitas ē vt seipsam cōicet.
prout possibile ē in quo bonitas manifesta
tur.cū aūt oia bonitatē dei participent in/
quantum habēt eē scđm ꝙ diuturniora sūt
magis bōitatē dei ꝑticipāt:vñ ⁊ eē ꝑpetuū
speciei dr̄ diuinū eē:bonitas aūt diuina in
finita est:eius igitur est vt se in infinitū cōi
cet non aliquo determinato tēpore tantuʒ
hoc igitur videtur ad diuinam bonitatem
pertinere:vt creature alique ab eterno fue
rint. ¶ Hec igitur sunt ex parte dei acce-
pta p que videt̄ ꝙ creature semper fuerint.

¶ Rationes ex parte creaturaruʒ sumpte
ad ostendendum eternitatem mundi. 33.


Unt autē ⁊ alia
ex par
te creaturaꝝ accepta que idē
ostēdere videntur. ¶ Que.n.
nō habēt potentiā ad nō esse:
ipossibile est ea nō eē. Quedā autē sunt in
creaturis in quibus nō ē potētia ad nō eē:
nō eni pōt eē potētia ad nō eē:nisi in illis q̄
hñt mām cōtrarietati subiectā:potētia eni
ad eē ⁊ nō esse:est potētia ad priuationeʒ ⁊
formā:quoꝝ subiectū est mā:priuatio vero
semp aduigr̄ forme cōtrarie: cuʒ ipossibile
sit māʒ eē absqʒ oi forma. Sed quedā crea
ture sunt in qbus non est mā contrarietati
subiecta:vl̄ qr oino nō hʒ materiā sicut sub
stantie intellectuales: (vt infra ostēdetur). cap.50.
vel nō habēt contrariū sicut corpora cele
stia:ꝙ eorum motus ostendit qui contrari
um nō habʒ:quasdā igr̄ creaturas ipossibi
le est nō esse :ergo eas necesse est semp esse.
2 ¶ Itē vnaqueqʒ res tantuʒ durat in esse
quanta est sua virtus essendi : nisi per acci/
dens:sicut in his que violenter corrumpun
tur:sed quedam creature sunt quibus in/
est virtus essendi:non ad aliquod determi/
natum tempus:sed ad semper essenduʒ si-
cut corpora celestia ⁊ intellectuales substā-
tie:incorruptibilia .n. sunt cū cōtrariū non
habeant. Relinquit̄ igitur ꝙ eis competit
semper esse:qđ autē incipit esse nō semp ē:
eis ergo non competit vt esse incipiant.
3 ¶ Adhuc qñcūqʒ aliquid de nouo icipit
moueri:oʒ ꝙ mouēs vel mota vel vtrūqʒ
alr̄ se hēat nūc qñ est motus q̄ꝫ prius qñ
nō erat motus:est.n.hitudo vel relatio que
dā mouētis ad motū secūdū ꝙ est mouēs
actu. Relatio autem noua non incipit sine
mutatione vtriusqʒ vel alterius saltem ex/
tremoꝝ.quod aūt se aliter hʒ nunc ⁊ prius
mouet̄.ergo oʒ ante motū qui de nouo ici/
pit aliū motū ꝑcedere imobili vl̄ i mouēte:
oʒ igr̄ ꝙ qlʒ motus vl̄ sit eternus: vel hēat

alium motū ante se: motus igi͂ semp fuit: ergo et mobilia: et sic creature sp̄ fuerūt. de⁄ us.n. oīno imobilis ē: (vt in p̄mo oñsuʒ ē).
4 ¶ Pr̄e. oē agens qd̄ generat sibi sile in⁄ tendit conseruare esse perpetuum in specie quod non potest cōseruari in diuiduo: ipos sibile ē aūt nature appetitū vanum eē. oʒ igi͂ q̄ reruʒ generabilium spēs sit ppetue.
5 ¶ Adhuc si tēpus ē ppetuū: oʒ motū esse ppetuū: cū sit numerus mot⁹: et p ɔ̄ns mo⁄ bilia eē pepetua cū motus sit actus mobil: sʒ tēpus oʒ eē ppetuū. nō.n. pōt intelligi eē tempus quin sit nūc: sicut linea pōt itelligi sine pūcto: nūc aūt semp est finis p̄teriti et principiū futuri: hec.n. est diffinitio ipsius nūc. et sic q̄libet nunc datū hʒ ante se tem pus prius et posterius: et ita nulluʒ potest eē primū neqʒ vltimuʒ. Relinqui͂ igi͂ q̄ mo⁄ bilia q̄ sunt substātie create: sint ab eterno.
6 ¶ Item oē oʒ: vel affirmare vel negare: si igi͂ ad negationē alicuius: sequi͂ eius po sitio: oʒ illud eē semp: tp̄s aūt ē hm̄oi. nā si tp̄s nō semp fuit ē accipe prius nō eē ipsi⁹ q̄ eē. et similr̄ si nō semp sit futuꝝ. oʒ q̄ nō esse eius sit posterius ad eē eius: p̄us aūt et posterius non potest eē scḋm durationem si tp̄s sit. nā numerus p̄oris et posterioris tp̄s ē: et sic oportebit tp̄s fuisse anteq̄ icipet: et fu turꝫ eē p̄us q̄ desinat: oʒ igitur tp̄s eē eter num: tempus aūt est accidēs quod sine sub iecto esse non potest: subiectum auteʒ eius non est deus q est supra tempus: cū sit om nino imobilis: (vt in p̄mo p̄batū ē). Reli quit igi͂ aliquā substātiā creatā eē eternā.
7 ¶ Amp. multe p̄positiōes sic se habēt q̄ q eas negat: oʒ q̄ eas ponat. sicͣ q negat veritatē eē ponit veritatē eē. ponit.n. suam negatiuā eē verā q̄ p̄fert. et sile ē de eo q ne gat 5 p̄ncipiū: cōtraditionē nō eē sil' verā: negās.n. hoc dicit negationē quā pon it eē verā: oppositā aūt affirmationē falsā: et sic nō de eodeʒ vtrūqʒ verificari: si igi͂ id ad cuius remotionē sequi͂ sua positio: oʒ eē se per: (vt p̄batū ē). sequi͂ q̄ predicte propo sitiōes et oēs que ex his sequun͂ sint sempi terne. he autē p̄positiones non sunt deus. ergo aliquid oportet preter deum esse eter num. ¶ De igitur et huiusmodi rationes sumi possunt ex parte creaturarum q̄ crea ture fuerunt semper.

¶ Rationes sumpte ex parte factionis ad ostendendum eternitatem mundi. 34.


Possunt autē sumi alie rationes ex p̄te ipsi⁹ factiōis ad idē ostēdendū. ¶ Quod eni ab oībus cōiter dicit͂ ipossibile est totaliter eē falsū. falsa.n. opinio infirmitas quedā intellectus ē: sicut et falsuʒ iudiciū de sensibili p̄prio ex ifirmi tate sensus accidit: defectus aūt per accn̄s sunt quia preter nature intētionē; qd̄ aūt ē per accidēs nō pōt eē semper et in omni⁄ bus: sicut iudicium de saporibus quod ab oī gustu datur: nō pōt eē falsum. ita iudici⁄ um quod ab oībus de veritate datur non potest eē erroneū. Cōmunis aūt sn̄ia ē oīum philosophoꝝ ex nihilo nihil fieri: opʒ igitur esse veꝝ: si igitur aliqd est factū: opʒ ex aliquo eē factuʒ: qd̄ si ēt factuʒ sit opʒ ēt et hoc ex alio fieri: nō potest aūt hoc in infi⁄ nitum p̄cedere: q: sic nulla generatio cōple retur cum non sit possibile infinita trāsire. Oportet igi͂ deuenire ad aliquod primuʒ quod nō sit factum. omne aūt ens qd̄ non semper fuit opʒ eē factuʒ: ergo opʒ illud ex quo omnia primo fiunt eē sempiternum. hoc aūt nō est deus: q: ipse nō pōt eē mate ria alicuius rei. (vt in primo p̄batuʒ est). Relinquitur igitur q̄ aliquid extra deum cap.17. sit eternum. scilicet materia prima.
2 ¶ Amplius si aliquid nō se hʒ eodē mo⁄ do nunc et prius opʒ illud eē aliqliter muta tum: h.n. est moueri non eodem modo se nunc et prius hēre: oē autem q̄ de nouo in cipit eē nō eodē modo se habʒ nūc et prius opʒ igitur hoc p aliquē motum vel muta⁄ tionē accidere: oīs autē motus vel muta⁄ tio in aliquo subiecto est: est.n. actus mobi lis: cū autē motus sit prius eo q̄ fit p mo⁄ tum cū ad hoc terminetur motus: opʒ an⁄ te quolibet factū preexistere aliquod subie⁄ ctum mobile: et cū hoc nō sit possibile in in finitum p̄cederē oportet deuenire ad ali⁄ quod primum subiectum non de nouo in⁄ cipiens: sed semper existens.
3 ¶ Adhuc omne quod de nouo eē incipit anteq̄ eēt possibile erat ipm eē: si.n. possi⁄ bile nō erat ipm eē: neće erat non eē: et sic semper fuisset nō ens et nunq̄ eē icepisset.

sed quod est possibile esse est subiectum potentia ens: oportet igitur ante quodlibet de novo incipiens preexistere subiectū potentia ens: et cum hoc in infinitum procedere nō possit: oportet ponere aliqḋ primum subiectum qḋ nō inceperit esse de novo.

4 ¶ Itē nulla substātia permanēs est dū fit: ad hoc.n. fit vt sit. nō eni fieret si iā eēt: sed dū fit oportet aliquid eē qḋ sit factionis subiectū: nō.n. factio. (cū sit acciñs) sine subiecto eē potest. Omne igitur quod fit habet aliquod subiectū preexñs et cū hoc in infinitū ire nō possit: sequitur primū subiectū nō eē factum: sed sempiternū: ex quo vlterius sequitur aliquid preter deū eē eternū: cū ipse subiectum factionis aut motus esse non possit.

¶ Hee igitur sunt rationes quibus aliqui tā qȝ demonstrationibus inherentes dicunt necessarium res creatas semp fuisse in quo fidei catholice cōtradicūt que ponit nihil preter deū semper fuisse. sed omnia esse cepisse preter vnum deum eternum.

¶ Solutio rationū suprapositarum: et primo earū que sumuntur ex parte dei. 35.

Oportet igitur ostendere pmissas rōes nō ex necessitate cōcludere et primo illas que ex pte agētis sumuntur.

Solo. pᵃ rōis. in capi. 32. facte. ¶ Non.n. oportet qḋ p se vel p accidēs deus moueatur si effectus eius de novo icipiūt eē. (vt prima rō pcedebat). nouitas.n. effectus indicare pōt mutationē agētis inqȝtū demōstrat nouitatē actōis: nō.n. pōt eē qḋ i agēte sit noua actio nisi aliquo mō moueatur saltē de ocio i actū. Nouitas autē diuini effectus nō demōstrat nouitatem actionis in deo:

capitulo hui9 lib. cuȝ actio sua sit sua essentia. (vt supra ostēsuȝ est). vnde neqȝ nouitas effectus mutationem dei agentis demonstrare potest.

Solo. 2ᵉ rōis. ¶ Nec tñ oportet qḋ si pmi agētis actio sit eterna qḋ eius effectus sit eternus vt scḋa rō cōcludebat. (ostēsū ē eni supra). qḋ deus agit voluntarie in rerū pductiōe. nō ātē ita qḋ sit aliqua actio ipsius media: sicut i nobis actio virtutis motiue est media inter actū volūtatis et effectū. (vt in pcedētibus ostēsū est). sed oportet qḋ suū itelligere et velle sit suū facere: effectus aūt ab intellectu et volūtate sequitur fm determinationē intellectus et imperiū voluntatis. Sicut aūt p itellectū determinatur rei factio et quecūqȝ alia conditio: ita et prescribitur ei tempus. nō.n. solum ars determīat vt hoc tale sit: sed vt tūc sit: sicut medicus vt tūc det potū: vnde si eius velle p se eēt efficax ad effectū pducēdū: sequeretur de nouo effectus ab antiqua voluntate nulla actione de nouo exñte: nihil igitur prohibet dicere actionē dei ab eterno fuisse. effectū autē eius non ab eterno: sed tūc cū ab eterno disposuit.

Solo. 3ᵉ rōis. ¶ Ex quo etiā patet qḋ et si deus sit sufficiēs cā pductionis rerum in eē: nō tamen oportet qḋ eius effectus eternus ponatur eo existēte eterno. (vt tertia rō concludebat). posita eni cā sufficiēte ponitur eius effectus: nō āt effectus extraneus a cā: hoc.n. eēt ex insufficiētia cause: ac si calidū nō calefaceret: pprius aūt effectus volūtatis est vt sit hoc qḋ voluntas vult: si aūt aliquid aliud eēt qȝ volūtas velit: nō poneretur effectus pprius cause: sed alienus ab ea. voluntas aūt sicut dictū est sicut vult hoc eē tale: ita vult hoc eē tunc: vnde oportet ad hoc qḋ volūtas sit sufficiēs causa: qḋ effectus sit quando volūtas est vt sit: et quādo volūtas effectum eē disposuit. In his aūt que a causa naturaliter agēte procedūt: secus est: quia actio nature est fm quod ipa est: vnde ad esse cause sequi oportet effectū: volūtas aūt agit nō fm modū sui eē: sed fm modū sui ppositi: et iō sicut effectus naturalis agētis sequitur esse agētis si sit sufficiens: ita effectus agētis per voluntatē sequitur modū propositi.

Solo. 4ᵉ rōis. ¶ Ex his ēt patet qḋ diuine volūtatis nō retardatur effectus: qȝuis nō sp fuerit volūtate existe. (vt quarta ratio pponebat). naȝ sub voluntate diuina cadit nō solū qḋ eius effectus sit: sed qḋ tunc sit: hoc igitur volitū quod est tunc creaturaȝ eē nō retardatur: quia tunc incepit creatura esse quando deus ab eterno disposuit.

Solo. 5ᵉ rōis. ¶ Non est autem ante totius creature inchoationē diuersitatem aliquaȝ partiū alicuius durationis accipere. (vt in quinta rōne supponebatur). nam nihil mēsuram non habet nec durationem. dei autē duratio que est eternitas nō habet partes: sed est simplex omnino non habens prius et posterius. cuȝ deus sit immobilis. (vt in primo ostensuȝ est). non est igitur comparare inchoationē totius crea capi. 15.

tate ad aliqua diuersa signata in aliqua p̄
existente mensura ad que initium creatu-
rarum similiter & dissimiliter se possit ha-
bere vt oporteat rationē esse apud agentē:
quare in hoc signato illius durationis crea
turam in eē produxerit & nō in alio prece-
denti vel sequēti: que quidē ratio requirere
tur si aliqua duratio in partes diuisibilis
esse p̄ter totam creaturam productam: si-
cut accidit in particularibus agētibus a q
bus producitur effectus in tempore: nō au
tem ipsum tēpus: deus autē simul in eē p-
duxit & creaturam & tēpus: nō est igitur rō
quare nunc & nō prius in hoc cōsiderāda:
De hac rōne vide li. de cꝰ, cū aug. xi de ci. dei cap. 5. sed solum quare nō semp. Sicut per simi
le in loco apparet: particularia enī corpo-
ra sicut in tēpore determiato: ita etiā in lo
co determinato producūtur: & q2 habēt ex
tra se tempus & locū a quibus continētur:
opz esse rōnem q̄re magis in hoc loco & in
tp̄e producūtur q̄3 in alio: in toto āt celo ex
tra quod nō est locus: & cū quo vlis locus
omniū producitur: nō est ratio cōsideran-
da quare h̄ & nō ibi constitutū est. ¶ Quā
rationē: quia quidā cōsiderandā putabāt
deciderunt in errorē vt ponerēt infinitum
in corporibus: & similiter in pductione toti
us creature extra quā nō est tēpus & cum
qua tēpus simul pducitur: nō est attēdēda
ratio quare nūc & nō prius vt per hoc du-
camur ad cōcedēdam tēporis infinitatē.
sed solum quare non semp vel quare post
Rō ad 6am rōnem. nō esse vel cum aliquo principio. ¶ Adhuc
aūt inquirēdum sexta ratio inducebat ex
parte finis qui solus inducere potest neces
sitatem in his que volūtate agunt: finis āt
diuine voluntatis nō potest eē nisi eius bo
nitas: nō autē agit pp̄ter hunc finē produ
cendum in eē: sicut artifex agit propter cō
stitutionē artificiati: cū bonitas eiꝰ sit eter
na & immutabilis: ita q̄ ei nihil accrescere
potest. ¶ Nec ēt pōt dici q̄ pp̄ter eiꝰ me-
liorationem deus agat. ¶ Nec etiā agit
propter hunc finē acquirēdū sibi sicut rex
pugnat vt acqrat ciuitatē: ipse .n. est sua bo
nitas. ¶ Restat igit̄ q̄ agat propter finem
inquātū effectum producit ad participa-
tionem finis in producēdo igitur res sic p
pter finē vniformis habitudo finis ad agē
tem nō est cōsiderāda vt ratio operis sem
piterni: sed magis est attēdēda habitudo fi
nis ad effectū qui fit pp̄ finē vt taliter pro-
ducatur effectus: qualiter conuenientius or
dinetur ad finē: vnde p hoc q̄ finis vnifor-
miter se habz ad agētem nō potest conclu
di q̄ effectus sit sempiternus. ¶ Nec ē ne Rō ad
cessarium effectum diuinū semp fuisse pro 7am ra
pter hoc q̄ sic cōuenientius ordinetur ad fi- tionem.
nem. (vt septima ratio procedere videba-
tur). sz conuenientius ordinatur ad finē p-
pter hoc quod est nō semp fuisse: omne enī
agens producēs effectum in participatio-
nem sue forme intēdit in eo inducere suam
similitudinē. Sic igitur diuine volūtati cō
ueniens fuit in sue bonitatis participatio-
nem creaturā producere vt sua similitudi-
ne diuinam bonitatē representaret: non āt
potest eē talis representatio p modū equa
litatis sicut effectus vniuocus suā causā
representat. vt sic oporteat ab infinita bo-
nitate eternos effectus produci. sz sicut ex-
cedēs representatur ab eo quod exceditur.
Excessus autē diuine bonitatis supra crea
turam per hoc maxime exprimitur quod
creature non semper fuerunt: ex hoc enim
apparet expresse: quod omnia alia preter
ipsum: eum habent sui esse auctorem: & q̄
virtus eius non obligatur ad huiusmodi
effectus producendos sicut natura ad effe
ctus naturales. & per consequens quod est
voluntate agens & intelligens: quorum cō
traria quidam posuerunt eternitatē crea-
turarum supponentes. ¶ Sic igitur ex p-
te agentis nihil est quod eternitatem crea
turarum nos ponere cogat.

¶ Solutio rationū que sumuntur ex par
te rerum factarum. 36.

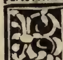


Similiter etiā nec ex parte creature est ali-
quid. quod nos ad eius eter-
nitatem ponendam de neces-
sitate inducat. ¶ Necessitas enim essendi Rō ad p̄mā rōnē capituli. 33.
que in creaturis inuenitur. (ex quo prima
ratio sumitur). est necessarij ordinis. (vt
in precedentibus est ostensum). necessitas
autem ordinis non cogit ipsum cui ta-
lis inest necessitas semper fuisse. (vt osten cap. 30.
sum est supra). Licet enim substantia celi huiꝰ lib.
per h̄ quod caret potentia ad non eē: hēat

necessitatē ad essendū tamē necessitas seqtur eius substantiā: vnde substātia eius iā in eē instituta talis necessitas ipotētialitatem nō eēndi inducit: nō aūt facit esse impossibile celū nō esse in cōsideratiōe q̄ agit
ad 2am rōnem. de pductione substantie ipsius. Similiter etiā Ṽtus essendi semp. (ex qua pcedebat secūda ratio). presupponit substantie pductionem: vnde cū de pductione substantie celi agit: talis Ṽtus sempiternitatis argumentum sufficiens esse non potest.
ad 3am rōnem. Motus etiam sempiternitatē nō cogit nos ponere ratio cōsequēter iducta. Jam eni pat3 q absq3 mutatione dei agētis potest eē q nouū agat nō sempiternū: si autē possibile est ab eo aliqd agi de nouo p3 q τ moueri: nā motus dispōnē volūtatis eterne sequitur de motu non semper essendo.
ad 4am rōnem. Similiter etiā intētio naturaliū agētium ad specierum pprietatē. (ex quo quarta ratio procedebat). presupponit naturalia agētia iam pducta: vnde locū nō hab3 hec ratio nisi in rebus nālibus ia3 in eē pductis: nō autē cum de rex productiōe agitur: vtrū autē necesse sit ponere generationem ppetuo duraturā: in sequētib9 ōndet.
ad 5am rōnem. Ratio āt qnta ex tēpore inducta eternitatem motus magis supponit q̄ probet. Cum eni prius τ posterius τ continuitas tēporis sequatur prius τ posterius τ continuitatem motus fm Aristo. doctrinam: patet q ideo idē instans est principiū futuri τ finis preteriti: q2 aliquid signatum in motu est principium τ finis diuersaru3 partium motus: non oportebit igitur omne instans huiusmodi esse nisi omne signū in tēpore acceptum sit mediu3 inter prius τ posterius in motu quod est ponere motū sempiternum: ponēs autem motu3 eē non sempiternum potest dicere primu3 instās temporis eē principium futuri τ nullius p̄teri finē: nec repugnat successiōi tpis q ponatur in ipso aliquod nunc principiu3 τ nō finis: propter hoc q linea in qua ponit punctus aliquis principium τ nō finis est stās τ nō fluens: q2 etiam in motu aliquo particulari qui etiam nō est stans: sed fluens signari aliquid potest vt principium motus tantu3 τ nō vt finis: aliter eni3 omnis motus esset perpetuus quod est impossibile.

Qd autē prius ponitur nō esse tempo- ad 6am ris q̄ eius esse: si tempus incepit nō cogit rōnem. nos dicere q si ponitur tempus eē ponatur nō esse. (vt sexta ratio cōcludebat). nā prius quod dicimus anteq̄ tēpus esset nō ponit aliquā tēporis partē in re: s3 solu3 in imaginatione: cu3. n. dicimus tēpus hab3 esse post nō esse: intelligimus q nō fuit aliqua pars tēporis ante hoc nūc signatū: sicut cū dicimus q supra celū nihil est: non intelligim9 q aliqs locus sit extra celū qui possit dici supra respectu celi: sed q non est locus eo superior: vtrobiq3 āt imaginatio pōt mēsura3 aliquā rei existēti rei apponere: ratione cuius sicut nō est ponēda quātitas corporis infinita. (vt dicit in. 3°. phi.). tex. cō. ita nec tēpus eternū. Veritas aūt ppo 60. sitionum quā op3 cōcedere. āt ppōnes ne ad 7am gantem. (ex qua septima ratio pcedebat). rōnem. hab3 necessitatē ordinis q est predicati ad subiectū: vnde nō cogit aliquā rē esse semper nisi forte itellectū diuinū. in quo est radix ois veritatis. (vt in primo ostēsum ē). Patet igit q rōnes ex creaturis iducte nō cogunt ad mundi eternitatē ponēdam.

Solutio rationum que sumebantur ex parte factionis rerum. 37.



Restat autem ostendere q nec ex pte pductionis rex aliqua ratio sumpta cogere possit ad idem. Cōmunis enim philosophoru3 positio R°ad 1 ponētium ex nihilo nihil fieri. (ex qua pri mā rōnem factā ma ratio pcedebat). veritatē hab3 fm il i ca. 34. lud fieri quod ipsi cōsiderabant: q2 eni omnis nostra cognitio a sensu incipit qui singularium est. a pticularibus cōsideratiōibus ad vles consideratio humana pfecit. vnde pricipiū rex pquirētes pticulares factiōes entiū tm̄ cōsiderauerūt inquirētes qualiter vel hic ignis vel hic lapis fiat: τ iō primi magis extrisece q̄ oporteret fieri rē cōsiderātes: posuerūt rē fieri solū fm quasdam accidētales dispōnes vt ra3 densū τ huiusmodi: dicētes p cōsequēs fieri: nihil esse nisi alterari ppter hoc q ex ente i actu vnūquodq3 fieri itelligebāt. Posteriores Ṽo magis intrinsece rex factionē conside rantes aliqd fieri rex fm suba3 pcesserūt.

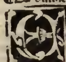
ponentes q non oportet aliquid fieri ex en
te in actu nisi p accidens:sed per se ex ente
in potentia.hoc autem fieri quod est entis
ex qualiscunqz ente:est factio particularis
entis:quod quidez fit inq̃ztum est ens: hoc
vt homo vel ignis:non aũt inquantum est
vniuersaliter. ens enim prius erat quod in
hoc ens trãsmutatur. ¶ Profundius aũt
ad rerũ originem ingredientes considera-
uerunt ad vltimum totius entis creati ab
vna prima causa processionẽ vt ex rationi-
bus hoc ostendentibus supra positis patet.
In hac autẽ processione totius entis adeo.
non est possibile fieri aliquid ex aliquo alio
preiacente:non eniz esset totius entis crea-
ti factio. ⁊ hãc quidẽ factionẽ non attinge-
runt primi naturales quorũ erat cõmunis
sententia ex nihilo nihil fieri:vel si qui eam
attingerunt non proprie nomen factionis
ei cõpetere considerauerunt.cũ nomen fa-
ctionis motum vel mutationẽ importet:in
hac autez totius entis origine ab vno primo
ente:intelligi nõ potest trãsmutatio vnius
entis in aliud. (vt ostensum est): propter
quod nec ad naturalẽ philosophũ pertinet
huiusmodi rerũ originẽ considerare:sed ad
philosophũ primum qui cõsiderat ens cõe
⁊ ea que sunt separata a motu: nos tñ sub
quadã similitudine ẽt ad illã originẽ nomẽ fa-
ctõis trãsferimus vt dicam⁹ ea facta quo-
rũcũqz eẽtia vel nã ab alijs originẽ habz.
ad 2am ¶ Ex quo pz q nec secũda ratio de neces-
rationẽ. sitate cõcludit que ex ratione motus sume
batur.nã creatio mutatio dici nõ potest ni
si sm methaphoram prout creatũ conside
ratur habere esse potest non esse ratione cu
ius aliquid ex alio fieri dicitur etiã eorum
que inuicẽ transmutationẽ non habent ex
hoc solo q vnum eorũz est post alterum:si-
cut dies ex nocte: (nec ratio motus indu-
cta ad hoc aliquid facere põt): nam quod
nullo modo est non se habet aliquo modo
vt possit cõcludi q quando incipit esse alio
mõ se habeat nũc ⁊ prius. ¶ Ex hoc etiaz
ad 3am patet q non oportet aliquam potentiam
rõnem. passiuaz precedere esse totius entis creati.
(vt tertia ratio cõcludebat). hoc enim est
necessarium in illis que per modum essen-
di principiũ sumunt:eo q motus est actus
existentis in potentia: possibile autem fuit

ens creatum esse anteq̃z esset: per potentiã
agentis per quaz ⁊ esse incepit vel propter
habitudinem terminorum in quibus nulla
repugnantia inuenitur. quod quidẽ possibi
le sm nullam potentiam dicitur: (vt patet tex.cõ.
per philosophuz in.5.metaph.). hoc enim 17
predicatum quod est esse nõ repugnat huic
subiecto quod est mundus vel homo. sicut
cõmensurabile repugnant diametro: ⁊ sic
sequitur q non sit impossibile esse.⁊ per cõ
sequens q sit possibile esse anteq̃z esset ẽt
nulla potẽtia existente. In his aũt que per
motum fiunt: oportet prius fuisse possibile
per aliquam passiuã potentiam in quibus:
(philosophus in.7. metaph.hac vtitur ra- tex.cõ.
tione). Patet igitur etiã ex hoc: quod nec 22.
quarta ratio ad propositũ cõcludit. ¶ Nã ad 4am
fieri non simul est causa esse rei in his que rõnem.
per motum fiunt in quorũ fieri successio in
uenitur.in his aũt que non fiunt per motũ
non prius est fieri q̃z esse. ¶ Sic igitur eui-
denter apparet quod nihil prohibet pone-
re mundũ nõ semper fuisse qd fides catho
lica ponit Geñ.pri°. (In pricipio creauit Auc.s.
deus celũ ⁊ terrã).⁊ puerbio.8. de deo di scriptu.
cit. (Anteq̃z q̃cquã faceret a pricipio ⁊c̃).
¶ Rationes quibus qdã probare conatur
mundum non esse eternum. 38.

SUnt autẽ q̃dam ratio-
nes a quibusdam inducte ad
probandũ mundũ non semp
fuisse sũpte ex his. ¶ Deũ.n.
eẽ oiuz rez cãm:demõstratũ ẽ: cãz aũt oz
duratiõe pcedere ea q̃ p actionẽ cãe fiunt.
2 ¶ Item cum totum ens a deo sit creatũ
non potest dici factum esse ex aliquo ente ⁊
sic relinquitur q sit factum ex nihilo.⁊ per
consequens q habeat esse post non esse.
3 ¶ Adhuc quia infinita non est transire: si
autem mundus semper fuisset: essent iam
infinita pertransita:quia quod preteritũ est
ptransitũ ẽ:sunt aũt infiniti dies vel circu-
latiões solis preterite si mũdus semp fuit.
4 ¶ Preterea sequitur q infinito fiet ad-
ditio cum ad dies vel circulationes prete-
ritas quottidie de nouo addatur.
5 ¶ Amplius:sequitur quod in causis effi-
cientibus sit procedere in infinitũ:si genera
tio fuit semp. qd oz dicere:mũdo semp existe:

ná fil.ĩ cã ẽ pŕ̃x huius ⁊ al'9:⁊ fic in infinitũ.
6 ¶ Rurfus fequeť φ fint infinita. f.infini-
Solu° toꝝ hoĩuȝ p̃teritoꝝ aĩc imoꝛtales. ¶ Has
omiffa- aũt rõnes q̃: vtqȝquaqȝ non de nec̃itate cõ
rũ rõnũ cludũt lȝ,pbabilitatẽ hñt:fufficit tangere
folũ ne videaĩ fides catholica i vanis rõni-
bus cõftituta ⁊ nõ potius infolidiffima dei
doctrina.⁊ iõ conueniens vr̃ ponere qualr
obuieť eis p eos q eternitatẽ mundi pofue-
ad p̃ᵐ; rũt. ¶ Ad.n.p̃ dr̃ agẽs de nec̃itate p̃cede
re effectũ q p fuã op'ationẽ fic.verũ ẽ in his
q̃ agũt aliqd p motũ:q: effectus nõ eft nifi
in termino motus.agẽs aũt nec̃e ẽ eẽ ẽt cũ
motus icipit:in his aũt q̃ in inſtãti agũt hoc
nõ ẽ nec̃e: ficut fit dũ fol ẽ in pũcto oꝛiẽtis
ad 2ᵐ. illuminat ftatim emifperiũ. ¶ Ad ẽt fo dr̃
nõ eft efficax: ei.n. φ ẽ ex aliquo aliqd fieri
cõtradictoriũ oȝ dare.fi hoc non def:eft nõ
ex aliquo fieri:nõ aũt ex hoc qd ẽ ex nihilo
nifi fub fenfu p̃mi ex quo cõcludi non põt
ad 3ᵐ; φ fiat poft nõ eẽ. ¶ Ad ẽt.3.poniť nõ eft
cogẽs:ná infinitũ ⁊ fi nõ fit fil in actu : põt
tñ effe in fucceffione,q: fic quodlibet infini
tuȝ acceptũ finitũ eft. qlibet igiť circulatio
precedẽtiũ tranfiri potuit:q: finita fuit:in
omnibus aũt fimul fi mundus femp fuif-
fet:non effet accipere pmam:⁊ ita nec trã
ad 4ᵐ fituȝ qui femp exigit duo extrema. ¶ Ad
etiaȝ.4.pꝛoponitur debile eft. ná nihil,phi
bet infinito ex ea parte aditionẽ fieri qua
eft finitum:ex hoc autẽ φ ponitur tempus
eternum fequitur quod fit infinitũ ex par-
te ante:fed finitum ex parte poft:nam pre-
ad 5ᵐ, fens eft terminus preteriti. ¶ Ad etiaȝ.5.
obijciť nõ cogit q: cãs agẽtes in infinitũ pro
cedere eft ipoffibile fȝ phos in cãis fil agẽ
tibus q: oȝ effectũ depẽdere ex actionibus
infinitis fil exiſtẽtibus. Et hmõi funt caufe
p fe:infinite:q: eaꝝ infinitas ad cãtũ requi-
riť. In caufis aũt nõ fil agẽtibus hec nõ ẽ
ipoffibile fm eos q ponũt generationẽ ppe
tuã:hec aũt infinitas accidit caufis:accidit
eni patri fortis φ fit alterius filius vel non
filius:nõ aũt accidit baculo inq̃tũ mouet
lapidẽ φ fit motus a manu: mouet eni in-
ad 6ᵐ q̃tũ eft motus. ¶ Ad aũt de aĩabus obij
ciť difficilius eft: fȝ tñ rõ nõ eft multũ vtil-
q: multa fupponit:qdá nãqȝ eternitatẽ mũ
di ponẽtiũ: pofuerũt ẽt hũanas aĩas nõ eẽ
poft corp⁹. ¶ Quidã vero q̃ ex aĩabus nõ
manet nifi intellectus feparatus:vel agẽs fȝ
quofdã:vel etiã poffibilis fȝ alios. ¶ Qui
dam aũt pofuerũt circulationẽ in aĩalibus
dicẽtes:φ eedẽ anime poft aliqua fecula
in corpoꝛe reuertunť. ¶ Quidã vo pro in
cõueniẽti nõ habẽt quod fint aliqua infini
ta actu in his que oꝛdineȝ nõ hñt. ¶ Po- ca.35.i
teft aũt efficatius,pcedi ad hoc oſtẽdendũ fĩ° ad
ex fine diuine volũtatis.(vt fupꝛa tactũ ẽ) 7ᵐ rõ
finis.n.diuine volũtatis in rex pductione nem.
eft eius bonitas inquãtuȝ p caufata mani
feſtatur:potiffime aũt manifeftatur diuina
bonitas ⁊ vtus p hoc quod res alie p̃ter
ipfum nõ femp fuerunt. Et hoc.n.manife
fte apparet qd res alie p̃ter ipfum ab ipfo
effe habẽt q: nõ femper fuerũt. ¶ Oſtẽdi-
tur ẽt qd nõ agit per neceffitatẽ nature : ⁊
φ vtus fua eft infinita in agẽdo:hoc enĩȝ
cõueniẽtiffimũ fuit diuine bonitati vt re-
bus creatis principiũ durationis daret.
¶ Et his aũt que p̃dicta funt vitare pof- exclufio
fumus diuerfos errores gẽtilium phoꝛum erro.
quoꝝ quidã pofuerũt mundum eternum.
¶ Quidã materiã mũdi eternã ex qua ex
aliquo tẽpore mũdus cepit generari vel a
cafu vel ab aliquo intellectu:aut ẽt amoꝛe
aut lite. Ab oĩbus.n.his poniť aliqd p̃ter
deum eternũ:qd fidei catholice repugnat.

¶ Qȝ diſtinctio reꝝ non eft a cafu. 39.



Expeditis aũt his q̃ ad reꝝ,pductionẽ pti-
nent:reftat,pfequi ea q̃ funt
cõfiderãda in reꝝ diſtinctio
ne in qbus pmo opȝ oſtendere qd rerum
diſtinctio nõ eft a cafu. ¶ Cafus.n.nõ con
tingit nifi in poffibilibus aliter fe hẽre:que
eni funt ex neceffitate ⁊ femp:nõ dicimus
effe a cafu.(oſtẽfum eft aũt fupra) quafdã
res creatas eẽ in quaꝝ natura nõ eft poffi
bilitas ad nõ eẽ:ficut funt fubſtãtie imate
riales ⁊ abſqȝ cõtrarietate: fubſtãtias igiť
eoꝝ impoffibile eft eẽ a cafu:funt aũt p fuaȝ
fubftantiam diſtincte adinuicem:eaꝝ igi-
tur diſtinctio non eft a cafu.
2 ¶ Amplius cũ cafus fit tñ in poffibilib⁹
alit er fe habere:principiuȝ autẽ huiufmo-
di poffibilitatis eft materia:nõ autẽ forma
que magis determinat poffibilitatẽ mate
rie ad unũ:ea autẽ quoꝝ diſtinctio ẽ a for-

tia nō distinguunt a casu:sed forte ea quorum distinctio est a materia:speruz aūt distinctio est a forma:singulariū aūt eiusdez spēi a materia:distinctio igit rex ſm spēz nō potest esse a casu:sed forte aliquox individuorum casus potest esse distinctus.

3 ℭ Adhuc cū materia sit principiū ⁊ causa rex casualiū.(vt ostēsum est):in eorum factione pōt esse casus que ex mā generant (ostēsum est autē supra) ꝙ prima rex productio in eē nō est ex materia.in ea igitur casus locū hēre non pōt:opz aūt ꝙ prima rex productio cū distinctiōe fuerit cū multa inueniantur in rebus creatis: que neqz ex inuicē generant neqz ex aliquo vno cōi: q: nō conueniunt in materia:nō est igitur possibile quod reruz distinctio sit a casu.

4 ℭ Itē causa p se prior est ea que est p accidens:si igitur posteriora sint a cā p se determinata:incōueniēs est dicere priora eē a cā per accidēs idetermināta. Distinctio aūt rex precedit naturalr motū ⁊ opationes rex:determinati.n.motus ⁊ opatiōes sunt rex determinatax:⁊ distinctax:motꝰ aūt ⁊ opationes rex sunt a causis p se ⁊ determinatis:cū inueniant aut semp aut in pluribus ex suis causis eodē modo pcedere:ergo ⁊ distinctio reruz est a causa per se ⁊ determinata ⁊ non a casu qui est causa per accidens indeterminata.

5 ℭ Amplius cuiuslibet rei procedentis ab agēte p itellectū ⁊ voluntatē forma est ab agēte itēta: ipsa aūt vniuersitas creaturax deū habz auctorē qui est agēs per voluntatem ⁊ intellectū.(vt ex pmissis patz). nec in virtute sua defectus aliqs esse pōt vt sic deficiat a sua intētione:cū sua virtus infinita sit.(vt supra ostēsum est).opz igitur ꝙ forma vniuersi sit adeo intēta ⁊ volita : nō est igitur a casu: casu enim dicimus esse q̄ preter intētionē sunt agētis. Forma āt vniuersi ↄsistit in distinctione ⁊ ordine partiū eius:nō est igitur distinctio rex a casu.

6 ℭ Adhuc id quod est bonū ⁊ optimū in effectu est finis pductionis ipsiꝰ:sed bonuz ⁊ optimū vniuersi cōsistit in ordine partiū ipsius adinuicem q sine distinctione eē nō pōt:per hunc eni ordinē vniuersū in sua totalitate cōstituitur que est optimū ipsiꝰ:ipse igitur ordo partiū vniuersi ⁊ distinctio earum est finis pductionis vniuersi.nō ē igitur distinctio rex a casu. ℭ Hanc autē veritatē sacra scriptura ↄfitetur vt pz Gen. primo vbi cū primo dicatur.(In pncipio creauit deus ce.⁊ ter.).subiungit.(Diuisit deus lucez a tenebris). ⁊ sic de alijs:vt nō solum reruz creatio:sed etiā rerum distinctio a deo eē ostēdatur nō a casu:sed q̄si bonū ⁊ optimū vniuersi. vnde subditur.(Vidit deus cunc.q̄ fec.⁊ erant val.bōa). Auc. v. scriptu.

ℭ Per hoc āt excluditur opinio antiquorum naturaliuz ponētium causaz materialem solam ⁊ vnam: ex qua omnia fiebant raritate ⁊ dēsitate. hos.n.necesse est dicere distinctionem rerum quas in vniuerso videmus nō ex alicuius ordināte intentione prouenisse:sz ex materie fortuito motu. ℭ Similiter etiam excluditur opinio Democriti ⁊ Leucippi ponentium infinita principia materialia.s.indiuisibilia corpora eiusdem nature:sed differentia figuris positione ⁊ ordine:ex quoruz concursu quē oportebat eē fortuitum cum causam agētem negarent:ponebant esse diuersitatem in rebus ,ppter predictas tres athomorum differentias.s.figure ordinis ⁊ positionis : vnde sequebatur distinctionem rerum esse fortuitam . (quod ex premissis patet esse falsum). Exclo. erro.

ℭ Q̄ mā nō ē pria cā distictōis rex. 40.


Ex hoc autem vlterius apparet ꝙ reruz distinctio nō est ,ppter materie diuersitatem sicut ,ppter primam causam. ℭ Ex materia enim nihil determinatuz prouenire pōt nisi casualiter:eo ꝙ materia ad multa possibilis est: ex quibus si vnum tantum proueniat hoc: vt in paucioribus contingēs necesse est eē: huiusmodi autem est quod casualiter euenit:⁊ precipue sublata intentione agentis. (ostēsum est autem ꝙ rerum distinctio nō est a casu. Relinqt igitur ꝙ nō sit pp māe diuersitatē sicut propter primā causam.

2 ℭ Adhuc ea que sūt ex intētione agentis nō sunt ,ppter mām sicut ,ppter pmā cām: cā.n.agēs prior est in cāndo q̄ mā:q: mā nō fit actu cā nisi ſm ꝙ est mota ab agēte vñ si aliqs effectꝰ cōseqt dispōne māe ⁊ inten-

tentionem agētis nō eſt ex materia : ſicut ex prima cauſa:⁊ ꝓpter hoc videmus ꝙ ea que reducūtur in mā ſicut in primā cām ſunt ꝑter intētionē agētis ſicut monſtra ⁊ alia peccata nature:forma aūt eſt ex intentione agētis.¶ Quod ex hoc pꝫ: agens.n. agit ſibi ſimile ſm formā:⁊ ſi aliqñ deficiat:hoc eſt a caſu,ꝓpter materiā:forme igiť nō ſequūtur diſpōnem materie: ſicut primam cāꝫ:ſed magis ecōuerſo:materie ſic diſponuntur vt ſint tales forme: diſtinctio aūt reꝝ ſm ſpeciē eſt ꝑ formas: diſtinctio igitur reꝝ nō eſt ꝓpter materie diuerſitatem ſicut propter primam cauſam.

3 ¶ Amplius diſtinctio reꝝ nō poteſt prouenire ex materia niſi in illis q̄ ex mā preexiſtente fiunt:multa autē ſunt abinuicem diſtincta in rebus que nō poſſūt ex preexiſtente materia fieri ſicut patet de corporibus celeſtibus que nō habent contrarium vt coꝝ motus oſtēdit:nō igitur pōt eſſe prima cauſa diſtinctiōis reꝝ diuerſitas mae.

4 ¶ Item quecunqꝫ habētia ſui eſſe cām diſtinguūtur.habēt cām ſue diſtinctionis vnumquodqꝫ.n.ſm hoc ſit ens ſcđm ꝙ ſit vnum in ſe indiuiſum ⁊ ab alijs diſtinctuꝫ ſed ſi materia ſui diuerſitate eſt cā diſtinctionis reꝝ oportet ponere materias in ſe eſſe diſtinctas:cōſtat aūt ꝙ materia quelibet hꝫ eſſe ab alio ꝑ hoc (ꝙ ſupra oſtēſum eſt).oē quod qualitercūqꝫ eſt adeo eē : ergo aliud eſt cā diſtinctionis materijs: non igitur prima cauſa diſtinctionis rerum poteſt eſſe diuerſitas materie.

5 ¶ Adhuc cū omnis intellectus agat propter bonū:nō agit melius ꝓpter vilius:ſed ecōuerſo:ſimiliter eſt de nā:oēs aūt res ꝓcedunt adeo ꝑ intellectū agētem.(vt ex ſupradictis pꝫ):ſunt igitur a deo viliora propter meliora ⁊ nō econuerſo.forma autem nobilior eſt materia cū ſit ꝑfectio ⁊ actus eius.ergo nō ꝓducit tales formas reꝝ propter tales materias:ſed magis tales materias ꝓduxit vt ſint tales forme : non igiť diſtinctio ſpērum in rebus que eſt ſm formam eſt ꝓpter materiaꝫ:ſed magis materie ſunt create diuerſe vt diuerſis formis conueniant.¶ Per hoc autē excludiť opi-
Error. nio Anaxagore ponētis infinita principia
erroris. mālia a principio quidē cōmixta in vno cōfuſo que poſtmodū intellectus ſeparando cōſtituit:⁊ quorūcunqꝫ alioꝝ ponentium diuerſa principia materialia ad diſtinctionem rerum cauſandam.

¶ Q͞ꝫ diſtinctio rerum non eſt propter cōtrarietatem primorum agentium. 41.

Ex premiſſis autem rerū oſtendi poteſt ꝙ cauſa diſtinctionis reꝝ nō eſt diuerſitas aut ꝯtrarietas agētiū.¶ Si enim diuerſi agētes ex qbus ꝓcedit reruꝫ diuerſitas ſunt ordinati adinuicē:oꝫ ꝙ huiuſmodi ordinis ſit aliqua cā vna:naꝫ multa nō vniūtur niſi ꝑ aliquod vnū:⁊ ſic illius ordinis ē vna cauſa ⁊ vna diſtinctio rerum. Si vero diuerſi agētes nō ſint adinuicem ordinati:cōcurſus eoꝝ ad diuerſitatē rerum,ꝓducēdaꝫ erit ꝑ accidēs : diſtinctio igitur reruꝫ erit caſualis.(cuius contrarium ſupra eſt oſtenſum).

2 ¶ Itē a diuerſis cauſis nō ordinatis nō procedūt effectus ordinati niſi forte ꝑ accidens:diuerſa aūt inquātuꝫ huiuſmodi nō faciunt vnū. Res aūt diſtincte inueniūtur hēre ordinem adinuicē nō caſualiter:cum vt in pluribus vnum ab alio mouetur .impoſſibile eſt igitur quod diſtinctio rerum ſic ordinatarum ſit propter diuerſitatem agentium non ordinatorum.

3 ¶ Amplius quecūqꝫ habēt cām ſue diſtinctionis:non poſſunt eē prima cauſa diſtinctionis reruꝫ:ſed ſi plura entia ex equo accipiātur:neceſſe eſt ꝙ habeant cām ſue diſtinctionis:habꝫ eniꝫ cauſaꝫ eſſendi cuꝫ omnia entia ſint ab vno primo ente.(vt ſupra oſtēſum eſt).idē autē eſt cauſa eſſendi alicui ⁊ diſtinctiōis ei⁹ ab alijs.(ſicut oſtēſum eſt).nō pōt igitur eē prima cauſa diſtinctionis rerum diuerſitas agentium. cap. 15. huius lib.

4 ¶ Item ſi diuerſitas reruꝫ procedat a diuerſitate vel cōtrarietate diuerſoꝝ agētium:maxime hoc videť quod ⁊ plures ponunt de cōtrarietate boni ⁊ mali:ita ꝙ oīa bona procedāt a bono pricipio:mala a malo:bonū autē ⁊ malū ſunt in oībus generibus:nō autē poteſt eſſe vnū primū principium oīum malorum:cum.n.ea que ſunt per aliud reducātur ad ea que ſunt per ſe oportebit principiū actiuū maloꝝ eſſe ꝑ ſe

malum:per se āt dicim⁹ tale:quod p essen
tiam suā tale est.et⁹ igiť essentia erit mala.
hoc autem est ipossibile:omne eni quod est
inq̃ʒtum est ens necesse eē bonū: esse nāqʒ
suum vnūquodqʒ amat ⁊ cōseruari appe-
tit:signū āt ē q₂ contra pugnat vnūquodqʒ
sue corruptioni.bonum autē est quod om-
nia appetunt:non potest igitur distinctio in
rebus procedere a duobus contrarijs prin
cipijs quorum vnū sit bonū ⁊ aliud malū.
5 ℭ Adhuc oē agens agit inq̃ʒtū est actu.
inquantū vero est actu:est vnūquodqʒ pfe
ctum. pfectum vero oē inq̃ʒtum huiusmo
di bonum dicim⁹:omne igitur agēs inq̃ʒ-
tum huiusmodi bonū est:si qd igiť p se ma
lū ē nō poterit eē agēs.si āt ē maloꝝ pmū
principiū oʒ eē p se malū.(vt ōnsū ē).ipos
sibile est igitur distinctionem in rebus pro
cedere a duobus principijs bono ⁊ malo.
6 ℭ Amp̄.si oē ens inq̃ʒtū huiusmodi bo-
nū ē.malū igiť inq̃ʒtū ē malū ē nō ens: nō
entis āt inq̃ʒtū huiusmodi nō ē ponere cāʒ
agētē:cū oē agēs agat inquātū ē ens actu.
agit aūt vnūquodqʒ sibi silē:mali igiť inq̃ʒ
tū ē huiusmōi nō ē ponere cāʒ p se agētē:
nō ē igiť fieri reductionē maloꝝ in vnā pri
mā cāʒ que p se sit cā omnium malorum.
7 ℭ Adhuc qđ educitur preter intentionē
agentis nō habet cām per se:sed per acci-
dens sicut cū quis inuenit thesaurū fodiēs
ad plantādū:sed malū in effectu aliquo nō
pōt ꝓuenire nisi preter intentionē agētis:
cū omne agens aliquod bonum intendat.
bonū eni est quod oia appetūt malum igiť
non habet causam per se:sed per accñs in-
cidit in effectibus causaꝝ:non igiť est pone
re vnū primuʒ pricipium omniuʒ maloꝝ.
8 ℭ Item cōtrarioꝝ agētiū sunt ꝯtrarie
actiones:eoꝝ igitur que per vnā actioneʒ
ꝓducunť non sunt ponenda pncipia cōtra
ria.bonum aūt ⁊ malum ⁊ eadem actione
producuntur:eadem enim actiōe aqua cor
rumpitur ⁊ aer generatur:non sunt igitur
propter differentiam boni ⁊ mali in re-
bus inuentā ponenda principia contraria.
9 ℭ Amp̄.qđ oino non est.nec bonuʒ nec
maluʒ est:qđ āt inq̃ʒtū est bonū ē.(vt ostē
sum est). opʒ igitur malum esse aliqd in-
quantum est non ens:hoc autē est ens pri-
uatum. maluʒ igiť inq̃ʒtū huiusmōi ē ens
priuatum:⁊ ipsum maluʒ est ipsa priuatio.
priuatio autē nō habet causaʒ p se agentē
q₂ omne agēs agit inq̃ʒtum habet formā.
⁊ sic oʒ p se effectū agētis eē habēs formā
cū agēs agat sibi silē nisi p accidēs. Relin
quiť igiť q malū nō hʒ cām p se agentē. sʒ
icidit p accidēs in effectib⁹ caꝝ p se agētiū:
nō ē igiť vnū primū ⁊ p se maloꝝ principi-
um.sʒ primū oium principiū ē vnū primū
bonū:in cuius effectibus cōsequiť malum
p accidēs. ¶ Hic ē q Isa.45.dr̄.(Ego Auc.s.
dn̄s ⁊ nō ē alter deus formās lucē ⁊ creās scriptu.
tenebras:faciēs pacē ⁊ creās malū.ego do
min⁹ faciēs oia hec).Et Eccle.xi.(Bōa ⁊
mala vita ⁊ mors paupertas ⁊ hōestas adeo
sūt).⁊ eodē.33.(Cōtra malū bonū ē:⁊ con
tra virū iustū ē peccator.⁊ sic itnere in oia
opa altissimi.duo cōtra duo ⁊ vnū contra
vnū).Dr̄ aūt deus facere mala vel crea- q°° de-
re inquātū creat ea q̃ fm se bona sūt: ⁊ tñ us facit
alijs sūt nociua:sicut lupus q̃uis in sua spe mala
cie quoddā bonū nature sit:tñ oui ē malus
⁊ similiter ignis aque inquātū ē hmōi cor
ruptiuus.⁊ p similem modum est cā ma-
lorum in hoibus que pene dicuntur. Vn-
de dicitur Amos.3.(Si est malum in ciui Amos
tate quod dominus nō fecerit).Et hoc est
quod Greg.dicit.(Etiam mala que nul-
la sua natura subsistunt creantur a domi-
no).Sed creare mala dicitur cum res in
se bonas creatas nobis male agentibus in Exclu°
flagellum format. ¶ Per hoc autem ex- erro.
cluditur error ponētium prima principia
contraria.qui error primo incipit ab Em-
pedocle:posuit enim duo prima principia
agentia amicitiam ⁊ litem.quorum amici
tiam dixit esse causam generationis. litem
vero corruptionis ex qua vr̄.vt Aristo.(di
cit in primo metha.hec duo bonum ⁊ ma
lum pria pricipia cōtraria posuisse. ¶ Po
suit aūt ⁊ Pytagoras duo p̄ª bonū ⁊ ma
lum.sed nō p modū principioꝝ agētiū. sed
per modū formaliū principioꝝ:ponebat.n.
hec duo eē gña:sub quibus oia alia cōpre-
hēderētur.(vt pʒ p phm in p̄ metha.).hos
aūt antiqssimoꝝ phoꝝ errores q̄ ēt sūt per
posteriores phos sufficiēter exclusi:qdā per
uersi sensus hoies doctrine xp̄iane adiun-
gere psūpserūt:quoꝝ primus fuit Martiō martiō
a quo martioniste sunt dicti: qui sub noie

xp̄iano heresim condidit. opinatus duo si-
cerdoniani — bi diuersa principia quez secuti sunt cerdo
niani. & post modum manichei qui hunc er
maīchei — rorem maxime diffuderunt.

¶ Q̄ causa distinctionis rerum non est se
cundorum agentium ordo. 62.



Ex eisdem etiā ostēdi pōt: q̄ re
rū distinctio nō causat̄ ex or-
dine secundoꝝ agētiū: sic̄ qui
dā dicere voluerūt. Dixerūt deus
cū sit vnus & simplex facit tm̄ vnū effectuz:
q̄ est sub̄a primo creata: q̄ q̄ simplicitati ꝓ
prie cāe adequari nō pōt: cū nō sit act⁹ pu-
rus: sz hēat al' qd de po: ētia admixtū: habz
aliquā multiplicitatē vt ex ea iō plura:itas
aliqua possit ꝓdire: & sic semꝑ effectibus a
simplicitate causaꝝ deficiētibus: dū multi-
3 po. — plicant̄ effectus diuersitas causaꝝ ꝯstituit̄.
ex quib⁹ vniuersum ꝯsistit. ❡ Hec igit̄ po
sitio toti reꝝ diuersitati nō vnā causaz assi
gnat. sz singulas cās determinatas effecti-
bus. totā aūt diuersitatē reꝝ ex ꝯcursu oi-
um cāꝝ ꝓcedere ponit. ea aūt a casu eē di
cimus: q̄ ex concursu diuersaꝝ causaꝝ pro
ueniunt & nō ex aliq̄ vna cā determiata: di
stictio igit̄ reꝝ & ordo vniuersi erit a casu.
2 ¶ Amp̄. id qd̄ est optimū in rebus crea-
tis reducit̄ vt in p̄mā causā in id qd̄ est op-
timū in causis: oz igit̄ effectus ꝓportiona-
les eē causis: optimū aūt in oibus entibus
creatis est ordo vniuersi. in quo bonū vni-
uersi cōsistit: sicut & in rebus humanis bo-
nū gētis est diuinus q̄z bonū vnius. oz igit̄
ordinē vniuersi. sicut in ꝓpriā causā redu-
cere in deū. (quē supra ostēdimus eē sum
mū bonū). non igitur rerum distinctio in
quo ordo consistit vniuersi causatur ex cau
sis secūdis. sz magis ex intētiōe cāe prime.
3 ¶ Adhuc absurdū vr̄ id qd̄ est optimum
in rebus reducere. sicut in causam in reruz
defectū. optimū aūt in rebus creatis est di
stinctio & ordo ipsoruz. (vt ostensum est).
inconueniens igitur est dicere: q̄ talis di-
stinctio ex hoc causetur q̄ secunde cause
deficiunt a simplicitate cause prime.
4 ¶ Itē in oibus causis agētibus ordina-
tis vbi agit̄ propter finē: oz q̄ fines causaꝝ
secundaꝝ sint propter finē cause prime. sic̄
finis militaris & equestris & frenefactiue est
propter finē ciuilis. processus aūt entium a
primo ente est ꝑ actionē ordinatam ad finē
cū sit ꝑ intellectum. (vt ostēsum est). intel-
lectus aūt hoīs propter finē agit. Si igitur
in productiōe reꝝ sunt aliq̄ cause secūde. oz
q̄ fines eaꝝ & actiōes sint propter finē cau-
se prime. qui est vltimus finis in rebus cau
satis. hic autē est ordo partiū vniuersi & di
stinctio q̄ ē q̄si vltima forma. nō ē igitur di
stictio in reb⁹ & ordo ꝑꝑ actiōes secūdaꝝ cā
rū: sz magis actiōes secūdaꝝ causaꝝ sūt ꝑꝑ
ordinē & distinctionē in rebus ꝯstituēdam.
5 ¶ Adhuc si distictio ptiū vniuersi & ordo
eaꝝ est ꝓprius effectus cāe prime q̄si vlti-
ma forma & optimū in vniuerso. oz reꝝ di-
stictionē & ordinē eē in itellectu cāe prime.
In rebus. n. q̄ ꝑ itellectū agunt̄ forma q̄ in
rebus factis ꝓducit̄: ꝓuenit a forma simili
q̄ est in intellectu. sicut domus q̄ est in mā
a domo q̄ est in itellectu: forma aūt distin-
ctiōis & ordinis nō pōt eē in itellectu agēte
nisi sint ibi forme distinctoꝝ & ordinatorū.
sūt igit̄ in itellectu diuino forme distinctaꝝ
rerū diuersaꝝ & ordinataꝝ. nec hoc simpli-
citati eius repugnat. (vt supra ostēsum ē). lib° pri. ca. 5.
si igit̄ ex formis q̄ sūt in itellectu ꝓueniant
res extra aiam in his q̄ ꝑ itellectū agūtur. duobus
poterūt a prima cā imediate causari plura sequentibus
& diuersa nō obstāte diuina simplicitate: ꝓ
pter quam quidē in ꝑdictā pōnē iciderūt.
6 ¶ Itē actio agētis ꝑ itellectū terminat̄
ad formā quā itelligit nō ad aliū nisi ꝑ acci
dēs & a casu. deus aūt agēs est ꝑ itellectuz.
(vt ostēsum ē) nō pōt igit̄ eius actio eē ca
sualis. cū nō possit in sua actiōe deficere: oz
igit̄ q̄ ꝓducat effectū suū ex hoc q̄ ipsū effe
ctū itelligit & itēdit. sed ꝑ quā rōnē itelligit
vnū effectū. pōt & m̄ltos effect⁹ alios a se in
telligere. pt igr̄ m̄lta cāre stati absq3 medio.
7 ¶ Amp̄. (sicut supra ostēsum ē). virtus
diuina nō limitat̄ ad vnū effectū. & hoc ex
eius simplicitate ꝓuenit. q: q̄to aliq̄ virt⁹
est magis vnita: tāto ē magis infinita: & ad
plura se pōt extēdere. q̄ aūt ex vno nō fiat
nisi vnū. nō oz nisi qn̄ agēs ad vnū effectū
determinat̄. nō oz igit̄ dicere q̄ q: deus est
vnus & oīno simplex: ex ipso multitudo pro
uenire non possit nisi mediantibus aliqui-
bus ab eius simplicitate deficientibus.
8 ¶ Pre. (ostēsum ē supra). q̄ solus deus

pôt creare.multa aût sût rex q̃ nõ pñt pro
cedere in eẽ nisi p creationẽ: sicut oia que
nõ sunt composita ex mã ⁊ forma cõtrarie
tati subiecta: hmõi.n.in gñabilia oꝫ esse.cũ
ois generatio fit ex cõtrario ⁊ ex mã. talia
aũt sũt oẽs itellectuales sube: ⁊ oia corpo
ra celestia.⁊ ẽt ipsa mã prima: oꝫ igiꝭ pone
re oia hmõi imediate adeo sũpsisse sui esse
Auc.s. pricipiũ. ⁋ Hic ẽ qd dr Gen.pmo.(In
scriptu. pn.c.de.c.⁊.ter.). Et Job.37.(Tu forsi
Exclu° tan frabricatus es celos q solidissimi quasi
erro. ere fundati sũt). Excludiꝭ aũt ex predictis
auice.li. opinio Auice.q dicit q deus itelligẽs se ꝓ
9.me^ce duxit vnã itelligẽtiã primã.in qua iã ẽ potẽ
tia ⁊ actus: q̃ inquãtũ itelligit deũ: ꝓducit
itelligẽtiã secũdã: inquantũ vero itelligit se
fm q est in actu ꝓducit aiam orbis: inquã
tũ vero itelligit se fm q est in potẽtia.pro
ducit substantiã orbis primi.⁊ inde proce
dẽs diuersitatẽ rex instituit per cãs secun
das. ⁋ Excluditur ẽt opinio quorũdã anti
quorum hereticorum.qui dicebant deũ nõ
creasse mundũ: sed angelos: cuius erroris
Simõ dicitur primo fuisse Simõ mag⁹ inuẽtor.
magus ⁋ Q̃ distictio rex nõ ẽ p aliquẽ angelũ in
ducẽtẽ in mãm diuersas formas. 43.

Vant autẽ quidã mo
derni heretici qui dicunt de
omnium visibiliũ creasse ma
teriã.sꝫ p aliquẽ angelũ p di
uersas formas fuisse distictã. ⁋ Cuius opi
niõis falsitas mãifeste appet.nõ.n. celestia
corpora in qbus nulla cõtrarietas inueniꝭ.
ex aliq̃ mã pñt eẽ formata.oẽ.n.quod fit ex
mã p̃exñte oꝫ ex cõtrario fieri: ipossibile est
igitur q ex aliqua mã p̃us adeo creata an
gelus aliquis celestia corpora formauerit.
2 ⁋ Amp.celestia corpora aut in nulla mã
ꝯueniũt cũ corporib⁹ iferiorib⁹. aut nõ ꝯue
niũt i aliq̃ mã nisi i p^a.nõ.n.celũ ẽ ex cẽtris
ꝯpositũ nec nãe cẽtaris: q ei⁹ mot⁹ oñdit a
motib⁹ oiuꝫ cẽtox diuersus. mã aũt p^a nõ
pôt p̃fuisse p seipsã añ oia corpa formata:
cum non sit nisi potẽtia tñ. Omne.n.eẽ in
actu est aliqua forma: ipossibile est igiꝭ qd
ex mã prius creata adeo aliquis angelus
omnia visibilia corpora formauerit.
3 ⁋ Adbuc oẽ q fit ad hoc fit vt sit.ẽ.n.fieri
via ineẽ. sic igiꝭ vnicuiqꝫ creato ꝯuẽit fieri.
sicut sibi cõuenit esse: eẽ aũt nõ cõuenit for
me tantũ nec mãe tantũ: sed cõposito: mã
eni nõ est nisi i potẽtia: forma vero ex q̃ ali
qd est: est.n.act⁹. vnde restat q compositũ
ꝓprie fit: eius igitur solius est proprie fieri
nõ mãe p̃ter formã: nõ est igiꝭ aliud agẽs
creãs mãm solã: ⁊ aliud inducens formã:
4 ⁋ Itẽ p^a iductio formax in mã nõ pôt
esse ab aliquo agẽte p motũ tñ: ois.n. mo
tus ad formã ẽ ex forma determiata in for
mã determinatã: ⁊ sic q2 materia non pôt
esse absqꝫ oi forma: p̃supponiꝭ aliq̃ forma
in materia: sꝫ oẽ agẽs ad formã solã mate
rialẽ oꝫ q sit agẽs p motũ: cũ.n.forme ma
teriales nõ sit p se subsistẽtes: sꝫ eax esse sit
in eẽ materie: nõ pñt ꝓduci in esse nisi vel
p creatonẽ toti⁹ cõpositi vel per trãsmuta
tionẽ materie ad talẽ vel talẽ formã: ipossi
bile est igitur: q prima inductio formaruꝫ
in materia fit ab aliquo creante formam
tantũ: sed ab eo q est creator toti⁹ cõpositi.
5 ⁋ Adbuc. mot⁹ ad formã est posterior
naturalr motu secũdũ locũ: cũ sit act⁹ ma 8.phisi.
gis iperfecti.(vt ꝓbat phs posteriora dr in tex.cõ.
entib⁹ nãli ordine cãntur a priorib⁹.motus 57.
igiꝭ ad formã cãtur a motu fm locũ: p̃m⁹
aũt mot⁹ fm locũ est mot⁹ celestis: mot⁹
igiꝭ ois ad forma fit mediãte motu celesti:
ea igitur que non pñt fieri mediãte motu
celesti nõ pñt fieri ab aliquo agente: qui nõ
potest agere nisi per motuꝫ qualem oꝫ esse
agentem qui non potest nisi inducere for
mã in materia.(vt ostensum est).per mo
tum autem celestem non pñt ꝓduci multe
forme sensibiles nisi mediãtibus determi
natis principijs suppositis: sicut animalia
quedã nõ fiunt nisi ex semine. prima igiꝭ in
stitutio harũ formax ad quax ꝓductionẽ
nõ sufficit motus celestis sine p̃existentia
similium formax in spẽ oꝫ q fit a solo creãte.
6 ⁋ Itẽ sicut diciꝭ in.3.phisico.idẽ est mo
tus localis ptis ⁊ toti⁹. vt toti⁹ terre ⁊ vni⁹
glebe: ita mutatio generatiõis ẽ eadẽ toti⁹
⁊ partis: ptes aũt hox generabiliũ ⁊ corru
ptibiliũ generanꝭ acqrẽtes formas i actu a
formis q sũt i mã nõ at a formis extra ma
teriã exñtib⁹: cũ oporteat generãs eẽ sile ge
nerato.(vt ꝓbat phs i.7.metha.) neqꝫ igiꝭ
totalis acqsitio formax in mã pôt fieri per
motũ ab aliq̃ substãtia separata cuiusmodi

est angelus:ſ3 vꝫ oꝫ ꝙ hoc fiat mediãte agẽte corporeo vel creante q agit ſine motu.

7 ¶ Adhuc ſicut eẽ ẽ primũ in effectibus: ita rñdet prime cauſe:vt proprius effectus: eſſe autem eſt per formam.⁊ non per materiam. prima igitur cauſalitas formarum maxime eſt prime cauſe attribuenda.

8 ¶ Amplius cum oẽ agẽs agat ſibi ſimile:ab illo acquirit effectus formam cui per formam acquiſitam ſimilatur.ſicut domꝰ in mã ab arte q̃ ẽ ſpẽs domus in aĩa:ſ3 oĩa ſimilantur deo.q ẽ actus purus inquantũ hꝫ formas ꝑ quas ſunt in actu.⁊ inquantũ formas appetunt.diuinam ſimilitudinẽ appetere dicuntur. abſurdum igiꝛ ẽ dicere ꝙ rerum formatio ad aliũ ptineat q̃3 ad creatorẽ omnium deum.¶ Et inde ẽ ꝙ ad excludẽdu3 iſtũ errorẽ Gen̄.primo.(Moyſes poſtq̃3 dixerat deum in principio celu3 ⁊ terra3 creaſſe).ſubdidit q̃uo oĩa in proprias ſpecies formando diſtinxerat. ⁊ aplš dicit Col. primo(ꝙ in ipſo condita ſunt omnia vniuerſa:ſiue que in celis ſunt:ſiue que in terris:ſiue viſibilia:ſiue inuiſibilia. — *Auc.s. ſcriptu.*

¶ Q̃3 diſtinctio rerum non proceſſit ex meritorum vel demeritorũ diuerſitate. 44.



Nũc ſupereſt oſtẽdere ꝙ rerum diſtinctio non proceſſit ex diuerſis motibus liberi arbitrij rationalium creaturarum.(vt poſuit Origenes in lib.piarchon).volẽs.n.reſiſtere antiquorũ hereticorum obiectionibus ⁊ erroribus.q oſtẽdere nitebantur diuerſam naturam boni ⁊ mali eẽ in rebus ex contrarijs actoribus ꝑꝑ multam diſtantiam inuẽtam.tam in rebus nãlibus q̃3 in rebus humanis : q̃3 nulla merita ꝑceſſiſſe videntur.ſ. ꝙ corpora q̃dam ſunt lucida:q̃dam obſcura : q̃dã homines ex barbaris:quidam ex xp̃ianis naſcuntur coactus ẽ ponere oẽm diuerſitate3 in rebus inuẽtam ex diuerſitate meritoru3 ſm dei iuſticiã ꝓceſſiſſe. Dicit.n.ꝙ deus ex ſola ſua bonitate primo oẽs creaturas equales ꝓduxit ⁊ oẽs ſpirituales ⁊ rõnales q̃ ꝑ liberum arbitrium diuerſimode ſunt mote:q̃dã adherẽtes deo plus vel minꝰ:q̃dã ab eo recedẽtes magis vel minus. ⁊ ſꝫ hoc diuerſi gradus in ſubſtantijs ſpiritualibus ex diuina iuſticia ſunt ſubſecuti.vt quidã eẽnt angeli ſm diuerſos ordines:quidã aĩe humane ẽt ſcđm diuerſos ſtatus : quidã ẽt demones in ſtatibus diuerſis ⁊ ꝑꝑ diuerſitatẽ rõnalium creaturaꝝ dicebat diuerſitatẽ corporaliũ creaturaꝝ deum inſtituiſſe:vt nobilioribus corporibꝰ nobiliores ſpirituales ſubſtãtie adiungerẽtur vt diuerſimode corporalis creatura ſpiritualiũ ſubſtãtiaꝝ diuerſitati q̃buſlibet modis alijs deſeruiret.¶ Hec aũt opinio eẽ falſa manifeſte cõuinciꝛ. q̃to.n.aliq̃d ẽ melius in effectibus.tãto ẽ prius in intẽtõe agẽtis. optimũ aũt in rebus creatis ẽ ꝑfectio vniuerſi: q̃ cõſiſtit in ordine diſtinctaꝝ reꝝ.in oĩbus enim ꝑfectio totius ꝑeminet ꝑfectõi ſingularium partium.igitur diuerſitas reꝝ prouenit non ex diuerſitate meritorum: ſed ex principali intentione primi agentis. — *ꝯ dicti opi.*

2 ¶ Adhuc ſi oẽs creature rõnales a principio fuerũt eq̃les create:oꝫ dicere ꝙ vna eaꝝ in ſua opatõe ab alia nõ depẽdet. Qđ aũt ꝓuenit ex cõcurſu diuerſaꝝ cãrũ:q̃ru3 vna ab alia nõ depẽdeat ẽ caſuale. igiꝛ ſm ꝑdictã põnẽ talis diſtinctio ⁊ ordo reꝝ ẽ caſualis ꝙ ẽ ipoſſibile.(vt ſupra oſtẽſum ẽ).

3 ¶ Ampꝫ.ꝙ ẽ alicui nãle nõ acq̃riꝛ ab eo ꝑ volũtatẽ: motus.n.volũtatis ſiue liberi arbitrij ꝑſupponit exñtiã volẽtis:ad quam eius nãlia exiguntꝛ.ſi igiꝛ ꝑ motũ liberi arbitrij acq̃ſitus ẽ diuerſus gradus rõnaliũ creaturaꝝ.nulli creature rõnali erit ſuus gradus nãlis.ſed accñtalis. hoc aũt ẽ ipoſſibile.cũ.n.dña ſpecifica ſit vnicuiq3 nãlis. ſeq̃ꝛ ꝙ oẽs ſubſtãtie rõnales create ſint vnius ſpẽi.ſ.angeli demones.⁊ aĩe humane.⁊ aĩe celeſtiũ corpoꝝ.q̃ Origenes aĩata ponebat.⁊ hoc eẽ falſũ.diuerſitas actionũ nãliũ declarat.nõ.n.ẽ idẽ modus quo nãliter intelligit intellectus humanus.q ſenſu ⁊ fãtaſia indiget.⁊ itellectus angelicus.⁊ aĩa ſolis niſi forte fingamus angelos ⁊ celeſtia corpora hr̃e carnes ⁊ oſſa ⁊ alias hmõi partes ad hoc ꝙ poſſint organa ſenſuũ hr̃e.qđ eſt abſurdũ. Relinq̃ꝛ igiꝛ ꝙ diuerſitas ſubſtãtiaꝝ itellectualiũ nõ ꝯſeq̃ꝛ diuerſitatem meritoꝝ.q̃ ſũt ſm motus liberi arbitrij.

4 ¶ Adhuc ſi ea q̃ ſũt nãlia nõ acq̃runtꝛ ꝑ motũ liberi arbitrij . aĩam aũt rõnalẽ tali corpori vniri ſi acq̃riꝛ ei ꝑꝑ ꝑcedẽs meritũ

vel demeritũ ſʒ motũ liberi arbitrij:ſequetur ꝙ cõiunctio hui⁹ aie ad hoc corpus nõ ſit nalis.ergo nec cõpoſitũ eſt nale.hõ aũtẽ ꝛ ſol ſm Origenẽ ꝛ aſtra ſunt cõpoſita ex ſubſtãtijs rõnalibus ꝛ corporibus talibus: ergo omnia huiuſmodi q̃ ſunt nobiliſſima inter corporeas ſubſtantias ſunt mãlia.

5 ¶ Itẽ ſi huic ſubẽ rõnali nõ cõuenit inquantũ eſt talis ſuba huic corpori vniri: ſʒ magis inquantũ eſt ſic merita huic corpori vniri nõ eſt ei p ſe:ſʒ p accidẽs.ex his aũt q̃ p accidẽs vniunt̃.nõ reſultat aliq̃ ſpẽs: qꝛ nõ fit ex eis vnũ p ſe. nõ.n.eſt aliq̃ ſpẽs hõ alb⁹ vel hõ veſtit⁹. Relinq̃t igit̃ ꝙ hõ nõ ſit aliq̃ ſpẽs:nec ſol:nec luna:nec aliqd hmõi.

6 ¶ Amp.ea q̃ ad merita cõſequnt̃. pñt in melius vel in peius mutari:merita autẽ ꝛ demerita pñt augeri vel minui.ꝛ pcipue ſecundũ Origenẽ:q dicebat liberũ arbitrium cuiuſlibet creature ſp eẽ in vtrãq; partẽ flexibile:ſi igit̃ aia rõnalis hoc corpus cõſecuta eſt pp pcedẽs meritũ vel demeritũ:ſequet̃ ꝙ poſſit iterũ coniungi alteri corpori ꝛ nõ ſolũ ꝙ aia hũana aſſumat aliud corpus hũanũ.ſed et ꝙ aſſumat qñq; corpus ſydereũ:ꝙ eſt ſʒ Pythagoricas fabulas quãlibet aiam qdlibet corpus ingredi.hoc aũt ꝛ ſm phiam apparet eẽ erroneũ:ſm quã determinatis formis ꝛ motoribus aſſignant̃ determinate mãe ꝛ determinata mobilia: ꝛ ſm fidẽ hereticũ:q aiam in reſurrectiõe idẽ corpus reſumere pdicat: qđ deponit.

7 ¶ Preterea cũ multitudo ſine diuerſitate eẽ nõ poſſit.ſi fuerũt a principio creature rõnales in q̃dã multitudie ꝯſtitute.oportuit in eis aliquã diuerſitatẽ fuiſſe: aliqđ ergo habuit vna earũ:ꝙ nõ habuit altera: ꝛ ſi hoc ex diuerſitate meriti nõ pcedat: pari ratione nec fuit neceſſe: vt gradus diuerſitas ex meritorum diuerſitate pueniret.

8 ¶ Itẽ ois diſtinctio aut eſt ſm diuiſionẽ q̃titatis q̃ in ſolis corporibus eſt. vñ in ſubſtãtijs p creatis ſm Origenẽ eẽ nõ potuit.aut ſm diuiſionẽ formalẽ q̃ ſine gradus diuerſitate eẽ nõ põt. cũ talis diuiſio reducat̃ ad priuationẽ ꝛ formã. ꝛ ſic oʒ qđ altera formarũ ꝯdiuiſarũ ſit melior ꝛ altera vilior.(vñ ſm phm ſpẽs rerũ ſunt ſicut numeri quorũ vnus alteri addit aut minuit). ſic igit̃ ſi fuerũt a pn° multe ſubẽ rõnales

8.me[ta] tex.cõ. 40.

create:oʒ ꝙ fuerit in eis grad⁹ diuerſitas.

9 ¶ Itẽ ſi creature rõnales ſine corporib⁹ ſubſiſtere pñt nõ fuit neceſſe ppter diuerſa merita rõnalium creaturarũ diuerſitatẽ in natura corporali inſtitui:qꝛ ꝛ ſine diuerſitate corporũ poterat diuerſos gradus in ſubſtãtijs rõnalibus inueniri:ſi aũt creature rõnales ſine corporib⁹ ſubſiſtere nõ pñt: ergo a pncipio ſimul cũ creatura rõnali eſt etiã creatura corpalis inſtituta:maior eſt ãc diſtãtia corpalis creature ad ſpiritualẽ q̃ ſpiritualiũ creaturarũ adinuicẽ: ſi igit̃ a pncipio deus tam magnam diſtantiã in ſuis creaturis inſtituit abſq; aliquibus meritis precedentibus:non oportuit merita diuerſa precedere ad hoc ꝙ in diuerſis gradibus creature rationales inſtituerentur.

10 ¶ Adhuc.ſi diuerſitas creature corpalis rñdet diuerſitati creature rõnalis pari rõne ꝛ vniformitati rõnaliũ creaturarũ reſponderet vniformitas nature corporalis:fuiſſet ergo natura corporalis creata etiã ſi diuerſa merita rõnalis creature non pceſſiſſent ſed vniformis:fuiſſet igitur creata materia pria:q̃ eſt omnib⁹ corporibus cõis:ſed ſub vna tantũ forma:ſunt aũt in ipſa plures forme in potentia:remanſiſſet igitur imperfecta ſola vna eius forma reducta in actu quod non eſt diuine conueniens bonitati.

11 ¶ Itẽ ſi diuerſitas corporalis creature: ſequit̃ diuerſos motus liberi arbitrij rõnalis creature oportebit dicere ꝙ cauſa q̃re eſt tantũ vn⁹ ſol in mũdo ſit qa tantũ vna rõnalis creatura ſic mota eſt p liberũ arbitriũ vt tali corpori mereret̃ adiũgi:hoc aũt fuit a caſu:qa vna tantũ ſic peccaret:eſt igitur a cãu ꝙ ſit vnus ſoli in mũdo ꝛ nõ ad neceſſitatem corporalis nature.

12 ¶ Pre.cũ creatura ſpiritualis nõ mereat̃ deſcẽdere niſi p peccatũ:deſcẽdit aũt a ſua ſublimitate:in qua inuiſibilis eſt: per hoc ꝙ viſibilib⁹ corporib⁹ vnit̃: videt̃ ſeq ꝙ viſibilia corpora ſint eis adiũcta,ppter peccatũ qđ videt̃ ppinquũ errori manicheorũ ponẽtiũ hec viſibilia ex malo pn° pceſſiſſe.

¶ Huic etiam opinioni. auctoritas ſacre ſcripture mãifeſte cõtradicit:q̃ in ſingulis opibus viſibiliũ creaturarũ tali mõ loquẽdi vtit̃ Moyſes.(Vidẽs deus ꝙ eſſet bonũ ꝛc.).ꝛ poſtmodũ de cũctis ſimul ſubiũ Auc. 8. ſcriptu.

git.(Vidit de⁹ cũct.q̃ fe.ꝛ erant valde bona). Ex quo mãifeste daẽ itelligi ꝙ creature corporales ꝛ visibiles iõ fũt facte:q꞉ bonũ est eas esse:qꝺ est ꝯsonũ diuine bonitati ꝛ nõ ꝓpter aliq̃ creaturaꝝ rõnaliũ merita vel peccata. Videẽ aũt Origenes nõ ꝑpẽdisse:ꝙ cũ aliqd nõ ex debito sed liberaliter dam⁹ nõ est cõtra iusticiã:si ieq̃lia damus : nulla diuersitate meritoꝝ pẽsata:cũ retributio merẽtib⁹ debeaẽ. de⁹ aũt.(vt supra ostẽsum).ex nullo debito:sed ex mera liberalitate res iesse ꝓduxit: vñ diuersitas creaturaꝝ diuersitatẽ meritoꝝ nõ ꝑsupponit. Itẽ cũ bonũ toti⁹ sit meli⁹ q̃ꝫ bonũ singulaꝝ partiũ: nõ est optimi factoris diminuere bonũ toti⁹:vt aliquarũ partiũ augeat bonitatẽ:nõ.n.edificator fundamẽto tribuit eã bonitatẽ quã tribuit tecto:ne domũ faciat ruinosaꝫ:factor igiẽ oĩum deus nõ faceret totũ vniuersuꝫ suo genere optimuꝫ:si faceret omnes partes equales : q꞉ multi gradus bonitatis in vniuerso deessent:ꝛ sic esset imperfectum.

¶ Que sit prima causa distinctionis reruꝫ secundum veritatem. 45.



Stendi autẽ ex predictis põt que sit vere ꝓpria distinctionis rerũ causa. Cum.n.omne agẽs intẽdat suam similitudinẽ in effectũ inducere secundum ꝙ effectus capere potest : tanto hoc agit perfectius: q̃to agẽs ꝑfectius est: pꝫ enim ꝙ q̃to aliquid est calidius tanto facit magis calidum:ꝛ q̃to est aliquis melior artifex:tanto formã artis perfectius inducit in materiã. Deus autẽ est perfectissimum agens:suam igitur similitudinem in rebus creatis ad deũ ꝑtinebat inducere ꝑfectissime q̃tũ nãe create conuenit . Sed perfectam dei similitudinem non possunt consequi res create secundũ vnã solã speciem creature:q꞉ cum causa excedat effectũ: quod est in causa simpliciter ꝛ vnite:in effectu inuenitur composite ꝛ multipliciter. nisi effectus ꝑtingat ad specieꝫ cause:qꝺ in ꝓposito dici nõ potest.nõ.n.creatura põt eẽ deo eq̃lis:oportuit igiẽ eẽ multiplicitatẽ ꝛ varietatẽ in reb⁹ creatis ad hoc ꝙ inueniretẽ in eis dei siĺtudo ꝑfecta ſꝫ modũ suũ.

2 ¶ Amplius sicut ea q̃ fiunt ex mã.sunt in potẽtia mãe passiua. ita q̃ fiunt ab agente oꝫ eẽ in potẽtia actiua agẽtis.nõ aũt potẽtia passiua mãe ꝑfecte reduceretẽ in actum. si ex mã fieret vnũ tm̃ coꝝ ad q̃ mã est in potẽtia. ergo si aliquis agẽs cuius potẽtia est ad plures effectus faceret vnũ illoꝝ tm̃: potẽtia eius nõ ita cõplete reduceretur in actũ:sicẽ cũ facit plura: ꝑ hoc aũt ꝙ potẽtia actiua reduciẽ in actũ effect⁹ ꝯsegẽ siĺitudinem agentis:ergo nõ eẽt perfecta dei similitudo in vniuerso si esset vnus tantum gradus omnium entium:propter hoc igitur est distinctio in rebus creatis. vt perfecti⁹ dei similitudinẽ cõsequanẽ ꝑ multa q̃ꝫ ꝑ vnũ.

3 ¶ Adhuc quãto aliqd in plurib⁹ est deo siĺe, tãto ꝑfectius ad eius siĺitudinẽ accedit.in deo aũt est bonitas ꝛ diffusio bonitatis in alia:perfectius igiẽ accedit res creata ad dei siĺitudinẽ:si nõ solũ bona est : sed ẽt ad bonitatẽ alioꝝ agere põt : q̃ꝫ si solum in se bona eẽt.sicut silius est soli ꝙ lucet ꝛ illuminat q̃ꝫ ꝙ lucet tm̃. Nõ aũt posset creatura ad bonitatẽ alterius creature agere nisi eẽt in rebus creatis pluralitas ꝛ inequalitas q꞉ agens est aliud a patiẽte ꝛ honorabilius eo.oportuit igitur ad hoc quod in creaturis esset perfecta dei imitatio qꝺ diuersi gradus in creaturis inuenirentur .

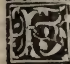
4 ¶ Itẽ plura bona vno bono finito sunt meliora.hñt enim hoc ad hec amplius:oĩs aũt creature bonitas finita est:est enim deficiens ab infinita dei bonitate:perfecti⁹ est igiẽ vniuersũ creaturaꝝ si sunt plures q̃ꝫ si esset vnus tm̃ gradus reꝝ. summo aũt bono ꝯpetit facere ꝙ melius ẽ:ergo ꝯueniẽs ei fuit vt plures faceret craturaꝝ gradus.

5 ¶ Adhuc bonitas spẽi excedit bonitateꝫ indiuidui.sicut formale id qꝺ est mãle.magis igiẽ addit ad bonitatẽ vniuersi multitudo spẽrum q̃ꝫ multitudo indiuiduoꝝ in vna spẽ:est igiẽ ad perfectionẽ vniuersi pertinẽs non solum ꝙ multa sint indiuidua . sed ꝙ sint etiam diuerse rerum species:ꝛ per cõsequens diuersi gradus in rebus.

6 ¶ Itẽ oẽ qꝺ agit per intellectũ repñtat spẽm sui intellectus in re facta.sic eñi agẽs sibi ꝑ artẽ facit siĺe:deus aũt fecit creaturã vt agẽs ꝑ intellectũ ꝛ nõ per necessitatem nãe.(vt supra ostensum est).spẽs igiẽ intel-

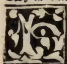
lectus diuini repñtaꝛ in creatura per ipsuꝫ
facta:intellectus aũt multa intelligens non
sufficiẽter repñtaꝛ in vno tm̃. cũ igiꝛ intelle
ctus diuinus multa itelligat. (vt in primo
probatuꝫ est).perfectius seipsum represen-
tat:si plures vniuersorum graduum creatu
ras producat:q̃ si vnum tantũ ꝑduxisset.
7 ¶ Amplius opi a sũmo bono artifice fa
cto nõ debuit deesse sũma ꝑfectio: sed bo-
num ordinis diuersorũ est melius quolibet
illoꝝ ordinatoꝝ ꝑ se sũpto.est enim forma-
le respectu singulariũ.sicut ꝑfectio totiꝰ re
spectu partiũ:nõ debuit ergo bonũ ordinis
opi dei deesse.hoc aũt bonũ eẽ nõ posset.si
diuersitas ꝛ inequalitas creaturaꝝ nõ fuis
set. est igiꝛ diuersitas ꝛ inequalitas in rebꝰ
creatis nõ a casu:nõ ꝑꝑ mãe diuersitatem
nõ ꝑꝑ interuẽtũ aliquaꝝ cãꝝ vel meritoꝝ:
sed ex propria dei intẽtõe ꝑfectionẽ crea-
ture dare volẽtis qualẽ possibile erat ea ha
Auc.e. bere. ¶ Hinc est ꝙ dr̃ Geñ. j. (Vidit
scriptu. deus cuncta q̃ fecerat:ꝛ erãt valde bona).
cũ de singulis dixisset ꝙ sũt bona.qꝛ singu-
la qdẽ sunt in suis naturis bona. simul aũt
oia valde bona ꝑꝑ ordinẽ vniuersi: que est
vltima ꝛ nobilissima perfectio in rebus.

¶ Qꝫ oportuit ad perfectionem vniuersi aliquas creaturas intellectuales eẽ. 46.



Hacigitur existente causa diuersitatis in rebꝰ. Restat
nunc de ipsis rebꝰ distinctis
ꝓsequi:quantum ad fidei ve
ritatem pertinet. (quod erat tertium a no
bis propositorum). ꝛ ostẽdemus primo ꝙ
ex diuina dispositione perfectionem rebus
creatis scd̃m suũ modum optimũ assignã-
te:consequens fuit ꝙ q̃dam creature intel-
lectuales fierẽt in sũmo rerum vertice cõ-
stitute. ¶ Tunc.n.effectus maxime perfe-
Conꝰ ctus est quando in suum redit principium:
vñ ꝛ circulus iter oẽs figuras:ꝛ motꝰ circu
laris iter oẽs motꝰ ẽ maxie ꝑfectꝰ.qꝛ in eis
ad pricipiũ rediꝛ. Ad hoc igiꝛ ꝙ vniuersum
creaturaꝝ vltimã ꝑfectionẽ ꝯsequaꝛ.opor-
tet creaturas ad suum redire principiuꝫ:re
deunt aũt ad suum principiũ singule ꝛ om
nes creature inquantum sui principij simi-
litudinem gerũt scd̃m suum eẽ.ꝛ suam na
turam in quibus quandã perfectionẽ hñt:
sicut ꝛ oẽs effectus tũc maxime ꝑfecti sũt:
qñ maxie silanꝛ cãe agẽti: vt domus quan
do maxie silatur arti.ꝛ ignis qñ maxie si-
milaꝛ generãti:cũ igiꝛ itellectus dei creatu
rarum productionis principium sit. (vt su
pra ostensum est).necesse fuit ad creaturaꝝ
ꝑfectionẽ. ꝙ aliq̃ creature eẽnt itelligẽtes.
2 ¶ Amplius ꝑfectio scd̃a in rebus addit
supra primã ꝑfectionẽ.sicut aũt eẽ ꝛ nã rei
cõsideraꝛ scd̃m primã ꝑfectionẽ.ita oꝑatio
scd̃m ꝑfectionẽ secundã.oportuit igiꝛ ad cõ
sũmatã vniuersi ꝑfectionẽ eẽ aliquas crea
turas.q̃ in deũ redierẽt.nõ solum scd̃m na
ture similitudinẽ.sed ẽt per oꝑationẽ. q̃ q-
dẽ nõ põt eẽ nisi ꝑ actũ intellectus ꝛ volũ-
tatis.qꝛ nec ipse deꝰ aliter erga seipsũ oꝑa-
tionẽ hꝫ.oportuit igiꝛ ad ꝑfectionẽ optimã
vniuersi eẽ aliq̃s creaturas itellectuales.
3 ¶ Adhuc ad hoc ꝙ perfecte diuine boni
tatis representatio ꝑ creaturas fieret opor
tuit.(vt supra ostensum est). nõ solum qð
res bone fierent.sed etiã ꝙ ad aliorum bo
nitatem agerent. assimilatur aũt perfecte
aliquid alteri in agendo .qñ non solum est
eadem spẽs actionis.sed etiam idem mo-
dus agendi.oportuit igitur ad summã reꝝ
perfectionem ꝙ essent alique creature que
agerent hoc modo quo deus agit.(osten-
sum est autẽ supra).ꝙ deus agit per intel-
lectum ꝛ voluntatẽ.oportuit igitur aliquas
creaturas esse intelligentes ꝛ volentes.
4 ¶ Amplius silitudo effectus ad causaꝫ
agẽtẽ attẽdiꝛ ƀꝫ formã effectꝰ: q̃ ꝑexistit in
agẽte:agẽs.n.agit sibi sile in forma secũdũ
quã agit:forma aũt agẽtis recipitur quidẽ
in effectu qñqꝫ scd̃m eundẽ modũ essendi
quo est in agẽte.sicut forma ignis generati
eundẽ eẽndi hꝫ modũ cũ forma ignis gene
rantis.quandoqꝫ vero secundum aliũ mo
dum eẽndi.sicut forma domus q̃ est intel-
ligibiliter in mente artificis recipitur ma-
terialiter in domo q̃ ẽ extra aiaꝫ. pꝫ igitur
ꝑfectiorẽ eẽ primã silitudinẽ q̃ꝫ secũdã. ꝑfe
ctio aũt vniuersitatis creaturaꝝ ꝯsistit in
silitudie ad deũ: sicut ẽt ꝑfectio cuiuslibet
effectꝰ in silitudie ad cãꝫ agẽtẽ. reqrit igiꝛ
sũma vniuersi perfectio. non solum secun
dã assimilationẽ creature ad deum: sed ẽt
primã q̃ꝫtum possibile ẽ. Forma aũt ꝑ quã
deꝰ agit creaturã ẽ forma itelligibiꝛ in ipo.

eſt enim agens per intellectum. (vt ſupra
oſtenſum eſt).oꝫ igiꝉ ad ſummã perfectio
nem vniuerſi eſſe aliquas creaturas in qui
bus ſcðm eſſe intelligibile forma diuini in
tellectus exprimatur: ꝛ hoc eſt eſſe creatu
ras ſecundum ſuam nãm intellectuales.
5 ¶Jtẽ ad ꝓductionẽ creaturaꝝ nihil ali
ud mouet deũ niſi ſua bonitas quã rebus
alijs cõicare voluit ſcðm modũ aſſilatiõis
ad ipm.(vt ex dictis pꝫ).ſilitudo aũt vni
us iuenitur in altero dupl̃r.⸿ Vno mõ quã
tũ ad eẽ nãe:ſicut ſilitudo caloris ignis eſt
in re calefacta ꝑ ignẽ.⸿ Alio mõ ſcðm co
gnitionẽ.ſicut ſilitudo ignis eſt in viſu vel
tactu.Ad hoc igiꝉ ꝙ ſilitudo dei ꝑfecte eẽt
in rebus modis poſſibilibus.oportuit ꝙ di
uina bonitas rebꝰ ꝑ ſilitudinẽ cõicaretur:
nõ ſolũ in eẽndo.ſed ẽt cognoſcẽdo:cogno
ſcere aũt diuinã bonitatẽ ſolus itellectꝰ po
teſt.oportuit igr̃ eẽ creaturas itellectuales.
6 ¶Adhuc in oibus decẽter ordinatis ha
bitudo ſecundoꝝ ad vltima imitaꝉ habitu
dinẽ primi ad oia ſcða ꝛ vltima:lꝫ qñqꝫ de
ficiẽter.(oſtẽſuꝫ eſt aũt). ꝙ deus in ſe oẽs
creaturas ꝯprehẽdit.ꝛ hoc repꝑitaꝉ in cor
poralibus creaturis. lꝫ ꝑ aliũ modũ : ſemꝑ
enim inueniꝉ ſupius corpus cõprehẽdẽs ꝛ
cõtinẽs inferius.tñ ſcðm extẽſionẽ quãti
tatis:cũ deus oẽs creaturas ſimplici mõ
ꝛ nõ quãtitatis extẽſiõe cõtineat. Vt igiꝉ
nec in hoc mõ cõtinẽdi dei imitatio crea
turis deeſſet.facte ſunt creature intellectua
les q̃ creaturas corporales cõtinerẽt nõ ex
tẽſiõe q̃titatis.ſed ſimpliciter ꝑ modũ in
telligibilẽ.nã qð itelligiꝉ eſt in itelligẽte . ꝛ
eius intellectuali operatione ꝯprehenditur.
¶Q̃ ſubẽ itellectuales ſũt volẽtes. 47.



As autẽ ſubſtanti
as intelle
ctuales neceſſe eẽ eẽ volẽtes.
⸿ Ineſt in oibus appetitus
boni:cũ bonũ ſit qð oia appe
tũt.(vt phi tradũt) . hmõi aũt appetitꝰ in
his qdẽ q cognitione carẽt dr̃ nãlis appeti
tus:ſicut dr̃ ꝙ lapis appetit eẽ deorſũ . Jn
his aũt q̃ cognitionẽ ſenſitiuã hñt dr̃ appe
titus aĩalis q diuidiꝉ in cõcupiſcibilẽ ꝛ ira
ſcibilẽ.in his vero q̃ intelligunt diciꝉ appe
titus itellectualis ſeu rõnalis q ẽ volũtas.
ſubẽ igiꝉ intellectuales create hñt volũtatẽ.

2 ¶Adhuc id qð eſt ꝑ aliud . reduciꝉ ad id
qð eſt ꝑ ſe tanq̃ in prius. (vñ ꝛ ſm phꝫ in ter.cõ.
8.phicoꝝ) . mota ab alio reducunꝉ in pria 33.ꝛ in
mouẽtia in ſeipſa.in ſillogiſmis ẽt cõcluſio fra
nes q̃ ſunt note ex aliis reducunꝉ in prima
principia q̃ ſunt nota ꝑ ſeipſa:inueniunꝉ aũt
in ſubſtantiis creatis q̃dã q̃ nõ agunt ſeipa
ad operãdũ.ſed agunꝉ vi nature.ſicut inaia
ta plãte ꝛ aialia bruta . nõ enim eſt in eis
agere ꝛ nõ agere . oꝫ ergo ꝙ fiat reductio
ad alia prima que ſeipſa agant ad operan
dum.prima aũt in rebus creatis ſunt ſub
ſtantie intellectuales.,(vt ſupra oſtẽſuꝫ ẽ).
he igiꝉ ſubſtantie ſe agunt ad operandum.
hoc aũt eſt proprium voluntatis.per q̃ꝫ ſub
ſtantia aliqua eſt dña ſui actus : vtpote in
ipſa exiſtẽs agere ꝛ non agere.ſubſtãtie igi
tur intellectuales create hñt voluntatem.
3 ¶Amp̃.principiũ cuiuſlibet operatiõis
eſt forma per quã aliqd eſt actu : cũ omne
agens agat inquantũ eſt actu. oꝫ igiꝉ quod
ſcðm modũ forme ſit modus operationis
cõſequentis formã . forma igiꝉ q̃ nõ eſt ab
ipſo agente ꝑ formã cauſat operationẽ cu
ius agẽs nõ eſt dñs.ſi qua vero fuerit for
ma q̃ ſit ab eo.q per ipſam operaꝉ . etiam
cõſequentis operatõis dñium habebit.for
me autẽ nãles ex quibus ſequnꝉ motus ꝛ
operatões nãles nõ ſunt ab his quorũ ſunt
forme.ſed ab exterioribus agentibus totali
ter.cũ per formã nãlem vnũqðqꝫ habeat
eẽ in ſua nã.nihil aũt põt ſibi eẽ cã eſſendi.
ꝛ iõ que mouẽtur nãliter nõ mouẽt ſeipa.
nõ enim graue mouet ſeipſum deorſum. ſꝫ
generans quod dedit ei formã. Jn aialibꝰ
etiã brutis forme ſenſate vl̃ imaginate mo
uentes nõ ſunt adinuente ab ipſis aialibꝰ
brutis.ſed ſunt recepte in eis ab exteriori
bus ſenſibilibus q̃ in ſenſum agunt ꝛ diiu
dicate per nãlem eſtimationẽ.vñ licet quo
dãmõ dicãtur mouere ſeipſa inquantum
eoꝝ vna pars eſt mouens.ꝛ alia eſt mota:
tñ ipſum mouere nõ eſt eis ex ſeipſis : ſed
partim ex exterioribus ſenſatis.ꝛ partim a
nã:inquantum.n.appetitus mouet mẽbra:
dicũtur ſeipa mouere qð hñt ſupra inaiata
ꝛ plãtas.inquantum vero ipſum appetere
ſeqꝉ de nẽcitate i eis ex formis acceptis ꝑ
ſenſũ ꝛ iudiciũ nãlis eſtimatõis nõ ſibi ſũt
cã ꝙ moueãꝉ.vñ nõ hñt dñiũ ſui actꝰ. For

ma autē intellecta p quam substātia intel-
lectualis operaf est ab ipso intellectu:vtpo
te per ipsum cōcepta τ quodāmodo exco-
gitata:vt patet de forma artis : quam ar-
tifex concipit τ excogitat . τ per eam ope-
ratur:substantie igif intellectuales seipsas
agunt ad operandum vt habentes sue ope
ratiōis dominiuz:habēt igitur voluntatē.
4 ℭ Item actiuum oz esse proportionatū
passiuo τ motiuū mobili:sed in habentib⁹
cognitionem vis apprehensiua se hz ad ap
petitiuā:sicut motiuuz ad mobile:nam cō-
prehensum per sensum vel imaginationez
vel intellectum mouet appetituz itellectua
lem vel animalem:apprehensio autem in-
tellectiua non determinatur ad quedā:sed
est omnium :vnde τ de intellectu possibili.
tex . cō. 18. (phs dicit in.3.d aia).q est quo est oīa fie
ri:appetit⁹ igitur itellectualis substātie est
ad oīa se hñs. Hoc aūt est ꝓprium volun
cap.5°. tatis vt ad oīa se habeat.(vñ τ i.3.ethicoꝝ
phs dicit).q est possibiliuz τ impossibiliū.
Substātie igif intellectuales hñt volūtatē.
ℭ Q ꝫ substantie intellectuales sunt liberi
arbitrij in agendo. 48.



x hoc autem
apparet q predicte substātie
sūt liberi arbitrij in operādo.
ℭ Q ꝫ.enī arbitrio agāt ma-
nifestum ē ex eo q p cognitionē intellecti-
uam iudiciū habent de operandis:liberta
tē autē necē est eas hēre:si habent domini
um sui actus.(vt ostensum est).sunt igitur
predicte substātie liberi arbitrij in agendo.
2 ℭ Item liberū est:quod sui causa est:qd
ergo nō est sibi causa agendi:nō est liberū
in agēdo:q̄cunqꝫ āt nō mouenf.neqꝫ agūt
nisi ab alijs mota:nō sunt sibiipsis causa
agēdi:sola ergo mouētia seipsa libertatez
in agēdo habent:τ hec sola iudicio agunt :
nam mouēs seipsuz diuiditur in mouēs τ
motū:mot⁹ aūt est appetitus ab intellectu
vel fantasia aut sensu:motus quoruz est iu
dicare:horum igitur hec sola libere iudicā
tur quecūqꝫ in iudicando seipsa mouent:
nulla autem potentia iudicans: seipsaz ad
iudicandum mouet:nisi supra actum suuz
reflectatur:oz.n.si se ad iudicandū agit : q
suum iudicium cognoscat : quod quidem
solius intellectus est:sunt igif aialia irrōna
lia quodāmodo liberi quidē mot⁹ siue ac-
tionis:non autem liberi iudicij:inaiata au-
tem que solum ab alijs mouentur:neqꝫ li-
bere actionis sunt aut motus: intellectua-
lia vero non solum actionis:sed etiam libe
ri iudicij:quod est liberum arbitriū hēre.
3 ℭ Adhuc forma apprehēsa est principiū
mouens secundū q apprehendif sub rōne
boni vel cōuenictis:actio.n.exterior in mo
uentib⁹ seipsa ꝑcedit ex iudicio quo iudi-
cio quo iudicaf aliquid esse bonū vel cōue
niēs p formā predictam:si igitur iudicans
ad iudicandum seipsum moueat:oz q per
aliquā altiorem formā apprehēsam se mo
ueat ad iudicādum.que quidez esse nō pōt
nisi ipsa rō boni:vel cōuenientis per quam
de quolibet determinato bono vel conue-
nienti iudicatur:illa igif sola se ad iudican
dū mouent:q̄ cōez boni vel cōueniētis ra-
tionē apprehēdunt:hec autē sunt sola intel
lectualia:sola igitur itellectualia se non so-
lum ad agendū:sed etiam ad iudicandum
mouent:sola igitur ipsa sunt libera in iudi-
cādo:quod est liberum arbitrium habere.
4 ℭ Amp̄.a conceptione vniuersali non
sequitur motus τ actio:nisi mediante par
ticulari apprehensiōe:eo q motus τ actio
erga particularia est:intellectus autem na
turaliter est vniuersalium apprehensiuus :
ad hoc igitur q ex apprehensione intelle-
ctus sequatur motus aut quecunqꝫ actio:
oz q vlis intellectus conceptio applicetur
ad particularia : sed vniuersale continet in
potentia multa particularia : potest igitur
applicatio conceptionis intellectualis fie-
ri ad plura τ diuersa:iudicium igitur intel
lectus de agibilibus non est determina-
tum ad vnum tantum :habent igitur om-
nia intellectualia liberum arbitrium.
5 ℭ Preterea iudicij libertate carēt aliq̄
vel propter hoc q nullum habent iudici-
um:sicut que cognitione carēt vt lapides
τ plante:vel q2 habent iudicium a natura
determinatum ad vnum sicut irrationa-
lia animalia:naturali enim.estimatione iu
dicat ouis lupum sibi nociuum:τ ex hoc iu
dicio fugit ipsum:similiter autem in alijs:
quecunqꝫ igitur habent iudicium de agen
dis non determinatum ad vnum a natu-

ra:necesse est lib. arbitrii eē:huiusmodi autem sunt omnia intellectualia: intellectus enim apprehēdit non solum hoc vel illud bonum:sȝ ipsum bonuȝ cōmune:vñ cuȝ intellectus per formaȝ apprehēsam moueat voluntatem:in omnibus aūt mouēs ꝛ motum opȝ eē proportionata:voluntas substātie intellectualis nō erit determinata a natura nisi ad bonū cōe. Quicqd igitur offertur sibi sub ratione boni poterit volūtas inclinari in illud nulla determinatione naturali in cōtrariū prohibēte:omnia igitur intellectualia liberam voluntateȝ habent ex iudicio intellectus venientem:quod est liberum arbitrium habere:quod diffinitur liberum de ratione iudicium.

¶ Q̄ sub̄a itellectualis nō sit corp⁹. 49.



Ex premissis auteȝ ostēditur ꝙ nulla substātia intellectualis est corp⁹. ⁋ Nullum .n. corpus inuenitur aliqd cōtinere nisi ꝑ cōmēsurationeȝ quātitatis: vnde ꝛ si se toto totū aliqd cōtinet ꝛ partē parte cōtinet:maiorē quidē maiore:minorem autē minore. Intellectus autē nō cōprehēdit rem aliquā intellectā ꝑ aliquam quātitatis cōmēsurationē:cum se toto intelligat ꝛ comprehēdat totum ꝛ partē maiora in quātitate ꝛ minora:nulla igitur substantia intelligens est corpus.

2 ¶ Amplius nullū corpus pōt alteri⁹ corporis formā substantialē recipere nisi ꝑ corruptionē suam formā amittat: intellectus aūt nō corrumpitur:sȝ magis ꝑficitur: per hoc ꝙ recipit formas omniū corpoꝝ: ꝑficitur enim intelligēdo:intelligit aūt sȝ ꝙ habet in se formas intellectorum:nulla igitur substantia intellectualis est corpus.

3 ¶ Adhuc principiū diuersitatis īdiuiduorum eiusdē spēi est diuisio materie sm̄ q̄ntitatem:forma .n. huius ignis a forma illi⁹ ignis nō differt:nisi ꝑ hoc qđ est in diuersis ꝑtibus:in quas mā diuidit:nec aliter q̄ȝ diuisione quātitatis: sine qua substātia est indiuisibilis, qđ aūt recipit in corꝑe:recipit in eo sȝ q̄ntitatis diuisionē: ergo forma nō recipitur in corpore nisi vt indiuiduata:si igitur intellectus esset corpus forme reruȝ intelligibiliū nō reciperentur in eo nisi vt indiuiduate:itelligit aūt intellectus res ꝑ formas eaꝝ quas penes se habȝ:nō ergo itellectus itelligit vl̄ia:sȝ soluȝ particularia:qđ pȝ eē falsū:nullus igitur itellectus ē corp⁹.

4 ¶ Itē nihil agit nisi sm̄ suaȝ spēm eo ꝙ forma est ꝑncipiū agēdi in vnoquoqȝ:si igitur intellectus sit corpus actio ei⁹ ordinem corpoꝝ nō excederet:non igitur intelliget nisi corpora:hoc autem patȝ eē falsum:intelligimus enim multa que non sunt corpora intellectus igitur non est corpus.

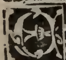
5 ¶ Adhuc si substātia intelligēs est corp⁹: aut est finitū aut infinitū:corpus aūt esse infinitum actu est impossibile. (vt in phisicis ꝓbatur). est igitur finitū corpus si corpus eē ponitur:hoc aūt est ipossibile:in nullo .n. corpore finito, pōt eē potētia ifinita. (vt supra ꝓbatum est). potētia autē intellectus ē quodāmodo infinita in intelligēdo:in infinitum .n. intelligit spēs numeroꝝ augēdo: ꝛ silr spēs figuraꝝ ꝛ ꝓportionū: cognoscit etiam vl̄e qđ est 𝔳tute infinitū sm̄ suum ambitū:cōtinet .n. indiuidua q̄ sūt potētia infinita:nō est igitur intellect⁹ corp⁹. 3° phisicoꝝ ꝛ ꝑmo ce.

6 ¶ Amplius ipossibile est duo corꝑa seinuicem cōtinere:cū cōtinēs excedat contētum: duo autē intellectus seinuicem continent. ꝛ comprehēdunt: dum vnus aliuȝ intelligit:intellectus igitur nō est corpus.

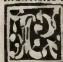
7 ¶ Item nullius corporis actio reflectitur super agentē. (ostensum est .n. in phisicis). ꝙ nullū corpus a seipso mouet nisi sȝ partē. ita .s. ꝙ vna pars ei⁹ sit mouēs alia mota:intellectus autē supra seipm agēdo reflectitur:intelligit .n. seipm nō solū sm̄ ꝑtem:sed sm̄ totū:non est igitur corpus. 7° ꝛ 8° phicoꝝ.

8 ¶ Adhuc actus corꝑis ad actionē non terminat:nec motus ad motū. (vt in phisicis ꝓbatum est). actio aūt substātie intelligētis ad actionē terminat. intellectus .n. sicut intelligit rē:ita intelligit se intelligere: ꝛ sic in infinitū:substātia igit intellectus nō ē corpus ⁋ Hinc est ꝙ sacra scriptura substantias intellectuales spūs nominat:ꝑ quē modum cōsueuit deū incorporeum nominare. sm̄ illud Jo. 4. (Deus spūs est). Dicitur aūt Sap. 7. (Est aūt in illa). s. diuina sapiētia. spūs intelligētie qui capiat oēs spūs intelligibiles. ⁋ Per hoc autē excluditur error antiquoꝝ naturalium: qui nullaȝ 5° phisicorum. Auc. s. scriptu. Exclo. erro.

substantiam nisi corpoream eẽ ponebãt: vnde ꝛ animã credebãt eẽ corpus vel ignẽ vl aerẽ vel aquã: vel aliqd huiusmodi: quã q̃dem opinionẽ in fidẽ xp̄ianam quidã inducere conati sunt dicẽtes animã eẽ corpus effigiatum: sicut corpus exterius figuratũ.
¶ Q̃ substãtie intellectuales sũt imãles. 50.



Ex hoc autem apparet q̄ substantie intellectuales sunt immateriales.
¶ Vnũquodq̧ enim ex mã ꝛ forma compositũ est corpus: diuersas.n. formas mã nõ nisi scđum diuersas partes r. cipere põt: q̃ quidẽ diuersitas partiũ in mã esse nõ põt: nisi fm q̄ per dimẽsiones in mã existẽs vna cõmunis mã in plures diuiditur: subtracta.n. quãtitate substãtia indiuisibilis est. (ostẽsũ est aũt). q̄ nulla substãtia intelligẽs est corpus. Relinqͥt igitur q̄ nõ sit ex mã ꝛ forma cõposita.
2 ¶ Amplius sicut hõ nõ est sine hoc hoie ita mã nõ est sine hac mã: quicquid igit in rebus est subsistẽs ex mã ꝛ forma cõpositũ est cõpositũ ex mã ꝛ forma indiuiduali. Intellectus aũt nõ potest eẽ cõpositus ex mã ꝛ forma indiuiduali: spẽs.n. rerum intellectaꝝ fiunt intelligibiles actu p hoc q̄ a mã indiuiduali abstrahũtur. fm autẽ q̄ sũt intelligibiles actu fiunt vnũ cum intellectu: vnde ꝛ intellectũ opꝫ eẽ absq̧ mã indiuiduali: non est igitur substantia intelligẽs ex materia ꝛ forma composita.
3 ¶ Adhuc actio cuiuslibet ex mã ꝛ forma compositi nõ est tãtũ forme: nec tm̃ materie: sed cõpositi: eius eni est agere cuius est esse: eẽ aũt est cõpositi p formam: vñ ꝛ cõpositum p mãm ꝛ formã agit: si igitur substantia intelligẽs sit cõposita ex mã ꝛ forma: intelligere erit ipsius cõpositi: act⁹ ãt terminatur ad aliqd simile agẽti: vñ ꝛ cõpositum generãs nõ generat formã: sed cõpositum: si igitur intelligere sit actio cõpositi: nõ intelligeꝛ nec mã nec forma: sed tm̃ compositum: hoc autem patet esse falsum: non est igitur substantia intelligens composita ex materia ꝛ forma.
4 ¶ Item forme rerum sensibiliũ perfectius esse habent in intellectu q̃ in rebus sensibilibus: sunt enim simpliciores ꝛ ad plura se extendẽtes: per vnã.n. formã hoīs intelligibilẽ: oẽs homines intellectus cognoscit: forma aũt pfecte in mã existẽs facit eẽ ac.u tale.s. vel ignẽ vel coloratũ: si autẽ nõ faciat aliquid eẽ tale: est imperfecte in illo: sicut forma caloris in aere vt indeferẽte: ꝛ sicut virtus primi agẽtis in istrumẽto. Si igitur intellectus sit ex mã ꝛ forma compositus: forme reꝝ intellectaꝝ faciẽt intellectũ esse actu talis nature qualis est qd itelligiꝛ ꝛ sic sequiꝛ. (error Empedoclis). qui dicebat q̄ ignẽ igne cognoscit aia: ꝛ terraꝫ terra. ꝛ sic de alijs: qd pꝫ eẽ incõueniẽs: nõ est igiꝛ subã itel igẽs cõposita ex mã ꝛ forma.
5 ¶ Pre. oẽ qd est in aliquo ẽ in eo p modũ recipiẽtis. si igiꝛ intellect⁹ sit cõposit⁹ ex mã ꝛ forã: fore reꝝ erũt i itellectu mãlr sic sũt extra aiaꝫ sic igiꝛ extra aiaꝫ nõ sũt intelligibiles actu: ita nec existes in intellectu.
6 ¶ Item forme cõtrarioꝝ fm esse qd hñt in mã sũt criẽ: vñ ꝛ seinuicẽ expellũt: sꝫ ãt q̄ sunt in intellectu nõ sũt cõtrarie: sꝫ vnũ criõꝝ est rõ itelligibil alteri⁹: q: vnũ p aliõ cognoscit: nõ igiꝛ hñt eẽ mãle in itellectu: g̃ itellectus nõ est cõpositus ex mã ꝛ forma.
7 ¶ Adhuc mã nõ recipit aliquã formam de nouo nisi p motũ vel mutationẽ: intellectus ãt nõ mouet p hoc q̄ recipit formas. sꝫ magis qescẽs pficiꝛ ꝛ intelligit: ipediꝛ autem in itelligẽdo p motũ: nõ igiꝛ recipiunꝛ forme in intellectu sicut in mã vel in re mãli. vnde pꝫ q̄ substãtie intelligẽtes immãles sunt sicut ꝛ incorporee. ¶ Hinc est q̄ Dio. di. 4. c. de diui. no. (Propter diuine bõitatis radios substiterũt itellectuales oẽs sbe: q̃ sic icorpales ꝛ imãles oẽs itelligũꝛ) Dio.
¶ Q̃ substantie itellectuales nõ sũt forme materiales sed subsistentes. 51.



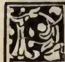
Ex eadem ostẽditur q̄ nature intellectuales sunt forme subsistẽtes: non autẽ existẽtes in materia quasi eẽ earum a materia depẽdeat. ¶ Forme.n. fm se a materia depẽdẽtes nõ ipse proprie habẽt esse: sꝫ composita p ipsas: igitur nature intellectuales eẽnt huiusmodi forme: sequeretur q̄ haberent esse materiale: sicut ꝛ si essent ex materia ꝛ forma composite.
2 ¶ Adhuc forme que p se nõ subsistũt: nõ

possunt per se agere: agunt autem composita per eas: si igitur nature intellectuales huiusmodi forme essent: sequeretur quod non intelligerent: sed composita ex eis et materia: et sic intellectus esset compositum ex materia et forma: quod est impossibile. (ut ostensum est).

3 ¶ Amplius si intellectus esset forma in materia et non per se subsistens: sequeretur quod id quod recipitur in intellectu: reciperetur in materia: huiusmodi enim forme que habent esse in materia: obligatum non recipiunt aliquid quod in materia non recipiatur. Cum igitur receptio formarum in intellectu non sit receptio formarum in materia: impossibile est quod intellectus sit forma materialis.

4 ¶ Preterea dicere quod intellectus sit forma non subsistens: sed materie immersa idem est secundum rem: ac si dicatur quod intellectus sit compositus ex materia et forma: differt autem solum secundum nomen: nam primo modo diceretur intellectus forma ipsa compositi. Secundo modo diceretur intellectus ipsum compositum: si igitur falsum est intellectum esse compositum ex materia et forma: falsum erit quod sit forma non subsistens sed materialis.

¶ Quod in substantiis intellectualibus creatis differt esse et quod est. 52.



Non est autem opinandum quod quamvis substantie intellectuales non sint corporee nec ex materia et forma composite nec in materia existentes sicut forme materiales: quod propter hoc divine simplicitati adequentur. Invenitur enim in eis aliqua compositio ex eo quod non est idem in eis esse et quod est. Si enim esse est subsistens: nihil preter ipsum esse ei adiungitur: quia et in his quorum esse non est subsistens. quod inest existenti preter esse eius: est quidem existenti unitum: non autem est unum cum esse eius nisi per accidens inquantum est unum subiectum habens esse et id quod est preter esse: sicut patet quod Sorti preter suum esse substantiale inest album: quod quidem diversum est ab eius esse substantiali. non enim est idem esse Sortem et esse album nisi per accidens: si igitur non sit esse in aliqua substantia non remanebit aliquis modus in quo possit ei uniri illud quod est preter esse: esse autem inquantum est esse non potest esse diversum: potest autem diversificari per aliquid quod est preter esse: sicut esse lapidis est aliud ab esse hominis: illud igitur quod est subsistens non potest esse nisi unum tantum. (ostensum est autem). quod deus est suum esse subsistens. nihil igitur aliud preter ipsum potest esse suum esse: oportet igitur in omni substantia que est preter ipsum aliud esse ipsam substantiam. et aliud eius esse.

2 ¶ Amplius natura communis si separata intelligatur: non potest esse nisi una: quamvis habentes naturam illam plures possint inveniri: si enim natura animalis per se separata subsisteret: non haberet ea que sunt hominis: vel que sunt bovis: iam enim non esset animal tantum: sed homo vel bos: remotis autem differentiis constitutivis specierum remanet natura generis indivisa: quia eedem differentie que sunt constitutive specierum: sunt divisive generis. sic igitur si hoc ipsum quod est esse sit commune sicut genus esse separatum per se subsistens non potest esse nisi unum: si vero non dividatur in differentiis sicut genus: sed per hoc quod est huius vel illius esse: iam hoc magis esse verum: quod non potest esse per se existens nisi unum. Relinquitur igitur quod cum deus sit esse subsistens: nihil aliud preter ipsum est suum esse.

3 ¶ Adhuc impossibile est quod sit duplex esse omnino infinitum: esse enim quod omnino est infinitum omnem perfectionem essendi comprehendit. et sic si duobus talis adesset infinitas non inveniretur quo unum ab altero differret: esse autem subsistens oportet esse infinitum: quia non terminatur aliquo recipiente: impossibile est igitur esse aliquod esse subsistens preter primum.

4 ¶ Item si sit aliquod esse per se subsistens nihil competit ei nisi quod est entis inquantum est ens: quod enim dicitur de aliquo: non inquantum huiusmodi non convenit ei nisi per accidens ratione subiecti: unde si separatim a subiecto ponatur nullo modo ei competit. Esse autem ab alio causatum non competit enti inquantum est ens: alias omne ens esset ab alio causatum: et sic oporteret procedere in infinitum in causis: quod est impossibile (ut supra ostensum est). illud igitur esse quod est ens subsistens oportet quod sit non causatum: nullum igitur ens causatum est suum esse.

5 ¶ Amplius substantia uniuscuiusque est ens per se et non per aliud: unde esse lucidum actu non est de substantia aeris: quia est ei per aliud: sed cuilibet rei create suum esse est ei per aliud: alias non esset creatum: nullius igitur substantie create suum esse est sua substantia.

6 ¶ Item cū omne agens agat inquantū est actu primo agenti:quod est perfectissimum competit esse in actu perfectissimo modo: tanto autem aliquid est perfectius in actu:quanto talis actus est in via generationis posterior:actus enim est tempore potentia posterior in vno ꝛ eodez quod de potentia ad actum procedit: perfectius est quoqꝫ in actu quod est ipse actus:quaz quod est habens actum: hoc enim propter illud actus est:his ergo sic positis cōstat ex supra ostensis:ꝙ deus solus est primum agens:sibi ergo soli competit esse in actu perfectissimo modo:vt scilicet sit ipse actus perfectissimus:hoc autez est esse ad quod generatio ꝛ omnis motus terminatur:ois eni forma ꝛ actus est in potētia:antequā esse acquirat:soli igiꝭ deo cōpetit ꝙ sit ipm esse:sicut soli cōpetit:ꝙ sit pmū agēs.

7 ¶ Amp̄.ipsum esse competit prio agenti secundum propriam naturam:esse enim dei est eius substantia.(vt supra ostensum est).ꝙ autem competit alicui secundum propriam naturā suam non conuenit alijs nisi per modum participatiōis:sicut calor alijs corporibus ab igne:ipsum igitur esse competit omnibus alijs a primo agente p participationem quandam: quod autem competit alicui per participationem non est substantia eius:impossibile est igitur ꝙ substantia alterius entis preter agens pri-

Aue. 6. muz sit ipsum esse. ¶ Hinc est ꝙ Exo. 3.

scriptu. (Propriuz nomē dei ponitur esse qui est). quia eius solius proprium est ꝙ sua substantia non sit aliud ꝙ̄ suum esse.

¶ Qꝫ in substantijs intellectualibus creatis est actus ꝛ potentia. 53.



Ex hoc autem euidenter apparet ꝙ in substantijs itellectualibus creatis est cōpositio actus ꝛ potentie. ¶ Inquocunqꝫ enim inueniuntur aliqua duo quorum vnum est complemētum alterius:proportio vnius ad alterum est sicut proportio potentie ad actum:nihil enim completur nisi per proprium actum: in substantia autem intellectuali creata inueniuntur duo.s.substantia ipsa:ꝛ esse eius quod non est ipsa substantia.(vt ostensum est).ipsuz autem esse est complementū substātie existis:vnūquodqꝫ.eni actu est p hoc ꝙ esse hꝫ. Relinquiꝭ igiꝭ ꝙ i qualibet predictaꝝ substātiaꝝ sit cōpositio act⁹ ꝛ potētie.

2 ¶ Amp̄.quod inest alicui ab agente oꝫ esse actum eius:agentis enim est facere aliquid actu.(ostensum est aūt supra).ꝙ omnes alie substantie habēt esse a primo agēte:ꝛ p hoc ipse substantie create sunt ꝙ esse ab alio habēt:ipsum igitur esse inest substātijs creatis:vt quidam actus eaꝝ: id autē cui actus inest potētia est:nā actus inquātum huiusmodi ad potētiaꝫ referꝭ:in qualibet igiꝭ substātia creata est potētia ꝛ act⁹.

3 ¶ Item omne participans aliquid comparatur ad ipsum quod participatur:vt potentia ad actum:per id enim quod participatur:fit participans actuale.(ostensuz est autez supra).ꝙ solus deus est essentialiter ens:omnia autem alia participant ipsum esse: comparatur igitur substantia omnis creata ad suū esse:sicut potētia ad actum.

4 ¶ Pre.assimilatio alicuius ad causam agentem fit per actum: agens enim agit sibi simile inquantum est actu: assimilatio autem cuiuslibet substantie create ad deum est per ipsum esse.(vt supra ostēsuz est).ipsum igitur esse comparatur ad omnes substantias creatas:sicut actus earū: ex quo relinquitur:ꝙ in qualibet substātia creata sit compositio actus ꝛ potentie:

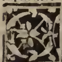
¶ Qꝫ nō est idem compositio ex substātia ꝛ esse:ꝛ ex materia ꝛ forma. 54.



Non est autez eiusdem rationis compositio ex materia ꝛ forma ꝛ ex substātia ꝛ esse:ꝙ̄uis vtraqꝫ sit ex potentia ꝛ actu. ¶ Primo quidem qꝛ materia non est ipsa substantia rei:nam sequeretur omnes formas esse accñtia:sicut antiqui naturales opinabantur.sed materia est pars substantie. ¶ Secundo autez qꝛ ipsum esse non est proprius actus materie:sed substantie totius: eius enim actus est esse:de quo possumus dicere ꝙ sit: esse autez non dicitur de materia:sed de toto. vnde materia nō potest dici ꝙ est:sed ipsa substantia est id quod est. ¶ Tertio qꝛ nec forma est ipsum esse:sꝫ se habēt sm ordinē

comparatur.n.forma ad ipsuz eē: sicut lux
ad lucem vel albedo ad albū eē:deinde qa
ad ipam ēt formaz comparatur ipm eē vt
actus:p hoc.n.in cōpositis ex mā τ forma.
forma dicit̄ eē principiū eēndi:qr est cōple
mētum substātie:cuius actus est ipsuz eē:
sicut diaphonū est aeri principiū lucēdi:qr
facit eum propriuz subiectū luminis: vñ in
compositis ex mā τ forma:nec mā nec for-
ma pōt dici ipsum qd est:nec ēt ipsum eē:
forma tamē pōt dici quo est fm q est eēn
di principiū.ipsa aūt tota substātia est ipm
quod est:τ ipm eē est quo substantia deno
minatur ens.in substātijs aūt intellectua-
libus que nō sunt ex mā τ forma compoṡi-
te.(vt ostēsum est).sed in eis ipsa forma ē
substantia subsistēs:forma est quod est: ipz
autē eē est actus τ quo est: τ ꝓpter, hoc in
eis est vnica tantū cōpositio actus τ poten
tie.que.s.est ex substantia τ eē:que a quibus
dam dicit̄ ex quod ē τ eē:vel ex quod est:τ
quo est. In substātijs autē ꝯpositis ex mā
τ forma est duplex cōpositio actus τ potē-
tie.prima quidē ipsius substantie:q̄ cōpo-
nitur ex mā τ forma:scda vo ex ipa substā
tia iam cōposita τ eē:que ēt potest dici ex
quod est τ eē:vl ex qd est τ quo est. ¶ Sic
igitur pz q cōpositio actus τ potētie est in
plus q̄z cōpositio forme τ materie.vñ mā
τ forma diuidūt substantiaz mālē: potētia
autē τ actus diuidūt ens cōmune:τ ꝓpter
hoc quecūqz quidē cōsequūtur potētiaz τ
actum inquantū huiusmodi sunt cōmunia
substantijs materialibus τ immaterialib9
creatis:sicut recipere τ recipi:pficere τ pfi
ci:quecūqz vo sunt ꝓpria materie τ forme
inquātum huiusmodi sicut generari τ cor-
rumpi τ alia huiusmodi: hec sunt propria
substātiaꝝ materialiū:τ nullo modo con-
ueniunt substātiis imaterialibus creatis.

¶ Oēs substantie intellectuales sunt incor-
ruptibiles. 55.



Ex hoc autem
aperte ostēditur q ois substā
tia intellectualis est incorru-
ptibilis. ¶ Omnis.n.corru-
ptio est p sepationē forme a mā: simplex q
dem corruptio p sepationē forme substātia
lis:corruptio aūt fm quid p sepationē for-
me accidētalis:forma.n.manēte opz rem
esse:per formā.n.substātia fit propriū susce
ptiuum eius qd est eē:vbi aūt nō est cōpo
sitio forme τ materie:ibi nō pōt esse sepa-
tio earundē:igitur nec corruptio.(ostēsum
est autē).q nulla substantia intellectualis
est composita ex mā τ forma: nulla igitur
substātia intellectualis est corruptibilis.
2 ¶ Amp̄.quod p se alicui cōpetit de ne-
cessitate τ semp τ insepabiliter ei iest:sicut
rotūdum:p se quidē inest circulo: p accñs
aūt eri:vñ es quidē fieri nō rotūdum ē pos
sibile:circulū aūt non eē rotūdum est ipos-
sibile:eē autē p se cōsequitur ad formā:per
se.n.dicimus qd fm ipm vnūquodqz aūt
habz eē fm q habz formā:substātie igitur
ipse q̄ nō sunt forme possūt priuari eē fm
q amittunt formaz:sicut es priuatur rotū
ditate fm q desinit eē circulare. Substan
tie vo que sunt ipse forme nunq̄z possunt
priuari eē:sicut si aliqua substātia eēt circu
culus:nunq̄z posset fieri nō rotunda. (ostē
sum est aūt supra).q substātie intellectua-
les sūt ipe forme subsistētes:ipossibile ē igi
tur q ipse eē desināt:sūt igit̄ icorruptibiles
3 ¶ Adhuc in oī corruptione remoto actu
manet potētia:nō.n.corrūpitur aliqd in oi
no nō ens:sicut nec generat̄ aliqd ex oino
nō ente. In substātijs aūt intellectualibus
(vt ostēsum est):actus est ipm eē: ipsa au
tem substātia est sicut potētia:si igitur sub
stātia intellectualis corrūpat̄:remanebit
post suā corruptionē:qd est oino ipossibile:
ois igit̄ suba itellectual̄ est incorruptilis.
4 ¶ Itē in omni quod corrumpitur:oz q
sit potētia ad nō eē: si quid igit̄ est in quo
nō est potētia ad non eē hoc non potest eē
corruptibile. In substātia autē intellectua-
li nō est potētia ad non eē.(manifestuz est
eni ex dictis).q substātia completa est ꝓ-
prium susceptiuū ipsius eē: propriuz aūt su
sceptiuum alicuius actus:ita cōparatur vt
potētia ad actū illum:q nullo mō est in po
tentia ad oppositum:sicut ignis ita compa
ratur ad calorē vt potētia ad actuz.q nul-
lo modo est in potētia ad frigus: vnde nec
in ipsis substātiis corporalibus est potētia
ad non eē in ipsa substantia completa: nisi
ratione materie:in substātiis autē intelle-
ctualibus nō est materia:sed ipse sunt sub-

stantie cõplete simpliciis. igif in eis non est potẽtia ad nõ eẽ: sunt igitur icorruptibiles.
5 ¶ Preterea in qbuścũqȝ est compositio potẽtie ꝛ actus id qđ tenet locuȝ prime potentie siue primi subiecti ẽ incorruptibile: vnde ẽt in substantiis corruptibilibus materia prima est incorruptibilis: sȝ in substãtiis intellectualibus id quod tenet locũ potentie prime ꝛ subiecti est ipsa earuȝ substãtia cõpleta: igitur substantia ipsa ẽ icorruptibilis: nihil autẽ ẽ corruptibile nisi ք hoc ꝙ sua substantia corrumpitur: igitur omnes intellectuales nãe sunt incorruptibiles.
6 ¶ Amplius oẽ quod corrũpitur. vel corrumpitur ք se vel ք accidẽs: substãtie autẽ intellectuales nõ possũt ք se corrumpi: omnis. n. corruptio est a cõtrario. agẽs. n. cuȝ agat fm ꝙ est actu semp agẽdo: ducit ad aliquod eẽ actu: vñ si ք huiusmodi eẽ actu aliquid corrũpatur desinẽs eẽ actu: oportet ꝙ hoc contingat ք contrarietatẽ eoruȝ adinuicẽ: nam contraria sũt q̃ mutuo se expellunt: ꝛ ppter hoc opȝ omne quod corrũpitur ք se: vel hẽre contrariuȝ: vł eẽ ex contrariis cõpositum. neutrũ autẽ horuȝ substantiis intellectualibus conuenit: cuius signum est ꝙ in intellectu: ea ẽt q̃ fm suam naturã sunt cõtraria desinunt eẽ cõtraria. album. n. ꝛ nigrũ in intellectu nõ sunt contraria: nõ. n. se expellunt: imo magis se con[illegible] intellectũ. n. vni⁹ eoꝝ intelligit alio[illegible] sũt igitur intellectuales nõ sũt corruptibiles ք se. Silr̃ ãtneqȝ ք acciñs. sic eni corrũpunf accñtia ꝛ for̃e nõ subsistẽtes. (vt oñsũ ẽ ãt supra). ꝙ substãtie itellectuales sũt subsistẽtes: sũt igif oino icorruptibiles.
7 ¶ Adhuc corruptio ẽ mutatio qđã: quaȝ opȝ eẽ terminũ mot⁹. (vt in phicis ẽ pbatuȝ). vñ oȝ ꝙ oẽ qđ corrupif moueaf. (oñsum ẽ aũt in nãlibus). ꝙ oẽ ꝙ mouef ẽ corpus: oȝ igif oẽ qđ corrupif eẽ corp⁹. si ք se corrũpatur: vł aliquã formã seu ᵹtutẽ corporis a corpe depẽdẽteȝ si corrũpaf ք accidens. Substãtie ãt itellectuales nõ sũt corpora neqȝ ᵹtutes seu forme a corpe depẽdẽtes: ergo neqȝ ք se neqȝ ք acciñs corrumpuntur: sunt igitur omnino icorruptibiles.
8 ¶ Itẽ oẽ qđ corrũpif: corrũpif ք hoc ꝙ aliqđ patif: nã ꝛ ipm corrũpi est quoddam pati: nulla aũt substãtia intellectualis põt pati tali passiõe q̃ ducat ad corruptionẽ. nã pati recipe quoddã ẽ: qđ aũt recipif a substantia intellectuali oȝ ꝙ recipiaf in eo ք modum ipsi⁹. s. itelligibiliter: qđ ᵹo sic in substãtia intellectuali recipif est pficiẽs substãtiã intellectualẽ ꝛ nõ corrumpẽs eã: intelligibile eni est pfectio intelligẽtis. substãtia igitur intelligens est incorruptibilis.
9 ¶ Preterea sicut sensibile ẽ obiectũ sensus: ita intelligibile ẽ obiectũ intellect⁹: sensus aũt ppria corruptione nõ corrũpif nisi ք excellẽtiã sui obiecti: sicut visus a valde fulgidis: ꝛ auditus a sonis fortibus. ꝛ sic de aliis. Dico aũt ppria corruptiõe: q: sensus corrũpitur ẽt ք accidẽs, ppter corruptionẽ subiecti: qui tñ modus corruptiõis nõ põt accidere itellectui: cũ nõ sit act⁹ corpis vllius quasi a corpe depẽdẽs. (vt supra oñsuȝ est). pȝ aũt ꝙ nec corrũpif ք excellẽtiã sui obiecti: q: qui itelligit valde itelligibilia nõ minus intelligit minus itelligibilia: sȝ magis: intellect⁹ igif nullo mõ ẽ corruptibilis.
10 ¶ Amplius intelligibile ẽ ppria pfectio intellectus: vñ intellect⁹ in actu: ꝛ intelligibile in actu sunt vnũ: quod igitur conuenit intelligibili inquãtum est intelligibile: opȝ cõuenire intellectui inquãtum hmõi: quia pfectio ꝛ pfectibile sunt vnius generis: intelligibile autẽ inquãtum ẽ intelligibile est necessarium ꝛ incorruptibile: necessaria. n. pfecte sunt intellectu: cognoscibilia cõtingẽtia ᵹo iquãtũ hmõi nõ nisi deficiẽter: hẽtur. n. de eis nõ sciẽtia. sȝ opinio: vnde ꝛ corruptibilium intellectus sciẽtiam hȝ fm ꝙ sũt corruptibilia: inquãtum. s. sunt vlia: oȝ igitur intellectum eẽ incorruptibileȝ.
11 ¶ Adhuc vnũquodqȝ perficitur secundum modum sue substantie: ex modo igitur perfectionis alicuius rei potest accipi modus substantie ipsius: intellectus autẽ non perficitur per motum: sed per hoc ꝙ ẽ extra motum existẽs: pficitur enim secundum intellectiuam animam scientia ꝛ prudentia sedatis permutationibus ꝛ corporalibus anime passionibus. (vt patet per philosophum in. 7. phisicorum). Modus igitur substantie intelligentis est ꝙ esse suum sit supra motum: ꝛ per consequens supra tẽpus: esse autẽ cuiuslibet rei corruptibilis subiacet motui ꝛ tpi: ipossibile est igif

5° phico ruȝ tex. cõ. 7.
6° phico ruȝ tex. cõ. 32.
tex. cõ. 20.

substantiam intelligentē esse corruptibilē3.

iz ¶ Preterea impossibile est naturale desiderium eē inane.nā.n.nihil facit frustra: s3 quodlibet intelligēs nāliter desiderat eē ppetuum:nō solu3 vt ppetuetur eē s3 spē3 sed et sm indiuiduū. ¶ Quod sic p3: nālis eni appetitus quibusda3 quidē inest ex apprehēsione:sicut lupus nāliter desiderat occisionē aialium de qbus pascitur:z hō nāliter desiderat felicitatē:qbusda3 vo absq3 apprehēsione ex sola inclinatione naturalium principiorum:qui naturalis appetitus in quibusdā dicitur:sicut graue appetit eē deorsum:vtroq3 aūt mō est in rebus naturale desideriū eēndi:cuius signu3 ē. quia z ea que cognitione carēt:resistunt corrūpētibus sm virtutē suoz principioz naturalium:z ea que cognitionē habēt resistūt eisdē sm modu3 sue cognitionis:illa igitur cognitione carētia quoz principijs inest vtus ad cōseruandum eē ppetuu3:ita q ma neant semp eadē sm numeru3 naturaliter appetunt eē ppetuum ēt sm idē numero: quoz aūt principia nō habēt ad hoc virtutem.s3 solum ad conseruandū eē ppetuum sm idē spē:z sic nāliter appetunt ppetuitatem:hanc igitur differētiam op3 in his inueniri:qbus desiderium eēndi cū cognitione inest. vt.s.illa q non cognoscunt eē nisi vt nunc:desiderant eē vt nunc:nō aūt semper:quia eē sempiternū nō appetūt:desiderant tamē eē speci ppetuum tamē absq3 cognitione:q2 vtus generatiua q ad hoc deseruit pambula est z nō subiacēs cognitioni:illa igitur q ipsum eē ppetuum cognoscunt z apprehēdunt:desiderant ipsum naturali desiderio:hoc autē conuenit omnibus substātijs intellectualibus:omnes igitur substantie intellectuales naturali desiderio appetunt esse perpetuu3: ergo impossibile est quod esse deficiant.

i3 ¶ Adhuc quecunq3 incipiunt eē z desinunt per eandē potētiam habēt vtrūq3:eadem enim est potētia ad eē z non eē:s3 substantie intellectuales non potuerunt incipere eē nisi per potētiam primi agentis:non enim sunt ex materia que potuerit preexistere.(vt ostēsu3 est).igitur nec est aliqua potentia ad nō eē eaz nisi in primo agente s3 q potest nō influere eis eē. Sed ex hac so

capi.5°. hui° lib.

la potētia nihil potest dici corruptibile: tu3 quia res dicuntur necessarie z contingētes sm potētiam q est in eis z nō sm potētia3 dei.(vt supra ostēsum est).tum ēt quia de capi.3°. us qui est institutor nature nō subtrahit rebus:quod est proprium naturis eaz. (ostēsum est autē).q proprium naturis intellectualibus est q sint perpetue:vnde hoc eis adeo: nō subtrahetur. Sunt igitur substantie intellectuales ex omni parte incorruptibiles. ¶ Hinc est q in.ps. (Laudate dominu3 de celis).cōnumeratis angelis z celestibus corporibus.subiungitur. (Statuit ea in eternum z in seculū seculi).p quod pdictoru3 ppetuitas designatur. ¶ Dio. etiam in.3°.capi.de diui.no. (q pter diuine bonitatis radios subsisterunt intelligibiles z intellectuales substantie:z sunt z viuunt z habēt vitam indeficiēte3 z iminorabilem ab vniuersa corruptione z generatione q morte munde existentes z eleuate ab instabili z fluxa variatione).

Auc. scriptu.

¶ Utrum substantia intellectualis possit corpori vniri:z per quē modum. 56.

Cum autē supra ostēsum sit substātiam intellectualē non eē corpus: neq3 vtutē aliquā a corpore depēdentem. Restat inuestigādum vtrum aliqua substātia itellectual corpori possit vniri. ¶ Est autē primo manifestu3 q substātia intellectualis nō pōt corpori vniri per modum mixtionis. ¶ Que.n.miscētur oportet adinuicē alterata eē: quod non contingit nisi in his quoz est materia eadē:z que possunt eē actiua z passiua adinuicē. Substantie autē intellectuales nō cōmunicant in materia cu3 corporalibus:sunt eni immateriales.(vt supra ostēsum est). Non sunt igitur corpori miscibiles.

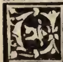
Pria 9°. pª pbā°

2 ¶ Adhuc que miscentur mixtione ia3 facta non manent actu:sed virtute tātum nā si actu manerēt non eēt mixtio: sed confusio tātum:vnde corpus mixtum ex elementis nullum eorum est:hoc autem impossibile est accidere substātijs intellectualibus sunt eni incorporales. (vt supra ostensum est). Non igitur potest substantia intellectualis vniri corpori per modū mixtionis.

r[a] 9[o] ¶ Similiter aūt pʒ ꝙ subā intellectualis
nō pōt vniri corpori ꝑ modū cōtactus pro
proba[o] prie sūpti. ¶ Tactus.n.nō nisi corpoꝝ est:
sunt.n.tangentia quoꝝ vltima sunt simul:
vt puncta vel linee aut supficies q̄ sunt cor
poꝝ vltima:nō igiť ꝑ modū contactus sub
Co[m] stātia itellectualis corpori vniri pōt. ¶ Ex
hoc aūt relinqť ꝙ neqʒ ꝯtinuatōe neqʒ cō-
positōe aut colligatiōe ex substantia intelle
ctuali ⁊ corpore vnū fieri possit.oīa.n.hec si
ne cōtactu fieri nō pn̄t. ¶ Est tn̄ qdā mo-
dus cōtactus quo substantia intellectualis
corpori vniri pōt.corpora.n. nālia tangēdo
se alterant.⁊ sic adinuicē vniunť. nō solum
scdm vltima quātitatis:sʒ ēt scdm similitu
dinem qualitatis aut forme dum alterans
formam suam iprimit in alteratū . ⁊ quā-
uis si cōsiderenť solū vltima quātitatis:ēt
oʒ in oībus mutuū eē tactū. Tn̄ si attēdať
ad actionē ⁊ passionē:inuenienť aliqua esse
tangētia tm̄.⁊ aliqua tacta tm̄:corpora eni
celestia tangūt qdē hoc mō elemētaria cor
pora inquātū ea alterāt.nō aūt tangunť ab
eis:q² ab eis nō patiunť. Si igiť sint aliq̄ tā
gentia q̄ in quātitatis vltimis nō tangant:
dicenť nihilominus tangere inquātū agūt.
scdm quē modū dicimus ꝙ cōtristās nos
tangit.hoc igiť mō tangēdi possibile est vni
ri substātiā intellectualē corpori ꝑ cōtactū.
a[illegible]it.n.subē itellectuales i corpa: ⁊ mouēt
ea:[illegible] males ⁊ magis in actu existē-
tes.hic aūt tactus nō est quātitatis sed vir
tutis. Vn̄ differt hic tactus a tactu corpo
p[a] ꝯta- reo in trib⁹. ¶ Primo q² hoc tactu id qđ
ctus vir est idiuisibile pōt tāgere diuisibile.qđ in ta
tutis a ctu corporeo nō pōt accidere.nā pūcto nō
ꝯtactu pōt tāgi nisi idiuisibile aliqđ:subā aūt itel-
cor[eo] tri lectualis q̄uis sit indiuisibilis . pōt tāgere
plex dif quātitatē diuisibilē inquātū agit in ipsam.
ferētia alio.n.mō est idiuisibile pūctū:⁊ subā itel-
lectualis.pūctū qdē est.sicut quātitatis ter
minus.⁊ iō hʒ sitū determinatū in ꝯtinuo
vltima quē porrigi nō pōt.subā aūt itelle-
ctualis est idiuisibilis:quasi extra gen⁹ quā
titatis exn̄s:vn̄ nō determinať ei idiuisibi-
2[a] le aliqd quātitatis ad tāngēdū. ¶ Secūdo
q² tactus quātitatis est solū scdm vltima:
tactus aūt virtutis est ad tactū qđ tangiť.
sic.n.tangiť scdm ꝙ patiť ⁊ moueť:hoc aūt
fit scdm ꝙ est in potētia.potētia aūt est sʒ
totū ⁊ nō scdm vltima totius.vn̄ totū tan
gitur. ¶ Ex quo pʒ tertia differentia.q² in 3[a]
tactu quantitatis q̄ fit scdm extrema.oʒ eē
tangens extrinsecū ei ꝙ tangiť. ⁊ nō potest
incedere ꝑ ipsum.sed ipediť ab eo.tact⁹ aūt
virtutis qui cōpetit substātijs itellectuali-
bus cū sit ad intima facit substātiā tangētē
eē itra id qđ tāgiť ⁊ icedētē ꝑ ipsam absqʒ
ipedimēto.sic igitur subā intellectualis po
test corpori vniri ꝑ ꝯtactū virtutis.q̄ autē
vniuntur scdm talem ꝯtactum nō sūt vnū
simplr.sunt enim vnū in agendo ⁊ patiēdo
quod non est eē vnū simplr. sic enim diciť
eē vnum qūo ⁊ ens.eē autem agens non si
gnificat eē simplr.vnde nec eē vnū in agen
do est eē vnū simplr. ¶ Vnuʒ aūt simplr vnū sim
tripliciter dicitur. ¶ Vel sicut indiuisibile. pliciter
¶ Vel sicut continuum . ¶ Vel sicut qđ tripl̄r
est ratione vnum: ex substātia aūt intelle- dīa,
ctuali ⁊ corpore non potest fieri vnū quod
sit indiuisibile.oportet enim illud eē cōposi
tum ex duobus. Nec iterum ꝙ sit continu
um.q² partes continui quāte sunt. ¶ Re-
linquitur igitur inquirendū vtrū ex substā
tia intellectuali ⁊ corpore possit fieri vnum.
sicut quod est ratione vnum. ¶ Ex duob⁹
aūt permanentibus nō fit ratione vnū nisi
sicut ex forma substantiali ⁊ materia.ex sub
stantia enim ⁊ accidente nō fit ratiōe vnū.
nō enim est eadem ratio hominis ⁊ albi.
¶ Hoc igitur inquirendum relinquiť vtꝝ
substantia intellectualis corporis alicuius
forma substantialis esse possit. ¶ Videtur 3[a] 9[o]
autem rationabiliter cōsiderantibus hoc
esse impossibile. ¶ Ex duabus enim substā p[a] pba[o]
tijs actu existētibus nō potest fieri aliquod
vnum.actus enim cuiuslibet est id quo ab
altero distinguitur:substantia vero intelle-
ctualis est substātia actu existēs. (vt ex pre
missis apparet).similiter autem ⁊ corpus.
non igitur potest aliquid vnum fieri vt vi-
detur ex substantia intellectuali ⁊ corpore.
2 ¶ Adhuc forma ⁊ materia in eodem ge-
nere continentur.oē enim genus ꝑ actum
⁊ potentiam diuiditur.substātia aūt intelle
ctualis ⁊ corpus sūt diuersa genera.nō igiť
videtur possibile vnū esse formam alterius.
3 ¶ Amplius omne illđ cuius eē est in mā:
oʒ eē māle:sed si substātia intellectualis est
forma corporis:oʒ ꝙ eē eius sit in mā cor-

poralī:nō enim eē forme eſt p̄ter eſſe mate rie:ſequetur igiť q̄ ſubſtantia intellecualis nō ſit imaterialis.(vt ſupra oſtenſum eſt).
4 ℭ Item ipoſſibile eſt id cuius eſſe eſt in corpore eſſe a corpore ſeparatū: intellectus autē oſtēditur a phiſicis eſſe ſepatus a cor pore.⁊ q̄ neq̄ȝ eſt corpus:neq̄ȝ virtꝰ in cor pore:nō eſt igitur intellectualis ſubſtantia forma corporis:ſic.n.eē eiꝰ eſſet in corpore.
5 ℭ Adhuc cuius eſſe eſt cōe corpori oȝ ⁊ opationē cōem eſſe:vnūquodq̄ȝ.n.agit ſ̄m q̄ eſt ens:nec virtus opatiua rei pōt eē.ſub limior q̄̄ȝ eius eſſentia cum virtus eſſentie principia conſequať:ſi autē ſubſtantia intel lectualis ſit forma corporis: oportet q̄ eſſe eius ſit ſibi ⁊ corpori commune: ex forma eni ⁊ materia ſit aliqd vnū ſimpliciter: qđ eſt ſ̄m eſſe vnū:erit ergo ⁊ opatio ſubſtātie itellectualis cōis corpori ⁊ virtus eiꝰ virtꝰ in corpore.(qđ ex p̄miſſis pȝ eē ipoſſibile).

ℭ Poſitio Platonis de vniōe anime itel lectualis ad corpus. 57.



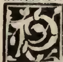
x hoc autem ⁊ ſimilibus ratiōibus aliqui moti dixerunt:q̄ nulla ſubſtā tia itellectualis poteſt eſſe for ma corporis. Sȝ q̄ꝛ huic poſitiōi ipſa hoīs natura cōtradicere videbať:q ex aīa intelle ctualī ⁊ corpore videť eē cōpoſitus: excogi tauerūt quaſdā vias per quas nām hoīs ſal
opi. plato. uarent. ⁋ Plato igitur poſuit ⁊ eius ſe quaces:quod anima intellectualis non vni tur corpori ſicut forma materie: ſed ſolum ſicut motor mobili dicens animam eſſe in corpore ſicut nauta in naui: ⁊ ſic vnio ani me ⁊ corporis non eſſet niſi per contactum
Impro virtutis.(De quo ſupra dictuȝ eſt). Hoc
batio autem videtur inconueniens. ſecundum
ducens enim predictum contactum non ſit aliquid
ad incō vnum ſimpliciter.(vt oſtenſuȝ eſt).ex vnio
ueniens ne autez anime ⁊ corporis ſit homo. Relin quitur igitur quod homo non ſit vnum ſim pliciter:⁊ per conſequens nec ens ſimplici
euitatio ter.ſed ens per accidens.⁋ Ad hoc autem
p̄dicti euitandum. plato poſuit quod homo non
ineōue ſit aliquid compoſitum ex anima ⁊ corpo
nientis re:ſed quod ipſa anima vtens corpore ſit homo:ſicut petrus non eſt aliquid compo ſitum ex homine ⁊ indumento; ſed homo vtens indumento.⁋ Hoc autem eſſe im poſſibile oſtenditur. Impro batio ⁋ Animal enim ⁊ ho mo ſunt quedam ſenſibilia ⁊ naturalia hoc dicte. autem non eſſet:ſi corpus ⁊ eius partes nō ſc°nio eſſent de eſſentia hominis ⁊ animalis: ſed tota eſſentia vtriuſq̄ȝ eſſet anima ſecunduȝ poſitionem predictaȝ: anima enim non eſt aliquid ſenſibile neq̄ȝ materiale: impoſſibi le eſt igitur hominem ⁊ animal eſſe animā vtentem corpore.non autem aliquid ex ani ma ⁊ corpore compoſitum. ⁋ Item im ſcđo poſſibile eſt quod eorum que ſunt diuerſa ſecundum eſſe ſit operatio vna. dico auteȝ operationem vnam non ex parte eius in quod terminatur actio:ſed ſecūdum quod egreditur ab agente.multi enim trahentes nauim vnam actionem faciunt ex parte operati:quod eſt vnum:ſed tamen ex parte trahentium ſunt multe actiones.quia ſunt diuerſi impulſus ad trahendum. cum enī actio conſequatur formam ⁊ virtutem: oȝ quod quorum ſunt diuerſe forme ⁊ virtu tes ⁊ actiones ee diuerſas: quāuis aūt aīe ſit aliqua opatio propria in qua nō cōicat corpus ſicut intelligere:ſunt tñ aliq̄ opatio nes cōes ſibi ⁊ corpori:vt timere ⁊ iraſci ⁊ ſentire ⁊ hmōi.hec.n.accidunt ſ̄m aliquaȝ trāſmutationē alicuiꝰ determinate partis corporis.ex quo pȝ q̄ ſimul ſunt aīe ⁊ cor poris opatōes.oȝ igiť ex aīa ⁊ corpore vnꝰ fieri.⁊ q̄ nō ſint ſ̄ȝ eē diuerſa.⁋ [illegible] Inſtan rōni ſcđȝ platōis ſententiā ob[illegible] nihil.n. tia ſ̄m incōueniēs eſt mouētis ⁊ moti:q̄̄uis ſcđm platonē eē diuerſoꝝ eē eūdē actū.nā motus eſt idē ꝯ predi. q̄ actus mouētis ſicut a quo eſt: moti aūt rōnes ſicut in quo eſt.ſic igiť plato poſuit p̄miſſas opatōes eē aīe corporiſq̄ȝ cōes:vt videlicet ſint aīe ſicut mouētis: ⁊ corporis ſicut moti. Sed hoc eē nō pōt.(q̄ꝛ vt probat philoſo p^a Im phus in ſcđo de aīa).ſentire accidit in ipſo proba moueri a ſenſibilibus exteriorībꝰ. vnde nō inſtātie pōt hō ſentire abſq̄ȝ exteriori ſenſibili.ſicut ter. cō nō pōt aliqd moueri abſq̄ȝ mouente:orga 29. num igiť ſenſus moueť ⁊ patiť in ſentiēdo. ſed ab exteriori ſenſibili:illđ aūt qđ patitur eſt ſenſus.qđ ex hoc pȝ.q̄ꝛ carentia ſenſu,nō patiunť a ſenſibilibus tali mō paſſiōis: ſen ſus igiť eſt virtus paſſiua ipſius organi:aīa igiť ſenſitiua nō hȝ ſe in ſentiendo ſicut mo uens ⁊ agens:ſed ſicut quo patiens patitur

qd impossibile est eē diuersum scdm esse a patiente. non est igitur anima sensibilis secundum esse diuersa a corpore animato.
2 ¶ Preterea licet motus sit cōis act⁹ mouentis & moti. tñ alia opatio ē facere motum & recipe motū. vnde & duo predicamēta ponuntur facere & pati. si igitur in sentiēdo aia sensitiua se hz vt agens: & corpus vt patiens: alia erit operatio aie & alia corporis. aia igitur sensitiua habebit aliquā opationem propriā. habebit igitur & subsistentiam propriā. nō igitur destructo corpore eē desinet. aie igitur sensitiue ēt irrationalium aialium erunt immortales: qd quidē improbabile videtur. tamē a platonis opiniōe nō discordat. (sz de hoc ifra erit locus q̄rēdi).
3 ¶ Amplius mobile non sortitur speciem a suo motore. si igit aia nō cōiungit corpori. nisi sicut motor mobili corpus & partes ei⁹ nō cōsequunt spēm ab aia abeunte igitur aia remanebit corpus & partes eiusdē speciei: hoc autem est manifeste falsum: nam caro & os & manus & hmōi partes post abscessum aie non dicuntur nisi equiuoce. cū nulli harū partiū propria opatio assit: q̄ spēz cōseqt. nō igit vnit anima corpori solum: sicut motor mobili vel sicut homo vestimento.
4 ¶ Adhuc mobile non hz eē per suū motorē. sed solū motū. si igitur aia vniatur corpori solummodo vt motor: corpus mouebit... ... ab anima. sed nō habebit eē per eam. viuere aūt est quoddā esse viuentis. non igitur corpus viuet per animam.
5 ¶ Item mobile neqz generatur per applicationem motoris ad ipsum. neqz p ei⁹ separationem corrumpitur. cum nō depēdeat mobile a motore scdm esse. sed scdm moueri tantum. si igitur aia vniatur corpori solum vt motor. sequetur q in vniōe aie & corporis non erit aliqua generatio neqz in separatione corruptio. & sic mors que cōsistit in separatiōe aie & corporis nō erit corruptio aialis. (quod est manifeste falsuz).
6 ¶ Preterea oē mouens seipsuz ita se hz q in ipso est moueri & non moueri. mouere & non mouere. sed anima scdm platōis opinionem mouet corpus sicut mouens seipsum. est ergo in potestate anime mouere corpus & non mouere. si ergo non vnitur ei nisi sicut motor mobili erit in potestate aie separari a corpore cum voluerit. & iterum vniri ei cum voluerit. (qd patet eē falsū).

¶ Qd autem vt propria forma aia corpori vniatur sic probatur. ¶ Illud quo aliquid fit de potētia ente: actu ens: ē forma & act⁹ ipsius: corpus autem per animam actu fit ens de potentia existente. viuere enim est esse viuentis. semen autem ante animationem est viuens solum in potentia: per animam autem fit viuens actu. Est igitur anima. forma corporis animati. Con⁹ vera pbac p⁹

2 ¶ Amplius quia tam esse quam operari non est solum forme: neqz solum materie. sed coniuncti esse & agere duobus attribuitur: quorū vnū se hz ad alterum. sicut forma ad materiam. dicimus enim quod homo est sanus corpore & sanitate. & quod est sciens scientia & anima: quorū scientia est forma anime scientis. & sanitas corporis sani. Viuere autem & sentire attribuitur anime & corpori. Dicimur enim viuere & sentire aia & corpore. Sz aia tñ sicut principio vite & sensus. est igit aia forma corporis.
3 ¶ Adhuc similiter se habet tota anima sensitiua ad totum corpus. sicut pars ad partem. Pars autem ita se habet ad partem: quod est forma & actus eius. Visus enim est forma & actus oculi: ergo anima est forma & actus corporis.

¶ Qd nutritiua & sensitiua & intellectiua: non sunt in homine tres anime. 58.


Otest autem predictis rationibus secundum opinionem platonis obuiari: quantum ad presentem intentionem pertinet. Ponit enim plato non esse eandem animam in nobis intellectiuam nutritiuam & sensitiuam. vnde & si anima sensitiua sit forma corporis. Non oportebit propter hoc dicere quod aliqua intellectualis substantia forma corporis esse possit. ¶ Quod autem hoc sit impossibile. sic ostendendum est. ¶ Que attribuuntur alicui eidem secundum diuersas formas predicant de inuicē per accidēs. Album enim dicitur esse musicū per accidēs q socrati accidit albedo & musica. si igitur aia intellectiua & sensitiua & nutritiua sunt diuerse virtutes aut forme in nobis: ea q̄ sz Con⁹ probo

bas formas nobis cõueniunt de inuicē pdicabunt p accidēs: sed secundū aiam intellectiuam dicimur hoies secundū sensitiuā aialia: secundū nutritiuā viuentia: erit igitur hec predicatio p accns: hō est aial: vel aial est viuū: est aūt per se talis pdicatio: nam hō scdm q est hō: est aial: et aial secundum q est animal: est viuum: est igitur aliquid ab eodem principio aial: hō et viuū.

R° ad pbationem Improbatio Si aūt dicat q etiā pdictis aiabus diuersis existētibus nō sequit pdictas predicatiões fore p accidens: eo q aie ille adinuicē ordinē hāt. Hoc iterū remouet: nā ordo sensitiui ad itellectiuū et nutritiui ad sensitiuū ē sicut ordo potentie ad actū: nā intellectiuū sensitiuo et sensitiuū nutritiuo posterius secūdū generationē est: prius enī generatiōe fit aial q̄ hō: si igit iste ordo facit predicatiões predictas esse p se: hoc nō erit secundū illū modū dicendi p se: q accipitur secūdū formā: sed secundū illū q accipitur secūdū materiā et subiectū: sicut dicit superficies colorata: hoc aūt est impossibile: qr isto mō dicendi per se id qd est formale pdicatur p se de subiecto: vt cū dicimus: superficies est alba: vel numerus est par: et iterū hoc modo dicēdi p se subiectū ponit in diffinitiōe pdicati: sicut numerus in diffinitiōe paris: ibi aūt ecōtrario accidit. nō .n. homo p se pdicatur de aiali: sed ecōuerso. et iterū nō ponit subiectū in diffinitiōe pdicati: sed econuerso: non igitur predicte predicatiões dicunt per se rōne dicti ordinis.

2 Pre. ab eodē aliqd h3 esse et vnitate3: vnū eni cōsequitur ad ens: cū igit a forma vnaqueqz res habeat esse: a forma etiā habebit vnitatē: si igit in hoie ponantur plures aie sicut diuerse forme: homo nō erit vnū ens: sed plura: nec ad vnitatē hominis ordo formarum sufficiet: quia esse vnum secundum ordine3 nō est esse vnum simpliciter: cū vnitas ordinis sit minima vnitatū.

3 Item ad hec redibit predictum inconueniens: vt. s. ex anima intellectiua et corpore nō fiat vnum simpliciter: sed secundum accns tantū. oē enim quod alicui aduenit post esse completum: aduenit ei accidentaliter cū sit extra essentiā eius. qlibet aūt forma substātialis facit ens cōpletū in genere substantie. facit enim ens actu et hoc aliqd: quicqd igit post primā formā substantiale3 aduenit rei: accidētaliter adueniet. cum igitur aia nutritiua sit forma substantialis: viuum enim substātialiter de hoie pdicatur et de aiali: sequetur q aia sensitiua adueniat accidētaliter. et simr intellectiua. et sic neqz aial: neqz hō simplr significat vnū: neqz aliqd genus: neqz spēs in pdicamēto substātie.

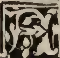
4 Amp. si hō scdm platonis sententia nō est aliquid ex aia et corpore compositū: sed est aia vtens corpore: aut hoc intelligit solū de aia intellectiua: aut de aiabus tribus: si tres sunt. siue de duabus eax. si de tribus vel duabus: sequitur q hō nō sit vnū: sed sit duo vel tria: est enim tres aie vl saltem due. Si aūt hoc intelligitur de aia intellectiua tm̄. ita. s. q intelligatur aia sensitiua esse forma corporis. et aia intellectiua vtens corpore aiato et sensificato sit hō. sequetur ad hec inconueniētia. s. q hō nō sit aial: sed vtatur aiali: nā per aiam sensitiuā aliquid est aial. et q hō non sentiat. sed vtatur re sentiente. que cū sint inconueniētia impossibile est tres aias suba differētes eē in nobis itellectiuā sēsitiuā et nutritiuam.

5 Adhuc ex duobus aut pluribus nō potest fieri vnum. si non sit aliquid vniens: nisi vnum eox se habeat ad alterum vt actus ad potentiā. sic enim ex mā et forma fit vnū nullo vinculo extraneo eos colligante. si autem in hoie sint plures aie q̄ nō se hñt inuicē. sicut mā et forma. sed oēs ponuntur vt actus qdā et principia actionū. o3 igitur si vniātur ad faciēdū aliqd vnū puta hoie3 vel aial q sit aliqd vniens. hoc aūt nō pōt esse corpus: cū magis corpus vniatur per aiam: cuius signū est: q decedente aia corpus dissoluitur. Relinquitur igitur q o3 aliquid formalius eē. qd facit ex illis pluribus vnū. et hoc magis erit aia q̄ illa plura que per ipsum vniuntur. si igitur hoc iterū est habēs partes diuersas et nō est vnū fm se. o3 adhuc eē aliqd vniens. cū igitur non sit abire in infinitū. o3 deuenire ad aliqd q sit fm se vnū. et hoc maxime est aia. o3 igit in vno hoie vel aiali: vnam tm̄ aiam esse.

6 Item si id quod est ex parte aie in homine est ex pluribus congregatum. o3 q sicut totum congregatum se h3 ad totū corpus: ita singula ad singulas partes corpo-

ris:quod etiaȝ a positione platonis nõ dis-
cordat:ponebat enim animam rationaleȝ
in cerebro nutritiuam in epate:concupisci-
bilem in corde.¶ Hoc autem apparet es-
se falsum dupliciter. ¶ Primo quidem :
quia aliqua pars est anime que non potest
attribui alicui parti corporis scilicet intel-
lectus.(de quo supra ostẽsuȝ est).q̃ nõ est
actus alicuius partis corporis.¶ Secũdo
quia manifestum est q̃ in eadem parte cor
poris apparent diuersarũ partium anime
operationes:sicut patet in animalibus que
decisa viuunt:quia eadem pars habet mo
tum ⁊ sensum ⁊ appetitũ:quo mouetur :⁊
similiter eadem pars plante decisa nutri-
tur augetur ⁊ germinat:et quo apparet q̃
diuerse partes aie in vna ⁊ eadẽ parte cor
poris sint:non igitur sunt diuerse anime;in
nobis diuersis partib⁹ corporis attribute.
7 ¶ Amplius diuerse vires que nõ radicã
tur in vno principio non impediunt seinui-
cem in agendo : nisi forte earum actiones
essent contrarie:quod in proposito nõ con-
tingit:videmus autem q̃ diuerse operatio
nes anime impediunt se:cum eniȝ vna est
intensa:altera remittitur:oportet igitur q̃
iste actiones ⁊ vires que sunt eoꝝ proxima
principia reducantur in vnum principiuȝ.
H[illegible] autem principiuȝ non potest esse cor
pus: [illegible] aliqua actio est in qua non
communicat corpus scilicet intelligere: tũ
quia si principium harum virium ⁊ actio-
num esset corpus inquantum huiusmodi
inuenirentur in omnibus corporib⁹ : quod
patet esse falsum:⁊ sic relinquitur q̃ sit p̃n
cipium earuȝ forma aliqua vna per quam
hoc corpus est tale corpus:que est anima .
Relinquitur igitur q̃ omnes actões ani-
me que sunt in nobis ab ipsa vna proce-
dunt ⁊ sic non sunt in nobis plures anime.
de ecce ¶ Huic autem consonat quod dicitur in
sia. dog libro de ecclesiasticis dogmatibus.(Ne-
ma. q̃ȝ duas animas esse credimus in vno ho-
mine:sicut iacobus ⁊ alij syrorum scribũt
vnam animalem qua animatur corpus ⁊
immixta sit sanguini:⁊ alteram spiritualeȝ
que rationem ministrat:sed dicimus vnaȝ
eandem esse animam in homine:que ⁊ cor
pus sua societate viuificat : ⁊ semetipsam
sua ratione disponat).

¶ Q̃ȝ intellectus possibilis hominis non
est substantia separata. 59.



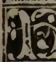
Uerunt autẽ
⁊ alij alia adinuentione vten-
tes in sustinendo: q̃ substãtia
intellectualis non possit vniri
corpori vt forma. Dicunt enim q̃ in intel- opi.
lectus etiam quem Aristoteles possibilem
vocat est quedam substantia separata non
coniuncta nobis vt forma. Et hoc confir- pha°
mare nituntur. ¶ Primo ex verbis Ari- 3° de
stotelis:qui dicit de hoc intellectu loquẽs anima
q̃ est separatus ⁊ immixtus corpori ⁊ sim- tex cõ.
plex ⁊ impossibilis : que non possent dici 19.
de eo:si essent forma corporis.
2 ¶ Item per demonstrationẽ eiusdẽ qua
probat: q̃ quia intellectus possibilis reci-
pit omnes species rerum sensibilium vt in
potentia ad eas existens. oportet q̃ oibus
careat.sicut pupilla que recipit omnes spe
cies coloruȝ.caret omni colore: si enim ha
beret de se aliquem colorem.ille collor p̃-
hiberet videri alios colores.quinimmo ni
hil videretur:nisi sub illo colore ⁊ simile cõ
tingeret de itellectu possibili. si haberet de
se aliquam formaȝ seu naturam de rebus
sensibilibus.hoc autem oporteret eẽ: si eẽt
mixtus alicui corpori.⁊ similiter si esset for
ma alicuius corporis:quia cuȝ ex materia
⁊ forma fiat vnum.opȝ q̃ forma participet
aliquid de natura eius cuius est forma:im
possibile est igiẽ itellectũ possibilẽ eẽ mixtũ
corpi: aut eẽ actũ seu formã alicui⁹ corpis.
3 ¶ Adhuc si esset forma alicuius corporis
materialis esset eiusdem generis receptio
huius itellectus ⁊ receptio materie prime:
id enim quod est alicuius corporis . forma
non recipit aliquid absq̃ȝ sua materia:ma
teria autem prima recipit formas indiui-
duales:immo per hoc indiuiduãtur q̃ sunt
in materia:intellectus igitur possibilis reci
peret formas.vt sunt indiuiduales.⁊ sic nõ
cognosceret vlia.(quod patet esse falsuȝ).
4 ¶ Preterea materia prima non est co-
gnoscitiua formarum quas recipit. si ergo
eadem esset receptio intellectus possibilis
⁊ materie prime. nec intellectus possibilis
cognosceret formas receptas:qđ est falsuȝ.
5 ¶ Amplius impossibile est esse in corpo

tex. cō re virtutem infinitam.(vt probaf ab Ari-
79. sto.in.8.phisico.).intellectus igitur possibi
lis est quodāmō virtutis infinite.indicam⁹
enim per ipsum.res infinitas scōm nume-
rum inquantum per ipsum cognoscimus
vlia sub quibus cōprehenduntur particula
ria infinita in potentia. nō est igitur intelle
ctus possibilis virtus in corpore.¶ Ex his
Auerro autem motus est Auerrois ⁊ quidam anti
is 3° de qui:vt ipse dicit ad ponendum intellectum
anima possibilē:quo intelligit aia eē separatum s₃
cō.5. esse a corpore.⁊ nō esse formam corporis.
¶ Sed quia hic intellectus nihil ad nos
pertineret:nec per ipsum intelligerem⁹nisi
nobis cum aliquo mō coniungeret. deter-
minat etiam modum quo continuatur no
biscum dicens:ꝙ species intellecta in actu
est forma intellectus possibilis.sicut visibi-
le in actu est potentia forme visiue.vnde et
intellectu possibili ⁊ forma intellecta i actu
fit vnum:cuicūqꝫ igitur coniungitur forma
intellecta predicta coniungitur intellectus
possibilis.ↄiungif aūt nobis mediāte fātas
mate:qđ est subiectū quoddā illi⁹ forme in
tellecte.p hūc ēt modū intellectus possibilis
Impro nobiscū ↄtinuaf.¶ Qꝫ aūt hec friuola sint
batio. ⁊ īpossibilia facile est videre:hūs.n. intelle-
ctū est intelligens.intelligitur autē id cuius
species itelligibilis itellectui vnif: per hoc
aūt ꝙ spēs itellectualis itellectui ē vnita in
hoie p aliquē modū nō hēbit hō ꝙ sit itel-
ligēs:s₃ solū ꝙ itelligaf ab itellectu sepato.
8 ¶ Preterea si species intellecta in actu
est forma itellectus possibilis: sicut species
visibilis in actu est forma potentie visiue
ipsius oculi.species autē intellectualis sic
se hꝫ ad fantasmata : sicut species visibilis
in actu ad coloratum:qđ est extra animaꝫ:
⁊ hac similitudine ipse vtitur.⁊ etiam Ari-
sto. similis igitur continuatio est intellect⁹
possibilis per formaꝫ intelligibilem ad fan
tasma qđ in nobis est: ⁊ potentie visiue ad
colorem qui est in lapide. hec aūt continua
tio nō facit lapidem videre.sed solum vide
ri:ergo ⁊ predicta continuatio intellectus
possibilis nobiscum non facit nos intellige
re. sed intelligi solum: planū autem est qđ
ꝓprie ⁊ vere dicitur ꝙ homo intelligit.nō
enim naturaꝫ intellectus inuestigaremus:
nisi per hoc ꝙ nos intelligimus.non igitur
sufficiens est ꝑdictus cōtinuatōis modus.
3 ¶ Adhuc oē cognoscens ꝑ virtutē cogno
scitiuā coniungif obiecto ⁊ nō ecōuerso:si-
cut ⁊ operans oē per virtutē operatiuā cō
iūgitur operato.hō aūt est intelligens ꝑ in
tellectū.sicut ꝑ virtutē cognoscitiuā.nō igi
tur per formā intelligibilē intellectui:s₃ ma
gis per intellectum intelligibili coniungif.
4 ¶ Amplius id quo aliquid opatur opor
tet eē formā eius:nihil enim agit nisi scōm
ꝙ est actu:actu aūt nō est aliquid nisi ꝑ id
qđ est forma eius:vnde ⁊ Aristo. ꝓbat ani 2° de
mam eē formā:ꝑ hoc ꝙ aial ꝑ animam vi aia tex.
uit ⁊ sentit:hō aūt intelligit ⁊ nō nisi ꝑ intel cō.4.⁊
lectū.vnde ⁊ Aristo. inquirēs de principio infra.
quo itelligim⁹ tradit nobis nām itellectus
possibilis:oꝫ igif intellectū possibilē formal-
liter vniri nobis.⁊ nō solū ꝑ suū obiectum.
5 Preterea intellectus in actu:⁊ intelligi-
bile in actu sunt vnū.sicut sensus in actu ⁊
sensibile in actu.nō aūt intellectus in potē
tia ⁊ intelligibile in potentia: sicut nec sen-
sus in potentia ⁊ sensibile in potentia.speci
es igitur rei scōm ꝙ est in fantasmatibus
nō est itelligibilis actu.nō enim sic est vnū
cū intellectu in actu sed scōꝫ ꝙ est fātasma
tibus abstracta:sicut nec spēs coloris ē sen
sata in actu ꝭm ꝙ est in lapide.sed solum se-
cundum ꝙ est in pupilla. sic aūt so[illegible]on
tinuaf nobiscū spēs intellig[illegible] ꝙ est
in fantasmatibus scōm positionē predictā.
nō igitur continuatur nobiscum secundūꝫ
ꝙ est vnum cum intellectu possibili: vt for-
ma eius cui nō pōt eē mediū quo cōtinueƒ
intellectus possibilis nobiscū.qꝛ secundum
ꝙ continuatur cum intellectu possibili nō
continuatur nobiscum nec econuerso.
6 ¶ Patet autem eum qui hanc positio-
nem induxit equiuocatōe deceptum fuisse:
colores enim extra animam existentes pre
dicte lumine sunt visibiles actu.vt poterēs
mouere visum.nō aūt vt actu sensata. ꝭm
ꝙ sunt vnū cū visu in actu: ⁊ similiter fan-
tasmata ꝑ lumen itellectus agentis fiunt
actu intelligibilia:vt possint mouere intelle
ctum possibilem: non autem vt sint intelle
cta actu : secundum quod sunt vnum cum
intellectu possibili facta in actu.
7 ¶ Itē vbi inuenif altior opatio viuentis:
ibi inuenitur altior species vite correspon-

dens illi actioni:in plantis enim inuenitur
ſola actio ad nutritionem pertinens:in ani
malibus autem inuenitur altior actio ſcili
cet ſentire ⁊ moueri ſecundum locum. vn-
de ⁊ aial viuit altiori ſpecie vite: ſed adhuc
in homine inuenitur altior operatio ad vi-
tam pertinens q̃ꝫ in animali ſcilicet intelli
gere.ergo homo habebit alitiorem ſpecieꝫ
vite:ſed vita eſt per animaꝫ:habebit igitur
homo altiorē aiam qua viuit q̃ꝫ ſit aia ſen
ſibilis:nulla aūt eſt altior q̃ꝫ intellectus.eſt
igiť itellectꝰ aia hois:⁊ ꝑ ꝯñs forma ipſiꝰ.

8 ℭ Adhuc conſequitur ad operationem
alicuius rei non largitur alicui ſpeciem.qꝛ
operatio eſt actus ſecundus:forma autem
per quam aliquid habet ſpeciem eſt actus
primus : vnio autem intellectus poſſibilis
ad hominem ſecundum poſitionem predi-
ctam conſequitur hominis operationem.
3ꝰ de aia tex. cō.160. fit enim mediante fantaſia.(que ſecundum
philoſophum eſt motus factus a ſenſu ſe-
cundum actum).ex tali igitur vnione non
cōſequiť hō ſpeciē.nō igiť differt hō ſpecie
a brutis aialibꝰ ꝑ hoc ꝙ eſt intellectū hñs.

9 ℭ Amplius ſi homo ſpeciem ſortiť per
hoc quod eſt rationalis ⁊ intellectum ha-
bens:quicunqꝫ eſt in ſpecie humana eſt ra
tionalis ⁊ intellectum habens: ſed puer eti
am antequaꝫ ex vtero egrediatur eſt in ſpe
cie humana:in quo tamen nondum ſūt fan
taſmata que ſunt intelligibilia actu: nō eſt
ig[illegible]o intellectum habens per hoc
ꝙ intellectus continuatur homini mediāte
ſpecie itelligibili:cuiꝰ ſubiectū ē fantaſma.
ℭ Oꝫ homo ſortitur ſpecieꝫ per intellectū
paſſiuum ⁊ intellectum poſſibilem. 60.



HIs autē ratiōibus obuiať ſe-
poſitio Auer. cundum predictam poſitio-
neꝫ.¶ Dicit enim predictus.
2ꝰ de aia ꝯ.5. (Auerrois). quod homo dif
fert ſpecie a brutis per intellectū quē Ari-
ſto.vocat paſſiuū qui eſt ipſa vis cogitati-
ua q̄ eſt ꝓpria homini: loco cuius alia aia-
hoc hꝫ ab auer. vbi ſup̈ cō.6. lia hñt quādā eſtimatiuā nalē.¶ Huiꝰ aūt
cogitatiue virtutis eſt diſtinguere intētio-
nes indiuiduales ⁊ ꝯparare eas adinuicē:
ſicut itellectus q eſt ſepatꝰ ⁊ imixtꝰ ꝯpat ⁊
diſtiguit īter ītentiōes vles:⁊ qꝛ ꝑ hāc vir
tutē ſimul cū imaginatiua ⁊ memoratiua

preparanť fātaſmata vt recipiāt actionē in
tellectus agētis a quo fiūt itelligibilia actu
ſicut ſūt aliq̄ artes ꝓparātes materiā arti-
fici ꝓncipali.ideo ꝓdicta virtus vocať noie
itellectꝰ ⁊ rōnis de q̄ medici dicūt ꝙ hꝫ ſe
dē in media cellula capitis:⁊ ſꝫ huiꝰ diſpo
ſitionē ꝟtutis differt hō vnꝰ ab alio in ige
nio ⁊ ī alijs q̄ ꝑtinēt ad itelligēdū:⁊ ꝑ vſuꝫ
huiꝰ ⁊ exercitiū acqrit hō habitū ſcie:vnde
habitus ſciaꝝ ſunt in hoc itellectu paſſiuo
ſicut in ſubiecto:⁊ hic intellectꝰ paſſiuus a
principio adeſt puero ꝑ quē ſortitur ſpeciē
humanā anteq̃ꝫ actu intelligat.¶ Oꝫ aūt Impro
hec ſint falſa ⁊ abuſiue dicta euidenter ap batio
paret:oꝑationes enim vite cōparantur ad ꝓdic.po
animā vt actus ſecūdi ad ꝓmū.(vt patet ſitionis
ꝑ phm in.2.de anima). actus aūt primꝰ in tex.ꝯ.5.
eodē precedit tēpore actū ſm:ſicut ſcientia
eſt ante cōſiderare:in quocūqꝫ igitur inue
nitur aliq̄ oꝑatio vite: oportet iponere ali-
quā partē anime q̄ comparať ad illaꝫ ope
rationē ſicut actus primus ad ſecūdū : ſed
homo habet ꝓpriaꝫ operationē ſupra alia
animalia.ſ.intelligere:⁊ ratiocinari:que eſt
oꝑatio hois inquātū homo eſt.(vt Ariſto. cap.9.
dicit in.i.ethicorū).ergo opꝫ in hoie pone-
re aliquod principiū quod ꝓprie dat ſpeci-
em homini quod ſe habeat ad intelligere ſi
cut actus primꝰ ad ſm.hoc aūt poteſt eſſe
intellectus paſſiuꝰ predictus.qꝛ principiuꝫ
predicte operatiōis oportet eſſe impaſſibi-
le ⁊ non mixtū corpori.(vt phs ꝓbat).cu- 3ꝰ de
ius cōtrariū apparet de intellectu paſſiuo: anima
nō igitur eſt poſſibile ꝙ ꝑ virtutem cogni tex.ꝯ.6
tiuā que diciť intellectus paſſiuꝰ hō ſpeciē
ſortiať ꝑ quā ab alijs animalibus differat.

2 ℭ Adhuc ꝙ eſt paſſio partis ſenſitiue nō
poteſt ponere in altiori genere vite q̃ꝫ ſit vi
ta ſenſitiua:ſicut qđ eſt paſſio aie nutritiue
nō pōt in altiori genere vite q̃ꝫ ſit vita nu
tritiua. Conſtat autem ⁊ fantaſia ⁊ huiuſ-
modi potentie que ad ipſaꝫ cōſequuntur vt
memoratiua ⁊ cōſimiles ſunt paſſiones ꝑ
tis ſenſitiue.(vt probat phs in lib.de me-
moria).nō igitur ꝑ predictas ꝟtutes vel
aliquā earum animal aliquod poteſt poni
in altiori genere vite q̃ꝫ ſit anima ſenſitiua
Homo autē eſt in altiori genere vite.(qđ tex.cō.
patet per phm in.2.de anima).qui diſtin- 14.⁊
guens genera vite ſuperaddit itellectiuuꝫ. infra

qð homini attribuit:sensitiuo qð attribuit
cōiter oi aiali: nō igiť hō est viuēs vita sibi
ꝑpria ꝑ virtutē cogitatiuā predictam.
tex.cō. 3 ℭAmplius oē mouens seipsum.(ſm ꝙ
40. ꝓbat phs in.8.phisico.).ꝯponiť ex mouē-
te ꝛ moto.hō aūt sicut ꝛ alia aialia est mo
uens seipsuꝫ:ergo mouens ꝛ motū sūt par
tes ipsius.primū aūt mouens in hoie est in
tellectus.nā intellectus suo intelligibili mo
uet voluntatē.Nec pōt dici ꝙ solus intel-
lectus passiuus sit mouens.qꝛ intellect⁹ pas
siuus est solū particulariū.in mouēdo aūt
accipiť vlis opinio q̄ est intellectus possibi-
lis ꝛ particularis ꝗ pōt esse intellectus pas-
3° de siui.(vt pꝫ per Aristo. in.3.de aia ꝛ in. 7.
anima ethicorum) . ergo intellectus possibilis est
tex.cō. aliqua pars hominis ꝛ est dignissimum ꝛ
58. formalissimum in ipso: ergo ab eo speciem
7° ethi. sortitur ꝛ non ab intellectu passiuo.
cap° .5. 4 ℭAdhuc intellectus possibilis ꝓbatur
nō eē actus corporis alicuius propter hoc
ꝙ est cognoscitiuus oium formaꝝ sensibili
um in vli.nulla igiť virtus cuius operatio
se extendere pōt ad vlia oium formaꝝ sensi
biliū pōt eē actus alicuius corporis. volun
tas aūt est hmōi.oium.n.coꝝ que intelligi
mus possumus hr̄e voluntatem saltem ea
cognoscendi:apparet etiā actus voluntatis
in vli. (odim⁹.n.vt dicit Aristo.in sua rhe
torica).in vli latronum genus.irascitur au
tem particularibus tm̄ . voluntas aūt non
potest eē actus alicui⁹ partis corporis: nec
consequi aliquam potentiam que sit actus
corporis.ois aūt pars aie est actus alicui⁹
corporis preter solum intellectum proprie
dictum.igitur voluntas in intellectiua par
te est.(vnde ꝛ Aristo.dicit in.3.de aia).ꝙ
tex.cō. voluntas in ratione est.irascibilis aūt ꝛ cō
42. cupiscibilis in parte sensitiua. propter ꝙ ꝛ
actus concupiscibilis ꝛ irascibilis cum pas
sione sunt.nō aūt actus voluntatis . sed cū
electione.voluntas aūt hois nō est extrinse
ca ab hoie quasi quadā suba separata fun-
data.sed est in ipso hoie. aliter.n.nō eēt do
minus suaꝝ actionū . qꝛ ageret voluntate
cuiusdā substantie separate. ꝛ in ipso essent
tm̄ potentie appetitiue cū passione operan
tes.s.irascibilis ꝛ concupiscibilis que sunt
in parte sensitiua.sicut ꝛ in ceteris aialib⁹
que magis aguntur q̄ agāt.Hoc aūt est im

possibile ꝛ destructiuū totius moralis phie
ꝛ politice conuersationis.oportet igitur in-
tellectū possibilē in nobis eē per quē a bru
tis differam⁹ ꝛ nō solū ſꝫ itellectū passiuū:
5 ℭItē sicut nihil est potens agere nisi pe
potentiā actiuā in ipso existentem.ita nihil
potens est pati nisi per potentiā passiuam
que est in ipso.cōbustibile.n.est potens cō
buri nō solū ꝙ est aliquid potens cōburere
ipsum.sed etiā qꝛ in se habet potentiam vt
cōburatur. Intelligere aūt quoddā pati ē.
(vt dicit in.3. de aia). cum igitur puer sit tex.ꝯ.2.
intelligens potentia.ꝛ si nō ac⁹u intelligat.
oꝫ ꝙ sit in eo aliqua potentia qua sit potēs
intelligere.hec antē potentia est intellectus
possibilis.oꝫ igitur ꝙ puero iam sit coniun
ctus intellectus possibilis anteq̄ȝ actu itel-
ligat:nō est igitur continuatio intellectus
possibilis cum hoie per formam intellectā
in actu . sed ipse intellectus possibilis inest
homini a principio sicut aliqd ei⁹.¶ Huic R°
aūt rationi respōdet Auerrois predictus. Auer-
dicit enim ꝙ puer dicitur potentia intelli- rois ad
gere duplici rōne. ¶ Vno mō qꝛ fantas- predic.
mata que sunt in ipso sunt intelligibilia in rationē
potentia. ¶ Alio mō qꝛ intellectus possibi cō.5.
lis est potens continuari cū ipso ꝛ nō quia tertij de
intellectus sit iam vnitus ei.¶ Ostenden- aia vl-
dum est aūt ꝙ vterqꝫ modus sit insuffici- tra me-
ens.alia.n.potentia est qua agēs pōt agere diuꝫ cō.
ꝛ alia potentia qua patiēs pōt pati ... p° Im-
positio diuidunť. Ex eo igitur ꝙ conuenit proba°
alicui ꝙ possit agere non ꝯpetit ei ꝙ possit hui⁹ re-
pati.posse autem itelligere est posse pati:cū spōsiōis
intelligere quoddā pati sit. (secundum phi
losophum). nō igitur dicitur puer potens
intelligere ex eo ꝙ fantasmata in eo pñt eē
itellecta i actu cū h°ꝑtineat ad posse agere:
fātasmata.n.mouēt intellectū possibilem.
2 ℭAdhuc potentia consequens speciem
alicuius non competit ei secundum id qð
speciem nō largitur.posse aūt intelligere cō
sequiť spēm humanā.est.n.intelligere opa-
tio hois inquātū hmōi:fantasmata aūt nō
dāt spēm humanā. sed magis cōsequuntur
operationē hois.nō ergo ratione fantasma
tum potest dici puer potentiā intelligens .
3 ℭSimiliter autē neqꝫ potest dici puer
posse intelligere.qꝛ itellectus possibilis pōt
cōtinuari cū ipso; sic.n.aliqs dr̄ po⁹ agere

vel pati per potētiaȝ actiuā vel passiuā: si-
cut dicitur albus ꝑ albedinē: nō autē aliqs
dicitur albus anteq̄ȝ albedo sit ei cōiuncta
ergo neqȝ dicitur aliqs potēs agere vel pa
ti anteq̄ȝ potētia actiua vel passiua ei adsit
nō ergo de puero posset dici ꝙ est potēs in
telligere anteq̄ȝ intellectus possibilis qui ē
potentia intelligendi sit ei continuatus.
4 ¶ Preterea aliter dicitur aliqs potēs
operari anteq̄ȝ hēat naturaȝ qua operetur
⁊ aliter postquā iam habȝ naturā. sed ipe-
ditur ꝑ accidēs ab operando: sicut aliter di
citur corpus potēs ferri sursuȝ anteq̄ȝ sit le
ue: ⁊ aliter postq̄ȝ iā ē generatū leue: sȝ ipe-
ditur in suo motu: puer autē est in potētia
intelligēs: nō quasi nōduȝ habēs naturam
intelligēdi: sed habēs impedimētuȝ vt non
intelligat: ipeditur enī ab intelligēdo pro-
pter multimodos motus in ipso existētes
tertu. cō. 20. (vt dicitur in. 7. phicoꝝ). nō igitur ꝑpter
hoc dicitur potens intelligere. q: intellect⁹
possibilis qui est intelligēdi principiuȝ pōt
cōtinuari: sibi: sed q: iam est cōtinuatus ⁊
impeditur ab actione ꝑpria: vnde impedi-
mento remoto statim intelligit.
5 ¶ Item habitus est quo quis operaꝛ cū
voluerit: opȝ igitur eiusdē eē habitū ⁊ ope-
rationē que est ſm habituȝ. Sed cōsidera
re intelligēdo qd̄ est actus huius habit⁹ q
[illegible]ciētie nō potest esse intellectus passiui:
se[illegible] intellectus possibilis. ad hoc. n.
ꝙ aliq potētia intelligat opȝ ꝙ nō sit act⁹
corporis alicuius: ergo ⁊ habitus scientie
non est intellectu passiuo: sed in intellectu
possibili: scientia auteȝ in nobis est ſm quā
dicimur sciētes: ergo ⁊ intellectus possibiꝛ
est in nobis nō ſm esse a nobis separatus.
6 ¶ Adhuc scientie est assimilatio scientis
ad rem scitam. rei autem scite inquantum
est scita non assimilatur. sciens nisi secun-
dum species vniuersales: scientia enī de hu
iusmodi est species autem vniuersales non
possunt in intellectu passiuo esse cum sit po
tentia vtens organo: sed solum in intelle-
ctu possibili: scientia igiꝛ nō est in intellectu
passiuo: sed soluȝ in intellectu possibili.
7 ¶ Amplius intellectus in habitu vt ad-
uersarius cōfitetur est effectus intellectus
agentis: intellectus auteȝ agentis effectus
sunt itelligibilia in actu quoꝝ ꝑpriū recipi
ens est intellectus possibilis: ad quem com
paraꝛ agēs: sicut ars ad materiā. (vt Aristo. ter. cō.
dicit in. 3. de anima). oportet igitur intel- 17.
lectuȝ in habitu qui est habitus sciētie esse
in intellectu possibili non passiuo.
8 ¶ Pre. ipossibile est ꝙ ꝑfectio superioris
substātie depēdeat ab iferiori. ꝑfectio āt itel
lectus possibilis depēdet ab opatiōe hoīs:
dependet enī a fantasmatibus que mouēt
itellectū possibilem: nō igitur est itellectus
possibilis aliqua substātia superior hoīe: ergo
opȝ qd̄ sit aliqd hoīs vt act⁹ ⁊ forma ipsi⁹.
9 ¶ Adhuc quecunqȝ sunt separata scd̄m
esse hnt etiam separatas operationes: nam
res sunt ꝑpter suas opationes sicut actus
prim⁹ ꝑpter secundū. (vnde Aristo. dicit ter. cō.
in primo de aīa). ꝙ si aliqua operationuȝ 12. 13.
anime est sine corpore quod possibile ē ani
mam separari. operatio autem intellectus
possibilis indiget corpore. (dicit eniȝ phus
in. 3. de anima). quod anima potest agere
per seipsam scilicet intelligere quando in-
tellectus est factus in actu per speciem a
fantasmatibus abstractam que non sunt
sine corpore: igitur intellectus possibilis nō
est omnino a corpore separatus.
10 ¶ Amplius cuicūqȝ cōpetit aliqua opa
tio ſm naturā sunt ei a natura attributa
ea sine quibus illa operatio cōpleri nō po
test: sicut. (Aristo. ꝑbat i ſo lib. de celo).
quod si stelle mouerentur motu progressi- ter. cō.
uo ad modū animalium ꝙ natura dedisset 34.
eis organa motus ꝑgressiui: sed opatio in
tellect⁹ possibilis cōpletur ꝑ organa corpo
rea in qbus necesse est esse fantasmata: na-
tura igiꝛ itellectū possibilē corporeis vniuit
organis: nō est igiꝛ sȝ eē a corpore sepatus.
11 ¶ Itē si sit ſm eē a corpore sepatus: ma
gis intelliget substātias que sūt a materia
sepate q̄ȝ formas sensibiles: q: sunt magis
intelligibiles ⁊ magis ei cōformes. nō pōt
aūt intelligere substantias omnino a mate
ria sepatas: q: coꝝ nō sūt aliqua fantasma
ta. hic aūt intellectus nequaq̄ȝ sine fantas-
mate itelligit. (vt Aristo. diꝛ in. 3. de aīa).
sunt eniȝ ei fantasmata sicut sensibilia sen ter. cō.
sui sine quibus sensus non sentit: non est igi 30.
tur substantia separata a corpore ſm esse.
12 ¶ Adhuc: in omni genere tātū se extēdit
potētia passiua quātū potētia actiua illius

generis: vnde nõ est aliqua potẽtia passiua in natura cui nõ respõdeat aliqua potẽtia actiua nãlis: sed intellectus agẽs non facit intelligibilia nisi p fantasmata: ergo nec intellectus possibilis mouetur ab alijs intelligibilibꝰ nisi a spẽbꝰ a fãtasmatibꝰ abstractis ꝛ sic substãtias separatas itelligere nõ põt.

i 3 ¶ Amplius in substantijs separatis sũt species rerum sensibiliũ intelligibiliter per quas de sensibilibus scientiã habẽt: si igit intellectus possibilis intelligit substãtias separatas: in eis accipet sensibiliũ cognitionem: nõ ergo acciperet eã a fantasmatibus: q2 natura nõ abundat supfluis. ⸿ Si autem dicatur ꝙ substãtijs separatis non adest cognitio sensibiliũ: saltẽ oportebit dicere ꝙ eis adsit altior cognitio: quã oportꝫ non deesse intellectui possibili si pdictas substantias intelligit: habebit igitur duplicem scientiam: vnam per modum substantiarum separatarum. aliam a sensibus acceptam: quarum altera superflueret.

i 4 ¶ Preterea intellectus possibilis est quo itelligit anima (vt dicitur in tertio de anima). si igitur intellectus possibilis intelligit substantias separatas. ꝛ nos intelligimus eas: quod patet esse falsum: habemus enim nos ad eas sicut oculus noctue ad solē. (vt Aristote. dicit) ⸿ His autem respõdetur fm positionẽ pdictã. Intellectꝰ enim possibilis fm qd est in se subsistẽs intelligit substãtias separatas: ꝛ est in potẽtia ad eas sicut diaphonũ ad lucẽ fm ꝙ cõtinuatur nobis a pricipio est in potẽtia ad formas a fantasmatibꝰ abstractis. Vnde nos a principio nõ intelligimus p eã substantias separatas. ⸿ Sed hoc stare non potest: intellectus enim possibilis ex hoc dicitur fm eos continuari nobis ꝙ pficitur per species intelligibiles a fantasmatibus abstractas: prius igitur est cõsiderare itellectum vt in potẽtia ad hmõi species ꝙ̃ vt cõtinuetur nobis: nõ igitur p hoc ꝙ continuatur nobis est in potẽtia ad hmõi spẽs.

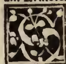
tex. 9.5. (in margin beside "anima)"); 1º noctue tex. 9.ꝑ. R.º fm põnem Auer.; 6ª ipro-babuit R.ºnis.

2 ¶ Preterea fm hoc esse in potẽtia ad pdictas spẽs nõ eẽt ei fm se cõueniẽs: sꝫ p aliud: per ea autẽ que nõ cõueniunt alicui fm se nõ debꝫ aliqd diffiniri: nõ igitur rõ intellectus possibilis est ex hoc qd in potẽtia est ad predictas spẽs vt diffinit ipsum. (Aristo. in tertio de anima). tex. 9.ꝑ

3 ¶ Adhuc ipossibile est intellectũ possibilẽ simul multa intelligere nisi vnũ p aliud intelligat: nõ enim vna potẽtia simul pluribꝰ actibus pficitur nisi fm ordinẽ. Si igit intellectus possibilis intelligat substãtias separatas ꝛ spẽs a fãtasmatibus abstractas opꝫ ꝙ vel intelligat p species hmõi substãtias separatas vel ecõuerso. ⸿ Quodcũqꝫ autẽ detur sequitur qd nos intelligimꝰ substantias sepatas: q2 si nos intelligimus naturas sensibiliũ inquãtũ intelligit eas intellectus possibilis. itellectꝰ ãt possibilꝰ itelligit eas p hoc ꝙ itelligit substãtias sepatas. ꝛ sic nos itelligimus. ꝛ sic si sit ecõuerso. ⸿ Hoc aũt est manifeste falsũ: nõ igitur intellectus possibilis intelligit substantias sepatas: non est igitur substãtia separata.

tii ꝛ ista (in margin)

¶ Q2 predicta positio est contra sententiam Aristote. 61.



Ed q2 huic positioni Auerrois prestare robur auctoritatis nititur propter hoc ꝙ dicit Aristo. ita sensisse ostẽdimus manifeste ꝙ pdicta positio est cõtra sententiã Aristo. ⸿ Primo q̃dem. (q2 Aristo. in secũdo de aia). diffinit animã dicẽs. (qd est actus primus phisici corporis organici ꝛ potẽtia vitã habẽtis). tex. 9.7 ⸿ Et postea subiũgit. ꝙ hec diffinitio vr dicta de omni aia: nõ sicut Auerrois fingit sub dubitatione hoc pferẽs: vt patet ex exẽplaribus grecis ꝛ translatione Boetii. ⸿ Postmodũ autẽ in eodẽ capitulo subiũgit esse quasdã partes aie separabiles que nõ sũt nisi intellectiue. Relinquitur igit ꝙ ille partes sunt actus corporis. tex. 9.5. tex. 9.1 ⸿ Nec est cõtra hoc qd postea subiũgit. de intellectu aũt ꝛ pfectiua potẽtia nihil ẽ adhuc manifestum. sed videt anime alterũ genus esse. ⸿ Nõ eñi per hoc vult intellectum alienare a cõi diffinitiõe aie: sꝫ a propriis naturis aliarũ partiũ sicut q dicit ꝙ alterum genus aialis est volatile a gressibili nõ auferret a volatili cõẽ diffinitionem aialis. ⸿ Vñ vt ostẽderet in quo diceret alterũ subiũgit. Et hoc solũ cõtingit separari sicut perpetuũ a corruptibili. ⸿ Nec ẽ vitra intẽtio Aristo. (vt Cõmẽta. predictus finxit) 2º de aia cõ. 21. 3º. 9.5.

git). dicere qd nōduz est manifestū de in-
tellectu verum intellectus sit anima sicut
de aliis principiis. ¶ Non eniz tertus ve-
tus habet nihil est declaratum sine nihil
est dictum: sed nihil est manifestum: quod
intelligendum est quantum ad id quod est
proprium ei non quantum ad communez
diffinitionem. ¶ Si autez vt ipse dicit ani
vbi sup̄ ma equiuoce dicitur de itellectu & aliis. pri
i.2.&.i.3. mo distinxisset equiuocationem: postea dif
finiuisset sicut est consuetudo sua. alias pro
cedunt in equiuoco quod non est in scien-
tiis demonstratiuis.
4 ¶ Itez (in secūdo de anima). intellectū
tertu. numerat iter potētias aie. (& in auctorita
cō.27. te etiā p̄dicta). nominat p̄spectiuā potētiā
nō est igitur intellectus extra animam hu-
manam: sed est quedam potentia eius.
5 ¶ Item in tertio de aia incipiēs loq de
intellectu possibili noiat eū partē anime di
cens. (De parte autem anime qua cogno
scit aia & sapit). in quo manifeste ostendit
quod intellectus possibilis sit aliqd anime.
6 ¶ Adhuc autem manifestius per id qd
postea subiungit declarat naturam intelle
ctus possibilis dicens. (Dico autem intel
tex.9.5. lectum quo opinatur & intelligit anima).
in quo manifeste ostenditur intellectum eē
liquid anime humane quo anima huma
…rest igitur predicta positio con
tra teuentiam Aristo. & contra veritatez.
vnde tanq̄ ficticia repudianda est.
¶ Contra opinionem Alexandri de intel-
lectu possibili. 62.

Is igitur ver



bis Aristotel. consideratis
pō alex. Alexander posuit intellectū
recitata possibilem esse aliquam vir-
ab auer. tutem in nobis. (vt sic diffi-
cō.5.ter nitio communis de anima assignata. (ab
tii d̄ aia Aristote. in secundo de anima). possit si-
bi conuenire. Quia vero intelligere non
poterat aliquam substantiam intellectua-
lem esse corporis formam: posuit predictā
virtutem non esse fundatam in aliqua in-
tellectuali substantia: sed consequentem
commixtionem elementoꝝ in corpore hu-
mano: determinatus enim mixtionis hu-
mani corporis modus facit hoiez eē in po
tentia ad recipiēdum influētiā intellectus
agentis qui semper est in actu: & secunduz
ipsum est quedam substantia separata: ex
qua influentia homo fit intelligens actu. id
autem in homine per quod est potentia in
telligens est intellectus possibilis: & sic vide
batur se sequi q̄ ex commixtione determi
nata in nobis sit intellectus possibilis.
¶ Videtur autem in primo aspectu hec iproba
positio verbis & demonstrationi. Aristo. ex snia
esse contraria. (ostendit enim Aristo. in ter Arist. q̄
tio de anima vt dictum est). q̄ intellectus ē̄t auer.
possibilis est immixtus corpori: hoc autez vtitur.
est impossibile dici de aliqua virtute conse
quentem mixtionem elementorum: quod
enim huiusmodi est oportet q̄ in ipsa ele-
mentorum commixtione fundetur: sicut vi
demus de sapore & odore & aliis: huius-
modi: non igitur questio predicta. Alexan-
dri potest stare cum verbis & demonstra-
tione Aristo. vt videtur. ¶ Ad hec autem differen
Alexander dicit q̄ intellectus possibilis est alex.
ipsa preparatio in natura humana ad reci
piendum influentiam intellectus agentis.
preparatio autem ipsa non est. aliqua natu
tura sensibilis determinata neque est mi-
xta corpori: est eniz relatio quedam & ordo
vnius ad aliud. ¶ Sed h̄ manifeste discor iproba
dat ab intentione Aristo. probat enim Ari defēsio
sto. ex hoc intellectum possibilem non ha- nis his
bere determinate aliquam naturam sensi duab
bilium. & per consequens non esse mixtum rōib
corpori: q2 est receptiuus omnium forma probat
rum sensibilium & cognoscitiuus earum: auer.
quod de preparatione non potest intelligi: alex.
q2 eius non est recipere: sed magis prepa-
rari: nō igit demōstratio Ari. p̄cedit de p̄
paratione s3 de aliquo recipiēte p̄parata.
2 ¶ Amplius si ea que dicit Aristo. de in-
tellectu possibili conueniunt ei inquantum
est preparatio & non ex natura subiecti pre
parat sequetur q̄ omni preparationi con
ueniant. in sensu autem est preparatio que
dam ad sensibilia in actu recipienda: ergo
idem dicendum est de sensu & intellectu
possibili: cuius contrarium manifeste sub-
iungit. (Aristote.). ostendens differentiaz ter. cō.
inter receptionem sensus & intellectus ex 7.
hoc q̄ sensus corrumpitur ex excellentia
obiectorum. non autem intellectus.

ter cō. 2.t.3. tertiu. cō.14. 3 ¶ Item Aristote. attribuit possibili intellectui pati ab intelligibili suscipere species itelligibiles eē in potētia ad eas. ¶ Cōparat ēt eū tabule in qua nihil est scriptū: q̄ q̄dem omnia nō possūt dici de preparatione: sed de subiecto preparato: est igitur cōtra intentionem Aristo. φ intellectus possibilis sit preparatio ipsa.

4 ¶ Adhuc agens est nobilior patiente. & faciēs facto sicut actus potētia. quāto aūt aliqd est imaterialius: tāto est nobilius: nō potest igit effectus eē imaterialior sua causa. omnis aūt vtus cognoscitiua inquantum est huiusmodi est imaterialis: vnde & de sensu qui est infimus in ordine vtutuȝ

tertu. cō.121. cognoscitiuaȝ (dicit Aristo. in secūdo de anima). φ est susceptiu⁹ sensibiliū specieȝ sine materia. ipossibile est igit a cōmixtione elemētōȝ causari aliquā vtutē cognoscitiuā. intellectus aūt possibilis est suprema vtus cognoscitiua in nobis. (dicit. n.

tertu. cō.5. Aristo. in. 3. de anima quod intellect⁹ possibilis est quo cognoscit & intelligit anima). intellectus igitur possibilis nō causatur ex commixtione elementorum.

5 ¶ Amplius. si pncipiuȝ alicuius operationis ab aliquibus causis procedit: opȝ operationem illam non excedere causas illas cum causa secunda agat vtute prime. operatio autē anime nutriue ēt excedit vtutē

tertu. cō.41. qualitatum elemētariuȝ. (probat eniȝ Aristo. in secūdo de anima). φ ignis nō est cā augmēti: sed cōcausa aliquo mō: principalis aūt causa est anima. ad quā cōparatur calor sicut instrumētū ad artificē). nō igit pōt anima vegetabilis pduci ex cōmixtione elemētorum: multo igitur minus sensus & intellectus possibilis.

6 ¶ Item intelligere est quedā operatio in qua impossibile est cōicare aliquod organum corporeū. hec autē operatio attribuitur anime vel ēt homini: dicit eni φ anima intelligit vel hō p animā: opȝ igitur aliquod principiū in homine eē a corpore nō dependens φ sit principium talis operationis. preparatio autē sequēs cōmixtionē elementorum a corpore dependet manifeste: nō est igitur preparatio tale principiū qua-

ter.2.5. le intellectus possibilis. (dicit. n. Aristo. in tertio de anima). φ intellectus possibilis ē quo anima opinatur & nō intelligit: nō est igitur intellectus possibilis preparatio.

¶ Si autēȝ dicatur φ principiuȝ predicte operationis in nobis est spēs intelligibilis facta in actu ab itellectu agente. Hoc non videtur sufficere: q2 cū hō de potētia intelligēte fiat actu intelligēs. opȝ φ nō solum intelligat p spēm intelligibilē per quaȝ fit actu intelligēs: sed p aliquā potētiaȝ intellectiuam que sit pdicte operationis principium: sicut & in sensu accidit: hec autē potētia ab Arist. ponit intellectus possibilis. intellect⁹ igit possibil est nō depēdēs a corpe. Rō. Improba.

7 ¶ Preterea spēs nō ē itelligibilis actu nisi fm φ est depurata ab eē māli. hoc autem nō potest accidere duȝ fuerint in aliq̄ potētia materiali que. s. sit cāta ex principijs mālibus vel que sit actus materialis organi: opȝ igit poni aliquā potētiā itellectiuā in nobis imālē que ē itellect⁹ possibilis.

8 ¶ Adhuc intellectus possibilis ab Arist. dicit pars anime: anima aūt nō est pparatio sed actus. pparatio eniȝ est ordo potentie ad actuȝ. sequtur tñ ad actū aliqua ppatio ad vlteriorē actū sic ad actū diaphonitatis: sequit ordo ad actū lucis: itellect⁹ igit possibilis. nō est ipsa pparatio: sȝ act⁹ qdaȝ.

9 ¶ Amplius homo cōsequit spēm & naturam humanā fm partē anime sibi, ppriaȝ que quidē est intellectus possibilis [illegible] cōsequitur speciem & naturam fm φ est in potentia: sed fm φ est actu: cum igitur preparatio nihil sit aliud quam ordo potētie ad actum: impossibile φ intellectus possibilis nō sit aliud q̄ʒ preparatio quedam in natura humana existens.

¶ Q2 anima non sit complexio: vt posuit Galienus. 63.



Redicte autē opinioni Alexandri de intellectu possibili propinqua est Galieni medici de anima. Dicit enim animam esse cōplexionem. ¶ Ad hoc autem dicendum motus est per hoc φ videmus ex diuersis complexiōibus causari in nobis diuersas passiones qui attribuunt anime: aliquā. n. complexionē habētes vt colericā de facili irascūtur: melancolici vo de facili tristant. hāc opi. recipit auer. 3°. de aia cō. 6. & improbat.

¶ Unde ꝛ ꝑ easdē rōnes hec opinio improbari potest ꝑ quas ip̄ obata est opinio. Alexandri ꝛ per aliquas ꝓprias.(ostēsum est enim supra). ꝙ operatio anime vegetabilis ꝛ cognitio sensitiua excedit virtutē qualitatū actiuarū ꝛ passiuaꝝ:ꝛ multo magis operatio intellect⁹:cōplexio autē cātur ex q̄litatib⁹ actiuis ꝛ passiuis:nō potest igitur cōplexio esse principiū opationū aīe:vnde impossibile est ꝙ aliqua anima sit complexio.
2 ¶ Adhuc complexio cum sit quoddā cōstitutum ex contrarijs qualitatibus quasi medium inter eas:impossibile est ꝙ̄ sit forma substantialis.nā substantie nihil est cōtrarium:nec suscipit magis ꝛ minus. anima autē est forma substātialis ꝛ nō accidētalis:alias ꝑ animā nō sortiret aliquid genus vel speciez:anima igit nō est cōplexio.
3 ¶ Adhuc complexio non mouet corpus animalis motu locali:sequeretur enim motum dominantis:ꝛ sic semper deorsum ferretur:anima autem mouet animal in omnem partem:non est igit anima cōplexio.
4 ¶ Amplius anima regit corpus ꝛ repugnat passionibus que complexionem sequuntur:ex complexione enim aliqui sunt magis alijs ad concupiscentias vel iras apti:qui tamen magis ab eis abstinent ꝓpter aliquid refrenans: vt patet in continentibus. hoc autem non facit complexio [illegible] anima complexio. ¶ Decepti [illegible] fuisse videt Galienus ex hoc ꝙ non considerauit aliter passiones attribui complexioni ꝛ aliter anime. Complexioni nanq̄ attribuūtur sicut disponenti ꝛ quantuz ad id quod est materiale in passionibus:sicut feruor sanguinis ꝛ huiusmodi. Anime autem tanquam principali cause ex parte eius quod est in passionibus formale:sicut ira appetitus vindicte.

Margin: [illegible] de [illegible] ceptiōis Galie. melior illa quā assignat Auer. allegato.cō.

¶ Q̄ anima non sit armonia. 64.

Similis autē predicte positioni est positio dicentium animam esse armoniam. ¶ Non eniz intellexerunt animam esse armoniam sonorū: sed contrariorū:ex quibus videbant composi corpora animata:que quidem opinio in lib. de anima videtur attribui Empedocli. ¶ Gregorius autem nissenus attribuit eam. Dinorcho: vnde ꝛ improbatur sicut ꝛ precedens. ꝛ adhuc proprijs rationibus. ¶ Omne enim corpus mixtum armoniam habet ꝛ complexionem: nec armonia potest mouere corpus: aut regere ipsum: vel repugnare passionibus: sicut ꝛ complexio: intenditur etiam ꝛ remittitur sicut ꝛ cōplexio:ex quibus omnib⁹ ostendit ꝙ aīa nō sit armonia: sicut nec complexio.

Margin: Empe. — Dinorchus.

2 ¶ Adhuc ratio armonie magis conuenit qualitatibus corporis q̄ȝ anime.nam sanitas est quedam armonia humorum:fortitudo neruorum:ꝛ ossium pulchritudo mēbrorum ꝛ colorum:non autem potest assignari qualium armonia sit sensus aut intellectus ꝛ cetera que ad animaȝ pertinēt: non est igitur anima armonia.
3 ¶ Amplius.armonia dicitur dupliciter. Uno modo ipsa cōpositio. Alio modo ratio compositionis:anima autem non est cōpositio: quia oporteret ꝙ vnaqueq̄ pars anime esset compositio aliquarum partiū corporis:ꝙ non est assignare. ¶ Similiter non est ratio compositionis: quia cum in diuersis partibus corporis sunt diuerse rationes seu proportiones compositionis singule partes corporis haberēt singulas animas:aliam enim animam haberet os. Et caro ꝛ neruus cum sint secundum diuersam proportionem composita quod patet esse falsum:non est igitur anima armonia.

¶ Q̄ anima non sit corpus. 65.

Uerūt autez ꝛ alij magis errantes ponentes animaȝ esse corpus: quorum opiniones licet fuerint diuerse ꝛ varie sufficit eas hic cōiter reprobare. ¶ Uiuentia enim cum sint quedam res naturales sunt composita ex materia ꝛ forma:componuntur autem ex corpore ꝛ anima que facit viuentia actu: igitur oportet alterum istorum esse formam. ꝛ alterum materiam: corpus autem non potest esse forma:q2 corpus nō est in altero sicut in mā ꝛ subiecto:aīa igitur erit forma: ergo nō est corp⁹:cū nullū corp⁹ sit forma.
2 ¶ Adhuc impossibile est duo corpora eē simul:anima aūt nō est seorsum a corpore

dum viuit:non est igitur anima corpus.

3 ¶ Amplius.omne corpus diuisibile est: omne autem diuisibile indiget aliquo continente ⁊ vniente partes eius. Si igitur aia sit corpus habebit aliquid aliud continens ⁊ illud magis erit anima. Videmus enim anima recedente corpus dissolui: ⁊ si hoc iterum sit diuisibile:oportebit vel deuenire ad aliquod indiuisibile ⁊ incorporeū quod erit aia:vel erit in infinitū procedere:quod est impossibile:non est igit anima corpus.

ter.cō. 40.⁊ infra.

4 ¶ Itē sicut.(supra ꝓbatū est).⁊.(in.8. phisicoꝝ ꝓbatur).omne mouens seipsum componitur ex duobus quoꝝ alterum est mouens ⁊ non motū.⁊ alterum est motuꝫ: sed animal est mouens seipsum. mouens autē in ipso est aia:motum autem corpus: anima igitur est mouens non motum.nullum autem corpus mouet nisi motuꝫ.(vt supra ꝓbatum est).aia igitur nō est corpꝰ.

libro ꝑ capitulo.ij.

5 ¶ Preterea supra ostēsum est ꝙ intelligere non potest esse actio alicuius corporis:est autem actus anime: anima igitur ad minꝰ intellectiua non est corpus. ¶ Ea autem quibus aliqui conati sunt probare animam esse corpus facile est soluere: ostēdunt enim animam esse corpus. per hoc ꝙ filius assimilatur patri etiam in accidētibus anime:cum tamen filius generetur a patre per decisionē corporalem:⁊ qꝛ anima compatitur corpori:⁊ qꝛ separatur a corpore:separari autem est corporuꝫ se tangentium. ¶ Sed contra hoc iam dictum est ꝙ cōplexio corporis est aliqualiter causa anime passionum per modum disponentis:anima etiam non compatitur corpori nisi per accidens:quia cuꝫ sit forma corporis mouetur per accidens moto corpore:separatur etiam anima a corpore:non sicut tangēs a tacto:sed sicut forma a materia: q̄uis ⁊ aliquis tactus sit incorporei ad corpus.(vt supra ostensum est). Mouit etiaꝫ ad hanc positionē multos:qꝛ crediderunt quod non est corpus non esse: imaginationes transcendere non valentes que solum circa corpora versantur. ¶ Unde hec opinio.Sap.secundo .ex persona insipientium proponitur dicentium de anima.(Fumus ⁊ flatus est in naribus nostris ⁊ sermo scintille ad mouendum cor).

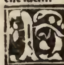
Ad rationes. opi. predicte. rō pᵃ.

R°.

lib. ꝑcedēti.ca. 56.

Ad secūdā rōnē. Sapᵉ.

¶ Contra ponentes intellectum ⁊ sensum esse idem. 66.



Is autē ꝓpinquum fuit ꝙ quidam antiquorum philosophorum intellectum a sensu differre nō opinabantur:quod quideꝫ impossibile est. ¶ Sensus enim in omnibus animalibus inuenitur. Alia autē animalia ab homine intellectum non habent:quod ex hoc apparet:qꝛ non operantꝰ diuersa ⁊ opposita quasi intellectum habentia: sed sicut a natura mota ad determinatas quasdam operationes ⁊ vniformes in eadem specie: sicut omnis. Hirundo similiter nidificat:non est igitur idem intellectus ⁊ sensus.

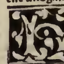
2 ¶ Adhuc sensus nō est cognoscitiuꝰ nisi singularium:cognoscit enim omnis sensitiua potētia ꝑ species indiuiduales cū recipiat species rerū in organis corporalibꝰ intellectus autē est cognoscitiuꝰ vliuꝫ vt experimentū pꝫ:differt igitur intellectꝰ a sensu.

3 ¶ Amplius cognitio sensus non se extendit nisi ad corporalia:quod ex hoc pꝫ:ꝙ q̄litates sensibiles que sunt propria obiecta sensuum non sunt nisi in corporalibus. sine eis autem sensus nihil cognoscit: intellectus autem cognoscit incorporalia sicut sapientiam veritatem ⁊ relationes rerum. non est igitur idem intellectus ⁊ sensus.

4 ¶ Item nullus sensus seipsuꝫ cognoscit nec suam operationē:visus eni nō videt se ipsuꝫ nec videt se videre:sed hoc superioris potētie est:vt ꝓbatꝰ in lib. de anima:intellectus aūt cognoscit seipsuꝫ:⁊ cognoscit se intelligere:nō est igit idē intellectus ⁊ sensus

5 ¶ Preterea sensus corrumpitur ab excellenti sensibili.intellectus autem non corrumpitꝰ ab itelligibilis excellētia:quinimo qui itelligit maiora potest melius postmodum minora intelligere:est igitur alia virtus sensitiua ⁊ intellectiua.

¶ Contra ponentes intellectum possibilē esse imaginationem. 67.



Uic autē opinioni affine fuit quod quidā posuerunt intellectum possibilem nō esse aliud, q̄ imagi

nationem:quod qdē patȝ eē falsū. ¶ Imaginatio.n.est ēt in alijs aīalibus : cuius signum est ꝙ abeūtibus sensibilibus fugiūt vel psequūtur ea:quod non eēt nisi in eis imaginaria apprehēsio sensibiliū remaneret.intellectus aūt in eis nō est:cum nullū opus intellectus in eis appareat:nō est igitur idem intellectus ⁊ imaginatio.

2 ¶ Adhuc imaginatio nō est nisi corporalium ⁊ singulariū cuȝ fantasia sit motus factus a sensu ſꝫ actū.(vt dicit in lib. de anima).intellectus autē vlium ⁊ incorpaliuȝ est:nō est igit intellect⁹ possibil imaginatio. (2°li.tex. cō.16.)

3 ¶ Amplius ipossibile est idē eē mouēs ⁊ motū:sed fantasmata mouēt intellectum possibilē sicut sensibilia sensū.(vt Arist.dicit in tertio de aia).ipossibile est igit ꝙ sit idem intellectus possibilis ⁊ imaginatio. (textu. cō.3°.)

4 ¶ Preterea(probatū ē in tertio de anima).ꝙ intellectus nō est actus alicui⁹ ptis corporis:imaginatio autē habȝ organū corporale determinatū:nō est igitur idē imaginatio ⁊ intellectus possibilis. (textu. cō.6.) ¶ Hinc est qđ dicit Job.35.(Qui docet nos sup iumenta terre:⁊ super volucres celi erudit nos). (Job.) Per quod datur intelligi ꝙ hois ē aliqua vt⁹ cognoscitiua supra sensū ⁊ imaginationē que sunt in alijs animalibus.

¶ Qualiter substātia intellectualis possit esse formam corporis. 68.



Ex premissis igitur rationibus concludere possumus ꝙ intellectualis substantia potest corpori vniri:vt forma. ¶ Si.n.substātia itellectualis nō vnitur corpi solum vt motor vt plato posuit: neqȝ cōtinuatur ei soluȝ per fantasmata vt dixit Auerrois:sed vt forma : neqȝ tamen intellectus quo hō intelligit est pparatio in humana natura:vt dixit Alexāder:neqȝ cōplexio vt Galienus : neqȝ armonia vt Empedocles:neqȝ corpus vel sensus vel imaginatio vt antiqui dixerūt. Relinqtur ꝙ anima hūana sit intellectualis substātia corpori vnita vt forma:qđ quidē sic pōt fieri manifestū. ¶ Ad hoc.n.ꝙ aliqd sit forma substātialis alterius duo requirūtur: quoꝝ vnū est vt forma sit pncipiū essendi substātialiter ei cuius est forma. principiuȝ aūt dico nō effectiuū:sed formale quo aliqd est ⁊ denoiatur ens:vnde sequit aliud.s. ꝙ forma ⁊ mā conueniāt in vno eē qđ nō cōtingit de pncipio effectiuo.cū eo cui dat esse:⁊ h eē est in quo subsistit substātia cōposita que est vna ſm esse ex mā ⁊ forma constās:nō autē ipeditur substātia intellectualis p hoc ꝙ est subsistēs . (vt probatū est).eē formale principiū essendi materie quasi eē suū cōicans mãe:nō est enī inconueniēs ꝙ idē sit eē in quo subsistit cōpositum ⁊ forma ipsa:cū cōpositū nō sit nisi p formā:nec seorsuȝ vtrūqȝ subsistat. (lib. isto. ca.56.) ¶ Potest autē obijci ꝙ substātia intellectualis eē suum mãe corpali cōicare nō possit vt sit vnuȝ eē substātie intellectualis ⁊ mãe corporalis:diuersoꝝ.n.generum est diuersus modus essendi ⁊ nobilioris substātie nobilius eē. (obic°.) ¶ Hoc autē cōuenicēter diceret si eodē modo illud eē materie eēt sicut esse substātie intellectualis.nō est autē ita: ē.n. materie corpalis vt recipiētis ⁊ subiecti ad aliqd alteri⁹ eleuati. substātie āt intellectualis vt principij ⁊ ſm ,ppie nature cōgruentiam:nihil igitur prohibet substantiā intellectualeȝ eē formaȝ corporis hūani que est aia hūana. (R°.) ¶ Hoc autē mō mirabilis rerum cōnexio cōsiderari pōt:semp.n. inuenitur infimū supremi generis cōtingere supremum inferioris generis:sicut quedā infima in genere aialiū paruȝ excedūt vitaȝ plātaꝝ sicut ostrea que sūt imobilia ⁊ solū tactum hñt ⁊ terre in modū plātaꝝ astringūtur.(vñ ⁊ beat⁹ Dionysius dicit in.7. cap.de diui.no. ꝙ diuina sapiētia cōiūgit fines superioꝝ principijs inferioꝝ).est igit accipere aliquid in genere corpoꝝ . scilicet corpus humanum equaliter complexionatum quod attingit ad infimum superioris generis.s.ad animā humanā que tenet vltimum gradum in genere intellectualium substantiarum vt ex modo intelligēdi percipi pōt. (pulcra dēclatio cōnexio nis reꝝ) (Dio.) ¶ Et inde est ꝙ aia intellectualis dicitur eē quasi quidam orizon ⁊ confiniū corporeoꝝ ⁊ incorporeoꝝ inquātū est subā incorporea corpis:tñ forā:nō aūt minus ē aliqd vnum ex substantia itellectuali ⁊ materia corpali ꝙ̄ ex forma ignis ⁊ eius materia:sed forte magis:q2 ꝙ̄to forma magis vincit mām:ex ea ⁊ mā magis efficit vnū. (h°hr ab aucto.li. de cāis. ppōne secūda.)

corporale: potētia ei⁹ nō erit actus alicui⁹ corporis: ꝛ ꝑ hoc dr̄ itellectus eē separatus nō qn̄ suba aīe cuius est potētia intellectus nec aīa intellectiua sit corporis actus vt for-
Ad.53. ma dās tali corpori eē. ¶ Nō ē aūt necessariū si aīa fm̄ suā subam ꝛ forma corporis ꝙ oīs eius opatio sit ꝑ corpus ac ꝑ hoc oīs eius virtus sit alicuius corporis actus. (vt qnta rō ꝓcedebat). iā enim ostensum est ꝙ aīa humana nō sit talis forma que sit totaliter imersa mãe: sed est inter oēs alias formas marie supra mãm eleuata. vnde ꝛ opationē ꝓducere pōt absq corpore. i. q̄si nō depēdēs a corpore in opando. qꝛ nec ēt
Ad rationes auer. q̄s facit 2.5. tertij de aīa in princi pio cō. in eēndo depēdet a corpe. ¶ Eodē ēt mō pꝫ ꝙ ea qbus Auerrois suā opinionē confirmare nitit nō probāt subam intellectualē corpori nō vniri vt formā: verba. n. Aristo. q̄ dicit de intellectu possibili ꝙ est impossibilis ꝛ imixtus ꝛ separatus: nō cogūt cōfiteri qd̄ suba intellectiua nōt sit vnita corpori vt forma dans eē: verificaf. n. etiaꝫ si dicaf ꝙ intellectiua potētia quā Aristo. vocat potentiā perspectiuā nō sit alicuius organi actus quasi ꝑ ipsuꝫ suā exercēs operationē. ꝛ hoc ēt sua demōstratio declarat ex opatione. n. intellectuali qua aīa intelligit ostēdit ipsum imixtū eē vel separatuꝫ. opatio aūt pertinet ad potētiā vt ad principium. vnde pꝫ ꝙ nec demōstratio Aristo. hoc [illegible] ꝛ ꝙ suba intellectiua vniaf corpori sicut forma. si enim ponamus subam aīe scd̄m eē corpori sic vnitā. intellectū aūt nullius organi actū eē: nō sequif ꝙ intellectus habeat aliquā naturā determinatam de naturis dico sensibiliū: cū nō ponaf armonia vel ratio alicuius organi sicut de sensu. (dicit Aristo. in. 2. de aīa). ꝙ est quedaꝫ
tex. cō. 13. ratio organi. nō enim hꝫ intellectus operationē cōmunē cū corpore. ¶ Oꝫ aūt ꝑ hoc ꝙ Aristo. dicit intellectū eē imixtū vel separatū nō intendat excludere ipsum eē partem siue potentiā aīe q̄ est forma toti⁹ corporis. (pꝫ ꝑ hoc ꝙ dicit i fine primi de anima). cōtra illos q dicebāt aīam in diuersis partibus corporis diuersas sui partes hře. si tota aīa oē corpus continet: cōuenit ꝛ partiū vnāquāq aliqd corporis continere. hoc aūt videf ipossibile. qualē enim partem aut qūo intellectus continet. graue est fingere. ¶ Patet etiā ꝙ ex quo intellect⁹ nullius partis corporis actus est ꝙ non sequitur receptionem eius esse receptionem materie prime: ex quo eius receptio ꝛ operatio est omnino absq corporali organo. ¶ Nec etiam infinita virtus intellectus tollitur cum non ponatur virtus in magnitudine: sed in substantia intellectuali fundata. (vt dictum est).

¶ Oꝫ secundū dicta Aristo. oportet ponere intellectū vniri corpori vt forma. 70.



T quia auerrois maxime nititur suaꝫ opinionem confirmare per verba ꝛ demonstrationem. Aristo. ostendendum restat ꝙ necessarie est dicere secundum opinionem Aristo. intellectum secundum suam substantiam alicui corpori vniri vt forma. ¶ Probat enim. Aristote. in libro phisicorum ꝙ in motoribus ꝛ motis impossibile est procedere in infinitum vnde concludit ꝙ necesse est deuenire ad aliquod primum motum ꝙ vel moueaf ab immobili vel moueat seipsum ꝛ de his duobus accipit secundum scilicet quod primuꝫ mobile moueat seipsuꝫ ea ratione: quia quod est per se semper est prius eo quod est per aliud. ¶ Deinde ostendit ꝙ mouens seipsuꝫ de necessitate diuidif in duas partes: quarum vna est mouens ꝛ alia est mota: oportet igitur primū seipsuꝫ mouens componi ex duab⁹ partibus quarum vna est mouens: omne autem huiusmodi est animatum: secundum opinioneꝫ Aristo. vnde. (ꝛ in secundo de celo). dicitur expresse ꝙ celum est animatum: ꝛ propter hoc oportet in eo ponere differentias positionis: non solum quo ad nos: sed etiaꝫ secundum se. ¶ Inquiramus igitur secundum opinionem Aristote. qua anima sit celum animatum. (probat etiam in. xi. metaphisice). ꝙ in motu celi est considerare aliquid quod mouet omnino immotum ꝛ aliquid ꝙ mouet motum: id autem quod mouet omnino immotum mouet sicut desiderabile: nec dubium quia ab eo ꝙ mouetur: ostendit autem ꝙ non sicut desiderabile desiderio concupiscencie quod est desiderium sensus: sed sicut desiderabile intel-

7. t. 8.

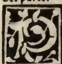
tex. cō. 13.

tex. cō. 36.

lectuali desiderio. vnde dicit quod primus mouens non motum est desiderabile et intellectuale: igitur id qd ab eo mouetur scilicet celum est desiderans et intelligens no biliori modo quã nos vt subsequenter probat. est igitur celum compositum sm opinionem Aristo. ex anima intellectuali et corpore et hoc signat. (in secundo de anima).
tex. cõ 29. vbi dicit. (quod quibusdam inest intellectiuum et intellectus vt hominibus. et si aliqd huiusmodi est actiuum aut honorabilibus scilicet celum). cõstat autẽ quod celum nõ habet animam sensitiuam secundum opinionem Aristo. haberet enim diuersa organa que non competunt simplicitati celi. (et ad hoc signandum subiungit Aristo. quod quibus de numero corruptibilium inest intellectus insunt omnes alie potentie). vt daret intelligere q aliqua incorruptibilia habent intellectum que non habẽt alias potentias anime: scilicet corpora celestia. non poterit igitur dici q intellectus continuetur corporibus celestibus per fantasmata: sed oportebit dicere q intellectus sm suam substãtiam vniatur corpori celesti vt forma. sic igitur et corporis humani quod est inter omnia corpora inferiora nobilissimum et equalitate sue complexionis celo ab omni contrarietate absoluto simillimum sm intentionem Aristo. substantia intellectualis vnitur non per aliq fantasmata. sed vt forma ipsius. Hoc autem quod dictum est de animatione celi nõ diximus quia asserendo scdm fidei doctrinam ad quam nihil pertinet si
Aug. ue sic siue aliter dicatur. (vnde Aug. in lib.
ca. 57. enchiridion dicit nec illud quidem certum habeo vtrum ad eandem societatem). scilicet angelorum. (pertineant sol et luna et cuncta sydera: quãuis nonnullis lucida esse corpora: non tamẽ sensu vel intelligentia videant). Q anima immediate vnitur corpori. 71.



Ex premissis autem concludi potest q anima immediate corpori vnitur: nec oportet ponere aliqd medium quasi animam corpori vniens vel fantasmata. sicut dicit Auerrois. Vel potentias ipsius sicut quidã dicunt. Vel etiam spiritum corporalem sicut alij dixerunt. (ostensum est enim qd aia vnitur corpori vt forma eius). forma aũt vnitur materie absq omni medio: per se enim cõpetit forme qd sit actus corporis et nõ per aliquid aliud. vnde nec est aliqd vnum faciẽs ex mã et forma nisi agẽs qd potentiam reducit ad actum. (vt probat tex. cõ. vltimi Aristo. in. 8. metha.) nã mã et forma habẽt se vt potentia et actus. Põt tñ dici aliquid eẽ medium inter aiam et corpus: et si nõ in eẽndo: tñ in mouendo: et in via generationis. In mouendo qdẽ: q in motu quo aia mouet corpus est qdã ordo mobiliũ et motorum: aia enim oẽs operatiões suas efficit per suas potentias. vnde mediante potẽtia mouet corpus: et ad hec mẽbra mediãte spiritu. et vlterius vnũ organũ mediante alio organo. in via aũt generationis dispositiones ad formã pcedunt formã in mã: quis sint posteriores in eẽndo. vnde et dispões corporis qb' fit pprĩũ pfectibile talis forme hoc mõ põt dici medie iter aiam et corpus. Q anima sit tota in toto. et tota in qualibet parte. 72.



Ex eadem autem ostẽdi põt aiam totã in toto corpore eẽ. et totã in singulis partibus. Oportet enim propriũ actũ in proprio pfectibili eẽ. aia aũt est actus corporis organici nõ vnius organi [illegible] tum. est igit in toto corpore et n[illegible] te tñ sm suã essentiã sm quã est forma corporis. sic aũt aia est forma totius corporis q etiã forma singularũ partiũ. si enim eẽt forma totius et nõ partiũ: nõ eẽt forma substãtialis talis corporis. sicut forma domus q est forma totius et nõ est singularũ partium est forma accidẽtalis. Q aũt aia est forma substãtialis totius et partiũ: pz per hoc: qd ab ea sortit spẽm et totũ et partes. vñ ea abscẽdẽte: neq totũ: neq partes remanent eiusdẽ spẽi. nã oculus mortui et caro ei' nõ dicunt nisi equoce. si igit aia est actus singularũ partiũ: act' aũt est in eo cui' est act'. Relinqt qd sit sm suã essentiã in qualibet parte corporis. Q aũt tota: manifestũ est. cũ. n. totũ dicat per reuelationẽ ad partes. oz totũ diuersimode accipi sicut diuersimode accipiunt partes. Dr aũt pars dupl'r. Vno qdẽ mõ inquãtũ diuidit ali

quid fm quantitatẽ ficut bicubitū eſt pars
tricubiti. ¶ Alio mō inquantū diuidiť ali-
quid fm diuiſionẽ eēntie ſicut forma ꝛ ma
teria dicunť partes cōpoſiti. Diciť ergo ꝛ
totū ſecundū quantitatẽ ꝛ ſecundū eſſentie
perfectionẽ: totū aūt ꝛ partes ſecundū quā
titatẽ dicte: formis nō conueniunt niſi per
accidens. ſ. inquantū diuiduntť diuiſiōe ſub
iecti quantitatẽ habẽtis. totū aūt vel pars
ſecundū perfectionẽ eſſentie inueniť in for-
mis per ſe: de hac igiť totalitate loquendo
que per ſe formis ↄpetit in qualibet forma
apparet quod eſt tota in toto ꝛ tota in qua
libet parte eius: nam albedo ſicut ſecundū
totam rationem albedinis eſt in toto corpo
re: ita ꝛ in parte qualibet eius: ſecus autē
eſt de totalitate que per accidens attribui
tur formis: ſic enim non poſſumus dicere
ꝙ tota albedo ſit in qualibet parte. Si igi-
tur eſt aliqua forma que non diuidatur di
uiſione ſubiecti: ſicut ſunt anime animaliū
perfectorum: non erit opus diſtinctione: cū
eis non competat niſi vna totalitas. ſed ab
ſolute dicendum eſt eam totā eſſe in qua-
libet corporis parte: nec eſt hoc difficile ap
prehendere ei qui intelligit animā non ſic
eſſe indiuiſibilem vt punctum: neqꝫ ſic in-
corporeum corporeo coniungi: ſicut corpo-
ra adinuicem coniunguntur. (vt ſupra ex-
poſitum eſt). Non eſt autem inconueniēs
animam cum ſit quedā forma ſimplex eē
actum partium tam diuerſorum: quia vni
cuique forme aptatur materia ſecundū ſu
am congruentiam: quanto autē aliqua for
ma eſt nobilior ꝛ ſimplicior: tanto eſt maio
ris virtutis: vnde anima que eſt nobiliſſi-
ma inter formas inferiores. ꝛ ſi ſimplex ſit
in ſubſtantia: eſt tamen multiplex in poten
tia ꝛ multarum operationū: vnde indiget
diuerſis organis ad ſuas operatiōes com-
plendas: quarū diuerſe anime potentie pro
prij actus eē dicuntur: ſicut viſus oculi: au
ditus aurium: ꝛ ſic de alijs. propter quod
animalia perfecta habent maximā diuer-
ſitatem in organis: plante vero minimā.
¶ Hac igitur occaſione a quibuſdam phi
loſophis dictum eſt animam eſſe in aliqua
parte corporis ſicut ab ipſo. (Ariſtote. in li
bro de cauſa motus animalium). dicitur
eſſe in corde: quia aliqua potentiarum eius
illi parti corporis attribuitur vis enim mo
tiua: de qua Ariſto. in libro illo agebat eſt
pricipaliter in corde. Per quod anima in
totum corpus motum ꝛ alias huiuſmodi
operationis diffundit.

¶ Qꝫ intellectus poſſibilis nō eſt vnus. in
omnibus hominibus. 73.



Ex premiſſis autē
euidenter oſtenditur non eſſe
vnum intellectum poſſibilē
omnium hominū. qui ſunt.
ꝛ qui erunt: ꝛ qui fuerunt. (vt Auerrois in cō.5.
tertio de anima fingit). Oſtenſū eſt autē
ꝙ ſubſtantia intellectus vnitur corpori hu
mano vt forma. impoſſibile eſt autem vnā
formam eſſe niſi vnius materie. q2 propri-
us actus in propria potentia fit: ſunt enim
adinuicem proportionata. Non eſt igitur
intellectus vnus omnium hominum.

2 ¶ Adhuc vnicuiqꝫ motori debentur ꝓ
pria inſtrumēta: alia eni ſunt inſtrumenta
tibicinis ꝛ architectoris. intellectus aūt cō
parať ad corpꝰ vt motor ipſius. (ſicut Ari tertu.
ſto. declarat ꝛ determinat in. 3. de aiā). ſi- cō. 48.
cut igiť ipoſſibile eſt ꝙ architector vtať in-
ſtrumētis tibicinis: ita ipoſſibile eſt ꝙ itel-
lectus vniꝰ hoīs ſit itellectꝰ alterius hoīs.

3 ¶ Preterea. (Ariſto. i prio de anima). tertu.
reprehendit antiquos de hoc ꝙ dicẽtes de cō. 53.
aīa nihil de proprio ſuſceptibili dicebant
quaſi eſſet cōtingēs ſecundū pythagoricas
fabulas quālibet animā quodlibet corpus
induere: nō eſt igitur poſſibile ꝙ anima ca
nis ingrediať corpus lupi: vel aīa hominis
aliud corpus ꝙ̄ hominis. ſed que eſt ꝓpor
tio anime hominis ad corpus hominis ea
dem eſt ꝓportio anime huius hominis ad
corpus huius hominis: non eſt igitur poſſi
bile animam huius hominis ingredi aliud
corpus ꝙ̄ iſtius hominis: ſed anima huius
hominis eſt per quā h homo intelligit. ho
mo enim per animam intelligit. (ſecundū
ſententiā. Ariſto. in primo de aīa). nō eſt tertu.
igitur vnus intellectus iſtius ꝛ illius hoīs. cō. 64.

4 ¶ Amplius ab eodem aliquid habet
eſſe ꝛ vnitatem. vnum enim ꝛ ens ſe conſe
quuntur. Sꝫ vnumquodqꝫ habet eſſe per
ſuam formam: ergo ꝛ vnitas rei ſequitur
vnitatem forme. impoſſibile eſt igiť diuer-

sorum individuorum hominum esse formam unam. forma autem huius hominis est anima intellectiva. impossibile est igitur omnium hominum esse unum intellectum. Si autem dicatur quod anima sensitiva huius hominis sit alia ab anima sensitiva illius. et pro tanto non est unus homo licet sit unus intellectus.

R°

Improbatio. Hoc stare non potest. propria enim operatio cuiuslibet rei consequitur et demonstrat speciem ipsius. sicut autem animalis propria operatio est sentire. ita hominis propria operatio est intelligere. (ut Aristo. dicit in x ethicorum). unde oportet quod sicut hoc individuum est animal propter sensum. (secundum Aristo. in .2. de anima). ita sit homo propter id quo intelligit. id autem quo intelligit anima vel homo per animam est intellectus possibilis. (ut dicitur in .3. de anima). est igitur hoc individuum homo per intellectum possibilem. si igitur hic homo habet aliam animam sensitivam cum alio homine. non autem alium intellectum possibilem: sed unum et eundem sequitur quod sint duo animalia: sed non duo homines. quod patet impossibile esse. non igitur est unus intellectus possibilis omnium hominum.

cap° 9. ter. co. 17. ter. 2. 5.

R° Auer rois co. 5. His autem rationibus. (respondet Commentator predictus in .3. de anima). dicens quod intellectus possibilis continuatur nobiscum per formam suam. scilicet per speciem intelligibilem cuius unum subiectum est fantasma in nobis existens: quod est in diversis diversum. et sic intellectus possibilis numeratur in diversis: non ratione sue substantie. sed ratione sue forme. Quod autem hec responsio nulla sit apparet per ea que supra dicta sunt. (ostensum est enim supra). quod non est possibile hominem intelligere si sic solum intellectus possibilis continuaretur nobiscum: dato autem quod predicta continuatio sufficeret ad hoc quod homo esset intelligens. adhuc responsio dicta rationes supradictas non solvit. secundum enim dictam positionem nihil ad intellectum pertinens remanebit numeratum secundum multitudinem hominum nisi solum fantasma et hoc ipsum fantasma non erit numeratum secundum quod intellectum est in actu. quia sic est in intellectu possibili et est abstractum a materialibus conditionibus per intellectum agentem. fantasma autem secundum quod est in intellectu in potentia non excedit gradum anime sensitive.

Improbatio ca. 70. huius lib.

2 Adhuc non remanebit alius hic homo ab illo nisi per animam sensitivam. et sequitur predictum inconveniens quod non sint plures homines hic et ille.

3 Preterea nihil sortitur speciem per id quod est in potentia. sed per id quod est actu. fantasma autem secundum quod est numeratum est tantum in potentia ad esse intelligibile. ergo per fantasma secundum quod numeratur non sortitur hoc individuum speciem animalis intellectivi quod est ratio hominis: et sic remanebit illud quod speciem humanam dat non esse numeratum in diversis.

4 Adhuc illud per quod speciem sortitur unumquodque vivens: est perfectio prima et non perfectio secunda. (ut patet per Aristo. in secundo de anima). fantasma autem non est perfectio prima: sed perfectio secunda. est enim fantasia motus factus a sensu secundum actum. (ut dicitur in lib. de anima). non est igitur ipsum fantasma quod numeratur a quo homo speciem habet.

5 Amplius fantasmata que sunt intellecta in potentia diversa sunt: illud autem quo aliquid speciem sortitur oportet esse unum: quia species una est unius. non igitur per fantasmata: prout ponuntur numeri in diversis ut sunt intellecta in potentia homo speciem sortitur.

6 Item illud quo homo sortitur speciem oportet semper esse manens in eodem individuo dum durat: alias individuum non semper esset unius et eiusdem speciei: sed quandoque huius quandoque illius. fantasmata autem non semper eadem manent in uno homine: sed quedam de novo adveniunt et quedam preexistentia abolentur: individuum igitur homo neque per fantasma sortitur speciem: neque per ipsum continuatur principio sue speciei: quod est intellectus possibilis. Si autem dicatur quod individuum homo non sortitur speciem ab ipsis fantasmatibus: sed a virtutibus in quibus sunt fantasmata. scilicet imaginativa memorativa et co[gitati]va que est propria homini. (qu[am Aristo. in] tertio de anima passivum intellectum vocat). adhuc sequitur eadem inconvenientia: quia cum virtus cogitativa habeat operationem solum circa particularia quorum intentiones dividit et componit. et habeat organum corporale per quod agit: non transcendit genus anime sensitive. homo autem ex anima sensitiva non habet quod sit homo: sed quod sit animal. adhuc igitur relinquitur quod numeretur in nobis solum id quod competit homini inquantum est animal. R°

Improbatio

2 Preterea virtus cogitativa cum operetur per organum non est id quo intelligimus: cum intelligere non sit operatio alicuius organi: id autem quo intelligimus est id quo homo est homo: cum intelligere sit propria operatio hominis consequens eius speciem. non est igitur hoc individuum homo per virtutem cogitativam. neque hec virtus est id per quod homo substantialiter differt a bru-

tis vt Commen.predictus fingit.
3 ¶ Adhuc virtus cogitatiua nõ hз ordi-
nem ad intellectũ possibilez quo intelligit
hõ: nisi per suũ actũ quo preparant̃ fantas-
mata. vt per intellectũ agentẽ fiant intelli-
gibilia actu ꝛ perficientia itellectũ possibi-
lem. operatio aũt ista nõ semper eadẽ ma
net in nobis: impossibile est igitur ꝗ homo
per eam vel continuet̃ principio speciei hu
mane: vel per eam habeat speciem: sic igi-
tur pз ꝗ pdicta respõsio eius ꝯfutãda est.
4 ¶ Itẽ id quo aliquid operat̃: aut agit est
principiuз ad qd̃ sequit̃ operatio: nõ solum
quantũ ad eẽ ipsius: sed etiã quãtũ ad mul
titudinẽ aut vnitatẽ: ab eodẽ.n.calore nõ ẽ
nisi vnũ calefacere siue vna calefactio acti
ua: quãuis possit eẽ multiplex calefieri siue
multe calefactiões passiue ẜm diuersitatez
calefactoꝝ simul per vnũ calorẽ: intellect⁹
autem possibilis est quo intelligit aia. (vt
tx. 2.5. dicit Aristo. in. 3. de aia). si igit̃ intellectus
possibilis huius ꝛ illius hois sit vnus ꝛ idẽ
numero: necesse erit ẽt intelligere vtriusqз
eẽ vnũ ꝛ idẽ. (qd̃ pз eẽ ipossibile). nã diuer
sorum indiuiduorum impossibile est eẽ ope
rationem vnaз: impossibile est igitur intel-
lectum possibilem eẽ vnum huius ꝛ illius.
Rᵒ ¶ Si aũt dicat̃ ꝗ ipsum intelligere multi
Improbatio plicat̃ ẜm diuersitatẽ fantasmatũ. ¶ Hoc
stare nõ põt: sicut enim dictũ est. vni⁹ agẽ
tis vna est actio ꝗ̃ multiplicat̃ solũ ẜm di-
uersa subiecta in ꝗ̃ transit illa actio. Intel-
ligere aũt ꝛ velle ꝛ hmõi nõ sunt actiones
transeuntes in exteriorẽ mãm. sed manent
in ipso agẽte quasi pfectões ipsius agẽtis.
(vt pз p Aristo. in. xi. metha.). nõ põt igit̃
vnũ intelligere intellectus possibilis multi-
plicari per diuersitatem fantasmatum.
2 ¶ Preterea fantasmata se hñt ad intelle
ctũ possibilẽ vt actiuũ quodãmõ ad passi-
uum. (ẜm ꝗ Aristo. dicit in. 3. de aia). ꝗ
intelligere qõdã pati est: pati aũt ipsum pa
tiẽtis diuersificat̃ ẜз diuersas formas acti
uoꝝ siue spẽs: nõ scd̃m diuersitatẽ eorũ in
numero: in vno.n. passiuo seq̃t̃ simul a duo
bus actiuis .s. calefaciente ꝛ desiccãte cale-
fieri ꝛ desiccari. nõ aũt a duobus calefaciẽ
tibus: seq̃t̃ in vno calefactibili duplex cale-
fieri: sed vnũ tñ nisi forte sint diuerse spẽs
caloris: cũ.n. calor duplex vnius speciei nõ
possit eẽ in vno subiecto: motus aũt nume
ratur ẜm terminũ ad quẽ: si sit vnius tem
poris ꝛ eiusdẽ subiecti. nõ poterit eẽ duplex
calefieri in vno subiecto: ꝛ hoc dico nisi sit
alia spẽs caloris: sicut ponit̃ in semine ca-
lor ignis celi ꝛ aie: ex diuersitate igit̃ fãtas-
matũ intelligere intellectus possibilis non
multiplicat̃ nisi scd̃m diuersaꝝ specieꝝ itel
ligentiã vt dicamus ꝗ aliud est eius intel-
ligere prout intelligit hoiem: ꝛ prout intelli
git equum: sed horum vnum intelligere si-
mul ꝯuenit oibus hoib⁹: ergo ad h. sequet̃
ꝗ idẽ itelligere numero sit hui⁹ hois ꝛ illi⁹.
3 ¶ Adhuc intellectus possibilis intelligit
hoiem: nõ scd̃m ꝗ est h hõ. sed inquantuз
est hõ simplr̃ ẜm rõnẽ speciei. hec aũt ra-
tio vna est quãtũcũqз fantasmata hominis
multiplicent̃: vel in vno hoie: vel in diuersis
ẜm diuersa indiuidua hois quoꝝ proprie
sunt fantasmata: multiplicatio igit̃ fantas-
matum non potest esse causa ꝗ multiplice
tur ipsum intelligere intellectus possibilis
respectu vnius speciei. ꝛ sic adhuc remane
bit vna actio numero diuersorum hoium.
4 ¶ Itẽ propriũ subiectũ habitus scie ẽ in
tellectus possibilis: qꝛ eius actus est consi-
derare ẜm sciam. Accidens aũt si sit vnuз
nõ multiplicatur nisi ẜm subiectũ. si igitur
intellectus possibilis sit vnus oium hoiuз:
necesse erit ꝗ scie habitus sit idem: secũdũ
speciem. puta habitus grãmatice sit idem
numero in omnibus hominibus quod est
inopinabile: non est igitur intellectus possi-
bilis vnus in oibus. ¶ Sed ad hoc dicunt Rᵒ
ꝗ subiectum habitus scientie non est intel
lectus possibilis: sed intellectus passiuus: ꝛ
virtus cogitatiua. ¶ Quod quidem eẽ nõ Improbatio
potest. (Nam sicut probat Aristo. in scd̃o capᵒ
ethico.). ex similibus actibus fiunt similes
habitus ꝛ similes etiam actus reddunt. ex
actibus autem intellectus possibilis fit ha
bitus scientie in nobis: ꝛ ad eosdẽ actus po
tentes sumus scd̃з habitũ scie: habitus igit̃
scientie est in intellectu possibili nõ passiuo.
2 ¶ Adhuc scientia est de conclusionibus
demonstrationum: nam demonstratio est
syllogismus faciens scire. (vt Aristo. dicit
in primo posteriorum). conclusiones autẽ
demonstrationum sunt vniuersales: sicut
ꝛ principia. est igitur in illa virtute que est

cognitiua vniuersalium:intellectus autem
passiuus nō est cognoscitiuus vniuersaliū
sed particularium intentionum:non est igi
tur subiectum habitus scientie.
3 ℭ Preterea contra hoc sunt plures ra-
tiones adducte supra cum de vnione in-
tellectus possibilis ad hominem ageretur.
rō dece ⸿ Videtur aūt ex hoc fuisse deceptio in
ptionis ponendo habitum scientie in intellectu pas
epi. siuo esse: qꝛ homines inueniuntur prom-
ptiores vel minus prompti ad scientiarū
considerationes secundum diuersam di-
spositionē virtutis cogitatiue ꝛ imagina-
R° tiue.⸿ Sed ista prōptitudo depēdet ab il-
lis virtutibus sicut ex dispositionibus re-
motis prout etiam dependet a bonitate ta
textu. ctus ꝛ corporis complexione.(secundum
cō.94. ꝙ dicit Aristote.in secūdo de anima). ho
mines boni tactus ꝛ mollis carnis esse be
ne aptos mente: ex habitu autem scientie
inest facultas ꝯsiderandi sicut ex proximo
principio actus : oportet enim ꝙ habitus
scientie perficiat potentiam qua intelligi-
mus vt agat cum voluerit faciliter sicut ꝛ
alij habitus potentias in quibus sunt:
2 ℭ Item dispositions predictarum vir-
tum sunt ex parte obiecti scilicet fantasma
tis quod propter bonitatem harum virtu
tum preparat̄ ad hoc ꝙ faciliter fiat intel-
ligibile actu per intellectum agentē. dispo
sitiones autem que sunt ex parte obiecto-
rum non sunt habitus:sed que sunt ex par
te potentiarum : non enim dispositiones
quibus terribilia fiunt magis tolleranda
sunt habit⁹ fortitudinis: sed dispositio qua
pars anime scilicet irascibilis disponitur
ad terribilia sustinenda:ergo manifestum
est ꝙ habitus scientie non est in intellectu
passiuo.(vt Cōmen.predictus dicit). sed
magis in intellectu possibili.
3 ℭ Item si vnus est intellectus possibilis
omniū hominū:oportet ponere intellectū
possibilē semꝑ fuisse si homines semꝑ fue-
runt sicut ponūt:ꝛ multo magis intellectū
3° de agentē.(qꝛ agens est honorabilis patiente:
aia tex. vt Aristote. dicit).sed si agēs est eternum
cō.19. ꝛ recipiens eternum oportet recepta esse
eterna:ergo species intelligiles ab eterno
fuerunt in intellectu possibili:non igitur de
nouo erit ꝙ recipiat aliquas species itelligi

biles:ad nihil aūt sensus ꝛ fantasia sunt ne
cessaria ad intelligendū:nisi vt ab eis acci-
piant̄ species intelligibiles. Sensus igit̄ nō
erit necessarius ad intelligendū neqꝫ fanta
sia.ꝛ redhibit opinio Platonis ꝙ sciaꝫ nō
acquirimus ꝑ sensus:sed ab eis excitamur
ad rememorādū prius scita.⸿ Sꝫ ad hoc R°
respondet predictus Cōmē. qꝺ spēs intelli Auct.
gibiles hñt duplex subiectū: ex vno quorū
habent eternitatē: scilicet ab intellectu pos
sibili.ab alio aūt habent nouitatē scilicet a
fantasmate:sicut etiā speciei visibilis subie
ctum est duplex scilicet res extra animaꝫ:
ꝛ potentia visiua.⸿ Hec aūt responsio sta Impro
re non potest.impossibile enim est ꝙ̄ actio batio
ꝛ perfectio eterni dependeat ab aliquo tē-
porali . fantasmata aūt tēporalia sunt ꝛ de
nouo quottidie i nobis facta ex sensu:īpossi
bile est igitur ꝙ species intelligibiles qui-
bus intellectus possibilis fit actu ꝛ operat̄
depēdeat a fantasmatibus:sicut species vi
sibilis depēdet a reb⁹: q̄ sunt extra aiam.
2 ℭ Amplius nihil recipit qꝺ iam hꝫ:qꝛ re
cipiens oꝫ esse denudatū a recipiente scđꝫ
Aristo.sed species intelligibiles ante meuꝫ
sentire vel tuū fuerunt in intellectu possibi-
li.nō.n.qui fuerunt ante nos intellexissent.
nisi itellectus possibilis fuisset reductus in
actuꝫ per species intelligibiles.⸿ Nec po
test dici ꝙ species ille prius recepte in itel
lectu possibili eē cessauerunt:qꝛ intel..ctus
possibilis nō solū recipit:sed conseruat que
recipit.(vnde in.3.de anima). dicitur esse textu.
locus specierum : igitur ex fantasmatibus cō. 6.
nostris non recipiūtur species in intellectu
possibili: frustra igitur ꝑ intellectuꝫ agentē
fiunt intelligibilia actu nr̄a fantasmata.
3 ℭ Item receptū est in recipiente per mo
dum recipientis. sed intellectus secundum
se est supra motum:ergo quod recipitur in
eo recipitur fixe ꝛ inmobiliter.
4 ℭ Preterea cū intellectus sit superior
virt⁹ ꝙ̄ sensus oportet ꝙ sit magis vnita:
ꝛ ex hoc videmus ꝙ vnus intellectus hꝫ iu
dicium de diuersis generibus sensibilium:
que ad diuersas potentias sensitiuas perti
nent.vnde accipere possumus qꝺ operatio
nes pertinentes ad diuersas potentias sen
sitiuas in vno intellectu adunātur.⸿ Po
tentiarum autem sensitiuaꝝ quedam reci-

piunt tantum vt sensus. ¶ Quedam autē retinent vt imaginatio ꝛ memoria. vnde ꝛ thesauri dicunt: oportet igit̄ qḋ intellectus possibilis. ꝛ recipiat. ꝛ retineat iā recepta.

5 ¶ Amplius in rebus naturalibus vanū est dicere quod id ad quod peruenitur per motum non permaneat: sed statim esse desinat. ¶ Propter quod repudiatur positio dicentium omnia semper moueri: oportet enim motum ad quietem terminari: multo igitur minus dici potest quod receptū in intellectu possibili non conseruetur.

6 ¶ Adhuc si ex fantasmatibus que sunt in nobis intellectus possibilis non recipit aliquas species intelligibiles: quia iam recepit a fantasmatibus eorum qui fuerunt ante nos pari ratione a nullorum fantasmatibus recipit: quas alij receperunt: sed quoslibet aliqui alij precesserunt si mundus eternus est vt ponunt. Nunquā igitur intellectus possibilis recipit aliquas species a fantasmatibus. Frustra igitur ponitur intellectus agens ab Aristote. vt faciat fantasmata esse intelligibilia actu.

7 ¶ Preterea ex hoc videtur sequi qḋ intellectus possibilis non indigeat fantasmatibus ad intelligendum. nos autem per intellectum possibilem intelligimus: neq; igitur nos sensu ꝛ fantasmate idigebimus ad intelligendum: quod est manifeste falsum: ꝛ contra sententiam Aristo. ¶ Si autem dicatur quod pari ratione non indigeremus fantasmate ad considerandum ea quorum species intelligibiles sunt in intellectu cōseruate etiam si intellectus possibiles sint plures in diuersis. (quod est contra Aristo.). qui dicit quod nequaq̄ sine fantasmate intelligit anima. ¶ Patet ꝙ non est conueniens obuiatio: intellectus enim possibilis: sicut ꝛ quelibet substantia operatur secūdū modum sue nature. Secundum autem naturam suam est forma corporis. Unde intelligit quidem immaterialia. sed inspicit ea in aliquo materiali. cuius signum est ꝙ in doctrinis vniuersalibus exempla particularia ponuntur in quibus quod dicitur inspiciatur: alio ergo modo se habet intellectus possibilis ad fantasma quo indiget ante speciem intelligibilem. ꝛ alio modo post quam recepit speciem intelligibilem. ante

Instantia ꝯ rōnes pdi.

3° de aia tex. cō. 30.

Improbatio

enim indiget eo vt ab eo accipiat speciem intelligibilem. vnde se habet ad intellectū possibilem vt ad obiectum mouens: sꝫ post speciem in eo receptam indiget eo quasi instrumento siue fundamento sue speciei. vnde se habet ad fantasmata. sicut causa efficiens: secundum enim imperium intellect⁹ formatur in imaginatione fantasma conueniens tali speciei intelligibili in quo resplendet species intelligibilis. sicut exemplar in exemplato siue in imagine: si ergo intellectus possibilis semper habuisset species. Nunquam compararetur ad fantasmata sicut recipiens ad obiectum motiuum.

2 ¶ Item intellectus possibilis est quo anima ꝛ homo intelligit. (secundum Aristote.). si autē intellectus possibilis est vnus omnium ac eternus: oportet quod in ipso iam sint recepte omnes species intelligibiles eorum que a quibuslibet hominibus sunt scita vel fuerunt. quilibet igitur nostrū qui per intellectū possibilē intelligit imnio cuius intelligere est ipm̄ itelligere: itellect⁹ possibilis itelliget oīa q̄ sunt vł fuerūt a quibuscunq; intellecta. (qḋ patet esse falsum). Ro

¶ Ad hoc autem Commen. predictus respondet dicens: quod nos nō intelligimus per intellectum possibilem: nisi secundum quod continuatur nobis per nostra fantasmata. ꝛ quia non sunt eadem fantasmata apud omnes: nec eodem modo disposita: nec quicquid intelligit vnus intelligit alius. Et videtur hec responsio cōsonare premissis. Nam etiam intellectus possibilis non est vnus: non intelligimus ea quorum species sunt in intellectu possibili: nisi adsint fantasmata ad hoc disposita. ¶ Sed quod dicta responsio non possit totaliter inconueniens euitare: sic patet: cum intellectus possibilis factus est actu per speciem intelligibilem receptā potest agere per seipsum. (vt dicit Aristote. in tertio de anima). vnde videmus ꝙ illud cuius scientiam semel accepim⁹ est in potestate nostra iterum considerare cum volumus: nec impedimur propter fantasmata: quia in potestate nostra est formare fantasmata accōmoda cōsideratōi quā volumus: nisi forte esset ipedimentū ex parte organi cuius est: sicut accidit in freneticis ꝛ litargicis q non

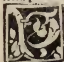
Auer.

Improbatio

tertiu. cō. 8.

possunt habere liberum actum fantasie et memoratiue. (Et propter hoc Aristo. dicit in .8. tertiu. cō.32. phisicorum) quod ille qui iam hz habitum scientie licet sit potentia considerans non indiget motore qui reducat eum de potentia in actum: nisi remouens prohibens: sed potest ipse exire in actum considerationis vt vult. Si autem in intellectu possibili sunt species intelligibiles omnium scientiarum quod oportet dicere si est vnus et eternus: necessitas fantasmatum ad intellectum possibilem erit: sicut est illius qui iam habet scientiam ad considerandum secundum scientiam illam: quod etiam sine fantasmatibus non posset: cum igitur quilibet homo intelligat per intellectum possibilem secundum quod est reductus in actum per species intelligibiles: quilibet homo poterit considerare cum voluerit scita omnium scientiarum: quod est manifeste falsum: sic enim nullus indigeret doctore ad acquirendum scientiam: non igitur est vnus et eternus intellectus possibilis.

De opinione Auicenne qui posuit formas intelligibiles non conseruari in intellectu possibili 74.



Redictis autem rationibus obuiare videtur quod Auicenna ponit. Dicit enim in suo libro de anima quod in intellectu possibili non remanent species intelligibiles nisi quamdiu actu intelliguntur. Quod quidem ex hoc probare nititur: quia quamdiu forme apprehense manent in potentia apprehensiua actu apprehenduntur: ex hoc enim fit sensus in actu: et similiter intellectus in actu est intellectum in actu. vnde videtur quod quandocunque sensus vel intellectus est factus vnum cum sensato vel intellecto secundum hoc quod habet formam ipsius fit apprehensio in actu per sensum. vel per intellectum. Vires autem que conseruant formas non apprehensas in actu dicit non esse vires apprehensiuas: sed thesauros virtutum apprehensiuarum: sicut imaginatio que est thesaurus formarum apprehensarum per sensum: et memoriam secundum ipsum que est secundus thesaurus intentionum apprehensarum absque sensu: sicut cum ouis apprehendit inimicitiam lupi: hoc autem contingit huiusmodi virtutibus quod conseruant formas non apprehensas actu inquantum habent quedam organa corporea in quibus recipiuntur forme receptione propinqua apprehensioni et propter hoc virtus apprehensiua conuertens se ad huiusmodi thesauros apprehendit in actu: constat autem quod intellectus possibilis est virtus apprehensiua et quod non hz organum corporeum. vnde concludit quod impossibile est quod species intelligibiles conseruentur in intellectu possibili nisi quamdiu intelligit actu. Oportet ergo quod vel ipse species intelligibiles conseruentur in aliquo organo corporeo siue in aliqua virtute habente organum corporeum. Vel oportet quod forme intelligibiles sint per se existentes ad quas comparetur intellectus possibilis noster sicut speculum ad res que videntur in speculo: Vel oportet quod species intelligibiles fluant in intellectum possibilem de nouo ab aliquo agente separato quandocunque actu intelligit. Primum autem horum trium est impossibile: quia forme existentes in potentijs vtentibus organis corporalibus sunt intelligibiles in potentia tantum. Secundum autem est opinio Platonis quam reprobat (Aristo. in methaph.). vnde concludit tertium quod quandocunque intelligimus actu fluunt species intelligibiles in intellectum possibilem nostrum ab intellectu agente quem ponit ipse quandam substantiam separatam. Si vero aliquis obijciat contra eum quod tunc non est differentia inter hominem cum primo addiscit: et cum postmodum vult considerare in actu quod prius didicit. Respondet quod addiscere nihil aliud est quam acquirere perfectam habitudinem coniungendi se intelligentie agenti ad recipiendum ab eo formam intelligibilem: et ideo ante addiscere est nuda potentia in homine ad talem receptionem: addiscere vero est sicut potentia adaptata. Videtur etiam huic opinioni consonare. (quod Aristo. in lib. de memoria). ostendit memoriam non esse in parte intellectiua: sed in parte anime sensitiua: ex quo videtur quod conseruatio specierum intelligibilium non pertineat ad partem intellectiuam. Sed si diligenter consideretur hec positio quantum ad originem: parum aut nihil differt a positione Platonis: posuit enim Plato formas intelligibiles esse quasdam substantias separatas a quibus scientia fluebat in animas nostras. hic autem ponit ab vna substantia separata que est intellectus agens secundum ipsum scientiam in animas nostras fluere. non autem

obie. ... Re. ... Improbatio positionis

differt quantum ad modum acquirēdi sciētiam verū ab vna vel pluribus substantijs separatis nostra causetur sciētia: vtrobiqz eni sequeł φ sciētia nostra nō causeł a sensibilibus: cuius cōtrariū apparet per hoc φ qui caret aliquo sensu caret sciētia sensibilium que cognoscūtur per sensū illū. ¶ Dicere aūt φ per hoc φ intellectus possibilis inspicit singularia que sunt in imaginatione: illustratur luce intellectus agētis ad cognoscēdū vle ꝛ φ actiones viriū inferiorꝝ .s. imaginationis ꝛ memoratiue ꝛ cogitatiue sunt aptātes animam ad recipiendam emanationez itelligētie agētis: est non num. Videmus eni φ anima nostra tāto magis disponił ad recipiēdū a substantijs separatis quāto magis a corpalibus ꝛ sensibilibus remouetur: per recessuz eni ab eo quod ifra est acceditur ad id qđ supra est: nō igił est verisimile qđ per hoc qđ anima respicit ad fantasmata corpalia φ disponatur ad recipiēdam influentiam intelligentie separate. ¶ Plato autē radicez sue positiōis melius est, psecutus: posuit .n. quod sensibilia nō sunt disponentia animam ad recipiēdum influentiam formarū separatarū: sed solū ergesecētia intellectū ad cōsiderādum ea quoꝝ sciētiaz habebat ab exteriori causatam: ponebat eni φ a principio a formis separatis causabatur sciētia in animabus nostris omnium scibilium. vnde addiscere dixit esse quoddam reminisci. ꝛ hoc necessarium est secundum eius positionem. nam cum substantie separate sint immobiles. ꝛ semper eodem modo se habentes: semper ab eis resplendet sciētia rerum in anima nostra: que est eius capax. ¶ Amplius quod recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis. Esse autem intellectus possibilis est magis firmū quam esse materie corporalis. Cum igitur forme fluentes in materiam corporalem ab intelligentia agente secundum ipsam conseruentur in ea: multo magis conseruētur in itellectu possibili. ¶ Adhuc cognitio itellectiua est pfectior sensitiua: si igił in sensitiua cognitiōe ē aliqđ cōseruās apphēsa: multo fortiꝰ hoꝰ erit i cognitiōe intellectua. ¶ Item videmus quod diuersa que in inferiori ordine potentiarum pertinent ad diuersas potentias: in superiori ordine pertinent ad vnum sicut sensus communis apprehendit sensata omniū sensuum propriorum: apprehendere igitur ꝛ cōseruare que in parte anime sensitiue pertinent ad diuersas potentias: oportet quod in suprema potentia: scilicet intellectu vniantur. ¶ Preterea intelligentia agens secundū ipsum influit omnes sciētias: si igitur ad discere nihil est aliud q̄ aptari vt vniatur intelligentie agenti: qui addiscit vnam sciētiam non magis addiscit illam quam aliā quod patet esse falsum. patet etiam quod hec opinio est contra sententiam Aristotelis, qui dicit in tertio de anima φ intellectus possibilis est locus specierum: quod nihil aliud est dicere q̄ ipsuz esse thesaurum intelligibilium specierum vt verbis Auic. vtamur. ¶ Item postea subiungit quod quando intellectus possibilis acquirit sciētiam est potens operari per seipsum licet non actu intelligat: non igitur indiget influentia alicuius superioris agētis. (Dicit etiam in .8 phisicorū). φ ante addiscere est homo in potentia essentiali ad sciētiam: ꝛ ideo indiget motore per quem reducatur in actum: nō autem postq̄ iaz addidicit indiget per se motore: ergo non indiget influentia intellectus agentis. (Dicit etiam in .3. de anima). φ fantasmata se habent ad intellectum possibilem sicut sensibilia ad sensum: vnde patet φ species intelligibiles sunt intellectu possibili a fantasmatibus. ꝛ nō a substātia separata. ¶ Rationes autem que videntur in contrarium esse non est difficile soluere intellectus eni possibilis est in actu pfectio secundum species intelligibiles: cum considerat actu: cū vero non considerat actu: non est in actu pfectio secundum illas species: sed se habet medio modo inter potentiam ꝛ actū. (Et hoc est quod Aristo. dicit in tertio de anima). φ cum hec pars. (.s. intellectus possibilis). vnaqueqz sciat sciens dicitur secūdum actum. hoc aut accidit cum possit operari per seipsum: est quidem: ꝛ tunc potentia simile quodammodo: non tamen similiter est ante addiscere aut inuenire. Memoria xo in parte sensitiua ponitur: quia est actus alicuꝰ: put cadit sub deter-

tex.cō. 32.

tex.cō. 39.

Ad rōnes i cōtrarium.

tex.ꝯ.8.

minato tempore: nō est nisi preteriti: et ideo cum nō abstrahatur a singularibus conditionibus non pertinet ad partem intellectiuam que est vniuersalium: sed per hoc nō excluditur quin intellectus possibilis sit cōseruatiuus intelligibilium que abstrahuntur ab oibus conditionibus particularib⁹.

¶ Solutio rationū quibus videtur ꝓbari vnitas intellectus possibilis. 75.



Ad probandum aūt vnitatem intellectus possibilis quedā rationes adducuntur quas opꝫ ostēdere efficaces nō eē. ¶ Videt.n. ꝙ ois forma que est vna fm spēm et multiplicat fm numerū indiuidut p materiā: que.n. sunt vnū spē et multa fꝫ numerū cōueniunt in forma et distinguūtur fm materiā: si igitur itellectus possibilis in diuersis hominib⁹ sit multiplicatus fꝫ numerū cū sit vn⁹ fm spēm: oꝫ ꝙ sit indiuiduat⁹ in hoc et in illo per māꝫ. nō aūt p māꝫ ꝗ sit ps sui: qꝛ sic esset receptio eius de genere receptiōis p̄rie et reciperet formas indiuiduales: quod est cōtra nām itellectus. Relinquit ergo ꝙ indiuiduet p naturā que est corpus hois: cuius ponitur forma. ¶ Ois āt forma idiuiduata p materiam cuius est actus: est forma materialis: oportet.n. ꝙ esse cuiuslibet rei dependeat ab eo a quo dependet idiuiduatio ei⁹: sicut.n. pricipia coia sunt de essentia spēi: ita pricipia indiuiduātia sunt de essentia hui⁹ indiuidui. sequit ergo ꝙ itellectus possibilis sit forma mālis: et p cōsequēs ꝙ nō recipiat aliqd: neqꝫ operet sine organo corpali. qd est ēt cōtra nāꝫ itellectus possibilis: igit intellect⁹ possibilis nō multiplicat in diuersis hoibus: sed est vnus omniū hominuꝫ.

p⁹ rō ꝓ opi. falsa auer.

2 ¶ Item si intellectus possibilis esset alius in hoc et in illo homine: oporteret ꝙ species itellecta esset alia numero in hoc. et in illo: vna vero in specie. cum enim specierum intellectarum in actu proprium subiectum sit intellectus possibilis: oportet ꝙ multiplicatio intellectu possibili multiplicentur species intelligibiles secundum numerum: in diuersis speciem autem aut forme que sunt eedem secundum speciem et diuerse secundum numerum sunt forme indiuiduales que nō possunt est forme intelligibiles: quia intelligibilia sunt vniuersalia non particularia: impossibile est igitur intellectum impossibileꝫ esse multiplicatum in diuersis indiuiduis hominum: necesse est igitur ꝙ sit vnus in omnibus.

hanc rō nē innuit auer. In principio. 9. 5. tertii de aia: vbi appellat itellectū possibilē itellectū mālem: di. eū eē nāꝫ alteri⁹ nāe a natura māe p̄rie: et a nā forme et a natura ꝯgregati.

3 ¶ Adhuc magister sciētiā quā habꝫ trāsfūdit in discipuluꝫ: aut igitur eādeꝫ numero aut aliā diuersam in spē. secunduꝫ videtur ipossibile eē: qꝛ sic magister cāret scientiam suā in discipulo sicut causat formam suam in aliquo generādo sibi simile in spē quod videtur ꝑtinere ad agētia materialia opꝫ ergo quod eandē scientiā numero causet in discipulo quod eē nō posset nisi esset vnus intellectus possibilis vtriusqꝫ: necesse igitur videtur intellectum possibileꝫ esse vnum omnium hominum. ¶ Sicut autē iprobata predicta positio veritatem non habꝫ. (vt ostēsum est). ita rationes posite ad ipsam confirmādaꝫ facile solubiles sunt. ¶ Cōfitemur enim intellectum possibilem eē vnū specie in diuersis hominibus: plures autē secundum numerum: vt tamen nō fiat in hoc vis ꝙ partes hominis non ponuntur in genere vel spē fm se: sed solum vt sunt principia totius: nec tamē seqtur ꝙ sit forma materialis fm esse dependens a corpore: sicut enīꝫ anime humane fm suam speciem competit ꝙ tali corpori secunduꝫ speciem vniatur: ita hec anima differt ab illa numero solo: ex hoc quod ad aliud numero corpus habitudinē habet. et sic indiuiduantur anime humane. et per cōsequēs intellectus possibilis qui est potentia anime humane secundum corpora non quasi indiuiduatione a corporibus causata.

Imp̄bata p̄di. rationum. ad p^am.

¶ Secūda vo ratio ipsius deficit ex hoc ꝙ distinguit inter id quo intelligitur. et id quod intelligitur: species enim recepta in intellectu possibili non habꝫ se vt quod intelligitur. cum enim de his que intelliguntur sint omnes artes et scientie: sequeretur quod omnes scientie essent de speciebus existentibus in intellectu possibili: quod patet esse falsum. Nulla enim scientia de eis aliquid considerat nisi naturalis et methaphisica: sed tamen per eas quecunqꝫ sunt in omnibus scientijs cognoscuntur: habet se igitur species intelligibilis recepta in in ad 2^am.

tellectu possibili in intelligēdo sicut id quo
intelligitur: sicut ⁊ species coloris in oculo
non est id qđ videtur: sed id quo videmus.
id vero quod intelligitur est ipsa ratio re-
rum existentium extra animam: sicut etiā
⁊ res extra animam existētes visu corpora
li vidētur. Ad hoc eni inuēte sunt artes ⁊
scientie vt res in suis naturis: cognoscan-
tur: neqꝫ tamen opꝫ ꝙ si sciētie sunt de vni
uersalibus ꝙ vniuersalia sint extra aīam
per se subsistētia: sicut Plato posuit: quā-
uis eni ad veritatē cognitionis necesse sit:
vt cognitio rei respōdeat: nō tamē opꝫ ꝙ
idem sit modus cognitionis ⁊ rei: que eni
coniūcta sunt in re interdū diuisim cogno-
scuntur: simul eni vna res est ⁊ alba ⁊ dul-
cis: visus tamē cognoscit solā albedinem ⁊
gustus solā dulcedinē: sic etiā ⁊ intellectus
intelligit lineā in materia sensibili existen-
tem absqꝫ mā sensibili: lꝫ etiaꝫ cū materia
sensibili intelligere posset: hec autē diuersi
tas accidit sm diuersitatē spēꝝ intelligibi-
lium in intellectu receptaꝝ: que qñqꝫ est si
militudo quātitatis tm̄. qñqꝫ vero substan-
tie sensibilis quāte. ¶ Similiter autē licet
natura generis est spēi nunqꝫ sit nisi in his
indiuiduis: intelligit tamē intellectus natu
ram spēi ⁊ generis nō intelligēdo principia
indiuiduātia. ⁊ hoc est intelligere vlia: ⁊ sic
hec duo nō repugnant ꝙ vniuersalia non
subsistant extra animam. Et ꝙ intellectus
intelligēs vniuersalia intelligat res que sūt
extra animam: quod autem intelligat in-
tellectus naturā generis vel spēi denuda-
tam a principijs indiuiduantibus cōtingit
ex cōditione spēi intelligibilis in ipso rece-
pte que est imaterialis effecta per intelle-
ctum agentē. vtpote abstracta a materia ⁊
conditionibus materie quibus aliquid in
diuiduatur. Et ideo potentie sensitiue non
possunt cognoscere vniuersalia qꝛ non pñt
recipere formam imaterialem cū recipiā-
tur semꝑ in organo corꝑali: nō igit̄ opꝫ eē
numero vnā spēm intelligibilē huius intel
ligētis ⁊ illius: ad hoc. n. sequeret̄ esse vnū
intelligere. numero huius ⁊ illius cū opa-
tio sequatur formā que est principiū speciei
sed opꝫ ad hoc ꝙ sit vnum intellectū ꝙ sit
vnius ⁊ eiusdē similitudo: ⁊ hoc est possibile si
spēs intelligibiles sint numero diuerse: ni-
hil eni ꝓhibet vnius rei fieri plures imagi
nes differentes: ⁊ ex hoc cōtingit ꝙ vnus
hō a pluribus videtur: nō igitur repugnat
cognitioni vni intellectus ꝙ sint diuerse spe
cies intelligibiles in diuersis. ¶ Nec pro-
pter opꝫ ꝙ si spēs intelligibiles sint plures
numero ⁊ eedē specie ꝙ nō sint intelligibi
les actu: sed potentia tm̄ sicut alia indiui-
dua: nō eniꝫ hoc qđ est esse indiuiduū repu
gnat ei quod est esse intelligibile actu: opꝫ
enim dicere ipsum intellectum possibilē ⁊
agentē si ponātur quedā substātie separa-
te corpori nō vnite ꝑ se subsistētes quedaꝫ
indiuidua esse: ⁊ tamē intelligibilia sunt: sed
id qđ repugnat intelligibilitati est mālitas:
cuius signum est ꝙ ad hoc ꝙ fiant forme
reꝝ materialium intelligibiles actu: opor-
tet ꝙ a materia abstrahantur. ⁊ ideo in il-
lis in quibus indiuiduatio fit per hanc ma
teriam signatam indiuiduata non sunt in
telligilia actu: si autē indiuiduatio fiat nō
per naturam nihil prohibet ea que sunt in
diuidua esse actu intelligibilia species au-
tem intellig biles indiuiduantur per suum
subiectū qui est intellectus possibilis sicut
⁊ oēs alie forme: vñ cū intellectus possibil̄
nō sit mālis nō tollitur a spēbus idiuidua-
tio ꝑ ipsum quin sint intelligibiles actu.
2 ¶ Preterea in rebus sensibilibus sicut
nō sunt itelligibilia actu indiuidua que sūt
multa in vna spē vt equi vel boies: ita nec
indiuidua que sunt vnica in sua spē vt hic sol
⁊ hec luna eodē āt modo indiuiduant̄ speci
es ꝑ intellectū possibilē: siue sint plures in
tellectus possibiles siue vnus: sed nō eodeꝫ
modo multiplicātur in eadeꝫ specie: nihil
igitur refert quantuꝫ ad hoc ꝙ species re-
cepte in intellectu possibili sint intelligibi-
les actu: vtruꝫ itellectus possibilis sit vnus
in omnibus aut plures.
3 ¶ Itē intellectus possibilis sm Cōmē.
predictum est vltimus in ordine intelligibi-
lium substantiarum: que quidem sm ipm
sunt plures. ¶ Nec potest dici quin aliq̄
superioꝝ substātiaꝝ habeāt cognitionē eo-
rum que intellect⁹ possibilis cognoscit. In
motoribus eni orbiū vt ipse ēt dicit sūt for
me eorum que causant̄ per orbis motum:
adhuc igitur remanebit lꝫ intellectus pos-
sibilis sit vnus ꝙ forme intelligibiles mul-

ratio taci tiplicetur in diuersis intellectibus. Ad tertiam obiectionem. Ad tertiam obie- cet aut dicerimus q species intelligibilis in intellectu possibili recepta nō fit qd intelligitur: sed quo intelligit: nō tamē remouet qn per reflexionē quandā intellectus seipsū intelligat et suū intelligere. et spēm qua itelligit: suū aut intelligere itelligit dupliciter. Vno modo in pticulari: intelligit. n. se nūc intelligere. Alio modo in vli ſm q ratiocinatur de ipsius actus natura. Vñ et intellectū et spēm intelligibilē itelligit eodem mō dupliciter. et pcipiēdo se eē et habere speciē intelligibilē qd est cognoscere in pticulari. Et cōsiderando suā et speciei intelligibilis naturā quod est cognoscere in vli. et ſm hoc de intellectu et intelligibili tractatur in sciētijs. Per hec autē

a.l.3.^{m} que dicta sunt et tertie rationis apparet solutio. q eni dicit sciā in discipulo et in magistro esse numero vnā: ptī quidē vere dicitur: partī autē nō: est. n. numero vna quātum ad id qd scitur: nō tamē quātum ad spēs intelligibiles qbus scitur: neqȝ quantum ad ipsū scientie habitum: non tamen oportet q eodē modo magister causet sciētiam in discipulo sicut ignis generat ignē: nō eni idē est modus eorum que a natura generātur. et eorum que ab arte: ignis quidē generat ignē nāliter reducēdo materiam de potētia in actum sue forme: magister vero causat sciētiā in discipulo p modū artis: ad hoc. n. datur ars demōstratiua: quam Aristo. in posterioribus tradit: demōstratio eni est syllogismus faciens scire. Sciendum tamen q ſm q (Aristo. in. 7. meta-

tertu. cō. 29. phi. docet). artium quedā sunt in cuius materia nō est aliquod principiū agēs ad effectum artis pducendū: sicut patet in edificatiua: nō enim est in lignis et lapidibus aliq̄ vis actiua mouēs ad domus constitutionem: sed aptitudo passiua tātū. Aliqua vero est ars in cuius materia est aliquod actiuū principiū mouēs ad pducēdū effectum artis: sicut patet in medicatiua: nam in corpore infirmo: est aliqd actiuū principium ad sanitatatē. Et iō effectū artis primi generis nunq̄ pducit natura: sed semper fit ab arte: sicut domus ois ē ab arte. Effectus autē secundi generis fit et ab arte et a natura sine arte: multi eni per operationem nature sine arte medicine sanātur. In his autem que possunt fieri: et arte et natura: ars imitatur naturā: si qs eni ex frigida cā infirmetur: natura eū calefaciendo sanat: vnde et medicus si eū curare debeat calefaciēdo sanat. Huic aūt ars ti similis est ars docēdi: in eo. n. qui docet est principiū actiuū ad sciam. s. intellectus et ea que nāliter intelligunt. s. pma pncipia et iō sciētia acqrit dupliciter: et sine doctrina p inuētionē. Et per doctrinā. Docens igitur hoc modo incipit docere sicut inueniēs incipit inuenire offerēdo. s. considerationi discipuli principia ab eo nota: qr omnis disciplina: et ois scientia ex preexistēti fit cognitione. et illa principia in cōclusiones deducēdo et pponēdo exempla sensibilia ex qbus in aia discipuli: formētur fantasmata necessaria ad intelligēdū: et qr exterior opatio docētis nihil opet nisi adesset principium intrinsecū sciētie qd inest nobis diuinitus: iō apud theologos dicit q homo docet ministeriū exhibēdo: deus āt interius opando: sicut et medicus dicit natu re minister in sanādo. sic igit causat scia in discipulo p magistrū nō mō nālis actiōis sed artificialis vt dictū ē. Preterea cū Cōmē. pdictus ponat habitus sciētiarū eē in intellectu passiuo sicut in subiecto: vnitas intellectus possibilis nihil facit ad hoc q sit vna scia numero in discipulo et magistro: intellectū. n. passiuū: constat nō eē eundem in diuersis cū sit potētia mālis: vñ hec ratio nō est ad ppositū ſm eius pōnem.

Q intellectus agens non sit substantia separata: sed aliqd anime. 76.

Ex his autem concludi potest q nec intellectus agens est vnus in omnibus. vt Alerander etiā ponit et Auic. qui non ponūt intellectū possibilē esse vnū omniū: cū. n. agēs et recipiēs sint pportionata: opꝫ q vnicuiqȝ passiuo respōdeat pprium actiuū: intellectus aūt possibil cōparatur ad agētē: vt pprium passiuū sue susceptiuum ipsius: habꝫ eni se ad eū agēs sicut ars ad mām. (vt dicit in. 3. de aia). si tertu. igitur intellectus possibilis est aliquid aie cō. 17. humane multiplicatum ſm multitudinē

individuorũ.(vt ostẽsum est).τ intellectus ẽt agẽs erit huiusmodi τ nõ erit vnꝰ oiuz. 2 ¶ Adhuc itellectꝰ agẽs nõ facit spẽs itelligibiles actu vt ipse p eas intelligat marie sicut substãtia separata cũ nõ sit in potẽtia: sed vt p eas itelligat intellectꝰ possibilis:nõ igitur facit eas nisi tales q̃les cõpetũt intellectui possibili ad intelligendum. tales autẽ facit eas qualis est ipse: nam omne agens agit sibi simile:est igitur intellectus agens proportionatus intellectui possibili.τ sic cũ intellectus possibilis sit pars anime:intellectus agens non erit substantia separata. 3 Amp.sicut materia pma pficit per formas naturales que sũt extra animã:ita intellectus possibilis pficit p formas intellectas in actu. Sed forme nãles recipiunt in mã pria nõ p actionẽ alicuiꝰ substãtie separate tm:sed p actionẽ forme eiusdẽ generis .s.q̃ ẽ in mã:sicut hec caro generat p formã q̃ est in his carnibus τ in his ossibꝰ.(vt p hat Aristo.in.7. metha.).si igit itellectus possibilis sit ps aie τ nõ sit substãtia separata vt pbatũ est:itellectꝰ agẽs p cuius actionẽ fiũt spẽs itelligibiles in ipso nõ erit aliq̃ substãtia separata: sed aliq̃ vtus actiua aie. 4 ¶ Itẽ Plato posuit sciaz in nobis cãri ab ideis q̃s ponebat eẽ quasdã substãtias separatas:quã quidẽ positionẽ.(Aristo.iprobat in pmo metaphisice).cõstat aũt q sciẽtia nostra dependet ab intellectu agente sicut et primo principio.si igitur intellectus agens est quedam substantia separata: nulla esset vel modica differentia inter opinionẽ istam τ platonicam:a pho improbatã. 5 ¶ Adhuc si intellectꝰ agẽs est quedã substãtia separata:oz q eiꝰ actio sit continua τ nõ intercisa:vel saltẽ oz dicere q nõ cõtinuet τ intercidatur ad nostrũ arbitriũ:actio aũt eius est facere fantasmata intelligibilia actu:aut igitur hoc sp faciet:aut nõ semp: si nõ semp:nõ tamẽ hoc faciet ad arbitriũ nostrum:sed tunc intelligimus actu quando fantasmata fiunt intelligibilia actu:igitur opz q vel semp intelligamus vel q nõ sit in potestate nostra actu intelligere. 6 ¶ Preterea comparatio substantie separate ad omnia fantasmata que sunt in quibuscunqz hominibꝰ est vna sicut comparatio solis est vna ad omnes colores:eo aũt sensibiles similiter sentiũt sentiẽtes τ sciũ: τ p cõsequẽs eadẽ sũtasmata sũt in vtrisqz similiter igit fiẽt intelligibilia ab intellectu agente:vterqz ergo similiter intelliget.

¶ Potest aũt dici q itellectus agẽs sem per agit quãtũ in se est:sed nõ semp fantasmata fiunt intelligibilia actu:sed solũ quãdo sunt ad hoc disposita:disponunt autem ad hoc per actũ cogitatiue vtutis: cuius vsus est in nostra potestate, τ iõ intelligere actu est in nostra potestate.τ ob hoc etiam contingit q non oẽs homines intelligunt ea quoꝝ habẽt fantasmata:q2 nõ omnes habẽt actũ virtutis cogitatiue conuenientem:sed solũ qui sũt instructi τ cõsueti. ℞º ad suprad cta.

¶ Videtur autẽ q hec respõsio nõ sit omnino sufficiens:hec.n.dispositio que fit per cogitationem ad intelligẽdum: oportet q sit vel dispositio intellectus possibilis ad recipiendum formas intelligibiles ab intellectu agẽte fluẽtes vt Auic.dicit. ¶ Vel q2 disponũtur fantasmata vt fiant intelligibilia actu sicut Auerrois τ Alexander dicũt ¶ Primum autẽ hoꝝ non videtur eẽ cõueniens.q2 intellectus possibilis suã sz naturam est in potẽtia ad species intelligibiles actu:vnde comparat ad eas sicut diaphonum ad lucẽ vel ad species coloris: nõ autẽ indiget aliqd in cuius natura est recipere formam aliquã dispositiõi vlteriꝰ ad formã illam nisi forte sint illa cõtrarie dispositiones:sicut materia aque disponitur ad formã aeris p remotionẽ frigiditatis τ densitatis:nihil autẽ contrariũ est in intellectu possibili quod possit ipedire cuiuscũqz speciei intelligibilis susceptionẽ:naz species intelligibiles ẽt contrarioꝝ in intellectu non sunt contrarie.(vt probat Ari. in.6º. methaphi.).cũ vnũ sit ratio cognoscẽdi aliud. Falsitas aũt que accidit in iudicio intellectus componẽtis τ diuidẽtis pueniũt non ex eo q in itellectu possibili sint aliqua intellecta:sed ex eo q ei aliqua desunt: non igitur quãtum in se est intellectus possibilis indiget aliqua preparatione vt suscipiat spẽs itelligibiles ab itellectu agẽte fluẽtes. Improba. tex.9.23

2 ¶ Preterea colores facti visibiles actu per lucem pro certo iprimũt suã similitudinem in diaphono.τ p consequẽs in visũ: si igitur ipsa fantasmata illustrata ab intel

textu. cõ.28.

lectu agēte nō ip̄rimunt suas similitudines
in intellectum possibilem:sed solum dispo
nunt ipsum ad recipiendum:nō esset com-
paratio fantasmatū ad intellectum possibi
lem sicut colorū ad visuz vt Aristo.ponit.
3 ¶ Itē s3 hoc fantasmata nō eēnt p se ne
cessaria ad itelligēdū.⁊ p̄sequēs nec sēsū:
s3 solū p accidēs q̄si excitātia ⁊ p̄parātia i-
tellectū possibilē ad recipiēdū qd̄ ē opinio
nis platōice ⁊ cōtra ordinē generatiōis itel
lect⁹ ⁊ scie quē pōit Aristo.i p̄rio metaph.
in,phe⁹ (⁊ vltio posteriorꝝ).dicēs q̄ ex sēsu fit me
moria:ex multis memorijs vnū expimētū
ex multis expimētis vlis acceptio q̄ ē scie
cōparat ⁊ itellect⁹. ¶ Est aūt hec positio Aui.cōso
opi.aui. na his q̄ de generatiōe rez nāliuz dicit:po
opi. ar- nit.n.q̄ omnia agētia iferiora solū p suas
chi.quo actiōes preparāt mām ad suscipiēdas for-
rū.de ge mas q̄ effluūt in mācharacteristics ab intelligētia agēte
ne. rerū separata.vn̄ ⁊ eadē rōne pōit q̄ fantasmata
nālium, p̄parāt itellectū possibilē:forme āt intelligi
biles fluūt a substātia separata.silr āt q̄ p co
gitationē disponunt fantasmata ad hoc q̄
fiant itelligibilia actu ⁊ mouētia itellectuz
possibilē cōuenicēs nō videt si itellect⁹ agēs
ponat substātia separata:hoc.n.videt eē cō-
forme positiōi dicētiū q̄ iferiora agētia sūt
solū disponētia ad vltimā pfectionē: vltia
aūt pfectio est ab agēte separato qd̄ ē cōtra
ter.cō. sniaz.(Aristo.in.7.metaphi.).nō.n.videt
28. ipfecti⁹ se habere aia hūana ad itelligēdū
q̄3 inferiora nature ad p̄prias opationes.
4 ¶ Amp̄.effect⁹ nobiliores in istis iferio
ribus p̄ducunt nō solū ab agentibus supe
rioribus:sed requirūt agentia sui generis:
hoiem eni generat sol ⁊ homo: ⁊ similiter
videm⁹ in alijs animalibus pfectis q̄ que
dam ignobilia aialia ex solis tantū actiōe
generant absq3 principio actiuo sui gene-
ris:sicut p3 in aialibus generatis ex putre
factione: intelligere autem est nobilissim⁹
effectus qui est in istis inferioribus:nō igi-
tur sufficit ponere ad ipsum agens remo-
tū:nisi etiam ponatur agens p̄rimū.(hec
aūt ratio cōtra Auic.nō p̄cedit).nā ipse
pōit oē aial posse generari absq3 semine.
5 ¶ Adhuc intētio effect⁹ demōstrat agen
tē:vn̄ aialia generata ex putrefactiōe non
sūt ex intētiōe nā inferioris:sed superioris
tantū quia p̄ducuntur ab agēte superiori
tantum:(propter quod Aristo.in.7. meta
phi.).dicit ea fieri casu:animalia autē que tertu.
fiunt ex semine sunt ex intētione nature su- cō.30.
perioris ⁊ inferioris. ¶ Hic autē effectus
qui est abstrahere formas vles a fātasma-
tibus est in intētione nostra nō soluz in in-
tentione agētis remoti:igit oz in nobis po
nere aliquod p̄rimū principiuz talis effect⁹
hoc aūt est intellectus agēs:nō est igit sub-
stantia separata:sed aliqua ꝟtus aie nostre.
6 ¶ Item in natura cuiuslibet mouētis ē
principiū sufficiēs ad operatiōnē naturalē
eiusdē:⁊ si quidē operatio illa consistat in
actione adest ei pricipium actiuuz: sicut p3
de potētijs aie nutritiue in plantis: si ꝟo
operatio illa consistat in passione: adest ei
principium passiuū:sicut p3 de potētijs sen
sitiuis in animalibus:hō autē est pfectissi-
mus inter oia inferiora mouētia:eius aūt
p̄pria ⁊ naturalis operatio est itelligere q̄
nō completur sine passione quadā inquan
tum quilibet intellectus patitur ab itelligibi-
li:⁊ est ēt sine actione inquātuz intellectus
facit intelligibilia in potētia eē intelligibilia
in actu:op3 igit in natura hominis eē vtri-
usq3 p̄prium principiuz.s.intellectum agē-
tem ⁊ possibilez ⁊ neutrum sm̄ esse ab ani
ma hominis separatum esse.
7 ¶ Adhuc si intellectus agēs est quedam
substātia separata:manifestuz est q̄ est su-
pra naturam hominis:operatio autē quaz
homo exercet sola ꝟtute alicuius supnatu
ralis substātie est operatio supnaturalis:
vt miracula facere ⁊ prophare.⁊ alia huius
modi que diuino munere hoies operātur:
cum igitur homo nō possit intelligere nisi
virtute intellectus agētis:si intellect⁹ agēs
est quedā substātia separata:sequit q̄ intelli-
gere non sit operatio propria ⁊ nālis homi
ni:⁊ sic homo nō poterit diffiniri per hoc
q̄ est intellectiuus aut rationalis.
8 ¶ Preterea nihil operatur nisi p aliquā
virtutem que formaliter in ipso est.(Vn
de Aristo.in.2.de anima).ostendit q̄ quo ter. cō.
viuimus ⁊ sentimus est forma ⁊ actus.sed 4.⁊.5.
vtraq3 actio.scilicet intellectus possibilis ⁊
intellectus agētis conuenit homini: homo
enim species abstrahit a fantasmatibus. ⁊
recipit mēte intelligibilia actu:nō eniz ali-
ter in noticiam harum actionum venisse

mus nisi eas in nobis experiremur. oportz
igitur ꝙ principia quibus attribuuntur hec
actiones scilicet itellectus possibilis ⁊ agēs
sint virtutes quedam in nobis formaliter
R° ſm existētes. ¶ Si autez dicatur ꝙ hec actio
auer.20. nes attribuuntur homini inquātum predi
cti intellectus continuātur nobis vt Auer-
Impu- rois dicit. (iam supra ostensum est). ꝙ cō
gnatio. tinuatio intellectus possibilis nobiscum si
sit quedam substantia separata: qualez ipe
intelligit: non sufficit ad hoc ꝙ ipsum intel
ligamus. ¶ Similiter etiam patet de in-
tellectu agente. comparatur enim intelle-
ctus agens ad species intelligibiles rece-
ptas in intellectu possibili: sicut ars ad for-
mas artificiales que per artem ponuntur
in materia. (vt patet ex exemplo Aristote.
tertii. in tertio de anima). Forme autem artis
cō.17. non consequntur actionem artis: sed soluz
similitudinem formalez: vnde nec subiectū
harum formarum: potest ꝑ huiusmodi for-
mas actionez artificis facere: ergo nec ho
mo per hoc ꝙ sunt in ipso species intelligi
biles actu facte ab itellectu agēte potest fa
cere operationem intellectus agentis.
2 ¶ Adhuc vnumquodqz quod non potest
exire in propriam operationem nisi ꝑ hoc
quod mouetur ab exteriori principio ma-
gis agitur ad operandum: ꝙ̄ quod ipsum
agat: irrationalia enim magis aguntur ad
operandum quā seipsa agant: quia omnis
operatio eorum depēdet a principio extrin
seco mouente: sensus autem motus a sen-
sibili exteriori imprimit in fantasiam: ⁊ sic
per ordinem procedit in omnibus potētiis
vsqz ad motiuas. operatio autem propria
hominis est intelligere: cuius primum prin-
cipium est intellectus agens qui facit speci
es intelligibiles: a quibus patitur quodam
modo intellectus possibilis. qui factus in
actu mouet voluntatem. Si igitur intelle
ctus agens est quedaz substantia extra ho-
minem. tota operatio hominis dependet
a principio extrinseco: non igitur erit homo
agens seipsum: sed actus ab alio: ⁊ sic non
erit dominus suarum operationum: nec
meretur laudem aut vituperium. ⁊ perhi-
bet tota scientia moralis ⁊ conuersatio po
litica: quod est inconueniens. non est igitur
intellectus agens substātia separata ab hoie.

¶ Qꝫ non est ipossibile itellectū possibilē ⁊
agētē in vna substātia aie cōuenire. 77.



Uidebitur au
tem forsan alicui hoc esse im
possibile ꝙ vna ⁊ eadem sub
stantia. scilicet nostre anime
sit in potētia ad omnia intelligibilia quod
pertinet ad intellectū possibilem. ⁊ facit ea
actu quod est intellectus agentis: cum ni-
hil agat ſm ꝙ est in potentia: sed ſm ꝙ est
in actu: vnde non videbitur ꝙ agens ⁊ pos-
sibilis intellectus possint in vna substantia
anime conuenire. ¶ Si quis autem recte Conclº
inspiciat nihil inconueniens aut difficile se
quitur. ¶ Nihil enim prohibet hoc respe- pbatio.
ctu illius esse ſm quod in potentia: ⁊ ſꝫ ali
ud in actu: sicut in rebus naturalibus vide
mus: aer enim est actu humidus ⁊ poten-
tia siccus. terra autem econuerso: hec autē
operatio inuenitur esse inter animaz intel
lectiuam ⁊ fantasmata: habet eniz anima
itellectiua aliqd in actu ad ꝙ fātasma ē in
potētia: ⁊ ad aliqd ꝙ in fātasmatibꝰ actu in
uenit: hꝫ eni substātia aie humane imate-
rialitatē. (Et sicut ex dictis patet). ex hoc
habet materiam intellectualem: quia om-
nis substantia immaterialis est huiusmo-
di. Ex hoc autem nondum habet quod as-
similetur huic vel illi rei determinate quod
requiritur ad hoc ꝙ anima nostra hanc
vel illam rem determinate cognoscat: om
nis enim cognitio fit secundum similitudi
nem cogniti in cognoscente. Remanet igi
tur ipsa anima intellectiua in potentia ad
determinatas similitudines rerum cogno
scibilium a nobis que sunt nature rerum
sensibilium. ⁊ has quidem determinatas
naturas rerum sensibilium presentant no-
bis fantasmata. que tamen nonduz perue-
nerunt ad esse intelligibile cum sint simili-
tudines rerum sensibilium etiam secun-
dum conditiones materiales que sunt pro
prietates indiuiduales. Et sunt etiam in or
ganis materialibus. Non igitur sunt in-
telligibilia actu: ⁊ tamen quia in hoc ho-
mine. Cuius similitudinem representant
fantasmata est accipere naturam vniuer-
salem denudatam ab omnibus conditioni
bus indiuiduātibus: sunt itelligibilia in po-

tentia:sic igitur habent intelligibilitatē in potētia. determinationē aūt similitudinis rex in actu:ecōtrario aūt erat in anima in tellectiua. ¶ Est igit in anima intellectiua virtus actiua in fantasmata faciēs ea intelligibilia actu:τ hec potētia anime vocatur intellectus agēs. ¶ Est ēt in ea ꝟtus q̄ est ipotētia ad terminatas similitudines rex sensibiliū:τ hec est potētia intellectus possibilis. ¶ Differt tamē hoc quod inuenit in aīa ab eo quod inuenit in agētibus nālib⁹. q: ibi vnū est ipotētia ad aliud fm eūdem modū quo in altero inuenit actu:naʒ materia aeris est in potētia ad formā aque. eo modo quo est in aqua. τ ideo corpa naturalia que cōicabant in mā eodē ordine agunt τ patiūtur adinuicē:anima aūt intellectiua nō est in potētia ad similitudines rex q̄ sūt in fantasmatibus p modū illū quo sunt ibi sed fm quod ille similitudines eleuant ad aliqd altius vt.s.sint abstracte a conditionibus idiuiduātibus mālib⁹ et quo fiūt intelligibiles actu.τ iō actio itellect⁹agētis in fātasmate pcedit receptionē intellectus possibilis:ac sic principalitas actionis nō attribuitur fantasmatibus sed intellectui agēti: ꝑpter quod. Aristo. dicit q se hʒ ad possibilem sicut ars ad mām. ¶ Huius aūt exēplū oino sile eēt si oculus simul cū hoc q̄d est diaphanum τ susceptiuus colox hēret tantū de luce quod posset colores facere visibiles actu:sicut q̄dā aīalia dicunt sui oculi luce sufficiēter sibi illumiare obstātia:ꝑpter quod de nocte vidēt magis:in die ꝟo minus:sunt.n.debiliuʒ oculox q: a pua luce mouētur:ad multā autē cōfunduntur. ¶ Cui ēt simile est in intellectu nostro quiad ea que sunt manifestissima se habʒ sicut oculus noctue ad solem:vn paruū lūme intelligibile q̄d est nobis cōnaturale sufficit ad nostrū intelligere. ¶ Q̄ꝫ autem lumē intelligibile nostre aie cōnaturale sufficiat ad faciēdum actionē intellectus agētis:pʒ si quis cōsideret necessitatē ponēdi intellectum agentē:inueniebat.n.aia nostra in potentia ad intelligibilia sicut sensus ad sensibilia:sicut.n.nō semper sentimus: ita non semp intelligimus:hec autē intelligibilia q̄ aia itellectiua hūana intelligit Plato posuit eē itelligibilia p seipsa.s.ideas:vn nō erat ei necessariū ponere intellectū agentē in telligibilia. Si aūt hoc eēt vex: oporteret q quāto aliqua sunt fm se magis intelligibilia magis intelligerentur a nobis. (q̄d patet eē falsum).nā magis sūt nobis intelligibilia que sunt sensui ꝑximiora q̄ in se sūt minus intelligibilia:vnde Aristo. fuit motus ad ponēduʒ q ea que sunt nobis intelligibilia nō sunt aliqua exīstētia intelligibilia p seipsa:sed q fiūt ex sensibilibus: vnde oportuit q poneret ꝟtutē que hoc faceret τ hec est intellectus agēs. ad hoc ergo ponitur intellectus agēs vt faceret intelligibilia nobis ꝓportionata:hoc autē nō excedit modū luminis intelligibilis nobis cōnālis ¶ Vnde nihil ꝓhibet ipsi lumini nr̄e anime attribuere actionem intellectus agentis.τ precipue cum Aristotel. intellectum agentem comparet lumini. 3° d̄ aīa tex.co. 17.

¶ Q̄ꝫ non fuit sententia Aristo. de intellectu agente q sit substantia separata:sʒ magis q sit aliquid anime. 78.



Alia vero plures opinio ni supra posite assentiūt credentes eā fuisse opinionē Aristo. ostēdendūʒ est ex ꝟbis ei⁹ q ipse hoc nō sensit de intellectu agēte q sit substātia sepata. ¶ Dicit.n.pmo q sicut in oi natura est aliqd quasi mā in vnoquoqʒ genere:τ hoc est in potētia ad oia q̄ sūt illius generis: τ altera cā ē quasi efficiens q̄d facit oia que sunt illius generis: sicut se habʒ ars ad māʒ:necesse est τ in aīa esse has differentias:τ hmōi quidē.s. q in aīa est sicut materia intellectus possibil' in quo fiūt oia intelligibilia:ille ꝟo q in aīa ē sicut efficiēs cā est itellectus in quo est oia facere.s.intelligibilia in actu .i. intellectus agēs qui est sicut habitus:τ nō sicut potētia. ¶ Qualiter aūt dixerit intellectū agentem habitū exponit subiūgēs q̄d est sicut lumē:quodā.n.modo lumē facit potentia colores eē actu colores inquātū.s.facit eos visibiles actu:hoc aūt circa intelligibilia attribuitur intellectui agēti. ¶ Ex his auteʒ manifeste habet q intellectus agēs non sit substātia separata:sed magis aliqd aie.expresse eniʒ dicit q intellectus possibilis τ agēs sunt differētie aie:τ q sunt in anima: neu- textu. cō. 18.

tra ergo earum est substantia separata.
2 ¶ Adhuc ratio eius hoc idē ostendit: q2
in omni nā in qua inuenit potentia ⁊ act9
est aliquid quasi materia qd est in potētia
ad ea que sunt illius generis: ⁊ aliqd quasi
agens qd reducit potentiā in actū. Sicut
in artificialibus est ars ⁊ mā: sed aīa intel-
lectiua est quedā nā in qua inuenit potētia
⁊ actus: cū qnqz sit actu intelligens: ⁊ quā-
doqz in potentia. est igitur in nā aīe intelle
ctiue aliquid quasi mā: qd est in potentia
ad aīa itelligibilia qd dicit intellectus pos
sibis: ⁊ aliqd quasi cā efficiens qd facit oīa
in actu. ⁊ dr intellectus agens: vterqz igit
intellectus fm demonstrationem Aristo.
est in natura anime ⁊ non aliquid separa-
tum fm esse a corpore: cuius aīa est actus.
3 ¶ Amplius Aristote. dicit q intellectus
agens est sicut habitus qd est lumē: habi-
tus aūt nō signatur vt aliquid p se existēs:
sed alicuius habētis: nō est igit intellectus
agēs aliqua suba separatim per se existēs:
sed est aliquid aīe humane. ¶ Nō aūt in-
telligit lra Aristo. vt habitus dicat eē effe-
ctus intellectus agētis: sed vt sit sensus: in-
tellectus agēs facit hoiem intelligere om-
nia qd est sicut habitus. hec. n. est diffinitio
habitus. (vt Cōmē. Auerrois ibidem di-
cit). q hns habitū intelligat per ipsum qd
est sibi proprium ex se: ⁊ qn voluerit absqz
hoc q indigeat in eo aliquo extrinseco: ex-
presse. n. assimilat habitui nō ipsuz factū: sz
intellectū quo est oīa facere. ¶ Nec tñ in-
telligēdū est q intellectus agens sit habit9
per moduz quo habitus est in scda specie
qualitatis: fm q quidā dixerunt intellectū
agētē eē habitū principioꝝ. q2 habitus ille
tex. cō. vicimi principioꝝ est acceptus a sensibilibus. (vt
probat Aristo. in. 2. posterioꝝ). ⁊ sic oz qd
sit effectus intellectus agētis: cuius est fan
tasmata q̄ sunt intellecta in potētia facere
intellecta in actu: sed accipit habitus fm q
diuidit cōtra puationē ⁊ potētiā: sicut oīs
forma ⁊ actus pōt dici habitus. ⁊ hoc ap-
paret. q2 dicit hoc mō intellectū agentē eē
habitū: sicut lumē habitus est. ¶ Deinde
textu. subiungit. (q hic intellectus. s. agens est se
cō. 19. paratus ⁊ imixtus ⁊ ipassibilis ⁊ substātia
textu. actu est). hoꝝ aūt quattuor q̄ attribuit in-
cō. 6. tellectui agēti duo supra expresse de intelle
ctu possibili dixerāt. s. qd sit immixtus ⁊ q
sit separatus. tertium. s. qd sit impassibilis
sub distinctōe dixerat. (ostēdit. n. primo). textu.
qd nō ē passibilis sicut sensus. ¶ Et post- cō. 7.
modū ostendit qd cōiter accipiendo pati. textu.
passibilis est inquātū est. s. in potētia ad in cō. 14.
telligibilia. ¶ Quartū vero oīno negaue- tex. cō.
rat de intellectu possibili dicēdo qd erat in tertij.
potentia ad intelligibilia ⁊ nihil hoꝝ erat ⁊. 14.
actu ante intelligere. sic igit in duobus pri
mis itellectus possibilis cōuenit cū agēte:
in tertio partim cōuenit. ⁊ partim differt:
in quarto aūt oīno differt agens possibili.
¶ Has quattuor cōditōes agentis pbat
per vnā rōnem subiungēs. (semp. n. hono- textu.
rabilius est agēs patiēte ⁊ principiū. s. acti cō. 19.
uum mā). supra. n. dixerat. (qd intellectus textu.
agēs est sicut cā efficiēs: ⁊ possibilis sicut cō. 17.
mā). Per hoc aūt mediū cōcludunt duo
prima sic: agēs est honorabilius patiēte ⁊
mā: sed possibilis q est sicut patiēs ⁊ mate
ria est separatus ⁊ immixtus. (vt supra pba-
tum est). ergo multo magis agēs: alia ve-
ro per hoc mediū sic excludunt: agēs i hoc
est honorabilius patiēte ⁊ materia q cōpa
ratur ad ipsuz. sicut agēs ⁊ actu ens ad pa
tiēs ⁊ ens in potētia. intellectus autem pos
sibilis est patiēs quodāmō ⁊ potētia ens:
intellect9 igit agēs. ē nō patiēs ⁊ actu ens.
¶ Patet aūt q nec ex his verbis Aristo.
hri pōt q intellectus agēs sit qdā substan-
tia separata: sed q sit separatus hoc modo
quo supra dixit de possibili. s. vt nō habeat
organū. ¶ Qd aūt dicit q est substantia
actu ens nō repugnat ei q substantia ani-
me est in potētia. (vt supra ostēsum est). ca. 76.
Deinde subiungit. (Idē aūt est fm actuz textu.
scia rei). in quo Cōmē. dicit. (q differt in cō. 20.
tellectus agēs a possibili. nā intellectu agē- cōmē.
te. idē est intelligēs ⁊ intellectū: nō aūt im-
possibili). Hoc aūt manifeste est cōtra in- Impu-
tentionē Aristo. nā supra eadē verba dixe gnatio
rat de intellectu possibili vbi dixit de intel-
lecta possibili. (q ipse intelligibilis est sicut textu.
intelligibilia. in his. n. que sine materia sūt cō. 15.
idē est intelligēs ⁊ qd intelligit: sciētia nāqz
speculatiua ⁊ quod speculatū est idez est).
manifeste enim per hoc q intellectus pos-
sibilis prout est actu intelligens idē est cuz
eo qd intelligit. vult ostēdere q intellectus

possibilis intelligiẗ sicut alia itelligibilia: ꝛ
tertu. primũ supra dixerat.(ꝙ itellectus possibi-
cõ.14. lis est quodãmodo intelligibilia: sed nihil
actu est anteq̃ intelligat).vbi expresse dat
intelligere ꝙ ꝑ hoc ꝙ itelligit actu fit ipsa
tex.ↄ.3. intelligibilia.¶ Nec est mirũ si hoc dicit
de intellectu possibili:qa hoc etiã supra di-
xerat de sensu ꝛ sensibili ẜ; actũ: sensus.n.
fit actu ꝑ speciẽ sensatã in actu:ꝛ similiter
itellectus possibilis fit actu ꝑ speciẽ itelligi
bilẽ actu:ꝛ hac ratiõe itellectus in actu di
ciẗ ipsuȝ intelligibile in actu.¶ Est igiẗ di
cendũ q̃ postquã Aristo.determinauit de
intellectu possibili ꝛ agẽte:hic incipit deter
vȝ tex. minare de intellectu in actu dicens.(ꝙ sci
cõ.20. entia in actu est idẽ rei scite in actu.¶ De
inde dicit.(qui vero secunduȝ potentiam
tẽpore priori in vno est:omnino autẽ neq̃
in tẽpore).qua quidẽ distinctione inter po
tentiam ꝛ actũ in pluribus locis vtitur.s.
ꝙ actus secundũ naturam est prior poten
tia:tempore vero in vno ꝛ eodẽ quod mu
tatur de potentia in actũ est prior potẽtia
actu:simpliciter vero loquendo non est:po
tentia etiam tempore prior actu:q: potẽtia
nõ reduciẗ in actũ nisi per actum:dicit er-
go ꝙ intellectus qui est secundũ potentiã
.s.possibilis prout est in potẽtia prior est tẽ
pore q̃ intellect⁹ in actu:ꝛ hoc dico in vno
ꝛ eodẽ:nõ tamẽ omnino.i.vliter:q: intelle
ctus possibilis reduciẗ in actũ ꝑ intellectũ
agentẽ qui est in actu vt dixit:ꝛ iterum ꝑ
aliquẽ intellectũ possibilem factum actu.
(vnde dicit in.3.phisicorum ꝙ ante addi-
tertu. scere indiget aliquis docente vt reducatur
cõ.20. de potentia in actum).sic igitur in verbis
istis ostendit ordinem intellectus possibi-
lis prout est in potentia ad intellectum in
actu.¶ Deide dicit.(s; nõ aliquãdo qdẽ
intelligit.ꝛ aliquãdo nõ itelligit).in quo oñ
dit differẽtiam intellectus in actu:ꝛ intel-
lectus possibilis.(supra.n.dixit de itellectu
tertu. possibili q nõ semꝑ itelligit: s; qñq; nõ itel
cõ.14. ligit).qñ.s.est in potẽtia ad itelligibilia:qñ
q; intelligit quãdo.s.in actu ipsa: intellect⁹
autem per hoc fit actu ꝙ est ipsa intelligi-
bilia vt iam dixit vnde nõ competit ei qñ
in eodẽ q; intelligere ꝛ qñq; nõ intelligere.¶ De
tertu. inde subiungit.(Sepatũ autẽ hoc solũ qd
cõ.20. vere est).quod non põt intelligi de agẽte:

nõ.n.ipse solus est separatus.q: iam idem
dixerat de intellectu possibili:nec potest in-
telligi de possibili: q: iam idem dixerat de
agente. Relinquiẗ ergo ꝙ dicaẗ de eo qd
ↄprehẽdit vtrũq;.s.de intellectu in actu de
quo loquebaẗ: q: hoc solũ in anima nostra
est separatum non vtens organo qd ꝑtinet
ad intellectũ in actu.i.illa pars anime qua
intelligimus actu comprehendens possibi-
lem ꝛ agentẽ.¶ Et ideo subiungit.(ꝙ hoc vbi sup
soluȝ anime est immortale ꝛ ꝑpetuũ). q̃si
a corpore nõ dependens cum sit separatũ.

¶ Q̃ anima hũana corrupto corpore non
corrumpitur. 79.

Ex premissis igiẗ ma
nifeste ostẽdi põt aiam huma
na nõ corrũpi corrupto corpo
re.¶ Ostensum est.n. supra
oẽm substantiã intellectualẽ eẽ incorrupti
bilem: aia aũt hois est q̃dam substantia in
tellectualis.(vt ostensum est). oportet igi-
tur animam humanam incorruptibilẽ eẽ.
2 ¶ Adhuc nulla res corrũpiẗ ex eo in quo
consistit sua ꝑfectio: hee.n.mutatiões sunt
cõtrarie.s.ad ꝑfectionẽ ꝛ corruptionẽ:ꝑfe-
ctio aũt aie humane consistit in abstratiõe
quadã a corpore:ꝑficiẗ.n.aia scia ꝛ virtute:
scdm sciam aũt:tanto magis ꝑficiẗ:quãto
magis in mãlia considerat:virtutis aũt ꝑ-
fectio consistit in hoc ꝙ hõ corporis passio
nes nõ sequaẗ. sed eas fm rõneȝ tẽperet ꝛ
refrenet: nõ ergo corruptio aie consistit in
hoc ꝙ a corpore separeẗ.¶ Si aũt dicatur Instan
ꝙ ꝑfectio aie consistit in separatiõe eius a tia
corpore scdm operationẽ.corruptiõi auteȝ
in separatõe scdm eẽ.¶ Nõ conuenieñter Impu-
obuiaẗ:operatio.n.rei demõstrat substãtiã gnatio
ꝛ eẽ ipsius:q: vnũquodq; operaẗ scdm qd
est ens:ꝛ propria opatio rei sequiẗ propriaȝ
ipsius nãm:nõ põt igiẗ ꝑfici opatio alicui⁹
rei:nisi scdm q ꝑficiẗ eius substãtia : si igiẗ
aia secũdũ opationẽ suaȝ ꝑficiẗ in relinquẽ
do corpus:ꝛ corporea substantia sua in esse
suo:nõ deficiet ꝑ hoc ꝙ a corpore separaẗ.
3 ¶ Itẽ propriũ ꝑfectiuum hois secunduȝ
aiam est aliquid incorruptibile: propria.n.
opatio hois inquantũ hmõi est intelligere:
per hanc.n. differt a brutis ꝛ plantis ꝛ in-
animatis. Intelligere.n.est vlium ꝛ incor-

ruptibiliū inquantū hmōi: pfectiones aūt oportet esse perfectibilibus ꝓportionatas: ergo anima humana est incorruptibilis.
4 ¶ Amplius impossibile est appetitū naturalem eē frustra: sed hō naturaliter appetit perpetuo manere: quod pʒ ex hoc ꝙ esse est: quod ab oibus appetit: hō aūt per intellectum apprehendit eē nō solum. vt nunc sicut bruta aialia: sed simpliciter: cōsequitur ergo hō ꝑpetuitatē secundum animā qua esse simplr ꝛ fm omne tēpus apprehendit.
5 ¶ Itē vnūquodqʒ quod recipit in aliquo recipit in eo scḋʒ modū ei⁹ in quo ē: forme aūt reꝝ recipiunt in intellectu possibili, put sunt intelligibiles actu: sunt aūt intelligibiles actu prout sunt immateriales ꝛ vniuersales, ꝛ per consequēs incorruptibiles: ergo intellectus possibilis est incorruptibilis. (Sed sicut probatum est supra). Intellectus possibilis est aliquid anime humane. Est igitur anima humana corruptibilis.
6 ¶ Adhuc eē intelligibile est permanētius ꝙ eē sensibile. sed id qḋ se hʒ in rebus sensibilibus per modū proprij primi recipiētis est incorruptibile fm suā substantiā. s. materia prima: multo igit fortius intellectus possibilis qui est receptiuus formaꝝ intelligibiliū. Ergo ꝛ anima humana cuius intellectus possibilis est: pars est incorruptibilis.
7 ¶ Amplius faciē est honorabili⁹ facto. (vt etiā Aristo. dicit). sed intellectus agēs facit actu intelligibilia. (vt ex premissis patet). cuʒ igitur intelligibilia actu inquantū huiusmodi sint incorruptibilia: multo fortius intellectus agens erit incorruptibilis. ergo ꝛ anima humana: cuius lumen est intellectus agens. (vt ex premissis patet).
8 ¶ Item nulla forma corrumpitur: nisi vł actione contrarij: vel per corruptionem sui subiecti: vel per defectū sue cause. ¶ Per actionem quidem contrarij sicut calor destruitur per actionem frigidi. ¶ Per corruptionē autem sui subiecti sicut destructo oculo destruitur vis visiua. ¶ Per defectum autem cause sicut lumen aeris deficit deficiente solis presentia que erat ipsius causa. ¶ Sed anima humana non potest corrumpi per actionem cōtrarij: nō est. n. ei aliquid contrarium: cum per intellectuʒ possibilem ipsa sit cognoscitiua ꝛ receptiua omnium contrariorum. ¶ Similiter aūt neqʒ per corruptionem sui subiecti. (ostensum est enim supra). ꝙ anima humana est forma non dependens a corpore fm suum esse. ¶ Similiter autem neqʒ per deficientiam sue cause. quia non potest habere aliquā causam nisi eternā. (vt infra ostēdet). nullo igitur mō aia humana corrūpi pōt.
9 ¶ Adhuc si anima humana corrumpitur per corruptionem corporis: oportet ꝙ eius esse debilitetur per debilitatem corporis. Si autem aliqua virtus anime debilitetur debilitato corpore: hoc non est nisi per accidens: inquantuʒ scilicet virtus anime indiget organo corporali: sicut visus debilitatur debilitato organo per accidēs tamen: quod ex hoc patet. Si enim ipsi virtuti per se accideret aliqua debilitas nunꝙ̄ restauraretur organo reparato. Videmus autem ꝙ quantūcūqʒ vis visiua videatur debilitatā si organum reparetur vis visiua restauratur. (vnde dicit Aristote. in primo de anima ꝙ si senex accipiat oculum iuuenis videbit vtiqʒ sicut iuuenis). cum igitur intellectus sit virtus anime que non indiget organo. (vt ex premissis patet). ipse nō debilitatur: neqʒ per se: neqʒ per accidens per senium vel per aliquam aliam debilitatem corporis. Si autem in operatione intellectus accidit fatigatio aut impedimentum propter infirmitatem corporis: hoc nō est propter debilitatem ipsius intellectus. sed propter debilitatem virium quibus intellectus indiget scilicet imaginationis memoratiue ꝛ cognitiue virtutum. Patet igitur ꝙ intellectus humanus est incorruptibilis. ergo ꝛ anima humana que est intellectiua quedam substantia. ¶ Hoc etiaʒ apparet per auctoritatem Aristo. dicit enim in primo anima. (ꝙ intellectus videt quedam substantia esse ꝛ non corrumpi). quod autem hoc nō possit intelligi de aliqua substantia separata que sit intellectus possibilis vel agens. (ex premissis haberi potest).
10 ¶ Preterea apparet ex ipsis vbis Aristo. in. xj. metha. vbi dicit cōtra Platoneʒ loquēs. (ꝙ cause mouētes preexistūt: cause vero formales sūt simul cū his quoꝝ sūt cause. qn̄ enim sanatur homo: tūc sanitas est ꝛ nō prius.) 3ͣ, hoc ꝙ Plato posuit for

tertu. cō. 65.
tertu. cō. 65.
vel. ix. tertu. cō. 16.

mas rerū preeriſtere rebus.¶ Et his di-
textu. ctis poſtmodū ſubdit.(ſi aūt ⁊ poſteriꝰ ali
cō.17. quid manet perſcrutādū eſt:nā in quibuſdā ni-
hil ꝓhibet vt ſi eſt aīa tale nō omnis . Sz
intellectus). Ex quo patet cum loquatur
de formis ꝙ vult itellectū q eſt forma ho-
minis poſt materiam remanere.ſ.poſt cor
pus.¶ Patet aūt ex pmiſſis verbis Ari
ſto.ꝙ licet ponat aiaz eſſe formā:nō tamē
pōit eā nō ſubſiſtentē.⁊ p cōſequēs corru-
ptibilē.(ſicͭ Grego.niſſenꝰ ei iponit).nā a
generalitate aliarū formarꝫ aiam intellecti
uā excludit:dicēs eā poſt corpꝰ remanere
Au.ca- ⁊ ſubſtantiā quādā eē.¶ Premiſſis autē
tholica ſnia catholice fidei cōcordat.(dicit.n.in li-
bro de eccleſiaſticis dogmatibꝰ).Solum
hoiem credimꝰ habere aiaz ſubſtātiuā q̄ ⁊
exuta corpe viuit ⁊ ſēſus ſuos atqꝫ igenia
viuaciter tenet neqꝫ cū corpore morit:ſicut
Exclu° arabs aſſerit:neqꝫ pꝰ modicū iteruallū ſicͭ
erro. Zenō qꝛ ſubſtātialr viuit.¶ Per h°āt ex
ſap⁶. cludit error ipiorꝫ ex q̄rꝫ pſōa dr . Sap .2.
(Ex nihilo nati ſumꝰ .⁊ poſt hoc erimꝰ tā
q̄ꝫ nō fuerimꝰ).⁊ ex quorꝫ pſona dicit Sa
Eccle- lomō Eccleſiaſtes.3.(Vnꝰ ē interitꝰ hoīs
ſiaſtes ⁊ iumētorꝫ ⁊ eq̄ vtriuſqꝫ ꝯditio).ſicut mo
ritur hō: ſic ⁊ illa moriunt.ſilr ſpirant oīa
⁊ nihil habet hō iumēto ampliꝰ.(Qz.n.nō
ex pſona ſua:ſz ipiorꝫ dicat patet p hoc qō
in fine libri quaſi determinādo ſubiūgit).
Donec reuertat puluis in terrā ſuaz vnde
erat.⁊ ſpūs redeat ad eū q dedit. Infinite
etiaz ſunt auctoritates ſacre ſcripture que
immortalitatem anime proteſtantur.

¶ Rationes ꝓbantes animā humanam corrūpi corrupto corpore. 80.



Idetur autē quibuſdā rōnibus poſſe pro
bari aias humanas nō poſſe
remāere poſt corpꝰ.¶ Si.n.
aie humane multiplicant ſecundum mul-
tiplicationem corporꝫ.(vt ſupra oſtenſum
eſt).deſtructis ergo corporibꝰ non poſſunt
anime in ſua multitudine remanere: vnde
oportet alterū duorū ſequi:aut ꝙ totaliter
anima humana eſſe deſinat:aut ꝙ rema-
neat vna tantū:quod videt eſſe ſecundum
opinionem eorum qui ponunt incorrupti-
bile ſoluz id quod eſt vnū in omnibus ho-
minibus:ſiue hoc ſit intellectus agēs tan-
tum vt Alexander dicit:ſiue cum agēte etiā
ani poſſibilis:vt dicit Auerrois.

2 ¶ Amplius rō formalis eſt cā diuerſita-
tis ſm ſpeciē.ſed ſi remanēt multe anime
poſt corporum corruptionē: oz eas eē di-
uerſas:ſicut.n.idē eſt quod eſt vnum ſecun
dum ſubſtantiā : ita diuerſa ſunt que ſunt
multa ſecundum ſubſtantiā: nō pōt aūt eē
in aiabus remanētibus poſt corpus diuer-
ſitas niſi formalis.nō.n.ſunt compoſite ex
mā ⁊ forma.(vt ſupra probatum eſt de om
ni ſubſtantia intellectuali). Relinquit igit
quod ſunt diuerſe ſecundum ſpēm.nō aūt
per corruptionē corporis mutant aīe ad ali
am ſpēm:qꝛ oē quod mutat de ſpē in ſpēm
corrumpit. Relinquit ergo ꝙ anteq̄ꝫ eēnt
a corporibus ſeparate erant ſcōm ſpēm di
uerſe:cōpoſita aūt ſortiunt ſpēm ſcōm ſor
mā:ergo ⁊ īdiuidua hominū erāt ſz ſpēm
diuerſa ꝙ ē incōueniēs : ergo ipoſſibile vr
ꝙ aīe humāe multe remaneāt poſt corpa.

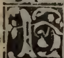
3 ¶ Adhuc videt oīno eē impoſſibile ſz po
nentes eternitatē mundi ponere ꝙ aīe hu
mane in ſua multitudine remaneant poſt
mortē corporis.ſi.n.mundus eſt ab eterno
motus fuit ab eterno.Ergo ⁊ generatio eſt
eterna.ſz ſi generatio eſt eterna: infiniti ho
mines mortui ſunt ante nos:ſi ergo anime
mortuoruz remanēt poſt mortē in ſua mul
titudine:oz dicere animas infinitas eē q̄nc
in actu hoium prius mortuorum.hoc autē
eſt ipoſſibile . nā infinitū actu nō pōt eē in
natura. Relinquit igit ſi mundus eſt eter-
nus:ꝙ aīe nō remaneāt mlte poſt mortē.

4 ¶ Itē quod aduenit alicui ⁊ diſcedit ab
eo pter ſui corruptionē aduenit ei accidēta
liter.hec.n.ē diffinitio accidētis.ſi ergo aīa
humana nō corrumpit corpore abſcedēte:
ſequet ꝙ aīa humana accidētaliter corpori
vniat: ergo homo eſt ens p accidēs qui eſt
compoſitus ex aīa ⁊ corpore:⁊ ſequet vlte-
rius ꝙ nō ſit aliqua ſpēs humana.nō.n.ex
his q̄ cōiungunt p accidēs fit ſpēs vna:nā
homo albus non eſt aliqua ſpecies.

5 ¶ Amplius impoſſibile eſt aliquā ſubſtā
tiam eē cuius nō ſit aliqua opatio: ſz om-
nis opatio anime finit cum corpore:quod
quidē patet p inductionē.nā virtutes ani-
me nutritiue operant per qualitates corpo

reas τ per instrumentũ corporeũ: τ in ipsuʒ corpus qđ perficit per aiam qđ nutritur τ auget τ ex quo decidit semẽ ad generationem. operatões etiã oẽs potentiaꝝ que ptinent ad aiam sensitiuã cõplentur p organa corporalia: τ quedã eaꝝ cõplẽtur cũ aliqua trasmutatiõe corporali: sicut que dicuntur aie passiones: vt amor: gaudiũ: τ huiusmodi. Intelligere aũt τ si nõ fit opatio per aliquod organũ corporale exercita: tamẽ obiecta eius sunt fantasmata que ita se habent ad ipsaʒ vt colores ad visum: vnde sicut visus nõ pot videre sine coloribus: ita aia intellectiua nõ pot intelligere sine fantasmatibus. Indiget etiã aia ad intelligendũ virtutibus preparantibus fantasmata ad hoc ꝙ fiant intelligibilia actu. s. virtute cogitatiua τ memoratiua. de quibus cõstat ꝙ cũ sint actus quorũdã organoꝝ corporis per que operantur ꝙ nõ pñt remanere post corpus. (vnde τ Aristo. dicit ꝙ nequaꝗ̃ sine
3° de aia tex. cõ.30. fantasmate intelligit aia). τ ꝙ nihil intelligit sine intellectu passiuo quẽ vocat virtu-
3° de aia tex. cõ.20. tem cogitatiuã que est corruptibilis. ¶ Et propter hoc dicit in primo de aia. (ꝙ intelligere hois corrumpitur quodã interrius
tertio. cõ.65. corrupto. s. fantasmate vel passiuo intellectu). τ in tertio de aia dr̃. (qđ nõ reminiscimur post mortẽ eoꝝ que sciuimus in vi-
tertio. cõ.20. ta). sic igit pʒ ꝙ nulla opatio aie pot remanere post mortẽ: neqʒ igit suba eius manet cũ nulla substãtia possit eẽ absqʒ opatiõe.

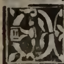
¶ Improbatio predictarum rõnum. 81.


Solu° pᵉ rõis ca. pce. As autẽ rõnes q falsuʒ cõcludunt. (vt ex premissis ostẽsum est). temptandũ est soluere: ac primo sciendũ est quecũqʒ oportet eẽ inuicẽ coaptata τ proportionata simul recipiunt multitudinẽ vł vnitatẽ vnũqđqʒ ex sua cã. Si igit eẽ vni⁹ dependeat ab altero: vnitas vel multiplicatio eius etiã et illo dependet: aliogn ex alia cã intrinseca. Formã igitur τ materiã semp oportet eẽ adinuicẽ proportionata τ quasi naturaliter coaptata. qr proprius actus in propria materia fit. vnde semper oʒ ꝙ materia τ forma consequãtur seinuicẽ in multitudine τ vnitate. si igitur eẽ forme dependet a materia: multiplicatio ipsi⁹ materia dependet. τ sitr vnitas. Si aũt nõ erit qdeʒ necessariũ multiplicari formã sm multiplicationẽ mãe. i. simul cũ materia τ pportionẽ ipsi⁹: nõ aũt ita ꝙ depẽdeat vnitas vel multitudo ipsius forme a materia. (ostensum est aũt). quod aia humana est forma sm suũ esse a materia nõ dependẽs: vnde sequit ꝙ multiplicant quidẽ anime sm ꝙ multiplicant corpora. nõ tamẽ multiplicatio corpoꝝ erit causa multiplicatõis aiaꝝ. τ ideo nõ oportet ꝙ destructis corporibus cesset pluralitas aiarũ: vt pria rõ cõcludebat. ¶ Ex quo etiã de facili patet respõsio Ad 2am
ad secũdã rationẽ: nõ eni quelibet formaꝝ diuersitas facit diuersitatẽ sm specieʒ: sed solũ illa q̃ est sm pricipia formalia: vel sm diuersaʒ rationẽ forme: cõstat. n. ꝙ alia est essentia forme huius ignis τ illi⁹: nec tamẽ est ali⁹ ignis: neqʒ alia forma secũdũ speciẽ: multitudo igit aiarũ a corporib⁹ separarũ cõsequit quidẽ diuersitatẽ formaꝝ sm substãtiaʒ: qr alia est substãtia hui⁹ aie τ illius: nõ tamẽ ista diuersitas pcedit ex diuersitate pncipioꝝ essentialiũ ipsius aie: nec est sm diuersaʒ rationẽ ipsius aie: sed est sm diuersaʒ cõmẽsurationẽ aiarũ ad corpora: hec. n. aia est cõmensurata huic corpi τ nõ illi: illa aũt alii: τ sic de oib⁹: huiusmõi aũt cõmẽsurationes remanẽt in aiab⁹ ẽt peũtibus corporib⁹: sicut τ ipse earũ substãtie manẽt q̃si a corpibus sm esse nõ dependẽtes: sunt. n. aie sm substãtias suas forme corporũ. alias accidẽtaliter corpori vnirent: τ sic ex aia τ corpe nõ fieret vnũ p se: sed vnũ p accñs: inquãtũ aũt forme sũt oportet eas esse corporib⁹ cõmẽsuratas: vnde patet ꝙ ipse diuerse cõmẽsurationes manẽt in aiabus sepatis. τ p cõsequẽs pluralitas. ¶ Occasione aũt tertie ratiõis inducte aliq eternitatẽ mundi ponentes in diuersas opiniones extraneas inciderũt. ¶ Quidã eniʒ cõ Ad 3am
clusionem simpliciter cõcesserunt dicẽtes aias humanas cũ corporib⁹ penit⁹ interire. ¶ Alii vero dixerũt ꝙ de omnib⁹ aiabus remãet aliqđ vnũ sepatũ qđ est oib⁹ cõe. s. intellect⁹ agens sm quosdã: vel cũ eo intellectus possibilis sʒ alios. ¶ Alii aũt posuerũt animas in sua multitudine post corpora remanere: sed ne cogerentur animaruʒ ponere infinitatem dixerunt animas easdẽ

ca°.83. diuersis corporibus vniri post determinatum tēpus:⁊ hec fuit platonicoꝝ opinio.(de
In p° qua infra agetur). Quidaꝫ vero oia predi
opi. cta vitantes dixerunt nō eē inconueniens aias separatas actu existere infinitas: esse enim infinitū actu in his que nō hñt adinuicē ordinē est eē infinitū per accidens: qđ ponere nō reputant inconueniens ⁊ est po
Auice. sitio Auicēne ⁊ Algazelis. Quid aūt horum
6.met° Aristo senserit ab eo expresse nō inue
cap°.2. nitur cū tamē expresse mūdi eternitatē ponat. Vltima tamē predictaꝝ opinionū principijs ab eo positis repugnat.(nā in 3. phisicoꝝ ⁊ in primo celi ⁊ mundi). probat infinitū nō eē actu in corporibus naturalibus.nō aūt in substantijs imaterialibus. Certū tamē est circa hoc nullā difficultatē pati catholice fidei professores qui eternitatem mūdi nō ponunt. Nō est etiā necessarium ꝙ si aia manet corpore destructo ꝙ
ad 4^m fuerit ei accidentaliter vnita.(vt quarta ratio concludebat). accidens.n. describit qđ pōt adesse vel ab eē preter corruptionē subiecti cōpositi ex mā ⁊ forma: si aūt referaī ad principia cōpositi subiecti: veꝝ nō inuenitur: cōstat.n.materiam primam ingenitam ⁊ incorruptibilē eē.(vt pbat Aristo.
tertu. cō.82. inprimo phisicoꝝ). vnde recedente forma manet in sua essentia: nō tamē forma accidentaliter ei vniebaī: sed essentialiter: vniebatur enim ei scđm eē vnū: similiter autēꝫ aia vnitur corpori scđm eē vnum.(vt supra ostensum est). vnde licet maneat post corpus: substantialiter ei vnitur nō accidētaliter. qđ aūt materia pria remaneat actu post formam: nō est nisi scđm actum alterius forme. aia aūt humana manet in actu eodem: ⁊ ex hoc contingit ꝙ aia humana est forma ⁊ actus: materia aūt prima potētia ens. Qꝫ aūt quinta rō pponebat nul
ad 5^m lam operationē posse remanere in anima. si a corpore separetur: dicimus eē falsū: manent.n.operationes ille que per organa nō exercentur: hmōi aūt sunt intelligere ⁊ velle: que aūt per organa corporea exercētur. sicut sunt operatiōes anime nutritiue ⁊ sensitiue.⁊ hec nō manent. Sciendum tñ est ꝙ alio mō intelligit aia separata a corpore: ⁊ corpori vnita: sicut ⁊ alio modo est: vnūquodqꝫ.n.sc ūm hoc agit scđꝫ ꝙ est: eē quidem anime humane dum est corpori vnita.⁊ si sit absolutum a corpore non dependens. tamē stramentuꝫ quoddā ipsius ⁊ subiectum ipsuꝫ recipiens est corpus: vnde ⁊ consequenter operatio propria eius ꝙ est intelligere.⁊ si nō dependeat a corpore quasi per organum corporale exercita: habet tamē obiectū in corpore. s. fātasma. vnde qđdiu est aia in corpore nō pōt intelligere sine fantasmate. nec etiā reminisci nisi p virtutē cogitatiuā ⁊ memoratiuā per quā fantasmata preparantur.(vt ex dictis pꝫ). ⁊ propter hoc intelligere qūtuꝫ ad hūc modū.⁊ similiter reminisci destruitur corpore destructo: esse vero anime separate est ipsi soli absqꝫ corpore. vnde nec eius operatio que est intelligere explebitur per respectuꝫ ad aliqua obiecta in corporeis organis existentia que sunt fantasmata: sed intelliget p seipsam per modū substantiaꝝ que sunt totaliter scđm eē a corporibus separate.(de quibus infra agetur).a quibus etiā tanqꝫ a superioribus vberius influentiā recipere poterit ad perfectius intelligendum. Cuius signum etiam in viuentibus apparet. nam anima qñ impeditur ab occupatione circa corpus proprium: redditur habilior ad intelligendum aliqua altiora: vnde ⁊ virtus temperantie que a corporeis delectatiōibꝰ retrahit animam precipue facit homines ad intelligendum aptos. Homines etiam dormientes qñ corporeis sensibus nō vtūtur. nec est aliqua perturbatio humorū aut fumositatū impediens: percipiunt de futuris ex superioꝝ impressione aliqua ꝙ modum ratiocinationis humane excedunt: ⁊ hoc multo magis accidit in sincopizantibus ⁊ extasim passis: quanto magis fit retractio a corporeis sensibus. Nec immerito hoc accidit. quia cum aia humana.(vt supra ostensum est). sit in confinio corporū ⁊ incorporearum substantiaꝝ quasi in orizonte existēs eternitatis ⁊ tēporis recedēs ab infinito appropinquat ad sūmū. vnde ⁊ qñ totaliter erit a corpore separata pfecte assimilabiī substantijs separatis quantum ad modum intelligendi: ⁊ habendi influentiam eaꝝ recipiet. sic igitur. ⁊ si intelligere nostrum scđm modū presentis vite corrupto corpore corrūpatur. succedet tñ aliꝰ mo pñti lib. ca.68.

dus intelligendi altior. Reminiſci autem
cum ſit actus per corporeum organum ex
ercitus.(vt in libro de memoria τ remini
ſcentia Ariſto.probat).nō poterit poſt cor
pus in aia remanere.niſi reminiſci equiuo
ce ſumat pro intelligētia eoꝝ que qs prius
nouit.quam oportet anime ſeparate ad eē
etiam eorum que nouit in vita.cum ſpeci-
es intelligibiles in intellectu poſſibili inde
libiliter recipiantur.(vt dictū eſt ſupra).
Circa alias vero anime operationes ſicut
eſt amare gaudere.τ alia hmōi eſt equiuo
catio cauenda. nam quandoqꝫ ſumuntur.
vt ſunt anime paſſiones.τ ſic ſunt act⁹ ſen
ſibilis appetitus ſecundum concupiſcibilē
vel iraſcibilem cum aliqua permutatione
corporali.¶ Sic in anima manere nō poſ
ſunt poſt mortem.(vt Ariſto. probat in li-
bro de anima).ſumuntur autem quādoqꝫ
pro ſimplici actu voluntatis qui eſt abſqꝫ
ca. vltio paſſione.(vnde Ariſto.in.7. ethicorū).ꝙ
cap°.8. deus vna ſimplici operatōe gaudet.¶ Et
cap° .5. in.x. ꝙ in contemplatione ſapientie eſt de
lectatio admirabilis.¶ Et in.8.(amorem
amicitie ab amatione que eſt paſſio diſtin
guit).Cum vero voluntas ſit potentia nō
vtens organo.ſicut nec intellectus: palam
eſt huiuſmodi ſecundum ꝙ ſunt actus vo-
luntatis in aia ſeparata remanere.¶ Sic
igitur ex predictis rationibus concludi nō
poteſt animam hominis eſſe mortalem.

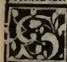
¶ Qꝫ anime brutorum animaliū non ſunt
immortales. 82.



Ex his autem que dicta ſunt euidenter oſtē
ditur brutorum animas non
eſſe immortales.¶ Jam enim
oſtenſum eſt ꝙ nulla operatio ſenſitiue par
tis eſſe ſine corpore poteſt:in animabus au
tem brutorum nō eſt inuenire aliquā ope-
rationem ſuperiorē operationibus ſenſiti
ue partis.nō.n.intelligunt:neqꝫ rōcinātur:
qđ ex hoc apparet.q: oia animalia eiuſdē
ſpeciei ſimiliter operantur.quaſi a natura
mote τ non ex arte operationes. omnis.n.
yrundo ſimiliter facit nidum .τ ois aranea
ſimiliter telam.nulla igitur opatio eſt ani-
me brutorum que poſſit ſine corpore eē:cū
igitur ois ſubſtantia aliquaꝫ opationē ha-
beat non poterit anima bruti abſqꝫ corpo-
re eſſe:ergo pereunte corpore perit.
2 ¶ Itē ois forma ſepata a mā eſt intelle-
cta in actu:ſic.n. itellectus agēs facit ſpēs
itelligibiles actu inqꝫtū abſtrahit eas.(vt
ex ſupradictis patet).ſed ſi aia bruti ma-
net corrupto corpore: erit forma a mate-
ria ſepata:ergo erit forma itellecta in actu:
ſed in ſeparatis a materia idē eſt itelligēs
τ intellectū.(vt Ariſto.dicit in.3.de aia). textu.
ergo anima bruti ſi poſt corp⁹ manet erit cō.16.
intellectualis:quod eſt impoſſibile.
3 ¶ Adhuc in qualibet re que pōt ptinge-
re ad aliquā pfectionē inuenit naturalis ap
petitus illius pfectiōis:bonū eni eſt ꝙ oia
appetunt:ita tamē ꝙ vnūquodqꝫ ꝓprium
bonum:in brutis autem non inuenitur ali-
quis appetitus adeſſe perpetuum: niſi vt
perpetuent ſecundū ſpeciē inquantū in eis
inuenit appetitus generationis p quā ſpēs
perpetuat:quod quidē inuenit τ in plantis
τ in rebus inanimatis:nō aūt quātum ad
proprium appetitū animalis inquantum
eſt animal qui eſt appetitus apprehenſio-
nem conſequens:nam cum anima ſenſiti-
ua non apprehendit niſi hic τ nūc:impoſſi-
bile eſt ꝙ apprehendat eſſe perpetuū:neqꝫ
ergo appetit appetitu animali: non eſt igi-
tur anima bruti capax perpetui eſſe.
4 ¶ Amp.cū delectationes operatiōes p
ficiant.(vt patet per Ariſto.in pmo ethico ca.84.
rū).ad hoc ordinat opatio cuiuſlibet rei ſi τ cap°
cut in finē in quo ſua delectatio figit:dele- ſequētī
ctationes aūt brutorū aialiū oēs referunt
ad cōſeruātiā corporis: nō.n.delectant in
ſonis:odorib⁹:τ aſpectib⁹:niſi ꝫ ꝙ ſit indi
catiua ciborū vel venereoꝝ:circa que ē ois
eoꝝ delectatio:tota igitur operatio eorum
verſatur ad cōſeruationem eſſe corporei ſi
cut in finem: igitur eſt eis aliqđ eſſe abſqꝫ
corpore.¶ Huic autem ſententie doctri- Auc.o.
na catholice fidei concordat:dicitur enim. ſcriptu.
Geñ.9.de aialibus brutis.(Aia illius in
ſanguine eſt).quaſi dicat:ex ſanguinis per
manētia eē illius depēdet.¶ Et in lib.de
eccleſiaſticis dogmatib⁹.(Solā hominē
dicim⁹ aiam ſubſtātiuā habere.i.p ſe vita
lē:brutoꝝ vero animas cum corporib⁹ in-
terire).¶ Ariſto.etiā in.2.de aia dicit ꝙ textu.
intellectiua pars aie ſeparat ab alijs: ſicut cō.21.

Exclu° incorruptibile a corruptibili. ¶ Per hoc
erro. aūt excludit positio Platonis qui posuit
p^a rō ꝯ etiā brutoꝝ aīas esse imortales. ¶ Videt
pdictaꝫ tñ posse probari brutoꝝ aīas eē imortales.
ꝯclonē ¶ Cuius.n.est aliq̄ opatio p se separatim:
⁊ ipꝫ est p se subsistēs:ſꝫ aie sensitiue in bru
tis est aliqua opatio p se subsistens in qua
nō cōmunicat corpus.s.se mouere: nā mo
uens cōponitur ex duobus: quoꝝ vnuꝫ est
mouens:⁊ alteꝝ est motū: vnde cū corpus
sit motū. Relinquitur ꝙ aia sola sit mo-
uens: ergo est p se subsistēs: nō igitur pōt
per accidēs corrūpi corpore corrupto. Illa
enim solum per accidēs corrūpuntur q̄ per
se nō hñt eē: per se aūt nō pōt corrūpi: cū
neqꝫ cōtrariū hēat:neqꝫ sit ex cōtrariis cō
posita. Relīqt igr̄ ꝙ sit oīno icorripribilis.
2 ¶ Adhuc etiā videbatur redire Platōis
rō qua ꝓbabat oēm aīam eē imortalē. qꝛ
scilicet aia est mouēs seipsum:oē aūt mo-
uens seipsum oꝫ eē immortale: corpus.n.
nō moritur nisi abscedēte eo a quo moue-
batur.idē aūt seipso nō pōt discedere. vn-
de sequitur ſm ipsum ꝙ mouēs seipsū nō
possit mori:⁊ sic relinquebat ꝙ aia ois mo
tiua eēt imortalis etiā brutoꝝ. ¶ Ideo au
tem hāc rōnem in idē redire diximus cuꝫ
premissa:qꝛ cū scōm Platonis positionē
nihil moueat:nisi motū: id qđ est seipsum
mouēs est per seipsum motiuū.⁊ sic hꝫ ali
quā operationē per se.nō solū aūt in mo-
uendo:sed ēt in sentiendo ponebat Plato
aīam sensitiuā propriā operationē hr̄e: di-
cebat.n.ꝙ sentire est motus quidā ipsius
aie sentientis.⁊ ipsa sic mota mouebat cor
pus ad sentiendū.vnde diffiniēs sensum di
Rᵒ ad cebat ꝙ est motus aie per corpus. ¶ Hec
2^{m} rō aūt que dicta sunt pꝫ eē falsa : nō.n.sentire
nē pmis est mouere:sed magis moueri:nā ex poten
saꝫ:cuꝫ tia sentiente fit aial actu sentiens: per sensi
ꝓbatōe bilia a qbus sensus imutant . Nō aūt pōt
ꝯclonis dici similiter sensuꝫ pati a sensibili:sicut pa
ꝯrarie titur intellectus ab intelligibili:vt sic senti
re possit oē operatio aie absqꝫ corporeo in
strumēto sicut est intelligere.nā intellectus
apprehendit res in abstractōe a materia ⁊
materialibus cōditionibus que sunt indi-
uiduatōis principia:nō aūt sensus:ꝙ exin-
de apparet.qꝛ sensus est particulariū:intel
lectus vero vliū.vnde pꝫ ꝙ sensus pati-
untur a rebus secundum ꝙ sunt in mate-
ria.non autem intellectus:sed secundum ꝙ
sunt abstracte : passio igitur intellectus est
absqꝫ mā corporali: nō autē passio sensus.
2 ¶ Adhuc diuersi sensus sunt perceptiui
diuersorum sensibilium:sicut visus colorū
auditus sonorum: hec autē diuersitas ma
nifeste ex dispositione organorum diuersa
contingit:nam organum visus oportet esse
in potentia ad omnes colores: organuꝫ au
ditus ad omnes sonos.si autem hec rece-
ptio fieret absqꝫ organo corporali:eadē po
tentia esset omnium sensibilium suscepti-
ua:naꝫ virtus immaterialis se habꝫ equa
liter: quantum de se est ad oēs huiusmodi
qualitates. vnde intellectus qui non vtitur
organo corporali oia sensibilia cognoscit:
sentire igit̄ nō fit absqꝫ organo corporeo.
3 ¶ Preterea sensus corrumpitur ab ex-
cellentia sensibilium. nō autem intellectus
quia qui intelligit altiora intelligibiliuꝫ nō
minus poterit alia speculari sed magis:al
terius igitur generis est passio sensus a sen
sibili:⁊ intellectus ab itelligibili:intelectus
quidem passio fit absqꝫ organo corporali:
passio vero sensus cum organo corporali:
cuius armonia soluitur per sensibiliū excel
lentiam. ¶ Qđ autem Plato dixit aīam Imagi
esse mouentem seipsam certum esse vide- natio
tur ex hoc quod erga corpora apparet:nul Plato
lum enim corpus videtur mouere : nisi sit nis
motum: vnde Plato ponebat omne mo-
uens moueri:⁊ quia non itur in infinitum
vt vnumquodqꝫ motuꝫ ab alio moueatur.
ponebat primum mouens in vnoquoqꝫ
ordine mouere seipsum. Et ex hoc sequeba
tur animam que est primum mouens in
motibus animalium esse aliquod mouens
seipsum. ¶ Hoc autem patet esse falsum
dupliciter. ¶ Primo quidem quia proba Impro
tum est ꝙ omne quod mouet per se est cor batio.
pus. Vnde cum anima non sit corpus im
possibile est ipsaꝫ moueri: nisi per accidēs.
¶ Secundo quia cum mouens inquantū
huiusmodi sit actu:motum autem inquan
tum huiusmodi sit in potentia. nihil auteꝫ
pōt esse ſm idē actu:⁊ potentia:impossibi-
le erit ꝙ idem ſm idem sit mouens ⁊ mo
tū: ſꝫ oꝫ si aliqd dicit̄ seipsū mouēs ꝙ vna
pars ei⁹ sit mouēs.⁊ alia ps sit mota:⁊ hoc

modo dicitur animal mouere seipsum: quia animal est mouens et corpus est motum.
alia de sensio Plato nis ¶ Sed quia Plato animam non ponebat esse corpus: licet vteretur nomine motus qui proprie corporum est: non tamen hoc de motu proprie dicto intelligebat: sed accipiebat motum communius pro qualibet operatione. (prout etiam Aristote. dicit in. 3. de anima). quod sentire et intelligere sunt motus quidam. sic autem motus non est actus existentis in potentia: sed actus perfecti. vnde cum dicebat animam mouere seipsam: intendebat per hoc dicere. quod ipsa operatur absque adminiculo corporis econtrario ei quod accidit in alijs formis que non agunt absque materia: non enim calor calefacit separatim: sed calidum: ex quo volebat concludere omnem animam motiuam esse immortalem: nam quod per se habet operationem: et per se existentiam habere potest.
tex. cō. 28.
improba ¶ Sed iam ostensum est). quod operatio anime brutalis que est sentire: non potest esse sine corpore: multo autem magis hoc apparet in operatione eius: quod est appetere: nam omnia que ad appetitum sensitiue partis pertinent manifeste cum transmutatione aliqua corporis fiunt: vnde et passiones anime dicuntur. ¶ Ex quibus sequitur quod nec ipsum mouere sit operatio anime sensitiue absque organo: non enim mouet anima brutalis: nisi per sensum et appetitum: nam virtus que dicitur exequens motum facit membra esse obedientia imperio appetitus: vnde magis sunt virtutes perficientes corpus ad moueri: quam virtutes mouentes: sic igitur patet quod nulla operatio anime brutalis potest esse absque corpore: ex quo de necessitate concludi potest quod anima brutalis cum corpore intereat.
Solo. pronie
¶ Quod anima humana non incipiat esse cum corpore: sed fuerit ab eterno. 83.



Ed quia eedem res inueniuntur et esse incipere et finem essendi habere potest alicui videri quod ex quo anima humana finem essendi non habet quod nec principium essendi habuerit: sed fuerit semper: quod quidem videtur his rationibus posse probari. Nam id quod nunquam esse desinet habet virtutem vt sit semper: quod autem habet virtutem nunquam de eo verum est dicere non esse: quia quantum se extendit virtus essendi tantum res durat in esse: omne autem quod incepit esse est aliquando verum dicere non esse: quod igitur nunquam desinet esse nec esse aliquando incipiet.

2 ¶ Adhuc veritas intelligibilium sicut est incorruptibilis: ita quantum est de se: est etiam eterna: est enim necessaria: omne autem necessarium est eternum: quia quod necesse est esse impossibile est non esse: ex incorruptibilitate autem veritatis intelligibilis ostenditur anima secundum esse incorruptibilis: pari ergo ratione ex eius eternitate potest probari anime eternitas.

3 ¶ Amplius illud non est perfectum cui plurime suarum partium principalium desunt. patet autem principales partes vniuersi esse intellectuales substantias: in quarum genere. (ostensum est supra). esse animas humanas. si igitur quottidie de nouo tot anime humane esse incipiant quot homines nascuntur: patet quottidie vniuerso plurimas principalium suarum partium addi. et plurimas ei deesse: sequitur igitur vniuersum esse imperfectum: quod est impossibile.

4 ¶ Adhuc etiam quidam argumentantur ex auctoritate sacre scripture: dicitur enim. Gen. primo. (quod deus die septimo compleuit opus suum quod fecerat et requieuit ab omni opere quod patrarat). Hoc autem non esset si quottidie nouas animas faceret: non igitur anime humane esse incipiunt. sed a principio mundi fuerunt.

¶ Propter has autem et similes rationes quidam eternitatem mundi ponentes dixerunt animam humanam sicut est incorruptibilis. ita etiam et ab eterno fuisse: vnde qui posuerunt animas humanas in sui multitudine esse immortales. s. platonici posuerunt easdem ab eterno fuisse et nunc quidem corporibus vniri. Nunc autem a corporibus absolui hac vicissitudine secundum determinata annorum curricula obseruata. ¶ Qui vero posuerunt animas humanas esse immortales secundum aliquid vnum: quod ex omnibus hominibus manet post mortem posuerunt hoc ipsum vnum ab eterno fuisse siue hoc sit intellectus agens tantum: vt posuit Alexander: siue cum eo etiam intellectus possibilis: vt posuit Auerrois: hoc etiam videntur sonare et Aristote. verba: nam de intellectu loquens dicit ipsum: non solum incorruptibilem: sed etiam per-
p. opio.
2. opio.

2ᵃ opi. petuum esse. ¶ Quidam vo catholicam fidem profitētes platonicorum doctrinis imbuti viam mediam tenuerunt: qꝛ enim ſm fidem catholicam nihil est eternū pter deum: humanas quidē animas eternas nō posuerunt: sed eas cum mūdo siue poti us ante mūdum visibilem creatas eē: tamen eas de nouo corporibus alligari: quam quidem positionē primus inter christiane

Orige. fidei pfessores. (Origenes posuisse inuenitur). et post eum plures ipsum sequentes: que quidē opinio vsqꝫ hodie apud hereti-

Manichei. cos manet: quorum manichei eas etiam eternas asserunt cū Platone et eas de corpo-

Improba° pmissa. re ad corpus trāsire. ¶ Sed de facili ostē- di potest pmissas positiōes nō esse verita-

rum po ti subnixas. ¶ Qꝫ enim nō sit vnus omni um intellectus possibilis neqꝫ agēs. (Iam

sitioni. supra est ostēsum). Vnde restat cōtra istas positiones pcedere que dicunt plures animas esse hominū. et tamen ponūt eas ante corpora extitisse siue ab eterno siue a mundi constitutione: quod quidem videtur incōueniens his rationibus. ¶ Ostensum ē.n. supra animā vniri corpori vt formā et actū ipsius: actus autē licet sit naturaliter prior potentia: tamen in eodem tempore est posterior: mouetur enim aliquid de potentia in actū: prius igitur fuit semē: quod quidem est potētia viuū qꝫ eēt aia q est actus vite.

2 ¶ Adhuc vnicuiqꝫ forme naturale est ꝓprie materie vniri. Aliogn cōstitutum ex forma et materia esset aliqd preter naturā: prius autē attribuitur vnicuiqꝫ quod cōuenit ei ſm naturam qꝫ qđ cōuenit ei pter nām: quod.n. cōuenit alicui pter nām inest ei p accidēs: qđ aūt cōuenit ei ſm naturā inest ei p se: qꝫ aūt per accidēs est: semꝑ posterius est eo qđ est p se: anime igit̄ prius cōuenit eē vnitā corpori qꝫ eē a corpe separatā: nō est igitur creata ante corpus cui vnit̄.

3 ¶ Amplius omnis pars a suo toto separata est imꝑfecta: anima aūt cū sit forma. (vt probatū est). est pars speciei humane: igitur existēs p se absqꝫ corpe est iꝑfecta: perfectum autē est prius imperfecto in rerum naturalium ordine. Non igitur competit nature ordini qꝫ anima fuerit prius creata a corpore exuta qꝫ corpori vnita.

4 ¶ Amplius si anime sunt create absqꝫ corporibus: querendum est quomodo sint corporibus vnite: aut eni hoc fuit violēter: aut per naturam. Si autē violēter: omne autē violentum est contra naturā: vnio igitur anime ad corpus est preter naturam: homo igitur qui ex vtroqꝫ componitur est quid innaturale. (quod pꝫ esse falsum).

5 ¶ Preterea substātie intellectuales altioris ordinis sūt qꝫ corpa celestia: in corpi bus autē celestibus nihil inueni ur violētū neqꝫ cōtra naturam: multo igitur minus in substātijs intellectualibus. Si aūt naturaliter anime sunt corporibus vnite naturaliter: igitur anime in sui creatione appetierunt corpibus vniri: appetitus aūt naturalis statim pđ: et in actū nisi sit aliqd impediens: sicut patet in motu grauiū et leuium: natura eni semꝑ vno modo opatur: statim ergo a principio sue creationis fuissent corporibus vnite nisi esset aliquid impediens: sed omne impediēs executionē naturalis appetitus est violētiam inferens. Per violentiam igitur fuit qꝫ anime essent aliquo tēpore a corporibus separate. qđ est inconueniens: tamē qꝛ in illis substātijs nō pōt esse aliqd violētum. (vt supra ostēsum est). tamē qꝛ violentū. et quod est cōtra naturā cum sit p accidēs nō potest eē prius eo qꝫ est ſm naturam: neqꝫ totam ſpēm ꝯꝰ.

6 ¶ Preterea cū vnūquodqꝫ naturaliter appetat suā perfectionē materie est appetere formā et nō ecōuerso: aia autē cōparatur ad corpus sicut forma ad mām. (vt supra ostēsum est). nō igitur vnio anime ad corpus fit per appetitū aie: sed magis p appetitum corporis. ¶ Si aūt dicatur qꝫ vtrūqꝫ est anime nāle. i. vniri corpori. et esse a corpore separatā, p diuersis tēporib⁹. ¶ Hoc videt̄ esse impossibile: qꝛ ea que nāliter variā tur circa subiectū sunt accidētia sicut iuuē tus et senectus: si igitur vniri corpi et separi a corpore naturaliter circa animā variatur: erit accidēs anime corpori vniri. et sic ex hac vnione homo constitutus non erit ens per se. sed per accidens. 6.c°. improba°

7 ¶ Preterea omne illud cui accidit alteritas aliqua ſm diuersitatem tempor: est subiectum celesti motui: quē sequitur totius temporis cursus: substātie autē intellectua les et icorporee inter quas sunt anime sepa

te excedūt totū ordinē corporis:vñ nō pos-
sunt esse subiecte celestibus motibus: ipos
sibile est igit̃ q̄ sm̄ diuersa tēpora nāliter
vniātur quādoq̃z:ꝛ separentur qn̄q̃z vel na-
turaliter:nunc hoc: nunc illud appetant.
R°. ¶ Si autē dicatur q̄ neq̃z per violētiam
neq̃z per naturam corporibus vniuntur: s3
improba° spontanea voluntate.¶ Hoc eē nō potest
nullus eni vult in statum peiorē venire nisi
deceptus:aīa aūt separata est altioris status
q̄3 corpori vnita:ꝛ p̄cipue sm̄ Platonicos
qui dicūt q̄ ex vnione corpis patit̃ oblinio
nem eorū3 que prius sciuit.ꝛ retardat̃ a cō
templatione pura veritatis:nō igit̃ volens
corpori vnitur nisi decepta:deceptionis āt
nulla in eo causa pōt existere cum ponatur
sm̄ eos scientiam omnium habere. Nec
posset dici q̄ iudiciū ex vniuersali cā p̄ce-
dens in p̄ticulari eligibili subuertat̃ pp̄ter
passiones sicut accidit in cōtinētibus.quia
passiōes hmōi nō sunt abq̃z corpali trans-
mutatione:vñ non possūt eē in aīa separata.
Relinquit̃ igitur q̄ aīa si fuisset ante cor-
pus nō vniret̃ corpori propria voluntate.
8 ¶ Preterea ois effectus p̄cedēs ex con
cursu duarꝫ volūtatu3 adinuicē nō ordina-
tarum est effectus casualis:sicut p3 cū ali-
quis intēdēs emere obuiat in foro credito
ri illud nō ex cōdicto veniēti : volūtas aūt
patris generātis ex qua dependet gñatio
corpis nō h3 ordinē cū volūtate aīe separate
vniri volētis.cū igit̃ absq̃z vtraq̃z volūtate
vnio corpis ꝛ aīe fieri non possit.seq̃tur q̄
sit casualis.ꝛ ita generatio hoīs non est a
nā:s3 a casu:qd̄ p3 eē falsū cū sit vt in pl'ib⁹.
R°. ¶ Si aūt rursus dicat̃ q̄ nec ex nā nec ex
p̄pria voluntate aīa corpi vnit̃:s3 ex diuina
improba° ordinatōe.¶ Hoc ēt nō videt̃ cōueniēs si
aīe ante corpa fuerūt create : vnūqd̄q̃z.n.
deus istituit sm̄ cōuenientē modū sue natu
Gen. re.vñ ꝛ Gen.p̄mo de singulis creatis d'r.
(Vidēs de⁹ qd̄ esset bonū).ꝛ simul de oī-
bus.(Vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt val
de bona).si igit̃ aīas creauit a corpib⁹ sepa
tas:op3 dicere q̄ h̄ modus eēndi sit cōue-
niētior nāe earꝫ:nō ē āt ad ordinatōe3 diui
ne bōitatis p̄tinēs res ad iferiorē statu3 re
ducere:s3 magis ad meliorē p̄mouere: nō
igit̃ ex diuina ordinatio factū fuisset q̄ aīa
corpori vniret̃.¶ Preterea non pertinet

ad ordinē diuine sapiētie cū superiorꝫ detri
mēto ea que sunt infima nobilitare :ifima
autē in rerū ordine sunt corpora generabi
lia ꝛ corruptibilia:nō igit̃ fuisset cōueniens
ordini diuine sapiētie ad nobilitandū hu-
mana corpora aīas p̄existentes eis vnire:
cū hoc sine detrimēto earꝫ eē nō possit.(vt
ex dictis p3).¶ Hoc aūt Origenes ꝯside R°.ori-
rās cū poneret aīas hūanas a p̄cipio fuis ge.ad
secreatas dixit q̄ ordinatiōe diuina anime rōnes p̄
corporib⁹ sūt vnite:s3 in earū penā:nā ante missas.
corpora eas peccasse estimauit:ꝛ pro quan
titate peccati corpibus nobiliorib⁹ vel mi-
nus nobilib⁹ eas vnitas esse:quasi quibus-
dā carcerib⁹ inclusas. ¶ Sed hec positio improba°
stare nō pōt.¶ Pena enim bono nature
aduersatur ꝛ ex hoc dicitur mala: si igitur
vnio anime ꝛ corporis est quoddam pena
le nō est bonū nature:qd̄ est ipossibile : est
eni itentum per naturā:nam ad hoc natu-
ralis generatio terminat̃:ꝛ iteru3 sequeret̃
q̄ esse hominem non esset bonum secundū
naturam:cum tamen. Gen.primo.dicat̃ Gen.
post hominis creationem . (Vidit deus
cuncta que fecerat ꝛ erant valde bona).
2 ¶ Preterea ex malo nō p̄uenit bonū ni
si p̄ accidēs:si igit̃ p̄pter peccatū aīe sepa-
rate hoc constitutū est q̄ aīa corpori vnia-
tur:cum hoc sit quoddam bonum:per ac-
cidens erit:casuale igitur fuit q̄ homo fie-
ret:quod derogat diuine sapientie de qua
dicitur. Sapientie.xi.(q̄ omnia in nume-
ro pondere ꝛ mensura instituit).
3 ¶ Adhuc aūt ꝛ hoc repugnat apostolice
doctrine māifeste:dicit̃.n. Ro.9.de Jacob Roma.
ꝛ Esau.(q̄ cum nōdū nati essēt aut aliqd
boni aut aliquid mali egissent:dictū est q̄
maior seruiet minori).non igit̃ anteq̄3 hoc
verbum diceretur aliquid eorum aīe pec-
cauerant:cum tamen hoc post eorum con
ceptionem dictum fuerit.(vt patet Gen.
25.).Sunt autem supra cum de distinctio capi.4.
ne rerum ageretur plura cōtra Origenis
positionē iducta q̄ etiā hic possent assumi:
ꝛ ideo eis p̄termissis ad alia trāscēdū est.
4 ¶ Item necesse est dicere q̄ anima hu-
mana aut indigeat sensibus aut nō.¶ Vi
detur autem manifeste per id quod experi
mur q̄ idigeat sensib⁹.¶ Quia qui caret
sensu aliquo nō habet scientia3 de sensibi-

libus que cognoscuntur per sensum illum sicut cecus natus nullã sciẽtiam habz nec aliquid intelligit de coloribus. ¶ Et prete- ad idez.
rea si nõ sunt necessarij humane aie sensus ad intelligẽdum nõ inueniretur in homie aliquis ordo sensitiue τ intellectiue cogni- tionis: cuius cõtrariũ experimur: nã ex sensi bus fiũt in nobis memorie et qb⁹ experimẽ- ta de rebus accipimus: p que ad cõprehẽ- dendũ vniuersalia sciarum τ artium prin- cipia peruenimus: si ergo aia hũana ad itel- ligendum sensibus indiget: natura aũt nul- li deficit in necessariis ad ,ppriaz operatio- nem explẽdã: sicut aialibus habẽtibus ani mam sensitiuã τ motiuã dat cõueniẽtia or gana sensus τ motus: nõ fuisset aia huma- na sine necessariis adminiculis sensuũ in- stituta: sensus aũt nõ operanẽ sine organis corporeis. (vt ex dictis patz). nõ igiẽ fuit
Icõueni entia cõ cessa a Platonicis. instituta aia sine corporis organis. ¶ Si aũt anima hũana nõ indiget sensibus ad intel ligendũ. τ ,ppter hoc diciẽ absq3 corpe fuis- se creata: opz dici q̃ anteq̃ȝ corpi vniretur oium sciaꝝ veritates intelligebat p seipaz: (q̃ Platonici cõcesserũt). dicẽtes ideas que fiũt forme rex intelligibiles sepate fm Platonis sententiã cãm sciẽtie eẽ: vñ ani- ma sepata cũ nullũ ipedimẽtũ adesset ple- narie oium sciaꝝ cognitionẽ accipiebat: oz igitur dicere q̃ dum corpori vnitur cũ in- ueniatur ignorãs obliuionẽ prehabite sciẽ- tie patiaẽ. (qđ etiã Platonici cõfitẽtur). huius rei signũ esse dicẽtes q̃ quilibet q̃ȝ tũcunq3 ignoret ordinate interrogatus de his que in sciẽtiis tradũtur: veritatẽ respõ- det: sicut cũ aliqs iam oblito aliquoꝝ q̃ pri- us sciuit seriatim ,ppoit ea que prius fue- rat oblitus: in eoꝝ memoriã ipm reducit. ex quo ẽt sequebaẽ q̃ addiscere nõ eẽt ali- ud q̃ȝ reminisci. ¶ Sic igiẽ ex hac positio ne de necessitate cõcludiẽ q̃ vnio corpis τ aie prestet intelligẽtie aie impedimẽtum. Nulli aũt rei nã adiũgit aliqđ p quod sua opatio ipediaẽ: sed magis ea p que fiat cõ ueniẽtior: nõ igitur erit vnio corporis τ aie nãlis: τ sic hõ nõ erit res nãlis: nec eius ge neratio nãlis: que patent esse falsa.

5 ¶ Pre. vltimus finis rei cuiuslibet ẽ id ad qđ res puenire nitiẽ p suas opationes. sed p oẽs ,pprias ordinatas opatiões τ re ctas hõ puenire nitiẽ in veritatis cõtẽpla- tionẽ: nã opationes vtutũ actiuaꝝ fiũt que dam preparationes τ dispõnes ad virtutes cõtẽplatiuas: finis igitur hois est puenire ad veritatis cõtẽplationez: ,ppter hoc igiẽ anima est vnita corpi qđ est esse hominez: nõ igitur p hoc q̃ vnitur corpi sciaz habi- tam pdit: sz magis ei vniẽ vt sciaz acqrat.

6 ¶ Item si aliqs sciaꝝ ignarus de his q̃ ad scientias pertinẽt interrogeẽ nõ respon debit veritatẽ nisi de vlibus principiis que nullus ignorat: sed sunt ab omnibus eodez modo τ naturaliter cognita: postmodũ au tem ordinate interrogatus respõdebit ve- ritatem de his que sunt propinqua princi- piis habito respectu ad principia: τ sic de- inceps quousq3 veritatem primorum prin cipiorum ad ea de quibus interrogatur ap plicare potest. Ex hoc igitur manifeste ap paret q̃ per principia prima in eo qui in- terrogatur causatur cognitio de nouo: non igitur prius habite noticie reminiscitur.

7 ¶ Preterea si ita esset anime naturalis cognitio conclusionum sicut principioruz: eadem esset sciẽtia apud omnes de conclu sionibus sicut de principiis: quia que sunt naturalia sunt eadem apud omnes. Non est autem eadem scientia apud omnes de conclusionibus: sed solum de principiis: pa tet igitur q̃ cognitio principiorum est no- bis naturalis: non autem conclusionum: quod autem non est naturale nobis acqui rimus per id quod est naturale: sicut etiaz in exterioribus per manus instituimus om- nia artificialia: nõ ergo conclusionũ sciẽtia est in nobis nisi ex principiis acquisita.

8 ¶ Adhuc cum natura semper ordinetur ad vnum vnius virtutis. oportebit esse na- turaliter vnum obiectum: sicut visus colo- rem τ auditus sonum. Intellectus igitur cum sit vna vis est eius vnum naturale ob iectum cuius per se: τ naturaliter cognitio nem habet. Hoc autem oportet esse id sub quo comprehenduntur omnia ab intellectu cognita: sicut sub colore comprehenduntur omnes colores qui sunt per se visibiles: qđ non est aliud quam ens naturaliter. Igi- tur intellectus noster cognoscit ens. τ ea que sunt per se entis inquantum huiusmo- di. In qua cognitione fundatur primorum

pricipiorum noticia vt non esse simul affirmare et negare et alia huiusmodi. hec igitur sola principia itellect⁹ noster naturaliter cognoscit: conclusiones autem per ipsa: sicut per colorem cognoscit visus omnia sensibilia tam cōmunia q̄ sensibilia per accidens.
9 ¶ Pre. id qd̄ per sensū in nobis acqrit nō infuit aie ante corp⁹: sed ipsorum pricipiorum cognitio in nobis ex sensibilib⁹ causat: nisi. n. aliqd totū sensu pcepissem⁹ nō possem⁹ intelligere q totū esset mai⁹ parte: sicut nec cecus natus aliqd pcipit de colorib⁹: ergo nec ipsorū principiorū cognitio affuit anime ante corpus: multo igitur minus aliorum: nō igitur firma est Platonis ratio: q anima fuit anteq̄ vniretur corpori.
10 ¶ Item si oēs aie preextiterunt corporibus qbus vniuntur: consequens videtur q eadē anima secundū vicissitudinē temporum diuersis corporibus vniatur: quod quidem apte: cōsequitur ponētes eternitatem mundi: si enim generatio hominū est sempiterna oportet infinita corpora humana generari et corrumpi secūdū totum tēporis decursum: aut ergo oportebit dicere aias preextitisse actu infinitas si singule anime singulis corporibus vniuntur: aut oportebit dicere si anime sunt finite q eedem vniantur nunc his nunc illis corporibus.
11 ¶ Idē autē videt sequi si ponant aie prefuisse corporibus: et cū generatio nō fit eterna. et si enim ponat humana generatio nō semper fuisse: tamē nulli dubiū est quin secūdum naturā in infinitum possit durare: sicut eni est vnusquisq̄ naturaliter istitutus. (nisi per accidens impediatur). vt sicut est ab alio generat⁹ ita possit aliū generare. hoc autē eēt ipossibile: si aiab⁹ existētibus finitis vna pluribus corporib⁹ vniri nō possit: vnde et plures ponentiū aias ante corpora ponunt transitum aie de corpore in corp⁹: hoc aūt est ipossibile: non igit aie ante corpora pextiterūt. ¶ Q autē sit impossibile vnam animam diuersis corporibus vniri sic patet: anime. n. humane nō differūt specie abinuicem: sed numero solo: alioquin et hoies specie differrent: differētia aūt scdm numerū inest secundum pricipia materialia: oportet igit diuersitatē animarū humanarū scdm aliqd materiale sumi: nō aūt ita q ipsius aie sit materia pars. (ostēsum est. n. supra). q est substātia intellectualis. et q nulla talis substātia mām hz. Relinqtur ergo q scdm ordinem ad diuersas materias qbus aie vniuntur diuersitas et pluralitas aiarum sumat eo mō quo supra dictū ē. Si igit sūt diuersa corpora: necesse est q hēant diuersas aias sibi vnitas: nō igit vna pluribus vnitur.

Proba⁰ minoris subsum pte in pcedēte.

2 ¶ Adhuc. (ostēsum est supra). aiam vniri corpori vt formā. formas autē oportet eē proprijs materijs pportionatas cū se habeāt adinuicē sicut potētia et actus: pprius autem actus, pprie potētie respōdet: nō ergo vna anima pluribus corporibus vnitur.
3 ¶ Amplius virtutē motoris oportet eē suo mobili, pportionatā: nō. n. qcūq̄ virtus mouet qdcūq̄ mobile: aia āt et si nō sit sorma corporis: tñ pt dici q nō sit motor ipi⁹ ai atū āt ab iaiato distiguim⁹ scdm sēsu et motu: oportet igit scdm diuersitatē corporum eē diuersitatē aiarum.
4 ¶ Itē in his q generātur et corrūpūtur: ipossibile est per generationē reiterari idem numero: cū. n. generatio et corruptio sit motus in substātia in his que generant et corrumpūtur nō manet substantia eadē sicut manet in his que scdm locū mouētur: sed si vna anima diuersis corporibus generatis vnitur successiue. redibit idē numero hō per generationē: qd scdm Platonē de necessitate sequit qui dixit hoiem eē aiam corpe indutā. ¶ Seqt etiā et in malis qbuscūq̄ q cū vnitas rei sequatur formā sicut et eē: oportet q illa sint idē numero: quorum est forma numero vna: nō igit est possibile vnā aiam diuersis corporib⁹ vniri: ex quo ēt sequit q nec aie fuerūt ante corpora. ¶ Huic autē veritati catholice fidei sentētia cōcordat. Dicit. n. in. ps. (Qui fingit sigillatim corda eorum). q. d. vnicuiq̄ seorsu, pprie de⁹ aiam fecit: nō aūt simul oēs creauit nec vnā diuersis corpib⁹ adiūrit. ¶ Hic ēt in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ dr. (Aias hoium dicim⁹ nō eē ab initio iter ceteras itellectuales nās nec sil creatas: sic Origenes finxit)
¶ Solo rationum premissarum. 84.

Auc. s. scriptu.



Rationes aūt quibus probatur animas ab eterno fuisse vel saltē corpib⁹ preextitisse facile est soluere.

Ad pri mã3 rõnē factã in pricipio pre. ce.cap. ad idc3. ¶ Quod.n.prio dr aiam hre virtutē vt fit semp cõcedi o3.¶ S3 sciēdū q virtus ꝛ potentia rei nõ se extēdit ad id qd fuit:s3 ad id qd est vel erit:vñ ꝛ in pteritis possibilitas locū nõ h3:nõ igit ex hoc q aia h3 virtutē vt sic semp põt cõcludi q semp fuerit:s3 q semp erit.¶ Pre.ex virtute nõ sequit id ad quod est virtus nisi psupposita virtute: q̄uis igit aia hēat virtutē vt sit semp:nõ tamē põt cõcludi q aia sit semp:nisi postq̄ hāc virtutē accepit:si aūt sumat q hāc virtutē ab eterno habuerit:erit petitum id qd oportebit probari.s.q fuerit ab eterno.

ad secūdā rõnē ¶ Quod vero.2.obijcit de eternitate veritatis quã itelligit aia:cõsiderare o3 q itellecte veritatis eternitas põt itelligi dupliciter. Vno modo quãtū ad id qd itelligit. Alio modo quãtū ad id quo itelligit. Et si quidem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quod intelligitur:sequetur eternitas rei que intelligitur:non autem intelligentis. Si autem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quo intelligitur:sequeretur intelligentem animam esse eternam: sic autem veritas intellecta non est eterna:sed primo modo. ¶ Ex premissis enim patet q species intelligibiles quibus anima nostra intelligit veritatem de nouo nobis aduenire ex fantasmatibus p itellectum agentem:vnde non potest concludi q anima sit eterna:sed q veritates intellecte fundentur in aliquo eterno: fundantur autem in ipsa prima veritate sicut in causa vniuersali cõtentiua omnis veritatis: ad hoc autem eternum comparatur anima:non sicut subiectum ad formam: sed sicut res ad proprium finem Nam verū est bonum intellectus ꝛ finis ipsius:ex fine autē argumentū accipere possum⁹ de rei duratiõe:sicut ꝛ de initio rei argumētari possumus per causam agentē:quod enim est ordinatum ad finem sempiternū: oportet esse capax perpetue durationis: vnde potest probari ex eternitate veritatis intelligibilis imortalitas anime: non autem eius eternitas.¶ Qz vero non possit pbari ex

pnti h°. ca.32.ꝛ infra. eternitate agentis.(patet ex his que supra dicta sunt cum de eternitate creaturarū quereret).¶ Quod etiā tertio obijcit de

ad 3um perfectione vniuersi necessitatem non habet vniuersi.n.pfectio attenditur quantū ad spēs:nõ quãtū ad indiuidua cū continue vniuerso plurima idiuidua addãtur p̄existētium spērū.aie aūt hūane nõ sūt diuerse fm speciem s3 solum numero:(vt pbatum est). Vnde nõ repugnat pfectioni vniuersi si anime de nouo creentur.¶ Ex quo etiã patet solutio ad id qd.4.obijcit. ad 4um

¶ Similiter eni dicit Gen.pmo (q de⁹ cõsumauit opera sua ꝛ q requeuit ab omni opere qd patrarat).sicut ergo cõsumatio siue pfectio creaturarū fm spēs considera tur.ꝛ nõ secundum indiuidua:ita qes dei est intelligēda fm cessationē a nouis speciebus condēdis:non autē a nouis idiuiduis quorū similia secundū species pcesserunt.ꝛ sic cū oēs anime humane sint vnius spēi sicut ꝛ oēs homines:nõ repugnat predicte quieti si deus quotidie nouas aias creat. Sciēdum autē est quod ab Aristo.nõ inuenitur dictū q itellectus hūanus sit eternus:qd tñ dicere cõsueuit in his que s3 suam opinionē semp fuerūt:dicit aūt ipm eē ppetuū:qd qdē põt dici de his q sp erūt et si nõ sp fuerūt. (vñ ꝛ in .xi. metaphisice). vel. 12°. tertu.

cum animā intellectiuã a cõditione aliarū formarū exciperet.(non dixit q hec forma fuerit ante mãū).q tamē Plato de ideis dicebat.ꝛ sic videbat cõueniēs materie in qua loquebat vt aliqud tale de anima diceret:sed dixit (q manet post corpus). cõ.17.

¶ Qz aia nõ sit de substantia dei. 85.



Ex his etiam patet aiam nõ eē de substãtia dei. ¶ Ostēsum est.n.supra. diuinam substãtiã eē eternã nec aliqd eius de nouo incipe:aie aūt humane nõ fuerūt añ corpora . (vt ostēsum est).nõ igitur aia põt esse de substãtia diuina.

2 ¶ Amplius.(ostensum est supra). q de⁹ nulli⁹ rei forma eē põt: aia āt hūana ē forma corpis (vt oñsū ē).nõ igit ē de sba diuina.

3 ¶ Preterea oē illud ex quo fit aliqd ē in potētia ad id qd fit ex eo:substãtia aūt dei nõ est in potētia ad aliqd cū sit pur⁹ actus. (vt supra ostēsū est).ipossibile est igit q ex substãtia dei fiat aia vl quodcūqz aliud.

4 ¶ Adhuc illud ex q̄ fit aliud:aliquo mõ mutat:de⁹ āt ē oio imobil.(vt supra pbatū

est).ipole est igit̄ q̄ ex eo aliqd fieri possit.
5 ¶Amplius in aia manifeste apparet va
riatio f̄m sciētiā ⁊ virtutē ⁊ eoꝝ opposita:
deus aūt est oīno inuariabilis.⁊ p̄ se.⁊ per
accidēs.nō igit̄ aia pōt eē de diuina suba.
6 ¶Itē(supra ostēsū est).q̄ deus est act⁹
purus in quo nulla potētialitas inuenitur:
in anima aūt humana inueniť ⁊ potētia ⁊
actus:est eniȝ in ea intellectus possibilis q
est potētia ad omnia intelligibilia:⁊ intelle
ctus agēs.(vt ex supradictis pȝ)nō est igi-
tur anima humana de natura diuina.
7 ¶Itē cū substantia diuina sit oīno ipar
tibilis:nō pōt aliqd substantie eius eē aia
nisi sit tota substātia eius.substātiā aūt di-
uinā est ipossibile eē nisi vnā.(vt supra ostē-
sum est).sequit̄ igit̄ q̄ omniū hominū sit
tantū anima vna quātū ad itellectū.(⁊ h⁹
supra iprobatū ē).nō est igit̄ aia de substā-
pria rō tia diuina.¶Videť aūt hec opinio ex tri
opi. per plici fōte pcessisse.¶Quidam.n. posuerūt
rōnes p̄ nullā substātiā incorporeā eē vn̄ nobilissi-
ce.ipro- muni corpoꝝ deū eē dicebāt siue hoc esset
bate. aer siue ignis siue quodcūqȝ aliud p̄ncipiū
ponebant ⁊ de nā hmōi corpis animā esse
dicebāt:nā omnes id qd̄ ponebāt p̄ncipiū
aie attribuebāt.(vt pȝ p̄ Aristo. in primo
de anima).⁊ sic sequebat̄ aiaȝ eē de sub-
stantia diuina.¶Et ex hac radice pulula
uit positio manichei q̄ estimauit deū eē q̄n
dam lucē corpeaȝ p̄ infinita spatia distēsā:
cui⁹ quandā pticulā hūanā aiaȝ eē dicebat
iprobaᵒ ¶Hec āt positio.(supra iprobata ē). per
hoc q̄ ostēsum est deū nō eē corpus.⁊ per
hoc qd̄ ostēsuȝ est animā humanā corpus
2ᵃratio. nō eē nec aliquā itellectualē subaȝ.¶Qui
dā vero posuerūt itellectū oīum hoīuȝ eē
vnum vel agētē tm̄:vel agētē ⁊ possibilē si-
mul.(sicut supra dictū est).⁊ q̄r quālibet
substātiā separatā antiq deū eē dicebāt:se
quebat̄ aiaȝ nostrā.i.intellectū quo intelli
gimus eē diuine nature:vn̄ ⁊ a q̄busdā no
stri tp̄is xp̄iane fidei pfessoribus ponētib⁹
intellectū agētē sepatū dictū est expsse q̄
iprobaᵒ itellect⁹ agēs sit de⁹.¶Hec āt positio de
vnitate itellect⁹ nr̄i sup̄ iprobata ē.¶Po
3ᵃratio. tuit āt ⁊ ipa silitudie aie nr̄e ad deū h̄ opio
nasci.Intelligere.n.qd̄ maxie estimat̄ ppri
um dei nulli sube in mūdo iferiori ꝯuenire
inueniť nisi hōi p̄p aiam:vn̄; videri potuit
aiam ad nāȝ diuinā ptinere:⁊ p̄sertiȝ apud
hoies in quoꝝ opionib⁹ erat firmatū q̄ aia
hois eēt imortalis.¶Adhuc ēt.coadiuua confirᵒ.
re videť.q̄ Gen.p̄mo postq̄ dictū ē.(Fa
ciamus hoieȝ ad imaginē ⁊ silitudinē no-
strā).subdit̄.(Formauit de⁹ hoieȝ de limo
terre:⁊ ispirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite)
Ex quo qdā accipe voluerūt q̄ aia sit de
nā diuina:q̄.n.in faciē alterius spirat.ideȝ
numero qd̄ in ip̄o erat in aliū emittit:⁊ sic
videť scriptura innuere q̄ aliqd diuinū a
deo in hominē ad ipsum viuificādū imissū
sit.¶Sed silitudo p̄dicta nō ostēdit ani- iprobaᵒ
mam hois esse aliqd substātie diuine cum
intelligendo defectū multipliciter patiat̄:
qd̄ de deo dici nō nō pōt. Vnde hec sili-
tudo magis est indicatiua cuiusdā impfe-
cte imaginis q̄ȝ alicui⁹ substātialitatis:qd̄
etiā scriptura innuit cū dicit ad imagineȝ
dei hominē factū:vnde ⁊ ispiratio predicta
pcessum vite a deo in hoiem f̄m quādaȝ
similitudinē demōstrat non f̄m vnitatem
substātie:ppter quod ⁊ in faciem spūs vite
diciť inspirat⁹:q̄r cū in hac p̄te corpis sint
pluriū sensuȝ organa scita in ipsa facie eui
dētius vita mōstratur.sic igit̄ de⁹ inspiras-
se in faciē hois spiraculū vite diciť:q̄r spiri
tum vite homini dedit nō cū ex sua substā
tia decidendo.nam qui ⁊ corporaliter insuf
flat in facieȝ alicuius:vnde vr̄ sumpta esse
metaphora:aerem in faciem eius impel-
lit.Non autem aliquam sue substantie p̄-
tem in ipsum emittit.

¶Q̄r anima humana non traducatur cuȝ
semine. 86.



Ex premissis autem ostendi potest:quod anima
humana non traducitur cuȝ
semine quasi per coitum se-
minata.¶Quorūcūqȝ.n.principioꝝ opa-
tiones nō p̄nt esse sine corpe nec eoꝝ initi-
um sine corpe eē pōt.sic.n.res hȝ esse sicut
⁊ operatur:cū vnūquodqȝ operat̄ inquātū
est ens:ecōtrario vero quorum principio-
rum operationes sine corpore sunt genera
tio eorum nō est per generationē corporis
operatio aūt aie nutritiue ⁊ sensitiue non
pōt esse sine corpe.(vt ex premissis patȝ).
Operatio aūt anime intellectiue nō fit per

organū corporeū.(vt supra habitū est). igitur aia nutritiua ꝛ sensitiua p generationē corporis generant: nō autē anima intellectiua: sed traductio seminis ad corpis generationē ordinat: igit aia nutritiua ꝛ sensitiua esse incipiunt per seminis traductionem: non autem intellectiua.

2 ¶ Adhuc si aia humana p traductionē seminis eē inciperet: hoc nō posset esse nisi dupliciter. ¶ Uno modo vt itelligeret eē in semine actu q̄si p accidēs diuisa ab aia generātis. sicut semē diuidit a corpe: vt videmus in aialibus anulosis q̄ decisa viuūt in qbus est aia vna in actu: ꝛ multe in potentia: diuiso aūt corpore aialis p̄dicti in q̄ libet pte viuēte icipit aia esse actu. ¶ Alio modo vt intelligat in semine eē vtus pductiua aie intellectiue: vt sic aia intellectiua ponatur eē in semine vtute: sed non actu.

¶ Primū autē hor est ipossibile duplici ratione. ¶ Primo: q: cū anima intellectiua sit pfectissima aiarum: ꝛ maxime virtutis: eius ppriū pfectibile est corpus habēs magnā diuersitatē in organis p q̄ possunt multiplices eius opationes expleri: vñ nō potest eē q fiat actu in semine deciso: quia nec etiā aie brutorū pfectorū p decisionem multiplicātur, put cōtingit in aialibus anulosis. ¶ Scdo q: cū intellectus qui est ppria ꝛ principalis vtus anime intellectiue nō sit alicuius ptis corpis actus: nō potest diuidi p accidēs sm corpis diuisione: vñ nec anima intellectiua. ¶ Secūdū etiā est ipossibile: virtus enī actiua que est in semine agit ad generationē animalis trāsmutādo corpus: nō.n. aliter agere pōt virtus q̄ est in mā: sed ois forma que incipit eē per transmutationē materie: habz eē a mā dependēs: trāsmutatio.n. materie reducit eā de potētia in actū: ꝛ sic determinat ad eē actu materie: qđ est p vnionē forme vnde si per hoc etiam incipiat esse forme simpliciter eē forme: nō erit nisi in hoc quod est vniri materie. ꝛ sic erit sm eē a mā dependens: si igitur anima humana pducat in esse p virtutē actiuā que est in semine: seqtur q eē suū sit depēdēs a mā sicut eē aliarum formarū mālium.(cuius cōtrariū supra ostēsum est). Nullo igitur mō anima intellectiua pducit in eē p seis traductōe3.

3 ¶ Amplius omnis forma que educit in esse p materie trāsmutatōe3 est forma educta de potētia materie: hoc.n. est mā3 trāsmutari de potētia in actu educi: anima āt intellectiua nō potest educi de potētia materie. (Jam.n. supra ostēsū3 est). q ipa anima intellectiua excedit totū posse materie cū hēat aliquā operationē absq3 mā. (vt supra ostēsum est). nō igitur anima intellectiua in eē educit per trāsmutatōe3 māe ꝛ sic neq3 p actionē vtutis que ē in semie.

4 ¶ Preterea nulla virtus actiua agit vltra suū genus: s3 anima intellectiua excedit totū genus corporū cū habeat opationem super omnia corpora eleuatā q̄ est intelligere nulla igit virtus corpea pōt pducere animam intellectiuā: s3 omnis actio virtutis que est in semine est p aliquā corporeā virtutē: agit.n. virtus formatiua mediāte triplici calore.s. ignis celi: ꝛ calore anime: nō igitur potest produci in eē anima intellectiua per virtutem que est in semine.

5 ¶ Preterea ridiculū est dicere aliquam intellectualē substantiā vel p diuisionē corporis diuidi: vel ēt ab aliqua virtute corporea pduci: s3 anima humana est quedā intellectualis substātia. (vt supra ostēsū est). nō igit potest dici q diuidat p diuisionē seminis neq3 q pducat in eē a virtute actiua q̄ est in semine: ꝛ sic nullo modo p seminis traductionē anima hūana incipit esse.

6 ¶ Preterea si generatio alicuius est cā q aliqd sit corruptio ei9 erit cā q illud esse desinat: corruptio autē corpis nō est cā q anima hūana eē desinat cū sit imortal.(vt supra ośñ ē). neq3 igit gñatio corpis ē cā q aia incipiat esse: sed traductio semis est causa ppria generationis corporis: nō est igit traductio seminis causa generationis anime in esse. ¶ Per hoc autē excluditur error. Apollinaris ꝛ sequatiū ei9 q dixerūt aias ab aialib9 gñari sic a corpib9 corpa. Error. erro.

¶ Q aninia humana producatur in eē a deo per creationem. 87.



Ex his autem que dicta sunt, ostēdi potest: q solus deus animā humanam in eē pducit. ¶ Oē enī qđ in eē pducitur vel generat p se: aut per

accidens vt creat. Anima aūt humana nō generat per se. cū nō sit ɔposita ex materia & forma. (vt supra ostēsum est). neqȝ generatur per accidēs. cū enim sit forma corporis generat per corporis generationē q̄ est ex virtute actiua seminis: qđ iprobatū est: cū ergo aīa humana de nouo eē incipiat. nō. n. est eterna nec preextitit corpori. (vt supra ostensum est). Relinquit q̄ creat in eē per creationē. (ostensum est aūt supra). q̄ solus deus potest creare. Solus igitur ipse animam humanam in esse producit.

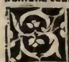
2 ¶ Amplius oē illud cuius subā nō est suum eē: hȝ sui eē auctorē. (vt supra ostensuȝ est). Anima aūt humana nō est suū eē: hoc enim solius dei est. Hȝ igit causam actiuā sui eē. Sȝ qđ per se hȝ eē: per se etiaȝ agit: qđ vero nō hȝ eē per se: sed solū cū alio nō per se fit: sed alio facto. sicut forma ignis fit igne generato. Anima aūt humana hoc hȝ ꝓpriū iter alias formas q̄ est in suo eē subsistēs & eē qđ est sibi ꝓpriū corpori cōmunicat. aīa igit per se hȝ suū fieri preter modum aliaꝝ formaꝝ q̄ fiunt p accidēs cōpositis factis: sed cū aīa humana nō habeat materiā partē sui: nō pōt fieri ex aliquo. sicut ex materia. Relinquit ergo q̄ ex nihilo fiat. & sic creatur: cū igitur creatio sit opus proprium dei. (vt supra ostensum est). sequitur q̄ a solo deo immediate creatur.

3 ¶ Adhuc eoꝝ que sunt vnius generis est idē modus prodeundi in eē. (vt supra probatū est). aīa aūt est de genere substantiaꝝ intellectualiū que nō pn̄t aliter intelligi ꝓdire in eē nisi p viā creatiōis. aīa igitur humana erit in esse per creationem adeo.

4 ¶ Itē quicquid producitur in esse ab aliquo agente: acquirit ab ipso vel aliquid qđ est principiū essendi in tali specie vel ipsum esse absolutū. Anima aūt nō potest sic produci in eē q̄ acquirat ei aliquid qđ sit principium eēndi. sicut contingit in rebus compositis ex mā & forma que generant p hoc q̄ acquirunt formā in actu. nō. n. hȝ anima aliquid in seipsa qđ sit sibi principiū eēndi cū sit substantia simplex. (vt supra ostensū est). Relinquit igit q̄ nō producat in eē ab aliquo agente: nisi per hoc q̄ consequit ab ipso eē absolute. ipsum aūt eē est proprius effectus primi & vlis agētis: secunda. n. agētia agunt per hoc q̄ imprimunt similitudines suarum formaruȝ in rebus factis que sunt forme factoꝝ. anima igit nō pōt ꝓduci in eē nisi a primo & vli agēte: qđ est deus.

5 ¶ Preterea finis rei respōdet principio eius. tunc enim res pfecta est cū ad primū principiū pringit vel p similitudinē vel quocūqȝ modo. finis aūt anime humane & vltima eius perfectio est: q̄ per cognitionem & amorē transcēdat totū ordinē creaturaruȝ & pringat ad primū principiū: qđ deus est: igitur ab eo hȝ proprie sue originis principium. ¶ Hoc et inuenire vr sacra scriptura. (Gen. primo). cū enim de instructione aliaꝝ aīalium loquens eoruȝ aīas aliis causis ascribat: vtpote cum dicit. (Producant aque reptile anime viuētis). & similiter de aliis ad hominē veniens aīam eius adeo creari ostēdit dicēs. (formauit deus hominem de limo terre: & inspirauit in faciem eius spiraculum vite). Per hoc autem excluditur error ponentium animas ab angelis esse creatas. Auc. s. scripta. Error.

¶ Rationes ad probandum quod anima humana causetur ex semine. 88.

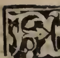


Sunt autem que dam que pmissis videtur eē aduersa. ¶ Cū. n. hō sit aīal inquantum hȝ aīam sensitiuā. ratio aūt aīalis vniuoce homini & aliis aīalibꝰ cōueniat: videt q̄ aīa sensitiua hoīs sit eiusdem generis cū aīabus alioꝝ aīalium: que aūt sunt vnius generis eundē modū habēt ꝓcedēdi in eē: aīa igit sensitiua hoīs sicut & alioꝝ aīalium p virtutē q̄ est in semine in eē ꝓcedit. est aūt idē fm substātiā aīa intellectiua & sensitiua in hoīe. (vt supra ostēsum est). videtur igitur q̄ etiam anima intellectiua p virtutem seminis ꝓducatur.

2 ¶ Preterea sicut docet Aristo. in lib. de generatōe aīalium. (prius tēpore est fetus aīal q̄ȝ hō). sed cū est aīal & nō hō: hȝ aīam sensitiuā & nō intellectiuā: quā qđe sensitiuā nō est dubiū ex vtute actiua seminis ꝓduci sicut & in ceteris aīalibus cōtingit: illa aūt met aīa sensitiua ē in potētia. vt sit intellectiua. sicut illud aīal est in potētia. vt sit aīal rōnale. Nisi forte dicat q̄ aīa intellectiua superueniēs sit alia suba. (qđ supra

m

improbatū est). videt q̄ substātia anime in tellectiue sit ex virtute que est in semine.
3 ¶ Jtē aīa cū sit forma corporis vnit̄ corpori scd̄m suū eē:sed ad ea q̄ sunt vnū scd̄z esse terminat̄ vna actio ⁊ vnius agentis. si enim sunt diuersa agētia. ⁊ p̄ cōsequēs diuerse actōes. sequet̄ q̄ sint facta diuersa secūdū eē: oꝫ vni⁹ agētis vnā actionē termi nari ad esse anime ⁊ corporis:constat autē q̄ corpus fit per actionem virtutis que est in semine:ergo ⁊ ab eadē est anima que est eius forma ⁊ nō ab agente separato.
4 ¶ Amplius hō generat sibi simile scd̄z spēm p̄ virtutē que est in semine deciso:eē aūt agēs imobiliter generat sibi simile in spē p̄ hoc q̄ causat formā generati a qua ē eius spēs. aīa igit̄ humana a qua est spēs hois producit̄ ex virtute qua est in semine.
Appollinaris 5 ¶ Jtē apollinaris sic argumētatur. Qui cūqꝫ dat ɔplemētū operi coopat̄ agēti. sed si aīe creantur adeo ipse dat cōplementuꝫ generationi puerorum:qui q̄nqꝫ ex adulteris nascuntur: ergo deus cooperatur adul teris. (quod sibi inconueniēs videtur).
rōnes ex Gre go. nisseno 6 ¶ Jnueniunt̄ aūt in libro qui Greg. nisseno inscribit̄ quedā rōnes ad hoc idē probandū. ¶ Argumētat̄ aūt sic. Ex aīa ⁊ corpore fit vnū qd̄ est hō viuus. si igitur aīa fi at prius q̄ꝫ corpus aut corpus prius q̄ꝫ aīa: idē erit prius ⁊ posterius seipso qd̄ videtur īpossibile:simul igit̄ fit corpus ⁊ aīa:sed corpus incipit fieri in decisiōe seminis:ergo ⁊ p̄ decisionē seminis aīa in eē producitur.
7 ¶ Adhuc iperfecta videt̄ eē opatio agentis q̄ nō totā rē in eē pducit:sed solū ei⁹ alterā partē. si igit̄:deus aīam in eē pducere t: corpus vero virtute seminis formaret̄ que duo sunt partes vnius. s. hois vtriusqꝫ opatio. s. dei ⁊ seminatiue virtutis impfecta videret̄. (qd̄ patet esse incōueniēs). ab vna igitur ⁊ eadem causa producitur anima ⁊ corpus hominis: constat aūt corpus hois produci veritate semis ergo ⁊ aīa.
8 ¶ Jteꝫ in oibus que generant̄ ex semine oēs partes rei generate simul ɔprehēdunt̄ virtute in semine. licet actu nō appareant: sicut videmus in tritico aut in quolibꝫ alio semine q̄ herba ⁊ culm⁹ ⁊ iternodia ⁊ fru ctus ⁊ ariste virtute ɔprehēdunt̄ in primo semine:⁊ postea protendit̄ semen ⁊ declara tur quadā cōueniētia nāli ad pfectionē nō assumēs aliquid extrinsecū. Cōstat autem aīam eē partē hois. in semine igit̄ hois vir tute cōtinet̄ anima humana. nō autem ex aliqua exteriori causa principium sumit.
9 ¶ Amplius eoꝝ quoꝝ inuenit̄ idē proces sus ⁊ terminus:oꝫ eē idē originis principium. sed in generatione hois idē processus corporis ⁊ aīe. ⁊ idē terminus inuenit̄:scd̄ꝫ enim q̄ figuratio ⁊ quantitas mēbroꝝ pro cedit ⁊ aīe opationes magis:ac magis ma nifestātur. nā prius apparet opatio aīe sen sitiue:⁊ tandē corpore cōpleto operatio ani me intellectiue:ergo idē est principiuꝫ anime ⁊ corporis: sed principium originis cor poris est per decisionem seminis:ergo est ⁊ principium originis anime.
10 ¶ Adhuc qd̄ cōfigurat̄ alicui ɔstituitur ex actiōe eius cui cōfigurat̄:sicut cera q̄ cō figurat̄ sigillo accipit hāc ɔfigurationeꝫ ex impressiōe sigilli: cōstat aūt corpus hois ⁊ cuiuslibet aialis eē pprie aīe cōfiguratū:ta lis est. n. organoꝝ dispositio q̄lis cōpetit ad opatiōes aīe p̄ eas exercēdas: corpus igit̄ format̄ ex actiōe aīe. (vñ etiā Aristo. dicit in. 2. de aīa). q̄ aīa ē efficiēs cā corporis:hoc aūt nō eēt nisi aīa eēt in semine:nā corpus p̄ virtutē q̄ est in semine ɔstituit̄. est igitur anima humana in semine hominis: ⁊ ita ex decisione seminis originem habet. tertio. cō. 36.
11 ¶ Jtē nihil viuit nisi p̄ aīam:semē autē est viuū:qd̄ pꝫ ex trib⁹. ¶ Primo qdē: q̄ a viuēte decidit̄. ¶ Scd̄o q̄ in semie appa ret calor vitalis ⁊ opatio vite q̄ sunt rei vi uentis idicia. ¶ Tertio q̄ semina plantaꝝ terre mādata nisi in se vitā haberēt: ex ter ra q̄ est exanimis nō possent calescere ad viuēdū:est igit̄ aīa in semine:⁊ sic ex decisio ne seminis vitā habet ⁊ originem capit.
12 ¶ Amplius si aīa nō est ante corpus. (vt ostēsum est). neqꝫ icipit eē cū seminis deci sione:seqt̄ q̄ prius formet̄ corpus. ⁊ postea ei īfundat̄ aīa de nouo creata. Sꝫ si hoc est veꝝ. seqt̄ vlteri⁹ q̄ aīa sit pp̄ corpus: qd̄. n. est pp̄ aliud iuenitur eo posteri⁹:sicut vesti mēta fiunt ppter hoiem:hoc aūt est falsuꝫ: nā magis est corpus ppter animā:finis. n. semper nobilior est:oportet igitur dicere q̄ anima simul cū decisione seminis oriatur.
¶ Solutio rationuꝫ premissaꝝ.



D faciliorem vero. p̄miſſaꝝ rōnū ſolutionē p̄mittēda ſūt q̄dā ad exponēdū ordinē ꝛ ꝓceſſū generationis humane ꝛ gn̄aliter aialis. ¶ Primo itaqꝫ ſciendū eſt falſā eē opinionē quorūdā dicētiū ꝙ opera vite q̄ apparēt in embrione ante vltimū ꝯplemētū nō ſunt ex aliqua anima vel virtute anime in eo exiſtēte: ſed ex aia matris. ¶ Si.n.hoc eēt verū iā embrio nō eēt animal: cū oē animal ex anima ꝛ corpore ꝯſtet: operatiōes etiā vite nō ꝓueniunt a principio actiuo extrinſeco: ſꝫ ab intranea virtute in quo p̄cipue a nō viuentibus viuentia videntur diſcerni quoꝝ eſt ꝓpriū mouere ſeipſa: qđ.n. nutritur aſſimilat ſibi nutrimētū. vñ oꝫ in nutrito eē virtutē nutritōis actiuā: cū agens ſibi ſimile agat. ꝛ multo eſt hoc manifeſtius in operibus ſenſus. nā videre ꝛ audire cōuenit alicui per virtutē aliquā in ipſo exiſtentē non in alio. vñ cū embrio inueniatur nutriri ante vltimū ꝯplementū. ꝛ etiā ſentire nō pōt hoc attribui anime matris. ¶ Nec tñ pōt dici ꝙ in ſemine ab ipſo p̄ncipio ſit anima ſm ſuā eſſentiā ꝯpletā: cuius tñ operatōes nō apparēt ꝓpter organoꝝ defectū. ¶ Nā cū anima vniatur corpori vt forma: non vnitur niſi corpori cuius eſt ꝓprie act⁹: eſt aūt aia act⁹ corporis organici: nō eſt igiť añ organizationē corporis in ſemīe aiā actu: ſꝫ ſolū potētia ſiue virtute. (vñ Ariſto. dicit in.2.de aia ꝙ ſemē ꝛ fructus ſic ſunt potētia vitā hñtia ꝙ abijciūt animā). i. anima carent: cū tñ id cui⁹ anima eſt actus ſit potētia vitā hñs: nō tñ abijciēs animā. ¶ Sequereť ēt ſi a principio aia eēt in ſemine ꝙ gn̄atio animalis eēt ſolū ꝑ deciſionē. ſicut eſt in aialibus anuloſis ꝙ ex vno ſiūt duo. ¶ Semē.n. ſi ſtatim cū eſt deciſuꝫ animā haberet: iā haberet formā ſubſtātialeꝫ: omnis autem generatio ſubſtantialis precedit formam ſubſtantialem non eam ſequitur. ſi que vero trāſmutatōes formam ſubſtantialeꝫ ſequunť. nō ordinātur ad eē generati: ſed ad bene eē ipſius: ſic igiť generatio animalis cōpleretur in ip̄a deciſione ſeminis. oēs āt trāſmutatōes ſequētes eēnt ad gn̄ationē impertinētes. ¶ Sꝫ adhuc magis eſt ridiculū. ſi hoc de aia rōnali dicatur: tum quia impoſſibile eſt vt diuidatur ſm diuiſionē corporis ad hoc vt in deciſo ſemine eſſe poſſet: tū qꝛ ſeq̄retur ꝙ in oibus pollutionibus ex quibus cōceptus nō ſequiť: nihilominus rōnales aie multiplicarentur. ¶ Neqꝫ etiā dici pōt, quod quidā dicūt: ꝙ ſi a pricipio deciſiōis in ſemine nō ſit aia actu: ſed virtute ꝓpter deficientiā organorū: tamē ipſamet virtutē ſeminis qđ eſt corp⁹ organizabile ꝛ ſi nō organizatū: eē ꝓportionaliter ſemini aiam in potētia ſꝫ nō actu. ¶ Et quia vita plāte pauciora requirit organa q̄ꝫ vita aialis prio ſemine ſufficienter ad vitā plāte organizato ipaꝫ p̄dictā virtutē fieri aiam vegetabilē. Deinde organis magis perfectis ꝛ multiplicatis eandē ꝑduci vt ſit anima ſenſitiua. Vlterius aūt forma organorū ꝑfecta eādem aiaꝫ fieri rationalē: nō q̄dem ꝑ actionē virtutis ſeminis: ſed ex influxu exterioris agentis: ꝓpter quod ſuſpicanť. (Ariſto. dixiſſe intellectum ab extrinſeco eſſe in libro de generatione aialiū). ¶ Secūdū.n. hāc poſitionē ſequereť ꝙ aliqua virtus eadē nūero nūc eſſet aia vegetabilis tantū: ꝛ poſtmodū aia ſenſitiua: ꝛ ſic ipſa forma ſubſtātialis cōtinue magis ac magis ꝑficereť. ¶ Et vlterius ſequereť ꝙ nō ſimul: ſꝫ ſucceſſiue educeretur forma ſubſtātialis de potētia in actū. ¶ Et vlteri⁹ ꝙ generatio eſſet motus cōtinu⁹ ſicut ꝛ alteratio: q̄ oia ſūt impoſſibilia in nā. ¶ Sequereť ēt adhuc mai⁹ incōueniēs. ſ. ꝙ aia rōnalis eēt mortalis. ¶ Nihil.n. formaliter alicui rei corruptibili adueniēs facit ipm eſſe incorruptibile ꝑ nāꝫ: alias corruptibile mutaretur in icorruptibile: quod eſt impoſſibile: cū differant ſꝫ gen⁹. (vt dicit in.x.metaph). ſubſtātia aūt aie ſenſibilis cū ponať eſſe ꝑ accñs generata a corpe generato in ꝓceſſu predicto: de neceſſitate eſt corruptibilis ad corruptiōeꝫ corporis. Si igitur ipſamet ſit rationalis quodā lumine intrinſec⁹ iducto quod formaliter ſe habet ad ipſam. eſt.n. ſenſitiuū: potentia intellectiuum de neceſſitate: ſequitur ꝙ anima rationalis corpore corruptio corrumpitur: quod eſt impoſſibile. (vt ſupra probatum eſt). ꝛ fides catholica docet. ¶ Nō igitur ipſamet virtus que cum ſemine deciditur

p̄miſſū p^m deſtruēs q̄dā falſā opi.

p̄miſſū 2^m deſtruens aliā cōcluſionē falſam

tertu. cō.10.

p̄miſſū 3^m deſtruens aliam opi. falſam

incōueniētia q̄ ſecūtur pōnem predi.

tertu. cō.26.

Con⁹ vera.

⁊ dicit̃ formatiua est aīa:neq3 in ꝓcessu ge
neratiōis fit aīa:sed cū ipsa fundet̃ sicut in
proprio subiecto in spiritu:cuius est semen
contentiuū:sicut quoddā spumosū operat̃
formationē corporis prout agit ex vi aīe pa
tris.cui attribuit̃ generatio sicut principali
generanti: nō ex vi aīe concepti etiā postq̄
aīa inest:nō.n. conceptū generat seipsum:
sed generatur a patre.¶ Et hoc patet di-
scurrenti ꝑ singulas virtutes aīe. Nō eni3
pōt attribui aīe embrionis rōne virtutis
generatiue.Tum q2 vis generatiua nō h3
suam operationē nisi cōpleto opere nutriti
ue ⁊ augmentatiue que ei deseruiunt:cum
generare sit iam ꝑfecti.Tum q2 opus ge-
neratiue nō ordinat̃ ad perfectionē ipsi⁹ in
diuidui.sed ad speciei cōseruationē. Nec ēt
pōt attribui virtuti nutritiue cui⁹ opus est
assimilare nutrimentū nutrito.qd̓ hic non
apparet:nō enim nutrimentū in ꝓcessu for
mationis trahitur in similitudinē preexistē
tis:sed perducitur ad perfectionē formam
⁊ viciniorē similitudini patris. Similiter
nec augmentatiue ad quā nō pertinet mu-
tatio ſm formā: sed solum ſm quantitatē.
de sensitiua aūt ⁊ intellectiua p3. qd̓ nō h3
aliquod opus formationi tali appropriatū.
Relinquit̃ igit̃ ꝙ formatio corporis preci-
pue quātū ad primas ⁊ principales partes
nō ē ab aīa genita:nec a virtute formatiua
agente ex vi eius:sed agente ex vi aīe gene-
ratiue patris. Cuius opus est facere simile
generanti scd̓m speciem. hec igitur vis for
matiua eadē manet in spiritu predicto a ꝑn
cipio formationis vsq3 in finē:species tamē
formati nō manet eadē.nā primo hab3 for
mam seminis:postea sanguinis: ⁊ sic inde
quousq3 veniat ad vltimū cōplementū.Li
cet enim generatio simpliciū corpoꝝ nō ꝓ
cedat scd̓m ordinē:eo ꝙ quodlibet eoꝝ h3
formā immediatā māe prime. In genera-
tione tñ corpoꝝ alioꝝ o3 eē generationū or
dinē ꝓpter multas formas intermedias in
ter primā formā elementi ⁊ vltimam for-
mam ad quā generatio ordinat̃. ⁊ ideo sūt
multe generatiōes ⁊ corruptiones sese con-
rēonet̃ sequentes. ¶ Nec est inconueniens si ali-
icōueni quid itermedioꝝ generat̃.⁊ statim postmo
ens ap- du3 interrūpit̃.q2 inter media nō habēt spe
parens ciem cōpletā:sed sunt vt in via ad speciem:
⁊ ideo nō generant̃ vt ꝑmaneāt:sed vt ꝑ ea
ad vltimum generatu3 perueniat̃. ¶ Nec ad aliō
est mirum si tota generatiōis trāsmutatio appa-
nō est cōtinua:sed sunt multe generatiōes rēs icō
itermedie:quia hoc etiam accidit in alte- ueniens
ratione ⁊ augmēto:nō eñi est tota altera-
tio ꝯtinua:neq3 totū augmētum:sed solu3
motus localis est vere cōtinuus.(vt patet textu.
in.8.phisicorum). quanto igitur aliqua for cō.64.
ma est nobilior ⁊ magis distās a forma ele ⁊ infra
menti:tanto oportet esse plures formas in-
termedias quib⁹ gradatim ad formā vlti-
mā veniat̃.⁊ ꝑ cōsequēs plures generatio
nes medias.⁊ ideo in generatiōe aīalis ⁊
hoīs in qbus est forma ꝑfectissima:sūt plu
rime forme ⁊ generationes itermedie.⁊ ꝑ
cōsequēs corruptiōes:q2 generatio vnius
est corruptio alteri⁹.Anima igit̃ vegetabi-
lis que prio inest cū embrio viuit vita plan
te corrūpitur:⁊ succedit aīa ꝑfectior que est
nutritiua ⁊ sensitiua simul:⁊ tūc embrio vi
uit vita aīalis.hac aute3 corrupta succedit
aīa rōnalis ab extrinseco immissa licet pre
cedentes fuerint virtute seminis. ¶ His
igit̃ visis facile est respondere ad obiecta. forma-
¶ Quod.n.prio obijcit̃ oportere aīam sen lis sl̓o
sitiuā eādē modū originis in hoīe ⁊ in bru ad pᵃᵐ
tis habere ex eo ꝙ aīal de eis vniuoce ꝑdi rōnem
catur.¶ Dicim⁹ hoc necessariū nō eē.⁊ si ꝑce.ca.
.n.aīa sensitiua in hoīe ⁊ bruto cōueniāt ſ3
generis rōnē:differūt tñ spē sicut ⁊ ea quo
rū sūt forme:sicut.n.aīal qd̓ est homo ab
alijs aīalibus spē differt ꝑ hoc qd̓ ē rōna-
le:ita aīa sensitiua hoīs ab aīa sensitiua bru
ti spē differt ꝑ hoc ꝙ est ēt itellectiua.Aīa
igit̃ in bruto habet id quod est sensitiuū tā
tum:⁊ ꝑ cōsequēs nec eē nec ei⁹ opatio su-
pra corpus eleuat̃.vñ o3 ꝙ simul cū gñatio
ne corꝑis generet̃.⁊ cū corruptiōe corrūpat̃.
Anima autē sensitiua in homine cum ha-
beat supra sensitiuam naturam vim intel-
lectiuā ex qua oportet ꝙ ipsa substātia aī-
me sit secundū esse ⁊ operationē supra cor
pus eleuata:neq3 ꝑ generatione3 corporis
generatur:neq3 ꝑ eius corruptionem cor-
rūpitur.Diuersus ergo modus originis in
animabus predictis nō est ex parte sensiti-
ui ex quo sumitur rō generis: sed ex parte
itellectiui ex quo sumit̃ differentia speciei.
vnde nō potest cōcludi diuersitas generis:

ad 2um sed sola diuersitas spēi. ¶ Quod vero secūdo obijcit̄ conceptū prius eē aial q̄ hoiem: non ostēdit rōnalē aiam cū semine ꝓpagari. nā aia sensitiua p quā aial erat nō manet. sed ei succedit aia q̄ est simul sensitiua ꝛ intellectiua ex q̄ est aial ꝛ hō simul. (vt ex dictis
ad 3um p3). ¶ Qd̄ vero tertio obijcit̄. diuersoꝝ agētiū actōes nō terminari ad vnū factū: itelligendū de diuersis agētibꝰ nō ordinatis. Si. n. ordinata sunt adinuicē oꝫ eoꝝ eē vnū effectū. nā cā agens prima agit in effectuꝫ cause scd̄e agentis vehementius: q̄ etiam ipsa cā scd̄a: vnde videmus ꝙ effectus qui per instrumentum agit a principali agente magis proprie attribuit̄ principali agēti q̄ instrumento: ꝯtingit aūt q̄nqꝫ ꝙ actio principalis agentis pertingit ad aliquid in operato ad qd̄ nō pertingit actio instrumenti: sicut vis vegetatiua ad spēm carnis perducit ad quā nō pōt pducere calor ignis qui est eius instrumentū: lꝫ operat̄ disponendo ad eā resoluēdo ꝛ ꝯsumendo: cū igitur ois virtus nature actiua ꝯparetur ad deum: sicut instrumētū ad primū ꝛ p̄ncipale agēs: nihil ꝓhibet in vno ꝛ eodē generato qd̄ est hō actionē nature ad aliquid hominis terminari ꝛ nō ad totū qd̄ fit actōe dei: corpꝰ igit̄ hominis format̄ simul ꝛ virtute dei q̄si principalis agentis ꝛ primi. ꝛ etiā virtute seminis quasi agentis scd̄i. sed actio dei
ad 4um ꝓducit aiam humanā quā virtus seminis ꝓducere nō pōt: sed disponit ad eā. ¶ Vnde p3 solutio ad quartū. Sic enim hō sibi simile in specie generat inquantū virtus seminis eius dispositiue opatur ad vltimaꝫ
ad 5um formā ex q̄ hō spēꝫ sortit̄. ¶ Deū vero adulteris cooperari in actōe nature: nihil est incōueniens: nō enim nā adulteroꝝ mala est sed voluntas. actio autē q̄ est ex virtute seminis ipsoꝝ est nālis nō voluntaria. vñ nō est incōueniens si deus illi opatiōi coopat̄
ad 6um vltimā pfectionē inducēdo. ¶ Qd̄ vero. 6. obijcitur p3 ꝙ nō de necessitate concludit. ¶ Et si. n. dicat̄ ꝙ corpus hois formetur prius q̄ aia creetur aut ecōuerso. nō sequitur ꝙ idē hō sit prior seipso: nō. n. hō est suū corpus: neqꝫ sua aia: sequitur aūt ꝙ aliq̄ pars eius sit altera prior: qd̄ nō est incōueniens. nā mā tēpore est prior forma: materiā dico sm ꝙ est in potentia ad formā nō sm qd̄ actu est per formā pfecta: sic. n. est simul cū forma: corpus igit̄ humanū sm ꝙ est in potentia ad aiam. vtpote cū nōdū h3 aiaꝫ est prius tpe q̄ aia. tūc aūt nō est humanum actu: sed potētia tantū. cū vero est humanū actu quasi p aiam humanā pfectū non est prius: neqꝫ posterius aia. sed simul cum ea.
¶ Neqꝫ ēt sequit̄ si aia ex virtute seminis ad 7um nō ꝓducit̄: sed solū corpus ꝙ sit ipfecta opatio tā dei q̄ nature. (vt septima rō ꝓcedebat). virtute. n. dei vtrūqꝫ fit ꝛ corpꝰ ꝛ aia: licet formatio corporis fit ab eo mediante virtute seminis nāli: aiam aūt imediate ꝓducat. ¶ Neqꝫ ēt sequitur ꝙ actio virtutis seminis fit ipfecta. cū perficiat hoc ad qd̄ est. ¶ Sciēdū ēt in semine virtute con ad 8um tineri oia illa q̄ virtutē corporeā non excedunt. sicut fenū culmus internodia. ꝛ filia ex quo ꝯcludi non pōt ꝙ id hois qd̄ totaꝫ virtutē corporeā excedit in semine virtute contineat̄. (vt octaua ratio concludebat).
¶ Qd̄ aūt operationes aie videntur perfi- ad 9um cere in ꝓcessu gn̄ationis hūane: sicut ꝓficiunt corporis partes: non ōndit aiam humanā ꝛ corpus idē principiū hr̄e. sicut nona ratio ꝓcedebat. sed ōndit ꝙ dispositio partiū corporis est necessaria ad aie operationeꝫ.
¶ Qd̄ aūt decimo obijcitur corpus aie cō ad decimam figurari ꝛ ob hoc aiam sibi corpus simile p parare partim qdē est verū. partim auteꝫ falsum: si enim itelligat̄ de aia generantis est veꝝ qd̄ dicit̄. falsū aūt si itelligat̄ de aia generati: non. n. virtute aie generati formatur corpus q̄tū ad primas ꝛ p̄cipuas partes. sed virtute aie generantis. (vt supra ꝓbatū est). silr ēt ois mā sue forme configuratur. non tñ hec configuratio fit ex actione generati: sed ex actione forme generātis.
¶ Qd̄ aūt vndecimo obijcit̄ de seminis vi- ad vndecimam ta in p̄ncipio decisionis: p3 qdē ex dictis rō eē viuā nisi in poᵃ. vñ tūc aiam actu nō h3 sed virtute: in ꝓcessu aūt gn̄ationis h3 aiaꝫ vegetabilē ꝛ sensibilē ex virtute seminis q̄ nō manēt: sed trāseunt aia rōnali succedente. ¶ Neqꝫ ēt si formatio corporis aiaꝫ humanaꝫ p̄cedit: sequit̄ ꝙ aia sit pp corpus. ad duodecimā (vt duodecima rō inferebat). est. n. aliquid ꝓpter alteꝝ dupl̄r. ¶ Vno mō pp eiꝰ operation̄: siue ꝯseruationē vel quicquid hmōi est qd̄ sequit̄ ad eē: ꝛ hmōi sunt posteriora

eo ꝓpter quod sunt sicut vestimenta sunt
propter hominē ⁊ instrumenta ꝓpter arti
ficem.¶ Alio modo est aliquid ꝓpter al-
terum.i.propter esse eius:⁊ sic quod est ꝓ
pter alterū est prius tēpore:⁊ natura poste
rius.hoc autē modo corpus est ꝓpter ani
mam:sicut etiam omnis materia propter
formā.secus aūt esset si ex anima ⁊ corpo-
re nō fieret vnū secūdū esse sicut dicūt qui
ponūt animaʒ non esse corporis formam .
¶ Q̄ꝫ nulli alij corpi nisi humano vnit̄ sub
stantia intellectualis vt forma. 90.



Uia vero ostē-
suʒ est
substantiā aliquā itellectua-
leʒ vniri corpori vt forma.s.
aiam humanā :ingrendūʒ re
stat vtrū alicui alteri corpori aliqua substā
tia itellectualis vt forma vniat̄.¶ Et qui-
dē de corporib⁹ celestibus ꝙ sint animata
pñti li° aia itellectiuali.(supi⁹ est oñsuʒ qd de hoc
ca°.70. Aristo.senserit:⁊ ꝙ Aug.hoc sub dubio de
reliqt).vñ pñs igsitio circa corpa elemēta
ria versari debet.Q̄ꝫ āt nulli corpi elemē-
tari substātia itellectualis vniat̄ vt forma
nisi hūano: euidēter appet.¶ Si.n.alteri
corpi vniat̄: aut vnit̄ corpi mixto: aut sim
plici. Non aūt pōt vniri corpori mixto:qꝛ
oporteret illud corp⁹ maxie eē eq̄lis cōple-
xionis ſm suū gen⁹ iter cetera corpa mi-
xta:cū videam⁹ corpora mixta tāto nobilio
res formas hr̄e: q̄to magis ad tēperamē
tuʒ cōmixtiōis pueniūt:⁊ sic qd hʒ formā
nobilissimā vtpote substātiā itellectualē si
sit corp⁹ mixtū oʒ eē tēperatissimū. Vñ ēt
videm⁹ ꝙ mollicies carnis ⁊ bonitas tact⁹
q̄ eq̄litatis cōplexiōis demōstrāt sūt signa
boni itellectus:cōplexio aūt maxie equalis
est cōplexio corporis hūani:opʒ igit̄ si sub-
stātia itellectualis vniat̄ alicui corpori mi-
xto ꝙ illud sit eiusdē nāe cū corpore huma
no:forma etiā ei⁹ eēt eiusdē nāe cū aia hu-
mana si esset substātia itellectualis:nō igit̄
esset differētia secūdū speciē iter illud aial
⁊ hominē.¶ Similiter autem neqꝫ corpo
ri simplici puta aeri aut aque aut igni aut
terre vniri potest substantia intellectualis
vt forma. Vnūquodqꝫ enim horū corpo-
rum est simile in toto ⁊ partib⁹:eiusdē eni
nature ⁊ speciei est pars aeris ⁊ totus aer
etenim eundē motū hʒ:⁊ siīr de alijs:siīb⁹
aūt motoribus siles forme debent̄:si igitur
aliqua pars alicuius dictoꝝ corpoꝝ sit aia
ta aia intellectuali puta aeris: totus aer ⁊
oēs partes eius eadē rōne erūt aiata.hoc
aūt manifeste appet eē falsū. nā nulla opa-
tio vite appet in partib⁹ aeris vel alioꝝ sim
pliciū corpoꝝ.nō igit̄ alicui parti aeris vel
siliū corpoꝝ subā itellectual̄ vnit̄ vt forma.
2 ¶ Adhuc si alicui simpliciū corpoꝝ vnit̄
aliqua subā intellectualis vt forma. aut ha
bebit intellectū tm̄.aut habebit alias poten
tias. vtpote q̄ ptinent ad partē sensitiuam.
aut nutritiuā.sicut est in hoie. Si aūt hʒ in
tellectū tm̄. frustra vnit̄ corpori:ois.n. for-
ma corporis hʒ aliquā propriā opationē p
corpus.intellectus aūt hʒ aliquā opationē
ad corpus ptinentē. nisi ſm ꝙ mouet cor-
pus. intelligere.n.ipsum nō est opatio que
per organū corporis exerceat̄. ⁊ eadē rōne.
nec velle:eltorum ēt motus sunt a mouen-
tibus nālibus.s.a generātibus ⁊ nō mouet
seipsa.vñ nō opʒ ꝙ propter eoꝝ motū sint
aiata. Si aūt hʒ subā intellectualis q̄ poni
tur vniri elemento aut parti eius alias aie
partes cū partes ille sint partes aliquoruʒ
organoꝝ:oportebit in corpore elemēti inue
nire diuersitatē organoꝝ.qd repugnat sim
plicitati ipsius. nō igit̄ subā intellectualis
pōt vniri. vt forma alicui elto aut parti ei⁹.
3 ¶ Amplius q̄to aliqd corpus est ꝓping
us māe pme:tāto est ignobilius.vtpote ma
gis in potētia exn̄s ⁊ minus in actu ꝯple-
to.elemēta aūt ipsa sunt ꝓpinquiora mate
rie prie q̄ corpora mixta:cū ⁊ ipsa sint mi-
xtoꝝ corpoꝝ mā prima.sunt igit̄ elemētoꝝ
corpora ignobilia ſm suā spēm corporibus
mixtis.cū igit̄ nobilioris corporis sit nobili
or forma:ipossibile est ꝙ nobilissima forma
q̄ est aīa itellectiua:sit vnita corpib⁹ eltorū.
4 ¶ Itē si corpora eltoꝝ aut aliq̄ partes
eoꝝ eēnt aiata nobilissimis aiabus q̄ sunt
aie intellectiue:oporteret ꝙ q̄to aliqua cor
pora eēnt viciniora elemētis eēnt ꝓpingo-
ra ad vitā. hoc aūt nō apparet. sed magis
cōtrariū.nā plante minus habēt de vita q̄
aialia.cū tñ sint ꝓpinquiores terre.⁊ mine
ralia que sunt adhuc propinquiora nihil ha
bent de vita nō igitur substātia intellectua
lis vnit̄ alicui elto vel parti eius. vt forma.

5 ℭ Adhuc oium mouētiū corruptibilium
vita p excellētiā cōtrarietatis corrūpit. nā
aialia ꝛ plante mortificātur ab excellēti ca
lido ꝛ frigido hūido aut ficco. in corporib⁹
aūt elemētorū sunt pcipue excellētie harū
cōtrarietatū. nō igr̄ est possibile ꝙ in eis sit
vita: impossibile est igit ꝙ substantia intel-
lectiua vniatur eis. vt forma.
6 ℭ Amplius elementa ꝛ si fm totū sint in
corruptibilia: tñ singule partes sūt corrupti
biles vtpote cōtrarietatē hñtes. Si igitur
alique partes elemētoꝝ habeāt sibi vnitas
substātias cognoscētes. marie videt ꝙ assi
gnetur eis vis discretiua corrūpētiū q̄ quī
dē est sensus tactus q est discretiuus calidi
ꝛ frigidi ꝛ silium cōtrarietatū. ppter qd̄ ēt
quasi necessarius ad pseruationē a corru-
ptione oibus aialibus inest. hunc aūt sen-
sum ipossibile est inesse corpori simplici: cū
oporteat organū tactus nō hr̄e actu cōtra-
rietates. sed potentia qd̄ cōtingit solum in
mirtis tēpatis: nō igit est possibile aliquas
partes eltoꝝ eē aiatas aia cognoscitiua.
7 ℭ Itē oē corpus viuens aliquo mō fm
aiam localr mouet. nā corpora celestia. si
tñ sint aiata mouēntur circulariter: aialia p
fecta motu pgressiuo: ostrea aūt motu di-
latatōis ꝛ cōstrictōis. plante aūt motu au-
gmēti ꝛ decremēti qui sunt aliq̄ mō locū.
Sz in elemētis nō apparet aliquis motus
qui fit ab aia. sed solū motus nālis. nō sunt
R° igit̄ corpora viuētia. ⸿ Si aūt dicat ꝙ
tacita suba intellectualis ꝛ si nō vniat corpori ele
mēti aut parti eius vt forma. vnit tñ ei vt
Impu- motor. ⸿ Primū qdē in aere hoc dici im
gnatio possibile est: cū. n. pars aeris nō sit p scipsā
terminabilis: nō pōt aliq̄ pars eius deter-
minata motum proprium hr̄e pp quē sibi
substantia intellectualis vniatur.
2 ℭ Preterea si aliqua suba intellectualis
vnit alicui corpori nāliter. sicut motor pro-
prio mobili: oz virtutē motiuā illius substā
tie limitari ad corpus mobile cui nālr vnit
nā cuiuslibet motoris proprij virtus nō ex
cedit in mouēdo propriū mobile. ridiculū
aūt videt dicere ꝙ virtus alicuius sube in
tellectualis nō excedat in mouēdo aliquā
determinatā partē alicuius elementi: aut
aliqd̄ corpus mirtū. nō videt igit dicendū
ꝙ aliqua suba itellectualis vniat alicui cor
pori elementari naturaliter vt motor nisi
sibi etiam vniatur. vt forma.
3 ℭ Itē mot⁹ corporis eltaris pōt ex alijs
principijs causari q̄z ex suba intellectuali:
supfluū igit eēt ppter hmōi motus nāliter
substātias intellectuales corporibus eltari-
bus vniri. ⸿ Per hoc aūt excludit error ꝛ Exclu-
opinio Apulei ꝛ q̄rūdā platonicoꝝ q dixe- erro.
runt demonia eē aialia corpore aerea mē-
te rōnabilia: aio passiua: tpe eterna. ⸿ Et
quorūdā gentiliū ponentiū elta eē anima-
ta. vnde in eis cultū diuinum instituebant.
⸿ Excludit etiā opinio dicentiū angelos ꝛ
demones habere corpora nāliter sibi vnita
de nā superioꝝ vel inferiorum elementoꝝ.
ℭ Q2 sunt alique substantie intellectuales
corporibus non vnite. 91.

Ex premissis autē ostendi pōt eē aliquas substā
tias intellectuales corporib⁹
penitus nō vnitas. (ostensū
est. n. supra). corporibus corruptis intelle-
ctus substātiā q̄si ppetuā remanere. ꝛ si qui
dem suba intellectus q̄ remanet sit vna om
niū. (sicut quidā dicūt). de necessitate cō
sequitur eam esse secundum suū esse a cor-
pore separatam. ꝛ sic habet propositum ꝙ
substantia intellectualis aliqua sine corpo-
re subsistat. Si autem plures aie intellecti
ue remaneant corporibus destructis: cōue
niet aliquibus substātijs intellectualibus
absqz corpore subsistere. psertim cū ostēsū
sit ꝙ aie nō trāseāt de corpe ad corpus: cō
uenit aūt aiab⁹ eē a corporib⁹ separatas per
accidēs: cū nāliter sint forme corpoꝝ: eo au
tē qd̄ est p accidens: opz prius eē id qd̄ est
per se. sunt igitur alique substantie intelle-
ctuales animabus secundum nām priores
quibus p se inest sine corporib⁹ subsistere.
2 ℭ Amplius oē qd̄ est de rōne generis: oz
de rōne speciei esse. sunt aūt quedā q̄ sunt
de rōne speciei: nō aūt de rōne generis. si-
cut rōnale est de rōne hois. non aūt de ra-
tione animalis. quicquid aūt est de ratiōe
speciei. nō aūt de rōne generis. nō est neces
se omnibus specieb⁹ generis inesse. multe
enim spēs sunt irrōnaliū animaliū: substā
tie āt itellectuali fz suū gen⁹ cōuenit ꝙ sit p
se subsistēs cū hēat p se operationē. (sicut su

perius est ostensum). de rone aut rei per se subsistentis no est q alteri vniaf.no e igitur de rone substantie intellectualis sm suum gen9 q sit corpori vnita. t si sit boc de rone alicuius intellectualis substantie que est anima:sunt igitur alique substantie intellectuales corporibus non vnite.

3 ¶ Adbuc natura superior in suo infimo contingit naturā inferiorē in eius supmo. natura aūt intellectualis est supior corpora li.contingit aūt eā sm aliquā partē sui que est aia itellectiua.oz igr q sicut corpus perfectū per aiaz intellectiuā est supremū in genere corporū:ita aia intellectiua qui vnif corpori sit infima in genere substātiarū intellectualium.sunt igitur alique substantie intellectuales.non vnite corporibus superiores secundum nature ordinem anima.

4 ¶ Itē si est aliqd imperfectū in aliquo gñe inuenif ante illud sm nature ordinē aliqd in genere illo perfectū. perfectū.n. natura prius est imperfecto.forme aūt que sunt in materijs sunt actus imperfecti.qz non babent esse cōpletum.sunt igitur alique forme que sūt actus ɔpleti per se subsistētes t speciem cōpletaz babentes. omnis aūt forma per se subsistens absqz materia est substantia intellectualis. immunitas aūt materie confert esse intelligibile.(vt ex pmissis pz). sunt ergo alique substātie intellectuales corporibus nō vnite.oē aūt corpus mā3 bz.

5 ¶ Amplius suba pōt eē sine qtitate:licet qtitas sine suba eē nō possit. suba.n.aliorū gnez p9 est tpe rone t cognitione: 53 nulla suba corporea est sine qtitate. pōt igif gdā eē in gñe sube oino absqz corpore.oēs aūt nāe possibiles in rez ordine inueniunf.aliter enim eēt vniuersū iperfectū.in sempiternis ēt nō differt eē t posse. sunt igif aliq substātie absqz corporibus subsistētes post primā subaz q̄ deus est.q nō est in gñe. (vt supra ostensū est).t supra aiam q̄ est corpi vnita.

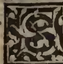
6 ¶ Adbuc si ex aliqb9 duob9inuenif aliqd cōpositū t alterū eoz inuenif p se q est min9 pfectū t alterū qd est mai9pfectū:t min9 reliquo idigēs p se inuenif:inuenif aūt aliq suba cōposita ex suba itellectuali t corpore. (vt ex pmissis pz).corp9 aūt inuenif p se.sicut pz in oib9corporib9inaiatis:multo igif fortius inueniunf sube itellectuales corpib9nō vnite.

7 ¶ Item substantiā rei opz esse pportionatam sue operatiōi:qz operatio est actus t bonū substantie operantis:sed intelligere est ppria operatio substantie intellectualis:opz igif substantiā intellectualē talē esse que cōpetat predicte operationi: itelligere aūt cum sit operatio per organū corporeū non exercita nō indiget corpore nisi inquātum intelligibilia sumuntur a sensibilib9: b autē est iperfectus modus itelligēdi: perfectus eni modus intelligendi est vt intelliganf ea que sunt sm nām suā itelligibilia. Qz autē nō itelliganf nisi ea que sunt sm se itelligibilia:sed fiunt intelligibilia per intellectū est iperfectus modus itelligendi:ss igif ante oē iperfectū opz esse perfectū aliquid in genere illo:opz q ante aias bumanas que intelligunt accipiendo a fantasmatibus sint alique intellectuales substantie intelligentes ea que sunt sm se itelligibilia nō accipiētes cognitionē a sēsibilib9 ac per boc oino a corporib9 sm suā nāz separate.

8 ¶ Preterea.(Aristo.argumentaf sic in xi.metaph.). Motū ɔtinuū regularē t q̄s tū in se est indeficientē:opz esse a motore q nō mouef neqz per se neqz per accñs.(vt supra est pbatū).plres etiā mot9 oz esse a pluribus motoribus.motus āt celi est cōtinuus regularis t q̄tū in se ē: ideficiēs est: t pter pmū motū sūt mlti tales motus in celo sicē p ɔsideratōes astrologoz pbaf:oz igif eē plures motores q nō moueāf neqz p se neqz p accñs.nullū āt corp9 mouet nisi motū.(vt pbatū est).motor āt icorpeus vnit9 corpi mouef p accñs ad motū corporis sicē pz de aia:oz igif eē plures motores q neqz sint corpora neqz corpib9 vniti motus āt celestes sunt ab aliq itellectu.(vt supra pbatuz est).sunt igif plures substātie itellectuales corporibus nō vnite. ¶ His aūt concordat snia Diony.4.ca. de diui. noib9 dicētis de angelis q sicut immāles t icorpei itelligunf. ¶ Per boc aūt exclu dif error saduceoz q dicebāt spiritū nō eē. ¶ Et positio antiquoz nāliu3 q dicebant oēm substātiā corporeā eē. ¶ Positio ēt Origenis q dixit q nulla suba post trinitatē diuinā absqz corpe pōt subsistere. ¶ Et oium alioz ponētiū oēs angelos bonos t malos babere corpora nāliter sibi vnita.

vel.12. tertu. cō.43. Diony. Exclu9 erro.

¶ De multitudine substantiarum separatarum. 92.

opi. Ari. Ciendum est
autem q̄ Aristo. ꝓbare niti
tur nō solū esse aliquas sub-
stātias intellectuales absq̄
corpe: sz etiā q̄ sūt eiusdē nūeri cuiꝰ sūt mo
tus dep̄hēsi in celo neq̄ plures neq̄ pau
ciores. ¶ Probat. n. q̄ nō sunt aliq̄ motꝰ
tex. cō. in celo q̄ a nobis dep̄hēdi nō possūt p̄ hoc
48. q̄ oīs motus q̄ est in celo est ꝓpter motū
alicuiꝰ stelle q̄ sēsibilis est: orbes. n. deferūt
stellas: motꝰ āt deferētis ē p̄p motū delati.
2 ¶ Item ꝓbat q̄ nō sūt aliqui substātie
sepate a q̄bus nō ꝓueniant aliqui motꝰ in
celo: q̄r cū motus celestes ordinent̄ ad sub-
stātias separatas sicut ad fines. si essent alie
substantie separate: quā iste quas numerat
essent aliq̄ motus in eas ordinati sicut in fi
nes. aliter esset motꝰ ip̄fecti. vnde ex his cō
cludit q̄ nō sunt plures substātie sepate q̄ꝫ
motus dep̄hēsi ⁊ q̄ possunt dep̄hendi in
celo: p̄sertī cū nō sint plura corpa celestia
eiusdē spēi: vt sic etiā possint eē plures mo
Iprobaº tus nobis icogniti. ¶ Hec aūt ꝓbatio nō
hꝫ necessitatē. ¶ In his. n. que sūt ad finē
sumitur necessitas ex finē: sicut ipsemet do
cet. (in. 2. phisicoꝝ). nō aūt econuerso. vn-
tex. cō. de si motus celestes ordinant̄ in substātias
23. separatas sicut in fines. (vt ipsemet dicit).
nō pōt ɔcludi necessario nūerus substātiaꝝ
p̄dictarū ex nūero motuū. ¶ Pōt. n. dici
q̄ sūt alique substātie sepate altioris nāe
q̄ꝫ ille q̄ sūt ꝓximi fines motuū celestiū: si
cut instrumēta artificialia sūt ꝓpter hoīes
q̄ per eaꝫ operant̄. ⁊ nihil ꝓhibet esse alios
hoīes qui p̄ instrumenta hmōi nō operant̄
īmmediate: sed imperāt operātibus. ¶ Et
ideo ipse Aristo. hanc ratione nō inducit
quasi necessariam: sed tanq̄ꝫ ꝓbabileꝫ: dicit
tex. cō. . n. (Quare substātias ⁊ p̄ncipia imobilia
48. rōnabile est tot estimare. necessariū aūt di
mitat̄ fortioribꝰ dicere). ¶ Restat igit̄ ostē
Conº dendū q̄ sunt multe p̄les substātie itelle-
pbaº ctuales a corporibꝰ separate q̄ꝫ sint motus
celestes. Substātie. n. intellectuales secun-
dum suuꝫ genus trāscendunt oēm naturā
corporeā. opꝫ igit̄ accipere gradū in predi-
catis substantijs secundū eleuationē earū su-
pra corporeā nām. Sūt autem q̄dā intelle
ctuales substātie eleuate supra corpeā sub
stātiam f̄m sui generis nām tm̄: que tamē
corpibus vniunt̄ vt forme (vt ex premissis
patet). ⁊ q̄r eē substātiaꝝ intellectualiū f̄m
suum genus nullā a corpore dep̄ēdentiā hꝫ
(vt supra ꝓbatū est). inuenit̄ altior gradus
dictaꝝ substātiaꝝ q̄ ⁊ si nō vniant̄ corpibꝰ
vt forme: sūt tamē ꝓprij motores aliquoꝝ
corpoꝝ determinatoꝝ. Silr aūt nā substā
tie intellectualis nō dep̄ēdet a mouēdo: cū
mouere sit ɔūs ad p̄ncipaleꝫ coꝝ operatio
nem. q̄ est intelligere. erit igit̄ ⁊ aliq̄s gra-
dus altior substātiaꝝ intellectualiuꝫ. q̄ nō
sunt ꝓprij motores aliquorum corporum.
sed superiores motoribus.
2 ¶ Ampliꝰ sicut agēs p̄ nām agit p̄ suā for
mam nāleꝫ: ita agens p̄ intellectū agit per
formā itellectꝰ: vt pꝫ in his q̄ agūt p̄ artē: si
cut igit̄ agēs p̄ nām est ꝓportionatuꝫ patiē
ti rōne sue forme nālis: ita agēs p̄ itellectū
est ꝓportionatū patiēti ⁊ facto p̄ formā itel
lectus. vt. s. hmōi sit forma intellectiua que
possit iduci p̄ actioneꝫ agētis in mām reci
pientē. opꝫ igit̄ ꝓprios motores orbiuꝫ q̄ p̄
intellectū mouēt si in hoc opinionē Arist.
sustinere volumus tales itelligētias hr̄e q̄-
les sūt explicabiles p̄ motꝰ orbiū ⁊ ꝓduci-
biles in rebus mālibus. sꝫ supra hmōi cō-
ceptiones itelligibiles est accip̄e aliq̄s vlīo
res. intellectus. n. vlīus apprehēdit formas
reꝝ q̄ꝫ sit esse eaꝝ in rebꝰ. vn̄ videmꝰ q̄ vli-
or est forma intellectus speculatiui q̄ꝫ pra-
ctici. ⁊ iter artes practicas vlior ē cōceptio
artis iperātis q̄ꝫ exequētis. opꝫ aūt sub sub
stātiarum intellectualiū gradus accip̄e f̄m
gradum itellectualis opationis que est eis
ꝓpria: sunt igitur alique substantie intelle-
ctuales supra illas que sunt proprij ⁊ proxi
mi motores determinatoꝝ orbium.
3 ¶ Adhuc ordo vniuersi exigere videt̄. vt
id qđ est in rebꝰ nobilius excedat quātitate
vel numero ignobiliora. ignobiliora. n. vidē
tur eē ꝓpter nobiliora. vn̄ opꝫ q̄ nobiliora
quasi ꝓpter se existētia multiplicent̄ quan
tum possibile est. ⁊ iō videmus q̄ corpora
incorruptibilia. s. celestia intātuꝫ excedunt
corporalia. s. elemētaria vt quasi hec nō hē
ant notabilē quātitateꝫ in cōparatōe ad il-
la. Sicut aūt celestia corpa digniora sunt

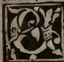
clemẽtarſibus: vt in corruptibilia corruptibilibus. ita ſubſtãtie intellectuales oib⁹ corporibus vt imobile ⁊ immãle mobili ⁊ mãli: excedũt igiť in numero itellectuales ſubſtantie ſepate oiu3 rex mãliũ multitudinẽ: nõ igiť cõprehẽdunť nũero celeſtiũ motuũ.
4 ¶ Item ſpẽs rex mãlium non multiplicantur p mãm: ſed p formã: forme aũt que ſunt extra mã3 habẽt eẽ cõpletius ⁊ vlius q̃3 forme que ſũt in mã. nã forme in materie recipiunť ſm materie capacitatẽ: nõ videntur igiť eẽ minoris multitudinis forme que ſũt extra mã3 quas dicim⁹ ſubſtãtias ſepatas q̃3 ſint ſpẽs materialium rerum.

Remotio una ꝯgnatio nis platonice. ¶ Nõ autẽ ꝓpter hoc dicim⁹ q ſubſtãtie ſepate ſint ſpẽs iſtox ſẽſibiliũ ſicut platonici ſenſerũt. Cũ. n. nõ poſſint ad pdictax ſubſtantiax noticiã puenire niſi ex ſenſibilibus appoſuerũt iſtas ſubſtãtias eẽ eiuſdẽ ſpẽi: cũ iſtis vel magis ſpẽs iſtax: ſicut ſi aliqs nõ videret ſolẽ ⁊ lunã ⁊ alia aſtra: ⁊ audiret eẽ qdã corpa incorruptibilia noiaret ea nominibus iſtox corpox corruptibiliũ extimans ea eẽ eiuſdẽ ſpẽi cũ iſtis. qđ nõ eẽt poſſibile. ¶ Silr aũt ipoſſibile eſt ſubſtãtias imateriales eſſe eiuſdẽ ſpẽi cũ materialibus vel ſpẽs ipſax cũ materia ſit de rõne ſpẽi hox ſenſibiliũ: l3 nõ hec materia q̃ eſt ꝓpriũ principiũ indiuidui ſicut de rõne ſpẽi hois ſunt carnes ⁊ oſſa. nõ autem hee carnes ⁊ hec oſſa q̃ ſunt principia ſortis ⁊ platonis. ¶ Sic igiť nõ dicimus ſubſtãtias ſepatas eſſe ſpecies iſtox ſenſibiliũ: ſed eſſe alias ſpẽs nobiliores iſtis q̃to pux eſt nobilius pmixto. ⁊ tunc illas ſubſtãtias eẽ plures. op3 iſtis ſpẽbus rex mãlium.
5 ¶ Adhuc magis eſt aliqd multiplicabile ſm ſuũ eſſe itelligibile: q̃3 ſm ſuũ eſſe mãle multa. n. intellectu capimus q̃ in mã eẽ nõ poſſũt. ex quo cõtigit q cuilibet recte linee finite põt mathematice fieri additio: nõ ãt nãliter raritas ẽt corpox velocitas motuum ⁊ diuerſitas figurax in infinitũ augeri cõprehẽdiť ſm intellectũ. quãuis ſit ipoſſibile in nã ſic eſſe. ſubſtãtie aũt ſepate ſũt in eſſe itelligibili ſm ſuã nãm: maior igiť multiplicitas in eis eſt poſſibilis. quã3 in rebus materialibus ſm ꝓprietatem ⁊ rationem penſata3 generis vtriuſq3. in perpetuis autem non differt eſſe ⁊ poſſe. excedit igitur multitudo ſubſtantiax ſeparatarum multitudinem materialium corporu3. ¶ Hiis Auc. v. aũt atteſtať ſacra ſcriptura. dť. n. Daniel. ſcriptu. 7°. (Milia milium mini. ei ⁊ deci. cẽtemi. aſſi. ei.). ⁊ Diony. i3. ca. cele. yerar. dicit. (q numerus illax ſubſtãtiaru3 excedit oẽm mãlem multitudinẽ). ¶ Per hoc ãt Exclo excludiť error dicẽtium ſubſtãtias ſepatas erro. ſ3 nũex motuũ celeſtiũ aut ſ3 nũex iparũ celeſtiũ eẽ. ¶ Et error Rabi moyſi q dixit nũex angelox q in ſcriptura põit nõ eẽ numex ſepatax ſubſtãtiax: ſ3 virtutũ in iſtis iferioribus. ſicut ſi vis cõcupiſcibilis dicať ſpiritus concupiſcentie. ⁊ ſic de aliis.
¶ Qȝ in ſubſtantiis ſeparatis non ſũt multe vnius ſpeciei. 93.

Ex his autem

q̃ de iſtis ſubſtantiis pmiſſa ſunt oñdi põt q nõ ſũt plꝛes ſubſtãtie ſepate vni⁹ ſpeciei. ¶ Oſtẽſum eſt. n. ſupra q ſubſtãtie ſepate ſũt qdã qdditates ſubſiſtẽtes. ſpẽs aũt rei eſt quã ſignat diffinitio que eſt ſignũ quidditatis rei. vñ qdditates ſubſiſtẽtes ſũt ſpecies ſubſiſtẽtes plures ergo ſubſtãtie ſepate eſſe nõ pñt niſi ſint plures ſpecies.
2 ¶ Adhuc queecũq3 ſunt idẽ ſpẽ. dña aũt nũero hñt mãm. dña aũt q̃ ex forma ꝓcedit iducit diuerſitate3 ſpẽi: que aũt ex materia inducit diuerſitatẽ ſ3 numex. ſubſtãtie autẽ ſeparate nõ habẽt oino mã3: neq3 q̃ ſit ps eax neq3 cui vniant vt forme. ipoſſibile eſt igiť q ſint plures vnius ſpeciei.
3 ¶ Ampli⁹ ad h ſũt plã idiuidua i vna ſpẽ. in reb⁹ corruptibilib⁹ vt nã ſpẽi q̃ nõ põt ppetue ꝯſeruari in vno idiuiduo ꝯſeruet in plibus: vñ ẽt in corpib⁹ icorruptibilib⁹: non eſt niſi vnũ idiuiduũ in vna ſpẽ. ſubſtãtie ãt ſepate nã pt ꝯſeruari i vno idiuiduo eo q ſſ icorruptibiles. (vt ſup oñſũ ẽ). nõ igř o3 eẽ plã idiuidua i ill ſubſtãtiis eiudẽ ſpẽi.
4 ¶ Itẽ id qđ ẽ ſpẽi in vnoquoq3. digni⁹ ẽ eo q ẽ idiuiduatõis pn^m pter rõnẽ ſpẽ exiſtẽs: multiplicatio igř ſpẽx plus addit nobilitatis ⁊ pfectõis vniuerſo q̃3 multiplicatio idiuiduox i vna ſpẽ. pfectio ãt vniuerſi maxime cõſiſtit in ſubſtãtiis ſeparatis: magis igitur competit ad perfectionẽ vniuerſi q ſint plures ſm ſpẽm diuerſe q̃3 q ſint mul.

te ſm numerum in eadem ſpecie.
5 ℭ Preterea ſube ſepate ſunt pfectiores
quã corpa celeſtia.ſ; in corpibus celeſtib⁹
pp eorũ pfectõez nõ inueniẽ niſi vnũ idiui-
duũ vni⁹ ſpẽi.tũ qꝛ vnũqdqz eorum cõſtat
ex tota mã ſue ſpẽi.tũ qꝛ in vno idiuiduo ẽ
pfecte vᵗ⁹ ſpẽi ad cõplẽdũ illud in vniuer-
ſo ad qd ſua ſpẽs ordinaẽ ſicꝫ pcipue pꝫ i ſo
le ⁊ luna.multo igr̃ magis i ſubſtãtiis ſepa
tis nõ inueniẽ niſi vnũ idiuiduũ in vna ſpẽ.
ℭ Qꝫ ſubſtantia ſeparata ⁊ anima nõ ſũt
vnius ſpeciei. 94.



x his aũt vlteri⁹ oñdiẽ
ꝙ aĩa nõ ẽ eiuſ-
dẽ ſpẽi cũ ſubſtãtiis ſepatis.
Maior.n.eſt dr̃ia aĩe hũa
ne a ſubſtantia ſepata ꝙ̃ vni⁹
ſubſtãtie ſepate ab alia:ſed ſubſtãtie ſepate
oẽs adinuicẽ ſpẽ differũt.(vt oñſum eſt).
multo igiẽ magis ſubſtãtia ſepata ab aĩa.
2 ℭ Ampli⁹ vnaqueqꝫ res hꝫ ꝓpriũ eẽ ſm
rõnẽ ſue ſpẽi.quorũ.n.ẽ dr̃ſa rõ eẽndi hoꝝ
eſt dr̃ſa ſpẽs:eẽ aũt aĩe hũane ⁊ ſube ſepa
te nõ eſt vnius rõnis: nã in eſſe ſube ſepa-
te nõ pt cõicare corp⁹:ſicꝫ põt cõicare in eẽ
aĩe hũane ꝗ ſꝫ eẽ vniẽ corpi vt forma mãe
aĩa igr̃ hũana differt ſpẽ a ſbſtãtiis ſepatis
3 ℭ Adhuc qd hꝫ ſm ſeipm ſpẽz nõ põt eẽ
eiuſdẽ ſpẽi cũ eo qd nõ hꝫ ſm ſe ſpẽz: ſꝫ eſt
ps ſpẽi.ſuba aũt ſepata hꝫ p ſeipaz ſpeciez
anima aũt nõ.ſꝫ eſt ps ſpẽi hũane:impoſſi-
le eſt igiẽ.ꝙ anima ſit eiuſdem ſpẽi cũ ſub-
ſtantiis ſepatis:niſi forte hõ eſſet eiuſdem
ſpeciei cum illis.(quod pꝫ eẽ impoſſibile).
4 ℭ Preterea ex ꝓpria opatõe rei pcipiẽ
ſpẽs ei⁹.opatio.n.demõſtrat vᵗutẽ ꝗ indi
cat eſſentiã.ꝓpria aũt opatio ſube ſepate ⁊
aĩe itellectiue ẽ intelligẽ.ẽ aũt oĩno ali⁹ mo-
dus intelligẽdi ſube ſepate ⁊ aĩe.nã aĩa in-
telligit a fantaſmatib⁹ accipiẽdo.nõ aũt ſub
ſtãtia ſepata cũ nõ hẽat organa corpea in
qbus opꝫ eſſe fantaſmata: nõ ſunt igiẽ aĩa
hũana ⁊ ſubſtãtia ſepata vnius ſpeciei.
ℭ Quomodo accipiaẽ genus ⁊ ſpecies in
ſubſtantiis ſeparatis. 95.



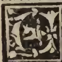
Portet autẽ
cõſiderare ſm qd diuerſifica
tur ſpẽs in ſubſtãtiis ſepatis.
In rebus.n.mãlibus que
ſunt diuerſaꝝ ſpecieꝝ vnius generis exiſtẽ
tes.ratio generis ex pͥcipio mãli ſumitur
differẽtia ſpeciei a principio formali:nã.n.
ſenſitiua ex qua ſumitur rõ aĩalis eſt mãle
in hoie reſpectu nature intellectiue ex qua
ſumiẽ differẽtia ſpecifica hois.ſ.rõnale. Si
igiẽ ſubſtãtie ſepate nõ ſũt ex materia ⁊ for
ma cõpoſite:vt ex premiſſis patet: non ap-
paret ſm quid in eis gen⁹ ⁊ differẽtia ſpe
cifica accipi poſſit. Scire igiẽ oꝫ ꝙ diuerſe
rerũ ſpẽs gradatĩ nãz entis poſſidẽt:ſtatĩ
.n.in pͥa entis diuiſiõe inueniẽ:hoc qdem
pfectũ.ſ.ens p ſe.⁊ ens actu:aliud vero ip
fectum.ſ.ens in alio.⁊ ens in potentia:⁊ eo
dem modo diſcurrenti p ſingula apparet
vnam ſpeciem ſupra aliam aliquem gra-
dum perfectionis adiĳcere:ſicut animalia
ſup plantas: ⁊ aĩalia ꝓgreſſiua ſup aĩalia
imobilia:in colorib⁹ etiã vna ſpecies alia
perfectior inueniẽ ſecundũ ꝙ eſt albedini ꝓ ter.co.
pinquior.(propter quod Ariſto.in 8°.me- io.
taphi.).dicit ꝙ diſtinctiões reꝝ ſunt ſicut
nũerus in ꝗ̃ vnitas ſubtracta vł addita ſpe
cieꝫ nũeri variat:p quẽ modũ in diffinitio
nib⁹ ſi vna differẽtia ſubtrahaẽ vel addaẽ
diuerſa ſpecies iueniẽ. Ratio igiẽ determi
nate ſpẽi cõſiſtit in hoc.ꝙ nã cõis in deter-
minato gradu entis collocaẽ.⁊ qꝛ in rebus
ex mã ⁊ forma cõpoſitis forma eſt ꝗ̃ſi ter-
minus.id aũt quod terminaẽ p eã eſt ma-
teria vel mãle:oportet ꝙ ratio generis ſu-
matur ex materiali:differẽtia vero ſpecifi
ca ex formali:⁊ ideo ex differẽtia ⁊ genere
fit vnũ ſicut ex mã ⁊ forma:⁊ ſicut vna ⁊
eadẽ eſt nã que ex mã ⁊ forma cõſtituiẽ:ita
differẽtia nõ addit extraneã quãdã nãz ſu
per gen⁹:ſꝫ eſt quedã determinatio ipſius
nãe generis:vt ſi gen⁹ accipiaẽ animal pe-
des habens:differentia ei⁹ eſt duos pedes
habens:quam quidem differentiam nihil
extraneum ſuper genus addere manifeſtũ
eſt.vnde patet ꝙ accidit generi ⁊ differen-
tie ꝙ determinatio quedam quam diffe-
rentia importat ex alio principio cauſetur
ꝙ̃ natura generis:ex hoc ꝙ nã quã ſignat
diffinitio eſt cõpoſita ex materia ⁊ forma.
ſicut ex terminãte ⁊ termiato:ſi igiẽ aliq̃ na
tura eſt ſimplex:ipſa quideꝫ p ſeipſam erit
terminata : nec oportebit ꝙ habeat duas
ptes:quarum vna ſit terminãs.⁊ alia ter-

mbuata:et ipa igitur rõne nature sumet ra tio generis.et terminatiõe autẽ eius sꝫ q̄ est in tali gradu entiũ sumet ei⁹ dña specifi ca. ¶ Et quo ẽt pꝫ q̄ si aliqua natura nõ ẽ terminata:sꝫ infinita in se.(sicut supra ostẽ sum est de nã diuina).nõ est in ea accipe re neqꝫ genus neqꝫ spẽm.qd est cõsonum his q̃ supra ostẽdimus. ☞ Patet ẽt ex pmis sis q̄ cũ diuerse spẽs in substãtiis sepatis accipiãtur ẽm q̄ diuersos gradus sortiunt in vna aũt spẽ nõ sunt plura indiuidua q̄ nõ sunt in substãtiis separatis due eq̃les ẽm ordinẽ:sꝫ vna naturaliter est altera supior.

Iob. ☞ Vñ Iob.38.dr.(Nũquid nosti ordinẽ
Dio. celi).ꝛ Diony.dicit.x.ca.cele.yerar.(q̄ si cut in tota angeloꝝ multitudine est yerar chia suprema media ꝛ infima.ita in qualibꝫ yerarchia est ordo supremus medius ꝛ in fimus.ꝛ in quolibet ordine supremi medii

Erclu ꝛ infimi). ☞ Per hoc aũt excludit O rige
erro. nis positio q̄ dixit a pncipio oẽs substanti as spirituales eq̃les creatas fuisse:inter q̄s etiã aias cõnumerat.diuersitas autẽ que in hmõi substãtijs inuenit q̄ q̃daꝫ est vnita corpi:q̃dã nõ vnita.ꝛ q̃dã altior. q̃daꝫ vo lerior:pũenit ex differẽtia meritoꝝ: qñꝫ est ãt hãc dñam graduũ nãles eẽ. ꝛ q̄ aia nõ est eiusdem spẽi cuꝫ substantiis separa tis:nec ipse substãtie sepate adinuicem:nec etiam ẽm ordinem nature equales.

¶ Q̄ substãtie sepate nõ accipiũt cognitio nem ex sensibilibus. 96.



Ex premissis ostẽdi potest q̄ substãtie sepate non accipiũt intellectiuã cognitio nem ex rebus sensibilibus ☞ Sensibilia.n.ẽm suã nãm nata sunt ap prehendi p sensũ:sicut intelligibilia p intel lectum.ois igitur substantia cognoscitiua ex sensibilibus cognitionẽ accipiẽs hꝫ co gnitionẽ sensitiuã.ꝛ p ꝯñs hꝫ corpus pnci paliter vnitũ:cuꝫ cognitio sensitiua sine or gano corpeo esse nõ possit:substantie auteꝫ separate nõ habẽt corpa nãliter sibi vnita. (vt supius est ostensuꝫ).nõ igit itellectiuã cognitioneꝫ ex reb⁹sensibilibus sumunt.

2 ¶ Ampli⁹altioris virtutis opꝫ esse alteri us obiectũ.virt⁹ãt intellectiua substãtie se parate est altior:q̃ vis itellectiua aie hũa ne:cũ intellect⁹aie hũane sit ifimus in or dine itellectuũ. (vt ex pmissis hetur). itel lectus ãt hũane aie obiectuꝫ est fantasma. (vt supradictũ est).qd est supius in ordine obiectoꝝ q̃ res sensibil' extra aiaꝫ existẽs: sicut ex ordine virtutũ cognoscitiuaꝝ appa ret:obiectuꝫ igit' substãtie sepate nõ põt eẽ res extra aiaꝫ:vt ab ea imediate acci piat cognitionẽ:neqꝫ fãtasma. Relinqt igit q̄ obiectũ itellect⁹substãtie sepate sit aliqd altius fãtasmate. Nihil ãt est alti⁹fãtasma te in ordine obiectoꝝ cognoscibiliũ nisi id qd ẽ itelligibile actu:sube igit sepate nõ ac cipiũt cognitionẽ intellectiuã a sensibilib⁹.sꝫ intelligũt ea q̃ sunt p seipa ẽt intelligibilia.

3 ¶ Adhuc ẽm ordinem itellectuũ est ordo intelligibiliũ:sꝫ ea q̃ sunt ẽm seipa itelligi bilia sũt supiora i ordine itelligibiliũ. his q̃ nõ sũt itelligibilia:nisi q̄ nos facim⁹ea in telligibilia:eiusmodi aũt oꝫ esse oia itelligi bilia a sensibilib⁹accepta.nã sensibilia non sũt scdꝫ se itelligibilia:hmõi ãt intelligibi lia sũt q̃ intelligit itellect⁹noster:itellect⁹igi tur substãtie sepate cũ sit supior intellectu nostro nõ itelligit intelligibilia a sensibilib⁹ accepta:sꝫ q̃ sũt ẽm se intelligibilia actu.

4 ¶ Ampli⁹modus opatõis.ppie alicui⁹ rei.pportionaliter rñdet mõ substãtie ꝛ na ture ipsius:substãtia aũt separata est itellect⁹ p se exñs nõ in corpe aliquo: opatio igit in tellectualis eius erit intelligibilium q non sunt fundata in aliquo corpore:omnia aũt intelligibilia a sensibilibus accepta sunt in aliquibus corporibus aliqualiter fundata: sicut intelligibilia nostra in fantasmatibus que sũt in organis corporeis: substãtie igit sepate nõ accipiũt cognitõeꝫ ex sensibilib⁹.

5 ¶ Adhuc sicut materia prima est ifimũ in ordine rerum sensibiliuꝫ. Et per hoc est in potentia tantum ad omnes formas sen sibiles.ita intellectus possibilis infimus in ordine intelligibilium existens est in poten tia ad omnia intelligibilia.(vt ex premissis patet).sed ea que sunt in ordine sensibiliuꝫ supra materiam primam habẽt in actu su am formã p quã cõstituunt in esse sensibili substãtie igit sepate que sũt in ordine intel ligibiliũ supra intellectũ possibilem huma num sũt actu in esse itelligibili:itellect⁹ enĩ accipiens cognitionem a sensibilibus non

est actu in esse intelligibili: sed in potentia:
substantia igitur separata non accipit co-
gnitionem a sensibilibus.
6 ¶ Adhuc pfectio nature superioris non
dependet a natura inferiori: perfectio au-
tem substantie separate cum sit itellectua-
lis est in intelligendo: earum igitur intel-
ligere non dependet a rebus sensibilibus
sic q ab eis cognitionē accipiat. ¶ Patet
primum cor^m ex pmissis — āt et hoc q in substātijs sepatis nō ē itelle
ctus agēs & possibilis:nisi forte equoce: itel
lectus eni possibilis & agēs in anima intel
lectiua inueniuntur propter hoc q accipit
cognitionē intellectiuā a sensibilib⁹.nā itel
lectus agēs ē q facit spēs a sensibilib⁹ acce
ptas eē itelligibiles actu itellect⁹ āt possibi
lis est in potētia ad oēs formas sensibiliū
cognoscēdas:cū igit substātie sepate nō ac-
cipiāt cognitionē a sensibilib⁹:nō est in eis
itellect⁹ agēs & possibilis vnde & Aristo. in
tertio de aīa:itellectū possibilē & agentē in
ducēs dicit eos in aīa oportere pōi. ¶ Itē
secundū cor^m — manifestū est in eisdē q localis distātia co
gnitionē aīe sepate impedire nō pōt: loca-
lis.n. distātia p se cōpat ad sensū.nō āt ad
intellectū nisi p accñs inqātū a sensu acci-
pit:nā sensibilia fm determinatā distātiā
mouēt sensū:intelligibilia aūt actu fm q
mouēt itellectū nō sūt in loco cū sint a ma
teria corporali sepata:cū igit substātie sepa
rate nō accipiāt intellectiuā cognitionē a
sensibilib⁹:in eorum cognitionē distātia loca
lis nihil operat. ¶ Palā est etiā q intelle
ctuali opationi eorum non admiscetur tps:si
tertium cor^m — cut.n. itelligibilia actu sūt absq loco:ita ēt
sunt absq tpe:nā tps consequit motū loca
lem:vnde nō mēsurat nisi ea q aliqualiter
sunt in loco. & ideo intelligere substantie se-
parate est supra tēpus:opatiōi aūt intelle-
ctuali nostre adiacet tps ex eo q a fantas-
matibus cognitionē accipim⁹ q determi-
natū respiciūt tēpus:& inde est q in cōposi
tiōe & diuisiōe semp noster intellect⁹ adiun
git tēpus pteritū vel futurū:nō āt itelligen
do q qd est:itelligit.n. qō qd est abstrahē-
do itelligibilia a sensibiliū cōditionib⁹: vñ
fm illam opationē neq sub tpe:neq sub
aliqua conditiōe sensibiliū rerum intelligi
bile cōprehēdit:cōponit aūt aut diuidit ap
plicādo itelligibilia prius abstracta ad res:
& in hac applicatōe neēe est cointelligi tps.

¶ Q intellectus substantie separate sem-
per intelligit actu. 97.


Ex hoc autem
apparet q intellectus substā-
tie sepate est semp intelligēs
actu. ¶ Qd.n.ē qñq in actu
qñq in potētia mēsurat tēpore: intellect⁹
autem substātie sepate est supra tempus.
(vt probatum est). non est igit quandoq
intelligens actu. & quandoq non.
2 ¶ Item ois substātia viuēs hz aliquam
opationē vite in actu ex sua nā que inest ei
semper:lz alie qñq isint ei in potētia: sicut
aīalia semp nutriūtur:lz nō semp sentiant.
Substātie aūt sepate sūt substātie viuētes.
(vt ex pmissis pz).nec habēt aliā operatio
nem vite nisi intelligere: oz igitur q ex sua
natura sint intelligētes actu semper.
3 ¶ Itē substātie sepate mouēt p itellectū
corpa celestia fm phorum doctrinā: mot⁹
aūt corporum celestium est semp cōtinu⁹.in-
telligere igit substātiarum separatarum est cōti-
nuum & semp:hoc aūt idē sequit. & si nō po
nātur mouētes corpora celestia cū sint al-
tiores corpibus celestibus:vñ si ppria opa
tio corpis celestis que est motus ipsius est
cōtinua:multo magis ppria operatio sub-
stantiarum separatarum que est intelligere.
4 ¶ Amplius omne quod qñq opatur &
quādoq nō opatur mouetur per se vel p
accidēs. vnde & hoc q nos quādoq intelli
gimus quādoq nō prouenit ex alteratiōe
que est circa partē sensibilē. (vt dicitur in
octauo phisicorum). sed substantie separate tex. 2.5[illegible]
non mouētur per se quia nō sunt corpora:
neq mouētur p accidēs. q: non sunt vnite
corporibus:igitur opatio propria q est in-
telligere:est in eis cōtinua & nō intercisa.

¶ Quomodo vna substantia separata in-
telligit aliam. 98.


Si autem sub
stantie separate intelligūt ea
que sunt p se itelligibilia. (vt
ostensum est).per se autē in-
telligibilia sunt substantie separate. imuni
tas eni a materia facit aliqd esse per se in-
telligibile. (vt ex superiorib⁹ pz). sequitur

q̄ ſubſtātie ſepate itelligāt ſicut ꝓpria ob
iecta ſubſtātias ſepatas:vnaqueqꝫ igiť ꝛ ſe
ipā ꝛ alias cognoſcet:ſcipā ꝗdē vnaqꝫ
earum aliter cognoſcit ꝙ̄ itellectus poſſi-
Quod bilis ꝛipſ. Intellect⁹.n.poſſibilis eſt vt po
aliter ꝙ̄ tētia ens in eē intelligibili.fit aūt actu p
itellect⁹ ſpēm itelligibilē ſicut mā pria fit actu in eē
poſſibil' ſenſibili p formā nālē:nihil āt cognoſcit ſꝫ
itelligat q̄ eſt potētia tm̄:ſꝫ ſm q̄ eſt actu : vnde ꝛ
ſe: ſub- forma eſt pncipiū cognitiōis rei:que p eā
ſtantia fit actu:ſimiliter autē potentia cognoſciti-
ſepata . ua fit actu cognoſcens p ſpeciē aliquā. in-
tellectus igiť poſſibilis nr̄ nō cognoſcit ſe
ipſum niſi p ſpeciē intelligibilem que fit
ter cō. actu in eaꝫ intelligibili. ꝛ ꝓpter hoc dicit
15. Ariſto.in.tertio de aia.(q̄ ē cognoſcibilis
ſicut ꝛ alia).ſ.p ſpēs a fantaſmatibus acce
ptas ſicut p formas ꝓprias:ſubſtātie aūt
ſepate ſūt ſm ſuā nām:vt actu exiſtētes in
eſſe intelligibili:vnde vnaqueqꝫ earum
ipſam p ſuam eſſentiam cognoſcit nō per
aliquam ſpeciem alterius rei:cū aūt om-
nis cognitio fit ſꝫ q̄ in cognoſcēte eſt ſimi
litudo cogniti:vna aūt ſubſtātiaꝝ ſepataꝝ
fit ſimilis alteri ſꝫ cōmunē nām generis:
differant aūt abinuicē ſꝫ ſpeciē.(vt ex pre
miſſis apparet).videtur ſequi q̄ vna ea-
rum aliā nō cognoſcat:ꝗ̄tum ad proprīaꝫ
rōnem ſpeciei:ſed ſolū ꝗ̄tum ad cōeꝫ gene
opi. ris rōnem. Dicunt ergo quidaꝫ q̄ vna
Aui.ꝛſe ſubſtantiaꝝ ſeparatarū eſt cauſa effectiua
quacū alterius.in qualibet autem cauſa effectiua
quomō oportet eſſe ſimilitudineꝫ ſui effectus:ꝛ ſi-
ſubſtan militer in quolibet effectu oꝫ eē ſimilitu-
tia ſepa dinē ſe cauſe.eo q̄ vnūquodqꝫ agens agit
ta ſe itel ſibi ſimile.ſic igiť in ſuperiori ſubſtantiaꝝ
ligat. ſeparataruꝫ eſt ſimilitudo inferioris ſicut
in cauſa eſt ſimilitudo effectus:in inferiori
aūt ſimilitudo ſuperioris eſt: ſicut in effe-
ctu eſt ſimilitudo ſue cauſe.in cauſis autē
nō vniuocis ſimilitudo effectus eſt in cau-
ſa eminētius:cauſe aūt ſimilitudo in effe-
ctu inferiori:mō tales aūt cauſas oꝫ eē ſub
ſtātias ſepatas ſupiores reſpectu inferiorū
cum nō ſint vni⁹ ſpeciei in diuerſis gradi-
bus conſtitute:cognoſcit igitur ſubſtantia
ſeparata inferior ſuperiorem:ſecundū mo-
dum ſubſtantie cognoſcentis:nō ſm mo-
dum ſubſtātie cognite:ſed inferiori modo.
ſuperior autem iferiorē eminētiori modo.

Et hoc eſt quod in lib. de cauſis dicitur propoſi
q̄ intelligētia ſcit:qđ eſt ſub ſe:ꝛ qđ eſt ſu- tiōe.7.
pra ſe p modū ſue ſubſtātie q2 alia eſt eā al
terius. Sꝫ (cuꝫ ſupius ſit oſtēſum).q̄ ipꝛoba
ſubſtātie ſepate intellectuales nō ſunt cō-
poſite ex mā ꝛ forma:nō poſſunt cauſari ni
ſi p modū creationis:creare aūt ſolius dei
eſt.(vt ſupra oſtēſum eſt).non poterit igiť
vna ſubſtātiaꝝ ſeparataruꝫ eē alterius cā.
ꝛ Preterea (oſtēſum eſt). q̄ principa- ad idē.
les partes vniuerſi oēs ſunt adeo imedia-
te create.nō eſt igiť vna earuꝫ ab alia:vna-
queqꝫ autē ſubſtātiaꝝ ſeparataruꝫ eſt de pn
cipalibus pˀibus vniuerſi:multo amplius:
cū ſol vel luna cū vnaqueqꝫ eaꝝ habeat ꝓ
priam ſpēm ꝛ nobiliorē ꝙ̄ queuis ſpēs cor
poraliū reꝝ:non igiť vna eaꝝ cātur ab alia
ſed oēs immediate adeo:ſic igitur ſm pre
dicta quelibet ſubſtātiaꝝ ſepataꝝ cogno
ſcit deū naturali cognitione ſm moduꝫ ſue
ſubſtātie p quā ſiles ſunt deo ſicut cauſe:
deus autē cognoſcit eas ſicut ꝓpria eā ea-
rum olum in ſe ſilitudinē habēs: nō auteꝫ
hoc modo vna ſubſtātiaꝝ ſeparataꝝ pote-
rit cognoſcere aliā cū vna nō ſit cā alteri⁹. Concluſio
Cōſiderādū eſt igiť q̄ nulla hmōi ſub- vera.
ſtantiaꝝ ſm ſuā eēntia ſit ſufficiēs principi
um cognitionis omniū aliaꝝ reꝝ.vnicuiqꝫ
eni earum ſupra ꝓpriaꝫ ſubſtātiaꝫ oꝫ ſup
addere quaſdā itelligibiles ſilitudines per
quas quelibet eaꝝ alia in ꝓpria natura co
gnoſcere poſſit. Hoc autē ſic manifeſtū ꝓbatio
eſſe pōt:eſt.n. ꝓpriū obiectum intellect⁹
ens intelligibile:quod q̄dē cōprehēdit om-
nes differētias ꝛ ſpēs entis poſſibiles : q̄c-
qđ.n.eē pōt intelligi pōt:cuꝫ aūt oīs cogni
tio fiat p modum ſimilitudinis nō pōt to-
taliter ſuū obiectuꝫ intellectus cognoſcere
niſi hēat in ſe ſimilitudinem totius entis.ꝛ
omniū differētiaꝝ eius: talis autē ſimilitu
do totius entis eſſe nō poteſt niſi natura in
finita que nō determinatur ad aliquā ſpe-
ciē vel genus entis:ſed eſt vlē principiuꝫ.ꝛ
Vtus actiua totius entis qualis ē ſola na-
tura diuina.(vt in pmo oſtēſuꝫ eſt).oīs āt
alia nā cū ſit terminata ad aliqđ gen⁹ ſpe
ciem entis nō pōt eſſe vlis ſimilitudo totī
us entis. Relinqtur igiť q̄ ſolus deus p ſu
am eēntiaꝫ omnia cognoſcat:quelibet au-
tem ſubſtātiaꝝ ſeparataꝝ per ſuaꝫ naturā

cognoscit pfecta cognitione sua spēm tan- tum: intellectus aūt possibilis nequaq̄z: sz p spēm intelligibilē. (sicut supra dictū est). Ex hoc āt q̄ substātia aliqua est itellectua lis cōprehēsiua est totius entis: vñ cuz sub stātia sepata p suaz nāz nō fiat actu cōpre hēdens totū ens ipa in sua suba ɔsiderata est quasi potētia ad silitudines itelligibiles qbus totū ens cognoscit. ⁊ ille silitudines ei sūt actus eiꝰ iquātū est itellectual. ¶ Nō aūt est possibile qn iste silitudines sint pfce (q2 iaz ostēsū est). q̄ totiꝰ entis vlis pfecta silitudo esse nō potest nisi ifinita: sicut autē nā substātie sepate nō est ifinita: sed termi nata: ita silitudo itelligibilis in ea exiis nō pōt esse ifinita sz terminata ad aliquā spēz vel genus entis: vnde ad ɔprehēsionē totiꝰ entis requirūtur plures hmōi silitudines: quāto āt aliqua substātia sepata est supior: tāto eius nā est diuine nature similior: ⁊ iō est minus cōtracta vtpote ꝑpinquius ac- cedens ad ens vle pfectū ⁊ bonū: ⁊ ꝓpter h̄ vniuersaliorē boni ⁊ entis participatōez habēs. ⁊ ideo similitudines itelligibiles in substātia supiori existētes sūt minus multi plicate ⁊ magis vles. ¶ Et hoc est quod Diony. iz. cap. cele. yerar. dicit. (q̄ angeli supiores habēt sciam magis vniuersalez). ¶ Et in libro de causis dicit. (q̄ intelligē tie supiores habent formas magis vles). Summū autē hmōi vniuersalitatis est in deo. qui per vnū. s. per eēntiaz suaz omnia cognoscit: infimum autē in intellectu hūa- no qui ad vnūquodq3 intelligibile indiget specie intelligibili ꝓpria: ⁊ ei coequata: non est igit p formas vniuersaliores apud sub- stantias superiores iperfectior cognitio: si- cut apud nos: per silitudinē eni aialis per quam cognoscimus aliqd in genere tantū imperfectiorē cognitionez habemus q̄z p similitudinem hois per quaz cognoscimꝰ spēm cōpletā: cognoscere. n. aliqd sm genꝰ tm̄ est cognoscē ipfecte ⁊ q̄si in potētia: co- gnoscere aūt in spē est cognoscē pfecte ⁊ in actu: itellectꝰ aūt nr̄ q2 infimū gradū tenet in substātiis itellectualibꝰ adeo pticulatas silitudies regrit q̄ vnicuiq3 cognoscibili ꝓ prio q3 rñdere ꝓpriaz silitudinē in ipo: vñ p silitudinē aialis nō cognoscit rōnale. ⁊ p cōsequēs nec hoiez nisi sz qd: silitudo āt in telligibilis q̄ est in suba sepata ē vlioris v- tutis ad pla repñtāda sufficiēs: ⁊ iō nō fa- cit ipfectiorē cognitionē: sz pfectiorē: est. n. vlis virtute ad modū forme agētis in cau sa vli: q̄ quāto fuerit vlior: tāto ad plura se extendit ⁊ efficaciꝰ ꝓducit. p silitudinez igit vnā cognoscit ⁊ aial ⁊ drīas aial aut etiaz vliori mō ⁊ ɔctiori sm ordinez subarum p dictaꝝ. Exēpla igit huiꝰ vt dictū est in duo bus extremis accipe possumꝰ. s. in itellectu diuino ⁊ hūano. Deꝰ. n. p vnū qd̄ est sua essentia cognoscit oia: hō āt ad diuersa co gnoscēda diuersas silitudies reqrit: qnetiā q̄to altioris fuerit itellectus: tāto ex pau- cioribus pla cognoscere pōt: vñ his qui sūt tardi itellectꝰ oz exēpla pticularia adducere ad cognitionē de rebꝰ sumēdā: cū aūt suba separata in sua nā cōsiderata sit in potētia ad silitudines qbus totū ens cognoscat: nō est estimādū q̄ sit denudata ab oibꝰ hmōi silitudinibus. h̄. n. est dispō intellectus pos sibilis anteq̄z itelligat. (vt dr̄ in. 3. de aia). tertio. neq3 estꝰ ēt estimandū q̄ aliq̄s eaꝝ hēat in cō. 14. actu ⁊ alias in potētia tm̄: sicut mā pria in corpibus iferiobꝰ hz vnā formez in actu ⁊ alias in potētia. ⁊ sic intellectꝰ possibil no- ster cū iaz sumus scientes est actu sm aliq intelligibilia: sm alia vero in potētia. cū. n. ille sube sepate nō moueant neq3 p se neq3 p accñs. (vt ōnsum est), oē qd̄ est in eis in potentia oz esse in actu: alias exirent de po tentia in actū. ⁊ sic mouerent p se vel p ac- cidens. est igit in eis potētia ⁊ actꝰ q̄tū ad esse itelligibile sicut in corpibꝰ celestibꝰ q̄tū ad esse nālez: mā. n. corpis celestis ita pficit p suā formā q̄ nō remanet i potētia ad ali quas formas: ⁊ silr intellectꝰ sube sepate to taliter pficit p formas itelligibiles quan- tum ad cognitionez nālez: itellectꝰ aūt possi bilis nr̄ ꝓportionaliter se hz corpibus cor- ruptibilibus qbus vnit vt forma: sic. n. sit actu hns quādā formas itelligibiles q̄ re manet in potētia ad alias. ¶ Et pp hᵒ dr̄ i propositiōe. 9ª. li. de cāis. (q̄ itelligētia est plena formis). q2. s. tota potētialitas itellectꝰ eiꝰ cōpleta ē p formas itelligibiles. ⁊ sic p hmōi itelligi biles spēs vna suba sepata aliā intelligē po- test. ¶ Forte āt alicui videri pōt q̄ cū sub dubita stantia separata per essentiā sit intelligibi- circa ꝑ lis: non opz ponere q̄ per aliquas species missa.

intelligibiles vna ab alia intelligatur: sed p essentiã ipsius substãtie intellecte: hoc enĩ q substãtia aliqua p spẽm intelligibilẽ cognoscatur videt accidere substãtijs materialibus ex hoc q nõ sunt p suas essentiam intelligibiles actu: vnde opz q p intentiones abstractas itelligãtur. ¶ Huic et videtur cõsonare dicentis in .xi. meth. (q in substãtijs separatis a materia nõ differt intellectus itelligere & quod intelligit). Hoc autẽ si cõcedatur habz dubitationes non paucas. ¶ Primo quidẽ q intellectus in actu est intellectuz in actu ẽm doctrinam Aristo. difficile est aũt videre quõ vna substãtia separata sit vnũ alteri dũ itelligit ipsaz.

tex. 9. 51 — difficultas p^a ex cõcesso exigis.

2 ¶ Adhuc oẽ agens est vel operãs operatur per suam formã: cui opatio respõdet: sicut calefactio calori: vnde & illud videmus cuius spẽ visus informat: nõ videt autem eẽ impossibile q vna substãtia separata sit forma alterius: cum habeat vnaqueqz eẽ separatum ab alia: impossibile igit videtur q vna videatur ab altera p eẽntiam suam.

3 ¶ Amplius intellectũ est pfectio intelligentis: nõ põt autẽ inferior substãtia separata esse pfectio supioris: sequeret etiã q superior inferiorẽ nõ intelligeret si p essentiã suam vnaqueqz itelligeret & nõ p spẽz aliã

4 ¶ Item intelligibile est intra intellectũ quãtum ad id quo intelligit nulla autẽ substantia illabit mẽti nisi solus deus qui est in oibus per essentiã pñtiaz & potẽtiã: impossibile igit videtur q substãtia separata p essentiã suaz intelligat ab alia & nõ p similitudinẽ eius in ipsa. ¶ Et hoc quidẽ oz verum eẽ ẽm sententiã Aristo. q ponit q intelligere contingit p h q intellectũ in actu sit vnũ cum intellectu in actu. vnde substãtia separata: q̃uis sit p se intelligibilis actu: nõ tamẽ ẽm se intelligit nisi ab intellectu cui est vnũ: sic autẽ substãtia separata seipsam intelligit p essentiã suã: & ẽm h est idẽ intellectus & intellectũ & intelligere. ¶ Secũduz autẽ positionẽ Platonis itelligere fit p cõtactum intellectus ad rẽ itelligibilẽ: sic igit vna substãtia separata põt aliã p eius essentiam intelligere dũ eaz spũaliter cõtingit: supior quidẽ inferiorẽ quasi eaz sua virtute cõcludẽs & cõtinẽs: inferior vo superiorem quasi eaz capiẽs vt sui perfectionem. ¶ Vnde & Diony. dicit. 4. ca. de diuinis nominibus. (q superiores substãtie intelligibiles sunt quasi cibus inferiorum).

¶ Qz sube separate cognoscũt mãlia. 99.



Ex predictas sigil omnes itelligibiles substãtia separata: nõ solũ cognoscit alias substãtias separatas: sed etiã spẽs rex corporaliũ. ¶ Cum .n. intellectus eax sit perfectus naturali pfectione vtpote totus in actu existẽs. opz q suuz obiectũ. s. ens intelligibile vliter cõprehendat. sub ente autẽ intelligibili cõprehẽdunt etiam species rerum corporalium: eas igitur substantia separata cognoscit.

2 ¶ Adhuc cum spẽs rex distinguantur sicut spẽs numerox. (vt supra habitũ ẽ). oz q in spẽ superiori cõtineatur aliqualr: qd est in inferiori sicut maior nũerus cõtinet minorẽ cũ igitur substãtie sepate sint supra substãtias corpales: opz q ea que sunt in substantijs corpalibus p modum materialem: sicut in substantijs separatis per modum intelligibilem: quod eni est in aliquo est in eo per modum eius in quo est.

3 ¶ Item si substãtie separate mouẽt corpora celestia vt phi ponunt quicqd puenit ex motu corpox celestiũ attribuit ipsis corporibus sicut instrumẽtis eo q mouẽt mota: substãtijs autẽ sepatis mouẽtibus sicut principalibus agẽtibus: agũt aũt & mouẽt per intellectũ: sunt igitur causantes ea que fiunt p motũ corpox celestiũ: sicut artifex opatur per sua instrumẽta: forme igit eox que generãtur & corrũpuntur sunt intelligibiliter in substãtiis separatis. ¶ Vnde & Boeti⁹ in lib. de trini. dicit. (q ex formis que sunt sine mã venerũt forme que sũt in materia). Cognoscũt igit substãtie separate nõ solum substãtias separatas: sed etiaz species rex mãlium: nã si cognoscũt spẽs generabilium & corruptibilium corpox: tãqz ppriorum effectuũ: multo magis spẽs corporum celestium quasi ppriox instrumentorum. ¶ Quia vo intellectus substantie separate est in actu habẽs oẽs similitudines ad quas est in potẽtia: habz virtutem comprehẽdẽdi omnes spẽs & differẽtias entis: necesse est q substãtia separata quelibz co

ca. 3°. li. primi.

gnoscat oēs res nāles ꝛ totū ordinē earuꝫ.
Du° ¶ Cū aūt intellectus in actu perfecto fit in tellectū in actu: pōt alicui videri ꝙ subā se parata nō intelligat res māles: incōueniēs enim videt qꝺ res māles fit perfectio sub-
Solu° stantie separate. ¶ Sꝫ si recte cōsideretur res intellecta est perfectio intelligentis fm suā similitudinē quā hꝫ in intellectu. nō. n. lapis q est extra animā est perfectio intellectus possibilis nostri: similitudo aūt rei mālis in intellectu substātie separate est immaterialiter fm modū substātie separate non fm modū substātie mālis. vn̄ nō est inconueniens: si hec similitudo dicatur esse perfectio intellectus substantie separate: sicut propria forma eius.

¶ Ꝙ sube sepate cognoscūt singlaria. ioo.



Quia vero similitudines rer̄ in intellectu sube separate sunt vniores ꝙ̄ in intellectu nr̄o ꝛ efficaciores ad hoc qꝺ per eas aliqꝺ cognoscatur. per similitudines rer̄ mālium sube separate nō soluꝫ cognoscūt res māles fm rōnem generis vel speciei sicut intellectus noster: sed etiā fm indiuidua. ¶ Cū. n. species rer̄ in intellectu existentes oporteat esse immateriales nō poterūt fm ꝙ sunt in intellectu nostro esse principiū cognoscendi singularia q̄ per mām indiuiduātur eo ꝙ species intellect⁹ nostri intātū sunt cōtracte virtutis: ꝙ vna ducit solū in cognitiōe vnius: vnde sicut similitudo nature generis nō pōt ducere in cognitionē generis ꝛ differentie: vt per eaꝫ species cognoscatur. ita similitudo nature speciei nō pōt ducere in cognitionē principior̄ speciei ꝛ indiuiduātiū que sunt principia materialia vt per eam indiuiduū in sua singularitate cognoscatur. Similitudo vero intellectus substātie separate cū sit vniꝰ virtutis quasi que vna ꝛ immaterialis existens pōt ducere in cognitionē principiorū speciei ꝛ indiuiduantiū que sunt principia materialia. ita ꝙ per eā substātia separata nō solū materiā generis ꝛ speciei: sed etiaꝫ indiuidui cognoscere possit ꝑ suū itellectū: nec sequit̄ ꝙ forma ꝑ quā cognoscit sit mālis vł ꝙ sint ifinite ſꝫ numer̄ idiuiduorꝫ.

2 ¶ Adhuc qꝺ pōt inferior virtus: pōt ꝛ superior: sed eminētius: vnde virtus inferior operat̄ per multa: vbi virtus supior ꝑ vnū tantū operat̄: virtus eniꝫ q̄to est superior: tanto magis colligitur ꝛ vnit̄. ecōtrario vero virtus inferior diuidit̄ ꝛ multiplicatur: vnde videmus ꝙ diuersa genera sensibiliū que quinqꝫ sensus exteriores ꝑcipiūt vna uis sensus communis apprehendit: anima autem humana est inferior ordine nature q̄ꝫ substantia separata: ipsa autem cognoscitiua est vniuersaliuꝫ ꝛ singularium per duo principia. s. per sensum ꝛ intellectum. substantia igitur separata que est altior cognoscit vtrūqꝫ altiori modo per vnum principium scilicet intellectum.

3 ¶ Item species rerū intelligibiles cōtrario ordine ꝑueniūt ad itellectū nostrū ꝛ itellectū substantie separate. ad intellectū. n. nostruꝫ ꝑueniunt ꝑ viam resolutionis. s. ꝑ abstractionē a conditionibus materialibus ꝛ indiuiduantibus: vnde per eas singularia a nobis cognosci non possunt: ad intellectū autem substantie separate perueniunt species intelligibiles: quasi per viam cognitionis: habet eniꝫ species intelligibiles ex assimilatione sui ad primam intelligibileꝫ speciem intellectus diuini: que quidem non est a rebus abstracta: sed rerum factiua. est autem factiua non solum forme: sed materie que est indiuiduationis principium: species igitur intellectus substantie separate totam rem respiciunt ꝛ non solum principia speciei: sed etiam principia indiuiduantia: non est igitur singularium cognitio substrahenda substantijs separatis: licet intellectus noster singularia cognoscere nō possit

4 ¶ Preterea si corpora celestia mouentur a corporibus separatis scd̄m philosophorum positionem: cum substantie separate agant ꝛ moueant per intellectuꝫ. oportet ꝙ cognoscant mobile ꝙ mouent: quod est quoddam particulare: nam vniuersalia immobilia sunt: situs etiam qui renouantur per motum sunt quedā singularia que non possunt ignorari a substantia mouente per intellectum: oportet igitur dicere ꝙ substantie separate singularia cognoscant istarum materialium rerum.

¶ Vtrum substantie separate naturali cognitione cognoscant oia simul. ioi.



Uia vero intellect⁹ in actu est itellectū in actu: sicut sensus in actu est sensibile in actu: idē aūt nō pōt simul eē multa in actu: ipossibile vr̄ q̄ intellectus subē separate habeat spēs intelligibiliū diuersas. (sicut iā supra dictū est). sed sciēdū est q̄ nō oē illud est intellectū in actu: cui⁹ spēs intelligibilis actu est in intellectu: cuȝ enim subā intelligens. fit etiā volens ac per hoc fit dn̄a sui actus: in potestate ipsius est postq̄ hȝ spēm intelligibilē vt ea vtat̄ intelligendū actu: vel si hȝ plures vt vtat̄ vna ipsaꝝ. vñ ꝛ ea quoꝝ sciam habem⁹ nō oia actu consideramus. suba igit̄ intellectualis per plures spēs cognoscēs vtit̄ vna quam vult: cū p hoc simul actu cognoscit oia q̄ p vnā spēm cognoscit: oia. n. sunt vt vnū intelligibile inquantū sunt p vnū cognita: sicut ꝛ itellectus noster simul cognoscit multa adinuicē composita vel relata vt vnum quoddā. ea vero q̄ p diuersas spēs cognoscit nō cognoscit simul: ꝛ ideo sicut est intellectus vnus: ita est intellectū in actu vnuȝ. est igit̄ in intellectu subē separate qdā intelligentiaꝝ successio: nō tñ motus proprie loquēdo cū nō succedat actus potētie: sȝ act⁹ actui: intellectus aūt diuinus. q2 p vnū qd̄ est sua eēntia oia cognoscit ꝛ sua actio est sua eēntia: oia simul intelligit. vnde in intelligentia eius nō cadit aliqua successio: sȝ suum intelligere est totū simul perfectuȝ permanens per omnia secula seculoꝝ. Amen.

Du⁹ Solu⁹

¶ Explicit Liber Secundus.

¶ Incipit Liber Tertius.

¶ Capłm Primum. Prohemiuȝ.



Eus magnus dominus ꝛ rex magnus sup oēs deos. Quoniam nō repellet dn̄s plebē suā. q2 in manu ei⁹ sunt oēs fines terre ꝛ altitudines montiū ipse ↄspicit. Q̄m ipsius est mare ꝛ ipse fecit illud: ꝛ siccā manus eius formauerūt.

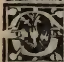
¶ Unū eē primū entiū totius eē pfectionem plenā possidēs qd̄ deū dicimus. (ostēsum est superius). qd̄ ex sui pfectiōis abundantia oibus existētibus eē largit̄ vt nō solum primū entiū: sed ꝛ primū principiū omnium eē ↄprobet̄: eē aūt aliis tribuit nō necessitate nāe: sȝ fȝ sue arbitriū voluntatis. (vt ex supioribus est manifestū). vñ consequens est vt factoꝝ suoꝝ sit dn̄s. nā sup ea q̄ nr̄e volūtati subdūtur dn̄amur: hoc autē dn̄iuȝ sup res a se pductas pfectū hȝ vtpote q ad eas pducēdas nō exterioris agētis adminiculo indiget nec māe fundamēto. cū sit totius vlis effector. Eoꝝ āt q̄ per voluntatē pducūtur agētis vnūqdq; ab agēte in finē aliquē ordinat̄: bonū. n. ꝛ finis est obiectū ppriū voluntatis. vñ necesse est. vt q̄ ex volūtate pcedūt: ad finē aliquē ordinentur: finē aūt vltimū vnaqueq; res p suam cōsequit̄ actionē quā oȝ dirigi ab eo q̄ pn̄cipia rebus dedit p q̄ agūt. necesse est igit̄ vt deus q est in se nāliter pfectus. ꝛ oibus entibus ex sua potestate eē largit̄: oium entium rector existat a nullo vtiq; directus. nec est aliqd qd̄ ab eius regimie excusetur. sicut nec est aliqd qd̄ ab ipso eē nō sortiat̄. Est igit̄ sicut pfectus in eēndo ꝛ causando. ita ēt ꝛ in regēdo pfectus. ¶ Diuius vero regiminis effectus in diuersis apparet diuersimode fm̄ dr̄iaȝ nāꝝ. Quedā nāq; sic adeo pducta sūt vt itellectū habētia eius similitudinē gerāt ꝛ imaginē repn̄tent. vñ ꝛ ipsa nō solum sunt directa. sȝ seipsa dirigentia fm̄ pprias actōes in debitū finē: q̄ si in sua directōe regimini diuino subdant̄ ad vltimū finē cōsequēdū ex diuino regimine admittunt̄. repellunt̄ aūt si secus in sua directione pcesserint. Alia vero intellectu carentia seipsa in suū finē nō dirigūt: sed ab alio dirigūtur. quoꝝ qdā icorruptibilia existentia. sicut in eē nāli pati nō pn̄t defectū. ita in propriis actōibus ab ordine in finem eis pstitutū nequaq̄ exorbitāt. sȝ indeficiēter regimini primi regētis subdunt̄. sic sūt corpora celestia quoꝝ motus sp vniformiter pcedūt. alia vo corruptibilia existētia nālis eē pati pn̄t defectū. q tñ per alterius pfectū ↄplet̄. nā vno corrupto aliū gn̄atur ꝛ sic in actōibus ppriis a nāli ordine deficiunt. q tñ defectus per aliqd bonū inde p

uenīēs ɔpēsaſ. Ex quo apparet q̄ nec illa
q̄ ab ordie p̄mi regimis exorbitare videnſ.
potestatē p̄mi regētis euadūt.nā ⁊ hec cor
ruptibilia corpa.sic ab ipso deo ɔdita sunt:
ita potestati ei⁹ ꝑfecte subdunſ. Hoc igr
diuino replet⁹ spū psalmista ɔsiderās.vt no
bis diuinū regimē demōstraret. Prio de
scribit nobis primi regētis ꝑfectionē. Nāc
qdē in hoc q̄d dicit.(deus). Potestatis:
in hoc q̄ dicit.(magn⁹ dn̄s).q̄si nullo indi
gens ad sue ptā:is effectū ꝑducēdū. Aucto
ritatis in hoc q̄d dicit.(rex magn⁹ sup oēs
deos).q: ⁊ si sint multi regētes.ei⁹ tn̄ regi
mini oēs subdunſ. Scd̄o aūt nobis de
scribit regimis modū.⁊ qdē q̄tū ad itelle
ctualia q̄ ei⁹ regimē seq̄ntia ab ip̄o ɔsequū
tur vltimū finē q̄ ē ip̄e.⁊ iō dicit.(q: nō re
pellet dn̄s plebē suā). Quātū v̄o ad corru
ptibilia. q̄ etiā si exorbitēt iterdū a ꝓprijs
actōib⁹:a ptāte tn̄ p̄mi regētis nō excludū
tur.vn̄ dic.(q: in māu ei⁹ sūt oēs fines ter
re). Quātū v̄o ad celestia corpa q̄ oēs alti
tudinē terre excedūt.i.corruptibiliū corpoꝝ
⁊ sp̄ rectū ordinē diuini regimiſ suāt.vn̄ di
cit.(⁊ altitudies mōtiū ip̄e ɔspic). Ter
tio v̄o ip̄i⁹ vlis regimis rōnē assignat. q:
necē ē vt ea q̄ adeo sūt ɔdita: ab ip̄o ēt re
ganſ:⁊ h° ē q̄ dicit.(qm̄ ip̄i⁹ ē mare.⁊c̄).
Q: g̊ in p̄ lib.de ꝑfectōe diuie nāe ꝑsecu
ti sum⁹. In scd̄o aūt d̄ ꝑfectōe ptātis ip̄i⁹
s; q̄ ē oiuz rex ꝑductor ⁊ dn̄s. Restat
igiſ in h°.tertio lib. ꝓseq de ꝑfecta auctori
tate siue dignitate ip̄i⁹ s; q̄ ē oium rex fi
nis ⁊ rector. Erit g̊ h° ordie ꝓcedēdū.vt
p̄ agaſ de ipso s; q̄ ē rex oiuz finis. Se
cūdo de regimie vli ip̄i⁹ s; q̄ oēs creaturā
gubernat. Tertio d̄ speciali ip̄i⁹ regimie
ꝓut gubernat creaturas intellectū hūtes.

ɔtinuatio ad superiores libros

ordo ꝓcedendi

Q̄ omne agens agit propter finez. 2.



Ostendēdū ē igiſ p̄ q̄ oē agēs in agē
do intēdit aliquē finē. In
his.n.q̄ mātfeste pp̄ finē agūt
hoc dicim⁹ eē finē in q̄d tēdit
ip̄etus agētis: hoc.n.adipiscēs: dr̄ adipisci
finē:deficiēs aūt dr̄ deficere a fine intēto.
sicut p; in medico agēte ad sanitatē.⁊ hoie
currēte ad certū terminū. Nec differt quā
tū ad hoc vtꝝ q̄d tēdit in finē sit cognoscēs
vel nō.sicut.n. signū est finis sagittātis.ita
est finis motus sagitte. ois aūt agētis ip̄e
tus ad aliqd certū tēdit.nō. n.ex q̄cūq; vir
tute queuis actio procedit:s; a calore qdē
calefactio:a frigore aūt ifrigidatio. vnde ⁊
actōes s̄m diuersitatē actiuoꝝ specie diffe
runt:actio vero q̄nq; quidem terminatur
ad aliquod factū. sicut edificatio ad domū
⁊ sanatio ad sanitatem : q̄nq; aūt nō sicut
intelligere ⁊ sentire:⁊ si quidem actio ter
minaſ ad aliquod factū ip̄etus agentis ten
dit in ipsam actionē: o; igiſ q̄ oē agens in
agendo intēdat finē:q̄nq; quidē actionem
ipsam:q̄nq; aliquid per actionem factum.
2 Adhuc in oib⁹ agētib⁹ pp̄ finē hoc esse
vltimū finē dicim⁹ vltra q̄d agēs nō q̄rit
aliqd sicut actio medici est vsq; ad sanita
tē:ea vero cōsecuta nō conaſ ad aliqd vlte
rius: s; in actiōe cuiuslibet agētis est veni
re ad aliqd vltra q̄d agēs nō querit vltra
aliqd:alias.n.actiōes in ifinitū tenderent :
quod quidē est ipossibile:q: cū infinita nō
sit ꝑtransire agens agere nō inciperet: ni
hil.n. moueſ ad id ad q̄d ipossibile est per
uenire:omne igiſ agens agit ꝓpter finem.
3 Amp̄.si actōes agētis ꝓcedāt in ifini
tū:o; q̄ vel ex istis actōib⁹ sequaſ aliq̄d fa
ctū vel nō. Si qdē sequaſ aliq̄d factū:eē il
lius facti:sequeſ post ifinitas actōes:quod.
aūt ꝑegit infinita ipossibile est esse:cū nō
sit infinita ꝑtransire.quod āt ipossibile est
esse.ipossibile est fieri:⁊ q̄d est ipossibile fie
ri:est ipossibile facere:ipossibile est igitur q̄
agens icipiat facere aliq̄d factū ad q̄d pre
exiguiſ actiōes ifinite. Si aūt ex illis actio
nib⁹ nō sequiſ aliq̄d factū:o; ordinē huius
modi actionū esse vel s̄m ordinē virtutum
actiuarum:sicut sit homo sentit vt imagi
netur:imaginatur aūt vt itelligat:intelligit
aūt vt velit. Vel s̄m ordinē obiectoꝝ sicut
si cōsidero corp⁹ vt cōsiderē aiam.quā cō
sidero vt cōsiderē substāiā separatā.quā cō
sidero vt cōsiderē deū:nō aūt est possibile
ꝓcedere in infinitū neq; in virtutib⁹ acti
uis sicut neq; in formis rerū.(vt probaſ in textu.
scd̄o metaph.).forma.n.est agēdi pricipiū ne cō.10.
q; in obiectis sicut neq; in entib⁹ cū sit vnū
ens primū.(vt supra ꝓbatū est).nō est igiſ
possibile q̄ actiōes in ifinitū ꝓcedant : o;
igiſ eē aliquid quo habito conatus agētis
q̄escat.omne igitur agēs agit ꝓpter finē.

4 ¶ Itē in his q̄ agunt ꝑpter finē oia intermedia inter primū agens ⁊ vltimū finē sunt fines respectu prioꝝ ⁊ principia actiua respectu sequentiū. si igitur conatus agentis nō est ad aliquid determinatū: ſ3 actiones sicut dictū est ꝓcedunt in infinitū: opʒ pncipia actiua in infinitū ꝓcedere: qđ ē impossibile. (vt supra ostēsū est). necesse ē igiꝛ ꝙ conatꝰ agentis sit ad aliqđ determinatū.
5 ¶ Adhuc omne agens vel agit per naturam vel per intellectū: de agentibus autem per intellectū nō est dubiū quin agant propter finem: agunt.n. preconcipientes in intellectu id qđ per actionem ꝯsequuntur: ⁊ ex tali ꝓconceptione agunt: hoc.n. est agere per intellectū: sicut aūt in intellectu ꝓconcipiente existit tota similitudo effectꝰ ad quā per actiones intelligentis peruenitur: ita in agente naturali ꝓexistit similitudo naturalis effectus ex qua actio ad hunc effectum determinaꝛ: nā ignis generat ignem ⁊ oliua oliuā: sicut igiꝛ agens ꝑ intellectū tēdit in finē determinatū ꝑ suā actionē: ita agēs per nām: oē igiꝛ agens agit propter finem.
6 ¶ Amplius peccatū nō inueniꝛ nisi in his que sunt propter finē: nec enim imputatur alicui ad peccatū. si deficiat ab eo quod nō est: medico enim non imputatur ad peccatum si deficiat a sanando naturā. nō autem edificatori aut grāmatico. Sed peccatum inuenimus in his que fiunt secundū artē: sicut cū grāmaticus nō recte loquitur. Et in his que sunt ſm naturā. sicut pʒ in partibus mōstruosis. ergo tā agēs ſʒ nām: q̄ꝫ agēs ſʒ artē ⁊ a ꝓposito agit ꝓpter finem.
7 ¶ Item si agens nō tenderet ad aliquem effectum determinatum: oēs effectus eēnt ei indifferentes: quod aūt indifferēter se hʒ ad multa non magis vnum eorum operaꝛ q̄ꝫ aliud: vnde a contingente ad vtrūqꝫ nō sequitur aliquis effectus: nisi per aliqđ qđ determineꝛ ad vnum: impossibile igiꝛ esset quod ageret: omne igiꝛ agens tendit ad aliquem determinatum effectum quod diciꝛ finis eius. ¶ Sunt aūt alique actōes que nō videntur esse propter finem: sicut actiones ludicre ⁊ contēplatorie ⁊ actiones que absqꝫ attentione fiunt sic confricatio barbe ⁊ huiusmodi: ex quibus aliquis opinari potest ꝙ sit aliquod agens nō propter finē. Du°

¶ Sed sciendum ꝙ actiones contemplatiue non sunt propter alium finem: sed ipse sunt finis: actiones autem ludicre interdū sunt finis cum quis solum ludit propter delectationem que in ludo est: quandoqꝫ aūt sunt propter finē cum ludimus vt postmodum fortius secundo agamus: actiōes aūt que fiunt sine attentione non sunt ab intellectu: sed ab aliqua subita imaginatione vel naturali principio sicut inordinatio humoris pruritum excitantis: est causa confricationis barbe que fit sine attentione intellectus: ⁊ tamen hec ad aliquos fines tendūt: licet preter ordinem intellectus. ¶ Per hoc autem excluditur antiquorum naturalium error qui ponebant omnia fieri ex necessitate materie. causam finalem a rebus penitus subtrahentes. Solu° Exclu° erro.

¶ Qꝫ omne agens agit propter bonū. 3.



Ex hoc autem vlterius ostēsum est ꝙ omne agens agit propter bonum. ¶ Inde enim manifestū est omne agens agere propter finem. q: quodlibet agens tendit ad aliquod determinatum: id autem ad quod agens determinate tendit oportet esse conueniens ei: non.n. tenderet in ipsum nisi propter aliquam cōuenientiā ad ipsū: qđ aūt cōueniēs ē alicui est illi bonū. ergo oē agēs agit pp bonum.
2 ¶ Preterea finis est in quo quiescit appetitus agentis vel mouentis ⁊ eius quod mouetur: hoc aūt est de rōne boni vt terminet appetitum: nam bonū est qđ omnia appetūt: ois ergo actio ⁊ motꝰ ē pp bonū.
3 ¶ Adhuc ois actio ⁊ motus ad eē aliquo mō ordinari videtur vel vt cōseruetur ſm spēm vel indiuiduū vel vt de nouo acquiratur: hoc aūt ipsum quod est eē bonū est: ⁊ ideo omnia appetunt esse. omnis igitur actio ⁊ motus est propter bonum.
4 ¶ Amplius ois actio ⁊ motꝰ est ꝓpter aliquā perfectionē: si enim ipsa actio sit finis: manifestum est ꝙ est perfectio secunda agentis: si aūt actio sit transmutatio exterioris materie: manifestū est ꝙ mouens intendit aliquā ꝑfectionē inducere in re mota: in quam etiam tendit mobile si sit motus naturalis: hoc autem dicimus esse bo-

num quod est esse perfectum: omnis igitur actio et motus est propter bonum.

5 ¶ Itẽ oẽ agens agit fm q est actu: agendo aũt tendit in sibi simile: igit tẽdit in actũ aliquẽ: actus aũt ois hꝫ rõnẽ boni: nã malũ nõ inuenit nisi in potẽtia deficiente ab actu: omnis igit actio est propter bonum.

6 ¶ Adhuc agens per intellectũ agit ꝓpter finẽ: sicut determinãs sibi finẽ: agens autẽ per nãz: lꝫ agat ꝓpter finẽ. (vt ꝓbatũ est). nõ tñ determinat sibi finẽ: cũ nõ cognoscat rõnẽ finis: sed mouet in finẽ determinatuꝫ sibi ab alio: agens aũt per intellectũ nõ determinat sibi finẽ nisi sub rõne boni: intelligibile. n. nõ mouet nisi sub rõne boni quod est obiectũ voluntatis: ergo et agens per naturã nõ mouet: neqꝫ agit ꝓpter aliqueꝫ finẽ nisi fm qd est bonũ: cũ agenti per naturam determinetur finis ab aliquo appetitu: omne igitur agens propter bonũ agit.

7 ¶ Itẽ eiusdẽ rõnis est fugere malũ et appetere bonũ: sicut eiusdẽ rõnis est moueri deorsum et moueri sursum: oia aũt inueniuntur malũ fugere. nã agentia per intellectũ hac rõne aliqd fugiũt: q2 apprehendũt illud vt malũ. oia aũt agentia nalia: quantum habent de virtute tantũ resistunt corruptioni que est malum vniuscuiusqꝫ: omnia igitur agunt propter bonum.

8 ¶ Adhuc qd ꝓuenit ex alicuius agentis actione preter intentionẽ ipsius dicit a casu vel fortuna accidere: videmꝰ aũt in operibus nature vel semꝑ vel frequentius qd melius est: sicut in plantis folia sic eẽ disposita vt producant fructus et partes aialium sic disponi vt aial saluari possit: si ergo hec eueniunt preter intẽtionẽ nãlis agẽtis hoc erit accidens casu vel fortuna. Sed hoc est impossibile: nã ea q accidunt semꝑ vel frequẽter nõ sunt casualia neqꝫ fortuita: sed q accidunt in paucioribus: nãle ergo agẽs intendit ad id qd melius est: et multo manifestius qd agit per intellectũ: oẽ igit agẽs intendit bonũ in agendo. ¶ Itẽ oẽ q mouet ducit ad terminũ motus a mouente et agẽte: oꝫ igit mouẽs et motũ ad idẽ tẽdere inquantũ mouet: q aũt mouet cũ sit in potẽtia tendit ad actũ: et ita ad perfectũ et bonũ: per motũ. n. exit de potentia in actũ: ergo et mouens et agens semꝑ in mouendo et agẽdo intendit bonũ. ¶ Hinc est q phi diffinientes bonũ dixerunt. (Bonũ est qd oia appetunt). Et Dionys. 4. c. de diui. no dicit. (q omnia bonum et optimũ cõcupiscũt).

¶ Qꝫ malũ est ꝑter intẽtionẽ in rebꝰ. 4.



Ex hoc autem apparet q malũ est preter intentionẽ in rebus et incidit ꝑter intentionẽ agẽtiũ. ¶ Qd enim ex actione cõsequit diuersũ ab eo qd erat in intẽtõe siue intentũ: ab agente manifestũ est preter intentionẽ accidere: malũ aũt diuersũ est a bono: qd intẽdit oẽ agẽs: est igit malũ preter intentionem eueniens.

2 ¶ Itẽ defectꝰ in effectu et actiõe cõsequit aliquẽ defectũ in principiis actiõis: sicut ex aliqua corruptõe seminis seqt partꝰ mõstruosus et ex curuitate cruris: seqt claudicatio: agens aũt agit fm q hꝫ de virtute actiua: nõ fꝫ id qd defectũ virtutis patit: scdꝫ aũt q agit: sic intendit finẽ: intendit igit finẽ correspondẽtẽ virtuti: qd igit seqt rñdẽs defectui virtutis erit ꝑter itẽtiõẽ agẽtis: hoc aũt est malũ: accidit igit malũ ꝑter intentionẽ.

3 ¶ Adhuc ad idẽ tẽdit motꝰ mobilis et motio mouẽtis: mobile aũt tẽdit ꝑ se ad bonũ: ad malũ aũt ꝑ accidẽs et ꝑter itẽtionẽ: qd qdã matie in gñatõe et corruptõe apparet: mã. n. cũ est sub vna forma: est in poª ad formã aliã et priuationẽ forme: iã habite: sicut cũ est sub forma aeris est in poª ad formaꝫ ignis et priuationẽ forme aeris: et ad vtrũqꝫ trãsmutatio mãe terminat simul: ad formã qdẽ ignis fꝫ q gñatur ignis: ad priuationẽ aũt forme aeris fꝫ q corrũpit aer: nõ autẽ intẽtio et appetitꝰ mãe est ad priuationẽ: sꝫ ad formã: nõ. n. tẽdit ad ĩpossibile: est auteꝫ ĩpossibile mãm tm sub ꝑuatõe eẽ: eẽ vo eã sub forma ẽ possibile: igit q termiet ad ꝑuationẽ est ꝑter itẽtionẽ: terminat aũt ad eaꝫ inquãtũ ꝑuenit ad formã quã intẽdit: quaꝫ ꝑuatio alterius forme de necessitate ꝯseqt: trãsmutatio ergo mãe in gñatiõe et corruptiõe ꝑ se ordinat ad formã: ꝑuatio vo cõseqt ꝑter itẽtionẽ: et sitr oꝫ eẽ i oibꝰ motibꝰ: et iõ in quolibꝫ motu est gñatio et corruptio scdꝫ qd: sicẽ cũ aliqd alterat de albo in nigꝫ corrũpit albũ et sit nigrũ: bonũ aũt est fꝫ q mã est ꝑfecta ꝑ formã: et poª ꝑ actũ ꝓpriũ:

malū aūt scd̄m q̄ est priuata actu debito. omne igit̄ qd̄ mouet̄ tēdit in suo motu per uenire ad bonū: puenit aūt ad malū preter intentionem: igit̄ cum omne agens ⁊ mouens intendat ad bonum: malum prouenit preter intentionem agentis.

4 ¶ Amplius in agentibus p intellectum ⁊ estimationē quācūq3: intentio sequit̄ apprehensionē: in illud.n. tendit intentio quod apprehendit̄ vt finis: si ergo pueniat̄ ad aliquod: qd̄ nō h3 spēm apprehensā erit ꝑter intentionē: sicut si aliqs intendat comedere mel: ⁊ comedat fel credēs illud eē mel: hoc erit ꝑter intētionē. S3 oē agēs p intellectū intendit ad aliqd: scd̄m q̄ accipit illud sub rōne boni. (sicut ex superioribus p3). si ergo illud nō sit bonū sed malū: hoc erit ꝑter intentionē: agens igit̄ p intellectū nō opat̄ malū: nisi ꝑter intentionē: cū igit̄ intēdere ad bonū sit cōe agenti per intellectū ⁊ per naturā: malū nō consequit̄ ex intentiōe alicuius agētis: nisi preter itētionē. ¶ Hinc
Dio. est qd̄ Dio. dicit. 4. ca. de diui. no. (q̄ malum est preter intentionem ⁊ voluntatē).

¶ Rōnes qbus videt̄ probari q̄ malū nō possit eē preter intentionē in rebus. 5.

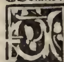
ꝑmissa in ca. prece.

SUnt aūt quedam q̄ huic sētētie aduersari vident̄. ¶ Qd̄ enim accidit preter intentionē agentis dr̄ eē fortuitū ⁊ casuale ⁊ in paucioribus accidēs: malū autē fieri nō dr̄ fortuitum ⁊ casuale: neq3 vt in paucioribus accidēs: sed semp vel in pluribus: in nālibus enim semp gn̄ationi corruptio adiungit̄. in agētibus etiā p voluntatē in pluribus peccatū accidit cū difficile sit sm̄ virtutē agere: sicut attingere centrum
cap°. 9. in circulo. (vt dicit Aristo. in. 2. ethico). nō
ca°. 4. igit̄ vr̄ malū eē proueniēs preter intētionē.

2 ¶ Itē Aristo. in. 3. ethicoꝝ expsse dic̄. (q̄ malitia ē volūtariū). ⁊ h° pbat p h° q̄ aliqs opat̄ iniusta volūtarie: irrōnabile āt est opantē volūtarie iniusta nō velle iniustum eē: ⁊ volūtarie stuprātē nō velle icōtinentē eē: ⁊ p h° ēt legislatores puniūt malos q̄si volūtarie opantes mala. nō videt̄ igit̄ malum preter voluntatem vel intentionē esse.

3 ¶ Preterea ois motus nālis h3 finē intentū a nā: corruptio aūt est mutatio nālis. sicut ⁊ generatio: finis igit̄ eius qui est priuatio habens rōnem mali est intentus a nā. sicut ēt forma ⁊ bonū: q̄ sūt gn̄atōis finis.

¶ Solutio rationum premissarum. 6.



Ad autem positarū rationū solutio manifestior fiat cōsiderandū est q̄ malū cōsiderari pōt vl in suba aliq̄: vl in actione ipsius. ¶ Malū qdē in suba aliqua ē ex eo q̄ deficit ei aliqd q̄ natū est ⁊ d3 hr̄e: si enim hō nō h3 alas nō est ei malū. q2 non est natus eas hr̄e: si etiā hō capillos flauos nō h3 nō est malū. q2 ⁊ si natus est hr̄e nō tamē est ei debitū vt habeant̄: est tamē malum si nō habeat manus quas natus est ⁊ debet habere si sit pfectus: qd̄ tamē nō est malū aui: ois aūt priuatio si ꝓprie ⁊ stricte accipiat̄ est eius qd̄ qs natus est habere ⁊ d3 hr̄e: in priuatōe igit̄ sic accepta est rō mali: materia aūt cū sit in potentia ad oēs formas oēs qdē nata est habere. nulla tamē est ei debita cū sine: q̄uis vna earum possit eē pfecta in actu: quelibet tñ eaꝝ est debita alicui eoꝝ que ex mā cōstituunt̄: nā nō pōt eē aq̄: nisi h3 formā aque: nec pōt eē ignis. nisi habeat formā ignis: priuatio igit̄ hm̄oi forme cōparata ad mām nō est malum nature. sed cōparata ad id cuius ē forma est malū eius. sicut ꝑuatio forme ignis est malū ignis. ⁊ q2 tā priuatōes q̄3 habit⁹. ⁊ forme nō dicunt̄ eē nisi sm̄ q̄ sunt in subiecto. si qdē priuatio sit malū p cōparationem ad subiectū in quo est. erit malū simpliciter. sin aūt erit malū alicuius ⁊ nō simpliciter. hoiem igit̄ priuari manu est malū simplr. mām aūt priuari forma aeris non est malū simplr. s3 est malū aeris. ¶ Priuatio aūt ordinis aut cōmēsuratōis debite in actōe est malū actōis. ⁊ q2 cuilibet actioni est debitus aliqs ordo ⁊ aliqua cōmēsuratio. necesse est vt talis priuatio in actiōe simplr malū existat. ¶ His igit̄ visis sciēdum est q̄ nō oē qd̄ est preter intentionem o3 eē fortuitū vel casuale. (vt prima rō proponebat). formalis rō ad p^am rōnem si enim qd̄ est preter intētionem sit ↄsequēs ad id qd̄ est intentū vel semper ⁊ sicut frequēter nō eueniet fortuito vel casualiter. sicut in eo q intēdit dulcedine vini frui. si ex potatōe vini sequat̄ ebrietas: non

erit fortuitū nec casuale. eēt aūt casuale. si sequeref vt in paucioribus. malū ergo corruptiōis nālis. τ si sequaꝰ pter intētionē generantis. ɔsequiꝰ tñ sp. nā sp forma vnius est adiūcta pncipio alterius. vñ corruptio non euenit casualr. neqꝫ vt in paucioribus: ſꝫ priuatio qñqꝫ nō fit malū simplr. sed alicuius vt dictū est. Si aūt fit talis pvatio. que priuat id qđ est debitū generato erit casuale τ simplr malūꝫ. sicut cū nascunf partus mōstruosi. hoc enim nō ɔsequiꝰ de necessitate ad id qđ est intētū. sed est ei repugnās. cū agēs tēdat pfectionē gñati. malū autē actiōis accidit in nālibus agētibus ex defectu virtutis actiue. vñ si agēs hꝫ virtutē defectiuā. hoc malū cōseqtur pter intētionē. ſꝫ nō erit casuale. qꝛ de necessitate ē ɔsequēs ad talē agētē. cū tale agēs vel sp vel frequēter patiꝰ hunc virtutis defectū: erit aūt casuale. si hic defectus raro talē comitaꝰ agētē. In agētibus aūt volūtariis intentio ē ad bonū aliqđ particulare. si debet seq actio. nā vlia nō mouēt. ſꝫ particularia. in quibus est actus. si igiꝰ illud bonū qđ itendit hēat cōiunctā pvationē bōi ſꝫ rōnē vel sp vel frequēter: seqꝰ malū morale nō casualiter. sed vel sp vel frequēter. sicut pꝫ in eo q vult vti femia pp delectationē. cui delectatōi adiūcta est inordinatio adulterii. vñ malū adulterii nō sequiꝰ casualiter. eēt autē casuale malū. si ad id qđ intendit sequeref aliquod peccatū vt in paucioribus. sicut qñ qs pijciens ad auē interficit hoīeꝫ. q aūt hmōi bona aliquis intēdat vt in pluribus. quibus priuationes boni ſꝫ rōnē cōsequātur. ex hoc ɔuenit q plures viuunt ſꝫ sensum. eo q sensibilia sunt nobis māifesta τ magis efficaciter mouentia in particularibus in quibus est opatio. ad plura autē casualiū bonoꝝ sequitur priuatio boni ſꝫ rōnē. Ex quo pꝫ q lꝫ malū preter intentionē fit. est tñ voluntarium. (vt secunda rō proponit). licet nō p se. ſꝫ p accidēs. intentio. n. est vltimi finis. quē qs pp se vult. voluntas autē est eius qđ quis vult pp aliud. ēt si simplr nō vellet. sicut qui proicit merces in mari cā salutis. nō intendit proiectionē mercīū. sed salutē. proiectionē autē vult nō simplr. sed cā salutis. silr pp aliqđ bonū sensibile cōsequēdum vult aliquis facere inordinatā actionē nō itendens iordinationē neqꝫ volēs eā simpliciter: ſꝫ pp hoc: τ ideo hoc mō malitia τ peccatū dicunf eē volūtaria: sicut pıectio mercīū in mari. Eodē aūt mō pꝫ solutio ad tertiā obiectionē. Nūqꝫ. n. inueniꝰ mutatio corruptiōis sine mutatione gñatiōis: τ p ɔñs nec finis corruptiōis sine fine generatiōis: nā ergo nō itēdit finē corruptiōis seorsū a fine generatiōis: ſꝫ silr vtrūqꝫ. Nō. n. est de itentiōe nāe absoluta q nō sit aqꝫ: ſꝫ q sit aer: quo exñte nō ē aqꝫ: hoc ergo qđ est eē aerē itēdit nā ſm se: qđ vō est nō eē aquā nō itēdit nisi inqꝫtū est cōiunctū ei: qđ est eē aerē: sic igiꝰ pvatiōes a nā nō sunt ſm se itente: sed secūdū accidens: forme vero ſm se. Pꝫ ergo ex pmissis q illud qđ est simplr malū: oio est pter itentionē in opibus nāe sicut partus mōstruosi: quod vero nō est simplr: sed alicui malū nō est itentū a nā ſꝫ se: ſꝫ ſꝫ accidēs. ad 2^am ad 3^am

¶ Qꝫ malū nō est aliqua essentia. 7.



Ex his aūt apparet q nulla essentia est ſm se mala. Malū. n. vt dictū est: nihil est aliud qꝫ priuatio eius qđ qs natus est: τ dꝫ hēre. sic. n. apud oēs est vsus huiꝰ noīs malū: priuatio āt nō est aliqua essētia: ſꝫ est negatio in substātia: maluꝫ igiꝰ nō est aliqua essentia in rebus.

2 ¶ Adhuc. vnūquodqꝫ ſꝫ suā essentiā hꝫ eē: inqꝫtum āt hꝫ esse hꝫ aliquod bonū: nā si bonū est qđ oia appetunt: oꝫ ipsum esse bonū dicere cū oia eē appetant: ſm hoc igiꝰ vnūquodqꝫ bonū est q essentiā hꝫ: bonum āt τ malū opponunf: nihil igiꝰ est maluꝫ ſꝫ q eēntiā hꝫ. bonū aūt τ malū opponunf: nihil igitur est malum secundum q essentiam hꝫ: nulla igiꝰ essentia mala est.

3 ¶ Amp. oīs res vel est agēs vl est facta: maluꝫ āt nō pōt eē agens: qꝛ quicqd agit: agit inqꝫtum est actu exñs τ pfectuꝫ: τ silr nō pōt eē factum: nā cuiuslibet generationis est terminus forma τ bonum: nulla igitur res secundum suam essentiā est mala.

4 ¶ Itē nihil tēdit ad suū cōtrariuꝫ: vnūqđqꝫ. n. appetit qđ est sibi sile τ cōueniēs: oē āt ens agēdo itēdit bonū. (vt ostēsum est). nullū igiꝰ ens inqꝫtuꝫ hmōi est malū.

5 ¶ Adhuc. oīs essētia ē alicui rei nālis: si

enim est in genere sube est ipsa nā rei: si ve
ro sit in genere accidētis: oȝ ꝙ ex pricipiis
alicuius sube causet:ꝛ sic illi sube erit natu
ralis:licet forte alteri sube nō sit nālis:sicut
caliditas est nālis igni:lȝ sit innālis aque:ꝙ
aūt est scōm se malū non potest esse alicui
naturale:de rōne eniȝ mali est priuatio eiꝰ:
quod est alicui natū inesse ꝛ debitū ei:ma-
lum igitur cum sit eius qō est naturale pri-
uatio non pōt esse alicui naturale.vñ quic-
quid nāliter i est alicui est ei bonū:ꝛ malū
si ei desit:nulla igit ēēntia est scōȝ se mala.
6 ℭ Amplius qcqd hȝ essentiā aliquā. aut
ipsam ꝛ est forma:aut habet formā aliquā:
per formā enim collocatur vnūquodqȝ in
genere vel specie:forma aūt inquātū hmōi
habet rationē bonitatis cū sit principium
actionis ꝛ finis quē intendit oē faciens ꝛ
actus quo vnūquodqȝ habens formā per
fectum est:quicquid igitur habet essentiaȝ
aliquam inquantū huiusmodi est bonum:
malum igitur nō habet essentiam aliquaȝ.
7 ℭ Itē ens per actum ꝛ potentiā diuidi-
tur:actus aūt inquantū hmōi bonū est: qꝛ
scōm ꝙ aliquid est actu:scōm hoc aliquid
est perfectū:potentia etiā bonū aliquid est:
tendit enim potentia ad actum:vt in quoli
bet motu apparet:ꝛ etiā est actui propor-
tionata nō ei contraria:ꝛ est in codeȝ gene
re cum actu:ꝛ priuatio nō competit ei nisi
per accidens:omne igitur qō est quocūqȝ
modo sit inquantum est ens:bonū est:ma-
lum igitur non habet aliquam essentiam:
8 ℭ Amplius probatū est in secūdo huius
ꝙ oē eē quocūqȝ mō sit est adeo: deū autē
eē pfectā bonitatē in primo huius ostendi
mus:cū igr boni effectū malū eē nō possit:
impossibile est aliqō ens inquantū est ens
Ar c 8. esse malū. ❧ Hinc est ꝙ Gen. primo dr.
ca ipru. (Vidit deus cuncta q̄ fecerat: ꝛ erāt val-
de bona). Et Ecclesiastes.3.(Cūcta fecit
bona in tpe suo). Et p̄ Thimo.4.(Om-
nis creatura dei bona). Et Dio.ca.4.de
diui.no.dicit.(ꝙ malum nō est existēs).
scilicet per se.(nec aliquid in existentibꝰ q̄si
Exclo. accidens.sicut albedo vel nigredo). Per
erro. hoc aūt excludit error manicheoꝝ ponētiū
aliquas res secundū suas nās malas esse.
ℭ Qꝫ malum sit natura aliqua vel res ali
qua:vt probāt aliquorum rōnes. 8.


Idetur autē quibusdā rōnibus p̄dicte sniē posse obuiari. ❧ Ex ppria.n. differētia specifica vnūqōqȝ
speciē sortit malū āt est differētia specifica
in aliquibus generibus.s.in hitibus ꝛ acti
bus moralibꝰ:sicut.n.virtus sm suam spe-
ciem est bonꝰ hitus ita cōtrariū viciuȝ est
malus hitus sm suā speciē: ꝛ similiter de
actibꝰ virtutū ꝛ viciorum:maluȝ igitur est
dās speciē aliquibus rebus:est igitur ali-
qua essentia ꝛ aliquibus rebus naturalis.
2 ℭ Pre.vtrūqȝ cōtrariorū est nā quedā:
si.n.nihil poneret alterū cōtrarioꝝ esset pri
uatio vel negatio pura:sȝ bonū ꝛ malū di-
cunt esse cōtraria:malū igit est nā aliqua.
3 ℭ Itē bonū ꝛ malū dicunt eē genera cō
trariorū ab Aristo.in predicamētis:cuius-
libet autē generis est essentia ꝛ nā aliqua:
nam nō entis nō sunt species neqȝ differē-
tie:ꝛ ita quod nō est nō pōt esse genus:ma
lum est igitur aliqua essentia ꝛ natura.
4 ℭ Adhuc.omne qō agit est res aliqua:
malū auteȝ:agit inquantum malum:repu
gnat eni bono ꝛ corrumpit ipsuȝ:malū igi-
tur inquantum malum est res aliqua.
5 ℭ Amplius in quibuscunqȝ inuenit ma-
gis ꝛ minus:oportet ꝙ sint res aliqua ha-
bentes ordinem:negationes eni ꝛ priuatio
nes non suscipiunt magis ꝛ minus:inuenit
autem inter mala vnuȝ altero peius: opor
tet igitur vt videtur qꝫ malum sit res aliq̄.
6 ℭ Pre.res ꝛ ens cōuertunt:est āt malū
in mūdo:ergo est res aliqua ꝛ natura.
ℭ Solutio rōnum premissarum. 9.


As autem rationes no difficile est soluere. ❧ Malū eni ꝛ bonū in mo- Ad pᵐ
ralibꝰ specifice differētie po- rōnem
nuntur.(vt pria rō proponebat).qꝛ mora- cap.p̄ce.
lia a voluntate dependent:sm hoc eni ali-
quid ad genus moris pertinet ꝙ est volun
tarium:voluntatis auteȝ obiectum est fi-
nis ꝛ bonū:vnde a fine speciē moralia sor-
tiuntur sicut ꝛ naturales actiones a forma
principij actiui:vt calefactio a calore:qꝛ igi
tur bonum ꝛ malum dicunt secundū ordi-
nē ad finē vel priuationem ordinis oȝ ꝙ in

moralibus p̄rie dn̄ie sunt bonū τ malū: vni us āt generis oz eē vnā mēsurā p̄mā: moraliū āt mēsura est rō: oz igitur a fine rōnis dicanf aliq̄ in moralib⁹ bona vel mala: qđ sgif in moralib⁹ sortit speciē a fine: quod est fm rōnez dicit fm spēm suā bonū qđ vero sortit speciē a fine ɔtrario fini rōnis dicitur fm speciē suā malū: finis aūt ille τ si tollat finē rōnis: est tn̄ aliqđ bonū sicut delectabile scđm sensuz vel aliqđ hmōi: vnde τ in aliquibus aīalib⁹ sunt bona τ hōi etiā cū sunt fm rōnez moderata: τ ɔtingit qđ est malū vni esse bonū alteri: τ iō nec malū fm q̄ est differētia specifica in genere moraliū iportat aliqđ quod sit fm essentiā suā malū: sed aliqđ quod fm se est bonū: malū aūt hōi inquantū p̄uat ordinē rōnis quod

ad 2^am est hois bonū. ⁋ Ex quo ēt pz q̄ maluz τ bonū sūt cōtraria sz q̄ in genere moraliū accipiunf: nō āt simpliciter accepta. (sicut secūda rō ,pponebat). sz malū priuatio est

ad 3^am boni inq̄tū est malū. ⁋ Eodē ēt mō pōt accipi dictū: q̄ malū τ bonū ,put sūt in moralib⁹ sūt genera cōtrarioꝝ. (ex quo tertia rō ,pcedebat). Oium.n.cōtrariorum moraliū vel vtrūq̄ est malū sicut ɔdigalitas τ illiberalitas: vel vnū bonū. τ alterū malū sic liberalitas τ illiberalitas: est igit maluz morale τ gen⁹ τ differētia: nō sz q̄ est p̄uatio boni rōnis: ex quo dicit malū: sed ex nā actiōis vel habit⁹ ordiati ad aliquē finē qđ repugnat debito fini rōnis: sicut hō tot⁹ est hois idiuiduū: nō inq̄tū est tot⁹: sz inq̄tū est hic hō: τ irrōnale est differētia aīalis: nō ,p pter p̄uationē rōnis: sed rōne talis nature ad quā sequit remotio rōnis. ⁋ Pōt etiā dici: q̄ Aristo. dicit malū τ bonū esse genera nō fm ,ppriā opinionē cū iter p̄ria decem genera in quoꝝ quolibet inuenit aliq̄ cōtrarietas ea nō cōnumeret: sed fm o, p̄ nionē Pythagore qui posuit bonuz τ malū eē p̄ria genera τ p̄ria principia: τ in vtroq̄ eoꝝ posuit esse decem p̄ma contraria.

p̄ me^ce le.8. ⁋ Sub bono quidē finitum: par: vnū: dextrū: masculinū: quiescēs rectuz lucē quadratū: τ vltimo bonū. ⁋ Sub malo āt infinitū: ipar plurale: sinistrū: femininū: motū: curuū: tenebre: altera parte longi⁹: τ vltimo malū. Sic āt τ in plurib⁹ libroꝝ logicorū locis vtitur exēplis scđm opiniom alioꝝ p̄ioꝝ quasi ,pbabilibus fm illud tempus. ⁋ Habet tamē τ hoc dictū aliquā veritatem: nā ipossibile est qđ ,pbabiliter dicitur fm totū esse falsuz: oium.n.cōtrarioꝝ vnū est pfectū τ alteꝝ diminutū quasi priuationem quādā hn̄s admixtā sicut albū τ calidum sunt pfecta: frigidū vo τ nigrū sūt inpfecta quasi cū priuatiōe sunt signata: quia ergo ois diminutio τ priuatio ad rōnē mali ptinet: ois autē pfectio τ cōplementū ad rationē boni semp in cōtrarijs alteꝝ sub rōne bonū videt cōprehēdi: alteꝝ ad rōnez mali accedere. τ fm hoc bonū τ malū genera cōtrarioꝝ oium esse videtur ⁋ Per

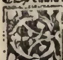
hoc ēt patz qualiter malū repugnat bono. (ex quo quarta rō ,pcedebat). fm eni q̄ sor τ fini que hn̄t rōnē boni τ sunt agēdi vera principia: est adiūcta p̄uatio ɔtrarie forme τ finis cōtrarij actio: que sequit ex tali forma τ tali fine attribuit priuatio τ malo per accidēs quidē: nā priuatio fm q̄ huiusmodi nō est alicuius actōis principiū. ⁋ Propter quod bene .4.capitu. de diui.no. dicit Diony. (q̄ malū nō pugnat cōtra bonū nisi virtute boni: fm se vo est ipotens τ infirmum quasi nullius actiōis p̄ncipiū). malum vo corrūpere dicit bonū nō solū agēdo virtute boni: sicut expositū est: sz formaliter fm se. sicut dicit cecitas corrūpere visum: q: est ipsa visus corruptio: per quem modū dicit albedo parietē colorare: q: ipse est parietis color. ⁋ Dicit aūt aliqđ altero

magis τ minus malū per recessuz a bono. sic eni que priuationē importāt: intēdūtur τ remittūtur sicut inequale τ dissimile: dr eni inequius qđ est ab equalitate magis distans: τ sitr dissimilius magis a similitudine recedēs: vnde τ magis maluz dr qđ ē magis priuatū bono quasi magis a bono distans: priuatiōes eni nō intēdunf quasi aliquam essentiā habētes sicut equalitates τ forme (vt quinta rō ,pcedebat). sed p augmentum cause priuantis: sicut aer tenebrosior est quāto plura fuerint interposita obstacula lucis: sic eni longius a lucis pticipatione distat. ⁋ Dicitur ēt malū esse in mū

do nō quasi essentiā aliquaz habeat: vl res quedam existat. (vt sexta ratio ,pcedebat). sed ea ratione q: dicit q̄ res aliqua mala ē ipso malo: sicut cecitas τ quelibet priuatio

5°.Moro. esse dicit.quia aial cecitate est cecuz. Ens
tertu eni dupliciter dicit.(vt phus in metaphisi
cō.i 4. ca docet). Uno modo scōm q̄ significat essentiā rei et diuiditur p decē pdicamenta:et sic nulla puatio pōt dici ens. Alio modo fm q̄ significat veritatē compositionis: et sic malū et priuatio dicit ens inquantum priuatione dicitur aliquid esse priuatum.

Q̄d causa mali est bonum. r.



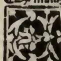
Ex premissis aūt concludi potest q̄ maluz nō causatur nisi a bono. Si.n.alicuius mali est causa maluz: malū āt nō agit nisi virtute boni.(vt pbatū est).oz ipsū bonū eē cāz primariā mali.
2 Adhuc quod nō est nullius est cā:oēm igit causam oz esse ens aliquod:maluz aūt nō est ens aliqd.(vt pbatū est).malū igit nō pōt esse alicuius causa:oz igit si ab aliquo causatur malum:quod illud sit bonū.
3 Itē quicqd est,pprie et p se alicui⁹ causa tendit in pprium effectū:si igit malum esset p se alicuius cā.tēderet in pprium effectum.s.malū:hoc aūt est falsuz:nā ostensuz est q̄ oē agens intēdit bonū:malū igit p se nō est causa alicuius:sed solū p accidens: oīs autē causa per accidēs reducit ad causam per se.solū autē bonuz potest esse causa per se: sed malum non potest esse per se causa:malum igitur causatū est a bono.
4 Preterea ois causa vel est materia vel forma vel agens vel finis.malū autem nō pōt esse neqz materia neqz forma.(ostēsum est eni supra).q̄ tam ens actu q̄z ens in potētia est bonū. Similiter nō pōt esse agens cū vnūquodqz agat fm q̄ est actu et formā habet. Neqz etiā pōt esse finis: cuz sit pter intentionē.(vt pbatū est).malū igitur nō pōt esse alicui⁹ causa.si igit aliqd sit causa mali oz q̄ sit a bono causatū. Cū aūt bonum et maluz sint opposita.vnū autem oppositorū nō potest esse causa alterius
tertio. nisi p accidēs:sicut frigidū calefacit.(vt dicit
i°.non in.8.phisicoz).sequit q̄ bonū possit eē cā
q̄uo bo actiua mali nisi p accidēs. Hoc aūt ac-
nū ē cā cidens in naturalibus pōt esse et ex pte agē-
mali p tis.et ex parte effectus. Ex parte quidez
accidēs agentis:sicut cum agens patitur defectuz virtutis:ex quo sequitur q̄ actio sit defectiua et effectus deficiens:vt cum virtus membri digerentis est debilis sequitur imperfecta decoctio et humor indigestus: que sunt quedam mala nature. Accidit autem agenti:inquantum est agens q̄ defectum virtutis patiatur.non enim agit secundū q̄ deficit ei virtus.sed secundum quod habet aliqd de virtute.si.n.penitus virtute careret oino nō ageret. Sic igitur malū causatur p accidēs ex pte agentis inquantum agens est deficientis virtutis.ppter quod dicit q̄ malum nō habz causam efficiētez. sed deficientē q: malum nō sequit ex causa agēte:nisi inquātum est deficiētis virtutis.et fz hoc nō est efficiēs. In idē āt redit si defectus actionis et effectus proueniat ex defectu istrumēti vel cuiuscūqz alterius qd requirit ad actionē agētis:sicut cū virtus motiua,pducit claudicationē,ppter tibie curuitatē:vtroqz eni agēs agit et virtute et instrumēto. Ex pte vero effect⁹ malum ex bono causat per accidēs. Tuz ex parte materie effect⁹. Tū ex parte ipsi⁹ forme. Si.n.mā sit indisposita ad recipiendā ipressionē agentis:necesse est defectū sequi in effectu.sicut cū mōstruosi ptus sequūtur,ppter materie indigestionē. Nec hoc iputatur ad aliquē defectum agētis:si mām indispositā nō transmutat ad actum perfectum:vnicuiqz.n.agēti naturali est virtus determinata fm modū sue nature: q̄z si nō excedat:nō,ppter hoc erit deficiēs in virtute:sed tūc solum qñ deficit a mēsura virtutis sibi debite p nām. Ex parte āt forme effectus p accidēs malū incidit inquātum forme alicui de necessitate adiūgitur priuatio alterius forme:vnde simul cuz generatione vnius rei necesse est alteri⁹ rei sequi corruptionē:sed hoc maluz nō est malum effectus intēti ab agente:sicut in pcedentibus pz.sed alterius. Sic igitur in naturalibus pz q̄ malū p accidēs ūn causatur a bono. Eodē aūt modo et in artificialib⁹ accidit. Ars.n.in sua opatiōe imitatur nām.et sit peccatū in vtraqz inuenitur. In moralibus āt videt aliter se hre. Nō eni ex defectu virtutis sequi videt morale vicium:cū infirmitas virtutis morale vicium vel totaliter tollat vel saltē diminuat.infirmitas eni nō meretur penā q̄ cul-

pe debetur:sed magis minimă ⁊ ignoscēti
am.voluntariuȝ.n.opȝ esse moris vicium
non necessarium.¶ Si tamē diligēter cō
sideretur:inuenitur quātum ad aliqd simi
le:quātum vero ad aliqd dissimile.Dissi-
mile quidē quantuȝ ad hoc q̄ vitiuȝ mora-
le in sola actione considerat̄:non autē in ali
quo effectu ꝑducto:nam virtutes morales
non sūt factiue:sȝ actiue:artes autē factiue
sunt.⁊ iō dictuȝ est q̄ in eis sic peccatū ac
cidit sicut in natura:maluȝ igit̄ morale nō
cōsiderat̄ ex materia vel forma effectus: sȝ
solum cōsequitur ex agēte. In actionibus
autē moralibus inueniunt̄ ꝑ ordinē quatuor
actiua ꝑncipia:quoꝝ vnū est virt⁹ executi-
ua.s.vis motiua qua mouent̄ membra ad
exequēdum imperium voluntatis:vn̄ hec vis
a voluntate mouetur que est aliud principi
um. Voluntas vero mouet̄ a iudicio vir-
tutis apprehēsiue:q̄ iudicat hoc esse bonuȝ
vel malū:que sunt voluntatis obiecta:vnū
ad ꝓsequēdum:aliud ad fugiendū. Ipsa aūt
vis apprehēsiua mouetur a re apprehēsa.
¶ Primum igit̄ actiuū principiū in actio
nibus moralibus est res apprehēsa.¶ Se
cundū vis apprehēsiua.¶ Tertiū volūtas
¶ Quartū vis motiua que exequit̄ imperi-
um rōis.¶ Actus aūt virtutis exequētis iā
presupponit bonū morale vel malū:nō eni
ad mores hmōi actus exteriores ꝑtinent:
nisi sm̄ q̄ sunt voluntarij:vnde si volunta-
tis sit actus bonus ⁊ actus exterior bonus
dicetur.Malus autem si ille sit malus: ni
hil enim ad maliciam moraleȝ pertineret:
si actus exterior deficiens esset defectu ad
voluntateȝ non pertinente:claudicatio eni
non est vitium moris:sed nature: huiusmo
di igitur virtutis exequentis defectus mo
ris vitiuȝ vel totaliter excusat vel minuit.
¶ Actus vero quo res mouet apprehēsi-
uam virtutē imunis est a vitio moris. mo
uet enim sm̄ ordinē naturalē visibile visū
⁊ quodlibet obiectū potētiaȝ passiuaȝ. Ipe
etiā actus apprehēsiue virtutis in se consi-
deratus morali vitio caret:cum eius defe-
ctus vitiū morale vel excusat vel minuat:
sicut ⁊ defectus exequētis virtutis:pariter
eni infirmitas ⁊ ignorātia excusant pecca-
tum vel minuūt.¶ Relinquitur igitur q̄
morale vitiuȝ in solo actu voluntatis prio

⁊ principaliter inuenitur. ⁊ rationabiliter:
cū ex hoc actus moralis dicat̄: q2 volunta
rius est.¶ In actu igitur voluntatis que-
renda est radix ⁊ origo peccati moralis.
¶ Videtur autē hanc inquisitionē conse- dubita
qui difficultas.Cū eni actus deficiēs pro insurgēs
ueniat ꝓpter defectuȝ actiui principii opȝ circa p-
preintelligere defectuȝ in voluntate añ pec missa.
catum morale:qui quidē defectus si sit na
turalis semꝑ inheret voluntati: semꝑ igit̄
voluntas in agendo moraliter peccabit qđ
actus virtutuȝ falsū esse ostēdunt. Si autē
defectus sit volūtarius iaȝ est peccatū mo
rale:cuius causa iteꝝ inquirēda restabit. ⁊
sic rō in infinituȝ deducet.Opȝ ergo dice-
re q̄ defectus in voluntate preexistens nō
sit nālis:ne sequat̄ voluntatem in quolibet
actu peccare. Neqȝ etiā casualis ⁊ fortui-
tus:nō.n.esset in nobis morale peccatum:
casualia.n.sunt ipremeditata ⁊ extra ratio
nem:est igitur voluntariuȝ.nō tamen pec-
catum morale:ne cogamur in infinitum ꝓ
cedere.¶ Quod quidē qualiter esse possit Sola
cōsiderandū est.Cuiuslibet si quideȝ actiui
principij ꝑfectio virtutis ex suꝑiori actiuo
depēdet:agens enim sm̄ agit ꝑ virtuteȝ ꝓ
mi agētis:cuȝ igitur sm̄ agens manet sub
ordine primi agētis indeficienter agit: defi
cit autē in agendo:si contingat ipm̄ ab or-
dine primi agētis deflecti:sicut patet in in
strumēto cuȝ deficit a motu agentis. Di-
ctum est autē quod in ordine actionū mo-
ralium duo principia voluntatē precedunt
scilicet vis apprehēsiua:⁊ obiectum appre-
hensum quod est finis. cuȝ auteȝ vnicuiqȝ
mobili respōdeat ꝓprium motiuum:nō q̄-
libet vis apprehēsiua est debituȝ motiuuȝ
cuiuslibet appetitus:sed huius hec ⁊ illius
alia:sicut igitur appetitus sensitiui propri-
um motiuum est vis apprehensiua sensua
lis.ita voluntatis proprium motiuum est
ratio ipsa.¶ Rursus cum ratio multa bo
na ⁊ multos fines apprehendere possit.cu
iuslibet autem sit proprius finis ⁊ volunta
tis erit obiectum ⁊ finis.⁊ primum moti-
uum non bonuȝ quodlibet:sed bonū quod
dam determinatū.Cuȝ igitur voluntas tē
dit in actū mota ab apprehēsione rationis
representantis sibi propriuȝ bonū sequitur
debita actio.Cum aūt volūtas in actione ꝓ

diuidēdū remanebit: sed tamē in hoc diuisionis ꝓcessu semꝑ posteriꝰ subtractuꝫ oꝫ esse minꝰ ſm quantitatē: dimidiū.n. totiꝰ quod prius subtrahebaꝭ maiꝰ est ſm quantitatē absolutā ꝙ̄ dimidiū dimidij: licet eadem ꝓportio maneat: hoc autē in diminutione qua bonū ꝑ malū diminuiꝭ nequaꝙ̄ potest accidere: nā quanto bonuꝫ magis ꝑ malum fuerit diminutuꝫ: erit infirmius: ⁊ sic per secundum malū magis diminui poterit. rursusqꝫ malū sequens contingit esse equale vel maius priore: vnde non semper secundo subtrahetur a bono per malū minor boni quantitas proportione seruata eadem. ¶ Est igiꝭ dicēdū. ¶ Ex p̄missis.n. manifestū est ꝙ malum totaliter bonū cui oppositum est tollit sicut cecitas visum: oꝫ autem ꝙ remaneat bonum: quod est mali subiectum: quod quidē inquantum subiectum est: habet rationē boni ſm ꝙ est potentia ad actum boni: quod priuatur ꝑ malum: quanto igitur minus fuerit in potētia ad illud bonum: tanto minus erit bonum: subiectum autē fit minus potentia ad formam: nō quidē per solam subtractionē alicuius partis subiecti ꝑ hoc ꝙ aliqua pars potētie subtrahaꝭ: sed ꝑ hoc ꝙ potentia impeditur ꝑ contrariū actum: ne in actū forme exire possit sicut subiectū: tanto est minus potētia frigidū: quantum in eo magis calor augetur. Diminuitur igitur bonum per malum magis apponendo contrarium ꝙ̄ de bono aliquid subtrahendo: quod etiam conuenit his que dicta sunt de malo: diximus eni ꝙ malum incidit preter intentionē agentis: quod semper intēdit aliquod bonum: ad quod sequiꝭ exclusio alterius boni quod ē ei oppositum: quāto igiꝭ illud bonū ad quod preter intentionē agētis sequitur malū magis multiplicaꝭ: tanto potentia ad bonū contrariū diminuitur magis: ⁊ sic magis ꝑ malū diciꝭ diminui bonum. ¶ Hec igitur diminutio boni per malū non pōt in naturalibus in infinitum procedere: nā forme naturales ⁊ virtutes omnes terminate sunt: ⁊ perueniunt ad aliquem terminum: vltra quem porrigi non possunt: nō pōt igiꝭ neqꝫ forma aliqua cōtraria neqꝫ virtus contrarij agentis in infinitū augeri: vt ex hoc sequatur in ifinitum diminutio boni per malum. ¶ In moralibus aūt potest ista diminutio in infinitū ꝓcedere: nā intellectꝰ ⁊ voluntas in suis actibus terminos nō habēt: potest.n. intellectꝰ intelligēdo in ifinitū procedere. Unde mathematice numeroꝝ spēs ⁊ figuraꝝ infinite dicūtur. ⁊ similiter volūtas in volendo in infinitū ꝓcedit: qui enim vult furtū committere pōt iterum velle ⁊ aliud cōmittere. ⁊ sic in infinitū: quāto autē volūtas magis in fines indebitos tēdit: tāto difficilius redit ad propriū ⁊ debitū finē: quod pꝫ in his in quibus ꝑ peccandi cōsuetudinē iaꝫ est habitus vitiorum inductus: in infinituꝫ igitur per maluꝫ moris bonū naturalis aptitudis diminui pōt: nunꝙ̄ tn̄ totaliter tolletur: sed per naturā remanentē comitaꝭ.

¶ Qꝫ maluꝫ hꝫ aliquo mō cām. ij.



Ex predictis autez ostendi pōt ꝙ ⁊ si malū non hēat causam ꝑ se: cuiuslibet tamen mali oꝫ esse cām ꝑ accidens. ¶ Quicquid.n. est in aliquo vt in subiecto: opꝫ ꝙ habeat aliquam cām: causatur enim vel ex subiecti principiis vel ex aliqua extrinseca causa: maluꝫ autez est in bono sicut in subiecto. (vt ostensuꝫ est). oꝫ ergo ꝙ malum habeat causam.

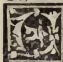
2 ¶ Item quod est in potentia ad vtrūqꝫ oppositoꝝ nō constituitur in actu alicuius eorum nisi per aliquā causam: nulla.n. potentia facit se esse in actu: malum autez est priuatio eius: qd̓ quis natus est ⁊ debꝫ habere: ex hoc enim vnūquodqꝫ diciꝭ maluꝫ esse: est igitur malum in subiecto qd̓ est in potentia ad ipsum: ⁊ ad suuꝫ appositū: oꝫ igitur ꝙ malum habeat aliquaꝫ causam.

3 ¶ Adhuc quicquid inest alicui preter suam naturam aduenit ei ex aliqua alia causa: omnia.n. in his que sunt sibi naturalia permanent nisi aliquid aliud impediat: vn̄ lapis non fertur sursuꝫ nisi ab aliquo proijciente: nec aqua calefit nisi ab aliquo calefaciente: malum autez semper inest preter naturam eius cui inest: cum sit priuatio eiꝰ quod natum est aliquid ⁊ debet habere: igitur opꝫ ꝙ malum semper habeat aliquam causam vel per se vel per accidens.

4 ¶ Amplius omne malum consequitur

ad aliquod bonuz:sicut corruptio sequitur ad aliquam generationē.sed omne bonum habet aliquam causam preter primū bonū in quo nō est aliquod malum.(vt in primo libro ostēsum est).omne igit malum hʒ aliquam cām:ad quaʒ sequitur p accidens.

¶ Qꝫ malum est causa per accidēs. 14.



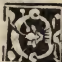
Ex eisdem etiā patet ꝙ malū ꝛ si non sit causa per se:est tamē causa per accidens ⁋ Si eniʒ aliquid est causa alicuius per se:id quod accidit ei est causa illius per accidēs:sicut albū quod accidit edificatori est causa domus per accidens:omne aūt maluʒ est in aliquo bono bonum aūt omne est alicuius aliquo mō causa:materia eni est quodāmodo cā forme.ꝛ quodāmodo ecōuerso:ꝛ similiter est de agēte ꝛ fine:vnde nō sequit ꝑcessus in infinitum in causis ꝛ causatis si quodlibet est alicuius causa,ꝑpter circulum inuētuʒ in causis ꝛ causatis ſm spēs diuersas causarum:malum igitur est per accidens cā.

2 ¶ Adhuc malum est priuatio quedam.(vt ex predictis patet).priuatio aūt est ꝑncipium per accidēs in rebus mobilibus sicut materia ꝛ forma per se:malum igitur est alicuius causa per accidens.

3 ¶ Preterea ex defectu cause sequitur defectus in effectu:defectus autē in causa est aliquod malū:nō tamē potest esse causa ꝑ se:q: res nō est causa ꝑ hoc ꝙ est deficiēs: sed per hoc quod est ens:si enim tota deficeret nullius esset causa:malum igitur est alicuius causa per accidens.

4 ¶ Item ſm oēs species causaꝝ discurrendo inuenitur malum esse per accidens causa. In specie quidem cause efficientis: quia propter cause agentis deficienteʒ virtutem sequitur defectus in effectu ꝛ actione. In specie vō cause materialis: quia ex materie indispositione causatur in effectu defectus. In specie vō cause formalis : q: vni forme semꝑ adiungitur alterius forme priuatio. In spē vō cause finalis:q: in debito fini adiūgitur maluʒ inquātuʒ ꝑ ipm finis debitus ipeditur.⁋ Patet igit ꝙ malum est cā per accñs. ꝛ nō pōt esse cā ꝑ se.

¶ Qꝫ non est est summum malum. 15.



Ex hoc autem patet ꝙ non pōt esse aliquod summum malum ꝙ sit omnium malorum principium. ⁋ Sūmum.n.malum opʒ esse absqꝫ consortio oīs boni:sicut ꝛ summū bonum est qđ est oīno sepatū a malo:nō pōt āt eē aliqđ malū oīno sepatū a bono:cū ōnsū sit ꝙ malū fundat in bono:ꝫ nihil ē sūme malū.

2 ¶ Adhuc si aliqd est summe malū : oꝫ ꝙ per essentiā suaʒ sit malū:sicut ꝛ sūme bonum est qđ ꝑ suā essentiā bonū est:hoc aūt est ipossibile:cū malū nō hēat aliquā eēntiam.(vt supra ꝓbatū est).ipossibile est igit ponere sūmū maluʒ qđ sit maloꝝ ꝑncipiū.

3 ¶ Itē illud quod est primū principiū non ē ab aliquo cātū:oē āt malū cātur a bono.(vt ōnsū est).nō ē igit malū ꝑmū ꝑncipiū.

4 ¶ Amplius malū non agit nisi virtute boni.(vt ex premissis patet).primuʒ āt ꝑncipium agit vtute propria: malum igitur non potest esse primum principium.

5 ¶ Preterea cum id quod est ꝑ accidēs sit posterius eo quod est ꝑ se:impossibile ē ꝙ sit primum id qđ est per accidēs:maluʒ autē nō euenit nisi per accidēs:ꝛ preter intentionē.(vt probatū est).ipossibile est igit ꝙ malum sit primum principium.

6 ¶ Adhuc omne maluʒ hʒ causaʒ ꝑ accidens.(vt probatū est).primū autē principium nō habʒ causam neqꝫ ꝑ se neqꝫ ꝑ accidens:malum igitur non potest esse primū principium in aliquo genere.

7 ¶ Item causa per se prior est ea que est per accidēs:sed malum non est causa nisi per accidēs.(vt ostēsum est).malum igit nō potest esse primū principiū in aliquo genere.⁋ Per hoc autē excludit error manicheorum ponentium aliquod sūmuʒ malum:qđ est ꝑncipiuʒ primuʒ oīuʒ maloꝝ. Erro. erro.

¶ Qꝫ finis cuiuslibet rei est bonuʒ. 16.



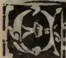
Si autem omne agēs agit ꝑꝑ bonuʒ.(vt supra ꝓbatum est). sequit vlteri⁹ ꝙ cuiuslibet entis bonū sit finis. ⁋ Oē.n.ens ordinat in finē ꝑ suā actionē:opʒ.n.ꝙ vel ipsa actio sit finis vel actionis finis est finis agētis:qđ ē ei⁹ bonū

2 ¶ Amplius finis rei cuiuslibet est in qd terminatur appetitus eius: appetitus aũt cuiuslibet rei terminatur ad bonum: sic.n.phi diffiniũt bonum: quod omnia appetũt: cuiuslibet igitur rei finis est aliquod bonum.

3 ¶ Item illud ad qd aliqd tẽdit. tẽdit cũ extra ipz fuerit. ⁊ in quo quiescit: cũ ipz habuerit: est finis eius: vnũquodqz autẽ si pfectione ppria careat in ipsam mouetur quãtuz in se est: si vero eã hẽat in ipsa qescit: finis igitur vniuscuiusqz rei est eius pfectio: pfectio aũt cuiuslibet est bonum ipsius: vnũquodqz igitur ordinatur in bonũ sicut in finẽ

4 ¶ Preterea eodẽ mõ ordinantur in finez ea q̃ cognoscũt finẽ: ⁊ ea q̃ finẽ non cognoscunt: lz ea q̃ cognoscũt finẽ p se moueãtur in finẽ: que autẽ nõ cognoscunt finem: tendunt in finẽ quasi ab alio directa: sicut patet de sagittãte ⁊ sagitta. Sed ea q̃ cognoscunt finẽ semp ordinantur in bonuz: sicut in finẽ: nã voluntas que est appetitus finis precogniti non tendit in aliquid nisi sub ratione boni quod est eius obiectũ: ergo ⁊ ea que finẽ non cognoscũt ordinantur in bonuz: sicut in finẽ: finis igitur oium est bonum.

¶ Q oia ordinantur i vnũ finẽ qd ẽ deus. 17



Ex hoc autem apparet q oia ordinantur in vnũ bonũ sicut in vltimũ finem. ¶ Si.n. nihil tẽdit in aliqd sicut in finẽ: nisi inquantũ ipsum est bonuz: opz q bonũ inquãtum bonum sit finis: qd igitur est sũmuz bonuz est maxime oium finis. sed sũmũ bonũ ẽ vnũ tm̃: qd est deus (vt in pmo libro pbatũ est). oia igitur ordinantur sicut in finẽ in vnuz bonũ. qd est deus.

2 ¶ Item qd est maximũ in vnoquoqz genere causa est oium illoꝝ que sunt illius generis sicut ignis qui est calidissimus est cã caliditatis in alijs corpibus: sũmũ igitur bonum qd est deus est cã bonitatis in oibus bonis: ergo ⁊ est cã cuiuslibet finis q sit finis: cũ quicqd est finis sit huiusmodi inquãtũ est bonum: pp qd aũt ẽ vnũqdqz ⁊ illud magis: deus igitur maxime est omniuz reꝝ finis.

3 ¶ Adhuc in quolibet genere cãꝝ cã pria est magis cã q̃ cã secũda: nã cã secũda nõ est cã nisi p cãm primã: illud igitur qd est cã pma in ordine cãꝝ finaliũ: opz q sit magis cã finalis cuiuslibet q̃ cã finalis pxima. Sz deus est pria causa in ordine cãrũ finaliũ: cũ sit summũ in ordine bonorũ: est igitur magis finis vniuscuiusqz rei q̃ aliqs finis pximus

4 ¶ Amplius in oibus finibus ordinatis: opz q vltimus finis sit finis oium precedentiũ finiuz: sicut si potio cõficitur: vt detur egroto: datur autem vt purgetur: purgatur autẽ vt extenuetur. extenuatur autem vt sanetur: oportet q sanitas sit finis ⁊ extenuationis ⁊ purgationis ⁊ aliorum precedentiuz. Sed omnia inueniuntur in diuersis gradibus bonitatis ordinata sub vno summo bono: quod est causa ois bonitatis: ac per hoc cũ bonũ habeat rationẽ finis: omnia ordinantur sub deo sicut fines pcedentes sub fine vltimo: opz igitur q omniũ finis sit deus.

2 ¶ Preterea bonũ particulare ordinatur in bonũ cõmune sicut in finẽ: esse eni partis est pter esse totius. Vnde ⁊ bonũ gẽtis est diuinius q̃ bonũ vnius hois: bonum aũt summũ quod est deus: est bonũ cõmune: cũ ex eo vniuersoꝝ bonũ dependeat: bonũ autẽ quo quelibet res bona est: est bonum particulare ipsius. ⁊ aliorũ que ab ipso dependent: omnes igitur res ordinantur sicut in finẽ in vnum bonum: quod est deus.

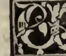
3 ¶ Item ad ordinem agentium: sequitur ordo in finibus: nam sicut supremũ agens mouet omnia secunda agentia: ita ad finez supremi agentis oportet q ordinentur omnes fines secundorum agentium: quicquid enim agit supremuz agens: agit propter finem suũ: agit autẽ supremũ agens actiões omniũ inferiorũ agentium mouendo oẽs ad suas actiones: ⁊ p cõsequens ad suos fines: vnde sequitur q oẽs secundoꝝ agentiũ actiones ordinentur a prio agente in finẽ suũ propriũ: agens autem primũ rerũ omniuz est deus. (vt in 2o pbatũ est). volũtatis aũt ipsius nihil aliud finis est: q̃ sua bonitas que est ipsemet. (vt in prio pbatũ est). oia igitur quecũqz sũt facta: vel ab ipso imediate: vel mediantibus causis secũdis in deũ ordinentur: sicut in finẽ: omnia aũt entia sunt huiusmodi. (nã sicut in secũdo probatur) nihil eẽ potest: quod ab ipso nõ habeat esse: omnia igitur ordinantur in deum: sicut in finem.

4 ¶ Adhuc finis vltimus cuiuslibz facientis inq̃tũ ẽ faciẽs ẽ ipsemet: vtimur.n. factis a nobis p

pter nos. ꝛ si aliquid aliquādo ꝓpter aliuȝ
homo faciat: hoc refertur in bonū suuȝ: vel
vtile vel delectabile: vel honestū. Deus au
tem est causa factiua reꝝ omniū: quorūdaȝ
quidem immediate: quorūdam autē me-
diate siue mediantibus alijs causis. (vt ex
premissis est manifestum). Est igitur ipse-
met finis rerum omnium.
5 ¶ Preterea finis inter alias causas pri
matuȝ obtinet: ꝛ ab ipo oēs alie cause hnt
ꝙ sint cause in actu: agēs eni nō agit nisi ꝓ
pter finē. (vt ostēsum est). ex agēte autem
materia in actū forme reducitur. Vñ ma
teria fit actu huius rei mā: ꝛ similiter for-
ma huius rei forma ꝑ actionē agētis. ꝛ ꝑ
consequēs ꝑ finem: finis etiaȝ posterior est
causa ꝙ precedēs finis intēdat vt finis: nō
enim mouet aliquid in finē proximū: nisi ꝓ
pter fineȝ postremuȝ: est igitur finis vltim⁹
prima omniū causa. Esse aūt primā omni
um causaȝ necesse est primo enti cōuenire:
quod deus est. (vt supra ostensuȝ est). de-
Auc. o. us igitur est vltimus omniū finis. ¶ Hic
scriptu. est quod dr̄ ꝓuerbio. 16. (Vniuersa pp se-
metipsū opatus est de⁹). Et Apoca. vltio.
Prouerbio 16. (Ego suȝ alpha ꝛ o ṗmus ꝛ nouissimus).
¶ Quomodo deus sit finis oium. 18.



Estat igitur inq̄rendum quō deus sit omniū
finis: (quod quidē ex ṗmissis
fiet manifestum). ¶ Sic. n.
est vltimus omniū reꝝ: ꝙ tamen est prius
omnibus in essendo: finis aūt aliqs inuenit
qui ēt si primatuȝ obtineat in causando ſȝ
ꝙ est in intētione: est tamē in essendo poste
rius. Quod quidē cōtingit in quolibet fi-
ne quē agens in sua actione cōstituit sicut
medicus cōstituit sanitatem ꝑ suam actio
nem in ifirmo: que tamē est finis eius: ali-
quis autē finis inuenit: q sicut est precedēs
in causando: ita ēt in eēndo ṗcedit: sicut di
citur finis id quod aliqs sua actione vl̄ mo
tu acquirere itēdit: vt locū sursū ignis per
suum motuȝ: ꝛ ciuitatē rex per pugnaȝ: de
us igitur sic est finis reruȝ: sicut aliquid ab
vnaquaqȝ re suo modo obtinendum.
2 ¶ Adhuc deus est simul vltimus reꝝ fi-
nis. ꝛ primū agens. (vt ostēsum est). finis
aūt per actionē agētis ꝯstitutus nō potest
esse primum agēs: sed est magis effect⁹ agē
tis: non pōt igitur deus sic esse finis rerū:
quasi aliquid constitutum: sed solum qua-
si aliquid preexistens obtinendum.
3 ¶ Amplius si aliquid agat ꝓpter reȝ ali-
quam iam existente: ꝛ per eius actionē ali
quid cōstituatur: opȝ ꝙ rei ꝓpter quā agit
aliquid acquiratur ex actione agētis: sicut
si milites pugnāt ꝓpter duceȝ: cui acquiri-
tur victoria: quaȝ milites suis actionibus
causant: deo autē non pōt aliqd acquiri ex
actione cuiuslibet rei: est enim sua bonitas
omnino ꝑfecta. (vt in primo libro ostēsum
est). Relinquit igitur ꝙ deus sit finis reꝝ
nō sicut aliquid cōstitutū aut aliqd effectū
a rebus: neqȝ ita ꝙ aliqd ei a rebus acqui
ratur: sȝ hoc solo mō qꝛ ipse reb⁹ acquirit.
4 ¶ Itē opȝ ꝙ eo modo effectus tēdat in
finem quo agēs ꝓpter finē agit: deus autē
qui est primū agēs omniū reꝝ non sic agit
quasi sua actione aliqd acquirat: sed quasi
sua actione aliquid largiatur: qꝛ non est in
potētia vt aliquid acquirere possit: sed solū
in actu ꝑfecto. ex quo pōt elargiri. Res igi
tur nō ordinant in deū sicut in finē cui ali-
quid acquiratur: sed vt ab ipso ipsūmet suo
modo cōsequantur: cū ipsemet sit finis.
¶ Qꝛ oia intendunt assimilari deo. 19.



Ex hoc autem
ꝙ acquirunt diuinā bonitatē
res create similes deo cōsti-
tuuntur. ¶ Si igit res om-
nes in deum sicut in vltimū fineȝ tendūt:
vt ipsius bonitatē consequant. sequitur ꝙ
vltimus rerum finis sit deo assimilari.
2 ¶ Amplius agēs dicitur esse finis effect⁹
inquātum effectus tendit in similitudineȝ
agētis: vnde forma generati est finis gene-
rationis: sed deus ita est finis rerum ꝙ est
etiā primū agens eaꝝ. oia igit intendunt: si
cut ad vltimum finem deo assimilari.
3 ¶ Item in oibus rebus euidēter appa-
ret ꝙ eē appetūt naturaliter. vnde ꝛ si qua
corrūpi possunt naturaliter corrūpentibus
resistunt: ꝛ tendunt illuc: vbi cōseruētur si-
cut ignis sursum ꝛ terra deorsum: sm̄ hoc
autem esse habēt omnia ꝙ deo assimilant
qui est ipsuȝ esse subsistēs: cū omnia sint so
lum quasi esse participātia: omnia igit ap-

petant quasi vltimū finem deo assimilari.

4 ℭ Preterea oēs creature sunt qdā imagines primi agentis. s. dei: agēs enim agit sibi simile: perfectio enim imaginis est vt representet suū exemplar per similitudinē ad ipsum: ad hoc. n. imago constituitur: sūt igitur res oēs propter diuinā similitudinē cōsequendam: sicut propter vltimum finem.

5 ℭ Adhuc ois res per suū motū vel actionem tendit in aliqđ bonū: sicut in finē. (vt supra ostensuz est). in tm̄ aūt aliquid de bono participat inquantum assimilatur prime bonitati que deus est: omnia igitur p motus suos ꝛ actiones tendunt in diuinam similitudinem: sicut in finez vltimum.

ℭ Quō res imitentur diuinā bonitatē. 20.

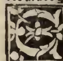


Patet ergo ex his que dicta sunt ꝙ assimulari ad deuz est vltimus oium finis: id aūt qđ proprie bz rōnem finis est bonū: tendunt igit̃ res in hoc ꝙ assimulētur deo, ꝑpe iquantū ē bon⁹: bonitatē aūt creature nō assequūtur eo mō sicut in deo est: licet in diuinā bonitatē vnaqueqꝫ res imitetur scđm suū modū. ¶ Diuina. n. bonitas simplex est quasi tota in vno consistēs: ipsum. n. diuinū eē oēm plenitudinē perfectionis obtinet. (vt in primo libro probatū est). vñ cū vnūqđqꝫ in tm̄ sit bonū inquantum est perfectū ipsum diuinū eē est eius ꝑfecta bonitas: idē. n. est deo eē: viuere sapientē eē: beatū eē: ꝛ quicquid aliud ad perfectionē ꝛ bonitatē vr̄ ꝑtinere quasi tota diuina bonitas sit ipsum diuinum esse.

2 ℭ Rursum q2 ipsum diuinū eē est ipsius dei existentie suba. In alijs aūt rebus hoc accidere nō pōt. (ostensum est. n. in. 2. lib.). ꝙ nulla substātia creata est ipsum suū esse. vnde si scđm ꝙ res qlibet bona est nō ē earum aliqua suū eē: nulla eaꝝ est sua bōitas: sed eaꝝ qlibet bonitatis participatōe bona est: sicut ꝛ ipsius eē participatione est ens.

3 ℭ Rursus nō oēs creature in vno gradu bonitatis cōstituunt̃. Nā quorūdā substantia forma ꝛ actus est. s. cui scđm id qđ est cōpetit eē actu ꝛ bonū eē. Quorūdā vero substantia ex materia ꝛ forma cōposita est: cui cōpetit actu eē ꝛ bonuz eē: sed secundū aliquid sui. s. sm̄ formam. Diuina igit̃ substantia sua bonitas est: substantia vero simplex bonitatē participat scđm id qđ ē: substantia aūt cōposita sm̄ aliquid sui. ¶ In hoc aūt tertio gradu substantiaꝝ iteruz diuersitas inuenit̃ quantū ad ipsum eē. Nā quorūdā ex materia ꝛ forma cōpositorum totā materie potentiā forma adimplet: ita ꝙ nō remanet in mā potentia ad aliā formaꝫ: ꝛ per cōsequēs nec in aliqua alia mā potentia ad hanc formā: ꝛ hmōi sunt corpora celestia: que ex tota mā sua cōstāt. Quorūdā vero forma nō replet totā mãe potentiam: vnde adhuc in mā remanet potentia ad aliā formā: ꝛ in aliqua mãe parte remanet potentia ad hanc formā: sicut patet in elementis ꝛ elementatis. Q2 vero priuatio est negatio in substantia eius: qđ substātie pōt inesse: manifestū est: ꝙ cū hac forma q̄ nō implet totā materie potentiā adiungit̃ priuatio forme: que quidē adiūgi nō pō est substantie: cuius forma implet totā materie potētiam: neqꝫ illi que est forma ꝑ suaꝫ essentiam: ꝛ multo minus illi cuius essentia est ipsum suū eē: cū aūt manifestum est ꝙ motus nō pōt eē. vbi nō est potentia ad aliud. q2 motus est actus existentis in potētia. itēqꝫ manifestuz sit ꝙ malū est ipa priuatio boni: planū est ꝙ in hoc vltimo substantiarum ordine est bonū mutabile cum permixtione mali oppositi habens qđ in superioribus substātiaꝝ ordinibus accidere nō pōt: possidet igit̃ hec suba vltimo modo dicta sicut vltimū gradū in esse: ita vltimū gradū in bonitate. ¶ Inter partes ēt hui⁹ sube ex mā ꝛ forma cōposite bonitatis ordo inuenit̃. Cū enim mā sit ens in potētia sm̄ se cōsiderata: forma vero sit actus ei⁹: suba vero cōposita sit actu existens per formā: forma quidē erit scđm se bona: substātia vero cōposita prout actu habet formā: mā vero sm̄ ꝙ est in potentia ad formam. Et lꝫ vnūqđqꝫ sit bonū inquantū est ens: nō tñ oꝫ ꝙ mā: que est ens solum in potentia sit bona solum in potentia: ens enim absolute dicit̃: bonū aūt ꝛ in ordine consistit: nō enim solum aliquid bonū dicitur q2 est finis: vel q2 est obtinens finē: sed etiā si nōdū ad finē ꝑuenerit: dūmō sit ordinatū in finē ex hoc ipso dr̄ bonū. mā ergo non pōt simplr̄ dici ens ex hoc ꝙ est potētia ens in

quo importat ordo ad eē:pōt autem et hoc simpliciter dici bona propter ordinē ipsius: in quo apparet q̄ bonū quodāmodo amplioris est ambit⁹ q̄ ens. (ꝓpter qd̄ Dio. dicit.4.ca.de diui. no. q̄ bonū se extendit ad exn̄tia ⁊ nō exn̄tia), nā ⁊ ipsa nō exn̄tia scilicet mā scd̄m q̄ intelligit̄ priuatōi subiecta appetit bonū.s.eē: ex quo pꝫ: q̄ ēt sunt bona: nihil.n. appetit bonum nisi bonum. ¶ Est aūt ⁊ alio mō creature bōitas a bonitate diuina deficiens. Nā sicut dictū est: deus in ipso suo eē sūmā perfectionē obtinet bonitatis: res aūt creata suaꝫ perfectionem nō possidet in vno: sed in multis: qd̄ enim est in supremo vnitū multiplex in infimis inuenit̄. vnde deus scd̄m idē dicit̄ esse virtuosus sapiens ⁊ operās: creatura vero scd̄ꝫ diuersa: tātoq̄ ꝑfecta bonitas alicui⁹ creature maiorē multiplicitatē reqrit quāto magis a prima bonitate distans inuenitur. Si vero perfectā bonitatē nō possit attingere imperfectā retinebit in paucis: ⁊ inde est: qd̄ licet primū ⁊ sūmū bonū sit oīno simplex substantieq̄ ei in bonitate ꝓpinq̄ sint pariter ⁊ quantū ad simplicitatē vicine: infime tn̄ substantie inueniuntur simpliciores quibusdā superioribus eis: sicut elemēta aialibus ⁊ hōibus: q: nō possunt pertingere ad perfectionē cognitiōis ⁊ intellect⁹ quā cōsequūtur aialia ⁊ hoies: manifestuꝫ est ergo ex dictis: q̄ licet de⁹ scd̄m suū simplex eē ꝑfectā ⁊ totā suā bonitatē habeat: creature tn̄ ad ꝑfectionē sue bonitatis nō pertingunt per solum suū eē: sed per plura. vnde licet quelibet eaꝝ sit bona inquantū est: non tamē pōt simpl'r bona dici si aliis careat que ad ipsius bonitatē requirūtur: sicut hō qui virtute spoliatus vitijs est subiectus dicit̄ quidē bonus scd̄m quid.s. inquantū est ens ⁊ inquantū est hō: nō tamē bonus simpl'r: sed magis malus: nō igitur cuilibet creaturaꝝ idē est eē ⁊ bonū eē simpliciter: lꝫ quelibet eaꝝ bona sit inquantuꝫ est deo vero simpl'r idē ē eē ⁊ eē bonū simpliciter. Si aūt res quelibet tēdit in diuine bonitatis similitudinē sicut in finē: diuine aūt bonitati assimilat̄ aliquid quantuꝫ ad oia que ad propriā pertinent bonitatē: bonitas aūt rei nō solū in eē suo consistit: sed in oibus alijs que ad suā perfectionē requiruntur. (vt ostensum est). manifestū est q̄ res ordinant̄ in deo: sicut in finē nō solū scd̄ꝫ esse substātiale: sed ēt scd̄m ea que ei accidūt pertinētia ad ꝑfectionē ipsi⁹. ⁊ ēt scd̄ꝫ ꝓpriaꝫ opationē: q̄ ēt pertinēt ad ꝑfectionem rei. ¶ Q̄ res intendunt naturaliter assimilari deo in hoc q̄ est causa. 21.



Ex his autem apparet q̄ res intendūt diuinā similitudinē: etiā in hoc q̄ sunt cause alioꝝ. ¶ Tendit.n. in diuinā similitudinē res creata per suam operationē: per suam autē operationē vna res fit causa alterius: ergo in hoc etiā res intēdūt diuinā similitudinē. vt sint alijs cāe.

2 ¶ Adhuc res tendunt in diuinā similitudinē inquantum est bonus. (vt supra dictum est). ex bonitate aūt dei est q̄ alijs eē largitur: vnūquodq̄.n. agit inquātū est actu ꝑfectū: desiderant igit̄ generaliter res in hoc deo assimilari. vt sint aliorum cause.

3 ¶ Amplius ordo ad bonū boni rōnē hꝫ. (vt ex dictis est manifestū). vnūquodq̄ autē per hoc q̄ est cā alterius ordinat̄ ad bonū: bonū aūt solū per se cognoscitur ⁊ causat̄: malū aūt per accidens tm̄. (vt ostēsū est). esse igitur alioꝝ causa est bonū: scd̄m autē qd̄libet bonū ad qd̄ tendit aliquid: intēdit diuinā similitudinē: cū qd̄libet bonū creatum sit ex participatione diuine bonitatis: intendunt igitur res diuinam similitudinem in hoc q̄ sint aliorum cause.

4 ¶ Itē eiusdē rōnis est q̄ effect⁹ tēdat in similitudinē agentis: ⁊ q̄ agens assimilet sibi effectū: tendit igit̄ effect⁹ in finē in quē dirigit̄ ab agēte: agēs aūt intēdit sibi assimilare paciēs nō solū q̄tū ad eē ipsius: sed etiā quantū ad causalitatē. Sicut enim ab agente cōferuntur effectui naturali principia per que subsistat: ita principia per que alioꝝ sit causa. sicut enim animal dum generatur accipit a generante virtutē nutritiuam: ita ēt virtutē generatiuā. effectus igitur tendit in similitudinē agentis. (vt ostēsum est). nō solū quantū ad spēm ipsi⁹: sed etiā quantū ad hoc q̄ sit alioꝝ cā. sic autē tendūt res in similitudinē dei: sicut effect⁹ in similitudinē agētis. intēdūt igit̄ res nāliter assimilari deo in hoc q̄ sunt cause alioꝝ.

5 ¶ Preterea tunc maxime perfectum est vnuquodqz.quando potest alterum sibi simile facere. illud enim perfecte lucet quod alia illuminare potest: vnuquodqz autē intendens in suā perfectionē tendit in diuinā similitudinē. p hoc igit vnuqdqz tēdit in diuinā similitudinē.q intēdit alioꝝ causa esse.
6 ¶ Quia vero causa inquātum huiusmodi superior est causato.manifestuz est q tēdere in diuinā similitudinē p hūc modū.vt sit alioꝝ causa est supior pfectio in entibus.
7 ¶ Item prius est vnuquodqz in se perfectum q̄ possit alterum causare.(vt dictuz est).hec igitur perfectio vltimo accidit rei. vt aliorum causa existat.cum igitur p multa tendat res creata in diuinam similitudinem.hoc vltimum ei restat.vt diuinam similitudinem querat per hoc q sit aliorum causa. ¶ Vñ Dio. dicit.3.ca.cele.yerar.(q omnium diuinius est dei cooperatorē fieri). secundū q apostolus dicit.1. Cor.3. (Dei adiutores sumus).
¶ Quomodo diuersimode res ordinātur in suos fines. 22.



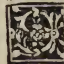
Ex premissis autem manifestū eē pōt q vltimū p qd vnaqqz res ordinat ad finē est ei⁹ opatio.diuersimode tñ fm diuersitatē opatōis. ¶ Nā qdā opeatio est rei. vt aliud mouētis. sicut calefacere t secare. Quedā vo est opatio rei vt ab alio mote.sicē calefieri t secari. Quedaz vo opatio ē pfectio opantis actu existis in aliō trāsmutādū nō tēdēs. quoꝝ prie differūt a passiōe t motu. scdē vo ab actione trāsmutatiua exterioris mãe.hmōi āt opatio e:t.sicē itelligere sētire t velle. Vñ māifestū ē:q ea q mouētur vl opant tm̄ sine hoc q moueāt vl faciāt tēdūt in diuinā silitudinē q̄tū ad hoc q sint in seipsis pfecta: q āūt faciūt t mouēt inquātū hmōi tendunt in diuinā silitudinē in hoc q sint alioꝝ cāe. q vo p hoc q mouētur mouēt:tēdūt in diuinā silitudinē q̄tū ad vtrūqz. Corpa āt inferiora fz q mouētur motib⁹ nālib⁹ ɔsiderātur.vt mota tm̄:nō aūt vt mouētia:nisi per accidēs.accidit.n.lapidi q descēdēs aliqd obuiās ipellat. t silr ē in alteratiōe t alijs motib⁹.vñ finis mot⁹ eoꝝ ē:vt ɔsequanf diuinā silitudinē q̄tū ad hᵒ q sint in seipsis pfecta vtpote hntia ppriam formā t pprium vbi. Corpora vero celestia mouēt mota:vnde finis motus eoꝝ est cōsequi diuinam similitudinē quātū ad vtrūqz:q̄tum quidē ad propriā pfectionē inq̄tuz corp⁹ celeste sit in aliquo vbi in actu in quo pri⁹ erat in potentia:nec pter hoc minus suā pfectionē consequitur:q̄uis ad vbi in quo prius erat actu:remaneret in po⁹. Silr.n. t materia pria in suam perfectionem tendit:per hoc q acquirit in actu formā quaz prius habebat in potētia:licet t aliā habere desinat quā prius actu habebat:sic eniz successiue materia omnes formas suscipit ad quas est in potentia:vt tota eius potentia reducatur in actum successiue: quod simul fieri nō poterat:vnde cum corpus celeste sit potētiā ad vbi sicut materia prima ad formam:perfectionem suam consequitur:per hoc q eius potentia tota ad vbi reducitur in actum successiue: quod simul non poterat fieri. Inquantum vero mouēdo mouent est finis motus eorum consequi diuinam similitudinem in hoc q sint cause alioꝝ:sunt aūt aliorū cause:p hoc q causant generationē t corruptionē t alios motus in istis inferioribus:motus igif corporū celestiū inquantuz mouent ordinant ad generationē t corruptionem que est in istis inferiorib⁹. ¶ Nō est aūt incōueniēs q corpora celestia moueant ad generationē horum inferiorū: quāuis hec inferiora corpora sint celestibus corporib⁹ indigniora:cum tamē finem oz esse potiorem eo q est ad finez:generans aūt agit ad formā generati:cū tamē generatuz non sit dignius generante:sed in agentib⁹ vniuocis sit eius dē speciei cū ipso:intēdit.n.generās formā generati q est generatiōis finis nō q̄si vltimū finē fz similitudinē esse diuini in perpetuatiōe speciei t in diffusiōe bonitatis sue: p hoc q alijs formā spēi sue tradit t alioꝝ sit causa. Similiter autem corpora celestia licet sint digniora inferioribus corporibus: non tamen intendunt generationem eoruz t formas generatorum in actum educere per suos motus quasi vltimum finem: sed per hoc ad diuinam similitudinem intendentes quasi ad vltimum finem in hoc

q causę aliorum existant. ¶ Cōsiderandū tn̄ q vnūquodqz inquantum participat similitudinē diuine bōitatis que est obiectū voluntatis eius intātū participat de similitudine diuine voluntatis per quam res producuntur in esse et conseruantur: superiora autem diuine bonitatis similitudinem participant simplicius et vniuersalius: iferiora vero particularius et magis diuisim: vnde et inter corpora celestia et inferiora nō attenditur similitudo secundum equiparantiaz: sicut in his que sunt eiusdē speciei: sed sicut vniuersalis agentis ad particularem effectum: sicut igit particularis agentia in istis inferioribus intentio contrahitur ad bonū huius speciei vel illius: ita intententio corporis celestis fertur ad bonuz cōmune substantie corporalis: que per generationē cōseruatur et multiplicatur et augetur. cū vero. (vt dictum est). quelibet res mota inquantum mouetur tendit in diuinā similitudinem: vt sit in se perfecta: perfectū autē sit vnūquodqz: inquantum fit actu: oportet q intentio cuiuslibet in potentia existentis sit vt per motum tendat in actum: quanto igitur aliquis actus est posterior: et magis perfectus: tanto principalius in id ipsū appetitus materie fertur. vnde oportet qd in vlteriorem et perfectissimum actum: quem materia cōsequi pōt: tendat appetitus materie: quo appetit formā: sicut in vltimū finem generatiōis. In actibus aūt formarū gradus quidā inueniuntur. nā materia primā est in potentia primam ad formam elementi. Sub forma vero elementi existens est in potētia ad formam mixti: propter qd elementa sunt materia mixti. Sub forma autem mixti considerata est in potentia ad animam vegetabilem: nam talis corporis anima actus est. Itemqz anima vegetabilis est in potentia ad sensitiuā: sensitiua vero ad intellectiuam. Quod processus generationis ostendit. Primo enim in generatione est fetus viuens vita plāte. Postmodum vero vita animalis. Demum vero vita hominis. Post hanc autem formaz nō inuenitur in generabilibus et corruptibilibus posterior forma et dignior. Vltimum igitur generationis totius gradus est anima humana: et in hanc tendit mā: sicut in vltimam formā: sunt ergo elementa propter corpora mixta: hec vero propter viuentia: in quibus plante sunt propter animalia. aialia propter hominem: homo enim est finis totius generationis. ¶ Quia vero eadez res generatur et cōseruatur in esse secundum ordinem premissum in generationibus rerū: est etiā ordo in conseruatiōibus earūdem: vnde videmus q corpora mixta sustentanſ per elementoꝝ cōgruas qualitates: plante vero ex mixtis corporibus nutriuntur: animalia ex plantis nutrimentum habent: et quedā etiam perfectiora et virtuosiora ex qbusdā imperfectiorib9 et ifirmiorib9. Hō vero vtitur omnium rerum generib9 ad sui vtilitatem: quibusdā quidē ad esum quibusdam vero ad vestitum: vnde et a natura nudus est institutus: vtpote potens ex aliis sibi vestitum prestare: sicut etiam nullum sibi congruum nutrimentum natura preparauit nisi lac: vt ex diuersis rebus sibi cibum conquireret. Quibusdam vero ad vehiculum: nā in motus celeritate et in fortitudine ad sustinendos labores multis animalibus ifirmior inuenitur quasi aliis animalibus ad auxilium sibi preparatis. Et super hoc omnibus sensibilibus vtitur ad intellectualis cognitionis perfectiones. ¶ Vnde et de homine in ps. dicitur: ad deum directo sermone. (Omnia subiecisti sub pedib9 eius). Et Aristo. dicit in primo politicorum. (q homo habet naturale dominium super omnia animalia). si igitur motio ipsius celi ordinatur ad generationem: generatio autem tota ordinatur ad hominem sicut in vltimum finem huius generis: manifestum est: q finis motionis celi ordinatur ad hominem sicut in vltimum finem in genere generabilium et mobilium. ¶ Hinc est q Deutero. 4. dicitur. (q deus corpora celestia fecit in ministerium cunctis gentibus).

Ps.

Deute.

¶ Q celuz mouetur ex aliqua intellectuali substantia. 23.



Ex premissis etiā ostendi potest primum motiuum motus celi esse aliquid intellectiuum. ¶ Nihil enim secūdum propriam speciem agens intendit for

mam altioꝛē sua forma:intendit.n.oē agēs sibi sile:corpus aūt celeste scd̄m ꝙ agit per motū suū intendit vltimā formā q est intellectus humanus:q̄ qdē est altioꝛ oi forma.(vt ex p̄missis pꝫ).corpus igit̄ celi nō agit ad generationē scd̄m propꝛiam spēm:sicut agens principale:sed scd̄m spēm alicui⁹ superioꝛis agentis intellectualis: ad qd̄ se hꝫ corpus celeste:sicut instrumentū ad agens principale:agit aūt celū ad generationē secundū ꝙ mouetur: mouet̄ igitur corpus celeste ab aliqua intellectuali substantia.

2 ¶Adhuc oē qd̄ mouet̄ necesse est ab aliq̄ moueri.(vt supius probatū est).corpus igi
li° prio cap.13. tur celi ab aliquo mouet̄. Aut ergo illd̄ aliud est oino separatū ab eo. Aut ē ei vnitū: ita ꝙ cōpositū ex celo ⁊ mouente dicat̄ mouere seipsum:inquantū vna pars ei⁹ ē mouens ⁊ alia mota. Si aūt sic est:oē aūt mouens seipsum est viuū ⁊ aiatū: sequr ꝙ celum sit aiatuꝫ:nō aūt alia aia q̄ȝ itellectuali.nō.n.nutritiua:cū in eo nō sit generatio ⁊ coꝛruptio:neq; sensitiua cū nō habeat oꝛganoꝝ diuersitatē: sequr ergo ꝙ mouet̄ ab aia intellectiua. Si aūt mouet̄ a motore extrinseco:aut illud erit corpoꝛeū:aut incorpoꝛeū: ⁊ si qdē corpoꝛeū nō mouet nisi motū.(vt ex supioꝛibus pꝫ).opoꝛtebit ergo ⁊ illud ab alio moueri:cū aūt nō sit procedere in infinitū in corpoꝛibus: opoꝛtebit deuenire ad primū mouens incoꝛpoꝛeū.ꝙ aūt est penit⁹ a corpe separatū:oꝫ eē itellectuale.(vt ex supioꝛibus pꝫ).mot⁹ igit̄ celi qd̄ ē primū corpoꝛeū ē ab itellectuali suba.

3 ¶Itē corpoꝛa grauia ⁊ leuia mouentur a generante ⁊ remouente pꝛohibens.(vt ꝓ
tertio cō.32. bat in.8.phisicoꝝ).nō.n.pōt eē ꝙ forma in eis sit mouens ⁊ mā mota. nihil.n.mouet̄ nisi corpus.sicut aūt elēoꝛum corpoꝛa sunt simplicia:⁊ nō est in eis cōpositio nisi mãe ⁊ forme: ita ⁊ corpoꝛa celestia sunt simplicia:si igit̄ mouētur.sicut grauia ⁊ leuia: oꝫ ꝙ mouea͂tur a generante ꝑ se ⁊ a remouente ꝓhibens ꝑ accidens:hoc aūt est impossibile:nā illa corpoꝛa igenerabilia sunt:vtpote nō hn̄tia cōtrarietatē: ⁊ motus coꝝ ipediri nō pn̄t:oꝫ igit̄ ꝙ mouea͂tur illa corpoꝛa a mouentibus ꝑ apphēsionē:nō aūt sensitiuam.(vt ostensum est). ergo itellectiuā.

4 ¶Amplius si pꝛincipiū motus celesti est sola nā absq; apphensiōe aliq̄:oꝫ ꝙ principiū motus celi sit forma celestis corpoꝛis sicut ⁊ in elēis:lꝫ.n.forme simplices nō sint mouentes:sunt tn̄ principia motuū:ad eas enim cōsequunt̄ motus nāles: sicut ⁊ oēs alie nāles ꝓprietates:nō aūt pōt eē ꝙ motus celestis sequat̄ formā celestis corpoꝛis: sicut principiū actiuū:sic.n.forma est principiū motus localis inquantū alicui corpoꝛi fm̄ suā formā debet̄ aliquis locus in quē mouet̄ ex vi sue forme tēdentis in locū illū: quē q2 dat generās dr̄ eē motoꝛ: sicut igni secundum suam formam competit esse sursum:corpoꝛi autem celesti secundum suam formam non magis congruit vnum:vbi q̄ȝ aliud:non igitur motus celestis principiuꝫ est sola natura:opoꝛtet igit̄ ꝙ pꝛincipiū motus eius sit per apphensionē mouentis.

5 ¶Adhuc natura semper ad vnum tēdit: vnde que sunt a natura semper sunt codeꝫ modo:nisi impediantur:quod est in paucioribus:quod igitur ex sui ratione habet diffoꝛmitatē:impossibile est ꝙ sit finis in quē tendit natura:motus autem secundum suam rōnem est huiusmodi:quod enim mouetur inquantuꝫ huiusmodi dissimiliter se habet ⁊ nunc ⁊ prius: impossibile est igitur ꝙ natura intendat motum propter seipsū: intendit igitur quietem per motum que se habet ad motum:sicut vnum ad multa:qescit enim quod similiter se habet nunc ⁊ prius.si enim motus celi sit a natura tantum esset oꝛdinatus in aliquam quietem: cuius contrarium apparet:cum sit continuus:nō est igitur motus celi a natura. sicut a principio actiuo:sꝫ magis a suba intelligente.

6 ¶Item omni motui qui est a natura.sicut a principio actiuo.opoꝛtet ꝙ si accessus ad aliquid est naturalis.ꝙ recessus ab eodem sit innaturalis ⁊ contra naturā. sicut graue accedit deoꝛsum naturaliter:recedit autem inde cōtra naturam: si igitur mot⁹ celi esset naturalis cum tendat ad occidentem naturaliter contra naturā ab occidente recedēs in oriente rediret:hoc autem est impossibile: in motu eni celesti nihil est violentum ⁊ contra naturam: impossibile est igitur ꝙ pꝛincipium actiuum motus celestis sit natura:est igit̄ pꝛincipium actiuum eius aliqua vis apphensiua ⁊ ꝑ itellectū.

(vt ex predictis p3).mouet igit corpus celeste a substantia intellectuali. Nō tamē est negandū motū celestē eē naturalē:dicit enim eē aliquis motus naturalis nō solū propter actiuū principiū:sed etiā ,ppter passiuū:sicut p3 in generatiōe simpliciū corporū:que quidē nō pōt dici naturalis ratiōe principij actiui:mouet.n.id nāliter a principio actiuo:cuius principiū actiuū est intra. (natura.n. est pncipiū motus in eo in quo est). principiū aūt actiuū generatione simplicis corporis est extra:nō est igit nālis ratione principij actiui:sed solū rōne principij passiui:qđ est materia cui inest nālis appetitus ad formā naturalē:sic ergo motus celestis corporis q̄ntum ad actiuū principiū nō est nālis:sed magis voluntarius τ intellectualis: q̄ntum vero ad principiū passiuū est nālis: nā corpus celeste h3 naturalē aptitudinē ad talē motū. Hoc aūt manifeste apparet si habitudo consideret celestis corporis ad suū vbi: patit enim τ mouetur vnūqđq3 scđm q est in potentia:agit vero τ mouet scđm q est actu: corpus aūt celeste ẜm suā substantiā cōsideratū inuenit. vt in potentia indifferenter se hñs ad quodlibet vbi:sicut mā prima ad quālibet formā. (sicut predictū est).aliter aūt est de corpore graui τ leui:qđ in sua nā cōsideratū non est indifferens ad oēm locū:sed ex rōne sue forme determinatur sibi locus:nā igit corporis grauis τ leuis est pncipiū actiuū motus eius:nā vero corporis celestis est mot⁹ ipsius passiuum principiū. vnde nō debet alicui videri q violenter moueat. sicut corpora grauia τ leuia q̄ a nobis mouētur per intellectum:corporibus.n.grauibus τ leuibus inest nālis aptitudo ad cōtrariū motū ei quo mouent a nobis.τ iō a nobis mouētur p violentiam:licet motus corporis aialis quo mouet ab aia nō sit ei violentus in quantū est aiatum:τ si sit ei violentius in quantū est graue quoddā:corpora aūt celestia nō hñt aptitudinē ad motum contrarium:sed ad illum in quo mouentur a substātia intelligente. vnde simul est voluntarius quātū ad principiū actiuū:τ naturalis quātum ad principiū passiuum. Quoꝫ aūt motus celi est voluntarius ẜm actium principium nō repugnat vnitati τ conformitati celestis motus:ex hoc q voluntas ad multa se habet: τ nō est determiata ad vnū. q2 sicut natura determinat ad vnū per suam virtutem:ita voluntas determinat ad vnū per suā sapientiam:qua voluntas dirigitur infallibiliter ad vnum finē. Patet etiā ex premissis q in motu celesti nō est contra naturam: neq3 accessus ad aliqđ vbi:neq3 recessus ab eo. hoc enī accidit in motu grauium τ leuium ,ppter duo. Primo quidem q2 intentio nature est determinata τ in grauibus τ leuibus ad vnum locum:vnde sicut naturaliter tendit in ipsum:ita contra naturam recedit ab eo. Secundo q2 duo motus quoꝝ vno accedit ad mediū.τ altero recedit sūt cōtrarij. Si aūt accipiatur in motu grauiū τ leuiū nō vltimus locus:sed medius sicut ad ipsum accedit naturaliter:ita ab ipso naturaliter recedit. q2 totū stat sub vna intentiōe nature.τ nō sunt motus contrarij. sed vnus τ cōtinuus: ita aūt est in motu celestiū corporū. q2 nature intentio nō est ad aliqđ vbi determinatū. (vt iā dictū est).mot⁹ etiā quo recedit corpus circulariter motū ab aliquo signo non est cōtrarius motui quo illuc accedit.s3 est vnus motus τ cōtinuus: vñ quodlibet vbi in motu celi ē.sicut mediū τ nō sicut extremū in motu recto. Nō differt aūt quātum ad pñtē intentionē:vtrū corpus celeste moueat a substātia intellectuali cōiuncta q̄ sit aia eius.vel a substātia separata: τ vtrū vnūqđq3 corpoꝝ celestiū moueat adeo vel nullū imediate: sed mediātibus substātijs intellectualibus creatis. aut primū tm̄ imediate adeo.alia vero mediantibus substantijs creatis. dūmodo habeatur q motus celestis est a substantia intellectuali.

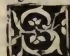
Ad tacitam obiectionem

Ad aliā obiectionem tacitam

Ad aliā obiectionem

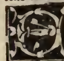
Ad aliā obiectionem

¶ Quoꝫ omnia appetunt bonum etiam que cognitione carent. 24.


Iam autem corpus celeste a substātia intellectuali mouetur.(vt ostēsum est). motus aūt corporis celestis ordinat ad generatione in inferioribus. necesse est q generatiōes τ motus istoꝝ inferioꝝ ,pcedūt ex intentione subē intelligētis. In idē.n.fertur finis τ intentio principalis agentis τ instrumēti.celū aūt est cā inferioꝝ motuum

ẜm suū motuȝ quo moueꝛ a substantia in-
tellectuali.sequiꝛ ergo ꝙ sit sicut instrumē-
tū intellectualis sube.sunt igiꝛ forme ⁊ mo-
tus inferiorꝝ corporꝝ a suba itellectuali cau
sate ⁊ intēte.sicut a principali agēte. a cor-
pore vero celesti.sicut ab instrumēto.oȝ an
tē ꝙ spēs corꝝ que causanꝛ ⁊ intenduntꝛ ab
intellectuali agēte p̄eristāt in intellectu ipsi
us.sicut forme artificiatorꝝ p̄eristunt in itel
lectu artificis.⁊ ex eis deriuenꝛ in effectus.
oēs igiꝛ forme q̄ sunt in istis iferioribus ⁊
oēs mot⁹ determinanꝛ a formis itellectua
libus q̄ sunt in intellectu alicuius sube vel
lib. p̄rio cap° 3° aliquarꝝ. ⁋ Et pp hoc dicit Boeti⁹ in lib.
de trini.(ꝙ forme q̄ sūt i mā venerūt a for
mis q̄ sūt sine mā). Et q̄ztū ad hoc verifi-
catur dictū platonis ꝙ forme separate sunt
pricipia formarꝝ q̄ sūt in mā.lȝ posuerit eas
p se subsistētes ⁊ causantes immediate for
mas sensibiliū.nos vero ponim⁹ eas in in-
tellectu extītes ⁊ causantes formas iferio-
res p motū celi. ⁋ Qꝛ vero oē qđ moueꝛ
ab aliquo p se ⁊ ẜȝ accidēs:dirigiꝛ ab eo in
finē sui motus.corpus aūt celeste moueꝛ a
suba itellectuali ⁊ causat p sui motū om-
nes motus in istis iferiorib⁹. necīuȝ est qđ
corpus celeste dirigaꝛ in finē sui motus p
subam itellectualē.⁊ p ꝯn̄s oia iferiora cor
pora in ꝓprios fines. ⁋ Sic igiꝛ nō est dif
ficile videre q̄lr nālia corpora cognitōe ca-
rētia moueātur ⁊ agāt pp finē. ⁋ Tēdunt
enim in finē.sic directa in finē a suba intel-
ligēte p modū q̄ sagitta tēdit ad signū dire
cta a sagittāte.sic.n.sagitta ꝯseqꝛ iclinatōeȝ
ad signū:siue ad finē determiatū ex ipulsio
ne sagittātis.ita corpa nālia ꝯsequūtur icli
nationē in fines nāles ex mouētib⁹ nālib⁹ ex
qbus sortiunꝛ suas formas ⁊ ꝟtutes ⁊ mo
tus.vñ ēt pȝ ꝙ qđlibet opus nature ē opus
sube intelligētis.nā effectus principalius at
tribuitur primo mouēti dirigēti in finē q̄z
instrumētis ab eo directis.⁊ pp hoc opera
tiōes nature inueniunꝛ ordinate procedere
ad finē.sicut opatōes sapiētis. Planū igiꝛ
fit ꝙ ea ēt que cognitōe carēt pñt opari pp
finē ⁊ appetere bonū naturali appetitu ⁊ ap
petere diuinā similitudinē ⁊ ꝓpriā pfectio
nē.Nō ē aūt dr̄ia siue hoc siue illđ dicaꝛ.
nā p h°tēdūt i suā pfectionē.ꝙ tēdūt ad bo
nū:cū vnūqđq3 intātū bonū sit:inquātū est
pfectum.ẜm ꝗđ ꝙ tendit ad hoc ꝙ sit bo-
nū tēdit in diuinā similitudinē:deo.n.assi-
milaꝛ aliqd inq̄ztuȝ bonū est:bonū aūt hoc
vel illud pticulare hȝ ꝙ sit appetibile:iq̄ztū
est similitudo prīe bonitatis:ꝓpter hoc igi
tur tēdit in ꝓpriuȝ bonū:qꝛ tēdit in diuinā
similitudinē ⁊ nō ecōuerso. Vñ pȝ ꝙ oia
appetūt diuinā similitudinē q̄si vltimū finē
⁋ Bonū aūt suū cuiuslibet rei pōt accipi
multipliciꝛ. ⁋ Vno qdē mō ẜȝ ꝙ est ei⁹ ꝓ
priū rōne indiuidi:⁊ sic appetit aial suū bo
nū:cū appetit cibū quo in esse cōseruatur.
⁋ Alio mō ẜm ꝙ est ei⁹ rōne spēi:⁊ sic ap
petit ꝓprium bonum aial:inquantum ap-
petit generationē ꝓlis ⁊ ei⁹ nutritionē:vel
si aliquid aliud operatur ad cōseruationem
vel defensionē indiuiduorꝝ sue spēi. ⁋ Ter-
tio vero mō rōne generis:⁊ sic appetit ꝓ-
priū bonū in cāndo agēs equiuocū sicut ce
lū. ⁋ Quarto aūt mō rōne similitudinis
analogie pricipiatorꝝ ad suū pricipiuȝ:⁊ sic
deus qui est extra genus ꝓpter suum bo-
num oibus reb⁹ dat eē. Ex quo pȝ ꝙ quā
to aliquid est pfectioris virtutis ⁊ eminen-
tius in gradu bonitatis:tanto appetitū bo
ni cōiorem hȝ ⁊ magis in distātib⁹ a se bo
nū querit ⁊ operatur:nam iperfecta ad solū
bonum ꝓprij indiuidui tendunt : perfecta
vero ad bonū spēi:pfectiora vero ad bonū
generis:deus aūt qui est perfectissimus in
bonitate ad bonū totius entis:vñ nō imeri
to diciꝛ a quibusdā ꝙ bonū inq̄ztum hmōi
est diffusiuum:qꝛ q̄nto aliqd inuenitur me-
lius:tanto ad remotiora bonitatē suā dif-
fundit:⁊ qꝛ in quolibet genere quod est pfe
ctissimū est exēplar ⁊ mēsura oium q̄ sunt
illius generis:oȝ ꝙ deus q est in bonitate
pfectissim⁹ ⁊ suā bonitatē cōissime diffun-
dēs:in sua diffusiōe sit exēplar oiuȝ bonita
tē diffundētiū:iq̄ztū.n.vnūqđq3 bonitatē
diffundit in alia fit altior cā. ⁋ Hinc ēt pȝ
ꝙ vnūqđq3 tēdēs ad hoc ꝙ sit aliorꝝ cā tē-
dit in diuinā si̅litudineȝ:⁊ nihilomin⁹ tēdit
in suū bonū. Nō est ergo icōueniēs:si mo
tus corporꝝ celestiū ⁊ actiōes motorꝝ eorꝝ
dicanꝛ eē aliq̄liter p͛ p hec corpa q̄ generanꝛ
⁊ corrūpunꝛ:q̄ sūt eis idigniora:nō.n. sunt
pp hec sicut pp vltimū finē: sed intēdētes
horū generationē intendūt suū bonū ⁊ di-
uinam similitudinem tanq̄ȝ vltimum fineȝ.

¶ Qꝫ intelligere deum est finis omnis intellectualis substantie. 25.



Um aūt oēs creature ēt intellectu carentes ordinent̄ in deum. sicut in finem vltimū. ad hunc autem finem pertingant omnia inquantū de similitudine ei⁹ aliquid participant. intellectuales creature aliquo specialiori modo ad ipsum pertigūt scilicet per suā ꝓpriam opationem intelligendo ipsum. vnde oꝫ ꝙ hoc sit finis intellectualis creature. s. intelligere deū. ¶ Ultimus enim finis cuiuslibet rei est de⁹. (vt ostensum est). intendit igitur vnūquodqꝫ. sicut vltimo fini deo coniungi quanto magis sibi possibile est. vicinius autem cōiungitur aliquid deo per hoc ꝙ ad ipsam substantiam eius aliquo modo pertingit qḋ fit dū aliquid quis cognoscit de diuina substātia q̄ꝫ dum consequitur eius aliquam similitudinem. substantia igitur intellectualis tendit in diuinā cognitionē. sic̄ in vltimū finē.

2 ¶ Item propria opatio cuiuslibet rei est finis eius. est enim secunda pfectio ipsius. vnde qḋ ad ꝓpriam opationem bene se habꝫ dicitur virtuosum ꝛ bonum. intelligere autem est ꝓpria opatio substantie intellectualis. ipsa igitur est finis eius. quod igitur est perfectissimū in hac opatione hoc est vltimus finis ꝛ pcipue in opationibus que nō ordinātur ad aliqua opata. sicut est intelligere ꝛ sentire: cum autem huius opatiōes ex obiectis spēm recipiant. per que etiā cognoscuntur oꝫ ꝙ tanto sit perfectior aliqua istarum opationum. quanto eius obiectū est perfectius. ꝛ sic intelligere perfectissimū intelligibile ꝙ deus est. est pfectissimum in genere hui⁹ opatiōis q̄ est itelligere. cognoscere igiͭ deū itelligendo est vltimus finis cuiuslibꝫ itellectualis subē. ¶ Pōt aūt aliquis dicere itellectualis qdē sube vltimū finē cōsistere in itelligēdo optimū itelligibile. nō tn̄ illud qḋ est optimum intelligibile huius vel illius itellectualis sube ē optimū itelligibile simplr̄. Sed quanto aliqua itellectualis suba est altior. tanto suū intelligibile optimū est altius. ꝛ iḋ suprema itellectualis suba creata hꝫ ꝓ itelligibili optio id qḋ est optimū simplr̄. vn̄ eius felicitas erit in intelligēdo deū. Cuiuslibet vero inferioris sube intellectualis felicitas erit intelligere aliqḋ inferi⁹ itelligibile: quod est tn̄ altissimū eoꝝ q̄ ab ipsa intelligunt̄. Et precipue intellectus hūani videt̄ ꝙ nō sit itelligere optimū itelligibile simplr̄ ꝓpter ei⁹ debilitatem. (hꝫ.n.se ad cognoscendū illud quod est maxime cognoscibile: sicut oculus noctue ad solem). ¶ Sed manifeste apparet ꝙ finis cuiuslibet substantie intellectualis etiā isime est itelligere deū. (osīsum est.n. supra). ꝙ oium entiū vltimus finis in quē tendūt est de⁹: itellect⁹ aūt hūanus ꝛ si sit isimus in ordie itellectualiū substātiaꝝ: est tn̄ supior oibus itellectu carētibus: cū ergo nobilioris substātie nō sit ignobilior finis: erit ēt itellectus hūani finis ipse deus: vnūquodqꝫ aūt itelligens cōsegtur suū finē vltimum: ꝑ hoc ꝙ ipsum intelligit. (vt ostensum est). intelligendo igitur pertingit itellectus humanus ad deum sicut ad finem.

3 ¶ Adhuc. sicut res itellectu carētes tendūt in deū sicut in finē ꝑ viā assimilatiōis: ita substātie itellectuales ꝑ viā cognitiōis (vt ex pdictis pꝫ). res āt itellectu carētes ꝛ si tendāt in similitudinē ꝓximoꝝ agētiū: nō tamē ibi qescit nāe intētio: sed hꝫ ꝓ fine assimilationē ad sūmū bonū. (vt ex dictis pꝫ). ꝛ si iperfectissime ad hāc similitudinē possint ptingere. Intellect⁹ igiͭ quātūcūqꝫ modicū possit de diuina cognitiōe pcipere: illud erit sibi pro vltimo fine magis q̄ꝫ perfecta cognitio inferioꝝ intelligibilium.

4 ¶ Amp̄. vnūqḋqꝫ marie desiderat suū vltimū finē: itellectus aūt human⁹ magis desiderat ꝛ amat ꝛ delectat̄ in cognitione diuinoꝝ: q̄ꝫuis modicū qndē de illis pcipere possit q̄ꝫ in perfecta cognitione quā hꝫ de reb⁹ infimis: est igitur vltimus finis hominis intelligere quoquo modo deum.

5 ¶ Adhuc. vnūqḋqꝫ tēdit in diuinā similitudinē sicut in ꝓpriū finē: illud igiͭ ꝑ quod vnūqḋqꝫ marie deo assimilat̄ est vltim⁹ finis ei⁹. Deo aūt assimilat̄ marie creatura itellectualis: ꝑ hoc ꝙ itellectualis est: hanc .n. similitudinē hꝫ pceteris creaturis. ꝛ hoc icludit oēs alias: in genere āt hui⁹ similitudinis magis assimilat̄ deo sm̄ ꝙ intelligit actu: q̄ꝫ sm̄ ꝙ itelligit in habitu vel potētia: q2 de⁹ sp actu itelligēs est. (vt in p2io ꝓba

tũ eſt).ꝛ in hoc ꝙ itelligit actu marie aſſimilaẜ deo ſm ꝙ itelligit ipſuȝ deũ:nã ipſe deꝰ itelligẽdo ſe itelligit oia alia.(vt in primo ꝓbatũ eſt).itelligere igiẜ deũ eſt vltimus finis omnis intellectualis ſubſtantie.

6 ℭ Item quod eſt tantũ ꝓpter aliud diligibile:eſt ꝓpter illud quod eſt tantũ ꝓpter ſe diligibile.nõ eni eſt abire in infinituȝ in appetitu nãe:qꝛ deſideriuȝ nature fruſtraretur:cũ non ſit poſſibile pertrãſire infinita:oẽs aũt ſcie ꝛ artes ꝛ potentie practice ſunt tantũ propter aliud diligibiles: nam in eis finis non eſt ſcire:ſed operari. Scientie aũt ſpeculatiue ſunt propter ſeipſas diligibiles: nã finis earũ eſt ipſuȝ ſcire. Nec inuenitur aliqua actio in rebus humanis q̃ nõ ordineẜ ad aliũ finẽ a:niſi cõſideratio ſpeculatiua. Nã ẽt ipẽ actiões ludicre que videnẜ abſqȝ fine fieri:habent aliquẽ fineȝ debitum.ſ.vt ꝑ eas quodãmodo mẽte releuati:magis ſimus poſtmodũ potẽtes ad ſtudioſas opatiões:alias eſſet ſemꝑ ludenduȝ:ſi ludus ꝓpter ſe quereretẜ:quod eſt in cõueniens. Ordinanẜ igitur artes practice ad ſpeculatiuas:ꝛ ſilr oĩs hũana operatio ad ſpeculationẽ itellectus ſicut ad finem: In oibus aũt ſciẽtijs ꝛ artibus ordinatis ad illã videẜ ꝑtinere vltimus finis q̃ eſt preceptiua ꝛ architectonica aliaruȝ: ſicut ars gubernatoria ad quã pertinet finis nauis: qui eſt vſus ipſius eſt architectonica ꝛ preceptiua reſpectu nauis factiue. Hoc autẽ modo ſe hȝ phĩa pĩa ad alias ſcientias ſpeculatiuas:nã ab ipſa oẽs alie depẽdent:vtpote ab ipſa accipiẽtes ſua pĩcipia ꝛ directionẽ cõtra negantes pĩcipia.ipſaqȝ pĩa phĩa tota ordinatur ad dei cognitionem:ſicut ad vltimuȝ finẽ:vñ ꝛ ſciẽtia diuina nominaẜ:eſt ergo cognitio diuina finis vltimus oĩs humane cognitiõis ꝛ opationis.

7 ℭ Adhuc in oibus agẽtibꝰ ꝛ mouẽtibus ordinatis:oportet ꝙ finis primi agentis ꝛ motoris ſit vltimꝰ finis omniũ:ſicut finis ducis exercitus eſt finis omnium ſub eo militantiuȝ. Inter omnes aũt hois partes intellectus inuenitur ſuperioꝛ motoꝛ:nam intellectus mouet appetitum proponendo ei ſuum obiectum. Appetitus autem intellectiuus qui eſt voluntas mouet appetitus ſenſitiuos:qui ſunt iraſcibilis ꝛ concupiſcibilis: vnde ꝛ concupiſcentie nõ obedimus niſi volũtatis iperium adſit. Appetitus autẽ ſenſitiuus aduenientẽ cõſenſu volũtatis mouet iaȝ coꝛpus. Finis igitur intellectus eſt finis oium actionũ humanaꝝ:finis aũt ꝛ bonũ intellectus eſt veꝝ.ꝛ ꝑ conſequẽs vltimus finis primũ veꝝ.eſt igitur vltimus finis totius hois ꝛ oium operationum ꝛ deſiderioꝛum eius cognoſcere primum verum.quod eſt deus.

8 ℭ Amplius naturaliter ineſt oibus hominibus deſideriũ cognoſcẽdi cauſas eoꝝ que videnẜ:vnde ꝓpter admirationẽ eoruȝ que videbanẜ quoꝝ cauſe latebant homines primo phari ceperunt: inuenientes aũt cauſaȝ quieſcebãt. Nec ſiſtit ingſitio quouſqȝ perueniatur ad primã cãm.ꝛ tũc pfecte nos ſcire arbitramur qñ primã cauſaȝ cognoſcimꝰ. Deſiderat igiẜ homo nãliter cognoſcere primã cauſaȝ quaſi vltimuȝ finem:prima aũt oium cã deus eſt.eſt igitur vltimus finis hois cognoſcere deuȝ.

9 ℭ Preterea cuiuſlibet effectus cogniti naturaliter hõ cauſam ſcire deſiderat. intellectus aũt humanus cognoſcit ens vle: deſiderat igiẜ naturaliter cognoſcere cãm eius que ſolũ deus eſt.(vt in ſecũdo probatum eſt).nõ eſt autẽ aliqs aſſecutus finem vltimũ quouſqȝ naturale deſideriũ qeſcat nõ ſufficit igitur ad felicitatẽ humanã que eſt vltimus finis qualiſcũqȝ intelligibilis cognitio niſi diuina cognitio adſit q̃ naturale deſideriũ quietet ſicut vltimꝰ finis.eſt igiẜ vltimꝰ finis hominis ipſa dei cognitio.

10 ℭ Amplius coꝛpus qđ naturali appetitu tẽdit in ſuũ vbi tãto vehemẽtius ꝛ velocius moueẜ quanto magis appꝛopinquat fini.(vnde ꝓbat Ariſto.in primo de celo) textu.
ꝙ motus nãlis rectus nõ poteſt eẽ ad infinitum:quia non magis moue reẜ poſtea q̃ꝫ cõ.44.
prius. Quod igitur vehemẽtius in aliqd tendit poſtq̃ꝫ prius nõ mouetur ad infinitũ ſed ad aliquid determinatuȝ intẽdit. Hoc autẽ inuenimus in deſiderio ſciendi. quanto eni aliquis plura ſcit:tanto maioꝛi deſiderio affectat ſcire.tẽdit igitur deſideriuȝ naturale hominis in ſciẽdo ad aliquẽ determinatum finẽ. Hoc autẽ nõ põt eſſe aliud q̃ꝫ nobiliſſimum ſcibile qđ deus eſt.eſt igiẜ cognitio diuina finis vltimus hois. Vlti-

mus aũt finis hoĩs ꝛ cuiuslibet itellectua-
lis substãtie felicitas siue beatitudo noiaꝛ:
hoc.n.est qđ oĩs substãtia itellectualꝭ deside
rat tãq̃ vltimũ finẽ.ꝛ ꝑꝑ se tm̃.est igiꝛ bea
titudo ꝛ felicitas vltia cuiuslibet substãtie
Auc.s. itellectualis cognoscere deũ.¶ Hic est qđ
scriptu. dr̃ Math.v.(Beati mũdo corde:qm̃ ipsi
deũ videbũt.)ꝛ Jo.xvij.(Hec ẽ vita eter
na vt cognoscãt te solũ deũ veꝝ).¶ Huic
ẽt sñĩe Arist.in vltio ethicoꝝ ꝯcordat vbi
vltimã hoĩs felicitatẽ dicit esse speculatiuã
ca°.io. q̃ꝫtũ ad speculationẽ optimi speculabilis.
¶ Utrũ felicitas cõsistat in actu volunta
tis vel in actu itellectus. 26.

rõnes ꝓ
bantes
felicita-
tẽ i actu
volũta-
tis cõsi
stere.



Uia vero intel-
lectua
lis substãtia sua operatiõe ꝑ
tingit ad deũ nõ solũ itelligẽ
do:sed ꝑ actum etiã volunta
tis desiderando ꝛ amando ipsum ꝛ in ipso
delectationẽ habẽdo:põt alicui videri ꝙ vl
tim⁹ finis ꝛ vltima hoĩs felicitas nõ sit in
cognoscẽdo deũ:sꝫ magis in amãdo vꝉ ali
quo alio actu volũtatis se habẽdo ad ipꝫ.
¶ Precipue cũ obiectũ volũtatis sit bo-
nũ qđ hꝫ rõnez finis:veꝝ ẽt qđ est obiectũ
itellect⁹ nõ hꝫ rõnez finis nisi iq̃ꝫtũ ꝛ ipse
est bonũ:vñ nõ vr̃ hõ cõsequi vltimũ finẽ
ꝑ actũ intellect⁹:sꝫ magis ꝑ actũ volũtatis
2 ¶ Pre.vltia ꝑfectio opatiõis est delecta
tio:q̃ ꝑficit opatiõez sicut pulchritudo iuuẽ
ca°4°. tutẽ.(vt in.x.eth.phs dicit).si igitur ꝑfecta
opatio est vltim⁹ finis.vr̃ ꝙ vltim⁹ finis ma
gis sit fm̃ opationẽ volũtatis q̃ꝫ intellect⁹
3 ¶ Adhuc delectatio videꝛ ita ꝑꝑ se desi-
derari ꝙ nũquã ꝑꝑ aliud:stultũ eni est que
rere ab aliquo quare velit delectari.hec ãt
est conditio vltimi finis:vt scilicet propter
se queraꝛ:est igiꝛ vltim⁹ finis magis in opa
tione voluntatis q̃ꝫ intellectus vt videtur.
4 ¶ Itez in appetitu vltimi finis maxime
oẽs cõcordãt cũ sit naturalis.plures autẽ
querũt delectationẽ q̃ꝫ cognitionẽ.magis
igiꝛ videꝛ esse finis delectatio q̃ꝫ cognitio.
5 ¶ Amplius voluntas videtur esse altior
potentia q̃ꝫ intellectus:nã voluntas mouet
intellectum ad finẽ.intellectus enim actu
considerat que habitu tenet cũ aliquis vo-
luerit actio igitur voluntatis videtur nobi
lior q̃ꝫ actio itellect⁹.magis igiꝛ videꝛ vlti-
mus finis que ẽ beatitudo cõsistere in actu
volũtatis q̃ꝫ actu intellectus.¶ Hoc autẽ iprobat°
eẽ ipossibile manifeste ostẽditur.¶ Cũ eni ꝯ°nis ꝑ
beatitudo sit ꝓpriũ bonũ intellectualis na- ratiões
ture:opꝫ ꝙ fm̃ id intellectuali nature cõue prece.
niat quod est sibi proprium. appetitus au iducte.
tem non est proprium intellectualis natu-
re:sed oĩbus rebus iest:lꝫ sit diuersimode
in diuersis.que tamẽ diuersitas ꝓcedit ex
h°ꝙ res diuersimode se hñt ad cognitiõez.
Que eni oĩno cognitione carẽt habẽt appe
titum nãlem tm̃.Que vo habẽt cognitio-
nez sensitiuã ꝛ appetitũ sensibilẽ habẽt sub
quo irascibilis ꝛ cõcupiscibilis cõtinẽtur.
Que vo habẽt cognitionẽ intellectiuaꝫ ꝛ
appetitũ cognitioni ꝓportionatuꝫ habẽt.s.
voluntatẽ. Uoluntas igitur fm̃ ꝙ est ap-
petitus nõ est ꝓpriũ intellectualis nature.
sed solum fm̃ ꝙ ab intellectu depẽdet.itel-
lectus aũt fm̃ se ꝓprius est itellectuali na-
ture.Beatitudo igitur vel felicitas in actu
intellectus cõsistit substãtialiter ꝛ ꝑncipali
ter magis q̃ꝫ in actu voluntatis.
2 ¶ Adhuc in oĩbus potẽtijs q̃ mouẽtur a
suis obiectis:obiecta sunt naturaliter ꝑora
actibus illaꝝ potentiaꝝ sicut motor nãliter
prior est q̃ꝫ moueri ipsi⁹ mobilis.Talis aũt
potẽtia est volũtas.appetibile.n.mouet ap
petitum.obiectũ igiꝛ volũtatis est prius nã
liter q̃ꝫ actus ei⁹.Primũ igiꝛ ei⁹ obiectuꝫ
ꝑcedit oẽm actũ ipsius:nõ potest ergo act⁹
voluntatis primũ volitũ eẽ.hoc aũt est vlti
mus finis q̃ est beatitudo.ipossibile ẽ igr̃ ꝙ
btitudo siue felicitas sit ipe act⁹ volũtatis.
3 ¶ Preterea in oĩb⁹ potẽtiis q̃ pñt cõuer
ti in suos act⁹ ꝑus:opꝫ ꝙ act⁹ illi⁹ potẽtie fe-
ratur in obiectũ aliqđ.ꝛ postmodũ feraꝛ in
suũ actũ.Si.n.intellectus itelligit:se itelli-
gere ꝑus:opꝫ ponere ꝙ intelligat rẽ aliquã
ꝛ cõsequẽter ꝙ intelligat se itelligere. nam
ipm̃ intelligere ꝙ intellectus intelligit ali-
cuius obiecti est:vnde opꝫ ꝙ vel ꝓcedatur
in infinitũ.vel si est deuenire ad primuꝫ in
tellectum:hoc nõ erit ipsũ intelligere:sꝫ ali
qua res intelligibilis.Siliter opꝫ ꝙ primũ
volitum nõ sit ipꝫ velle:sed aliqđ aliud bo-
nũ:primũ aũt volitũ itellectualis nature ẽ
ipsa beatitudo siue felicitas.naꝫ ꝓpter hoc
volumus q̃cũq̃ volum⁹.ipossibile ẽ igr̃ fe-
licitatẽ eẽntialr̃ in actu volũtatis cõsistere.

4 ℭ Ampli⁹ vnūquodqȝ ſm ea que conſti
tuunt ſubſtātiā eius hȝ nature ſue vtutem.
differt.n.verus hō a picto per ea q̄ ſubſtā-
tiam hoīs cōſtituūt:vera aūt beatitudo nō
differt a falſa ſm actū volūtatis: nā eodeȝ
modo ſe hȝ volūtas in deſiderādo vł amā
do vel delectādo quicqd illud qđ ſibi ꝓpo
ponitur vt ſūmum bonū ſiue vere ſiue fal/
ſo.vtrū autē vere ſit ſummuȝ bonuȝ qđ vt
tale proponitur vel falſo:hoc differt ex par
te intellectus . beatitudo igitur ſiue felici-
tas in intellectu eſſentialiter magis quam
in actu voluntatis conſiſtit.

5 ℭ Itē ſi aliqs act⁹ volūtatis eēt ip̄a felici
tas:hic actus eēt:aut dſiderare aut amare
aut delectari: ipoſſe ē āt ꝙ deſiderare ſit vl
tim⁹ finis. Eſt enī deſideriū ſȝ qđ volūtas
tēdit in id qđ nondū hȝ:hoc autē cōtrariaṫ
rōni vltimi finis. Amare ēt nō pōt eē vlti-
mus finis.amatur.n.bonū nō ſolū qñ ha/
betur.ſed ēt quādo nō hētur.ex amore eniȝ
eſt qđ nō habitū deſiderio q̄raṫ.⁊ ſi amor
iā habiti ꝑfectior ſit hoc cātur ex hoc quod
bonū hētur amatū. Aliud eſt igiṫ hēre bo-
num qđ eſt finis quā amare:qđ ante hēre
eſt iperfectū poſt hēre ꝑfectū. Siłr aūt nec
delectatio eſt vltimus finis. Ip̄m.n. hēre
bonū cā eſt delectationis. vel dū bonū nūc
habitū ſentim⁹.vel dū ꝑus habitū memo
ramus:vel dū in futuro hńdū ſperam⁹. nō
eſt igiṫ delectatio vltim⁹ finis.nullus ḡ act⁹
volūtatis pōt eē ſubſtātiałr ip̄ſa felicitas.

6 ℭ Adhuc ſi delectatio eēt vltimus finis.
ip̄ſa ſm ſeip̄ſā eēt appetēda.hoc autē ē fal-
ſum.refert.n.q̄ delectatio appetaṫ ex eo ad
qđ cōſequiṫ delectatio. nā delectatio que
cōſequiṫ bonas ⁊ appetēdas oꝑatiōes. bo
na eſt ⁊ appetēda:q̄ autē malas:mala eſt ⁊
fugienda:hȝ igiṫ qđ ſit bona ⁊ appetēda ex
alio.nō ē igr̄ ip̄a vltim⁹ finis qđ ē felicitas.

7 ℭ Adhuc rectus ordo reꝝ cōuenit cum
ordine nature:nā res nāles ordinātur in ſu
um finē abſqȝ errore. In nālibus auteȝ eſt
delectatio ꝓpter operationē.⁊ nō econuer
ſo.videmus enim ꝙ nā illis operatiōibus
animaliū delectationem appoſuit que ſūt
manifeſte ad fines neceſſarios ordinate:ſi-
cut in vſu ciboꝝ qui ordinaṫ ad cōſeruatio
nem īdiuidui.⁊ in vſu venereoꝝ qui ordi-
natur ad conſeruationem ſpeciei:niſi enim
adeſſet delectatio animalia a predictis vſi
bus neceſſarijs abſtinerēt:ipoſſibile ergo ē
ꝙ delectatio ſit vltimus finis.

8 ℭ Item delectatio nihil aliud eſſe videṫ
q̄ȝ quietatio volūtatis in aliquo bono con-
uenienti:ſicut deſideriuȝ eſt inclinatio vo-
luntatis in aliquod bonū conſequēdum.ſi-
cut aūt homo ꝑ volūtatē inclinaṫ in finem
⁊ quietatur in illo.ita corpora naturalia ha
bent inclinatiōes naturales in fines ꝓpri-
os:que quidem quietātur fine iaȝ adepto.
Ridiculū autē eſt dicere ꝙ finis mot⁹ cor
poris grauis nō ſit eē in loco ꝓprio:ſed ge-
tatio inclinationis qua in hoc tēdebat. Si
enim hoc ꝑncipaliter natura itēderet vt in
clinatio quietareṫ nō daret eaȝ. dat āt eaȝ
vt per hoc in locū ꝓprium tēdat:quo conſe
cuto quaſi fine ſequiṫ inclinationis quieta-
tio.⁊ ſic getatio talis nō eſt finis ſed cōco-
mitans finē. Nec igr̄ delectatio ē finis vlti
mus.ſȝ cōcomitās ipſuȝ: multo igitur ma
gis nec aliqs voluntatis actus eſt felicitas.

9 ℭ Adhuc ſi alicui⁹ rei ſit aliqua res exte
rior finis.illa eius oꝑatio:diceṫ ēt finis vlti
mus per quaȝ primo cōſequiṫ rem illā: ſi/
cut his quibus pecunia eſt finis.dicitur ēt
poſſidere pecuniam finis.non autem ama
re neqȝ concupiſcere. Finis autem vltim⁹
ſubſtātie intellectualis eſt de⁹.illa igiṫ ope-
ratio hominis eſt ſubſtantialiter eius beati
tudo vel felicitas per quam primo attingit
ad deum.hoc autem eſt intelligere.naȝ vel
le non poſſumus quod non intelligimus.
Eſt igitur vltima felicitas hominis in co-
gnoſcendo deum per intellectum ſubſtātia
liter ⁊ non in actu voluntatis . ¶ Iam igi
tur per ea que dicta ſūt patet ſolutio in cō solo p^e
trarium obiectorum. Non enim ſi felici- rōnis.
tas per hoc quod habet rationem ſummi Ad op-
boni eſt obiectum voluntatis. propter hoc poſituȝ
neceſſe eſt quod ſit ſubſtantialiter ipſe act⁹ facte in
voluntatis.(vt prima ratio procedebat). p^{n}o ca.
Immo ex hoc ipſo quod eſt primum ob-
iectum ſequitur quod non ſit actus eius vt
ex dictis apparet . ¶ Nec etiam oportet
quod omne id quo res quocūqȝ modo per
ficitur ſit finis illius rei.(ſicut ſecunda ra-
tio procedebat) . Eſt enim aliquid perfe-
ctio alicuius dupliciter. ¶ Vno modo vt
habentis iam ſpecieȝ ¶ Alio modo vt ad

spēm habēdā:sicut pfectio dom⁹ fm q̄ iā hȝ spēȝ est id ad qd̄ spēs domus ordinat̄.s. habitatio. Nō.n.dom⁹fieret nisi pp hoc. vn̄ ⁊ in diffinitiōe dom⁹:opȝ h° poni si debe at diffinitio eē pfecta.pfectio vo ad spēm domus est tā id qd̄ ordinat̄ ad spēȝ cōstitu endam sicut pncipia substātialia ipsi⁹.q̄ȝ id qd̄ ordinat̄ ad spēi cōseruationē sicut appo diacula q̄ sūt ad sustētationē domus. quā etiā illa que faciūt ad hoc q̄ vsus domus sit cōueniētior:sicut pulchritudo dom⁹. Illud igit̄ quod est pfectio rei fm q̄ iā hȝ spe ciem est finis ipsi⁹:vt habitatio est finis do mus. Et silr ppria opatio cuiuslibet rei q̄ est q̄si vsus ei⁹est finis ipsi⁹. Que aūt sūt p fectiones rei ad spēȝ.nō sūt finis rei:immo res ē finis ipsaꝝ:mā.n.⁊ forma sūt pp spēȝ lȝ.n.forma sit finis gn̄atiōis.nō tn̄ est finis iā generati ⁊ spēm habētis.imo ad h° q̄rit̄ forma vt spēs sit cōpleta. Silr cōseruātia rē in sua spē.vt sanitas ⁊ vis nutritiua lȝ p ficiāt aial:nō tn̄ sūt finis aial.sȝ magis ecō uerso. Ea ēt qb⁹aptat̄ res ad pprias opa tiones spēi pficiēdas.⁊ ad debitū finē con gruētius cōsequēdū nō sūt finis rei:sȝ ma gis ecōuerso:sicut pulchritudo hominis ⁊ ro

capi. ix. bur corpis ⁊ alia hmōi.(de qb⁹ dicit phs in pmo ethicoꝝ).q̄ organice deseruiūt fe licitati. Delectatio aūt est pfectio opatōis. nō ita q̄ ad ipāȝ ordinet̄ opatio fȝ suā spēȝ sed ordinat̄ ad alios fines sicut cōestio ordi natur ad ꝯseruationē idiuidui.sȝ est silis p fectiōi q̄ ordinat̄ ad spēȝ rei:nā pp delecta tionē attēti⁹⁊ decēti⁹opatōi isistim⁹ i q̄ de

ca. 4°. lectamur.(vn̄ in.x.ethico.phs dicit q̄ de lectatio pficit opationē sicut decor iuuētu tem).q qdē ē pp eū cui iest iuuēt⁹⁊ nō ecō

ad 3ᵃᵐ. uerso. Neqȝ aūt q̄ delectationē nō pp aliud volūt hoies:sȝ pp seipāȝ ē sufficiēs si gnū q̄ delectatio sit vltim⁹finis.(sicut ter tia rō cōcludebat).nā delectatio ⁊ si nō sit vltim⁹finis.est tn̄ vltimū finē ꝯcōitās cuȝ

ad 4ᵃᵐ ex adeptōe finis dlectatio ꝯsurgat. Nō āt ples q̄rūt delectatōeȝ q̄ ē in cognoscēdo q̄ȝ cognitionē.sȝ ples sūt q querūt delecta tiones sensibiles q̄ȝ cognitionē itellect⁹. ⁊ delectationē ipāȝ ꝯsequētē:q: ea q̄ exteri⁹ sūt:magis nota plib⁹existūt.eo q̄ a sensibi libus incipit hūana cognitio. Quod aūt

ad 5ᵃᵐ (quinta rō pponit). volūtatē esse altiorē in tellectu quasi eius motiuā:falsuȝ eē manifestum est. Nā prio ⁊ p se itellectus mo uet voluntatē. Volūtas.n.inquātū hmōi mouetur a suo obiecto qd̄ est bonū appre hensū.volūtas aūt mouet itellectū quasi p accñs iquātū.s.itellig̃ ipm apprehēdit̄ vt bonū.⁊ sic desiderat̄ a volūtate. Ex quo sequit̄ q̄ itellect⁹actu itelligit. ⁊ in hoc ipo volūtatē pcedit. Nunq̄ȝ n.voluntas desi deraret itelligere nisi prius itellectus ipm intelligere apprehēderet vt bonum. Et ite rum volūtas mouet itellectū ad operāduȝ in actu p modū quo agēs mouere dicitur. intellectus aūt volūtatē per modū quo fi nis mouet:naȝ bonū intellectū est finis vo luntatis:agēs autē est posterior in mouen do quā finis nā agēs nō mouet nisi ppter finem:vnde apparet intellectum simplici ter esse altiorem voluntate:voluntateȝ vo intellectu per accidens:⁊ fm quid.

¶ Q̄ felicitas humana nō consistit in de lectationibus corporalibus. 27.

Ex premissis autē apparet q̄ ipossibile est felicitatem hūanā cōsistere in delectatiōibus corpalibus: quarū pcipue sūt in cibis ⁊ venereis. Ostē sum est eni. q̄ secundum nature ordinē de lectatio est pp opationē ⁊ nō econuerso: si igr̄ opatiōes nō fuerit vltim⁹finis delecta tiōes ꝯn̄tes eas nȝ sūt vltim⁹finis nȝ ꝯco mitātes vltimū finē. Cōstat āt q̄ opatōes q̄s ꝯsequūtur pdicte delectatōes nō sūt vl tim⁹finis:ordinant̄ āt ad aliquos fines ma nifestos sic cōestio ad ꝯseruationē corpis: coit⁹āt ad gn̄atōeȝ plis. delectatōes igr̄ p misse nō sunt vltim⁹finis neqȝ vltimū finē ꝯcomitātes:nō ē igr̄ i his ponēda felicitas

2 ¶ Adhuc volūtas ē supior quā appetit⁹ sensitiu⁹:mouet.n.ipȝ.(sicut supi⁹ dcm̄ ē). in actu āt volūtatis nō ꝯsistit felicitas.(sicut iā supra osn̄sū ē).multo igit̄ min⁹in delecta tionib⁹pdictis q̄ sūt in appetitu sensitiuo.

3 ¶ Ampli⁹felicitas ē qddā bonū hoīs ppiū. Nō.n.bruta pnt dici felicia nisi abusiue:delectatōes āt pmisse sūt cōes hoib⁹ ⁊ brutis:nō est igit̄ in eis ponēda felicitas.

4 ¶ Itē vltim⁹finis ē nobilissimū coꝝ q̄ ad rē ptinēt:hȝ.n.rōnē optimi. he āt delecta

tiones nõ conueniunt homini ſm id qđ eſt
nobiliſſimũ in ipſo quod eſt itellectus. ſed
ſm ſenſum:non eſt igitur in talibus dele-
ctationibus ponenda felicitas.
5 ¶Amplius ſũma pfectio hoĩs eſſe non
põt in hoc q coniũgitur rebus ſe inferiori-
bus. ſed per hoc q cõiungit alicui rei altio
ri:finis eni eſt melior eo qđ eſt ad finẽ. De
lectationes aũt premiſſe ↄſiſtunt in hoc q
homo ſm ſenſũ cõiungit aliquib9 ſe inferio
ribus. ſ. ſenſibilibus qbuſdã. Nõ eſt igit in
talibus delectationibus felicitas ponẽda.
6 ¶Amplius qđ nõ eſt bonũ niſi ſʒ q eſt
moderatũ nõ eſt ſʒ ſe bonũ:ſed accipit bo
nitatem a moderãte. Uſus autẽ pdictaꝝ
delectationũ nõ eſt bonus hoĩ niſi ſit mo-
deratus. aliter eni delectatões ſeĩuicẽ ipe
dirent. Nõ ſũt igit he delectatiões ſm ſe
bonũ hoĩs. Qđ aũt eſt ſũmũ bonũ:eſt p ſe
bonũ:q2 qđ p ſe bonũ eſt:melius eſt eo qđ
per aliud. Nõ ſunt igitur tales delectatio-
nes ſummũ hoĩs bonum qđ ẽ felicitas.
7 ¶Item in oĩbus que p ſe dicunt ſequit
magis ad magis ſi ſimpliciter ſequat ad
ſimplr:ſicut ſi calidũ calefacit:magis cali-
dũ magis calefacit:ꝛ maxie calidũ maxie
me calefaciet. Si igit delectatiões pmiſſe
eſſent ſm ſe bone:oporteret q maxime vti
eis eẽt optimũ. Hoc aũt pʒ eſſe falſuʒ. nã
nimius vſus eorum reputatur in vitium:ꝛ
eſt etiã corpori nociuus ꝛ ſimiliũ delectatio
num ipeditiu9. Nõ ſunt igit p ſe bonũ ho
minis:in eis igit nõ ↄſiſtit hũana felicitas.
8 ¶Preterea actus virtutũ ſũt laudabiles
ex ho q ad felicitatẽ ordinant. Si igr in de-
lectatiõibus pmiſſis cõſiſteret hũana felici
tas:act9 virtutis magis eẽt laudabilis in
accedẽdo ad has delectatões q̃ʒ in abſtinẽ
do ab eis. Hoc aũt pʒ eſſe falſuʒ. nã actus
temperatie maxime laudatur in abſtinen-
do a delectationib9. vñ ab hoc denoiat:nõ
eſt igr i delectatõib9 pmiſſis hoĩs felicitas.
9 ¶Amplius finis vltim9 cuiuſlibet rei de9 ẽ
(vt ex pmiſſis pʒ). illud igit oʒ vltimũ finẽ
hoĩs poni p qđ maxie appropinquat ad de
um. p pdictas aũt delectatões hõ ipedit a
maxima appropinquatiõe ad deũ q̃ fit per
cõtẽplationẽ quã maxime pdicte delecta-
tiões ipediũt vtpote ad ſenſibilia maxie ho
minẽ imergẽtes. ꝛ p ↄñs ab itelligibilib9

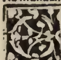
retrahẽtes:nõ eſt igit in delectationib9 cor
poralib9 felicitas humana ponẽda. ¶Per Exclu9
hoc aũt excludit error epicurioꝝ in his vo erro.
luptatib9 felicitatẽ hoĩs ponentiũ:ex quoꝝ
pſona dicit. Salomõ Ecclaſtes.v. (Hoc
itaqʒ viſũ eſt mihi bonũ vt comedat qs ꝛ
bibat ꝛ fruat leticia ex labore ſuo:ꝛ hec eſt
pars illius) ꝛ Sap.2. (Ubiqʒ relinqua
mus ſigna leticie:qm̃ hec eſt pars noſtra ꝛ
hec eſt ſors noſtra). ¶Excludit etiã error de hoc
cherintianoꝝ:q in vltima felicitate poſt re- vide in
ſurrectionem mille annos in regno chriſti fra li°
ſm carnales ventris voluptates fabulan- 4° ca.
tur futuros. vnde ꝛ chiliaſtes quaſi mille- 83.
narij ſunt appellati. In greco chilia idẽ eſt
quod mille. ¶Excluduntur etiam iudeo- De iſto
rum ꝛ ſarracenorum fabule:qui retribu- cherin-
tiones iuſtorum in predictis voluptatibus to habe
ponunt:felicitas eniʒ virtutis eſt pmium. tur i.3°.
¶Qʒ felicitas hominis non conſiſtit in eccle hi-
honoribus. 28. ſto li. ca.



Ex predictis patet 28.
q etiaʒ nec in honoribus eſt
ſummũ hoĩs bonũ quod eſt
felicitas. ¶Finis.n. vltimus
hominis ꝛ ſua felicitas:eſt ei9 pfectiſſima
opatio. (vt ex ſupioꝛib9 pʒ). honor aũt hoĩs
nõ cõſiſtit in ſua opatiõe:ſʒ alteri9 ad ipſuʒ
q ei reuerẽtiã exhibet: nõ eſt igit felicitas
hominis in honoribus ponenda.
2 ¶Adhuc qđ eſt pp alterũ bonũ ꝛ deſide
rabile nõ eſt vltim9 finis. tale aũt eſt honor:
nõ.n. aliqs recte honorat niſi ꝓpter aliqđ
aliud bonũ in eo exiſtẽs:ꝛ pp hoc hoĩes ho
norari querũt q̃ſi hõi alicui9 qđ in eis eſt te
ſtimoniũ hr̃e volẽtes. vñ ꝛ magis gaudẽt
hoĩes a magnis ꝛ ſapiẽtib9 honorari. Nõ
eſt igit in honorib9 felicitas hoĩs ponẽda.
3 ¶Amp. ad felicitatem p virtutẽ puenit.
opatiões aũt virtutũ ſũt volũtarie:alit.n. nõ
eſſent laudabiles. oʒ igit felicitatẽ eẽ aliqđ
bonũ:ad qđ hõ ſua volũtate pueniat. Hoc
aũt q honorẽ aſſequat nõ eſt in ptãte hoĩs
ſʒ magis in poteſtate honorãtis:nõ eſt igit
in honoribus felicitas humana ponenda.
4 ¶Itẽ oẽ dignũ honore nõ põt niſi hõis
in eſſe:honorari aũt poſſunt ẽt mali:melius
eſt igit fieri honore dignũ q̃ʒ honorari:nõ
eſt igitur honor ſummũ hominis bonuʒ.

5 ¶ Preterea summum bonū est pfectuȝ bonum. pfectum aūt bonū nō compatitur aliquod malū. cui autē inest aliquod malum: impossibile est esse malū: ipossibile est igit esse malū cui adest summū bonū: pōt aūt aligs malus bonorē consequi. Nō est igitur honor summū hominibus bonum.

¶ Q felicitas hominis nō consistit in gloria mundana. 29.



Ex quo etiaȝ apparet q nec in gloria q est in celebritate facte cōsistit summū hois bonū. ¶ Est.n. glia. (sȝ Tulliū. frequens de aliq fama cū laude). Et sȝ Ambrosiū. (clara cū laude noticia) Ad hoc aūt volūt hoies inotescere cū laude ⁊ claritate q̄dā vt ab eis qb⁹ innotescūt honorent: est igit glia pp honorē q̄sita. Si igit honor nō ē sūmū bonū: mlto min⁹ gl̄ia

2 ¶ Adhuc laudabilia bona sūt sȝ q aligs ondit ordinatus ad finē: q autē ordinat ad finē nōdum est vltimū finē assecut⁹. Laus igit nō attribuit ei q iā est vltimum finem

ca°.16. assecutus: sed magis honor. (vt pħs dicit in pmo ethicoȝ). nō potest igit gloria esse summū bonū cū pricipalr in laude ɔsistat

3 ¶ Amp. cognoscere nobili⁹ est quam cognosci: nō.n. cognoscūt nisi q sunt nobiliora in reb⁹: cognoscunt āt etiā infima. Nō pōt igitur summū hois bonum esse gloria que consistit in hoc q aliquis cognoscatur

4 ¶ Itē cognosci aligs nō desiderat nisi in bonis: in malis aūt querit latere: cognosci igit bonū est ⁊ desiderabile pter bona que in aliquo cognoscunt: illa igit sunt meliora: nō est igit gloria que in hoc cōsistit q aligs cognoscatur: summuȝ hois bonum.

5 ¶ Preterea summū bonuȝ oportet esse pfectū cū quietet appetitū: cognitio aūt fame in qua gloria hūana cōsistit est ipfecta: est.n. plurimū icertitudis ⁊ erroris habēs: Nō pōt igit talis gloria eē summū bonū.

6 ¶ Itē id quod est summū hois bonū: oȝ esse stabilissimum in rebus humanis: naturaliter enim desideratur diuturna boni cōstantia. Gloria autem que in fama consistit est instabilissima. Nihil.n. est mutabili⁹ opinione ⁊ laude humana. Non est igit talis gloria summum hominis bonum.

¶ Q felicitas hois nō ɔsistit i diuitiis. 30.



Ex hoc autem apparet q nec diuitie sūt sūmum hois bonū. ¶ Nō eni appetūtur diuitie nisi pter aliud. p se eni nihil boni iferūt: sed solū vtimur eis vt ad corpis sustētationē: vt ad aliqd hmōi. qδ autē est sūmuȝ est pter se desideratum ⁊ nō pter aliud. Non sunt igitur diuitie summum hominis bonum.

2 ¶ Adhuc eoȝ possessio vel cōseruatio nō pōt esse sūmum hois bonum que maxime cōferūt homini in hoc q emittūtur. Diuitie aūt in hoc maxime cōferunt q expēdūtur. hoc eni eaȝ vsus est: nō potest igit diuitiarum possessio eē summū hois bonum.

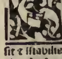
3 ¶ Amp. act⁹ vtutis laudabil ē sm q ad felicitatē accedit. magis āt ē laudabil act⁹ liberalitatis ⁊ munificētie q sūt circa pecunias ex h° q pecūie mittunt q̄s ex h° q ɔseruant: vn ⁊ ab h° noia haȝ vtutū sumūt. nō ɔsistit igr hois felicitas i possessiōe diuitiaȝ

4 ¶ Itē illud in cui⁹ cōsecutiōe sūmū hominis bonū est. oȝ esse hoie melius. Diuitie aūt homo est melior cū sint res quedā ad vsum homis ordinate: non est igitur in diuitijs summum hominis bonum.

5 ¶ Preterea sūmū hominis bonū fortune nō subiacet. naȝ fortuita absq studio rationis eueniūt. opȝ aūt q p rationē homo pprium finē cōsequat. in cōsecutiōe autem maximū locū habet fortuna: non est igitur in diuitiis humana felicitas constituta.

6 ¶ Ampli⁹ hoc euidēs fit p hoc q diuitie inuolūtarie amittuntur ⁊ q malis euenire possūt: quos necesse est sūmo bono carere: ⁊ qδ instabiles sūt. ⁊ alia hm̄oi que ex superioribus rationibus colligi possunt.

¶ Q felicitas humana non consistit in potentia mundana. 31.



Similiter aūt nec in mūdana potētia sūmū hois bonū eē pōt. ¶ Cū i ea obtinēda pl̄imū fortuna possit ⁊ instabilis sit ⁊ nō subiaceat hois volūtati ⁊ plerūq malis adueniat que sūmo bono repugnāt. (vt ex premissis patet).

2 ¶ Itē hō maxime dr bon⁹ sm qδ ad sū-

mum bonū attingit. ſm āt qḋ hꝫ potētiaꝫ
nō dicit̄ bonus neqꝫ malus. nō .n. eſt bon⁹
ois qui pōt bona facere: neqꝫ malus eſt ali
qs ex hoc ꝙ pōt mala facere: ſūmuꝫ igitur
bonum nō cōſiſtit in hoc qḋ eſt: eē potētē.
3 ℂ Adhuc ois potētia ad alterꝫ eſt. ſūmuꝫ
aūt bonū eſt ad alterꝫ. non eſt igitur poten-
tia ſummum hominis bonum.
4 ℂ Amplius illud quo quis pōt ꝛ bene ꝛ
male vti nō pōt eſſe ſummū hominis bo-
num. meli⁹ eni eſt quo nullus male vti pōt
Potētia aūt aliquis bene ꝛ male vti pōt.
nā ptātes rōnales ad oppoſita ſūt: nō ē igi
tur ptās humana ſūmū hominis bonum.
5 ℂ Preterea ſi aliqua poteſtas eſt ſūmū
bonū: opꝫ illā eē pfectiſſimā. Ptās aūt hu
mana eſt impfectiſſima. radicat̄ eni in ho-
minum voluntatib⁹ ꝛ opinionib⁹ in qbus eſt
maxima incōſtātia. ꝛ quāto magis reputa
tur ptās. tāto a plibus depēdet: qḋ etiā ad
eius debilitatē ptinet cū qḋ a multis de-
pendet deſtrui multipliciter poſſit. nō ē igit̄
in ptāte hūana ſūmuꝫ hois bonuꝫ. Felici-
tas igit̄ hois in nullo bono exteriori conſi-
ſtit cum oia exteriora bona q̄ dicuntur bo
na fortune ſub predictis continentur.

ℂ Qḋ felicitas nō ꝯſiſtit i bōis corpis. 32.

Quod autem nec in corpis bonis cuiuſmo
di ſunt ſanitas pulchritudo ꝛ
robur ſit hois ſūmū bonū p
ſſia manifeſte apparet. Hec .n. etiā bo-
nis ꝛ malis cōmunia ſūt ꝛ inſtabilia ſūt ꝛ
voluntati non ſubiacent.
2 ℂ Preterea aia eſt melior corpe qḋ non
viuit. nec pdicta bona hꝫ niſi p aiam: bonū
igitur aie ſicut itelligere. ꝛ alia hmōi ē me
lius q̄ꝫ bonum corpis: nō eſt igitur corpis
bonum ſumum hominis bonum.
3 ℂ Adhuc h̄ bona ſūt homini ꝛ aliis aiali
bus cōia. felicitas āt eſt ꝓpriū hois bonuꝫ:
non eſt igit̄ in pmiſſis bonis hois felicitas.
4 ℂ Amplius multa animalia quātuꝫ ad
bona corporis ſunt homine potiora: quedā
enim ſunt velociora homine: quedam ro-
buſtiora. ꝛ ſic de aliis. Si igitur in his eēt
ſūmum hominis bonū non eēt homo opti
mum animaliū. (qḋ pꝫ eſſe falſuꝫ). non ē
igit̄ felicitas hūana in bōis corpis ꝯſiſtis.

ℂ Qꝫ felicitas humana nō cōſiſtit in par-
te ſenſitiua. 33.

Et eadem et appa
ret ꝙ nō
ſūmū hois bonū eſt in bonis
ſenſitiue ptis. Nā h̄ēt bōa
ſūt hōi ꝛ aliis aialibus cōia.
2 ℂ Item itellect⁹ eſt melior ſenſu: bonum
igitur intellectus eſt meli⁹ q̄ꝫ bonū ſenſus.
nō igit̄ ſūmū hois bonū in ſenſu conſiſtit.
3 ℂ Adhuc maxie delectatōes ſm ſenſum
ſunt in cibis ꝛ venereis in qbus oporteret
eē ſūmū bonū ſi in ſenſu eēt: nihil āt in his
eſt: nō eſt igitur in ſenſu ſūmū hois bonū.
4 ℂ Amp. ſēſus diligunt̄ ꝓꝑ vtilitatē. ꝛ ꝓꝑ
cognitionē. tota āt vtilitas ſēſuū ad corpis
bona refert̄. cognitio āt ſēſus ad itellectiuā
ordinat̄. vn̄ aialia itellectu carētia nō dele
ctantur in ſentiēdo niſi p cōpationē ad vti
litatē ad corp⁹ ptinētē ſꝫ ꝙ p ſēſus cogni-
tionē ꝯſequunt̄ cibos vl̄ venerea. nō ē igr̄ i
pte ſēſitiua ſūmū hois bonū qḋ ē felicitas

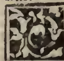
ℂ Qꝫ vltima hominis felicitas nō conſi-
ſtit in actibus virtutum moraliū. 34.

Apparet āt ꝙ nec in opatio
nibus moralib⁹ ꝯſiſtit vltima
felicitas hois. Felicitas .n.
hūana nō ē ad vlteriorē fineꝫ
ordinabil' ſi ſit vltia. oēs āt opatōes mora
les ſūt ordiabiles ad aliqd aliḋ. Qḋ pꝫ ex
his q̄ iter eas ſūt pcipue: opatōes .n. fortitu
dis q̄ ſūt in reb⁹ bellicis ordinant̄ ad victo-
riā ꝛ ad pacē. Stultū .n. eēt ꝓꝑ ſe tm̄ bella
re. Silr̄ opatōes iuſticie ad ſeruādā pacē
iter hoies ordināt̄ p h⁹ ꝙ vnuſqſqꝫ qete ꝙ
ſuū ē poſſidet. ꝛ ſilr̄ pꝫ in oib⁹ aliis: nō ē igit̄
in opatōib⁹ moralib⁹ vltima hois felicitas.
2 ℂ Adhuc vtutes morales ad hoc ſunt vt
p eas cōſeruet̄ mediū in paſſiōib⁹ itriſecis
ꝛ exteriorib⁹ reb⁹. Nō eſt āt poſe ꝙ modifi
catio paſſionū vl̄ rerꝫ exteriorꝫ ſit vltim⁹ fi-
nis hūane vite cū ipe paſſiōes ꝛ extiores res
ſint ad aliḋ ordiabiles. n̄ ē igr̄ poſe ꝙ i acti
bus vtutū moraliū ſit vltia hois felicitas.
3 ℂ Amp. cū hō ſit hō ex eo ꝙ ē rōnē hūs
opꝫ ꝙ ꝓpriū ei⁹ bonū ꝙ ē felicitas ſit ſꝫ id ꝙ
ē ꝓpriū rōi: magis āt ē ꝓpriū rōis qḋ ipa i
ſe hꝫ q̄ꝫ qḋ i alio fac̄. Cū igr̄ bonū moralis
vtutis ſit qḋdā a rōne in reb⁹ aliis a ſe in-

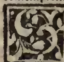
stitutum non poterit esse optimum hominis:quod est felicitas : sed magis bonum. quod est in ipsa ratione situm.
4 ¶ Item.(ostensum est supra).q͛ finis omnium rerum vltimus est assimilari ad deū illud igitur fm quod hō maxime assimilatur deo erit ei felicitas.hoc aūt nō est fm act⁹ morales cū tales act⁹ deo attribui nō possunt nisi metaphorice.nō eni deo cōuenit hēre passiōes vel aliqua hmōi que sunt circa actus morales. Nō est igit vltima felicitas hominis q̄ est vltimus eius finis consistens in actibus moralibus.
5 ¶ Preterea felicitas est ,ppriū hois bonum:illud igitur qd̄ ē maxie proprium hominis inter oia bona hūana respectu aliorum aialiū ē in quo querenda est ei⁹ vltia felicitas. Huiusmodi aūt nō ē virtutū moraliū act⁹.nam alia aialia aliquid pticipāt vel liberalitatis vel fortitudinis. intellectualis autem actiōis nullum animal aliquid participat.non est igitur vltima hominis felicitas in actibus moralibus.
¶ Q̄ vltima felicitas non sit in actu prudentie. 35.



Ex hoc etiam apparet q͛ neq͛ in actu prudentie est vltima hois felicitas. Actus.n. prudētie est solum circa ea que sunt moraliū virtutū: non ē aūt in actibus moraliū virtutū vltima hois felicitas:neq͛ igit i actu prudētie.
2 ¶ Adhuc vltima felicitas hois est in optima hois operatione:optima aūt hois operatio fm id quod est ,ppriū hois est in cōparatione ad pfectissima obiecta. Operatio autem prudentie non est erga obiecta perfectissima intellectus vel rationis. non enim est erga necessaria:sed erga contingentia operabilia . Non est igitur in eius operatione vltima hominis felicitas.
3 ¶ Amplius quod ordinat ad alterū sicut ad finē nō est vltima hois felicitas. Operatio autē prudētie ordinat ad alterū sicut ad finē. Tū q͛ omnis practica cognitio sub qua continetur prudētia ordinat ad operationem. Tum ēt quia prudētia facit hominem bene se habere in his q̄ sunt ad finem
cap.16. eligēda.(sicut patet p Aristo.in.6. ethicorum).nō est igitur in operatione prudentie vltima hominis felicitas.
4 ¶ Item animalia irrationabilia nō participant aliqd felicitatis.(sicut probat Aristo.in primo ethicorū) . participant autem quedā eorū aliquid prudētie.(vt p3 per eundem in primo metaph. igitur felicitas non consistit in operatione prudentie.
¶ Q̄ felicitas non consistit in operatione artis. 36.



Patet etiam q͛ nō in operatione artis.quia etiam artis cognitio practica ē. ⁊ ita ad finem ordinatur. Et ideo ipsa non est vltimus finis.
2 ¶ Preterea operationū artis fines sūt artificiata que non possūt esse vltim⁹ finis humane vite:cū magis nos sumus fines oium artificialium. Oia eni ,pter hominis vsum fiunt. Non pōt igitur in operatione artis esse vltima felicitas.
¶ Q̄ vltima felicitas hominis consistit in contemplatione dei. 37.



Si igitur vltima felicitas hois consistit in exterioribus que dicūtur bona fortune : neq͛ in bonis corporis neq͛ in bonis anime quantū ad sensitiuam ptē.neq͛ quantū ad itellectiuā fm actus moraliū virtutū:neq͛ fcdm intellectuales que ad actionē ptinēt.s.artē ⁊ prudentiā. Relinqtur q͛ vltima hois felicitas sit in contēplatione veritatis. Hec.n. sola operatio hois est sibi ,ppria ⁊ in qua nullo modo aliqd̄ aliud cōicat.hoc etiā ad nihil aliud ordinat sicut ad finē:cū cōtēplatio veritatis ,pter seipsam querit. Per hāc etiam operationē hō substātijs supiorib⁹ cōiungitur per similitudinē:q͛ hoc tantū de operationibus hūanis in deo ⁊ in substantiis sepatis est. Hac etiā operatiōe ad illa supiora coniūgitur cognoscēdo ipa quocunq͛ modo. Ad hāc etiā operationē hō sibi magis est sufficiēs vtpote ad eā parū auxilio exteriorū rerū egens. Ad hāc etiā omnes alie operatiōes humane ordinari videtur sicut ad finē. Ad pfectionē.n. cōtēplationis requiritur incolumitas corporis ad

quā ordinantur artificialia oia que sunt ne
cessaria ad vitā. Regritur ēt quies a per
turbationibus passionum ad quā peruenit
per virtutes morales ꝛ ꝑ prudentiā: ꝛ qes
ab exterioribus passionibus ad quā ordina
tur totum regimen vite ciuilis: vt sic si re
cte considerentur oia humana officia serui
re videant cōtemplantibus veritatē. Nō
est aūt possibile qḋ vltima hois felicitas cō
sistat in contēplatōe que est ſm intellectuz
principiorū que est ipfectissima: sicut maxi
me vlis rez cognitionē in potentia conti
nens: ꝛ est principiū nō finis humani studij
a nā nobis proueniens nō ſm studiū virtu
tis neqȝ ēt ſm scientias que sunt de rebus
infimis: cū oporteat felicitatē eē in opera
tione intellectus per cōparationē ad nobi
lissima itelligibilia. Relinqt igit qḋ in con
templatōe sapientie vltima hominis felici
tas consistat ſm diuinorum cōsideratōez.
¶ Ex quo etiā patet inductionis via. (qḋ
supra rc nibus est probatū). qḋ vltima feli
citas hois nō cōsistit nisi in ꝯtēplatōe dei.
¶ Qḋ humana felicitas nō ꝯsistit in cogni
tiōe dei que cōiter habet a pluribus. 38.



Aquirenduz
autē relinquit in quali dei co
gnitiōe vltima felicitas sube
intellectualis consistit. ¶ Est
enim quedā cōis ꝛ confusa dei cognitio q̄
quasi oibus hoibus adest siue hoc sit ꝑ hoc
qḋ deū eē sit per se notū: sicut alia demon
stratōis principia: sicut quibusdā vr̄. (vt in
primo lib. est dictū siue ꝙ magis veruz vr̄:
qꝛ nāli rōne statim hō in aliq̄lē dei cogni
tionē peruenire pōt. Vidētes .n. hoies res
nāles ſȝ ordinē certū currere cū ordinatio
absqȝ ordinatore nō sit percipiūt. vt in plu
ribus aliquē eē ordinatorē rez quas vide
mus. ¶ Quis aūt vel qualis vl si vnus tā
tum est ordinator nāe: nōduz statim ex hac
cōi consideratione habet. sicut cū videmus
hoiem moueri ꝛ alia opera agere: percipi
mus enim eē quādā causam hax operatio
num que alijs rebus nō inest: ꝛ hanc causā
aiam nominamus: nōdū tū scientes qd sit
aia si est corpus vel qualiter operatōes pre
dictas efficiat. ¶ Nō est aūt possibile hāc
cognitionē ad felicitatē sufficere; felicitatez
eniȝ operationē eē oȝ absqȝ defectu. Hec
aūt cognitio est multorū errorū admixtio
nē suscipiens. ¶ Quidā .n. rerū mūdanarū
nō aliū ordinatorē eē crediderūt q̄ȝ corpora
celestia: vnde corpora celestia deos eē dixe
runt. ¶ Quidā vero vlterius ipsa elta q̄ ex
eis generant quasi estimātes motus ꝛ ope
ratōes nāles quas hñt nō ab alio ordinato
re eis incē. sed ab eis alia ordinari. ¶ Qui
dā vero humanos actus nō alicuius ordi
natōi subesse credentes: nisi humane: hoies
qui alios ordināt deos eē dixerūt. ista igit
dei cognitio non sufficit ad felicitatem.
2 ¶ Amplius felicitas est finis humanoruz
actuū: ad p̄dictā aūt cognitionē nō ordinā
tur hūani actus sicut ad finē: immo quasi
statim a principio omnibus adest: non igit
in hac dei cognitione felicitas consistit.
3 ¶ Itē nullus ꝑ hoc vituꝑabilis appet: qꝛ
felicitate careat: qnimo carētes ea ꝛ in ipsā
tēdētes laudant. Ex hoc aūt ꝙ p̄dicta dei
cognitōe aliqs caret maxie vituꝑabilis ap
paret: designat .n. ꝑ hoc maxie hois stoliditas
ꝙ tā māifesta dei signa nō ꝑcipit: sicut
stolidus reputaret q hoiem vidēs eū habe
re aiam eū nō cōprehēderet. ¶ Vñ ꝛ in
p̄s. dicitur. (Dixit insipiens in corde suo
non est deus). non est igitur hec dei cogni
tio que ad felicitatem sufficiat.
4 ¶ Amplius cognitio que habet de re tā
tum in cōi nō ſm aliquid sibi propriū. est
imperfectissima: sicut cognitio q̄ habetur
de hoie ex hoc ꝙ mouet. Est eniȝ huiusmo
di cognitio per quā res cognoscit in poten
tia tantū: propria enim in cōibus potentia
continentur: felicitas aūt est operatio perfe
cta. ꝛ sūmū hois bonum oportet esse ſm id
qḋ est actu ꝛ non ſm ꝙ est potentia tm̄. nā
potentia per actum perfecta habet boni ra
tionem. Non est igitur premissa dei cogni
tio ad felicitatem nostram sufficiens.
¶ Qḋ felicitas hūana nō consistit in cogni
tione dei q̄ habet per demōstrationē. 39.



Ursus est quedam
alia dei co
gnitio altior q̄ȝ premissa que
de deo per demonstrationez
habetur: per quam magis ad
propriam ipsius cognitionem acceditur: cū
per demonstrationem remouentur ab eo

multa per quorũ remotionẽ ab alijs discre
tus intelligiť. ¶ Ostndit.n.demõstratio deũ
eẽ imobilẽ:eternũ:incorporeũ:oĩno simpli-
cẽ:vnũ: ⁊ alia hmõi. (q̃ in lib. pzio de deo
oñdimus).Ad propriã aũt alicuius rei co-
gnitionẽ puenit nõ solũ p affirmatões. sed
ẽt p negatões. sicut.n. propriũ hoĩs est esse
aial rõnale:ita propriũ eius est nõ eẽ inaia
tũ neqꝫ irrõnale.sꝫ hoc inter est iter vtrũqꝫ
cognitõis,ppzie modũ ꝙ p affirmatões ,p
pzia cognitõe de re habita sciť gd est res:
⁊ quõ ab alijs separať.p negatões aũt ha-
bita ,ppzia cognitõe de re sciť ꝙ ẽ ab alijs
discreta:tñ gd sit remanet ignotũ.talis aũt
est propzia cognitio q̃ de deo habeť per de
monstratões. ¶ Nõ est aũt nec ista ad vl-
timã hoĩs felicitatẽ sufficiẽs.ea.n.q̃ sũt ali-
cuius spẽi puenĩunt ad finẽ illius spẽi vt in
pluribus:ea vero q̃ sũt a nã sũt sp vł in plu
ribus.deficiũt aũt in paucioꝛib⁹ pp aliquã
corruptionẽ. Felicitas aũt est finis hũane
spẽi cũ oẽs hoĩes ipsã nãliter desiderãt. Fe
licitas igitur est quoddam commune bo-
num possibile prouenire omnibus homini
bus nisi accidat aliquibus impedimẽtum
quo sint orbati. Ad predictam autem co-
gnitionem de deo habendam per viam de
monstrationis pauci perueniunt propter
ca°4° impedimenta huius cognitionis. (que in
pri.lib. principio libri tetigimus). nõ est igiť de ta
lis cognitio ẽentialr ipa hũana felicitas.

2 ¶ Adhuc eẽ in actu est finis existẽtis in po-
tentia.(vt ex pmissis pꝫ).felicitas igiť q̃ est
vltimus finis est actus cui nõ adiungiť po-
tentia ad vlterioꝛẽ actũ. talis aũt cognitio
p viã demonstratõis de deo habita rema-
net adhuc in potẽtia ad aliqd vlterius de
deo cognoscẽdũ vel eadẽ nobilioꝛi mõ.po-
sterioꝛes.n.conati sũt aliqd ad diuinã co-
gnitionẽ pertinens adiũgere his que a prio
ribus inuenerunt tradita:non est igitur ta-
lis cognitio vltima hominis felicitas.

3 ¶ Amplius felicitas omnem miseriam
excludit.nemo enim simul miser ⁊ felix eẽ
potest.deceptio autẽ ⁊ erroꝛ magna pars
miserie est.hoc est enim quod omnes natu
raliter fugiunt. Predicte autem cognitio
ni que de deo habetur multiplex erroꝛ ad
iungi potest: quod patet in multis qui ali-
qua vera de deo per viam demonstratio-
nis cognouerunt qui suas estimationes se-
quentes dum demonstratio eis deesset in
erroꝛes multiplices iciderũt. Si autem ali
q fuerũt q sic de diuinis veritatẽ iuenerunt
demonstrationis via quod eorũ estimatio-
ni nulla falsitas adiũgeretur patet eos fuis-
se paucissimos:quod non congruit felicita-
ti que est cõis finis non igitur est in hac co
gnitione de deo vltima hominis felicitas.

4 ¶ Preterea felicitas in opatiõe pfecta
ꝯsistit:ad pfectionẽ aũt cognitõis reqritur
certitudo.vñ scire aliter nõ dicimur nisi co
gnoscamus qȯ ipossibile est aliter se hře.
(vt pꝫ in pzio posterioꝝ). cognitio aũt p̄di
cta multũ icertitudis hꝫ qȯ demõstrat di
uersitas sciaꝝ de diuinis coꝝ q hoc p viaꝫ
demõstratõis inuenire conati sunt.non est
igitur in tali cognitione vltima felicitas.

5 ¶ Item volũtas cum ꝯsecuta fuerit vl-
timum finem quietatur eius desiderium.
vltimus autem finis omnis cognitiõis hu
mane est felicitas.illa igiť cognitio dei eẽn
tialiter est ipsa felicitas qua habita nõ re
stabit alicuius scibilis desideranda cogni-
tio.talis autem non est cognitio quam phi
per demonstrationes de deo habere potue
runt quia adhuc illa cognitione habita alia
desideramus scire que per hanc cognitio-
nem nondum sciuntur.non est igitur in ta-
li cognitione dei felicitas.

6 ¶ Adhuc finis cuiuslibꝫ in potẽtia existẽ
tis est vt ducať in actũ. Ad hoc.n.tẽdit per
motũ quo moueť in finẽ. tẽdit aũt vnũqȯqꝫ
ens in potẽtia ad hoc ꝙ sit actu scðꝫ ꝙ est
possibile.aliqd.n.est exñs in potẽtia:cui⁹ to-
ta potẽtia põt reduci in actũ. vñ hui⁹ finis
est vt totalr in actũ reducať.sicut graue extra
mediũ exñs est in potẽtia ad ,ppziũ vbi:ali-
qd vero cui⁹potẽtia tota nõ põt simul i actũ
reduci.sicut pꝫ de mã pzia.vñ p suũ motum
appetit successiue in actu diuersaꝝ formaꝝ
exire q̃ sibi propter eaꝝ diuersitatẽ simul
inesse nõ pñt. Intellect⁹ aũt videť eẽ in po-
tentia ad oĩa intelligibilia.(vt in secũdo di
ctũ est).duo aũt intelligibilia pñt simul in
intellectu possibili existere sꝫ actũ primũ q̃
est scia:lꝫ forte nõ secũdũ actũ secũdũ q̃ est
cõsideratio. Ex quo pꝫ ꝙ tota potẽtia itel-
lectus possibilis põt reduci simul in actuꝫ:
hoc igiť reqriť ad ei⁹ vltimũ finẽ q est felici-

tas.hoc autem non facit predicta cognitio que de deo per demonſtrationem haberi poteſt:quia ea habita adhuc multa ignoramus. non eſt igitur talis cognitio dei ſufficiens ad vltimam felicitatem.

¶ Q̄ felicitas humana non cōſiſtit in cognitione dei que eſt per fidem. 40.

Est autem & alia dei cognitio quantū ad aliquid ſuperior cognitōe p̄dicta qua.ſ. deus ab oibus p̄ fidē cognoſcitur:q̄ quidē q̄tum ad hoc cognitionē q̄ de deo p̄ demonſtrationē habet excedit:q2 quedā de deo p̄ fidē cognoſcimus ad que ſui p̄p eminentiā ratio demonſtrans p̄uenire nō pōt.(ſicut in principio huius opis dictū ē).nō ē aūt poſſibile neq3 in hac dei cognitione vltimam hominis felicitatē cōſiſtere. Felicitas eni3 eſt perfecta humani intellectus operatio. (ſicut ex dictis patet).in cognitione autem fidei inuenit operatio intellectus iperfectiſſima quātum ad id qđ eſt ex parte intellectus quāuis maxima perfectio inueniaf ex parte obiecti:non enim intellectus capit illud cui aſſentit credendo.non eſt igitur neq3 in hac dei cognitione vltima hominis felicitas.

Cōclu° pba°

2 ¶ Itē.(oſtenſū eſt ſupra).q̄ vltima felicitas nō conſiſtit principaliter in actu voluntatis.in cognitione aūt fidei principalitatē habet voluntas. Intellectus aūt aſſentit p̄ fidē his que ſibi proponunf q2 vult, nō aūt ex ipſa veritatis euidentia neceſſario tractus. Non eſt igitur in hac cognitione vltima hominis felicitas.

3 ¶ Adhuc qui credit:aſſenſum prebet his que ſibi ab alio proponuntur: que ipſe non videt. Vnde fides magis habet cognitionem auditui ſimilem quam viſioni. Non autem crederet aliquis nō viſis ab aliquo propoſitis niſi eſtimaret eum perfectiore3 cognitionem habere de propoſitis quā ipſe habeat qui non videt. Aut igitur eſtimatio credentis eſt falſa. Aut oportet q̄ proponens habeat perfectionem cognitione3 propoſitorum.quod & ſi ipſe non ſolum cognoſcit ea ſed quaſi ab aliquo alio audiens:nō poteſt hoc in infinitum procedere. eſſet eni vanus & abſq3 certitudine fidei aſſenſus:nō enim inueniref aliqđ primu3 ex ſe certū q̄ certitudinē fidei credentium afferret:nō eſt enim poſſibile fidei cognitionem eſſe falſa3 neq3 vanam. (vt ex dictis patet in principio libri).& tamen ſi eſſet falſa & vana in tali cognitione felicitas non poſſet conſiſtere. Eſt igitur aliqua hominiſ cognitio de deo altior cognitione fidei:ſiue ipſe homo proponens fidem immediate videat veritate3 ſicut chriſto credimus. Siue a vidente immediate accipiat ſicut credimus apoſtolis & prophetis. Cum igitur in ſumma dei cognitione felicitas hominis conſiſtat:impoſſibile eſt quod conſiſtat in fidei cognitione.

4 ¶ Amplius per felicitatem cum ſit vltimus finis naturale deſiderium quietatur. Cognitio autem fidei non quietat deſiderium:ſed magis ipſum accendit:quia vnuſquiſque deſiderat videre quod credit. non eſt igr̄ in cognitōe fidei vltia hoīs felicitas.

5 ¶ Preterea cognitio de deo dicta eſt finis inquantum vltimo fini rerum ſcilicet deo coniungit. Per cognitionem autem fidei non fit res credita intellectui preſens perfecte: quia fides de abſentibus eſt non de preſentibus. Vnde & apoſtolus dicit ſecundo Corinthis. quinto. (quod quandiu per fidem ambulamus peregrinamur a domino).fit tamen per fidem deus preſens affectui:cum voluntarie credens deo aſſentiat. ſecundum quod dicitur Ephes. tertio.(habitare chriſtū per fidē in cordib9 noſtris). Nō eſt igif poſſibile q̄ in cognitione fidei vltima felicitas hūana ɔſiſtat.

¶ Vtrum in hac vita homo poſſit intelligere ſubſtantia ſeparatas per ſtudium & inquiſitionē ſcientiarum ſpeculatiua3. 41.

Habet autem & adhuc aliam cognitionem de deo intellectualis ſubſtantia. (Dictum eſt enim in ſecundo libro). quod intellectualis ſubſtantia ſeparata cognoſcendo eſſentiam ſuam cognoſcit & quod eſt ſupra ſe: & quod eſt ſub ſe: & ſecundum modum ſue ſubſtantie: quod precipue neceſſe eſt ſi illud quod eſt ſupra ipſam ſit cauſa eius cū oporteat in effectibus ſimilitudinem inueniri cauſe. Vnde cu3 deus ſit cā omnium ca.92.

substantiarũ intellectua'iũ creatarum.(vt ex superioribus p3).necesse est q intellectus eius substantie separate cognoscẽdo suã eẽntiã cognoscãt p modũ visiõis cuiusdã ipsũ deũ. Res.n.illa p intellectũ visionis modo cognoscit:cuius similitudo in intellectu existit:sicut et similitudo rei corporalis visẽ est in sensu videntis. Quicũq3 ergo intellectus apprebẽdit substantiã separatã cognoscẽdo de ea qd est:videt deũ altiori mõ q̃ aliqua pdictarũ cognoscant. Quia ergo qdã posuerũt vltimã felicitatẽ hois eẽ in hac vita p hoc q cognoscũt subas separatas:cõsiderandũ est vtrũ hõ in hac vita possit substantias separatas cognoscere. Hoc autẽ qõnẽ h3. Intellectus.n.noster sm statũ psentẽ nihil intelligit sine fantasmate qd ita se h3 ad intellectũ possibilẽ quo intelligim⁹: sicut se hñt colores ad visũ.(vt p3 ex his q in scđo tractata sũt). si igit p cognitionem intellectiuã q est ex fantasmatib⁹ possit puenire aliqs nostrũ ad intelligẽdas substãtias separatas:possibile erit q aliqs in hac vita intelligat ipsas substãtias separatas:et p cõseques vidẽdo ipsas substãtias separatas participabit modũ illi⁹ cognitõis: quo substãtia separata intelligẽs se intelligit deũ. Si aũt p cognitionẽ q est ex fantasmatib⁹ nullo mõ possit puenire ad itelligẽdas substantias separatas nõ erit possibile q hõ in statu huius vite pdictũ modũ diuine cognitiõis assequat. Qz aũt ex cognitõe q est p fantasmata ad itelligẽdũ substãtias separatas puenire possimus aliq diuersimode posuerũt. Auẽpace nãq3 posuit q p studiũ speculatiuarũ sciarũ possum⁹ ex his intellectis q p fãtasmata cognoscimus. puenire ad intelligẽdas substãtias separatas. Possum⁹ enim actiõe intellectus extrahere qdditatẽ rei cuiuslibet hñtis qdditatẽ q nõ est sua qdditas. Est.n.itellect⁹natus cognoscere quãlibet qdditatẽ inquantũ est qdditas cũ itellectus pprĩũ obiectũ sit qd qd est. Si aũt illud qd pmo p itellectũ possibilẽ itelligitur est aliquid hñs quidditatẽ: possumus p intellectũ possibilẽ abstrahere qdditatẽ illius pmo itellecti:et si illa quidditas hẽat quidditatẽ:possibile erit iterũ abstrahere quidditatẽ illi⁹ qdditatis et cũ nõ sit pcedere in infinitũ o3 q stet alicubi. Põt igit intellect⁹ noster puenire via resolutõis ad cognoscẽdas quidditatẽ substãtie separate nõ habẽtẽ aliam quidditatẽ. talis aũt est quidditas substãtie separate:põt igit itellect⁹noster p cognitionẽ q ex fãtasmatib⁹ accipit pũcire ad intelligẽdas substãtias separatas. Pro cedit aũt ad oñdẽdũ idẽ p aliã silem viaz. Ponit.n. q itellectũ vnius rei vt puta equi apud me et apud te multiplicat solũ p multiplicationẽ spẽrũ spiritualiũ q sunt diuerse in me et in te. o3 igit q itellectũ q nõ sustẽtat in aliqua hmõi spẽ: sit idẽ apud te et apud me.s3 quidditas itellecti quã intellectus noster nat⁹ est abstrahere.(vt pbatũ est).nõ h3 aliquã spẽm spiritualẽ et idiuidualẽ.cũ quidditas itellecti nõ sit quidditas idiuidui neq3 spiritualis neq3 corporalis.cũ itellectũ inquãtũ est hmõi sit vle:itellectus igit noster natus est itelligere quidditatẽ cuius itellectus est vnus apud oẽs.talis aũt est quidditas substãtie separate: est igit itellectus noster natus cognoscere substãtiã separatã. Si aũt diligẽter cõsideretur. vie iste friuole ineniẽt. Cũ.n.itellectũ inquãtũ hmõi sit vle o3 q quidditas intellecti sit quidditas alicuius vlis.s.generis vl spẽi.quidditas aũt generis vl spẽi:horũ sensibiliũ:cuius cognitionẽ intellectiuam p fãtasmata accipim⁹:cõprebẽdit in se materiã et formã. Est igit oino dissimilis quidditati substãtie separate:q est simplex et immaterialis.nõ est igit possibile q p hoc qd itelligit quidditas rei sẽsibilis p fãtasmata intelligat quidditas substantie separate.

2 Preterea nõ est eiusdẽ rõnis forma q scđm se nõ põt separari ab aliquo subiecto cũ illa q separat scđm eẽ a tali subiecto. l3 vtraq3 scđm cõsiderationẽ accipiat absq3 tali subiecto.nõ.n.est eadẽ rõ magnitudis et substãtie separate nisi ponamus magnitudines separatas medias iter spẽs et sensibilia:sic aliqui platonici posuerunt.quidditas aũt gñis vel spẽi rerũ sensibiliũ nõ põt separari.scđm eẽ ab hac idiuiduali mãnisi forte scđm platonicos ponamus rerũ species separatas qd est ab Aristo.iprobatũ.est igit oino dissimilis quidditas pdicta substãtiis separatis que nullo modo est in materia non igitur per hoc q hẽ quidditates intelliguntur: substãtie separate itelligi põt.

Auẽpace opi. quam cõmẽ. 3° de aia cõ. 36.refert

alia via oñdens opi.pdi.

Improbatio

3 ℭ Adhuc si quidditas substantie separa-
te detur eē eiusdē rōnis cū quidditate ge-
neris vel spēi istoꝝ sensibiliū nō poterit di-
ci ꝙ sit eiusdē rōnis fm spēm. nisi dicam⁹
ꝙ spēs hoꝝ sensibiliū sint ipse substantie se
parate sicut platonici posuerūt. Remanet
igitur ꝙ nō erunt eiusdē rōnis nisi quantū
ad rōnem quidditatis inquantū est quiddi
tas. Hec autē est rō cōmunis generis sci-
licet ꝛ speciei ꝛ substātie. Nō igitur p has
quidditates de substātijs separatis aliqd
intelligi poterit nisi remotū genus ipsarū.
Cognitio autē genere nō propter hoc co-
gnoscitur species nisi in potentia. Nō pote
rit igitur intelligi substātia separata per in
tellectum harum quidditatum.

4 ℭ Amplius maior est distantia substan-
tie separate a sensibilibus q̄ȝ vnius sensibi
lis ab alio. Sed intelligere qdditatē vnius
sensibilis nō sufficit ad intelligendā quiddi
tatē alterius sensibilis. Cecus.n.natus per
hoc ꝙ itelligit quidditatē soni nullo modo
potest peruenire ad intelligendā quiddita-
tē coloris.multo igit̄ minus per hoc ꝙ itel
ligat quis quidditatē sensibilis sube pote-
rit intelligere quidditatē sube separate.

5 ℭ Itē si etiā ponamus ꝙ substantie sepa
rate orbes moueant ex quoꝝ motibus cau
santur forme sensibiliū. hic modus cogni-
tionis substantie separate ex sensiblibus nō
sufficit ad sciendā quidditatē ipsaꝝ: nā per
effectū scit̄ cā.vel rōne similitudinis que est
inter effectum ꝛ causam. Uel inquantum
effectus demonstrat virtutē cause. ratione
autē similitudinis ex effectu nō poterit sci-
ri de causa quid est nisi sit agens vnius spe
ciei.sic autē nō se hn̄t substātie separate ad
sensibilia.rōne autē virtutis.hoc ēt nō po-
test eē nisi qn̄ effectus adequat virtutē cau
se.tunc enim per effectū tota virtus cause
cognoscit̄. virtus aūt rei demonstrat sub-
stantiā ipsius. Hoc aūt in ꝓposito dici nō
pōt:nā virtutes substantiaꝝ separataꝝ ex-
cedunt effectus sensibiles oēs quos intelle
ctu cōprehendimus.sicut virtus vniuersa-
lis effectū particularē. nō est igit̄ possibile
ꝙ per sensibiliū itellectū deuenire possim⁹
ad intelligendum substantias separatas.

6 ℭ Adhuc oia intelligibilia in quoꝝ cogni
tionē deuenimus per inquisitionē ꝛ studiū
ad aliquā scientiaꝝ speculatiuaꝝ pertinēt.
Si igit̄ p hoc qd̓ intelligimus nās ꝛ quid-
ditates istoꝝ sensibiliū ꝑuenimus ad intel-
ligendas substātias separatas.oȝ ꝙ intelli
gere substātias separatas cōtingat p aliq̄ȝ
scientiaꝝ speculatiuaꝝ. Hoc aūt nō vide-
mus.nō est enim aliq̄ speculatiua scientia
que docet de aliq̄ substātiaꝝ separataꝝ qd
est.sed solū q2 sunt. nō est igit̄ possibile ꝙ p
hoc ꝙ intelligimus nās sensibiliū peruenia
mus ad intelligēdas substātias separatas.
⸿ Si aūt dicat̄ ꝙ est possibile eē aliquam Obie.
talē scientiā speculatiuā q̄ȝuis adhuc nō sit
inuenta. ⸿ Hoc nihil est.q2 nō est possibi- R.
le p aliq̄ principia nobis nota ad intelligen
das substātias p̄dictas deuenire.oia enim
ꝓpria principia cuiuscūqȝ scie depēdēt ex
principijs primis idemōstrabilibus p se no
tis quoꝝ cognitionē a sensibilibus accipi-
mus.(vt pȝ in fine posterioꝝ). sēsibilia au
tē nō sufficienter ducūt in cognitionē rerū
imāliū.(vt p suplores rōnes est ꝓbatū).
nō est ergo possibile aliq̄ȝ sciam eē p quaȝ
ad itelligēdas subas sepatas ꝑuēire possit.
ℭ Qȝ nō possumus in hac vita intelligere
subas separatas sic posuit Alexāder. 42.



Alia vero Alexāder po
suit qd̓ intellectus possibilis
est generabilis ꝛ corruptibilis
vtpote q̄dā preparatio hūane
nature ꝯsequēs ꝯmixtionē elemētoꝝ.(vt ca° 61°
in.2.habitū ē). nō est aūt possibile vt talis positio
virtus supra mālia eleuet̄.posuit ꝙ intelle- alexan-
ctus possibilis noster nūquā possit ꝑuenire dri quā
ad intelligēdas substantias separatas.posu refert
it tn̄ ꝙ nos fm statū p̄ntis vite possumus cōmē.
substātias separatas intelligere. ⸿ Qd̓ q- 3° de
dē oñdere nitebat̄ hoc mō. ⸿ Unūqd̓qȝ aia cō.
qn̄ ꝑuenerit ad cōplemētū in sua ḡnatōe ꝛ 36.
ad vltimā ꝑfectionē sue substātie. cōplebit̄
opatio ꝓpria sua siue actio siue passio.sic
enim opatio substātiā sequit̄. ita opatiōis
ꝑfectio ꝑfectionē substātie. vn̄ aial cū fuerit
ex toto ꝑfectū poterit p se ambulare. In-
tellectus aūt habitualis q nihil est aliud q̄ȝ
spēs intelligibiles facte p intellectū agentē
existētes in itellectu possibili opatio est du
plex. Una vt faciat intellecta in potētia eē
intellecta actu. quā hȝ ex parte intellectus

agentis secunda est intelligere intellecta in actu. Hoc.n.duo hō pōt facere ꝑ habitū intellectualē:qñ igit̄ cōplebit̄ generatio intellectus in habitu cōplebit̄ in ipso vtraqꝫ ꝑmissaꝝ operationū.semꝑ aūt accedit ad cōplemētū sue generatōis dū nouas spēs intellectas acqrit: ⁊ sic necesse est ꝙ qñqꝫ generatio cōpleat̄ nisi sit ipedimētū: qꝛ nulla generatio est ad infinitū tēdens. Cōplebitur igit̄ qñqꝫ vtraqꝫ operationū intellectus in habitu ꝑ hoc ꝙ oia intellecta in potentia faciet in actu qḋ est cōplemētū prīe operatōis.⁊ ꝑ hoc ꝙ intelliget oia intelligibilia separata ⁊ nō separata. Cū aūt intellectus possibilis nō possit intelligere substantias separatas iā s̄m eius opinionē. (vt dictū est).intendit ꝙ intelligemus ꝑ intellectū in habitu substātias separatas inquantū intellectus agēs q ab ipso ponit̄ suba separata fiet forma intellectus in habitu ⁊ in nobis ipsis.ita ꝙ ꝑ eū intelligemus sicut nunc intelligimus ꝑ intellectū possibilē ⁊ eū de virtute intellectus agentis sit facere oia intellecta in actu q̄ sunt intelligibilia.in potentia ēt intelligere substantias separatas.in statu illo intelligemus oēs substantias separatas.⁊ oia intelligibilia nō separata. Et secundū hoc per hanc cognitionem que est ex fantasmatib⁹ peruenimus in cognitionē substātie separate.nō qḋ ipsa fantasmata intellecta per ea sint mediū aliqḋ ad cognoscēdas substātias separatas.put accidit in scientiis speculatiuis sicut posuit opinio superior.sed inquantū spēs intelligibiles sunt quedā dispositiōes in nobis ad talē formā que est intellectus agens. ¶ Et hoc est primū in quo differunt he due opiniones. Unde qñ intellectus in habitu fuerit perfectus per hmōi species intelligibiles in nobis factas ab intellectu agente fiet ipse intellectus agens nobis forma. (vt dictum est). ⁊ nominat ipsum intellectū adeptū.de quo dicunt Aristo. dicere ꝙ sit ab extrinseco.⁊ sic licet in sciētiis speculatiuis nō sit ꝑfectio vltima humana sicut superior ponebat opinio. per eas tñ hō disponit̄ ad vltimā perfectionē ꝯñdam. ¶ Et hoc est secundum in quo differt secunda opinio a prima. ¶ Tertio aūt differt ꝑ hoc ꝙ s̄m primā opinionē intelligere intellectū agentem est eū ꝙ ꝯtinuet̄ nobiscū:s̄m vero hāc secundā opinionē est ecōuerso. nā ꝓꝑ hoc ꝙ nobiscū cōtinuat̄ vt forma intelligimus ipsū ⁊ alias substātias separatas. ¶ Hec Impro
aūt irrōnabiliter dicunt̄. Intellectus.n.in batio
habitu sicut intellectus possibilis ponit̄ ab opi.
Alexandro eē generabilis ⁊ corruptibilis. Alex.
eternū aūt nō pōt fieri forma generabilis ⁊ corruptibilis s̄z eū:ꝓꝑ hoc.n.ponit intellectū possibilē q vnit̄ nobis vt forma eē generabilē ⁊ corruptibilē:intellectū vero agentē q est incorruptibilis eē substātiā separatā. cū igit̄ intellectus agens s̄m Alexandꝝ ponatur esse quedā substantia separata eterna:impossibile erit quod intellectus agens fiat forma intellectus in habitu.

2 ¶ Preterea forma intellectus inquantū est intellectus est intelligibile sicut forma sēsus est sensibile.nō.n.recipit intellectus aliquid ꝑ se loquēdo nisi intelligibiliter sicut nec sensus nisi sensibiliter. si igit̄ nō pōt intellectus agēs eē itelligibile ꝑ intellectū in habitu.impossibile erit ꝙ sit forma eius.

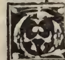
3 ¶ Itē itelligere aliqd tripliciter dicimur. Uno modo sicut intelligimus intellectū q est virtus a qua egredit̄ talis opatio. vñ ⁊ ipse intellectus intelligere dicit̄ ⁊ ipsū intelligere intellectus fit itelligere nostꝝ. alio modo sicut spē intelligibili:qua qdem dicimur intelligere nō quasi ipsa intelligat.sed quia vis intellectiua ꝑficit̄ per eā in actu:sicut vis visiua per spēm coloris. Tertio modo sicut medio ꝑ cuius cognitionē deuenim⁹ in cognitionē alterius. Si igit̄ hō qñqꝫ ꝑ intellectū agentē intelligat substātias separatas:oꝫ aliquo modoꝝ dictoꝝ h⁹ dici.nō aūt dicit̄ hoc mō tertio qꝛ nō cōcedit Alexander ꝙ intelligat intellectū agētem vł intellectus possibilis vł intellectus in habitu. nec ēt secūdo modo: quia intelligere ꝑ speciē intelligibilē attribuitur virtuti intellectiui cuius illa species itelligibilis est forma. Nec aūt cōcedit Alexander ꝙ intellectus possibilis vel intellectus in habitu itelligat substantias separatas.vñ nō pōt eē qḋ sic intelligamus substantias separatas ꝑ intellectum agentē sicut intelligimus aliqua ꝑ spēm intelligibilē. Si aūt sicut per virtutē intellectiuā:oꝫ qḋ ipsum intelligere intellectus agentis sit intelligere hois.hoc aūt eē

nõ põt:niſi ex ſubſtantia intellectus agẽtis ⁊ ſubſtantia hominis fiat vnū ſecūdum eē. impoſſibile eſt enim ſi ſint due ſubſtantie ſecūdum eē diuerſe quod opatio vnius ſit opatio alterius. Erit igiᷓ intellectus agens vnū ſecūdum eē cū homine: nõ aūt ſecūdū eē accidẽtale. qꝛ iam nõ eēt itellectus agẽs ſubſtãtia. ſed accidẽs. ſic. n. ex colore ⁊ corpore ſit vnum ſm eē accidẽtale. Relinquiᷓ igitur ꝙ intellectus agens ſit cum homine vnū ſecundum eē ſubſtãtiale. erit igiᷓ vł aīa humana vel pars eius ⁊ nõ aliqua ſuba ſeparata ſicut Alexãder ponit. nõ igitur ſm opinionem Alexãdri poteſt poni ꝙ homo intelligat ſubſtantias ſeparatas.

4 ¶ Amplius ſi intellectus agẽs quãdoqꝫ fiet forma iſtius hoīs. ita ꝙ ꝑ ipſum intelligere poſſit: eadem rõne poterit fieri forma alterius hoīs per ipſum ſiſr intelligẽtis. ſequitur ergo ꝙ duo hoīes ſimul ꝑ itellectū agẽtem intelligẽt. ſicut per formam ſuam. hoc aūt eſt ita qȯ ipſum intelligere intellectus agẽtis ſit itelligere intelligẽtis ꝑ ipſū. (vt iã dictū eſt). erit ḡ idẽ itelligere duoꝝ intelligẽtiū qȯ eſt ipoſſibile. rõ ẽt ſua friuola eſt oīno. ¶ Primo qdẽ qꝛ qñ ꝑficit gñatio alicuiꝰ gñis. oꝫ qȯ ꝑficiaᷓ ſua opatio. ſꝫ tñ ſm modū ſui gñis. nõ aūt ſcḋm modū gñis altioris. Cū. n. ꝑficiᷓ gñatio aeris: hꝫ gñationẽ ⁊ motū cõpletū ſurſum. nõ tñ vt moueaᷓ ad locū ignis. ſiſr aūt cū cõpleᷓ generatio itellectꝰ in habitu. ꝯplebiᷓ eiꝰ operatio q̃ eſt intelligere ſꝫ ſuū modū. nõ autẽ ſm modū quo itelligūt ſubẽ ſeparate. vt. ſ. intelligat ſubas ſeparatas. vñ ex gñatione intellectus in habitu nõ põt cõcludi ꝙ hõ qñqꝫ itelligat ſubas ſeparatas. ¶ Secūdo qꝛ eiuſdẽ virtutis eſt cõplemẽtū opatiõis cuius eſt opatio ipſa: ſi igiᷓ intelligere ſubſtãtias ſeparatas ſit cõplemẽtū opatõis intellectus in habitu: ſequeᷓ ꝙ itellectꝰ in habitu itelligat qñqꝫ ſubas ſeparatas. qȯ Alexãder nõ ponit: ſequereᷓ. n. qȯ itelligere ſubſtãtias ſeparatas cõtigeret ꝑ ſcientias ſpeculatiuas q̃ ſub itellectu in habitu cõprehẽduntᷓ. ¶ Tertio qꝛ eoꝝ q̃ generari icipiunt cõpletur generatio vt in pluribꝰ. cū oẽs generationes reꝝ ſint a cauſis determinatis q̃ ꝯſequunᷓ effectus ſuos vel ſemꝑ vel in maiori parte. Si igiᷓ ad cõpletionẽ generatiõis: ſequiᷓ ẽt cõplemẽtū actionis. oꝫ ẽt ꝙ operatio cõpleta cõſequaᷓ ea que generantur vel ſemper vel in maiori parte. Intelligere aūt ſubſtantias ſeparatas nõ cõſequūtur qui ad generationem intellectus in habitu ſtudent neqꝫ in pluribus neqꝫ ſemper: quinimo nullus profeſſus eſt ſe ad hanc ꝑfectionem perueniſſe. nõ eſt igitur complementum operationis intellectus in habitu intelligere ſubſtantias ſeparatas.

Solu° rõnes opi. Alex.

¶ Qȯ nõ poſſumus itelligere in hac vita ſubas ſeparatas ſicͭ poſuit Auerrois. 43.



Alia vero maxima difficultas eſt in opinione Alexandri ex hoc quod ponit intellectum poſſibilem in habitu totaliter corruptibilē Auerrois faciliorem viam ſe eſtimauit adinueniſſe ad oſtẽdendum ꝙ quandoqꝫ intelligamus ſubſtãtias ſeparatas ex hoc ꝙ ponit intellectum poſſibilem incorruptibilem ⁊ a nobis ſm eſſe ſeparatum ſicut ⁊ intellectum agentẽ. ¶ Oſtendit enim primo ꝙ neceſſe eſt ponere ꝙ intellectus agens ſe habeat ad principia naturaliter cognita a nobis vel ſicut agens ad inſtrumẽtum: vel ſicut forma ad materiaꝫ. Intellectus enim in habitu quo intelligimus non ſolum habet hanc actionem que eſt intelligere. ſed etiam hanc q̃ eſt facere intellecta in actu. vtrunqꝫ enim experimur in noſtra poteſtate exiſtere. hoc autem quod eſt facere itellecta in actu magis proprie notificat intellectum in habitu q̃ꝫ intelligere. quia prius eſt facere intellecta in actu q̃ꝫ intelligere. Sunt enim q̃daꝫ in nobis facta intellecta in actu naturaliter nõ ex ſtudio aut ex noſtra voluntate ſicͭ prima intelligibilia. hoc autem facere intellecta actu non contingit per intellectū in habitu per quem fiunt intellecta in actu ea q̃ ſcimus ex ſtudio: ſed magis ſūt initiū itellectus in habitu. vñ ⁊ habitꝰ hoꝝ itelligibiliū. (ab Ariſto. in. 6. ethicoꝝ itellectꝰ diciᷓ). fiunt autem intellecta in actu per ſolum intellectum agentem. per hoc aūt ſiūt itellecta in actu alia que ex ſtudio ſcimꝰ. facere igitur hec cõſequẽtia itellecta in actu. Eſt actio ⁊ intellectus in habitu quantū ad prima principia ⁊ ipſius intellectus agentis:

3° de aia cõ. 36.

cendum ꝙ communicant in actione eius intellecta ſpeculatiua. Hec autem communicant in actione eius que eſt intelligere ſubſtantias ſeparatas cum ſint ſpecies rerum ſenſibiliuz.niſi redeamus ad opinionem Auempace qui quidditates ſubſtantiarum ſeparatarum poſuit cognoſci ꝑ ea que intelligimus de iſtis ſenſibilibus.nullo igitur modo per viaz predictam poterimꝰ intelligere ſubſtantias ſeparatas.

5 ¶ Preterea intellectus agens ſecunduz alium ordinem comparatur ad intellecta ſpeculatiua quorum eſt factiuus. ⁊ ſubſtantias ſeparatas quarum non eſt factiuus.ſz cognoſcitiuus tantum ſecundum eius poſitionem.non igitur oportet ſi copuletur nobis per hoc ꝙ eſt factiuus intellectoruz ſpeculatiuorum ꝙ copuletur nobis ſecundum ꝙ eſt cognoſcitiuꝰ ſubſtātiaꝝ ſepataꝝ. ſz in tali ꝓceſſu ē deceptio manifeſte ſz acciñs.

6 ¶ Adhuc ſi per intellectum agentem cognoſcimus ſubſtantias ſeparatas.hoc non eſt inquantum intellectus agens eſt forma huius vel illius intellecti ſpeculatiui.ſed inquantum fit forma nobis.ſic enim ꝑ ipſuz poſſumus intelligere.Fit autem forma.nobis etiam per prima intellecta ſpeculatiua ſecundum ꝙ ipſe dicit.ergo ſtatim a principio homo poteſt per intellectum agentem intelligere ſubſtantias ſeparatas.¶ Si au- Solu° tem dicatur ꝙ nō fit nobis perfecte forma per quedam intellecta ſpeculatiua intellectus agens vt per ipſum poſſumus intelligere ſubſtantias ſeparatas.¶ Hoc nō eſt Improbatio niſi quia ipſa intellecta ſpeculatiua nō adequant perfectionem intellectus agentis in intelligendo ſubſtantias ſeparatas.ſed nec omnia intellecta ſpeculatiua ſimul accepta adequant illam perfectionem intellectꝰ agētis ſecundum ꝙ intelligit ſubſtantias ſeparatas.cum omnia hec non ſint intelligibilia niſi inquantum ſunt facta intellecta. illa vero ſunt intelligibilia ſecundum ſuaz naturam.non igitur per hoc ꝙ omnia ſpeculatiua itelligibilia ſciemus.oportebit ꝙ ita perfecte intellectus agens fiat nobis forma ꝙ per ipſum intelligamus ſubſtātias ſeparatas. vel ſi hoc non requiritur oportebit dicere ꝙ intelligendo quodlibet intelligibile intelligimus ſubſtantias ſeparatas.

¶ Qꝫ vltima felicitas hominis nō cōſiſtit in cognitōe ſubſtantiaꝝ ſeparataꝝ qualem predicte opiniones fingunt. 44.



Non eſt autē poſſibile neqꝫ felicitatem humanaz in tali cognitione ſubſtantiaruz ſeparatarum ponere ſicut predicti phi poſuerūt.¶ Vanū enim eſt ꝙ eſt ad finem quem nō pōt cōſequi.cum igitur finis hominis ſit felicitas in quam tendit naturale ipſius deſiderium nō pōt poni felicitas hominis in eo ad qḋ hō peruenire nō pōt.alioquin ſequeret̃ ꝙ hō eēt inuanū ⁊ nale eius deſideriū eēt inane. qḋ eſt ipoſſibile.Quod aūt intelligere ſubſtantias ſeparatas hōi ſit ipoſſibile ſm predictas poſitiones.(ex dictis eſt manifeſtum).nō eſt igitur in tali cognitione ſubſtātiarum ſeparatarum felicitas hominis conſtituta.

2 ¶ Preterea ad hoc ꝙ intellectus agens vniatur nobis vt forma.ita ꝙ per ipſuz intelligamus ſubſtantias ſeparatas. requiritur ꝙ generatio intellectus in habitu ſit cōpleta.(ſm Alexandrum). vel ꝙ omnia intellecta ſpeculatiua ſint fcā in nobis i actu. (ſm Auerroim). q̄ duo in idem redeunt. nam ſm ꝙ intellectus in habitu generat̃ in nobis ſecundum ꝙ intellecta ſpeculatiua fiunt in nobis in actu.Omnes autē ſpecies rerum ſenſibilium ſunt intellecte in potentia.Ad hoc igitur ꝙ intellectus agens copuletur alicui:oportet ꝙ itelligat in actu per intellectum ſpeculatiuum omnes naturas rerum ſenſibilium ⁊ omnes virtutes ⁊ operationes ⁊ motus eorum.quod non eſt poſſibile aliquem hominem ſcire per principia ſcientiarum ſpeculatiuarum ꝑ quas mouemur ad continuationem intellectus agentis.vt ipſi dicunt. cum ex his que noſtris ſenſibus ſubſunt.ex quibus ſumuntur principia ſcientiarum ſpeculatiuarum non poſſit perueniri ad omnia predicta cognoſcenda.Eſt igitur impoſſibile ꝙ aliquis homo ad illam continuationem perueniat ꝑ modū ab eis aſſignatū.nō eſt igitur poſſibile ꝙ in tali continuatione ſit hoīs felicitas.

3 ¶ Adhuc dato ꝙ talis continuatio hominis ad intellectum agentem ſit poſſibilis qualem ipſi deſcribunt. planum eſt quod

talis perfectio paucissimis hominum advenit in tantum q nec ipsi nec aliqui quātūcunq; in scientijs speculatiuis studiosi et periti ausi sunt talē perfectionē de se profiteri: quinimo omnes plurima a se asserunt ignorata (sicut Aristote. quadraturā circuli). et rationes ordinis corporum celestium in quibus. (vt ipsemet dicit in .2. de celo). non nisi topicas ratiōes reddere potest. Et quid sit in eis necessarium et eorum motoribus alijs. (reseruat in vndecimo methaphisice). felicitas autē est quoddam commune bonum ad quod plures puenire possunt nisi sint orbati. (vt Aristo. dicit in primo ethicorum). et hoc etiam verum est de omni fine naturali alicuius speciei: quia ipsum consequentur ea que sunt illius speciei vt in pluribus: non est ergo possibile quod vltima hominis felicitas in continuatione predicta consistat.

tex.cō. 61.

tex.cō. 36. et infra.

4 Patet autem quod nec Aristo. cuius sententiam sequi conantur predicti philosophi in tali continuatione hominis vltimam felicitatē opinatus est esse. Probat enim in primo ethicorum. (quod felicitas hominis est operatio ipsius secundū virtutem perfectam). vnde necesse fuit qd de virtutibus determinaret quas diuisit i virtutes morales et itellectuales. Ostēdit autem in decimo eiusdem libri. (quod vltima felicitas hominis est in speculatione). vnde patet quod non est in actu alicuius virtutis moralis nec prudentie: nec artis. que tamen. sunt intellectuales. Relinquitur igitur quod sit operatio secundum sapientiam que est precipua inter tres residuas intellectuales: que sunt sapientia: sciētia et intellectus. (vt ostendit in sexto ethicorum). (Vnde. Et in .io°. ethicorum). sapientem indicat esse felicem: sapientia autem secundum ipsum est vna de scientijs speculatiuis caput aliarum. (vt dicitur in. vi. ethicorum). (et in principio metaph̄). scientiam quam in illo libro tradere intendit: sapientiam nominat. Patet ergo q opinio Aristote. fuit q vltima felicitas quam homo in hac vita acquirere potest sit cognitio de reb⁹ diuinis qualis per scientias speculatiuas haberi potest. Ille autem posterior modus cognoscendi res diuinas non per viam scientiarum speculatiuarum sed quodam generationis ordine naturali est confictus ab expositoribus quibusdam.

et snia aristo.

ca.17.

ca.io.

ca.4. ca.8. ca.8.

Qz non possumus in hac vita itelligere substantias separatas. 45.



Via igitur secundum modos predictos substantie separate non possunt cognosci a nobis in vita ista: inquirendum restat vtrū aliquo modo in vita ista substantias ipsas separatas intelligere possumus. Quod autem hoc sit possibile nititur ostendere Themistius per locum a minori. Substantie enim separate sunt magis intelligibiles quam materialia. Hec enim sunt intelligibilia inquantum sunt facta intellecta in actu per intellectum agentem: illa vero sunt secundum seipsa intelligibilia si ergo itellectus noster comprehendit hec materialia: multo magis natus est intelligere illas substantias separatas. Hec autem ratio secundū diuersas opiniones de intellectu possibili diuersimode iudicanda est. Si enim intellectus possibilis non sit virtus a materia dependens et sit iterum secundum se a corpore separatus. (vt Auerroys ponit). sequetur q nullum necessarium ordinem ad res materiales habeat: vnde que sunt magis intelligibilia in seipsis: erunt et magis intelligibilia: sed tunc sequi videtur q cum nos a principio per intellectum possibilem intelligamus: q a principio intelligamus substantias separatas: quod patet esse falsum. Sed hoc inconueniens euitare Auerroys nititur secundum ea que de eius opinione dicta sunt: que patet esse falsa ex premissis. Si autem intellectus possibilis nō est a corpore separatus secundum esse ex hoc ipso q est tali corpori vnitus secundum esse: habet quedam necessarium ordinem ad materialia vt non nisi per illa ad aliorū cognitionē peruenire possit: vnde nō sequit̄ si substātie separate in seipsis sint magis intelligibiles q pp hoc sint magis itelligibiles itellectui nr̄o. Et hoc demonstrant verba: (Aristotelis in secundo me

opi. the ex mistij. ex com mēto re com mento 63 .3°. de aīa.

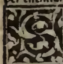
tertu. taphi.). Dicit eniz ibidem:(ꝙ difficultas
cō.pⁱmi intelligendi res illas accidit ex nobis non
ex illis. Nam itellectus noſter ſe habet ad
manifeſtiſſima rerum ſicut ſe habꝫ oculus
veſpertilionis ad lucem ſolis). Unde per
materialia intellecta non poſſunt intelligi
ſubſtantie ſeparate:(vt ſupra oſtenſuz eſt).
Seqᷓtur quod itellectus poſſibilis no-
ſter nullo modo poſſit intelligere ſubſtan-
tias ſeparatas. ¶ Hoc etiam apparet ex
ordine intellectus poſſibilis ad agentem.
Potentia.n.paſſiua ad illa ſoluz eſt in po-
tentia in que poteſt proprium eius actiuuz
omni.n.potentie paſſiue reſpōdet poten-
tia actiua in nā:alias potētia paſſiua eſſet
fruſtra cū non poſſit reduci in actum niſi ꝑ
actiuam:vnde videmus ꝙ viſus nō eſt ſu-
ſceptiuus niſi colorum qui illuminantur ꝑ
lucem:intellectus autem poſſibilis cum ſit
virtus quoddammodo paſſiua habet pro
prium agens ſibi reſpondens. ſ.intellectuz
agentem:qui ita ſe hꝫ ad intellectū poſſibi-
lem:ſicut ſe hꝫ lux ad viſum: nō eſt igiṫ in-
tellectus poſſibilis in potētia niſi ad illa in
telligibilia que ſunt facta ꝑ intellectuz agē
tertu. tem.(vnde ⁊ Ari.in.iij.de anima).deſcri-
cō.18. bens vtrūqꝫ intellectuz diċ.(ꝙ intellectus
poſſibilis ē quo ē oia fieri:agēs vero quo ē
oia facere).vt ad eadē vtriuſqꝫ potētia re-
ferri intelligatur huius actiua:illius paſſi-
ua. Cuz ergo ſubſtātie ſeparate nō ſint fa-
cte intellecte in actu per intellectum agen-
tem:ſꝫ ſolū materialia:ad hec ſola ſe exten
dit poſſibilis intellectus:non igitur per ipſꝫ
poſſumus intelligere ſubſtantias ſepara-
tas. ¶ Propter quod Ariſtoteles con-
gruo exemplo vſus eſt: naꝫ oculus veſper-
tilionis nūqꝫ pōt videre lucē ſolis:(ꝙuis
2° meᵗᵉ Auerrois): hoc exēplū deprauare nitatur
cō.pⁱmo dicēs:(ꝙ ſimile nō eſt de intellectu noſtro
ad ſubſtātias ſeꝑatas ⁊ oculo veſpertiliōis
ad lucem ſolis quantū ad ipoſſibilitatē:ſed
ſolū quantū ad difficultatē. qᵭ tali rōne ꝓ
bat ibidē: quia ſi illa q̄ ſunt intellecta ſꝫ ſe
.ſ.ſbe ſeparate eēnt nobis ipoſſibiles ad in
telligendū:fruſtra eēnt ſicut ſi eēt aliqᵭ viſi
Impro bile qᵭ a nullo viſu videri poſſit). ¶ Que
batio ex quidem rō ꝗꝫ friuola ſit apparet. Et ſi.n.a
poſitōis nobis nūquā ille ſubſtātie intelligerētur:tñ
auerro. intelligerentur a ſeipſis. vnde ne fruſtra in-
telligibiles eſſent ſicut nec ſol fruſtra viſibi
lis eſt.(vt Ari. exemplum proſequamur):
quia non poteſt ipſum videre veſpertilio:
cum poſſit ipſum videre homo ⁊ alia ani-
malia:ſic ergo intellectus poſſibis ſi poni-
tur corpori vnitus ſecundum eē non poteſt
intelligere ſubſtantias ſeparatas. Intereſt
tamen qualiter de ſubſtantia ipſius ſentia
tur. Si enim ponatur eſſe quedam virtus
materialis generabilis ⁊ corruptibis:(vt
quidā poſuerūt).ſequitur ꝙ ex ſua ſubſtā
tia determinatur ad intelligēdum materia
lia:vnde neceſſe eſt ꝙ nullo modo poſſit in
telligere ſubſtantias ſeparatas:quia impoſ
ſibile erit ipſum eſſe ſeparatum. Si autem
itellectus poſſibilis quāuis ſit corpori vni-
tus:eſt tamen incorruptibilis ⁊ a materia
non dependens ſecundum ſuuꝫ eſſe.(ſicut
ſupra oſtendimus). ſequitur ꝙ obligatio
ad intelligēdas res materiales accidat ei
ex vnione ad corpus:vnde cuꝫ anima a cor
pore tali fuerit ſeparata: intellectus poſſibi
lis intelligere poterit ea que ſecundū ſe ſūt
intelligibilia ſcilicet ſubſtantias ſeparatas
per lumen intellectus agentis quod eſt ſi-
militudo in anima intellectualis lumis qᵭ
eſt in ſubſtātijs ſeꝑatis. ¶ Et hec ē ſentē-
tia noſtre fidei de itelligēdo ſubas ſeꝑata-
s a nobis poſt mortem ⁊ non in hac vita.

¶ Qꝫ anima in hac vita non intelligit ſe-
ipſam per ſeipſam. 46.


Idetur autē
difficultas quedam contra ꝑ
dicta afferri ex qbuſdā Aug.
verbis que diligenter pertra Ca° 3°.
ctāda ſūt. ¶ Dicit eni in.viiij.de trini.(ꝙ
mens ſicut corporearum rerum noticias
per ſenſus corporis colligit:ſic incorporea
rum reruꝫ per ſemetipſā): ergo ⁊ ſeipſā ꝑ
ſeipſā nouit:qm̄ ipſa eſt incorporea. ¶ Ex
his enim verbis videtur ꝙ mens noſtra ſe
per ſeipſam intelligat ⁊ intelligendo ſe in-
telligat ſubſtantias ſeparatas:quod eſt cō-
tra ꝑdicta. ¶ Inquirere ergo oportet quo
modo anima noſtra per ſeipſam intelligat Con°.
ſe. ¶ Impoſſibile ē autē dici ꝙ per ſeipſā pbo.
intelligat de ſe qd eſt. ¶ Per hoc.n.ſit po
tentia cognoſcitiua actu cognoſcēs ꝙ ē in
ea id quo cognoſciṫ. Et ſi qdē ſit i ea i potē

ita cognoscit in potentia. si aūt in actu co-
gnoscit in actu. si aūt medio mō: cognoscit
habitu. Ipsa aūt aia semp̄ adest sibi actu &
nunq̄ in potētia vel in habitu tm̄. si igitur
p̄ seipsam aia seipsā cognoscit quid est sēp̄
actu intelliger de se qd est. qđ pz esse falsū.
2 ¶ Adhuc si aia p̄ seipsaz cognoscit de se
qd est. oīs aūt hō aiam hz. oīs igit homo
cognoscit de aia qd est qđ pz eē falsum.
3 ¶ Amplius cognitio q̄ fit p̄ aliquid nālr
nobis inditū est nālis sicut principia inde-
monstrabilia q̄ cognoscūt p̄ lumen intelle-
ctus agentis. Si igit nos de aia scimus qd
est p̄ ipsam aiam. h̄ erit nāliter notū. in his
aūt q̄ nāliter nota sunt nullus pōt errare.
in cognitiōe. n. principioꝝ indemōstrabiliū
nullus errat. nullus igit erraret circa aiam
qd est. si hoc aia p̄ seipsm cognosceret. qđ
patet eē falsum cum multi opinati sint ani-
mam esse hoc vel illud corpus. & aliqui nu
merum vel armoniā. nō igitur anima per
seipsam cognoscit de se quid est.
4 ¶ Amplius in quodlibet ordine qđ ē p̄
se. est p̄us eo qđ est p̄ aliud & p̄ncipiū eius.
qđ ergo est p̄ se notū est p̄us notū oībus q̄
p̄ aliud cognoscunt. & p̄ncipiū cognoscendi
ea sicut prime propositiōes cōclusiōib9. Si
igit aia p̄ seipsā de se cognoscit qd est. hoc
erit p̄ se notū. & p̄ cōsequēs p̄mo notū & p̄n
cipiū cognoscēdi alia. hoc aūt pz eē falsum
nā qd est aia nō supponit in scia q̄si notuz.
sed p̄ponit ex aliis inqrēdū. nō igit anima
Declaratio Au. Augu. ca° 9° de seipsa cognoscit qd est p̄ seipsaz. ¶ Pa
tet q̄ nec ipse Aug. hoc voluit. ¶ Dicit. n.
in. 10. lib. de trini. ¶ Qđ aia cū sui noticiā
q̄rit. nō velit absentē se q̄rit cernere. sz p̄sen
tē se curat discernere. nō vt cognoscat se q̄-
si nō norit. sz vt dinoscat ab eo q̄ alterum
novit. ¶ Ex quo dat intelligere q̄ aia p̄ se
cognoscit seipsā q̄si p̄sentē q̄si ab aliis disti
ctā. vñ & in hoc dicit alios errare q̄ aiam
nō distinxerūt ab illis que sunt ab ipsa di-
versa. per hoc q̄ scit de re qd est. scit res qd
est prout est ab aliis distincta. vñ & diffini-
tio que signat qd est res. distinguit diffini-
tum ab oībus aliis. nō igitur voluit Aug.
qđ anima de se cognoscat qd est p̄ seipsaz.
textu. cō. 16. ¶ Nec Aristo. hoc voluit. (Dicit eniz in
tertio de anima q̄ intellectus possibilis in
telligit se sicut alia). intelligit enim se p̄ spe
ciem intelligibilem qua fit actu in genere
intelligibilium. in se enim consideratus est
solum in potentia ad esse intelligibile. Ni-
hil autem cognoscitur s̄m q̄ est in potētia.
sed s̄m q̄ est in actu. vnde substantie sepa-
rate quarū substantie sunt vt aliquid actu
ens in genere intelligibilium de se intelli-
gunt quid sunt per suas substantias. Intel
lectus vero possibilis noster per speciem in
telligibilem per quam fit actu intelligens.
(vnde & Aristo. in tertio de anima ex ipso tex. 9. 3. & infra
intelligere demonstrat naturam intellect9
possibilis). scilicet q̄ sit immixtus & incor-
ruptibilis. (vt ex premissis patet). Si igi-
tur secundum intentionem Augu. mēs no
stra per seipsam novit seipsam. i quātū de
se cognoscit quod est. ex hoc enim ipso qđ
percipit se agere p̄cipit se esse: agit autem
per seipsam. vnde per seipsam de se cogno
scit quod est. Sic ergo & de substantiis se-
paratis anima cognoscendo seipsaz cogno
scit quia sunt. non autem quid sunt. quod
est earum substantias intelligere. Cū enim
de substantiis separatis hoc q̄ sint intelle-
ctuales quedam substantie cognoscamus.
Vel per demonstrationem vel per fidem.
neutro modo hanc cognitionem accipere
possumus. nisi hoc ipsum quod est intelle-
ctuale anima nostra ex seipsa cognosceret.
Unde & scientia de intellectu anime opor-
tet vti vt principio ad omnia que de substā
tiis separatis cognoscimus. nō aūt oz q̄ si
per scientias speculativas possimus p̄ve-
nire ad sciendum de aia qd est. quod possi
mus ad sciendum quid est de substantiis
separatis per huiusmodi scientias devenī-
re. nā intelligere nostrum per quod perve-
nimus ad sciendum de aia nostra quid est
multum est remotū ab intelligentia substā
tie separate. pōt tñ p̄ hoc quod scit de aia
nostra qd est. p̄veniri ad sciēdū aliquod ge
nus remotū substantiaꝝ separataꝝ. quod
nō est eaꝝ subas intelligere. ¶ Sicut autē
de aia scimus q2 est p̄ seipsā inquantū ei9
actus p̄cipimus. qd aūt sit inquirim9 ex acti
bus & obiectis p̄ p̄ncipia sciētiaꝝ specula-
tivaꝝ. Ita etiā de his q̄ sunt in aia nostra. s.
potētiis & habitibus scimus qdē q2 sunt in
quantū actus p̄cipimus. Quid vero sint
ex ipsorum actuum qualitate invenimus.

¶ Qđ nō possumus in hac vita videre deū per essentiam. 47.



I autem alias substatias separatas in hac vita intelligere nō possumus pp̄ ɔnālitatē intellectus nostri ad fātasmata. multo minus in hac vita diuinā eēntiā videre possumus: q̄ trāscēdit oēs subas separatas. ¶ Huius aūt signū hinc ēt accipi pōt. ¶ Quia quanto magis mēs nostra ad cōtēplanda spiritualia eleuaẗ: tāto magis abstrahiẗ a sensibilibus. vltimus autez terminus quo cōtēplatio ptingere pōt est diuina substantia. vnde oȝ mentē q̄ diuinā substantiā videt totaliter a corporibus sensibus eē absolutā vel p mortē vel p aliquē
Auc.s. raptū. ¶ Hic ē qđ dr̄ ex persōa dei. Exo.
scriptu. 33. (Nō videbit me hō ⁊ viuet). Qđ autē in sacra scriptura aliqui deū vidisse dicunẗ: oȝ intelligi hoc fuisse per aliquā imaginariam visionē seu etiā corporalē prout. s. p aliquas corporeas spēs: vel exterius apparentes: vel interius formatas imaginatōe diuine virtutis presentia demonstrabaẗ. vl ēt sm q̄ alique spirituales substantie aliquaȝ cognitionē de deo intelligibilē pceperunt. ¶ Difficultatē aūt afferunt quedā verba
Augu. Augu. ex quibus vr̄ q̄ in hac vita possim⁹
Aucto. intelligere ipsum deū. (dicit. n. in. 9. lib. de
ɔ̄ pmis- trini.). q̄ in eterna veritate ex qua omnia
sa ca. 7. facta sunt: formā sm quā sumus ⁊ sȝ quā vel in nobis vel in corporibus vera ⁊ recta rōne quid opamur visu mētis cōspicimus atq̄ȝ inde ɔceptā rerū veracē noticiā apud nos habemus. Duodecimo ēt cōfess. dicit. (Si ambo videmus verū eē q̄ dicis: ⁊ ambo videmus verū eē q̄ dico: vbi q̄so id videmus: nec ego vtiq̄ȝ in te nec tu in me: sȝ ambo in ipsa q̄ supra mētes nostras est incōmutabili veritate. ¶ In lib. ēt de vera religiōe dicit q̄ sm veritatē diuinā de omnibus iudicamus. ¶ In lib. aūt soliloquiorum dicit. (q̄ prius est veritas cognoscenda per quā pūt alia cognosci). qđ de veritate diuina intelligere videẗ. ¶ Videẗ ergo ex verbis eius q̄ ipsuȝ deū qui sua veritas est: videamus: ⁊ p ipsuȝ alia cognoscamus. ¶ Ad idē ēt ptinere videnẗ verba eiusdeȝ.
ca° x° (que ponit in. ix. de trini.). sic. dicēs. (Rationis est iudicare de istis corporalibus sȝ rōnes incorporales ⁊ sempiternas que nisi supra mētē humanā essent incōmutabiles profecto nō eēnt. ¶ Rōnes aūt incōmutabiles ⁊ sempiterne alibi q̄ȝ in deo esse non pūt: cum solus deus sm fidei doctrinā sit sempiternus. Videẗ igiẗ seq̄ q̄ deū in ista vita videre possimus: ⁊ p hoc q̄ eū ⁊ in eo rerū rōnes videmus de aliis iudicamus.
¶ Nō est aūt credendū. (q̄ Augu. in ver- Decla-
bis premissis senserit q̄ in hac vita deum ratio
per suā eēntiā intelligere possimus). cū cō Au.
trariū dicat. (in lib. de videndo deum ad Augu.
Paulinā). Qualiter igiẗ illā incōmutabilem veritatē vel istas rōnes eternas in hac vita videamus ⁊ secūdū eā de aliis iudicemus inquirendū est. ¶ Veritatē quidē in aia eē. (ipse Augu. in lib. soliloquiorū ɔfitetur). vnde ab eternitate veritatis imortalitatē aie probat. Nō solū aūt sic veritas est in aia sicut deus p eēntiam in rebus omnibus dicitẗ: neq̄ȝ sicut in rebus oibus est per suā similitudinē prout vnaqueq̄ȝ res intm̄ diciẗ vera inquantū ad dei similitudinē accedit. nō enim in hoc aia rebus aliis pfert. Est ergo spirituali mō in aia inquantū veritatē cognoscit: sicut igiẗ anime ⁊ res alie vere quidē dicunẗ in suis naturis secundū q̄ similitudinem illius summe nature hñt quod est ipsa veritas cū sit suum intellectū esse: ita id quod per aiam cognitum est: verū est inquantū illius diuine veritatis quā deus cognoscit similitudo quedam existit in ipsa. ¶ Unde ⁊ glosa super illud psalmi ste. (Diminute sūt vitates a filiis hoīuȝ). dicit. (q̄ sicut ab vna facie resultant multe facies in speculo: ita ab vna prima veritate resultant multe veritates in mentibus hominum). Quāuis autem diuersa a diuersis cognoscantur ⁊ credantur vera: tū quedam sunt vera in quibus oēs homines cōcordant: sicut sunt prima principia intellectus tam speculatiui q̄ȝ practici secundum q̄ vniuersaliter in mentibus hominum diuine veritatis quasi quedam imago resultat. Inquantum ergo quelibet mens quicquid per certitudinem cognoscit in his pn̄cipiis intuetur secundum que de omnibus iudicatur facta resolutione in ipsa dicitur omnia in diuina veritate vel in rationibus

eternis videre τ secundū eas de oībus iudicare. Et hunc sensum confirmant. (ver Augu. soliloquijs). qui dicit. Quō scientiarū spectamina videnf in diuina veritate sicut visibilia in lumine solis que cōstat nō videri in ipso corpore solis. sed per lumen qd̄ est similitudo solaris claritatis in aere τ similibus corporibus relicta. Ex his ergo verbis Augu. nō habef ꝙ deus videatur scdm̄ suā substantiā in hac vita. sed solum sicut in speculo. Quō τ apl̄us de cognitione huius vite confitef dicens. i. Cor. 13. (Uidemus nūc per speculū). qd̄ ē mēs humana de propinquiori dei similitudinē representet q̄z inferiores creature: tamē cognitio dei que ex mēte. humana accipi pōt nō excedit illud gen⁹ cognitōis qd̄ ex sensibilibus sumif. cū τ ipsa de seipsa cognoscat qd est p h⁹ ꝙ nāe sensibiliū itelligit. (vt dictum est). vnde nec per hanc viam cognosci deus altiori modo potest q̄z sicut cognoscatur causa per effectum.

C Qꝙ vltima felicitas hominis non sit in hac vita. 48.

SI ergo humana felicitas vltima nō consistat in cognitione dei qua cōiter ab oibus vel pluribus cognoscitur scdm̄ quādā estimationē confusam. neqz iterū in cognitione dei qua cognoscitur per viā demonstratōis in scientijs speculatiuis. neqz in cognitōe dei qua cognoscif per fidē. (vt in superioribus est ostensum). nō aūt est possibile in hac vita ad altiorē dei cognitionē peruenire vt per essentiā cognoscaf vel saltem ita ꝙ alie substantie separate intelligant: vt ex his possit deus quasi de propinquiori cognosci. (vt ostensum est). oportet aūt in aliqua dei cognitōe felicitatē vltimā pōi. (vt supra probatum est). impossibile est ꝙ in hac vita sit vltima hominis felicitas.

2 C Jtē vltimus finis hoīs terminat eius naturalē appetitū ita ꝙ eo habito nihil aliud querif. Si. n. adhuc mouef ad aliud: nōdū h3 finē in quo quiescat. Hoc aūt in hac vita accidere nō pōt. quāto enim plus aliquis intelligit. tanto magis in eo desideriū intelligendi augef qd̄ est oibus naturale: nisi forte aliqs sit qui oia intelligat. qd̄ in hac vita nulli vnq̄ accidit qui eēt solū homo nec est possibile accidere: cū in hac vita substantias separatas que sunt maxie intelligibilia cognoscere non possumus. (vt ostēsum est). non est igitur possibile vltimam hominis felicitatem in hac vita esse.

3 C Adhuc oē ꝙ mouef i finē desiderat nāliter stabiliri τ quiescere in illo. vn̄ a loco quo corpus nālter mouef nō recedit nisi p motū violentū q cōtrariaf appetitui. Felicitas aūt est vltim⁹ finis quē hō nālr desiderat. Est igif hoīs desideriū nāle ad hoc ꝙ in felicitate stabiliaf. nisi igr̄ cū felicitate pariter imobilitatē stabilitatē cōsequaf: nōdū est felix eius desiderio nāli nōdū quiescēte. Cū igitur aliquis felicitatē cōsequif: pariter stabilitatē τ qetē ɔsequif. vnde τ oium hec est de felicitate cōceptio ꝙ de sui rōne stabilitatē regrat. (pp qd̄ phus dicit in. i. ethico- ca. 14.
rū). ꝙ non estimamus felicē camaleonta quedā. Jn vita aūt ista nō est aliqua certa stabilitas. cuilibet enim quātūcūqz felix dicatur possibile est infirmitates τ infortunia accidere qb⁹ ipedif ab opatōe. qcūqz sit illa in q̄ ponif felicitas. nō igr̄ est possibile i hac vita esse vltimam hominis felicitatem.

4 C Amplius inconueniens videf τ irrōnabile ꝙ tēpus generatōis alicuius rei sit magnum. tēpus aūt durationis ipsius sit paruum. sequeretur eni ꝙ natura in maiori tempore suo fine priuaretur. vnde videmus ꝙ aialia que paruo tēpore viuūt: paruum etiā tempus ad hoc ꝙ perficianf hñt. Si aūt felicitas consistat in perfecta operatione secundum virtutem pfectam vel intellectualem vel moralem. ipossibile est eā aduenire homini nisi post tempus diuturnum. τ hoc maxime in speculatiuis apparet in quibus vltima felicitas hominis ponitur. (vt ex pdictis patet). nam vix vt vltima etate homo ad perfectam speculationem scientiarum peruenire potest. tunc autem vtplurimum modicum restat humane vite. nō est igitur possibile in hac vita vltimam hominis felicitatem eē perfectam.

5 C Preterea felicitatem perfectā quoddam bonum omnes confitentur. alias appetitum nō quietaret. perfectum aūt bonū est quod oino caret admixtione mali: sicut perfectum album est quod est oino imper-

mixtum nigro. Non est autez possibile q homo in statu istius vite oino sit immunis a malis non solum corporalibus siue carnalibus que sunt fames sitis frigus z alia huiusmodi:sed etiam a malis anime. nullus enim inuenitur qui nõ aliquando inordinatis passionibus inquietetur. qui nõ aliquando pretereat medium in quo virt⁹ cõsistit vel in plus vel in minus. qui non etiã in aliquibus decipiatur vel saltem ignoret que scire desiderat:aut etiam debili opinione cõcipiat ea de qbus certitudinẽ hře vellet.non est igitur aliquis in hac vita felix.

6 ¶ Adhuc homo naturaliter refugit mortem z tristatur de ipsa non solum vt nunc cum eam sentit z eam refugit.sed etiam cũ eam recogitat. Hoc autem q non moriat homo non potest assequi in hac vita.nõ est igitur possibile q hõ in hac vita sit felix.

7 ¶ Amplius felicitas vltima non cõsistit in habitu.sed in opatõe:habitus.n.pp act⁹ sunt.sed impossibile est in hac vita cõtinue agere quãcũqz actionẽ. Impossibile est igitur in hac vita hominẽ totaliter eẽ felicez.

8 ¶ Item quanto aliquid est magis desideratum z dilectũ:tanto eius amissio maiorẽ dolorem z tristitiam affert. Felicitas autẽ maxime desideratur z amatur.maxie igit eius amissio tristitiam habet. Sed si sit in hac vita vltima felicitas. certũ est q amittetur saltem per mortẽ. z nõ est certũ vtrũ diuturna sit vsqz ad mortẽ.cuz cuilibet homini possibile sit in hac vita accidere morbos quibus totaliter ab operatione virtutis impeditur sicut frenesiz z alia huiusmodi in quibus impeditur rationis vsus. semper igitur talis felicitas habebit tristitiam naturaliter annexam.non erit igitur perfecta felicitas. ¶ Potest autem aliquis dicere q cum felicitas sit bonum intellectualis nature:perfecta z vera felicitas est illorum in quibus natura intellectualis perfecta inuenitur.i.in substantijs separatis. In hominibus autem inuenitur imperfecta p modum participationis cuiusdam. Ad veritatem enim intelligendam plene non nisi per quendam inquisitionis motum pertingere possunt.z ad ea que sunt secunduz naturam maxime intelligibilia omnino deficiunt.(sicut ex dictis patet). vnde nec feli- (R° ad rõnes superiores)

citas secundum suam perfectam rationez potest omnibus hominibus adesse.sed aliquid ipsius participant etiam in hac vita. Et hec videt fuisse sentẽtia Aristo.de felicitate.(vnde in primo ethico.). vbi inquirit (ca° 14°) vtrum infortunia tollant felicitatem ostenso q felicitas sit in operationibus virtutis que maxime permanentes in hac vita esse videntur:concludit illos quibus talis perfectio in hac vita quidem adest esse beatos. vt homines quasi non simpliciter ad felicitatẽ ptingẽtes:sed mõ hũano. ¶ Q3 aũt p̃dicta responsio rationes premissas nõ euacuet ostẽdendũ est. (Improbatio) ¶ Homo enim z si nature ordine substantijs separatis sit inferior.creaturis tamen irrationalibus superior est:perfectiori igitur modo suum finem vltimum consequitur q̃3 illa:illa vero sic p̃fecte suum finem vltimum consequuntur quod nihil aliud querunt. graue enim cuz fuerit in suo vbi quiescit: animalia etiaz cũ fruuntur delectationibus secundum sẽsum eorum naturale desideriũ quietatur.oportet igitur multo fortius q cum homo peruenerit ad suum finem vltimum: naturale eius desiderium quietetur. Sed hoc nõ potest fieri in vita ista:ergo homo non consequitur felicitatem prout est finis proprius eius in hac vita. (vt ostẽsum est). oportet ergo q consequatur post hanc vitam.

2 ¶ Adhuc impossibile est naturale desiderium esse inane:natura enim nihil facit frustra. Esset autem inane nature desiderium si nunquam posset impleri.est igitur implebile desiderium naturale hominis. Non autem in hac vita.(vt ostensum est).oportet igitur q impleatur post hanc vitã. Est igitur felicitas vltima hois post hanc vitã.

3 ¶ Amplius quãdiu aliqd mouet ad perfectionẽ:nõdũ est in vltimo fine.sed oẽs homines cognoscẽdo veritatẽ sp se hñt vt moti z tẽdẽtes ad pfectionẽ.q2 illi q sequuntur sp inueniunt alia ab illis que a prioribus inuenta sũt.(sicut dr i.2 metaph:.). nõ igr hoies in cognitõe veritatis sic se hñt q̃si in vltimo fine existẽtes:cũ igit in speculatõe p quam querit cognitio veritatis maxie videat vltia hois felicitas i hac vita cõsistere.(sicut ẽt ipe Arist. pbat in.10.ethi.). ipossibile ẽ dicere q hõ in hac vita vltimũ finẽ suũ cõsequat. (tertũ. cõ.pñi) (ca° 10°)

4 ¶ Preterea oē qđ eſt in potentia inten dit exire in actum: quādiu igiᷓ nō eſt ex toto factū in actu nō eſt in ſuo fine vltimo: intellectus aūt noſter eſt in potentia ad oēs formas rerū cognoſcendas: reduciᷓ aūt in actum cum aliquā earū cognoſcit: ergo nō erit ex toto in actu nec invltimo ſuo fine niſi quando oīa ſaltem iſta materialia cognoſcit. Sed hoc nō pōt homo aſſequi per ſcientias ſpeculatiuas quib⁹ in hac vita veritatē cognoſcimus. Non eſt igitur poſſibile ꝙ vltima felicitas hominis ſit in hac vita.

Alexā. Aver. ¶ Propter has aūt ⁊ hmōi rōnes Alexāder ⁊ Auerrois poſuerunt vltimā felicitatē hominis non eſſe in cognitione humana q̄ eſt per ſcientias ſpeculatiuas. ſed per continuationē cū ſubſtantia ſeparata quam eē credebant poſſibilem homini in hac vita. ¶ Quia vero Ariſto. vidit ꝙ non eſt alia cognitio hoīs in hac vita q̄ȝ per ſcientias ſpeculatiuas: poſuit hoīem non conſeq felicitatē perfectā. ſed ſuo modo. ¶ In quo ſatis apparet quantā anguſtiā patiebanᷓ hic inde eorū preclara ingenia a quibus anguſtijs liberabimur ſi ponamus ſm probationes premiſſas homines ad verā felicitatē poſt hanc vitam peruenire poſſe: aīa hoīs immortali exiſtente: in quo ſtatu aīa intelliget per modū quo intelligunt ſubſtantie ſeparate. (ſicut in ſecundo huius operis oſtēſum eſt). erit igitur vltima felicitas hominis in cognitōe dei quā habet hūana mēs poſt hāc vitam per modū quo ipſū cognoſcit ſubſtantie ſeparate. ¶ Propter quod Math. 5. dñs mercedē in celis nobis promittit. ¶ Et Math. 22. dicit (ꝙ ſancti erūt Luc. 8. ſicut angeli. Qui vident deū ſemp in celis ſcriptu. vt dr Math. 18.).

¶ Qđ ſubſtantie ſeparate non vidēt deum per eſſentiam ex hoc ꝙ cognoſcunt eum per ſuas eſſentias. 49.



Oportet autē inquirere vtrū hec ipſa cognitio qua ſubſtantie ſeparate ⁊ anime poſt mortē cognoſcūt deū p ſuas eſſentias ſufficiat ad ipſaꝝ vltimā felicitatē. Con° ¶ Ad cuius veritatis indagationē primo oſtendendū eſt ꝙ per talem modum cognitionis nō cognoſciᷓ diuina eſſentia. ¶ Contingit enim ex effectu cauſā probo cognoſcere multipliciter. Vno modo ſꝫ ꝙ effectus ſumitur vt mediū ad cognoſcēdū de cā ꝙ ſit ⁊ ꝙ talis ſit: ſicut accidit in ſcientijs que cauſam demonſtrant p effectum. Alio modo ita ꝙ in ipſo effectu videaᷓ cauſa inquantū ſimilitudo cauſe reſultat in effectu: ſicut homo videᷓ in ſpeculo propter ſuā ſimilitudinē. Et differt hic modus a pᷓmo: nā in primo ſunt due cognitiones effectus ⁊ cauſe: quarū vna eſt alterius cā. nam cognitio effectus eſt cauſa ꝙ cognoſcaᷓ cauſa eius. In mō aūt ſo: vna eſt viſio vtriuſqꝫ: ſimul enim dū videᷓ effectus videᷓ ⁊ cauſa in ipſo. Tertio modo ita ꝙ ſimilitudo cauſe in effectu ſit forma qua cognoſcit cauſaꝫ ſuus effectus: ſicut ſi archa haberet intellectū. ⁊ per formā ſuā cognoſceret artē a qua talis forma velut eius ſimilitudo proceſſit. Nullo aūt iſtorū modorū per effectū pōt cognoſci cauſa quid eſt niſi ſit effectus cauſe adequat⁹ in quo tota virtus cauſe exprimatur. Subſtantie aūt ſeparate cognoſcūt deū per ſuas ſubſtātias: ſicut cauſa cognoſcitur per effectum: nō aūt primo modo: qꝛ ſic eoꝝ cognitio eēt diſcurſiua: ſed ſo mō inquātū vna videt deū in alia: ⁊ mō tertio iquātū q̄libet eaꝝ videt deū in ſeipſa: nulla aūt eaꝝ eſt effect⁹ adequās virtutē dei. (vt in ſecundo lib. oſtēſum eſt). non eſt igitur poſſibile quod per hunc modum cognitionis ipſam diuinam eſſentiam videant.

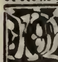
2 ¶ Amplius ſimilitudo intelligibilis per quā intelligiᷓ aliquid ſm ſuā ſubſtantiā oꝫ ꝙ ſit eiuſdē ſpēi vel magis ſpēs eius: ſicut forma domus q̄ eſt in mēte artificis ē eiuſdē ſpēi cū forma domus q̄ eſt in mā: vel potius ſpēs eius. nō. n. p ſpēm hoīs intelligiᷓ de aſino vel equo qđ eſt. ſed ipſa nā ſube ſeparate nō eſt idē ſpē cū nā diuina. qnimo nec genere. (vt in p̄ lib. oſtēſū eſt). nō ē igiᷓ poſſibile ꝙ ſubſtātia ſeparata intelligat diuinam ſubſtantiam per propriaꝫ naturaꝫ.

3 ¶ Itē oē creatū ad aliqđ genus vel ſpēꝫ terminaᷓ: diuina aūt eēntia eſt infinita cōprehendēs in ſe oēm perfectionē totius eē. (vt in p̄ lib. oſtēſum eſt). impoſſibile eſt igiᷓ ꝙ per aliqđ creatū diuina ſuba videatur.

4 ¶ Preterea oīs itelligibilis ſpēs p quā intelligiᷓ qdditas vel eēntia alicuius rei cō

ꝓhendit in repreſentando rẽ illã. vñ ⁊ orõ
nes ſignãtes quod qd eſt terminos ⁊ ratio
nes ⁊ diffinitiões vocamus. Impoſſibile ẽ
aũt ꝙ aliqua ſimilitudo creata totaliter de
um repñtet. cũ quelibet ſimilitudo crea-
ta ſit alicuius generis determinati. nõ aũt
deus. (vt in primo oſtenſum eſt). non igiꝛ
poſſibile ꝙ per aliquam ſimilitudine crea-
tam diuina ſubſtantia intelligatur.
5 ¶ Amplius diuina ſuba eſt ſuũ eẽ. (vt in
primo oſtẽſum eſt). ipſũ aũt eẽ ſube ſepara
te eſt aliud q̃ ſua ſuba. (vt in ſcðo ꝓbatuꝫ
eſt). eẽntia igiꝛ ſube ſeparate nõ eſt ſuffici-
ens mediũ quo deus ꝑ eẽntiam ſuã videri
poſſit: cognoſcit tñ ſuba ſeparata ꝑ ſuã ſub
ſtantiã de deo qꝛ eſt ⁊ ꝙ eſt oium cã ⁊ emi
nens oibus ⁊ remotus ab oibus nõ ſolum
q̄ ſunt. ſed etiã q̄ mẽte creata cõcipi poſſũt:
ad quã ẽt cognitionẽ de deo nos vtcũqꝫ ꝑ
tingere poſſumus. ꝑ effectus .n. de deo co-
gnoſcimus qꝛ eſt: ⁊ ꝙ cã alioꝝ eſt ⁊ alijs ſu
pereminẽs ⁊ ab oibus remotus: ⁊ hoc ẽ vl
timũ ⁊ ꝑfectiſſimũ noſtre cognitõis in hac
vita. (vt Dio. dicit in lib. de myſtica theo
logia cũ deo quaſi ignoto cõiungimur). ꝙ
qdẽ ɔtigit dũ de deo qd nõ ſit cognoſcim⁹
qd vero ſit penitus manet ignotũ. ¶ Vn-
de ⁊ ad huius ſublimiſſime cognitõis igno
rantiã demõſtrãdã de moyſe dr̃ Exo. 20.
(ꝙ acceſſit ad caliginẽ in qua erat deus):
Quia vero nã inferior in ſui ſũmo nõ niſi
ad infimũ ſupꝛioris nãe attingit oꝫ ꝙ hec co
gnitio ipſa ſit eminẽtior in ſubſtãtijs ſepa-
ratis q̃ in nobis. ¶ Qð ꝑ ſingula pꝫ. Nã
quãto ꝓpinqor ⁊ expꝛeſſior alicuius cãe effe
ctus cognoſciꝛ tãto euidẽtior apparet ꝙ cã
eius ꝙ ſit. Sube aũt ſeparate q ꝑ ſeipſas
deũ cognoſcũt ſũt ꝓpinquiores effectus ⁊
expꝛeſſius dei ſilitudinẽ gerẽtes q̃ effectus
ꝑ quos nos deũ cognoſcimus. Certius er
go ſciũt ſube ſepate ⁊ clari⁹ q̃ nos ꝙ de⁹ ẽ.
6 ¶ Rurſus cũ ꝑ negatões ad ꝓpꝛiã co-
gnitionẽ rei quoquomõ ꝑueniaꝛ. (vt ſupra
dictũ eſt). quãto plura ⁊ magis qs ab ali-
quo remota eẽ cognouerit tanto magis ad
ꝓpꝛiã cognitionẽ ipſius accedit. ſicut ma-
gis accedit ad ꝓpꝛiã hoĩs cognitionẽ q ſcit
eũ nõ eẽ: neqꝫ inaiatum: neqꝫ inſẽſibilẽ: q̃
q ſcit ſolũ eũ nõ eẽ inaiatum. lꝫ neuter ſciat
de hoie qd ſit. ſube aũt ſeparata plura co-
gnoſcũt q̃ nos: ⁊ q̄ ſunt deo magis ꝓpquin
qua. ⁊ ꝑ conſequẽs ſuo intellectu plura ⁊
magis ꝓpinq̃ adeo remouent q̃ nos. ma-
gis igiꝛ accedunt ad ꝓpꝛiã ipſius cognitio
nem quã nos: licet nec ipſe ꝑ hoc ꝙ ſeipſas
intelligunt: diuinam eẽntiam videant.
7 ¶ Itẽ tãto aliqs alicuius altitudinẽ ma
gis nouit: quãto altioribus ſcit eũ eẽ prela-
tũ: ſicut ⁊ ſi ruſticus ſciat regẽ ſũmũ eẽ in
regno: qꝛ tamẽ nõ cognoſcit niſi quoſdã re
gni infimos officiales cũ qbus aliqd habꝫ
negocij: nõ ita cognoſcit regis eminẽtiam
ſicut aliqs q oium principiũ regni dignita-
tẽ nouit qbus ſcit regẽ eẽ plãtũ quãuis neu
ter altitudinẽ regie dignitatis ɔpꝛehendit.
nos aũt nõ ſcimus niſi quedã infima enti-
um. licet ergo ſciamus deũ oibus entibus
eminere. nõ tñ ita cognoſcimus eminenti-
am diuinã ſicut ſubſtantie ſeparate quib⁹
altiſſimi rerũ ordines noti ſunt: ⁊ eis oibus
ſuperiorem deum eſſe cognoſcunt.
8 ¶ Vlterius manifeſtũ eſt ꝙ cauſalitas
alicuius cauſe ⁊ virtus eius tanto magis
cognoſciꝛ quãto plures ⁊ maiores eius effe
ctus innoteſcunt. ¶ Ex quo manifeſtũ ſit
quod ſubſtantie ſeparate cauſalitatem dei
⁊ eius virtutẽ magis cognoſcunt q̃ nos: li
cet nos oium entiũ eũ eẽ cãm ſciamus.

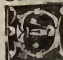
¶ Qꝫ in nãli cognitõe quã hñt ſube ſepate
de deo nõ qeſcit eoꝝ nãlẽ deſideriũ. 50.



O poteſt aũt eẽ ꝙ i tali dei
cognitiõe quieſcat nãle deſi-
deriũ ſube ſeparate. ¶ Om-
ne .n. qð eſt iꝑfectũ in aliq̃ ſpe
cie. deſiderat cõſeq ꝑfectionẽ illius ſpeciei:
Qui .n. hꝫ opinionẽ de re aliq̃ q̄ iꝑfecta illi
us rei eſt noticia. ex hoc ipſo incitaꝛ ad de-
ſiderãdũ illius rei ſcientiã. Predicta autẽ
cognitio quã ſube ſeparate hñt de deo nõ
cognoſcẽtes ipſius ſubſtãtiã plene eſt iper
fecta cognitõis ſpẽs. nõ .n. arbitramur nos
aliqd cognoſcere ſi ſubſtãtiã ei⁹ nõ cogno-
ſcamus. vñ ⁊ ꝓcipuũ in cognitiõe alicuius
rei eſt ſcire de ea qd eſt. Ex hac igiꝛ cogni-
tiõe quã habẽt ſubſtantie ſeparate de deo
nõ quieſcit nãle deſiderium. ſed incitaꝛ ma
gis ad diuinam ſubſtantiam videndam.
2 ¶ Itẽ ex cognitõe effectuũ incitaꝛ deſide
riũ ad cognoſcẽdũ cãꝫ. vñ ⁊ hoies pħari in

ceperūt cās rez ingrētes.nō qescit igit sciē di desideriū nālr oib⁹ substātijs intellectua libus inditū.nisi cognita substātijs effectu um ēt si substātiā cāe cognoscāt.p hoc igit qᵭ sube separate cognoscūt oium rez qua rū subas vidēt eē deū cā3.nō qescit nāle de siderium in ipsis.nisi ēt ipsi⁹ dei suba3 videāt.
3 ℭ Adhuc sicut se h3 q̄stio pp qd ad que stionē.q? ita se h3 q̄stio qd est ad q̄stionem an est.nā q̄stio ꝓpter qd q̄rit mediū ad de monstrādū q? est aliqd. puta q? luna ecly psatur.⁊ sitr q̄stio q? est. q̄rit mediū ad de monstrādū an est fm doctrinā traditā.(in scḋo posterioꝝ). videmus aūt qᵭ vidētes nālr q? est aliqd scire desiderāt qd est ipsū: qᵭ est intelligere eius subam.nō igit quie tatur nāle sciendi desideriū in cognitione dei qua scit de ipso solum quia est.
4 ℭ Amplius nihil finitū desiderjū intelle ctus qetare pōt. qᵭ exinde ostēdit qᵭ intel lectus quolibet finito dato aliqd vltra mol litur apprehēdere.vn̄ qualibet linea finita data aliquā maiorē mollit apprehēdere.⁊ sitr in numeris ⁊ hec est rō infinite additio nis in numeris ⁊ lineis mathematicis. Al titudo aūt ⁊ virtus est finita cuiuslibet sub stātie create.nō igit intellectus sube separa te quiescit p hoc qᵭ cognoscit subas crea tas quātūcūq3 eminētes.sed adhuc natura li desiderio tēdit ad intelligēdum substanti am q̄ est altitudinis. infinite.(vt in primo libro ostēsum est de substantia diuina.
5 ℭ Preterea sicut nāle desideriū inest oī bus intellectualibus naturis ad sciēdū.ita inest eis nāle desiderium ignorātiā seu nesci entiā pellēdi.sube aūt separate.(sicut iam dictū est).cognoscūt p̄dicto cognitōis mō substātiā dei eē supra se ⁊ supra oē id qᵭ ab eis intelligit.⁊ p cōsequēs sciūt diuinā sub stantiā sibi eē ignotā.tēdit igit nāle ipsoꝝ desideriū ad intelligēdā diuinā substātiā.
6 ℭ Itē quāto aliquid est fini ꝓpinquius ex maiori desiderio tēdit ad finē. vn̄ vide mus qᵭ motus nālis corpoꝝ in fine inten ditur.intellectus aūt substātiarū separata rū ꝓpinquiores sūt diuine cognitōi q̄3 no ster intellectus.intēsius igit desiderāt dei cognitionē q̄3 nos. nos aūt quantumcūq3 sciamus deū eē ⁊ alia q̄ supradicta sunt.nō quiescimus desiderio.sed adhuc deside ramus deū p eēntiā suam cognoscere.multo igit magis substātie separate hoc nālr desi derāt.nō igit in cognitōe dei p̄dicta eorum desideriū quietat. ℭ Ex qbus cōcludit qᵭ vltima felicitas sube separate nō est in illa cognitiōe dei q̄ deū cognoscūt p suas sub stātias.cū adhuc eoꝝ desideriū docat eos vsq3 ad dei subam. ℭ In quo ēt satis ap paret qᵭ in nullo alio q̄rēda est vltima feli citas q̄3 in opatōe itellectus.cū nullū desi deriū tā in sublime ferat sicut desiderium intelligēde virtutis oīa nāq3 desideria nr̄a vel delectatōis vel cuiuscūq3 alteri⁹ quod ab hoie desiderat in alijs reb⁹ qescere pn̄t. desideriū aūt p̄dictū nō qescit nisi ad sum mū rez cardinē ⁊ factorē puenerit .pp qᵭ cōueniēter sapiētia dicit.(Ecc̄s.24. Ego in altis ha. ⁊ thronus meus in co.nu.). Et puer.io.dr.(qᵭ sapiētia p ancillas suas vo cat ad arcē). Erubescāt igit q felicitatem hois tā altissime sitā in infimis reb⁹ querūt. Auc.s. scriptu.

ℭ Q̄ū o deus per essentiam videat. ·51.

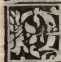


Um autē ipossi bile sit nāle desideriū eē inane.quod qdē eēt si nō eēt possibile pue nire ad diuinā substātiā itelli gēdā qᵭ nālr oēs mētes desiderāt.necesse est dicere q̧ possibile est substātiā dei vide ri p intellectū ⁊ a substātijs itellectualib⁹ se paratis ⁊ aiab⁹nostris. ℭ Modus aūt hu ius visiōis satis iā ex dictis q̄lis eē debeat apparet.(ostēsū.n.est supra).q̧ diuina suba nō pōt videri p intellectū in aliq̄ sp̄e create. vn̄ o3 si dei eēntia videat q̧ p ipsamet eēn tiā diuinā itellect⁹ipsam videat. vt sic in ta li visiōe diuina eēntia sit ⁊ qᵭ videt ⁊ quo videt.cū aūt itellect⁹substātiā aliquā itelli gere nō possit nisi fiat actu fm aliquā spē3 isormātē ipsū q̄ sit silitudo rei itellecte:ipos sibile pōt videri alicui q̧ p eēntiā diuinā in tellect⁹creat⁹ possit videre ipsā diuinā sub stātiā q̄si p q̄dā spē3 itelligibilē. cū diuina eēntia sit qddā p seipsū subsistēs.(⁊ in pmo ostēsum sit).q̧ deus nullius pōt eē forma. ℭ Ad hmōi igit itelligētā vtutis ɔsiderā dū ē q̧ suba q̄ ē p seipsā subsistēs est vt for ma tm̄ vt ɔpositū ex mā ⁊ forma.illud igit q̧ ē ex mā ⁊ forma ɔpositū nō pōt alteri eē forma.q? forma in eo iā ē ɔtracta ad illa3

mã3 vt alteri⁹ rei formã eẽ nõ possit. illõ ãt ꝙ sic ẽ subsistẽs. vt solũ tñ sit forma. põt alteri eẽ forma dũmõ eẽ suũ sit tle ꝙ ab aliq̃ alio pticipari possit. (sic in. 2. õndim⁹ ꝺ aia hũana). si ꝟo eẽ suũ ab altero participari nõ possit nullus rei forma eẽ posset: sic. n. ꝑ suũ eẽ determinaret in seipso sic q̃ sũt mã lia ꝑ mã3. hoc aũt sic in eẽ subali vl nãli inueniẽ sic ⁊ in eẽ itelligibili ꝯsiderãdũ est. cũ enim itellect⁹ ꝑfectio sit ueꝝ illud itelligibile erit vt forma tñ in gñe itelligibiliũ qð ẽ veritas ipsa. qð ꝯuenit soli deo. nã cũ verũ sequat ad eẽ: illud tñ sua veritas est qð est suũ eẽ: qð est propriũ soli deo. (vt in. 2. ostẽsum est). alia igiẽ itelligibilia subsistẽtia nõ solũ: vt pura forma in gñe itelligibiliũ s3 vt formã in subiecto aliquo hñtes. est. n. vnũqðq3 eoꝝ veꝝ nõ veritas sic ⁊ ẽ ens. nõ ãt ⁊ ipsũ eẽ: manifestũ est igiẽ ꝙ eẽntia diuina põt ꝯparari ad itellectũ creatũ vt spẽs itelligibilis q̃ itelligit: qð nõ ꝯtingit de eẽntia alicuius alterius subẽ sepate. nec tñ põt eẽ forma alteri⁹ rei ẽm eẽ nãle. sequeret. n. ꝙ simul cũ aliq̃ vnita ꝯstitueret vnã nã3 qð eẽ nõ põt. cũ eẽntia diuina in se ꝑfecta sit i sui nã. spẽs aũt itelligibilis vnita itellectui nõ ꝯstituit aliquã nã3. s3 ꝑficit ipsũ ad intelligẽdũ. qð ꝑfectõi diuĩe eẽntie nõ repugnat.

¶ Hec igiẽ visio imediata dei repromittiẽ nobis in scriptura. 1. Cor. 13. (videm⁹ nũc ꝑ speculũ in enigmate, tũc ãt facie ad faciẽ). ꝙ corꝑali mõ nephas ẽ itelligere vt in ipsa diuinitate corꝑalẽ faciẽ imaginemur. (cu3 oñsũ sit). deũ icorporeũ eẽ: neq3 ẽt sit possibile vt nr̃a corꝑali facie deũ videam⁹: cũ visus corꝑal q in facie nr̃a residet nõ nisi reꝝ corꝑaliũ eẽ possit. sic igiẽ facie deum videbimus: q2 imediate eũ videbim⁹ sicut hoie3 quẽ facie ad faciẽ videm⁹. ¶ Scðz ãt hãc visionẽ maxie deo assimilamur ⁊ ei⁹ beatitudinis pticipes sum⁹. nã ipse de⁹ ꝑ suã eẽntia3 suã suba3 itelligit. ⁊ h ẽ felicitas. Vñ dr̃. 1. Joã. 3. (cũ ãt appuerit. siles ei erim⁹. ⁊. vi. cũ si. ẽ). ⁊ Luce. 22. dñs dic. (Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pr̃ meus regnũ vt edatis ⁊ bibatis sup mẽsam meã in regno meo). ꝙ qdẽ ꝺ corꝑali cibo vl potu nõ põt itelligi. s3 ꝺ eo q i mẽsa sapiẽtie sumiẽ de q̃ a sapiẽtia dr̃. puer. 9. (comedite panes meos ⁊ bibite vinũ qð miscui vobis). sup mẽsam ergo dei manducant ⁊ bibunt qui eadem felicitatẽ fruuntur qua deus felix est. videntes eum illo mõ quo ipse videt seip3.

¶ Q̃ꝫ nulla creata suba põt sua nãli ꝟtute ꝑuenire ad videndũ deũ ꝑ essentiam. 52.



Non est ãt pose ꝙ ad istũ visiõis diuĩe modũ aliq̃ creata suba ex ꝟtute ꝓꝑa possit attigẽ. qð. n. ẽ supi⁹ nãe ꝓꝑu3. nõ põt ꝯseq nã iferior: nisi ꝑ actionẽ supioris nãe cui⁹ ẽ ꝓꝑu3: sic aq̃ nõ põt eẽ cala nisi ꝑ actionẽ ignis. vidẽ aũt deũ ꝑ ipsã diuinã eẽntiã ẽ ꝓꝑu3 nãe diuine: opari aũt s3 ꝓꝑu3 formã est ꝓprium cuiuslibet opantis: nulla igiẽ intellectualis substantia potest videre deum per ipsã diuinã essentiam nisi deo hoc faciente.

2 ¶ Amp̃. forma alicui⁹ ꝓꝑa nõ fit alteri⁹ nisi eo agẽte. agẽs. n. fac sibi sile iquãtũ formã suã alteri cõicat. videre aũt suba3 dei ipossibile ẽ nisi ipsa diuina eẽntia sit forma intellectus quo. intelligit. (vt ꝓbatũ est). ipossibile est igiẽ ꝙ aliq̃ substãtia creata ad illã visionẽ ꝑueniat nisi ꝑ actionẽ diuina3.

3 ¶ Adhuc si aq̃ duo dicebãt adiuicẽ copulari q̃rũ vnũ sit formale ⁊ aliud mãle: o3 ꝙ copulatio eoꝝ copuleẽ ꝑ actionẽ q̃ ẽ ex pte eius qð ẽ formale: nõ ãt ꝑ actionẽ ei⁹ qð ẽ mãle. forma. n. ẽ pñm agẽdi. mã ꝟo pñm patiẽdi: ad hoc aũt ꝙ itellect⁹ creat⁹ videat dei suba3. o3 q ipsa diuina eẽntia copuleẽ itellectui vt forma itelligibilẽ. (sic ꝓbatum est). nõ est igiẽ possibile ad hanc per visionem peruenire ab aliquo intellectu creato nisi per actionem diuinam.

4 ¶ Itẽ ꝙ ẽ ꝑ se cã ẽ eius q ẽ ꝑ aliõ. itellectus ãt diuin⁹ ꝑ seipsã diuinã eẽntiã videt: nã itellect⁹ diuin⁹ ẽ ipsa eẽntia diuina q̃ dei suba videẽ. (vt in p° ꝓbatũ ẽ). itellect⁹ aũt creatus videt diuinã substãtiã ꝑ eẽntiã dei q̃si ꝑ aliud a se. hec igiẽ visio nõ põt aduenire intellectui creato nisi ꝑ actionem dei.

5 Preterea qcqd excedit limites alicuius nãe nõ põt sibi aduenire nisi ꝑ actionẽ alterius sicut aq̃ nõ tẽdit sursũ nisi ab aliq̃ alio mota: vidẽ aũt dei suba3 trãscẽdit limites oĩs nãe create. nã cuilibet nãe intellectuali create ꝓꝑu3 est vt intelligat ẽm modũ sue sube: suba aũt diuina nõ põt sic itelligi. (vt supra oñsũ est). impossibile est igiẽ ꝑuenire

ab aliquo intellectu creato ad visionē diuine sube nisi p actionē dei q oēm creaturā trāscēdit. ¶ Hinc est qd Ro.6.dr. (gratia dei vita eterna). in ipsa.n. diuina visiōe ostēdimus ec hois beatitudinē q vita eterna dicit: ad quā sola dei grā ducimur τ dicimur puenire: q2 tal visio oēs creature facultatē excedit: nec est possibile ad eā puenire nisi diuino munere: q aūt sic adueniūt creature: dei gratie deputātur. ¶ Et Joh. 14. dn̄s dic. (Ego manifestabo ei meipm̄). ¶ Q intellectus creatus indiget aliqua influentia diuini luminis ad hoc q deum p essentiam videat. 53.

Auc.s. scriptu.



Oportet aūt q ad tā nobilē visionē intellectus creat⁹ p aliquā diuine bonitatis influētiā eleuetur. ¶ Impossibile.n. est q id qd est forma alicuius rei ꝓpria fiat alterius rei forma nisi res illa pticipet aliquā similitudinē illius cuius est forma ꝓpria: sicut lux nō fit actus alicuius corporis nisi aliqd participet de dyaphano. Essentia autē diuina est ꝓpria forma intelligibilis intellectus diuini τ ei proportiōata. Nā hec tria in deo sunt vnū. Intellectus quo intelligitur. τ qd intelligit. Impossibile est igit q ipsa eēntia dei fiat intelligibilis forma alicuius intellectus creati nisi p hoc q aliquā diuinā similitudinē itellectus creatus participat. hec igit diuine similitudinis participatio necīa est ad hoc q dei suba videatur.

2 ¶ Adhuc nihil est susceptiuū forme sublimioris nisi p aliquā dispositionē ad illius capacitatē eleuet. ꝓprius.n. actus in ꝓpria potētia fit. eēntia aūt diuina est forma altior omni intellectu creato. Ad hoc igitur q eēntia diuina fiat intelligibilis spēs alicui⁹ intellectus creati qd reqrit ad hoc q diuina suba videat. necesse est q itellect⁹ creat⁹ aliqua dispōne sublimiori ad hoc eleuetur.

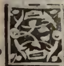
3 ¶ Amplius si aliq duo prius fuerūt non vnita τ postmodū vniant. oꝫ q h⁹ fiat per mutationē vtriusq vel alterius tm̄. Si autē ponat q intellectus aliqs creatus de nouo incipiat dei substātiā videre. oꝫ fm̄ premissa q diuina eēntia copulet ei d nouo vt itelligibil spēs. īpossibile ē aūt q diuina eēntia moueat. (sic supra ōnsū ē). oꝫ igit q tal vnio icipiat eē p mutationē itellect⁹ creati. q qdē mutatio aliter eē nō pōt nisi p h⁹ q itellect⁹ creat⁹ aliquā dispōnē de nouo acqrat. Jdē aūt seqt si dcī q a prin⁹ sue creatiōis tali visiōe aliqs intellectus creatus potiat. nā si talis visio facultatē nāe create excedit. (vt ꝓbatū est). pōt itelligi quis intellectus creatus in spē sue nāe consistere absq hoc q dei substātiā videat. vñ siue a principio siue postmodū deū videre incipiat. oꝫ eius nature aliquid superaddi.

4 ¶ Jtē nihil pōt ad altiorē operationem eleuari nisi per hoc q eius virtus fortificatur. cōtingit aūt dupliciter alicuius virtutē fortificari. Vno mō p simplicē ipius virtutis intēsionē sicut virtus actiua calidi augetur p intēsionē caloris vt possit efficere vehemētiorē actionē in eadē spē: alio mō p noue forme appositionē sicut dyaphani virtus augeš ad hoc vt possit illuminare p hoc q fit lucidū actu p formam lucis recēptam in ipso de nouo. τ hoc quidē virtutis augmētum requirit ad alterius spēi operationē ꝯndam. virtus aūt intellectus creati naturalis nō sufficit ad diuinam substātiam vidēdam. (vt ex pdictis pꝫ). ergo oꝫ q augeaš ei virt⁹ ad hoc q ad talē visionē pueniat. nō sufficit aūt augmētū p intēsionē nālē virtutis: q2 talis visio nō est eiusdē rōnis cū visiōe nāli intellectus creati: qd est distātia visorū pꝫ. oꝫ igit q fiat augmentū virtutis intellectiue p alicuius noue dispōnis adeptionē. ¶ Quia vero in cognitionē intelligibiliū ex sēsibilibus puenim⁹: etiā sensibilis cognitōis noīa ad intelligibilē cognitionē trāsumimus τ pcipue q pertinēt ad visum q inter ceteros sensus nobilior est τ spūalior ac p hoc intellectui affinior τ inde est q ipsa itellectualis cognitio noīatur visio. τ q2 corporalis visio nō cōpletur nisi p lucē: ea a quibus intellectualis visio pficit lucis nomē assumūt. (vñ τ Arist. in 3. de aīa intellectū agētē luci assimilat). ex eo q itellect⁹ agēs facit itelligibilia in actu. sic lux quodāmō facit visibilia in actu. illa igit dispositio qua intellectus creatus ad intellectualē diuine substātie visionē extollit cōgrue lux glorie dr nō pp hoc q faciat intelligibile in actu sicut lux intellectus agētis. sꝫ p hoc q facit intellectū patientē actu

tertu. cō.18.

intelligere. ¶ Hoc aūt est lumē de quo in
Auc. s. scriptu. ps. dr. (In lumine tuo videbimus lumē). scilicet diuine sub̄e. ¶ Et Apoc. 21. dr. (Ciuitas) .s. beatorꝝ. (non eget sole neqꝫ luna: nā claritas dei illumiabit illā). ꝛ Isa. 60. dr. (Nō erit tibi amplius sol ad lucēdū p diē: neqꝫ splendor lune illuminabit te: sꝫ erit tibi dn̄s in lucē sempiternā: ꝛ deus tuus in gloriā tuā). Inde est ēt qꝫ deo est idē eē qꝺ intelligere ꝛ est oibus cā intelligendi qꝺ dr̄ eē lux Jo. 1. (Erat lux vera q̄ illu. oēm ho. venientē in hunc mundū). ꝛ 1. Jo. 1. (Deus lux est). ꝛ in. ps. (Amictus lumine sic vesti mento). ꝛ propter hoc etiam tam deus q̄ angeli in sacra scriptura in figuris igneis describuntur propter ignis claritatem.

¶ Rōnes pbare volentiū qꝫ absqꝫ diuini luminis influentia videri pōt ab intellectu creato diuina eēntia. ꝛ solo earum. 54.



Obiciet autē aliquis ɔtra pdicta.
prima obiectio ¶ Nullū. n. lumē adueniens visui pōt visū eleuare ad vidē dū ea q̄ nāle facultatē visus corpalis excedūt. nō. n. pōt vi sus videre nisi colorata. diuina aūt sub̄a excedit oēm intellectus creati capacitatē ma gis q̄ intellect⁹ excedat capacitatē sensus: nullo igit lumine supueniente itellect⁹ creatus eleuari poterit ad diuinā sub̄aꝫ vidēdā.

2 ¶ Prete. lumē illud qꝺ in itellectu creato recipit creatū aliquid est. ipsū ergo in infinitū adeo distat. non sic igitur per huiusmodi lumen intellectus creatus ad diuine eēntie visionem eleuari potest.

3 ¶ Itē si hoc qdē pōt facere lumē pdictū pp hoc qꝫ est diuine sub̄e silitudo. cū ois intellectualis sub̄a ex hoc ipso qꝫ intellectualis est diuinam similitudinem gerat. ipsa natura cuiuslibet intellectualis substantie ad visionem diuinam sufficiet.

4 ¶ Adhuc si lumē illud creatū est. nihil aūt ꝓhibet qꝺ est creatū alicui rei create cōnaturale eē: poterit aliquis intellect⁹ creatus eē qui suo cōnaturali lumine diuinam substantiaꝫ videbit. (cui⁹ ɔtrariū ōn̄sū est)

5 ¶ Amplius infinitū inquantū hmōi incognitum est. (ostensum autem est in primo deum esse infinitum). non igitur potest diuina substantia p lumen pdictū videri.

6 ¶ Adhuc oꝫ eē ꝓportionē intelligentis ad rē intellectā: nō est aūt aliq̄ ꝓportio itellectus creati in lumine pdicto pfecti ad substantiam diuinam cū adhuc remaneat distantia infinita: nō pōt igit intellectus creatus ad diuinā substantiam videndam p lumen aliquod eleuari. ¶ Ex hmōi aūt rōnibus aliqui moti sunt ad ponendū qꝫ diuina substantia nunquam ab aliquo intellectu creato videtur. ¶ Que quidem positio ꝛ veram creature rōnalis beatitudinē tollit que nō pōt esse nisi in visiōe diuine substantie. (vt ostēsum est). ꝛ auctoritati sacre scripture: cōtradicit. (vt ex superiorib⁹ pꝫ). vn̄ tanq̄ falsa ꝛ heretica abiicienda est. ¶ Rationes aūt pdictas nō difficile est soluere. quō ex pdictis oriē erronea opi. solo pᵉ rationis
¶ Diuina. n. substantia nō sic est extra facultatem intellectus creati quasi aliquid oino extraneum ab ipso sicut est sonus a visu vel substantia imaterialis a sensu. nam ipsa diuina substantia est primū intelligibile ꝛ totius intellectualis cognitiōis principium. sꝫ est extra facultatē intellectus creati. sicut excedens virtutem eius. sicut excellentia sensibilium sunt extra facultatē sensuum. (vnde ꝛ phs in secundo metaph.). dicit qꝫ intellectus noster se habet ad rerum manifestissima sicut oculus noctue ad lucē solis. indiget igitur cōfortari intellect⁹ creatus aliquo diuino lumine ad hoc qꝫ diuinā essentiam videre possit. (per qꝺ prima rō soluit). tertiū. cō. pmi
Huiusmodi autem lumē intellectū creatum ad dei visionem exaltat: non propter eius indistantiam a diuina substā tia. sed propter virtutem quam adeo sortit ad talem effectum: licet sm suum eē adeo in infinitum distet. (vt secunda ratio proponebat). non enim hoc lumen creatum itellectū deo coniungit sm esse. sed sꝫ intelligere solum. ad 2ᵉᵐ rōnem
¶ Quia vero ipsius dei propriū est vt suam substantiaꝫ perfecte cognoscat: lumen predictum dei similitudo est quantum ad hoc qꝫ ad dei substantiam videndā producit: hoc autē modo nulla intellectualis substantia similitudo dei esse potest. cuꝫ enim nullius substantie create simplicitas sit eqlis diuine. ipossibile est qꝫ totā suā perfectionē creata substantia habeat in eodē. hoc. n. est ꝓpꝛ dei. (vt in prio ōn̄sū est). q sm idē est ens intelligens ꝛ beatus: igit oꝫ ad 3ᵉᵐ

aliud eē in sub̄a intellectuali creata lumen quo diuina visiōe beatificat̄ ⁊ aliud quodcūqʒ lumē quo in spē sue nāe cōplet̄ ⁊ proportionaliter suā subam intelligit.(ex quo
ad 4am pʒ solutio tertie rōnis.¶ Quarta vero soluit p hoc q visio diuine sub̄e oēm nāl'ē virtutē excedit.(vt ostēsū est).vnde ⁊ lumen quo intellectus creatus pficit̄ ad diuine sub
ad 5am stantie visiōe oʒ eē supnāle.¶ Neqʒ autē diuine sub̄e visionē ipedire pōt q deus dr̄ eē infinitus.(vt qnta rō ꝯponebat). nō.n. dr̄ infinitus priuatiue sicut quātitas. hmōi enim infinitū rōnabiliter est ignotū . qꝛ est quasi mā carens forma q̄ est principiū cognitōis.finis.n.⁊ terminus est forma: sʒ dr̄ infinit⁹ negatiue quasi forma p se subsistēs nō limitata p māʒ recipiētē.vnde qd̄ sic est
ad 6am infinitū matie cognoscibile ē ſʒ se.¶ Proportio aūt intellectus creati est quidē ad deum intelligēdū nō ſm cōmēsurationē aliquā ꝓportōe existēte.sed scd̄m q ꝓportio signat quācūqʒ habitudinē vnius ad alteꝝ de māe ad formā vel cāe ad effectū.sic eniʒ nihil ꝓhibet eē ꝓportionē creature ad deū ſm habitudinē intelligentis ad intellectuʒ sicut ⁊ secundū habitudinē effectus ad cāʒ. (vnde patet solutio sexte obiectionis).

¶ Q̄ꝫ intellectus creatus non comprehendit diuinam substantiam. 55.



Qua vero cuiuslibet actōis modus seqt̄ efficaciaʒ actiui pncipij.magis.n.calefacit cuius calor virtuosior est. oʒ q ēt modus cognitōis sequat̄ efficaciaʒ pncipij cognoscēdi.lumē aūt pdictū est qd̄dā diuine cognitōis principiū cū p ipsum eleuet̄ intellectus creatus ad diuinā subaʒ vidēdā.oʒ igit̄ q modus diuine visiōis cōmēsuret̄ virtuti pdicti luminis.Lumē aūt pdictū multū deficit in virtute a claritate diuini itellect⁹:cū claritas diuini itellectus sit ifinita.lumē aūt istud finitū qꝛ recipit̄ in sub̄a finita. ipossibile est igit̄ q p hmōi lumē ita pfecte diuina sub̄a videat̄ sicut eā videt itellectus diuinus. Intellect⁹aūt diuin⁹ subam illā videt ita pfecte sicut pfecte visibilis est. veritas.n. diuine sub̄e ⁊ claritas intellectus diuini sunt eq̄lia.imo magis sunt vnū.ipossibile est igit̄ q itellect⁹creat⁹ p lumē pdictū videat diuinā subam ita pfecte sicut pfecte est visibilis.oēm aūt q cōprehēditur ab aliquo cognoscēte cognoscit̄ ab eo ita pfecte sicut cognoscibile est.q.n.nouit q triāgulus hʒ tres angulos eq̄les duob⁹ rectis q̄si opinabile qddā ꝓbabili rōne qꝛ sic a sapiētib⁹dicit̄.nōdū hoc ꝯphēdit:sʒ soluʒ ille q nouit hoc q̄si qddā scibile p mediū q est cā:ipossibile est igit̄ q intellectus creat⁹ diuinam substantiam comprehendat.

2 ¶ Adhuc virt⁹finita nō pōt adeq̄re in sua opatōe obiectū ifinitū sub̄a aūt diuina qddā ifinitū est p cōparationē ad oēm intellectū creatū:cū ois itellect⁹ creat̄ sub certa spē terminet̄.ipossibile est igit̄ q visio alicuius itellect⁹ creati adeq̄t in vidēdo diuinā substātiaʒ.s.ita perfecte ipsā videndo sicut visibilis est. Nullus igitur intellectus creatus ipsam comprehendere poterit.

3 ¶ Amp. oē agēs intātū pfecte agit iquātū pfecte participat formā q̄ est opatōis pncipiū:forma aūt itelligibilis q̄ diuina sub̄a vt est ipsa diuina eēntia:q̄ ⁊ si fiat forma intellectus creati.nō tn̄ intellectus creat⁹ capit ipsam ſm totū posse: nō igit̄ ita pfecte ipsā videt sicut ipsa visibilis est:nō ergo cōprehenditur ab intellectu creato.

4 ¶ Itē nullū cōprehēsū excedit terminos cōprehēdētis:si igit̄ intellectus creatus diuinā subam cōprehēderet. diuina sub̄a non excederet limites itellect⁹creati qd̄ est ipossibile:ipossibile est igit̄ q itellect⁹creat⁹diuinā subam cōprehēdat.¶ Nō aūt sic dr̄ q diuina sub̄a ab intellectu creato videat̄. nō tn̄ cōprehēdit̄ q̄si aliqd eius videat̄ ⁊ aliqd nō videat̄:cū aliq̄ sub̄a sit simplex oino. sed qꝛ nō ita pfecte ab intellectu creato videt̄ sicut visibilis est p quē modū dicit̄ opinās cōclusionē demōstratiuā cognoscere.sʒ nō comprehendere.qꝛ nō perfecte ipsaʒ cognoscit.s.per modum scientie:licet nulla ps ei⁹ sit quam non cognoscat.

¶ Q̄ꝫ nullus intellectus creatus videndo deū videt oīa que in ipso videri pn̄t. 56.



Ex hoc aūt apparet q itellect⁹creatus ⁊ si diuinā subam videat.non tn̄ oīa cognoscit q̄ p diuinam subam cognosci pn̄t.¶ Tunc enim solū necesse est q cognito aliquo priꝰ

cipio oēs eius effectus cognoscant̄ p ipsuz
qn̄ principiū cōprehēdit̄ intellectu. sic.n.pn
cipiū aliqd̄ sm̄ suā totā virtutē cognoscit̄.
qn̄ oēs eius effectus cognoscunt̄ q causant̄
ex ipso. p diuinā aūt eēntiā alia cognoscunt̄
sicut cognoscit̄ effectus ex cā: cū igit̄ intelle
ctus creatus nō possit diuinā subāz cogno
scere sic q̄ ipsam ɔprehēdat. nō est necessa
rium quod videndo ipsam omnia videat
que per ipsam cognosci possunt.
2 ¶ Itē quāto aliquis intellectus est altior
tanto plura cognoscit vel sm̄ rerum mul-
titudinem vel secundum earundem plures
rōnes: intellectus aūt diuinus excedit oēm
intellectū creatū: plura igit̄ cognoscit q̄ɜ in-
tellectus aliq̄s creatus. nō aūt cognoscit ali
quid nisi p h̄ q̄ suā eēntiā videt. (vt in pri-
mo ostensum est). plura igitur sunt cogno-
scibilia per essentiam diuinam q̄ɜ aliq̄s in-
tellectus creatus per ipsā videre possit.
3 ¶ Adhuc quantitas virtutis attēdit̄ sm̄
ea in q̄ pōt: idē igit̄ cognoscere oia in q̄ pōt
aliq̄ virtus ⁊ ipsā virtutē ɔphēdere: diuinā
aūt virtutē cū sit infinita nō pōt aliq̄s crea
tus intellectus ɔphēdere sic nec eēntiā ei⁹.
(vt ꝓbatū est). neq̄ɜ igit̄ intellectus creat⁹
pōt cognoscere oia in q̄ diuina virtus pōt:
oia aūt in q̄ diuina virtus pōt sūt p eēntiā
diuinā cognoscibilia. oia.n. cognoscit deus
⁊ nō nisi p eēntiā suā. nō igitur intellectus
creatus videns diuinam substantiam vi-
det omnia que in dei substantia videri pñt.
4 ¶ Amplius nulla virtus cognoscitiua co
gnoscit rē aliquā nisi secūdū rōnem ꝓprij
obiecti: nō enim visu cognoscimus aliquid
nisi inquantū est coloratū. propriū aūt ob-
iectū intellectus est qd̄ quid est. i. substātia
tex. ɔ. 9. rei. (vt dicit̄ in. 3. de anima). igitur quicq̄d
intellectus de aliq̄ re cognoscet cognoscit
p cognitionē sub̄e illius rei. vñ in qualibet
demōstratōe p quā innotescūt nobis ꝓpa
accidētia pn^m accipimus qd̄ q̄d est. (vt dr̄
in lib. posterioꝝ). si aūt substantiam alicu-
ius rei intellectus cognoscat per accidētia.
textu. (sicut dicitur in primo de anima). q̄ acci
cō. i i. dentia magnā partē cōferūt ad cognoscen
dū quod quid est hoc est per accidens inquā
tum cognitio intellectus oritur a sensu: ⁊ sic
per sensibiliū accidentiū cognitionē. oz ad
substantie intellectū peruenire: propter qd̄
hoc nō h̄z locū in mathematicis. s̄z in natu
ralibus tantum. ¶ Quicquid igitur est in
re quod non potest cognosci per cognitio-
nem substantie eius. oportet esse intellectui
ignotum. quid autem velit aliquis volens
non potest cognosci per cognitionem sub-
stantie ipsius. Nam voluntas non tendit
in sua volita omnino naturaliter. propter
quod voluntas ⁊ natura duo principia acti
ua ponuntur. Non potest igitur aliquis in
tellectus cognoscere quid volens velit nisi
forte per aliquos effectus. sicut cum vide-
mus aliquem voluntarie operantem sci-
mus quid voluerit. Aut per causam: sicut
deus voluntates nostras sicut ⁊ alios suos
effectus cognoscit per h̄ q̄ est nobis causa
volendi. Aut per hoc q̄ aliquis alteri suaz
voluntatem insinuat: vt cum aliquis suum
loquendo affectum exprimit. Cum igitur
multa ex simplici dei voluntate depende-
ant. (vt partim ex superioribus patet). Et
adhuc erit amplius manifestuz. intellectus
creatus: ⁊ si dei substantiam videat. Non
tamen omnia cognoscit que deus per su-
am essentiam videt. ¶ Potest autem ali- obiec.
quis contra predicta obijcere quod dei sub
stantia est aliquid maius q̄ɜ omnia que ip̄e
facere vel intelligere vel velle potest preter
seipsuz. vnde in intellectus creatus dei sub
stantiam videre potest. multo magis pos-
sibile est quod omnia cognoscat que deus
preter seipsum vel intelligit vel vult vel fa-
cere potest. ¶ Sed si diligenter considere Solu.
tur non est eiusdem rationis aliquid cogno
sci in seipso. ⁊ in sua causa. quedam enim in
seipsis de facili cognoscibilia sūt. que tamē
in suis causis non de facili cognoscuntur:
verum est igitur q̄ maius est intelligere di
uinam substantiam q̄ɜ quicquid aliud: pre-
ter ipsam: quod in seipso cognosci potest.
perfectioris autem cognitionis est cogno-
scere diuinam substantiaz ⁊ in ea eius effe
ctus videre: q̄ɜ cognoscere diuinam substā
tiam sine hoc q̄ videatur effectus in ipsa.
Et hoc quidem q̄ diuina substantia videa
tur absq̄ɜ comprehensione ipsius fieri po-
test. Quod autem omnia per ipsum intel-
ligi possint ⁊ cognoscantur: hoc absq̄ɜ com
prehensione non potest accidere. (vt ex pre
dictis apparet).

¶ Q; oīs ītellectus cuiuſcūq; gradus par
ticeps eſſe poteſt diuine viſionis. 57.

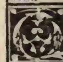


Uam aūt ad viſionē diuine ſubſtantie intellectus creatus quodaʒ ſupnāli lumine ſublimetur. (vt pʒ ex dictis). non eſt aliquis intellectus creatus. ita ſm nām infimus qui nō ad hanc viſionē poſſit eleuari. ¶ Oſtenſū eſt. n. q lumē illud nō pōt eē alicui creature cōnaturale. ſed oēm creaturā excedit ſm virtutē: qđ aūt fit virtute ſupnāli nō impedit propter nature diuerſitatem cū diuina virtus ſit infinita. vnde in ſanatōe infirmi q̄ fit miraculoſe nō differt vtrū aliquis paꝝ vel multū infirmet. diuerſus igit gradus nāe intellectualis nō ipedit quin infimum in tali natura ad illam viſionem perduci poſſit predicto lumine.

2 ¶ Adhuc diſtantia intellectus ſm ordinē nāe ſupremi ad deū eſt infinita. in pfectiōe ⁊ bonitate. eius aūt diſtantia ad intellectū infimū eſt finita. finiti aūt eſt ad finitū non pōt eē infinita diſtantia: igit diſtantia q̄ eſt inter infimū intellectū creatū ⁊ ſupremum eſt qua nihil in cōparatōe ad illā diſtantiā q̄ eſt inter ſupremū intellectū creatū ⁊ deū qđ aūt eſt quaſi nihil nō pōt variationē ſenſibilē facere: ſicut diſtantia q̄ eſt inter cētꝝ terre ⁊ viſum eſt quaſi nihil in cōparatiōe ad diſtantiā q̄ eſt inter viſū noſtrū ⁊ sperā octauā ad quā tota terra cōparata obtinet locū puncti. ⁊ pp hoc nulla ſenſibilis variatio fit p hoc q aſtrologi in ſuis demonſtratiōibus vtunt viſu noſtro quaſi cētro terre. nihil ergo differt quicūq; intellectus ſit qui ad dei viſionē p lumē pdictū eleuet vtrum ſummus vel infimus vel medius.

3 ¶ Itē. (ſupra probatū eſt). q oīs intellectus nālr deſiderat diuine ſubſtantie viſionē. naturale aūt deſideriū nō pōt eē inane. quilibet igit intellectus creatus pōt peruenire ad diuine ſubſtantie viſionē nō impediente inferioritate nature. ¶ Hinc eſt q
Anc. s. Math. 22. dñs hoībus repromittit gloriaʒ
ſcriptu. angeloꝝ. (Erunt inquit de hoībus loquēs ſicut angeli dei in celo). ⁊ Apoc. 10. (eadē menſura hoīs ⁊ angeli eē phibet). pp qđ ⁊ fere in ſcriptura ſacra angeli forma hoīum deſcribunt. vel in toto ſicut patet de angelis qui apparuerunt Abrahe in ſimilitudie virorum. Geñ. 18. vel in parte ſicut pʒ de aīalibus Ezech. 1. de quibus dicit. (q manus hoīs erāt ſub pēnis eoꝝ). Per hꝰ aūt exclusio
excludit error quorūdā qui dicebant q aīa erro.
humana q̄tūcūq; eleuet non pōt ad eq̄litatem ſuperiorum intellectuū peruenire.

¶ Q; vnus alio perfectius deum videre
poteſt. 58.



Uia vero modꝰ operationis cōſequit formā que eſt operatōis principiū. viſionis aūt qua intellectus creatus ſubſtantiā diuinā videt principiū quoddaʒ eſt lumē pdictū. (vt ex dictis pʒ). neceſſe ē q ſm modū huius luminis ſit modus diuine viſionis: poſſibile eſt aūt huius luminis diuerſos eē participatōis gradus ita q vnus eo pfectius illuſtret q̄ʒ alius: poſſibile eſt igit q vnus deū vidētiū ipfectius alio videat: quāuis vterq; videat eius ſubām.

2 ¶ Adhuc in quocūq; genere eſt aliquod ſuū qđ excedit alia: eſt etiā inuenire magis ⁊ minus ſm maiorē ppinquitatē vel diſtātiā ab ipſo. ſicut aliqua ſunt magis ⁊ minꝰ calida pʒ q magis ⁊ minus appropinquāt ad ignē qui eſt ſumme calidus. deus aūt ſuā ſubſtātiā pfectiſſime videt vtpote qui ſolus eā cōprehēdit. (vt ſupra oñſū eſt). igit ⁊ eū vidētiū vnꝰ alio magis vł minꝰ eiꝰ ſubām videt ſm q magis vł minꝰ ei appropinq̄t.

3 ¶ Amplius lumē glorie ex hoc ad diuinā viſionē eleuat q eſt ſimilitudo quedam intellectus diuini. (ſicut iam dictum eſt). cōtingit aūt aliquid magis vł minus aſſimilari deo. poſſibile eſt igit aliquid pfectiꝰ vel minus pfecte diuinā ſubſtantiā videre.

4 ¶ Item cum finis proportionaliter reſpondeat his que ſunt ad finem. oportet q ſicut aliqua diuerſimode preparantur ad finem ita diuerſimode participent finem: viſio autem diuine ſubſtantie eſt vltimus finis cuiuſlibet intellectualis ſubſtantie. (vt ex dictis pʒ). intellectuales aūt ſubſtātie nō oēs eq̄lr pparant ad finē. q̄dā. n. ſūt maioris virtutis ⁊ quedam minoris. virtus autem eſt via ad felicitatē. oʒ igitur q in viſione diuina ſit diuerſitas q quidā pfectius ⁊ q̄dā minꝰ pfecte diuinā ſubām vi

auc.o. scriptu. exclusio erro. deāt. Hic est q ad hāc felicitatis dnaz designādā. dñs dicit Jo.14. (In domo patris m. man. m. sūt). Per hoc āt excludit error quorūdā dicētiū oia pmia ec eq̄lia: sic āt ex modo visiōis apparet diuer sus gradus glorie in beatis: ita ex eo quod videt apparet gloria eadē. nā cuiuslibet felicitas ex hoc est q dei substātiā videt. (vt pbatū est). idē ergo est q oēs beatos facit: nō tñ ab eo oēs equaliter beatitudinez capiunt. Unde pdictis nō obuiat. (qd dñs Math. xx.) oibus laborātibus in vinea licet nō equaliter laborauerint: idē tamen premiuz reddere docet. s. denarium. Quia idē est quod oibus dat in premium ad videndū et ad fruēdū. s. deus. In hoc etiā considerandū est q quodāmodo cōtrarius est ordo corporaliū et spiritualiū motuum: oium. n. corporalium motuum est idē numero primū subiectū. fines vero diuersi spiritualiū vero motuū. s. intellectualiū apprehēsionū et voluntatū sunt qdē diuersa subiecta pma. finis vero nūero idez.

K°. taci obiectionis.

Q2 videntes diuinam substantiam omnia videant. 59.



Uia vero visio diuine substantie est vltimus finis cuiuslibet intellectualis substātie. (vt patz ex dictis). oia aūt res cū peruenerit ad vltimū finē quiescit appetitus eius nālis: oz q nālis appetitus substātie intellectualis diuinā substātiā videtis oino quiescat. Est āt appetit⁹ nālis intellect⁹ vt cognoscat oium rez genera et spēs et virtutes et totū ordinē vniuersi: qd demōstrat hūanū studiū erga singula pdictoz. Quilibet igit diuinā substantiā videntiū cognoscit oia supradicta.

2 Amp. si hoc sēsus et itellectus differūt (vt patz in tertio de aia q sēsus a sēsibilibus excellētibus corrūpit vel debilitat vt postmodū minora sēsibilia pcipere nō possit: intellectus āt qz nō corrūpit nec impedit a suo obiecto sz solū pficit postq̄ intellexerit maius intelligibile nō minus poterit alia intelligibilia intelligere sed magis). summū aūt in genere intelligibiliū ē diuina substātia: intellectus igit q p lumē diuinū eleuat ad vidēdū dei substātiā mlto magis eodē lumine perficitur ad omnia alia intelligenda que sunt in rerum natura.

ter. cō. 7°.

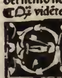
2 Adbuc eē intelligibile nō minoris ambit⁹ ē q̄ eē nāle sz forte maioris: intellect⁹ .n. natus est oia q̄ sūt in rez nā intelligere et quedā intelligit: q̄ nō hñt eē nāle sic negatiōes et pñatiōes: quecūqz igit requirunt ad pfectionē eē nālis requirit et ad pfectionē eē intelligibilis vl et plura: pfectio āt eē intelligibilis ē cū intellect⁹ ad suū finē vltimū puenerit: sic pfectio eē nālis in ipsa rerum constitutione consistit: omnia igitur que deus ad perfectionem vniuersi produxit intellectui se videnti manifestat.

3 Itē q̄uis videtiū de⁹ vn⁹ alio pfecti⁹ eū videat. (vt ōnsū ē). qlibz tñ ita pfecte eū videt q ipleꝰ tota capacitas nālis: quinimo ipa visio oēm capacitatē nālē excedit. (vt ōnsuz ē). oz igit q qlibet vidēs diuinā substātiā in ipa diuina substantia cognoscat oia ad q̄ se extēdit sua capacitas nālis: capacitas āt nālis cuiuslibet intellect⁹ se extēdit ad cognoscēda oia genera et spēs et ordinē rez: hic igit quilibet deū videtiū in diuina substātia cognoscet. Hinc ē q dñs Moysi petēti diuine substātie visionē respōdit Ex. 33. (Ego ōndā tibi oē bonū). et Gre. (Quid ē qd nesciāt qui sciētē oia sciūt). Si āt pmissa diligenti cōsiderent pz q qdāmō vidētes diuinā subām oia vidēt: qdā vero mō nō. Si .n. p oia illa intelligāt q̄ ad vniuersi pfectionē ptinēt. māifestū est ex dictis q vidētes diuinā subam oia vidēt. (vt rōes mō inducte ōndūt). cū .n. intellect⁹ fit qdāmō oia q̄cunqz ad pfectionē nāe ptinēt. oia et ptinēt ad pfectionē eē itelligibil. (pp qd sz Aug. sup Gen. ad lraz q̄cūqz facta sūt p dei verbū vt in pma nā substiterūt: fiebāt et in intelligentia angelica vt ab angelis itelligerent). de pfectiōe āt nālis eē sūt nāe spērū et earū ppetates et virtutes: ad nās. n. spēx intētio nāe fert: indiuidua. n. sūt pp spēm: ptinet igit ad pfectionē intellectual substātie vt oiuz specierū nāe et virtutes et ppria accidētia cognoscat: hoc igit in finali beatitudie cōseqt p diuine eēntie visionē. Per cognitionē āt nāliū spērū: et indiuidua sub specieb⁹ hmōi exītia cognoscunt ab intellectu deū vidēte. (vt ex his q̄ dicta sūt supra de co-

pfera distitio declarans quomō oia videant beati et quo mōnō.

2^m^ me- gnitione dei & angelorū pōt esse māifestū).
brū dicti si vero p oia itelligant oia q̄ de⁹ suā ecntiā
ctionis. vidēdo cognoscit:null⁹ intellect⁹ creat⁹ oia
in dei substātia videt.(vt supius ōnsuz ē).
p^m eoꝝ ¶ Hoc āt cōsiderari q̄tū ad pla. ¶ Pri
q̄ nullus mo qdē quātū ad ea q̄ de facere potest sed
creatus nec facit nec factur⁹ est vnq̄z.oia.n.hmōi co
intellect⁹ gnosci nō possunt nisi ei⁹ virtus cōprehēde
videt. ref:qd nō est possibile alicui intellectui crea
to.(vt supra ostēsuz ē). ¶ Hinc est qd dr̄
Job. Job.xi.(Forsitā vestigia dei cōpre.& usq̄z
ad p.oipo.rep.ex celo est.& qd fa.&.pfun.in
fer.& vnde cog.lon.terra men.ei⁹.& la.ma
ri).nō.n.hec dicunt̄ q̄si dimēcionib⁹ q̄tita
tis de⁹ sit magn⁹ sꝫ q2 ei⁹ virtus nō limita
tur ad oia q̄ magna esse vident̄ quin possit
2^m etiā maiora facere. ¶ Scdō q̄tū ad rōnē
reꝝ factaꝝ:q̄s oēs cognoscere nō pōt itelle
ctus nisi diuinā bonitatē cōprehēdat. Ra
tio.n.cuiuslibet rei facte sumit̄ ex fine queꝫ
faciens intēdit. Finis autē oium adeo fa
ctoꝝ diuina bonitas ē. Rō igit̄ rerū facta
rū est vt diuina bōitas diffundat̄ in rebus.
Sic igit̄ aliqs oēs rōnes reꝝ creatarū co
gnosceret si cognosceret oia bōa q̄ in reb⁹
creatis fm ordinē diuine sapie prouenire
possunt:qd eēt diuinā bonitatē & ēt sapiaꝫ
cōprehēdere qd nullus intellectus creatus
Eccle. pōt. ¶ Hinc est quod dr̄ Eccs.8.(Intel
lexi q̄ oium operū dei nō possit hō inuenire
3^m rōneꝫ).Tertio q̄tū ad ea q̄ ex sola dei vo
luntate depēdent sicut pdestinatio:electio:
& iustificatio:& huiusmodi que ad sanctifi
cationē pertinēt creature. ¶ Hinc est qd
dr̄ pmo.Cor.2.Que hois sūt nēo nouit ni
si spūs hominis qui in ipso est:ita & q̄ sunt
dei nemo nouit nisi spiritus dei.

¶ Q̄d videtes deū oia sil' vidēt i ipo. 60.



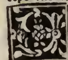
Um autē ostēsuꝫ sit q̄ in
intellectus creatus diuinā sub
stantiā vidēs in ipsa dei sub
stentia omnes species reruꝫ
intelligat quecūq̄z aūt vna spē vident̄ oꝫ si
mul & vna visiōe videri:cū visio pncipio vi
siōis respondeāt:necesse est q̄ intellect⁹ q
diuinam substantiam videt non successi
ue sed simul omnia contempletur.

2 ¶ Itē sūma & pfecta felicitas intellectua
lis nāe in dei visiōe cōsistit.(vt supra ōnsū
est).felicitas āt nō est fꝫ habitū sꝫ actū cū
sit vltima pfectio & vltimus finis:ea igit̄ q̄
videntur per visionem diuine substantie q̄
beati sumus omnia fm actum videntur
non ergo vnum prius & aliud posterius.

3 ¶ Adhuc vnaq̄q3 res cū venerit ad suū
vltimū finē quiescit.cuꝫ ois motus sit ad
acquirendū finē:vltimus autem finis intel
lectus est visio diuine substantie.(vt supra
ostensum est). intellectus igitur diuinam
substātiam videns nō mouetur de vno in
telligibili in aliud:omnia igitur que p hāc
visionem cognoscit:simul actu considerat.

4 ¶ Amplius in diuina substantia intel
lectus omnes reruꝫ species cognoscit.(vt
ex predictis patet). quorundam autem
generum sunt species infinite:sicut nume
rorum & figurarum & proportionum. In
tellectus igitur in diuina substantia videt
infinita:non autem omnia ea videre posset
nisi simul videret:quia infinita non est trā
sire: oportet igitur q̄ omnia que intelle
ctus in diuina substantia videt simul vide
at. ¶ Hinc est q̄ Augu.in.xv.de trini.di
cit.(Non erunt tunc volubiles nostre co- ca^o.16.
gitationes ab alijs in alia euntes & redeun
tes sed omnem scientiam nostram vno si
mul conspectu videbimus).

¶ Q̄d per visionem dei aliquis sit parti
ceps vite eterne. 61.



Ex hoc autem
apparet q̄ per visionem pre
dictam intellectus creatus
vite eterne sit particeps.
¶ In hoc enim eternitas a tēpore differt
q̄ tēpus in quadā successiōe habet eē:eter
nitatis vero eē est totū simul.(vt ostē
suꝫ ē).q̄ in pdicta visiōe nō est aliqua suc
cessio:sed omnia que per illā vident̄ simul
& vno intuitu vident̄:illa ergo visio in qua
dā eternitatis participatiōe pficit̄.est autē
illa visio quedam vita:actio enim intelle
ctus est vita quedā.fit ergo per illam visio
nē intellectus creatus vite eterne pticeps.

2 ¶ Item p obiecta actus specificant̄.obie
ctū aūt predicte visionis est diuina substā
tia fm seipsam nō fm aliquā eius similitudi
nē creatā.(vt supra ōnsuꝫ ē). eē āt diuine
subē in eternitate ē vl' magis ē ipa eterni-

tas:q̄ visio p̄dcā ī p̄ticipatōe eternitatis ē.

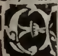
3 ¶ Adhuc si aliq̄ actio sit in tp̄e hoc erit vel p̄p p̄ncipiū actōis qd̄ ē in tp̄e sic̄ actiones rex nālīū sūt tp̄ales: vel p̄pter op̄atōis terminū sic̄ sb̄ax sp̄ūaliū q̄ sūt supra tp̄s q̄s exercēt in res tp̄i subditas: visio āt p̄dicta nō ē in tp̄e ex p̄te ei⁹ qd̄ vr̄ cū h̄ sit sb̄a eterna. Neqz etiam ex parte eius quo videtur qd̄ etiam est substantia eterna. Neqz etiaz ex parte videntis quod est intellectus cui⁹ esse nō sb̄iacet tempori cū sit icorruptibil̄. (vt sup̄ p̄batū ē). ē igr̄ visio illa s̄z eternitatis p̄ticipatiōez vtpote oīno trāscēdēs tp̄s.

4 ¶ Amp̄. aīa intellectiua ē creata in cōfinio eternitatis ꝛ tp̄is. (vt in li. de cāis dr̄).

ppõe 2ª. ¶ Et ex p̄missis pōt eē māifestū: q2 ē vltia in ordie itellectuū: ꝛ tn̄ ei⁹ sb̄a ē eleuata sup̄ māz corp̄alē nō dp̄ēdēs ab ip̄a: s̄z actio ei⁹ s̄m quā cōiūgit̄ iferiorib⁹ q̄ sūt ī tp̄e ē tp̄al̄ q̄ actio ei⁹ s̄z quā ꝯiūgit̄ supiorib⁹ q̄ sūt sup̄ tp̄s eternitatē p̄ticipat. Tal̄ āt ē marie visio q̄ sb̄az diuinaz videt: ergo per hmōi visionē in participatiōe eternitatis fit: ꝛ eadē rōe quicūqz alius intellectus creatus deū videt.

Auc.o. scriptu. ¶ Hic ē ꝙ dn̄s dicit Joan. 17. (h̄ ē vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū)

¶ Q̄ꝫ vidētes deū ī p̄petuū eū videbūt. 62.



x hoc aūt appet ꝙ illi q̄ vltimaz felicitatē cōsequūt̄ ex visiōe diuina nūq̄ꝫ ab illa decidēt. ¶ Q̄ ē .n. ꝙ q̄nqz ē ꝛ q̄nqz nō ē tp̄e

textu: cõ.i17. mēsuratur. (vt pꝫ in. 4. phicox). visio aūt p̄dicta q̄ intellectuales creaturas facit beatas nō ē in tp̄e: s̄z ī eternitate. īpossibile ē ḡ ꝙ ex q̄ illi⁹ p̄ticeps aliquis sit: ip̄az amittat.

2 ¶ Adhuc creatura intellectual̄ nō p̄uēit ad vltimū finē nisi qn̄ ei⁹ desideriū nāle q̄etat̄. Sic̄ āt nālr̄ desiderat felicitatē: ita nālr̄ d̄siderat felicitatis p̄petuitatē. Cū .n. in sua sb̄a sit p̄petua illō qd̄ p̄p se desiderat ꝛ nō propter aliud: desiderat vt semper habendum. Non igitur esset felicitas vltimus finis nisi perpetuo permaneret.

3 ¶ Amp̄. oē illō qd̄ cuz amore possidet̄ si sciat̄ q̄ q̄nqz amittat̄ tristiciā infert. Visio aūt p̄dicta q̄ beatos facit cū sit marie delectabilis ꝛ marie desiderata a possidētibus eā marime amat̄. ergo īpossibile eēt eos n̄ tristari si scirent se q̄nqz eā amissuros. Si aūt nō eēt perpetua h̄ scirēt. (iā vero ōn̄sū ē). ꝙ vidēdo diuinā substātiā ēt alia cognoscunt q̄ nālr̄ sūt vn̄ multomagis cognoscūt q̄lis illa visio sit vtrū perpetua vel q̄nqz desitura: non ergo talis visio adesset eis sine tristicia: ꝛ ita nō esset vera felicitas q̄ ab oī malo imunē reddē dꝫ. (vt supra ōn̄sū est).

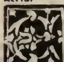
4 ¶ Itez qd̄ mouet̄ nālr̄ ad aliquid sic̄ ad finē sui mot⁹ nō remouet̄ ab eo nisi per violentiā sicut graue cuz ꝓiicit̄ sursuz. Cōstat aūt ex p̄dictis ꝙ oīs substātia intellectual̄ nāli desiderio tēdit ad illā visionē. non igit̄ ab illa deficiet nisi per violētiā. nihil aūt tollitur per violētiā alicui⁹ nisi virtus auferētis sit maior virtute cāntis. visiōis aūt diuine causa ē deus. (vt supra probatū est). ergo cum nulla virtus diuinaz virtutē excedat: īpossibile est ꝙ illa visio per violētiam tollatur. in perpetuum ergo durabit..

5. ¶ Adhuc si aliquis videre desinat qd̄ p̄ videbat: aut hoc erit q2 deficiet ei facultas vidēdi: sicut cū aliquis morit̄ vel cecat̄ vel alīq̄liter aliter impedit̄. Aut erit q2 nō vult ampli⁹ videre sic̄ cū aliquis auertit visū a re quā p⁹ videbat. Vel q2 obiectū subtrahit̄. ꝛ hoc ē cōiter verū: siue de visiōe sēsus siue de intellectuali visiōe loq̄mur. Substātie aūt intellectuali vidēti deū nō pōt deeē facultas vidēdi deū. Neqz per hoc ꝙ esse desinat cū sit perpetua. (vt supra ōn̄suz ē). Neqz per d̄fectū lumis quo deū videt: cū lumē illud icorruptibilr̄ recipiat̄ s̄m cōditionē ꝛ recipiētis ꝛ dātis. Neqz pōt ei deesse volūtas tali visiōe fruēdi ex quo percipit in illa visiōe eē suā vltimā felicitatē. sic̄ non pōt velle nō esse felix. Neqz ēt videre desinet per subtractionē obiecti: quia obiectuz illud quod est deus semper eodē mō se habꝫ: nec elōgat̄ a nobis nisi inq̄ꝫtū nos elōgamur ab ipso. Impossibile est igitur ꝙ visio illa dei q̄ beatos facit vnq̄ꝫ deficiat.

6 ¶ Preterea īpossibile ē ꝙ aliquis a bono quo fruit̄ velit discedere nisi p̄pter aliqd̄ malū qd̄ in fruitiōe illius boni estimat saltē propter hoc qd̄ estimat̄ impedimētū maioris bōi. sicut eni nihil desiderat appetitus nisi sub ratiōe boni: ita nihil fugit nisi sub ratione mali: sed in fruitiōe illius visionis nō pōt esse aliquid malū cū sit optimū ad qd̄ creatura itellectual̄ p̄uēire pt: n̄z ēt

rex seculorum est:ita ꝛ beati ei cõiuncti re
ges dicunẽ.Apoc.xx.(Regnabũt cũ chri-
sto).Cõsequiẽ etiã ciuilẽ vitã aliud appeti
bile qđ est fame celebritas.per cuius inor
dinatũ appetitum homines inanis glorie
cupidi dicunẽ.Beati autẽ ꝑ illã visionem
reddunẽ celebres nõ ẽm hominũ qui deci-
pi ꝛ decipere possunt opinionẽ:sed ẽꝫ veris-
simã cognitionẽ ꝛ dei ꝛ oium beatorum: ꝛ
ideo illa beatitudo i scriptura sacra frequẽ
tissime gloria nominaẽ sicut i ps.diciẽ.(Ex
ultabut sancti in gloria).Est etiã ꝛ aliud in
ciuili vita appetibile scilicet diuitie ꝑ cuius
inordinatũ appetitũ ꝛ amorẽ hoies illibe-
rales ꝛ iniusti fiũt:in illa ãt beatitudine est
bonorũ oiuꝫ sufficiẽtia iquãtũ beati ꝑfruan
tur illo qđ cõprehẽdit bonoꝝ oiuꝫ ꝑfectio
nẽ. Propter qđ dẽ Sap.7.(Venerũt
mi.o.bo.pri cũ illa.(ꝛ in ps.dẽ.(Glia ꝛ
diui.i do.ei⁹).Est ẽt tertiũ hois desideriũ
qđ est sibi ꝛ alijs aialib⁹ cõe vt delectatiõi
bus ꝑfruaẽ:qđ hoies maxie cõsequunẽ ẽm
vitã voluptuosaꝫ:ꝛ ꝑ ei⁹ imoderãtiã itẽpe
rati ꝛ icõtinẽtes fiũt. In illa ẜo felicita
te est delectatio ꝑfectissima:tãto qdẽ ꝑfecti
or ea que secũdũ sensus est qua ꝛ bruta aia
lia ꝑfruunẽ:quãto intellectus est altior sen-
su:tanto ẽt illud bonũ i quo delectabimur
maius est oi sensibili bono ꝛ magis itimũ
ꝛ magis cõtinue delectãs:q̃to ẽt illa dele
ctatio est magis pura ab oi ꝑmixtiõe ꝯtri
stãtis aut solicitudis alicuius molestantis
de q̃ dẽ in.ps.(Inebriabũẽ ab vber.do.t.ꝛ
tor.vo.t.po.eos). Est ẽt nãle desideriũ
oibus reb⁹ cõe ꝑ qđ cõseruationẽ sui desi-
derãt ẽꝫ ꝙ possibile est:ꝑ cui⁹ imoderantiã
hoies timidi reddũẽ ꝛ nimis a laboribus si
bi parcẽtes:qđ qdẽ desideriũ tũc oino cõ-
plebiẽ qñ beati ꝑfectã sẽpiternitatẽ cõseqn
tur ab oi nocumẽto securi.(ẽm illud Isa.
xlviij).ꝛ Apoc.xxi.(Nõ esuriẽt neqꝫ siti.
am.ne.ca.su.il.sol ne.vl.estus. Sic igiẽ
ꝑꝫ ꝑ diuinã visionẽ ꝯsequũẽ substãtie itelle
ctuales verã felicitatẽ i q̃ oino ꝺsideriũ qe
taẽ:ꝛ i quo est plẽa sufficiẽtia oiuꝫ bonorũ
q̃ ẽꝫ Arist.ad felicitatẽ requiẽ. Vñ ꝛ Boe.
diċ ꝙ beatitudo est stat⁹ oiuꝫ bonoꝝ cõgre
gatiõe ꝑfectus. Dui⁹ ãt ꝑfecte ꝛ vltime
felicitatis in hac vita nihil ẽ adeo simile sicẽ
vita cõtẽplãtiũ veritatẽ ẽꝫ ꝙ est possibile i

hac vita:ꝛ iõ phi q de illa felicitate vltima
plenã noticiã:hẽre nõ potuerũt.in cõtẽpla-
tiõe q̃ est possibilis i hac vita vltimã felici
tatẽ hois posuerũt. Propter hoc etiã i-
ter alias vitas in scriptura diuina magis
cõtẽplatiua comẽdaẽ.dicente dño Luce.x.
(Maria optimã ꝑtẽ elegit).s.ꝯtẽplationẽ
veritatis.(que nõ auferetur ab ea).icipit
enim contemplatio veritatis in hac vita ſꝫ
in futura cõsumaẽ.actiua vero ꝛ ciuilis vi-
ta huius vite terminos non transcendunt.
Dꝫ deus sua prouidentia gubernat vni-
uersa. 64.



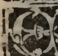
Ex his aũt q̃ ꝑmis-
sa sũt suf
ficiẽter hẽ ꝙ de⁹ rex oiuꝫ est
finis. Et q̃ haberi põt vl-
terius ꝙ ipẽ sua ꝓuidẽtia gu
bernat ꝛ regit vniuersa. Quãdocũqꝫ.n.
aliq̃ ordinanẽ ad aliquẽ finẽ oia dispositiõi
illi⁹ subiacẽt ad quẽ pricipaliter ꝑtinet ille
finis sicut i exercitu apparet:oẽs.n ꝑtes ex
ercitus ꝛ eoꝝ opa ordinanẽ ad bonũ ducis
qđ est victoria sicẽ in vltimũ finẽ:ꝛ ꝑꝑ hoc
ad ducẽ ꝑtinet totũ exercitum gubernare.
Silr ars q̃ est de fine iperat ꝛ dat leges ar
ti q̃ est de his q̃ sũt ad finẽ:vt ciuilis milita
ri:militaris eq̃stri ꝛ ars gubernatoria na-
ui factiue.Cũ igiẽ oia ordinenẽ ad bonitatẽ
diuinã sicut in finẽ.(vt ostensum est).opor
tet ꝙ deus ad quẽ pricipaliter illa bonitas
ꝑtinet sicut substãtialiter habita ꝛ itellecta
ꝛ amata:sicut gubernator oium rerum.
2 Adhuc qcunqꝫ facit aliquid ꝑꝑ finẽ vti
tur illo ad finẽ.(oñsum est ãt supra).ꝙ oia
q̃ hñt eẽ quocũqꝫ mõ sũt effectus dei:ꝛ ꝙ
de⁹ oia facit ꝑꝑ finẽ q est ipse.ipẽ igiẽ vtiẽ
oib⁹ dirigẽdo ea i finẽ:hoc ãt ẽ gubernare.
est igiẽ de⁹ ꝑ suã ꝓuidẽtiã oiuꝫ gubernator.
3 Amp.(oñsum est). ꝙ deus est primũ
mouẽs nõ motũ:primũ ãt mouẽs nõ mi-
nus mouet q̃ꝫ ẽa mouẽtia sed magis q2 si
ne eo nõ mouẽt alia.oia ãt q̃ mouẽ ꝑ ꝑ fi-
nẽ.(vt supra oñsũ ẽ).mouet igiẽ de⁹ oia ad
fines suos ꝛ ꝑ itellectũ.(oñsũ ẽ.n.supra).
ꝙ nõ agit ꝑ necessitatẽ nãe ſꝫ ꝑ itellectũ ꝛ
volũtatẽ.nihil ãt ẽ regere ꝛ gubernare ꝑ ꝓ
uidẽtiã q̃ꝫ mouere ꝑ itellectũ aliq̃ ad finẽ:
De⁹ igiẽ ꝑ suã ꝓuidẽtiã gubernat ꝛ regit
omnia que mouẽtur in finẽ siue n.oueanẽ

corporaliter siue spiritualiter: sicut deside
rans dicitur moueri a desiderato.
4 ¶ Itē. (ꝓbatū est) ꝙ corpa nālia mo
uent̄ ꝛ opant̄ ꝑꝑ finē lʒ finē nō cognoscant
ex hoc ꝙ sꝑ vł freq̄nti⁹ accidit i eis qd̄ me
lius ē ꝛ nō aliī fierēt ꝑ artē. Impossibile ē
āt ꝙ aliq̄ nō cognoscētia finē opent̄ ꝑꝑ fi
nē ꝛ ordinate ꝑueniāt in ipm nisi sint mo
ta ab aliq̄ hn̄te cognitiōem finis sicͭ sagitta
dirigit̄ ad signū a sagittāte. oʒ ergo ꝙ tota
opatio nāe ab aliq̄ cognitiōe ordinet̄. ꝛ hoc
qdē mediate vel imediate oʒ reducere in
deū: oʒ.n. ꝙ ois iferior ars ꝛ cognitio a su
periori principia accipiat sicut in scientiis
opatiuis ꝛ speculatiuis apparet. De⁹ igit̄
sua prouidentia mundum gubernat.
5 ¶ Adhuc ea q̄ sūt ſm suā nām distincta
in vnū ordinē nō cōueniūt nisi ab vno ordi
nāte colligant̄ in vnū. In vniuersitate aūt
rex sunt res distīcte ꝛ ꝯrias nāᷓs hn̄tes
q̄ tn̄ oēs in vnū ordinē cōueniūt cū quedā
opatiōes quorūdā excipiūt q̄dā āt a q̄busdā
dā iuuant̄ vel etiā opantur: oʒ igitur ꝙ sit
vniuersorū vnus ordinator ꝛ gubernator.
6 ¶ Amp̄. eox q̄ circa celestiū corpox mo
tus apparēt rō assignari nō pōt ex necitate
nāe cū q̄dā eox hn̄ant plures q̄busdā ꝛ oi
no difformes: oʒ igit̄ ꝙ illox motuū ordia
tio sit ab aliqua ꝓuidentia: ꝛ ꝑ consequens
omnium inferiorum motuum. et operatio
num que per illos motus disponuntur.
7 ¶ Itē quāto aliqd ꝓpinquius est cause:
tāto plus participat de effectu ipsius: vnde
si aliqd tāto participat̄ ꝑfectius ab aliqb⁹
quāto alicui rei magis appropiquat: signū
est ꝙ illa res sit causa illius quod diuersi
mode participat̄. Sicut si aliq̄ sint magis
calida ſʒ ꝙ magis appropinq̄t igni signū ē
ꝙ ignis sit cā caloris. Inueniunt̄ āt aliq̄ tan
to perfectius ordinata esse quanto sūt deo
magis ꝓpinqua. nā in corporibus inferio
ribus que sunt maxime a deo distantia na
ture similitudine inuenitur esse defectus
aliquādo ab eo quod est secundum cursuʒ
nature sicut patet in monstruosis ꝛ alijs
casualibus quod nunq̄ accidit in corpori
bus celestib⁹ q̄ tamē sūt aliq̄ mō mutabi
lia: qd̄ nō accidit i substātijs itellectualib⁹
sepatis. Manifestū est āt ꝙ de⁹ est cā toti⁹
ordinis rex: est igit̄ ipē ꝑ suā ꝓuidētiā gu
bernator totius vniuersitatis rerum.
8 ¶ Adhuc. (sicͭ supra ꝓbatū est). de⁹ res
oēs in eē ꝓduxit nō ex necitate nāe sʒ ꝑ in
tellectū ꝛ volūtatē. itellect⁹ āt ꝛ volūtatis
ipius nō pōt eē ali⁹ finis vltimus nisi bōi
tas eius vt. s. eā reb⁹ cōicaret. (sicͭ ex ꝑmis
sis appʒ). res āt ꝑticipāt diuinā bōitatē ꝑ
modū silitudis iq̄tū ipē sūt bōe. id āt qd̄
est maxie bonū i reb⁹ creatis est bonū qd̄
est vniuersi ordinis maxie ꝑfectū vt philo
sophus dicit. ¶ Cui ēt cōsonat diuina scri
ptura Geñ. i. cū dr̄. (Vidit de⁹. c. q̄ fe. ꝛ Geñ. i
e. val. bōa). cū de singul̄ opib⁹ dixisset sim
plr qd̄ erāt bona. Bonū igit̄ ordinis rerū
creatax a deo ē id qd̄ est precipue volitū ꝛ
creatū a deo: nihil aūt aliud ē gubernare
aliquā rē q̄ʒ ei ordinē iponere: ipse igit̄ de
us oia suo intellectu ꝛ volūtate gubernat.
9 ¶ Amp̄. vnūquodq̄ʒ intendens aliquē fi
nē magis curat de eo qd̄ est ꝓpinqus fini
vltio: q̄r hoc est ēt finis aliox. vltimus āt fi
nis diuine volūtatis est bonitas ipsius cui
ꝓpiquissimū in reb⁹ creatis ē bonū ordis
toti⁹ vniuersi. cū ordinet̄ ad ipʒ sicut ad fi
nē oē ꝑticulare bonū huius vel illius rei si
cut minus ꝑfectū ordiat̄ ad id qd̄ est ꝑfecti
us. vn̄ ꝛ q̄libet ꝑs inuenit̄ eē ꝑꝑ suū totū:
id igit̄ qd̄ maxime curat de⁹ in rebus crea
tis ē ordo vniuersi. est igit̄ gubernator ipi⁹
10 ¶ Itē quelibet res creata cōsequit̄ suā
vltimā ꝑfectionē per operationē ꝓpriam:
nā oʒ qd̄ vltimus finis ꝛ ꝑfectio rei sit vel
ipsa operatio: vel opationis terminus aut
effectus: forma vero ſm quā res est: est ꝑfe
ctio ꝑria. (vt pʒ i. 2. ď aia). ordo āt rex crea ter. 9. s.
tax ſm distinctionē nārū ꝛ graduū ipax
ꝓcedit ex diuina sapia. (sicͭ in so ostēsum
est). ergo ꝛ ordo operatiōis ꝑ quam res
create magis appropinquāt ad vltimū fi
nē. Ordinare āt actiōes aliq̄rū rex ad finē
est gubernare ipsas. Deus igit̄ ꝑ sue sapiē
tie ꝓuidentiā rebus gubernationem ꝛ re
gimē ꝑstat. ¶ Hic est qd̄ sacra scriptura
deū dn̄m ꝛ regē ꝓfitet̄ ſm illud ꝑs. (Dn̄s
ipse est deus). Et idē. (Rex ois tre. de⁹).
Regis. n. est ꝛ dn̄i suo iꝑio regere ꝛ guber
nare subiectos: vn̄ ꝛ rerū cursuʒ sacra scri
ptura diuino precepto a scribit Iob. viiij.
(Qui precipit soli ꝛ nō oritur ꝛ stel. clau.
quā sub signa). ꝛ ꝑs. Preceptū po. nō ꝑ

Erclo. erro.

te ⸿ Per hoc autez excluditur error anti
quorum nãliũ qui dicebãt oia ex necessita-
te materie ꝓuenire et quo sequebaꝛ oia a
casu accidere ⁊ nõ ex aliq̃ ꝓuidẽtie ordine.

¶ Q2 deus conseruat res in esse. 65.



Ex hoc aũtq̧ deus res
sua prouidẽtia
regit: sequiꝛ q̧ in eẽ cõseruet
⸿ Ad gubernationez.n. ali-
quorũ ptinet oẽ illud p quod
suũ finẽ cõsequũꝛ.sz h.n.aliqua regi vel gu
bernari dicunꝛ q̧ ordinanꝛ in finẽ:in finem
aũt vltimũ quẽ deus itẽdit.s.bonitatẽ diui
nã ordinanꝛ res nõ solũ p hoc q̧ opanꝛ:sz p
hoc q̧ sũt:q2 inq̃tũ sũt diuie bonitatis sili
tudinẽ gerunt quod est finis rerum(vt su-
pra ostensuz est). Ad diuinã igiꝛ prouiden
tiam pertinet q̧ res gubernentur in esse.

2 ¶ Itẽ oz q̧ idẽ sit cã rei ⁊ gubernationis
ipsi⁹ nã cõseruatio rei nõ ẽ nisi cõtinuatio
esse ipsius.(ostũ ẽ aũt sup̈).q̧ de⁹ p suũ itel
lectuz ⁊ volũtatem est causa essendi oibus
rebus. igitur per suuz intellectũ ⁊ volunta-
tem conseruat res omnes in esse.

3 ¶ Itẽ nullũ pticulare agẽs vniuocũ põt
simplr eẽ cã spẽi.sicut hic hõ nõ põt eẽ cã
spẽi hũane.eẽt.n.cã hois: ⁊ p ↄñs sui ipsi⁹
qd est ipossibile:est aũt cã h hõ h⁹ hois p se
loquẽdo:hic aũt hõ ẽ per hoc q̧ nã huma-
na est in hac mã q̃ est indiuiduatiõis pnci-
piũ:hic igiꝛ hõ nõ est cã hois nisi inq̃tũ est
cã q̧ forma hũana fiat in hac mã: h aũt est
esse pncipiũ generatiõis h⁹ hois.pz ergo q̧
nec hic hõ nec aliqd aliud agẽs vniuocũ in
nã est cã nisi generationis vel h⁹ vel illius
rei.Oz aũt ipsius spẽi humane eẽ aliquã p
se cãm agẽtẽ:qd ipsius ↄpõ oñdit ⁊ ordina-
tio pnũ q̃ eodez mõ se hz in oibus nisi per
accñs ipediaꝛ:⁊ eadẽ rõ ẽ de oib⁹ alijs spẽ-
bus rez nãliũ. Hec aũt cã est deus vl me
diate vl imediate.(oñsũ ẽ.n.).q̧ ipe ẽ oiuz
rerũ cã pria.oz ergo q̧ ipe se hoc mõ hẽat
ad cõseruationẽ spẽruz sicut se hz hoc gene
rãs in nã ad generationẽ cuius ẽ p se cã:ge-
neratio aũt cessat cessãte opatiõe generan
tis ergo ⁊ omnes rerum species cessarent
cessante operatione diuina igitur ipse per
suam operationem conseruat res inesse.

4 Adhuc lz alicui exñti accidat motus tñ
motus est pter eẽ rei. nullũ aũt corporeuz
est cã alicuius rei nisi iq̃tũ moueꝛ:q2 nul-
lũ corp⁹ agit nisi p motũ. (vt Ari. ꝓbat).
nullũ igiꝛ corp⁹ ẽ cã eẽ alicui⁹ rei q̃tũ ẽ eẽ
sz ẽ cã ei⁹ qd ẽ moueri ad eẽ qd ẽ fieri rei.
eẽ aũt cuiuslibet rei ẽ eẽ pticipatũ cũ ñ sit
res aliq̃ pter deũ suũ eẽ.(vt sup̃ ꝓbatũ ẽ).
⁊ sic oz q̧ ipse deus q ẽ suũ eẽ sit prio ⁊ p se
cã ois eẽ. Sic igiꝛ se hz ad eẽ reruz opatio
diuia:sicut motio corporis mouẽtis ad fie
ri ⁊ moueri rerũ factarũ vel motarũ:ipos-
sibile aũt ẽ q̧ fieri vl moueri alicui⁹ rei ma
neat cessante motione mouentis. Impossi
bile est igitur q̧ esse alica rei maneat nisi p
operationem diuinam.

5 ¶ Amp. sicut op⁹ artis p̄suppõit op⁹ nãe
ita op⁹ nature p̄suppõit op⁹ dei creãtis.nã
mã artificialiũ ẽ a nã:nãliũ vero p creatio
nẽ a deo:artificialia aũt cõseruanꝛ ineẽ vir
tute nãliũ:sic dom⁹ p soliditatẽ lapidũ:oia
igiꝛ nãlia nõ cõseruãꝛ ineẽ nisi virtute dei.
⸿ Itẽ ipressio agẽtis nõ remãet in effectu
cessãte actiõe agẽtis nisi vertaꝛ in nãz effe
ctus:forme.n.gñatoꝝ ⁊ ꝓprietates ipoꝝ re
manẽt i eis p⁹ gñationẽ:q2 efficiunꝛ eis nã-
les ⁊ silr habit⁹ sũt difficile mobiles:q2 ver
tunꝛ in nãz:dispõnes ãt ⁊ passiões siue cor
porales siue aiales manẽt aliquantuluz p⁹
actionẽ agẽtis: sz nõ sp q2 insunt vt in via
ad nãm:qd autẽ pertinet ad nãm supioris
generis nullo mõ p⁹ actionẽ agẽtis manet
sicut lumẽ nõ manet in dyaphono recedẽ-
te illuminãte: eẽ aũt nõ ẽ nã vel eẽntia ali-
cuius rei create: sz soli⁹ dei vt in prio oñsũ
est:nulla igiꝛ res remãere põt ineẽ cessãte
opatiõe diuina. ⸿ Adhuc circa rerũ origi
nẽ duplex ẽ positio. vna fidei q̧ res d nouo
fuerũt a deo ꝓducte in eẽ:⁊ positio quorũ-
dã phorũ q̧ res ab eterno adeo fluxerũt:
sm aũt vtrãq3 positionẽ opz dicere q̧ res
conseruentur adeo ineẽ:nã si res a deo ꝓ
ducte sunt in esse postquaz non fuerant opz
q̧ esse rerũ diuinã voluntatem cõsequatur
⁊ similr nõ esse quia permisit res non esse
quando voluit ⁊ fecit res esse cum voluit:
tãdiu igitur sunt quãdiu deus eas eẽ vult:
sua igitur voluntas cõseruatrix est rerum:si
aũt res ab eterno adeo fluxerunt nõ est da
re tempus aut instãs in quo primo a deo
effluxerũt:aut igiꝛ nũq̃ a deo ꝓducte sunt
aut sẽp adeo eorũ eẽ ꝓcedit quãdiu sunt:

fua igitur operatione res in esse conseruat. ¶ Hic est quod dicitur Heb. i. (Portās oia verbo virtutis sue): & Augu. dicit. 4. su per Ge. ad litteram. (Creatoris potentia & omnipotentis atqꝫ omnitenentis virtus causa est subsistendi omnis creature: que virtus si ab eis que creata sunt regendis aliquando cessaret: & similiter cessaret eorum species: omnisqꝫ natura cōcideret. neqꝫ eni sicut structuram ediuꝫ cū fabricauerit qs abscedit atqꝫ illo cessāte atqꝫ abscedente stat opus: ita mundus vel in ictu oculi stare poterit si ei regimē deus subtraxerit). ¶ Per h autē excluditur quorūdā loquentiū in lege maurorꝫ positio: qui ad hoc ꝙ sustinere possent mundū dei cōseruatione indigere: posuerūt omnes formas esse accidentia. Et ꝙ nullū accidens durat per duo instantia: vt sic semper rerum formatio esset in fieri: quasi res non indigeret causa agente nisi dū est in fieri. ¶ Unde & aliqui eorum dicūtur ponere: ꝙ corpora indiuisibilia ex qbus omnes substātias dicunt esse cōpositas. (que sola s͡ʒ eos firmitatem habent): possunt ad horam aliquāꝫ remanere: si deus suam gubernationē rebus subtraxerit. ¶ Quorū etiaꝫ quidā dicūt ꝙ res eē nō desineret nisi deus in ipsa acciis decisiōis cāret: q̄ oia pꝫ eē absurda.

auc. e. scriptu.

exclusio erro.

¶ Q nihil dat esse nisi inquantum agit in virtute diuina. 66.

Ex hoc aūt manifestum est ꝙ omnia inferiora agentia non dant esse nisi inquantū agunt in virtute diuina. ¶ Nihil. n. dat esse nisi inquantū est ens actu: deus autem conseruat res in esse per suā prouidentiāꝫ. (vt ostensum est). ex virtute igitur diuina est ꝙ aliquid det esse. 2 ¶ Amp. quando aliqua agentia diuersa sub vno agente ordinantur: necesse est ꝙ effectus qui ab eis cōiter fit sit eorum s͡m ꝙ vniuntur in participando motum & virtutem illius agentis. Non eni plura faciunt vnum nisi inqnantū vnum sunt. sicut patet ꝙ omnes qui in exercitu sunt operātur ad victoriam causandā quam causant s͡m ꝙ sunt sub ordinatione ducis: cuius proprius effectus victoria est. (ostensum est autēꝫ in primo), ꝙ primū agēs est deus: cuꝫ igitur esse sit cōis effectus omnium agentiuꝫ: naꝫ omne agens facit esse actu: oꝫ ꝙ hunc effectum producant inquantum ordinant sub primo agente & agunt in virtute ipsius.

3 ¶ Item in omnibus causis agētibus ordinatis quod est vltimuꝫ in generatione & primum in intentione est proprius effectus primi agentis: sicut forma domus que est proprius effectus edificatoris posterius puenit q̄ preparatio cementi & lapiduꝫ & lignorum que fiūt per artifices inferiores q subsunt edificatori. in omni auteꝫ actiōe eē in actu est principaliter intentum & vltimū in generatione. nā eo habito quiescit agentis actio & motus patientis. Est igitur eē proprius effectus pmi agētis. s. dei: & oia q̄ dāt eē hoc hūt inqꝫtuꝫ agūt in virtute dei.

4 ¶ Amp. vltimuꝫ in bonitate & perfectione inter ea in que potest agens secundum est illud in quod potest ex virtute agētis primi: nam complementum virtutis agentis secūdi est ex virtute agētis primi. quod aūt est in omnibus agentibus perfectissimum est esse: quelibet. n. natura vel forma perficitur per hoc ꝙ eē actu & comparatur ad eē in actu sicut potentia ad actum ipsum: igitur esse est quod agentia secunda agunt in virtute primi agentis.

5 ¶ Item secundum ordinem causarū est ordo effectuum: primum autem in omnibus effectibus est esse. Nā omnia alia sūt determinationes ipsius: igitur esse est proprius effectus primi agentis & omnia alia agunt ipsum inquantum agunt in virtute primi agentis. secunda autem agentia que sunt quasi particulantes & determinantes actionē primi agentis agūt sicut, pprios effectus alias perfectiōes q̄ determināt eē.

6 ¶ Preterea quod est p essentiam tale ē propria causa eius quod per participationem tale: sicut ignis est causa omniuꝫ ignitorum: deus autem solus est ens per essentiam suam: omnia autē alia sunt entia per participationem. nā in solo deo esse est sua essentia: esse igitur cuiuslibet existentie est proprius effectus eius. ita ꝙ omne qđ producit aliquid in esse h facit inquantuꝫ agit in virtute dei. ¶ Hinc est qđ dicit Sap. primo. Creauit deus vt essent omnia: & in Sap.

pluribus scripture locis dr̃ ꝙ deus omnia propositi facit. ¶ Et in lib. de causis dr̃. (ꝙ nec itelligentia dat eẽ nisi inquātū est diuina. ⁊ inquantum agit in virtute diuina.

¶ Q̄ de⁹ est cā opandi oib⁹ opantib⁹. 67.



Ex hoc aũt apparet qđ deus est cā omnibus opantibus vt operentur. ¶ Omne. n. opans est aliquo mō cā eẽndi vel fm eẽ subale vel accidẽtale: nihil aũt est cā eẽndi nisi inquātū agit in virtute diuina. (vt ostẽsū ẽ). oẽ igiť opans opať p virtutem dei.

2 ¶ Adhuc ois opatio q̃ cõseqť aliquā virtutẽ attribuiť sicut cãe illi rei q̃ dedit illam virtutẽ. sicut mot⁹ grauiū ⁊ leuiū nãlis cõsequiť formā ipsoꝝ ſʒ ꝙ sũt grauia ⁊ leuia. ⁊ ideo cā ipsoꝝ motus dr̃ eẽ generãs q dedit formā. Omnis aũt virtus vniuscuiusqʒ agẽtis est adeo sicut a pn̄° ois pfectõis: ergo cū ois opatio cõsequať aliquā virtutẽ. oʒ ꝙ cuiuslibet operationis causa sit deus.

3 ¶ Amplius manifestū est ꝙ ois actio q̃ nõ pōt pmanere cessante ipressione alicui⁹ agentis est abillo agẽte. sicut manifestio colorũ nõ posset eẽ cessante actõe solis q̃ aerẽ illustrat. vñ nõ est dubiũ quin sol sit cā manifestatõis coloꝝ. ¶ Et sifr patet de motu violento q cessat cessante violẽtia ipellẽtis. sicut aũt deus nõ solū dedit eẽ rebus cū primo eẽ inceperũt: sed quādiu sunt eẽ in eis causat res inesse cõseruãs. (vt ostẽsum ẽ). ita nõ solū cū res prio cõdite sunt eis virtutes opatiuas indidit. ſʒ sp eas in rebus causat. vnde cessante influentia diuina. omnis operatio cessaret: omnis igitur rei operatio in ipsum reducitur: sicut in causam.

4 ¶ Itẽ qcqd applicat virtutẽ actiuaʒ ad agendū dr̃ eẽ cā illius actõis. artifex enim applicãs virtutẽ rei nãlis ad aliquā actionẽ dr̃ eẽ cā illius actõis. sicut cocus decoctõis q̃ est p ignẽ. sed ois applicatio virtutis ad opationẽ est principaľr ⁊ prio adeo. Applicanť. n. virtutes opatiue ad proprias opatões p aliquẽ motū vł corporis vł aie. Primū aũt pn̄m vtriusqʒ motus est deus. est. n. primū mouẽs oino imobile. (vt supra ostẽsum est). ⁊ sifr ois mot⁹ volũtatis quo applicanť aliq̃ virtutes ad opandū reduciť in deū sicut in primū appetibile ⁊ in primū volentẽ. ois igitur operatio debet attribui deo sicut primo ⁊ principali agenti.

5 ¶ Adhuc in oibus causis agentibus ordinatis. semp oʒ ꝙ cãe sequentes agant in virtute cãe priẽ sicut in rebus nãlibus corpora inferiora agunt in virtute corpoꝝ celestiū: ⁊ in rebus voluntarijs oẽs artifices inferiores opanť fm iperiū supremi archi tectoris. In ordine aũt causaꝝ agentiū deus est prima cā. (vt in primo ostensum ẽ). ergo oẽs cãe inferiores agentes agunt in virtute ipsius. Causa aũt actõis magis est id cuius virtute agiť: quā ẽt illud qđ agit sicut principale agens magis agit q̄ȝ instrm. deus igiť principalius est causa cuiuslibet actionis: q̄ȝ etiaʒ secunde cause agentes.

6 ¶ Itẽ omne opans p suā operationẽ ordinatur ad finẽ vltimū. oʒ aũt ꝙ vel operatio ipsa sit finis vel opatum quod est operationis effectus. Ordinare aũt res in finem est ipsius dei. (vt supra ostensum est). oportet igitur dicere ꝙ oẽ agens in virtute diuina agat. ipse igitur est qui est cā actiõis omnium reꝝ. ¶ Hinc est ꝙ dicitur Isa. 26. (oia opa nr̃a opatus es in nobis dñe). Et Joan. 15. (sine me nihil potestis facere). ⁊ Phil. 2. (Deus est qui opať in nobis velle ⁊ perficere pro bona voluntate). Et hac ratiõe frequẽter in scriptura nãe effectus operationi diuine attribuunť q2 ipse est q operatur in oi opante p nãm vel p voluntateʒ sicut illud Job. xi. (nõne sicut lac mulsi. me. ⁊ si. ca. me. coa. pel. ⁊ car. ves. me. offi. ⁊ ner. cõpe. me.). ⁊ in. ps. (itonuit de ce. dñs ⁊ al. de vo. suam: gran. ⁊ carbo. ignis). Auc. s. scriptu.

¶ Q̄ deus est vbiqʒ. 68.



Ex hoc aũt apparet qđ deū necesse ẽ eẽ vbiqʒ ⁊ in oib⁹ reb⁹. ¶ Mouens. n. ⁊ motū oʒ simul esse. (vt pbat phs in. 7. phicoꝝ). deus aũt oia mouet ad suas opatões. (vt ostensū ẽ). est igiť in oibus reb⁹. ¶ Itẽ oẽ qđ est in loco vel in re q̄cūqʒ: aliquo mō cõtingit ipsā. res. n. corporea est in aliq̃. sic in loco ſʒ cõtactū q̄titatis dimẽsiue. res aũt icorporea in aliq̃ eẽ dr̃ ſʒ cõtactū ꝟtutis cū careat dimẽsiua q̄titate. sic igiť se hʒ res icorpea ad hoc ꝙ sit in aliq̃ p ꝟtutẽ suā sicť se hʒ res corpea ad hoc ꝙ sit in aliq̃ p quā tex. 9. ⁊ infra

titatē dimēſiuā.ſi aūt eēt aliqđ corpus ha- bens quātitatē dimēſiuā infinitā oporteret illud eē vbiqʒ.ergo ſi ſit aliq̄ res icorporea hñs virtutē infinitā.oʒ q̄ ſit vbiqʒ.(oſtenſum eſt autem in primo).deum eſſe infinite virtutis.eſt igitur vbique.

2 ¶Adhuc ſicut ſe hʒ cā pticularis ad pticularē effectū.ita ſe hʒ cā vlis ad vlem effectū.oʒ aūt cām pticularē,ꝓprio effectui pticulari adeē ſimul. ſicut ignis ꝑ ſuā eēntiaʒ calefacit ⁊ aia ꝑ ſuā eēntiā vitā corpi confert.Cū igiť deus ſit cauſa vlis totius eſſe,(vt in.2.oſtenſū eſt).oportet q̄ in quocūqʒ eſt inuenire eē:ei adſit diuina preſentia.

3 ¶Amplius quodcūqʒ agēs eſt p̄ſens tm̄ vni ſuoꝝ effectuū eius actio nō pōt deriuari ad alia niſi illo mediāte.eo qđ agēs ⁊ patiens oʒ eē ſimul ſicut vis motiua nō mouet alia mēbra niſi mediāte corde. Si igiť deus eēt p̄ſens vni tm̄ ſuoꝝ effectuū vtpote pꝛio mobili qđ ab eo imediate moueť:ſequereť q̄ eius actio nō poſſet ad alia deriuari niſi illo mediāte.Hoc aūt eſt incōueniens. Si.n.alicuiꝰ agētis actio nō pōt deriuari ad alia niſi mediāte aliq̄ pꝛio:oʒ qđ illud ꝓportionaľr reſpondeat agēti ſm totā eius virtutē:aliter.n.nō poſſet agēs tota ſua virtute vti ſicē videmus q̄ oēs motꝰ quos pōt cāre ꝟtus motiua expleri poſſūt ꝑ coꝛ.nō eſt aūt aliq̄ creatura ꝑ quā poſſet expleri qcqd diuina virtus facere pōt:xū diuina virtus excedat in infinitū q̄ūlibet reʒ creatā.(vt apparet ex his q̄ in pꝛio oſtenſa ſunt). incōueniēs eſt igiť dicere q̄ diuina actio nō ſe extēdat ad alia niſi mediāte vno pꝛio.nō ē igř p̄ns i vno tm̄ ſuoꝝ effectuū.ſʒ in oibus:eadē.n.rōne opinabiť ſi qs dicat eū eē in aliqbus ⁊ nō in oibꝰ.qꝛ q̄cūqʒ mō effectus diuini accipiant nō ſufficienter explere poterūt diuine virtutis executioneʒ.

4 ¶Preterea neceſſe eſt vt cā agēs ſit ſimul cū ſuo effectu ꝓximo ⁊ imediato: in q̄libet aūt re aliqs effectus ꝓximus ⁊ immediatus ipſius dei.(oſtēſū eſt.n.in.2.).q̄ ſolus deus creare pōt.in q̄libet aūt re eſt aliqđ qđ ꝑ creationē cauſaľ. In rebꝰ qdē coꝛporalibus pꝛia mā.In rebus aūt incorporeis ſimplices eaꝝ eēntie. (vt apparet ex his q̄ in.2.ſunt determinata).oʒ igiť ſimul deū adeſſe in oibꝰ rebꝰ p̄ſertim cū ea q̄ de nō eē adeſſe ꝑduxit cōtinuo ⁊ ſp ineſſe cōſeruet.(vt oſtēſū ē).Hinc eſt qđ dř Iere. Hue.e. 23.(Celū ⁊ terrā ego ipleo). ⁊ in.ꝑs. (Si ſcriptu. aſcēdero in celū tu illic es.⁊ ſi deſcē.ad infer.ades).Per hoc aūt excludiť error quo quidā dicētiū deū in aliq̄ pte mūdi determinata eē puta in pꝛio celo ⁊ in parte orientis, vñ eſt p̄n^m^ motus celi.quoꝝ tñ dictū ſuſtineri poſſet ſi ſane accipiaľ:vt.ſ.nō intelligamus deū aliq̄ determinata mūdi parte eē cōcluſū:ſed qꝛ oium corporeaꝝ motionū p̄n^m^ ſm nāe oꝛdinē ab aliq̄ determinata incipit parte deo mouēte,ꝑpter qđ ⁊ in ſacra ſcriptura deus dř ſpecialř eē in celo ſʒ illđ Iſa.vltimo.(Celū mihi ſedes eſt). ⁊ in.ꝑs. (Celū celi dño ⁊c.).ſed ex hoc q̄ p̄ter nāe oꝛdinē ēt in infimis coꝛpibus deus aliquid opaľ qđ virtute celeſtis coꝛpis cāri nō pōt manifeſte oſtēdiť deū nō ſolū celeſti coꝛpi. ſed ēt infimis rebꝰ imediate adeſſe. ¶Nō eſt aūt eſtimādū deū ſic eē vbiqʒ q̄ ꝑ loco rū ſpacia diuidaľ q̄ſi vna pars eius ſit hic ⁊ alia alibi.ſʒ totus vbiqʒ eſt.deus.n.cū ſit oino ſimplex ptibꝰ caret. ¶Neqʒ ſic ſimplex eſt ſicut pūctus q eſt terminus cōtinui ⁊ ꝑpter hoc determinatū ſitū in cōtinuo hʒ.vñ nō pōt vnus pūctus niſi in vno loco indiuiſibili eē.deus aūt indiuiſibilis eſt q̄ſi oino extra genus cōtinui exiſtēs.vñ nō determinaľ ad locū vel magnū vel paruū ex neceſſitate ſue eēntie q̄ſi oporteat eū eē in aliquo loco cū ipſe ſuerit ab eterno añ oēm locū.ſed imēſitate ſue virtutis attingit oia q̄ ſunt in loco.cū ſit vlis cā eēndi.(vt dcm̄ eſt).ſic igiť ipſe totus eſt vbicūqʒ eſt. qꝛ ꝑ ſimplicē ſuam virtutem vniuerſa attingit. ¶Nō eſt tñ eſtimādū q̄ ſic ſit in rebꝰ q̄ſi in rebus mixtus.(oſtenſum eſt enim in pꝛimo).q̄ neqʒ materia neqʒ forma eſt alicuius.ſed eſt in oibus ꝑ modū cauſe agētis.

Exclu. erro.

Exclu. ſſe intelligentie

Exclu. alia

Exclu. alia

¶De opinione eorum qui rebus naturalibus proprias ſubtrahunt actōes. 69.



Ex premiſſis autem de hac opi. quidā occaſionē errādi ſumpſerūt putātes q̄ nulla creatura hʒ aliq̄ʒ actionē in ꝓductiōe effectuū naliū ita.ſ.q̄ ignis nō calefaľ. ſed deus cāt calorē p̄ſēte igne.⁊ ſilr dicūt in oibus alijs effectibꝰ nalibꝰ. ¶Hūc aūt erro-

auerro. 12.met co.18.

pꝰ rōꝑ pdi.opi.

rē rōnib⁹ ꝯfirmare conati sūt ondētes nul la forma neq̄ subalē neq̄ accidētalē nisi p viā creatōis ꝓduci ineē.nō.n.pñt forme ꝛ accidētia fieri ex mā:cū nō bēant mā₃ ꝑtē sui.vñ si fuerit.oꝫ ꝙ fiāt ex nihilo qꝺ ē crea rı.ꝛ q: creatio soli⁹ dei actio ē.(vt in.2.oñ sū ē).seq videt ꝙ sol⁹ de⁹ tā formas subales q̄ accidētales in nā ꝓducat. Huic aūt pōni.pn̄ı ēt q̄rūdā phoꝝ opinio cōcorda uit. Q̄r.n.oē qꝺ p se nō ē:ab eo qꝺ est p se deriuatū inuenit:videt ꝙ forme reꝝ q̄ nō sūt p se existētes:s₃ i mā ꝓueniāt ex formis q̄ p se sine mā sūt q̄si forme in mā existētes sicut qdā pticipatōes illaꝝ formaꝝ q̄ sine

Plo mā sūt. Et ꝓpter hoc plo posuit spēs reru̅ sensibiliū eē q̄sdā formas separatas q̄ sūt cāe eēndi his sēsibilib⁹ sm ꝙ eas participant.

Auicē. Auicēna vo posuit oēs formas subales ab itelligētia agēte effluere:accidētales aūt formas eē pōebat māe dispōnes q̄ ex actio ne iserioꝝ agētiū mā₃ disponētiū ꝓuenie bāt in q̄ a poꝛe stultitia declinabat. Hu ius āt signū eē videbat ꝙ nulla virt⁹actiua inuenit eē in istis corpib⁹nisi accidētalis for ma sicut qualitates actiue ꝛ passiue que non videntur esse ad hoc sufficientes ꝙ sub stantiales formas causare possint.

3 Inueniunt ēt qdā in istis iserioꝛib⁹ q̄ nō gn̄ant ex silib⁹ sic aialia ex putrefactōe gn̄a ta.vñ videt ꝙ hoꝝ forme ex altioꝛib⁹ ꝓueni ant p̄ncipijs.ꝛ pari rōne alie forme quoꝝ quedam sunt multo nobiliores.

4 Q̄uidā vo ad h⁹ argumētū assumūt ex nāliū corpoꝝ ibecilitate ad agēdū:nā ois corpis forma ē adiūcta q̄ntitati:q̄ntitas aūt īpedit ꝛ actionē ꝛ motū.cui⁹signū ponūt q: q̄ntū addit in q̄ntitate alicui corpi tāto fit pō derosi⁹ꝛ tardat mot⁹ ei⁹.vñ ex hoc ꝯcludūt ꝙ nullū corpus sit actiuū.sed passiuū tātū.

5 Hoc ēt nitūt ondē p h⁹ ꝙ oē patiēs ē subiectū agēti.ꝛ oē agēs ꝑter pᵐ qꝺ cāt re grit subiectū iseri⁹ se. nulla āt suba ē iserioꝛ corpoꝛali.vñ videt qꝺ nullū corp⁹ sit actiuū.

6 Addūt ēt ad hoc ꝙ corpal suba ē in vl tima distātia a p̄ agēte.vñ nō videt eis ꝙ vtus actiua ꝑueniat vsq̄ ad suba₃ corpalē. s₃ sic de⁹ē agēs tm̄.ita suba corpal cū sit isi ma i gn̄e reꝝ sit passiua tm̄. Hꝫ ꝯpi has

pō Aui cebron igr rōnes.(ponit Auicebrō i lib.fōtis vite). ꝙ nullū corp⁹ē actiuū: s₃ vt⁹ subē spūal p transiens per corpa agit actiones que per corpoꝛa fieri videntur. (hic auicebron liᵐ quem de mā ꝛ forma edidit: appellauit li bꝛū fōtis vite:eo qꝺ ex ipo sic ex fōte vita fluat itellect⁹ ꝛ scie q̄ oiu₃ fit mā p⁹ vt nar rat Albert⁹ p̄ phi.).

pō mau rorum Q̄uidā ēt loquētes in lege Mauroꝝ dicunt ad hoc rōnē indu cere.qꝺ ēt accidētia nō sint ex actōe corpo rū.q: accidēs nō trāsit a subiecto in subie ctū.vñ reputāt ipossibile ꝙ calor trāseat a corpe calo in aliud corp⁹ab ipso calefactū. s₃ dicunt oia hmōi accidētia creari adeo.

qꝺ ad p̄ missa se quāt in conueni entia pᵐ Ad p̄missas aūt pōnes multa icōueniē tia sequunt. Si nulla iserioꝛ cā ꝛ marie corpalis aliqd opat.s₃ de⁹ opat in oibus so lus.deus aūt nō variat p hoc ꝙ opat in re bus diuersis.nō sequet diuersus effect⁹ et diuersitate reꝝ in q̄bus opat:hoc aūt ad sē sū apparet falsū.nō.n.ex appōne calidi seq̄t infrigidatio.s₃ calefactio tātū.neq̄ ex semi ne hois seq̄t generatio nisi hois.nō ḡ causa litas effectuū iserioꝝ ē ita attribuēda diui ne vtuti ꝙ subtrahat causalitas iserioꝝ agētiū.

2ᵐ Itē cōtra rōnē sapiētie ē vt sit aliqd frustra in opib⁹ sapiētis. Si aūt res create nullo mō opent ad effectus ꝓducē dos.s₃ solus de⁹opet oia imediate frustra eēt adhibite ab ipso alie res ad ꝓducēdos effect⁹.repugnat igit p̄dicta positio diuine sapiētie.

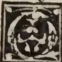
3ᵐ Adhuc qꝺ dat alicui aliqꝺ prin cipale dat eidē oia q̄ ꝯsequunt ad illud. sic cā q̄ dat corpoꝛi extari grauitatē dat ei mo tū deoꝛsum:facere aūt aliqd actu cōsegtur ad qꝺ est eē actu.vt patet in deo.ipse enim est actus purus ꝛ est p⁹cā eēndi oibus.(vt supra oñsum est).si igr cōmunicauit alijs silitudinē suā q̄ntū adesse inq̄ntū res ineē ꝓdurit ꝯñs est qꝺ cōicauit eis silitudinem suā q̄ntū ad agē.vt ēt res create hēant ꝓp̄ as actōes.

4ᵐ Amp.pfectio effect⁹ determi nat pfectōe₃ cāe:maioꝛ.n.virt⁹pfectioꝛē esse ctū iduc.De⁹aūt ē pfectissimū agēs:oꝫ igr ꝙ res ab ipso create pfectiōe₃ ab eo ꝯsequā tur:detrahere ḡ pfectiōi creaturaꝝ ē detra here pfectiōi diuine virtutis. Sed si nulla creatura h₃ aliq̄̄ actionē ad aliquē effectū ꝓducendum multū detrahit pfectiōi crea ture.ex abūdantia.n perfectionis est ꝙ pfe ctionē quā h₃ possit alteri cōmunicare: de trahit igr hec positio diuine virtuti.

5ᵐ Itē

ſicut eſt boni bonū facere.ita ſūmi boni eſt
aliqd optime facere. deus aūt eſt ſūmū bo
nū.(vt in p̄rio oſtēſū eſt). igiꝰ eius eſt face
re optime oia:melius aūt eſt bonū qđ ali
cui collatū fit multoꝝ cōe q̄ȝ qđ ſit ꝓpꝛium
qꝛ bonū cōe ſp̄ inueniꝰ eē diuinius q̄ȝ bonū
vnius tm̄.ſȝ bonū vniꝰ fit multis cōe ſi ab
vno in alia deriuaꝰ:qđ nō pōt eē niſi inquā
tū diffundit ipſū in alia p̄ p̄mā actionē: ſi
vero poteſtatē nō bȝ illud in alia trāſfundē
di manet ſibiipſi ꝓpꝛiū.ſic igiꝰ deꝰ rebꝰ crea
tis ſuā bonitatem cōmunicauit vt vna res
qđ accepit poſſet in aliā rē trāſfundere: de
trahere ergo actōes ꝓpꝛias rebꝰ creatis eſt
6m diuine bonitati derogare. ¶ Adhuc ſubtra
here ordinē rebus creatis eſt eis ſubtrahe
re id qđ optimū hn̄t.nā ſingula in ſeipſis
ſunt bona:ſimul aūt oia ſūt optima ꝑꝑ or
dinē vniuerſi:ſp̄.n.totū melius eſt p̄tibus ⁊
finis ipſaꝝ.ſi aūt rebus ſubtrahanꝰ actōes
ſubtrahiꝰ ordo reꝝ adinuicē:reꝝ.n.q̄ ſūt di
uerſe ſm̄ ſuas nās nō eſt colligatio in ordi
nis vnitatē niſi p̄ hoc q̄ q̄dā agūt ⁊ q̄dam
patiunꝰ:icōueniēs igiꝰ eſt dicere q̄ res nō
7m hn̄t ꝓpꝛias actōes. ¶ Ampliꝰ ſi effectus nō
ꝓducunꝰ ex actōe reꝝ creataꝝ.ſȝ ſolum ex
actōe dei:ipoſſibile ē q̄ p̄ effectus manife
ſtetur ꝟtus alicuius cāe create: nō.n.effe
ctus oñdit ꝟtutē cāe niſi rōne actiōis q̄ a
ꝟtute ꝓcedēs ad effectū terminaꝰ. nā aūt
cāe nō cognoſciꝰ p̄ effectū niſi inquātū per
ipſū cognoſciꝰ ꝟtꝰ eiꝰ q̄ nāȝ cōſeqꝰ.ſi ignis
res create nō habeāt actōes ad ꝓducendū
effectus.ſeqꝰ q̄ nūq̄ȝ nā alicuius rei create
poterit cognoſci p̄ effectū.⁊ ſic ſubtrahitur
nobis ois cognitio ſcie nālis in q̄ p̄cipue de
8m mōſtratōes p̄ effectū ſumūtur. ¶ Itē ap
paret p̄ inductionē in oibus q̄ ſile agat ſuū
ſile.id aūt qđ gñaꝰ in rebus inferioribꝰ nō
eſt forma tm̄.ſed cōpoſitū ex mā ⁊ forma.
nā ois gñatio ex aliquo eſt.ſ.ex mā ⁊ ad ali
qđ.ſ.ad formā.oȝ igiꝰ q̄ gñans nō ſit forma
tm̄.ſȝ ꝯpoſitū ex mā ⁊ forma. nō igiꝰ ſpēs
reꝝ ſeparata.(vt platonici poſuerūt).neq̄ȝ
intelligētia agēs.(vt poſuit Auicēna).ē cā
formaꝝ q̄ ſūt in materijs.ſȝ magis hoc cō
9m poſitū ex mā ⁊ forma. ¶ Itē ſi agere ſeqꝰ
ad eē in actu .icōueniēs eſt q̄ actus p̄fecti
oꝛ actōe deſtituaꝰ. p̄fectioꝛ aūt actus eſt for
ma ſubalis q̄ȝ forma accidētalis. Si igiꝰ for
me accidentales q̄ ſunt in rebus corporali
bus hn̄t proprias actiōes.multo magis for
ma ſubalis hȝ aliquā propriā actionē. non
eſt aūt eiuſmodi actio diſponere mām. qꝛ
hoc fit p̄ alterationē ad quā ſufficiūt forme
accidētales.igiꝰ forma generātis eſt princi
piū actōis vt forma ſubalis introducaꝰ in
generatū. ¶ Ratōes aūt q̄s inducūt facile solu°
eſt ſoluere. ¶ Cū.n.ad hoc aliqd fiat vt ſit: rōnum
ſicut forma nō dr̄ ens q̄ſi ipſa habeat eē.ſȝ ꝓ opi.
qꝛ p̄ eā ꝯpoſitū eſt.ita nec forma ꝓp̄e fit.ſȝ ꝯtraria
incipit eē p̄ hoc q̄ ꝯpoſitū fit reductū d̄ po
tētia in actū q̄ ē forma. ¶ Nec ēt oȝ vt oē ad rōnē
qđ hȝ aliquā formā q̄ſi participatā recipi plonis
at eā imediate ab eo qđ eſt eēntialr̄ forma.
ſȝ imediate qdē ab alio qđ hȝ ſimilē formā
ſimili mō.ſ.participatā.qđ tm̄ agat in virtu
te illius forme ſeparate ſi q̄ ſit talis:ſic eniȝ
agēs ſimile effectū ſibi ꝓducit. ¶ Silr̄ ēt ad rōnē
nō oȝ q̄ qꝛ ois actio inferioꝝ corpoꝝ ſit p̄ auice.
q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas q̄ ſunt acciden
tia:q̄ nō ꝓducaꝰ ex actōe eaꝝ niſi accidēs
qꝛ ille forme accidētales ſicut creanꝰ a for
ma ſubali q̄ ſimul cū mā eſt cā ꝓpꝛioꝝ ac
cidentiū.ita agunt virtute forma ſubalis.
qđ aūt agit in ꝟtute alteriꝰ ꝓducit effectū
ſimilē nō ſibi tm̄.ſȝ magis ei in cuiꝰ ꝟtute
agit ſiꝰ ex actōe inſtrī fit in artificiato ſilitu
do artis:ex q̄ ſeqꝰ q̄ ex actōe formaꝝ acci
dētaliū ꝓducunꝰ forme ſubales inquantū
agūt inſtrumētalr̄ in ꝟtute ſubaliū forma
rū. ¶ In aialibus v̄o q̄ ex putrefactōe ge ad 3m
neranꝰ cātur forma ſubalis ex agēte corpo rōnem
rali.ſ.corp̄e celeſti qđ eſt p̄mū alterās.vñ
oȝ q̄ oia mouētia ad formā in iſtis iferiori
bus agāt in virtute illius:⁊ ꝑꝑ hoc ad ꝓdu
cēdas aliq̄s formas ip̄fectas ſufficit ꝟtꝰ ce
leſtis abſq̄ȝ agēte vniuoco. Ad ꝓducēdas
aūt formas p̄fectiores ſicꝰ ſūt aie aialiū p̄fe
ctoꝝ reqꝛiꝰ cū agēte celeſti agēs vniuocū.
talia.n.aialia nō generanꝰ niſi ex ſemine.
¶ Et ꝑꝑ hoc dicit.(Ariſto.in.2. phicoꝝ).
q̄ hō generat hoiem ⁊ ſol. ¶ Nō eſt autē textu.
veꝝ q̄ q̄ntitas ipediat actionē forme niſi p̄ cō.26.
accidens inquātū.ſ.ois q̄ntitas cōtinua eſt ad 4m
in mā:forma aūt in mā exiſtēs cū ſit mino
ris actualitatis eſt p̄ cōſequēs minoris vir
tutis in agēdo:vnde corpus qđ hȝ minꝰ de
mā ⁊ plus de forma.ſicut ignis eſt magis
actiuū. ¶ Suppoſito aūt mō actiōis quā

forma in mã existens hẽc põt:quãtitas co-
auget magis q̃ minuat actionẽ:nã quanto
corpusculũ fuerit maius supposita eque in-
tensa caliditate tanto magis calefacit ꝛ sup
posita grauitate eque intensa quanto ma-
gis fuerit corpus graue tanto velocius mo
uebitur motu nãli.ꝛ inde est ꝙ tardius mo
uetur motu innãli.q꞉ igiẽ corpa grauia sũt
tardioris motus innãlis cũ fuerit maioris
quantitatis nõ ostendiẽ ꝙ quantitas ipedi
at actionẽ:sed magis ꝙ coaugeat ipsam.
5am ¶ Nõ oꝫ ẽt ꝙ corpus oẽ careat actõe pro
pter hoc ꝙ in ordine reꝝ substantia corpo-
ralis est infima ẜꝫ suũ genus.q꞉ ẽt iter cor
pora vnũ est superius altero ꝛ formalius ꝛ
magis actiuũ:sicut igni est respectu inferio
rum corporum:nec tamen etiam infimum
corpus excludiẽ ab agẽdo: manifestũ est.n.
ꝙ corpus nõ põt agere se toto:cũ sit cõpo-
situ ex mã que est ens in potentia ꝛ forma
que est actus. Agit.n. vnũquodqꝫ ẜm ꝙ est
actu. Et propter hoc oẽ corpus agit ẜm su
am formã·ad quã cõparaẽ aliud corpus.s.
patiens ẜm suã mãm vt subiectũ inquantũ
mã eius est in potentia ad formã agentis.
Si aũt econuerso ad formã corporis patiẽ
tis sit in potentia mã corporis agẽtis: erũt
agentia ꝛ potentia adinuicẽ sicut accidit in
duobus corporibus elẽtaribus: sinaũt erit
vnũ tantũ agens ꝛ alteꝝ tantũ patiens re-
spectu illius.sicut est cõparatio corporis ce
lestis ad corpus elẽtare. Sic igiẽ corpꝰ agit
ẜm subiectũ nõ rõne totius corporis. ẜꝫ for
ad 6am me per quã agit. ¶ Nõ est ẽt veꝝ ꝙ corpo
ra sint in vltima remotõe adeo. ¶ Cũ eni
deus sit actus purus: ẜm hoc aliq̃ magis
vel minus ab eo distant ẜm ꝙ sunt plus vl
minus in actu vel in potentia:illud ẽt in en
tibus est extreme distãs adeo qḋ est poten
tia tantum.s.mã prima.vnde eius tantum
est pati ꝛ nõ agere:corpora vero cũ sint cõ
posita ex mã ꝛ forma accedunt ad diuinaꝫ
tertu. similitudinẽ inquantũ hñt formã. (quam
cõ.i i. Arist.in primo phicoꝝ noiãt diuinũ quod-
dam).ꝛ ꝑpter hoc ẜm ꝙ hñt formã agũt.
ad rõnẽ ẜm vero ꝙ hñt mãm patiuntur. ¶ Ridi-
mauro culũ aũt est dicere ꝙ ideo corpus nõ agat.
rum q꞉ accidens nõ transit de subiecto in subie
ctũ.nõ enim hoc modo dicitur corpus ca-
lidum calefacere ꝙ idem numero calor qui
est in calefaciente corpore transeat ad cor-
pus calefactum: ẜꝫ quia virtute caloris qui
est in calefaciente corpore alius calor nume
ro fit actu in corpore calefacto qui priꝰ erat
in eo in potentia. Agens enim naturale nõ
est traducens propriam formam in alteruꝫ
subiectum. sed reducens subiectum quod
patitur de potentia in actum.non igitur au
feremus proprias actiones rebus creatis:
quãuis omnes effectus rerum creatarum
deo attribuamus quasi in oibus operanti.
¶ Quomodo ideꝫ effectus fit a deo ꝛ a na
turali agente. 7o.



Quibusdaꝫ autẽ diffi pa rõ
cile videtur ad intelligendum qḋ id ef
ꝙ effectus naturales attribu fectꝰ nõ
antur deo ꝛ naturali agenti. fit a deo
¶ Nam vna actio a duobus agentibus ꝛ nãli
non videtur progredi posse.si igitur actio ꝑ agente
quam naturalis effectus producitur proce
dit a corpore nãli non procedit a deo.
2 ¶ Item quod potest fieri sufficienter per
vnum superfluum est ꝙ fiat per multa.vi-
demus enim ꝙ natura non facit per duo
instrumenta quod põt facere per vnum.cũ
igitur virtus diuina sufficiens sit ad produ
cendos effectus naturales superfluũ est ad
hibere ad eosdem effectus.producendos ẽt
naturales virtutes.vel si virtus naturalis
sufficienter proprium effectum producit su
ꝑfluũ ẽ ꝙ diuis vrꝰ ad eũdẽ effectũ agat.
3 ¶ Preterea si deus totũ effectum natu-
ralem producit nihil relinquiẽ de effectu na
turali agenti ad producendum.nõ videtur
igitur esse possibile ꝙ eosdem effectus de-
us ꝑducere dicatur quos res naturales ꝓ
ducunt. ¶ Hec autem difficultatem non
afferunt si premissa considerentur. ¶ In Solu
quolibet enim agente est duo considerare ad pam
scilicet rem ipsam que agit.ꝛ virtuteꝫ qua
agit.sicut ignis calefacit per calorem.virtꝰ
autem inferioris agentis dependet a virtu
te superioris agentis inquantum superius
agens dat virtutem ipsam inferiori agenti
per quam agit vel conseruat eam.aut etiaꝫ
applicat eam ad agendum.sicut artifex ap
plicauit instrumentum ad propriuꝫ effectũ
cui tamen interdum formam non dat per
quam agit instrumentum nec conseruat.

sed dat ei solum modum. Oportet igit̃ q̃
actio inferioris agentis non solum fit ab eo
per virtutem propriam. sed per virtutẽ om
nium superiorum agentium. agit enim in
virtute omnium. & sicut agens infimum in
uenitur immediatum actiuum: ita virtus
primi agentis inuenitur immediata ad pro
ducendum effectum. nã virtus infimi agẽ
tis non habet q̃ producat hunc effectuz ex
se: sed ex virtute superioris proximi. & vir
tus illius ex virtute superioris. & sic virtus
supremi agentis inuenitur ex se productiua
effectus quasi causa immediata. Sicut pa
tet in principijs demonstrationum quoruz
primum est immediatum. Sicut igitur nõ
est inconueniẽs q̃ vna actio producatur ex
aliquo agente & eius virtute. ita non est in
conueniens q̃ producatur idez effectus ab
inferiori agente & deo ab vtroqz immedia
ad 2um te licet alio & alio modo. ¶ Patet etiam
q̃ si res naturalis producat proprium effe
ctum non est superfluum q̃ deus illum p
ducat. ¶ Quia res naturalis non producit
ipsum nisi virtute diuina. neqz est superflu
um si deus per seipsum potest omnes effe
ctus naturales producere q̃ per quasdam
alias causas producantur. Non enim hoc
est ex in sufficientia diuine virtutis. sed ex
immensitate bonitatis ipsius per quaz su
am similitudinez rebus communicare vo
luit non quantum ad hoc q̃ essent. sed etiã
quantum ad hoc q̃ aliorum cause eẽnt. his
enim duobus modis creature communi
ter omnes diuinam similitudinem conse
cap°.21. quuntur. (vt supra ostensum est). per hoc
hui9lib. etiam decor ordinis in rebus creatis ap
ad 3um paret. ¶ Patet autem q̃ non sic idez effe
ctus cause naturali & diuine virtuti attri
buitur quasi partim a deo & partim a natu
rali agente fiat. sed totus ab vtroqz secun
dum alium modum sicut idem effectus to
tus attribuitur instrumento & principali
agenti etiam totus.

¶ Q̃d diuina prouidentia non excludit tota
liter malum a rebus. 71.



Ex his etiaz apparet q̃ diuina prouidẽ
tia que res gubernat non im
pedit q̃n corruptio & defectus
& malum in rebus inueniat.

¶ Diuina enim gubernatio qua deus in
rebus operatur non excludit operationem
causarum secundarum. (sicut iam ostensũ ca°pce.
est). contingit autem prouenire defectum
in effectu propter defectum cause secunde
agentis absqz eo q̃ sit defectus in prio agẽ
te. Sicut cum in effectu artificis habentis
perfecte artem contingit aliquis defectus
propter instrumenti defectum. & sicut ho
minem cuius vis motiua est fortis contin
git claudicare non propter defectum virtu
tis motiue. sed propter tibie curuitatem. cõ
tingit igitur in his que aguntur & gubernã
tur a deo aliquem defectum & aliquod ma
lum inueniri propter defectum secundoruz
agentiuz lz in ipso deo nullus sit defectus.
2 ¶ Amplius perfecta bonitas in reb9 crea
tis non inuenitur nisi esset ordo bonitatis
in eis vt. s. quedam sint alijs meliora. non
implerentur omnes gradus possibiles bo
nitatis. neqz etiaz aliqua creatura deo assi
milaretur quantũ ad hoc q̃ alteri9 eminẽt.
Tolleretur etiã summus decor a rebus si ab
eis ordo distinctorum & disparium tollerẽt
& quod est amplius tolleretur multitudo a
rebus inequalitate bonitatis sublata: cum
per differentias quibus res abinuicem dif
ferunt vnum altero melius existat. sicut aia
tum inanimato & rationale irrationali. Et
sic si equalitas omnimoda esset in reb9 nõ
esset nisi vnum bonum creatum: quod ma
nifeste perfectioni derogat creature. grad9
autem bonitatis superior est vt aliquid sit
bonum quod nõ possit deficere a bonitate.
inferior autem eo est quod potest a bonita
te deficere. vtrũqz igitur gradum bonita
tis perfectio vniuersi requirit: ad prouiden
tiam autez gubernantis pertinet perfectio
nem in rebus gubernatis conseruare. non
autem eam minuere. Igitur non pertinet
ad diuinam prouidentiam. vt omnino ex
cludat a rebus potentiam deficiendi a bo
no. Hanc autem potentiam sequitur ma
lum. quia quod potest deficere quandoqz
deficit: & ipse defectus boni malum est. (vt
supra ostensum est). non est igitur ad diui
nam prouidentiam pertinens. vt oino ma
lum a rebus gubernatis prohibeat.
3 ¶ Adhuc optimum in gubernatione qua
libet est vt rebus gubernatis secunduz mo

dum suum prouideatur. In hoc enim regi minis iusticia consistit. Sicut igitur esset contra rationem humani regiminis si im pedirentur a gubernatore ciuitatis homines agere secundum sua officia nisi forte quan doq3 ad horam propter aliquam necessitatem. ita esset contra rationem diuini regiminis si non fineret res creatas agere secundum modum proprie nature. Ex hoc autem q creature sic agunt sequitur corruptio et malum in rebus cum propter contrarietatem et repugnantiam que est in rebus vna res sit alterius corruptiua. nō est igitur ad diuinam prouidentiam pertinens: malum omnino a rebus gubernatis excludere.

4 ¶ Item impossibile est q agens operetur aliquod malū nisi propter hoc q intendit aliquod bonum. (sicut ex superioribus apparet). prohibere autem cuiuscumq3 boni intentionem vniuersaliter a rebus creatis non pertinet ad prouidentiam eius qui est omnis boni. Sic enim multa bona subtraherentur ab vniuersitate rerū: sicut si subtraheretur igni intentio generandi sibi simile ad quam sequitur hoc malum quod est corruptio rerum combustibilium: tolleretur hoc bonum quod est generatio ignis et conseruatio ipsius secundum suam speciem. non est igitur diuine prouidentie malum totaliter a rebus excludere.

5 ¶ Adhuc multa bona sunt in rebus que nisi mala essent locum non haberent: sicut non esset patientia iustorum si non esset malignitas persequentium. nec esset locus iusticie vindicandi si delicta non essent. in rebus etiam naturalibus non esset vnius generatio nisi esset alterius corruptio. si ergo malum totaliter ab vniuersitate rerum per diuinam prouidentiam excluderetur oporteret etiam bonorum multitudinem diminui: quod esse nō debet. quia virtuosius est bonum in bonitate q̄3 in malitia malum. (sicut ex superioribus p3). igit nō d3 p diuinā prouidentiā totaliter malū excludi a reb9.

6 ¶ Amplius bonum totius preeminet bono partis: ad prouidendum igitur gubernatorem pertinet negligere aliquem defectū bonitatis in parte vt fiat augmentum bonitatis in toto: sicut artifex abscondit fundamentum sub terra vt tota domus habeat firmitatem. Sed si malum a quibusdā partibus vniuersi subtraheretur: multum deperiret perfectionis vniuersi cuius pulchritudo ex ordinata bonorum et malorum adunatione consurgit dum mala ex bonis deficientibus proueniunt. Et tamen ex eis quedam bona consequuntur ex prouidentia gubernantis. Sicut et silentij interpositio facit cantilenā esse suauē. nō igit p diuinā ꝓuidētiā debuit malū a rebus excludi.

7 ¶ Adhuc res alie et precipue inferiores ad bonum hominis ordinātur sicut ad finem. Si autem nulla mala essent in rebus multum de bono hominis diminueretur et quantum ad cognitionem et quantum ad boni desiderium vel amorem. Nam bonū ex comparatione mali magis cognoscitur et dum aliqua mala perpetrantur. ardentius bona optamus: sicut quantum bonum sit sanitas: infirmi maxime cognoscunt. qui etiam ad eam magis exardent q̄3 sani. non igitur pertinet ad diuinam prouidentiam mala a rebus totaliter excludere. ¶ Propter quod dicitur Isa. 45. (Faciens pacem et creans malum). Et Amos. 3. (nō est malum in ciuitate quod deus non fecerit). Per hoc autem excluditur quorundam error qui propter hoc q mala in mundo euenire videbant dicebant deum non esse. (sicut Boetius in primo de consolatione) introducit quendam philosophū3 querentem. si deus est vnde malum est: est autem econtrario arguendum: si malum est: deus est: non enim esset malum sublato ordine boni: cuius priuatio est malum, hic autem ordo non esset si deus non esset. ¶ Tollitur etiam et erroris occasio p premissa illis qui diuinam prouidentiā vsq3 ad hec corruptibilia extendi negabant propter hoc quod in eis multa mala euenire conspiciebant. Sola autem incorruptibilia diuine prouidentie subdi dicebant in quibus nullus defectus nec malum aliquod inuenitur. ¶ Per hoc etiam tollitur errandi occasio manicheis qui duo prima principia agentia posuerunt bonum et malū. quasi sub prouidentia bonum dei locum habere non posset. ¶ Soluitur etiam quorūdā dubitatio vtrum scilicet actiōes male sint a deo. (Nam cum ostensum sit). oē agēs ca9 sce.

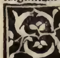
Auc.e. scriptu.

Exclu° erro.

Psa 4° vltra medius

actionem suã producere inquantum agit virtute diuina: et ex hoc deũ esse diuẽ et esse eternum. et etiam actiuuꝫ causaꝫ. Iteqꝫ ostẽsum sit ꝙ malum et defectum in his que ꝓuidentia diuina reguntur accidat ex conditione secundarum causarum in quibus potest esse defectus. manifestũꝫ est ꝙ actiões male secundum ꝙ deficientes sunt nõ sunt a deo. sed a causis proximis deficientibus: quantum autem ad id quod de actõe et de entitate hñt: oꝫ ꝙ sint a deo. sicut claudicatio est a virtute motiua quantum ad id qđ habet de motu. quantum vero ad id quod habet de defectu est ex curuitate cruris.

ℭ Q̃ diuina prouidentia non excludit contingentiam a rebus. 72.



Sicut aũt diuina ꝓuidentia non excludit vniuersaliter malum a rebus. ita etiam nõ excludit contingentiam nec necessitatem rebus iponit. ¶ Iam enim ostẽsum est ꝙ operatio prouidentie qua deus operatur in rebus nõ excludit causas secundas. sed per eas ipletur inquantũ agunt virtute dei. Ex causis aũt proximis aliqui effectus dicunt necessarij vel contingentes. nõ aũt ex remotis causis. nã fructificatio plãte est effectus contingens ꝑꝑ causam proximã que est vis germinatiua q̃ põt ipediri et deficere: quãuis cã remota. s. sol sit cã ex necessitate agens. cũ igit inter causas ꝑrimas multa sint q̃ deficere possunt: nõ oẽs effectus qui prouidentie subduntur erũt necessarij. sed plurimi sunt cõtingentes.

2 ℭ Adhuc ad diuinã prouidentiã pertinet vt gradus entium qui possibiles sunt adimpleant. (vt ex supradictis pꝫ). ens aũt diuiditur per cõtingens et necessariũ et est ꝑ se diuisio entis. Si igitur diuina prouidentia excluderet omnem contingentiam. nõ omnes gradus entium conseruarentur.

3 ℭ Amplius quanto aliqua sunt propinquiora deo tãto magis de eiꝰ similitudine participant et quanto magis distant tanto magis a similitudine ipsius deficiunt. Illa aũt que sunt deo propinquissima sunt omnino immobilia scilicet substantie separate que maxime ad dei similitudinem accedunt q est omnino immobilis. Ea autem q̃ sunt his proxima et mouẽtur immediate ab his que semper eodem modo se habent. quandam immobilitatis speciem retinẽt in hoc ꝙ semper eodem modo mouent: sicut corpora celestia. Consequitur ergo ꝙ ea que consequuntur ad ista et ab eis mota longius ab imobilitate distant vt scilicet nõ semper eodem modo moueantur. et in hoc ordinis pulchritudo apparet: omne autem necessarium inquantum huiusmodi semper eodem modo se habet. Repugnaret igitur diuine prouidentie ad quam pertinet ordinem in rebus statuere et conseruare si omnia ex necessitate euenirent.

4 ℭ Preterea quod necessarium est eẽ: sẽper est: nullum autem corruptibile semper est. Si igitur diuina prouidentia hoc requirit ꝙ omnia sint necessaria: sequitur ꝙ nihil sit in rebus corruptibile. et per cõsequẽs nec generabile. subtraheretur ergo a rebꝰ tota pars generabilium et corruptibilium: qđ perfectioni derogat vniuersi.

5 ℭ Adhuc in omni motu est quedam generatio et corruptio. nam in eo quod mouetur aliquid incipit et aliquid desinit esse. Si ergo omnis generatio et corruptio subtraheretur subtracta contingentia rerum omnium. (vt ostensum est). consequẽs est qđ et motus subtraherent a rebꝰ et oĩa mobilia.

6 ℭ Item debilitatio virtutis alicuius substantie et eius impedimentum ex aliquo cõtrario agẽte. est ex aliqua eius immutatione. Si ergo diuina prouidentia non impedit motum a rebus: neqꝫ etiam impedient debilitatio virtutis ipsaruꝫ aut impedimẽtum ex resistentia alterius. Ex virtutis autem debilitate et eius impedimento contingit ꝙ res naturalis nõ semper eodem modo operatur. sed quandoqꝫ deficit ab eo ꝙ competit sibi secundum suam naturam vt sic nãles effectꝰ nõ ex necessitate ꝑueniãt. nõ igit pertinet ad ꝑuidentiã diuinã ꝙ rebus prouisis necessitatem imponat.

7 ℭ Amꝑ. in his q̃ ꝑuidẽtia debite regunt nõ dꝫ eẽ aliqđ frustra: cũ igr manifestũ sit cãs aliq̃s eẽ ꝯtigẽtes ex eo qđ ipediri põt vt nõ ꝑducãt suos effectꝰ: pꝫ ꝙ ꝯ rõnẽ ꝑuidẽtie eẽt qđ oĩa ex necessitate ꝯtigerẽt. nõ igit diuina ꝑuidẽtia necessitatẽ rebus iponit cõtingentiã a rebus vliter excludens.

¶ Qꝺ diuina prouidentia non excludit arbitrij libertatem. 73.



Ex quo etiam patet quod prouidentia diuina voluntatis libertatati nõ repugnat. ¶ Cuiuslibet eniꝫ gubernantis prouidentie gubernatio ad perfectionem rerum gubernatarum ordinatur: vel adipiscendam: vel augendaꝫ: vel conseruandam. Quod igitur perfectionis est magis conseruandum est per prouidentiam quam quod est imperfectionis ꝛ defectus. In rebus autem inanimatis causarum contingentiam ex imperfectione ꝛ defectu est: secundum enim suam naturam sunt determinata ad vnum effectum queꝫ semper consequuntur nisi sit impedimentuꝫ vel ex debilitate virtutis: vel ex aliquo exteriori agẽte: vel ex materie in dispositione. Et propter hoc cause naturales agentes non sunt ad vtrũqꝫ sed vt frequentius eodem modo suum effectum producunt: deficiunt autem raro. ¶ Qꝫ autem voluntas sit causa contingens ex ipsius perfectione prouenit: quia non habet virtutem limitatam ad vnum sed habet in potestate producere hunc effectum vel illum propter queꝫ est contingens ad vtrũlibet: magis enim pertinet ad prouidentiam diuinam conseruare libertatẽ voluntatis quã contingentiam in naturalibus causis.

2 ¶ Amp̃. ad prouidentiã diuinã pertinet vt rebus vtatur ſm modũ eaꝝ. Modus autẽ agendi cuiuslibet rei consequitur formam eius q̃ est principiũ actionis. Forma aũt per quã agit voluntarie agens non est determinata. Agit eni voluntas p̃ formaꝫ apprehensaꝫ ab intellectu nã bonũ apprehensum mouet voluntatem vt eius obiectum: intellectus auteꝫ nõ hꝫ vnã formaꝫ effectus determinatã: sed de ratiõe sua est vt multitudinem formarũ cõprehendat: ꝛ ꝓpter hoc voluntas multiformes effectus producere põt. Nõ igit̃ ad rõnẽ prouidentie ꝑtinet q̃ excludat libertatis voluntatẽ.

3 ¶ Itẽ per gubernationẽ cuiuscũqꝫ prouidẽtis res gubernate deducunt̃ ad finẽ cõuenientem: vnde ꝛ de prouidentia diuina. (Gregori' nissen' dic̃). q̃ est volũtas dei ꝑ quã oĩa q̃ sũt: cõuenientẽ deductionẽ accipiũt: finis aũt vltim' cuiuslibet creature ẽ vt cõsequatur diuinã similitudinẽ. (sicut ca°. 17. supra ostẽsuꝫ ẽ). eẽt igit̃ diuine ꝓuidẽtie repugnãs si alicui rei subtraheret̃ illud ꝑ qđ assequit̃ diuinã similitudinẽ. Agẽs aũt voluntariũ assequit̃ diuinã similitudinẽ i hoc q̃ libere agit. (ostẽsuꝫ est. n. in p̃io). libeꝝ arbitrium in deo esse: non igitur per prouidentiam subtrahitur voluntatis libertas.

4 ¶ Adhuc prouidẽtia est multiplicatiua bonoꝝ in rebus gubernatis: illud ergo per qđ multa bona subtraherent̃ a rebus nõ ꝑtinet ad ꝓuidentiã. Si aũt libertas voluntatis tolleret̃ multa bõa subtraherent̃. Tolleret̃ eni laus virtutis hũane q̃ nulla est si hõ libere nõ agat. Tolleret̃ etiã iusticia ꝓmiantis ꝛ punientis si nõ libere hõ ageret bonũ vel malũ. Cessaret etiã circũspectio in cõsilijs q̃ de his q̃ ex necessitate agunt̃ frustra tractarent̃. Esset igit̃ cõtra prouidẽtie rõnem si subtraheret̃ voluntatis libertas. ¶ Hic est qđ dr̃. Eccle. 15. (Deus ab initio constituit hoĩẽ ꝛ reliquit illuꝫ in manu consilij sui). ꝛ iterũ. (Ante hoĩẽ vita ꝛ mors bonum ꝛ maluꝫ quod placuerit ei dabit̃ illi). ¶ Per hoc aũt excludit̃ error ꝛ opinio stoicoꝝ que secundũ ordinem quẽdã causarũ intrãsgressibilem quẽ greci imarmenin vocabant: omnia ex necessitate dicebant prouenire.

Auc. o. scripto.

Exclu°. erro.

¶ Qꝺ diuina prouidentia non excludit casum ꝛ fortunam. 74.



Ex premissis etiam apparet q̃ diuina prouidentia non subtrahit a rebus casum ꝛ fortunaꝫ. ¶ In his. n. que in minori parte accidunt dicunt̃ eẽ fortuna ꝛ casus: si autem prouenirent aliqua vt in minori parte: omnia ex necessitate accidere(n)t: nam eam que sunt contingentia vt in pluribus in hoc solo a necessarijs differunt q̃ possunt in minori parte deficere. Esset aũt cõtra rationẽ diuine ꝓuidẽtie si oĩa ex necessitate cõtingerẽt. (vt oñsuꝫ ẽ). igit̃ ꝛ cõtra rõnẽ prouidẽtie diuine esset si nihil fieret fortuitum ꝛ casuale in rebus.

2 ¶ Amp̃. cõtra rõnẽ ꝓuidentie esset si res prouidẽtie subiecte non agerẽt ꝓp finem.

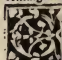
cuȝ prouidentie sit omnia ordinare in finē. Esset etiā contra pfection vniuersi si nulla res corruptibilis esset nec aliqua virtus deficere potens.(vt ex supradictis pȝ).ex hoc autem ꝙ aliquod agēs propter finem deficit ab eo quod intēdit.sequitur aliqua casu contingere:esset igitur contra rationem prouidentie ꝛ perfectionis rerum si non essent aliqua casualia.

3 ¶ Adhuc multitudo ꝛ diuersitas causarū ex ordine prouidētie diuine ꝛ dispositionis procedit. Supposita autē causarum dispositione oportet vnaȝ alteri quandoqȝ concurrere per quam impediatur vel iuuetur ad suum effectum producendū. Ex cōcursu autē duarū causarū vel plurium cōtingit aliquid casualiter euenire dum finis non intentus ex concursu alicuius cause ꝓuenit:sicut inuentio debitoris ab eo q ibat ad forum causa emēdi aliquid prouenit ex hoc ꝙ debitor etiam ad forum venit. Nō est igitur diuine prouidentie cōtrarium ꝙ sint aliqua fortuita ꝛ casualia in rebus.

3 ¶ Item quod non est nō potest esse alicuius causa:vnde oportet ꝙ vnūquodqȝ sicut se habet ad esse:ita se habeat ad hoc ꝙ sit causa. Oportet igitur ꝙ secundū diuersitatem ordinis in entibus sit diuersitas etiaȝ ordinis in causis. Ad perfectionē aūt rerū requiritur:ꝙ non soluȝ sint in rebus entia per se:sed etiā entia ꝑ accidēs. Res.n. que nō habēt in sua substantia vltimā pfectionē oȝ ꝙ perfectionē aliquā cōsequanť per accidētia ꝛ tanto per plura quanto magis a dei simplicitate distant. Ex hoc autē ꝙ aliquod subiectū habet multa accidētia sequitur ꝙ sit aliquod ens ꝑ accidēs. Nā subiectuȝ ꝛ accidens ꝛ etiam duo accidentia vnius subiecti sunt vnum ꝛ ens : sicut homo albus ꝛ musicum album. Oportet igitur ad perfectionem rerum ꝙ sint etiam quedam cause per accidens:ea aūt que ex causis aliquibus procedunt per accidens dicūtur accidere a casu vel a fortuna. Nō est igitur contra rationem prouidentie,que perfectionem rerum conseruat vt aliqua fiant vel casu vel fortuna.

4 ¶ Preterea ad ordinem diuine ꝓuidentie pertinet vt sit ordo ꝛ gradus in causis: quanto autem est aliqua superior, tanto est maioris virtutis vnde eius causalitas ad plura se extendit. Nullius autem cause naturalis intentio se extendit vltra virtutem eius : esset enim frustra. Oportet ergo ꝙ intentio cause particularis non se extēdat ad omnia que contingere possunt: ex hoc autem contingit aliquid casualiter vel fortuito ꝙ eueniunt aliqua preter intentionem agentium. Ordo igitur diuine prouidentie exigit ꝙ sit casus ꝛ fortuna in rebus. ¶ Hinc est quod dicitur Eccle. 9. (Vidi nec velocium esse cursum. ꝛc̄). (sed tempus casumqȝ in omnibus). scilicet inferioribus. Auc.e. scriptu.

¶ Q, prouidentia diuina sit singularium contingentium. 75



Ex his autem que ostensa sunt manifestum fit ꝙ diuina prouidentia ꝓuenit vsqȝ ad singularia generabilium ꝛ corruptibilium. ¶ Non enim videtur horum non esse prouidentiam nisi propter eorum contingentiam:ꝛ qꝛ in eis multa casualiter ꝛ fortuito eueniunt. In hoc enim solum differunt ab incorruptibilibus. ꝛ vniuersalibus corruptibilium quorum dicunt prouidentiam esse: prouidentie autem non repugnat contingentia ꝛ casus ꝛ fortunā ꝛ neqȝ voluntarium.(vt ostensum est) .nihil igitur prohibet horum prouidentiam esse sicut incorruptibilium ꝛ vniuersalium.

2 ¶ Adhuc si deus horum singularium ꝓuidentiam non habet. Aut hoc est qꝛ non cognoscit ea. Aut qꝛ non potest. Aut qꝛ non vult horum curam habere. Non autem potest dici ꝙ deus singularia non cognoscat.(ostensum enim est supra).ꝙ deus eorum noticiam habet. Nec etiam potest dici ꝙ deus eorum curam habere nō possit cum eius potentia sit infinita. (vt supra probatum est). Neqȝ etiam hec singularia gubernationis non capacia sunt. Cum videamus ea gubernari rationis industria : sicut patet in hominibus : ꝛ per naturalem instinctum sicut patet in apibus ꝛ multis animalibus brutis:que quodaȝ naturali instinctu gubernantur. Neqȝ etiam potest dici ꝙ deus non velit ea gu- li° prio. ca°.19. lib° 2° ca°.10.

bernare:cũ volũtas ipsius sit vniuersaliter
omnis boni:bonũ aũt eoꝝ que gubernan
tur in ordine gubernationis maxime consi
sistit. Non igitur potest dici q̃ deus boꝝ
singularium curam non habet.
3 ¶ Amp̃. omnes cause secunde in hoc q̃
cause existunt diuinam similitudinẽ conse-
quuntur.(vt ex supradictis patet). inuenit p̃ti li.
autẽ hoc cõmuniter in causis producenti- ca° 21.
bus aliquid q̃ curã habẽt eoꝝ que produ
cunt:sicut aialia naturaliter nutriũtur fe
tus suos. Deus igitur curaꝫ h3 eorũ quoꝝ
cã existit:est aũt cã etiã istoꝝ particulariũ.
(vt ex supradictis p3). h3 igit eoꝝ curaꝫ.
4 ¶ Itẽ ostẽsũ ẽ supra q̃ deus in reb⁹ crea
tis nõ ex necessitate nature agit: sed per vo
luntateꝫ τ intellectuꝫ. Ea aũt que aguntur
per voluntatẽ τ intellectũ cure prouidentie
subduntur:que in hoc cõsistere videt q̃ per
intellectum aliqua dispensẽtur. Diuine er-
go prouidẽtie subdunt ea que ab ipso agũ-
tur.(ostẽsuꝫ est aũt supra). q̃ deus operat
in oibus causis secũdis τ omnes rerũ effe-
ctus reducuntur in deum sicut in cãꝫ:τ sic
opꝫ q̃ ea q̃ in istis singularibus agunt sint
sic ipsius opa. Igit hec singularia τ mot⁹
τ opatiões ipsorũ diuine pũidẽtie subiacẽt.
5 ¶ Preterea stulta ẽ prouidẽtia alicuius
qui nõ curat ea sine quibus ea q̃ curat nõ
pñt eẽ. Cõstat aũt q̃ si oia deficerẽt pticu-
laria q̃ vlia eorũ remanere nõ pñt. Si igit
deus vniuersalia tñ curat:singularia vero
ista oino derelinquit:stulta τ iperfecta erit
eius prouidẽtia. ¶ Si aũt dicat aliquis q̃ R° taci
horũ singulariũ deus curã h3 vsq3 ad hoc ta.
q̃ cõstruẽtur inesse nõ quãtuꝫ aũt ad alia.
¶ Hoc oino esse nõ põt: nã omnia alia q̃ iprobaº
circa singularia accidũt ad eoꝝ conserua
tionẽ vel corruptionem ordinantur:si ergo
deus habet curam singularium quantum
ad eorum conseruationem.habet etiaꝫ cu-
ram omniũ circa ea contingentiũ. ¶ Po
test autem aliquis dicere q̃ sola cura vni- Dubitatio.
uersalium sufficit ad particularium conser
uationem inesse: prouisa sunt enim cuiusli-
bet speciei ea per que quodlibet indiuiduũ
illius speciei potest cõseruari inesse sicut da
ta sunt animalibus organa ad cibuꝫ sumẽ
dum τ dirigendum τ cornua ad protegen
dum se:vtilitates autem bonorum non defi-
ciunt nisi in minori parte:cum ea que sunt
a natura producunt effectus suos vel sem-
per vel frequenter:τ sic non pñt oia indiui-
dua deficere:τ si aliquod deficiat. ¶ Sed solutio.
secundum hanc rõnem omnia que circa in
diuidua contingunt pũidentie subiacebũt
sicut τ conseruatio eorum inesse: quia sin-
gularia alicuius speciei nihil põt accidere
quod non reducatur aliquo modo ad prin
cipia illius speciei. Sic igit singularia non
magis subiacent diuine prouidentie q̃tuꝫ
ad conseruationem inesse q̃3 q̃tuꝫ ad alia.
6 ¶ Preterea in comparatione rerum ad
finem talis ordo apparet q̃ accidẽtia sunt
propter substantias vt per ea perficiuntur
in substantijs nature:materia est pp̃ter for
mam:per hanc enim participat diuinã bo
nitateꝫ propter quaꝫ omnia facta sunt.(vt
supra ostensuꝫ est). ¶ Ex quo patet q̃ par ca° 18.
ticularia sunt propter naturam vleꝫ:cuius hui⁹ li.
signũ ẽ q̃ in his in qbus põt natura vniuer
salis conseruari per vnum indiuiduuꝫ non
sunt multa idiuidua vnius speciei:sicut p3
in luna τ sole. Cum aũt prouidentia sit or-
dinatiua aliquorũ in finem: ideo oportet q̃
ad prouidentiam pertineant τ fines τ ea
que sunt ad finem. Subiacent enim proui
dẽtie non solũ vniuersalia s3 ẽt singularia.
7 ¶ Adhuc:hec est differẽtia inter specula
tiuã cognitionẽ τ practicaꝫ q̃ cognitio spe-
culatiua τ ea q̃ ad ipsaꝫ ptinent pficiunt in
vli:ea vero q̃ pertinent ad cognitionẽ pra-
cticã pficiunt in pticulari. Nã finis specu-
latiue ẽ veritas que p̃mo τ per se τ in ima
terialibus consistit τ in vlibus. Finis vero
practice est operatio q̃ est circa singularia.
Unde medicus nõ curat hoiem in vli:sed
hunc hoiem:τ ad hoc est tota sciẽtia medi
cine ordinata. Cõstat aũt q̃ prouidẽtia ad
practicã cognitioneꝫ pertinet cũ sit ordina
tiua reruꝫ in finẽ. Esset igit imperfecta dei
prouidẽtia.si in vniuersalibus consisteret τ
vsq3 ad singularia non perueniret.
8 ¶ Iteꝫ cognitio speculatiua magis pficit
in vli q̃3 i pticulari:q2 magis sciunt vlia q̃3
pticularia:τ propter hoc vniuersalissimoꝝ
principioꝝ cognitio est cõis. Ille vero est
pfectior in sciẽtia speculatiua qui non solũ
vniuersalem:sed propriam cognitionem de
rebus h3. Nã qui cognoscit in vniuersali

tantum.cognoscit rem solū in potētia:pro
pter quod discipulus de vniuersali cogni-
tione principiorum reducitur in propriam
cognitionē cōclusionū per magistrum qui
vtranq; cognitionē hꝫ:sicut aliquid redu-
citur de potētia in actum per ens actum.
Multo igitur magis in scientia practica per
fectior est qui non solū in vniuersali: sed ēt
in particulari res disponit ad actum. Diui
na igitur prouidentia que est perfectissima
vsq; ad singularia se extendit.
9 ¶ Amplius. cum deus sit cā entis inquātū est
li.2°. ens.(vt supra ostēsum est).oportet q̄ ipse sit
ca°.15. prouisor entis inquantum est ens.prouidet
enim rebus inquantū est causa earū:quic
quid ergo quocūq; modo est sub eius pro-
uidētia cadit:singularia autem sunt entia ꝛ
magis q̄ vlia:q2 vniuersalia nō subsistūt p
se:sed sunt solū in singularibus. Est igitur
diuina prouidentia etiam singularium.
10 ¶ Item creature diuine ꝓuidentie subdū
tur prout ab ipso in finē vltimū ordinātur
qui est bonitas sua.participatio igitur diui
ne bonitatis a rebus creatis ē p diuinā ꝓ-
uidētiā. Bonitatē aūt diuininā participāt
etiā singularia cōtingentia:oꝫ ergo q̄ etiā
ad ea diuina ꝓuidentia se extēdat. ¶ Hic
Auc.s. est qđ dicit Math. x. (Duo passeres asse
scriptu. venerūt ꝛ vnus ex eis nō cadit in terrā si-
ne patre meo). ¶ Et Sap. 8.(Attigit a fi
ne vsq; ad finem fortit).i.a primis creatis
vsq; ad ifima eorū. ¶ Ezech.etiā.9.arguit
opinio quorūdā qui dicebāt. (Dereliquit
dominus terrā:dñs non videt). ꝛ Job.22.
(Circa cardines celi pambulat nec nostra
Exclo. cōsiderat). ¶ Per hoc aūt excluditur opi
erro. nio quorūdā qui dixerunt q̄ diuina proui
vt auer. dentia non se extendit: vsq; ad hec singula
12.mecc. ria:quā quidē opinionem quidā Ari. im
cō.37. ponūt licet ex verbis eius haberi nō possit.
ꝛ 52. ¶ Q̄ prouidentia dei sit singularium im-
mediate. 76.

Quidam autē cōcesserūt ꝓuidētiā diuinā vsq; ad hec singularia ꝓcede re:sed quibusdā mediantibus
opi.plo. causis. ¶ Posuit.n.plo vt Gre.nissenus
dicit triplicē ꝓuidētiā:quarū prima ē sū-
mi dei est primo ꝛ principaliter prouidet p
prius.i.oībus spiritualibus ꝛ intellectuali-
bus cōsequenter vero toti mūdo quantū
ad genera ꝛ species ꝛ vniuersales causas q̄
sunt corpora celestia. ¶ Secunda vero est
qua prouidetur singularibus animalium ꝛ
plantarum ꝛ eorum generabilium ꝛ corru
ptibilium quantum ad eorum generationē
ꝛ corruptionem ꝛ mutationes alias:quā
quidem prouidentiam Plo attribuit diis
qui celum circueūt Aristote. vero horum 2°.de
qualitatē attribuit obliquo circulo. ¶ Ter gene.
tiam vero prouidentiam ponit rerum que t.xtu.
ad humanam vitam pertinent quam qui- cō.58.
dem attribuit quibusdam demonibus cir-
ca terram existentibus qui secundū ipsū
humanarum actionū sunt custodes. Sed
tamen secundū Platonem secunda ꝛ ter
tia prouidentia a prima dependent:vnā de
us summus secundos ꝛ tertios statuit pro-
uisores. ¶ Hec autem positio catholice fi quomō
dei consonat quantum ad hoc q̄ omnium cōside
prouidentiam reducit in deum sicut in pri discor
mum actorem. Videtur autem sententie dat vel
fidei repugnare quantū ad hoc q̄ nō om- cōcor
nia particularia diuine prouidētie dicit eē dat.
subiecta. ¶ Quod ex predictis ostendi po concl°.
test. ¶ Habet enim deus immediatā sin ꝓbatio.
gularium cognitionem non quasi ea in su-
is causis cognoscens tantum:sed etiam in
seipsis.(sicut in primo huius operis est ostē ca°.51.
sum). Inconueniens autem videtur q̄ sin
gularia cognoscens eorum ordinem nō ve
lit in quo bonum precipuum rerū cōsistat:
cum voluntas sua sit totius bonitatis prin-
cipiū. Oꝫ igitur q̄ sicut imediate singularia
cognoscit ita imediate eoꝝ ordinē statuat.
2 ¶ Amplius ordo qui per prouidentiam
in rebus gubernatis statuitur ex ordine il-
lo prouenit quē prouisor in sua mente di
sposuit:sicut ꝛ forma artis que fit in mate-
ria ab ea procedit que est in mēte artificis.
Oportet autem vbi sunt multi prouisores
vnus sub alio q̄ ordinem contentum supe
rior inferiori tradat. Sicut ars inferior ac-
cipit principia a superiori. Si igitur secun-
di ꝛ tertii prouisores ponuntur esse sub pri-
mo prouisore qui est deus summus. Opor
tet q̄ ordinem statuendum in rebus a sum
mo deo accipiant. Non est autē possibile
q̄ iste ordo sit in eis perfectior q̄ in sum-

mo deo:quinimo oẽs ꝑfectiões ꝑ modū
descensus ab eo in alia ꝓueniūt.(vt ex su
perioribus pȝ). oȝ aūt ꝙ ordo rerū sit in se
cundis ꝓuisoribus nõ solum in vniuersali.
sed etiã quãtū ad singularia:alias nõ pos
sent sua prouidentia in singularibus ordi
nem statuere:multo magis ordo singula
rium est diuine prouidentie dispositione.
3 ¶Adhuc in his que hũana ꝓuidẽtia re
gunt:inuenit ꝙ aliqs supior ꝓuisor circa q̃
dã magna vtia ꝑ seipȝ excogitat q̃liter sint
ordinanda:minorū vero ordinẽ ipse nõ ex
gitat:sed alijs inferioribus excogitandū re
linquit:ꝛ hoc quidẽ cõtingit per eius defe
ctum inquãtum vel singulariū minorum
cõditiones ignorat:vel non sufficit ad om
niū ordinẽ excogitandū ꝓpter laborẽ ꝛ tẽ
poris ꝓlixitatẽ que reqreret. Huiusmodi
aūt defectus longe sūt adeo:nã ipse oia sin
gularia cognoscit:nec intelligendo laborat
aut tẽpus requirit:cū itelligẽdo seipm oia
alia cognoscat.(sicut supra ostẽsū est).ipse
lib° p° igit oium singulariū ordinẽ excogitat:eius
ca.47. igit ꝓuidẽtia est oiū singulariū imediate.
4 ¶Item in rebus humanis inferiores ꝓ
uisores ꝑ suã industriaȝ ordinẽ excogitant
in his quorum gubernatio eis a presiden
te cõmittitur:quã quidẽ industriam a pre
sidẽte hrẽ nõ possunt nec vsuȝ ipsi⁹. Si vo
a supiore eã haberẽt iã ordinatio per supio
rẽ fieret:ipsi aūt essent illius ordinationis
non prouisores sed executores. Cõstat aūt
(per supra dicta).ꝙ ois sapiã ꝛ itellectus
a sūmo deo in oibus intellectibus causat:
nec intellectus aliquis põt aliquid intelli
gere nisi virtute diuina:sic nec aliqd agẽs
opat nisi inquantū agit virtute ipsius:ẽ igi
tur ipse deus imediate sua ꝓuidentia oia
dispensans:qcūqȝ vero sub ipso ꝓuisores
dicunt sunt ꝓuidentie ipsius executores.
5 ¶Preterea superior ꝓuidẽtia dat regu
las ꝓuidentie inferiori sicut politicus dat
regulas ꝛ leges duci exercitus qui dat re
gulas ꝛ leges centuriõibus ꝛ tribunis. Si
igit sub prima prouidentia dei summi sunt
alie prouidentie:oȝ ꝙ deus illius secundis
vel tertijs ꝓuisoribus det regulas sui regi
minis. Aut ergo dat regulas ꝛ leges vni
uersales vel ꝑticulares. Si aūt dat eis vni
uersales regulas regiminis cū vniuersales
regule nõ possunt semper ad particularia
applicari ꝛ maxime in rebus mobilibus q̃
non semper eodem modo se habent:opor
teret ꝙ illi prouisores secūdi vel tertij qñqȝ
preter regulas sibi datas ordinarent de
rebus sue prouisionis subiectis: haberent
ergo iudicium super regulas acceptas qñ
secundum eas oporteret agere ꝛ qñ eas ꝑ
termittere oporteret. Quod esse non põt:
qꝛ hoc iudicium ad superiorẽ pertinet:naȝ
eius est interpretari leges ꝛ dispensare in
eis:cui⁹ est eas condere:hoc igit iudiciuȝ
de regulis vlibus datis:oȝ ꝙ fiat per supre
mum prouisorem. Quod quidẽ esse nõ pos
set si se ordinationi singularium imediate
non immisceret. Oportet igitur secundum
hoc ꝙ sit horum immediatus prouisor. Si
vero secūdi ꝛ tertij ꝓuisores a sūmo proui
sore particulares regulas ꝛ leges accipiūt
manifeste apparet ꝙ hoȝ singulariū ordi
natio fit imediate per ꝓuidentiaȝ diuinã.
6 ¶Amplius semper ꝓuisor supior habet
iudicium de his que ab inferioribus pro
soribus ordinantur vtrum sint bene ordi
nata nec ne. Si igit secūdi ꝓuisores vel ter
tij sint sub deo primo prouisore:oportet ꝙ
deus iudicium habeat de his que ab eis
ordinantur:quod quidem esse non potest si
horū singulariū ordinẽ nõ consideraret. Hȝ
igit ipse ꝑ seipsum curam de singularibus.
7 ¶Adhuc si de⁹ ꝑ seipsuȝ imediate infe
riora singularia nõ curat adeo est:vel qꝛ ea
despicit.vel eius dignitas inquinet.(vt q
dam dicunt).hoc auteȝ irrationabile est:
nam dignius est ꝓuide aliquorum ordina
tionẽ excogitare q̃ȝ in eis opari. Si igit de
us in omnib⁹ opat.(sicut supra ostensum
est).nec in hoc aliqd ei⁹ dignitati derogat
quinimo ꝑtinet ad eius vleȝ ꝛ sūmã virtu
teȝ:nullo modo despiciendū est ei vel eius
dignitatẽ cõmaculat si circa hec singula
ria imediate prouidentiam habeat.
8 ¶Itẽ ois sapiẽs qui ꝓuide sua virtute
vtit in agẽdo moderat sue virtutis vsuȝ or
dinãs ad qd ꝛ q̃tū ꝓueniat:alias virt⁹ in
agẽdo sapiẽtiã nõ sequeret. Cõstat aūt ex
ꝑmissis ꝙ diuina virtus in opando vsqȝ
ad ifima rerū ꝓuenit:igit diuina sapia ẽ or
dinatiua qui ꝛ quot ꝛ qualiter ex eius vir
tute ꝓgrediant effect⁹ ẽt in ifimis reb⁹:est

igit ipse immediate sua ꝓuidētia oium rerū
Auc.s. ordinem excogitans.¶ Hic est qd dicit.
scriptu. Ro.13.(Que adeo sūt:ordinata sūt).ꝛ Ju
ditb.9.(Tu fecisti priora:ꝛ illa post illa co-
gitasti:ꝛ hoc factū est:quod ipse voluisti).
¶ Q̄ executio diuine prouidentie fit medi
natibus causis secundis. 77.



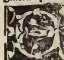
Ostendendū est aūt q̄ ad ꝓuidentiā duo requirunt ordinatio: ꝛ ordinis executio. Quorū primū fit p virtutē cognoscitiuā: vñ q pfectioris cogni tiōis siue cogitatiōis sūt: ordinatores alioꝝ dicunt: sapiētis.n. est ordinare. Scd̄z vero fit p virtutē opatiuā. ex cōtrario aūt se hꝫ in his duobus: nā tāto pfectior est ordina tio: quāto magis descēdit ad minima: mi nimoꝝ autē executio condecet inferiorem virtutem effectui proportionatam. In deo autē quātum ad vtrūqꝫ summa perfectio inuenitur. Est eni in eo perfectissima sapia ad ordinandum ꝛ virtus perfectissima ad
Con⁹. operandū. Oportet ergo q̄ ipse p sapiam suā oium ordines disponat etiā minimoꝝ: exequat vero minima siue infima p alias inferiores virtutes p quas ipse opat: sicut virtus vlis ꝛ altior p inferiorē ꝛ pticularē virtutē. Cōueniens est igit q̄ sint iferiores virtutes agētes diuie ꝓuidētie executores.
2 ¶ Itē.(ostēsū est supra).q̄ diuina ope ratio nō excludit opationes causaꝝ secūda rū. ea vero que ex opationibus secundarū causaꝝ ꝓueniūt diuine ꝓuidētie subiacēt cū deus oia singularia ordinet p seipsum (vt supra ostensum est). sunt igit secunde cause diuine prouidentie executores.
3 ¶ Adhuc. quanto virtus alicuius agētis est fortior: tāto in magis remotissimā opa tionē se extēdit: sicut ignis quanto est ma ior tanto magis remotissima calefacit. Hoc aūt nō cōtingit in agente quod non agit p mediū quia quodlibet i q̄ agit est si bi proximū: cum igit virtus diuine ꝓuiden tie sit maxima per aliqua media ad vlti mam suam operationē producere debet.
4 ¶ Amp. ad dignitatē regētis ptinet vt habeat multos ministros ꝛ diuersos sui re giminis executores. qa tāto alti⁹ ꝛ magis suū dominiū ōndet quāto plures in diuer sis gradib⁹ ei subdunt. Nulla āt dignitas alicui⁹ regētis ē cōparabil dignitati diuini regiminis: cōuciēs igit ē q̄ p diuersoꝝ gra dus agētiū fiat diuine ꝓuidentie executio.
5 ¶ Pre. cōueniētia ordinis pfectionē ꝓui dētie demōstrat: cū ordo sit ꝓprius effect⁹ ꝓuidētie Ad cōuenientiā āt ordinis ptinet vt nihil iordinatū relinquat: pfectio igit di uine prouidētie regrit vt excessuꝫ aliquaꝝ rerū supra alias ad ordinē cōueniētē redu cat. Hoc aūt fit cū ex supabūdātia aliquo rū magis habentiū ꝓuenit aliqd bonū mi nus habētib⁹: cū igit pfectio vniuersi reg rat q̄ qdā alijs abūdātibus diuinā bonita tē pticipēt.(vt supra oñsuꝫ ē). exigit diuine prouidētie perfectio vt per ea que plenius diuinam bonitatem participant executio diuini regiminis compleatur.
6 ¶ Adhuc nobilior est ordo causaꝝ q̄s effe ctuū sicut causa potior est effectu: magis igit in eo pfectio ꝓuidentie demonstratur: si aūt nō essent aliqne cause medie exeqnē tes diuinā ꝓuidentiā nō eēt in rebus ordo causaꝝ sed effectuū tantum exigit igitur di uine prouidētie pfectio q̄ sint cause medie exequētes ipsaꝝ.¶ Hinc est qd in ps dr. Auc.s.
(Benedicite dominū oēs virtutes eius. scriptu
mi. eius qui.fa.vo.ei⁹).ꝛ alibi.(Ignis grā
do nix gla.spi.procel.que fa. verbuꝫ eius).
¶ Q̄ mediantib⁹ creaturis itellectualib⁹
alie creature reguntur adeo. 78.



Quia vero ad ꝓuidētiaꝫ diuinā pertinet vt ordo seruetur in rebus: con gruus aūt ordo est vt a sup mis ad īfima descēdatur proportionaliter oꝫ q̄ diuina ꝓuidentia ſm quādā ꝓportio nē vsqꝫ ad res vltimas ꝓueniat. Hec aūt proportio est: vt sicut supme creature sunt sub deo ꝛ gubernant ab ipso: ita inferiores creature sint sub superioribus ꝛ regantur ab ipsis. Inter oēs aūt creaturas sunt sup me itellectuales.(vt ex superioribus patet). ca.49.
exigit igit diuine prouidētie ratio vt cetere bus⁹ li
creature p creaturas rōnales regantur.
2 ¶ Amp. quecūqꝫ creatura exquirit diui ne prouidētie ordinē hoc hꝫ i q̄tū pticipat aliquid de virtute sibi prouidentis sicut in strumentum nō mouet nisi inquantum p

motum participat aliquid de virtute prin-
cipalis agētis:q̄ igit̄ amplius de virtute di
uine prouidētie participāt sūt executiua di-
uine ꝓuidentie in illa q̄ minus participāt.
Creature autē intellectuales plus alijs de
ipsa pticipāt. Nā cū ad ꝓuidētiā requirat̄
dispositio ordinis q̄ fit p cognoscitiuā virtu
tē ꝛ executio q̄ fit p opatiuā: creature rōna
les vtrāq3 virtutez participant:relique ve-
ro creature virtutez operatiuam tantū:per
creaturas igitur rōnales omnes alie crea
ture sub diuina prouidentia reguntur.
3 ¶ Adhuc.cuicūq3 a deo dat̄ aliqua virt⁹
dat̄ ei in ordine ad effectū ipsius virtutis.
sic.n.optime oia disponūtur dū vnūqdq3
ordinat̄ ad oia bona que ex ipso nata sunt
prouenire. Virtus aūt intellectiua de se ē
ordinatiua ꝛ regitiua:vnde videmus q̄ qñ
coniunguntur in eodem: virtus operatiua:
sequitur regimē virtutis itellectiue sicut in
homine videmus q̄ ad iperiuz voluntatis
mouetur mēbrum. ⸿ Idem ēt apparet si
in diuersis existant : nam i.li homines qui
excedunt in virtute operatiua oportet q̄ di
rigant̄ ab illis qui in virtute intellectiua ex
cedūt:exigit igit̄ diuine ꝓuidētie rō q̄ crea
ture alie p creaturas itellectuales regant̄.
4 ¶ Itē virtutes pticulares nate sunt mo
ueri a virtibus vl'ib⁹ :vt p3 tā in arte q̄3 in
nā:cōstat aūt q̄ virt⁹ intellectiua ē vl'ior oi
alia virtute opatiua.nā virtus intellectiua
cōtinet formas vl'es: ois aūt virt⁹ opatiua
tantum est ex aliqua propria forma operā
tis:oportet igitur q̄ p virtutes intellectua-
les moueantur ꝛ regant̄ oēs alie creature.
5 ¶ Preterea in oibus potentijs ordiatis
vna ē directiua alterius q̄ magis rōnē co-
gnoscit. Vñ videm⁹ in artibus q̄ ars illa
ad quā ptinet finis ex quo sumit̄ rō totius
artificij.dirigit illā ꝛ ipat ei q̄ artificiū opa
tur. Sicut ars gubernatoria nauifactiue.
Et illa que formā inducit iperat ei:q̄ mā3
disponit. Instrumenta ꝙ aūt que non cogno
cunt aliquā rōnem reguntur tantum:cum
ergo sole itellectuales creature ratiōes or-
dis rerū creatarū cognoscere possint:ea3
erit regē ꝛ gubernare oēs alias creaturas.
6 ¶ Adhuc qd̄ est per se : est cā eius qd̄ est
per aliud:sole autez creature intellectuales
operantur per seipsas vtpote suarū opatio
nu3 p liberū volūtatis arbitriū dñe existes
alie vero creature ex necessitate nature ope
rantur tanquaz ab alio mote:creature igi-
tur intellectuales per suaz operationē sunt
motiue ꝛ regitiue aliarum creaturarum.

¶ Q3 substātie intellectuales inferiores re
guntur per superiores. 79.



Um autez inter crea-
turas intellectuales quedam
sūt alijs altiores.(vt ex supe-
riorib⁹ p3).o3 q̄ iferiores itel
lectual.ū naturarū p supiores gubernētur.
2 ¶ Adhuc virtutes magis vl'es sunt moti
ue virtutū pticulariū. (vt dictū ē).superio
res aūt inter itellectuales nās hñt formas
magis vl'es.(vt supra oñsuz ē).sunt igitur
regitiue inferiorum intellectualiu3 nārum.
3 ¶ Itez potētia intellectiua que est propi-
quior principio semper inuenitur regitiua
intellectualis virtutis que magis a princi-
pio distat. Qd̄ quidē apparet tā in sciētiis
speculatiuis q̄3 in actiuis. Nā sciētia specu
latiua q̄ accipit ab alia principia ex quibus
demonstrat dicitur esse illi subalternata:ꝛ
scientia actiua que est propinquior fini qui
est principiū in operatiuis est architectoni
ca respectu magis distantis cu3 ergo inter
itellectuales substantias quedā sint primo
principio. s. deo propinquiores . (vt supra
ostensum est).ipse erunt aliarum regitiue.
4 ¶ Adhuc superiores intellectuales sub-
stantie perfectius diuine sapientie influen-
tiam in seipsis recipiunt : cum vnūquodq3
recipiat aliquid secūdu3 modū suū:p sapiē-
tiā aūt diuinā oia gubernant̄:ꝛ sic o3 q̄ ea
que magis participant diuinā sapientiam
sint gubernatiua eorum:que minus parti-
cipant. Substantie igitur intellectuales in
inferiores gubernantur per superiores:di-
cunt̄ igit̄ supiores spiritus ꝛ angeli inq̄ꝰtū
inferiores spiritus dirigunt quasi eis annū
ciando : nam angeli quasi nūcii dicuntur ꝛ
ministri inquantum per suam operationē
exequuntur ēt in rebus corporalibus diui-
ne prouidentie ordinem : nam minister est
quasi instrumētu3 aiatum sm phm. ⸿ Et Auc.s.
hoc est qd̄ dicit̄ in ps̄. (Qui facis angelos scriptu.
tuos spūs:ꝛ ministros tuos ignē vrentez.
¶ De ordinatione angelorū adinuicē. 80.

apti. ¶ Nõ aũt sic pmissa intelligenda sũt
quasi aliud diuina bonitas: ⁊ aliud diuina
scientia: ⁊ aliud scia rerũ dispõnẽ cõtinens. sʒ
qꝛ fm hoc alia ⁊ alia est eius cõsideratio.
De me[a] hyerar[a] ¶ Itẽ inter potentias ẽt inferiores spũs q
diuini ordinis p eos exequẽdi pfectã cogni
tionẽ p supiores spũs cõsequunt. oꝫ ordinẽ
eẽ. nã q inter eos sũt altioris virtutis ẽt sũt
vlioris in cognoscẽdo. vñ cognitionẽ ordi-
nis puidentie in principijs ⁊ causis magis
vlib[us] adipiscũtur. Inferiores ṽo in causis
magis particularibus. altioris. n. intellect[us]
eẽt hõ q ordinẽ oium nãliũ cõsiderare pos-
set in corporibus celestibus q̃ꝫ q indiget ad
pfectã cognitionem ad inferiora pspicere.
¶ Illi igit q in causis vlibus q̃ sunt medie
inter deũ q est vlissima cã ⁊ cãs particula-
res pñt ordinẽ puidẽtie pfecte cognoscere:
medij sunt inter illos q in ipso deo rõnem
pdicti ordinis cõsiderare sufficiũt: ⁊ eos q
in causis paticularibus necesse hñt cõside-
rare. ¶ Et hi a Diony. ponunt in media
hyerarchia. q̃ sicut a supremo dirigit ita di
rigit infimam vt dicit in. 8. c. cel. hyerar.
¶ Inter has ẽt intellectuales subas. opꝫ
q ordo qdã existat. nã ipsa vlis puidentie
dispositio distribuit qdẽ primo in multos
executores. qđ qdẽ fit p ordinẽ dominatio
Domina tiones nũ: dominoꝝ. n. est pcipere qd alij exequan
tur. ¶ Vñ Diony. dicit. 8. c. cel. hyerar.
(q nomẽ dominatiõis designat aliquam
anagogẽ suppositã oi seruituti ⁊ oi subie-
ctioni superiorẽ). Scđo aũt ab operãte ⁊
exequẽte distributur ⁊ multiplicat ad va
Vtutes rios effectus qđ qdẽ fit p ordinẽ virtutum
quaꝝ ordinẽ. (vt dicit Diony. ibidẽ). signi
ficat quãdã fortẽ virilitatẽ in oẽs dei for-
mes opationes nõ relinquẽtẽ sui imbecilli
tate aliquẽ dei formã motũ. Et sic patet q
pn[m] vlis opationis ad hũc ordinẽ ptinet:
vnde videt q ad hũc ordinẽ ptineat mot[us]
celestiũ corpoꝝ ex qbus sicut a qbusdã cau
sis vlibus cõsequunt pticulares effect[us] in
natura. ⁊ ideo virtutes celoꝝ noiant. Luc.
xi. vbi dicit. (q virtutes celorũ mouebun-
tur). ⁊ ad eos ẽt ipũs ptinere videt execu-
tio diuinorũ opeꝝ q̃ pter nature ordinẽ fi-
unt. ⁊ iõ ista sũt sublimissima in diuinis mi
nisterijs: pp q dicit Grego. q virtutes di
cuntur illi spũs p quos signa frequẽtius fi

unt. Et si qd aliud vle ⁊ primũ est in mini-
sterijs diuinis exequẽdis ɔueniens est ad
hũc ordinẽ pertinere. ¶ Tertio vero vlis
puidẽtie ordo iã in effectibus institutus in
confusus custodit dũ cohibent ea q̃ possent
hunc ordinẽ pturbare: qđ qdẽ ptinet ad or-
dinẽ potestatũ. (vñ Diony. dicit ibidẽ). q
nomẽ potestatũ iportat quãdã bene ordi- ptãtes
nata ⁊ inconfusã circa diuinas susceptiões
ordinationẽ. ¶ Et iõ Grego. dicit. (q ad
hunc ordinẽ pertinet cõtrarias ptãtes ar-
cẽ). Infimi aũt inter superiores itellectua-
les subas sũt q ordinẽ diuine puidentie in
particularibus causis cognoscibilẽ diuini-
tus accipiũt: ⁊ hi imediate reb[us] humanis
pponunt. vñ Diony. de eis dicit. (q ista De 3[a]
tertia dispositio spirituũ humanis hyerar hyerar[a]
chijs p cõsequẽtiã pcipit). p res aũt huma ⁊ ifima
nas intelligẽde sunt oẽs inferiores nature
⁊ cãe pticulares q̃ ad hoiem ordinant ⁊ in
vsũ hois cedũt. (sicut pꝫ ex pmissis). In-
ter has ẽt qdã ordo existit. nã in rebus hu-
manis est aliqđ bonũ cõe qđ qdẽ est bonũ
ciuitatis vel gẽtis qđ videt ad principatuũ
ordinẽ pertinere. (vñ dicit in eodẽ. c.). q principa
nomẽ principatũ designat qđdã dominiũ tus
cũ ordine sacro. (pp qđ Daniel. io. fit men
tio de Michaele pncipe iudeoꝝ: ⁊ pncipe
persaꝝ ⁊ grecoꝝ). ⁊ sic dispositio regnorũ
⁊ mutatio dominatiõis de gẽte in gẽtẽ ad
ministeriũ huius ordinis ptinere oꝫ. instru-
ctio ẽt eoꝝ q inter hoies existũt pricipes de
his q̃ administrationẽ sui regiminis ptinẽt
ad hũc ordinẽ spectare videt. ¶ Est ẽt ali-
qđ humanũ bonũ qđ nõ incõicate cõsistit.
sʒ ad vnũ aliquẽ ptinet scđm seipsũ. nõ tñ
vni soli sũt vtilia. sʒ multis q̃ sũt ab oibus
⁊ singulis credẽda ⁊ seruãda: sicut ea q̃ sũt
fidei: ⁊ cultus diuinus ⁊ alia hmõi. ⁊ h[oc] ad
archãgelos ptinet: de qbus Grego. dic q Arch-
sũma nunciãt sicut Gabrielẽ archangelũ geli
noiamus qꝛ vnigeniti verbi incarnationẽ
nunciauit ab oibus credendũ est. ¶ Quod
dã vero humanũ bonũ est ad vnũqđqꝫ sin
gulariter ptinẽs: ⁊ hoc ad ordinẽ ptinet an
geloꝝ de qbus Grego. dicit q infima nun Angeli
ciant. vñ ⁊ hoium custodes eẽ dicunt scđm
illđ ps. (Angelis suis mã. de te: vt cu. te in
in om. vi. tu. ⁊c.). vñ ⁊ Diony. dic q archã
geli medij sunt inter principatus ⁊ angelos

f

habentes aliquid cōe cū vtrisqȝ. cū princi patibus quidē inquantū inferioribus ange lis ducatū pstant. Nec immerito qȝ que sūt propria in humanis ꝟȝ ea que sunt cōia di spensari oȝ. Cū archangelis vero qȝ annunci ant angelis ⁊ p angelos nobis quoꝝ est ma nifestare hoībus q̄ ad eos ptinent ꝟȝ vnius cuiusqȝ analogiā: ꝓpter qd ⁊ cōe nomē vl timus ordo quasi spāle sibi assumit qȝ. s. of ficiū hȝ nobis imediate nunciandi. ⁊ ꝓpter hoc archāgeli nomē ꝯpositū hīt ex vtroqȝ dicunt. n. archangeli quasi principes ange li. Assignat aūt ⁊ Grego. aliter celestiū spirituū ordinationē. Nā principatus in ter medios spūs cōnumerat post domina tiones immediate: virtutes vero inter infi mos ante archangelos. Sed diligenter inspicientibus vtraqȝ ordinatio in modico differt. nā ꝟm Grego. principatus dicunt nō q gentibus pponunt. sed q etiā ipsis bo nis spiritib⁹ pncipant q̄si p̄existētes in mi nisterioꝝ diuinorū executiōe. dicit. n. q pn cipari est inter alios priorē existere. hoc au tē ꝟm assignationē ante dictā diximus ad virtutū ordinē ptinere. virtutes aūt. (ꝟm Grego. sūt q̄ ad q̄sdā pticulares opatōes ordinant cū aliquo spāli casu preter cōeȝ or dinē oȝ aliq̄ miraculose fieri). ꝟm quā ra tionē satis cōuenienter cū infimis ordinant. vtraqȝ aūt ordinatio ex verbis apostoli au ctoritatē hr̄e pōt. (Dicit. n. Eph. primo cō stituēs illū). s. Christū. (ad dextrā suā in ce lestibus supra oēm principatū ⁊ potestateȝ ⁊ virtutē ⁊ domiationē). in quo pȝ q ascē dēdo supra principatus potestates posuit ⁊ supra has virtutes: supra quas dominatio nes collocauit: quē ordinē Diony. obserua uit. (ad Col. aūt primo loquēs de Christo dicit siue throni siue dominatiōes siue prin cipat⁹ siue potestates oia per ipsū ⁊ in ipso creata sūt). in quo pȝ q a thronis incipiēs descēdēdo sub eis dominatōes: sub quibus principat⁹. ⁊ sub his potestates posuit. quē ordinē Gregorius obseruauit. De sera phin aūt fit mētio Isa. 6. de cherubin autē Ezechielis primo. De archāgelis in ca nonica. Jude. cū Michael archāgelus cuȝ diabolo disputās ⁊c̄. De angelis autem in. ps. vt dictū est. Est aūt in oībus ordi natis virtutibus hoc cōe. qȝ in vi superio

Ordina° angelorū assignata p grego. ⁊ concordat cuȝ prece.

Ephe.

Col.

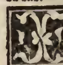
Isa.

Jude.

Ps.

ris virtutis oēs inferiores agunt. vnde id qd dixim⁹ ad seraphin ordinē ptinere oēs iferiores ex virtute ipsi⁹ exequunt. ⁊ silr etiam in aliis ordinibus est considerandum.

De ordinatione hominum adinuicem ⁊ ad alia. 81.



Inter alias vero intel lectuales substā tias humane anime infimuȝ gradum habent quia. (sicut supradictū est). in sui institu tione cognitionē ordinis prouidentie diui ne in sola quadam vniuersali cognitione su scipiunt. ad perfectam vero ordinis secun dum singularium cognitionem. oportet q ex ipsis rebus in quibus ordo diuine proui dentie iam particulariter institutus est per ducantur. vnde oportuit q haberent orga na corporea per que a rebus corporalibus cognitionem haurirent. ex quibus tamen propter debilitatem intellectualis luminis perfectā noticiā eorū que ad hominem spe ctant adipisci non valent nisi per lumen su periores spiritus adiuuentur hoc exigente diuina dispositiōe vt inferiores per superio res spiritus perfectionē acquirant. (vt su pra ostensum est). quia tū aliquid hō de lu mine intellectuali participat: ei ꝟm prouidē tie diuine ordinē subdunt aialia bruta que intellectu nullo mō participant. Unde dicitur Geñ. j. (Faciam⁹ hominē ad ima ginis ⁊ simi. no.). s. secūdū q intellectū hȝ. (⁊ presit. pi. ma. ⁊ vo. ce. ⁊ be. te.). animalia vero bruta. ⁊ si itellectu careāt. qȝ tū cogni tionē aliquā hīt plātis ⁊ aliis q̄ cognitiōe carēt ꝟȝ diuie ꝓuidētie ordinē pferūt. (vn dr̄ Geñ. j. (Ecce dedi vobis oēm her. af. se. su. terrā: ⁊ vni. li. q̄ hīt in semetipsis se mētē gnīs sui: vt sint vobis in escā ⁊ cūctis animātib⁹ terre). Inter ea vo q̄ penit⁹ cognitione carēt vnū subiacet alteri ꝟm q vnū est altero magis potenti⁹ in agēdo. nō enim participant aliquid de dispositōe pro uidentie. sed solū de executōe. Que vero hīt intellectū ⁊ sensum ⁊ corporalē virtutē hec in ipso adinuicē ordinant ꝟm diuine ꝓ uidentie dispositionē ad similitudinē ordi nis qui in vniuerso inuenit. nam virtus cor porea subditur sensitiue ⁊ intellectiue virtu ti velut exequens earū imperiū: ipsa vero

In ea° pte cir ca pu^m

sensitiua potentia intellectiue subdit̃ ⁊ sub eius imperio continetur. ¶ Ex eadem ratione ⁊ inter ipsos homines ordo inuenit̃. nam illi qui interdum preeminent naturaliter dominantur. illi vero que sunt intellectu deficientes. corpore vero robusti a natura videntur instituti ad seruiendum. (sicut Aristo. dicit in sua politica). cui etiam concordat sententia Salomonis qui dicit prouer. xi. (qui stultus est seruiet sapienti). ⁊ exo. i8. dicitur. (prouide de omni plebe viros sapientes ⁊ timentes deum qui iudicent populum omni tempore). Sicut autem in operibus vnius hominis ex hoc inordinatio prouenit q̄ intellectus sensualem virtutem sequitur. sensualis vero virtus ꝓpter corporis indispositionem trahitur ad corporis motum vt in claudicantibus apparet. ita ⁊ in regimine humano inordinatio prouenit ex eo q̄ non propter intellectꝰ preeminentiam aliquis preest. sed vel robore corporali dominium sibi vsurpat vel propter sensualem affectionem aliquis ad regendum preficitur: quam quidem inordinationem nec Salomon tacet qui dicit Eccle. io. (Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis positum stultum in dignitate sublimi). ¶ Huiusmodi autem inordinatio diuinã prouidentiam non excludit. prouenit enim permissione diuina ex defectu inferiorum agentium. (Sicut ⁊ de alijs malis dictum est). Sed neq̃ per huiusmodi inordinationem totaliter naturalis ordo peruertitur. ca° 71° huiꝰ lib. nam stultorum dominium infirmum est nisi sapientum consilio roboretur. ¶ Unde dicitur prouer. 20. (Cogitationes consilijs roborabuntur ⁊ gubernaculis tractanda sunt bella). ⁊ 24. (Uir sapiens fortis est ⁊ vir doctus robustus ⁊ validus. quia cum dispositione initur bellum. ⁊ erit salus vbi multa consilia). ⁊ quia consiliãs regit eum qui consilium accipit ⁊ quodãmodo ei dominat̃ dicit̃ prouer. 17. (q̄ seruus sapiens dominabit̃ filijs stultis). patet ergo q̄ diuina ꝓuidentia oĩbus rebus ordinem imponit vt sic verum sit quod dicit apostolus Ro. 13. (que a deo sunt ordinata sũt). ¶ Q̄ inferiora corpora regũtur a deo per corpora celestia. 82.



Sicut autem in substãtijs intellectualibus est superius ⁊ inferius ita etiam in substãtijs corporalibꝰ. Substantie aũt intellectuales regunt̃ a superioribus vt dispositio diuine prouidẽtie proportionaliter descendat vsq̃ ad infima. (sicut iam dictum est). ergo pari ratiõe inferiora corpora per supiora disponuntur.

2 ¶ Amplius quanto aliqđ corpus est superius loco. tanto inuenit̃ eẽ formalius. Et ꝓpter hoc rõnabiliter locus superior est locꝰ inferioris. nã forme est cõtineri sicut loci. aqua. n. ẽ formalior terra: aer aqua: ⁊ ignis aere. Sed corpora celestia sunt oĩbus loco superiora. ipsa igit̃ sũt magis formalia oĩbꝰ alijs: ergo magis actiua. agunt ergo in inferiora corpora. sic p ea inferiora disponunt̃.

3 ¶ Itẽ qđ est in sua nã perfectũ absq̃ cõtrarietate. est vtioris virtutis q̃ illud qđ in sua nã nõ perficit̃ nisi in cõtrarietate. Contrarietas enim est ex differentijs determinantibus ⁊ cõtrahentibus genus. vnde in acceptiõe intellectus q2 est vtis spẽs contrariorũ nõ sunt contrarie cũ sint simul. Corpora aũt celestia sunt in suis naturis absq̃ omni contrarietate perfecta. nõ sunt enim leuia neq̃ sunt grauia: neq̃ calida neq̃ frigida. corpora vero inferiora nõ perficiunt̃ in suis naturis nisi cũ aliqua cõtrarietate. Et hoc etiã motus eoꝝ demõstrat: nã motui circulari corpoꝝ celestiũ nõ est aliquid cõtrariũ. vnde nec in eis violẽtia eẽ potest. motus aũt inferioꝝ corpoꝝ cõtrarii sũt sicut motus deorsũ motui sursũ. corpa ergo celestia sũt vtioris virtutis q̃ corpora inferiora. vniuersales aũt virtutes sũt motiue pticulariũ. (sicut ex dictis p3). corpa ergo celestia mouẽt ⁊ disponũt corpa inferiora.

3 ¶ Adhuc. (ostensum est supra). q̄ p substantias intellectuales omnia alia regunt̃: corpora autem celestia sunt similiora substantijs intellectualibus q̃ alia corpora inquantum sunt incorruptibilia sunt tamen eis propinquiora inquantum ab eis immediate mouentur. (vt supra ostensum est). p ipsa igitur reguntur inferiora corpora.

4 ¶ Preterea oportet primum principiũ motus eẽ aliquid imobile: que ergo magis

f 2

accedūt ad imobilitatē debēt eē aliorum motiua: corpa aūt celestia magis accedūt ad imobilitatē pmi pncipij q̄ inferiora. quia nō mouent̄ nisi vna spē motus. s. motu locali. Alia vero corpora mouent̄ oibus spēbus motus: corpora igit̄ celestia sūt motiua ꝛ regitiua omnium inferiorum corporum.

5 ¶ Amplius primū in quolibet gñe est cā coꝝ q̄ sūt post. inter oēs aūt alios mot⁹ primus est motus celi. primo qdē q: motus localis est primus inter oēs motus. ꝛ tēpore q: solus pōt eē ppetuus. (vt pbat̄ in. 8.

tertu. cõ.54. phicoꝝ). ꝛ nālr q: sine ipso nō pōt eē aliqs aliorū motuū. nō. n. augmētat̄ aliqd nisi p̄existēte alteratōe p quā qd̄ prius erat dissimile cōuertat ꝛ fiat sile. neq3 alteratio pōt eē nisi p̄existēte loci mutatōe. q: ad hoc q̄ fiat alteratio. o3 q̄ alterans fit magis propinquū alterato nūc q̄ prius. est ēt pfectōe prior q: motus localis nō variat rē secūdū aliqd ei inherēs. s3 solū secūdū aliqd extrinsecū. ꝛ pp hoc est rei iā pfecte. ¶ Scdo q: etiā inter motus locales est motus circularis prior. ꝛ tpe q: solus ipe pōt eē ppetuus.

tertu. cõ.64. (vt pbat̄ in. 8. phicorū). ꝛ nāliter q: ē magis simplex ꝛ vnus cū nō distinguat̄ in pncipiū mediū ꝛ finē. sed totus fit quasi medium. ꝛ ēt pfectōe q: reflectit̄ ad principium. ¶ Tertio q: solus motus celi inuenit̄ sp regularis ꝛ vniformis. In motibus. n. naturalibus grauium ꝛ leuium fit additio velocitatis in fine. in violentis autem additio tarditatis. Oportet ergo quod motus celi causa sit omnium aliorum motuum.

6 ¶ Adhuc sicut se h3 immobile simpl'r ad motu3 simpl'r. ita se h3 immobile secundū hunc motū ad motū talē. id aūt qd̄ est immobile simpl'r est pn^m oīs motus. (vt supra probatū est). qd̄ ergo est immobile s3 alteratione est pn^m oīs alteratiōis. Corpora aūt celestia sola inter corporalia sunt inalterabilia qd̄ demonstrat dispositio eorū que sp eadē inuenit̄: est ergo sp corpus celeste cā oīs alteratōis in his que alterant̄. alteratio aūt in his inferioribus est pn^m oīs motus. nā p alteratione puenīt ad augmētū ꝛ generationē: generās aūt est motor p per se in motu locali grauiū ꝛ leuiū. o3 ergo q̄ celum sit causa oīs motus in istis inferiorib⁹ corporib⁹. ¶ Sic ergo p3 q̄ corpa inferiora a deo p corpa supiora regunt̄ur.

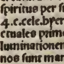
¶ Epilogus predictorum. 83.



Ex omnibus autē3 his que ostensa sunt colligere possumus q̄ quantum ad ordinis excogitationem rebus imponendi deus omnia per seipsu3 disponit. ¶ Unde super illud Job. 33. (quē posuit alium super orbem quem fabricauit). dicit Grego. (mundum quippe per seipsum regit: qui per seipsum condidit). ꝛ Boetius. 4. de consolatione. (Deus per se solum cuncta disponit). Sed quantum ad executionem inferiora per superiora dispensat: corporalia quidem per spiritualia. psā 4°

¶ Unde Grego. dicit in. 4. dyalogis. (in hoc mundo visibili nihil nisi per inuisibile3 creaturam disponi potest. inferiores vero spiritus per supiores). vnde dicit Diony. 4. c. cele. hyerar. (q̄ celestes essentie intellectuales primo in seipsas diuinam edunt illuminationem ꝛ in nos deferunt que supra nos sunt manifestationes. Inferiora etiam corpora per superiora. ¶ Unde Diony. dicit. 4. c. de diui. no. (q̄ sol generatione3 visibilium corporum confert ꝛ ad vitam ipsā mouet ꝛ nutrit ꝛ auget ꝛ perficit ꝛ mundat ꝛ renouat). De his aute3 omnibus simul dicit Augustinus in tertio de trini. (Quēadmodu3 corpora grossiora ꝛ inferiora per subtiliora ꝛ potentiora quodam ordine reguntur. ita omnia corpora per spiritum vite rationalem. ꝛ spiritus rationalis peccator per spiritum rationalem iustum. ca° 4°

¶ Q̄ corpora celestia non imprimant in intellectus nostros. 84.



Ex his autem que premissa sunt in promptu apparet q̄ eorum que sūt circa intellectu3 corpora celestia cause esse nō possunt. (Jam enim ostē sum est). q̄ diuine prouidentie ordo est vt per superiora regantur inferiora ꝛ moueantur: intellectus autem ordinem nature omnia corpora excedit. (vt ex p̄dictis patet). impossibile est igit̄ q̄ corpora celestia agāt in intellectum directe. nō igitur possunt eē causa per se eorum que sunt circa intellectū.

2 ¶ Adhuc nullū corpus agit nisi ꝑ motū.
textu. (vt probat in.8.phisicoꝝ).que aūt sunt im
cō.53. mobilia non causant ex motu:nihil eni cau
satur ex motu alicuius agentis nisi inquan
tū mouet. passū aūt mouet: q̄ igit sūt oino
extra motū non pūt eē causata a corporibꝰ
celestibus. Sed ea que sūt circa intellectū
textu. sunt oino extra motū per se loquendo. (si
cō.18. cut patet per philosophū in septimo phisi-
coꝝ).quinimo per quietem a motibus fit
anima prudens ꝛ sciens vt ibidem dicitur.
impossibile est ergo ꝙ corpora celestia sint
per se cā eoꝝ q̄ sunt circa intellectū.
3 ¶ Amplius si nihil causatur ab aliq̄ cor-
pore nisi inquantū mouet dū mouet. opor-
tet omne illud qđ recipit impressionem ali-
cuius corporis moueri: nihil aūt mouetur
textu. nisi corpus. (vt probat in .6. phisicorum).
cō.86. oportet ergo omne id qđ recipit impressio
nem alicuꝰ corporis eē corpus vel aliquā
virtutem corpoream. (ostensum est autem
in secundo).ꝙ intellectus neq̄ est corpus
neq̄ virtus coporea:impossibile est igit ꝙ
corpa celestia directe iprimāt in itellectū.
4 ¶ Item omne qđ mouet ab aliq̄ reduci
tur ab eo de potentia in actū: nihil aūt re-
ducitur ab aliquo de potentia in actū nisi
per id qđ est actu. oportet ergo omne agēs
ꝛ mouens eē aliquo mō actu respectu eoꝝ
ad que passum ꝛ motum est in potētia. cor
pora autem celestia non sunt actu intelligi-
bilia cum sint quedam singularia sensibi
lia:cū igitur intellectus noster non sit in po
tentia nisi ad itelligibilia in actu: ipoße ē ꝙ
corpa celestia directe agāt in intellectū.
5 ¶ Adhuc propria operatio rei cōsequit
naturam ipsius que rebus generatis ꝑ ge
nerationem acquirit simul cū propria ope-
ratione. sicut patet de graui ꝛ leui que ha-
bent statim propriū motum in termino sue
generationis. nisi sit aliquid impediens ra-
tione cuius generans dicit mouens:illđ er
go qđ secūdū principium sue nature est sub
iectum actionibus corporum celestiū neq̄
secundum operationem suam potest ei esse
subiectum. pars autem intellectiua nō cau
satur ab aliquibus principijs corporibus.
sed est omnino ab extrinseco. (vt supra pro
batum est). operatio igitur intellectus non
directe subiacet corporibus celestibus.

6 ¶ Amplius ea qua causant ex motibus
celestibus tempori subduntur quod est nu-
merus primi motꝰ celestis. que igitur om
nino abstrahuntur a tempore non sunt ce-
lestibus motus motibus subiecta. intelle-
ctus autem in sua operatione abstrahit a
tēpore sicut ꝛ a loco. ꝯsiderat enim vle qđ
est abstractū ab hic ꝛ nūc: nō igitur opera-
tio intellectualis subdit celestibꝰ motibus.
7 ¶ Adhuc nihil agit vltra suam speciem:
ipsum autem intelligere transcendit speciē
ꝛ formam cuiuslibet corporis agentis: qꝛ
omnis forma corporea est materialis ꝛ in-
diuiduata. ipsum autem intelligere habet
speciem a suo obiecto quod est vniuersale
ꝛ immateriale. vnde nullū corpus per for-
mam suam corpoream intelligere potest.
multo igitur minus potest quodcunq̄ cor
pus causare ipsum intelligere in alio.
8 ¶ Item secūdū illud quo aliqđ vnit supe
rioribus non est inferioribus subiectū: ani-
ma aūt nostra sm ꝙ intelligit vnit substan
tijs intellectualibus q̄ sūt superiores ordi-
ne nature corporibus celestibus. nō eni po
test anima nostra intelligere nisi secūdū ꝙ
lumen intellectuale inde sortitur. impossibi
le est igitur ꝙ intellectualis operatio dire-
cte motibus celestibus subdatur.
9 ¶ Preterea huic rei fidem faciet si con-
sideremus ea q̄ a phis circa hoc dicta sūt.
Antiq enim phi nāles vt Democritꝰ Em
pedocles ꝛ hmōi posuerūt ꝙ intellectꝰ nō
differt a sensu. (vt patet in.4. metaphisice 4. meᵗᶜ
ꝛ in.3. de aia). ꝛ iō seqbat ꝙ intellectꝰ sit q̄- textu.
dam virtꝰ corporea sequēs corpoꝝ trāsmu cō.21.
tationē. ꝛ iō dixerūt ꝙ cū trāsmutatio infe 2° de
rioꝝ corpoꝝ sequat trāsmutationē superio aia tex.
rū corpoꝝ. intellectualis etiā opatio sequet cō. 150.
corpoꝝ celestiū motꝰ. (sm illđ Homeri. Allegat
Talis est intellectꝰ in dijs ꝛ hoibꝰ terrenis a pho
q̄lē in die inducit pr viroꝝ deorūq̄) .i. sol vbi sup̄
vel magis Jupiter quē dicebāt sūmū deū
intelligentes ꝑ ipsū totū celū. (vt patet per lib° 4°
Augu. in lib. de ciui. dei). Hinc etiā ꝓcessit cap° 11°
sit stoicoꝝ opinio q dicebāt cognitionē in-
tellectus causari ex hoc ꝙ imagines corpo
rū nris mētibꝰ iprimunt sic speculū qđdā.
ꝛ sic pagina recipit litteras ipressas absq̄
hoc ꝙ aliqđ agat. (vt Boetiꝰ narrat in.5. prosa
de ꝯsolatōe). sm quoꝝ sentētiā seqbat ꝙ

f 3

marime ex impressione corpoꝝ celestiũ in-
tellectuales notiones nobis imprimerenť.
¶ Unde ꝛ stoici fuerunt ꝗ precipue neces-
sitate quadã fatali hoiũm vitã duci posue-
iprobaᵒ runt. ¶ Sed hec positio inde falsa appa-
ret: vt Boetius ibidẽ dicit ꝙ itellectus cõ
ponit ꝛ diuidit ꝛ cõparat suprema ad infi-
ma ꝛ cognoscit vniuersalia ꝛ simplices for
mas ꝗ̃ in corporibꝰ nõ inueniunť. ꝛ sic ma-
nifestũ est ꝙ intellectus nõ est sicut recipi-
ens tm̃ imagines corpoꝝ. sed hꝫ aliquã vir
tutẽ corporibus altiorẽ. nã sensus exterior
qui solũ imagines corpoꝝ recipit ad predi
cta se nõ extendit: omnes aũt sequẽtes phi
intellectũ a sensu discernẽtes causã nostre
scientie nõ aliqbus corporibus. sed rebꝰ im
materialibus attribuerunt sicut Plato po
suit causam nostre scientie esse ideas. Ari-
stote. aũt intellectũ agentẽ. ¶ Ex his oibꝰ
est accipere. ꝙ ponere corpora celestia esse
causam nobis intelligendi est consequens
opinionẽ coꝝ qui ponebant intellectum a
vbi sup̃ sensu nõ differre. (vt patet etiã per Arist.
in libro de anima). hanc opinionẽ manife
stum est eẽ falsam. igiť ꝛ manifestũ est ꝛ eã
eẽ falsã que ponit corpora celestia eẽ nobis
Auc. s. causas intelligendi directe. ¶ Hinc est ꝙ
scriptu. sacra scriptura causam nostre intelligẽtie
attribuit nõ alicui corpori sed deo Iob. 25.
(Ubi est deus qui fecit me: qui dedit car-
mina in nocte: qui docet nos super iumen
ta terre: ꝛ sup volucres celi erudit nos). ꝛ
in. ps. (Qui docet hoiem sciẽtiã). Scien-
dũ est tñ ꝙ licet corpora celestia directe in
telligẽtie nostre cause eẽ nõ possunt. aliquid
tamẽ ad hoc opanť indirecte. licet. n. intel-
lectus nõ sit virtus corporea: tamẽ in no-
bis intellectus opatio cõpleri nõ põt sine
opatione virtutũ corporeaꝝ que sunt ima-
liᵒ 2ᵒ caᵒ ginatio ꝛ vis mẽoratiua ꝛ cogitatiua. (vt
73. cir ex supioribus pꝫ). ꝛ inde est ꝙ impeditis
ca finẽ haꝝ virtutũ opatiõibus pp aliquã indispo
sitionẽ corporis ipediť opatio intellectus.
sicut pꝫ in freneticis ꝛ litargicis ꝛ alijs hu
iusmodi. ꝛ ꝓpter hoc etiã bonitas disposi-
tionis corporis humani facit aptum ad be
ne intelligendũ inquantũ ex hoc pdicte vi-
tertu. res fortiores existunt. (vñ dr̃ in secũdo de
cõ. 94. anima ꝙ molles carne aptos bene mente
videmus). dispositio aũt corporis huma-
ni subiacet celestibus motibꝰ. ¶ Dicit. n.
Augustinus in. 5. de ciui. dei. (ꝙ nõ vsque caᵒ 6ᵒ
quaqꝫ absurde dici põt ad solas corporum caᵒ 7ᵒ
differentias afflatus quosdã valere sidere vltra
os. ¶ Et Damas. dicit in. 2. libro). ꝙ alij mediuꝫ
ꝛ alij planete diuersas cõplexiones ꝛ habi
tus ꝛ dispositiões in nobis constituunt: iõ
indirecte corpora celestia ad bonitatẽ intel
ligentie opantur. ꝛ sic sicut medici possunt
iudicare de bonitate intellectus ex corpo-
ris cõplexione sicut ex dispositiõe proxima
ita astrologus ꝛ motibus celestibus sicut
ex cã remota talis dispõnis. ¶ Et p hunc
modũ põt verificari qd̕ Ptolomeus in cẽ
tilogo dicit. (Cũ fuerit Mercurius in na-
tiuitate alicuius in aliqua domoꝝ Satur-
ni ꝛ ipse fortis in esse suo dat bonitatem in
telligentie medullitus in rebus.

¶ Qꝫ corpa celestia nõ sũt cãe volũtatum
ꝛ electionum nostrarum. 85.



Ex hoc aũt vlterius ap
paret ꝙ corpo-
ra celestia nõ sunt voluntatũ
nostraꝝ neqꝫ electionum cã.
¶ Uoluntas enim in parte
intellectiua anime est. (vt patet p phm in tertu.
tertio de aia). si igiť corpa celestia non pos cõ. 42.
sunt imprimere directe in intellectum no-
strum. (vt ostensum est). neqꝫ etiam in vo
luntatẽ nostrã directe iprimere poterunt.
2 ¶ Amplius ois electio ꝛ actualis volun
tas in nobis imediate ex apphẽsiõe itelle-
ctuali cãtur. bonũ. n. itellectũ est obiectum
volũtatis. (vt pꝫ i tertio de aia). ꝛ pp hoc tertu.
nõ põt seq puersitas in eligẽdo nisi itelle- cõ. 51.
ctus iudiciũ deficiat in pticulari eligibili.
(vt pꝫ p phm in. 7. ethicoꝝ). corpa autem caᵒ 5ᵒ.
celestia non sunt cause intelligentie nostre:
ergo nec electionis nostre possunt eẽ cãe.
3 ¶ Itẽ qcũqꝫ ex ipressiõe corpoꝝ celestiũ
in istis iferioribus eueniũt nãliter cõtigũt
cũ hec iferiora sint nãlr sub illis ordinata.
si ergo electiões nostre eueniũt ex ipressiõe
corpoꝝ celestiũ. oꝫ ꝙ nãlr eueniãt vt. s. sic
hõ nãlr eligat opari suas opatões sicut nãli
istinctu bruta opanť ꝛ nãlr corpa inaiata
moueť. nõ ẽ erũt ꝓpositũ ꝛ nã duo pñᵃ agẽ
tia. sꝫ vnũ tm̃ qd̕ ẽ nã. (cuiꝰ ꝯtrariũ pꝫ per tertu.
Aristo. in. 2. phicoꝝ). nõ ẽ ẽ veꝝ ꝙ ex ipres cõ. 49.
siõe corpoꝝ celistiũ nr̃e electões ꝓueniãt.

4 ¶ Preterea ea q̄ nãlr fiũt determinatis medijs ꝑducunf ad finẽ.vñ semp ⁊ eodẽ mõ contingũt.nã.n.determinata est ad vnũ:electões aũt humane diuersis medijs tendunt ad finẽ tã in moralibus q̄3 in artificialibus.nõ igr electões hũane sũt nãlr.
5 ¶ Amplius ea que nãliter fiunt vtplurimũ recte fiunt.nã.n.nõ deficit nisi in paucioribus.si igit hõ nãliter eligeret vt in pluribus electões eius eẽnt recte.qd p3 eẽ falsum.nõ igit hõ nãliter eligit qd oporteret si’ex ipulsu corporum celestium eligeret.
6 ¶ Itẽ ea que sunt eiusdẽ spẽi nõ diuersificantur in opatõibus nãlibus q̄ nã3 spẽi cõsequunt.vñ ois Irũdo silr facit nidũ ⁊ ois hõ silr intelligit prima principia q̄ sunt nãliter nota.electio aũt est opatio cõsequens spẽm humanã.si igit hõ nãlr eligeret oporteret q̄ oẽs hoies eodẽ mõ eligerẽt qd p3 eẽ falsũ tã in moralibus q̄3 in artificialib⁹.
7 ¶ Adhuc virtutes ⁊ vitia sunt electionũ principia propria:nã virtuosus ⁊ viciosus differunt ex hoc q̄ cõtraria eligunt:virtutes aũt politice ⁊ vitia nõ sunt nobis a nã: sed ex assuetudine.(vt probat phs in secundo ethicoꝝ.¶ Ex hoc q̄ quales opatiões assuescim⁹ ⁊ maxime a puero ad tales habitum habemus).ergo electões nr̃e nõ sũt nobis a nã:nõ ergo causant ex ipressiõe corpoꝝ celestiũ sm quã res nãlr procedunt.
8 ¶ Adhuc corpora celestia non imprimũt directe nisi corpora.(vt ostensum est).Si igitur sint causa electionũ nostraꝝ:aut hoc erit inquanto imprimũt in corpora nostra. aut inquantũ imprimunt in exteriora.neutro aũt modo sufficienter possunt eẽ causa electionis nostre.nõ enim est sufficiens cã nostre electionis q̄ aliqua corporalia nobis exterius presentent. p3 enim q̄ ad occursum alicuius delectabilis puta cibi vel mulieris:tẽperatus nõ mouet ad eligendũ ipsum intẽperatus aũt mouet. Similr ẽt nõ sufficit ad nostrã electionẽ quecũq3 immutatio posset eẽ in nostro corpore ab impressiõe corporis celestis cũ p hoc nõ seqtur in nobis nisi quedã passiones vel magis vel minus vehemẽtes. passiones autẽ quãtũcũq3 vehemẽtes non sunt causa sufficiẽs electionis.quia p easdẽ passiones incontinẽs inducitur ad eas sequẽdum per electionẽ:continẽs autẽ nõ inducitur.nõ põt igitur dici quod corpora celestia sint cause nostrarum electionum.
9 ¶ Amplius nulla virtus datur alicui rei frustra:homo autẽ h3 virtutẽ iudicandi ⁊ consolidandi de omnibus q̄ p ipsum opabilia sunt siue in vsu exteriorum rerum siue in admittẽdo ⁊ repellẽdo itrinsecas passiones. Quod qdẽ frustra eẽt si electio nostra causaretur a corporibus celestibus nõ existẽs in nr̃a potestate.nõ ẽ igr possibile q̄ corpora celestia sint cause nr̃e electionis.
10 ¶ Preterea homo naturalr est animal politicum vl sociale. Quod quidẽ ex hoc apparet q̄ huius homo non sufficit sibi si solus viuat.propterea q̄ natura in paucis homini prouidit sufficiẽter dans ei rationẽ p quam possit sibi necessaria ad vitã ꝑparare:sicut cibũ indumẽta ⁊ alia hmõi ad q̄ oia opanda nõ sufficit vnus hõ.vñ naturaliter inditũ ẽ homini vt in societate viuat. s3 ordo prouidẽtie non aufert alicui rei qd est sibi nãle:s3 magis vnicuiq3 prouidetur scđm suã naturã.(vt ex dictis p3).nõ igit p ordinẽ prouidẽtie sic est homo ordinatus vt vita socialis tollat: tolleret aũt si electiones nr̃e ex ipressionibus corpoꝝ celestium prouenirẽt sicut naturalis instinctus alioꝝ aialiũ.¶ Frustra ẽt darẽtur leges ⁊ ꝑcepta viuẽdi si hõ electionũ suaꝝ dominus nõ eẽt.¶ Frustra ẽt adhiberẽtur ꝑmia ⁊ pene bonis ⁊ malis ex quo nõ est in nobis hec vl illa eligere:his aũt deficiẽtibus stati socialis vita corrumpitur.non ergo homo est sic secundum ordinem diuine prouidẽtie institutus vt electiones eius ex motib⁹ celestium corporum proueniant.
11 ¶ Adhuc electiões hominũ ad bona ⁊ mala se hñt.si igr electões nr̃e ex motibus stellaꝝ puenirẽt.seqretur q̄ stelle p se eẽnt cã malaꝝ electionũ:qd aũt est malũ nõ h3 cãm in nã.nã malũ incidit ex defectu alicuius cãe ⁊ nõ h3 cãm p se.(vt supra ostẽsu3 ca⁹.13. est).nõ est igit possibile q̄ electões nr̃e directe ⁊ p se a corporibus celestibus ꝑueniant sicut ex causis.¶ Põt aũt aliqs huic instãtie rõni obuiare:dicẽdo q̄ oie mala electio ex alicui⁹ hõi appetitu ꝑueit.(vt sup osñũ ẽ).ca⁹.24. sicut electio adulterij ꝑueit ex appetitu boni hui⁹ lib. delectabilis qd ẽ in venereis:ad qd qdẽ ho

nũ vl̃e aliq̃ stella mouet. & hoc necessarius est ad gñationẽ aialiũ pficiẽdã. nec debuit hoc cõe bonũ ptermitti pp malũ pricula/re hm̃oi. q̃ ex hoc instinctu elegit malum.

Improbatio ¶ Hec aũt rñsio sufficiẽs nõ est: si ponanť corpora celestia p se cã electionũ nostrarũ: vtpote p se iprimẽtia itellectũ & volũtatez. nã ipressio vlis cause recipiť in vnoquoqz secũdũ modũ suũ. Effectus ergo stelle mo uẽtis ad delectationẽ q̃ est in cõiũctõe or/dinata ad gñationẽ recipieť in quolibet secũdũ modũ sibi ,ppriũ: sicut videm⁹ q̃ diuersa aialia hñt diuersa tpa & diuersos mo dos cõmixtiõis secũdũ ɔgruẽtiã sue nãe. (vt Aristo. dicit in lib. de historijs animaliũ). recipiẽt ergo intellect⁹ & volũtas ipressionẽ illi⁹ stelle secũdũ modũ suũ: cũ aũt aliqd appetiť secũdũ modũ intellect⁹ & rõnis. nõ accidit peccatũ in electiõe q̃ qdẽ sẽp ex hoc mala est qȝ nõ est secũdũ rõnẽ rectaz. nõ igiť si corpora celestia eẽnt cã electionũ nostrarũ eẽt vnquã in nobis electio mala.

12 ¶ Ampli⁹ nulla virt⁹ actiua se extendit ad ea q̃ sũt supra spẽm & nãm agẽtis. q2 oẽ agẽs agit p suã formã. sȝ ipsũ velle transcẽdit oẽm spẽm corporalẽ sicut & ipsũ intelligere. sicut. n. intelligim⁹ vl'ia. ita & volũtas nostra in aliqȝ vl'e ferť: puta q̃ odim⁹ omne latronũ gen⁹. (vt phs dicit in sua rhetorica). nñ3 igť velle nõ causať a cõpe celesti.

13 ¶ Preterea q̃ sũt ad finẽ ,pportionanť fini. electões aũt humane ordinanť ad felicitatẽ. sicut ad vltimũ finẽ: q̃ qdẽ nõ cõsistit in aliqb⁹ corporalib⁹ bonis. sed in hoc q̃ aia coniũgať p intellectũ reb⁹ diuinis. (vt supra ostẽsũ est). tã secũdũ sentẽtiã fidei q̃ʒ phoꝝ opiniones: corpora igiť celestia non pñt eẽ cã electionũ nostraꝝ. ¶ Hic est qȝ

Auc. s. scriptu. dr̃ Jere. io. (A signis celi nolite metuere q̃ timẽt gẽtes. q2 leges populoꝝ vane sũt).

Exclu ⁹ etro. ¶ Per hoc aũt excludiť positio stoicoꝝ. q ponebãt oẽs act⁹ nostros. & etiã electiões nostras secũdũ corpora celestia disponi. q̃ ẽt dr̃ fuisse positio antiq̃ pharisẽoꝝ q apud iudeos. ¶ Priscilianiste hm̃oi. erroris ẽt rei fuerũt. (vt dr̃ in lib. de heresib⁹). Hec ẽt fuit opinio antiquoꝝ nãliũ q ponebant sensum & intellectũ nõ differre. ¶ Unde Empedocles dixit q̃ volũtas augeť in hominibus sicut in alijs animalibus ad pñs

idest ẽm presens mouentum ex motu celi causante tempus. (vt Aristo. introducit in libro de anima. ¶ Sciendum tamẽ est q̃ lib° 2° tex. 150 licet corpora celestia non sint directe causa electionum nostrarum quasi directe in voluntates nostras imprimentia. indirecte tamẽ ex his aliq̃ occasio nostris electõib⁹ pstatur: ẽm q̃ hñt impssionẽ sup corpora.

pulcra distin⁹ ctio quõ corpora ce le. sint cã electionũ & quõ non ¶ Et hoc dupl'r. ¶ Uno qdẽ mõ ẽm qȝ impssiões corpoꝝ celestiũ in exteriora corpora sũt nobis cã alicui⁹ electõis: sicut cũ per corpora celestia disponiť aer ad frigus intẽsum: eligim⁹ calefieri ad ignẽ vł aliq̃ huiusmodi facere q̃ congruũt tpi. ¶ Alio mõ ẽm q̃ iprimũt in corpora nostra ad quorũ immutationẽ insurgũt nobis aliq motus passionũ. vł p eoꝝ impssionẽ efficimur habiles ad aliq̃s passiões: sicut colerici sũt proni ad irã. vł ẽ3 q̃ ex eoꝝ impssiõe cãtur in nobis aliq̃ dispositio corporalis q̃ est occasio alicui⁹ electõis. sicut cũ nobis ifirmãtib⁹ eligimus accipe medicinã. Interdũ ẽt ex corporib⁹ celestib⁹ act⁹ hũani cãntur. iq̃atũ ex indispositõe corpis aliq amẽtes efficimur vsu rõnis pũati in qb⁹ ,ppe electio nõ ẽ. sȝ mouenť aliq̃ nãli istinctu sicut & bruta. Manifestũ est aũt & experimẽto cognitũ q̃ tales occasiões siue sint exteriores siue iteriores nõ sũt cã necessaria electõis: cũ hõ p rõnẽ possit eis resistere vł obedire: sȝ plures sũt q ipetus tales nãles sequunť: pauciores ãt idest soli sapiẽtes q occasiões male agẽdi & nãles ipet⁹ nõ sequunť. ¶ Et pp hoc dicit Ptolome⁹ in cẽtiloqo. (q̃ aia sapiẽs adiuuat op⁹ stellaꝝ: & qȝ nõ poterit astrologus dare iudicia ẽ3 stellas nisi vim aie & ɔplexionẽ hñ cognouerit. & q̃ astrolog⁹ nõ d3 dicere rẽ spũaliť sȝ vl'r). q2. s. impssio stellarũ in plurib⁹ sortiť effectũ. q nõ resistũt iclinatõi q̃ ẽ ex corpe. nõ aũt sp in hoc vł illo qui forte p rationẽ nãli inclinatõi resistit.

¶ Q̃ corporales effectus in istis inferioribus non sequuntur ex necessitate a corporibus celestibus. 86.



On solum aũt corpora celestia humane electioni necessitatem inferre nõ possunt: sed nec etiam corporales effectus in istis inferiorib⁹ ex necessitate ab

cis ꝓcedūt. ¶ Impressiones.n. cārū nālium recipiunt in effectibus sm recipientiū modum: hec āt inferiora sunt flexibilia ⁊ non semper eodē modo se hntia ꝓpter mām q̄ est in potētia ad plures formas: ⁊ ꝓpter cōtrarietatē formarū ⁊ virtutū: nō igit̄ ipressiones corpoꝝ celestium recipiuntur i istis inferioribus per modum necessitas.

2 ¶ Itē a cā remota nō sequit̄ effectus de necessitate: nisi ēt sit cā media necessaria. Sicut ⁊ in syllogismis ex maiori de necessitate ⁊ minori de cōtingēti nō sequit̄ cōclusio de necessitate. Corpa āt celestia sūt cāe remote: prie āt cāe iferioꝝ effectuū sūt virtutes actiue ⁊ passiue i istis iferiorib⁹ q̄ nō sūt cāe necarie: s₃ cōtigētes. pñt.n. deficere vt in paucioribꝰ: nō ergo ex corporibus celestibus sequuntur in istis inferioribus corporibus effectus de necessitate.

3 ¶ Pre. mot⁹ celestiū corpoꝝ sp est eodē mō: si igit̄ effect⁹ celestiū corpoꝝ in istis iferiorib⁹ corpib⁹ ex nečitate ꝓuenirēt semp eodē mō se hērent q̄ in iferiorib⁹ sūt: nō āt semp eodē modo se hnt: sed vt in pluribus non igitur ex necessitate proueniunt.

4 ¶ Adhuc ex multis cōtingētib⁹ nō pōt fieri vnū necariū: q: sicut q̄libet cōtingētiū p se deficere pōt ab effectu: ita ⁊ oia sil. cōstat āt q̄ singula q̄ i istis iferiorib⁹ fiunt ex ipressiōe celestiū corpoꝝ sūt cōtigētia. Nō igit̄ cōnexio eoꝝ q̄ in istis iferiorib⁹ cōtigūt ex ipressiōe celestiū corpoꝝ sūt necaria: manifestū est.n. q̄ q̄libet eoꝝ ipediri potest.

5 ¶ Amp. corpa celestia sūt agētia nāliter q̄ requirūt mā₃ i quā agāt: nō igit̄ ex actione corporū₃ celestiū tollit̄ id qd̄ mā regrit. Mā āt i quā agūt corpa celestia sūt corpa iferiora: q̄ cū sint corruptibilia s₃ suā nā₃: sicut deficere pñt ab eē ita ab opari: ⁊ sic eoꝝ nā hoc h₃: vt nō ex nečitate ꝓducāt effect⁹: nō igit̄ ex nečitate ꝓueniūt effectus celestium corpoꝝ in corpibus iferiorib⁹. ¶ Si āt aliqs forte dicat q̄ necessariū est q̄ effect⁹ corpoꝝ celestiū cōpleant̄: nec tñ p hoc tolit̄ possibilitas a reb⁹ inferiorib⁹ eo q̄ q̄libet effectus est in potētia antecq̄ fiat: ⁊ tūc dr̄ possibilis: q̄ āt iā est in actu trāsit a possibilitate in necessitatē: ⁊ totū hoc subiacet celestibus motibus: ⁊ sic nō tollit̄ qn aliqū effectus sit possibilis: l₃ necariu₃ sit effectū illū

instātia

q̄nq₃ ꝓducit. (sit.n. Albumasar in prio libro sui itroductorij defendere nitit̄ possibile). ¶ Nō est āt possibile q̄ s₃ hūc modū possibile defendat̄ possibile.n. quoddā ē qd̄ ad nečariū sequat̄: nā q̄ nečē ē st eē. possibile est eē: ⁊ qd̄ ipossibile est eē: nečē est nō esse: igit̄ qd̄ necesse est eē: nečē est nō eē: hoc aūt est ipossibile: ergo ipossibile ē q̄ aliqd nečē sit eē: ⁊ tñ nō sit possibile illud eē: ergo possibile eē sequit̄ ad nečē eē. Hoc āt possibile nō ē necessariū defēdere: qa cōtra hoc effectus ex necessitate causari dicunt̄: s₃ possibile qd̄ opponit̄ necessario, put dr̄ possibile qd̄ pōt eē ⁊ nō eē. Nō āt dr̄ aliqd p hunc modū possibile ⁊ cōtingens ex hoc solū q̄ q̄nq₃ sit in potētia ⁊ q̄nq₃ in actu. (vt pdicta rñsio psupponit). nā sic ēt in motib⁹ celestiū est possibile ⁊ cōtingēs: nō.n. sp ē cōiunctio vel oppositio solis aut lūe in actu s₃ q̄nq₃ qdē in actu: q̄nq₃ āt in potētia: que tñ nečaria sūt: cū de his dnet̄ demōstratio nes: s₃ possibile vel cōtingēs qd̄ opponit̄ necessario hoc i sua rōne h₃ q̄ nō sit nečē illō fieri qn̄ nō est: qd̄ qdē est: q: nō de necessitate sequit̄ ex cā sua: sic.n. dicimus fortē sessurū esse cōtingēs: ipsu₃ āt esse moriturū ē necessariū: q: s₃ hoꝝ ex cā sua de necessitate sequit̄: nō āt primū. Si ergo ex motibus celestib⁹ de necessitate sequit̄ q̄ eoꝝ effect⁹ sint q̄nq₃ futuri: tollit̄ possibile ⁊ cōtingēs: qd̄ necessario opponit̄. ¶ Sciēdū est āt q̄ ad probandū effectus celestiū corpoꝝ ex necessitate ꝓuenire. (Auicēna in sua methaphisica vtit̄ tali rōne). ¶ Si.n. effect⁹ aliqs celestiū corpoꝝ ipedit̄: o₃ q̄ hoc fit p aliquā cā₃ voluntariā vel nālē: oīs āt cā voluntaria vel nālis reducit̄ ad aliqd̄ celeste pricipiū: ergo ipedimētū effectuū celestiū corpoꝝ ꝓcedit ex aliqb⁹ celestib⁹ pricipijs. impossibile est ergo q̄ si totus ordo celestiu₃ corpoꝝ simul accipiat̄: q̄ effectus ei⁹ vnq̄ cassetur. vnde cōcludit q̄ corpora celestia faciūt necessario eē debere effectus in istis iferioribus tā volūtarios q̄ nāles. ¶ Hec āt rō. (vt Arist. in.2. phicoꝝ dič). fuit quorūdā antiquoꝝ: q negabāt casu₃ ⁊ fortunā: p hoc q̄ cuiuslibet effect⁹ est aliq̄ cā determinata: posita āt cā ponit̄ effectus de necessitate: ⁊ sic cū oia de necessitate ꝓueniant:

improba

opi. auice. q̄ hr̄. 1°. me⁹ ca°. prio

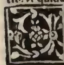
ter. cō. 4. ⁊ ifra

ter.cõ. 7. nõ est aliqd fortuitũ neqʒ casuale. ¶ Hec aũt rõne ipse Arist. soluit in .6. meth. negã do duas ꝓpositiões: qb⁹ hec rõ vtit. Quaꝝ vna est: ꝙ posita cã quacũqʒ necesse sit ei⁹ effectũ poni. Hoc.n. nõ oꝫ in oib⁹ cãis: qꝛ aliq cã lʒ sit ꝑ se ꝛ ꝓpria cã sufficiẽs alicu ius effectus: põt tñ ipediri ex cõcursu alte rius cause: vt non sequat effectus. ¶ Alia ꝓpositio est quã negat: ꝙ nõ oẽ qđ est quo cũqʒ mõ hʒ cãm ꝑ se sed solũ ea q̃ sũt ꝑ se: q̃ aũt sũt ꝑ accidẽs nõ hñt aliquã cãm: sicut ꝙ sit musicũ hʒ aliquã cãm in hoie: ꝙ aũt hõ sit sil alb⁹ ꝛ musicus nõ hʒ aliquã cãm quecũqʒ.n. sunt sil pp aliquã cãm: ordinẽ hñt adinuicẽ ex illa cã. q̃ aũt sũt ꝑ accidẽs nõ hñt ordinẽ adinuicẽ. Non igit. sunt ex aliqua cã ꝑ se agẽte sed solũ ꝑ accidẽs hoc euenit. Accidit.n. docẽti musicũ ꝙ doceat hoiem albũ. est.n. preter eius intentionem sed intendit docere discipline susceptibilẽ. ¶ Sic ergo ꝓposito aliquo effectu dicemus ꝙ habuit aliquã cãm ex q̃ non de necessitate sequebat: qꝛ poterat ipediri ex aliq alia cã cõcurrẽte ꝑ accidẽs: ꝛ lʒ illã cãm concurrentẽ habet reducere in aliquã cãʒ altiorem: tamẽ ipsuʒ cõcursum q ipedit nõ est reducere in aliquã cãm ꝛ sic nõ põt dici ꝙ impedimẽtũ huius effectus vel illius ꝓcedit ex aliquo celesti principio. vñ non oꝫ dicere ꝙ effectus corporũ celestiũ ex ne

damas. ca⁰.7⁰. circa mediũ cessitate ꝓueniãt in istis iferioib⁹. ¶ Hic est ꝙ Damas. dicit in 2⁰ libro. (ꝙ corpa celestia nõ sũt cã generatiõis alicuius coꝝ que fiũt neqʒ corruptiõis coꝝ q̃ corrũpuntur). qꝛ. s. nõ ex necessitate ex eis effectus

versus finem li. ꝓuenũt. (Aristo. ẽt dicit in .2. de sõno ꝛ vigilia). ꝙ coꝝ q̃ in corpib⁹ sũt, signoꝝ ẽt celestiũ velut aquaꝝ ꝛ vẽtoꝝ multa nõ eueniunt: si.n. aliqs alius vehemẽtior isto accidãt mot⁹ a quo futuꝝ est signũ nõ fit: sicut ꝛ multa cõsulta hñ que fieri expediebat dissoluta sũt ꝓpter alias dignores incoatio

ptolomeus nes. ¶ Ptolomeus ẽt in q̃driparti to dicit). Rursus nec estimare debem⁹ ꝙ supiora ꝓcedũt ienitabiliter: vt ea q̃ diuina dispositiõe cõtigũt: ꝛ q̃ nullaten⁹ sũt vitãda nec nõ q̃ veraciter ꝛ ex necessitate ꝓueniũt ¶ In cẽtilogio ẽt dic. (Hec idicia q̃ tibi trado sũt media iñ necessariũ ꝛ possibile). ¶ Qꝫ motus celestis corpis nõ sũt cã electionum nostrarum: ex virtute aie mouentis: vt quidam dicunt. 87.



Est tamen attẽdẽdũ ꝙ Auicẽ. vult ꝙ motus celestiuʒ corpoꝝ sint nr̃a cẽ rũ electionũ cãe nõ qdẽ ꝑ oc me ius casionem tm̃. (sicut supradictũ est). sed ꝑ se. Ponit.n. corpa celestia esse aiata: vnde oꝫ cũ motus celestis sit ab aia ꝛ sit motus corpis: ꝙ sicut inquantũ est motus corporis hʒ virtutẽ trãsmutãdi corpora: ita inquã tum est ab aia: hẽat virtutẽ iprimendi in aias nostras: ꝛ sic motus celestis sit cã electionũ nr̃aruʒ ꝛ volũtatũ. (ad qđ etiã redit albumare vi positio Albumasar in prio sui itrodu ctorii). Hec aũt positio irrõnalis ẽ. ¶ Ois ẽt effectus q̃ est ꝑ instrũ aliqđ ab efficiẽte ꝓcedens oꝫ eẽ ꝓportionatũ instrũo sicut ꝛ agẽti nõ.n. q̃libet instrũo vtimur ad q̃ẽlibʒ effectũ: vnde illud non põt fieri ꝑ aliquod instrumẽtũ ad qđ nullo mõ se extẽdit actio instrumẽti. Actio aũt corpis nullo modo se extendit ad imutationeʒ intellectus ꝛ voluntatis. (vt supra oñsuʒ est). nisi forte per accidens: inquantũ ex his imutat corpus sicut ꝓdictũ est. Impossibile ẽ ergo ꝙ aia celestis corpis si sit aiatũ i itellectũ ꝛ volũtatẽ iprimat mediãte motu celestis corpis ꝛ ¶ Amp. cã agẽs pticularis in agẽdo silitudinẽ gerit cãe agẽtis vlis ꝛ ẽ exẽplũ ei⁹ Si aũt aia hũana i aliã aiaʒ humanã aliqd ꝑ opationẽ corpalẽ iprimeret: sicut cũ ꝑ significationẽ vocis suã itelligẽtiam pãdit: actio corpalis q̃ est ab vna aia nõ ꝑducit ad aliã nisi mediãte corpe: vox.n. plata imutat organũ audit⁹: ꝛ sic a sẽsu pcepta ꝑducit ei⁹ signatũ vsqʒ ad intellectum. Si igitur anima celestis aliquid imprimat in aias nostras per motũ corporeum: actio illa nõ ꝑuenit vsqʒ ad aiam nostrã nisi ꝑ mutationẽ corporis nostri q̃ quidẽ nõ est causa nostrarũ electionũ sed occasio tãtũ. (sicut ex premissis pʒ). non igit erit motus celestis cã nostre electionis nisi ꝑ occasionem tm̃.

3 ¶ Item cum mouens ꝛ motum oportet simul esse. (vt probat in .7. phisicoꝝ). oꝫ ꝙ a primo mouente perueniat motus vsqʒ ad vltimũ qđ mouetur quodã ordine: vt. s. mouẽs ꝑ id quod ẽ sibi primuʒ mo

ca⁰ pce. opi. aui. 14. ca⁰ prio ca⁰ pce. in fine. ca⁰ pce. in fine. ter.2.9. et infra.

ueat id quod est ab eo distans: corpori autē celesti quod moueri ponitur ab aia sibi cōiuncta ꝓpinquius est corpus nostrū q̃ aia que nō h₃ ordinē ad corpus celeste nisi mediante corpore. Quod et hoc p₃: quia intellectus separati nullum h₃ ordinem ad corpus celeste: nisi forte mouentis ad motum. Immutatio igitur corporis celestis ab anima eius procedens nō pertingit ad animā nostram nisi mediante corpore: ad motum aūt corporis non mouetur anima nisi p accidens: nec immutationem corporis sequitur electio nisi per occasionem. (vt dictū est). motus igitur celestis non potest esse causa electionis nostre per hoc q̄ est ab anima.

4 ¶ Preterea secundū positionē Auicēne ꝛ quorūdam philosophorū aliorum intellectus agens est quedā substantia separata que quidē agit in animas nostras inq̃ntū facit intellecta in potentia esse intellecta in actu: hoc autē fit per abstractionē ab omnibus materialibus dispositionibus. (vt p₃ et his q̄ dicta sūt in secūdo libro). quod igitur agit directe in animam non agit in eā per motū corporeū: sed magis per abstractionē ab omni corporeo. Anima igit̄ celi si sit animatū non pōt esse causa electionū nostrarū vel intelligentiarū per motū celi. ¶ Per easdē ēt rōnes potest probari: q̄ motus celi non sit cā eletionū nostrarū per virtutē sbe separate si quis ponat celū non esse aiatū. sed a substantia sepata moueri. ¶ Qz̄ substātie separate create nō possunt esse causa directe electionū ꝛ voluntatū nostrarum: sed solus deus. 88.

ca°. 76. ꝛ 78.



Non est autē estimandū q̄ aie celorum si que sint vel quecūq̄ alie substātie intellectuales separare create pūt directe volūtatē nobis imittere: aut electionis nostre cā esse. ¶ Oiū.n. creatorū actiones sub ordine diuine prouidentie continētur: vnde preter leges ipsius agere non pūt. Est autē prouidētie lex vt vnūquodq̄ imediate a proxima sibi causa moueatur: cā igit̄ supior creata tali ordine pretermisso nec mouere nec agere pōt: proximū aūt motiuū voluntatis est bonū intellectū: quod est suū obietū: ꝛ mouetur ab ipso sicut visus a colore: nulla igitur substātia creata pōt mouere voluntatē nisi mediante bono intellecto. Hoc aūt est inq̃tū manifestat ei aliquid esse bonū ad agendū quod est persuadere nulla igitur substantia creata pōt agere in volūtatē vel esse causa electionis nostre nisi per modū suadentis.

2 ¶ Itē ab illo agente aliquid natū est moueri ꝛ pati. per cuius formā reduci potest in actum. Nam omne agens agit per formam suam. Voluntas autē reducitur in actum per appetibile quod motū desiderij eius quietat: in solo autē bono diuino quietatur desiderium volūtatis sicut in vltimo fine. (vt ex supradictis p₃). solus igit̄ deus pōt mouere voluntatē per modū agētis.

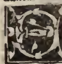
3 ¶ Adhuc sicut in re inanimata: se habet inclinatio naturalis ad proprium finē que appetitus dicitur nālis: ita se h₃ in substantia intellectuali voluntas. que dicit̄ appetitus intellectualis. Inclinationes aūt nāles dare non est nisi illius qui nām instituit: ergo ꝛ voluntatem inclinare in aliquid nō est nisi eius qui est nature intellectualis causa. Hoc autē solius dei est. (sicut ex superioribus patet). Ipse igitur solus voluntatem nostram in aliquid inclinare potest.

4 ¶ Amplius violentū. (vt dicitur in. 3. ethicorū). est cuius pncipiū est extra nil cōferēte vi passo. Si igit̄ volūtas moueat̄ ab aliquo exteriori pncipio erit violent᷒ mot᷒. Dico aūt moueri ab extrīseco principio q̄ moueat p modū agētis ꝛ nō p modū finis violentū aūt volūtario repugnat. Impossibile ē igit̄ q̄ volūtas moueat̄ a pricipio extrinseco quasi ab agēte: sed o₃ q̄ ois mot᷒ volūtatis ab interiori pcedat: nulla aūt substantia creata cōiungit̄ anime intellectuali quantum ad sua interiora nisi solus deus qui solus est cā ipsius ꝛ sustinens eā inec̄ a solo igit̄ deo pōt motus volūtarius cāri. ca°. 1°.

5 ¶ Adhuc violentum opponitur naturali ꝛ voluntario motui: quia vtrunq̄ oportet q̄ sit a principio intrinseco. Agens autē exterius sic solum naturaliter mouet inq̃ntum causat in mobili intrinsecum principium motus: sicut generās quod dat formā grauitatis corpori graui generato mouet ipsum naturaliter deorsū. Nihil aūt aliud extrīsecū mouere pōt absq̄ violētia corp᷒

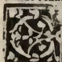
nāle nisi forte per accñs sicut remouēs pro
hibēs qđ magis vetit motu nāli vł actione
q̃ꝫ causet ipm: illđ igit solū agens pōt cāre
motū volūtatis absq̃ꝫ violētia. qđ cāt pnci
piū intrinsecū hui⁹ mot⁹ qđ est potētia ipa
volūtatis. Hoc aūt ē de⁹ q aiaꝫ solus cre-
at. (vt in ƀo ośsum est). solus igit de⁹ pōt
mouere voluntatē per modū agētis absq̃ꝫ
Auc. s. violētia. ¶ Hic est qđ dicit ꝓuer. 21. (Cor
scriptu. regis in manu dñi: ꝛ q̃cūq̃ꝫ voluerit iclina
bit illđ). Et ꝓhil. 2. (Deus est qui opat
in nobis ꝛ velle ꝛ pficere ꝓ bōa volūtate).
¶ Qꝫ motus volūtatis causat a deo ꝛ nō
solum potentia voluntatis. 89.


Quidam vero nō in
telligentes
q̃liter motū voluntatis deus
in nobis cāre possit absq̃ꝫ pīu
dicio libertatis voluntatis: co
nati sunt hās auctoritates male exponere
vt. s. dicerēt q̃ꝫ deus cāt in nobis velle ꝛ p
ficere. inq̃ꝫtū dat nobis virtutē volēdi: non
aūt sic q faciat nos velle hoc vel illud. (sic
opi. Origenes exponit in. 3. piarchon). lib. ar.
Orige. Defēdēs ꝯtra auctoritates pdictas. ¶ Et
alia opi. ex hoc ꝓcessisse videt opinio quorūdā: q di
cebāt q ꝓuidētia nō est de his q̄ subsūt li
bero arbitrio. s. de electiōibus: sꝫ ꝓuidētia
refert ad exteriores euētus. ¶ Nō. n. q ele
git aliqđ conseq vel pficere puta edificare
vel ditari semp poterit ad hoc ꝑuēire. ꝛ sic
euētus actionu nostrarum nō subiacēt li
bero arbitrio: sed prouidentia disponuntur.
iproba⁰ ¶ Quibus qdē auctoritatib⁹ sacrescriptu
re resistit euidenter. Dicit. n. Isa. 26. (Oia
opa nr̄a opa⁹tes in nobis dñe). vñ nō solū
virtutē volēdi adeo hēmus: sꝫ ēt opationē.
2 ¶ Pre. hoc ipsuꝫ quod Salomon dicit.
(Quocūq̃ꝫ voluerit vertet illđ). ośdit non
soluꝫ diuinam causalitatem ad potentiam
voluntatis extendi: sed ēt ad actum ipsius.
3 ¶ Itē deus nō solū dat rebus virtutē: sꝫ
ēt nulla res pōt ꝓpⁱa virtute agere nisi agat
in virtute ipsius. (vt supra ośsum ē.) ergo
ca⁰. 70. hō nō pōt virtute voluntatis sibi data vti
hui⁹ lib. nisi inquātū agit in virtute dei: illud aūt in
cuius virtute agēs agit: ē cā nō solū virtu
tis: sed ēt actus qđ in artifice appet: in cui⁹
virtute agit instrm ēt qđ ab hoc artifice ꝓ
priaꝫ formā nō accipit: sꝫ solū ab ipso appli
catur ad actum. Deus igitur est causa no
bis non sulum volontatis: sed etiā volendi.
4 ¶ Amp. pfectius iuenit ordo in spūalib⁹
q̃ꝫ in copalib⁹: in corpalib⁹ āt ois mot⁹ cāt
a p motu. oꝫ igit q i spūalib⁹ ois mot⁹ volū
tatis a pⁱ volūtate cāet: q̄ ē volūtatis dei.
5 ¶ Adhuc: (superius ostensum). q deus
causa omnis actionis. ꝛ operatur in omni
agente: est igitur causa motuuꝫ volūtatis.
6 ¶ Itē. (arguit Ari. in. 8. eudimice ethice
p hūc modū). Hui⁹ qđ aliqs intelligit con
silet ꝛ eligat ꝛ velit: oꝫ aliqd esse cām: q2 oē
nouuꝫ oꝫ q hēat aliquā cām: si aūt ē cā ei⁹
aliud ꝯsiliū ꝛ alia volūtas pcedens cū non
sit ꝓcedere in his in ifinitū oꝫ deuenire ad
aliqđ pmū. Hmōi aūt primū oꝫ esse aliqd
quod est melius rōne: nihil aūt ē melius in
tellectu ꝛ rōne nisi deus. Est igit deus pri
mū pncipiū nostrorū cōsiliorū ꝛ volūtatuꝫ.
¶ Qꝫ electiones ꝛ volūtates hūane sub
duntur diuine prouidentie. 90.


Ex quo pꝫ q opꝫ ēt volunta
tes hūanas ꝛ electiōes diuine
ꝓuidētie sbditas eē. ¶ Oia
.n. que deus agit: ex ordine ꝓ
uidētie sue agit. cuꝫ igit ipse sit cā electiōis
ꝛ voluntatis nostre: ꝛ electiōes ꝛ volūtates
nostre diuine prouidentie subduntur.
2 ¶ Amp. oia corporalia p spūalia ad mi
nistrant. (sicut supius est ośsum.). spūalia
ca⁰ 78. aūt agūt in corporalia p volūtateꝫ. Si igit
hui⁹ lib. electiones ꝛ motus voluntatū intellectua
liuꝫ substantiarꝫ ad dei prouidētiā nō perti
nēt. Sequit q ēt corpalia ipsius ꝓuidentie
subtrahant: ꝛ sic totalr nulla erit ꝓuidētia.
3 ¶ Itē quanto aliqua sūt nobiliora in vni
uerso: tanto opꝫ q magis participent ordi
neꝫ in quo bonū vniuersi consistit. (Unde
tertu. Ari. in. 2. phicorū). arguit antiquos phos
cō. 44. qui ponebant casum ꝛ fortunam in consti
tutione celestium corporum: nō aūt in infe
rioribus rebus. Substantie aūt intellectua
les sunt nobiliores substātiis corporalibus.
Si igitur substantie corporales quantū ad
suas substantias ꝛ actiones cadūt sub ordi
ne ꝓuidētie: multomagis sꝫe itellectuales.
4 ¶ Preterea ea que sunt propinquiora fi
ni: magis cadunt sub ordine qui est ad finē
nam eis mediantibus etiaꝫ alia ordinātur

in finem: actiões aũt substãtiarum intellectualium propinquius ordinantur in deum sicut in finẽ quam actiões aliarum rerum (sicut supra osnsum est). magis igitur cadũt actiões intellectualiũ substãtiarum sub ordine puidẽtie: quod deus oia i seipsum ordinat quam actiões aliarum rerum.
5 ¶ Adhuc gubernatio puidẽtie ex amore diuino pcedit quo deus res a se creatas amat: in hoc enim pcipue cõsistit amor quod amãs amato bonũ velit: quãto ergo deus aliquid magis amat: magis sub eius puidẽtia cadũt. ¶ Hoc aũt et sacra scriptura docet in ps. dicẽs. (Dñs custodit oẽs diligẽtes se). ¶ Et et phus in .x. ethicorum tradit dicens. (quod deus marie curat de his qui diligũt intellectũ tãquam de suis amicis). ex quo etiam hẽtur quod marie substas intellectuales amat: sub eius igitur puidẽtia cadũt earum volũtates et electiões.
6 ¶ Amplius. bõa inferiora hois que ex volũtate et electiõe depẽdẽt: sũt magis ppria hois quam illa que extra ipsum sũt: vt adeptio diuitiarũ vel siquid aliud est hmõi, vñ per illa hõ dr eẽ bonus: nõ aũt per ista. Si igitur electiões humãe et volũtatis motus nõ cadũt sub diuina puidẽtia: sed solũ exteriores puentus: verius erit quod res humãe sint extra puidẽtiã quam quod puidẽtie subsint: quod quidẽ ex psõa blasfemãtiũ inducitur. Job. 22. (Circa cardines celi perambulat: nec nra considerat). et Ezech. 9. (Dereliquit dñs terrã: et dñs nõ videt). et Tren. 3. ¶ Quis ẽ iste qui dixit vt fieret dño nõ iubẽte. Videntur aũt quidã i doctrina sacra secũdũ pdictã sniam sõare. Dr. n. Eccle. 15. (Deus ab initio õstituit hoiem: et religt illũ in manu õsilij sui). et infra. (Apposuit tibi aquam et ignẽ. ad quod volueris: porrige manũ tuã. Ante hoiem vita et mors bonũ et malũ: quod placuerit ei dabitur illi). et Deutro. 3. (Cõsidera quod hodie pposuerim in õspectu tuo vitã et bonũ et ecõuerso mortem et malũ). Hec aũt verba ad hoc inducuntur: vt homines esse liberi arbitrij ostendantur: nõ vt eorum electiões a diuina puidẽtia subtrahãtur. ¶ Et sitr quod Greg. nissenus dicit in libro quẽ de hoie fecit. (puidẽtia est eorũ que nõ sũt in nobis: nõ aũt eorum que sũt i nobis) et Damas. eũ sequẽs dicit in 2o libro. (quod ea que sũt in nobis: deus pnoscit: sed nõ pdeterminat). expõẽda sũt vt itelligantur ea que sũt in nobis diuine determinatiõi nõ esse subiecta quasi ab ea necessitatẽ accipientia.

¶ Quomodo res humane ad superiores causas reducantur. 91.



Ex his ergo que supra onsa sunt colligere possumus quõ hũana ad supiores reducuntur cãs: et nõ agunt fortuito. ¶ Nã electiões et volũtates imediate a deo disponuntur: cognitio vero hũana ad intellectũ ptinens a deo mediantibus angelis ordinatur: ea vero que ad corpalia ptinent siue sint interiora siue exteriora in vsum hois veniẽtia a deo mediãtibus angelis et celestibus corpibus dispẽsantur. ¶ Huius aũt rõ generalis vna est. ¶ Nam oe quod multiforme et mutabile et deficere potens reduci sic in pncipiũ in aliquod vniforme et imutabile et deficere non valẽs: oia autem que in nobis sunt inueniuntur esse multiplicia: variabilia: et defectibilia. Patet. n. quod electiões nre multiplicitatẽ hñt cũ in diuersis et a diuersis diuersa eligantur. Mutabiles et sũt tũ pp ai leuitatẽ qui nõ est firmus in fine vltimo. Cũ etiã pp mutationẽ rerum que nos extra circunstãt. Quod aũt defectibiles sint: hoium peccata testantur: diuina autẽ voluntas vniformis est: quia vnum volendo omnia alia vult et immutabilis et indeficens est: vt onsum est in prioribus ergo oium voluntatũ et electionũ motus in diuinã voluntatẽ reduci: nõ aũt in aliquã aliam causam: qua solus deus nrarum voluntatũ et electionũ cã est. ¶ Sitr aũt itelligẽtia nra multiplicationẽ hz: qa ex multis sensibilibus veritatẽ intelligibilẽ quasi cõgregamus. Est ẽt mutabilis: quia ex vno in aliud discurrendo procedit ex notis ad ignota proueniens Est etiam defectibilis propter permixtionem fantasie et sensus vt errores hominum ostendunt: angelorum autem cognitiones sunt vniformes quia ab ipso vno veritatis fonte scilicet deo accipiunt veritatis cognitionẽ. Est ẽt immobilis: quia nõ discurrẽdo ab effectibus in cãs aut econuerso sed simplici intuitu purã veritatẽ de rebus intuentur. Est etiã indefectibilis cum ipsas rerum nãs seu quiditates intuentur per seipsas. circa quas non potest intellectus errare sicut nec sensus circa ppria sensibilia: nõ aũt quidita-

tes rerū ex accidētib⁹ ꝛ effectib⁹ cōicam⁹:
oꝫ ergo ꝙ nr̄a intellectualis cognitio regu
letur ꝑ angeloꝝ cognitionē. ¶ Rursus de
corporib⁹ humanis ꝛ exterioribus quibus
hoīes vtuntur: manifestum est ꝙ est in eis
multiplicitas cōmixtiōis ꝛ cōtrarietatis:
ꝛ ꝙ nō sempꝫ eodē modo mouent̄: q̄ꝛ mo-
tus eorū nō possunt esse cōtinui: ꝛ ꝙ defe-
ctibilia sūt ꝑ alterationē ꝛ corruptionē: cor
pora aūt celestia sunt vniformia vtpote sim
plicia absqꝫ oī contrarietate existentia: mo
tus etiā eoꝝ sunt vniformes cōtinui ꝛ sem
ꝑ eodē modo se hn̄tes: nec in eis pōt esse
corruptio vel alteratio. Vn̄ necessariū ē ꝙ
corpora nostra ꝛ alia que in vsuꝫ nostrū ve
niunt: ꝑ motū celestiū corporū regulētur.
¶ Q̄uō dr̄ aliqs bn̄ fortunatus: ꝛ q̄uō ad-
iuuat̄ homo ex sup̄iorib⁹ causis. 92.



Ex his autē appa
rere
pōt q̄uō aliquis possit dici bn̄
fortunatus. ¶ Dr̄ eni alicui
hoī bene scd̄m fortunam cō-
tingere qn̄ aliquod bonū accidit sibi p̄ter
intentionē: sicut cū aliquis fodiens in agro
inuenit thesaurū quem non querebat. Con
tingit aūt aliquem operantē preter itentio
nem operari propriam: nō tn̄ preter inten-
tionem alicuius superioris cui ipse subest:
sicut si dn̄s aliquis precipiat alicui seruo
ꝙ vadat ad aliquem locū quo ipse alium
seruū iaꝫ miserat illo ignorante: inuentio cō
serui est preter intētionē serui missi nō aūt
aūt preter itentionē dn̄i mittētis: ꝛ ideo lꝫ ꝑ
cōparationē ad hūc seruū sit fortuitū ꝛ ca-
suale: nō aūt ꝑ comparationē ad dn̄m: sed
est aliquid ordinatū. Cū igit̄ homo sit ordi
natus sm̄ corpus sub corꝑibus celestibus.
Secundū intellectū vero sub angelis. Se
cundū voluntatē aūt sub deo. Pōt cōtinge
re aliqd preter itentionē hoīs: qd̄ tn̄ est sꝫ
ordinē celestiū corpoꝝ vel dispositionē an
geloꝝ vel ēt dei. Q̄uis aūt deus solus dire
cte ad electionē hoīs operet̄: tn̄ actio ange
li opatur aliquid ad electionē hoīs per mo
dū ꝑsuadētis. Actio vero corꝑis celestis ꝑ
modū disponētis: inq̄ntū corꝑales celestiū
corpoꝝ ipressiōes in corꝑa nr̄a disponūt ad
aliqs electiōes: qn̄ igit̄ aliqs ex ipressiōe ce
lestiū corpoꝝ ꝛ superioꝝ cāꝝ sm̄ predictū
modum iclinat̄ ad aliquas electiones sibi
vtiles quaꝝ tn̄ vtilitatē ꝓpria rōne nō co-
gnoscit: ꝛ cū hoc ex lumie itellectualiū sub
stantiaꝝ illuminat̄ itellectus eius ad eadeꝫ
intelligenda. Et ex diuina opatione inclinā
te inclinat̄ eius volūtas ad aliqd eligendū
sibi vtile: cuius rōnē ignorat: dr̄ esse bn̄ for
tunatus: ꝛ econtrario male fortunatus qn̄
ex superioribus cāis ad contraria eius ele
ctio inclinatur sicut de quodam dr̄ Iere.
22. (Scribe viꝝ istū sterilē: virū qui in die
bus suis nō ꝓsperabitur). Sed in hoc est pª dña
attēdēda dr̄ia: nā ipressiones corporū cele inter bn̄
stiū in corpora nr̄a causant in nobis nāles fortuna
corpoꝝ dispositiōes: ꝛ iō ex dispositiōe celi tos a
cta ex corpore celesti in corpore nr̄o dr̄ ali- corpori
quis nō solū bn̄ fortunatus aut male sꝫ ēt bus ce-
bn̄ natus aut male: sꝫ quē modū. (phs di- lestib.
cit in magnis moralibus). ꝙ bn̄ fortunatū
esse est eē bene natū. Nō. n. pōt intelligi ꝙ
hoc ex nā itellectus diuersa ꝓcedat ꝙ vn⁹
vtilia sibi eligat: ꝛ alius nociua p̄ter rōneꝫ
propriā: cū nā intellectus vel voluntatis in
oīb⁹ hoīb⁹ sit vna. diuersitas. n. formalis i
duceret diuersitatē sꝫ spēꝫ. Diuersitas aūt
mālis inducit diuersitatē sꝫ numeꝝ. vn̄ sꝫ
ꝙ intellect⁹ hoīs illustrat̄ ad aliqd agendū
vel voluntas a deo instigatur nō dicit̄ hō
bn̄ natus sed magis custoditus vel guber-
natus. ¶ Rursus attendēda est circa hec 2ª dña
alia dr̄ia. nā opatio angeli ꝛ corporis cele-
stis est solum sicut disponēs ad electiōes:
operatio aūt dei est sicut perficiens: cū aūt di
spositio que est ex corporis q̄litate vel itelle
ctus ꝑsuasiōe necessitatē ad eligendū nō in
ducat: nō sꝑ homo eligit id qd̄ angelus cu
stodiēs intēdit: neqꝫ illud ad qd̄ corp⁹ cele
ste iclinat: sꝑ tn̄ hoc hō eligit qd̄ de⁹ opat̄
in eius volūtate. vn̄ custodia angeloꝝ iter
dū cassatur. (sꝫ illud Iere. prio). (Curaui
mus babilonē: ꝛ nō ē curata). ꝛ multo ma
gis iclinatio celestiū corpoꝝ: diuina vero ꝓ
uidētia sꝑ est firma. ¶ Est ēt ꝛ alia dr̄ia 3ª dña
cōsiderāda: nā cū corp⁹ celeste nō disponat
ad electionē: nisi inq̄ntuꝫ iprimit in corꝑa
nr̄a: ex q̄bus hō incitat̄ ad eligendū ꝑ mo-
dū quo passiōes iducunt ad electionē: oīs
dispositio ad electionē q̄ est ex corporibus
celestibus est ꝑ modū alicuius passiōis si-
cut cū qs inducit̄ ad aliqd eligendum per

odiũz vel amorẽ vel iraz vel aliquid hmõi.
Ab angelo vero disponit aliqs ad eligẽduz
p modũ itelligibil cõsideratiõis absqȝ pas-
siõe. ¶ Qḋ qdẽ cõtingit dupl'r. ¶ Qñqȝ
eniz illũinat intellectus hoĩs ab angelo ad
cognoscẽdũ solũ qḋ aliqd est bonũ fieri:nõ
aũt instruit de rõne pp quã ẽ bonũ q̃ sumi
tur ex fine:ꝛ iõ hõ qñqȝ estiat ꝙ aliquid sit
bonũ fieri:si tñ q̃reret q̄re rñderet se nesci-
re:vñ qñ pueniet i finẽ vtilẽ quẽ nõ p̃cõside
rauit erit sibi fortuitũ. ¶ Qñqȝ vero per il
luminationẽ angeli istruit ẽt qḋ hoc sit bo
nuz ꝛ de rõne q̄re est bonũ q̃ depẽdet ex fi-
ne:ꝛ sic qñ peruenit ad finẽ quẽ p̃cõsidera
uit nõ erit fortuitũ. Sciẽdũ ẽ ẽt ꝙ vis acti
ua spũalis nature sicut est altior q̃ȝ corpo-
ralis:ita ꝛ est vl'ior. vñ nõ ad oĩa ad q̃ se ex
tẽdit hũana electio:se extẽdit dispositio ce-
lestis corpis. ¶ Rursus q2 virtus hũane
aie vel ẽt angeli ẽ pticularis in cõparatiõe
ad virtutẽ diuinaz:q̃ quidẽ ẽ vlis respectu
oĩuz entiũ. ¶ Sic ergo aliqḋ bonũ accide
re põt hoĩ ꝛ preter ꝓpriã intentionẽ. Et p̃-
ter inclinationẽ celestiũ corporũ. Et preter
angeloruz illuminationẽ. Non autẽ preter
diuinã prouidẽtiaz q̃. est gubernatiua sicut
ꝛ factiua entis iq̃ȝtũ ẽ ens: vñ oȝ ꝙ oĩa sub
se cõtineat. ¶ Sic ergo aliqd fortuitũ bo-
nũ vel malũ põt cõtingere hoĩ ꝛ per cõpa
rationẽ ad ipsuz. Et per cõparationẽ cele-
stia corpora. Et per cõparationẽ ad ange-
los. Nõ aũt p cõparationẽ ad deuz. Naz
per cõparationẽ ad ipm nõ soluz in rebus
humanis:sed nec in qualibet alia re põt eẽ
aliquid casuale ꝛ iprouisum. ¶ Quia vero
fortuita sunt que fiunt preter intẽtionez:bo-
na autẽ moralia preter intentionẽ esse non
possunt cum in electione consistãt:respectu
eorum non põt dici aliquis bene vel male
fortunatus:licet respectu eoꝝ possit aliquis
dici bene vel male natus: qñqȝ ex naturali
dispositione corporis est aptus ad electio-
nes virtutũ vel vitiorũ. Respectu aũt exte
riorũ bonorũ que preter intẽtionez hoĩ eue
nire pñt:põt dici hõ ꝛ bñ natus ꝛ bene for-
tunatus: ꝛ a deo gubernatus ꝛ ab angelis
custoditus. ¶ Cõsequit ãt ex superioribus
causis ꝛ aliũ auxiliũ q̃tum ad exitus suaꝝ
actionuz. Cum eni hõ ꝛ eligere hẽat ꝛ pro-
sequi quod eligit: in vtroqȝ a causis supe-
rioribus adiuuatur iterduz ꝛ ipeditur fm
electionẽ quidẽ. (vt dictũ est). inq̃ȝtuz hõ
vel disponitur ad aliquid eligẽduz per cele
stia corpora. Vel ꝙ illustratur per angelo
rum custodiam. Vel ẽt inclinatur per ope
rationẽ diuinam. Scḋm executionẽ vero
inq̃ȝtum hõ consequitur ex aliqua superio
ri causa robur ꝛ efficatiam ad implenduz
quod eligit: que quidez non solum a deo ꝛ
ab angelis esse põt:sed ẽt a corporibus cele
stibus inq̃ȝtum talis efficatia in corpore si-
ta est:manifestuz est. n. ꝙ ẽt inaĩata corpo-
ra quasdaz vires ꝛ efficatias celestibus cor
poribus cõsequũtur:ꝛ ẽt preter eas que ad
qualitates actiuas ꝛ passiuas elẽtorum cõ-
sequũtur: quas ẽt nõ est dubiuz celestibus
corpibus eẽ subiectas. sicut ꝙ magnes at-
trahit ferrum habet ex virtute celestis cor-
poris:ꝛ lapides quidez ꝛ herbe alias occul
tas virtutes. Unde nihil prohibet ꝙ etiaz
aliquis homo habeat ex impressiõe corpo-
ris celestis aliq̃ȝ efficatiã in aliqb' corpib'
faciẽdis:q̃s alius nõ hȝ:puta medic' i sanã
do:ꝛ agricola i plãtãdo. ꝛ miles in expugnã
do. ¶ Hãc ãt efficatiã multo pfecti' deus
hoĩbus largit ad sua opa efficaciter exequẽ
da. ¶ Quantũ ergo ad primũ auxiliuz qḋ
est in eligendo dicitur deus hominem di-
rigere. Quantum vero ad secundum auxi-
lium dicitur hominez confortare:ꝛ hec au-
xilia tanguntur simul in. p̃s. vbi dicitur.
(Dominus illuminatio mea ꝛ salus mea
quem timebo). quantuz ad primuz. (De-
us ꝓtector vite mee:a quo trepidabo) quã
tum ad secundũ. ¶ Sed inter hec duo au
xilia est differẽtia duplex. ¶ Prima qui- p^a dĩa.
dem q2 ex auxilio primo adiuuatur homo iter duo
tam in his que virtuti hominis subdũtur auxilia
q̃ȝ etiã in alijs. Sed secunduz auxilium ad dei.
illa tantum se extendit ad que virtus homi
nis valet. Q̃z. n. homo fodiẽs sepulchrum
inueniat thesaurum ex nulla hominis vir-
tute procedit. vnde respectu talis prouẽtus
adiuuari potest homo: in hoc ꝙ instiget ad
querẽdũ vbi est thesaurus. nõ aũt in hoc ꝙ
ei aliqua virtus detur ad thesaurum inue-
niendum. In hoc autem ꝙ medicus sanat
vel miles in pugna vincat potest adiuua-
ri in hoc ꝙ eligat conuenientia ad finẽ. Et
in hoc ꝙ efficaciter exequatur per virtu-

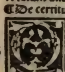
tem a superiori causa adeptā:vnde primū
2ª dfia. auxilium est vniuersalius. Secūda differē
tia est:q2 secunduz auxiliuz datur ad prose
quenduz efficaciter ea que intēdit:vnde cū
fortuita sint preter intentionem:ex tali auxi
lio non pōt dici homo proprie loquēdo be
ne fortunatus:sicut pōt dici ex prio. (vt su
pra ostēsum est). contingit autē hōi bene
vel male fm fortunam qñqȝ ipso solo agē
te:sicut cum fodiens in terram inuenit the
sauruȝ quiescentē: qñqȝ aūt actione alteri
us cause concurrente:sicut cum aliquis va
dens ad forum causa emēdi aliquid:inue
nit debitorem quē non credebat inuenire.
¶ In primo autē euentu hō adiuuatur ad
hoc q aliquid sibi bñ contingat fm hoc so
lum q dirigitur in eligendo illud cui coniū
ctum est per accidens aliquod cōmodum:
quod prouenit preter intentionez.¶ In sc̄o
autem euentu opȝ q vterqȝ agens dirigat
ad eligēdum actionem vel motum:vnde si
bi occurrat. ¶ Oportet aūt ⁊ aliud cōside
rare circa ea que dicta sunt. dictum est.n.
q ad hoc q homini aliquid bñ contingat
vel male fm fortunā:⁊ ex deo est ⁊ a corpo
re celesti esse pōt:inq̄ȝtum homo a deo in
clinatur ad eligendum aliquid cui coniun
ctum est aliquod cōmoduȝ vel incōmodū
quod eligens nō preconsiderat ⁊ inq̄ȝtuȝ a
corpore celesti ad tale aliquid eligenduȝ sic
disponitur. Hoc aūt cōmoduȝ vel incom
modum relatum quidem ad electionē ho
minis est fortuitum. Relatuȝ vero ad deū
rōnem amittit fortuiti. Non aūt relatum
ad corpus celeste.¶ Quod sic patet. Non
enim aliquis euētus amittit rōneȝ fortuiti
nisi reducatur in causam per se:virtus aūt
celestis corporis est causa agēs nō per mo
dum intellectus ⁊ electionis: sed per mo
dum nature:nature aūt est proprium tende
re ad vnuȝ: si ergo aliquis effectus non est
vnus:non pōt per se causa eius esse aliqua
virtus naturalis:cum autē aliqua duo sibi
per accñs coniunguntur nō sunt vere vnū
sed solum per accidens: vnde huius coniū
ctionis nulla causa nālis per se causa eē po
test. Sic ergo quod iste homo ex īpremis
sione celestis corporis instigetur per modū
passionis vt dictuȝ est ad fodiendum sepul
chrum:sepulchruȝ aūt ⁊ locus thesauri nō
sunt vnum nisi per accidens: q2 nō habent
aliquem ordinem adinuicem: vñ virtus ce
lestis corporis nō potest per se inclinare ad
hoc totum q iste fodiat sepulchrum ⁊ locū
vbi est thesaurus. Sed aliquis per intelle
ctum agens pōt esse cā inclinationis in hoc
totuȝ:quia intelligentis est multa ordinare
in vnū.¶ Patet ēt q hō qui sciret thesau
rum ibi esse posset alium ignorantē mitte
re ad fodiendum sepulchrum in loco eodeȝ
vt preter intentionē suam inueniret thesau
rum. ¶ Sic igitur huiusmodi fortuiti euē
tus reducti in cām diuinam amittunt rō
nem fortuiti: reducti vero in cām celestem
nequaq̄ȝ.¶ Per eandē ēt rationem appa
ret q homo non pōt esse bñ fortunatus vlr
ex virtute corporis celestis: sed solū q̄ȝtum
ad hoc vel illud.¶ Dico aūt vlr vt aliquis
homo habeat in natura sua impressionē ce
lestis corporis:vt eligat semper ⁊ in pluri
bus aliqua quibus sint coniuncta per acci
dens aliqua cōmoda vel incōmoda:natu
ra vero non ordinatur nisi ad vnū. Ea aūt
scd̄m que homini accidit bene vel male fȝ
fortunam non reducibilia in aliquod vnuȝ:
sed sunt indeterminata ⁊ īfinita. (vt phs in tertio,
2. phicorum dicit). ⁊ ad sensum pȝ:non est cō. 50.
ergo possibile:q aliquis hēat in natura sua
eligere semper ea ad que etiaȝ per accidēs
sequūtur aliqua cōmoda: sed pōt esse q ex
inclinatione celesti inclinatur ad eligenduȝ
aliquid cui coniungatur per accidēs aliqđ
cōmodum:⁊ ex alia inclinatione aliud:⁊ ex
tertia tertium: non autem ita q ex vna in
clinatione inclinetur ad omnia: ex vna aūt
diuina dispositiōe potest hō ad oia dirigi.

¶ De fato an sit:⁊ quid sit. 93.

x his autē que pre
missa sunt apparet quid sit de
fato sentiendum.¶ Uidētes
eni hoīes multa in hoc mūdo
per accidens contigere si cause particula
res cōsiderētur.¶ Posuerunt quidam q
nec ēt ab aliquibus superioribus causis or
dinentur. ⁊ his videbatur fatum esse nihil
oino. Quidam vero in aliquas ea altiores
causas reducere sunt conati ex quibus ta
men cum quadā dispositione ordinate pro
cedant:⁊ hi fatuȝ posuerūt quasi ea que vi

dentur a casu contingere sint ab aliqua cā
effata siue prelocuta ⁊ preordinata vt eēnt.
¶ Nōr aūt quidā oia que hic accidunt a
casu contingere reducere sunt conati sicut
in causas in celestia. corpora etiā electiones
humanas in dispositiōe syderū cui oia cū
quadā necessitate subdi ponebant fatū ap-
pellantes. que qdē positio īpossibilis est ⁊ a
fide aliena. (vt ex superioribus pz). Quidā
vero in dispositiōe diuine prouidētie oia re
ducere voluerūt quecūqz in his inferiorib⁹
casu cōtingere videnť. vnde oia fata agi di
xerunt ordinationē que est in rebus ex diui
4° de na prouidentia fatū noiantes. ¶ Vn̄ Boe
conso. tius dicit. (ꝙ fatū est inherens rebus mo-
pa 4ª bilibus dispositio per quā prouidentia suis
queqz nectit ordinibus. ¶ In qua fati de-
scriptione dispositio ꝓ ordinatiōe ponitur.
(rebus aūt inherens). poniť vt distinguať
fatū a prouidentia. nā ipsa ordinatio ſm ꝙ
in mente diuina est nōdū rebus impressa ꝓ
uidentia est: ſm vero ꝙ iā est explicata in
rebus fatū noiatur. (mobilibus aūt). dicit
vt ostendat ꝙ ordo prouidentie a rebus cō
tingentiā ⁊ mobilitatē nō aufert: vt quidaz
posuerunt ¶ Scdʒ hanc ergo acceptionē
negare fatū est prouidentiā diuinā negare.
Sed qꝛ cū infidelibus nec noia debemus
hr̄e cōia: ne ex consortio noium possit sumi
erroris occasio: nomē fati nō est a fidelib⁹
vtendū ne videamur illis assentire. q male
de fato senserūt oia necessitati syderū subij
cientes. Vnde Aug. dicit in .5. de ciui. dei.
cap° p° (Si quis virtutem vel potestatē dei noie
fati appellat: sententiam teneat: linguaz cor
rigat). ⁊ Grego. dicit secundum eundem
intellectum. (Absit a fidelium mentibus:
vt fatum aliquid esse dicant.

¶ De certitudine diuine prouidētie. 94.



Ifficultas autē que-
dā ex premissis suboriť. ¶ Si
p°rō qō enim oia q̄ hic inferi⁹ aguňť.
puideª etiam contingentia prouiden
non sit tie diuine subduňť. oz vt videť vel prouiden
certa tiam nō eē certā. vel oia ex necessitate con-
tingere. (ostendit. n. phs in .6. metaphi.). ꝙ
textu. si oēm effectū ponimus hr̄e aliquā causaz
cō.7. ꝑ se: ⁊ iterū ꝙ quelibet cā per se posita ne-
cessarium sit effectum poni: sequeť ꝙ om-
nia futura ex necessitate eueniant. Si enim
quilibet effectus habeat causam per se: qō
libet futurum erit reducere in aliquaz cau-
sam presentem vel preteritam: si queratur
de aliquo vtrū sit occidendus a latronibus
huiusmodi effectum precedit causa. s. occur
sus latronum. Hunc aūt effectuz precedit
alia causa. s. ꝙ ipse exiuit domum. Hunc
aūt adhuc alia ꝙ vult querere aquam: quā
quidem precedit causa. s. sitis: ⁊ hec causať
ex comestione salsorum que iam est vel fu-
it: si ergo causa posita necesse est effectuz po
ni: necesse est ꝙ si comedat salsa ꝙ sitiat. ⁊
si sitit: ꝙ velit querere aquam. ⁊ si vult que
rere aquam ꝙ exeat domum. ⁊ si exeat do
mum ꝙ occurrant ei latrones: ⁊ si occur-
rāt ꝙ occidatur: ergo de primo ad vltimū
necesse est hunc comedentem salsa a latro-
nibus occidi. ¶ Cōcludit ergo philosoph⁹
non esse verum: ꝙ posita causa necesse est
effectuz poni: quia aliqua causa est que po
test deficere: neqz iterum verum est ꝙ om-
nis effectus habeat per se causam: quia qō
est per accidens. s. istum volentem aquam
querere occurrere latronibus nō hʒ aliquā
causam. Ex hac ratione apparet ꝙ nō om
nes effectus reducantur in aliquam causā
per se preteritam vel presentem. qua posita
necesse sit effectum poni ex necessitate con
tingere. Vel ergo oportet dicere ꝙ nō om
nes effectus diuine prouidentie subdantur.
⁊ sic diuina prouidentia nō est de omnib⁹.
(ꝙ prius fuit ostensum). vel non est necessa
rium ꝙ prouidentia posita. effectus ei⁹ po-
natur: ⁊ sic prouidentia non est certa. Aut
est necessarium: ꝙ omnia ex necessitate cō-
tingant. prouidentia enim non solum est in
presenti tēpore vel preterito: sed eterno: qꝛ
nihil potest esse in deo non eternum.
2 ¶ Adhuc si diuina prouidentia est certa:
oportet hanc conditionalem esse veram. si
deus ꝓuidit: hoc ergo erit. Huius aūt cō
ditionalis accidens est necessariuz: quia est
eternum: ergo consequens est necessariuz.
Oportet enim omnis conditionalis conse
quens esse necessarium: cuius antecedens
est necessarium: ⁊ ideo consquens est sicut
conclusio antecedentis. quicquid autem ex
necessario sequitur: oportet esse necessariū:
sequitur igitur si diuina prouidentia est cer

ta:q omnia ex necessitate proueniant.

3 ¶ Amplius si aliquid est prouisum a deo puta q talis sit regnaturus. aut ergo possibile est accidere q non regnet aut non. Si quidem non est possibile ipsum non regnare. ergo impossibile est ipsum non regnare: ergo necessarium est eum regnare. Si autem possibile est eum non regnare. possibili autem posito non sequitur aliquod impossibile. sequitur autem diuinam prouidentiam deficere. non est igitur impossibile diuinam prouidentiam deficere. aut igitur oportet q si oia sint puisa a deo q diuina puidentia non sit certa aut q oia ex necessitate eueniant.

4 ¶ Item argumentatur sic Tullius in libro de diuinatione. (Si omnia a deo prouisa sunt certus est ordo causarum. Si autem hoc verum est omnia fato aguntur q si omnia fato aguntur nihil est in nra potestate: nullum est ergo voluntatis arbitrium). sequitur ergo q tollatur liberum arbitrium. si diuina prouidentia sit certa. et eodem modo seqr q oes cause contingetes tollantur.

lib° 2° de hoc Aug. lib° 5° de ciui. di c° 9°

5 ¶ Preterea diuina prouidentia causas medias non excludit. (vt supra ostensum est). inter causas autem sunt alique contingentes et deficere volentes. deficere igitur potest prouidentie effectus. non est igit dei prouidentia certa. ¶ Oportet autem ad bonorum solutionem aliqua repetere ex his que supra posita sunt. vt manifestum fiat. q nihil diuinam prouidentiam effugit et q ordo diuine prouidentie omnino immutari non potest. nec tamen oportet q ea que ex prouidentia diuina proueniunt ex necessitate cuncta proueniant. ¶ Primo nanq considerandum est q cum deus sit omnium existentium causa rebus omnibus conferens esse oportet q sue prouidentie ordo omnes res complectatur. quibus enim esse largitus est. oportet q et conseruationem largiatur. et perfectionem in vltimo fine conferat. ¶ Cum autem in quolibet puidentie duo considerari oportet scilicet ordinis premeditationem. et premeditati ordinis institutionem in rebus q puidentie. subdunt quorum primum ad cognoscitiuam virtutem pertinet. aliud vero ad opatiuam hoc inter vtraq differt q in premeditando ordinem tanto est prouidentia pfectior. quanto magis vsq ad minima ordo prouidentie potest perduci. Quod enim nos omnium particularium ordinem premeditari non possumus circa ea que sunt disponenda a nobis ex defectu nostre cognitionis prouenit que cuncta singularia complecti non potest. tanto autem vnusquisq in prouidendo solertior habet. quanto plura singularia pmeditari potest. cuius autem prouisio in solis vniuersalibus consisteret parum de prudentia participaret. ¶ Simile autem in omnibus operatiuis artibus considerari potest. ¶ Sed in hoc q ordo premeditatus rebus imponit. tanto est dignior et perfectior prouidentia gubernantis. quanto vniuersalior est et per plura ministeria suam explicat premeditationem. quia et ipsa ministeriorum dispositio magnam partem prouisi ordinis habz. oportet autem q diuina prouidentia in summo perfectionis consistat. quia ipse est simpliciter et vniuersaliter perfectus. (vt in primo libro ostensum est). in prouidendo igit sue sapientie premeditatoe sempiterna omnia ordinat. quatucuq minima videatur. quecuq vero rerum aliquid operantur instrumentaliter agunt ab eo mota. et ei obtemperando ministrant ad ordinem prouidentie ab eterno. vt ita dicam excogitatuz explicandum in rebus. ¶ Si autem omnia que agere possunt necesse est vt in agendo ei ministrent. impossibile est q aliqd agens diuine prouidentie executionem impediat sibi contrarium agendo. ¶ Neq etia possibile est diuinam prouidentiam impediri per defectum alicuius agentis vel patietis cuz omnis virtus actiua et passiua sit in rebus: secundum diuinam dispositione causata. impossibile est etiaz q impediatur diuine prouidentie executio per prouidentie immutationem. cum deus sit omnino immutabilis. (vt supra ostensum est). relinquitur ergo q diuina prouisio omnino cassari non potest. ¶ Deinceps autem considerandum est q omne agens intendit ad bonuz et melius quod potest. (vt supra ostensum est). bonum autem et melius non eodem modo considerantur in toto et in partibus. in toto enim bonum est integritas: que ex partium ordine et compositioe relinquitur: vnde melius est toti q sit inter partes ei'

Operat se ad solvenduz pmissas ratioes

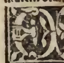
primuz pmissu

ca° 29.

cap° 3° huius lib:

disparitas sine qua ordo ꝛ perfectio totius
esse non potest ꝗꝫ ꝙ omnes partes essent
equales vnaqueqꝫ earum perueniente ad
gradum nobilissime partis. quelibet autem
pars inferioris gradus in se cõsiderata me
lior esset. si esset in gradu superioris partis.
sicut patet in corpore humano. dignior. n.
pars esset pes hois si oculi pulchritudinem
ꝛ virtutẽ haberet. corpus aũt totum eẽt im
perfectius. si ei pedis officium deesset: ad ali
ud igitur tendit intentio particularis agen
tis ꝛ vlis. nam particulare agens tẽdit ad
bonum partis absolute. ꝛ facit eam quãto
meliorem potest. vle autẽ agens tendit ad
bonum totius. vnde aliquis defectus est p̃
ter intentionem particularis agentis ꝙ est
secundum intentionem agentis vlis. sicut
patet ꝙ gñatio femine est p̃ter intẽtionem
nature particularis. i. huius virtutis ꝙ ẽ in
hoc semine que ad hoc tendit ꝙ perficiat
conceptus quanto magis potest. Est autẽ
de intentione nature vlis. i. virtutis vniuer
salis agẽtis ad generationẽ inferiorum ꝙ
femina generetur. sine qua generatio mul-
torum animalium compleri non posset. ꝛ
eodẽ modo corruptio ꝛ diminutio ꝛ omnis
defectus est de intẽtione nature vniuersa-
lis. non autẽ nature particularis. nam qli-
bet res fugit defectum tẽdit vero ad pfectio
nem quantum in se est. ¶ Patet ergo ꝙ
de intẽtione particularis agẽtis est ꝙ effe-
ctus suus fiat pfectus quãtũcũqꝫ põt in ge
nere suo. de intẽtione autẽ nature vniuersa
lis est ꝙ hic effectus fiat pfectus tali perfe
ctione puta pfectione masculi. ille autẽ pfe
ctione femine. ¶ Inter partes autẽ totius
vniuersi prima distinctio apparet scd̃m cõ
tingẽs ꝛ necessarium. Superiora. n. in enti
bus sunt necessaria ꝛ incorruptibilia ꝛ im-
mobilia. a qua quidẽ conditione tanto ma
gis deficiunt: quanto in inferiori gradu cõ
stituuntur. ita ꝙ infima corrumpuntur qui
dẽ quantum ad esse suum. Mouẽtur vero
quantum ad suas dispositiones. suos etiam
effectus non de necessitate. sꝫ contingẽter
producunt. Quodlibet igitur agẽs quod ẽ
pars vniuersi intẽdit inquantum potest in
suo eẽ ꝛ naturali dispositione ꝓsistere ꝛ su
um stabilire effectum. Deus autẽ qui est
vniuersi gubernator intẽdit ꝙ effectuũ ei⁹
hoc quidẽ stabiliat p modũ necessitatis. hic
aũt cõtingẽter. ꝛ s̃m hoc diuersas cãs eis
adaptat. his qdẽ necessitas. his aũt cõtin-
gẽtes. cadit igit̃ sub ordine diuine prouidẽ-
tie nõ solũ hũc effectũ eẽ. sꝫ hunc effectũ eẽ
contingẽter. aliũ aũt necessario. ꝛ s̃m hoc
quedã eoꝝ que diuine prouidẽtie subdunt̃
sunt necessaria: q̃dam vero contingẽtia. nõ
autem oia necessaria. ¶ Patet ergo ꝙ ꝛ si ad p^um^
diuina ꝓuidẽtia sit p se cã huius effectus rõnem
futuri: est ẽt p̃sentis ꝛ p̃teriti. magis autem
ab eterno. nõ tñ sequit̃. (vt prima rõ proce
dat). ꝙ effectus sit de necessitate futurus.
Est. n. diuina ꝓuidẽtia p se cã ꝙ hic effe-
ctus cõtingẽter proueniat. ꝛ hoc cassari nõ
põt. ¶ Ex q̃ ẽt pꝫ ꝙ hec cõditiõalis est ve
ra si deus prouidit hoc futuꝝ: hoc erit. (si- ad 2um
cut scd̃a ratio procedebat). sꝫ sic erit sicut
deus prouidit illud eẽ futuꝝ: prouidit autẽ
illud eẽ futuꝝ cõtingẽter. seq̃t ergo infalli-
bilr̃. ꝙ erit cõtigẽter nõ necessario. ¶ Pa
tet ẽt ꝙ hoc qd̃ ponit̃ prouisũ eẽ a deo. vt ad 3um
sit futurum. si sit de gñe contingẽtium: po-
terit non eẽ scd̃m se consideratum. sic. n. ꝓ
uisum est vt sit contingẽs poteñ nõ eẽ: nõ
tamẽ est possibile ꝙ ordo prouidẽtie defici
at quin contingẽter eueniat. (ꝛ sic tertia ra
tio soluit̃. vñ põt poni. ꝙ iste nõ sit regnatu
rus. si scd̃m se ꝯsideret̃: nõ aũt si ꝯsideret̃ vt
prouisum. ¶ Illud autem quod Tullius ad 4um que est tullij.
obiicit secundum premissa friuolum appa
ret. Cum enim diuine prouidentie non so-
lum subdantur effectus. sed etiam cause ꝛ
modi essendi. (vt ex premissis patet). non
sequitur ꝙ si omnia dei prouidentia agun-
tur: ꝙ nihil sit in nobis. sic enim sunt a deo
prouisa. vt per nos libere fiant. ¶ Neque ad 5um
etiam defectibilitas causarum secundarum
quibus mediantibus effectus diuine proui
dentie producuntur certitudinem prouidẽ
tie possunt auferre. (vt quinta ratio proce
debat). cum ipse deus in omnibus opere-
tur: ꝛ pro suo arbitrio voluntatis. (vt supra
ostensum est). vnde ad eius prouidentiam
pertinet vt causas defectibiles quandoqꝫ
definat deficere. quandoqꝫ eas ad defectũ
conseruet. ¶ Ea vero que ad necessitatem
prouisorum a deo possent assumi ex certi-
tudine prouidentie. (supra soluta sunt cum li° ꝑ ca° 68.
de dei scientia ageretur.)

¶ Q̄ immobilitas diuine prouidentie vtilitatem orationis non excludit. 95.



Onsiderare etiam oꝫ q̄ sicut diuine ꝓuidentie imobilitas necessitatē rebus ꝓuisis nō imponit. ita ēt nec oratōis vtilitatē nō excludit. ¶ Nō enim ad hoc oratio ad deū fundiẜ vt eterna prouidentie dispositio imuteẜ. hoc. n. ipossibile est: sed vt aliqs aliud qꝺ desiderat assequatur a deo. Pijs. n. desiderijs rōnalis creature conueniens est q̄ deus assentiat. nō tāquā desideria nostra moueant imobilem deū. sed ex sua bonitate procedit vt cōuenienter desiderata perficiat. Cum. n. oia naturaliter bonum desiderant. (vt supra ꝓbatū est). ad supereminentiā aūt diuine bonitatis pertinet q̄ eē ꝛ bene esse omnibus ordine quodam distribuat: consequens est vt secundum suam bonitatē desideria pia que per orationem explicanẜ adimpleat.
2 ¶ Adhuc ad mouentem pertinet vt illud qꝺ mouetur perducat ad finē. vnde ꝛ ꝑ eādem naturā aliqd moueẜ ad finē. ꝛ cōseqẜ finē. ꝛ in eodē quiescit. omne aūt desideriū est quidā motus ad bonū: qui quidē nō potest rebus inesse nisi a deo. qui est per essentiam suā bonus ꝛ fons bonitatis. mouens enim omne mouet aliquid simile sibi: ad deum igiẜ pertinet scꝺm suā bonitatē q̄ desideria nostra cōuenientia que per orationē explicantur ad effectū cōuenietē ꝑducat.
3 ¶ Itē quanto aliqua sunt propinquiora mouēti. tanto efficatius ipressionē mouentis assequunẜ. nā ꝛ que propinquiora sunt igni: magis ab ipso calefiunt: sube aūt intellectuales propinquiores sūt deo q̄ꝫ substantie naturales inaiate. efficatior est igitur impressio diuine motionis in substantiis intellectualibus q̄ꝫ in substantiis alijs nālibus. corpora aūt nālia intantū participāt de motione diuina q̄ naturalem appetitum boni cōsequunẜ ex ea. ꝛ etiā appetitꝰ cōpletionem. Qꝺ quidē fit dū proprios fines consequunẜ: multo igiẜ magis itellectuales substantie desiderioꝝ suoꝝ q̄ ꝑ orationē suam deo offerunt impletionem consequuntur.
4 ¶ Amplius de ratione amicitie est qꝺ amans velit impleri desiderium amati. in quantum vult eius bonum ꝛ perfectionem propter quod dicitur q̄ amatoꝝ est idē velle. (ostensum est autem supra). q̄ deus suam creaturā amet. ꝛ tāto magis vnāquāqꝫ quāto plus de bonitate participat q̄ est primum ꝛ principiale amatū ab ipso. vult igiẜ impleri desideria rōnalis creature que ꝑfectissime diuinam bonitatē participat inter ceteras creaturas. sua aūt voluntas est perfectissima causa rerum. Est enim cā rerum per suam voluntatem. (vt supra ostēsum est). ad bonitatem igitur diuinam pertinet vt impleat desideria rationalis creature sibi per orationem proposita.
5 ¶ Preterea bonum creature deriuatū est secundum quandam similitudinē a bonitate diuina. hoc aūt maxime commendabile in hominibus apparet vt iuste petentibus assensum non denegent. Ex hoc enim vocantur liberales clementes misericordes ꝛ pii. maxime igitur hoc ad diuinā bonitatem pertinet. vt pias orationes exaudiat. ¶ Hinc est quod dicitur in. ps. (voluntatem timentium se faciet ꝛ orationes eorum exaudiet: ꝛ sal. fa. eos). Mat. 7. dominus dicit. (omnis qui petit accipit: ꝛ q̄ querit inuenit: ꝛ pulsanti aperietur. Auc. s. scriptu.

¶ Q̄ petitiones orantium nō semper admittuntur a deo. 96.

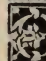


On est aūt inconueniens si qñqꝫ petitiones orantiū nō admittantur a deo. ¶ Ea enim ratione ostensum est q̄ deus desideria ratiōalis creature adimplet inquātum desiderat bonū. Quādoqꝫ aūt contingit q̄ id qꝺ petiẜ non est verum bonum. sꝫ apparēs: simplr aūt malū. nō est igiẜ tal' oratio a deo exaudibilis. ¶ Hinc est qꝺ diciẜ Jaco. 4. (petitis ꝛ nō accipitis: eo q̄ male petatis). Silr aūt ex hoc q̄ deus ad desiderādū mouet. oñsū est cōueniēs eē q̄ desideria ipleat. mobile aūt ad finē motus nō ꝑduciẜ a mouēte: nisi motus cōtinueẜ. Si igiẜ motus desiderii ꝑ oratiōis instātiā nō cōtinueẜ. nō est incōueniēs si oratio effectū debitū nō sortiaẜ. ¶ Hinc est q̄ dñs dicit Luce. 18. (qm̄ oꝫ sꝑ orare ꝛ nō deficere). ꝛ primo Thessal. 5. dicit apls. (sine itermissione orate). Rursus oñsū est q̄ deꝰ rōna Jaco.

lis creature decēter desideriū iplet inquan
tū ei appropinquat:appropinquat aūt quis
ei p cōtēplationē τ deuotā affectionē τ hu-
milē τ firmā intentionē. Illa igiſ oratio q̄
sic deo nō appropinquat nō est a deo exau
dibilis.vñ in.ps.df.(Respexit in orationē
humiliū).τ Jaco.primo.(Postulet autē
in fide nihil hesitans). Jā ē ostēsū est φ ra-
tione amicitie de⁹ vota piorū exaudit.q igiſ
a dei amicitia declinat. nō est dignū vt ei⁹
oratio exaudiaſ. Hinc est φ pu(er).28.di
citur.(Qui declinat autē suā ne audiat le-
gē:oro eius erit execrabilis).τ Isa.primo.
(Cū multiplicaueritis orationē nō exaudi-
am.manus eniʒ vestre sanguie plene sūt).
Ex hac aūt radice pcedit φ qñqʒ aliquis
dei amicus nō exaudiſ qñ pro his rogat q
nō sunt dei amici.scdm illud Jere.7.(tu
ergo noli orare p populo hoc:nec assumas
pro eis laudē τ orationē.τ nō obsi.mi.quia
nō exaudiā te). Cōtingit aūt qñqʒ φ aliqs
ex amicitia denegat qđ petiſ ab amico. qa
cognoscit hoc ei eē nociuū vl contrariuʒ ei
magis expedire.vt medicus infirmāti quā
doqʒ denegat qđ petit cōsiderās φ non ex
pedit ei ad salutē corporis consequēdam.
Hij cum ostēsum sit: φ deus ex amore
quē ad creaturā rōnalē hʒ: eius desideria
impleat p orationē sibi propositam. nō est
mirandum si quandoqʒ eoꝝ etiam quos p̄
cipue diligit.petitionē nō implet. vt imple
at quod petēti magis expedit ad salutē.pro
pter quod a paulo stimulū carnis nō amo
uit:quāuis hoc ter peteret prouidēs hoc ei
eē vtile ad humilitatis conseruationē.(vt
habetur.2.Cor.12.).vnde τ Mat.20. qui
busdam dicitur.(nescitis qd petatis).Ro.
8.dicitur.(nam quid oremus sicut oportet
nescimus). τ propter hoc Aug. dicit in epi
stola ad paulinum τ Therasiam.(Bonus
dñs qui non tribuit sepe quod volumus vt
quod mallemus attribuat).patet igiſ ex p̄
missis φ eoꝝ q̄ fiunt a deo causa sunt ora-
a° 77. tiones.τ ipsa desideria.(ostēsum est aūt su
pra).φ diuina prouidētia causas alias nō
excludit.quin potius ordinat eas ad hoc φ
ordo quē apud se statuit rebus imponatur:
τ sic cause scde prouidētie non repugnant.
sed magis prouidētie exequuntur effectuʒ.
Sic ergo orationes apud deū efficaces
sunt.non tamē ordinē immutabilē diuine
prouidētie soluunt.quia τ hoc ipsum φ tali
petēti hoc concedatur:sub ordine diuine p
uidētie cadit. Simile est ergo dicere nō
eē orandum.vt aliquid cōsequamur a deo
quia ordo siue prouidētie est immutabilis.
ac si diceretur φ non eēt ambulandum.vt
perueniamus ad locum nec comedēdum vt
nutriamur.q̄ oia patēt eē absurda. Ex- Exclu°
cluditur ergo ex p̄missis duplex error circa erro.
orationē. Quidam.n.dixerunt nulluʒ eē
orationis fructum.quod quidam dicebāt.
tam illi qui negabant diuinam prouidētiā
omnino.(sicut epicuri). φ illi qui res hu- epicuri
manas diuine prouidētie subtrahebant.(si
cut aliqui peripateticorum). nec non τ illi peripa-
qui omnia q̄ prouidētie subsunt ex necessita tetici.
te cōtingere arbitrabanſ sicut stoici. Ex
his.n.oibus sequitur φ nullus sit oratiōis
fructus.τ p ɔsequēs φ omnis deitatis cul-
tus fiat in vanum.qui quidē error tangitur
Malac.3.(dixistis inquit vanus est q ser- malach
uit deo.τ quod emolumētum quia custodi
uimus p̄cepta eius. τ quia ambulauimus
tristes coram domino exercituum). quidā
vero econtrario diuinam dispositionē ver
tibilē orationibus eē dicebant:sicut egyptij egyptii
dicebant φ fatum orationibus τ quibusdā
imaginibus siue subfumigationibus siue in
cantationibus vertebatur.τ ad hunc sensū
ptinere vidētur q̄dam q̄ in scripturis diui-
nis dicuntur fm id quod prima facie appa
ret ex eis. Df.n. Isa.38.φ Isaias ex man-
dato dñi dixit Ezechie.regi.(hec dicit do
minus.dispone domui tue.q2 morieris tu τ
nō viues).τ post orationē Ezechie.factū est
verbum dñi ad Isaiam dicēs.(vade τ dic
Ezechie.Audiui orationē tuam: ecce ego
adiciaʒ sup dies tuos.15.annos). τ Jere.
18.dicitur ex persona domini.(Repēte lo
quar aduersum gentem τ aduersuʒ regnū
vt eradicem τ destruam τ disperdam illud
si pñiam egerit gens illa a malo suo quod
locutus sum aduersum eam. agam τ ego
pñiam super malo quod cogitaui.vt facerē
ei). Et Joel.2.(conuertimini ad dominuʒ
deum vestruʒ.quia benignus τ misericors
est quis scit si cōuertatur τ ignoscat de⁹).
hec autem si fm superficiem intelligantur
ad inconueniens ducūt. Sequitur enim

primo q voluntas dei sit mutabilis. ¶ Itē q aliqd ei tempore deo adueniat. ¶ Et vlterius q aliqua que tēpaliter in creatuis sunt: sint causa alicuius existentis in deo q̄ sunt manifeste impossibilia. (sicut ex supioribus patet). aduersantur aūt auctoritatibus sacre scripture que infallibilē cōtinent veritatem τ exp̄ssam. dr̄ n. numeri. 23. (nō est deus quasi homo: vt mentiatur nec vt filius hominis vt mutet: dixit ergo τ nō faciet locutus est: τ nō implebit). τ p̄io Reg. 15. (triūphator in israel nō parcet τ penitudine nō flectetur: neq3 enim hō est vt agat p̄niam). τ Malach. 3. (ego dn̄s τ nō mutor). Si quis aūt diligenter consideret circa predicta inueniet q omnis error qui in his accidit: ex hoc prouenit q nō cōsideraſ dr̄ia inter vlem ordinem τ particularē. cu3 enim oēs effectus ordinem adinuicē habeant scd3 q in vna cā ꝯueniunt. o3 tanto cō muniorem ordinē eē quanto est vlior causa. vnde ab vli causa que deus est. ordo proueniēs necesse est q omnia complectatur. nihil igitur prohibet aliquē particularē ordinē vel p orationē vel per aliquē aliū modum immutari. est enim extra illum ordinem aliquid quod possit ipsum immutare: propter quod non est mirum. si egyptij reducentes rerum humanarum ordinē in corpora celestia posuerunt fatum ex stellis prouenēs aliquibus orationibus τ ritib⁹ posse immutari. nam extra celestia corpora τ supra ea est deus. qui potest celestium corporum impedire effectum qui in istis inferioribus ex illorum impressione secut⁹ erat: sed extra ordinē complectētē omnia nō potest poni aliquid p quod possit ordo ab vniuersali causa dependens euerti propter qđ stoici qui in deum sicut in causam vniuersalē omnium ordinis rerum reductionem considerabant: ponebant q ordo institutus a deo nulla ratione possit immutari. sed in hoc iterum a consideratione vniuersalis ordinis recedebant: q ponebāt orationes ad nihil vtiles esse tanquam arbitrentur voluntates hominum τ eorum desideria: ex q bus orationes procedunt sub illo vniuersali ordine nō comprehendi. cum enim dicūt q siue orationes faciant siue nō. nihilominus idem effectus sequitur in rebus ex vniuersali ordine eorum. manifeste ab illo vniuersali ordine vota orantium sequestrant: si enim hec sub illo ordine comprehendantur sicut per alias causas: ita τ per hec ex diuina ordinatione aliqui effectus sequuntur. ¶ Idem ergo erit excludere orationes effectum τ communium aliarum causarum. ¶ Q3 si alijs causis immobilitaſ diuini ordinis effectus non subtrahit neq3 orationū efficatiam tollit. ¶ Ualent igitur oratōes non quasi ordinem eterne dispositionis immutantes: sed quasi sub tali ordine etiā ipse existentes. nihil autem prohibet per orationum efficatiam aliquem particularem ordinem alicuius inferioris cause immutari deo faciente qui omnes supergreditur causas. ¶ Unde sub nulla necessitate ordinis alicuius cause continetur: sed ecōuerso omnis necessitas ordinis inferioris cause continetur sub ipso: quasi ab eo institutus. In quantum ergo per orationem immutatur aliquid de ordine inferiorem causarum instituto a deo propter orationes piorum. dicitur deus conuerti vel penitere: nō q eterna eius dispositio mutetur: sed quia mutatur aliquis effect⁹. ¶ Unde τ Gregori⁹ dicit (. q non mutat deus consilium: quāuis quandoq3 mutet sententiam). non tamen illam que exprimit dispositione3 eternam. sed illam sententiam que exprimit ordinem inferiorū causarum: secundum quā Ezechias erat moriturus. vel gens aliqua pro peccatis suis punienda. talis autem immutatio sententie dei transumptiua locutionem dicitur p̄nia inquantum deus ad penitentis similitudine3 se habet: cuius est mutare q fecerat per quem modum dicitur τ metaphorice irasci: inquantum puniendo facit irascentis effectum. grego.

¶ Quomodo dispositio diuine prouidētie habeat rationem. 97.



Ex his autē3 que p̄missa sūt manifeste videri potest: vt ea que sunt per diuinam prouidentia3 dispensata sequuntur aliquam rationem. ¶ Ostensum est enim q deus per suam prouidentiam omnia ordinat in diuinam bonitatem sicut in finem. nō aūt hoc modo q aliquid diuine bonitati per ea

que fiunt accrescat: sed vt similitudo sue bonitatis inquantum possibile est imprimatur in rebus. Quia vero omnem creatam substantiam constat a perfectione diuine bonitatis deficere: necesse est vt perfectius diuine bonitatis similitudo rebus communicaretur: oportuit esse diuersitatem in rebus: vt quod perfecte ab vno aliquo representari nō potest: ꝑ diuersa diuersimode ꝑfectiori modo representaretur. nam et homo cum mentis conceptum vno vocali verbo videt sufficienter exprimi nō posse verba diuersimode multiplicat ad exprimēdā per diuersa sue mentis conceptionem. et in hoc etiaꝫ diuine perfectionis eminentia considerari pōt: q perfecta bonitas que in deo est vnite et simpliciter. in creaturis eē nō pōt nisi secundum modū diuersū et per plura. Res aūt per hoc diuerse sunt: eo q formas hūt diuersas a quibus spēm sortiuntur. ¶ Sic igitur ex fine sumitur rō diuersitatis formaꝝ in rebus. ¶ Ex diuersitate aūt formarum sumitur rō ordinis in rebus: cum.n. forma sit sm quam res hꝫ eē: res aūt quelibet sꝫ q hꝫ eē accedit ad similitudinē dei: qui est ipsum suum esse simplex: necesse est q forma nihil sit aliud q̄ꝫ diuina similitudo participata in rebus. ¶ Vñ ꝯueniēter. (Aristo. in primo phicoꝝ). de forma loquens dicit q est diuinum quoddā et appetibile. Similitudo aūt ad vnū simplex cōsiderata diuersificari nō pōt: nisi sm q magis et minus similitudo est propinqua vel remota: quanto aūt aliquid propinquius ad diuinā similitudinē accedit perfectius est. vñ in formis dria eē nō pōt. nisi q vna ꝑfectior existit q̄ꝫ alia. (ꝑꝑ qd̄ Arist. in. 8. metha.). diffinitiones per quas nature reꝝ et forme signātur assimilant numeris in quibus spēs variant per additionem vel subtractionem vnitatis: vt ex hoc det intelligi q formaruꝫ diuersitas diuersū gradū perfectionis reqrit. ¶ Et hoc euidenter apparet naturas rerum speculanti. Inueniet enim si quis diligenter cōsideret gradatim reꝝ diuersitatē cōpleri. nā supra inaiata corpora inueniet plātas. et super has irrōnalia aialia. et super has intellectuales substantias. et in singulis hoꝝ inueniet diuersitatē sm q quedam sunt aliis perfectiora intantū q ea que sūt suprema inferioris generis vident ꝓpinqua superiori generi et ecōuerso: sicut aialia immobilia sūt silia plātis. ¶ Vñ et Dionys. 7. ca. de diui. no. (q diuina sapiētia cōiungit fines primoꝝ principiis secundoꝝ). vnde pꝫ q reꝝ diuersitas exigit q nō sint omnia equalia. sed sit ordo in reb⁹ et gradus. ¶ Ex diuersitate aūt formaꝝ sm quas reꝝ spēs diuersificant: sequitur et oꝑationū dria. cū enī vnūqdq agat sm q est actu. que.n. sūt in potentia sm q hmōi inueniunt actiōis exꝑtia. est aūt vnūqdq ens actu ꝑ formaꝫ. oꝫ q oꝑatio rei sequat formā ipsi⁹. oꝫ ergo q si sint diuerse forme q habeāt diuersas oꝑatōes. ¶ Quia vero ꝑ ꝓpriā actionem res q̄libet ad ꝓpriū finē ꝑtingit: necesse est et ꝓprios fines diuersificari in rebus. q̄uis sit finis vltimus oibus cōis. ¶ Sequit ēt ex diuersitate formarū diuersa habitudo māe ad res. cū.n. forme diuerse sint sm q q̄dā sūt aliis ꝑfectiores. sūt inter eas aliq̄ intātū ꝑfecte q sūt ꝑ se subsistētes et ꝑfecte ad nihil indigētes mae fulcimēto. Quedā vero ꝑ se ꝑfecte subsistere nō pñt. sed materiam ꝓ fundamēto requirūt. vt sic illud qd̄ subsistit nō sit forma tantū nec mā tantum q̄ ꝑ se nō est ens actu. sꝫ ꝯpositū ex vtroqꝫ. nō aūt possent mā et forma ad aliquid vnū constituendum conuenire. nisi esset aliqua proportio inter ea. Si autem proportionata oportet ea esse. necesse est q diuersis formis diuerse materie respondeant. vnde fit vt quedam forme requirāt materiam simplicē. quedam vero materiam compositaꝫ et secundum diuersas formas diuersaꝫ partium compositionem oportet esse congruētem ad speciē forme et operationeꝫ ipsius. ¶ Ex diuersa aūt habitudine ad māꝫ seqt diuersitas agētiū et patiētiū. cū.n. agat vnūqdqꝫ rōne forme. patiat vero et moueatur rōne māe. oꝫ q illa quoꝝ forme sūt ꝑfectiores et minus mālēs agāt in illa que sūt magis mālia. et quorum forme sunt iꝑfectiores. ¶ Ex diuersitate aūt formaꝝ et materiaꝝ et agentiū: sequit diuersas proprietatū et accidentium. cū enim suba sit cā accidentis. sicut ꝑfectū iꝑfecti: oꝫ q ex diuersis principiis subalibus diuersa accidētia ꝓpria cōsequant. ¶ Rursus cū ex diuersis agētibus sint diuerse iꝑessiōes in patientib⁹. oꝫ

textu. cō.81.

textu. cō.10.

quod secundum diuersa agentia diuersa sint acciden tia que ab agentibus imprimuntur. ¶ Post et/ go ex dictis. quod cum per diuinam essentiam rebus crea tis diuersa accidentia et actiones et passio nes et collocationes distribuantur. non hoc absque ratione accidit. ¶ Hinc est quod sacra scriptura rerum productionem et gubernationem sapientie et prudentie diuine attribuit. Dicitur enim prouer. 3. (Dominus sapientia fundauit terram. stabiliuit celos prudentia. sapientia illius eruperunt abyssi. et nu. rore concre.). et Sap. 8. dicitur de dei sapientia. (quod attingit a fine usque ad finem fortiter. et disponit omnia suauiter). et xi. eius dem dicitur. (omnia in mensura et numero et ponde re disposuisti domine). ut per mensuram quantita tem siue modum aut gradum perfectionis uniuscu iusque rei intelligamus. per numerum vero di uersitatem et pulchritudinem specierum consequen tem ex diuersis perfectionis gradibus. per pon dus vero inclinationes diuersas ad propri os fines et operationes et ad propria agen tia et patientia et accidentia. que sequuntur di stinctionem specierum. ¶ In predicto autem or dine secundum quem ratio diuine prouidentie atten ditur primum esse diximus diuinam bonitatem quasi ultimum finem qui est primum principium in agendis. ¶ De hinc vero rerum numerositatem ad quam constituendam necesse est gradus di uersos in formis et materiis et agentibus et pa tientibus et actionibus et accidentibus esse: sicut ergo prima ratio diuine prouidentie simpliciter est diuina bonitas. ita prima ratio in creaturis est earum numerositas: ad cuius conseruationem et institutionem omnia alia ordinari videtur. ¶ Et secundum hoc videtur esse rationabiliter a Boetio dictum in primo sue arismetrice. (quod omnia quecunque a pri meua rerum natura constituta sunt: ex numerorum vi dentur ratione esse formata). Est autem considerandum quod operatiua ratio et speculatiua partim quidem conueniunt et partim differunt: conueniunt quidem in hoc quod sicut ratio speculatiua incipit ab ali quo principio: et per media deuenit ad conclusionem intentam. ita ratio operatiua incipit ab aliquo pri mo et per aliqua media deuenit ad operationem vel operatum quod intenditur. principium autem in speculati uis est forma et quod quid est. in operatiuis vero fi nis quod quandoque est forma. quandoque aliquid aliud. prin cipium etiam in speculatiuis semper oportet esse necessarium. in operatiuis autem quandoque quidem est necessarium. quandoque autem non necessarium. necessarium enim est hominem velle fe licitatem ut finem. non necessarium autem velle do mus edificationem. ¶ Similiter in demonstrati uis semper posteriora ad priora de necessitate se quuntur. non autem in operatiuis semper. sed tunc solum quando ad finem non nisi per hanc viam perueniri potest. si cut necessarium est volenti edificare domum quod querat ligna. sed quod velit edificare domum hoc ex simplici voluntate ipsius dependet. non autem ex ratione domus edificande. sic igitur quod deus suam bonitatem amet: hoc necessarium est. sed hoc non necessario sequitur quod per creatu ras representetur. cum sine hoc diuina bonitas sit perfecta. vnde quod creature in esse producantur. et si ex ratione diuina bonitatis originem habeant: tamen ex simplici dei voluntate dependet. ¶ Sup posito autem quod deus creaturis suam bonitatem communicare secundum quod est possibile velit per similitu dinis modum. ex hoc ratione accipit quod sint crea ture diuerse: non autem ex necessitate sequitur quod secundum hanc vel illam perfectionis mensuram aut secundum hunc vel illum numerum rerum. ¶ Supposito autem ex di uina voluntate quod hunc numerum in rebus statue re velit: et hanc vnicuique rei perfectionis mensuram ex hoc ratione accipit quod habeat formam talem et ma teriam talem. ¶ Et similiter in omnibus patet. ¶ Manife stum igitur fit quod diuina prouidentia secundum rationem quas dam res dispensat: et tamen hec ratio sumitur ex suppo sitione voluntatis diuine. ¶ Sic igitur per premissa duplex error excluditur. eorum scilicet qui credunt quod omnia simplicem voluntatem sequantur absque ratione qui est error loquentium in lege sarracenorum. (ut rabi Moyses dicit). secundum quos nulla differentia est quod ignis calefacit et frigidet. nisi quia deus ita vult. ¶ Excluditur etiam error eorum qui dicunt causarum ordi nem ex diuina prouidentia secundum modum necessitatis procedere. quorum vtrumque patet esse falsum ex dictis. ¶ Sunt autem quedam verba sacre scripture que vi dentur omnia simplici voluntati attribuere que non dicuntur ad hoc ut ratio tollatur a prouidentie dispen satione. sed ut omnium primum principium dei voluntas ostendatur. (sicut iam dictum est). sicut illud psalmi. (omnia que cunque voluit dominus fecit). et Job. xi. (quis dice re ei potest cur ita facis). et Ro. 9. (voluntati enim eius quis resistit). et Aug. dicit. 3. de trini. (non nisi dei voluntas causa prima sanitatis et egri tudinis: premiorum atque penarum. gratiarum atque retri butionum). sic ergo cum querimus propter quid de aliquo effectu naturali possumus reddere rationem ex aliqua proxima causa. dummodo tamen sicut in primam causam redu camus omnia in voluntatem diuinam. sicut si que-

Auc. s. scriptu.

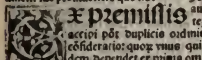
Exclu. erro.

obiec. ex Auc. s. scriptu.

capitulo

ratur: quare lignum est calefactū ad presen
tiam ignis: dicitur q calefactio est natura
lis actio ignis: hoc autē quia calor est pro-
prium accidens eius: hoc autem consequit
propriam formam eius: et sic inde quousqz
perueniatur ad diuinam voluntatem: vn
de si quis respondet querenti quare lignū
calefactum est: quia deus voluit: cōuenien
ter quidem respondet: si intendit reducere
questionem in primā causam: incōuenien
ter vero si intēdit oēs alias excludere cās.

**Quomodo deus possit facere preter or-
dinem sue prouidētie: et quō nō. 98.**



Ex premissis autem accipi pōt duplicis ordinis
cōsideratio: quorum vnus qui-
dem dependet ex prima om-
niuz causa: vnde et oia cōplectitur: alius āt
prticularis q ex aliqua cā creata dependet:
et continet illa que cause illi subdunt: et hic
quidem multiplex est secundū diuersitatē
causaruz que inter creaturas inueniuntur:
vnum tn̄ eorum sub altero cōtinetur sicut
et causarū vna sub altera existit: vnde oz q
oēs particulares ordines sub illo vlī ordie
contineantur: et ab illo descendant qui inue
niuntur in rebus: secūdū q a pria causa de
pendent: huiusmodi exemplū in politicis
cōsiderari pōt: nā oēs domestici vnius pa
trisfamilias ordinē quēdam adinuicē hn̄t:
sm̄ q ei subduntur. Rursus tā ipse pa-
terfamilias q̄z oēs alij qui sūt sue ciuitatis
ordinem quēdam adinuicē hn̄t et ad prin-
cipez ciuitatis: qui iterum cum oibus qui
sunt in regno aliquē ordinem hn̄t ad regē.
Ordinē aūt vlem sm̄ quem oia ex diui
na prouidentia ordinantur: possumus consi
derare dupl'r. s. q̄tuz ad res que subdūtur
ordini: et q̄tū ad ordinis rōnē. que ex prin-
cipio ordinis dependet. (ostensum est autē
in secundo). q res ipse que a deo sub ordi
ne ponuntur proueniunt ab ipso non sicut
ab agente per necessitatem nature. vel cu-
iuscunqz alterius sed ex simplici volunta-
te maxime quantum ad primam rerum
institutionem. Relinquitur ergo q preter
ea que sub ordine diuine prouidentie ca
dunt: deus aliqua facere potest nō autē est
eius virtus ad has vel illas res obligata.

Si autē consideremus predictū ordinē
quātum ad rationē a principio dependen-
tē: sic preter ordinem illum deus facere nō
pōt: ordo. n. ille procedit vt dictū est ex scia
et voluntate dei oia ordinante in suaz boni
tatem sicut in finem: non est āt possibile q
deus aliquid faciat quod non sit ab eo vo-
litum: cum creature ab ipso non pcedant
nāliter: sed per voluntatem. (vt ostensum
est). neqz ēt est possibile ab eo aliquid fie-
ri qđ eius scia non cōprehendatur: cū vo-
luntas esse non possit nisi de aliquo noto.
Neqz iterum est possibile q in creaturis
aliquid faciat: quod in suam bonitatem
non sit ordinatum sicut in finez. Cum sua
bonitas sit propriū obiectū volūtatis ipsi-
us. Similiter aūt cum deus sit oino immu-
tabilis: impossibile ē q aliquid velit quod
prius noluerit: aut aliquid de nouo incipi
at scire vel in suam ordinet bonitatē. Ni-
hil igit deus facere pōt quin sub ordie sue
prouidētie cadat: sicut non pōt aliqd facere
quod eius opationi nō subdatur: pōt tamē
alia facere q̄z ea que subduntur eius proui
dentie vel operationi: si absolute considere-
tur eius potestas: sed nec potest facere ali-
qua: que sub ordine prouidentie ipsius ab
eterno non fuerunt. eo q mutabilis esse nō
potest. Hanc autez distinctionem qui-
dam non considerantes in diuersos erro-
res inciderunt. Quidaz vero imobilita
tem diuini ordinis ad res ipsas que ordinī
subdunt extendere conati sunt dicentes: q
oia necesse est eē sicut sunt: intantū q qui-
dam dixerunt q deus nō pōt alia facere
q̄z que facit: contra quod est quod habetur
Mat. 26. (An putas q2 non possum roga-
re patrem meum: et exhibebit mihi plusq̄z
duodecim legiones angelorum). Quidaz
autem econuerso: mutabilitatem rerum
que diuine prouidentie subijciuntur immu
tabilitatem diuine prouidentie transtule-
runt de eo carnaliter sentientes q deus
ad modum carnalis hominis sit in sua vo
luntate mutabilis: contra quod dicitur.
Numeri. 23. (Nō est de⁹ quasi hō vt mē Nūeri.
tiatur nec vt filius hois: vt mutet). Alij ve
ro contingētiā diuine prouidentie subtrare
runt. contra quos dr̄ Tren. 3. (Quis est Tre.
iste q dixit: vt fieret aliqd dn̄o nō iubēte).

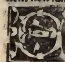
¶ Q̄ deus potest operari preter ordinem
rebus inditum producendo effectus absq̄
causis proximis. 99.



Restat autem
ostendere q̄ preter ordinem
ab ipso rebus inditū de⁹ age
re possit. ¶ Est.n.ordo divi-
nitus istitutus: vt inferiora p̄ superiora mo
veantur a deo. (vt supra dictū est). pōt āt
deus preter hūc ordinē facere. vt.s. ipse effe
ctū aliquē in inferioribus opetur nihil ad
hoc agente supiori agente: in hoc.n. differt
agēs s̄m necessitatē nāe ab agente s̄m vo
luntatē. q: ab agēte s̄m necessitatē nāe effe
ctus nō pōt sequi nisi s̄m modū virtutis
active: vn̄ agēs qd̄ est maxie virtutis non
pōt imediate p̄ducere effectū aliquē parvū
sed p̄ducit effectū sue virtuti p̄portionatū
in quo tn̄ inveniſ qn̄q̄ minor virt⁹ q̄ȝ i cā.
¶ Et sic p̄ multa media tendēs a cā sup-
ma p̄venit aliq̄s pvus effectus. In agēte
āt p̄ voluntatē nō est sic. Nā agēs p̄ volū
tatē stati sine medio pōt p̄ducere quēcūq̄
effectū qui suā nō excedat virtutē: artifex.
.n. p̄fectissimus pōt facere opus q̄le faciat
artifex iperfectus. Deus āt opatur p̄ volū
ca°.23. scdi.li tatē ⁊ nō p̄ necessitatē nāe. (vt supra ostē-
sum est). igiſ minores effect⁹ q̄ fiūt p̄ cās infe
riores pōt faceř imediate absq̄ scdis cāis.
2 ¶ Adhuc virtus divina comparatur ad
omnes virtutes activas: sicut virtus vni
versalis ad virtutes p̄ticulares. (sicut per
supradicta p3). virt⁹ āt activa vl̄is ad p̄ti
cularē effectum producendū determinari
potest dupliciter. ¶ Vno modo per cau-
sam mediam particularē: sicut virtus acti
va celestis corporis determinatur ad effe-
ctum generationis humane per virtutem
particularem que est in semine: sicut ⁊ in
syllogismis virtus p̄positiōis vl̄is determi
natur ad particularē cōclusionē p̄ assum-
tionē p̄ticularē. ¶ Alio modo p̄ itellectuȝ
qui determinataȝ formā apprehendit: ⁊ eā
in effectū p̄ducit. Divinus āt intellectus
non solum est cognoscitivus sue essentie q̄
est quasi vl̄is virtus activa: neq̄ȝ etiā tātū
vniversalium ⁊ primarū causarū: sed om
niuȝ particulariū. (sicut p̄ supradicta p3).
pōt igitur producere immediate oēm effe
ctū: quē p̄ducit quodcūq̄ p̄ticulare agēs.
3 ¶ Amp̄. cū accidētia cōsequanſ p̄ricipia
substātialia rei: oȝ q̄ ille qui imediate sub-
stantiam rei producit: possit imediate cir-
ca ipsam rē operari quecunq̄ ad substan-
tiam eius consequūtur: generans enim q̄
dat formam: dat oēs p̄prietates ⁊ motus
cōsequētes. (ostēsuȝ est āt supra). q̄ deus
in prima reruȝ institutiōe oēs res p̄ crea
tionē imediate p̄ducit in eē: pōt igiſ ime-
diate vnāquāq̄ rem p̄ducere sive movere
ad aliquem effectuȝ absq̄ medijs causis.
4 ¶ Item ordo rerū profluit in res secun
dū q̄ est precogitatus in itellectu ipsius: si
cut videmus in rebus hūanis q̄ princeps
civitatis ordinem apud se p̄meditatuȝ cui
libet iponit. Intellectus āt divinus nō est
determinat⁹ ad hūc ordinē de necessitate:
vt nullū alium ordinē itelligere possit: cū ⁊
nos alium ordinem per intellectum appre
hendere possumus: pōt.n. intelligi a nobis
q̄ de⁹ hoieȝ ex terra absq̄ semine formet:
potest igitur deus preter inferiores causas
effectum illis causis proprium operari.
5 ¶ Pre. lȝ ordo rebus inditus a providē
tia divina bonitatē suo mō representet. nō
tamē ipsaȝ representat p̄fecte: cum non per
tingat bonitas creature ad equalitateȝ bo
nitatis divine. ¶ Quod autem non repre-
sentatur perfecte per aliquod exemplatuȝ:
potest iterum preter hoc alio modo repre
sentari: representatio autem divine bonita
tis in rebus est finis productionis reruȝ a
deo. (vt supra ostensuȝ est). non est igitur
voluntas divina determinata ad hunc or-
dinem causarum ⁊ effectuum: vt non pos-
sit velle effectum aliquem in inferioribus
producere immediate absq̄ alijs causis.
6 ¶ Adhuc vniversa creatura magis est
deo subdita q̄ȝ corpus humanum sit sub-
ditum aīe eius: na3 anima est corpori pro-
portionata vt forma ipsius: deus aūt oēm
proportionem creature excedit: ex hoc āt
q̄ anima imaginatur aliquid. ⁊ vehemen-
ter afficitur ad illud: sequitur aliquando
imutatio in corpe ad sanitatē vel egritudi-
nem absq̄ actione principiorū corporaliuȝ
que sunt nata in corpore egritudinē vl̄ sani
tatē causare: multo igitur magis ex volun
tate divina potest effectus aliquis sequi

in creaturis absq3 causis que nate sunt
secundum naturam illu3 effectū ꝓducere.
7 ¶ Pre. fm nature ordinē virtutes acti-
ue elemētorum sub virtutibus actiuis cor-
poru3 celestiū ordinātur: propriū aūt effectū
virtutum elṫarium interdū virtus celestis
efficit absq3 actione elemēti: sicut patet cū
sol calefacit absq3 ignis actione: multo igi-
tur magis ⁊ diuina virtus absq3 actōe cā-
rum creaturarum potest producere proprios
effectus earu3. ¶ Si aūt quis dicat: q̄ cu3
ordinem istu3 rebus deus indiderit nō pōt
esse absq3 mutatione ipsius vt preter ordi-
nem ab ipso institutum operetur in rebus
effectus absq3 propriis causis ꝓducēdo: et
ipsa rerum natura repelli pōt. Ordo.n. in-
ditus rebus a deo s3 id est: quod in rebus
frequenter accidere solet: nō aūt vbiq3 vel
fm id quod est semper: multa.n. naturaliū
causarum effectus suos producunt eodem
modo vt frequēter: nō aūt vt semper. Nā
quādoq3 licet vt in paucioribus aliter ac-
cidit vel propter defectu3 virtutis agentis.
vel ꝓpter mãe indispositionē. Uel ꝓpter
aliquod fortius agens: sicut cum natura in
homine generat digitū sextu3: nō tñ ꝓpter
hoc deficit aut mutaf prouidētie ordo: na3
⁊ hoc ipsu3 q̄ nãlis ordo institutus fm ea
que sunt freqēter quandoq3 deficiat: proui
dentie subest diuine. Si ergo per aliquam
virtutem creatam fieri pōt: vt ordo nãlis
mutetur ab eo quod ē frequenter ad id qđ
est raro absq3 mutatiōe prouidētie diuine
multo magis diuina virtus qñq3 aliqđ fa-
cere potest sine prouidētie sue pīudicio pre
ter ordinē naturalibus inditū rebus a deo.
Hoc.n. ipsu3 ad sue virtutis manifestatio-
nem facit interdum: nullo.n. modo melius
mãifestari pōt q̄ tota natura diuine subie
cta est voluntati: q̄3 ex hoc q̄ qñq3 ipse pre
ter ordine3 nature aliquid operatur. ¶ Ex
hoc.n. apparet q̄ ordo reru3 ꝓcessit a deo
nō per necessitatē nature: sed per liberā vo
luntatē. ¶ Nec d3 hec rō friuola reputari
q̄ deus aliquid facit ī natura ad hoc q̄ de
ca°.57. us sententibus hominū manifestet. (cū su-
hui⁹ lib. pra ōnsum fit). q̄ oēs creature corporales
ad naturā itellectualē ordinātur quodāmō
sicut in finē. Ipsius aūt intellectualis natu
re finis ē diuina cognitio. (vt in supioribus
est ōnsum). non est ergo miru3 si ad cogni
tionē de deo intellectuali nature prebendā
fit aliqua mutatio in natura corporali.

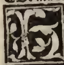
¶ Q̄ ea que deus facit preter nature ordi
nem non sunt contra naturam. 100.



Onsiderā dum tñ vt q̄ l3 de⁹ interdū preter ordine3 rebus inditū aliquid operet. nihil tñ facit cōtra nām.
¶ Cum.n. deus sit actus purus: oia vero
alia hēant aliqđ de potētia admixtū: o3 q̄
deus cōparef ad oia sicut mouēs ad motū
⁊ actium ad id quod est in potēna. Quod
aūt ē in potētia scđm ordine3 nãlem in re-
spectu alicuius agētis: si aliquid ipzimatur
in ipsu3 ab illo nō est cōtra naturā simplici
ter: ⁊ si sit aliqñ contrariu3 particulari for-
me que corrūpitur per actione3 huiusmōi.
Cu3.n. generatur ignis ⁊ corrumpitur aer
igne agēte est generatio ⁊ corruptio natu-
ralis: quicquid igif a deo fit in rebus crea
tis nō est cōtra naturam. ⁊ si videatur esse
contra ordinem proprium alicuius nature.
¶ Adhuc cum deus sit primu3 agēs. (vt
supra ostensum est). oia que sunt post ipsu3
sunt quasi quedam instrumenta ipsius: ad
hoc aūt sunt instrumenta instituta vt deser
uiant actioni principalis agentis dum mo
uentur ab ipso: vnde talis instrumenti ma
teria ⁊ forma eē debet: vt sit cōpetēs actio
ni: qua3 intendit principale agens: ⁊ ꝓpter
hoc non est contra naturam instrumēti vt
moueatur a principali agente: sed est ei ma
xime conueniens: neq3 ergo est contra na-
turam cum res create mouentur qualiter
cunq3 a deo: sic.n. institute sunt vt ei deser-
uiant. ¶ Preterea in agentibus etiam cor
poralibus hoc videtur q̄ motus qui sūt in
istis inferioribus corporibus ex impressio
ne superiorum non sunt violenti neq3 con-
tra nām quāuis nō videantur conuenientes
motui naturali quem corpus inferius ha-
bet secundum proprietatem sue forme: nō
enim dicimus q̄ fluxus ⁊ refluxus maris
sit motus violentus cum sit ex impressio-
ne celestis corporis. licet naturalis motus
aque sit solū ad vnā partē. s. ad medium:
multo igif magis qcqđ a deo fit in q̄libet
creatura nō pōt dici violentū n3 ɔtra nā3.

¶ Itez prima mēsurā eēntie ⁊ nature cu-iuslibet rei est deus sicut primū ens qđ est oibus causa eēndi. Cuz aūt p mēsuram de vnaquaqꝫ re sumat iudiciū: oꝫ hoc nāle di-ci vnicuiqꝫ rei per qđ cōformat sue mēsu-re. Hoc igit erit nāle vnicuiqꝫ rei qđ a deo ei inditū est: ergo ⁊ si adhec eidez rei a deo aliquid aliter ipᷣmat non est contra nām. ¶ Amp̄. oēs creature cōparant ad deū sic artificiata ad artificez. (sic ex p̄missis pꝫ). vnde tota nā est sicut qđdaz artificiatū di-uine artis. Non ē aūt cōtra rōnez artificij si artifex aliqđ aliter operet in suo artificio ēt postq̄ ei primā formā dedit: neqꝫ ergo ē contra naturā si deus in rebus nālibus ali-ter operet aliquid q̄ꝫ cōsuetus cursus nāe habet. ¶ Hinc est q̄ Augu. dicit. (Deus creator ⁊ cōditor oiūz creaturaꝝ nihil con-tra nām facit: qꝛ id ē nāle cuiqꝫ rei qđ facit a quo ē ois modus: numerus ⁊ ordo nāe).

¶ De miraculis. 101.

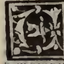


Hec autē que p̄ter or-dinē cōmu-niter in rebus statutuꝫ q̄nqꝫ diuinitus fiunt miracula dici solēt. ¶ Admiramur. n. aliqđ cum effectum videntes causam ignora-mus ⁊ quia causa vnā ⁊ eadez a quibusdā interdum est cognita ⁊ a quibusdam inco-gnita: inde contingit q̄ vidētium simul ali-quem effectum aliqui miranf ⁊ aliqui non mirātur. Astrologus. n. nō miratur videns eclypsiꝫ solis quia cognoscit cām: ignarus aūt huius sciencie necesse hꝫ admirari cāꝫ ignorans: sic igit est aliquid mirum quo ad hunc: nō aūt q̄tum illum: illud ergo simpli-citer mirum est quod habet cām simplici-ter occultam ⁊ hoc sonat nomen miraculi vt. s. sit de se admiratione plenū: nō quo ad

hunc vel quo ad illum tantuꝫ. Cā aūt sim-
ca°. 47 plicitur oculta omni hōi ā deus. (probatū
hui⁹ lib. est. n. supra). q̄ eius essentiaꝫ nullus homo in statu huius vite intellectu capere pōt: il-la igitur simpliciter miracula dicenda sunt que diuinitus fiunt preter ordinē cōmuni-ter seruatum in rebus. ¶ Horum autem

Sām⁹ gradus īter miracula. miraculorū diuersi sunt gradus ⁊ ordines. ¶ Nam summuꝫ graduꝫ inter miracula tenēt in quibus aliquid fit adeo quod natu-ra nunq̄ꝫ facere potest. Sicut q̄ duo corpo-ra sint simul. Et q̄ sol retrocedat aut stet. Vel mare diuisum transeuntibus iter pre-beat. Et inter hec etiam ordo attendit: naꝫ q̄to maiora sunt illa que deus operatur ⁊ quanto magis sunt remota a facultate na-ture: tanto miraculum maius est: sicut ma-ius est miraculū q̄ sol retrocedat q̄ꝫ q̄ ma-re diuidatur. ¶ Secundum autem gradū scd's gradus. tenent illa in quibus deus ali-quid facit qđ natura facere potest: sed non per illum ordinem. Opus eni nature est q̄ aliqđ animal viuat videat ⁊ ambulet: sꝫ q̄ post mortem viuat: post cecitatem videat: post debilitatem claudus ambulet. hoc nā facere nō potest: sed deus interdū miracu-lose operatur. Inter hec etiā miracula gra-dus attenditur scđm q̄ id quod fit magis est a facultate nature remotum. ¶ Terti-us aūt gradus miraculorum est cum deus facit quod consuetū est fieri operatione na-ture: tamen absqꝫ nature principiis operan-tibus: sicut cuꝫ aliquis a febre curabili per naturam virtute diuina curatur: ⁊ cuꝫ plu-it sine operatione principiorum nature. tertius gradus

¶ Qđ solus deus facit miracula. 102.



Ex premissis aūt osten-di pōt q̄ solus deus potest fa-cere miracula. ¶ Quod eniꝫ est sub ordine totaliter cōstitu-tum non potest preter ordinem illum ope-rari. Ois aūt creatura est cōstituta sub or-dine quem deus in rebus statuit: nulla er-go creatura potest supra hunc ordinē ope-rari quod est miracula facere.

2 ¶ Itē qñ aliqua virtus finita propriū effe-ctum operatur ad quem determinatur: nō est miraculū licet posset esse mirū alicui q̄ illam virtutez nō cōprehendit: sicut miruꝫ vī ignaris q̄ magnes trahit ferrum vel q̄ aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Omnis aūt creature potentia est limitata ad aliquem determinatuꝫ effectum vel ad aliquos: quicquid ergo virtute cuiuscunqꝫ creature fiat nō pōt dici miraculū proprie ⁊ si sit mirū creature virtutē illius nō cō-prehēdēti. Qđ aūt fit virtute diuina q̄ cū sit īfinita de se icōp̄hēsibil' ē: vere miraculū ē.

3 ¶ Amp̄. ois creatura i sua actōe rq̄rit sbꝫ aliqđ i qđ agat. soli⁹ aūt dī ē ex nihilo aliqđ.

facere.(vt supra ostẽsuz est),nihil aũt qḋ re grit in sua actiõe subiectũ põt agere nisi il la ad q̃ subiectũ est i potẽtia. Hoc.n.agẽs in subiectũ aliqḋ opatur:vt educat illud de potẽtia in actũ. Nulla igit creatura sicut nec creare põt:ita ⁊ nec agere põt i aliq̃ re nisi qḋ ẽ in potẽtia illi⁹ rei: fiunt aũt multa miracula diuinit⁹ dũ in re aliq̃ fit diuina virtute qḋ nõ est in potẽtia illi⁹ rei: sicut q̧ mortu⁹ reuiuiscat:⁊ qḋ sol retrocedat:⁊ qḋ duo corpora sint simul. Nec igit miracula nulla virtute creata fieri possunt.

4 ¶ Adhuc subiectũ in qḋ agit: ordinẽ hz ⁊ ad agẽs qḋ reducit ipz de potẽtia i actũ ⁊ ad actũ in quẽ reducit:sic ergo subiectũ aliqḋ est in potẽtia ad aliquẽ determinatũ actũ ⁊ nõ ad quẽlibet ita nõ põt reduci de potẽtia in actũ determinatũ:nisi p agens aliquod determinatum. Requiritur eniz agens diuersimode ad reducendũ in diuersum actũ. Nam cũ aer sit in potẽtia ignis ⁊ aqua:alio agente fit actu ignis ⁊ actu aq̃: similiter etiaz patet q̧ materia corporalis in aliquẽ actũ perfectũ nõ reducitur a sola virtute vli agente:sz oz esse aliquod agens propriũ p qḋ determinet ipressio vlis virtutis ad determinatũ effectũ. In actũ.aũt minus perfectum põt materia corpalis so la virtute vniuersali absq̧ particulari agẽte. Aialia.n.perfecta nõ solũ generant ex so la virtute celesti:sed ad hoc requirit determinatuz semen. Ad generationẽ vero quorũdam imperfectorum aialiũ sola virtus celestis sufficit sine semine:effectus igit q in his inferioribus fiunt si sint nati fieri a causis vlibus superiorib⁹ sine opatiõe causaꝝ particulariũ inferiorũ:non est miraculũ si sic fiant:sicut nõ est miraculum q̧ animalia ex putrefactione sine semine nascantur. Si aũt nõ sunt nati fieri per solas causas superiores requiruntur ad eoꝝ cõplementum cause inferiores particulares. Cũ aũt aliquis effectus producit ab aliqua cã superiori mediantibus proprijs pricipijs non est miraculũ. Nullo igit mõ virtute superioꝝ creaturaꝝ aliqua miracula fieri pñt.

5 ¶ Amp.eiusdẽ rõnis esse vr q̧ aliquid operet ex subiecto:⁊ q̧ opetur id ad qḋ est in potentia subiectũ:⁊ q̧ ordinate operetur per determinata media. Naz subiectũ non sit in potentia ꝓpinqua ad vltimũ nisi cum fuerit actu in medio. Sicut cib⁹ nõ est statim in potentia caro:sed cũ fuerit cõuersus in sanguinẽ. Omnis aũt creatura necesse hz vti subiecto ad hoc qḋ aliqd faciat:nec põt facere nisi ad qḋ subiectũ est in potẽtia.(vt ostẽsuz est).ergo nõ põt facere aliquid nisi subiectũ reducat in actũ per determinata media: miracula igitur que sunt ex hoc q̧ aliquis effectus producitur non illo ordine quo naturaliter fieri potest virtute creature fieri non possunt: ca°.2° scõ li.

6 ¶ Adhuc inter species motus ordo qdã naturalis attendit. Naz prim⁹ motuũ est motus localis vnde ⁊ cã alioꝝ existit. prĩmũ.n.in quolibet genere causa inuenitur eoꝝ que in illo genere cõsequuntur.oĩs aũt effectus qui in his inferioribus ꝓducitur: per aliquã generationẽ vel alterationẽ necesse est vt ꝓducat.oz igitur qḋ p aliqd localiter motũ hoc proueniat si fiat ab aliquo agente incorpali quod ꝓprie localiter mouere nõ possit.effect⁹ aũt qui fiunt a substãtijs incorporeis per corporea instrã nõ sũt miraculosi:corpora.n.nõ operant nisi naturaliter:nõ igit substãtie icorporee create possunt aliqua miracula facere propria virtute:⁊ multo minus substãtie corporee quaꝝ oĩs actio nãlis est:solius igit dei est miracula facere:ipse.n.est supior ordie quo vniuersa cõtinent:sicut a cui⁹ ꝓuidẽtia totus hic ordo fluit:ei⁹ ẽt virt⁹ cũ sit oino infinita nõ determinat ad aliquẽ spãlẽ effectũ neq̧ ad hoc qḋ effect⁹ illi⁹ ꝓducatur aliquo determinato modo vel ordine.

¶ Hinc est qḋ in ps. dicit de deo. (Qui facit mirabilia magna solus)· ps.

¶ Q͂r sube spũales aliq̃ miracula opantur que tñ nõ sũt vere miracula. 103.


Ait autem posítio Auicẽne quõd substantijs separatis multo magis obedit materia ad productionem alicuius effectus q̃ contrarijs agentibus in natura. vnde ponit q̧ ad apprehensionem predictarum substantiarum sequitur interdum effectus aliquis in istis inferioribus vel pluuiarum vel sanitatis alicuius infirmi absq̧ aliquo corporeo agente medio. Auice. Opi.

probaº ¶ Cuius quidem signū ab anima nostra accepit que cum fuerit fortis in sua imaginatione ad solam apprehensionē immutat corpus: sicut cum quis ambulans super trabem in alto positam cadit de facili: q2 imaginatur casum ex timore. non autē caderet si esset trabes illa posita super terrā. vnde casum timere non posset. Manifestum est autē q ad solam apprehensionē anime calescit corpus: sicut accidit in cōcupiscentibus vel iratis: aut etiam infrigidatur sicut accidit in timentibꝰ. ¶ Quādoq3 imutat ex forti apprehensione ad aliquam egritudinem: puta febrem vel etiam leprā. Et per hunc modum dicit. (q si aia sit pura non subiecta corporalibus passionibus et fortis in sua apprehensione q obedit apprehensioni eius non solum corpus proprium: sed corpora etiā exteriora a deo q ad eius apprehensionem sanetur aliquis infirmus vl aliquid aliud huiusmodi accidat). Et hoc ponit esse causā fascinationis: q2 aia alicuius vehementer affecta in maliuolentia habet impressionem nocumenti in aliquem maxime puerum qui propter corporis teneritudinem est facile susceptiuꝰ impressionū. Unde vult quod multo amplius ad apprehensionem substantiarū separatarum quas ponit animas vel motores orbium: sequantur aliq effectus in istis inferioribꝰ absq3 actiōe alicuius corpalis agentis ¶ Hec āt positio satis cōsona est

confirº opi. alijs suis positionibꝰ. Ponit. n. q oēs forme substātiales effluāt in hec iferiora a substantia sepata: et q corpalia agētia nō sunt nisi disponētia materiā ad suscipiendam impressionē agētis separati. ¶ Qd quidē

iprobaº pdi. opi. non est verū sm Aristo. doctrinam qui pbat in. 8. metaphi. (q forme que sūt in materia non sunt a formis separatis: sed a formis que sunt in materia). sic enim inuenitur similitudo inter faciēs et factum. ¶ Exemplum etiam quod sumitur de impressione anime in corpus: nō multum adiuuat eiꝰ intentionē. ¶ Non eni ex apprehensione sequitur aliqua immutatio corporis nisi apprehensioni adiuncta fuerit affectio aliqua vt gaudij vel timoris vel concupiscentie. aut alterius passionis. Huiusmodi autem passiones accidunt cum aliquo determinato motu cordis: ex quo sequitur vlterius immutatio totius corporis: vel sm motū localē: vel sm alterationem aliquā. vnde adhuc remanet q apprehensio spiritualis nō alterat corpus nisi mediante motu locali. ¶ Quod autem de fascinatione inducit: non ob hoc accidit q apprehēsio vnius immediate imutet corpus alterius. Sed q2 mediante motu cordis immutat corpus coniunctum: cuius immutatio puenit ad oculū a quo infici pōt aliquid extrinsecū pcipue si sit facile imutabile: sicut etiam oculus mēstruale inficit speculū. Substātia igit spiritualis creata ppria virtute nullā formam inducere pōt in materiā corporalem quasi materia ad hoc sibi obediēte vt exeat in actum alicuius forme nisi p motum localem alicuius corporis. Est. n. hoc in virtute substātie spiritualis create vt corpus obediat sibi ad motum localem: mouendo autē localiter aliquod corpꝰ adhibere pōt aliqua naturaliter actiua ad effectꝰ aliquos producendos: sicut etiā ars fabrilis adhibet ignem ad mollificationem ferri. Hoc aūt non est miraculosum proprie loquendo. Unū relinquit q substātie spūales create nō faciunt miracula ppria virtute. Dico aūt ppria virtute quia nihil phibet hmōi substantias spūales inquantū agunt virtute diuina miracula facere. Qd etiam ex hoc videtur q vnꝰ ordo angelorū spūaliter deputat. (vt Greg. dicit). ad miracula facienda: qui ēt dicit q quidam sancti interdum miracula faciunt ex potestate: non solum ex intercessione. ¶ Cōsiderādum tamē est q cū res aliqs naturales vl angeli vel demones adhibent ad aliqs determinatos effectꝰ vtuntur eis quasi istrumentis quibusdā: sicut medicus vtitur vt istrumentis aliqbus herbis ad sanandū. Ex instrumēto aūt procedit nō solū sue virtuti correspondens effectus: sed etiā vltra ppriam virtutem inquātū agit in virtute principalis agentis. Serra. n. et securis nō possunt facere lectū nisi inqūtum agunt: vt mote ab arte et ad talē effectum: nec calor naturalis posset carnem. generare nisi virtute aie vegetabilis que vtitur ipso quasi quodam instrō. Conueniens est igit q et ipsis rebus nālibus pueniāt aliq altiores

effectus ex hoc q spūales substātie eis vtū tur quasi instrumētis qbusdā. Sic ergo licet tales effect⁹ simplr miracula dici nō possint: qꝛ ex nālibus causis proueniūt: mirabiles tamē redduntur nobis dupliciter. Uno modo ex hoc q spirituales substātias tales cause modo nobis incōsueto ad proprios effectus apponūtur: vnde ingenio sorum artificum opera mira redduntur: cū ab aliis nō percipitur qualiter opantur. Alio mō ex hoc q cause naturales apposite ad effectus aliquos producēdos aliquid virtutis sortiunt ex hoc q sunt instrumenta spiritualium substantiarum: ⁊ hoc magis accedit ad rationez miraculi.

Q opera magorum non sunt solum ex ipressione celestium corporum. 104.



Uerunt aūt qdaꝫ dicentes q huiusmōi opera nobis mirabilia que p artes magicas fiunt nō ab aliquibus spūalibus fiunt substātiis: sed ex virtute celestiuꝫ corporū. (opinio erronea) Cuius signū vr q ab exercētibus hmōi opa stellarū certus situs cōsideratur. Adhibētur ēt qdaꝫ herbarū ⁊ aliaꝝ corporaliū rerū auxilia qsi ad pparandam inferiorē māꝫ ad suscipiēdā influētiā virtutis celestis. (iprobaº) Hoc autē expresse aduersatur apparētibus. Cū eniꝫ non sit possibile ex aliquibus corporeis principiis intellectuꝫ causari. (vt supra probatū ē). Impossibile est q effectus q sunt proprij itellectual nāe ex virtute celestis corporis causentur: in huiusmodi aūt operationibus magoruꝫ apparent quedaꝫ que sunt propria rōnalis creature opera. Redduntur enim respōsa de furtis sublatis: ⁊ de aliis huiusmodi quod non posset fieri nisi per intellectum. Non igitur est verū omnes huiusmōi effectus sola virtute celestiū corporuꝫ causari.

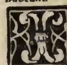
2 Preterea ipsa loquella pprius actus ē rōnalis nāe. Apparēt aūt aliqui colloquentes hominibus in pdictis operationibus ⁊ rōcināles de diuersis. Nō igif possibile q hmōi fiant sola virtute celestiuꝫ corporuꝫ. (Iprobº.) Si quis aūt dicat q huiusmōi apparētie non sunt fm sensum exterioreꝫ: sed fm imaginationē tm̄. (Rōnis tacite.) Hoc quidē primo non videtur veruꝫ nō eni alicui apparēt forme imaginate quasi res vere nisi fiat alienatio ab exterioribus sēsibus. qꝛ nō pōt eē q similitudinibus attēdatur tanq̄ rebus nisi ligato nāli iudicio sensus. Hmōi aūt collocutiōes ⁊ apparitiōes fiunt ad hoies q vtunt libere sensibus exterioribus. Nō ē igitur possibile q huiusmodi visa vel audita sint secundum imaginationem tantum.

3 Deinde ex qbuscūq; formis imaginatis nō pōt alicui puenire itellectual cognitio vltra facultatē nāleꝫ vel acqsitā sui itellectus: qd ⁊ in sōniis pꝫ: in qbus ⁊ si fit aliq̄ psignatio futuroꝝ: nō tn̄ quicūq; vidēs sōnia eorū signata intelligit. Per hmōi aūt visa vel audita q̄ apparēt in opibus magorū plerūq; aduenit alicui intellectualis cognitio aliquorū q̄ sui intellectus facultateꝫ excedūt. Sicut reuelatio occultorū thesauroruꝫ: manifestatio futuroruꝫ: ⁊ qn̄q; ēt de aliquibus documētis scientie alicuius aliq bus vera rn̄dent. Oꝫ ergo q vel illi apparentes ⁊ colloquētes non videant sꝫ imaginationē tantuꝫ vel saltē q hoc fiat virtute alicuius intellectus superioris qd hō p hmōi imaginatiōes i cognitiōeꝫ taliū adducat ⁊ nō fiat hº solū ꝟtute celestiū corpoꝝ.

4 Adhuc quod virtute celestium corporum fit est effectus naturalis. nā forme nāles sunt que in inferioribus cāntur ex virtute celestiuꝫ corporum: qd igitur nulli rei pōt esse nāle nō potest fieri virtute celestiū corporum. Quedaꝫ autē talia fieri dicunt per operatiōes predictas sicut qd ad psentiam alicuius quecūq; sera ei pādatur: qd aliquis inuisibilis reddatur ⁊ multa huiusmodi narrantur. Non est igitur possibile hoc fieri virtute celestium corporuꝫ.

5 Amplius cuicunq; virtute celestiū corporū cōfert qd posterius est: cōfert ⁊ ei qd prius est: mouerí aūt per se cōsequit ad hte animaꝫ: animatorū.n. proprium est q moueant seipsa. Impossibile est igitur fieri virtute celestiū corporum qd aliquod inaiatū per se moueatur. Fieri aūt hoc per magicas artes dr qd aliq̄ statua p se moueatur aut vocē emittat. Non est igif possibile q effectus magicaꝝ artiū fiat virtute celesti. Si āt dicaf q statua illa sortif aliqd principiū vite virtute celestiū corpoꝝ. (Rº.) Hoc ē ipossibile. (iprobº.) Principiū.n. vite in omni-

bus iuuentutibus est forma substātialis: vi
uere enim est esse viuentibus. (vt phs dicit
in secūdo de anima). Impossibile est autē
q aliquid recipiat aliquā formaz substātia-
lem de nouo nisi amittat formam quā pri-
us habuit: generatio enim vnius est corru-
ptio alterius: in fabricatione autez alicuius
statue nō adijcitur aliqua forma substantia
lis: sed fit transmutatio soluz secundū figu-
ram que est accidēs: manet eniz forma cu
pri vel alicuius hmōi. Non igitur possibile
ē q hui⁹ statue sortiant aliqd pncipiū vite.
6 ¶ Adhuc si aliquid per principiū vite mo
ueatur: necesse est quod habeat sensum: mo
uens enim est sensus vel intellectus: intelle
ctus autē in generabilib⁹ z corruptibilibus
non est sine sensu: sensus autem non pōt eē
vbi non ē tactus: nec tact⁹ sine organo me
die tēperato. Talis aūt temperies nō inue
nitur in lapide vel cera vel metallo ex quo
fit statua. Nō ē igit possibile qd huiusmōi
statue moueantur per principium vite.
7 ¶ Amp. viuentia perfecta non soluz ge-
nerant ex virtute celesti: sed ēt ex semine: hō
generat hominē z sol: que vero ex sola vir-
tute celesti sine semine generātur sunt aia-
lia generata ex putrefactione que inter alia
ignobiliora sunt. Si igitur per virtutē cele
stem solam huius statue sortiuntur princi-
pium vite per quod moueant seipsa: oz ea
esse ignobilissima inter animalia: quod ta-
men esset falsuz si per principiuz vite intrin
secum operarentur. nā in earū actibus ap
parent nobiles operationes cuz responde-
ant de occultis: nō est igit possibile qd open
tur vel moueantur per principium vite.
8 ¶ Item effectum naturalez virtute cele-
stium corporum productū cōtingit inueni-
ri absqz artis operatione. z si enim aliquo
artificio aliquis operetur ad generatio-
nem ranarum vel aliquarū huiusmodi: cō
tingit tamē generari ranas absqz omni ar
tificio. Si ergo virtute celestium corporuz
huius statue que per artem necromāticaz
fiunt sortiantur principium vite: erit inueni
re generationē taliuz absqz huiusmōi arte.
Hoc autē non inuenitur. Manifestum est
igitur q huiusmodi statue nō habēt princi-
Exclu° pium vite neqz mouent virtute celestis cor
erro. poris. ⁋ Per hoc autē excluditur positio
Hermetis qui sic dicit. vt Aug. refert. 8. Augu.
de ciui. dei. (Deus sicut effector est deorū ca° 23.
celestium: ita homo fictor est deoruz qui in
tēplis sunt humana proximitate contēti).
(statuas dico animatas sensu z spiritu ple
nas tantaqz facientes z talia: statuas futu-
roruz prescias. easdē de somnijs z multis
alijs rebus pdicentes: z ibecillitates homi
nibus facientes: eosqz curantes: tristitiam
leticiāqz dantes pro meritis) ⁋ Hec aūt
positio auctoritate diuina destruitur dicit
in ps. (Simulacra gētium ar. z au. o. ma. Auc. o.
ho. os ha. z non lo. neqz eniz est semper in scripto
ore ipsorum. ⁋ Non videtur aūt omnino notādū
negandum quin in pdictis ex virtute cele- pulchrū
stium corpoꝝ aliqd virtutis esse possit: ad il
los tn̄ solos effectus quos virtute celestiuz
corporū aliq̄ inferiora corpa pducere pnt.
¶ Vnde magorum operationes efficaciaz
habeant. 105.



Inuestigā duz aūt
reliqui
tur vnde artes magice effica
tiam habent quod quidez fa
cile perpēdi potest: si modus
operationis earum attendatur. ⁋ In suis qȯ non
enim operationibus vtuntur vocibus qui- ex voci-
busdam significatiuis ad determinatos ef- bus.
fectus producendos. Vox aūt inq̄ntum est
significatiua nō habet virtutem nisi ex ali-
quo intellectu vel ex intellectu pferētis vł ex
itellectu ei⁹ ad quē pfert. Ex pferētis qdē
intellectu: sicut si aliquis itellectus sit tante
virtutis q sua conceptione res posset cau-
sare: quaz quidē conceptionē vocis officio
producendis effectibus quodāmodo psen-
tat. Ex intellectu autē eius ad quez sermo
dirigitur: sicut cū per significationē vocis
in intellectum receptam audiēs inducitur
ad aliqd faciēdum. Nō aūt pōt dici q vo
ces ille significatiue a magis prolate effica
tiam hnt ex intellectu proferētis: cum eniz
virtus essentiam consequatur: virtus di-
uersitas essentialium principiorum diuersi
tatem ostendit. Intellectus autē cōmuni-
ter hominū hui⁹ dispositiōis inuenit q eius
cognitio ex rebus cāur magis q̄ sua cōce
ptōe res cāre possit. Si igit sint aliq hoies
qui verbis cōceptionē sui itellectus expmē
tibus res possint trāsmutare, ppa virtute

erunt alterius spēi: ⁊ dicent̄ equoce hoies.
2 ¶ Amplius virtus faciendi nō acquirit̄ ꝑ
disciplinam. sed solum cognitio aliquid faci
endi. Per disciplinā aūt aliqui acquirunt
ꝙ hm̄oi opationes magicas efficiat. nō est
igit̄ in eis ad hm̄oi effectus producendos
R° virtus aliqua: sed cognitio sola. ¶ Si quis
aūt dicat ꝙ hm̄oi hoies sua natiuitate ex
virtute stellarum sortiuntur pre ceteris vir
tutem predictam. ita ꝙ quātūcūqz alij in-
struant̄ qui hoc ex natiuitate nō habēt effi-
Improba° caces in hm̄oi operibus eē nō pn̄t. ¶ Pri
mo quidem dicendum est ꝙ corpora cele-
stia super intellectū imprimere nō possūt.
(vt supra ostensum est). nō igitur ex virtu-
ca°.84. te stellarum sortiri pōt intellectus alicuius
hui° lib. hanc virtutem ꝙ repñtatio sue conceptio
alia R° nis per vocem sit alicuius effectiua. ¶ Si
aūt dicatur ꝙ etiam imaginatio aliquid in
prolatione vocum significatiuarum operat̄
super quam possunt corpora celestia impri
mere cum huius operatio sit per organum
corporale. ¶ Hoc nō pōt esse quantum ad
Improba° oēs effectus qui per huius artes fiunt. (ostē
sum est enim). ꝙ nō possunt oēs effectus
virtute stellaꝝ produci: ergo neqz ex virtute
stellarum aliquis sortiri potest hanc virtu-
tem vt eosdem effectus producat. Relinq̄t̄
igitur ꝙ huius effectus compleantur ꝑ ali-
quem intellectum ad quem sermo proferē-
tis huius voces dirigit̄. ¶ Huius autē si
gnum est. nam huius significatiue voces q
bus magi vtuntur inuocationes sunt: sup-
plicationes adiurationes. aut etiam impe-
ria quasi ad alterum colloquentis.
3 ¶ Item in obseruationibus huius artis
vtuntur quibusdam caracteribus ⁊ figuris
determinatis. Figura autem nullius actio
nis principium est neqz passiōis: alias ma-
thematica corpora eēnt actiua ⁊ passiua. nō
ergo potest ꝑ figuras determinatas dispo-
ni mā ad aliquem nālem effectum suscipiē
dum. nō ergo vtunt̄ magi figuris aliquib⁹
quasi dispōnibus. Relinquitur ergo quod
vtuntur eis solum quasi signis. nō enim est
aliquid determinatum dare. signis aūt nō
vtimur nisi ad alios intelligentes. hn̄t ergo
magice artes efficatiam ab illo intelligen-
R° te ad quem sermo magi dirigitur. ¶ S qs
aūt dicat ꝙ figure alique appropriantur ali
quibus celestium corporum. ⁊ ita corpora
inferiora determinantur per aliquas figu-
ras ad aliquorum celestium corporum im
pressiones suscipiendas. ¶ Dr̄ nō rationa Improba°
biliter dici. non enim ordinatur aliquod pa
tiens ad suscipiendas impressiones agen-
tis nisi per hoc qd̄ est in potentia. illa ergo
tantum determinant ipsum ad specialē im
pressionem suscipiendam per que in poten-
tia fit quodāmodo. Per figuras aūt nō di
sponitur mā vt sit in potentia ad aliquā for
mam: qr̄ figura abstrahit s̄m suam rōnem
ab omni mā ⁊ forma sensibili cū sit qddā
mathematicū. Nō ergo per figuras ⁊ cara
cteres determinat̄ aliqd̄ corpus ad suscipi-
endā aliquā influentiam celestis corporis.
4 ¶ Preterea figure alique appropriātur
corporibus celestibus vt effectus ipsarū. nā
figure inferiorum causantur a corporib⁹ ce
lestibus. predicte aūt artes nō vtuntur cara
cteribus aut figuris quasi effectus celestiū
corpoꝝ: sed sunt effectus hois opantis ꝑ ar
tē: appropriatio igr̄ figuraꝝ ad aliq̄ celestia
corpora nihil ad propositum facere videt̄.
5 ¶ Itē per figuras nō disponit̄ aliqua mā
nālis ad formā. (vt ostensum est). corpora
igitur in quibus sunt impresse huius figure
sunt eiusdem habilitatis ad recipiendā in-
fluentiam celestem cum alijs corporib⁹ eius
dem speciei. ¶ Qd̄ aūt aliquid agat in vnū
eorum que sunt equaliter disposita propter
aliquid sibi appropriatū ibi inuētū ⁊ nō in
aliud: nō est opantis ꝑ necessitatē nāe: sed ꝑ
electionē. pz ergo ꝙ hui⁹ artes figuris vtē
tes ad effectus aliquos producendos nō ha
bent efficatiam ab aliquo agente ꝑ nāz. sed
ab aliqua intellectuali substantia per intel-
lectum agente. ¶ Hoc etiam demonstrat
⁊ ipsum nomen quod talibus figuris impo
nunt caracteres eos dicentes: caracter. n. si
gnū est in quo datur intelligi ꝙ figuris hu
ius non vtuntur nisi vt signis exhibitis ali
cui intellectuali nature. ¶ Quia vero figu
re in artificialibus sunt quasi forme specifi
ce: pōt aliqs dicere ꝙ nihil prohibet qn cō-
stitutionē figure q̄ dat spēz imagini cōseq̄-
tur aliq̄ virt⁹ ex influētia celesti nō s̄z ꝙ figu
ra est. sz s̄z ꝙ cāt spēz artificiati qd̄ adipi-
scitur virtutē ex stell. Sz de lr̄is qb⁹ inscri-
bitur aliqd in imagine vl̄ alijs caracterib⁹

nihil aliud potest dici q̃ʒ q̃ꝺ signa sunt. vñ nõ habent ordinem nisi ad aliquem intellectum. ¶ Q̃ʒ etiaʒ ostenditur per sacrificia prostrationes ⁊ alia hmõi quibus vtuntur: que non possunt esse nisi signa reuerentie exhibite alicui intellectuali nature.

¶ Q̃ʒ suba intellectualis q̃ p̃stat efficaciaʒ magicis operibus non est bona. 106.


St autem vlteri⁹ inquirenduʒ que sit hec intellectualis nã cuius virtute tales operationes fiunt. ¶ Et primo quidẽ appet q̧ nõ sit bõa ⁊ laudabilis. ¶ Prestare.n.patrocinĩũ aliquibus que sunt contraria virtuti nõ est alicuius intellectus bene dispositi. hoc aũt fit ⁊ huius artibus. fiunt.n. plerũqʒ adulteria furta: homicidia: ⁊ alia hmõi maleficia procurant. vnde vtentes his artibus malefici vocant: nõ est ergo bene disposita fm virtutẽ intellectualis nãe: cuius auxilio huius artes innituntur.

Con° proba°

2 ¶ Itẽ nõ est intellect⁹ bñ dispositi fʒ virtutẽ familiarẽ eẽ ⁊ patrocinĩũ exhibere sceleratis ⁊ nõ q̄buslibet optimis viris. huius aũt artib⁹ vtunt plerũqʒ hoĩes scelerati. nõ ẽ igit itellectual nã. cui⁹ auxilio he artes efficatiã habent: bene disposita secũdũ virtutẽ.

3 ¶ Adhuc intellectus bene dispositi est reducere homines in ea q̃ sunt hominũ ꝓp̃a bona. q̃ q̄dẽ sunt bona rõnis. adducere igit ab istis ptrahendo ad aliqua minima bõa est intellect⁹ idecẽter dispositi. p huius autẽ artes nõ adipiscunt homines aliquẽ profectũ in bonis rõnis q̃ sunt scientie ⁊ virtutes. sed in quibusdã minimis. sicut in inuentione furtoꝝ. ⁊ in dep̃hẽsiõe latronũ. ⁊ his similibus. nõ igit sube intellectiue q̃ꝝ auxilio he artes vtunt sũt bñ disposite fm virtutẽ.

4 ¶ Amplius in operationibus p̃dictaꝝ artiũ illusio q̄dã videt ⁊ irrõnabilitas. req̃rũt enim huius artes hominẽ re venerea non attrectatũ. cũ tñ plerũqʒ adhibeant ad illicitos cõcubitus cõsiliandos. in opatõe aũt intellectus bñ dispositi nihil irrõnale ⁊ sibi diuersũ appet: nõ igit huius artes vtuntur patrocinio itellectus bñ dispositi fʒ virtutẽ.

5 ¶ Preterea nõ est bene dispositus fʒ intellectũ qui per aliqua scelera commissa ꝓuocatur ad auxiliũ alicui ferendũ. hoc autẽ fit in istis artib⁹. nã aliq̄ in executiõe haꝝ legunt innocẽtes pueros occidisse: nõ igi sũt boni intellectus quoꝝ auxilio ista fiunt.

6 ¶ Item bonum proprium intellectus est veritas. cum igitur boni sit bonum adducere: cuiuslibet intellectus bene dispositi esse videtur alios perducere ad veritatem. In operibus autem magnorum plerũqʒ fiunt quibus ludificentur homines. ⁊ decipiãtur. intellectus igitur cuius auxilio vtuntur nõ est bene dispositus fm morem.

7 ¶ Adhuc intellectus bene dispositus veritate alicitur in qua delectatur. non autem mendaciis. magi autem in suis inuocationibus vtuntur quibusdam mendaciis quibus aliciant eos quorum auxilio vtuntur. comminantur enim quedam impossibilia. sicut q̧ nisi ille qui inuocatur opem ferat inuocans celum comminuet aut sydera deponet. (vt narrat Porphirius in epistola in Anebriotem). ille igitur intellectuales substantie quibus adiuuantibus operationes magorum perficiuntur non videntur esse bene disposite fm intellectum.

8 ¶ Amplius non videtur esse habentis intellectum bene dispositum vt si sit superior imperanti sibi subdatur: sicut inferior: aut si sit in inferior vt sibi ab eo quasi superiori supplicari patiatur. magi autem inuocant eas quorum auxilio vtuntur suppliciter q̃si superiores. cum autem aduenerint imperant eis quasi inferioribus. nullo igitur modo vident eẽ bene dispositi fm intellectuʒ. ¶ Per hoc aũt excluditur error gentiliuʒ qui huiusmodi opatões diis attribuebãt. Exclu° erro°

¶ Q̃ʒ suba intellectualis cuius auxilio magice artes vtũt nõ ẽ mala fʒ suã nãʒ. 107.

Non est autem possibile q̧ sit naturalis malicia in substantiis intellectualibus quarum auxilio magice artes operantur. ¶ In illud enim in quod aliquid tendit fʒ suam naturam non tendit per accidens. sʒ per se. sicut graue deorsum. sed si huius substantie intellectuales fm suam naturã eẽnt male naturaliter in malum tenderent. non igitur per accidens: sed per se tendunt ad malum. hoc autem est impossibile. (ostensum est enim supra). q̧ omnia per se tẽdũt hui⁹ lib. cap° 16°

ad bonum ꝛ nihil tendit ad malum nisi per accidens. Non igitur huius intellectuales substantie sunt scd̄m suam naturā male.
2 ¶ Adhuc quicquid est in rebus oportet ꝙ causa vel causatum sit alioquin ad alia ordinem non haberent. aut igitur huius substantie sunt cause tantum aut etiam causata. ¶ Si autem cause. malum autem non potest esse causa alicuius nisi per accidens.
ca° 14° bui° lib. (vt supra ostensum est). omne autem qđ est per accidens oportet reduci ad id qđ est per se: oportet igitur ꝙ in eis sit aliud p̄mū q̄ eorum malicia per quod sint cause. primum autem in vnoquoqꝫ est eius nā ꝛ eēntia. nō igr̄ fm̄ suā nā sunt male huius subē.
3 ¶ Idem etiam sequitur si sint causata. nā nullum agens agit nisi intendens ad bonū. malum ergo non potest esse effectus alicuius cause nisi per accidens. quod autē causatur per accidens tantum non potest eē secundum naturam: cum omnis natura determinatum modum habeat quo procedit inesse: non igitur possibile quod huius substantie sint male: fm̄ suam naturam.
4 ¶ Amplius vnūquodqꝫ entium habet proprium esse scd̄m modum sue nature. eē autem inquantum huius est bonum. cuius signum est ꝙ omnia esse appetunt. si igitur huius substantie secundum suam naturam essent male nullum esse haberent.
5 ¶ Item. (ostensum est supra). ꝙ nihil potest esse quin a primo ente eē habeat. ꝛ qđ primum ens est summum bonum. cum autē omne agens inquantū huius agat sibi sile: oportet ꝙ ea que a primo ente sunt bona sint. predicte igitur substantie fm̄ ꝙ sunt ꝛ naturam aliquā hn̄t non p̄nt esse male.
6 ¶ Amplius ipossibile est aliqđ eē ꝙ sit vniter priuatū participatione boni. cū enim idem sit appetibile ꝛ bonū si aliqđ eēt oino expers boni nihil haberet in se appetibile. vnicuiqꝫ aūt est appetibile suū esse: oportet igr̄ ꝙ si aliqđ fm̄ suam naturam dicaꝛ malū qđ hoc nō sit q̄si simpliciter malū. sed qꝛ est malū huic vl̄ quantū ad hoc: sicut venenum nō est simplr̄ malū. sed huic cui est nociuū. vn̄ qđ est alii venenū est alteri cibus. hoc aūt cōtingit ex eo qđ bonū particulare qđ est propriū huius cōtrariū est bono particulari qđ est propriū alterius. sicut calor qđ est propriū ignis est cōtrarius frigori qđ est bonū aq̄ ꝛ destruit ipsum. illđ igr̄ qđ fꝫ suā naturā ordinaꝛ in bonū nō particulare sed simplr̄. impossibile est ꝙ neqꝫ fm̄ hunc modū possit nāliter dici malū. tale aūt est omnis intellectus. nā eius bonū est in propria opatōe q̄ est vniū ꝛ eoꝝ q̄ sūt simplr̄. non est igitur possibile ꝙ aliqs intellectus secūdū suam naturam sit malus non solū simpliciter: sed nec etiaꝫ secūdū quid.
7 ¶ Itē in vnoquoqꝫ hn̄te intellectū naturali ordine intellectus mouet appetitū. proprium. n. obiectū volūtatis est bonū intellectū. bonū aūt volūtatis est in eo qđ sequiꝛ intellectū: sicut in nobis bonū est: qđ est fm̄ rōneꝫ. Qđ aūt est p̄ter hoc malū est: naturali igr̄ ordine subā itellectualis vult bonū: impossibile est igr̄ ꝙ ille sube itellectuales q̄x auxilio magice artes vtunꝛ sint nāl'r male.
8 ¶ Preterea cū volūtas tēdat in bonū intellectū nāl'r sic in ꝓpriū obiectū ꝛ finē. impossibile est ꝙ aliq̄ itellectualis suba malaꝫ secūdū nāꝫ hēat volūtatē nisi nāl'r itellect° erret circa iudiciū boni. null° aūt intellect° talis pōt eē. falsa. n. iudicia in opatōib° itellectus sūt sic mōstra in reb° nālib° q̄ nō sūt fꝫ suā naturā. sꝫ p̄ter nāꝫ. nā bonū itellect° ꝛ eius finis nālis est cognitio virtutis. ipossibile est igr̄ ꝙ aliqs itellect° sit q nāl'r in iudicio vl' decipiaꝛ. neqꝫ igr̄ poss̄e ē ꝙ sit aliq̄ suba itellectualis hn̄s nāl'r malā volūtatē.
9 ¶ Adhuc nulla po° cognoscitiua deficit a cognitōe sui obiecti nisi pp̄ aliquē defectū aut corruptionē suā cū fꝫ ꝓpꝛiā rōnē ad cognitionē taꝛ obiecti ordineꝛ. sic visus nō deficit a cognitōe coloris nisi aliq̄ corruptiōe circa ipsū existēte. oīs aūt defectus ꝛ corruptio est p̄ter nāꝫ qꝛ nā itēdit eē ꝛ pfectionē rei: ipossibile ē igr̄ ꝙ sit aliq̄ vi° cognosciti ua q̄ nāl'r deficiat a recto iudicio sui obiecti. ꝓpꝛiū aūt obiectū itellect° est veꝝ. ipossibile ē igr̄ ꝙ sit aliqs itellect° nāl'r circa cognitionē veri oberrās. neqꝫ igr̄ volūtas alī q̄ nāl'r pōt a bono deficere. ¶ Hoc ēt auctoritate sacre scripture ꝯfirmaꝛ. dr̄. n. i. Ti mo. 4. (oīs creatura dei bōa). vn̄ Gen̄. i. (vidit de° cūcta q̄ fe. ꝛ e. val. bo.) ¶ Per hoc autem excluditur error manicheorum Auc.e. scriptu. Exclu° ponentium huius substātias intellectuales erro. quas demōes ꝯsueto noie dicimus vl' dia

error accidere in cognitione huius subaz. vñ nec in volūtate eaꝝ peccatū accidē pōt.
5 ¶ Preterea cū nullius rei appetitus tendat nisi in propriū bonū. impossibile videt id cuius est singulariter vnū solū bonū ꝙ in suo appetitu erratꝛ propter hoc ꝛ si peccatum accidat in rebus nālibus pp defectum contingentē in executione appetitus.nunꝗ tñ peccatū accidit in appetitu nāli.semp.n. lapis tendit deorsuꝫ siue perueniat siue impediatur. In nobis aūt peccatū accidit in appetendo.qꝛ cū sit nā nr̄a cōposita ex spirituali ꝛ corporali sunt in nobis plura bona. aliud enim est bonū nostrū s̄m intellectum ꝛ aliud s̄m sensum.vel etiā s̄m corpus.borum aūt diuersoꝝ que sunt hois bona ordo quidā est s̄m ꝙ id qd̄ est minus principale ꝛ ad principalius referendū est. vñ peccatū voluntatis in nobis accidit cū tali ordine nō seruato appetimus id qd̄ est nobis bonū s̄ꝫ quid cōtra id qd̄ est nobis bonū simpliciter.talis aūt cōpositio ꝛ diuersitas bonorū nō est in substantiis sepatis. quinimo omne eorum bonum est secundum intellectum. Non est igitur in eis possibile ꝙ sit peccatum voluntatis vt videtur.
6 ¶ Adhuc in nobis peccatū volūtatis accidit ex superabūdantia:vel defectu in quorum medio virtus consistit. vnde in his in quibus nō est accipere superabundantiam ꝛ defectum:sed solū mediū nō contingit voluntatē peccare. Nullus enim peccare pōt in appetendo iusticiā.nā ipsa iusticia medium quoddā est. Substātie autē intellectuales separate nō pñt appetere nisi bona intellectualia:ridiculū est.n. dicere ꝙ bōa corporalia appetant qui s̄m suā nām incorporei:aut bōa sensibilia quibus nō est sensus. in bonis aūt intellectualibus nō est accipere superabundantiā.nā s̄m se media sunt superabundantie ꝛ defectus. sicut verū medium inter duos errores quoꝝ vnū est secundum plus alter secundū minus. vnde ꝛ sensibilia ꝛ corporalia bōa in medio sunt sicut secundū rōnem sunt.nō vr̄ igit̄ ꝙ sube itellectuales sepate s̄ꝫ volūtatē peccar̄ possint.
7 ¶ Amplius magis a defectibus remota videt̄ substātia incorporea ꝙ̄ corporalis.in substantiis aūt corporeis que sunt a contrarietate remote nullus defect⁹ accidere pōt scilicet in corporibus celestibus. multo igit̄ minus in substantiis separatis ꝛ a contrarietate remotis ꝛ a materia ꝛ a motu ex ꝙbus videtur defectus aliquis posse contingere:aliquod peccatum contingere potest.

¶ Qꝫ in demonibus possit esse peccatum ꝛ qualiter. 109.



Quod autem in demonibus sit peccatū voluntatis.manifestū est ex auctoritate sacre scripture. Dr̄ enim.i. Joan.3.(ꝙ diabolus ab initio peccat).ꝛ Jo.8. de diabolo dr̄(ꝙ est mēdax ꝛ pater est mendacii. ꝛ ꝙ homicida erat ab initio).ꝛ Sap.2. dicit̄.(ꝙ inuidia diaboli mors introiuit in orbem terraꝝ). si qs aūt sequi vellet platonicoꝝ pōnes facilis eēt via pō ad soluēdū predicta. ¶ Dicūt enim demonicoꝝ nes eē aialia corpore aerea:ꝛ sic cum habeant sibi corpora vnita pōt in eis eē ēt pars sensitiua.vnde ꝛ passiones que nobis sunt cā peccati eis attribuunt.scilicet irā ꝛ odiū ꝛ alia hmōi propter qd̄ dicit Apuleius.(ꝙ sunt animo passiua).propter hoc etiam qd̄ vniti corporibus prohibentur. scdm pōneꝫ platonis forte posset in eis aliud genus cognitionis poni ꝙ̄ intellectus.nā scdm platonem etiā anima sensitiua incorruptibilis ē vnde oꝫ ꝙ habeat operationē cui nō cōicet corpus ꝛ sic nihil prohibet operationē sensitiue aie inueniri in suba aliq̄ intellectuali ꝙuis corpori nō vnita.ꝛ p cōsequēs passiones.ꝛ sic manet in eis eadē radix peccandi q̄ est in nobis. ¶ Sed vtrūqꝫ premissorum improbaꝫ est impossibile. ¶ Qꝫ.n. nō sint aliq̄ alie substantie intellectuales vnite corporibus p̄ter animas humanas.(ostensum est supra).ꝙ aūt operatōes sensitiue aie nō possunt eē sine corpore hinc apparet ꝙ corrupto aliquo organo sentiendi corrūpit̄ operatio vna sensus:sicut corrupto oculo visio deficit,ppter quod corrupto organo tactus sine quo non pōt eē animal.oportet qd̄ aial moriatur. ¶ Ad euidentiā aūt premisse dubitationis cōsiderādū est qd̄ sic est ordo in causis agētibus.ita ēt in causis finalibus:vt scilicet secundarius finis a principali depēdeat sicut secūdariū agēs a principali dependet.accidit aūt peccatū in causis agētib⁹ qñ secūda

Apulei⁹

Declaratio dubitationis

rium agens erit ab ordine principalis agen tis: sicut cū tibia deficit propter suā curuita tē ab executione motus quē virtus appeti tiua imperabat. sequit claudicatio. sic igit et in causis finalibus cū finis secundarius nō continetur sub ordine principalis finis est peccatū voluntatis cuius obiectū est bonū et finis. Quelibet aūt voluntas naturaliter vult illud qd est propriū volentis bonū: scili cet ipsū eē pfectū. et nō potest contrariū hu ius velle in illo igit volente nullū pōt pecca tum voluntatis accidere cuius bonū est vl timus finis. qd nō continet sub alterius fi nis ordine: sed sub eius ordine oēs alii fines continentur. hmōi aūt volens est deus cuius esse est summa bonitas que est vltimus fi nis. in deo igit peccatū voluntatis eē nō po test. in quocūqz aūt alio volente cuius pro priū bonū necesse est sub ordine alterius bo ni contineri pōt peccatū accidere volunta tis si in sua natura consideraf. licet eniz na turalis inclinatio voluntatis insit vnicuiqz volenti ad volendū et amandū suipsius p fectionē. ita qd contrariū huius velle non possit: nō tñ sic est ei inditum naturalr. vt ita ordinet suā pfectionē in aliū finē qd ab eo deficere nō possit. cū finis superior nō sit sue nature proprius. sed superioris nature. Relinquit igit suo arbitrio qd propriam p fectionē in superiorē ordinet finē. in hoc. n. differunt voluntatē habentia ab his q volū tate carent q habentia voluntatē ordinant se et sua in finē. vnde et liberi arbitrii esse di cuntur. que aūt voluntate carēt nō ordināt se in finē: sed ordinanf a superiori agente qsi ab alio acta in finē: nō aūt a seipsis. potuit igitur in voluntate substantie separate esse peccatū ex hoc q propriū bonū et perfectio nē in vltimū finē nō ordinauit: sz inhesit p prio bono vt fini. Et quia ex fine necesse est vt regule actionis sumanf. necesse est vt ex seipsa in quo finē constituit alia regulari ter disponeret. et vt eius voluntas ab alio superiori nō regularef. hoc aūt soli deo de betur. Et secundum hoc intelligendum est qd appetiit dei equalitatē nō quidē vt bonū suū eēt diuino bono equale: hoc eniz in intellectu cadere nō poterat. et hoc appe tendo appeteret se nō eē. cū distinctio spe cierū secūdū diuersos gradus rerū prouc niat. (vt ex supradictis apparet). velle autē alios regulare et voluntatē suā a superiori nō regulari. est velle preesse et quodāmodo nō subici qd est peccatū superbie. vnde con uenienter dr qd primū peccatū demonis fuit superbia. Sed quia ex vno errore cir ca principium varius et multiplex error cō sequitur. ideo ex prima ordinatione volun tatis que fuit in demone consecutū est mul tiplex peccatū in volūtate ipsius et odiū ipsi us ad deum vt resistentem sue superbie et punientē iustissime suam culpam et inuidi am ad hominem et multa alia huiusmodi. Considerandum est etiam qd cum pro prium alicuius bonum habet ordinem ad plura superiora. liberuz est volenti vt ab or dine alicuius superiorum recedat et alteri us ordinem non derelinquat siue sit superi or. siue sit inferior sicut miles qui ordinatur sub rege et sub duce exercitus pōt volunta tē suā ordinare in bonū ducis et nō regis. aut econuerso. sed si dux ab ordine regis re cedat: bona erit voluntas militis receden tis a voluntate ducis dirigentis voluntatē suam in regez. mala aūt voluntas militis sequentis voluntate ducis contra volunta tem regis. ordo eniz inferioris principii de pendet ab ordine superioris. substantie aūt separate non solum ordinantur sub deo. sz vna etiam earum ordinatur sub alia a pri ma vsqz ad vltimam. (vt in secundo osten sum est). et quia in quolibet voluntate sub deo potest esse peccatuz voluntatis si in sua natura consideretur. possibile fuit q aliqua de superioribus. aut etiam suprema inter omnes peccaret scdm voluntatem. Et hoc quidem satis probabile est. non enim in suo bono quieuisset. sicut in fine nisi suuz bonum valde perfectum esset. potuit igitur fieri q de inferioribus alique per propriam voluntatem bonum suū ordinarent in ipsā recedentes a diuino ordine q similiter pec cauerunt. alie vero seruantes in motu sue voluntatis diuinum ordinez ab ordine pec cantis quāuis superioris secundum nature ordinem recte recederēt. Quomodo ve ro in bonitate vl malitia imobiliter vtrāqz voluntas perseuerat. (ostendetur in quar to capitulo). hoc enim pertinet ad penas vl premia bonorum vel malorum. hoc autem differt

inter hominem et substantiam separatam: quod in uno homine sunt plures appetitiue virtutes quarum una sub altera ordinatur. quod quidem in substantiis separatis non contingit: una tamen earum est sub altera. peccatum autem in voluntate contingit qualitercunque appetitus inferior deflectatur. Sicut igitur peccatum in substantiis separatis esset vel per hoc quod aliqua earum inferior deflecteretur ab ordine alicuius superioris sub ordine diuino manentis. ita in homine uno contingit peccatum dupliciter. Uno modo per hoc quod voluntas humana bonum proprium non ordinat in deum. quod quidem peccatum est commune sibi et substantie separate. Alio modo per hoc quod bonum inferioris appetitus non regulatur secundum superiorem puta quando delectabilia carnis in que concupiscibilis tendit volumus nō secundum ordinē rōnis. huiusmodi autem peccatum nō contingit in substātiis separatis etc.

Solutio rationum premissarum. iio.

Sic ergo hec que obiecta sūt nō difficile est soluere. Nō. n. cogimur dicere quod error fuit in intellectu substantie separate iudicando aliquid bonum quod bonum nō fit. sed non considerando bonum superius ad quod proprium bonum referendum erat: cuius quidem considerationis ratio potuit esse voluntas in proprium bonum intense conuersa. est enim liberum voluntati in hoc vel in illud magis vel minus conuerti. Patet etiam quod non appetiit aliquod bonum nisi unum quod est sibi proprium. sed in hoc fuit peccatum quod pretermisit superius bonum in quod debuit ordinari. sic enim in nobis peccatum est ex hoc quod bona inferiora scilicet corporis appetimus absque ordine rationis: ita in diabolo peccatum fuit in hoc quod proprium bonum non retulit ad diuinum bonum. Patet etiam quod medium virtutis etiam pretermisit inquantum se superiori ordini nō subdit. et sic plus dedit sibi quam debuit. deo autem minus quam ei deberetur cui omnia debent esse subiecta vt prime regule ordinanti. Manifestum est igitur quod in peccato illo nō est pretermissum medium superabundantiam passionis.

Ad q̄rtum pri mas ra tiones factas in capº io8.

ad 5am

ad 6am

sed solum per inequalitatem iusticie que est circa operationes. In substantiis enim separatis operationes esse possunt: passiones vero nequaquam. Nec etiam oportet quod si in superioribus corporibus nullus potest esse defectus quod propter hoc in substantiis separatis peccatum esse non posset. corpora enim et omnia: que ratione carent aguntur tantū: et non agunt seipsa. non enim sui actus dominium habent vnde non possunt exire a regula primi ipsa agentis et mouentis nisi per hoc quod rectitudinem prime regule sufficienter recipere non possunt quod quidem contingit ex indispositione materie et propter hoc superiora corpora in quibus in dispositio materie locum non habet: nunquam a rectitudine prime regule deficere possunt. Substantie vero rationales siue intellectuales non tantum aguntur. Sed etiam agunt se ad proprios actus: quod quidem tanto magis inuenitur in eis quāto perfectior est ipsarum natura. quorum enim natura est perfectior est et perfectior eorum virtus in agendo. vnde nature perfectio non impedit quin peccatum in eis accidere possit modo predicto ex hoc scilicet quod seipsis inherent ordinem superioris agentis non attendentes. ad 7am

Quod speciali quadā rōne creature rationales diuine prouidentie subduntur. iii.

Ex his quidē que supra determinata sūt manifestū est quod diuina prouidētia ad oia se extēdit. oportet tamen aliquam rōnē prouidētie specialē obseruari circa intellectuales et rōnales naturas pre aliis creaturis. Precellunt enim alias creaturas et in pfectōe nāe et in dignitate finis. in pfectōe quidē nāe. quia sola creatura rōnalis habet dominiū sui actus libere se agens ad operandū. cetere vero creature ad opa propria magis aguntur quam agāt. (vt ex supradictis patet). in dignitate autē finis quia sola creatura intellectualis ad ipsum vltimū finē vniuersi sua opatōe pringit. s. cognoscēdo et amādo deū: alie vero creature ad finē vltimū pringere nō pñt nisi per aliqualē similitudinis ipsius participationē. oīs autē rō opis variatur secundum diuersitatē finis et eorum que operationi subiciuntur. sicut ratio operandi per partem diuersa est

fm diuersitatē finis ⁊ mãe:aliter.n.opatur medicus ad egritudinē pellēdā ⁊ ad sanitatē ꝯferēdā:atq3 aliter in corpib⁹ diuersimo de cōplonatis:⁊ sic oz in regimie ciuitatis diuersam rōnē ordinis obseruari fz diuersas conditiones eoꝝ qui subiiciunt̄ regimini:⁊ fz diuersa ad que ordinant̄:oz enij aliter disponi milites vt sint preparati ad pugnā:⁊ artifices vt bene se habeant circa sua opera.sicut igitur ⁊ alia est ordinis rō secūdū quā creature rōnales ꝓuidentie diuine subduntur:⁊ alia secundum quam ordinantur cetere creature.

¶Q3 creature rōnales gubernant̄ ꝓpter se ipsas:alie vero in ordine ad eas. cxij.



Rimum igitur ipa cognitio intellectualis nāe scdm quā est dn̄a sui actus: ꝓuidētie curā regrit qua sibi ꝓpter se ꝓuideatur.alioꝝ vero cōditio q̄ nō hn̄t dn̄ium sui actus hoc indicat q eis nō pp ipsa cura ipendat̄:sed velut ad alia ordinatis.¶ Qd enim ab alero tātū agit̄ rōnē istrumēti hz. qd vero p se agit hz rōnē principalis agentis.instrumentū aūt nō q̄rit̄ propter seipsū: sed vt eo principale agēs vtatur.vnde oz q ois opatōis diligētia que circa instrumenta adhibet̄ ad principale agēs referat̄ sicut ad finē.Qd aūt circa principale agēs vł ab ipso vel ab illo adhibet̄ inquantū est principale agēs propter ipsum est. disponunt̄ ergo a deo intellectuales creature quasi propter se procurate: creature vero alie quasi ad rationales creaturas ordinate.

2 ¶Adhuc qd dn̄ium sui actus habet.liberū est in agendo.liber.n.est qui sui cā est.qd aūt quadā necessitate ab alio agit̄ ad operandū.seruituti subiectū est.omnis aūt alia creatura naturaliter seruituti subiecta est: sola vero natura intellectualis libera est.in quolibet aūt regimine liberis ꝓuidet̄ ꝓpter seipsos.seruis aūt vt sint in vsum liberoꝝ.sic igitur per diuinā prouidentiā intellectualibus creaturis prouidetur propter se ceteris autem creaturis propter ipsa.

3 ¶Amplius quādocūq3 sunt aliqua ordinata ad finē aliquē.si qua inter illa ad finez pertingere nō pn̄t per seipsa:oz ea ordinari ad illa que finē cōsequunt̄ que propter se ordinantur in finem.sicut finis exercitus est victoria:quam milites consequunt̄ per proprium actum pugnando:q soli propter se in exercitu queruntur. Omnes aūt alii ad alia officia deputati:puta ad custodiēdū equos ad operandū arma.propter milites in exercitu queruntur.cōstat aūt ex premissis finem vltimum vniuersi deum esse quem sola intellectualis natura consequetur in seipso cū scilicet cognoscēdo ⁊ amādo. (vt ex dictis pz).sola igit̄ intellectualis nā est pp se quesita in vniuerso:alia aūt oia ꝓpter ipsam.

4 ¶Item in quolibet toto partes principales propter se exiguntur ad constitutionem totius. Alie vero ad conseruationem vel ad aliquam meliorationem earum. Inter omnes autem partes vniuersi nobiliores sunt intellectuales creature. quia magis ad similitudinem diuinaz accedunt.nature ergo intellectuales sūt pp se a diuina ꝓuidētia ꝓcurare:alia vo oia pp ipsas.

5 ¶Preterea manifestum est partes omnes ordinari ad perfectionem totius. Nō enim est totum propter partes : sed partes propter totum sunt.nature autē intellectuales maiorem habent affinitatem ad totum q̄ alie nature.nam vnaqueq3 intellectualis substantia est quodāmodo omnia inquantum totius entis comprehensiua est suo intellectu.quelibet autem alia substantia particularem solam entis participationem habet.Conuenienter igitur alia propter substātias intellectuales prouidentur a deo.

6 ¶Adhuc sicut agitur vnūquodq3 cursu nature ita natum est agi. sic autem videmus res cursu nature currere. quia substātia intellectualis omnibus aliis vtitur. propter se ad intellectus perfectionem.quia in eis veritatem speculatur: vel ad sue virtutis executionem ⁊ scientie explicationem: ad modu3 quo artifex explicat artis sue cōceptionem in materia corporali: vel etiam ad corporis sustentationem: quod est vnitum anime intellectuali:sicut in hominib⁹ patet.manifestū est igit̄ q ꝓpter substātias intellectuales oīa alia diuinitus ꝓuident̄.

7 ¶Amplius quod aliquis propter se querit.semper illud querit. Quod enim ꝓpter se est:semper est: quod vero aliquis ꝓpter illud querit:non oz q semper querat illud

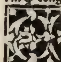
sed fm q cōpetit ei ꝓpter quod querit. eē aūt rerū ex diuina voluntate profluxit.(vt ex superioribus est māifestū).que igit semper sunt in entibus sūt ꝓpter se a deo volita:que āt non semp sūt:nō ꝓpter se:sed ꝓpter aliud substātie autē intellectuales maxime accedunt ad hoc q sunt semp qa sūt incorruptibiles.sunt aūt mutabiles solū fʒ electionē:ergo substātie intellectuales gubernanf ꝓpter se:alie vero propter ipsas. Nō est aūt ei (qō premissis rationib⁹ est ostensum) .cōtrariū q oēs ptes vniuersi ad pfectionē tot⁹ ordinanf. Sic eni ad pfectionē tot⁹ oēs ptes ordinanf inq̄tū vna deseruit alteri:sicut in corpore humāo apparet q pulmo in hoc est de pfectōe corporis q deseruit cordi. vnde nō est cōtrariuʒ pulmonē esse ꝓpter cor t ꝓpter totū animal. Et sitr nō est cōtrariū alias nās esse pp itellectuales t pp pfectionē vniuersi: si eni deessent ea que requirit substātie itellectualis pfectio nō esset vniuersuʒ cōpletū. ¶ Similiter etiaʒ predictis non obuiat q indiuidua sunt ꝓpter ꝓprias species: per hoc enim q ad suas species ordinatur:ordinem hñt vltimus ad intellectualem naturam:non enim aliquod corruptibiliū ordinatur ad hominem ꝓpter vnuʒ indiuiduū hominis tantū:sed ꝓpter totam humanā speciem.toti autē humane speciei non posset aliquod corruptibiliū deseruire nisi fm suam speciē totam: ordo ergo quo corruptibilia ordinanf ad hominē requirit q individua ordinenf ad speciem. ¶ Per hoc aūt quod dicimus substantias intellectuales propter se a diuina ꝓuidentia ordinari: non intelligimus q ipse vlterius nō referātur in deum t ad perfectionem vniuersi: Sic igitur propter se ꝓcurari dicuntur :t alia ꝓpter ipsa:quia bona que ꝓpter diuinam prouidentiā sortiuntur non eis sūt data propter alterius vtilitatē:que vero alijs dantur:in eoꝝ vsum ex diuina ordinatiōe cedunt. ¶ Hinc est quod dicitur Deutero.quarto.(Ne videas solē t lunam t cetera astra t errore deceptus adores ea q̄ creauit dñs de⁹ tu⁹in mi. tūc gē.q̄ sub ce. sūt).t in ps.dī.(Oia subie.sub pe.ei⁹.o.t bo.vni.insup t pe.campi).t⁹Sap.xij.(Tu autē dominator virtutis cum tranqllitate

Auc.s. scriptu.

indicas t cuʒ magna reuerentia disponis nos). ¶ Per hoc autem excluditur error ponentium homini esse peccatuʒ si anima bruta occidat:et diuina enim prouidentia naturali ordine in vsum hominis ordinantur. vnde absq; iniuria homo eis vtitur occidendo vel quolibet alio modo:propter quod t domin⁹ dixit ad Noe Gēn. 9.(Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnē). ¶ Si qua vero in sacra scriptura inueniantur prohibentia aliquid crudelitatis in animalia bruta cōmitti: sicut de aue cum pullis non occidendo. hoc fit vel ad remouendū hominis animū a crudelitate in hoies exercēda:ne aliquis exercendo crudelia circa bruta:ex hoc procedit ad homines:vel q; in tēporale dānum hominis prouenit animalibus illata lesio sine inferentis siue alterius. vel propter aliquā significationē:sicut apostolus exponit illud de non ligando ore bouis triturātis.

Exclu. erro.

¶ Q; rationalis creatura dirigit a deo ad suos actus nō solū fm ordinē ad spēʒ:sʒ ēt fm q congruit indiuiduo. i 13.



x hoc autem apparet q sola rōnalis creatura dirigitur a deo ad suos actus nō solū fm cōgruētiā speciei:sed etiā fm congruentiā indiuidui. ¶ Omnis.n.res ꝓpter suam opationē eē videt:operatio enim est vltima perfectio rei:sic igitur vnū quodq; a deo ad suum actum ordinatur secundum q diuine prouidentie substat.creatura auteʒ rationalis diuine prouidentie substat sicut secundum se gubernata t ꝓuisa non solum ꝓpter speciem vt alie corruptibiles ceature:q; indiuiduū quod gubernatur solū ꝓpter spēm non gubernaf ꝓpter seipsuʒ:creatura aūt rōnalis ꝓpter seipsaʒ gubernaf.(vt ex dictis māifestū est).sic igif sole rōnales creature directōeʒ a deo ad suos act⁹accipiūt: nō solum pp speciē:sed fm indiuiduum.
2 ¶ Adhuc quecunq; directionem habent in suis actibus solū fm q ptinet ad speciē non est in ipsis agere vel non agere: que enim consequuntur speciem sunt communia t naturalia omnibus indiuiduis sub specie contentis.naturalia autem non sunt.

in nobis si igit͛ hō haberet directionem ꝛ suis actibus solū s͛m cōgruentiā spēi:non esset in ipso agere vel non agere:sed oporteret ꝙ sequeret͛ inclinationē naturalem toti speciei cōmunē vt cōtingit in oibus irrationalibus creaturis. Manifestū est igit͛ ꝙ rationales creature actus directionem habent non solum secūdum speciem:sed etiā secundum indiuiduum.

3 ¶ Amp͛.sicut.(supra ostēsū est). diuina ꝓuidentia ad oia singularia se extēdit etiā minima:quibuscūqȝ igit͛ sūt alique actōes preter inclinationē speciei: oportet ꝙ per diuinā prouidentiā regulentur in suis actibus preter directionem que pertinet ad speciem. Sed in rationali creatura apparent multe actiones ad quas non sufficit inclinatio speciei cuius signum est ꝙ non similes sunt in omnibus:sed varie in diuersis:oportet igitur quod rationalis creatura dirigat͛ a deo ad suos actus nō solū secundū speciē:sed etiā scd͛m indiuiduum.

4 ¶ Item deus vnicuiqȝ nature prouidet secundum ipsius capacitatem : tales enim singulas creaturas condidit quales aptas esse cognouit vt per suam gubernationem peruenirent ad finem Sola autem creatura rationalis est capax directionis qua dirigitur ad suos actus non solum secundum speciem:sed etiam secundum indiuiduum. habet enim intellectum ꝛ rationem vnde percipere possit quomodo diuersimode sit aliquid bonum: vel malum secundum ꝙ congruit diuersis indiuiduis temporibus ꝛ locis:sola igitur creatura rationalis dirigitur a deo ad suos actus: non solum secundum speciem:sed etiam secundum indiuiduum.

5 ¶ Pre.creatura rationalis sic diuine ꝓuidētie subiacet quod nō solū ea gubernat͛ sed etiā rationē prouidētie vtcunqȝ cognoscere potest. vnde sibi competit etiam alijs prouidentiam ꝛ gubernationem exhibere: quod nō contingit in ceteris creaturis que solum prouidentiam participant inquantum prouidentie subduntur. Per hoc aūt ꝙ aliquis facultatem ꝓuidendi habet:potest etiam suos actus dirigere ꝛ gubernare:participat igit͛ rationalis creatura diuinam prouidentiam non solū s͛m gubernari:sed etiā s͛m gubernare. Gubernat.n. se in suis actibus ꝓprijs ꝛ etiam alia : oīs aūt inferior ꝓuidentia diuine prouidentie subdit͛ q̄si supreme:gubernatio igit͛ actuū rationalis creature inquantum sunt actus personales ad diuinā ꝓuidentiam ptinet.

6 ¶ Itē actus personales rōnalis creature sunt ꝓprie act⁹ q̄ sūt ab aia rōnali. aia aūt rōnalis nō solū s͛m spēm est ꝑpetuitatis capax sicut alie creature:sed ēt s͛m indiuiduū:actus ergo rōnalis creature a diuina ꝓuidētia dirigunt͛ nō solū ea rōne qua ad spēm pertinent:sed etiā inquātū sunt ꝑsonales act⁹. ¶ Hinc est ꝙ licet diuine ꝓuidentie oia subdantur:tamen in scripturis sacris spāliter ei hoium cura attribuitur s͛m illud ps.(Quid est homo q᷑ memor es eius:aut fi.ho.q.re.eum).ꝛ.i.Corin. 9. (Nunquid deo cura est de bobus).que quidem ideo dicuntur quia de humanis actibus deus curam habet:non solum prout ad speciem pertinent:sed etiam secundum ꝙ sunt actus personales. Auc.s. scriptu.

¶ Q͛ diuinitus hoībus leges dant͛. 114.

Ex hoc autem apparet ꝙ necessariū fuit hōi diuinit⁹ legē dari. Sicut.n. actus irrōnalium creaturaꝝ diriguntur a deo ea ratione qua ad speciem pertinent:ita actus hominum diriguntur a deo secundum ꝙ ad indiuiduum pertinent. (vt ostēsum est). sed actus creaturarum irrationaliū prout ad speciem pertinent diriguntur a deo quadam naturali inclinatione:que naturam speciei consequitur:ergo supra hoc dandum est aliqd hominibus quo in suis personalibus actibus dirgantur:ꝛ hoc dicimus legem.

2 ¶ Adhuc rationalis creatura vt dictum est sic diuine prouidentie subditur ꝙ etiam similitudinem quādam diuine prouidentie participat inquantum se in suis actib⁹ ꝛ alia gubernare pōt:id autem quo aliquorum actus gubernant͛ dicitur lex:cōueniens igitur fuit a deo hominibus legē dari.

3 ¶ Item cum lex nihil aliud sit q̄ quedā ratio ꝛ regula operandi:illis solum conuenit dari legem qui sui operis rationem cognoscunt : hoc autem conuenit solum

rationali creature. soli igitur rationali creature fuit conueniens dari legem.

4 ¶ Preterea illis danda est lex in quibus est agere et non agere. hoc autem conuenit soli rationali creature: sola igitur rationalis creatura est susceptiua legis.

5 ¶ Amplius cum lex nihil aliud sit q̃ȝ ratio operis. cuiuslibet autem operis ratio a fine sumitur ab eo vnusquisqȝ legis capax suscepit legem a quo ad finem perducitur sicut inferior artifex ab architectore: et miles a duce exercitus. Sed creatura rationalis finem suum vltimum in deo et a deo cõsequit. (vt ex superioribus patet). fuit igitur conueniens a deo legeȝ hominibus dari. ¶ Hinc est q dicitur Iere. 31. (Dabo legem meã in visceribus eorũ). Et Osee 8. (Scribam eis multi le. me).

Auc. s. scriptu.

¶ Q3 lex diuina principaliter ordinat hominem in deum. 115.



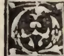
Ex hoc autem sumi potest: ad quid lex diuinitus data principaliter tendat. ¶ Manifestum est eniȝ quod vnusquisque legislator ad suum finẽ principaliter per leges homines dirigere intendit: sicut dux exercitus ad victoriam et rector ciuitatis ad pacem. finis autẽ quẽ deus itẽdit est ipsemet deus lex igit diuina hominẽ pncipaliter in deũ ordinare itẽdit.

2 ¶ Adhuc lex sicut dictum est: est quedaȝ ratio diuine prouidentie gubernantis rationali creature proposita. Sed gubernatio prouidentis dei singula ad proprios fines ducit. Per legem igitur diuinitus datam homo ad suum finem precipue ordinatur. Finis autem humane creature est adherere deo: in hoc enim felicitas eius consistit. (vt supra ostensum est). Ad hoc igitur principaliter lex diuina hominem dirigit vt deo adhereat.

3 ¶ Amplius intentio cuiuslibet legislatoris est eos quibus legeȝ dat facere bonos vnde precepta legis debent esse de actibus virtutum: illi igitur actus a lege diuina precipue intendunt q sũt optimi: sȝ iter oẽs humanos actus illi sunt optimi qbus hõ adheret deo vtpote fini ppinqores: ğ ad hos actus pcipue lex diuina ordinat homines.

4 ¶ Itẽ illud precipuum debet esse in lege ex quo lex efficaciã hȝ: sed lex diuinitus data ex hoc apud homines efficaciam habet qd homo subditur deo: non. n. aliquis alicuius regis lege artatur qui ei subditus nõ est: hoc igitur pcipuũ in diuina lege esse dȝ vt mens humana deo adhereat. ¶ Hinc est quod dicit Deuter. x. (Et nũc israel qd dominus deus tuus petit a te nisi vt timeas dominum deum tuũ. et ambules in vijs eius: et diligas euȝ: ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: et in tota anima tua).

¶ Q3 finis legis diuine ẽ dilectio dei. 116.



Quia vero intentio diuine legis ad hoc pn̄cipaliter est vt homo deo adhereat. homo autem potissime adheret deo per amorem. necesse est q intentio diuine legis principaliter ordinetur ad amandum. ¶ Quod autẽ per amorem homo maxime deo adhereat manifestum est. ¶ Duo enim sunt in homine quibus deo põt adherere: intellectus scilicet et voluntas. nam secundum inferiores anime partes deo adherere nõ põt: sed iferioribus rebus. adhesio aũt que est per intellectum cõpletionẽ recipit per eaȝ que est voluntatis: qr per voluntatẽ hõ quodãmodo quiescit in eo qd intellectus apprehendit. voluntas autẽ adheret alicui rei vel propter amoreȝ vel propter timorem: sed differenter. naȝ ei quidem cui inheret propter timorẽ inheret propter aliud: vt. s. euitet malũ: qd si nõ adhereat ei iminet: ei vero cui adheret ppter amorẽ adheret pp seipsuȝ: qd aũt est ppter se principalius est eo quod est propter aliud. Adhesio igitur amoris ad deum est potissimus modus ei adherendi: hoc igitur est potissime intentum in diuina lege.

2 ¶ Item finis cuiuslibet legis et precipue diuine est homines facere bonos. Homo autem dicitur bonus ex eo q habet voluntatem bonam per quam reducit in actum quicquid boni in ipo ẽ. volũtas aũt bona ẽ ex eo q vult bonũ. et pcipue maximum bonum quod est finis: quãto igitur huiusmoi bonum magis volũtas vult: tanto magis hõ est bonus: sed magis vult hõ id qd vult pp amorẽ q̃ȝ id qd vult pp timorẽ tantuȝ.

vt dicit phs 3°. ethi. ca° 2°. Nam quod vult propter timorem tantu3 dicitur mirtu3 in voluntario: sicut aliquis vult in mari piectionē mercium pp timorē: ergo amor sūmi boni. s. dei marie facit bonos. ⁊ est marime itentū in diuina lege.

3 ¶ Preterea bonitas hominis est per virtutem: virtus. n. est que bonū facit hñtem. vñ ⁊ lex intēdit homines facere virtuosos ⁊ precepta legis sunt de actibus virtutum: sed de conditione virtutis est vt virtuosus ⁊ firmiter ⁊ delectabiliter operetur: hoc āt facit mar me amor. nam er amore aliquid firmiter ⁊ delectabiliter facimus. amor igitur boni est vltimu3 intētu3 in lege diuina.

4 ¶ Adhuc legislatores iperio legis edite mouent eos quibus lex datur. in omnibus aūt que mouentur ab aliquo primo mouēte tanto aliquid perfectius mouetur quanto magis pticipat de monitione primi mouentis ⁊ de similitudine ipsius. Deus autē qui est legis diuine datur omnia facit propter suum amorem. qui igitur hoc mō tendit in ipsum. s. amādo: perfectissime mouetur in ipsum: omne autem agens intendit perfectionem in eo quod agit: h igitur est finis totius legislatoris: vt homo deū amet.

Auc.s. scriptu. ¶ Hinc est quod dicitur. 1. Thimo. primo. (Finis precepti caritas est). ⁊ Mathe. 22. dicitur q̃ primum ⁊ marimū mandatum in lege est. (Diliges dominum deum tuū). Jnde est quod lex noua tanqua3 perfectior dicitur lex amoris. lex autem vetus tanquam imperfectior: lex timoris.

¶ Q̄ʒ lege diuina ordinamur ad dilectionem proximi. 117.

Ex hoc autem

sequit̄ q̃ diuina lex dilectionē pximi itēdat. ¶ O3 eni3 vnionē esse affectus iter eos quibus est vnus finis cōis. cōicant aūt homines in vno vltimo fine beatitudinis ad quem diuinitus ordinantur: oportet igitur q̃ vniant̄ hoies adinuicē mutua dilectiōe.

2 ¶ Adhuc quicūq3 diligit aliquē. cōns est vt ēt diligat dilectos ab eo ⁊ eos q cōiūcti sunt ei. homines aūt dilecti sunt a deo quibus suipsius fruitionē quasi vltimu3 finē predisposuit: oportet igit̄ vt sicut aliquis sit dilector dei: ita etia3 fiat dilector proximi.

3 ¶ Amp̄. cum homo sit nālïter animal sociale indiget ab alijs hominibus adiuuari ad consequendum propriu3 finem: quod cōuenientissime sit dilectiōe mutua inter homines eristente: er lege igitur dei que homines in vltimum finem dirigit precipitur in nobis mutua dilectio.

4 ¶ Item ad hoc quod homo diuinis vacet indiget tranquillitate ⁊ pace: ea vero q̄ pacem perturbare possunt precipue per dilectionem mutuam tolluntur: cum igitur lex diuina ad hoc ordinet homines vt diuinis vacent: necessarium est q̃ er lege diuina in hominibus mutua dilectio procedat.

5 ¶ Preterea lex diuina profertur homini in aurilium legis naturalis. est autē omnibus hominibus naturale vt seinuice3 diligant. Cuius signum est q̃ quodam naturali instinctu homo cuilibet homini etiam ignoto subuenit in necessitate puta reuocādo ab errore vie: erigendo a casu ⁊ alijs huiusmodi ac si omnis hō omni homini eēt familiaris ⁊ amic⁹: igit̄ er diuina lege mutua dilectio hominibus precipit̄. ¶ Hinc est quod dicitur Joan. 15. (Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem). Et primo Joan. quarto. (Hoc mandatum habemus a deo: vt qui diligit deu3: diligat ⁊ fratre3 suum). ⁊ Mathe. 22. dicit̄ q̃ scōm mandatu3 est. (Diliges proximū tuū ⁊c̄). Auc.s. scriptu.

¶ Q̄ʒ per diuinam legem homines ad rectam fidem obligantur. 118.

Ex hoc autem

apparet q̃ per diuinam legē homines ad rectam fidē obligantur. ¶ Sicut enim amationis corporalis principium est visio que est per oculum corporalem: ita etiam dilectionis spiritualis initium esse oportet visionem intelligibilem diligibilis spiritualis. Visio autem illius intelligibilis spiritualis quod est deus in presenti haberi nō potest a nobis nisi per fidem eo q̃ naturalem rationem ercedit: ⁊ precipue secūdum qđ in eius fruitione nr̄a beatitudo cōsistit: igit̄ er lege diuina in fide3 rectā iducimur.

2 ¶ Itē lex diuina ad hoc ordinat hoie3 vt sit totaliter subdit⁹ deo s3 sic hō subdit̄ deo amādo q̄tū ad volūtatē. ita subdit̄ deo cre

dendo quantũ ad intellectũ:non aũt credẽdo aliqd falsuʒ:qa a deo qui est veritas nullum falsum homini ꝓponi põt.vñ qui credit aliqđ falsuȝ nõ credit deo:ex lege igitur diuina ordinanť homines ad fidẽ rectam.

3 ℂAdhuc quicũqȝ errat circa aliquid qđ est de essentia rei:non cognoscit illam rem sicut si aliquis apprehenderet animal rationale estimans hoc esse hominẽ non cognosceret hominem.secus autez esset si erraret circa aliquod accidentium eius ⁊ sed in compositis qui errat circa aliquod principiorum essentialium: ⁊ si non cognoscat rem:simpliciter tamen cognoscit eam secundum quid sicut qui estimat hominem esse animal rationale cognoscit eum secundum genus suum.In simplicibus autem hoc non potest accidere:sed quilibet error totaliter excludit cognitionem rei. Deus autem est maxime simplex:ergo quicunqȝ errat circa deum non cognoscit deum: sicut qui credit deum esse corpus nullo modo cognoscit deum:sed apprehendit aliqd aliud loco dei.Secundum autẽ ꝙ aliquid cognoscitur secundũ hoc amatur ⁊ desideratur:qui ergo errat circa deuȝ:nec amare potest deum nec desiderare ipsum vt finẽ:cũ igiť lex diuina ad hoc tẽdat vt hoies amẽt ⁊ desiderẽt deũ oȝ ꝙ ex lege diuina hoies obligenť ad rectã fidẽ hñdã de deo.

4 ℂAmp.falsa opinio ita se habet in intelligibilib⁹ sicut vitiũ virtuti oppositũ in moralibus.nã bonũ intellect⁹ est verũ.sed ad legẽ diuinã pertinet vitia ꝓhibere:ergo ad eam etiã ptinet falsas opiniones de deo ⁊

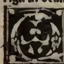
Auc.o. scriptu.

de his que sunt dei excludere.⁋ Hinc est qđ dr̃ Hebre.xi.(Sine fide ipossibile est placere deo).⁊ Deuter.6.(Añqȝ alia p̃cepta legis ponantur prestituitur recta fides de deo).cũ dr̃.(Audi israel:dñs deus tu⁹ vnus est).

Exclu° erro.

Per h° autez excluditur error quorundã dicentiũ ꝙ nihil refert ad salutem hois cum quacunqȝ fide seruiat deo.

ℂQȝ per quedã sensibilia mens nostra dirigit in deum. ioi9.

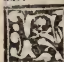


Uia vero cõnaturate est hõi vt p sẽsus cognitionez accipiat:⁊ difficillimũ ẽ sensibilia transcẽdẽte:ꝓuisum est diuinitus homini vt etiam in sensibilibus rebus diuinoꝝ ei cõmemoratio fieret vt p hoc hois intẽtio magis reuocaretur ad diuina. Ille etiaȝ cuius mens nõ est valida ad diuina in seipsis cõtemplanda:⁊ ꝓpter hoc instituta sunt sensibilia sacrificia que homo deo offert:nõ ꝓpter hoc ꝙ deus eis indigeat:sed vt representeť hõi:qđ seipsuȝ ⁊ oia sua debet referre in ipsum:sicut in finem ⁊ sicut in creatorem ⁊ gubernatorem ⁊ dominuȝ vniuersoꝝ. Adhibenť etiã hõi quedã sanctificationes per quasdã res sensibiles quib⁹ homo lauatur:aut vngiť:aut pascitur:aut potatur cum sensibilium verborum prolatione vt homini representetur per sensibilia:intelligibilium donorum processum in ipso ab extrinseco fieri ⁊ a deo: cuius nomen sensibilibus vocib⁹ exprimitur. ⁋ Exercentur etiam ab hominibus quedã sensibilia opera:non quibus deum excitent:sed qbus seipsi prouocent in diuina:sicut prostrationes genuflexiones:vocales clamores:⁊ cantus:que non fiunt quasi deus his indigeat:quia omnia nouit: ⁊ cuius voluntas est immutabilis ⁊ affectũ mẽtis ⁊ etiam motum corporis non propter se acceptat:sed propter nos facimus: vt per hec sensibilia opera intentio nostra dirigatur in deum ⁊ affectio accendatur: simul etiam per hoc deum profitemur aie ⁊ corporis actorem cui ⁊ spiritualia ⁊ corporalia obsequia exhibemus. ⁋ Propter hoc nõ est mirum si heretici qui corporis nostri deum esse actorẽ negant:huius corporalia obsequia deo fieri reprehendunt. ⁋ In quo etiã apparet ꝙ se homines esse non meminerunt dũ sensibilium sibi representationem:necessariam non iudicant ad interiorem cognitionem ⁊ affectionẽ.naȝ experimento apparet quod per corporales actus anima excitatur ad aliquam cognitionem vel affectionem.vnde manifestum est conuenienter etiaȝ corporalibus quibusdã nos vti ad mentis nostre eleuationem in deum.In his autem corporalibus deo exhibendis cultus dei consistere dicitur.

⁋ Illa enim colere dicimur quibus per nostra opera studium adhibemus. Circa deum autem exhibemus studium nostro actu:non quidem vt proficiamus ei: sicut

cum alias res nostris operibus colere dicimur:sed qz per huius actus proficimus in deum:et quia per interiores actus dire cte in deū tendimus:ideo interioribus acti bus proprie deum colimus:sed tamē et exteriores actus ad cultum dei pertinent in quantū per huius mens nostra ele uatur in deum:vt dictum est.¶ Hinc est qꝫ dei cultus religio nominatur:quia huiusmodi actibus quodammodo homo se ligat vt ab eo non euagetur:et quia etiam quodam naturali instinctu se obligatum sentit vt deo suo modo reuerentiam ipendat a quo est sui esse et omnis boni principi um.¶ Hinc est etiam qꝫ religio nomen accepit pietatis nam pietas est per quam honorem debitum parentibus impedimꝰ vnde conuenienter qui deo parenti omnium honor exhibetur:pietatis esse videtur: propter quod qui his que ad diuinum cultum pertinent aduersantur:impij dicunt. ¶ Quia vero deus non solū est nostri esse causa et principium:sed totū nostrum esse in potestate ipsius est:et totum quod in no bis est ipsi debemꝰ:ac per hoc vere dominus noster est:id quod in honorem dei exhibemus seruitium dicitur.est autem deus dominus nō per accidens sicut omnis homo:sed per naturam: ideo aliter debet seruitiū deo et aliter homini cui p accidēs subdimur.Et quia habet aliquod particulare in rebus dominū et a deo deriuatur. vnde seruitium quod debetur deo specialiter apud grecos latria vocatur.

¶Qꝫ latrie cultus soli deo est exhibendus. 1020.



Uerunt aūt aliqui qui latrie cultū nō solum prio rerū principio exhibendum estimauerunt:sed sed omnibus etiam creaturis que supra homines sunt.¶ Vnde quidam licet opinarentur deum esse vnum primum: et vniuersale rerum principium. latriam tamen exhibendam estimauerūt.¶ Primo quidē post summū deum substantijs intellectualibus celestibꝰ quas deos esse vocabāt siue essent substātie omnino a corporibus separate siue essent aie orbiū aut stellarum.¶ Secundo etiam quibusdam substantijs intellectualibꝰ quas vnitas esse credebāt corpo ribus aeris quos demones esse dicebant et tamen qz supra homines eos esse credebant sicut corpꝰ aereū est supra terrestre. Huiusmodi etiā substantias colēdas diui no cultu ab hominibus ponebant:et in cōparatione ad homines deos illos esse dicebāt quasi medios inter hoīes et deos: et quia animas bonorum p hoc qꝫ a corpe sepa rantur in statum altiorem qꝫ sit status pre sentis vite transire credebant:etiam animabus mortuorum quas heroycas aut manes vocabant:diuinū cultum exhibēdum esse opinabantur.¶ Quidam vero deum esse animam mundi estimantes crediderunt qꝫ toti mundo et singulis eius partibꝰ esset cultus diuinitatis exhibendus:non tamen propter corpus:sed propter animam quam deum esse dicebant:sicut et homini sapienti honor exhibetur:non propter corpus:sed propter animam.¶ Quidam vero etiam ea que infra hominem sunt secundum naturam homini:tamen colenda esse dicebant diuino cultu inquantum in eis participatur aliquid virtutis superioris nature:cum quasdam imagines per homines factas sortiri crederent aliquam virtutem supernaturalem:vel ex influentia celestium corporum:vel ex presentia aliquorum:spirituum: dicebant huius imaginibus diuinum cultum esse exhibendū quas etiam imagines deos vocabant.propter qd et idolatre sunt dicti:qz latrie cultum idolis.i.imaginibus impendebant.

¶ Est autem irrationabile ponentibꝰ vnū tantū pricipiū separatum et cultum diuinū alteri exhibere.¶ Cultū eni deo exhibemꝰ vt dictum est:non quia ipse hoc indigeat sed vt in nobis:firmetur etiam per sensibi lia opinio vera de deo: opinio autem de hoc qꝫ deus sit vnus supra omnia exaltatus:per sensibilia firmari non potest in no bis nisi per hoc qꝫ ei aliquod separatum exhibemus quod dicimus cultum diuinum: patet ergo qꝫ vera opinio de vno principio debilitatur si cultus diuinus pluribus exhibeatur. Concl° pria p° di.po. proba°

2 ¶ Preterea sicut dictū est supra: hmōi cultus exterior homini necessarius est ad

hoc ꝙ anima hominis excitetur in spiritua lem reuerētiā dei: ad hoc autē ꝙ animus hominis ad aliquid moueatur: multū operatur consuetudo: nam ad cōsueta facilius mouetur. Habet autē hoc humana cōsuetudo ꝙ honor qui exhibetur ei qui summum locum in republica tenet puta regi vel imperatori nulli alij exhibetur. Est igitur animus homis excitandus ad hoc ꝙ extimet esse vnum summum rerum principium per hoc ꝙ ei exhibeat quod nulli alteri exhibet & hoc dicimus latrie cultum.

3 ¶ Itē: si cultus latrie alicui deberetur q2 est superior & non quia summus: cum hominum vnus alio sit superior & etiā angelorum: sequeretur ꝙ vnus homo exhibere latriam alteri deberet & angelus angelo: & cū ille inter homines qui superior est quātum ad vnum sit inferior: quantum ad aliud: videtur ꝙ mutuo sibi homines latriam exhibere deberent: quod est inconueniens.

4 ¶ Adhuc scdm hominum consuetudinē p speciali beneficio spūalis retributio debetur: est aūt quoddam spāle beneficiū qd homo a deo summo percipit. s. creationis ca° 21. sue. (ostēsum est enim in. 2. libro). quod solus deus creator est: debet ergo homo aliquid speciale deo reddere in recognitionē beneficij specialis & hoc est latrie cultus.

5 ¶ Amp. latria seruitium dicit. seruitium aūt domino debetur. dñs aūt ꝓprie & vere ē q alijs ꝑcepta opādi dispēsat & a nullo regulam operandi sumit: qui enī exequitur quod a superiori fuerit dispositum magis est minister q̄ dñs. deus aūt qui ē summum rerū principiū p suam prouidentiam oia ad debitas actiones disponit. (vt supra ōnsum ē). vñ & in sacra scriptura & angeli & superiora corpa ministrare dicunt: & deo cuius ordinationē exequunt: & nobis in quorū vtilitatē actiones eorum proueniunt: non est igitur cultus latrie qui summo debetur dño exhibendus nisi summo rerum principio.

6 ¶ Itē inter alia que ad latriā ptinēt singulare vr esse sacrificiū. nā genuflectiones: prostrationes & alia hmōi honoris indicia: Et hoibus exhiberi psit lz alia intentione q̄ deo. Sacrificiū aūt nullus offerēdū cēsuit alicui nisi q2 eū deū estimauit aut estimare se finxit. externus aūt sacrificiū representatiuum est interioris veri sacrificij secundū ꝙ mens hūana seipsam deo offert. Offert aūt se mēs nra deo. s. q̄si sue creatōis principio: q̄si sue opatiōis actori: q̄si sue beatitudis fini. Que quid: cōueniunt soli summo rerum principio. (ostensum est autē supra). ca° 87. ꝙ anime ratiōalis causa creatrix solus de scdi lib. us summus est: ipse enim solus hominis voluntatem potest inclinare ad quodcūq3 voluerit. (vt supra ostensum est). Patet ca° 89. etiam. (ex superioribus). ꝙ in eius solius & 80. fruitione vltima hominis consistit felicitas hui9 lib. soli igitur summo deo homo sacrificium & latrie cultum offerre debet. Non autē substantijs quibuscūq3 spiritualibus. ¶ Licet autem positio que ponit deum summū non esse aliud quam anima mundi magis a veritate recedat. (vt supra ostensum est). discutit de opi. pdict. Illa vero que ponit deum separatum esse & ad ipso existere omnes alias intellectuales substantias siue separatas siue corpori coniunctas sit vera. Hec tamen positio rationabilius mouetur ad exhibendum latrie cultum diuersis: exhibendo enim latrie cultum diuersis rebus videntur vni summo deo latriam exhibere: ad quem secundum eorum positionem diuerse partes mundi comparantur sicut ad animam hominis diuersa corporis membra. ¶ Sed etiam ei ratio obuiat. Dicunt enim mundo non esse exhibendum latrie cultum ratione corporis: sed ratione anime quam deum esse dicunt. ¶ Licet autem corpus mundi diuisibile sit in partes diuersas: anima tamē indiuisibilis ē: nō ē igitur diuinitatis cultus diuersis rebus exibendus. sed vni tantum. improba° op. q rō nabili9 diffis latriā exhibebat.

2 ¶ Adhuc si mundus ponitur animā habere que totum animet. Et omnes partes ipsius nō potest hoc intelligi de anima nutritiua vel sensitiua: quia harum partium anime operationes non competunt omnibus partibus vniuersi: dato etiā quod mūdus haberet animam sensitiuam: vel nutritiuam: non propter huiusmodi animas deberetur ei latrie cultus sicut nec brutis animalibus nec plantis. Relinquitur ergo ꝙ hoc ꝙ dicunt deum cui debetur latria esse animam mundi intelligatur de anima intellectuali: que quidem anima non est perfectio determinatarum partium corpo-

ris sed aliquo modo respicit totū: quod et in nostra anima que est ignobilior pz. Nō enim intellectus habet aliquod organū corporale. (vt probat in tertio de anima). non

tertiu. aō.6. igitur exhibendus esset cultus diuinitatis diuersis partibus mundi: sed toti mundo propter animam eius scdm eorum radicē.

3 ¶ Amp. si sm eorum positionē vna tantum sit anima que totum mundū animat & partes omnes ipsius: mundus aūt nō dicitur deus nisi pp animaʒ: erit ergo vnus tantum deus & sic cultus diuinitatis nō debetur nisi tantuʒ vni: si vero sit vna anima totius & diuerse partes iterū habeāt diuersas animas: opʒ eos dicere q anime ptiuʒ sub anima totius ordinētur: eadem.n. est ꝓportio perfectionū & pfectibiliū: existētibus autē pluribus substantijs intellectualibus ordinatis: illi tantum debetur latrie cultus que sūmū locum in eis tenet. (vt dn̄suʒ est contra aliam positionēʒ). non erit igit exhibēdus latrie cultus ptib9 mūdi sʒ solū toti.

4 ¶ Preterea manifestum est quasdam partes mundi nō habere animam propriā: eis igitur nō erit exhibendus latrie cultus: & tn̄ ipsi colebāt aias & mūdi elemēta. s. terrā aquā ignē & alia hmōi inaiata corpora.

5 ¶ Item manifestum est qd superius nō debet inferiori latrie cultum: hō autē superior est ordine nature ad minus omnibus inferioribus corporibus quanto perfectiorem habet formam: non igitur ab homine esset exhibēdus latrie cultus iferioribus corporibus si ꝓpter proprias eorum aias eis cultus deberetur. ¶ Eadē etiam inconue-

ꝯ alias pōnes. nientia sequi necesse est si quis dicat quod singule partes mundi habeāt ꝓprias aias non aūt totum habet aliquā vnam cōem. ¶ Oportebit eni quod suprema pars mūdi habeat animam nobiliorem cui soli sm premissa debetur latrie cultus. ¶ His āt

ꝯ po. di. ymagini b9 latrʒ exhibendam. positionibus irrationabilior est illa que dicit imaginibus esse latrie cultū exhibēduʒ. ¶ Si eniʒ huiusmodi imagines habēt virtutem aut aliquā dignitateʒ ex corporibus celestibus: non propter hoc debēt eis latrie cultus. cuʒ nec ipsis corporibus celestibus debeatur nisi forte propter eorum animas vt quidam posuerunt. he autem imagines ponunt virtutē aliquā cōseq ex corporibus celestibus sm eorum corporalez virtutem.

2 ¶ Preterea manifestum nō consequi ex celestibus corporibus tam nobilē perfectionez sicut est anima rōnalis: sunt ergo infra gradum dignitatis cuiuslibet hōis: non igitur ab homine debetur eis aliquis cultus.

3 ¶ Adhuc causa potior est effectu: harum aūt imaginuʒ factores sunt homines: non igitur homo debet eis aliquē cultuʒ. ¶ Si Rᵒ. aūt dicatur q huiusmodi imagines habēt aliquam virtutē aut dignitatē ex hoc q eis adherent alique spūales substātie. ¶ Hoc iproba9 etiam nō sufficit cum nulli spirituali substātie debeatur latrie cultus nisi soli summe.

4 ¶ Preterea nobiliori modo anima rōnalis adheret corpori hōis q̄ʒ aliqua spiritualis substantia adhereat predictis imaginibus: adhuc igit homo remanet in maiori dignitate q̄ʒ predicte imagines.

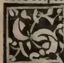
5 ¶ Adhuc cum huiusmodi imagines interduʒ ad aliquos nocios effectus fiāt manifestuʒ est q si per aliquas spirituales substantias effectum sortiantur q ille spirituales substantie sint vitiose: qd etiam manifestius probatur ꝑ hoc q responsiōibus decipiunt: & aliqua contraria virtuti exigunt a suis cultoribus: & sic sūt bonis hominibus inferiores: non ergo eis debetur latrie cultus. ¶ Manifestuʒ est ergo ex dictis q latrie cultus soli vni summo deo debetur.

¶ Hic est qd dicitur. Exo. 22. (Qui immolat diis occidet ꝑter domino soli). & Deut. 6. (Dominū deum tuū adorabis & illi soli seruies). & Ro. i. dicit. de gētilibus. (Dicētes enim se esse sapientes: stulti facti sunt & mutauerunt gloriaʒ incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis & volucruʒ & quadrupedū & serpentū). & infra. (Qui cōmutauerūt veritatē dei in mendatiū & coluerunt & seruierūt creature potiusq̄ʒ creatori qui super omnia deus benedictus in secula). ¶ Quia ergo indebituʒ est q latrie cultus alteri exhibeatur q̄ʒ primo rerū principio. ad indebita aūt incitare non est nisi rōnalis creature male disposite. manifestuʒ est q ad predictas indebitas culturas instinctum demonū homines prouocati fuerunt qui se ēt loco dei hominibus colendos exhibuerūt diuinuʒ appetentes honorem. ¶ Hinc est qd dicitur

Auc. a. scriptu. Correm

Ps ad cor. in.ps.(oēs dii gentiū demonia).r.i.Corin. io.(que imolāt gētes demōiis r nō deo). q2 igit est principalis legis diuine intentio vt hō deo subdat r ei singularē reuerentiā exhibeat nō solū corde:sed ēt ore r ope corporali. ideo primitus Exo.20.vbi lex diuina proponit:interdicit cultus pluriū deorū vbi dr.(nō habebis deos alienos corā me r nō facies tibi scultile neq₃ oēm similitudinē).scdo indicit homini ne irreuerenter diuinū nomē ore pronunciet ad cōfirmationē.s.alicuius falsi r hoc est qd dr.(nō assumes nomē dei in vanū).tertio indicit reges sm aliquod tēpus ab exterioribus exerciis vt mens diuine contēplationi vacet.r iō dr.(memēto vt diē sabbati sanctifices).

Q₃ diuina lex ordinat hoīem sm rōnem circa corporalia r sensibilia. 121.



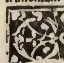
Sicut autē per corporalia r sensibilia mēs hominis eleuari pōt in deū. si quis enim reuerētia dei debito modo vtatur:ita ēt corp indebitus vsus mentē vel a deo totaliter abstrahit:dū in inferioribus rebus constituit voluntatis finis: vel mētis intentionē a deo retardant dū vltra q₃ nesse sit ad hmōi res afficimur: est autē diuina lex ad hoc principaliter data. vt homo adhereat deo.pertinet igitur ad legem diuinam ordinare hominem circa corporalium r sensibilium affectionem r vsum.

2 Adhuc sicut mens hominis ordinatur sub deo.ita corpus sub aia ordinant. r inferiores vires sub rōne.pertinet aūt ad diuinā prouidentiā cuius gdē rō homini a deo proposita diuina lex est vt singula suū ordinē teneāt.ē igit sic hō ordinād⁹ lege diuina vt interiores vires rōni subdant r corp⁹ aie r exteriores res ad necītatē hōi deseruiāt.

3 Amplius quelibet lex recte proposita inducit ad virtutem.virtus aūt in hoc consistit:q tam interiores affectiones q₃ corporalium rerum vsus ratione regulentur. est igitur hoc lege diuina statuendum.

4 Preterea ad vnūquēq₃ legislatorem ptinet ea lege statuere sine quib⁹ lex obseruari non potest:cum aūt lex rationi proponatur:homo legem nō sequeretur nisi alia omnia.que pertinent ad hominem rationi subderentur:pertinet igitur ad legē diuinaz precipere:vt oia que sunt hominis rōni subdantur. Hinc est qd dicit Ro.12.(rōnabile obsequiū vestrū).r.i.Thess.4.(hec est volūtas dei:sāctificatio vestra). Auc.s. scriptu. Per hoc autē excluditur quorūdam error dicentium illa solum esse peccata quibus proximus aut offenditur aut scandalizatur. Exclu° erro.

Qua ratione fornicatio simplex secundū legem diuinam sit peccatum: r quod matrimonium sit naturale. 122.



Ex hoc autem apparet vanam esse rōnē quorūdam dicentium fornicationem simplicē nō eē peccatuz. Dicunt enim sic. Aliqua mulier a viro soluta que sub nullius potestate vel patris vel alicuius alterius existat: si quis ad eaz accedat ea volente:nō facit illi iniuriam.q2 sibi placet:r sui corporis hz potestatez.r alteri non facit iniuriam:q2 sub nullius potestate eē ponit:nō videt igitur eē peccatum. opi.erronea. Non aūt videtur eē responsio sufficiens si quis dicat q facit iniuriam deo. nō eniz deus a nobis offenditur:nisi ex eo q cōtra nostrum bonum agimus.(vt dictū est). hoc aūt non apparet contra hominis bonum. vnde ex hoc nō videtur deo aliqua iniuria fieri. Similiter etiam nō videtur sufficiens responsio q per hoc fiat iniuria proximo qui scandalizatur. Cōtingit.n. de aliquo qd secundum se nō est peccatum aliquem scadalizari.r sic fit peccatum per accidens.nunc aūt nō agimus. an fornicatio simplex sit peccatum per accidens: sed per se. Oportet igitur ex superioribus solutionem inquirere. iprobā° opi. Dictum est eniz q deus vniuscuiusq₃ curam habet.secundum id quod est ei bonum.est aūt bonum vniuscuiusq₃ q finē suum consequatur: malum autem eius est qd a debito fine diuertat:sicut aūt in toto.ita r in partibus considerari.o₃ vt scilicet vnaqueq₃ pars hominis r quilibet actus eius finem debitum sortiat: semen aūt r si sit supfluū q₃tū ad indiuiduī conseruationē.est tn necessariū q₃tū ad propagationē spēi.alia \vo supflua: vt egestio vrina sudor r silia ad nihil necessaria sūt.vñ ad bonū hominis ptinet solū q emittant:

nō solū aūt hoc reqrit in semīe. sed vt emittatur ad generatōis vtilitatē ad quā coitus ordinatur. frustra aūt eēt hominis generatio: nisi & debita nutritio sequeref. q2 generatū nō remaneret debita nutritōe subtracta. Sic igit ordinata debet eē seminis emissio. vt sequi possit & generatio cōueniens & geniti educatio. ¶ Ex quo p3 q2 cōtra bonū hominis est ois emissio seminis tali modo: q2 generatio sequi nō posset. & si ex ppo sito hoc agat. o3 eē peccatū. ¶ Dico autē modū ex quo generatio sequi nō pōt scdm se: sicut ois emissio seminis sine nāli cōiunctione maris & femine. ppter qd hmōi peccata cōtra nām dicunf. ¶ Si aūt per accidens generatio ex emissione seminis sequi nō posset. hoc nō est cōtra nām nec peccatum: sicut si contingat mulierē sterilem eē. ¶ Similiter ēt o3 contra bonū hominis esse. si semē taliter emittat q2 generatio sequi posset. sed educatio cōueniens impediatur. ¶ Est enim cōsiderandū q2 in aialib9 in quibus sola femina sufficit ad prolis educationē. mas & femina post coitū nullo tpe cōmanent. sicut p3 in aialibus. Quecūque vero aialia sunt in quibus femina nō sufficit ad educationē prolis. mas & femina simul post coitū cōmanent quousq3 necessariū est ad prolis educationē & instructionē. sicut p3 in quibusdā auibus. quo2 pulli nō statim postq3 nati sunt. pūt cibū sibi querere. cū enim auis nō nutriat lacte pullos q2 in promptu est velut a natura preparatū sicut in quadrupedibus accidit. sed o3 q2 cibum alienū pullis querat & pter hoc in cibando eos foueat. nō sufficeret ad hoc sola femella. vnde ex diuina puidētia est nāliter inditū mari in talibus aialibus. vt cōmaneat femelle ad educationē fetus. manifestū est aūt q2 in spē humana femia minime sufficeret sola ad prolis educationē cu3 necessitas humane vite multa requirat q per vnū solū parari nō pūt. est igitur cōueniēs fm nām humanā vt hō post coitū mulieri cōmaneat & nō statim abscedat indifferenter ad quācūq3 accedēs. sicut apud fornicantes accidit. ¶ Nō aūt huic rōni obstat q2 aliqua mulier suis diuitiis potēs est. vt sola nutriat fetū: q2 rectitudo nālis in humanis actibus nō est fm ea q p accidens cōtingunt in vno individuo. sed fm ea q totam speciē cōsequunf. ¶ Rursus considerandū est q2 in specie humana proles nō indiget solū nutritione quātū ad corpus vt in aliis aialibus. sed etiā instructōe quantum ad aia3. nā alia aialia habēt naturaliter suas prudentias: quibus sibi prouidere pūt. hō aūt rōne viuit: quā per longi tēporis experimentū ad prudētiā peruenire o3. vnde necesse est vt filii a parētibus quasi iam expertis instruanf. nec hmōi instructiōis sūt capaces mor geniti. sed post longū tempus & pcipue cū ad annos descriptōis peruenīunt. ¶ Ad hanc ēt instructionē longū tempus requirif. & tunc ēt ppter ipetus passionū quibus corrūpif estimatio prudētie indigent nō solū instructōe. sed ēt repressione ad hoc aūt mulier sola nō sufficit. sed magis in hoc requirif opus maris in quo est & rō pfectior ad instruēdū & virtus potentior ad castigādū. o3 igif in spē humana non p paruū tēpus insistere promotiōi prolis sicut in auibus. sed p magnū spaciū vite. vnde cū necessariū sit marē femine cōmanere in oib9 aialib9 quousq3 opus patris necessariū est proli. nāle est homini q2 nō ad modicū tēpus. sed diuturnā societatē habeat vir ad determinatā mulierē. hanc aūt societatē matrimoniū vocamus. ¶ Est igif matrimoniū homini nāle & fornicarius coitus q est pter matrimoniū est cōtra hominis bonū. & pp hoc oportet ipsū eē peccatū. ¶ Nec tamē o3 reputari leue peccatū eē: si qs seminis emissionē pcuret pter debitū generatiōis & educatiōis finē: pp hoc q2 aut leue aut nullū peccatū est. si qs aliq3 sui corporis parte vtaf ad aliū vsum q3 ad eu3 ad quē est ordinata fm nām. vt si qs verbi grā manib9 ambulet. aut pedib9 opef aliqd manib9 operandū. q2 p hmōi inordinatos vsus bonū hominis nō multū ipedif. inordinata vero seminis emissio repugnat bono nāe. qd est cōseruatio spēi. vñ post peccatū homicidii quo nā humana iā in actu existēs destruif. hmōi genus peccati vr fm locū tenere quo ipedif gñatio humane nāe. ¶ Hec aūt q pmissa sūt diuina auctoritate firmā tur. ¶ Q3. n. emissio seminis ex q proles sequi nō pōt. sit illicita p3. dr. n. Leuit. 18. (Cū masculo nō cōmiscearis coitu femineo. &

Auc. scriptu.

cū oī pecore non coibis).⁊.i.Cor.6.(Ne que molles neq; masculoꝝ ꝯcubitores regnū dei possidebūt). Ex quo et fornicatio ⁊ omnis coitus pter ꝓpriā vxorē fit illicitus ps. Dñ.n.Deutero.23.(Nō erit meretrix de filiab⁹ israel:neq; scortator de filiis isrl).⁊ Tobie.4.(Attēde tibi a fornicatōe: ⁊ pter vxorē tuā nō patiaris ⁊c.).⁊.i.Cor.6.(Fugite fornicationē ⁊c.). Per hoc aūt excludit error dicētiū in emissiōe seminis nō eē maius peccatū q̄ in aliaꝝ supfluitatum emissiōe.⁊ dicētiū fornicatōez nō eē pctm.

Exclu° erro.

Q; matrimonium debeat esse indiuisibile. 133.



Si quis aūt recte cōsideret: pdicta rō nō solū ad hoc pducere vr vt societas maris ⁊ femie q̄ matrimoniū appellamus sit diuturna.sed et q̄ sit p totā vitā. Possessiōes.n.ad cōseruatiōnē nālis vite ordinantur.⁊ q; nālis vita q̄ cōseruari nō pōt in patre ppetuo q̄si qdā successiōe sm spēi similitudinē ꝯseruaē in filio sm nām:est cōueniēs vt in his q̄ sūt patris succedat ⁊ fili⁹. nāle est igit vt solicitudo patris ad filiū manet vsq; ad finē vite sue. Si igit solicitudo patris de filio.cāt et in auibus cōmanētiā maris ⁊ femine:ordo nālis regrit q̄ vsque ad finē vite in hūana spē mr ⁊ pr simul cōmaneāt. Videt et eqtati repugnare.si pdicta societas dissoluat. Femina.n.indiget mare nō solū pp generationē sicut in aliis aialib⁹.sꝫ et pp gubernationē.q; mas est ⁊ rōne pfectior ⁊ virtute fortior: mulier vero ad viri societatē assumit pp necessitatē generationis. Cessante igit fecūditate mulieris ⁊ decore ipedit ne ab alio assumat. Si qs igit mulierē assumēs tpe iuuentutis q̄ ⁊ decor ⁊ fecūditas ei adsūt eā dimittere posset postq̄ etate ꝓuecta fuerit:damnū inferret mulieri cōtra naturalē equitatem.

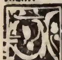
2 Itē manifeste apparet incōueniens.si mulier viꝝ dimittere posset:cū mulier nālr viro subiecta sit tanquā gubernatori.nō est aūt in potestate eius q alteri subiicit. vt ab eius regimie discedat.ꝯtra nālē igit ordinē eēt.si mulier viꝝ deserere posset:si g̃ vir deserere posset mulierē nō eēt eq̄ societas viri ad mulierē.sꝫ seruit⁹ qdā ex pte mulieris.

3 Preterea nālis qdā solicitudo inest hominibus de certitudie ꝓlis.qđ pp hoc necessariū est.q; fili⁹ diuturna patris gubernatōe indiget. Quecūq; igit certitudinē ꝓlis ipediūt sūt ꝯtra nālē instinctū humane spēi.si aūt vir posset mulierē dimittere vel mulier viꝝ ⁊ alteri copulari ipediret certitudo ꝓlis. dū mulier a primo cognita postmodū a scđo cognosceret.est igit cōtra nālē instinctū spēi hūane q̄ mulier a viro separet.sic igit nō solū diurnū.sꝫ idiuiduā ꝯꝫ eē in hūana spē maris ⁊ femine ꝯiūctionē.

4 Amplius amicitia quāto maior ē tanto dꝫ eē firmior ⁊ diuturnior: inter viꝝ aūt ⁊ vxorē maxia amicitia eē vr. adunant eni nō solū in actu carnalis copule. q̄ et inter bestias quādā suauē amicitiā facit.sꝫ ad totius domestice cōuersatōis cōsortiū. vñ in signū huius hō pp vxorē ⁊ patrē ⁊ matrē dimittit. (vt vr Gen.2.). incōueniēs est igit q̄ matrimonium sit oino dissolubile.

Vlterius aūt cōsiderādū est q̄ inter nāles actus sola generatio ad bonū cōmune ordinat:nā comestio ⁊ aliaꝝ superfluitatū emissio ad indiuiduum pertinent: generatio vero ad conseruationem speciei. vnde cum lex instituatur ad bonum cōmune: ea que pertinent ad generationē prolis oportet legibus ordinari ⁊ diuinis ⁊ humanis. leges autem posite oportet q̄ ex naturali instinctu procedant si humane sunt sicut ⁊ in scientiis demonstratiuis omnis humana inuentio ex principiis naturaliter cognitis initium sumit:si autem diuine sunt.non solum instinctum nāe explicant. sed et defectus nālis instinctus supplent. sicut ea que diuinitus reuelant superant nālis ratiōis capacitatē. Cū igit instinctus nālis sit in spē humana ad hoc q̄ coniunctio maris ⁊ femine sit indiuidua.⁊ q̄ sit vna vni⁹.oportuit hoc lege hūana ordinatū eē.lex autem diuina supernālē quandā rōnem apponit ex significatione inseparabilis cōiunctiōis xp̄i ⁊ ecclesie:si est vna vnius. Sic igit inordinatōes circa actū generatōis nō solū instinctui naturali repugnāt: sꝫ et leges diuinas ⁊ hūanas trāsgrediunt. vñ ex hoc etiā magis circa hoc peccat ex inordinatōe q̄ circa sumptionē cibi aut alterius hmōi. Quia vero necesse est ad id quod est

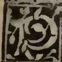
optimū in homine alia oia ordinari cōiun-
ctio maris ⁊ femine nō solū sic est ordinata
legibus ſm ꝙ ad prolē generādā ptinet. vt
est in aliis aialibus. sed ēt ſm ꝙ cōuenit ad
bonos mores: quos rō recta disponit vel
quātū ad hominē ſm se. vel ſm ꝙ homo ē
pars domestice familie aut ciuilis societa-
tis. ad quos qdē bonos mores ptinet indi-
uidua cōiunctio maris ⁊ femine. sic enim
fidelior amor vnius ad alterꝫ erit dū cogno
scunt se indiuisibiliter cōiunctos ¶ Erit ēt
vtriusqꝫ solicitior cura in rebus domesticis
dū se perpetuo cōmansuros in earūdē rerꝫ
possessione estimant. ¶ Subtrahunt̄ ēt ex
hoc discordiarꝫ origines quas oporteret ac
cidere. si vir vxorē dimitteret inter eū ⁊ ꝓ-
pinquios vxoris: ⁊ firmior inter affines di-
lectio ¶ Tollunt̄ ēt adulteriorū occasiōes
que dareꝰ si vir vxorē dimittere posset aut
econuerso. per hoc. n. dareꝰ via facilior soli-
citādi matrimonia aliena. ¶ Hinc est qd̄
Auc.s. dr̄ Mat. 19. ⁊ i. Cor. 7. (ego aūt dico vo-
scriptu. bis vxorē a viro nō discedere). ¶ Per h°
Ecclu° aūt excludiꝰ cōsuetudo dimittentiū vxores:
erro. qd̄ tñ in veteri lege pmissum fuit iudeis ꝓ
pter eorꝫ duritiā. q: s. proni erant ad occisio
nem vxorꝫ. ¶ Permissum ergo fuit min⁹
malum ad excludendum maius malum.
¶ Q: matrimonium debeat esse vnius ad
vnam. 124.



Onsiderādū aūt videt̄ ꝙ innatū est menti-
bus omniū animaliū q̄ coitu
vtuntur cōsortiū in cōpari nō
cōpatiunt̄. vnde pp coitū: pugne in animali
bus existunt: ⁊ quidē quantū ad oia anima
lia est vna cōmunis ratio q: quodlibet ani
mal desiderat libere frui voluptate coitus
sicut ⁊ voluptate cibi q̄ quidē libertas im-
peditur per hoc ꝙ ad vnā plures accedant
aut ecōuerso. sicut in libertate cibo fruendi
impediꝰ aliqd̄ aial si cibū quē ipsum sume
re cupit aliud animal vsurpet. ⁊ ideo simili
ter pp cibum ⁊ pp coitū aialia pugnant.
¶ In hominibus aūt est ratio spiritualis
q: (vt dictū est). hō nāliter desiderat cer
tus eē de prole: q̄ qdē certitudo oino tolle-
retur si plures eēnt vnius. Ex nāli igiꝰ in-
stinctu procedit ꝙ sit vna vnius. ¶ Sed
in hoc differentia cōsideranda est. quantuꝫ
enim ad hoc ꝙ vna femina a pluribus ma
ribus nō cognoscaꝰ: vtraqꝫ p̄dictarꝫ ratio-
num concurrit: sed quantū ad hoc ꝙ vnus
mas plures feminas nō cognoscat. nō fa-
cit ratio secunda: nō enim certitudo prolis
impeditur si vnus mas plures feminas co
gnoscat. facit aūt cōtra hoc ratio pria. nā si
cut libertas vtendi femina tollitur a mare
si femina habeat aliū. ita ⁊ eadē libertas a
femina tolliꝰ si mas habeat plures. ⁊ ideo
q: certitudo prolis est pricipale bonū ꝙ ex
matrimonio queriꝰ: nulla lex aut cōsuetu-
do humana permisit ꝙ vna esset plurium
vxor. ¶ Fit etiam hoc inconueniens repu lib° 2°
tatum apud antiquos romanos de quib⁹ de me-
refert. (Valeri⁹ maxim⁹). ꝙ credebāt nec morabi
pp sterilitatē fidē cōiugalē debere dissolui. libus di
2 ¶ Item in omni animalis specie in quo ctis
patri inest aliqua solicitudo de prole: vnus cap° p°
mas non habet nisi vnam feminam: sicut
patet in omnibus auibus que simul nutri-
unt pullos. nō. n. sufficeret vn⁹ mas auxiliū
p̄stare in educatōe prolis plurib⁹ feminis.
In animalibus aūt in quibus marib⁹ nul-
la est solicitudo de prole indifferenter mas
habet plures feminas ⁊ femina habet plu-
res mares sicut in canibus gallinis ⁊ hui⁹:
cum autem masculo inter omnia anima-
lia sit magis cura de prole in specie huma
na. manifestum est ꝙ naturale ē homini ꝙ
vnus mas vnā feminā habeat ⁊ ecōuerso.
3 ¶ Adhuc amicitia in qdā eqlitate ꝯsistit.
si igiꝰ mulieri nō lꝫ hr̄e plures viros q: hoc
est cōtra certitudinē prolis: liceret aūt viro
hr̄e plures vxores. nō eēt liberalis amicitia
vxoris ad virū. sed q̄si seruilis. ⁊ hec ēt ra-
tio experimēto cōprobaꝰ. q: apd̄ viros hn̄tes
plures vxores: vxores q̄si ancille hn̄tur.
4 ¶ Preterea amicitia intensa nō habeꝰ
ad multos. (vt pꝫ p phm in. 8. ethicorꝫ). si cap° 5°
igiꝰ vxor hꝫ vnū virꝫ tm̄. vir aūt hꝫ plures
vxores nō erit eqliꝰ amicitia ex vtraqꝫ pte:
nō igiꝰ amicitia liberaꝰ. sꝫ qdāmō seruilis.
5 ¶ Amplius sicut dictū est matrimoniuꝫ
in hominibus oꝫ ordinari sꝫ ꝙ cōpetit ad
bonos vxores. est aūt cōtra bonas vxores
ꝙ vnus hēat plures vxores. q: ex hoc cōse-
quitur discordia in domestica familia: vt ex
perimēto pꝫ. nō est igiꝰ cōueniens: ꝙ vnus

163

Auc.s. bonio habeat plures vxores. ¶ Hic est q
scriptu. dicitur Gen.2.(Erūt duo in carne vna).
Erclu° ¶ Per hoc aūt excludit cōsuetudo haben
erro. tiū plures vxores ꝛ opinio. Platonis q po
Plo in suit vxores debere eē cōes. quē in noua lege
lib° 4° secut⁹ est Nicolaus vn⁹ ex septē diaconib⁹.
ꝛ 5° de ¶ Q² matrimonium nō debeat fieri inter
repu^ce ꝓpinquos. 125.



Ropter hmōi etiā cās rōnabiles ordinatū est legib⁹ q cer te persone a matrimonio ex cludant q̄ s3 originē sunt cōiū cte. ¶ Nā cū in matrimonio fit diuersaꝝ personaꝝ cōiunctio. ille ꝑsone q̄ debēt se re putare quasi vnū ꝓp eādē originē ꝯuenien ter a matrimonio excludūt. vt dū se ꝑ hoc vnū eē recognoscūt. feruētius se diligant.

2 ¶ Itē cū ea q̄ inter viꝝ ꝛ vxorē agūt. quā dā nalē verecundiā hāt ab his mutuo agen dis illas personas prohiberi oportuit. qbus propter cōiunctionē sanguinis reuerentia debet. q̄ qdē rō videt in veteri lege iducta. propter hoc q dr. Turpitudinē sororis tue non discooperies. ꝛ similiter de alijs.

3 ¶ Preterea ad corruptionē bonoꝝ moꝝ pertinet q hoīes sint nimis dediti volupta tibus coitus. q² cū hec voluptas maxime mentē absorbeat impediret rō ab his que recte agenda eēnt. Sequeret aūt nimius voluptatis vsus. si liceret homini per coitū cōiungi illis personis qbus cōmorandi h3 necessitatē sicut sororibus ꝛ aliis propinqs. q² talibus occasio coitus subtrahi nō pos set. Conueniens igitur fuit bonis moribus vt talis cōiunctio legibus inhiberetur.

4 ¶ Adhuc declaratio coitus maxime cor
6°pbm rumpit estimationē prudētie. ¶ Multipli
63 ethi. catio igit talis declaratōis repugnat bōis
cap° 6° moribus. talis aūt declaratio auget ꝑ amo rem personaꝝ q̄ cōiungunt. Esset igit con trariū bonis moribus propinquis cōiungi q² in eis cōiungeret amor qui est ex cōione originis ꝛ cōnutritōe amore cōcupiscentie. ꝛ multiplicatio amore necesse ē magis ani mam delectationibus subdi.

5 ¶ Amplius in societate humana hoc est maxime necessariū vt sit amicitia iter mul tos. multiplicat aūt amicitia inter homies dū persone extrane per matrimonia colli gantur. cōueniens fuit igit legibus ordinari q matrimonia ꝯtraherent cum extraneis personis ꝛ non cū propinquis.

6 ¶ Adhuc inconueniens est vt illis perso nis aliquis socialiter coniungatur. quibus nāliter debet eē subiectus. nāle aūt est qđ aliquis parentibus sit subiectus. ergo incō ueniens eēt q cū parentibus aliquis ma trimoniū contraheret. cū in matrimonio sit quedā coniunctio socialis. ¶ Hinc est Auc.s.
qđ dicitur Leuit.18.(Omnis hō ad proxi scriptu.
mam sanguinis sui nō accedat). ¶ Per Erclu°
hoc aūt excluditur cōsuetudo eoꝝ. qui pro erro.
pinquis suis se carnaliter cōmiscēt. ¶ Sci endū est aūt q sicut nālis inclinatio est ad ea que sunt: vt in pluribus. ita ꝛ lex posita est scđm id qđ in pluribus accidit. ¶ Nō est aūt predictis rōnibus contrariū si in ali quo aliter possit accidere. nō enim ꝓp bo nū vnius debet ꝑtermitti bonū multoꝝ. cū bonū multitudinis semꝑ sit diuinius q̄3 bo nū vnius. ¶ Nec tn̄ defectus q in aliquo possit accidere oīno absq3 media remane at. residet apud legislatores ꝛ eis similes au ctoritas dispēsandi in eo qđ cōiter est statu tū. sm q est necessariū in aliquo casu parti culari. ꝛ si qdē lex sit humana ꝑ hoīes simi lē potestatē habētes dispēsari pōt. si aūt lex sit diuinitus posita auctoritate diuina di spēsatio fieri pōt. sicut in veteri lege ex di spēsatiōe indultum videtur vxores plures habere ꝛ concubinas ꝛ vxoris repudium.

¶ Q² non omnis carnalis commixtio est peccatum. 126.



Icut autem cōtra rationē est vt aliqs car nali cōiunctōe vtat cōtra id qđ cōuenit proli generādē ꝛ educādē. ita etiā sm rationē est qđ aliquis carnali coniunctōe vtat sm q cōgruit ad generationē ꝛ educationē ꝓlis. ¶ Lege au tē diuina hec solū ꝓhibita sūt q̄ rōni aduer sant. (vt ex supradictis p3). icōueniēs ē igit dicere q oīs carnal ꝯiūctio sit peccatum.

2 ¶ Adhuc cū mēbra corporis sint quedā aie instrā. cuiuslibet mēbri finis est vsus ei⁹ sicut ꝛ cuiuslibet alterius instri. quorūdam aūt mēbroꝝ corporis vsus est carnalis cō mixtio. carnalis igit cōmixtio est finis quo

cundā mēbroꝝ corporis:id aūt qđ est finis aliquarū naturaliū rerū nō pōt eē ƀʒ se ma lū.q: ea que naturaliter sunt ex diuina pro uidētia ordinant ad finē. (vt ex supradictis patet).impossibile est igitur ꝙ carnalis cō mixtio sit secundum se mala.

3 ¶Amplius naturales inclinatiões insūt rebus a deo qui cūcta mouet. impossibile est igit ꝙ naturalis inclinatio alicuius spēi sit ad id qđ est secundū se malū. sed oībus aialibus perfectis inest naturalis inclinatio ad coniunctionē carnalē.impossibile est igi tur ꝙ carnalis cōmixtio sit fm se mala.

4 ¶Itē illud sine quo nō pōt eē aliquid ꝙ est bonū ē optimū nō est fm se malū.sed ꝑ petuitas speciei nō conseruat in aialib⁹ nisi per generationē:que ē ex cōmixtiōe carna li.impossibile est igit ꝙ cōmixtio carnalis

Auc.s. scriptu. sit fm se mala. Hic est qđ dicit.i.Cor. 7.(Mulier nō peccat si nubat). Per

Erclu°, erro. hoc aūt excludit error quorūdā dicentium oēm carnalē coniunctionē eē illicitā. vnde totaliter matrimoniū ꝛ nuptias dānant quorū quidē hoc ideo dicunt. q: credunt tē poralia nō a bono sed a malo principio eē.

¶Q: nullus cibi vsus est peccatum secun dum se. ca.127.

Sicut autē vene reoꝝ vsus absqꝫ peccato est si secūdū rōnem fiat.ita etiam ꝛ vsus ciboꝝ: fit aūt vnūqđqꝫ fm rōnē qn ordinat fm ꝙ cōgruit debito fini:finis aūt debitus sumptionis ciborum est conseruatio corporis per nutrimentum: quecunqꝫ igitur cibus hoc facere potest. absqꝫ peccato potest sumi: nullius igitur ci bi sumptio secundum se est peccatum.

2 ¶Adhuc nullius rei vsus secundūʒ se ma lus est:nisi res ipsa secundum se mala sit. nullus autem cibus secundum naturam malus est.quia omnis res secundum suaʒ naturam bona est.(vt supra ostensum est). potest autem aliquis cibus esse alicui ma lus inquantum cōtrariatur salubritati ipsi us secundum corpus: nullius igitur cibi sū ptio secundum ꝙ est talis res est peccatum secundum se.sed potest esse peccatum si pre ter ratione aliqs ipso vtatur fm suā salutē.

3 ¶Amplius vti rebus ad hoc ꝙ sunt non est secundum se malum.sunt autem plante propter aialia.aialium vero quedam ꝓpter alia ꝛ omnia propter hoiem.(sicut ex supe rioribus patet).vti igitur vel plantis vł ani malium carnibus vel ad esum vel ad quic qđ aliud sūt hōi vtilia.nō ē ƀʒ se peccatū.

4 ¶Itē defectus peccati ab aia deriuatur ad corpus ꝛ nō econuerso.peccatū enim di cimus fm ꝙ deordinatur voluntas.cibi au tem immediate ad corpus pertinent nō ad animam.nō igit ciborū sumptio fm se pōt eē peccatū.nisi quatenus repugnat rectitu dini voluntatis. Qđ quidem contingit vno modo propter repugnantiā ad ꝓpriū finē ciborū.sicut cū aliquis propter delecta tionē que est in cibis vtit cibis contrarian tibus corporis saluti vel secundum speciem ciborū vel secundum quantitatem. Alio modo secundū ꝙ repugnat conditio eius qui vtit cibis vel eorū cū quibus conuersat puta cū quis accuratius cibis vtit ꝗ̄ sua fa cultas sustineat.ꝛ aliter ꝙ eorū mores ha beant cū quibus cōuiuit. Tertio modo secūdū ꝙ cibi sūt aliqua lege prohibiti pro pter aliquam cām specialem.puta in vete ri lege quidam cibi prohibebantur propter significationem in egypto prohibebat anti quitus comestio carnis bouine.ne agricul tura impediret.vel etiam secūdū ꝙ alique regule prohibent aliquibus cibis vti ad cō cupiscentiam referendā. Hinc est ꝙ do minus dicit Mat.15.(Qđ intrat in os nō coinquinat hominē).ꝛ.i.Cor.10.dicitur. (Omne ꝙ in macellū venit manducate ni hil interrogantes propter conscientiam). ꝛ.i.Thimo.4.dicit.(Omnis creatura dei bona est.ꝛ nihil reiiciendū qđ cū gratiaruꝫ actione percipit. Per hoc aūt excludit quorūdam error qui vsum quorūdam cibo rū secūdū se dicūt eē illicitū.de quibus apo stolus dicit ibidē.(in nouissimis tēporibus discedent quidem a fide prohibentium nu bere.abstinere a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione. Quia vero vsus ciborum ꝛ venereoruꝫ non est secundum se illicitus.sed solum secū dum ꝙ exit ab ordine rationis illicitus esse potest.ea vero que exterius possidentur:ne cessaria sunt ad sumptionem ciborum ad educationem prolis.ꝛ sustentationem fami

Auc.s. scriptu.

Erclu° erro.

Cor

sie. ⁊ ad alias corporis necessitates. ¶ Consequens est ꝙ nec secūdum se etiam diuitiarum possessio est illicita. si ordo rationis seruetur. ita. s. ꝙ iuste homo possideat que habet ⁊ ꝙ in eis finē voluntatis sue nō constituat. ⁊ ꝙ eis debito modo vtatur ad suaꝫ ⁊ aliorum vtilitatem. ¶ Hinc ꝙ apostolꝰ.

Auc. s. scriptu. i. Thimo. vlti. diuites non condemnat. sed eis certam regulam diuitiis vtendi tradidit dicens. (Diuitibus huius seculi precipe non sublime sapere. neqꝫ sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui prestat nobis omnia abunde ad fruendum bene agere diuites fieri in bonis operibus facile tribuere communicare). ⁊ Ecc. 31. (Beatus diues qui inuentus est sine macula. ⁊ qui post auꝝ nō abiit nec sperauit i pecunie thesauris.) ¶ Per hoc etiam excluditur quorūdā error.

Exclu° erro. (qui vt Aug. dicit in lib. de heresibus). apłicos se arrogantissime vocauerunt. eo ꝙ in suam cōionem non acciperēt vtentes coniugibus ⁊ res proprias possidētes quales habet catholica ecclesia ⁊ monachos ⁊ clericos plurimos. ¶ Sed ideo isti heretici sunt. quoniam se ab ecclesia separantes nullam spem putant eos habere qui vtuntur his rebus quibus ipsi carent.

¶ Quomodo secundum legem dei homo ordinatur ad proximum. 128.



Ex his ergo q̄ dicta sūt manifestū est ꝙ secūdū legem diuinam homo inducit̄. vt ordineꝫ ratiōis seruet in oībus que in eius vsum venire possunt. ¶ Inter omnia autem que in vsum hominis veniunt precipua sunt ēt alii homines. homo autem naturaliter animal sociale est. indiget enim multis que per vnum solum parari nō possunt. oꝫ igit̄ ꝙ ex lege diuina instituatur homo vt secūdum ordinem rōnis se hēat ad alios homines.

2 ¶ Adhuc finis diuine legis est vt hō deo adhereat. iuuat̄ aūt vnus hō in hoc ex alio tā quantū ad cognitionē q̄ꝫ etiā quantum ad affectionem. iuuat enim se hoies mutuo in cognitione veritatis ⁊ vnus aliuꝫ prouocat ad bonū. ⁊ retrahit a malo. ¶ Unde ꝓuer. 27. dicit̄. (Ferrum ferro acuitur ⁊ homo exacuit faciem amici sui). ⁊ Eccē. 4. (Melius est duos eē q̄ꝫ vnum. habent. n. emolumentum societatis sue si vnus ceciderit. ab altero fulcietur. ve soli. qꝛ cum ceciderit nō hꝫ subleuantē se. ⁊ si dormierint duo fouebuntur mutuo. vnus q̄ō calefiet ⁊ si quispiam preualuerit contra vnū. duo resistunt ei). oportuit igitur legē diuina ordinari societatem hoium adinuicem.

3 ¶ Amplius lex diuina est quedam rō diuine prouidentie ad homines gubernādos. ad diuinam aūt prouidentiam pertinet singula. que ei subsunt sub debito ordine continere. vt. s. suum locum ⁊ gradū teneat vnū qđqꝫ. lex igitur diuina sic hoies adinuiceꝫ ordinat. ⁊ vnusquisqꝫ suū ordinem teneat. ꝙ est hoies pacē habere adinuicē. ¶ Pax enim hominum nihil aliud est q̄ꝫ ordinata concordia. vt Augustinus dicit.

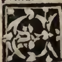
4 ¶ Itē quātūcūqꝫ aliq̄ ordinant̄ sub aliq̄ oꝫ illa cōcorditer eē ordinata adinuicē. alias seinuicē ipedirēt in cōsecutōe finis cōis sicꝫ pꝫ in exercitu q cōcorditer ordinat̄ ad victoriā: q̄ est finis ducis. vnusqꝫqꝫ aūt hō ꝑ legē diuinā ordinat̄ ad deū. oportuit igr̄ ꝑ legē diuinā iter hoies ne seinuicē ipedirēt ordinatam concordiam eē. qđ est pax.

5 ¶ Hinc ē qđ in. ps. dr̄. (Qui posuit fines tuos pacē). ⁊ dn̄s dicit Io. 16. (Hec locutus sū vobis. vt in me pacē hēatis). Tunc aūt ordinata cōcordia iter hoies seruat̄ qn̄ vnicuiqꝫ qđ suū est reddit̄. qđ est iusticie. ¶ Et iđ drꝰ Isa. 32. (Opus iusticie pax). oportuit igit̄ ꝑ legē diuinā iusticie p̄cepta dari. vt vnusqꝫqꝫ alteri redderet qđ suū est ⁊ abstineret a nocumentis ei iferēdis. inter hoies aūt maxima est aliqs parētibus debitor. ⁊ iđ iter p̄cepta legis q̄ nos ad proximum ordināt Exo. 20. ponit̄. (Honora patrē tuū ⁊ matrē tuā). in quo intelligit̄ precipi vt tā parentibus q̄ꝫ etiā aliis vnusquisqꝫ reddat quod dꝫ secūdū illud Ro. 13. (Reddite oībus debita). Deinde ponunt̄ p̄cepta quibus precipitur abstinendum eē a nocumentis proximo inferendis. vt neqꝫ factis eū offendamus in persona ꝓpria. qꝛ dictū est. (Nō occides). neqꝫ in ꝑsona cōiuncta qꝛ scriptū est. (Nō mechaberis). neqꝫ ēt i exterioribꝰ rebꝰ qꝛ scriptū ē. (Nō furtū facies). ꝓhibemur ēt ne ꝯ̄ iusticiā proximuꝫ verbo offendamus. qꝛ scriptū ē. (Nō loq̄ris ꝯ̄ proximū tuū falsū testimoniū. ¶ Et

Auc. s. scriptu. — Exo. — Ro.

q2 deus etiā cordiū iudex est. prohibemur ne corde proximū offendamus concupiscendo.s.vxorem aut aliquam rem eius. ¶ Ad hmōi aūt iusticiā obseruādā que lege diuina statuit dupliciter hō inclinat. ¶ Uno modo ab iteriori. ¶ Alio modo ab exteriori. ¶ Ab interiori quidē dū homo voluntarius est ad obseruandū ea que precipit lex diuina.qđ qdē fit per amorē hoīs ad deū et proximū.qui enim diligit aliquē spōte et delectabiliter ei reddit qđ debet et etiā liberaliter superaddit.vnde tota legis ipletio ex dilectiōe dependet fm illud apli Ro.13. (Plenitudo legis est dilectio).et dñs dicit Mat.22.(q in duabus preceptis.s. in dilectiōne dei et proximi vniuersa lex pendet). Sz q2 aliqui interius nō sunt sic dispositi. vt ex seipsis sponte faciant. qđ lex iubet. ab exteriori trahendi sunt ad iusticiā legis implendam.qđ quidē fit dū timore penaꝝ nō liberaliter.sed seruiliter legē iplent. ¶ Unde dicitur Isa.26.(Cū feceris iudicia tua in terra).s.puniendo malos.(iustiniā discent oēs habitatores orbis). Alii vero sic sunt dispositi vt ex seipsis sponte faciant.q lex iubet. ¶ Secundi igitur sibiipsi sūt lex habentes charitatē que eos loco legis inclinat et liberaliter operari facit.lex igit exteriori nō fuit necessariū q propter eos poneret sed propter illos qui ex seipsis nō inclinant ad bonū. ¶ Unde dicit.i.Thimo.primo. Iusto lex nō est posita.sed iniustis) Qđ nō est sic intelligendū.quasi iusti nō teneantur ad legem implendam.vt quidam male intellexerunt.sed quia isti inclinant ex seipsis ad iusticiam faciendam etiam sine lege.

¶ Q2 in actibus humanis sunt aliqua recta secundū naturam et nō solū quasi lege posita. 129.



Ex premissis aūt apparet q ea que diuina lege pcipiunt rectitudinē hābēt nō solū q2 sunt lege posita.sed etiam scdm naturā. ¶ Ex preceptis enim legis diuine mens hominis ordinat sub deo et oia alia que sunt in homine sub ratione. hoc aūt nālis ordo requirit q inferiora superioribus subdant:sunt igit ea q lege diuina precipiunt secūdū se naturaliter recta.

2 ¶ Preterea homines ex diuina prouidētia sortiuntur naturale iudicatorium rationis vt principium propriam operationum. naturalia autem principia ad ea ordinātur que sunt naturaliter.sunt igit alique opationes nālr homini conuenientes que sūt secūdū se recte.et nō solum quasi lege posite.

3 ¶ Preterea quorūcūqz est natura determinata oz eē operationes determinatas q illi nature conueniant.propria enim operatio vniuscuiusqz naturam ipsius sequitur. constat autem hominum naturā eē determinatam:oportet igitur operationes eē aliquas secundum se homini cōuenientes.

4 ¶ Adhuc cuicūqz est aliqud naturale.oz etiam eē naturale id sine quo illud haberi non potest.natura enim non deficit in necessariis.est autem homini naturale q sit animal sociale.quod ex hoc ostenditur q vnus homo solus non sufficit ad omnia que sunt humane vite necessaria.ea igitur sine quibus societas humana conseruari nō potest sunt homini naturaliter conuenientia. Huiusmodi autem sunt.(vnicuiqz quod suum est cōseruare.et ab iniuriis abstinere). Sūt igit aliqua in humanis actibus nālr recta.

5 ¶ Amplius.(supra ostensum est).q omnis homo naturaliter.hoc habet q vtatur rebus inferioribus ad sue vite necessitatē. est autem aliqua mensura determinata secundum quam vsus predictorum rerū humane vite est conueniens.que quidem mēsura si pretermittatur sit homini nocuum. sicut apparet in sumptione inordinata ciborum. Sunt igitur aliqui actus homini naturaliter conuenientes.

6 ¶ Item secundum naturalem ordinem corpus hominis est propter animam. et inferiores virtutes anime propter rationem sicut et in aliis rebꝰ materia est propter formam.et instrumenta propter principalem agentem.ex eo autem q est ad aliud ordinatum dicitur ei auxilium prouenire:nō autem aliquod impedimentū.est igitur naturaliter rectum q sic procuret ab hoie corpꝰ et inferiores vires aie ex hoc et actus rationis et bonum ipsius minime impediatur q magis autem iuuetur. Si autem secus accideret erit naturaliter peccatum:violētie igit et comessiones et inordinatus venereoꝝ

vitus p que actus ratiõis impedit̃ ꝛ subd i passionib⁹ q̃ liber iudiciũ rationis esse non sinunt:sunt naturaliter mala

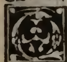
7 ¶ Pre. vnicuiq3 nãliter cõueniunt ea q bus tẽdit in suum finẽ naturalem:que aũt econtrario se habẽt sunt ei naturaliter incõuenientia.(ostensũ3 est.n.supra).ꝙ homo naturaliter ordinatur indeum sicut in finẽ: Ea igit̃ qbus homo inducit̃ in cognitionẽ ꝛ amorẽ dei sunt naturaliter recta:q̃ cunq3 vero econtrario se habent:sunt naturaliter homini mala. Patet igit̃ ꝙ:bonu3 malũ in humanis actibus nõ solũ sunt secundũ legis positionẽ sed secundũ naturalẽ ordinẽ. Hinc est qd̃ in ps. dicit̃. (ꝙ iudicia domini sũt vera iustificata i semetipsis). Per hoc ãt excludit̃positio dicẽtiu3 ꝙ iusta ꝛ recta sunt fm legem posita.

ca.i iz. bui⁹ li.

Ps.

Ercluº ero.

¶ De cõsilijs q̃ dant̃ in lege diuina. i 30.



Quia vero optimum hominis est vt mente deo adhereat ꝛ rebus diuinis:ipossibile autẽ est ꝙ homo intẽse circa diuersa occupet̃:ad hoc ꝙ liberius se ratur in deũ mens hominis:dant̃ in diuina lege cõsilia:quibus homines ab occupationibus presentis vite quantũ possibile est retrahant̃ terrenã vitã agẽtes. Hoc autem nõ est ita necessariũ homini ad iustiiciam:vt sine eo iustitia esse nõ possit:nõ eni virtus ꝛ iustitia tollit̃:si homo secũdũ ordinem rationis corporalibus ꝛ terrenis rebus vtat̃:ꝛ ideo huiusmodi diuine legis admonitiões dicuntur cõsilia ꝛ nõ pcepta inquantũ suadet̃ homini:vt ꝑpter meliora minus bona pretermittat. Occupat̃ ãt humana solicitudo secũdum communem modum humane vite erga tria. Primo quidẽ circa ꝓpriam personam quid agat: aut vbi cõuerset̃. Secũdo autẽ circa ꝑsonas sibi cõiunctas pcipue vxorẽ ꝛ filios. Tertio circa res exteriores procurãdas qbus homo indiget ad sustentationẽ vite. Ad amputandã igitur solicitudinẽ circa res exteriores dat̃ homini in lege diuina consiliũ paupertatis:vt scilicet res huius mundi abijciat:qbus animus eius solicitudine aliqua implicari posset. Hic est quod dominus dicit Mat.19.(Si vis

Mat.

perfectus esse vade ꝛ vẽde oia que habes ꝛ da paupibus:ꝛ veni sequere me). Ad amputandã aũt solicitudinẽ vxoris ꝛ filiorũ dat̃ homini cõsilium de virginitate vel cõtinentia. Hinc est quod dr̃.i.Cor.7. (De virginib⁹ ãt preceptũ domini nõ habeo:consiliũ autẽ do.). Et huiusmodi consilij rationẽ assignãs subdit.(Qui sine vxore est solicitus est que domini sũt. quomodo placeat deo). Qui autẽ cum vxore est: solicitus est que sunt mundi quomodo placeat vxori:ꝛ diuisus est). Ad amputandam aũt solicitudinẽ hominis etiã circa se ipsum datur consiliũ obedientie per quam homo dispositionẽ suorũ actuũ committit superiori. Propter quod dicit̃ hebre.vltimo.(Obedite prepositis vestris ꝛ subiacete eis:ipsi eni puigilant q̃si rationẽ ꝓ animab⁹ vestris reddituri). Quia vero summa pfectio humane vite in hoc cõsistit: ꝙ mens hominis deo vacet:ad hãc aũt mẽtis vacationes predicta tria maxime videtur disponere:ꝛ conuenienter ad perfectionis statum pertinere videntur non quasi ipse sint perfectiones:sed quia sunt dispositiones quedam ad perfectionẽ que consistit in hoc ꝙ deo vacet̃:ꝛ hoc expresse ostẽdunt verba domini paupertatẽ suadentie: cũ dicit.(Si vis perfectus esse vade ꝛ vẽde oia q̃ habes ꝛ da pauperibus ꝛ sequere me).q̃si in sua sequela vitam perfectionis cõstituẽs. Possũt ẽt dici pfectiõis effect⁹ ꝛ signa. Cũ.n.mẽs vehemẽter amore ꝛ desiderio alicui⁹ rei afficit̃ cõsequens est ꝙ alia postponat.ex hoc igit̃ ꝙ mens hoĩs amore ꝛ desiderio feruẽter in diuina fert̃:in quo pfectionẽ cõstare mãifestũ est: consequit̃ ꝙ oia que ipsum possunt retardare quo minus ferat̃ in deũ abijciat nõ solũ rerũ curã ꝛ vxoris ꝛ prolis affectũ .s3 ẽt sui ipsius. Et hoc significant verba scripture:dr̃.n.Canti.8.(Si dederit homo oẽm substãtiam domus sue ad mercandam dilectionẽ quasi nihil cõputabit eã). ꝛ Mat.13.(Simile ẽ regnũ celorũ hoĩ negociatori querẽti bonas margaritas:inuẽta ãt vna pciosa margarita abijt ꝛ vẽdidit oia q̃ habuit ꝛ cõparauit eã).ꝛ Phil.3. (Que mihi aliqñ fuerũt lucra:arbitratus su3 vt stercora vt xp̄3 lucrifacerẽ).qa igit̃

Hebr.

predicta tria dispositiões ad pfectiões sūt τ effect⁹ τ signa cōuenienter q pdicta tria deo vouēt in statu pfectiōis eē dicunt: pfectio autē ad quā predicta disponunt: in vacatione mentis circa deū consistit: vnde τ predictorū professores religiosi dicuntur quasi se deo τ sua in modum cuiusdam sacrificij dedicantes. Et quantū ad res per paupertatem. Et quantum ad corpus per continentiam. Et quantum ad voluntatē per obedientiam: religio igitur in cultu diuino consistit. (vt supra dictum est).

¶ De errore impugnantium voluntariā paupertatem. i 31.



Fuerunt aūt aliq paupertatis ppositū improbantes cōtra euangelicā doctrinā quoꝝ primus. Vigi-
errore vigilantij lantius inuenitur quem tamē postmodū aliqui sunt secuti dicentes se esse legis doctores. (nō itelligentes neqꝫ que loquunt neqꝫ de quibus affirmant). q ad hoc his τ similib⁹ rōnibus sūt iducti. ¶ Naturalis .n. appetitus requirit vt vnūqdqꝫ aial sibi puideat in necessarijs sue vite: vñ aialia q non quolibet tempore anni necessaria sue vite inuenire possunt: quodam naturali instinctu ea que sunt sue vite necessaria congregant illo tempore quo inueniri pūt τ ea cōseruant: sicut pꝫ de apibus τ formicis. Hoies aūt ad sue vite conseruationē multis indigent: que nō omni tēpore inueniri possunt: inest igitur naturaliter homini q congreget τ conseruet ea que sunt sibi necessaria. Est igitur contra legem naturalē oia congregata dispergere per paupertatē

2 ¶ Adhuc naturalē affectum hīt oia ad ea quib⁹ esse suum conseruatur. inquantū oia esse appetūt. Sed per substantiam exteriorū bonorū vita hois conseruatur: sicut igitur ex naturali lege vnusquisqꝫ suam vitam conseruare tenetur: ita τ exteriorem substantiam: sicut est ergo cōtra legem nature q aliquis sibi manum inijciat: ita τ q aliquis necessaria vite sibi subtrahat per voluntariā paupertatem.

3 ¶ Amp. naturaliter hō est aial sociale. (vt supradictū est). societas autē inter homines conseruari non posset: nisi vnus alijs iuuaret. Est igitur naturale hominib⁹: q vn⁹ alium in necessitatibus iuuet. Ab hoc aūt auxilio ferendo se faciunt impotentes: qui exteriorē substantiam abijciunt. p quā plurimū alijs auxilium fertur: Est igit cōtra naturalem instinctum τ contra amicitie τ charitatis bonū q hō p voluntariā paupertatē oēm substantiā mundi abijciat.

4 ¶ Item si habere substantiam huius mundi malum est: bonum est aūt proximos liberare a malo: malū autem eos in malū ducere: consequens est q dare alicui indigenti substantiam huius mundi sit malū auferre autem habenti bonum sit: quod inconueniens est. Est igitur bonum habere substantiā hui⁹ mūdi. Eā igit p voluntariam paupertatē totaliter abijcere malū est.

5 ¶ Preterea, occasiones malorum vitāde sunt: est autem paupertas occasio mali: q propter eam ad furta: adulationes: periuria: τ his similia aliqui inducuntur: nō est igitur paupertas voluntarie assumēda sed magis ne adueniat vitanda.

6 ¶ Amp. cum virtus consistat in medio vtraqꝫ extrema corrumpunt: est āt virtus liberalitas quedā: que dat danda τ retinet retinenda: vicium aūt est in minus illiberalitas que retinet retinenda τ nō retinenda: est aūt τ vicium in plus q omnia dentur. quod faciūt qui voluntarie paupertatē assumunt: est ergo hoc viciosū τ pdigalitati simile. ¶ Hec autem rōnes auctorita- Auc. s. scriptu.
te sacre scripture confirmari videntur. ¶ Dicitur eni prouer. 30. (Mendicitatē τ diuitias ne dederis mihi. Sꝫ tribue tm victui meo necāria: ne forte satiat⁹ illiciar ad negādū: τ dicā: qs est dñs: τ egestate cōpulsus furer: τ periurem nomē dei mei).

¶ De modo viuendi eorum qui voluntariam paupertatē sectantur. i 32.



Uidetur autē hec questio magis vrgeri si quis spiritualius exequatur modos quibus necesse est viuere eos qui voluntariam paupertatem sectantur. ¶ Est enim vnus modus vi- Pm⁹ modus viuēdi in paupate
uendi q possessiones singulorum vendantur τ de precio omnes cōmuniter viuant: quod quidem sub aplis seruatum videtur

act. in irim. Dicitur enim Acti.4.(Quotquot
possessores agrorum aut domorum erant
vendentes afferebant precia eorum que vē
debant:et ponebant ante pedes apostolorum
et di.fin.prout cuique opus erat. Hic au-
tem modus nō videtur efficaciter prouide
improba9 huius. re humane vite. Primo quidē quia non
est facile quod plures ēt dītes magnas posses
primi siones hāc vitā assumāt:et si conferat inter
mōi erronea. multos preciū qd ex possessiōibus paucorum
diuitū assumptū est nō sufficiet in multum
tps. Deinde quia possibile et facile est hui9
preciū vel fraude dispēsatorū:vel furto aut
rapina deperire:remāebūt igit illi qui talē pau
pertatē sectantur absque sustentatione vite.
2 Itē multa accidentia sunt qbus hoies
cogunt locū mutare: nō igit erit facile puī
dere his quos oz forte per diuersa loca di-
spergi de pcio assūpto de possessionibus in
secūdus modus cōi redacto. Est āt alius modus vt pos-
sessiones habeāt cōes:ex quibus singulis p
viuendi uideat prout cuique opus fuerit:sicut in mo
in paupertate. nasteriis plurimis obseruatur. Sed nec
hmōi modus videt cōueniēs. Possessio
improba9 nes eni terene solicitudinē afferūt et pter
erronea pcurationē fructuū et pter defensionē ea
rum cōtra fraudes et violētias:et tanto ma
iorem et a pluribus oz habere solicitudinem
quāto maiores possessiones eē oz: q̄ suffici-
ant ad plurium sustētationem. Deperit igit
in hoc modo finis volūtarie paupertatis ad
minus quantū ad multos quos oz eē circa
procurandas possessiones solicitos.
2 Itē cōis possessio solet eē cā discordie
non.n.videtur litigare qui nihil hnt cōe vt
hispani et perse:sed qui simul hnt aliquid cōe
pter quod ēt inter fratres sunt iurgia. Di
scordia aūt maxime ipedit vacationē men
tis circa diuina.(vt dictum est).videtur igi
tur iste modus viuēdi ipedire finē volūta-
tertius rie paupertatis. Adhuc autē est tertius
modus. modus viuēdi:vt de laboribus manuū sua
rum viuant qui volūtariā paupertatē sectā
tur:quē quidem viuēdi modū Paulus apo
stolus sequebatur: et aliis obseruandum suo
thessalo exēplo et institutione dimisit. Dr.n.2.Thes
salo.tertio.(Non gratias panē manduca
uimus ab aliquo:sed i labore et fatigatiōe no
cte et die operantes ne quem vestrum gra
uaremus non quasi non habuerimus po-
testatem sed vt nosmetipsos formam dare-
mus vobis ad imitandum nos:nam et cum
essemus apud nos hoc denūciabamus vo
bis:quoniam si quis non vult laborare nō
manducet). Sed nec iste modus viuen improba9
di videtur esse conueniens:labor enim ma erronea
nualis necessarius est ad sustentationem vi-
te:secundum quod per ipsum aliquid acquiri-
tur:vanum autem videtur quod quis relinquēs
illud quod necessarium est: iterum acqui-
rere laboret. Si igitur post voluntariā pau
pertatem est necessarium iterum acquire-
re. vnde aliquis sustentetur per laborem ma
nualem:vanum fuit illa dimittere omnia
que habebat ad sustentationem vite.
2 Adhuc voluntaria paupertas ad hoc
consulitur: vt per eam aliquis disponatur
ad expeditius sequendum christum: per hoc
quod a solicitudinibus secularibus liberatur
maiorem autem solicitudinem requirere vi
detur:quod aliquis proprio:labore sibi victum
acquirat quam quod his que habuit vtatur ad su
stentationem vite:et precipue si habuit pos
sessiones mediocres:aut etiam aliqua mo
bilia ex qbus in pmptu erat vt sumeret vi
ctus necessaria. Nō igitur viuere de labo-
ribus manuū videtur eē conueniēs propo
sito assumētium voluntariam paupertatem.
3 Adhuc autem accedit:quod etiam domi Auc.e.
nus solicitudinem terrenorum a discipu- scriptu.
lis remouens sub similitudine volucrum et
liliorum agri videtur eis laborem interdi
cere manualem. Dicit enim.(Respici-
te volatilia celi:quoniam neque serunt:neque
congregant in horrea:et iterum. Conside
rate lilia agri quomodo crescunt:et non la-
borant neque nent). Videtur autem hic qd non
modus viuendi insufficiēs. Nam mul sit suffi
ti sunt perfectionem vite desiderātes :qui- ciens.
bus non suppetit facultas aut ars vt pos-
sint labore manuum vitam transigere:quia
non sunt in his nutriti nec istructi. Sic.n.
meliores conditionis essent ad perfectio-
nem vite capescendam rustici et opifices:quam
qui sapientie studio vacauerunt et in diui-
tiis et indelitiis quas propter christum de-
serunt sunt nutriti. Contingit ēt aliquos vo
lūtariā paupertatē assumētes īfirmari aut
alias impediri quo minus opari possent.
Sic ergo remanerēt destituti nec̄riis vite

2 ¶ Itē non modici temporis labor sufficit ad necessaria vite quereda:qd pz in multis qui totū tēpus ad hoc expēdunt:vix tn̄ sufficientem sustentationē acquirere possunt. Si aūt voluntariam paupertatē sectantes oporteret labore manuali victū acquirere sequeretur qd circa huiusmodi laborē maius tēpus sue vite cōsumerēt:ꝛ p cōsequēs īpedirētur ab aliis magis necessariis actionibus:que etiā magnum tēpus requirūt. Sicut sunt studium sapientie:ꝛ doctrina ꝛ huiusmōi alia spiritualia exercitia:ꝛ sic paupertas voluntaria magis impediret perfectionem vite:q̄ ad ipsā disponeret. ¶ Si quis aūt dicat ꝙ labor manualis necessarius est ad tollendum ocium. ¶ Hoc non sufficit ad propositū: melius enim esset tollere ocium per occupationem in virtutibus moralibus quibus deseruiunt organice diuitie:puta in elemosynis faciēdis ꝛ aliis huiusmodi q̄ per laborem manualem.

R°. īproba°

3 ¶ Preterea vanū esset dare cōsilium de paupertate ad hoc solū ꝙ hoies pauperes facti abstinerēt ab ocio vitas ſuas laboribus manualibus occupantes nisi ad hoc daret ꝙ nobilioribus exercitiis vacarēt q̄ illis q̄ sunt ſm vitā cōem hoiū. ¶ Si vero aliquis dicat ꝙ necessarius est labor manualis ad carnis concupiscentias domandas. ¶ Hoc nō est ad propositū: querimus.n. vtrū sit nec̄ium ꝙ victū p manualē laborē voluntariā pauptatē sectantes acquirant.

R°. īproba°

4 ¶ Pre. possibile est multis aliis modis domare cōcupiscentias carnis.s.per ieiunia vigilias:ꝛ alia hmōi: labore ēt manuali ad hūc finē vti possent ēt diuites q nō hñt necesse laborare pp victū querēdū. ¶ Inuenitur aūt ꝛ alius modus viuēdi.vt.s.voluntariā paupertatē sectātes viuāt de his que ab aliis inferūtur qui ad hāc pfectionē voluntarie paupertatis proficere volūt diuitias retinētes. ¶ Et hūc modū vr dñs cū suis discipulis obseruasse. Legit.n. Luce.8. (ꝙ mulieres qdā seqbant xpm:ꝛ ministrabāt illi de facultatib⁹ suis). Sz iste ēt modus viuēdi nō vr cōueniēs:nō.n. vr rōnabile ꝙ aliqs dimittat sua : ꝛ viuat de alieno.

Quart⁹ modus viuēdi i paupertate.

Luc.

īproba° erronea

2 ¶ Pre.icōueniēs videt ꝙ aliqs ab aliquo accipiat:ꝛ nihil ei repēdat: in dādo.n. ꝛ recipiēdo eq̄litas iusticie seruat. ¶ Pōt aūt sustineri ꝙ illi de his q̄ ab aliis inferūtur viuāt q eis seruiūt in aliquo officio:pp qd ꝛ ministri altaris ꝛ pdicatores q doctrinā ꝛ alia diuina populo dāt nō incōueniēter videnť ab eis sustētationē vite accipere dignus est.n.operarius cibo suo.(vt dñs dicit Mat.x.). pp quod aplš dicit.i. Cor.9. (ꝙ dñs ordinauit:vt hi q euangeliū annūciant:de euangelio viuant: sicut qui altari seruiūt cū altari pticipanť). illi ḡ q in nullo officio populo ministranť incōueniēs videtur si a populo necessaria vite accipiant.

Mat. Ad Cor

3 ¶ Itē ille modus viuendi videt esse aliis dānosus:sunt.n. qdam quos ex necessitate oz alioꝝ bñficiis sustētari:q pp̄ter paupertatē ꝛ infirmitatē sibi non pñt sufficere:quorū bñficia oz ꝙ diminuanť:si illi qui voluntarie paupertatē assumunt ex his que aliis dantur debeāt sustentari: cū hoies nō sufficiant nec sint prompti ad subueniēdū magne multitudini pauperū.(vn̄ aplš.i.Timo.5).mādat ꝙ si aliquis hz viduā ad se pertinentem eam sustentet: vt ecclesia sufficiat his que vere vidue sunt. Est igitur inconueniens vt homines paupertatem eligentes hunc modum viuendi assumant.

4 ¶ Adhuc ad pfectionē virtutis maxime reqriť animi libertas:hac.n.sublata de facili hoies alienis peccatis cōicāt vł expsse cōsentiēdo aut p adulationē leniēdo vel saltē dissimulādo. Huic aūt libertati magnum preiudiciū ḡnrať ex pdicto mō viuēdi:non eni pōt eē qn hō videať offēdere eū cui⁹ bñficiis viuit:pdict⁹ igř mod⁹ viuēdi īpedit pfectiōē virtutis q̄ ē finis volūtarie paupertatis ꝛ ita nō vr cōpetē volūtarie paupertatibus.

5 ¶ Amp.eius quod ex alterius voluntate dependet:facultatem non habemus:sed ex voluntate dantis depēdet ꝙ ex pp̄riis det non igitur sufficienter prouidetur in facultate sustentationis vite voluntariis pauperibus per hunc modum viuendi.

6 ¶ Pre.necesse ē ꝙ pauperes qui ex his que ab aliis dantur:sustentari debēt necessitates suas aliis exponant: ꝛ necessaria petant. Huiusmodi autem necessitas reddit contēptibiles mēdicantes ꝛ etiam graues homines enim superiores se estimant illis qui p eos sustentari necesse hñt: ꝛ cuz difficultate dāt plurimi. Oportet autē eos qui

perfectionem vite assumunt in reuerentia
haberi ꝛ diligi:vt sic hoies eos facilius imi-
tentur:ꝛ virtutis statum emulenť. Si aūt
contrarium accidat etiam virtus ipsa con
temnitur. Est igiť nociuus modus ex men
dicitate viuēdi in his qui ꝑpter ꝑfectionē
virtutis voluntarie paupertatē assumunt.
7 ¶ Preterea perfectis viris non solum
sunt vitanda mala:sed etiam ea que mali
secūdo speciem habent. ꝩ Nam apostolus dicit
Ti.ethi. Roma.12.(Ab omni specie mali abstinete
ca° vos).ꝛ philosophus dicit.(ꝙ virtuosus nō
solū debet fugere turpia:sed etiā q̄ turpia
videnť).mēdicitas autē habet speciē mali
cū multi ꝑpter questū mēdicēt.nō est igiť
hic modus viuēdi ꝑfectis viris assumēdus.
8 ¶ Item ad hoc dať cōsiliū de pauperta
te voluntaria:vt mens hoīs a solicitudine
terrenorum remota liberius deo vacet.
Hic autem modus ex mendicitate viuen
di habet plurimum solicitudinis: maioris
enim solicitudinis videť esse acquirere alie
na q̄ȝ proprijs vti:nō ergo videtur cōueni-
ens esse hic modus viuendi paupertatem
R°. voluntariaȝ assumentibus. ꝩ Si quis au
tem mendicitatē laudare velit ꝑpter hu-
iproba° militatem. ꝩ Videtur omnino irrationa
biliter loqui:laudať enī humilitas secundū
ꝙ contemniť terrena altitudo que cōsistit
in diuitijs:honoribus:fama ꝛ huiusmodi.
Non autē secundū ꝙ contemnitur altitu-
do virtutis:respectu cuius oȝ nos magna-
nimos esse. Esset igiť vituþanda humili-
tas:si quis ꝑpter humilitatē aliqd faceret
quod altitudini virtutis derogaret. Dero-
gat autē ei mendicitas:tū quia virtuosius
est dare q̄ȝ accipere:tū quia habet specieȝ
turpis lucri vt dictū est:nō est igiť ꝑpter
alia opi. humilitateȝ mendicitas laudanda. ꝩ Fue
erronea runt etiam aliqui qui perfectionem vite se
ctantibus dicebant nullam solicitudinē eē
habendam neqȝ mendicando:neqȝ laborā
do:neqȝ sibi aliqd reseruando:sed oportere
eos a solo deo sustentationē vite expectare
Mat. propter qđ diciť Mat.6.(Nolite soliciti
esse aīe vestre quid māducetis aut bibatis:
aut corpori vestro quid induamini).ꝛ iteȝ
iproba° (Nolite in crastinum cogitare.) ꝩ Hoc
aūt vr̄ oīno irrōnabile:stultū.n.est velle fi-
nē ꝛ ꝑtermittere ea q̄ sūt ordinata ad finē:
ad fineȝ aūt comestiōis ordinať solicitudo
humana:ꝑ quā sibi victū procurat:qui igiť
absqȝ comestione viuere non pn̄t: aliquaȝ
solicitudinē de victu querēdo debent.hr̄e.
2 ¶ Pre.solicitudo terrenoꝝ nō est vitāda
nisi qa impedit contēplationē eternoꝝ:nō
pōt aūt homo mortalē carnē gerens viue
re quin multa agat:quibus contēplatio in
terrūpatur sicut dormiēdo:comedendo: ꝛ
alia hmōi faciēdo:neqȝ igiť ꝑtermittēda ē
solicitudo eoꝝ q̄ sunt necessaria ad vitā ꝑ
pter ipedimētū contēplationis. ꝩ Sequiť
etiā mira absurditas. Pari.n.rōne pōt di
cere ꝙ nō velit ambulare:aut aperire os
ad edendum:aut fugere lapidē cadentem
aut gladiū irruentē:sed expectare ꝙ deus
operetur:quod est deū tentare. Nō est igiť
solicitudo victus totaliter abijcienda.

¶ Quō paupertas sit bona. 133.



T aūt premis

sorū veritas manifestetur:qd
de pauptate sentiēdum sit:ex
diuitijs cōsideremus. ꝩ Exte
riores quidē diuitie sūt necessarie ad bonū
virtutis:cū ꝑ eas sustētemus corpus:ꝛ alijs
subueniamus:oȝ āt ꝙ ea q̄ sunt ad finē ex fi
ne bonitatē accipiāt:necesse est ergo ꝙ ex-
teriores diuitie sint aliquod bonum homi
nis:non tamen principale sed quasi secūda
rium.nā finis pricipaliter est bonū:alia ve
ro fm ꝙ ordinantur in finē. Prot ex hoc
quibusdam visuȝ est,ꝙ virtutes sint maxia
bona hoīs:exteriores autem diuitie que-
dam minima bona:oȝ autem ꝙ ea que sūt
ad finē modū accipiant secundū exigentiā
finis:in tantū igiť diuitie bone sunt inquā
tum proficiunt ad vsum virtutis. Si vero
iste modus excedatur:vt impediatur vsus
virtutis:non iam inter bona computanda
sunt sed inter mala. ꝩ Vnde accidit qui-
busdam bonum esse habere diuitias qui
eis vtuntur ad virtutes: quibusdam vero
malum est eas habere qui per eas a virtu
te retrahuntur. ꝩ Vel nimia solicitudine.
ꝩ Vel nimia affectione ad ipsas. ꝩ Vel
ēt mētis elatiōe ex eis cōsurgēte. ꝩ Sed
cum sint virtutes: actiue vite ꝛ contem-
platiue:aliter vterqȝ diuitijs exterioribus
indigent:nam virtutes contemplatiue in-

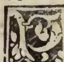
dizent ad solam sustentationē nature. vir-
tutes aūt actiue idigent τ ad hoc τ ad sub-
ueniēdū alijs cū qbus cōuiuendū est. Vñ i
τ cōtēplatiua vita etiā in hoc pfectior est:
q: paucioribus indiget: ad quā quidē vitā
vr ptinere φ totalr hō diuinis reb⁹ vacet
quā qdē pfectionē doctrina xpi hōi suadet
¶ Vñ hāc pfectionē sectātibus minimū
de exteriorib⁹ diuitijs sufficit q̄tūz.s.neces
se est ad sustētationē nāe. ¶ Vñ τ aplſ di
cit.i.Thimo.6.(Hñtes solū alimēta τ q-
bus tegamur: his cōtenti simus). Paup-
tas igiſ laudabilis est inq̄tum hoiem libe
rat ab illis vitijs quibus aliqui per diuiti-
as iplicanſ. Inquātum aūt solicitudinē tol
lit: q̄ ex diuitijs cōsurgit est vtilis quibusdā
q.s.sūt ita dispositi: vt circa meliora occu-
penſ. ¶ Quibusdā vero nociua q ab hac
solicitudine liberati in peiores occupatio-
Greg. nes cadūt. ¶ Vñ Grego.in.6.moralis.
(Sepe q occupati bñ hūanis vsibus viue
rent gladio sue quietis extincti sūt). ¶ In
quātū vo pauptas bonū qd ex diuitijs ꝓ
uenit.s.subuētionē alioꝝ τ sustentationē ꝓ
priam ipedit: simpliciter maluz est nisi in-
quātum subuētio q̄ in tēporalibus ꝓximis
subueniuntur per maius bonū pōt recōpē
sari.s.per hoc φ hō diuitijs carēs liberius
pōt diuinis τ spūalibus vacare. Bonū āt
sustētationis ꝓprie adeo necessariuz est φ
nullo alio bono recōpensari potest. nullius
enī boni obtentu debet homo sibi sustenta
tionem vite subtrahere: pauptas igiſ talis
laudabilis est cum homo a solicitudinib⁹
terrenis liberatus liberius diuinis τ spiri-
tualibus vacat: ita tamen φ cum ea rema
neat facultas homini per licitum modum
sustentandi seipsum. Ad quod non multa
requiruntur. τ quanto modus viuendi in
paupertate minorem solicitudinē exigit: tā
to paupertas est laudabilior. non autem
quanto paupertas fuerit maior. Non eniz
paupertas secunduz se bona est: sed inquā
tum liberat ab illis quibus homo impedi-
tur quo minus spiritualibus intendat. vn-
de secundum modum quo homo per eam
liberaſ ab ipedimētis predictis est mēsura
bonitatis ipsius: τ hoc est commune oib⁹
exterioribus que in tm̄ bona sunt inquātū
ꝓficiunt ad virtutē: nō aūt secunduz seipsa

¶ Solutio rationum suprainductarū con-
tra paupertatem. 134.

His aūt visis rōnes pdictas qb⁹
paupertas impugnatur dissol
uere nō est difficile. ¶ Quā ad p^m
uis enim homini naliter insit rōnē sa
appetitus cogregandi ea que sunt necessa cta3 in.
ria ad vitā. (vt pria ratio proponebat). nō ca.i3.
tamē hoc modo: φ oporteat quēlibet cir-
ca hoc opus occupari: nec enim in apibus
oēs eidē vacant officio: sed quedā colligūt
mel quedā ex cera domos constituunt: re-
ges etiā circa hec opera non occupantur.
¶ Et similiter necesse est in hoib⁹ ec: qr.n.
multa necessa sūt ad hois vitā: ad que vn⁹
hō p se sufficere nō posset: necessariuz est p
diuersos diuersa fieri: puta vt qdā sint agri
cultores: qdā aialiū costodes: quidā edifica
tores τ sic de alijs: τ quia vita hominum
non soluz indiget corporalibus sed magis
spūalibus: necessariū est ēt vt quidā vacēt
spūalibus reb⁹ ad meliorationē alioꝝ: quos
oz a cura tēporaliū absolutos esse. hec āt di
stributio diuersorum officioꝝ in diuersas
personas fit diuina prouidentia secundum
φ quidam magis inclinantur ad hoc offi-
ciū q̄ȝ ad alia. ¶ Sic ergo patet φ q tem- ad 2^m
poralia relinquunt non sibi subtrahunt su- rōnem.
stentationē vite. (vt secūda rō ꝓponebat).
remanet enī eis spes probabilis sue vite su-
stentande vel ex labore ꝓprio vel ex alioꝝ
beneficijs: siue accipiāt ea in possessionib⁹
cōibus siue i victu quotidiano: sicut.n.qd
per amicos possumus. per nos aliquali-
ter possumus. (vt philosophus dicit) ita τ
τ quod ab amicis habeſ: a nobis aliquali-
ter habeſ. ¶ Oportet āt iter hoies adinui ad 3^m
cem esse amicitiam: sm φ sibi inuicē sub-
seruiunt vel in spiritualibus vel terrenis
officijs. Est aūt maius subuenire alteri in
spūalib⁹ q̄ȝ in tpalibus: q̄ȝto spūalia sunt tē
poralibus potiora τ magis necessaria ad fi
nem beatitudinis cōsequendum. vnde qui
subtrahit sibi facultatem subueniendi alijs
in tēporalibus per voluntariā paupertatē:
vt acquirat spiritualia per que vtilius po-
test alijs subuenire non facit contra bonuz
societatis humane. (vt tertia ratio conclu
debat). ¶ Patet etiam ex predictis φ di- ad 4^m

nitie quoddam bonum hominis sunt. secundum q ordinantur ad bonum rationis: non autem secundum se: vnde nihil prohibet paupertatem melius esse si per eam ad perfectius bonum aliquid ordinatur. (et sic solad 5am. uitur quarta ratio). Et quia neq diuitie neq paupertas neq aliquid exteriorum est secundum se hominis bonum: sed solum secundum q ordinantur ad bonum rationis nihil prohibet ex quolibet eorum aliquod vicium oriri: quando non veniunt in vsum hominis secundum regulam rationis: nec tamen propter hoc sunt simpliciter mala iudicanda: sed malus vsus eorum: et sic neq paupertas est abijcienda propter aliqua vicia que ex ea accidentaliter quandoq procedunt. (vt quinta ratio ostendere videbaad 6am tur). Dic etiam considerandum est q medium virtutis non accipitur secundum quantitatem exteriorum que in vsum veniunt: sed secundum regulam rationis: vnde quandoq contingit q illud quod est extremum secundum quantitatem rei exterioris: secundum regulam rationis est medium. Neque enim est aliquis qui ad maiora tendat q magnanimus: vel qui in sumptibus magnificum magnitudine superet: medium ergo dicitur non quantitate sumptus aut alicuius huiusmodi: sed inquantum non transcendit regulam rationis: nec ab ea deficit: que quidem regula non solum metitur quantitatem rei que in vsum venit sed conditionem persone et intentionem eius opportunitatem loci et temporis et alia huiusmodi: que in actibus virtutum requiruntur. Non igitur aliquis per voluntariam paupertatem contrariatur virtuti: quamuis omnia deserat. Nec hoc prodigaliter facit: cum hoc faciat debito fine et aliis conditionibus debitis seruatis. Plus enim est seipsum morti exponere: quod tamen aliquis per virtutem fortitudinis operatur debitas circunstantias seruans q omnia sua relinquere debito fine. (et sic soluitur ro septa). Quod Ad auctor. 8. scriptu. aut ex verbis Salomonis inducitur non est contrarium: manifestum est enim q loquitur de coacta paupertate. que furandi solet esse occasio.

¶ Solutio eorum que obiiciebantur contra diuersos modos viuendi eorum qui assumunt voluntariam paupertatem. 135.



Post hoc autem considerandum est de modis quibus oz viuere eos q paupertatem voluntariam sectantur. Et primus quidem modus vt. s. de precio possessionum venditarum oes communiter viuant sufficiens est: non tamen ad longum tps. et ideo apostoli hunc modum viuendi fidelibus in irlm instituebant. q prouidebant p spm sanctum: q non diu in irlm simul cohmorari deberent: tum pp persecutiones et iniurias eis inferendas a iudeis: tum et pp instantem destructionem ciuitatis et gentis. vn non fuit necessarium nisi ad modicum tps fidelibus prouidere. et propter hoc transeuntes ad gentes in quibus firmanda et perdura tura erat ecclesia: hunc modum viuendi non leguntur instituisse. Non aut contra hunc modum viuendi fraus q potest p dispensatores committi. hoc enim est coe in omni modo viuendi in quibus aliqui adinuicem conuiuunt: in hoc autem tanto minus quanto difficilius contingere videtur q perfectionem vite sectantes: fraudem committant. Adhibetur et contra hoc remedium per prouidam fidelium dispensatorum institutionem. vnde sub apostolis electi sunt stephanus et alii qui ad hoc officium idonei reputabantur. Est aut et secundus modus viuendi conueniens voluntariam paupertatem sectantibus: vt scilicet de possessionibus coibus viuant. Nec per hunc modum aliquid deperit perfectioni ad quam tendunt paupertatem voluntariam assumentes. Potest enim fieri p vnius vel paucorum sollicitudinem: vt possessiones modo debito procurentur et sic alii absq temporalium sollicitudine remanentes libere pnt spiritualibus vacare: quod est fructus voluntarie paupertatis. Nec et illis deperit aliqd de perfectione vite: qui hanc sollicitudinem pro aliis assumunt. Quod enim amittere videtur in defectu quietis recuperant in obsequio charitatis in q et perfectio vite consistit. Nec et per hunc modum viuendi concordia tollitur occasione coium possessionum. Tales enim debent voluntariam paupertatem assumere q temporalia contemnant: et tales pro temporalibus coibus discordare non possunt: presertim cum ex temporalibus nihil preter necessaria vite debeant expectare: et cum dispensatores oporteat esse fideles.

Declaratur qo primus modus viuendi in paupertate sit conueniens.

Solutio primi probationis:

Conuenientia secundi modi.

Solutio improbationis.

¶ Nec ꝓpter hoc ꝙ aliqui hoc modo viuendi abutantur: hic modus viuendi pōt improbari: cum etiam bonis mali vtantur male sicut ⁊ malis boni bñ vtūtur. ¶ Tertius ēt modus viuendi paupertatem volūtariam assumentibus cōuenit: vt. s. de labore manuū viuant. ¶ Non. n. vanū est tēporalia dimittere: vt iterū acquirātur per laborem manuū. (sicut prima ratio in cōtrarium proponebat). q2 diuitiarū possessio ⁊ solicitudinē requirebat in procurando vel saltem in custodiendo: ⁊ affectū hominis ad se trahebat. qđ non accidit dum obsequijs per laborē manuū quottidianū victū acqrere studet. ¶ Patet aūt ꝙ ad acquirendum per laborē manuum victū quātum sufficit ad nature sustentationē: modicū tempus sufficit ⁊ modica solicitudo necessaria est: sed ad diuitias congregādas vel superfluum victum querēdum per laborem manuū sicut seculares artifices intendunt: opꝫ multum tempus īpēdere ⁊ magnam solicitudinē adhibere. (in quo pꝫ solutio secūde rationis). ¶ Considerandū est aūt ꝙ dñs in euangelio non laborē prohibuit: sed solicitudinem mētis pro necessarijs vite: nō. n. dixit: nolite laborare: sed nolite soliciti esse: qđ a minori probat. (Si. n. ex diuina prouidētia sustētantur aues ⁊ lilia que inferioris conditiōis sunt ⁊ nō pñt labore illis operibus quibus homines sibi necessarium victum acquirunt: multo magis prouidebit hominibus qui sunt dignioris conditionis ⁊ quibus dedit facultatem per ꝓprios labores victum querēdi: vt sic non oporteat anxia solicitudine de necessarijs vite affligi). Unde pꝫ ꝙ per verba domini que inducebantur huic modo viuēdi non derogatur. ¶ Nec ēt iste modus viuendi pōt reprobari per hoc ꝙ nō sufficiat: q2 hoc vt in paucioribus accidit: ꝙ aliquis non possit tātū labore manuū acquirere quod sufficiat ad necessariū victū. vel propter infirmitatē. vel propter aliqd huiusmodi. Non est aūt propter defectū qui in paucioribus accidit aliqua ordinatio repudianda: hoc. n. ⁊ in naturalibus: ⁊ ēt in volūtariis ordinationibus accidit: nec est aliqs modus viuendi per quem ita prouideatur homini. quin q̄nq3 possit deficere. Nam ⁊ diuitie furto aut rapina pñt auferri: sicut ⁊ qui de labore manuū viuit: pōt debilitare remanet tñ aliquod remedium circa predictum modum viuendi: vt. s. ei cuius labor ad propriū victū non sufficit: subueniatur vel per alios eiusdē societatis qui plus laborare pñt: q̄ꝫ eis necessarium sit: vel ēt per eos qui diuitias possidēt fm̄ legē charitatis ⁊ amicitie naturał: qua vnus homo alteri subuenit indigēti. ¶ Uñ ⁊ cū apostolus dixisset. 2. Thessal. 3. (Qui nō vult operari non manducet). propter alios qui sibi non sufficiunt ad victū querendū proprio labore: subdit ammonitionem ad alios dicens. (Uos aūt nolite deficere bene faciētes). Cum etiam ad victū necessariū pauca sufficiant: non opꝫ eos qui modicis sunt contenti magnū tempus occupare in necessarijs querendis labore manuum: ⁊ ita non impediuntur multū ab aliis operibus spūalib' pp q̄ paupertatē voluntariā assūpserunt. Et precipue cum manibus operā do possunt de deo cogitare ⁊ eum laudare ⁊ alia huiusmodi facere. que singulariter sibi viuētes obseruare oportet: s3 ne omnino in spiritualibus operibus impediantur: possunt etiam aliorum fidelium beneficiis adiuuari. ¶ Licet aūt voluntaria paupertas non assumatur propter ociū tollēdum: aut carnem macerandā opere manuali: quia hoc ⁊ diuitias possidentes facere possunt non aūt est dubiū: quin labor manualis ad predicta valeat: etiā sub modica victus necessitate: cum ociū per alias occupationes vtiliores pōt auferri ⁊ carnis concupiscentia validioribus remediis edomari: vñ propter huiusmodi nō iminet necessitas laborandi his qui alias habeat vel habere pñt vnde licite viuant. sola enim necessitas victus cogit manibus operari. ¶ Uñ ⁊ apostolus dicit. 2. Thessalo. 3. (Qui non vult operari non manducet). ¶ Quartus etiā modus viuēdi de his: que ab aliis inferuntur est conueniens illis qui voluntariā paupertatem assumunt. ¶ Non eni hoc est inconueniens: vt qui sua dimisit propter aliquid quod in vtilitatem aliorum vergit: de his que ab aliis danř sustentenř: nisi. n. hoc esset societas humana ꝑmanere nō posset. Si enim aliquis circa sua propria tantū

Declaratur que modus viuendi nūciam tertii modi.

Ad 2ᵐ improbationem.

Ad auctoritatem euāgelii.

Ad rōnē insufficientie.

Quartus modus cōueniēs ēē declaratur.

Ad pᵐ improbationem.

solicitudine gereret. nõ eēt qui cõi utilitati
deseruiret: optimũ est igit̃ bonoꝝ societati.
ꝙ illi qui pretermissa proprioꝝ cura utilita-
ti cõi deseruiunt ab his: quoꝝ utilitati de-
seruiunt sustententur. ꝑꝑ hoc.n. ⁊ milites de
stipendiis alioꝝ viuunt: ⁊ rectoribꝰ republi-
ce de cõi prouidet̃. Qui aũt voluntariã pau
pertatẽ assumunt. vt xp̃m sequant̃: ad hoc
vtiqꝫ oĩa dimittunt: vt cõi utilitati deserui
ant sapientia ⁊ eruditõe ⁊ exemplo populũ
illustrantes vel oratõe ⁊ intercessiõe susten
ad 2am tantes. ⁋ Ex quo etiã pꝫ ꝙ nõ turpiter vi-
Improbationẽ uunt de his que ab aliis dant̃: ex quo ipsi
maiora rependunt ad sustentationẽ tẽpora
lia accipientes. ⁊ in spiritualibus aliis profi
cientes. ⁋ Unde ⁊ apostolus dicit. 2. Cor.
8. (Uestra abundantia. s. in tẽporalibus il
lorũ inopiã suppleat). ⁊ in eodẽ. (Ut ⁊ illo-
rũ abundantia). s. in spiritualibus. (vestre
inopie sit supplementũ). Qui.n. alterũ iu-
uat particeps fit operis eius ⁊ in bono ⁊ in
ad 3am malo. ⁋ Dũ aũt exẽplis suis alios prouo-
cant ad virtutes. fit vt hi qui eorũ exẽplis ꝓ
ficiunt: minus ad diuitias afficiunt̃ dũ vi-
dent alios ꝑꝑ perfectionẽ vite diuitias om
nino deserere. quãto aũt aliquis minus di-
uitias amat. ⁊ est virtuti magis intentus:
tanto facilius diuitias in alio necessitates
distribuit: vnde q paupertatẽ voluntariam
assumẽtes de his que ab aliis dant̃ viuunt
magis fiunt aliis pauperibus utiles alios
ad minime opa verbis ⁊ exẽplis prouocan
do ꝙ fiant dãnosi ad sustẽtationẽ vite alio
ad4am rũ beneficia accipiẽtes. ⁋ Pꝫ ẽt ꝙ hoĩes
in qualibet virtute ꝑfecti eẽ oꝫ qui paupta-
tẽ voluntariã sectant̃ diuitias cõtẽnẽtes li
bertatẽ animi nõ ꝑdunt propter aliqua mo
dica q̃ ad sustẽtationẽ vite ab aliis accipiũt
cũ hõ libertatẽ animi nõ ꝑdat nisi ꝑꝑ ea q̃
in affectu suo dñant̃. vnde ꝑꝑ ea q̃ hõ cõtẽ-
ad 5am nit si sibi dent̃ libertatẽ nõ ꝑdit. ⁋ Licet au
tẽ sustẽtatio eoꝝ q viuunt de his q̃ ab aliis
dãtur ex voluntate dantiũ dependeat. non
tñ ꝑꝑ hoc insufficiens est ad sustentãdã vi-
tã pauperũ xp̃i. nõ.n. depẽdet ex voluntate
vnius. sꝫ ex volũtate multoꝝ. nõ est aũt pro
babile ꝙ in multitudine fidelis populi non
sint multi q prõpto aĩo nõ subueniãt neces
sitatibus eorũ quos in reuerentia hñt ꝑꝑ ꝑ
ad 6am fectionẽ virtutis. ⁋ Nõ est aũt incõueni-
ens. si ẽt necessitates suas exponãt. ⁊ neces
saria petant vl̃ pro aliis vl̃ pro se. hoc enĩꝫ ⁊
apl̃i fecisse legunt̃ nõ solũ ab illis qbus ꝑ̃di
cabãt necessaria accipiẽtes. qđ magis pote
statis erat q̃ꝫ mẽdicitatis ꝑꝑ ordinationeꝫ
dñi. vt q euangelio deseruiunt. de euãgelio
viuant. sed ẽt ꝓ paupibus q erãt in irl̃m: q
sua dimittentes in pauptate viuebãt. nec tñ
gẽtibus ꝑ̃dicabãt. sꝫ eoꝝ spiritualis ꝯuersa
tio poterat illis valere a qbus sustẽtabant̃.
vñ ⁊ apl̃s talibus nõ ex necessitate. sꝫ ex vo
luntate dantiũ ꝑsuadet in elemosynis sub-
ueniẽdũ: qđ nihil est aliud q̃ꝫ mẽdicare. hec
aũt mẽdicitas nõ reddit hoĩes ꝯtẽptibiles
si moderate fiat ad necessitatẽ nõ ad super
fluitatẽ ⁊ sine in opportunitate cõsiderata
cõditiõe ꝑsonaꝝ a qbus petit̃: ⁊ loci ⁊ tẽpo-
ris qđ necesse est obseruari ab his q ꝑfecti o
nẽ vite sectant̃. ⁋ Ex quo ẽt pꝫ ꝙ talis mẽ-
dicitas nõ hꝫ aliquã spẽꝫ turpis quã hẽret ad 7am
si cũ iportunitate ⁊ idiscrete fieret ad super
fluitatẽ vl̃ voluptatẽ. ⁋ Manifestũ est au-
tẽ ꝙ mẽdicitas cũ q̃dã obiectiõe fit. sicut.n.
pati ignobiliꝰ est q̃ꝫ agere: ita accipe q̃ꝫ da
re. ⁊ regi obedire q̃ꝫ gubernare ⁊ iꝑare quã
uis ꝑꝑ aliqd ad victũ posset recõpẽsatio fie
ri. ⁋ Ea vero q̃ obiectiõis sunt sponte assu
mere ad humilitatẽ ꝑtinet nõ qdẽ simplr̃. ad improbationẽ
sed sm̃ ꝙ necessariũ est. cũ.n. humilitas sit
virtus nihil indiscrete operat̃. nõ est igitur date responsionis
humilitatis. sed stulticie si qs qđcũqꝫ abie-
ctũ assũpserit. sed si id qđ necessariũ est fieri
ꝑꝑ virtutẽ aliqs ꝑꝑ abiectionẽ nõ recusat.
puta si charitas exigat ꝙ ꝓximis aliqđ ab
iectũ officiũ iꝑ̃dat̃: hoc ꝑꝑ humilitatẽ ali-
qs nõ recuset. si igit̃ necessariũ est ꝑfectiõeꝫ
pauperis vite sectãdã ꝙ aliqs mẽdicet. hãc
abiectionẽ ferre humilitatis. ⁋ Qñqꝫ etiã
abiecta assumere virtutis. ⁊ si nostꝝ hoc of
ficiũ nõ reqrat vt alios in nostro exẽplo ꝓ
uocemus. quibus incumbit. vt id facilius
ferant. nã ⁊ dux interdũ militis officio fun-
gitur. vt alios ꝓuocet. qñqꝫ ẽt abiectis vti
mur ꝑ virtutẽ vt medicina quadã. puta si
alicuius animus ad imoderatã excellentiã
sit pronus utiliter debita moderatiõe serua
ta abiectis vtitur vel sponte vel aliis impo
sitis ad elationẽ animi cõprimẽdã. dũ per
hec q̃ gerit sibiipsi quodãmõ parificat ẽt
infimos hoĩes q circa vilia officia occupã-

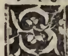
contra aliaz erroneaz opi.

tur.¶ Est aūt oīno irrōnabilis error illoꝝ qui putant oēm sibi solicitudinē a dño iter dictā de victu querēdo. ¶ Omnis.n.act⁹ solicitudinē reqrit.si igit hō nullā solicitudinē de rebus tēporalibus hře dz:sequitur ꝙ nihil tēporale agere debeat qđ neqȝ possibile neqȝ rationabile est obseruari. deus eniȝ vnicuiqȝ rei ordinauit actōes sm proprietatē sue nāe.hō aūt ex spirituali ꝛ corporali nā cōditus est:necessariū est igit sm diuinā ordinatōeȝ. vt corpales actōes exerceat.ꝛ spiritualibus intēdat.ꝛ tāto pfectior est quāto plus spiritualibus intēdit.nō est igr modus pfectōis humane ꝙ nihil corporale agatur q꞉ cū corporales actōes ordinent ad ea que sunt necessaria ad cōseruationē vite si quis eas pretermittit.vitā suā negligit. quālibet obseruare tenet. Expectare aūt a deo subsidium in quibus se aliquis pōt p propriam actionē iuuare pretermissa propria actione est insipientis ꝛ deū tentantis.hoc.n. ad diuinā bonitatē pertinet. vt rebus prouideat nō imediate oia faciendo.sed alia mouēdo ad proprias actōes.(vt supra dictū est).nō est igit expectandū a deo. vt omni actione propria qua sibi aliquis subuenire pōt ꝑtermissa deus ei subueniat.hoc eniȝ diuine ordinatōi repugnat ꝛ bonitati ipsius.¶ Sed

ad auto. euāgelicaz quõ habeat intelligi

q꞉ licet in nobis sit agere.nō tñ in nobis est vt actōes nostre debitū finē cōsequunt propter impedimenta que pñt cōtingere. hoc dispositōi diuine subiacet qđ cuiqȝ ex actione sua proueniat:precipit ergo domin⁹ nos nō debere eē solicitos de eo qđ ad nos nō pertinet scilicet de euentibus nostraꝝ actionuȝ:nō aūt prohibuit nō eē solicitos de eo qđ ad nos pertinet.s.de nostro ope. nō igit cōtra preceptū dñi agit qui de his q̄ ab ipo agenda sunt.solicitudinē hz. sed ille qui solicitus est de his q̄ pñt emergere ēt si ipse ꝓprias actōes exequat.ita ꝙ debilitas actiones pretermittat ad obuiandū hmōi euentibus.cōtra quos debemus in dei prouidentia sperare.p quā ēt aues ꝛ herbe sustentātur.talē eniȝ solicitudinē hře. vr ꝑtinere ad errorē gētiliū.q diuinā ꝓuidētiā negant:ꝓpter qđ dñs cōcludit.(ꝙ nō simus soliciti in crastinū).p qđ nō prohibuit quin cōseruemus ea que sūt nobis in crastinū necessaria suo tpe:sed ne de futuris euentibus solicitaremur cū quadā desꝑatiōe diuini auxilij. Vel ne preoccupet hodie solicitudinem que erit habēda in crastino.q꞉ quelibet dies suā solicitudinē hz.vñ subdit.¶ Sufficit enim diei malicia sua.¶ Sic igit pz ꝙ diuersis modis cōuenientibus viuere possunt qui volūtariā paupertatē sectantur. inter quos tanto aliquis laudabilior est. quanto magis a solicitudine tpaliū ꝛ occupatione circa ea hominis animū reddit immunē.

¶ De errore eorum qui perpetuam cōtinētiaȝ impugnant. 136.



Sicut autem cōtra paupertatis pfectionē.ita ꝛ cōtra cōtinētie bonū qdam ꝑuersi sensus hoies sūt locuti. ¶ Quoꝝ qdē bonū ꝯtinētie his ꝛ similib⁹ rōnibus excludere nitunt.¶ Viri enim ꝛ p⁹ rō ꝓ mulieris cōiunctio ad bonū spēi ordinatur. diuinius aūt est bonū spēi q̄ȝ bonū indiui dui.magis ergo peccat qui oīno abstinet ab actu quo cōseruat spēs q̄ȝ peccaret si abstineret ab actu quo cōseruat indiuiduū.sicut sunt comestio potus ꝛ alia huiusmodi.

erronea opi. cōtra cōtinentiaȝ

2 ¶ Adhuc ex diuina ordinatōe dant homini mēbra ad generationē apta.ꝛ ēt vis concupiscibilis incitās ꝛ alia hmōi ad hoc ordinata. vr igit cōtra diuinā ordinationem agere.qui oīno ab actu gñatōis abstinet.

3 ¶ Itē si bonū est ꝙ vnus cōtineat. meli⁹ est ꝙ multi ꝛ optimū qđ oēs. sed ex hoc sequit ꝙ genus humanū deficiat. non igitur bonum est ꝙ aliquis hō oīno contineat.

4 ¶ Amplius castitas sicut ꝛ alie virtutes in medio cōsistit.sicut igit cōtra virtutem agit.q oīno cōcupiscētias insequit ꝛ intēperatus est.ita cōtra virtutē agit. qui oīno a cōcupiscentijs abstineret ꝛ insensibilis est.

5 ¶ Preterea nō est possibile qn in homine cōcupiscētie venereoꝝ orlant cuȝ naturales sint.resistere aūt oīno cōcupiscētijs ꝛ quasi cōtinuā pugnā hře.maiorē inquietudinem aio tribuit q̄ȝ si aliquis moderate concupiscentijs vteret.cū igit iquietudo animi maxime pfectōi virtutis repugnat. videt perfectiōi virtutis aduersari ꝙ aliquis perpetuam cōtinētiā seruet.¶ Hec igit cōtra ꝑpetuā cōtinētiā obijci vident. qbus ēt adiūgi pōt ꝑceptū dñi qđ primis parētibus legit

Auc.s. scriptu. esse datū Gen̄.primo c.9.(Crescite ꝛ mul
tiplicamini ꝛ replete terrā).qđ nō ē remo
tū.sed magis vr̄ a dn̄o in euāgelio eē cōfir
matū Mat.19.vbi dr̄.(Quos deus cōiun
xit:hō nō separet).de cōiunctōe matrimo
nij loquēs.cōtra aūt hoc p̄ceptū expresse fa
ciunt q pp̄etuā cōtinētiā seruāt. vr̄ igiť non
eē licitū ppetuā cōtinētiā seruare. ⁋ Hoc
R° ad p^m rationem aūt nō difficile est soluere fm ea q̄ p̄missa
sunt. ⁋ Cōsiderandū.n.est q̄ alia rō est ha
bēda in his q̄ ad necessitatē vniuscuiusque
hōis pertinēt atq₃ alia in his q̄ pertinēt ad
multitudinis necessitatē. In his.n. que ad
vniuscuiusq₃ necessitatē pertinent.oꝫ q̄ cui
libet prouideať.hmōi aūt sunt cibi ꝛ potus
ꝛ alia que ad sustētationē indiuidui perti-
nent.vn̄ necessariū est q̄ quilibet cibo ꝛ po
tu vtať. In his aūt q̄ necessaria sunt multi
tudini nō oꝫ q̄ cuilibet de multitudine at-
tribuať.neq₃ ēt est possibile.pꝫ.n. multa eē
necessaria multitudini hoīum vt cibus po-
tus indumētū domus ꝛ alia hmōi q̄ ipos-
sibile est q̄ p vnū ꝓcurenť. ꝛ iō diuersoꝝ
oꝫ eē diuersa officia:sicut ēt in corpore di-
uersa mēbra ad diuersos actus ordināťur.
qꝛ igiť generatio nō est de necessitate indi-
uidui.sed de necessitate totius speciei.nō est
necessariū q̄ oēs hoīes actibus generatōis
vacēt.sed qdā ab his actib⁹ abstinētes alijs
ad 2^m officijs mācipenť puta militie vel cōtēpla-
tioni. ⁋ Et quo pꝫ solutio ad fm.ex diuina
enim prouidētia danť hōi ea q̄ sunt toti spe
ciei necessaria.nec tn̄ oꝫ q̄ quilibet hō quo
libet illoꝝ vtať.data est enim homini indu-
stria edificādi.virtus ad pugnandū. nec tn̄
oꝫ q̄ oēs sint edificatores aut milites. Si-
militer licet sit hōi diuinitus ꝓuisa virtus
generatiua.ꝛ ea q̄ ad actū eius ordināťur.
ad 3^m nō tn̄ oꝫ q̄ quilibet actui generatōis inten
dat. ⁋ Unde ēt pꝫ solutio ad tertium. Ab
his enim q̄ sunt multitudini necessaria quā
uis quātū ad singulos melius sit q̄ abstine
at melioribus dedit⁹:nō tn̄ est bonū q̄ om
nes abstineant:sicut ꝛ in ordine vniuersi ap
paret.quāuis enim substātia spiritualis sit
melior q̄̄ corporalis.nō tn̄ eēt melius vni-
uersum.in quo eēnt solū substantie spiritua
les.sed imperfectius:ꝛ q̄uis sit meli⁹ ocu
lus pede in corpore animalis.nō tn̄ eēt per
fectū animal nisi haberet oculū ꝛ pedē, ita
etiam nec multitudo humani generis ha-
beret statum perfectū nisi essent aliqui intē
dentes generatiōis actibus ꝛ aliqui ab his
abstinentes ꝛ cōtēplatōi vacantes. ⁋ Qđ ad 4^m
aūt.4.obijcitur q̄ necesse est virtutē in me
dio eē soluiť p id qđ supra iā de paupertate
dictū est.mediū igiť virtutis nō accipiť sē-
per fm quātitatē rei q̄ ordinať rōne. sed fꝫ
regulā rōnis que debitū finē attingit: ꝛ cir
cunstantias cōuenientes metiť.ꝛ sic ab om
nibus venereoꝝ delectationibus abstinere
preter rōnē vitiū sensibilitatis dr̄. si aūt fꝫ
rōnē fiat virtus est que ēt cōem hōis mo-
dū excedit.facit.n.hoīes eē in diuine quā-
dā similitudinis ꝑticipatōe. vn̄ virginitas
angelis dr̄ eē cognata. ⁋ Ad quintū dicen ad 5^m
dū q̄ solicitudo ꝛ occupatio quā hn̄t hi qui
cōiugio vtunť de vxoribus filijs ꝛ necessa-
rijs vite acquirendis est ꝯtinua.inquieta-
tio aūt quā hō patiť ex pugna cōcupiscen-
tiaꝝ est ad aliquā horā.q̄ etiā minorať per
hoc q̄ eis aliqs nō cōsentit. nā quāto ma-
gis aliquis delectabilibus vtiť:tāto magis
crescit in eo delectabilis appetitus. ⁋ De
bilitanť enīꝫ cōcupiscētie p abstinētiā ꝛ alia
exercitia corporalia q̄ cōueniūt his qui con
tinētie propositū hn̄t. ⁋ Usus ēt corporali
um delectabiliū magis abducit mētē a sua
altitudine:ꝛ impedit a cōtēplatōe spiritua
liū q̄̄ inquietudo q̄ prouenit in resistendo
cōcupiscētijs hoꝝ delectabiliū: qꝛ p vsū de
lectabiliū ꝛ maxie venereoꝝ mēs maxime
carnalib⁹ inheret.cū delectatio faciat qesce
re appetitū in re delectabili. ꝛ iō his q ad
cōtēplatiōnē diuinoꝝ ꝛ cuiusq₃ veritatis
intendunt maxime nociuū est venereis de
ditos esse ꝛ maxime vtile ab eis abstinere.
Nihil autem prohibet quāuis vniuersali-
ter dicatur vni homini melius esse conti-
nentiam seruare q̄̄ matrimonio vti. quin
alicui illō melius sit. ⁋ Unde ꝛ dominus
facta de continentia mentione dicit.(Nō
oēs capiunt verbū hoc.sed qui pōt capere
capiat). ⁋ Ad id aūt qđ de precepto p̄mis
parentibus dato.vltimo positum est. pꝫ re Auc.s.
sponsio per ea que dicta sunt. preceptū enī scriptu.
illud respicit inclinationē naturalē que est
in hominibus ad conseruandā speciem per
actum generatōis.qđ tn̄ nō est necessariū
per oēs exeq:ſꝫ p aliquos.vt dictū ē.sic aūt

castitatis vel abstinentie.si aũt ex voto: refertur vlterius ad aliã virtutẽ cuius ẽ deo aliquid vouere.s.ad religionẽ que potior est castitate vel abstinentia vtpote faciens nos recte hr̃e ad deũ.erit ergo actus cõtinentie vel abstinentie laudabilior in eo qđ ex voto facit etiam si nõ ita delectetur in abstinentia vel continentia ex eo quod delectatur in potiori virtute que est religio.

2 ¶ Itẽ id qđ potissimũ est in virtute est de bitus finis.nã ex fine principaliter rõ boni manat.si ergo finis fuerit.eminẽtior etiam si in actu aliquis se remissius habeat: erit eius actus virtuosior:sicut si aliquis propo nat pp bonũ virtutis longã viã agere.alius aũt breuẽ.laudabilior erit q maius aliquid pp virtutẽ intẽdit licet in progressu vie len tus procedat. ¶ Si aũt aliquis facit aliqd propter deũ:illũ actũ deo offert.sed si ex vo to hoc faciat nõ solũ actũ.sed etiã potentiaʒ offert deo.⁊ sic pʒ q̃ ppositũ suũ est ad aliquid maius deo exhibendũ.erit ergo actus eius virtuosior rõne maioris boni intenti ⁊ si in executione alius videatur feruentior.

3 ¶ Preterea voluntas precedẽs actũ manet virtute in tota cõsecutõe actus ⁊ ipsum laudabilẽ.reddit etiã qñ de proposito volũ tatis propter qđ actũ incipit in executione operis nõ cogitabat.nõ enĩʒ oʒ q̃ q ppter deũ aliqđ iter arripuit. in qualibet parte itineris de deo cogitet actu. pʒ aũt q̃ ille q vouet se aliquid factuꝝ intentius illud volu it q̃ʒ q simplr̃ facer̃ disponit q2 nõ solũ face re voluit. ʒ voluit se firmar̃ vt nõ deficeret a faciendo.ex hac igit̃ voluntatis intentione reddit̃ executio voti cũ intentione quadam laudabilis etiã qñ voluntas vel nõ actu fer tur in opus vel fertur remisse. Sic ergo lau dabilius fit quod ex voto fit q̃ʒ quod fit sine voto.ceteris tamen paribus.

¶ Q̃ merita ⁊ peccata nõ sũt paria. 139.



Ex his autem manifestũ est q̃ neq̃ oĩa bona opera neq̃ oĩa peccata sunt paria. ¶ Cõsiliũ.n. non dat̃ nisi de meliori bono.dat̃ aũt cõsilia in lege diuina de paupertate cõtinentia ⁊ aliis hmõi. (vt supra dictũ est).hec igit̃ meliora sũt q̃ʒ matrimonio vti ⁊ tẽporalia possidere sm̃. que tamẽ cõtingit virtuose agere ordine ratõis seruato. (vt supra ostensum est). nõ igitur omnes actus virtutum sunt pares. qđ merita nõ ẽ paria ca° 130 ca° 130

2 ¶ Adhuc actus spẽʒ recipiũt ex obiectis: quanto igit̃ obiectũ est melius tãto ⁊ act⁹ erit virtuosior sm̃ spẽm suã.finis aũt melior est his que sunt ad finẽ. quoꝝ tãto aliqd melius est quanto est fini propinquius. iter actus igit̃ humanos ille est optimus qui in vltimũ finẽ.s.deũ imediate fertur post quẽ tanto actus melior est sm̃ suã spẽm quãto obiectum est deo propinquius.

3 ¶ Amplius bonũ in actibus humanis ẽ sm̃ q̃ rõne regulant̃.contingit aũt aliquos aliis ad rõnẽ magis accedere qñ actus qui sũt ipsius rõnis magis hñt de bono rõnis q̃ʒ actus inferioꝝ viriũ qbus rõ ĩpat.sũt igitur inter actus hũanos aliq aliis meliores.

4 ¶ Itẽ precepta legis optime ex dilectõe iplent̃ (vt supra dcm̃ est).cõtingit aũt aliquẽ alio ex maiori dlectatõe q̃ faciẽdũ ẽ facere.erit igr̃ vtuosoꝝ actuũ vn⁹alio melior.

5 ¶ Preterea si ex virtute actus hominis boni reddunt̃. contingit aũt intentionẽ etiã eandẽ maiorẽ eẽ in vno q̃ʒ in alio.opʒ ergo q̃ humanoꝝ actuũ sit vnus alio melior.

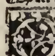
6 ¶ Itẽ si ex virtutibus actus humani boni reddunt̃:oportet meliorẽ eẽ actũ qui est melioris virtutis.contingit aũt virtutẽ vnã altera meliorẽ eẽ.puta magnificentiã liberalitate.⁊ magnanimitatẽ moderantia.erit igitur humanoꝝ actuũ vnus alio melior. ¶ Hinc est qđ dr̃.i.Cor.7.(Qui matrimonio iungit virgines suas:bene facit. qui aũt nõ iungit:melius facit). ¶ Et eisdẽ etiam rõnibus apparet.q̃ nõ oĩa peccata sũt paria.cũ per vnũ peccatũ magis discedat̃ a fine q̃ʒ per aliud.⁊ magis peruertat̃ ordo rõnis ⁊ maius nocumentũ proximo inferatur. ¶ Hic ẽ qđ dr̃ Ezech.16.(Scelerato ria fecisti illis in oĩb⁹ viis tuis). Per hoc aũt excludit̃ quorũdã error dicentiũ omnia merita ⁊ peccata paria eẽ. ¶ Q̃ tñ omnes virtuosi actus sint equales.ex hoc videbat̃ aliquã rõnẽ hr̃e.q2 oĩs actus virtuosus est ex fine boni.vñ si oĩum bonoꝝ actuũ est idẽ finis boni.oʒ oẽs equaliter bonos eẽ. licet aũt sit vnus finis vltimus boni: actus tñ q ex illo bonitatẽ hñt diuersũʒ bonitatis gradum accipiunt. Est enim in his bonis que Auc.s. scriptu. qđ põita nõ sint paria Exclu° erro. rõ contrarie opi.de parieta te meri torum

ad vltimũ finẽ ordinanſ: differẽtia graduũ ſcõm φ q̃dã ſunt aliis meliora ⁊ fini vltimo propinquiora. vnde in voluntate ⁊ actibus eius gradus bonitatis erit ſm diuerſitatẽ bonoꝝ ad q̃ terminaſ voluntas ⁊ eius

rõ opi. contrarie de eq̃litate peccatorum — actus. licet vltimus finis ſit idẽ. ¶ Similiter etiã φ oĩa peccata ſunt paria: videſ ex hoc hr̃e rõnem. ¶ Quia peccatũ in actib⁹ humanis accidit ex h ſolo φ aliqs p̃terit regulã rõnis. ita aũt p̃terit regulã rõnis q in modico a rõne recedit ſicut q in magno. videtur igiſ peccatũ equale ſiue in modico ſiue in magno peccetſ. ¶ Huic aũt rõni videtur ſuffragari qđ in humanis iudiciis agiſ. nã ſi alicui ſtatuaſ limes quẽ nõ trãſgrediatur. nihil refert apud iudicẽ ſiue multũ ſiue modicũ ſit trãſgreſſus. ſicut nõ refert ex quo pugil limites cãpi exiuit vtrũ longius progrediaſ. ex quo igiſ regulã rõnis ptranſiit. nõ refert vtrũ in modico vel in magno ipſã

Jprobat — tranſiuerit. ¶ Sed ſi quis diligenter inſpiciat. in oĩbus quoꝝ pfectio ⁊ bonũ in q̃daꝫ cõmenſuratiõe cõſiſtit: quanto magis a debita cõmenſuratõe recediſ tanto mai⁹ erit malũ. ſicut ſanitas cõſiſtit in debita cõmẽſuratiõe humanoꝝ ⁊ pulchritudo in debita proportõe mẽbroꝝ. veritas aũt in cõmenſuratõe intellectus vel ſermonis ad rẽ. patet aũt φ quanto eſt maior in equalitas in humoribus tanto eſt maior infirmitas. Et quanto eſt maior inordinatio in mẽbris tanto eſt maior turpitudo. Et quãto magis a veritate recediſ tanto eſt maior falſitas. Nõ enim eſt tã magna falſitas eſtimantis tria eẽ quinqꝫ. ſicut eius qui eſtimat tria eẽ centũ. bonũ aũt virtutis in quadã cõmenſuratõe cõſiſtit. Eſt enim mediũ ſecũdũ debitã limitationẽ circũſtantiaꝝ inter cõtraria vitia cõſtitutũ. quãto igiſ magis ab hac armonia recediſ tãto eſt maior malitia. ¶ Nõ eſt aũt ſimile virtutẽ tranſgredi: ⁊ terminos a iudice poſitos tranſire. nã virtus eſt ſcõm ſe bonũ. vnde virtutẽ tranſgredi eſt ſcõm ſe malũ. ⁊ ideo oportet qđ magis a virtute recedere ſit maius maluꝫ. tranſgredi aũt terminũ a iudice poſitũ nõ eſt ſcõm ſe malũ. ſed p accidens inquantũ ſcilicet eſt prohibitũ. ¶ In his aũt q̃ ſunt p accidens. nõ eſt neceſſariũ φ ſi ſimpl'r ſeqſ ad ſimpl'r: ⁊ magis ſequaſ ad magiſ. ſꝫ ſolũ in his q̃ ſunt p ſe. nõ enim ſequiſ ſi albũ eſt muſicũ φ magis albũ ſit magis muſicuꝫ. ſequiſ aũt ſi albũ eſt diſgregatiuũ viſus. φ magis albũ ſit magis diſgregatiuũ viſus. ¶ Eſt aũt hoc inter peccatoꝝ differentias attendendũ φ quoddã eſt mortale. ⁊ quoddã veniale. ¶ Mortale aũt eſt qđ animaꝫ ſpirituali vita priuat cuius quidẽ vite ratio ex duobus ſumi põt ſm ſimilitudinẽ vite naturalis. viuit enim corpus naturaliter per hoc φ anime vnitur que eſt ei principium vite: corpus aũt viuificatũ per aiaꝫ ex ſe ipſo moueſ. ſed corpus mortuũ. vel imobile manet. vel ab exteriori tantũ mouetur. Sic enim ⁊ voluntas hoĩs cũ p rectam intentionẽ vltimo fini coniungitur quod eſt eius obiectũ: ⁊ quodãmodo forma ⁊ vita ẽ cũ per dilectionẽ deo ⁊ proximo inheret. ⁊ ex interiori principio mouetur ad agenduꝫ recta. intentione autem vltimi finis ⁊ dilectione remota anima ſit velut mortua. q: non mouetur ex ſeipſa ad agendum recta: ſed vel omnino ab eis agendis deſiſtit. vel ad ea agendum ſolum ab exteriori induciſ ſcilicet metu penarum. Quecũqꝫ igiſ peccata intentioni vltimi finis ⁊ dilectioni opponuntur mortalia ſunt. ſi vero his ſaluis. aliquis in aliquo recto ordine rõnis deficiat. non erit mortale peccatum ſed veniale.

¶ Q̃ act⁹ hoĩs puniũt vł p̃miãſ a deo. 140.



Ex premiſſis aũt manifeſtũ eſt φ actus hominis puniunſ vel premianſ a deo. ¶ Eius enim eſt punire vel premiare. cuius eſt legem imponere. legis autem latores per premia ⁊ penas obſeruãtiam legis inducunt. ſed ad diuinam prouidentiam pertinet vt legem hominibus poneret. (vt ex ſupradictis patet). ergo ad deum pertinet hoĩes punire vel premiare.

2 ¶ Preterea vbicũqꝫ eſt aliquis debitus ordo ad finẽ: oꝫ φ ordo ille ad finẽ ducat. receſſus aũt ab ordine finẽ excludat. ea enĩ que ſunt ex fine: neceſſitatẽ ſortiunſ ex fine vt ſcilicet ea neceſſe ſit eẽ ſi finis debeat ſequi. ⁊ eis abſqꝫ impedimento exiſtentibus finis cõſequaſ. deus aũt impoſuit actibus hominũ ordinẽ aliquẽ in reſpectu ad fineꝫ boni. (vt predictis patet). oportet igiſ φ ſi

ordo ille recte positus est:ꝙ incedentes per
illū ordinē finē boni cōsequanť qđ est pre-
miari.recedētes aūt ab illo ordine per pec-
catū a fine boni excludi.quod est puniri.
3 ℭ Adhuc sicut res naturales ordini diui-
ne ꝓuidētie subdūtur. ita ⁊ actus humani.
(vt ex predictis pꝫ).vtrobiꝗꝫ aūt cōuenit
debitū ordinē seruari.vel etiā pretermitti.
hoc tū interest ꝙ obseruatio vel transgres-
sio debiti ordinis est in potestate humane
voluntatis cōstituta.nō aūt in potestate na
turaliū reꝝ est ꝙ a debito ordine deficiat
vel ipsum sequať.oꝫ aūt effectus causis ꝑ
cōuenientiā respondere.sicut igiť res natu
rales cū in eis debitus ordo naturaliū pri-
cipioꝝ ⁊ actionū seruať sequiť ex necessitate
nature cōseruatio ⁊ bonū i ipsis: corruptio
aūt ⁊ malū cū a debito ⁊ naturali ordine re
cediť.ita etiā in rebus humanis oꝫ ꝙ cum
hō volūtarie seruat ordinē legis diuinitus
imposite cōsequať bonū nō velut ex neces-
sitate.sed ex dispensatiōe gubernantie. qđ
est premiari.⁊ ecōuerso malum: cum ordo
legis fuerit pretermissus ⁊ h est puniri.
4 ℭ Amplius ad ꝑfectā dei bonitatē per-
tinet ꝙ nihil inordinatū in reb⁹ relinqt: vñ
in rebus naturalibus videmus cōtingere
ꝙ oē malū sub ordine alicuius boni cōclu-
diť.sicut corruptio aeris est ignis generatio
⁊ occisio ouis est pastus lupi.cū igiť actus
humani diuine prouidētie subdanť. sicut ⁊
res naturales.oꝫ malū qđ accidit in huma
nis actibus sub ordine alicuius boni cōclu
di.hoc aūt cōuenietissime fit ꝑ hoc ꝙ pec-
cata puniūť.sic.n. sub ordine iustitie q̄ ad
equalitatē reducit cōpḣēdūtur ea q̄ debitā
quātitatē excedūt.excedit aūt hō debitum
sue quātitatis gradū dū volūtatē suā diui-
ne voluntati ꝓfert satis faciēdo ei ꝯtra or-
dinē dei.q̄ gdē ineqlitas tolliť dū ꝯtra vo-
lūtatē suā hō aliqd pati cogiť ſm ordinem
diuinā.oportet igitur ꝙ peccata humana
puniant diuinitus . ⁊ eadem ratione bona
facta remunerationem accipiant.
5 ℭ Itē diuina prouidētia nō solū disponit
reꝝ ordinē.sed et mouet oia ad ordinis ab
eo dispositi executionē.(vt supra ostēsum
est).volūtas aūt a suo obiecto moueť qđ ē
bonū vel malū.ad diuinā igiť ꝓuidētiā per
tinet ꝙ hoibus bona ꝓponat in premiū vt
volūtas ad recte ꝓcedēdū moueať ⁊ mala
ꝓponat in penā ad h° ꝙ iordinatōeꝫ vitet.
6 ℭ Pre.diuia ꝓuidētia h° mō res ordi-
nauit ꝙ vna alteri ꝓfit.cōuenietissime aūt
hō ꝓficit ad finē bōi tā ex bono alteri⁹ ho-
minis q̄ꝫ ex malo dū excitať ad bñ agēduꝫ
ꝑ hoc ꝙ videt bñ opantes ꝓmiari.⁊ dū re-
uocatur a male agēdo ꝑ hoc ꝙ videt male
agētes puniri:ad diuinā igiť ꝓuidētiā perti
net ꝙ mali puniantur ⁊ boni premientur.
ℭ Hinc ē qđ dť Exo.20.(Ego sū de⁹ tu-
us visitās iniquitatē patꝝ in filios.⁊ faci- Auc.s.
ens misericordiā his q diligūt me ⁊ custo- scriptu.
diūt ꝓcepta mea).⁊ in.ps.(Reddes vni-
cuiꝗꝫ iuxta opa sua).⁊ Roma.2.(Reddet
vnicuiꝗꝫ scđm opa sua his gdē q sunt ſm
patiētiā bōi opis gloriā ⁊ honorē. his autē
q nō acqescūt veritati.credūt aūt iniqtati.
irā ⁊ idignationē.ℭ Per hoc autē exclu-
ditur error quorūdā dicētiū ꝙ deus nō pu Exclu°
nit.dicebāt.n.Marchiō ⁊ Valētinus aliū erro.
eē deū bonū ⁊ aliū eē deū iustum q punit.
ℭ De differētia ⁊ ordine penaꝝ. 141.



Uia vero sicut ex predi-
ctis pꝫ ꝓmiū est qđ volūtati
ꝓponitur q̄si finis quo excita
tur ad bene agēdū. ecōtrario
pena volūtati proponitur vt a malo retra-
hatur q̄si aliqd fugiēdū ⁊ malū sicut đ rōne
ꝓmij ē ꝙ sit bonū ⁊ volūtati cōsonū.ita de
rōne pene ē ꝙ sit malū ⁊ cōtrariū volūtati
malū autē ē ꝓuatio bōi.vñ oꝫ ꝙ ſꝫ differē
tiā ⁊ ordinē bonoꝝ sit ēt ordo ⁊ differentia
penaꝝ.Est āt summū bonū hois felicitas
q̄ ē vltimus finis eius.quāto ergo aliquid
est huic fini ꝓpinquus tāto ꝓeminet itra ho
minis bonū.huic āt ꝓpinqssimū ē ꝟt⁹ ⁊ si
qd aliud ē ꝙ ad bonā opationē hoiem ꝓfi
ciat q̄ ꝑuenitur ad beatitudinē. cōsequitur
autē ⁊ debita dispositio rōnis ⁊ virium ei
subiectaꝝ.post hoc autē ⁊ corporis incolu-
mitas q̄ necessaria est ad expeditā opatio-
nē:demuꝫ autē ea q̄ exteri⁹ sūt qb⁹ q̄si admi
niculātib⁹ vtimur ad ꝟtutē. ℭ Erit igť
maxia pena hoieꝫ a beatitudīe excludi post
hāc āt ꝟtute ꝓuari ⁊ ꝑfectōe q̄cūꝗꝫ nāliuꝫ
ꝟtutuꝫ aīe ad bñ agēduꝫ. ℭ De hic nāl.ū
potētiaꝝ aīe deordinatio. ℭ Post hoc āt
corꝑis nocumētū. ℭ Demū āt exterioꝝ bo

noꝝ ſublatio.¶ Sed qꝛ de rõne pene ẽ nõ
ſolũ ꝙ ſit ꝓuatiua boni.ſ; ẽt ꝙ ſit cõtraria
volũtati:nõ aũt cuiuſlibet hoīs volũtas exi
ſtimat bona ſ; ꝙ ſũt cõtingit interdũ ꝙ id
qḋ eſt maioris boni ꝓuatiuũ eſt minus cõ-
trariũ volũtati.ꝛ ꝑꝑ hoc minus penale eſſe
videt̃.ꝛ inde eſt ꝙ plures hoīes q̄ bona ſenſi
bilia ꝛ corporalia magis eſtimãt ꝛ cogno-
ſcũt itelligibilia ꝛ ſpiritualia. plus timent
corporales penas q̄ȝ ſpirituales. ſ; quoruȝ
eſtimationẽ cõtrarius ordo vr̃ penaꝝ ordi-
ni ſupradicto.apud hos.n.maxia pena eſti-
mant̃ leſiões corꝑis ꝛ damna reꝝ exterio-
rũ.deordinatio aũt aĩe:ꝛ damnũ ꝟtutis.ꝛ
amiſſio fruitõis diuine in qua cõſiſtit vlti-
ma hoīs felicitas.aut modicũ aut nihil re-
putat̃ ab eis.¶ Hinc aũt ꝓcedit ꝙ hoīuȝ
peccata a deo puniri nõ eſtimãt. qꝛ vident
plerũqȝ peccatores in columitate corporis
vigere ꝛ exteriori fortuna potiri.q̄bus inter
dũ hoīes virtuoſi ꝓuant̃.¶ Quod recte cõſi-
derãtibus mirꝝ videri nõ dȝ.¶ Cũ .n. oīa
exteriora ad iteriora ordinent̃.corpus ãt ad
aīaȝ.intãtũ exteriora ꝛ corꝑalia bõa ſũt ho
mini bõa inquãtũ ad bonũ rõnis ꝓficiunt.
ſ; ꝟo ꝙ bonũ rõnis īpediũt homini ꝟtunt̃
in mala.nouit aũt reꝝ diſpoſitor deus mẽ-
ſurã virtutis hũane.vñ iterdũ homini vir-
tuoſo corꝑalia ꝛ exteriora bõa miniſtrat in
adiutoriũ virtutis ꝛ in hoc ei beneficiũ pre-
ſtat.iterdũ ꝟo ei ꝑdicta ſubtrahit eo ꝙ cõ
ſiderat homini eẽ ſibi ad īpedimẽtũ virtu-
tis ꝛ fruitõis diuine.ex hꝰ aũt exteriora bo
na ꝟtunt̃ homini i mala. (vt dictũ eſt).vñ
ꝛ eoꝝ amiſſio eadẽ rõne homini vertit̃ i bo
nũ:ſi igit̃ oīs pena malũ eſt.nõ eſt aũt ma-
lũ hoīem exterioribus ꝛ corporalibus bo-
nis priuari ſ; ꝙ expedit ad ꝓfectũ virtutis
nõ erit hoc homini virtuoſo pena ſi priuet̃
exterioribus bonis in adiuuamẽtũ virtutis
ecõtrario aũt erit malis in penã ſi eis exte
riora bona cõcedunt̃ q̄bus prouocantur ad
malũ.¶ Vñ ꝛ Sap.14.dr̃. (ꝙ creature
dei in odiũ facte ſũt.ꝛ itẽtationẽ aĩe hoīuȝ
ꝛ in muſcipulã pedibus inſipiẽtiũ). qꝛ ꝟo
de rõne pene eſt nõ ſolũ ꝙ ſit malũ.ſed eti-
am ꝙ ſit cõtrariũ volũtati. ammiſſio cor-
poraliũ ꝛ exterioꝝ bonoꝝ etiã qñ eſt hõi in
profectũ virtutis ꝛ nõ in malũ dr̃ pena abu
ſiue ex eo ꝙ eſt cõtra volũtatẽ.ex inordina-
tiõe aũt hoīs cõtingit ꝙ hõ nõ eſtimet res
ſm ꝙ ſũt.ſed corporalia ſpiritualibus ꝑfe-
rat.inordinatio aũt talis aut eſt culpa aut
ex aliqua culpa ꝑcedẽte ꝓcedẽs. vñ conſe-
quẽter pȝ qḋ pena nõ ſit in hoīe ẽt ſ; ꝙ eſt
cõtra volũtate niſi culpa ꝑcedẽte. ¶ Hoc
ẽt ex alio pȝ.qꝛ.ea q̄ ſunt ſm ſe bona nõ ver
terent̃ homini in malũ ꝑ abuſuȝ niſi aliqua
inordinatõe in hoīe exiſtẽte.itẽ qḋ oporte-
at ea q̄ voluntas acceptat eo qḋ ſũt nãliter
bona homini ſubtrahi ad ꝓfectũ virtutis:
ꝓuenit ex aliqua hoīs deordinatõe q̄ vl̃ eſt
culpa vel ſequit̃ culpa:manifeſtũ eſt .n. qḋ
ꝑ peccatũ ꝑcedẽs ſit q̄dã inordinatio in affe
ctu humano vt facilius poſtmodũ ad pec-
catũ inclinet̃. ¶ Nõ ergo eſt abſqȝ culpa
etiã qḋ oȝ hominẽ adiuuari ad bonũ virtu
tis ꝑ id qḋ eſt ei quodãmõ penale inquan-
tũ eſt abſolute cõtra volũtatẽ ipſius.l; quã
doqȝ ſit volitũ ſ; qḋ rõ reſpicit finẽ.¶ Sȝ
de hac inordinatione in nã humana exiſtẽ
te ex peccato origiali poſteriꝰ dicet̃.¶ Nũc
aũt in tãtũ manifeſtũ ſit qḋ deꝰ punit hoīes
ꝓ peccatis.ꝛ qḋ nõ punit abſqȝ culpa.

¶ Quod nõ oīa ꝑmia ꝛ pene ſunt eq̄les. 142.

Tam aũt diuia iuſti tia id exi-
gat qḋ ad eq̄litatẽ in rebꝰ ſer-
uãdã ꝓ culpis pene reddant̃.
ꝛ pro bonis actibus ꝑmia. oȝ
ſi eſt gradus in virtuoſis actibꝰ ꝛ in pecca
tis. (vt oñſũ ẽ). ꝙ ſit ẽt gradus ꝑmioꝝ ꝛ
penaꝝ.aliter.n.nõ ſuaret̃ eq̄litas ſi nõ plꝰ
peccãti maior pena aut meliꝰ agẽti maiꝰ ꝑ
miũ redderet̃.¶ Eiuſdẽ.n.rõnis eẽ vr̃ qḋ
differẽter retribuat̃ ſ; dr̃iaȝ boni ꝛ mali.ꝛ
ſ; dr̃iaȝ bõi ꝛ melioris:vel mali ꝛ peioris.
2 ¶ Preterea talis eſt eq̄litas diſtributiue
iuſticie vt ineq̄lia ineq̄libus reddant̃.nõ er-
go eẽt iuſta recõpẽſatio ꝑ penas ꝛ premia
ſi oīa ꝑmia ꝛ omnes pene eẽnt equales.
3 ¶ Adhuc premia ꝛ pene a legiſlatore pro
ponuntur vt hoīes a malis ad bona trahã
tur.(vt ex ſupradictis pȝ).oportet aũt ho-
mines nõ ſolũ trahi ad bõa ꝛ retrahi a ma
lis.ſed etiam bonos allici ad meliora ꝛ ma
los retrahi a peioribus quod non fieret ſi
premia ꝛ pene eſſent equalia.oportet igitur
ꝛ penas ꝛ premia inequalia eſſe.
4 ¶ Amplius ſicut ꝑ diſpoſitiões nãles

Nota contra hoīum iudicia

aligs disponit ad formā:ita p opa bona ⁊
mala aligs disponit ad pēas ⁊ pmia:sz hoc
hz ordo quē diuina ꝓuidētia statuit i reb⁹
q magis disposita pfectiorē formā conse-
quunt:ergo sm diuersitatē bonoꝝ opeꝝ vl
maloꝝ oz q sit diuersitas penaꝝ ⁊ pmioꝝ
5 ¶ Itē cōtigit excessuz eē in opib⁹ bōis ⁊
malis dupliciter. ¶ Uno mō sz numerū
ꝓut vnus alio hz opa plā bōa vl mala alio
mō sz qlitatē opeꝝ ꝓut vn⁹ alio vel meli⁹
vel peius op⁹ hz:oz āt q excessui q ē sz nu
meꝝ opeꝝ rńdeat excessus pmioꝝ vl pēaꝝ
alias nō fieret recōpēsatio i diuino iudicio
ꝓ oibus q̄ qs agit si aliq̄ mala remanerēt
ipunita ⁊ aliq̄ bōa irremunerata:pari ergo
rōne excessui q est sz eq̄litatē opeꝝ ineq̄li-
tas pmioꝝ ⁊ penaꝝ rńdet. Hic est qd dr
Auc. s. scriptu. Deu.25.(Pro mēsura peccati erit ⁊ pla-
garū mod⁹). ⁊ Isa.27.) In mēsura cōtra
Exclu⁹ erro. mensurā cū obiecta fuerit vidicabo eam).
Per hoc āt excludit error quorūdā dicen
tiū in futuro oia pmia ⁊ penas eē equales.
¶ De pēa q̄ debet peccato mortali ⁊ vēia
li p respectū ad vltimū finē. i44.



Staūt ex predictis māifestū q
dupliciter cōtingit peccare.
Uno mō sic q totalr intētio
mētis aduertat ab ordine ad
deū q est vltim⁹ finis bonoꝝ ⁊ hoc ē pecca
tū mortale. Alio mō sic q manēte ordine
humāe mētis ad vltimū finē ipedimentū
aliqd afferat quo retardat ne libere tēdat
in finē:⁊ hoc dr peccatū vēiale. Si ergo sz
differētiā peccatoꝝ oz eē differētiā penaꝝ
cōseq̄ns est q ille q mortaliter peccat sit
puniēd⁹ sic q excidat ab hois fine:q āt pec
cat vēialiter nō ita q excidat sz ita q retar
det aut difficultatē patiat in adipiscēdo fi-
nem:sic.n.iusticie seruat eq̄litas vt qūo hō
peccādo volūtarie a fine diuertit ita penali
ter ꝯ suā volūtatē in finis adeptiōe ipediat
2 ¶ Adhuc sicut est volūtas in hoībus:ita
est inclinatio nālis in rebus nālibus:si aūt
ab aliq̄ re nāli tollat iclinatio ei⁹ ad finē.oi
no finē illū cōseq nō pōt.sic̄ corpus graue
cū grauitatē amiserit per corruptionē ⁊ fa
ctū fuerit leue:nō ꝑueniet ad mediū:si āt fue
rit in suo motu ipeditū iclinatiōe ad finem
manēte remoto ꝓhibēte ꝑueniet ad finē:
in eo āt qui peccat mortalr oino auertit in
tētio voluntatis a fine vltimo:in illo āt qui
venialiter peccat manet intētio cōuersa ad
finē:sed aliq̄liter ipedit ex hoc q pl⁹ debito
inheret his q̄ sūt ad finē:igit ei qui peccat
mortaliū hec pēa debet vt oino excludat a
cōsecutiōe finis:ei āt q peccat vēialiū q dif
ficultatē aliquā patiat añq̄z ad finē ꝑueniat.
3 ¶ Amp.cū aligs cōsequit aliquod bonū
quod nō intendebat:est a fortuna ⁊ casu:si
igit ille cui⁹ intētio est auersa a fine vltimo
finē vltimū assequat erit hoc a fortūa ⁊ ca-
su. Hoc āt inconueniēs est qꝛ vltim⁹ finis
est bonū intellect⁹:fortūa āt itellectui repu
gnat:qꝛ fortuita absq̄z ordinatiōe itellect⁹
ꝓueniūt:incōueniens āt est q itellect⁹ suū
finē cōsequat nō p viam itelligibilē:nō er-
go cōsequet finē vltimū q peccās mortali-
ter hz intentionē auersam ab vltimo fine.
4 ¶ Itē mā nō cōsegtur formā ab agēte
nisi fuerit ad formā disposita cōueniēter:fi
nis āt ⁊ bonū est pfectio volūtatis sicut for
ma māe:voluntas igitur nō cōsequet vlti-
mum finē nisi fuerit disposita cōuenienter:
disponitur autē ad finem voluntas p iten-
tionez ⁊ desiderium finis:non igitur conse
quetur finem cuius intentio a fine auertit.
5 ¶ Pre.in his que sunt ordinata ad finē
talis habitudo inuenit q si finis est vel erit
necesse est ea que sūt ad finē fore:si aūt ea q̄
sūt ad finē nō sūt nec finis erit:si.n.finis eē
pōt etiā nō existētib⁹ illis que sunt ad finē:
frustra p hmōi media q̄rit finis: Manifestum
est āt apud oēs q hō p opa virtutū in qb⁹
pcipuū est intētio finis debiti:cōsequit suū
vltimū finē qui est felicitas:si ergo aliquis
cōtra virtutē agat ab intentione vltimi fi-
nis auersus cōueniēs est q vltio fine puet.
¶ Hic est qd dr Math.7. (Discedite a Math.
me omnes qui operamini iniquitatem).
¶ Q̄ per peccatum mortale vltimo fine
aliquis in eternum priuatur. i44.



Portet autē
hac penā q̄ qs priuat vltimo
fine eē iterminabilē. ¶ Pri-
uatio.n.alicui⁹ nō est nisi qn̄
natū est haberi:nō.n.catulus mox nat⁹ di-
cit visu priuat⁹.vltimū āt finē nō est homo
aptus natus cōsequi in hac vita.(vt ꝓba-

tũ est).ꝑuatio ergo hmõi finis oꝫ ꝙ sit pẽa post hãc vitã:sꝫ post hãc vitã nõ remanet hõi facultas adipiscẽdi vltimũ finẽ.Aia.n. idiget corꝑe ad cõsecutionẽ sui finis inq̃ꝫtũ ꝑ corp⁹ ꝑfectionẽ acqrit ⁊ in scia ⁊ in virtute:aia ãt postq̃ꝫ fuerit a corꝑe sepata nõ redit iterũ ad hũc statũ ꝙ ꝑ corpus ꝑfectionẽ accipiat sicut dicebãt trãscorꝑationẽ ponẽtes.(cõtra quos supius disputatũ est). necesse ẽ igiꝛ ꝙ ille q hac pẽa puniꝛ vltimo fine priueꝛ ⁊ in eternũ priuatus remaneat.

2 ℭ Adhuc si qs priuaꝛ eo qđ est in nã ei⁹ vt hẽatur ipossibile est illud repari nisi fiat resolutio in ꝑiacẽtẽ mãm vt iterꝫ aliud de nouo genereꝛ:sicut cũ aial amittit visuꝫ aut aliũ sẽsuꝫ:ipossibile est ãt ꝙ id q đ iã generatũ ẽ iterꝫ genereꝛ nisi ꝑmũ corrũpaꝛ:⁊ tũc ex eadẽ mã poterit aliud iterꝫ generari nõ idẽ nũero sꝫ spẽ.Res ãt spũalis vt aia vel angel⁹ nõ põt resolui ꝑ corruptionẽ in aliquã ꝑiacẽteꝫ mãꝫ vt iterꝫ genereꝛ illud idẽ spẽ:si igiꝛ ꝑueꝛ eo qđ est in nã ipsi⁹ vt hẽãt oꝫ ꝙ in ꝑpetuũ maneat talis ꝑuatio:est ãt in nã aie ⁊ angeli ordo ad vltimũ finẽ q est de⁹:si ergo ab hoc ordie decidat ꝑ aliquã penã:in ꝑpetuũ talis pena manebit.

3 ℭ Item nãlis equitas hoc habere videꝛ ꝙ vn⁹ quisq̃ꝫ priueꝛ bono cõtra qđ agit:ex hoc.n.reddit se tali bono indignũ:⁊ ide est ꝙ sm ciuilẽ iusticiã:qui cõtra rẽ publicaꝫ peccat societate rei publice priuaꝛ oĩno vel ꝑ mortẽ:vel ꝑ exiliũ ꝑpetuũ:nec attẽditur quãta fuerit mora tẽporis in peccãdo sꝫ qđ sit cõtra qđ peccauit:eadẽ aũt est cõꝑatio totius vite presentis ad rẽ publicam terrenã ⁊ totius eternitatis ad societatẽ beatorꝫ qui.(vt supra oñsum est).vltimo fine eternaliter potiunꝛ:q ergo cõtra vltimũ finem peccat ⁊ ꝯ charitatẽ ꝑ quã ẽ societas beatorꝫ ⁊ tẽdẽtiũ in beatitudinẽ:i eternũ dꝫ puniri q̃uis aliq̃ breui tꝑis mora peccauerit.

4 ℭ Pře.apud diuinũ iudiciũ volũtas ꝑ facto cõputaꝛ qꝛ sicut hoies vidẽt ea q̃ exterius aguntꝛ.ita deus ispicit hoiuꝫ corda:q ãt ꝑꝑ aliqđ tꝑale bonũ auersus ẽ ab vltimo fine q in eternũ possidet:ꝑposuit fruitionẽ tẽporalẽ illius boni tꝑalis eterne fruitioni vltimi finis.vñ pꝫ ꝙ mlto magis voluisset in eternũ illo bono tꝑali frui ergo sm diuinũ iudiciũ ita puniri dꝫ ac si eternaliter peccasset:nulli aũt dubiũ est quĩ ꝑ eterno peccato eterna pena debeaꝛ:debeꝛ igiꝛ ei q ab vltimo fine auertitur pena eterna.

5 ℭ Adhuc eadẽ iusticie rõne pena peccatis redditꝛ:⁊ bonis actib⁹ ꝑmiũ:ꝑmiũ aũt virtutis est beatitudo que quidẽ est eterna (vt supra oñsuꝫ est).ergo ⁊ pena q̃ quis a beatitudie excludiꝛ dꝫ esse eterna. ¶ Hic est quod dꝛ Math.25.(Ibũt hi in suppliciũ eternũ iusti ãt in vitã eternã). ¶ Per hoc ãt excluditur error dicentium penas malorꝫ q̃nq̃ꝫ esse terminãdas. ¶ Que quidẽ positio ortũ habuisse videꝛ a positiõe quorundã phorꝫ qui dicebãt oẽs pẽas purgatorias esse ⁊ ita q̃nq̃ꝫ terminãdas. ¶ Videbaꝛ ãt hoc ꝑsuabile.Tũ ex humana consuetudine:pene.n.humãis legibus inferuntur ad emendationẽ vitiorum.vñ sicut medicine quedam sũt.Tu etiã rõne. Si.n.pena nõ ꝑꝑ aliud iferreꝛ a pũiente sꝫ ꝑꝑ se tñ sequiꝛ ꝙ in penis ꝑpter se delectentur:qđ bonitati diuine nõ congruit.Oꝫ igiꝛ pẽas ꝑpter aliud inferri.Nec videtur alius cõuenientior finis q̃ꝫ emendatio vitiorꝫ. Videtur igitur cõueniẽter dici oẽs penas purgatorias eẽ:⁊ ꝑ ꝯñs q̃nq̃ꝫ terminãdas: cũ etiã illud quod est purgabile accñtale sit rõne creature ⁊ possit remoueri absq̃ꝫ consũptiõe substãtie. ¶ Est ãt cõcedẽdũ ꝙ pene iferunꛋ a deo nõ ꝑꝑ se q̃si de⁹ in ipis delectetur:sed ꝑꝑ aliud.s.ꝑpter ordinẽ iponẽdum creaturis:in quo bonũ vniuersi cõsistit. ¶ Exigit ãt hoc ordo rerꝫ vt proportionaliter oĩa diuinitus dispẽsentur ꝑꝑ quod dicitur in libro.Sap.(ꝙ deus oĩa facit in põdere numero ⁊ mẽsura).sicut aũt premia ꝑportionaliter rñdẽt actib⁹ virtuosis.ita pena peccatis.⁊ qbusdã peccatis ꝑportionanꛋ pene sẽpiterne.(vt oñsuꝫ est).isfligit igiꝛ de⁹ ꝑ quibusdã peccatis penas eternas vt debitus ordo seruetur in reb⁹ ei⁹ sapiam demõstrat. ¶ Si quis tñ concedat oẽs penas ad emendationẽ vitiorꝫ iduci ⁊ nõ ꝑpter aliud:nõ tñ proter hoc cogitur ponere omnes penas purgatorias ⁊ terminabiles esse:nam ⁊ sm leges humanas aliqui morte puniuntur:non quidem ad emendationẽ sui sed aliorum. ¶ Hinc est qđ prouer.19.diciꝛ.(Pestilente flagellato stultus sapientior erit. ¶ Quidã etiam sꝫ

Auc.s. scriptu.
Exclu⁹ erro.
origo erro.
Rñ⁹ ad rõnem vñ sumpsit originẽ pdict⁹ erro.
Auc.s. scriptu.

humanas leges a ciuitate ꝑpetuo exilio excludūt vt eis subtractis ciuitas purior reddat.¶ Vñ dr̃ prouer.22.(Eijce derisorem ⁊ exibit cū eo iurgiū cessabūt cāe ⁊ ꝯtumelie.¶ Nihil igit̃ ꝓhibꝫ ēt si pene nō nisi ad emēdationē mox adhibeant̃.qn̄ ſm diuinū iudiciū aliq debeāt a societate bonoꝝ ꝑpetuo separi ⁊ in eternuꝫ puniri vt ex ꝑpetue pene timore hoies peccar̃ desistāt:⁊ bonoꝝ societas purior ex eoꝝ sepatōe reddat̃ sicut dr̃ Apo.20.(Nō itrabit i eā).i.in irl'ꝫ celestē:ꝑ quā designat̃ societas bonoꝝ.(aliqd coignatū ⁊ faciēs abomiatiōeꝫ ⁊ mēdaciū).

¶ Q᷑ peccata puniuntur etiā per experientiam alicuius nociui. 145.

Non soluꝫ āt q cōtra deū peccāt puniēdi sunt ꝑ hoc q̄ a beatitudine ꝑpetuo excludant̃ sed ēt ꝑ experimentū alicuius nociui.¶ Pena.n.debꝫ ꝓportionalr̃ culpe r̄ndere.(vt supra ōnsum est). in culpa aūt non solum auertitur mens ab vltimo fine: sed ēt indebite cōuertitur in alia quasi in fines nō soluꝫ ergo puniēdus.ē qui si peccat per hoc q̄ excludatur a fine:sed ēt ꝑ hoc q̄ ex aliis rebus sentiat nocumentum.

2 ¶ Amp̃.pene inferūtur ꝓ culpis vt timore penarū hoies a peccatis retrahant̃.(vt supradictuꝫ ē). nullus aūt timet amittere id qđ non desiderat adipisci:q ergo hn̄t voluntatē auersaꝫ ab vltimo fine nō timēt excludi ab illo.nō ergo ꝑ solā exclusionē ab vltio fine a peccādo reuocarēt̃. oꝫ igr̃ peccātibus aliā penā adhiberi.quā tieāt peccātes.

3 ¶ Itē si quis eo qđ est ad finē inordinate vtitur nō soluꝫ fine ꝑuatur:sed ēt aliud nocumentū incurrit: vt pꝫ in cibo inordinate assumpto qui non soluꝫ firmitatē nō affert sꝫ ēt egritudinē iducit.q aūt in rebus creatis finē cōstituit eis nō vtitur ſm q̄ dꝫ referēdo.s.ad vltimū finē: nō ergo solū dꝫ puniri per hoc q̄ beatitudine careat sed etiaꝫ per hoc q̄ aliqđ nocumētū ab ipsis expiat̃.

4 ¶ Preterea sicut recte agētibus debentur bona:ita peruerse agētibus debent̃ mala:sed illi qui recte agūt:in fine ab eis intēto percipiūt ꝑfectiōeꝫ ⁊ gaudiū ecōirario ergo debet̃ hec pena peccantibus vt ex his in qbus sibi finē cōstituūt afflictiōeꝫ accipiant ⁊ nocumētū.¶ Hic est q̄ diuina scriptura peccatoribus cōminatur nō solū exclusiōem a gloria:sꝫ ēt afflictionem ex aliis rebus.¶ Dicitur.n.Mathei.25.(Discedite a me maledicti in igneꝫ eternū q paratꝰ ēst diabolo ⁊ angelis eius).⁊ in ꝑs.(Pluet:sup peccatores laqueos ignis ⁊ sulphur ⁊ spiritus procellarum pars calicis eoꝝ).¶ Per hoc aūt excluditur opinio Algazelis:q posuit q̄ peccatoribus hec sola pena reddet̃ q̄ affligent̃ ꝓ amissiōe vltimi finis.

Auc. s. scriptu.

Exclu erro.

¶ Q᷑ iudicibus licet penas iferre. 146.

Quia vero penas a deo iflictas aliq ꝑuipendūt ꝓpter hoc q̄ sensibilibꝰ dediti soluꝫ ea q̄ videtur curāt:iō per diuinā ꝓuidentiā ordinatū est vt i terris sint hoies qui per penas sensibiles ⁊ presentes alios ad obseruantiam iusticie cogāt quos manifestum est non peccare dūꝫ malos puniunt.¶ Nullus eniꝫ peccat ex hoc q̄ iusticiaꝫ facit.iustū aūt est malos puniri:q᷑ per penā culpa ordinat̃.(vt ex supradictis pꝫ). nō igitur iudices peccāt malos puniendo.

2 ¶ Adhuc hoies q in terris sup alios ꝯstituunt̃ sūt q̄si diuine ꝓuidētie executores deus.n.ꝑ sue ꝓuidētie ordinē ꝑ supiora iferiora exegtur.(vt ex supradictis pꝫ).nullꝰ aūt ex h̄ q̄ exegtur ordinē diue ꝓuidētie peccat hꝫ aūt hoc ordo diuine ꝓuidētie vt boni p̄miēntur ⁊ mali puniant̃.(vt ex supradictis pꝫ).nō igitur hoies qui aliis p̄sunt peccāt ex h̄ q̄ bonos remunerāt ⁊ puniūt malos.

3 ¶ Amplius bonuꝫ non indiget malo sed ecōuerso:illud igitur qđ ē necessariū ad cōseruationē boni:nō pōt esse ſm se malum conseruationē autem ꝯcordie inter hoies necessarium est q̄ pene malis infligantur: punire igitur malos nō est ſm se malum.

4 ¶ Item bonū cōe melius est q̄ꝫ bonum particulare vni:subtrahenduꝫ est igitur bonum particulare vt conseruet̃ bonum cōe. Vita autēꝫ quorūdam pestiferoruꝫ ipedit cōe bonum quod est concordia societatis humane.subtrahendi igitur sunt huiusmōi homines per morteꝫ ab hominū societate.

5 ¶ Pre.sicͭ medicus in sua operatōe itendit sanitatē q̄ ꝯsistit i ordiata ꝯcordia hūoruꝫ:ita rector ciuitatis itēdit i sua opatiōe

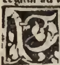
pacē que cōsistit in ciuiū ordiata cōcordia.
medicus āt abscidit mēbꝝ putridū bñ z vti
liter si p ipm imineat corruptio corpis. Ju
ste igr̄ z absqꝫ peccato rector ciuitatis hoi-
nes pestiferos occidit ne pax ciuitatis tur-
bet.¶ Hic ē ꝙ dic̄ apls.i.Cor.5.(Ne
scitis qz modicū fermētū totā massā corrū
Luc.8. pit).z post pauca subdit.(Auferte malū ex
scriptu. vobis ipsis). Ro.13.dr̄ de ptāte terrēa.(ꝙ
nō sine cā gladiū portat. Dei.n.mister ē vi
dex in irā ei q male agit).z.i. Pet.2.dicit.
(subiecti estote oi hūane creature pp deuz
siue regi q̄si pcellēti siue ducib⁹ tāq̄z ab eo
missis ad vīdictā malefactorū:laudem vero
Exclu° bonoꝝ.¶ Per h aūt excludit error quorū
erro. dā dicētiū vindictas corpales nō licē fieri.
¶ Qui ad sui fulcimētū erroris iducūt qđ
Exo. dr̄ Exo.20.(Nō occides). Inducūt ēt qđ
Math. dicit Math.13.ꝙ dñs ministris volētibus
zizaniā colligere de medio tritici.respōdit.
(Sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messez).p
zizaniā aūt filii nequā intelligunt. p messez
aūt seculi finis vt ibidē dr̄. Non igit̄ mali
subtrahēdi sunt de medio bonorū p occisio
nē.¶ Inducūt ēt ꝙ hō q̄diu in mūdo est
pōt in melius trāsmutari: nō ergo ē p occi
sionē subtrahēdus a mūdo:sed ad pniaz re
seruādus.¶ Hec aūt friuola sunt.nā in le
iprobaᵒ ge q̄ dicit.(Nō occides).postmodū subdi
rōnum. tur.(Maleficos nō patieris viuere). Ex q̄
erronee. dat intelligi occisionē hoiuz iniustā ,phibi-
opi. taz eē:qđ et ex verbis dñi appet. Math.5.
nā cū dixisset. (Audistis qz dictū est anti-
qs).nō occides subiūxit. (Ego āt dico vo
bis.q irascit̄ fratri suo zc̄). Ex quo dat itel
ligere illā occisionē eē ,phibitā q̄ ,pcedit ex
ira:nō aūt illā q̄ ,pcedit ex zelo iusticie. Qđ
ēt dñs dic̄. (Sinite vtraqꝫ crescē vsqꝫ ad
messez). q̄liter intelligēdū sit appet p illud
qđ sequit̄.(Ne forte colligētes zizania era
dicetis simul z triticū). Ibi ergo interdicit̄
maloꝝ occisio vbi hoc sine picnio bonoruz
fieri nō pōt qđ plerūqꝫ cōtigit qñ mali nō
duz discernunt a bonis p manifesta pecca-
ta:vel qñ timetur piculuz ne mali multos
bonos p⁹ se trahat.¶ Qz vero mali q̄diu
viuūt emēdari possunt:non ,phibet quin iu
ste possint occidi quia periculū quod de eo
rum vita iminet z maius z certius q̄z bo-
nū ꝙ de eoꝝ emēdatione expectat.¶ Ha
bēt ēt in ipo mortis articulo facultatē vt p
pniam conuertant̄ ad deum:ꝙ si adeo sunt
obstinati ꝙ ēt in mortis articulo cor eoꝝ a
malitia nō recedit: satis ,pbabiliter estima
ri potest ꝙ nunq̄z a malicia resipiscant.
¶ Qꝫ homo indiget diuino auxilio ad bea
titudinem consequendam. 147.



Uia vero ex superiori-
bus manifestum ē
ꝙ diuina prouidentia aliter
disponit creaturas rōnales q̄z
res alias sm ꝙ in conditione
nāe ,ppꝛie ab aliis differūt:restat ostendēdū
ꝙ ēt ex dignitate finis altioris gubernatio
nis modus a diuina ,puidētia eis adhibet̄.
¶ Manifestū ē aūt ꝙ sm cōueniētiaz sue
nature ad altiorez participationē finis per-
ueniunt.¶ Quia enim intellectualis natu
re sunt per suā operationē itelligibilē veri-
tatē attingere pnt qđ aliis rebus nō cōpe-
tit que intellectu carēt z sm ꝙ ad intelligi-
bilez veritatē nāli operatiōe perueniūt:ma
nifestū est eis aliter prouideri diuinitus q̄z
aliis rebus inq̄ztū hoi datus est intellectus.
z rō per que veritatē z discernere z inuesti
gare possit. (Date sūt ēt ei vires sensitiue
z interiores z exteriores quibus ad inuesti
gandā veritatē adiuuetur.¶ Datus est ei
ēt loquele vsus per cuius officiū veritatem
quā aliquis mēte cōcipit alteri manifesta-
re possit vt sic homines seipsos iuuēt in co
gnitione veritatis:sicut z in aliis rebus ne-
cessariis vite cuz sit hō aial nāliter sociale.
¶ Sz vlterius vltimus finis hois in q̄daz
veritatis cognitione cōstitutus est q̄ nālez
facultatē ipsius excedit vt.s. ipsaz p̄maz ve
ritatē videat in seipsa.(sicut supra ostēsū ē).
Hoc aūt inferioribus creaturis nō ꝯpetit
vt.s.ad finē peruenire possint qui eorum fa
cultatē nālem excedat. Q oportet igit̄ vt ēt
ex hoc fine attēdatur diuersus gubernatio
nis modus circa homies z alias iferiores
creaturas:ea eni que sunt ad finez:necesse
est fini esse proportionata:si igitur homo or
dinatur in finez qui eius facultatem nālem
excedit:necesse est ei aliqđ auxiliū diuinitus
adhiberi supernaturale p qđ tēdat in finē.
2 ¶ Adhuc res iferiores nāe ĩ id qđ ē ,ppꝛiū
superioris nāe:nō pōt pduci nisi virtute illi
us supioris nāe sic luna q̄ ex se nō lucet fit

lucida virtute & actiōe solis:& aq̄ q̄ p se nō
calet fit calida virtute & actiōe ignis: vide
re āt ipa; p̄mā veritatē in seipsa ita trāscē
dit falcultatē hūane nāe q᷑ est ꝓpriū soliꝰ
a.52. dei.(vt supra ōnsuz est).idiget igiť hō auxi
li. lio diuino ad hoc q᷑ in dictū finē ꝑueniat.
3 ℭ Itē:vnaqueqꝫ res p operationē suā vlti
mū finē cōsequitur:opatio aūt virtutē sortiť
ex pricipio opante:vñ p actionē seminis ge
nerať aliqd in determinata spē:cuiꝰ virtus
in semine ꝑsistit:nō pōt igiť homo p opa
tionē suam peruenire in vltimum finē suū
qui transcendit facultatem nālium poten-
tiarū nisi eius operatio ex diuina virtute ef
ficatiam capiat ad finem predictum.
4 ℭ Amp̄.nullū instrumentū s̄m virtutē
ꝓpe forme pōt ad vltimā ꝑducere ꝑfectio
nē sed solū s̄m virtutē p̄ncipalis agētis:q̄ꝫ
uis s̄m ꝓpriā virtutē aliquā dispositionē
facere possit ad vltimā perfectionē:a serra
.n.s̄m rōnē ꝓprie forme est sectio ligni. sꝫ
forma scāni est ab arte que vtiť instrumen-
to.Similiter resolutio & cōsumptio in cor
pore aialis est a calore igneo:sed generatio
carnis & determiatio augmēti:& alia hmōi
sūt ab aia vegetabili q̄ vtiť calore igneo sič
instr̄o:sub deo āt q ē primꝰ intellectꝰ & vo
lēs ordinanť oēs itellectus & volūtates sič
istrumēta sub pricipali agēte.oꝫ igiť q᷑ cor
opatiōes efficatiā nō habeāt respectu vlti
ꝑfectiōis q̄ est adeptio finalis beatitudinis
nisi p virtutē diuinā idiget igiť rōnalis nā
diuino auxilio ad ꝯsequēdū vltimū finez.
5 ℭ Pre.hōi sūt ipedimēta plurima ꝑue-
niendi ad finē.¶ Impediť.n.debilitate ra
tiōis q̄ de facili trahiť in errorē p quē a re
cta via ꝑueniēdi in finē excludiť. ¶ Impe
diť etiā ex passionibꝰ ptis sensitiue & ex affe
ctionibus qbꝰ ad sensibilia & iferiora trahiť
qbꝰ quāto magis inheret.longiꝰ ab vltimo
fine distat:hec.n.ifra hoiem sūt:finis āt su
perior eo existit.¶ Impediť ēt pleruqꝫ cor
poris ifirmitate ab executiōe virtuosoruz
actuū qbꝰ ad beatitudinē tendiť.idiget igiť
auxilio diuino hō ne p hmōi ipedimēta to
taliter ab vltimo fine deficiat. ¶ Hic est
qō dř Io.6.(Nemo pōt vēire ad me nisi
pater q misit me traxerit illū).& .15.(Sič
palmes nō pōt ferre fructū a semetipso ni
si māserit in vite:sic nec vos nisi in me mā

seritis).¶ Per hoc āt excludiť error pel- Excluꝰ
lagianoꝝ q dixerūt q᷑ p solū liberū arbitri erro.
um hō poterat dei gloriam promereri.
ℭ Q̄ꝫ per auxiliuz diuine gratie homo nō
cogitur ad virtutem. i48.


OSset aūt videri alcui
q᷑ p diuinū auxiliū aliqua co
actio hōi iferať ab bene agen-
dū ex hoc q᷑ dictū ē.(Nemo
vēnit ad me nisi pater q misit me traxerit
eū).& ex hoc qō dř Ro.8.(Qui spiritu dei
aguntur hi filij dei sūt).& .2.Cor.5.(Charitas
xp̄i vrget nos).trahi.n.& agi & vrgeri co-
actionē iportare videť.¶ Hoc āt nō eē ve Cōcluꝰ
rū māifeste ostēdiť.¶ Diuina.n.ꝓuidētia probaꝰ
rebꝰ oibus ꝓuidet s̄m modū eoꝝ.(vt su- ca.69.&
pra ōnsuz est).est āt ꝓpriū hōi & oi rōnali infra.
creature q᷑ volūtarie agat & suis actibꝰ do
mineť.(vt ex supradictis pꝫ). huic aūt co-
actio cōtrariatur non igitur deus suo auxi
lio hominem cogit ad recte agendum.
2 ℭ Adhuc diuinū auxiliū sic intelligiť ad
bene agendū hōi adhiberi q᷑ in nobis nr̄a
opa opatur:sicut cā p̄ria opatur opatiōes
cāuꝝ secūdaꝝ & agēs pricipale opať actio-
nē instr̄i:vñ dř Isa.26.(Oīa opa nr̄a opa
tus es in nobis dñe).cā āt p̄ria causat opa De hoc
tionē cause secūde s̄m modū ipsius:ergo & vide.su
deus causat in nobis nostra opa s̄m mo- pra caꝰ
dum nostrum qui est vt voluntarie & non 89. hu-
coacte agamus:nō igiť diuino auxilio ali- ius lib.
quis cogitur ad recte agendum.
3 ℭ Amp̄.hō p voluntatē ordinať in finē:
obiectū.n.volūtatis est bonū & finis.auxi-
liū aūt diuinū nobis adhoc precipue ipen
ditur vt consequamur finē.eiꝰ ergo auxi-
liū nō excludit a nobis actū volūtatis sed
ipm̄ precipue in nobis facit.¶ Vñ & apo
stolus dicit ad Phil.2.(Deus est q opať
in nobis velle & ꝑficere ꝓ bona volūtate)
coactio āt excludit i nobis actū volūtatis
coacte.n.agimꝰ cuiꝰ ꝯriū volumꝰ.nō ergo
deꝰ suo auxilio nos cogit ad recte agēdū.
4 ℭ Itē hō ꝑducit ad vltimū suū finē per
actus virtutū:felicitas eni virtutis ꝑmiū
poniť.actꝰ āt coacti nō sūt actꝰ virtutū:nā
in p̄cipuū ē electio q̄ sine volūtario esse nō
potest cui violētū cōtrariū est: non igitur
diuinitus homo cogitur ad recte agendū.

5 ¶ Pre. ea q̄ sūt ad finē debēt eē fini ꝑ/
portionata: finis āt vltim⁹ q est felicitas nō
cōpetit nisi volūtarie agētibus q sūt domi
ni sui act⁹: vñ neq̄ inaiata neq̄ bruta aia-
lia felicia dicim⁹ sic nec fortūata aut ifortūa
ta nisi fm metaphorā: auxiliū igiť qđ hōi
dať diuinit⁹ ad felicitatē cōsequēdā nō est
Auc.s. scriptu. coactiuū. ¶ Hic est qđ Deut. 30. dř. (Cō
sidera q̄ hodie ꝓposuerit dñs in cōspectu
tuo vitā ⁊ bonū ⁊ ecōuerso: mortē ⁊ malū
vt diligas dñz deū tuū ambules in vijs ei⁹
si āt auersū fuerit cor tuū ⁊ audire nol ue-
ris: ꝑdico tibi hodie q̄ peas ⁊c̄). ⁊ Eccle.
15. dř. (Añ hoīem est vita ⁊ mors bonū ⁊
malū quod placuerit ei dabitur illi).

¶ Q̄ predictum diuinum auxilium hō ꝓ
mereri non potest. 149.

Ex predictis au
tez
manifeste ostēdiť q̄ auxiliū di
uinū hō ꝓmereri nō potest.
¶ Quelibꝫ. n. res ad id qđ su
pra ipsā est mālitur se hꝫ: mā āt nō mouet
seipsā ad suā ꝑfectionē: sꝫ oꝫ q̄ ab alio mo
ueať: hō igiť nō mouet seipm ad h̄ q̄ adipi
scať diuinū auxiliū qđ supra ipsum est: sed
poti⁹ ad hoc adipiscendū a deo moueť: mo
tio autem mouentis precedit motum mo-
bilis ratione ⁊ causa. Non igitur propter
hoc datur nobis auxilium diuinum quia
nos ad illud ꝑ bona opera promouemur:
sed potius nos iđ per bona opera profici-
mus quia diuino auxilio preuenimur.

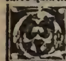
2 ¶ Adhuc agens instrumētale non dispo
nit ad perfectionem inducendam a princi-
pali agente nisi secundum q̄ agit ex virtu
te pricipalis agentis: sicut calor ignis non
magis preparat materiā ad formā carnis
q̄ꝫ ad aliam formā nisi inq̄ꝫtum agit in vir
tute anime. Sed aia nostra operatur sub
deo sicut agens instrumentale sub princi-
pali agente: nō igitur potest se anima pre/
parare ad suscipiendū effectum diuini au-
xilij nisi fm q̄ agit ex virtute diuina. Pre
uenitur igiť diuino auxilio ad bene operan
dum magis q̄ꝫ diuinum auxiliuꝫ ꝑueniat
q̄si merēdo illud vel ꝑ se ꝑparādo ad illud

3 ¶ Amp. nullū agēs particulare potest
vniuersaliter ꝑuenire actionē ꝑnti vniuer-
salis agentis: eo q̄ omnis actio particula
ris agētis originē habet ab vniuersali agē
te: sicut in istis inferioribus omnis mo-
tus preuenitur a motu celesti. Sed aia hu
mana ordinatur sub deo sicut particulare
agēs sub vniuersali: ipossibile est ergo esse
aliquē rectum motum in ipsa quē nō ꝑue
niat actio diuina. ¶ Unde ⁊ Joā. 15. dñs
dicit. (Sine me nihil potestis facere).

4 ¶ Itē merces ꝓportionať merito cū in
retributiōe mercedis eq̄litas iusticie obser
ueť: effect⁹ āt diuini auxilij q facultatē nāe
excedit nō est ꝓportionat⁹ actib⁹ quos hō
ex nāli facultate ꝓducit: nō igitur ꝑ hmōi
actus pōt hō ꝑdictum auxilium mereri.

5 ¶ Preterea cognitio precedit volunta-
tis motum: cognitio autem supernatura-
lis finis est homini a deo: cum per rationē
naturalez in ipsuꝫ attingere homo nō pos
sit eo q̄ facultatem nālem excedit: oportet
ergo q̄ motus voluntatis nrē in vltimuꝫ
finē auxilium diuinū preueniat. ¶ Hinc Auc.s. scriptu.
quod diciť Titum. 3. (Nō ex operibus iu
sticie que fecimus nos sed scđm suā mise- ad titu.
ricordiā saluos nos fecit). ⁊ Ro. 9. (Nō ad Ro.
est volētis). s. velle. (nec currētis). s. curre
re. (sꝫ miserētis dei). qa. s. oꝫ q̄ ad bene vo
lendum ⁊ operandū homo diuino ꝑuenia
tur auxilio: sicut consuetū est q̄ effectus ali
quis attribuiť proximo opanti sed primo
mouenti. Attribuiť. n. victoria duci q̄ labo
re militum perpetratur. ¶ Nō ergo ꝑ hu
iusmodi verba excluditur liberum volunta
tis arbitrium sicut quidam male intellexe
runt quasi homo non sit dominus suoruꝫ
actuum interiorum ⁊ exterioꝝ sed ostendiť
deo esse subiectum. ¶ Et Treñ. 5. dř. (Cō Tren.
uerte nos dñe ad te ⁊ cōuertemur). ꝑ qđ
patet q̄ conuersio nostra ad deum perue-
niť auxilio dei nos conuertētis. ¶ Legitur
tñ zach. i. ex persona dei dictū. (Conuerti-
mini ad me ⁊ cōuertar ad vos). nō quin zacha.
dei opatio nrāꝫ cōuersionē ꝑueniat vt di
ctū est. sꝫ qa cōuersionē nostram qua ad
ipꝫ cōuertimur adiuuat subsequēter eā ro
borando vt ad effectum perueniat: ⁊ stabi-
liendo vt finē debitum consequať. ¶ Per
hoc autem excluditur error pellagianoruꝫ Exclu⁹ erro.
qui dicebāt huiusmodi auxiliū ꝓpter me-
rita nobis dari ⁊ q̄ iustificatōis nostre ini
tiū ex nobis fit: consummatio autē a deo.

¶ Qꝫ predictū diuinū auxiliū gratia noiatur: ꝛ quid sit gratia gratū faciens. 150.



Uia vero hoc quod datur alicui absqꝫ suis meritis p̄cedētibꝰ gratis ei dicit̄ dari: cū diuinū auxiliū hōi exhibitum oē meritū humanū preueniat. (vt ōnsū est). cōseqtur ꝙ hoc auxiliū hōi gratis ipēdat̄ ꝛ ex hoc conuenienter grē nomē acceperit.

Ro. ¶ Vñ ꝛ apls dicit Ro.xi. (Si grā est iaꝫ nō ex opibus: alioqn gratia iā nō est grā). ¶ Est aūt ꝛ alia rō ꝑpter quā p̄dictū dei auxiliū gratie nomē accepit. ¶ Dr̄.n. aliqs alicui esse gratus qꝛ est ei dilectus: vñ ꝛ qui ab aliquo diligit̄ dicit̄ gratiā eius hr̄e. Est aūt de rōne dilectionis vt diligēs: bonū velit ei quē diligit ꝛ operetur. ꝛ quidē deus bona vult ꝛ operat̄ circa oēꝫ creaturā. Ipsuꝫ enī esse creature ꝛ ois eius ꝑfectio ē a deo

li.ca° volēte ꝛ oꝑante. (vt supra ōnsum ē). vñ dr̄

9.ꝛ 30. Sap.xi. (Diligis oia q̄ sunt: ꝛ nihil odisti

3°.li° eorū q̄ fecisti: sed specialis rō diuine dile-

c°.15. ctionis ad illos cōsiderat̄ qbus auxiliū prebet ad hoc ꝙ cōsequātur bonū qḋ ordineꝫ nāe eoꝝ excedit. s. ꝑfectā fruitionē nō alicuius boni creati: sed suiipsius. ¶ Hoc igit̄ auxiliū cōuenienter dicitur grā nō soluꝫ qꝛ gratis dat̄. (vt ōnsū ē). sed ēt qꝛ hoc auxilio hō speciali quadā ꝓrogatiua reddit̄ deo gratus. vñ ꝛ apl's dicit Ephe.pmo. (Predestinauit nos in adoptiōe filioꝝ scḋm ꝓpositū volūtatis sue in laudē glīe sue in q̄ gra-

hō gra tificauit nos in dilecto filio suo). Oꝫ autē

in hoie hāc gratiā aliqd in hoie gratificato eē q̄si

ꝛ for- quādā formā ꝛ ꝑfectionē ipsius. ¶ Qḋ.n.

ma ꝛ ꝑ in aliquē finē dirigit̄: oꝫ ꝙ hēat cōtinuū or-

fcō° ei⁹ dinē in ipm: nā mouēs cōtinue. mutat quousqꝫ mobile ꝑ motū finē sortiat̄: cū igit̄ auxilio diuine gratie homo dirigat̄ in vltimū finē. (vt ōnsū est). opꝫ ꝙ continue hō isto auxilio potiat̄ quousqꝫ ad finē ꝑueniat: hoc aūt nō eēt si predictū auxiliū participaret homo scḋm aliquē motū aut passionē ꝛ non scḋm aliquā formā manēteꝫ ꝛ quasi qescenteꝫ in ipso: motus enī ꝛ passio talis nō esset in homine nisi qñ actu cōuerteret̄ in fineꝫ: quod non cōtinue ab homine agitur vt precipue patet in dormientibus. Est ergo gratia gratum faciens aliqua forma ꝛ perfectio in homine manens etiā qñ nō operat̄.

2 ¶ Adhuc dilectio dei est causatiua boni quod in nobis est: sicut dilectio hominis ꝓuocatur ꝛ causatur ex aliquo bono quod in dilecto ē. Sed homo prouocatur ad specialiter aliquem diligendum propter aliquod speciale bonum in dilecto preexistēs ergo vbi ponitur specialis dilectio dei ad hominem. oportet ꝙ consequenter ponatur aliquod speciale bonum homini a deo collatuꝫ. Cū igitur scḋm predicta gratia gratum faciens designet specialem dilectionē dei ad hominē oꝫ ꝙ aliq̄ specialis bonitas ꝛ perfectio per h̄ cōmuni inesse designetur.

3 ¶ Amp̄. vnūqḋqꝫ ordinatur in fineꝫ sibi conuenientē scḋ rationem sue forme: diuersarum enim specierum diuersi sunt fines. Sed finis in quem homo dirigitur ꝑ auxilium diuine gratie est supra naturaꝫ humanam: ergo oportet ꝙ homini superaddatur aliqua supernaturalis forma ꝛ ꝑfectio per quā cōuenienter ordinetur in finē predictū.

4 ¶ Item oportet ꝙ homo ad vltimum finem per proprias operationes perueniat: vnūquodqꝫ autem operatur scḋm propriam formaꝫ. Opꝫ igitur ad hoc ꝙ hō perducat̄ in vltimum finem per proprias oꝑationes ꝙ suꝑaddatur ei aliqua forma ex qua eius operationes aliquam efficatiam accipiāt promerendi vltimum finem.

5 ¶ Preterea diuina prouidētia oibus ꝓuidet scḋm modū sue nature. (vt ex supradictis pꝫ). est aūt h̄ modus proprius hoibus ꝙ ad perfectioneꝫ suarum operationū opꝫ eis inesse supernaturales potentias quasdam perfectiones ꝛ habitus quibus quasi connaturaliter: ꝛ faciliter: ꝛ delectabiliter bonum ꝛ bene operent̄. igitur auxiliuꝫ gratie quod hō a deo consequitur ad ꝑueniendū in vltimū finē aliquā formā: ꝛ ꝑfectioneꝫ hōi inesse designat. ¶ Hic est ꝙ gratia dei in scripturā quasi lux quedā designat̄: dicit eniꝫ apls Eph.5. (Eratis aliqñ tenebre: nūc aūt lux in dño). Decēter aūt ꝑfectio ꝑ quā hō ꝓmouet̄ in vltimū finē q̄ in dei visiōe ꝯsistit dr̄ lux q̄ ē ꝑncipiū videndi. Auc. s. scriptu.

¶ Per aūt excluditur opinio quorūdam dicentiū ꝙ gratia dei nihil in homine ponit. sicut nihil in aliquo ponit̄ ex hoc qḋ dr̄ gratiā regis hr̄e: sed soluꝫ in rege diligēte. Exclu^s error.

eſt dece ptiōis. ¶ Patʒ ergo eos fuiſſe deceptos et hoc qḋ nō atteder͂ūt dif͠ıaʒ inter dilectionē diuinā ⁊ humanā: diuina.n. dilectio ē cātiua boni qḋ in aliquo diligit: nō ſemꝑ aūt humana.

¶ Q̄ꝫ gratia gratuꝫ faciēs cauſat in nobis dilectionem dei. 151.



Ex premiſſis aūt manifeſtum fit qꝫ per auxiliū gratie diuine gratuꝫ facientis hoc homo cōſequitur qḋ deū diligat. ¶ Gratia.n. gratum faciēs eſt in homine diuine dilectionis effectus. proprius aūt diuine dilectionis effectus in homine eſſe videtur qḋ deuꝫ diligat. hoc.n. eſt principium in intentione diligētis vt a dilecto remanetur. ad hoc.n. precipue ſtudium diligentis tendit vt ad ſui amorem dilectum attrabat: ⁊ niſi hoc accidat oportet dilectione diſſolui igitur ex gratia gratum faciente hoc in homine cōſequitur qḋ deū diligat.

2 ¶ Adhuc eorum quorum eſt vnus finis: opꝫ aliquā vnionem eſſe inqʒtum ordinant ad finē: vnde ⁊ in ciuitate homines ꝑ quandam cōcordiam adunantur vt poſſint conſequi reipublice bonum. Et milites in acie oportet vniri ⁊ concorditer agere ad quod victoriam que eſt cōis finis conſequantur. Finis aūt vltimus ad quem homo per auxilium diuine gratie perducit̄ eſt viſio dei per eſſentiam que propria eſt ipſius dei: ⁊ ſic hoc finale bonū cōicatur homini a deo non poteſt igitur homo ad hunc finem perduci niſi vniatur deo per cōformitateꝫ voluntatis qui eſt proprius effectus dilectionis. nam amicorum proprium eſt idē velle ⁊ nolle ⁊ de eiſdē gaudere ⁊ dolere: per gratiam ergo gratum facientem homo conſtituitur dei dilector cuꝫ per eam homo dirigatur in finem ei communicatum a deo.

3 ¶ Amp. cum finis ⁊ bonum ſit proprium obiectū appetitus ſiue affectus: oportet qḋ per gratiam gratum facientē que hominē dirigit in vltimum finē affectus hominis principaliter perficiatur. Principalis aūt perfectio affectus eſt dilectio: cuius ſignuꝫ eſt quod omnis motus affectus ab amore deriuatur: nullus enim deſiderat aut ſperat aut gaudet niſi propter bonū amatuꝫ. Similiter aūt neqꝫ aliquis refugit aut triſtatur aut iraſcitur niſi propter id quod contrariatur bono amato: principalis ergo effectus gratie gratum facientis eſt vt homo deum diligat.

4 ¶ Item forma per quaꝫ res ordinatur in aliquem finē aſſimilat quodāmodo rem illam fini: ſicut corpus per formam grauitatis acquirit ſimilitudinem ⁊ conformitatem ad locum ad quē naturaliter mouetur. (oſtenſum eſt aūt). quod gratia gratū faciens eſt quedaꝫ forma in homine ꝑ quā ordinatur ad vltimum finem qui deus eſt per gratiaꝫ ergo homo dei ſimilitudinem cōſequitur: ſimilitudo autē eſt dilectionis cauſa: oē.n. ſimile diligit ſibi ſimile ꝑ gratiam ergo homo efficitur dei dilector.

5 ¶ Preterea ad perfectionem operationis requiritur quod aliqs cōſtanter ⁊ prompte operetur: hoc autē precipue facit amor propter quem etiam difficilia ⁊ grauia leuia videntur. Cum igitur ex gratia gratuꝫ faciente oporteat hominis operationes ꝑfectas fieri vt ex dictis patet: neceſſariū eſt quod per eandem gratiam dei dilectio cōſtituatur in nobis. ¶ Hinc eſt quod dicit apoſtolus Ro.5. (Caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis). Dominus autē dilectoribus ſuis viſionem ſuā repromittit dicēs Joā.14. (Qui diligit me diligeť a patre meo: ⁊ ego diligā euꝫ ⁊ manifeſtabo ei meipm̄). vn̄ pꝫ qḋ grā q̄ ad finē diuine viſionis dirigit: dilectioneꝫ dei cāt in nobis. Auc. ſcriptu.

¶ Q̄ꝫ diuina gratia cāt in nobis fidē. 152.



Ex hoc autem qꝫ diuina gratia charitatē in nobis cauſat: neceſſarium eſt qꝫ etiaꝫ in nobis fidem ꝑ gratiam cauſetur. ¶ Motus eni quo per gratiam in vltimum finem dirigimur eſt voluntarius non violentus. (vt ſupra oſtenſum eſt). volūtarius aūt motus in aliquid eſſe non poteſt niſi ſit cognituꝫ: oportet igitur qꝫ per gratiaꝫ in nobis cognitio vltimi finis preſtituatur ad h̄ qꝫ voluntarie dirigamur in ipm̄. Hec āt cognitio nō pōt eē ꝑm aptaꝫ viſionē in ſtatu iſto. (vt ſupra ꝓbatuꝫ eſt). oꝫ igiť qḋ ſit cognitio ꝑ fidem. ca.148. ca.47.

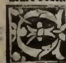
2 ¶ Amp̄. in quolibet cognoſcente modus

cognitiõis cõsequit̃ modũ ꝓprie nãe. vnde
alius modus cognitiõis est angeli : hois ꝛ
bruti aialis ſm ꝙ eoꝝ nãe diuerſe ſunt.(vt
ex premiſſis pꝫ).ſed homini ad conſequen-
dũ vltimũ finẽ addit̃ aliqua perfectio ſuper
propriã nãm.ſ.gratia.(vt oſtenſum eſt). oꝫ
igit̃ ꝙ etiã ſup cognitionẽ nãlẽ hois addat̃
in eo aliqua cognitio que rõnem nãlẽ exce-
dat.ꝛ hec eſt cognitio fidei que eſt de his q̃
non videntur per rationem naturalem.

3 ¶ Itẽ qñcũqꝫ ab aliquo agente mouetur
aliquid ad id qð eſt propriũ illi agenti. opꝫ
ꝙ a principio ipſum mobile ſubdat̃ ipreſſio
nibus agentis in pfectõe quaſi alienis ꝛ nõ
proprijs ſibi quouſqꝫ fiãt ei ꝓprie in termi
no motus.ſicut lignũ ab igne primo calefit
ꝛ ille calor nõ eſt proprius ligno. ſed ꝓpter
naturã ipſius.in fine aũt qñ iã lignũ ignitũ
eſt.fit ei calor proprius ꝛ cõnaturalis.ꝛ ſilr
cũ aliquis a magiſtro docet̃ oꝫ ꝙ a princi-
pio cõceptiões magiſtri recipiat nõ quaſi
eas per ſe intelligẽs.ſed p modũ credulita
tis quaſi ſupra ſuã capacitatẽ exiſtentes. in
fine aũt qñ iã edoctus fuerit eas poterit in
telligere.(ſicut aũt ex dictis pꝫ).auxilio di-
uine gratie dirigimur in vltimũ finẽ. vlti-
mus aũt finis eſt mãifeſta viſio prime veri
ca° 25° tatis in ſeipſa.(vt ſupra oſtenſum eſt).opꝫ
hui⁹ lib. igitur ꝙ antequã ad iſtũ finẽ veniat̃:intelle
ctus hominis deo ſubdatur per modũ cru
delitatis diuina gratia hoc faciente.

4 ¶ Preterea in principio huius operis
poſite ſũt vtilitates propter quas neceſſari
um fuit diuina veritatẽ hoibus per modũ
credulitatis propõi. ¶ Ex quibus etiã con-
cludi põt ꝙ neceſſariũ fuit fidẽ eſſe diuine
Auc.s. gratie effectũ in nobis. ⸿ Hinc eſt ꝙ apls
ſcriptu. dicit Eph.ẛo.(Gratia ſaluati eſtis per fi
dẽ ꝛ hoc nõ ex vobis.dei.n. donum eſt).
Exclu° ⸿ Per hoc autem excluditur error pela-
erro. gianorum qui dicebant ꝙ initium fidei in
nobis non erat a deo ſed a nobis.

¶ Oꝫ diuina gratia cauſat in nobis ſpem
future beatitudinis. 153.



x eiſdem etiam oñ di poteſt
ꝙ oportet in nobis per gratiã
ſpem future beatitudinis cau
ſari. ⸿ Dilectio enim que eſt
ad alios prouenit in hoie ex dilectione ho-
minis ad ſeipſum inquãtũ ad amicũ aliqs
ſe habet ſicut ad ſe. Diligit aũt aliqs ſeipꝫ
inquantũ vult ſibi bonũ ſicut aliũ diligit in
quantũ vult ei bonum. oꝫ ergo ꝙ homo p
hoc ꝙ circa proprium bonum afficit̃. pdu-
catur ad hoc ꝙ afficiat̃ circa bonum alteri
us.p hoc igr̃ ꝙ aliquis ab alio ſperat bonũ
fit homini via vt illum diligat a quo bonũ
ſperat ſm ſeipſum qñ diligens bonum ei⁹.
vult etiã ſi nihil ei inde proueniat.cum igi-
tur per gratiã gratum facientẽ cauſetur in
hominẽ ꝙ deum propter ſe diligat . conſe-
quens fuit. vt etiã per gratiã hõ ſpẽ de deo
adipiſceret̃ amicitia vero qua quis alium
ſm ſe diligit ꝛ ſi nõ ſit propter propriã vtili
tatẽ.habet tñ multas vtilitates conſequen
tes ſm ꝙ vnus amicoꝝ alteri ſubuenit. vt
ſibiipſi. vnde oꝫ ꝙ cum aliquis alium dili-
git ꝛ cognoſcit ſe ab eo diligi.ꝙ de eo ſpẽ
habeat. per gratiam autẽ ita conſtituit̃ hõ
dei dilector ſm charitatis affectum.ꝙ etiã
inſtruitur per fidẽ ꝙ a deo prediligatur.ſꝫ
illud qð habetur.i.Io.4.(In hoc eſt dile
ctio nõ quaſi nos dilexerimus deum. Sed i° ioha-
quoniã ipſe prior dilexit nos).conſeqtur igi nis 4°.
tur ex dono gratie ꝙ hõ de deo ſpeꝫ habe-
at. ⸿ Ex quo ẽt pꝫ ꝙ ſicut ſpes eſt ꝑpara-
tio hois ad verã dei dilectionẽ.ita ꝛ econ-
uerſo ex charitate hõ in ſpe confirmatur.

2 ¶ Amplius in oi diligente cauſatur deſi
derium vt vniatur ſuo dilecto inquantum
poſſibile eſt.ꝛ hinc eſt ꝙ delectabiliſſimum
eſt amicis cõuenire.ſi ergo per gratiã ho-
mo dei dilector conſtituit̃. oꝫ ꝙ in eo cauſe
tur deſiderium vnionis ad deum ſcðm ꝙ
poſſibile eſt.fides autẽ que cauſatur ex gra
tia declarat poſſibilẽ eẽ vnionẽ hominis ad
deum ſecundum perfectam fruitionẽ in q̃
beatitudo conſiſtit.huius igitur fruitionis
deſiderium in homine cõſequitur ex dei di
lectõe.ſed deſideriuꝫ rei alicuius moleſtat
aiam deſiderantis.niſi adſit ſpes ꝛ ↄſequẽ
do.cõueniens igitur fuit vt in hominibus
in qb⁹ dei dilectio ꝛ fides cauſat̃ p graꝫ ꝙ
ẽt cauſet̃ ſpes future beatitudis adipiſcẽde.

3 ¶ Item in his que ordinantur ad aliquẽ
finem deſideratum ſi aliq̃ difficultas emer
ſerit ſolacium affert ſpes de fide conſequẽ
da ſicut amaritudinẽ medicine aliquis le-
uiter fert propter ſpem ſanitatis. In ꝓceſ-

su autē quo in beatitudinē tendimus q̄ est finis oium desideriorum nostrorum multa diffi cilia imminent sustinenda. nā virtus p quā ad beatitudinē itur circa difficilia est. ad hº igit vt leuius ⁊ promptius homo in beatitudinem tenderet necessarium fuit ei spez de obtinenda beatitudine adhibere.

4 ¶ Pręterea. nullus mouet ad finē ad quē estimat eē impossibile peruenire. ad hoc ergo q aliquis pergat in finē aliquē, oportet q afficiat ad finē illū tāquā possibilē habe ri. ⁊ h est affectus spei: cū igitur per gratiam hō dirigatur in vltimū finē: beatitudinis necessariū fuit vt p gratiā iprimeret huma no affectui spes de beatitudine consequen-

Auc.s. scriptu. da. ¶ Hinc est quod dicitur. i. Pe. primo (Regenerauit nos in spē viuā in heredita tē immarcessibilem conseruatam in celis). ⁊ Ro. 8. dr. (Spe salui facti sumus).

¶ De donis gratie gratis date. In quo ⁊ de diuinationibus demonum. 154.

Decla/rat qd sit donū sapien



Uia vero ea que hō p se nō videt cognoscere nō pōt ni si ea recipiat ab eo q videt fi des aūt est de his q̄ nō vide mus. oz cognitionē fidei eorum de qbus est fi des ab eo deriuari q ea p se videt: hic autē deus est q seipsum pfecte cōprehendit ⁊ na turaliter suā eēntiā videt. de deo. n. fidē ha bemus. oz igit ea q̄ p fidē tenemus: a deo in nos puenire. cū aūt q̄ a deo sunt ordine

caº 97. hui' lib. quodā agant. (vt supra ostensum est). in ma nifestatōe eorum q̄ sunt fidei ordinē quēdā ob seruari oportuit. s. vt qdā immediate a deo reciperent. alij vero ab his ⁊ sic p ordinem vsq ad vltimos: in qbuscūq aūt est aliqs ordo. oz q quāto aliqd est propinquius pri mo principio. tanto virtuosius inueniat. qd in hoc ordine manifestatōis diuine apparet inuisibilia enim quorum visio beatos facit de qbus fides est: primo a deo reuelant ange

caº 79. ⁊. 80. hu ius lib. lis beatis p aptā visionis. (vt ex supradi ctis patet). deinde angelorum interueniente officio manifestat qbusdā hoibus nō qdē p apertā visionē. sed per quādā certitudinem puenientē ex reuelatōe diuina. q̄ quidē re uelatio fit quodā interiori ⁊ intelligibili lu mine mentē eleuante ad percipiendum ea ad q̄ p lumē nāle intellectus ptingere non

pōt. sicut enim p lumē nāle intellectus red ditur certus de his q̄ lumine illo cognoscit vt de primis principijs. ita de his que sup naturali lumine apprehendit certitudinem hz. hec aūt certitudo necessaria est ad hoc q alijs proponi possint ea q̄ oia reuelatōe percipiunt. nō enim cū securitate alijs pfe rimus de qbus certitudinē nō habemus. cū predicto aūt lumine mētē interius illustrā te adsunt aliquando in diuina reuelatione aliqua exteriora vel interiora cognitionis auxilia vtpote aliquis sermo exterius sensi biliter auditus qui diuina virtute formet aut per imaginationē interius deo faciēte perceptus. siue etiā aliqua corporaliter vi sa exterius a deo formata. vel etiā interius in imaginatiōe descripta. ex quibus homo per lumen interius menti impressum cogni tionē accipit diuinorum. vnde hmōi auxilia si ne interiori lumine ad cognitionē diuinorū nō sufficiunt. lumen aūt interius sufficit si ne istis. ¶ Hec aūt inuisibiliū de reuela tio ad sapientiā pertinet que proprie est co gnitio diuinorum. ¶ Et ideo dicitur Sap. Sap.

7. (q sapientia dei per natiōes in animas sanctas se transfert. neminē enim diligit de us nisi eū q cū sapientia inhabitat). ⁊ Ecc. Ecc.

15. dr. (Impleuit eum dñs spiritu sapien tie ⁊ intellectus). ¶ Sed qz inuisibilia dei De do per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. per no scie diuinam gratiam: nō solū reuelant hoibus diuinā. sed etiā aliqua de rebus creatis qd ad scientiā pertinere videtur. ¶ Unde dr Sap. 7. (Ipse dedit mihi horū que sunt Sap. scientiā verā. vt sciam dispōnem orbis ter rarū ⁊ virtutes elementorum. ¶ Et Fo para parali lipo. primo dominus dixit ad Salomonē. (Sciētia ⁊ sapiētia data sunt tibi). ¶ Ea De do vero que homo cognoscit. in noticiam alte no lin rius producere conuenienter nō potest nisi guarum per sermonem. qz igitur illi qui a deo reue lationem accipiunt secundum ordinem di uinitus institutum aliquos instruere debēt necessarium fuit vt etiam his gratia locu tionis daretur secundum q exigeret vtili tas eorum qui erant instruendi. ¶ Unde dicitur Isa. 50. (Dominus dedit mihi lin Isa. guam eru. vt sciam sustentare eum qui la psus est verbo). ⁊ dominus discipulis di cit Luce. 21. (Ego dabo vobis os ⁊ sapien Luc.

tiam cui non po.resi.ꝛ contradi. oēs aduer sa. vestri. ❡ Unde ꝛ propter hoc etiā quā do oportuit per paucos virtute sidei in di uersis gentibus predicari. instructi sūt qui dam diuinitus vt linguis varijs loqueren- Actuū. tur sicut dicitur Act.2. (Repleti sunt oēs spiritu sancto ꝛ ceperunt loqui varijs lin guis prout spiritus sanctus dabat eloqui il- De do lis). Sed q: sermo propositus confirma- no mi- tione indi get ad hoc ꝙ recipiatur nisi sit ꝑ raculo- se manifestus. ea autem que sunt fidei sunt rum humane rationi immanifesta: necessarium fuit aliquid adhiberi quo cōfirmaretur ser mo predicantium fidem. ❡ Non autē con firmari poterat per aliqua principia rōnis per modum demonstrationis: cum ea que sunt fidei rationem excedant. oportuit igi tur aliquibus indicijs confirmari predican tium sermonem: quibus manifeste ostende retur huiusmodi sermonē processisse a deo dum predicantes talia operarentur sanan do infirmos ꝛ alias virtutes operādo que non posset facere alius nisi deus. ❡ Unde dominus discipulos ad predicandum mit Math. tens dixit Math. decimo. (Infirmos cu rate: mortuos suscitate: leprosos mundate Mar. demones eijcite). ꝛ Math. vlti. dicit. (Illi autem profecti predicauerunt vbiqꝫ domi no cooperante ꝛ sermonem confirmante se De do quentibus signis. ❡ Fuit autem ꝛ alius cō no pro- firmationis modus. vt dum predicatores phecie veritatis vera inuenirentur dicere de ocul tis que postmodum manifestari possūt: eis crederetur vera dicentibus de his que ho mines experiri non possunt. vnde necessari um fuit donum prophie per quod futura ꝛ ea que cōiter homines latēt deo reuelante possent homines cognoscere ꝛ alijs indica re. vt sic dum in his inuenirētur vera dice re in his que sunt fidei eis crederet. ❡ Un ad cor. de apl's dicit primo ad Cor.14. (Si autē omnes prophetēt: intret autē quis infidelis vel idiota: conuincitur ab omnibus. dijudi catur ab omnibus. oculta enim cordis eius manifesta fiunt. ꝛ ita cadēs in faciem odo rabit deum pronuntians ꝙ deus vere invo bis sit). ❡ Non autem per hoc prophie donum sufficiens testimonium fidei adhi beretur nisi esset de his que a solo deo co gnosci possunt. sicut ꝛ miracula talia sunt

ꝙ solus de ea pōt opari. ❡ Hmōi aūt pci pue sunt in rebus inferioribus occulta cor- dium q̄ solus deus cognoscere pōt. (vt su pra ostensum est). ❡ Et futura cōtingētia q̄ ēt soli diuine cognitioni subsunt. q: ea in seipsis videt. cū sint ei pñtia rōne sue eter nitatis. (vt supra ostensuꝫ est). ❡ Possūt tñ aliqua futura contingētia ēt ab homini bus pcognosci nō qdē inquantū futura sūt sed inquātū i causis suis preexistunt. quibus cognitis vel ſm seipsas vel ꝑ aliquos effect9 earū manifestos. q̄ signa dicunt de aliqui bus effectibus futuris pōt ab homine pco gnitio hri sicut medicus pcognoscit mortē vl sanitatē futurā ex statu virtutis natura lis quā cognoscit pulsu vrina: ꝛ hmōi signis hmōi aūt cognitio futurorū partim quidē certa est. partim quidē incerta. ❡ Ut.n.q̄ dā cause existētes ex quibus futuri effectus ex necessitate cōsequunt sicut preexistēte cō positiōe ex cōtrarijs in aiali ex necessitate se quitur mors. ❡ Quibusdā vo causis pexi stētibus sequūt futuri effectus nō ex necessi tate. ſꝫ vt frequēter. sicut ex semine hois in matricē piecto vt in pluribus sequit hō ꝑ fectus. qīqꝫ tñ mōstra gñant pp aliqd im pedimētū superueniēs opationi nālis virtu tis. ❡ Primorꝫ igit effectuū pcognitio in fallibiliter certa hr. hoꝝ aūt q̄ posterius di cta sunt nō est pcognitio isallibiliter certa. ❡ Cognitio aūt q̄ de futuris hr ex reuela tione diuina ſm grām ꝓphetalē ē oino cer ta. sicut ꝛ diuina pcognitio ē certa. nō eniꝫ deus pcognoscit futura solū, put sūt in suis cāis. ſꝫ isallibiliter ſꝫ ꝙ sūt in seipsis. (sicut supius oñsum ē). vñ ꝛ cognitio ꝓphetica ꝑ eādē modū dat hōi de futuris cū certitu dine pfecta. ❡ Nec tñ hec certitudo repu gnat ɔtingētie futurorū. sic nec certitudo sciētie diuine. (vt supra oñsum ē). Reuelā tur tamē aliquando aliqui futuri effectus prophetis nō ſm ꝙ sunt in seipsis: ſꝫ ſm ꝙ sunt in causis suis: ꝛ tūc nihil ꝓhibet si cāe ipediant ne pueniāt ad suos effectus: quin ēt ꝓphete pnunciatio imutet. sicut Isaias prophetauit Ezechie egrotāti. (Dispone domui tue. quia morieris ꝛ non viues: qui tamē sanatus est). ꝛ Jonas propheta pnū ciauit. (ꝙ post.40. dies Niniue subuerte retur) nec tamē ē subuersa. pronunciauit

[Right margin: ca° 69. pri. lib. / ca° 88. hu9 lib. / lib° p° ca° 51° / ca° 51° pri. lib. / ca° 68° pri. lib. ꝛ.86.]

enim Ysaias mortē futurā Ezechie fm or
dinē dispositōis corporis ⁊ aliarū causaruȝ
inferiorū ad istum effectum. Et Jonas sub⁄
uersionē Niniue scd̄m exigentiam merito
rum. vtrobiqȝ tamen aliter euenit secundū
operationē dei liberantis ⁊ sanantis. ¶ Sic
igitur prophetica denunciatio de futuris. suf
ficiens est fidei argumentuȝ. qꝛ licet homi⁄
nes aliqua de futuris precognoscant. nō tñ
de futuris contingentibus est precognitio
cum certitudine sicut est precognitio ꝓphe
tie. ⁊ si eniȝ aliqñ fiat prophete reuelatio se
cundum ordinē causarum ad aliquem effe
ctum. simul tñ vel postea fit eidē reuelatio
de euentu futuri effectus qualiter sit immu
tandus. sicut Ysaie reuelata fuit sanatio
Ezechie. ⁊ Jone liberatio Niniuitarum.
Declarat diuinationē q̄ ē a demonibus ca° 103. hui⁹ lib. ¶ Maligni autē spiritus veritatem fidei
corrumpere molientes. sicut abutuntur ope
ratione miraculorū vt errorem inducant ⁊
argumentum vere fidei. debilitēt tamē nō
vere miracula faciendo sed ea que homini
bus miraculose apparent. (vt supra osten⁄
sum est). ita etiam abutuntur prophetica
prenunciatiōe nō qdem vere prophetando
sed prenunciando aliqua scd̄m ordinē cau⁄
sarum homini occultarū vt videantur futu⁄
ra precognoscere in seipsis. ⁊ licet ex causis
naturalibus effectus contingentes proueni
ant. predicti tñ spiritus subtilitate intellect⁹
sui magis possunt cognoscere q̄ȝ homines
quia cognoscunt qñ ⁊ qualiter effectus na⁄
turalium causarum impediri possint. ⁊ iō
in prenunciando futura mirabiliores ⁊ ve⁄
ratiores apparent q̄ȝ homines quātūcūqȝ
scientes. ¶ Inter causas autē naturales su
preme ⁊ a cognitione nostra magis remo⁄
te sunt vires celestium corporum q̄s predi⁄
ctis spiritibus cognitas eē scd̄m proprieta
tem sue nature. (ex superioribus patet). cū
ergo omnia inferiora corpora secūdum vi⁄
res ⁊ motum superiorū corporū disponant.
possunt p̄dicti spiritus multo magis q̄ȝ ali
quis astrologus prenunciare ventos ⁊ tem
pestates futuras corruptiōes aeris: ⁊ alia
hmōi. que circa mutatōes inferiorum cor⁄
porum accidunt ex motu superioruȝ corpo
rum causa. ⁊ licet celestia corpora sup par⁄
ca° 84. hui⁹ lib. tem intellectiuam anime directe nō possūt
imprimere. (vt supra ostensum est). pluri

mi tamen sequuntur impetus passionum
⁊ inclinatiōes corporales in quas efficaciā
habere celestia corpora manifestum est. so⁄
lum enim sapientum quorum paruus nu⁄
merus. est huiusmodi passionibus obuiare
⁊ inde est q̄ etiaȝ de actibus hominū mul
ta predicere possunt. licet quandoqȝ ⁊ ipsi
in prenunciando deficiant propter arbitrij
libertatem. ¶ Ea vero que precognoscunt
prenunciant quidem non mente illustrādo
sicut in reuelatione diuina. nō enim eorum
intentio est vt mens humana perficiat ad
veritatem cognoscendam. sed magis q̄ a
veritate auertatur. prenunciant autem quā
doqȝ quidem secundum imaginationis im
mutationem vel in dormiendo. sicut cuȝ ꝑ
somnia aliquorum futurorum indicia mon
strant. siue etiam vigilādo sicut in arreptis
⁊ freneticis patet qui aliqua futura prenun
ciant. aliquando vero per aliqua exteriora
indicia. sicut per motus ⁊ garritus auium
⁊ per ea que apparent in extis animalium
⁊ in punctorum quorūdam descriptione ⁊
in similibus que forte quedam fieri videntur.
aliquando autem visibiliter apparendo ⁊
sermōe sensibili p̄nunciādo futura. ¶ Et li
cet horum vltimū manifeste per malignos opi.
spiritus fiat. tamen alia quidam reducere
conantur in aliquas causas nāles. ¶ Di⁄
cunt enim q̄ cuȝ corpus celeste moueat ad
aliquos effectus in istis inferiorib⁹: ex eius
dem corporis impressione in aliquib⁹ reb⁹
illius effectus signa quedam apparent: ce⁄
lestem enim impressionem diuerse res di⁄
uersimode recipiūt. secūdū hoc ergo dicūt
q̄ immutatio que fit a corpore celesti in ali
qua re potest accipi vt signum immutatio
nis alterius rei. ⁊ ideo dicunt q̄ motus qui
sunt preter deliberationem rationis. vt vi⁄
sa somniantium. ⁊ eorum qui sunt mente
capti ⁊ motus ⁊ garritus auium: ⁊ descri⁄
ptiones punctorum. cum quis non delibe⁄
rat quot puncta debeat scribere. sequūtur
impressionē corporis celestis. ⁊ ideo dicūt
q̄ huius possunt esse signa effectuum futu⁄
rorum qui ex motu celesti causantur. ¶ Sed
quia hoc modicam rationem habet. ma⁄
gis estimandum est q̄ prenunciatiōes que
ex huiusmodi signis fiunt. ab aliqua intelle
ctuali substantia originem habeant: cuius

improba° virtute disponunt predicti motus preter de liberationē existentes secūdum q congruit ob seruationi futurorū. Et licet quandoque hoc disponant voluntate diuina ministerio bonorū spirituū quia et a deo multa p somnia reuelant sicut Pharaoni: et Nabuchodonosor. et sortes que mittūtur in sinu: quandoqz etiam a domino tēperantur. (vt Salomon dicit). tamē plerūqz ex operatione spirituū malignorū accidunt vt et sancti doctores dicunt. Et etiam ipsi gentiles censuerunt. Dicit enim maximus Valerius q obseruatio augurioꝝ et somnioꝝ et hmōi. ad religionē pertinent qua idola colebantur. Et ideo in veteri lege simul cū idolatria hec omnia prohibebātur. dicitur enim Deutero. 18. (Nec imitari velis abominationes illaꝝ gentium). que. s. idolis seruiebant. (nec inueniat in te qui lustretur filium suum aut filiā ducens per ignē. aut qui ariolos sciscitet aut obseruet somnia atqz auguria. ne sit male ficus. nec incantator. neqz phitones consulat nec diuinos et querat a mortuis veritatē). attestatur autē predicationi fidei prophetia per aliū modū inquantū. scilicet aliqua fide tenenda predicant que tēporaliter agūtur: sicut natiuitas christi: passio: et resurrectio et hmōi: et ne huiusmodi ficta a predicantibus eē credantur aut casu aliter euenisse. ostendūt longe ante per prophas predicta. Unde apostolus dicit Ro. primo. (Paulus seruus Jesu christi vocatus apostolus segregatus in euangeliū dei q ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo q factus est ei ex semine Dauid secūdū carnem). Post gradum aūt illorum q immediate reuelationē a deo recipiunt est necessarius alius gratie gradus. Quia. n. homines reuelationem a deo accipiunt nō solū pro presenti tempore. sed etiam ad instructionē omniū futuroꝝ: necessarium fuit vt non solū ea que ipsis reuelant sermone narrarent presentibus. sed etiā scriberentur ad instructionem futuroꝝ. vnde et oportuit aliquos eē qui hmōi scripta interpretarentur q diuina gratia eē oportet sicut et ipsa reuelatio p gratiā dei fuit. Vñ et Gen. 40. dicit. (Nunquid non dei est interpretatio). Sequit aūt vltimus gradus, eoꝝ

In prouerbiis ca° 16.

c° p p. li. De memo. dictis

De hoc supra lib. p ca. 6. ēt dictū est

De dono interpretationis sermo

Gen. De dono discretiōe spiri.

scilicet qui ea que aliis sunt reuelata et per alios interpretata fideliter credunt. hoc ēt dei donū esse. (superius ostensum est). Quia vero per malignos spiritus aliqua similia fiunt his quibus fides confirmatur tam in signorum operatione q̄ȝ in futurorum reuelatione (vt supra dictum est). ne per huiusmodi homines decepti mēdacio credāt necessarium est vt adiutorio diuine gratie instruantur de huiusmodi spiritibus discernendis secundum q dicitur. i. Jo. 4. (Nolite omni spiritui credere. sed probate spiritus si ex deo sunt). hos autem gratie effectus ad instructionem et confirmationē fidei ordinatos apostol9 enumerat. i. ad Cor. 12. dicens (Alii per spiritum datur sermo sapientie. alii autem sermo scientie secundū eundem spiritum. alteri fides in eodem spiritu. alii gratia sanitatū in vno spiritu: alii operatio virtutum: alii prophetia alii discretio spirituum alii genera linguarum alii interpretatio sermonum). Per hoc autē excluditur error quorūdam manicheorum qui dicunt corporalia miracula non esse a deo facta. Simul etiam excluditur eoꝝ error quantum ad hoc q dicunt, pphetas non esse spiritu dei locutos. Excluditur etiam error Priscille et Montani qui dicebant prophetas tanquam arepticios nō intellexisse que loquebantur. quod diuine reuelationi non congruit secundū quā mēs principalius illuminatur. In premissis autem gratie effectibus consideranda est q̄dam differentia. Nam et si omnib9 gratie nomen competat. quia gratis absqz precedenti merito conferuntur. solus tamē dilectionis effectus vlterius nomen grē meretur ex hoc q gratiam deo facit. Dicitur enim prouer. 8. (Ego diligentes me diligo). vnde fides et spes et alia que ad fidem ordinantur possunt esse in peccatoribus qui non sunt deo grati. sola autem dilectio est proprium donum iustorum. (Quia q manet in charitate in deo manet: et de9 in eo). vt dicitur. i. Jo. 4. Est autem et alia differentia in predictis effectibus gratie consideranda. Nam quidam eorum sunt ad totam vitam hominis necessarii vtpote sine quibus salus esse non potest. sicut credere sperare diligere et preceptis dei obedire.

Joan.

Enumeratio donorum

Exclu° erro. Manicheoꝝ

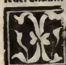
Priscille et Montani,

p^a dria inter predicta dona

Joan. 2^a dria

& ad hos effectus necesse est habituales quasdam perfectiones hominibus inesse ut per eas agere possint cum fuerit tempus. Alii vero effectus sunt necessarii non per totam vitam. sed certis temporibus & locis. sicut facere miracula prenunciare futura & huiusmodi. & ad hos non dantur habituales perfectiones. sed impressiones quedam fiunt a deo que cessant actu cessante: & eas oportet iterari cum actus iterari fuerit oportunum. sicut prophete in qualibet revelatione novo lumine illustrantur. & in qualibet miraculorum operatione oportet adesse novam efficaciam divine virtutis.

Quod homo indiget auxilio gratie ad perseverandum in bono. 155.



Indiget etiam homo divine gratie auxilio ad hoc quod perseveret in bono. Quod enim quod de se est variabile ad hoc quod figatur in uno indiget auxilio alicuius moventis immobilis. homo enim variabilis est & de malo in bonum & de bono in malum. ad hoc igitur quod immobiliter perseveret in bono quod est perseverare indiget auxilio divino.

2. Adhuc ad illud quod excedit vires liberi arbitrii indiget homo auxilio divine gratie. sed virtus liberi arbitrii non se extendit ad hunc effectum qui est perseverare finaliter in bono. Quod sic patet potestas enim liberi arbitrii est respectu eorum que sub electione cadunt. quod autem eligitur est aliquod particulare operabile. particulare autem operabile est quod est hic nunc. quod igitur cadit sub potestate liberi arbitrii est aliquid ut nunc operandum. perseverare autem non dicit aliquid ut nunc operabile. sed continuationem operationis per totum tempus. iste igitur effectus qui est perseverare in bono est supra potestatem liberi arbitrii. indiget igitur homo ad perseverandum in bono auxilio divine gratie.

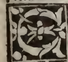
3 Amplius. licet homo per voluntatem & liberum arbitrium sit dominus sui actus. non tamen est dominus suarum naturalium potentiarum. & ideo licet liber sit ad volendum vel ad non volendum aliquid. non tamen volendo facere potest quod voluntas in eo quod vult ad id quod vult vel eligit immobiliter se habeat. hoc autem requiritur ad perseverantiam ut scilicet voluntas in bono immobiliter permaneat. perseverantia igitur non est in potestate liberi arbitrii. oportet igitur adesse homini auxilium divine gratie ad hoc ut perseveret.

4 Preterea si sunt plura agentia successive quorum scilicet unum agat post actionem alterius continuitas actionis istorum non potest causari ex aliquo uno istorum quia nullum eorum semper agit nec ex omnibus quia non simul agunt. unde oportet quod causetur ab aliquo superiori quod semper agat. (sicut philosophus probat in 8. phisicorum). quod continuitas generationis in animalibus causatur ab aliquo superiori sempiterno. ponamus autem aliquem perseverantem in bono eo igitur sunt multi motus liberi arbitrii in bonum tendentes sibiinvicem succedentes usque ad finem. Huius igitur continuationis boni quod est perseverantia non potest esse causa aliquis istorum motuum: quia nullus eorum semper durat. nec omnes simul. quia cum non simul sunt: non possunt simul aliquid causare. relinquitur ergo quod ista continuatio causetur ab aliquo superiori. indiget igitur homo auxilio superioris gratie ad perseverandum in bono. tertio. co. 49. & infra

5 Item si sint multa ordinata ad unum finem totus ordo eorum quousque pervenerint ad finem est a primo agente dirigente in finem. in eo autem qui perseverat in bono sunt multi motus & multe actiones pertingentes ad unum finem. oportet igitur quod totus ordo istorum motuum & actionum causetur a primo dirigente in finem. Ostensum est autem quod per auxilium divine gratie diriguntur in ultimum finem. igitur per auxilium divine gratie est totus ordo & continuatio bonorum operum in eo qui perseverat in bono. Hinc est quod dicitur ad Philip. primo. (Qui cepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Jesu christi). & primo Pet. ulti. (Deus omnis gratie qui vocavit nos in eternam gloriam suam modicum passos ipse perficiet confirmabit solidabitque). inveniuntur etiam in sacra scriptura multe orationes quibus a deo petitur perseverantia. sicut in psalmo. (perfice gressus meos in semitis tuis & non moveantur vestigia mea). Et 2. ad Thess. 2. (Deus pater noster exhortetur corda vestra & confirmet in omni opere & sermone bono). hoc etiam ipsum in oratione dominica petitur maxime cum dicitur. (adveniat regnum tuum). non enim nobis adveniet regnum dei. nisi in bono fuerimus perseverantes. derisorium autem esset aliquid a deo petere cuius ipse dator non esset. est igitur perseverantia hominis a deo Per hoc autem excluditur error pelagianorum qui dixerunt quod ad perseverandum in bono sufficit homini liberum arbitrium nec ad hoc indiget auxilio gratie. Auc. est scriptu. Exclu. erro.

Alia cõ clu°pce. declara toria — ¶ Sciendum tamen est q̃ cuȝ ille qui gratiam habet petat a deo vt perseueret in bono. sicut liberum arbitrium non sufficit ad istum effectum qui est perseuerare in bono sine exteriori dei auxilio. ita nec ad hoc sufficit aliquis habitus nobis infusus. ¶ Pbatio — Habitus enim qui nobis infunduntur diuinitus secundum statum presentis vite nõ auferunt a libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum: licet per eos liberum arbitriuȝ aliqualiter stabiliatur in bono. ꝛ ideo cum dicimus hominem indigere ad perseuerandum finaliter auxilio gratie non intelligimus q̃ super gratiam habitualem prius infusam ad bene operandum. alia desuper infundatur ad perseuerandum. sed intelligimus q̃ habitis omnibus habitibus gratuitis adhuc indiget homo diuine prouidẽtie auxilio exterius gubernantis.

¶ Q̃ ille qui decidit a gratia per peccatuȝ potest iterum per gratiam reparari. 156.



Ex his autē apparet q̃ p auxilium gratie. hõ et si nõ pseuerauerit. sed in peccatum ceciderit põt reparari ad bonum. ¶ Eiusdẽ. n. virtutis est continuare salutẽ alicuius ꝛ interruptã reparare. sicut. n. p virtutẽ naturalẽ cõtinuat sanitas ꝛ corpore. ita p eandẽ virtutẽ naturalẽ sanitas interrupta reparat. hõ aũt pseuerat in bono. auxilio diuine gratie. (vt ostensuȝ est). igitur si per peccatũ lapsus fuerit eiusdem gratie auxilio poterit reparari.

2 ¶ Adhuc agẽs q̃d requirit dispositionẽ in subiecto põt suum effectum imprimere in subiectum qualitercũq̃ dispositum. ꝛ ꝑpter hoc deus qui in agẽdo nõ requirit subiectum dispositum põt absq̃ dispõne subiecti formã naturalẽ inducere. vtpote dum cecum illuminat. ꝛ mortuũ viuificat. ꝛ sic de similibus. ¶ Sȝ sicut non requirit dispositionẽ naturalẽ in subiecto corporeo. ita non requirit meritum in voluntate ad gratiam conferẽdam quia sine meritis datur. (vt ostensum est). ergo gratiam gratum facientem per quam peccata tolluntur deus alicui conferre. Potest etiam postquaȝ a gratia cecidit per peccatum.

3 ¶ Amplius hec sola hõ recuperare amissa nõ potest que per generationẽ ei adueniũt sicut potentias naturales ꝛ mẽbra eo q̃d homo nõ põt iterum gñari. auxiliũ aũt gratie daꝛ hõi non p gñationẽ. sȝ postq̃ iã est põt igr post amissionẽ gratie p peccatũ iterum reparari ad peccata delẽda.

4 ¶ Itẽ gratia est q̃dam habitualis dispositio in anima. (vt ostẽsum est). Sȝ habitꝰ acquisiti p actus si amittanꝛ possunt iterũ reaquiri p actꝰ p quos acq̃siti sũt. multo igitur magis grã deo cõiungẽs ꝛ a peccato liberãs si amittat diuia opatõe repari põt.

5 ¶ Preterea in operibus dei non est aliquid frustra sicut nec in operibus nature. hoc enim ꝛ natura habet a deo. frustra autem aliquid moueretur nisi posset peruenire ad finem motus. necessarium est ergo quod natum est moueri ad aliquem fineȝ sit possibile venire in illum finem. sȝ homo postquam in peccatum cecidit quãdiu status huius vite durat remanet in eo aptitudo vt moueatur ad bonum cuius signa sũt desiderium de bono. ꝛ dolor de malo. que adhuc in homine remanẽt post peccatũ. est igiꝛ possibile homine post peccatũ iteꝝ redire ad bonũ q̃d gratia in homine opatur.

6 ¶ Amplius nulla potentia passiua inuenitur in rerum natura quẽ non possit reduci in actum per aliquam potentiam actiuam naturalem. multo igitur minus est aliqua potentia in anima humana que nõ sit reducibus in actum per potentiam actiuam diuinam. manet autem in anima humana etiam post peccatum potentia ad bonum. quia per peccatum non tolluntur potentie naturales quibus anima ordinatur ad suum bonum. potest igitur per diuinaȝ potentiam reparari in bono: ꝛ sic auxilio gratie homo potest consequi remissionem peccatoꝝ. ¶ Hinc est quod dicitur Isa. primo. (Si fuerint peccata vestra vt coc. quasi nix deal.). Et prouer. 10. (Uniuersa deli. operit ca.). Hoc etiam quottidie a domino non frustra petimus dicentes. (dimitte nobis debita nr̃a). ¶ Per hoc autem excluditur error nouacianoꝝ qui dixerunt q̃ de peccatis que homo post baptismum peccat hõ veniã cõsequi nõ põt. — Auc. e. scriptu. — Exclu° erro.

¶ Q̃ homo a peccato liberari non potest nisi per gratiaȝ. 157.



x eisdem etiā ostē-
di pōt q
homo a peccato mortali re
surgere nō pōt nisi p gratiā.
¶ Per peccatū.n. mortale
hō ab vltimo fine auertit. in vltimū aūt fi-
nē hō nō ordinat nisi p gratiā. p solā igitur
gratiam hō potest a peccato resurgere.
2 ¶ Adhuc offensa nō nisi p dilectionē tol-
litur. sꝫ p peccatū mortale homo offensam
dei icurrit. dicit.n q deus peccatores odit
inquantū vult eos priuare vltimo fine quē
his quos diligit pparat: nō ergo homo po
test a mortali peccato resurgere nisi p grāꝫ
p quā fit qdā amicitia iter deū ꝛ hominē.
3 ¶ Adhuc ēt induci possunt oēs rōnes su-
perius posite de gratie necessitate. ¶ Hic
Auc.s. est q dr Isa.43. (Ego sū ipe qui deleo ini
ſcriptu. quitates tuas ꝓpter me). ꝛ in.ps. (remis
sisti iniquitatē plebis tue: operuisti omnia
Exclu° peccata eoꝝ. ¶ Per hoc aūt excludit er-
erro. roꝝ pelagianoꝝ qui dixerunt hominē posse
a peccato resurgere p liberum arbitrium.

¶ Qualiter hō a peccato liberatur 158.



Uia vero homo
nō po
test ad vnū oppositoꝝ redire
nisi recedat ab alio. ad hoc q
hō auxilio gratie ad statū re-
ctitudinis redeat necessariū ē q a peccato
p qd a rectitudine declinauerat recedat. ꝛ
qꝛ hō in vltimū finē dirigit ꝛ ab eo auertit
pcipue p voluntatē nō solū necessariū ē q
hō exteriori actu a peccato recedat pecca-
re desinens. sꝫ ēt q recedat volūtate ad hº
q p gratiam a peccato resurgat. voluntate
aūt hō a peccato recedit dū ꝛ de pterito
penitet ꝛ futuꝝ vitare proponit. ¶ Neces-
Cōclu° sarium ē igitur q homo a peccato resur-
gēs ꝛ de peccato pterito peniteat ꝛ futura
vitare proponat. ¶ Si.n. homo nō propo-
proba° neret desistere a peccato nō eēt peccatū sꝫ
se contrariū volūtati. si vero vellet desiste
re a peccato. nō tn̄ doleret de peccato pte-
rito. nō eēt illud idē peccatū qd fecit. cōtra
riū voluntati. ē aūt cōtrarius motus quo
ab aliquo recedit. motui quo ad illud pue-
nit. sicut dealbatio cōtraria est denigratio
ni. vñ oꝫ q p cōtraria voluntas recedat a
peccato his p q̄ in peccatū inclinata fuit. fu

it aūt inclinata in peccatū p appetitū ꝛ de-
lectationē circa res inferiores. oꝫ igit qd a
peccato recedat p aliq̄ penalia quibus affli
gant p hoc q peccauit. sicut.n. p delectatio
nē tracta fuit volūtas ad cōsēsū peccati. sic
p penas ꝯfirmat in abominatōe peccati.
2 ¶ Itē videmus q ēt bruta aialia a maxi
mis voluptatibus retrahūt p dolores ver-
berū. oꝫ eū q de peccato resurgit nō solum
detestari peccatū pteritū. sꝫ ēt vitare futuꝝ
ē igr ꝯueniens vt affligat ꝓ peccato vt sic
magis ꝯfirmet i ꝓposito vitādi peccata.
3 ¶ Preterea ea q̄ cū labore ꝛ pena acqri
mus magis amamus ꝛ diligētius cōserua
mus. vñ illi q p propriū laborē acqrūt pe-
cunias: minus eas expēdūt q̄ꝫ q sine labo-
re accipiūt vl a parētibus vl quocūqꝫ alio
modo. sꝫ homini resurgēti a peccato hº ma
xime necessariū ē vt statū grē ꝛ dei amorē
diligēter cōseruet quē negligēter p pecca-
tum amisit ē ergo cōueniēs vt laborē ꝛ pe
nam sustineat pro peccatis cōmissis.
4 ¶ Adhuc ordo iusticie hº reqrit vt pec-
cato pēa reddat. ex hº aūt q ordo seruat
in rebꝰ sapiētia dei gubernātis apparet. p-
tinet igr ad māifestationē diuie bōitatis ꝛ
dei gloriā q ꝓ peccato pēa reddat. sꝫ pec-
cator peccādo ꝯtra ordinē diuinitꝰ istitutū
fac leges dei ptergrediēdo. ē igr ꝯueniēs
vt hº recōpēset i seipso puniēdo qd priꝰ pec
cauerat. sic.n. totalr extra iordinationē cō
stituet. ¶ Per hoc ḡ pꝫ q postq̄ꝫ hō p gra pulchra
tiā remissionē peccati ꝯsecutꝰ ē ꝛ ad statuꝫ Decla-
grē reductꝰ. remāet obligatꝰ ex dei iusticia ratio
ad aliquā penā ꝓ peccato cōmisso. quā qui
dē penā si ꝓpa volūtate a se exegerit: p hº
deo satisfacere dr iquātū cū labore ꝛ pena
ordinē diuinitº istitutū exeqt ꝓ peccato se
puniēdo quē peccādo trāsgressus fuerat ꝓ
priā volūtatē sequēdo. ¶ Si aūt se hāc pe-
nā nō exigat cū ea q̄ diuine ꝓuidētie subia
cēt iordinata remanere nō possint. hec pēa
ifliget ei a deo. nec talis pēa satisfactoria di
cet cū nō fuerit ex electōe patiētis. sꝫ dicet
purgatoria qꝛ alio puniēte q̄si purgabit dū
qcqd iordinatū fuit i eo ad debitū ordinē re
ducet. ¶ Hic ē qd apls dic.i. ad Cor. xi.
(Si nos metipsos diiudicaremꝰ. nō vtiqꝫ
iudicaremur. dū iudicāur āt a dño corripiur
vt nō cū hº mūdo dānemur). ꝯsiderādū tn̄

ꝙ cū mens a peccato auertit̃.tā vehemēs pōt esse peccati displicētia ⁊ inhesio mētis ad deū ꝙ non remanebit obligatio ad aliquā penā. Nā.(vt ex predictis colligi potest.).pena quā quis patit̃ post peccati remissionē:ad hoc necessaria est vt mens firmius bono inhereat.(hoie per penas castigato).pene enī medicine q̄dā sūt. Et vt ēt ordo iusticie seruetur duz qui peccauit sustinet penā:dilectio aūt ad deū sufficit mentē hominis firmare in bono p̄cipue si vehemens fuerit:displicētia aūt culpe preterite cū fuerit itensa magnū affert dolorē:vn̄ p vehementiā dilectōis dei:⁊ odij peccati p̄teriti:excludit̃ necessitates satisfactorie vl̃ purgatorie pene:⁊si nō sit tāta vehemētia ꝙ totalit̃ penā excludat:tñ quāto vehemētius fuerit tanto minus de pena sufficiet.

quomō aliqs p̄ alio satisfacere p̄ alio.

¶ Qḋ vero p amicos facim⁹:p nos ipos facere videmur:qa amicicia ex duob⁹ facit vnū p affectū ⁊ p̄cipue dilectio charitatis: ⁊ iō sicut p seipsuz ita ⁊ p aliū pōt aliqs satisfacere deo p̄cipue cū necessitas fuerit:nā ⁊ penā quam amicus ꝓpter ipsum patitur reputat aliqs ac si ipse pateret̃:⁊ sic pena ei non deest duz patienti amico cōpatit̃ ⁊ tanto amplius quāto ipse est ei causa patiendi. ¶ Et iterum affectio charitatis in eo qui ꝓ amico patitur facit magis satisfactionem deo acceptam q̄ȝ si pro se pateret̃ hoc enim est ꝓmpte charitatis illud āt est necessitatis:ex quo accipit̃ ꝙ vnus ꝓ alio satisfacere pōt dū vterqȝ in charitate fuerit. ¶ Hic ē ꝙ apl̃s dic̃ Gal.6.(Alt alteri⁹ onera portate:⁊ sic adiplebitis legē xp̄i)

Auc.s. scriptu.

¶ Qḋ rationabiliter hoi imputat̃ si ad deum non conuertatur quāuis hoc sine gratia non possit. 159.

Um autē sicut ex premissis habetur in finem vltimū aliqs dirigi nō possit nisi auxilio diuine grē:sine qua etiā nullus pōt habere ea q̄ sūt necessaria ad tendendū in vltimū finē sicut est fides:spes:dilectio:⁊ ꝑseuerantia ¶ Pōt alicui videri ꝙ nō sit hoi iputandū si p̄dictis careat p̄cipue cū auxiliū diuine grē mereri nō possit nec ad deuz cōuerti nisi deus eū cōuertat: nulli.n.iputat̃ qḋ ab alio dependet. ¶ Qḋ

dubita°

si hoc cōcedat̃ plura incōuenictia cōsequi māifestū ē sequat̃.n.qḋ ille qui fidē nō hȝ: nec speȝ:nec dilectionē dei:nec ꝑseuerātiā in bono:nō sit pēa dignus:cū expsse dicat̃ Joh.3.(Qui icredulus ē filio:nō vi.vi.sed ira dei ma.su.eū).⁊ cū nullus ad beatitudinis finē sine p̄missis ꝑueniat sequet̃ vlterius ꝙ aliq hoies sint q nec beatitudinē cōsequant̃ nec penā patiant̃ a deo:cui⁹ cōtrariū ondit̃ ex eo qḋ dicit̃ Math.25.qḋ oib⁹ in diuino iudicio exñtib⁹ dicet̃.(Uenite pos.para.vobis reg.vl̃ discēdite in ignem eternū). ¶ Ad hui⁹ dubitatiōis solutionē cōsiderādū ē ꝙ licet aliqs p motū liberi arbitrij diuinā grāȝ nec ꝓmereri nec aduocari possit:pōt tñ seipsuȝ ipedire ne eā recipiat dr̃.n.ḋ qbusdā Job.21.(dixerūt deo. Recede a nobis sciam: via.t.no).⁊ Job. 24.(Ipi fuerūt rebelles lui).⁊ cū hoc sit in ptāte liberi arbitrij ipedire diuine grē receptionē vl̃ nō ipedire:nō imerito in culpā iputat̃ ei q ipedimētū p̄stat grē receptiōi: deus.n.q̄ȝtū in se est parus ē oib⁹ grāȝ dare:vult.n.oēs ho. sal.fieri:⁊ ad cognitionē veritatis vēire vt dr̃.i.ad Thimot.2. ¶ Sȝ illi soli grā p̄uant̃:q in seipsis grē ipedimētū p̄stāt.sicut sole mūdū illuminācte culpaȝ i iputat̃ ei q oculos claudit si ex hoc aliqḋ malum sequatur licet videre non possit nisi lumine solis perueniatur.

Solu° p̄missc dubitationis.

¶ Qḋ hō in peccato existens sine grā petm̄ vitare non potest. 160.

Uod aūt dictum est i potestate liberi arbitrij eē ne ipedimētuȝ grē p̄stet. cōpetit his i qb⁹ nālis potētia itegra fuerit. Si āt per inordinationē p̄cedētē declinauerit ad malum nō erit oīno in ptāte eius nulluȝ impedimentū gratie prestare. ¶ Etsi enim ad aliquod momētum ab aliquo peccati actu particulari possit abstinere ꝓpria ptāte.si tamē diu sibi relinquit̃ in peccatū cadet p quod gratie impedimētū prestatur. ¶ Cū.n.mens hois a statu rectitudinis declinauerit manifestum est ꝙ recessit ab ordine debiti finis.illud igitur qḋ deberet esse in affectu precipuum tanq̄ȝ vltimus finis efficitur minus dilectum illo ad quod mens inordinate cōuersa est sicut

in vltimū finē. Quācūq3 igit̄ occurrerit aliqd cōueniēs inordiate fini repugnās fini debito.eliget nisi reducat̄ ad debitū ordinē vt finē debitū oibus p̄ferat qđ est gr̄e effectus. dū āt eligit̄ aliquid quod repugnat vltimo fini.ipedimētū p̄stat gr̄e que dirigit in finem vnde manifestū est q̄ post peccatū nō pōt homo abstinere ab omni pctō añq̄3 p gratiā ad debitū ordinem reducat̄.

2 ❡ Pte.cū mēs inclinata fuerit ad aliqd nō se iā o3 equaliter ad vtrūque oppositorū s3 magis ad illud ad q̄ iclinata.illud āt ad quod mens magis se h3 eligit nisi p rōnis discussionē ab eo q̄dā solicitudie abducatur.vñ τ in repētinis signū interioris habitus p̄cipue accipi pōt. Nō est āt possibile mentē hoīs cōtinue in ea vigilātia eē vt p rōnē discutiat quicqd d3 velle vel agere vñ cōsequit̄ q̄ mens aliqñ eligat id ad qđ est inclinata inclinatione manente. τ ita si inclinata fuerit in peccatū nō stabit diu quin peccet impedimētum gratie p̄stās nisi ad statum rectitudinis reducatur.

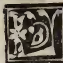
3 ❡ Adhuc etiā opant̄ ipet⁹ corpaliū passionū τ appetibilia s3 sensu3 τ plurime passiones τ occasiōes male agēdi qbus de facili homo ꝓuocat̄ ad peccādū nisi retrahat̄ p firmā inhesionē ad vltimū finē quā gr̄a facit. ❡ Vñ apparet stulta pelagianoꝝ opio q̄ dicebāt hoie3 in peccato existētē sine gr̄a posse vitare peccata. ❡ Cui⁹ cōtrariū apparet ex hoc q̄ ps.petit.(Dū defecerit virtus mea ne dere.me). ❡ Et dñs orare nos docet.(Et ne nos inducas in tēptationē.s3 libera nos a malo). Quāuis āt illi q in peccato sunt vitare nō possūt p ꝓpriam ptātem quin ipedimētū gr̄e p̄stēt vel ponā.(vt ostēsu3 est).nisi auxilio gr̄e p̄ueniat̄ nihilominus tamē hoc eis iputat̄ ad culpā qa hic defectus ex culpa p̄cedēte in eis relinquitur:sicut ebrius ab homicidio non excusatur quod p ebrietatē cōmittit quā sua culpa incurrit ❡ Preterea licet ille qui ē in peccato nō hēat hoc in propria ptāte q̄ oino vitet peccatū:habet tamē potestatem nūc vitare hoc vel illud peccatū vt dictū ē vñ qđcūq3 cōmittit:voluntarie cōmittit.τ ita nō imerito ei imputatur ad culpam.

Corela.

proba°

confir°

❡ Quod de⁹ aliquos a pctō liberat.τ aliquos in peccato relinquit.

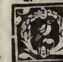


Jcet aūt ille q peccat ipedimentū gratie p̄stet:τ inquātū ordo rerū exigit gratiam non deberet recipere:tamen quia deus p̄ter ordinē rebus inditū operari pōt.sicut cū cecū illuminat vł mortuū resuscitat:interdū ex abūdātia bonitatis sue etiā eos qui impedimētū gratie p̄stant auxilio suo p̄uenit auertēs eos a malo τ conuertēs ad bonū:τ sicut nō oēs cecos illuminat nec oēs languidos sanat vt τ in illis quos curat opus virtutis eius appareat τ in alijs ordo nature seruet̄ ita nō oēs qui gratiā ipediūt auxilio suo p̄uenit vt auertātur a malo τ cōuertat̄ ad bonū.sed aliqs in qb⁹ vult suā misericordiā apparere ita q̄ in alijs iusticie ordo māifestet̄. ❡ Hic ē q̄ aplus dicit Ro.9.(volēs deus ondere irā τ notā facere potētiam suā sustinuit in multa patiētia vasa ire apta in interitū vt ostēderet diuitias glorie sue in vasa misericordie q̄ p̄parauit in gloriā. ❡ Cū āt de⁹ hoies q in eisdē peccatis detinent̄:hos qdē p̄ueniēs cōuertat:illos āt sustineat siue p mittat s̄m ordine rerū p̄cedere:nō est rōnem inquirēda quare hos cōuertat τ nō illos: hoc aūt ex simplici eius voluntate depēdet sicut ex simplici eius voluntate processit q̄ cu3 oia fierēt ex nihilo quedam facta sunt alijs digniora. ❡ Et sicut ex simplici volūtate procedit artificis vt ex eadē materia similiter disposita qdā vasa format ad nobiles vsus τ quedā ad ignobiles. ❡ Hic ē q̄ aplus dicit ad Ro.9.(An non h3 potestatē figul⁹ luti ex eadē massa facere aliud qdē vas in honorē:aliud vero in contumeliā). ❡ Per hoc autē excludit̄ error Origenis qui dicebat hos ad deum cōuerti τ non alios ꝓpter aliqua opera que anime eoꝝ fecerant anteq̄3 corpibus vnirentur q̄ quidem positio in.2.libro improbata est.

Auc.s. scriptu.

Auc.s. scriptu. Erchi° erro.

❡ Q3 deus nemini est causa peccandi i 62.



Uāuis autez quosdā peccatores de⁹ ad se nō cōuertat sed in peccatis secūdū eoꝝ merita eos relinquat:nō tamē eos ad peccādū iducit:hoies

enī peccāt p hoc q deuiāt ab ipso q est vltimus finis. (vt ex superioribus p3). cū aūt omne agēs agat ad ,ppriū finē z sibi cōuenientē ipossibile est q deo agēte aliq auertantur ab vltimo fine qui deus est ipossibile igitur est q deus aliquos peccare faciat.

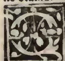
2 ¶ Itē bonū cā mali eē nō pōt: s3 peccatū est bois malū ɔtrariā.n. ,pprio bois bono quod est viuere scdm rōnem. ipossibile est igitur q deus sit alicui causa peccandi.

3 ¶ Pre. ois sapientia z bonitas bois deriuatur a sapientia a bonitate diuina: sicut quedam similitudo ipsius: repugnat aūt sapientie z bonitati humane q aliquem peccare faciat igitur multo magis diuine.

4 ¶ Adhuc peccatum omne ex aliquo defectu prouenit ,primi agētis non aūt ex influētia primi agētis: sicut peccatū claudicationis ,puenit ex dispositione tibie nō āt ex virtute motiua cū tñ ex ea fit gequid de pfectione motus in claudicatiōe apparet: primum aūt agēs peccati humani est volūtas: est igitur defectus peccati ex voluntate hominis non autem ex deo qui est primus agēs a quo tamē est gequid ad perfectionē actionis pertinet in actu peccati. ¶ Hinc est q dicitur Eccl. 15. (Non dicas alle me iplanauit: non enim necessarii sunt ei homines ipii). z infra. (Nemini mādauit ipie agere: z nemini dedit spacium peccandi). z Iac. primo dicit. (Nemo non tēptatur dicat quoniam a deo tentetur: deus enim intemptator malorum est). Inueniuntur tamen quedam in scripturis ex quibus videt q deus sit aliquibus causa peccādi dicit.n. Exo. x. (Ego induraui cor Pharaonis z seruoz illius). z Isa. 6. Exceca cor populi huius: z aures eius. ãg. ne forte videāt oculis suis: z conuertantur: z sanē eos). z Isa. 63. (Errare nos fecisti de vijs tuis: indurasti cor nostrū ne timeremus te). z Ro. primo dicitur. (Tradidit illos deus in reprobum sensum vt faciant que non conueniunt) que omnia secundum hoc intelligēda sunt quod deus aliquibus non confert auxilium aduitandum peccatū quod alijs quibusdam cōfert. ¶ Hoc autem auxiliū est non solum infusio grē sed ēt exterior custodia per quam occasiones peccandi boi ex diuina prouidentia tollunt: z prouocātia ad peccatum comprimūtur. ¶ Adiuuat ēt deus hominem contra peccatum per naturale lumen rationis z alia naturalia bona que homini confert. ¶ Cum ergo hec auxilia aliquibus subtrahit ,p merito sue actionis s3 q eius iusticia exigit dicit eos obdurare vel excecare vel aliqd eoz q dicta sūt.

Auc. e. scriptu.

¶ De predicatione. reprobatione z electione diuina. i 63.

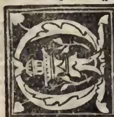


Uia vero ostensum est q diuina operatiōe aliqui diriguntur in vltimum finē p gratiā adiuti: aliqui vero eodem auxilio gratie deserti ab vltio fine decidunt: omnia autem que a deo aguntur: ab eterno per eius sapientiam prouisa z ordinata sunt. (vt supra ostensū est). necesse est predictam hominum distinctionem ab eterno a deo esse ordinatam: secundum ergo q quosdam ab eterno pordinauit vt dirigendos in vltimū finem dicitur eos pdestinasse. ¶ Unde apostolus dicit ad Eph. primo. (Qui predestinauit nos in adoptionem filioꝝ sm propositū volūtatis sue). Illos aūt qbus ab eterno disposuit se grā non daturum dicit reprobasse vel odio habuisse: sm illud qd habetur Malach. pmo. (Jacob dilexi. Esau āt odio habui). rōne vero ipsius distinctiōis sm q quosdā reprobauit z quosdā pdestinauit attēditur diuina electio: de qua dr Eph primo). eligit nos in ipso añ mūdi cōstitutionē). Sic igr p3 q pdestinatio z electio z reprobatio est quedā pars diuine prouidētie secundū q homines ex diuina prouidētia ordinantur in vltimum finem. vnde per eadem manifestum esse potest q predestinatio z electio necessitatem non inducunt: quibus z supra ostensum est q diuina prouidentia contingentiam a rebus non aufert. ¶ Q3 autē pdestinatio z electio causam nō habeant ex aliqbus humanis meritis: potest fieri manifestum nō solum ex hoc q gratia dei que est predestinationis effectus meritis nō puenitur: sed oia merita precedit humana. (vt ostensum est). sed etiā manifestari potest ex hoc q diuina voluntas z ,puidentia est prima causa eoꝝ que fiunt: nil aūt pōt esse causa voluntatis z prouidentie diuine

z° hcet effectuū ꝓuidētie ꝛ similiter p̄destina·tionis vnus possit alterius eē cā. (Quis.n. vt apls dicit prior dedit illi ꝛ retribuet ei). quoniā in ipso ꝛ in ipso ꝛ per ipsuz sunt oīa ipsi honor ꝛ gloria in secula seculorūz amē.

¶ Explicit liber tertius. Incipit quartus.

¶ Capitulum .i. Proemium.



Ecce hec ex parte dicta sūt viaruz eius: ꝛ cuz vix paruā stillam sermonū eius au diuerimus: quis poterit tonitruuz magnitudis eius intueri? Job. xxvi.

¶ Intellectus humanus a rebus sensibilibus cōnaturaliter sibi scientiam capiēs ad intuēdam diuinā substantiaz in seipsa que super omnia sensibilia imo sup omnia alia entia iproportionabiliter eleuat̄ ptingere p seipsum nō valet. ¶ Sed quia pfectuz hominis bonum est vt quoquo mō deum cognoscat: ꝛ ne taz nobilis creatura omnino in vanum esse videretur velut finem propriuz attingere non valēs: datur homini quedam via per quā in dei cognitionē ascēdere possit vt. s. quia omnes rerū perfectiones quodam ordine a sūmo rerū vertice deo descēdunt. ipse ab inferioribus incipiēs ꝛ gradatim ascendēs in dei cognitionem proficiat. Nam ꝛ in corporalibus motibus eadē est via que descēditur ꝛ ascēditur ratione p̄ncipii ꝛ finis distincta. ¶ Predicti aūt descensus perfectionum a deo duplex est rō. ¶ Vna quidē ex parte prime rerum originis: nam diuina sapientia vt perfectio esset in rebus res produxit in ordine vt creaturarum vniuersitas ex summis rerum ꝛ infimis compleretur. ¶ Alia vero rō ex ipsis rebus procedit: nam cū cause sint nobiliores effectibus: primo quidem causata deficiunt a prima causa que deus est que tamē suis effectibus p̄eminēt: ꝛ sic deinceps quousqꝫ ad vltima reruz perueniatur. ¶ Et qꝛ in summo reruz vertice deo perfectissima vnitas inuenitur: ꝛ vnūquodqꝫ quāto ē magis vnū tāto ē magis virtuosū ꝛ dignius: cōsequēs ē vt q̄tū a p̄io p̄ncipio receditur tāto maior diuersitas ꝛ variatio inueniat̄ in rebus: oportet igitur ꝓcessuz emanatōis a deo vniri quidē in ipso p̄ncipio: multiplicari aūt s̄z res infimas ad quas terminat̄: ꝛ ita s̄m diuersitatē rerū apparet viaꝝ diuersitas quasi ab vno principio icboataꝝ ꝛ terminataꝝ ad diuersa. ¶ Per has igit̄ vias intellectus noster in dei cognitionem ascēdere pōt: sed ꝓpter debilitatē itellect⁹ nostri: nec ipas vias pfecte cognoscere possumus. Nā cū sensus: vn̄ nostra cognitio incipit circa exteriora accidētia versef que sunt s̄z se sensibilia: vt color ꝛ odor ꝛ hmōi itellectus vix p hmōi exteriora pōt ad interiorē noticiaz puenire ēt illaruz rerū quaꝝ accidētia sensu pfecte cōprehēdit: multo igitur minus ptigere poterit ad cōprehēdendū naturas illaꝝ rerū quaꝝ pauca accidētia capimus sensu. Et adhuc minus illorū quoruz accidētia capi nō p̄n̄t ꝛ si per quosdaz deficientes effectus participātur: sed ꝛ si ipse nature rerū essent nobis cognite: ordo tn̄ eaꝝ secundū q̄ a diuina prouidētia ꝛ adinuicē disponūtur ꝛ diriguntur in finem tenuiter nobis notus esse potest: cum ad cognoscēdaz rationē diuine ꝓuidētie non ptingamus. Si igit̄ ipse vie iperfecte cognoscuntur a nobis. quomō p eas ad pfecte cognoscēduz ipsaꝝ viarū pricipiū poterimus pueuire qꝛ fine ꝓportione excedit vias predictas: ēt si vias ipsas cognosceremus pfecte. nūduz tamē pfecta p̄ncipii cognitio nobis adesset. ¶ Quia igitur debilis erat dei cognitio ad quam homo p vias predictas intellectuali quodam quasi intuitu pertingere poterat ex superabūdanti bonitate vt firmior eēt, hominis de deo cognitio q̄daz de seipso hoibus reuelauit que intellectuz humanum excedunt: in qua quidē reuelatione s̄m congruentiā hois quidā ordo seruatur vt paulatiz de imperfecto veniat ad perfectuz sicut in ceteris rebus mobilibus accidit. Primo igit̄ sic hoi reuelant̄ vt tn̄ non intelligant̄: sed solū quasi audita credātur: qꝛ intellectus hois s̄m hunc statū quo sensibilibus est cōnexus ad ea intuēda que omnes proportiones sensus excedunt omnino eleuari non potest: sed cuz a sensibiliū cōnexione fuerit liberatus tūc eleuabit̄ ad ea que reuelant̄ intuenda. ¶ Est igitur tri-

triplex. cog° hoi de diuinis.

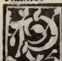
plex cognitio hoīs de diuinis:quarū pma
eſt ſʒ ꝙ hō nāli lumine rōnis ꝑ creaturas
2ª in dei cognitionē aſcēdit. Sēcūda eſt ꝓut
diuina veritas intellectū humanū excedēs
per modū reuelationis in nos deſcendit:
nō tamē quaſi demonſtrata ad videnduʒ
ſed quaſi ſermone prolata ad credendum:
3ª ¶ Tertia eſt ſm ꝙ mens humana eleua-
tur ad ea que ſunt reuelata perfecte intuen
applicat da. ¶ Hanc igitur triplicem cognitioneʒ
ad au- Job in verbis ꝓpoſitis inſinuat. ¶ Quod
cto.aſū- eni dicit.(Ecce hec ex pte dicta ſunt viaꝝ
ptam. eius).ad illā cognitionē ptinet q̄ per viaʒ
creaturarum in dei cognitionē noſter intel
lectus aſcendit:⁊ qꝛ has vias iꝑfecte co-
gnoſcimus:recte adiūxit ex parte.(Ex par
te eniʒ cognoſcimus).ſicut apſus dicit.i.
ad cor. ad Cor.13. ¶ Quod vero ſubdit.(⁊ cū vix
paruā ſtillā ſermonū eius audierimus).
ad ſecundā cognitionē ptinet ꝓut diuina
ad ro. nobis credenda per modū locutiōis reue-
lantur.(Fides eni).vt dicit Ro.10.(eſt ex
Jo. auditu:auditꝰ autē per vei bū dei).de quo
etiaʒ dicit Joh.17.(Sanctifica eos in ve
ritate.ſermo tuus veritas eſt). ſic igit ga
reuelata veritas de diuinis non videnda
ſed credenda proponitur:recte dicit.(au-
dierimus).qꝛ vero hec imperfecta cogni-
tio effluit ab illa perfecta cognitione qua
diuina veritas in ſeipſa videt dū a deo no
bis mediantibus angelis reuelat qui vidēt
Johel. faciem patris:recte nomiant ſtillaʒ. ¶ Vñ
⁊ Johel.3.dr.(In die illa ſtillabunt mon
tes dulcedinem).ſed ga nō omnia myſte-
ria que in prima veritate viſa angeli ⁊ alij
beati cognoſcunt ſed quedaʒ pauca nobis
reuelant:ſignanter addidit paruam : dicit
Ecc. enim Eccle.43.(Quis magnificabit euʒ
ſicut eſt ab initio : multa abſcondita ſunt
maiora his:pauca eniʒ vidimus operum
eius).⁊ dominus diſcipulis dicit Johā.
Job. 16.(Multa habeo vobis dicere ſed non
poteſtis portare modo).hec etiam pauca
que nobis reuelantur ſub quibuſdā ſimili-
tudinibus ⁊ obſcuritatibus verborum no-
bis proponuntur vt ad ea quoqʒ capienda
ſoli ſtudioſi perueniāt alij vero quaſi ocul
ta venerentur:⁊ increduli lacerare nō poſ-
ad cor. ſint. ¶ Vñ dicit apoſtolus.prie ad Cor.13.
(Videmꝰ nūc per ſpeculū in enigmate).ſi
gnanter igitur addidit.(vix).vt difficultas
oñderet. ¶ Quod vero ſubdidit.(Quis
poterit tonitruū magnitudinis eiꝰ intueri).
ad tertiā cognitionē ptinet qua prima veri
tas cognoſcetur:non ſicut credita ſed ſicut
viſa.(Videbimus eni eū ſicuti eſt).vt di
citur prime Joannis tertio. ¶ Vnde di- Job.
cit.(intueri).nec aliqd modicū de diuinis
myſterijs pcipiet ſed ipſa maieſtas diuina
videbitur ⁊ ois bonoꝝ perfectio vnde dñs
ad Moyſem dixit Exo.33.(Ego oſtendā Exo.
tibi omne bonum).recte ergo dicit.(ma-
gnitudinis).Non autē proponet veritas
hoi aliquibus velaminibus oculta ſʒ oi-
no māifeſta. ¶ Vñ dñs diſcipulis ſuis di
cit Joh.16.(Venit hora cū iā nō in ꝓuer
bijs lo.vo.ſʒ palā de patre meo annūtiabo
vobis).ſignāter ergo dicit.(tonitruū).ad
māifeſtationē iſinuandā. ¶ Cōpetūt autē
verba p̄miſſa nr̄o ꝓpoſito:nā in p̄cedētibꝰ Aplicat
de diuinis ſermo eſt habitꝰ ſʒ ꝙ ad cogni Vba ꝓ
tionē diuinoꝝ nālis rō ꝑ creaturas ꝑueni poſita
re pōt:imperfecte tñ ⁊ ſm proprij poſſibili ad cōti
tatē ingenij:vt ſic poſſimus dicere cū Job nuatio
(Ecce hec ex parte dicta ſunt viaꝝ eius). nē libri
Reſtat āt ſermo habēdus de his que no-
bis reuelata ſunt diuinitꝰ vt credēda exce-
dētia itellectū humanū. ¶ Circa que qua-
liter procedēdū ſit p̄miſſa verba nos docēt
(cū eni veritatē vix audierimus).ſermoni
bus ſacre ſcripture(q̄ſi ſtillā paruā ad nos
deſcēdente) nec poſſit aliquis in huius vi-
te ſtatu.(tonitruū magnitudinis intueri).
erit hic modus ſeruādus vt ea q̄ in ſermo
nibus ſacre ſcripture ſunt tradita q̄ſi prin
cipia ſumant:⁊ ſic ea que in ſermonibꝰ p̄-
dictis oculte nobis tradunt ſtudeamus vt
cūqʒ mente capere a laceratiōe infidelium
defendendo:vt tñ preſumptio pfecte cogno
ſcendi nō ad ſit ꝓbanda.n.ſunt hmōi au-
ctoritate ſacre ſcripture non autē ratione
naturali:ſed tamē oſtendēdū eſt ꝙ rōni na
turali nō ſunt oppoſita vt ab impugnatio
ne infidelium defendantur:qui etiam mo-
dus in principio huius operis predetermi
natus eſt. ¶ Quia vero naturalis ratio ꝑ ꝯcludit
creaturas in dei cognitionem aſcendit:ſi- rōnē di
dei vero cognitio a deo in nos econuerſo uiſiōis
diuina reuelatione deſcendit:eſt autem ea- huiꝰ.4.
dem via aſcenſus ⁊ deſcēſus:oportet eadē lib.

via procedere in his que supra rationez cre duntur: qua in superioribus processum est circa ea que ratione investigantur de deo. Ut primo scilicet et ea tractentur que in ipso deo supra rationem credenda pro ponunt: sicut est confessio trinitatis. Se cundo autem de his que supra rationem a deo sunt facta: sicut opus incarnationis et que sequuntur ad ipsam. Tertio vero ea que supra rationem in ultimo hominuz fine expectantur: sicut resurrectio et glorificatio corporuz perpetua beatitudo anima rum: et que his connectuntur.

2m incipit ca° 27.

3m incipit ca° 79.

Qm fit generatio: paternitas et filiatio in divinis. ii.



Principium eu i tê cõsiderationis a secreto divi ne generatiõis sumentes: qd de ea secundum sacre scriptu re documenta teneri debeat premittam⁹: De hinc vero ea que contra veritatem fi dei infidelitas adinuenit: argumenta pona mus: quorum solutione subiecta: huius cõ siderationis propositum consequemur.

Tradit igitur nobis sacra scriptura in divinis paternitatis et filiationis nomina. Jesum christum filium dei contestans: qd in scriptura novi testi. frequentissime inve nitur: dicitur enim Mathei. xi. (Nemo novit filium nisi pater neque patrem quis novit nisi filius. Ad hoc Marcus suum evangelium incipit dicens. (Initium euã gelij Jhu christi filii dei). Johanes etiaz evangelista hoc frequenter ostendit. dici tur enim Joh. 3. (Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius). et Joh. 5. (Si cut pater suscitat mortuos et vivificat: sic et filius quos vult vivificat). Paulus eti am apostolus hec verba frequenter inter serit: dicit enim Romanos primo. (Se gregatum in evangelium dei quod ante p miserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo). et ad Hebreos primo (Multipharias multisqz modis olim de us loquens patribus in prophetis: novissi me diebus istis locutus est nobis in filio) Hoc etiam traditur licet rarius in scri ptura veteris testi dicitur enim prover. 30. (Quod nomẽ est eius: et quod nomen filij

Mat.

Mar.

Jo.

Jo.

ad ro.

prover.

eius: sit nosti). In ps etiam legitur: domi nus dixit ad me: filius meus es tu. Et iterum. (Ipse invocavit me: pater meus es tu). Et quãvis hec duo ultima verba aliqui vellent ad sensum alium retorque re: ut quod dicitur. (dominus dixit ad me filius meus es tu). ad ipsum David refe ratur. Quod vero dicitur. (Ipse invo cavit me pater meus es tu). Salomoni attribuatur tamen ea que coniunguntur utriqz hoc non omnino ita esse ostendunt: neqz enim. David potest competere quod additur. (ego hodie genuite). et quod sub ditur. (Dabo tibi gentes hereditatem tu am et possessionem tuam terminos terre). cum eius regnum non usqz ad terminos terre fuerit dilatatum ut historia libri re gum declarat. Neqz etiam Salomo ni potest oino competere quod dicit ipse i nvocavit me pater meus es tu). cũ subda tur. (Ponam in seculum seculi se. eius. in thro. eius si. omni. ce.). unde datur intelli gi qꝫ quia quedam premissis verbis anne xa. David vel Salomoni possunt congrue re: quedam vero nequaquam: qꝫ de Da vid et Salomone hec verba dicantur se cundum morem scripture in alterius fi guram in quo universa compleantur. ps. ps.

Quia vero nomina patris et filij gene rationem aliqua consequuntur etiam divi ne generationis nomen scriptura non ta cuit. naz et in ps. ut dictum est legitur. (ego bodie genui te). et pver. 8. dicitur. (Non dum erant abyssi: et ego iam concepta erã: ante colles ego parturiebar). vel secun dum aliam litteram. (Ante omnes colles generauit me dominus dicitur etiaz Isa. ultimo (Nunquid ego qui alios parere facio: ipse nõ pariam dicit dominus: si ego qui generationẽ ceteris tribuo sterilis ero ait domin⁹ deus). Et licet dici possit hoc esse referẽdum ad multiplicationem filio rum isrl de captivitate revertẽtium in ter rã suã: quia premittitur. (Parturivit et pe perit syon filios suos). tamen hoc proposi to non obsistit: ad quodcũqz enim ratio aptetur: ipsa tamẽ ratio q̃ ex dei ore iduci tur firma et stabilis manz: ut si ipse alijs ge nerationẽ tribuat sterilis nõ sit. Nec est cõveniẽs ut qui alios vere generare facit

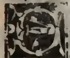
ps.

prover.

Isa.

ipse nō vere:sʒ p similitudinē generet cū opor-
teat nobilius esse aliqd in cā q̄ȝ incāto.(vt
oñsum est). Jo.et primo dicit. (Vidimus Jo.
gloriā eius gloriā quasi vnigeniti a patre).
τ iterū.(Vnigenitus filius q est in sinu pa
tris ipse enarrauit).τ Paulus dic̄ Hebre. Hebr.
primo.(Et cū iterū introducit pmogenitū
i orbē terre:dic̄:τ adorēt eū oēs angeli dī).

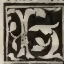
¶Qȝ filius dei sit deus. 3.



Onsiderādum tamē q₉ predictis nominibus diuina scriptura vtitur etiam ad creationem rerum ostendaȝ. dicitur enim Job.38. (Quis est pluuie pater vel qs genuit stillas roris:de cuius vtero egressa est glacies:τ gelu de celo qs genuit).¶Nec igitur nihil aliud ex paternitatis filiationis τ generationis vocabulis intelligeretur q̄ȝ creationis efficacia:addidit scripture auctoritas vt eum quem filium τ genitum nominabat etiam deuȝ eē non taceret vt sic predicta generatio aliqd amplius q̄ȝ creatio intelligere. dicitur enim Joan.primo. (In principio erat verbuȝ τ verbum erat apud deum:τ deus erat verbum).Et q₉ verbi nomine filius intelligatur:ex consequentibus ostenditur:nam subdit. (Verbum caro factum est: τ habitabit in nobis : τ vidimus gloriam eius gloriaȝ quasi vnigeniti a patre).¶Et Paulus dicit Titum.3. (Apparuit benignitas τ humanitas saluatoris nostri dei). Hoc etiam veteris testamenti scriptura non tacuit.(Christum deum nominans.dicitur enim in ps. (Sedes tua deus in seculum seculi:virga directionis virga regni tui:dilexisti iusticiā τ odi.iniqui).Et q₉ ad Christum dicatur patet per id qđ subditur.(ppterea vnxit te deus : deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis).τ Jsa.9.dicitur. (Paruulus natus ē nobis. τ filius datus est nobis:τ factus ē pncipatus super humerum eius τ voca.no. eius admi. consi.deus for.pater fu.secu.prin.pacis).¶Sic igitur ex sacra scriptura docemur filium dei a deo genitum:deum esse.filium autē dei Jesum Christum Petrus confessus est:ei dicēs.(Tu es Christus filius dei viui:ipse igitur τ vnigenitus est τ deus est).

(Margin: Job. — Job. — ad titū. — ps. — Jsa.)

¶Quid opinatus sit Fotinus de filio dei: τ eius improbatio. 4.



Ilius autem doctrine veritatem quidam peruersi homines suo sensu metiri presumētes de premissis vanas τ varias opiniones conceperūt. ¶Quorum quidam cōsiderauerunt hanc esse scripture consuetudinem eos qui diuina gratia iustificatur filios dei dici secundum illud Jo.primo. (Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius) Ro.8.dicitur. Ipse enim spiritus testimoniū reddit spiritui nostro q₉ sumus filij dei).Et primo. Jo.3.(Videte qualeȝ charitateȝ dedit nobis pater vt filii dei nominemur τ simus).Quos etiam a deo genitos esse scriptura non tacet:dicitur enim Jac.primo. (Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis.τ primo Jo.3.dicit.(Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet). Et quod est mirabilius eisdem nomen diuinitatis ascribitur . Dominus enim dixit ad Moisen.(Ego constitui te deuȝ Pharaonis) .Et in psalm. (Ego dixi dii estis τ fi.ex.omnes).τ sicut dominus dicit Joan.x.(illos dixit deos: ad quos sermo dei factus est).Per hunc modum opinantes Jesum Christum purum hominem esse τ ex Maria virgine initium sumpsisse: τ per beate vite meritum diuinitatis honorem p̄ ceteris fuisse adeptum: existimauerunt eum similiter aliis hominibus per adoptionis spiritum dei filium τ per gratiaȝ ab eo genitum τ per quandam assimilationem ad deum in scripturis dici deum .non per naturam sed per consortium quoddam diuina bonitatis:sicut τ de sanctis dr̄. 2. Pet. primo.(Vt efficiami diuine cōsortes nāe fugientes eius que in mūdo est ɔcupie corruptionem). Hanc aūt pōnem sacre scripture auctoritate confirmare nitebātur dicit enim dominus math' vlt. (Data est mihi ois ptās in celo τ in terra). q₉ si añ tpa deus esset:ptātem ex tpe non accepisset.
2 ¶Jtē Ro.pmo dicit de filio. (q₉ factus est ei.f.deo ex semie Dauid fm carnē τ q₉ pdestinatus est filius dei in virtute).qđ āt

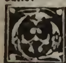
(Margin: p⁹ heretica cc dinitatē chori. — Job — Ro. — Job. — Jac. — Job. — ps. — Jo. — Ofir. per auc.s. scriptu — Math — Ro.)

predestinatur & factū est: vt nō eē eternuz.
phili. 3 ¶ Itez apostolus dicit ad Phil. 2. (Factus est obediens vsq3 ad mortez: mortem autez crucis: propter qđ est deus exaltauit illum & dedit illi nomē quod est super omne nomen). Ex quo videtur ostendi q̄ propter obedientie & passionis meritum diuino sit honore donatus & sup oīa exaltatus.
Act. 4 ¶ Petrus etiā dicit Act. 2. (certissime ergo sciat oīs domus isrl' quia dñs eum & xp̄m deus fecit hunc Iħm quem vos crucifixistis.) videtur igitur ex tēpore deus eē factus nō ante tempora natus). ¶ Adducunt ēt in fulcimētuz sue opinionis ea que in scripturis de xp̄o ad defectū ptinere videntur: sicut q̄ femineo portat vtero: z profectum etatis accipit: esuriē passus est & lassitudine fatigatus: & morti subiectus: q̄ spfecit: iudicij se nescire diē ɔfessus ē: z mortis terrore concussus est: & alia hmōi q̄ deo per nām existenti ɔuenire nō possent: vnde cōcludunt q̄ per meritu3 honorē diuinum adeptus ē per gratiam: nō q̄ essent nature diuine. ¶ Hāc āt positionē prio adiuenerunt qdā antiq heretici Cherintus & Ebiō quam post ea Paulus samosetanus instaurauit & postea a Fotino est cōfirmata vt q̄ hec dogmatizant Fotiniani nuncupentur. ¶ Diligenter aūt verba sacre scripture cōsiderātibus apparet nō hūc sensuz in ea cōtineri quem pdicti hoīes sua opiniōe cōceperunt. Nam cū Salomon dicat. (Non dum erant abyssi & ego iam cōcepta erā). satis oñdit hanc generationē ante oīa corporalia extitisse: vñ relinquit q̄ filius a deo genitus initiū eēndi a Maria nō sumpsit. ¶ Et licet hec & alia similia testimonia de prauari conati fuerint peruersa expōne dicentes hec fm predestinationē debere itelligi: q: s. ante mundi cōstitutionē dispositū fuit vt ex Maria virgine dei filius nascēretur: non q̄ ei filius fuerit ante mundum. Per ea tñ que sequuntur p3 q̄ non solum in pdestinatione: sed ēt realiter fuerit ante Mariā. Nam post pmissa verba solomonis subiungitur. (Qn appēdebat fundamēta terre cum eo era3 cūcta cōponens). Si aūt in sola pdestinatione fuisset: nihil agere potuisset. ¶ Hoc ēt ex verbis Joānis euāgelistē habetur: nam cū pmisisset. (in principio erat verbū). quo noīe filius dei intelligitur. (vt oñsum est) ne quis hoc fm pdestinationez accipere posset subdit. (Oia per ipsum facta sunt & sine ipso factū est nihil). quod verum esse non posset nisi realiter ante mundum extitisset.

Marginal notes (left column): ɔfir° et attributio. r° g scri. — nois au ctor pre misse opi. heretice. — iprobaº — Rº. ad puer sa3 scri. expo. — Job.

2 ¶ Item de dei filio dicit Jo. 3. (Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo: filius hominis qui est in celo). & iterz Joan. 6. (Descendi de celo non vt faciā volūtatez meā: sed volūtatez eius q misit me). appet ergo eu3 fuisse antequā de celo descēderet. Job.
3 ¶ Preterea fm predictam pōnem homo per vite meritū profecit in deum: apls aūt ecōuerso oñdit q̄ cū deus eēt factus ē homo. Dicit. n. ad Phil. 2. (Cu3 in forma dei esset nō rapinam arbitratus est eē se eqlem deo: sed semetipsu3 exinanivit formam serui accipiens in similitudinē hominū factus: z habitu inuentus vt homo). Repugnat igit pdicta positio apostolice fnie. phili.
4 ¶ Adhuc inter ceteros qui dei gratiam habuerūt Moises habuit eā copiose de q̄ dicitur Exodi. 33. (q̄ loquebat ei dñs facie ad faciē: sicut loqui solet homo ad amicu3 suum). Si igitur Jesus Christus nō diceretur dei filius nisi propter gratiā adoptionis: sicut alij sancti: eadē rōne Moises filius dei diceretur qua & Christus. Licet ēt abundantiori gfa Christus fuerit dotatus: nam & inter alios sanctos vnus alio maiori gfa repletur & tñ oēs eade3 rōne filij dei dicuntur. Moises aūt non eadē rōne dicit filius qua & Christus. Distinguit. n. apostolus Christū a Moise sicut filium a seruo. ¶ Dicitur. n. ad Hebre. 3. Moises quidē fidelis erat in tota domo eius tanq̄ famulus in testimoniū eorum que dicēda erant. Christus aūt tāq̄ filius in domo sua. (manifestu3 est ergo q̄ Christus nō dicitur dei filius per adoptiōis gratiā sicut alij sancti. Exo. hebr.
5 ¶ Similis etia3 rō ex pluribus alijs scripture locis colligi potest q̄ quodā singulari modo Christū pre alijs dei filiū nominat. ¶ Qñq3 quidē absq3 alijs singulariter cū filium nominans sicut vox patris intonuit in baptismo. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. ¶ Qñq3 cū vnigenitu3 nominat sicut Jo. primo. (Vidimus eum quasi vnigenitum a patre). & iterum. Job.

(Unigenitus q est in sinu patris ipse enar
rauit.si aūt cōi mō sicut ⁊ alii filius dicere
tur.vnigenitus dici nō posset. Quāqꝫ etiā
⁊ primogenitus noiaꝛ vt qdā deriuatio fi-
Ro. liatōis ab eo in alios ostēdaꝛ sm illud Ro.
8.(Quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit fieri confor
mes imagini filii eius vt sit ipse primogeni
Gal. tus in multis fratribus).⁊ Gal.4.dicit.
(Misit deus filiū suū vt adoptionē filiorū
reciperemus.alia ergo rōne ipse est filius.p
cuius filiatōis silitudinē alii filii dicuntur.
Ex opi 6 Amp̄.qdā opa in scripturis sacris ita
bus chri deo ꝓprie attribuūꝛ q alteri cōuenire non
in scri. pnt.sicut sanctificatio aiarū.⁊ remissio pec
attribu- catorū. Dr.n.Leuit.20.(Ego dn̄s q san
tis ctifico vos).⁊ Isa.43.(Ego sum q deleo
iniquitates vestras pp me).vtrūqꝫ aūt ho
rū xp̄o scriptura attribuit. Dr.n.ad He
bre.2.(Qui sanctificat ⁊ qui sanctificāꝛ ex
vno oēs).⁊ ad Hebre.vlti. (Jesus vt sa-
crificaret p suū sanguinē populū extra por-
tā passus est).ipse ēt dn̄s de se potestatus
est q haberet potestatē remittēdi peccata
⁊ miraculo cōfirmauit.(vt habeꝛ Mathei
9.).⁊ hoc ēt angelus de ipso ꝓnunciauit.
(Ipse inquiēs saluū faciet populū suū pec
catis eoꝝ).nō igiꝛ xp̄s ⁊ sanctificās ⁊ pecca
ta remittēs sic dr̄ deus sicut dicunꝛ dii hi
q sanctificāꝛ ⁊ quoꝝ peccata remittūꝛ. sꝫ sic
R° ad virtutē ⁊ naturā diuinitatis habēs. Illa
Auc.s. vero scripture testimonia qbus ostēdere ni
scriptu. tebāꝛ q xp̄s nō eēt deus ꝑ naturā efficatia
in cōtra nō sunt ad eoꝝ propositū ostēdēdū.Cōfite-
riū alle mur.n.in xp̄o dei filio post incarnatōis my
gatas. steriū duas naturas humanā.s. ⁊ diuinaꝫ.
vn̄ de eo dicunꝛ ⁊ q̄ dei sūt ꝓpria rōne diui
ne nature.⁊ q̄ ad defectū ꝑtinere videnꝛ ra
ca.27. tione hūane nāe.(vt infra plenius explana-
⁊ inde biꝛ).nūc aūt ad presentē ꝯsideratione de di
uina generatione hoc sufficiat monstratum
esse sm scripturas q xp̄s dei filius ⁊ deus
dicitur nō solum sicut purus hō per grām
adoptionis.sed ꝓpter diuinitatis naturaꝫ.
De isto Opinio Sabelli de filio dei ⁊ eius ipro-
sabellio batio. 5.
hēs lib.
7.eccᵉᶜ
histo.
cap.6.



Ua vero omniū de deo recte sentientium hec est firma
mentis conceptio q non pos-
sit esse nisi vnus nāliter deus

quidam ex scripturis concipientes q xp̄s opi.
sit vere ⁊ naturaliter deus ac dei filius vnū retica
deum eē confessi sunt xp̄m dei filium ⁊ de- circa fi
um patrem.nec tamē q deus filius dicaꝛ liatione
sm suam naturaꝫ aut ab eterno: sed ex tūc Xpam
filiationis nomē accepit ex quo de Maria chri.
virgine natus est per incarnationis myste-
rium ⁊ sic omnia que xp̄s sm carnem susti
nuit deo patri attribuebant.puta eē filium
virginis:conceptum ⁊ natuꝫ eē ex ipsa pas
sum mortuum ⁊ resurrexisse ⁊ alia oia que
scripture de xp̄o sm carnem loquuntur.
Hanc autem positionem cōfirmare ni ꝯfir
tebantur scripture auctoritatibus.Dicitur opi.ex
enim deute.Jo.20.(Audi israel dominus Auc.s.
deus tuus vnus est).⁊ Deute.32. (Uide- scriptu.
te q ego sim solus.⁊ non sit alius deus pre Deute.
ter me).⁊ Jo.5.(Pater in me manēs ipse
facit opera).⁊.14.(Qui videt me videt ⁊
patrem ⁊ ego in patre ⁊ pater in me est).ex
quibus omnibus concipiebant deuꝫ patrē
ipsum filium dici ex virgine incarnatum.
Hec autem fuit opinio sabellianorū qui qs au-
⁊ patripassiani dicti sunt eo q patrem pas- ctor pre
sum eē confitentur asserentes ipsum patrē misse
eē xp̄m. Hec autem positio ⁊ si a predi- opi.
cta differat quantum ad xp̄i diuinitatē.nā q̄ pacto
hec xp̄m verum ⁊ naturalem deum eē con cā p̄di.
fitetur quod prima negabat.tamen quantū opi.p̄ce.
ad generationem ⁊ filiationem ⁊ generatio ca.ꝯcor
nem vtraqꝫ est conformis opinio . nā sicut det vel
prima positio filiationem ⁊ generationem discor-
qua xp̄s filius dicitur non fuisse añ Mariā det
ita ⁊ hec opinio confitetur.neutra igitur po
sitio generationem ⁊ filiationem ad diuinā
naturam refert.sed solum ad naturam hu-
manam. Habet etiam ⁊ hoc proprium
ista positio q cum dicitur filius dei, nō de
signatur aliqua subsistens persona.sed que
dam proprietas superueniens preexistenti
persone.nam ipse pater sm q carnem sum
psit ex virgine filii nomen accepit non qua
si filius sit aliqua subsistens persona a per-
sona patris distincta. Huius autem po- iprobatio
sitionis falsitas manifeste ostenditur aucto
ritate scripture.nam xp̄s non solum virgi-
nis filius dicitur in scripturis.sed etiam fi-
lius dei.(vt ex superioribus patet). hoc au
tem eē non potest vt idem sit filius sui ipsi-
us.cum enim filius generetur a patre.gene
⁊

rans aūt dei eē genito.sequereſ ꝙ idē esset
dans τ accipiens esse:quod omnino eē non
potest. Non est igitur deus pater ipse filius
sed alius est filius τ alius pater.
2 ¶ Itē dñs dicit.(Descendi de celo nō vt
faciā voluntatē meā. sed volūtatē eius qui
misit me). Jo.6.τ.17.(Clarifica me pater
Jo. apud temetipsum).ex quibus oibus τ simi
R̄o ſm libus ostēdiſ fili⁹ eē ali⁹ a patre. ¶ Pōt āt
op. dici ſʒ hāc positionē ꝙ xp̄s dr̄ fili⁹ dei pa
tris solū ſʒ hūanā nāʒ.qr.s.ipe de⁹ pr̄ hūa
nā nāʒ quā assūpsit creauit τ sanctificauit.
sic igr̄ ipse ſʒ diuinitatē sui ipsi⁹ ſʒ hūanita
tē diciſ pater.τ ita etiā nihil prohibet eun
dē ſm humanitatē distinctū eē a seipso ſm
iproba⁹ diuinitatē. ¶ Sed scōm hoc sequereſ qᵭ
xp̄s dicaſ filius dei sicut τ alii hoies vel rō
ca.p̄cc. ne creatōis.vel rōne sanctificatōis.(osten
sum est aūt).ꝙ alia rōne xp̄s diciſ dei fili
us ꝙʒ alii sancti.nō igr̄ mō p̄dicto pōt intel
ligi ꝙ ipse pr̄ sit xp̄s τ filius sui ipsius.
3 ¶ Preterea vbi est vnū suppositū subsi
stens:pluralis predicatio nō recipiſ.xp̄s au
tem de se τ de patre pluraliter loqſ dicēs.
Ego τ pr̄ vnū sumus:nō ē ergo fili⁹ ipse pr̄.
4 ¶ Adhuc si filius a patre nō distinguiſ
nisi p incarnatōis mysteriū.ante incarna
tionē oino nulla distinctio erat: inueniſ aūt
ex sacra scriptura etiā ante incarnationem
filius a patre fuisse distinctus. diciſ.n. Jo.
primo.(In principio erat verbū τ verbuʒ
erat apud deū:τ deus erat verbū). Ver
bū igiſ qᵭ apud deū erat: aliquā distinctio
nē ab ipso habebat:habet enim hoc cōsue
tudo loquendi vt alius apud aliū eē dicaſ.
5 ¶ Similiter ēt prouer.8.genitius a deo
dicit.Cū eo erā cōponēs oia in quo rursus
associatio τ quedā distinctio designaſ: dici
tur ēt Osee primo.(Domui Juda misera
Ose. bor τ saluabo eos a domino deo suo). vbi
deus pater de saluandis in deo filio popu
lis loquiſ quasi de p̄sona a se distincta que
Gen. dei noie digna habeſ.diciſ etiā Gen. pri
mo.(Faciamus hominē ad imaginē τ si
militudinē nostrā).in quo expresse plurali
tas τ distictio factētiū hoīem designaſ. hō
aūt p scripturas a solo deo cōdit⁹ eē doceſ
τ sic dei patris τ dei filii pluralitas τ distin
ctio.fuit ēt añ xpi icarnationē . nō igiſ ipse
pater filius dr̄ ppter icarnatōis mysteriū.

6 ¶ Amplius a filiatio ad ipsum suppositū
pertinet eius qui dicitur filius. nō eniʒ ma
nus vel pes hominis filiationis nomen p̄
prie accipit.sed ipse homo cuius ista sunt
partes.paternitatis aūt τ filiationis nomi
na distincionem requirunt in illis de quib⁹
dicuntur sicut τ generans τ genitum. opor
tet igitur si aliquis vere dicitur fili⁹ ꝙ sup
posito a patre distinguatur.xp̄s autem ve
re est dei filius.dicitur enim primo Jo.vl
ti.(Vt simus in vero filio eius Jesu Chri
sto).oportet igitur ꝙ Christus sit supposito
distinctus a patre.nō igitur ipse pr̄ est fili⁹.
7 ¶ Adhuc post incarnationis mysteriuʒ
pr̄ de filio protestaſ.(hic est filius me⁹ dile
ctus)hec autem demonstratio ad supposi
tum refertur. Christus igitur secunduʒ sup
positum est alius a patre. ¶ Ea vero qui Ad fun
bus Sabellius suam positioneʒ nititur cō damen
firmare id quod intendit non ostēdunt.(vt tum sa
infra plenius ostendetur). Non enim per belii
hoc ꝙ deus est vnus vel ꝙ pater est in filio cap⁰.9.
τ filius in patre habetur ꝙ filius τ pater sit
vnum supposito.potest enim τ duoruʒ sup
posito distinctorum aliqua vnitas esse.

¶ De opinione Arrii circa filium dei. 6.

Vm autē doctri
ne sacrē Fotin⁹
nō ɔgruat ꝙ filius dei a Ma
ria initiū sumpserit vt Foti
nus dicebat . neqʒ vt is ꝙ ab
eterno deus fuit τ pater est.per carnis assū
ptionem filius eē ceperit vt Sabellius di Sabel
xerat. ¶ Fuerunt alii hanc de diuina gene lius
ratiōe quam scriptura tradit opinioneʒ su Alia pō
mentes ꝙ filius dei ante incarnationis my heretica
sterium extiterit. τ etiam ante mundi con circa di
ditionem. ¶ Et quia iste filius a deo patre uinitatē
est alius.estimauerunt eum non eē eiusdeʒ τ filiatio
nature cum deo patre. nō enim intelligere nē . d.n
poterant nec credere volebant ꝙ aliq duo Jhu.
scōm p̄sonā distincti habeāt vnā essētiaʒ τ chri.
nāʒ.τ qr sola nā dei patris scdʒ fidei doctri
nā eterna crediſ crediderūt nāʒ filii nō ab
eterno extitisse lʒ fuerit fili⁹ ante alias crea
turas. ¶ Et qr omne qᵭ nō est eternuʒ ex
nihilo factū ē τ a deo creatū filiū deum ex
nihilo factū eē τ creaturā p̄dicabāt. ¶ Sʒ
qr auctoritate scripture cogebantur.vt etiā
filium dei nominarent.(sicut in superiori cap.4.

bus est expressum). dicebant eũ vnũ cum deo patre nõ quidẽ per naturã sed per quã dam consensus vnionẽ ⁊ per diuine similitudinis participationẽ super ceteras creaturas. vnde cũ supreme creature quas angelos dicimus in scripturis ⁊ dii ⁊ filii dei nominent secundũ illud Job. 38. (vbi eras cũ me laudarent astra matutina ⁊ in iubilarent omnes filii dei). ⁊ in ps. (Deus stetit in synagoga deorũ). hunc dei filiũ ⁊ deum pre aliis dici oportebat. vtpote nobiliorẽ inter ceteras creaturas intantũ q per eũ deus pater omnẽ aliã condiderit creaturã. Hanc aũt positionẽ confirmare nitebant sacre scripture documentis dicit. n. filius Joan. 17. ad patrẽ loquens. (Hec est vita eterna. vt cognoscant te solum deum verũ). solus ergo pr̃ deus ver⁹ est: cũ g̃ filius nõ sit pr̃. filius deus ver⁹ eẽ nõ põt.

Job. ps.

Cõtr⁹ p Auc. e. scriptu.

2 ¶ Jtẽ apostolus dicit primo ad Thimo. vlti. (Serues mãdatum sine macula irreprehensibile vsq3 in aduentum domini nostri iesu christi. quem suis temporibus ostẽdet beatus ⁊ solus potens rex regum ⁊ dominus dominantium. qui solus habet immortalitatem. ⁊ lucem habitat inaccessibilẽ. In quibus verbis ostenditur distinctio dei patris ostendentis ad christum ostensũ solus ergo deus pater ostendens est potẽs rex regum ⁊ dominus dominantium. ⁊ solus habet immortalitatẽ ⁊ lucem habitat inaccessibilẽ. sol⁹ g̃ pr̃ de⁹ ver⁹ ẽ. nõ g̃ fili⁹.

3 ¶ Preterea dominus dicit Jo. 14. (pater maior me est). ⁊ apostolus dicit filium patri esse subiectum. i. ad Cor. 15. (cum oia subiecta illi fuerint. tunc ipse filius subiect⁹ est illi. s. patri qui sibi subiecit omnia). Si autem eẽt vna natura patris ⁊ filii eẽt etiã vna magnitudo ⁊ vna maiestas. nõ enim filius eẽt minor patre nec patri subiectus. relinquitur ergo ex scripturis q filius nõ sit eiusdem nature cũ patre vt credebant.

4 ¶ Adhuc natura patris non patitur indigentiam. in filio autem indigentia inuenitur. ostenditur enim ex scripturis q a patre recipit. recipere autem indigentis est. dr̃ enim Math. 15. Omnia tradita sũt mihi a patre meo). ⁊ Joh. 3 (Pater diligit filiũ ⁊ oia dedit in manu eius). videtur igit filius nõ eẽ eiusdem nature cum patre.

5 ¶ Amplius doceri ⁊ adiuuari indigẽtis est. filius autem a patre docetur ⁊ iuuatur dicitur enim Joh. 5. (non potest filius a se facere qdq3 nisi q viderit patrẽ facientẽ). ⁊ ita. (pater diligit filiũ ⁊ oia demonstrat ei q̃ ipse facit). ⁊ Jo. 15. filius dicit discipulis: (Omnia quecũq3 audiui a patre meo nota feci vobis). Non igitur videtur esse eiusdem nature filius cum patre. Jo. Jo.

6 ¶ Preterea preceptum recipere obedire orare ⁊ mitti inferioris eẽ videtur. hec autem de filio leguntur. dicit enim filius Jo. 13. (Sicut mandatum dedit mihi pater sic facio). ⁊ Phil. 2. (factus est obediens patri vsq3 ad mortem). ⁊ Jo. 14. (ego rogabo patrem: ⁊ alium paraclytũ dabit vobis). ⁊ Gal. 4. dicit apostolus. (Cũ venit plenitudo temporis misit deus filiũ suum). est ergo fili⁹ minor pr̃e ⁊ ei subiect⁹. Jo. Phil.

7 ¶ Jtẽ filius clarificat a patre sicut ipse dicit Jo. 12. (pater clarifica nomẽ tuum). ⁊ sequit. (Venit vox de celo. ⁊ clarificaui: ⁊ iterũ clarificabo). Apl̃us ẽt dicit ad Ro. 8. (q deus suscitauit iesum xp̃m a mortuis. ⁊ Petrus dicit Act. 2. (q est dextera dei exaltat⁹). ex q̃b⁹ vr̃ q fit patre inferior. Jo. Ro. Act.

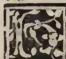
8 ¶ Preterea in nã patris nullus defect⁹ eẽ põt in filio aũt inuenit defect⁹ potestatis dr̃. n. Mathei. 20. (Sedere ad dexterã meam vl̃ sinistrã nõ ẽ meũ dare vobis. s3 q̃b⁹ paratũ ẽ a pr̃e meo). Defect⁹ ẽt sciẽ: dicit. n. ipse Mathei. 24. (De die aũt illa ⁊ hora nemo scit neq3 angeli in celo neq3 filius nisi pr̃). Jnuenit ẽt in eo defect⁹ gete affectiõis: cũ in eo scriptura asserat tristiciam fuisse ⁊ irã ⁊ alias hmõi passiões. non igit vr̃ filius eẽ eiusdẽ nature cum patre. Math. Math.

9 ¶ Adhuc expresse in scripturis inuenitur q filius dei sit creatura. Dicitur enim Ecclesiastici vigesimoquarto. (Dicit mihi creator oium. ⁊ q creauit me requieuit in tabernaculo meo). ⁊ iterũ. (Ab initio ⁊ ante secula creata sũ). est igr̃ filius creata. Eccle.

10 ¶ Preterea fili⁹ creaturis cõnumerat. dr̃. n. Ecclesiastici vigesimoquarto: ex psona sapiẽtie. (Ego ex ore altissimi pdii primogẽita aũ oẽs creaturã). ⁊ apostolus ad Colossen. pꝛio dicit de filio. (q ẽ primogenit⁹ creatur). vr̃ g̃ q fili⁹ ordinẽ cũ creaturis hẽat q̃si pm̃ inter eas obtinẽs gradum. Eccle.

ri ¶ Amplius filius dicit Joannis decimo
septimo pro discipulis ad patrem orans.
(Ego claritatem quam dedisti mihi dedi
eis vt sint vnum. sicut z nos vnũ sumus).
sicut igitur pater z filius vnum sunt. sic di-
scipulos vnum eẽ volebat. non aũt volebat
discipulos eẽ per eẽntiam vnum. non ergo
pater z filius sunt per eẽntiam vnum. z sic
sequitur ꝙ sit creatura z patri subiectus.
noia au | ¶ Est aũt hec positio Arrii z Eunomii.
ctoꝝ hꝰ | ¶ Et videtur a platonicoꝝ dictis exorta q
re. here- | ponebant sũmũ deũ patrẽ z creatorẽ oium
sis | rerum a quo primitus effluxisse dicebant
De isto | quandã mentẽ in qua eẽnt oium rerum for
arrio | me superiorem omnibus aliis rebus quã
hẽ li. io. | paternum intellectũ nominabãt: z post hãc
eccace | aiam mũdi. z deide alias creaturas. ¶ Q
histo. | ergo in scripturis sacris de dei filio dicitur
caº p̃ z | hoc de mente predicta intelligebant: z preci
ide. z cº | pue qz sacra scriptura dei filiũ dei sapienti
13. eiꝰ ob | am nominat z verbum dei. ¶ Cui etiã opi
probrio | nioni consonat positio Auicenne qui supra
sus iteri | animam primi celi ponit intelligentiam pri
tus de- | mam mouentẽ primũ celũ: supra quã vlte-
scribit | rius deũ in sũmo ponebat. ¶ Sic igit Ar-
Auicẽ. | riani de dei filio suspicati sunt ꝙ eẽt quedã
creatura supereminens oibus aliis creatu
ris: qua mediante deus omnia creasset: pre
cipue etiam cum quidã phi posuerunt quo
dam ordine res a primo principio processis
se ita ꝙ ꝑ primũ creatũ oia alia sint creata.

¶ Improbatio opinionis Arii circa filium dei. 7.


Hanc autẽ positio-
nẽ diuine scripture repugnare
manifeste põt ꝑcipere si quis
sacrarum scripturarũ dicta
diligẽter considerat. ¶ Cũ enim scriptura
diuina z xp̃m dei filiũ z angelos dei filios
nominet alia tñ z alia rõne. ¶ Vnde apo
stolus Hebreo. primo dicit. (Cui dixit ali-
quãdo angeloꝝ filius: filius meꝰ es tu: ego
hodie genui te). qđ ad xp̃z asserit eẽ dictũ.
Secũdũ aũt positionẽ predictã eadẽ rõne
angeli filii dei dicerent z xp̃s. vtrisqz enim
vnũ nomẽ filiatõis cõpeteret secũdũ quan
dam sublimitatẽ nature in qua creati sunt
a deo. ¶ Nec obstat si Christus sit excellẽ
tioris nature pre aliis angelis, qz etiam in-
ter angelos ordines diuersi inueniunt. (vt | libº pce.
ex superioribus patet). z tamẽ oibus eadẽ | ca. 79.
filiatõis rõ cõpetit. nõ igitur Christus filiꝰ | z se.
dei dicit scd̃m ꝙ asserit predicta positio.
2 ¶ Itẽ cũ rõne creatõis nomẽ filiationis
diuine multis cõueniat. qz omnibus ange-
lis z sanctis. si etiã eadem rõne Christus fi
lius diceret nõ eẽt vnigenitus. licet per ex-
cellentiã sue nature inter ceteros primoge
nitus posset dici. asserit aũt eum scriptura
eẽ vnigenitũ Jo. primo. (Vidimus eum
quasi vnigenitum a patre). Non igitur ra
tione creationis dei filius dicitur.
3 ¶ Amplius nomẽ filiationis proprie z ve
re generationẽ viuentiũ consequit in quibꝰ
genitũ ex substantia generãtis procedit. ali-
as enim nomen filiatiõis nõ scd̃m verita-
tem. sed potius scd̃m similitudinẽ accipit:
cũ filios dicimus. aut discipulos aut hos
quorũ gerimus curã. si igit Christus nõ di
ceretur filius nisi rõne creatiõis. cũ id qđ
creat a deo nõ ex substantia dei deriuetur
Christus vere filius dici nõ posset. dicit au
tẽ verus filius. i. Jo vlti. (vt simus inqt in
vero filio eius Jesu Christo). nõ igit dei fi
lius dr̃ quasi a deo creatus in quãtacũqz
nãe excellẽtia. sz q̃si ex dei suba genitus.
4 ¶ Preterea. si Christus rõne creatõis fili
us dicit nõ erit verus deꝰ. nihil enim crea
tum deus põt dici. nisi per quandã simili-
tudinẽ ad deũ. ipse autem Jesus Christus
est verus deus. cũ enim Jo. dixisset. (Ve
simus in vero filio eius). subdidit. (Hic ẽ
verus deus z vita eterna). non igitur Chri
stus filius dei dicitur ratione creationis.
5 ¶ Ampliꝰ apostolus ad Ro. 9. dicit. (ex
qbus Christus est scd̃m carnẽ q est sup oia
deus benedictus in secula amẽ). z Titu3.
2. (Expectãtes beatã spẽ z aduentum glorie
magni dei z saluatoris nr̃i Jesu Christi).
z Jere. 23. dr̃. (Suscitabo Dauid germen
iustũ). z postea subdit. (Et hoc est nomẽ ꝙ
vocabũt eũ: dñs iustus noster). vbi in he-
breo habetur nomen tetragramatõ quod
de solo deo certum est dici: ex quibus appa
ret quod filius dei est verus deus.
6 ¶ Preterea si Christus verus filius est:
de necessitate sequitur ꝙ sit verus deus. nõ
enim vere filius põt dici qđ ab alio gignit
etiã si de substãtia generãtis nascat: nisi in

similem speciem generantis procedat:opor
tet enim q filius hominis homo sit. si igit
christus est verus filius dei:oportet q sit ve
rus deus.nō est igitur aliquod creatum.
7 ℭ Itē nulla creatura recipit totā plenitu
dinē diuine bonitatis.(quia sicut ex supio-
ribus patet).perfectiones a deo in creatu-
ras per modū cuiusdā descēsus procedunt.
Col. christus aūt hȝ in se totā plenitudinē diuie
bonitatis.¶ Dicit.n. apostolus ad Col.2.
(In ipso habitat omnis plenitudo diuinita
tis).christus ergo non est creatura.
8 ℭ Adhuc licet intellectus angeli pfectio-
rē cognitionē habeat q̄ȝ intellectus homis
tamē multū deficit ab intellectu diuino.in
tellectus aūt christi nō deficit in cognitiōe
ab intellectu diuino.¶ Dicit enim aposto-
lus ad Col.2.(q in christo sunt oēs thesau
ri sapientie τ scientie absconditi). nō est igi
tur christus filius dei creatura.
9 ℭ Amplius quicquid deus hȝ in seipso ē
eius essentia.(vt in primo ostēsum est).oia
aūt q̄ hȝ pater sunt filii.dicit enim ipse fili⁹
Jo.16.(oia q̄ habet pater mea sūt).τ Joā.
17.ad patrē loquens ait.(Mea oia tua sūt
τ tua mea sunt) . est ergo eadē eēntia τ nā
patris τ filii.nō est igitur filius creatura.
10 ℭ Preterea apostol⁹ dicit Phil.2.(q
filius antēq̄ȝ exinaniret semetipsuȝ formā
serui accipiens).in forma dei erat. per for-
mā aūt dei nō aliud intelligit q̄ȝ natura di-
uina sicut per formam serui nō intelligitur
aliud q̄ȝ hūana nā:est ergo filius in natura
diuina:non est igitur creatura.
11 ℭ Itē nihil creatū pōt eē deo equale.fili
us aūt est patri equalis. dicit enim Joā.5.
(Querebant eū iudei interficere q2 nō so-
lum soluebat sabbatū.sed τ patrē suū dice
bat deū equalē se deo faciens). hec est er-
go euangeliste narratio cuius testimoniuȝ
verū est q christ⁹ filiū dei se dicebat τ deo
equalē.τ propterea eū iudei per sequebant.
¶ Nec dubiū est alicui christiano quin il-
lud qd christus de se dixit verꝫ sit. cū τ apo
stolus dicat Phil.2.(Hoc nō fuisse rapinā
q equalē se eē patri arbitratus est). est er-
go filius eq̄lis patri.nō est igit creatura.
Ps. 12 ℭ Amplius in ps. legitur nō eē similitu
dinē alicuius ad deū ēt inter angelos qui fi
lii dei dicūtur.(Quis inquit similis deo in
filiis dei).τ alibi.(Deus quis similis erit
tibi).qd de perfecta similitudine accipi.oȝ
q patet ex his que in primo libro tracta a
sunt.christus aūt perfectā sui similitudineȝ
ad patrē ostēdit etiā in viuēdo. dr.n. Joan.
quinto.(Sicut pater hȝ vitā in semetipso
sic dedit τ filio vitā hr̄e in semetipso). nō ē
igit xp̄s ɔputādus inter filios dei creatos.
13 ℭ Adhuc nulla substātia creata represē
tat deū quātū ad eius substātiā. quicqd .n.
ex pfectiōe cuiuscūqȝ creature apparet mi-
nus est q̄ȝ q deus est:vnde p nullā creatu-
rā sciri potest de deo quid est. filius aūt re-
presentat patrē. dicit enim de deo apostol⁹
ad Col.prio.(q est imago inuisibilis dei). Col.
τ ne estimet eē imago deficiens eēntiā dei
nō representans per quā nō possit cognosci
de deo quid est.(sicut vir dicit imago dei.
primo Cor.xi.).ostendit perfecta eē imago ad cor.
ipsā dei substantiā representans. Hebreoꝝ Hebr.
primo dicente apostolo.(Cum sit splendor
glorie τ figure substantie eius). Non est
igitur filius dei creatura .
14 ℭ Preterea nihil qd est in aliquo ge-
nere est vniuersalis cā coꝝ q̄ sunt in genere
illo:sicut vniuersalis cā hoium nō est aliqs
hō.nihil.n. sui ipsius est cā.sed sol qui est ex
tra genus humanū est vniuersalis cā gene
ratōis humane τ vlterius deus. filius autē
est vniuersalis cā creaturarū. dicit.n. Jo.i. Jo.
(Omnia per ipsū facta sunt).τ prouer.8. prouer.
dicit sapientia genita.(Cū eo erā cōponēs
oia).τ apostolus dicit ad Col.primo.(In
ipso cōdita sūt vniuersa in celo τ in terra).
ipse igit nō est de genere creaturarum.
15 ℭ Itē.(et ostēsa in scdo lib.). manife-
stū est q subē incorporee q̄s angelos dici-
mus nō pñt aliter fieri q̄ȝ p creationē.(Et
ēt ostēsū est). q nulla subā pōt causare:sed
solus deus:sed dei filius iesus christus est
cā angeloꝝ eos increē producēs.¶ Dicit.n.
apostolus.(Siue throni siue dominatiōes
siue principat⁹ siue potestates oia p ipsū τ ī
ipso creata sūt).ipe igi fili⁹ nō est creatura.
16 ℭ Preterea cū propria actio cuiuslibet
rei sequat nāȝ ipsius : nulli cōpetit propria
actio alicuius rei cui nō cōpetit illius rei
nā.qd.n.nō hȝ humanā spēȝ. nec actionem
humanā hr̄e pōt. proprie aūt actōes dei cō
ueniunt filio sicut creare.(vt iaȝ ostensum

est). continere ꝛ conseruare oia inesse ꝛ peccata purgare: ꝙ est propriũ ipsius dei. (vt ex superioribus p3). dicit aũt de filio ad Col. primo. (ꝙ oia in ipso constant). ꝛ ad Hebre. primo. (dicit ꝙ portat oia verbo virtutis sue purgationẽ peccatorũ faciens). filius igit dei est nature diuine ꝛ nõ est creatura.

Rõ Arriani ¶ Sed qꝛ posset Arrianus dicere ꝙ hoc filius facit nõ tãquã principale agens. sed sicut instrumentũ principalis agẽtis qḋ per propriã virtutẽ nõ agit. sed solũ per virtutẽ

īprobaᵒ principalis agentis. ¶ Hanc positionem dñs excludit Joan. 5. dicens. (Quecunq3 eni3 ille fecerit hec ꝛ filius similiter facit). sicut igit pater per se operat ꝛ propria virtute. ita ꝛ filius. ¶ Vlterius et ex hoc verbo cõcludit ꝙ sit eadẽ virtutis ꝛ potestas filii ꝛ patris. nõ solũ. n. dicit ꝙ filius similiter operat. Sed ꝙ eadẽ operat filius sicut ꝛ pater. ꝛ similiter idẽ aũt nõ põt eẽ operatũ eodẽ mõ a duobus agentibus nisi dissimiliter. sicut idẽ fit a principali agente ꝛ instrumento. vel similiter o3 ꝙ cõueniant in vna virtute que quidẽ virtus quãdoq3 cõgregat ex diuersis virtutibus in diuersis agentibus inuentis. sicut p3 in multis trahentibus nauẽ. omnes. n. similiter trahunt ꝛ qꝛ virtus cuiuslibet imꝑfecta est ꝛ insufficiens ad istũ effectũ. ex diuersis virtutibus congregat vna virtus oium que sufficit ad trahendũ nauẽ. hoc aũt nõ põt dici a patre ꝛ filio. virtus enim dei patris nõ est imperfecta. sed infinita. (vt in primo ostẽsũ est). oportet igitur ꝙ eadẽ numero sit virtus patris ꝛ filii. ꝛ cũ virtus sequatur natura3 rei oportet ꝙ eadẽ numero sit natura ꝛ essentia patris ꝛ filii. qḋ etiã ex precedentibus cõcludi põt. nã si in filio ẽ natura diuina. (vt multipliciter ostensum est). cũ natura diuina multiplicari nõ possit. (vt in primo lib. ostensum est). sequitur de necessitate ꝙ sit eadẽ numero nã ꝛ essentia in patre ꝛ filio.

17 ¶ Itẽ vltima nostra beatitudo in solo deo est in quo etiã sola spes hominis dẽt poni ꝛ cui soli est honor latrie exhibendus

mᵒ. i2o. Jo. (vt in tertio est ostensum). beatitudo autẽ nostra in dei filio est. dicit. n. Jo. 17. (Hec est vita eterna vt cognoscant te). scilicet patrẽ. (ꝛ quẽ misisti iesum christũ). ꝛ primo Jo. vltimo dicit de filio. (ꝙ est verus deus ꝛ vita eterna). certũ est aũt nomine vite eterne in scripturis sacris vltimã beatitudinẽ significari. dicit enim Jsaias de filio (Isa.) vt apostolus inducit. (Erit radix iesse ꝛ g etur. re. ge. in eo gentes sperabunt). dicitur enim in ps. (Et odorabunt eũ oẽs reges. (Ps.) oẽs gentes seruiẽt ei). ꝛ Jo. 5. dicit. (oẽs honorificẽt filiũ sicut honorificãt patrem). ꝛ iterũ in ps. dicit. (Adorate eũ oẽs angeli eius). qḋ de filio apostolus introducit Hebreorũ primo. (Manifestũ igit filiũ dei verũ deũ eẽ. ¶ Ad hoc ẽt ostendẽdũ valẽt ea que superius cõtra Fotinũ inducta sunt ad ostendẽdũ christũ deũ eẽ nõ factũ sed ve. qḋ ad idẽ valent q̃ i ca. 4ᵒ ¶ Ex premissis igit ꝛ consimilibus sacre scripture documẽtis ecclesia catholica docta christũ verũ ꝛ naturalẽ dei filiũ confitetur coeternũ patri ꝛ equalẽ ꝛ verũ deũ eiusdẽ essẽtie ꝛ nature cũ patre genitũ nõ creatũ nec factũ. Vnde p3 ꝙ sola ecclesie catolice fides vere confitet generationẽ in deo dũ ipsam generationem filii ad hoc refert ꝙ filius accepit diuinam natura3 a patre. Snia Catho.

¶ Alii vero heretici ad aliquam extraneam naturam hanc generationem referunt. discrepãtia inter here siarcas ¶ Fotinus quidem ꝛ Sabellius ad humanam. ¶ Arrius autem non ad humanam sed ad quandam naturam creata3 digniorem ceteris creaturis. ¶ Differt etiã Arrius a Sabellio ꝛ Fotino ꝙ huiusmodi generationem predictam asserit ante mundũ fuisse. illi vero eam fuisse negant ante natiuitatem ex virgine. ¶ Sabellius tamen a Fotino differt in hoc ꝙ Sabellius christũ verum deum confitetur ꝛ naturalem: non autem Fotinus. sed neq3 Arrius. sed Fotinus purũ hoie3. Arrius aũt q̃si cõmixtũ ex q̃dã excellẽtissima creatura diuia ꝛ hũana hi aliã eẽ psonã patris ꝛ filii ɔfitẽt. qḋ Sabellius negat. ¶ Fides ẽ catholica media via icedẽs ɔfitet cũ Arrio ꝛ Fotino ɔ̃ Sabelliũ aliã psonã patris ꝛ filii: ꝛ filiũ genitũ. patrẽ vo oino igenitũ. ¶ Cũ Sabellio vero ɔ̃ Fotinũ ꝛ Arriũ xpm verũ ꝛ nãlẽ deũ ꝛ eiusdẽ nãe cũ patre l3 nõ eiusdẽ psone. ¶ Ex q̃ ẽt iudiciũ Veritatis catholice sumi põt. nã Vo vt pho. dic ẽt falsa testat. falsa vero nõ solũ a veris. sed ẽt adinuicẽ distant.

¶ Solutio ad auctoritates quas Arrius pro se inducebat. 8.

vs ca.6.



Quia vero veritas veritati contraria esse non potest: manifestum est ea que ex scripturis veritatis ab arrianis introducta sunt ad suum errorem confirmandum. eorum sententie accommoda non esse. Cum enim

ca° 2° c 3°

(ex scripturis diuinus ostensum) sit patris et filii eandem numero essentiam esse et naturam diuinam secundum quam vterque verus dicitur deus: oportet patrem et filium non duos deos. sed vnum deum esse. Si enim plures dii essent oporteret per consequens diuinitatis essentiam in vtroque partitam esse sicut in duobus hominibus est alia et alia humanitas numero. et precipue cum non sit aliud diuina natura et aliud ipse deus. (vt supra ostensum est). Et quo de necessitate consequitur q existente vna natura diuina in patre et filio q sint pater et filius vnus deus licet ergo et patrem confiteamur deum: et filium deum. non tamen recedimus a sententia que ponitur vnus solus deus quam. (in primo). et rationibus et auctoritatibus firmauimus.

ca° 22° pri.lib.

ca. 43. Unde et si sit vnus solus deus: tamen hoc et de patre et de filio predicari confitemur. Cum ergo dominus ad patrem loquens dicit. (vt cognoscant te solum deum verum). non sic intelligendum est q solus pater sit verus deus. quasi filius non sit verus deus: quod tamen manifeste scripture testimonio probatur. sed q illa que est vna sola vera deitas patri conueniat. ita tamen q non excludatur inde et filius: vnde signanter non dixit dominus. (vt cognoscant te solum verum deum). quasi solus ipse sit deus: sed dixit. (vt cognoscat te). et addidit. (solum deum verum). vt ostenderet patrem cuius se filium potestabatur esse deum in quo inuenitur illa que sola est vera diuinitas. Et quia oportet verum filium eiusdem nature esse cum patre: magis sequitur q illa que sola est vera diuinitas filio conueniat quam ab ea filius excludatur. Unde et Joannes pe in fine sue canonice quasi hec verba domini exponens vtrunque istorum vero filio attribuit que hic dominus dicit de patre scilicet quod sit verus deus et q in eo sit vita eterna dicens. (vt cognoscamus verum deum et simus in vero filio

R° ad pam auctoritatem

Joh.

eius: hic est verus deus et vita eterna). Si tamen confessus esset filius q solus pater esset verus deus. non propter hoc a vera diuinitate filius excludi intelligendus esset: nam quia pater et filius sunt vnus deus. (vt ostensum est). quicquid ratione diuinitatis de patre dicitur. idem est ac si de filio diceretur et econuerso. non enim propter hoc q dominus dicit Math. xi. (Nemo nouit filium nisi pater: neque patrem quis nouit nisi filius). vt intelligitur vel pater a sui cognitione excludi vel filius. Et quo etiam patet q vera filii diuinitas non excluditur ex verbis apostoli quibus dicit. (quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens: rex regum et dominus dominantium). non enim in his verbis pater nominatur. sed id quod est commune patri et filio. Nam q et filius sit rex regum et dominus dominantium: manifeste ostenditur Apocal. 19. vbi dicitur. (Uestitus erat veste aspsa sanguine. vt vocabatur nomen eius verbum dei). Et postea subditur. (et habet in vestimento et in femore suo scriptum. rex regum et dominus dominantium). Nec ab hoc quod subditur. (Qui solus habet immortalitatem). Excluditur filius. cum et sibi credentibus immortalitatem conferat. vnde dicitur Joh. xi. (Qui credit in me non morietur in eternum). Sed et hoc quod subditur. (quem nemo hominum vidit). Sed nec videre potest. certum est filio conuenire: cum dominus dicat Math. xi. (Nemo nouit filium nisi pater). Cui non obstat q visibilis apparuit. hoc enim secundum carnem: est factum est autem inuisibilis secundum deitatem sicut et pater. Unde apostolus in eadem epistola dicit. (Manifeste magnum est pietatis sacramentum quod manifestum est in carne). nec cogit q hec de solo patre dicta intelligamus: quia dicit quasi oporteat alium esse ostendentem et alium ostensum. nam et filius seipsum ostendit. dicit enim ipse Joh. 14. (qui diligit me diligitur a patre meo: et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum). vnde et ei dicimus. (ostende faciem tuam et salui erimus). Quod autem dominus dicit. (pater maior me est). qualiter sit intelligendum apostolus docet cum enim maius referatur ad minus: oportet intelligi hoc dici de filio secundum q est minoratus. ostendit autem apostolus eum esse minoratum secundum assumptionem forme seruilis ita tamen q deo patri equalis existat secundum formam diuinam. Dicit

Math.

Apoc.

Jo.

R° ad 2am auctoritatem 3° ca°

Joh.

R° ad 3am auctoritatem

enim ad Phil.2.(Cū in forma dei eēt nō rapinā arbitratus est eē se equalē deo. sed semetipsum exinaniuit formā serui accipi-ens).nec est mirum si ex hoc pater eo ma-ior dicaf.cū etiā ab angelis eū minoratum apostolus dicat Hebreo.2.(eū inquit qui modico ab angelis minoratus est vidimus iesum propter passionē mortis gloria et ho-nore coronatū).Ex quo etiā patet q sʒ candē rōnē dr filius eē patri subiectus.s.se-cundū humanā naturā qd̄ et ipsa circūstā-tia littere apparet.premiserat enim aposto-lus.per hominē mors.et per hominē resur-rectio mortuorum.Et postea subiunxerat q vnusquisqʒ resurget in suo ordine primū christus:deinde hii qui sunt christi.Et postea addit.deinde filius cū tradiderit re-gnū deo et patri.Et ostēso quale sit hoc regnū qr.s.oʒ ei oia eē subiecta consequen-ter subiungit.(Cū subiecta illi fuerint oia: tūc ipse filius subiectus erit illi qui sibi sub-iecit oia).ipse ergo contextus littere osten-dit hoc de christo debere intelligi secunduʒ q est homo.sic enim mortuus est et resur-rexit.nā scd̄m diuinitatē cū oia faciat q̄ fac pr.(vt ostensum est).etiā ipse sibi subiecit
Phili. oia.Unde et apostolus dicit ad Phil.
3.(Saluatorē expectamus dominū iesum christū qui reformabit corpus humilitatis nostre cōfiguratū corpori claritatis sue se-cundū operationē qua possit sibi subiicere
R.° ad oia).Et eo aūt q pater filio dare dicif
aucto. in scripturis ex quo per scripturā sequif ip-
4° ad sum recipere.nō pōt ostēdi aliqua indigen
ductas tia eē in ipso.sed hoc requirif ad hoc q fili-us sit.nō eniʒ filius dici posset nisi a pr̄e ge-nitus esset.omne autem genitum a generā-te naturā recipit generātis.per hoc ergo q pater filio dare dicif.nihil aliū intelligif q̄ filii generatio secūdū quā pater dedit filio suā naturā.Et hoc ipsum ex eo qd̄ daf intelligi pōt.Dicit.n.dn̄s Jo.10.(Pa-ter qd̄ dedit mihi.maius oībus est).id au-tem qd̄ maius oībus est.diuina natura est in qua filius est patri equalis q ipsa verba domini ostendunt.premiserat.n.(q oues suas nullus de manu eius rapere posset). ad cuius probationē inducit verbū proposi-tum scilicet q id qd̄ est sibi a patre datum maius omnibus sit.et q de manu patris.

vt subiungit nemo rapere pōt.ex hoc sequi-tur q nec de manu filii.non autem sequere-tur nisi per id quod est sibi a patre datum esset patri equalis.Unde ad hoc clari-us explicandum subdit.(Ego et pater vnū sumus).similiter etiaʒ apostolus ad Phi-lipenses.2.dicit.(Et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt in nomine Jesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum).nomen autem omnibus no-minibus altius quod omnis creatura vene-ratur.non est aliud q̄ nomē diuinitatis.ex hac ergo generationis datione generatio ipsa intelligitur secundum quaʒ pater filio veram deitatem dedit.Idem etiā ostē-ditur ex hoc q omnia sibi dicuntur esse da-ta a patre.non autem essent sibi data om-nia nisi omnis plenitudo diuinitatis que ē in patre esset in filio.Sic igitur ex hoc q si-bi patrem dedisse asserit se verum filium confitetur contra Sabellium.Ex ma-gnitudine vero eius quod datur patri se cō-fitetur esse equalem vt Arrius confunda-tur.Patet igitur q talis donatio indi-gentiam in filio non designat.non enim an-te fuit filius q̄ sibi daretur.cum generatio eius sit ipsa donatio.Neqʒ plenitudo dati hoc patitur vt indigere possit ille cui constat esse donatum.Nec obuiat pre-dictis q ex tempore filio pater dedisse legi-tur in scripturis.sicut dominus post resur-rectionem dicit discipulis.(Data est mihi omnis potestas in celo et in terra).et apo-stolus ad Phil.2.dicit.(q propter hoc de-us ipsum exaltauit et dedit illi nomē quod est super omne nomen).qr factus fuit obe-diens vsqʒ ad mortē: quasi hoc nomē non habuerit ab eterno:ē.n.cōsuet9scripture mo-dus vt aliq dicaf eē vl fieri qn̄ innotescūt. hoc aūt q fili9ab eterno vniuersalē potesta-tē et nomē diuinū accepit post resurrectionē pdicātib9 discipulis mūdo ē manifestatū. et h° ēt vba dei oñdūt.Dicit.n.dn̄s Jo.17. (Clarifica me pr̄ apud temetipsū claritate q̄ habui priusq̄ mūd9fieret).petit.n. vt sua glīa q̄ ab eterno a pr̄e recepit de9 i eo iā hoie fcō eē declaref.Et h° aūt māifestū R.° ad
ē quō fili9doceaf cū nō sit ignorās.(ostēsū aucto.
ē.n.in pri° lib.).q intelligere et eē i deo idē 5° loco
sūt.Vn̄ cōicatio diuine nāe.ē ēt intelligē iductas

tie cōmunicatio. Cōmunicatio autē intelligentie: demōstratio: vel locutio: siue doctrina pōt dici: p hoc ergo q filius sua natiuitate a prē nām diuinā accepit dr vel a prē audiuisse: vel pr ei demōstrasse: vel si quid aliud simile legit in scripturis: nō q prius filius ignorās aut nesciēs fuerit: r postmodum eū pr docuerit. Cōfitet eni aplus i. ad Cor. prio. (Christū dei virtutē r dei sapiētiā). Nō est aūt possibile q sapiētia sit ignorās neq3 q virtus ifirmet. Ideo ēt qd dr nō pōt fili9 a se facere qcq3: nullā ifirmitatē agēdi demōstrat in filio sed qa cū deo nō sit aliud agere q̄ eē: nec sua: actio sit aliud q̄ sua essētia. (vt supra pbatū est). ita dr q filius nō possit a se agere sed agat a patre: sicut q nō pōt a se esse sed solum a patre: si eni a se esset: iā filius nō eēt sicut ergo filius nō pōt nō eē filius: ita a se agere nō potest: quia vero eandē naturā accipit filius quā habet pater: r ex cōsequenti eandē virtutē: licet filius a se non sit nec a se operatur: tamen est per se r per se operatur: q2 sicut est per propriam naturam quā accepit a patre: ita per pprīā naturā a patre acceptā operat: vnde postq̄ dominus dixerat. (Nō pōt filius a se facere qcq̄). vt ostenderet q licet nō a se tamē per se filius operat: subiungit. (Quecūq3 ille fecerit) .s. pater. (hec r filius similiter facit).

R°. ad auc. 6. loco. Et premissis etiā apparet qliter pater pcipiat filio vt filius obediat patri: aut patrē oret: aut mittat a patre: hec eni oia filio cōueniunt fm quod est patri subiectus: quod nō est nisi secundū humanitatē assūptā. (vt ostēsū est). pater ergo filio precipit vt subiecto sibi secundū humanā naturam: r hoc etiā verba domini manifestāt. Nā cū dominus dicat. (Vt cognoscat mūdus quia diligo patrē: r sicut mandatum dedit mihi pater sic facio). quod sit istud mādatū ostēditur p id quod subditur (Surgite eamus hinc). hoc eni3 dixit ad passionē accedēs: mandatū autē patiendi manifestū est filio nō cōpetere nisi fm humanā naturā. Similiter vbi ait. (Si pcepta mea seruaueritis: manebitis in dilectione mea sicut r ego pcepta patris mei seruaui r maneo in eius dilectione). manifestum est hec precepta ad filiū ptinere p ut a patre diligebatur vt homo sicut ipse discipulos vt homines diligebat. Et q pcepta patris ad filiū accipiēda sint secūdū humanā naturā a filio assumptā: apostolus ostendit docēs filiū obedientē patri fuisse in his que ptinent ad humanā naturā. Dicit eni ad Philippenses. 2. (Factus est obediens patri vsq3 ad mortem). Ostēdit etiā apostolus q orare filio cōueniat secūdū humanā naturā. Dicit. n. ad Hebreos quinto. (q in diebus carnis sue pceps supplicationesq3 ad eū q possit illū saluū a morte facere cū clamore valido r lachrymis offerēs exauditus est, p sua reuerētia). Secūdū qd ēt missus a patre dicat: apostolus ostēdit ad Gal. 4. dicēs. (Misit deus filiu3 suū factū ex muliere). eo ergo dicit missus quo est factus ex muliere: quodquidē f3 carnē assumptā certū est sibi cōuenire. Patet igit q p hec oia nō pōt ostēdi filius patri esse subiectus nisi fm humanā naturā. Sed tñ sciēdū est q filius mitti a patre dicit etia3 inuisibiliter ingrū deus: sine piudicio equalitatis: quā habet ad patrē. (vt ifra ostēdet cū aget de missione spiritus sācti. Sic etiā p3 q p hoc q filius a patre clarificat vel suscitat vel exaltat. Nō pōt ondi q filius sit minor patre: nisi fm humanā naturā: nō eni filius clarificatiōe indiget q̄ de nouo claritatē accipiēs cū eā pfiteat se ante mūdū habuisse: sed oportebat q sua claritas que sub infirmitate carnis erat occultata: p carnis glorificationē r miraclorū opationē māifestaret in fide credētium populo. Vnde de ei9 occultatiōe dicit. Isaie. 53. (Vere abscōdit9 est vultus ei9: vnde nec reputauimus eū). Similiter autē fm hoc Christus suscitatus est q est passus r mortuus fm carnem. dicit enim prio Petri quarto. (Christo passo in carne r vos eadē cognitiōe armamini). exaltari etiā eū oportuit f3 hoc q fuit humiliatus: vnā r apostolus dicit Phil. 2. (Humiliauit semetipsu3 factus obediēs vsq3 ad mortē. propter quod deus exaltauit illum. Sic ergo p hoc q pater clarificat filiū suscitat r exaltat: filius nō ostenditur minor patre nisi secundum humanam naturam nā secundū diuinā nām qua est patri equa

q miss[io] non piudicat eqlitati prima. ad 7[m] rōnem. nec pa[tris] clarifica[tio].

Isa.

Petri.

Phil.

lis est eadē virtus patris ⁊ filij ⁊ eadē opa
tio vñ ⁊ ipse filius ꝓpria virtute se exaltat
Ps. ſm illud ps.(Exaltare dñe i virtute tua)
Ipse seipm suscitāt:qa de se dicit Joh.io.
Jo. (¶Potestatē habeo ponēdi animā meā ⁊
iterū sumere eā.¶ Ipse etiā nō solū seipm
clarificat sed etiā patrem:dicit enim Joh.
Jo. 17.(Clarifica filiuz tuum vt ⁊ filius tuus
clarificet te) nō ꝙ pater velamine carnis
assumpte sit occultatus sed sue inuisibilitate
nature:quo etiam modo filius est occultus
ſm diuinā naturā:nā pr̄i ⁊ filio cōe est ꝙ
Isa. dicit Isa.45.(Vere tu es deus abscon-
ditus sanctus isrl̄ saluator).filius aūt pa-
trem clarificat non claritatē ei dando sed
eum mūdo manifestādo:nā ⁊ ipse ibidē di
ad auc. cit.(Mãifestaui nomē tuū hoib⁹)·¶ Nō
8.addu est aūt credendum ꝙ in dei filio sit aliqs
ctas. potestatis defectus cum ipse dicat.(Data
est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra
¶ Unde quod ipse dicit.(Sedere ad dex
teram meam vel sinistram non est meum
dare vobis sed quibus paratuz est a patre
meo).nō ostendit ꝙ filius distribuendarū
celestium sedium potestatem non habeat:
cum ꝑ hmōi sessionē ꝑticipatio vite eter
ne intelligat̄:cuius collationē ad se ꝑtinere
ostēdit cū dicit Joh.x.(Oues mee voceȝ
Jo. meā audiunt:⁊ ego cognosco eas:⁊ sequun
tur me:⁊ ego vitam eternā do eis).dicitur
ēt Joh.5.(ꝙ pater oē iudiciū dedit filio).
Jo. ad iudiciū aūt ꝑtinet vt ꝓ meritis aliq i ce
Math. lesti gloria collocent̄:vñ ⁊ Math.25.(dr̄ ꝙ
fili⁹ hoīs statuet oues a dextris ⁊ hedos a
sinistris).ꝑtinet ergo ad potestatē filij sta
tuere aliquem vel a dextris vel a sinistris
siue vtrūqȝ referat̄ ad differētē glorie ꝑtici
pationē:siue vnū referat̄ ad gloriā ⁊ alterū
referat̄ ad penā .¶ Oportet igit̄ vt verbi
ꝓpositi sensus ex premissis sumat̄.¶ Pre
mittit̄ nāqȝ ꝙ mater filioꝝ Zebedei acces-
serat ad Jhm petēs vt vn⁹ filioꝝ eius sede
ret ad dexterā ei⁹.⁊ ali⁹ ad sinistram :⁊ ad
hoc petendū mota videbat̄ ex quandam fi
ducia ꝓpinquitatis carnalis quā habebat
ad hominē xp̄m.Dñs ergo sua responsio
ne non dixit ꝙ ad eius potestatē nō perti-
neret dare quod petebatur:sed ꝙ ad eum
non pertinebat illis dare pro quibus roga
batur.Non enim dixit:sedere ad dexterā

meā vel sinistrā nō est meū dare alicui:qn
potius ostēdit ꝙ suū erat hoc dare illi qb⁹
erat paratū a pr̄e suo.Nō.n. hoc dare ad
eū ꝑtinebat ſm ꝙ erat filius virginis sed
secundum ꝙ erat filius dei.⁊ ideo nō erat
suuȝ hoc dare aliquibus propter hoc ꝙ ad
eum pertinebat secunduȝ ꝙ erat filius vir
ginis secundū propinquitatē carnalem:sed
propter hoc ꝙ pertinebat ad eum secundū
ꝙ erat filius dei quibus scilicet paratum
erat a pr̄e ꝑ ꝑdestinationē eternā.¶ Sed
ꝙ ēt hec ꝑparatio ad potestatē filij dei ꝑti
neat:ipse dñs cōfitet̄ dicēs Joh.14.(In
domo patris mei mãsiones multe sūt:si q
min⁹:dixisseȝ vobis:qa vado parare vobis
locū).mãsiones aūt multe:sūt diuersi gra
dus ꝑticipãde beatitudinis q ab eterno a
deo in ꝑdestinatiōe ꝑparati sūt.¶ Cū er-
go dñs dicit:(ꝙ si in aliquo minus eēt).
i.si deficerēt ꝑparate mãsiones hoibus ad
beatitudinē introducēdis:⁊ subdit.(dixissē
qa vado parare vobis locū).ostēdit huius
modi preparationē ad suam potestatē ꝑti-
nere.¶ Neqȝ etiā potest intelligi ꝙ filius
horam aduentus sui ignoret:cū in eo sint
oēs thesauri sapientie ⁊ scīe abscōditi.(vt
aplus dicit).⁊ cū id qd̄ mai⁹ est ꝑfecte co
goscat.s.pr̄eȝ.sed hoc intelligendū est:qr fi-
lius inter hoies hō cōstitutus,ad modum
ignorantis se habuit dum discipulis non
reuelauit.Est eniȝ cōsuetus modus loquē
di in scripturis vt deus dicatur aliquid co
gnoscere si illud cognoscere facit.sicut ha-
bet̄ Gen.22.(Nūc cognoui ꝙ timeas do
minū).i.nūc cognoscere feci:⁊ sic ꝑ opposi
tū filius nescire dr̄ qd̄ nō facit nos scire.
¶ Tristicia vero ⁊ timor ⁊ alia hmōi ma
nifestū est ad xp̄m ꝑtinere ſcd̄m ꝙ homo:
vnde ⁊ ꝑ hoc nulla minoratio pōt in diui-
nitate filij deprehendi.¶ Qȝ autē dicitur Rn̄° ad
sapiaȝ eē creatā.¶ Primo quidē pōt in- auct.9.
telligi nō de sapiētia que ē filius dei:sed de rōne de
sapia quā deus indidit creaturis:dicit̄ .n. leg.
Eccle.1.(Ipse creauit eā).s.sapiam in spū
sancto.(⁊effudit illam super oia opa sua).
¶ Pōt etiam referri,ad naturā creatam
assūptā a filio vt sit sensus.(Ab initio ⁊ an
te secula creata suȝ).i.ꝓuisa suȝ creature
vniri.¶ Uel ꝑ hoc ꝙ sapia ⁊ creata ⁊ ge
nita nūcupat̄:mod⁹ diuine generatiōis no-

bis insinuatur. ¶ In generatione.n.qd generatur accipit nām gñantis:qd perfectionis est:sed in gñationibus q̄ sunt apud nos generās ipse mutatr:qd iperfectionis est:in creatione vero creās nō mutatr:sed creatuz nō recipit nām creantis. Dicitr ergo simul filius creatus t genitus vt ex creatione accipiatur imutabilitas patris t ex gñatione vnitas nāe in patre t filio: t sic hmōi scripture itellectū synodus exposuit vt p Hilarinz patet. ¶ Qḋ vero filius dicitr p̄mogenitus creature: non ex hoc ē q filius sit in ordinatione creaturaꝝ:sed quia filius est a patre t a patre accipit.a quo sunt t accipiunt creature. Sed filius accipit a patre eādem naturam non autem creature. vnde t filius non solum primogenitus dicitur:sed etiam vnigenitus propter singularem modum accipiendi. ¶ Per hoc aūt q dominus ad patrem dicit de discipulis.(vt sint vnum sicut t nos vnū sumus). ostenditur quidem q pater t filius sunt vnum eo mō quo discipulos vnum esse oportet scilicet p amorem. ¶ Hic tamē vnionis modus nō excludit essentie vnitatem: sed magis eam demonstrat:dicitur.n. Joānis.3.(Pater diligit filiū t oia dedit i manu eius). p qd plenitudo diuinitatis ońditur eē in filio vt dictū ē. ¶ Sic igr p3 q testimonia scripturaruz q̄ arriani p se assumebāt nō repugnāt veritati quam fides catholica confitetur.

Ad rōnē.io.

ad ocā i.xi.rōe.

epilog⁹

¶ Solutio ad auctoritates Fotini t Sabellij. 9.



Ex his aūt consideratis apparet q nec ea q̄ Fotinus t Sabellius pro suis opinionibus ex sacris scripturis adducebāt:eoruz errores cōfirmare possunt. ¶ Nam quod dominus post resurrectionē dicit Math. vltio.(Data ē mihi ois ptās in celo t in terra).non iō dr q̄ tūc de nouo hāc ptātem accepit.s3 q2 ptās quā filius dei ab eterno acceperat in eodem hoie facto apparere incepat p victoriā quā de morte habuerat resurgēdo. ¶ Qḋ vero apl'us dicit ad Ro. p̄mo de filio loquens.(Qui factus ē ei ex semine Dauid).manifeste ostēditr qualiter sit itelligēdū ex eo qḋ additur.(s3 carnē).nō.n.dixit q filius dei

R'° ad p^m auc p ɔfirmatiōe erroris fotini allegataz. ca°.4°

R'° ad 3^m auc.

esset simpliciter factus:sed q factus esset ex semine Dauid scd̄m carnē per assumptionē humane nāe sicut i Jo. p̄mo dr.(Verbuz caro factū est).vnde ēt p3 p hoc qḋ sequitur.(Qui p̄destinat⁹ ē filius dei in virtute).scd̄m humanā naturā q̄ ad filiū pertinet. ¶ Qz.n.humana nā filio dei vniretr vt sic hō posset dici filius dei: nō fuit ex hūanis meritis:sed ex gratia dei p̄destinantis. ¶ Similiter ēt qḋ idē apl'us ad Phil. dicit q deus Christū ppter passionis meritum exaltauit).ad humanā naturā referenduz ē in qua fuerat humilitas passiōis:vn̄ t qḋ subditr.(Dedit illi nomē qḋ ē sup oē nomē).ad hoc referēduz est q nomē cōueniens filio ex natiuitate eterna manifestandum eēt in fide populoꝝ hoc cōuenire filio icarnato:p qḋ t manifestū ē q id qḋ dicit Petrus.(q deus Jesum Christū t dn̄m fecit).ad filiū referēdū ē s'm humanā nām in qua icepit id hr̄e ex tempore quod in nā diuinitatis habuit ab eterno. ¶ Qḋ etiaz Sabellius introducit de vnitate deitatis.(Audi israel:dn̄s deus tu⁹,deus vnus ē).(t videte q ego sum solus t nō sit alius deus p̄ter me). snie catholice fidei non repugnat q̄ patrē t filiū nō duos deos: sed vnū deū eē cōfitetr.(vt dictū ē). Silr ēt qḋ dr.(Pater in me manens ipse facit opera.t ego in patre t pater in me ē).nō oñdit vnitatē psone vt volebat Sabellius sed vnitatem eēntie quā Arrius negabat. Si.n.eēt vna psona patris t filii: nō congrue diceretur pr eē in filio t filius i patre:cū nō dicatr pprie idē suppositū in seipso eē:sed solū ratiōe partiū:q2 eni ptes in toto sunt t qḋ cōuenit ptib⁹ solet attribui toti. ¶ Qńq3 dicitur aliqḋ totū eē in seipso. hic aūt modus loquēdi nō cōpetit in diuis i qbus ptes eē nō pnt.(vt in p̄mo ońsum ē). Relinqtr igitr cū pater in filio t filius in patre eē dicatr q pater t filius nō sint idē supposito:s3 ex hoc ostenditr q patris t filii sit eēntia vna hoc eniz posito manifeste appet q̄liter pater est in filio t filius i patre. Nā cū pr sit sua eēntia quia in deo nō est aliud eē t eēntiaz habens.(vt in p̄mo ē ońsum).relinquitur q in quocūq3 sit essentia patris sit pr: t eādez ratione in quocunq3 est essentia filii ē filius:vnde cum essentia patris sit in filio t

Solu° rōnū sabellij positaꝝ in ca° So.

ad auc. pauli.

eēntia filij in pře eo q̄ vna ē eēntia vtriusq̄z vt fides catholica docet. sequit̃ mãifeste q̄ pater sit i filio ⁊ filius sit in patre. ¶ Et sic eodē Xbo ⁊ Sabelii ⁊ Arrij error ꝯfutat̃.

¶ Rationes contra generationez ⁊ processionem diuinam. 10.



Omnibus igit̃ diligēter cōsideratis manifeste appet hoc nobis de gñatione diuina i sacris scripturis ꝓponi credēduz q̄ pater ⁊ filius ⁊ si psonis distiguātur sunt tñ vnus deus ⁊ vnā hñt eēntiā seu

pª rō ꝯ fidē gñationis. nãm. ¶ Quia vero a creaturaꝝ nã hoc in uenitur valde remotū vt aliq̄ duo supposito distinguant̃ ⁊ tñ eoꝝ sit vna eēntia: hūana rō ex creaturaꝝ ꝓprietatibus ꝓcedens multipliciter in hoc secreto diuine gñationis patitur difficultatem. Nam cum gñatio nobis nota mutatio quedam sit cui opponitur corruptio difficile videtur in deo gñationez ponere qui est imutabilis incorruptibilis: ⁊ eternus. (vt ex supioribus pz).

2 ¶ Amp̃. si generatio mutatio ē: oz eē qd̃ gñatur mutabile eē: quod autē mutat̃ exit de potētia in actū: nã motus ē actus existētis i potētia sz q̄ hmōi. Si igr̃ filius dei ē genitus vr̃ q̄ neq̄z eternus sit tāq̄z de potētia in actū exiens: neq̄z verus deus ex quo nō ē actus purꝰ sz aliqd potētialitatis hñs.

3 ¶ Adhuc genitū naturā accipit a generāte si ergo filius genitus est a deo patre. opz q̄ naturam quaz habet: a patre acceperit non est aūt possibile q̄ accepit a patre aliā naturam numero q̄z pater habet ⁊ similez speciez sicut fit in generatiōibus vniuocis vt cum homo gñat hominez ⁊ ignis ignē. (supra enim ostensum est). q̄ ipossibile est esse plures numero deitatis. ¶ Videtur etiam esse impossibile q̄ receperit eandem naturaz numero quā pater habz. ¶ Quia si recipit patrem eius sequitur diuinaz naturam esse diuisibilem. ¶ Si autem totaz videtur sequi q̄ nã diuina si fit tota trans-

Excludit rōnez que posset dari. fusa in filium desinat esse in patre: ⁊ sic pater generando corrumpitur. ¶ Neq̄z iterz potest dici q̄ natura diuina per quandam exuberantiam effluat a patre in filiuz sicut aqua fontis effluit in riuū ⁊ fons non euacuatur. ¶ Quia natura diuina sicut nō potest diuidi ita nec augeri: videtur ergo relinquum esse quod filius naturam a patre acceperit non eandez numero nec spē quam pater habet sed omnino alterius generis sicut accidit in generatione equiuoca: vt cuz animalia ex putrefactione nata virtute solis generantur ad cuius speciez non attingunt: sequit̃ ergo q̄ dei filius neq̄z verus filius sit cū nō hēat spēm patris: neq̄z verus deus cū non recipiat diuinam naturam.

4 ¶ Itē si filius recipit nãm a deo patre oz q̄ in eo aliō sit recipiēs ⁊ aliud nã recepta: nihil. n. recipit seipm̃. filius igit̃ nō est sua eēntia vel nã: nō est igitur verus deus.

5 ¶ Preterea si filius nō ē aliud q̄z eēntia diuina: cū eēntia diuina sit subsistēs. (vt in primo ꝓbatū ē). constat aūt q̄ ēt pater est ipsa eēntia diuina: vr̃ reliq q̄ pater ⁊ filius cōueniāt in eadē re subsistēte. Res aūt subsistēs in intellectualibus naturis vocat̃ psona sequit̃ ergo si filius est ipsa diuina eēntia q̄ pater ⁊ filius cōueniāt in psona. Si aūt filius nō ē ipsa diuina eēntia nō ē verus deus. hoc. n. de deo ꝓbatū ē. (in pmo li.). vr̃ igit̃ q̄ vel filius non sit verus deus. (vt dicebat Arrius). vel nō sit alius psonaliter a patre. (vt Sabellius asserebat).

6 ¶ Adhuc illud qd̃ ē pncipiū idiuiduationis in vnoquoq̄z mō ipossibile est inec alteri qd̃ supposito distinguat̃ ab eo. Qd̃. n. in multis ē: non ē indiuiduatiōis principium: ipsa aūt eēntia dei est p quā deus idiuiduatur. Non enim eēntia dei est forma in mã vt p māz idiuiduari posset. Nō ē igit̃ aliud in deo patre per quod indiuiduetur q̄z sua essentia. eius igitur essentia in nullo alio supposito esse potest. aut igitur nō est in filio: ⁊ sic filius non est verus deus. (sm̃ Arriū). aut filius nō ē alius supposito a patre: ⁊ sic est eadē psona vtriusq̄z. (sm̃ Sabelliuz).

7 ¶ Amp̃. si pater ⁊ filius sunt duo supposita siue due psone: ⁊ tñ sunt in eis essentia vnum oportet in eis eē aliquid preter eēntiam p quod distinguantur. Nã eēntia cōmunis vtriq̄z ponit̃. qd̃ aūt cōe ē nō pōt eē distinctionis pncipiū: oz igit̃ id quo distinguūtur pr̄ ⁊ filius eē aliud ab essentia diuina. Est ergo persona filij cōposita ex duobus ⁊ sim̃ psona patris. s. ex eēntia cōi ⁊ ex pncipio distinguēte: vtraq̄z igitur est cōposita

ar° neuter ergo est ver⁹ de⁹. ¶ Si q̄s āt dicat distinguunt sola relatiōe: prout vnus est pater ali⁹ q̄ est filius: q̄ aūt relatiue p̄dicanf nō aliud videnf p̄dicare in eo de quo dicuntur s₃ magis ad aliud: ⁊ sic p hoc oppositio

ip̄robat nō inducif. ¶ Videf q̄ hec responsio nō sit sufficiēs ad p̄dicta icōueniētia vitāda. Nā relatio nō p̄ot esse absq₃ aliquo absoluto: i quolibet.n.relatiuo o₃ itelligi q̄ ad se dicif p̄ter id q̄ ad aliud dicif: sicut seru⁹ ad aliqd est absolute p̄ter id q̄ ad dn̄₃ dicif. Relatio igif illa p quā pater ⁊ fili⁹ distinguunf o₃ q̄ hēat aliq̄d absolutū in q̄ fundef: aut igit illud absolutū est vnū tm̄: aut sūt duo absoluta. Si est vnū tātū: in eo nō p̄ot fundari duplex relatio nisi forte sit relatio idē priuatis que distinctionē opari nō p̄ōt: sicut dr idē eidē idē: si ergo sit talis relatio q̄ distinctionē reqrat o₃ p̄intelligaf absolutoꝝ distinctio. nō ergo vr̄ possibile q̄d p̄sone patris ⁊ filij solis relatiōibus distinguantur.

8 ¶ Preterea o₃ dicere q̄ relatio illa que filiū distingit a patre: aut sit res aliq̄: aut sit in solo intellectu. Si aūt sit res aliqua nō āt vr̄ eē illa res que est diuina essētia: q̄ diuina essentia cōis est patri ⁊ filio. erit ergo in filio aliq̄ res q̄ nō est eius essētia ⁊ sic nō

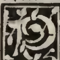
ca°.18. est verus de⁹. (Ostensum ē.n.in p̄io libro). q̄ nihil est in deo q̄d nō sit sua essētia: si autē illa relatio sit in intellectu tm̄. nō ergo p̄ōt p̄sonaliter distigueī filiū a p̄re q̄.n.p̄sonaliter distingunf realiter oportet distingui.

9 ¶ Item: oē relatiuū depēdet a suo correlatiuo: quod āt depēdet ab altero nō est verus deus: si igif p̄sona patris ⁊ filij relatiuib⁹ distinguanf: neuter erit verus deus.

10 ¶ Adhuc si pater est deus ⁊ fili⁹ est de⁹: o₃ q̄ hoc nomē deus de patre ⁊ filio substantialiter p̄dicef: cū diuinitas accidens eē nō possit: p̄dicatū autē substātiale est q̄ vere est ip̄m de quo p̄dicatur. Nā cū dr̄: homo. est animal. q̄d vere homo est: aīal est. Et similiter cū: dicif sortes est hō: q̄d vere sortes est: homo est. ¶ Ex quo vr̄ seq̄ q̄ īpossibile sit ex p̄te subiectoꝝ inveniri p̄lalitatē: cu₃ vnitas sit ex p̄te substātialis p̄dicati. Nō.n. sortes ⁊ plato sūt vn⁹ hō l₃ sint vnū in hūanitate: neq₃ homo ⁊ asinus sunt vnū aīal licet sint vnū in animal: si ergo pater ⁊ filius sunt due persone: impossibile videtur q̄ sint vnus deus.

ri ¶ Amp̄ opposita p̄dicata pluralitatē ostendunt in eo de quo p̄dicanf: de deo āt p̄re ⁊ de deo filio opposita p̄dicanf: nā pater est deus igenitus ⁊ generās. Filius aūt est deus genitus: nō igif videf esse possibile q̄ pater ⁊ filius sint vnus deus. ¶ Hec igif ⁊ similia sūt ex q̄bus aliq̄ diuinoꝝ misteria epilogat p̄pria rōne metiri volētes diuinā generatiōnē impugnare nitunf. ¶ Sed quia veritas in seipsa fortis est ⁊ nulla impugnatione cōuellitur: o₃ intēdere ad ostendendum q̄ veritas fidei ratione supari non possit.

¶ Quō accipiēda sit generatio in diuinis: ⁊ q̄ de filio dei in scripturis dicunf. ri.



Rincipium antes huius intētionis hic sumere o₃ q̄ f₃ diuersitatē naturarū diuersus emanatiōis modus inuenif in reb⁹: ⁊ quāto aliq̄ natura est altior: tāto id q̄d ex ea emanat magis est intimū. ¶ In reb⁹.n.oīb⁹ inaiata corpa īfimū locū tenēt in q̄bus emanatiōes aliter esse nō possunt nisi per actionē vni⁹ eoꝝ in aliquod alteꝝ. sic.n.ex igne generaf ignis du₃ ab igne corpus extraneū alteraf ⁊ ad q̄litatē ⁊ sp̄ē₃ ignis p̄ducif. ¶ Post inaiata vero corpa p̄mū locū tenēt plante in q̄bus iā emanatio ex iteriori p̄cedit inqātū. s. humor plāte itraneus in semen cōuertif ⁊ illud semen terre mandatū crescit in plantā ¶ Ia₃ ergo hic p̄mus gradus vite īuenif Nā viuētia sūt q̄ seipsa mouēt ad agendū illa vero q̄ nō nisi exteriora mouere possūt oīno sūt vita carētia. ¶ In plātis vo hoc inditū vite ē q̄ id q̄d in ip̄sis est mouēt ad aliquā formā. ē tm̄ vita plantaꝝ īpfecta: q̄a emanatio in eis l₃ ab interiori p̄cedat. tn̄ paulati ab iterioīb⁹ exiēs q̄d emanat finaliter oīno extrīsecū iuenif. hūor.n.arboris p̄io ab arbore egrediēs fit flos ⁊ tandē fructus ab arboris cortice discretus sed ei colligatus. p̄fectio aūt fructus oīno ab arbore separaf. ⁊ in terrā cadēs semēnna virtute p̄ducit aliā plantā. ¶ Si q̄s ēt diligenter cōsideret. p̄mū hui⁹ emanatiōis p̄ncipiū ab exteriori sumif. nā hūor itrinsec⁹ arboris p radices a terra sumif de q̄ planta suscipit nutrimētū. ¶ Vltra plantaꝝ vo

vită altior gradus vite inuenit̄ q̄ est p̄3 ai a3 sensitiuă cui⁹ emanatio ꝑpa ꝛ si ab exteriori icipiat i iteriori terminat̄:ꝛ q̄to emanatio magis icesserit tāto magis ad itima deuenit̄. Sēsibile.n.exteri⁹formă suă exterioribꝰ sensibiles ingerit a qb⁹ ꝑcedit i imaginatiōe:ꝛ vlteri⁹ in memorie thesaurꝫ. in quolibet tñ hui⁹ emanatiōis ꝑcessu pncipiū ꝛ termin⁹ ptinēt ad diuersa. Nō.n.aliqua potētia sensitiua in seipsa3 reflectitur. ¶ Est ergo hic grad⁹ vite tāto altior q̄3 vita plantaꝝ q̄to opatio hui⁹ vite magis in itimis cōtinet̄.nō tamē ē oīno vita pfecta cū emanatio sp̄ fiat ex vno in alteꝝ. ¶ Est igit̄ supremus ꝛ pfectus gradus vite q est f̄m itellectū.nā intellect⁹ in seip̄m reflecti tur ꝛ seipsum itelligere pōt. ¶ S3 ex intellectuali vita diuersi gradus inueniunt̄. Nā itellectus hūan⁹ ꝛ si seip̄m cognoscere possit tñ p̄mū sue cognitiōis initiū ab extrinsēco sumit q: nō est itelligere sine fantasmate.(vt ex supiorib⁹ p3).pfectior igit̄ est itellectualis vita in angelis in quib⁹ intellect⁹ ad sui cognitionē nō ꝑcedit ex aliquo exteriori.sed ꝑ se cognoscit seip̄m.nōdū tñ ad vltimā pfectionē vita ipoꝝ ptingit.q: l3 in tētio itellecta sit eis oino intrinseca.nō tñ ipsa intētio intellecta est eorū substantia. quia non est idem in eis intelligere ꝛ esse. (vt ex superioribus patet). ¶ Vltima igit̄ perfectio vite competit deo in quo nō est aliud intelligere ꝛ aliud esse.(vt supra ostē sum est).ꝛ ita oportet ꝙ intentio intellecta in deo sit ipsa diuina essentia. ¶ Dico autem intentionem intellectam id qđ intellectus in seip so concipit de re intellecta. ¶ Que quidem in nobis neq3 est ipsa res que intelligitur.neq3 est ipsa substantia intellectus.sed est quedam similitudo concepta intellectu de re intellecta quam voces exteriores significant.vnde ꝛ ipsa intentio verbum interius nominant̄ quod est exterion verbo signatum. ¶ Et quidē ꝙ predicta intentio non sit in nobis res intellecta inde apparet ꝙ aliud est intelligere rem ꝛ aliud est intelligere ipsam intentionem intellectam. quod intellectus facit dum super suum opus reflectitur vnde ꝛ alie scientie sunt de rebus ꝛ alie de intentionibus intellectis. ¶ Quod autem intentio intellecta non sit ipse intellectus in nobis:ex hoc patet ꝙ esse intentionis in tellecte etiā in ipso intellectu consistit.non autem esse intellectus nostri cuius esse nō est suum intelligere. ¶ Cu3 ergo in deo sit idem esse ꝛ intelligere intentio intellecta in ipso est eius intellectus.ꝛ quia intellectus in eo est res intellecta.(intelligendo eni se intelligit omnia alia).(vt in primo ostensum est) relinquitur ꝙ in deo intelligente seipsum sit idē intellectus ꝛ res que intelli gitur ꝛ intentio intellecta. ¶ His igit̄ cōsideratis vtcūq3 concipere possumus qualiter sit diuina generatio accipiēda. ¶ Patet enim ꝙ non est possibile sic accipi generationē diuina3 sicut in rebus inanimatis generatio inuenitur in quibus generans imprimit suā speciem in exteriorem materiā ¶ Oportet enim secūdu3 positionem fidei ꝙ filius a deo genitus veram habeat deitatem ꝛ sit verus deus.ipsa aute3 deitas nō est forma materie inherens neq3 deus est ex materia existēs.(vt in prio probatu3 est). ¶ Similiter autē nō pōt accipi diuina generatio ad modū generatiōis q̄ in plantis inuenit̄ ꝛ etiā in animalibus que cōicant cū plātis in nutritiua ꝛ generatiua virtute separat̄.n.aliquid qđ erat in planta vel aiali ad generationē similis in sp̄e quod i fine generatiōis est oino extra generationē aūt cū indiuisibilis sit nō pōt aliqd separi.ipse etiam filius a deo genitus nō est extra patre3 generantē sed in eo. (sicut supioribus auctoritatib⁹ p3). ¶ Neque etiā pōt diuina generatio intelligi f̄m modū emanationis q̄ inuēitur in anima sēsitiua. ¶ Nō eni deus ab aliquo exteriori accipit vt i alteꝝ ifluere possit.nō.n.esset primū agens. ¶ Operatiōe etiā aie sensitiue nō cōplētur sine corpalibus instrumētis. Deū aūt māi festum est incorporeū eē. Relinquit̄ igit̄ ꝙ generatio diuina p̄3 itellectualē emanatio nē sit intelligēda. ¶ Hoc āt sic māifestari o3. ¶ Māifestū est eni ex his q̄ in prio declarata sūt ꝙ deus seipsum itelligit.eē eni intellectū inq̄tum intellectū o3 eē in itelligēte.signat eni ipsum itelligere apprehēsio nē eius quod intelligitur ꝑ intellectū.vnde etiā intellectus noster seipsum intelligēs ē in seipso nō solū vt idē sibi ꝑ essentiā s3 etiā

ca⁹.55.

applicat ad ꝑpositum.

qđ diīa generatio nō ē ad modū inanimatorum.

qđ nō ē ad modū generatiōis plātaꝝ.

excludet mod⁹ generatio nis aiaꝛ toꝝ aia sēsitiua.

quō hēat itelligi diīa gñatio.

vt a se apprehēsum itelligēdo.oꝫ igitur ꝙ deus in seipso sit vt intellectū in intelligēte intellectuꝫ aūt in itelligēte ē intētio intellecta ⁊ verbū.est igitur in deo intelligēte seipsuꝫ verbum dei quasi deus intelligēs.sicut verbuꝫ lapidis in intellectu est lapis itellectus. ¶ Hic est ꝙ Joā.primo dicit.(Verbum erat apud deū).Quia vero itellect⁹ diuinus nō exit de potētia in actū:sꝫ sp̄ ē actu existēs.(vt in pͥmo ꝓbatū est).ex necitate oꝫ ꝙ sp̄ seipm̄ intellexerit. ¶ Et hoc aūt ꝙ seipsuꝫ itelligit oꝫ ꝙ verbū ipsius in ipso sit.(vt ondsum est).necesse ē igit semꝑ verbuꝫ eius in deo extitisse. Est igit coeternū deo verbuꝫ ipsius:nec accedit ei ex tp̄e sicut intellectui nostro accedit ex tp̄e verbuꝫ interius cōceptuꝫ qđ est intētio intellecta. ¶ Hinc ē ꝙ Joan.primo dicit.(In principio erat verbuꝫ).Cuꝫ aūt intellectus diuinus nō solū sit sp̄ in actu:sed ēt sit ipse actus purus.(vt in primo ꝓbatuꝫ ē).oꝫ ꝙ substantia intellectus diuini sit ipm̄ suuꝫ intelligere qđ est actus intellectus.eē aūt verbi interius conceptí siue intētionis intellecte ē ipm̄ suū intelligi.idē ergo eē. est verbi diuini ⁊ intellectus diuini:⁊ ꝑ ɔñs ipsius dei qui est suus itellectus.eē aūt dei est eius essentia vel natura qua idē est ipse deus.(vt in primo ondsum ē). verbum igitur dei ē ipsum eē diuinū ⁊ eēntia eius ⁊ ipse verus deus. ¶ Nō aūt sic ē de verbo itellectus būani. ¶ Cuꝫ enī itellectus nr̄ seipm̄ intelligit. aliud ē eē intellectus ⁊ aliud ipm̄ eius intelligere:sba enī intellectus erat in potētia intelligēs añqꝫ itelligeret actu:sequit ergo ꝙ aliud sit eē intentōis intellecte ⁊ aliđ itellectus ipsius. Cū intētionis intellecte eē sit ipm̄ intelligi vñ opꝫ ꝙ in homine intelligēte seipsuꝫ verbum interius cōceptū non sit hō verus naturale hominis eē hñs.sed sit hō itellectus tantū quasi qdaꝫ similitudo hominis veri ab intellectu apphēsa. Ipsum vero verbuꝫ dei ex hoc ipso ꝙ ē deus itellectus ē verus deus hñs naturaliter eē diuinū eo ꝙ nō ē aliud naturale eē dei ⁊ aliud eius intelligere,(vt dictum ē). Hinc est ꝙ Joan.pͥmo dicit.(Deus erat verbuꝫ). qđ qꝛ absolute dicit demōstrat verbū dei verū deuꝫ debere intelligi. verbū.n.hoīs nō posset dici simpliciter ⁊ absolute hō sed ſm quid.s.hō intellectus. vñ hec falsa eēt hō ē verbū:sꝫ hec pōt eē vera hō intellectus est verbū. Cū ergo dicitur deus erat verbū.ondit verbū diuinū nō soluꝫ eē intētionē: intellectaꝫ sicut verbū nostrū:sꝫ ēt rē in natura existētē ⁊ subsistētē. deus.n.verus res subsistēs ē cū maxime sit ꝑ se ens. ¶ Nō sic aūt natura dei est in verbo vt sit vna specie ⁊ numero differēs.sic.n. verbum habꝫ naturā dei sicut intelligere dei:ē ipsuꝫ eē eius. (vt dictum est).intelligere aūt est ipsum eē diuinūꝫ verbum igitur habet ipsam eēntiam diuinaꝫ non soluꝫ specie sed numero eandē. ¶ Itē natura que ē vna ſm spēm nō diuiditur in plura ſm numerū nisi ꝓpter materiaꝫ. diuina aūt natura oīno īmaterialis ē.ipossibile est igitur ꝙ natura diuina sit vna spē ⁊ numero differēs verbū igitur dei in eadē natura numero cōicat cū deo ꝓpter quod verbum dei ⁊ deus cuius ē verbū nō sunt duo dii sꝫ vnus deus. nā ꝙ apud nos duo hñtes humanā naturam sint duo hoīes ex hoc cōtigit ꝙ natura humana numero diuiditur in duobus(ondsuꝫ ē aūt in primo libro).ꝙ ea q̄ in creaturis diuisa sūt in deo simpliciter vnū eē:sicut in creatura aliud ē eēntia ⁊ eē.⁊ in qbusdā ē ēt aliud qđ subsistit in sua eēntia ⁊ eius eēntie siue nā.nā hō nō ē sua humanitas nec suū eē. Sꝫ deus est sua eēntia ⁊ suum eē. ⁊ q̄uis hoc in deo vnuꝫ sint verissime. tñ in deo est qcqd ptinet ad rationē vel subsistentia vel eēntie vel ipsius eē. Conuenit.n.ei non eē in alijs inq̄tum est subsistēs. Esse quid inq̄tum ē essentia. Et esse in actu ratiōe ipsius esse. ¶ Oꝫ igit cuꝫ in deo sit idē intelligēs ⁊ intelligere:⁊ intētio intellecta: qđ est verbuꝫ ipsius:ꝙ verissime in deo sit. Et qđ per ptinet ad rōnem intelligētis. Et qđ ptinet ad rōneꝫ eius qđ est intelligere. Et qđ ptinet ad rōneꝫ itētiōis itellecte siue verbi. ¶ Est aūt de rōne interioris verbi qđ est intētio intellecta ꝙ ꝓcedat ab intelligēte ſꝫ suū intelligere.cū sit q̄si terminus intellectualis operationis. Intellectus.n.intelligēdo concipit ⁊ format intētionē siue rōneꝫ itellectā que est interius verbū oportet igit ꝙ a deo ſm ipsum suū intelligere procedat verbuꝫ ipsius. Comparatur igitur verbum dei ad deum intelligentē cuius est verbū sicut ad caº.55. ⁊ 32º.

⁊ cū verbū dei sit eiusdē nature cū deo di-
cente ⁊ sit similitudo ipsi⁹. sequit͂ q̄ꝺ hic na
turalis processus sit in similitudinē eius a
quo est processio cū idēptitate nāe. ¶ Hec
est aūt vere generatiōis rō in rebus viuen
tibus ꝙ id q̄ꝺ generat͂ a generāte procedat
vt similitudo ipsius ⁊ eiusdē nature cū ipo
est ergo verbū dei genitū vere a deo dicen
te. ⁊ eius processio generatio vel natiuitas
ps. dici pōt. ¶ Hic est q̄ꝺ in ps. dr̄. (Ego ho
Ecclu° die genui te). i. in eternitate que sēp ē pre
erro. sens ⁊ nulla est in eo rō preteriti ⁊ futuri.
¶ Unde patet falsū eē q̄ꝺ Arriani dixe-
runt q̄ꝺ pr̄ genuit filiū voluntate. que. n. vo
luntarie fiunt nō nālia sunt. ¶ Quia vero
nō minus est q̄ꝺ deus de seipso intelligit q̄ꝫ
q̄ꝺ in ipso est. alias non intelligeret ipsum
pfecte. nec suū eē eēt suū intelligere. oꝫ ver-
bū dei deo eē eēntiale. hoc aūt est filius dei
est igit͂ filius dei patri eēntialis. Hoc etiaꝫ
hinc manifestum est q̄ꝺ filius dei cū sit ve
rus filius hꝫ spēm ⁊ naturā patris. cuiliꝫ
aūt nāe determinata quantitas debet͂. vn-
de etiā apꝺ nos filius ad equalitatē patris
pducit͂ in fine generatōis ⁊ augmēti nisi ali
quis defectus apparet ꝑpter materiā indi
spositā ⁊ pp debilitatē virtutis actiue in ge
neratōe. ⁊ quidē q̄ꝺ a principio filius nascā
tur minor patre contingit ex hoc q̄ꝺ aialis
generatio procedit de potentia ad actuꝫ ⁊
paulatim ducit͂ de imperfectiōe ad pfectio
nē nihil aūt hoꝝ est possibile in diuia gene
ratōe accidere. ¶ Qꝛ generatio diuina nō
est ex materia. ¶ Nec per exitū de potētia
in actū. ¶ Nec virtus de generantis pōt
eē deficiens cū sit infinita. oꝫ igit͂ filiuꝫ dei
patri eē equalē. ¶ Itē si filius sit patri eq̄-
lis oportet alia numero eē magnitudinē pa
tris ⁊ filii. nā eadē numero quantitas non
pōt seipsa eē maior ⁊ minor. diuina aūt ma
gnitudo nō est aliud q̄ꝫ eius eēntia. (vt ex
primo libro apparet). erit igit͂ alia numero
eēntia patris ⁊ filii. (Cuius cōtrariū supra
ostensum est). oportet igit͂ dicere filiū patri
eē equalē. ¶ Hinc est q̄ꝺ Joan. 5. dr̄. (q̄ꝺ
Jhs patrē suū dicebat deū equalē se deo
faciens). ⁊ Phil. 2. dicitur. (ꝙ nō rapinaꝫ
ĩre fili⁹ arbitratus est eē se equalē deo). ¶ Cōside
dicat͂ cō randū me etiā ꝙ id q̄ꝺ generatur quādiu
ceptum generante manet dicitur eē cōceptū. verbū
autē dei ita est a deo genitum ꝙ tamē ab
ipso nō recedit sed in eo māet. (vt ex supio
ribus patet). recte ergo verbum dei pōt ꝺi
ci a deo conceptū. ¶ Hinc est ꝙ ꝓuer. 8. puer.
dei sapientia dicit. (nōdū erāt abyssi. ⁊ ego
concepta erā). ¶ Est aūt differentia inter dña in-
conceptionē verbi dei ⁊ materialē conce- ter cōce
ptionē q̄ apud nos in animalibus inuenit͂. ptionē
¶ Nam proles quādiu ꝯcepta est ⁊ in vte intelle-
ro clauditur nondum habꝫ vltimaꝫ pfectio ctualē ⁊
nē vt per se subsistat a generante sitq locuꝫ mālē
diuersa. vnde oportet ꝙ in corporali genera
tione animalium aliud sit genite prolis con
ceptio. atq̄ꝫ aliud partus ipsius s̄m quē et
loco separatur proles genita a generāte ab
vtero generantis egrediens: verbum autē
dei in ipso deo dicēte existēs ē pfectum in
se subsistēs distinctum a deo dicēte. nō. n.
expectatur ibi localis distinctio si sola rela
tione distinguuntur. (vt dictum ē). Idē ē er
go in generatione verbi dei: ⁊ conceptio. ⁊
partus. ⁊ ideo postq̄ꝫ ex ore sapientie di
ctum ē. (Ego iam concepta eram). Post
pauca subditur. (Ante colles ego parturie
bar). ¶ Sꝫ quia conceptio ⁊ partus in re
bus corporalibus cum motu sunt. ⁊ iō opꝫ
in eis quādam successionē eē cum cōceptio
nis terminus sit eē concepti in concipiēte.
terminus aūt partus sit eē eius qui partu-
ritur distinctum a pariēte. necesse ē igit͂ in
corporalibus ꝙ id quod concipitur nōdum
sit. ⁊ id quod parturitur in parturiēdo nō
sit a parturiēte distinctum. ¶ Cōceptio āt
⁊ partus intelligibilis verbi nō ē cū motu
nec cū successiōe. vñ simul dū cōcipit͂ est. ⁊
simul dū parturit͂ distinctū ē. sicut q̄ꝺ illu-
minat͂: simul dū illuminat͂. illuminatū ē. eo
ꝙ in illuminatōe nulla successio ē. ⁊ cū hoc
inueniat͂ in intelligibili v̄bo nr̄o, multo ma
gis ꝯpetit verbo dei nō solū, qꝛ intelligibi-
lis cōceptio ⁊ partus ē: sꝫ qꝛ in eternitate
existit vtrūq̄ꝫ in qua prius ⁊ posteri⁹ eē nō
pn̄t. ¶ Hinc ē ꝙ postq̄ꝫ ex ore sapiētie di-
ctū ē. (Ante colles ego parturiebar). ne in
telligeret͂ q̄ꝺ dū parturiret͂ nō eēt subditur.
(Qñ ꝑparabat celos aderā). vt sic cū in
generatōe carnali aialiū prius aliqd cōci-
piat͂. ¶ Deinde parturiat͂. ¶ Et deinde cō
ueniat sibi adesse parturiēti q̄si sibi cōsocia
tū nec ab eo distinctū. ¶ Hec oia in diui-

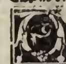
na generatõe simul eē intelligantur.nã verbū dei simul cõcipitur:parturit̃ ⁊ adest.¶ Et q₃ qđ parturit̃ ex vtero procedit sicut generatio verbi dei.ad insinuandā perfectam distinctionē eius a generante dicit̃ partus. ¶ Simili rõne dicit̃ generatio ex vtero s₃ illud ps.(Ex vtero añ luciferū genui te). q₃ tamē nõ est talis distinctio verbi a dicẽte q̃ impediat verbū eē in dicente.(vt ex dictis patet).sicut ad insinuandā distinctõe₃ verbi dicit̃ parturiri vel ex vtero genit⁹ eē ita ad ostẽdẽdum qđ talis distinctio nõ excludit verbū eē in dicente.dr̃ Joan.primo.
q̄re non (q₃ est in sinu patris).¶ Attẽdẽdum autē
sit mr̃ s₃ qđ generatio carnalis aīalium perficitur
solū pr̃ per virtutē actiuā ⁊ passiuā: ⁊ ab actiua quidem virtute dicit̃ pater:a passiua vero dicitur mater.vnde eo₂ que ad generationē ꝓlis requirunt̃ q̄dā ꝯueniūt pr̃i ⁊ q̄dā ꝯueniūt matri.dare.n.nā₃ ⁊ spẽ₃ ꝓli ꝯpetit pr̃i.cõcipere aūt ⁊ parturire ꝯpetit matri tāq₃ patienti ⁊ recipienti.¶ Cū aūt ꝓcessio verbi s̄m hec dicta sit eo qđ deus seipsum intelligit.ipsum aūt diuinū intelligere nõ ē p aliquā virtutē passiuā.sed quasi actiuā. q₃ intellectus diuinus nõ est in potētia sed in actu tantum.iõ in generatõe verbi dei nõ cõpetit h⁹ rõne matris s₃ solū patris. vñ q̃ in gñatiõe carnali distincti₃ pr̃i ⁊ matri cõueniunt omnia in generatione verbi patri attribuunt̃ in sacris scripturis: dr̃.n.pater ⁊ dare filio vitā ⁊ cõcipere ⁊ parturire.

¶ Quõ filius dei dicat̃ dei sapiētia. 12.



Quia vero ea q̃ de sapientia diuina dicunt̃ ad generationē verbi adduximus cõsequens est ostẽdere q₃ p diuinā sapiētiā ex cuius ꝑsona ꝑmissa verba ꝓponuntur verbū dei intelligi possit ⁊ vt a rebus hūanis ad diuino₂ cognitionē ꝑuenimus.cõsiderare o₃ q₃ sapiētia in hoie dicit̃ habitus q̄dē quo mēs nostra ꝑficit̃ in cognitione altissimo₂.⁊ hm̃õi sunt diuina.cū vero s̄m sapiētie habitū in intellectu nostro aliqua format̃ cõceptio de diuinis. ipsa cõceptio intellectus q̃ est interius verbū sapientie nomē accipere solet s̄m illū modū loquẽdi quo actus ⁊ spẽs noibus habituum a quibus ꝓcedunt noiantur. qđ.n.iuste sit interdū iusticia dicit̃.⁊ qđ sit fortiter fortitudo.⁊ generaliter q₃ virtuose sit virtus dicit̃ ⁊ p hunc modū qđ sapiẽter excogitat̃ dicit̃ sapiẽtia alicuius.in deo aūt sapiētia q̄dem o₃ dici ex eo q₃ seipsum cognoscit.sed quia nõ cognoscit se p aliquā spẽm nisi p eēntiā quinimo ⁊ ipsum eius intelligere est eius eēntia sapientia dei habitus eē nõ põt. s₃ ē ipsa dei eēntia.(māifestū ē aūt ex dictis). q₃ dei filius est verbū ⁊ cõceptio dei intelligentis seipsum seq̄t̃ igit̃ q₃ ipsum dei verbū tanq̃ sapienter mēte diuina cõceptū. ꝓp̄e cõcepta seu genita sapientia dicat̃.vñ apostolus.(xp̄m dei sapientiā noiat̃.i. ad Co₂. primo).ipsum aūt sapientie verbū mente cõceptū est q̄dā manifestatio sapientie intelligentie.sicut ⁊ in nobis oēs habitus p act⁹ manifestant̃.Qr̃ ergo diuina sapientia lux dicit̃ ꝓut in puro actu cognitiõis consistit lucis aūt manifestatio splendo₂ ipsius ē ab ea ꝓcedens cõueniẽter ⁊ verbū diuine sapientie splendo₂ lucis noiat̃ s̄m illud apostoli de filio dicẽtis.(Cū sit splendo₂ glorie). vnde ⁊ filius māifestatione patris sibi ascribit Joan.17.dicens.(Pr̃ manifestaui nomē tuū hoibus).s₃ tñ s₃ filius q est dei verbum proprie sapientia cõcepta dicat̃.nomē tamē sapientie absolute dictum o₃ eē cõe patri ⁊ filio. cum sapientia que per verbū resplendet sit patris eēntia.(vt dictū est). eēntia vero patris sit sibi ⁊ filio cõmunis.

¶ Qr̃ nõ ē nisi vnus filius in diuinis. 13.



Quia vero deus intelligendo seipsum oīa alia intelligit.(vt in primo ostensum est).seipsu₃ aūt vno ⁊ simplici intuitu intelligit.cū suū intelligere sit suū eē:necesse est verbū dei eē vnicū tm̄:cū autē in diuinis nihil aliud sit filii generatio q̃₃ verbi cõceptio.seq̄t̃ q₃ vna sola sit generatio in diuinis ⁊ vnicus filius solus a patre genitus.¶ Vnde Joan.i.dicit̃.(Vidim⁹ eū quasi vnigenitū a patre).⁊ iterū.(Vnigenitus q est in sinu patris.ipse nobis enarrauit.¶ Videt̃ tamē ex ꝑmissis sequi q₃ ⁊ verbi diuini sit aliud verbū.⁊ filii sit alius filius.(ostensum est enim).q₃ verbū dei sit deus verus. o₃ igit̃ oia que deo cõueniunt verbo dei cõuenire. deus aūt ex necessitate Du⁹

seipsum intelligit:ꝛ verbũ igiť dei seipsum
intelligit. si igiť ex hoc ꝙ deus seipsũ intelli
git verbũ ab eo genitũ in deo poniť: cõseq
videť ꝙ ẽt ꝛ verbo inquãtũ seipsũ intelligit
aliud verbũ attribuať. ꝛ sic verbi erit ꝟbũ
ꝛ filii filius. ꝛ illud verbũ si deus est iteruꝫ
seipse intelliget ꝛ habebit aliud verbũ. ꝛ sic
Solu⁹ in infinitũ gñatio diuina ꝓcedet. ¶ Hui⁹
aũt solutio ex p̃missis hri põt. cũ. n. ostẽsuꝫ
sit ꝙ verbũ dei sit deus. (ostensum tñ est).
ꝙ nõ est alius deus a deo cuius est verbuꝫ
sed vnus oĩno ħ solo ab eo distinctũ ꝙ ab
eo est vt verbũ ꝓcedens. sic aũt verbũ non
est alius deus. ita nec est alius intellectus ꝛ
ꝑ cõsequẽs nec aliud intelligere. vñ nec ali
ud verbũ. nec tñ seqť ꝙ sit verbũ sui ipsius
sm ꝙ verbũ seipsũ intelligit. nã in hoc solo
verbũ a dicente distinguiť. (vt dcm̃ est). ꝙ
est ab ipso. oĩa ergo alia cõiter attribuenda
sũt deo dicenti q̃ est pr̃. ꝛ ꝟbo ꝙ est filius.
ꝑꝑ hoc ꝙ ẽt verbũ est deus. sꝫ hoc solũ vt
ab eo sit verbũ ascribendũ est ꝓp̃e patri. ꝛ
hoc ꝙ est eẽ a deo dicente. attribuendũ est
ꝓp̃e filio. ¶ Ex quo ẽt pꝫ ꝙ filius nõ ẽ ipo
tens: ꝛ si gñare filiũ nõ possit. cũ tñ pr̃ gene
ret filiũ. nã eadẽ potentia est patris ꝛ filii si
cut ꝛ eadẽ diuinitas. ꝛ cũ gñatio in diuinis
sit intelligibilis verbi cõceptio sm. s. ꝙ de
us intelligit seipsũ. oꝫ ꝙ potentia ad gñan
dũ in deo sit sic potentia ad intelligẽdũ seip
sum. ꝛ cũ intelligere seipsũ in deo sit vnum
ꝛ simplex oꝫ ꝛ potentia intelligendi seipsuꝫ
q̃ nõ est aliud q̃ꝫ suus actus eẽ vnã tm̃. ex
eadẽ ergo potentia est. ꝛ ꝙ verbũ cõcipiať.
ꝛ qδ dicens verbũ cõcipiat. vñ ex eadẽ po
tentia est ꝙ pr̃ generet ꝛ ꝙ fili⁹ generet: nul
la ergo potentiã hꝫ pr̃ quã nõ habeat filius
sed pr̃ hꝫ ad gñare gñatiuã potentiã: filius
aũt ad gñari q̃ sola relatõe differre ex di
ctis pꝫ. ¶ Sꝫ qꝛ apostolus filiũ dei dicit
verbũ hr̃e: ex quo seq̃ videť ꝙ filii sit filius.
ꝛ verbi verbũ. ¶ Cõsiderãdũ est q̃lr verba
apostoli hoc dicentis sint itelligenda. ¶ Di
cit. n. Heb. i. (Diebus istis loquutus ẽ no
bis in filio). ꝛ postea. (q̃ cũ sit splendor glo
rie ꝛ figura substãtie eius portãs oĩa verbo
virtutis sue ꝛc̃. ¶ Hmõi aũt itellectũ su
mere oꝫ ex his q̃ iã dicta sũt. dcm̃ est. n. qδ
cõceptio sapientie q̃ est verbũ. sapientie sibi
vendicat nomẽ. Vlteri⁹ aũt ꝓcedentibus
apparet ꝙ etiã exterior effectus ex ꝯceptio
ne sapientie ꝓueniens. sapientia dici põt ꝑ
modũ quo effectus nomẽ cãe sibi assumit.
dr̃. n. sapientia alicuius eẽ nõ solũ id qδ sa
pienter excogitat. sꝫ ẽt id qδ sapienter facit
ex quo cõtingit vt ẽt explicatio diuine sapi
entie ꝑ opus in reb⁹ creatis dei sapientia di
cať. sꝫ illud Eccle. i. (ipse creauit illã). s. sa
pientiã. (spiritu sancto). ꝛ post ea dicit. (ꝛ Eccle.
effudit illã suꝑ oĩa oꝑa sua). sic igr̃ ꝛ id qꝑ
verbo efficiť. ꝟbi nõ accepit. nã ꝛ in nobis
exp̃ssio interioris verbi ꝑ vocẽ dr̃ verbũ q̃si
sit verbũ verbi qꝛ est interioris verbi ostẽsi
uum. sic igr̃ nõ solũ diuini itellect⁹ ꝯceptio
dr̃ verbũ qδ est filius. sꝫ ẽt explicatio diuini
cõceptus ꝑ oꝑa exteriora verbũ verbi noĩa
tur. ¶ Et sic oꝫ itelligi. (ꝙ filius portet oĩa
verbo virtutis sue). sicut ꝛ id qδ in p̃s. legi
tur. (Ignis grãdo nix glacies spũs ꝓcella
rũ q̃ faciũt verbũ ei⁹). qꝛ. s. ꝑ virtutes crea
turaꝝ explicaťť diuine cõceptõis effectus in
rebus. ¶ Cũ vero de⁹ itelligendo seipsum
oĩa alia itelligat. (vt dictũ est). oꝫ ꝙ verbũ
in deo cõceptũ ex eo qδ seipsum itelligit sit
ẽt verbũ vnũ ꝛ idẽ oiuꝫ reꝝ. nõ tñ eodẽ mõ
est verbũ dei ꝛ aliaꝝ reꝝ: nã dei qdẽ verbũ
est sicut ab eo ꝓcedens aliaꝝ ãt reꝝ nõ sic
ex eis ꝓcedens: nõ. n. deus a rebus sciam
sumit sed magis ꝑ suã sciam res in eẽ ꝓdu
cit. (vt supra ostensũ est). oꝫ igr̃ ꝙ verbum
dei oiuꝫ q̃ scã sũt rõ ꝑfecta existat. ¶ Qua
liter ãt singuloꝝ ꝓp̃a rõ eẽ possit. (ex his ca⁹ 55.
q̃ in primo libro tractata sũt manifestum
est). vbi ostensum est qδ deus oium ꝓp̃aꝫ
cognitionẽ hꝫ: qcũqꝫ ãt facit aliqd ꝑ intelle
ctum. oꝑať ꝑ rõnẽ reꝝ factaꝝ quã apud se
hꝫ: dom⁹. n. q̃ est in mã fit ab edificatore ꝑ
domus rõnem quam hꝫ in mente. (osten
sum est ãt supra). qδ deus res in eẽ ꝓdu
cit nõ nãli necessitate. sꝫ q̃si ꝑ intellectum ꝛ
voluntatem agens: fecit igr̃ deus oĩa ꝑ ver
bum suum qδ est rõ reꝝ factaꝝ ab ipso.
¶ Hic est qδ dr̃ Jo. (oĩa ꝑ ipsuꝫ scã sũt).
cui ꝯsonat qδ Moyses mũdi originem de
scribẽs ĩ singulis oꝑib⁹ tali vtiť mõ loquen
di. (dixit de⁹ fiat lux ꝛ facta est lux: dixit de
us fiat firmamẽtũ ꝛ sic de aliis). q̃ oĩa p̃s.
ꝯp̃hẽdit dicens. (dixit ꝛ facta sunt). dicere
eñi est ꝟbũ ꝓducere: sic ergo itelligendum
est ꝙ de⁹ dixit ꝛ scã sũt: qꝛ ꝟbũ ꝓduc̃ ꝑ qδ

res in eē produxit ſicut p̄ eāꝝ rōnē ꝑfectaꝫ
ſed q̄ꝛ idē eſt cauſa cōſeruatiōis reꝝ ⁊ pro
ductionis ipſarū.ſicut oīa p̄ verbū facta ſūt
ita oīa p̄ dei verbū conſeruanẜ in eē . vnde
p̄s.dicit.(Verbo dn̄i celi firmati ſunt).⁊
aplſ dicit ad Hebꝛ.i. de filio.(qđ poꝛtat
oia verbo virtutis ſue).qđ quidē qualiter
accipi opoꝛteat iam dictū eſt.¶ Sciēdum
tamē qđ verbū dei in hoc differt a rōne q̄
eſt in mēte artificis.q̄ꝛ verbum dei deꝰ ſub
ſiſtēs eſt rō aūt artificiati in mēte artificis
nō eſt res ſubſiſtēs ſꝫ ſolū intelligibilis foꝛ
ma.foꝛme aūt nō ſubſiſtēti nō cōpetit pro/
pꝛie vt agat:agere.n.rei ꝑfecte ⁊ ſubſiſtētis
eſt.ſꝫ eſt eius vt ea agaẜ.eſt.n.foꝛma princi
pium actōis quo agēs agit.rō igiẜ domus
in mēte artificis nō agit domū.ſꝫ artifex p̄
eā domū facit:verbū aūt dei qđ eſt rō reꝝ
factaꝝ a deo cū ſit ſubſiſtēs agit nō ſolum
p̄ ipſum aliqđ agiẜ.⁊ iō dei ſapiētia loquiẜ
ꝓuer.8.(cū eo erā cūcta cōponēs).⁊ Jo.
5.dn̄s dicit(pater meus opaẜ. ⁊ ego ope//
roꝛ).¶ Cōſiderādū ē ēt q̄ res facta p̄ itel/
lectū ꝑextiſtit in rōne intellectus añ ēt q̄ꝫ ſit
in ſeipſa.prius.n. domus eſt in rōne artifi-
cis q̄ꝫ p̄ducaẜ in actū.verbū aūt dei eſt rō
oium eoꝝ q̄ a deo ſunt facta.(vt oſtenſum
eſt).opoꝛtet igiẜ q̄ oīa q̄ ſunt facta a deo p̄
extiterint in verbo dei anteq̄ꝫ ſint ēt in pro
pꝛia nā.qđ aūt eſt i aliquo eſt in eo p̄ modū
eius in quo ē ⁊ nō p̄ pꝛopꝛiū modū.domus
enim in mēte artificis intelligibiliter ⁊ im·
māĺr exiſtit.res igr̄ intelligēde ſunt in v̄bo
dei ꝑextitiſſe ſm̄ modū verbi ipſius. eſt āt
modus verbi ipſius q̄ ſit vnū ſimplex imā
le ⁊ nō ſolū viuēs:ſꝫ ēt vita cū ſit ſuū eē oꝫ
igiẜ q̄ res facte a deo ꝑextiterint in verbo
dei ab eterno immāĺr ⁊ abſq̄ꝫ oī ꝯpoſitōe.⁊
q̄ nihil aliud in eo ſ.. q̄ꝫ ipſū verbū q̄ ē vi/
ta.¶ Propter q̄. . . Jo.i.(Qđ factuꝫ ē
in ipſo:vita erat).i.in verbo. ſicͤ aūt opans
p̄ intellectū ⁊ p̄ rōnē quā apud ſe hꝫ res in
eē ꝓducit.ita ēt q̄ aliū docet p̄ rōnē quam
apud ſe hꝫ ſciam cauſat in illo cū ſcia diſci
puli ſit deducta a ſcia docētis ſicut imago
q̄dā ipſius:deus aūt nō ſolū ē cā p̄ intelle
ctū ſuū oium q̄ nāĺr ſubſiſtunt.ſꝫ ēt omnis
intellectualis cognitio ab intellectu diuino
deriuatur.(ſicut ex ſuperioꝛibꝰ pꝫ).opoꝛtet
igiẜ q̄ p̄ verbū dei qđ eſt rō intellectus di/
uini cauſetur oīs intellectualis cognitio:ꝓ
pter qđ diciẜ Jo.i.(Vita erat lux homi-
num).q̄ꝛ ſcilicet ipſum verbum qđ vita ē
in quo omnia vita ſunt manifeſtat vt lux q̄
dam mētibus hominum diuinē.¶ Nec ē
ex defectu v̄bi q̄ nō omnes homines ad
virtutis cognitionē ꝑueniunt ſꝫ aliqui tene
broſi exiſtunt prouenit aūt hoc ex defectu
hominum qui ad verbum nō conuertunẜ.
nec eum plene capē poſſunt.vnde adhuc in
hominibus tenebꝛe remanēt vĺ maioꝛes vĺ
minoꝛes ſm̄ q̄ magis ⁊ minus conuertun
tur ad verbum ⁊ capiunt ipſum. vñ Joan.
vt oēm defectuꝫ a manifeſtatiua verbi vir
tute excludat cum dixiſſet.q̄ vita eſt lux ho
minum ſubiungit.(q̄ in tenebꝛis lucet ⁊ te/
nebꝛe eam nō compꝛhēderunt).non.n.tene
bꝛe ſunt ex hoc q̄ verbum non luceat. ſꝫ ex
hoc q̄ aliqui lucē verbi nō capiunt ſicut lu
ce coꝛpoꝛei ſolis p̄ oꝛbē diffuſa tenebꝛe non
ſunt niſi ei qui oculos clauſos vĺ debiles
hꝫ.¶ Hec igitur ſunt q̄ de generatione di
uina ⁊ de virtute vnigeniti filii dei ex ſacriſ
ſcripturis edocti vtcūq̄ꝫ cōcipē poſſumꝰ.

Epilogus hꝰ ca.

¶ Solutio ad rationes ſupꝛa inductas cō
tra generationem eternam. 14.



[V]ia vero veritaẜ omneꝫ
falſitatem excludit ⁊ dubieta
tem diſſoluit in promptu iaꝫ
ſit ea diſſoluere q̄ circa gene/
rationē diuinam difficultatē afferre vide/
buntur.¶ Jam.n.ex dictis patet q̄ in deo
generationē intelligibilem ponimus: nō āt
talē qualis ē in māĺibus rebus quarum ge
neratio mutatio q̄dam ē coꝛruptioni oppo
ſita.quia neq̄ꝫ verbum in intellectu noſtro
cum aliqua mutatione concipitur. nec hꝫ
oppoſitam coꝛruptionē cui quidē cōceptio
ni ſimilē eē filii dei generationē.(iam pa/
tet ex dictis).¶ Similĺr ēt v̄buꝫ quod in
mēte noſtra concipitur non exit de potētia
in actum niſi quatēus intellectus noſter ꝓ
cedit de potētia in actum:nec tamē v̄buꝫ
oritur ex intellectu noſtro niſi prout exiſtit
in actu.ſimul aūt cum in actu exiſtit eſt in
eo v̄bum conceptum.intellectus aūt diui
nus nunq̄ꝫ ē in potētia.ſꝫ ſoluꝫ in actu.(vt
ſupꝛa oſtēſum ē).gn̄atio igitur v̄bi ipſius
non ē ſm̄ exitum de potētia in actum. Sꝫ

Rñ ad pᵃm rō
nem ſſa-
ctam in
ca.io.

ad 2ᵐ

ficut oritur ex actu actus vt splendor ex lu-
ce:ꝛ rō intellecta ex intellectu in actu: vnde
etiā apparet ꝙ generatio nō ꝓhibet dei fi-
liū eē verū deū:aut ipsum eē eternū quin
magis necesse est ipsum eē coeternū deo cu
ius est verbū.q꞉ intellectus in actu nunquā
ad 3am est sine verbo.¶ Et q꞉ filii dei gñatio non
est mālis.sed in intellectu intelligibilis:stul-
te iā dubitatur si pater totaȝ naturā dedit
aut partē.¶ Manifestū est eniȝ ꝙ si deus
se intelligit:oportet ꝙ tota plenitudo ipsius
contineaꝛ in verbo.¶ Nec tamē substātia
filio data desinit eē in patre:q꞉ nec ēt apud
nos desinit eē propria nā in re que intelligi
tur ex hoc ꝙ verbū nostri intellectus ex ipa
re intellecta hȝ vt intelligibiliter eandē na-
ad4am turā numero cōtineat.¶ Ex hoc aūt ꝙ di
uina generatio nō est materialis manifestū
est ꝙ nō oportet in filio dei eē aliud recipi-
ens ad aliud naturā receptā Hoc enim in
materialibus generationibus accidere ne-
cesse est inquātū mā generati recipit formā
gñantis:in generatione autē intelligibili nō
sic est:nō enim sic verbū ab intellectu exori
tur ꝙ pars eius preintelligaꝛ vt recipiēs ꝛ
pars eius ab intellectu effluat. sed totaliter
verbū ab intellectu originē hȝ:sicut ꝛ in no-
bis totaliter vnū verbū ex aliis oriꝛ vt con-
clusio ex principiis:vbi aūt totaliter aliqd
ex alio oritur:nō est assignare recipiens ꝛ re
ceptū:sȝ totum quod exoritur ab eo ē a quo
ad 5am oritur.¶ Similiter ēt patet ꝙ nō excludiꝛ
diuine gñatiōis vnitas ex hoc ꝙ in deo plu
rium subsistētium distinctio eē non possit:
eēntia enim diuina ꝛ si subsistens sit.nō ta-
mē potest separari a relatiōe quam opȝ in
deo intelligi ex hoc ꝙ verbū cōceptum di-
uine mentis est ab ipso deo dicente. nam ꝛ
verbum est diuina eēntia.(vt ostensum ē).
ꝛ deus dicens a quo est verbum ēt: ēt diui
na eēntia nō alia ꝛ alia.sȝ eadē numero.hu
iusmodi āt relatōes nō sūt accidētia in deo
sȝ res subsistētes.deo enim nihil accidere
pōt.(vt supra probatum est).sunt igr̄ plu-
res res subsistētes si relationes consideren
tur.Est āt vna res subsistēs si consideretur
eēntia.Et propter hoc dicimus vnum deū
eē:q꞉ est vna eēntia subsistēs.Et plures ꝑ-
sonas propter distinctionē subsistētium re-
lationum. ꝑsonarum.n. distinctio ēt in re-
bus humanis nō attēditur sm̄ eēntiaȝ spe-
ciei sȝ sm̄ ea q̄ sunt nā spēi adiuncta.in om
nibus enim ꝑsonis hominum ē vna specieꝛ
natura:sunt tamē plures ꝑsone propter hoc
ꝙ distinguunꝛ hoies in his q̄ sunt adiuncta
nature:non ergo in diuinis dicenda est vna
ꝑsona ꝑꝑ vnitatē eēntie subsistentis sȝ plu-
res ꝑꝑ relationes.¶ Ex hoc āt pȝ ꝙ id qd̄ ad 6am
est quasi indiuiduationis principium nō se rōnem
quitur eē in alio.nam neqȝ eēntia diuina ē
in alio deo.neqȝ ꝑnitas ē in filio.¶ Quā-
uis āt due ꝑsone patris.s.ꝛ filii non distin-
guantur eēntia.sȝ relatione: non tñ relatio
est aliud q̄ȝ eēntia sm̄ rē cuȝ relatio in deo
accidens eē nō possit.¶ Nec hoc impossi
bile reputabitur si quis diligēter cōsideret
ea q̄ in primo determinata sunt.(vbi ostē ca° 32°
sum est).ꝙ in deo sunt oium entiū ꝑfectio
nes nō sm̄ ꝯpositionē aliquā.sȝ sm̄ simpli
cis eēntie vnitatē.nā diuerse ꝑfectiōes q̄s
res creata ꝑ multas obtinet formas: deo
cōpetunt sm̄ vnā ꝛ simplicē eius eēntiam.
hō.n.quod est aial ꝑ aliā formā viuit: ꝛ ꝑ
aliā est sapiēs.ꝛ ꝑ aliam est iustus:q̄ omnia
deo ꝑ eēntiā suā conueniunt.sicut igitur sa
pientia ꝛ iusticia in homine quidē sunt ac-
cidentia.in deo āt sunt idē qd̄ diuina essen
tia.sic aliqua relatio puta paternitatis ꝛ fi-
liatiōis ꝛ si in hominibus sit accidēs i deo
est diuina eēntia:nō āt iō dr̄ qd̄ diuina sa-
pientia sit eius eēntia cū in nobis sapiētia
suꝑ eēntiā addat.quasi diuina sapientia a
nostra sapientia deficiat:sȝ q꞉ eius essentia
nostrā eēntiā excedit ita ꝙ id ad qd̄ eēntia
nostra nō sufficit.s.scere ꝛ iustū eē.deus sȝ
suā eēntiā hȝ ꝑfecte: oȝ igiꝛ ꝙ qcqd nobis
cōuenit sm̄ eēntiā ꝛ sapientiā distinctim si
mul deo sm̄ eēntiā suā attribuaꝛ. ꝛ simillis
ratio in aliis est obseruanda. Cū igiꝛ diuia
eēntia sit ipsa paternitatis vl' filiationis re-
latio. oȝ ꝙ qcqd ē paternitatis ꝓpuȝ deo
ꝯueniat:sȝ paternitas sit ipsa eēntia . ē aūt
hoc ꝓpuȝ paternitatis vt a filiatōe distin-
guaꝛ.dr̄.n.pr̄ ad filiū q̄si ad aliū.ꝛ hec ē rō
patris vt sit filii pr̄.sȝ ergo deus pr̄ sit diui ad ipro-
na eēntia.ꝛ filr̄ deꝰ filiꝰ.ex hoc tñ ꝙ ē pr̄:di bationē
stinguiꝛ a filio sȝ sit vnū ex hoc ꝙ vtrqȝ ē di ræ°nis
uina eēntia.¶ Ex hoc ēt pȝ ꝙ relatio in di date ad
uinis nō ē absqȝ absoluto.aliter tñ ꝯparaꝛ 7am ra
ad absolutū in deo q̄ȝ i rebꝰ creatis.¶ Nā tionem

cõsequuntur. vt generãs ꝛ genitũ que oppo nuntur relatiue: ꝛ genitũ ꝛ ingenitũ q̃ oppo nuntur vt affirmatio ꝛ negacio. vbicũqꝫ.n. ẽst aliqua distinctio oꝫ inuenire negatiõis ꝛ affirmatiõis oppositionẽ: q̃.n. ẜm nullam affirmationẽ ꝛ negationẽ differũt: penitus indistincta sunt. oꝫ eni qđ quãtum ad om nia vnum eẽt qđ ꝛ alteꝛ. ꝛ sic eẽnt penitus idem ꝛ nullo mõ distincta. ⁋ Hec igit̃ de generatione diuina dicta sufficiant.

¶ De spiritu sancto ꝙ sit in diuinis. 15.



Diuine autem scripture auctoritas nõ soluꝫ nobis in diuinis patrẽ ꝛ filiuꝫ annunciat. sed his duob⁹ spi ritum sanctũ cõnumerat. ⁋ Dicit enim

Math. dñs Math. vlti (Euntes docete oẽs gẽ.

Jo. bab. eos i no. pa. ꝛ fi. ꝛ s.s.). ꝛ i. Jo. 5. (tres sunt qui testimoniũ dant in celo: pater: ver bum ꝛ s.s.). Huius etiã spiritus sancti pro cessionẽ quãdam sacra scriptura cõmemo rat. dicit enim Jo. 15. (Cũ venerit paracli tus quem ego mittam vobis a patre spiri tum veritatis qui a patre procedit. ille testi monium perhiberet de me.

¶ Rõnes ex quibus aliqui spiritum sãctũ estimauerunt esse creaturam. 16.



Opinati sũt autẽ qdã spiritũ sanctũ creaturam esse alijs creaturis excelsiorẽ: ad cuius assertionẽ sacre scriptu

Amos re testimonijs vtebãt. ⁋ Dr̃.n. Amos. 4. ẜm litterã septuaginta. (Ecce formãs mõ tes ꝛ creans spiritũ ꝛ annũciãs hõi verbuꝫ

Jacob. eius). ꝛ Jacb. 12. dicit dñs. (Extendẽs celũ ꝛ fundãs terrã ꝛ creans spiritũ hois i eo). videt̃ igit̃ qđ spiritus sanctus sit creatura.

Jo. 2 ¶ Adhuc dicit dñs Jo. 17. de spiritu san cto loquens. (Nõ loquet̃ a semetipso. sed quecũqꝫ audiet loquet̃). ex quo videt̃ quod nihil vltronee potestatis auctoritate loqua tur: sed iubenti p ministeriũ famulet̃: loqui enim q̃ qs audit famulãtis eẽ videt̃: videt̃ igit̃ spũs sãct⁹ eẽ creatura deo subiecta.

3 ¶ Itẽ mitti inferioris eẽ videtur: cum in mittente importetur auctoritas. spiritus ãt sanctus a patre ꝛ filio mittitur: dicit enim

Jo. dominus Jo. 14. (Paraclitus spiritus sã ctus quẽm mit pater in no. me. ille vos do omnia). ꝛ Jo. 15. (Cũ venerit paraclitus quem ego mit. vo. a patre). spiritus ergo sã ctus ꝛ patre ꝛ filio minoꝛ esse videtur.

4 ¶ Adhuc scriptura diuina filium patri associans in his que diuinitatis eẽ vidẽtur de spiritu sancto mentionem nõ facit vt pa tet Math. 11. cum dominus dicit. (Nemo Math. nouit filium nisi pater neqꝫ patrem qs no uit nisi filius de spiritu sancto mentione nõ facta). ꝛ Jo. 17. dr̃. (Hec est vita eterna vt Jo. cog. te. so. deum ve. ꝛ quẽ mi. iesum xp̃m): vbi etiam de spiritu scõ mentio fit. ⁋ Apo stolus etiam ad Ro. i. dicit. (Gratia vo ad ro. bis ꝛ pax a deo pa. no. ꝛ domino iesu chri sto). ꝛ i. ad Coꝛ. 8. (Nobis vnus deus pa ad coꝛ. ter ex quo oia ꝛ nos in illo ꝛ vnus domin⁹ iesus chꝛistus p quem oia ꝛ nos p ip̃m). in quibus etiam nihil de spiritu sancto dicit̃. videtur igitur spũs sanct⁹ deus non eẽ.

5 ¶ Amp. oẽ qđ mouet̃ creatũ ẽ. (oñsum eni ẽ in pꝛio). deũ imobilẽ eẽ spiritui ãt scõ scriptura diuia motũ attribuit. dicitur eni Gen. i. (spũs dñi ferebat̃ sup aq̃s). ꝛ Jo. Johel. 2. (Effundã de spũ meo sup oẽm carneꝫ). videt̃ igitur spũs sanctus creatura eẽ.

6 ¶ Pre. oẽ qđ põt augeri vł diuidi muta bile ẽ creatũ hoc ãt spũi scõ in scripturis sa cris attribui vr̃. ⁋ Dic̃.n. dñs nũeri. 11. ad numeri Moysen. (cõgrega mihi septuagita viros de seniorib⁹ isrł ꝛ auferã õ spũ tuo tradãqꝫ eis). ꝛ 4. Reg.). dr̃ qđ Helise⁹ ab Helia petijt. (obsecro qđ fiat spũs tuus duplex in me). ꝛ Helias rñdit. (Si videris quando tollar a te: erit qđ petisti). videt̃ ergo spũs sanctus esse mutabilis ꝛ nõ eẽ deus.

7 ¶ Itẽ i deũ tristicia cadere nõ põt cũ tri sticia passio qdã sit. de⁹ ãt ipossibil ẽ cadit ãt tristicia i spm̃ scm̃. vñ aplś diẽ Ephe. 4. (nolite otristare spm̃ sãctũ dei). ꝛ Isa. 63. dr̃. (ipi ad iracũdiã pro. ꝛ affli. spũꝫ sci ei⁹). videt̃ igit̃ spũs sanctus deus non eẽ.

8 ¶ Adhuc deo non conuenit oꝛare ꝫ ma gis oꝛari spiritum autem sanctuꝫ oꝛare cõ uenit. ⁋ Dicitur enim Ro. 8. (ipse spirit⁹ postulat ꝓ nobis gemitib⁹ ienarrabilib⁹). Spũs ergo sanctus nõ eẽ deus videtur.

9 ¶ Amp. nullus cõgrue donat nisi id cui⁹ hꝫ dñm: sed deus pater dat spiritũ sanctũ ꝛ similiter filius. ⁋ Dicit.n. dominus Lu.

Act. ri.(Pr̄ noster de celo dabit spūm bonū petentibus se).⁊ Act.5.(Petrus dicit ꝙ deus spūꝫ sanctū dedit obediētibꝰ sibi). ex his igit̄ videt̄ ꝙ spūs sanctus deus nō sit.

10 ¶ Itē si spiritus sanctus verus deus ē. oꝫ ꝙ naturā diuinā habeat: ⁊ sic cū spiritꝰ sanctus a patre procedat.(vt dr̄ Joā.15.). necesse est ꝙ ab eo naturā diuinā accipiat: qd̄ aūt accipit naturā eius a quo producit̄ ab eo generat̄: ꝓpriū.n.est geniti vt in similem spēm sui principii producatur: spiritꝰ ergo sanctus genitus erit: ⁊ per consequens filius: quod sane fidei repugnat.

11 ¶ Preterea si spiritus sanctus naturaꝫ diuinā a patre accipit ⁊ nō quasi genitus. oꝫ diuinā naturā duobus modis cōicari. scilicet ꝑ modū gn̄ationis quo ꝓcedit filiꝰ ⁊ ꝑ illū modū quo procedit spūs sanctus: hoc autē vni nature cōpetere nō videt̄ vt duobus modis cōicet̄ si quis vniuersas naturas inspiciat. oꝫ igitur vt videt̄ cū spiritꝰ sanctus naturā ꝑ generationē nō accipiat ꝙ nullo mō accipiat eā. ⁊ sic videt̄ nō esse verus deus. ¶ Fuit āt hec positio Arrii q filium ⁊ spiritum sanctum dixit esse creaturas: filium tamen maiorem spiritu sancto ⁊ eius ministrum: sicut ⁊ filium minorem patre esse dicebat. ¶ Quem etiam quātuꝫ ad spiritum sanctum secutus est Macedonius qui de patre ⁊ filio recte sensit ꝙ vnius eiusdem substantie sint. sed hoc de spiritu sancto credere noluit creaturam eū esse dicens. ¶ Unde quidam macedonianos semiarrianos vocant. eo ꝙ cuꝫ arrianis in parte cōueniūt ⁊ in parte differūt ab eisdē.

(Margin: q aucto res fuerūt huiꝰ opi. heretice.)

¶ Qd̄ spiritus sanctus sit verus deꝰ. 17.



Ostenditur aūt eui dentibꝰ scripture testimōiis ꝙ Spi.s. sit deꝰ. ¶ Nulli.n. tēplū ꝯsecrat̄ nisi deo. ¶ Unde in ps̄. dr̄.(Deꝰ in tēplo scō suo). deputat̄ āt tēplū spiritui scō. ¶ Dicit.n. apls̄. i. ad Cor.7.) An nescitis qm̄ membra vestra tēplum sunt spiritus sancti). spiritus ergo sāctus deus est ⁊ precipue cum membra nostra q̄ templum spiritus sācti esse dicit sint membra christi. nam supra ꝓmiserat.(Ne scitis quoniam corpora vestra membra sūt christi). inconueniens aūt esset cum christꝰ sit verus deus.(vt ex superioribus pꝫ). ꝙ membra Christi templum spiritus sancti essent nisi spiritus sanctus deus esset. ad cor.

2 ¶ Item a sanctis latrie seruitus non nisi vero deo exhibetur. ¶ Dicitur.n. Deute. 6.(Dominum deum tuum timebis: ⁊ illi soli seruies). seruiunt aūt sancti spūi sācto dicit.n. apostolus Phil.3.(Nos sumꝰ circuncisio qui spiritui deo seruimus). ¶ Et licet quidam libri habeant qui spiritu dn̄i seruimus tamen greci libri ⁊ antiquiores latini habent.(qui spiritui deo seruimus). ⁊ ex ipso greco apparet ꝙ h̄ de seruitute latrie itelligendū est q̄ soli deo debet̄. est igit̄ spūs sāctus verus deus cui latria debet̄. Deute. Phili.

3 ¶ Adhuc sāctificare hoies ꝓpriū dei opꝰ est. ¶ Dr̄.n. Leuit.22.(Ego dn̄s q sanctifico vos). Est āt spūs sanctus q sāctificat. ¶ Dicit.n. apostolus.i. Cor. 6.(Abluti ⁊ sanctificati estis: iustificati estis in noie dn̄i nr̄i iesu xp̄i ⁊ in spū dei nr̄i).⁊.2.ad Thessa. 2. dr̄.(Elegit nos deus primitias in salutē in sanctificatōe spiritus ⁊ fide veritatis). oꝫ igit̄ spiritum sanctum deum esse. ad cor. ad tess.

4 ¶ Amplius sicut vita nāe corporis est ꝑ aiam. ita vite iusticie ipsius aie est ꝑ deuꝫ. ¶ Un̄ dn̄s dicit Joā.6.(sicut misit me viuens pater: ⁊ ego viuo ꝑꝑ pa. ⁊ q̄ ma. me ⁊ ipse vi. ꝑꝑ me). hmōi aūt vita est ꝑ spiritū sanctū. ¶ Un̄ ibidē subdit̄.(Spūs est qui viuificat). ⁊ ad Ro.8. dicit apostolus.(Si spiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis). spiritus ergo sanctus diuine nāe est.

5 ¶ Pre. dn̄s in augmētū sue diuinitatis cōtra iudeos q sustinere nō poterāt vt se eq̄lē deo faceret: asserit in se eē resuscitandi ꝟtutē dicēs Jo.5.(Sicͭ pater suscitat mortuos ⁊ viuificat: sic ⁊ filiꝰ quos vult viuificat). ꝟtus āt resuscitatiua ad spūꝫ sanctū ꝑtinet: dic̄.n. apls̄ Ro.8.(Si spūs eiꝰ q̄ suscitauit iesū xp̄ꝫ a mortuis habitat i vobis: q suscitauit iesū xp̄ꝫ a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritu eius in vobis). Spiritus ergo sanctus est diuine nature.

6 ¶ Item creatio soliꝰ dei opꝰ est.(vt supra ostēsū est). ꝑtinet āt creatio ad spm̄ scm̄. dr̄ eni i ps̄. Emitte spm̄ tuū ⁊ crea. ⁊ Job.33. dicitur. Spiritus dei fecit me. ⁊ Eccle. primo dicitur de deo. Ipse creauit illā scilicet

sapiaȝ spū sācto est ergo spūs.s. diuine nāe.
7 ¶ Adhuc apl's dicit.i.ad Cor.2.(Spūs
oia scrutaẜ ēt ꝓfūda dei:qs.n.scit que sūt
hois nisi spūs hois q i ipo ē:ita ꝛ q̄ dei sūt
nēo cognouit nisi spūs dei).cōphēdere āt
oia ꝓfunda dei nō est alicui⁹ creature. qḋ
Math. pꝫ ex hoc qḋ dn̄s dic̄ Mathe.xi.(Nēo no
Isa. uit filiū nisi pr̄:neqȝ patrē qs nouit nisi fili⁹
ꝛ). Isaie.24.ex ꝑsona dei dr̄.(Secretuȝ
meū mihi ergo spūs sāctus nō ē creatura.
8 ¶ Pre.ſm ṗdictā apl'i cōparationē spūs
scūs se hꝫ ad deum sic̄ spūs hois ad hoieȝ:
spūs āt hois itrinsec⁹ est hoi ꝛ nō est extra
nec nāe ab ipso:sed est aliqd ei⁹.igiẜ ꝛ spiri
tus sanctus nō est nature extranee a deo.
9 ¶ Amṗ.si qs cōferat verba apl'i ṗmissa
Isa. verbis Isaie ꝓphe:māifeste ꝑcipiet spūm
scm̄ deū eē.dr̄.n. Isa.64.(Oculus nō vi
dit de⁹ absqȝ te q̄ preꝑasti expectātib⁹ te):
q̄ qdē verba apl's cū introduxisset subiūgit
verba ṗmissa.s.(q spūs scrutaẜ profunda
dei).vn̄ māifestū est q spūs scūs illa ꝓfun
da dei cognoscit q̄ preꝑauit expectātibus
eū.si ergo hec nullus vidit ṗter deum vt
Isa.dic̄:māifestum est spm̄ scm̄ deum esse.
10 ¶ Itē Isa 6.dr̄.(Audiui vocē dei dicē
Isa. tis:quē mittā ꝛ qs ibit nobis).ꝛ dixi.(ec
ce ego suȝ:mitte me:ꝛ dixit:vade:ꝛ dicens
pplo huic:audite audiētes:ꝛ nolite itellige
re).hec āt verba Paulus spūi scō attribu
act. it.vnde dr̄ Act.vlt.(q Paul⁹ dixit iudeis.
Bene spūs scūs locut⁹ est ꝑ Isa. ꝓphetā
dicēs. Vade ad pplm̄ istum:ꝛ dic ad eos.
Aure audietis ꝛ nō itelligetis).manifestū
est ergo spiritum sanctum deum esse.
11 ¶ Adhuc ex sacris scripturis appꝫ deū
esse q locut⁹ ē ꝑ ꝓphas.dr̄.n. Nūeri.12.ex
ore dei.(Si qs fuerit iter vos ꝓpha dn̄i i
numeri. visiōe appꝫbo ei vel ꝑ somniū).i.ꝑ spūm
ps. meuȝ loqr ad illuȝ.ꝛ in ṗs.dr̄.(Audiā qd
loqẜ in me dn̄s de⁹).māifeste āt ondiẜ spm̄
scm̄ locutuȝ eē in ꝓphetis:dr̄.n.Act.prio.
(Oꝫ.n.iplcri scripturā quā predixit spūs
scūs ꝑ os David).ꝛ Math.12.dn̄s dicit.
(Quō dicunt scribe xp̄m filiuȝ David eē:
ipse.n.dicebāt i spiritu scō Dixit dn̄s dn̄o
pet. meo sede a dextris meis). Et.2.Pet.
prio dr̄.(Nō.n.voluntate hūana allata ē
aliqn̄ ꝓphetia sȝ:spiritu scō ispirati locuti
sūt sācti dei hoies).manifeste ḡ ex scriptu
ris colligitur spirituȝ sanctuȝ deum esse.
12 ¶ Itē reuelatio misterioruȝ ꝓpriuȝ op⁹
dei ondiẜ in scripturis: Dr̄.n.Daniel.2. daniel.
(Est de⁹ i celo reuelās mysteria).myste
rioꝝ āt reuelatio op⁹ spiritus sācti ondiẜ.
Dr̄.n.i.ad Cor.2.(Nobis reuelauit ꝑ. ad cor.
Spi.s.ꝛ.14.dicitur Spiritus loquitur my
steria:spiritus ergo sanctus deus est.
13 ¶ Prete.iteri⁹ docere ꝓpriū op⁹ dei est
Dr̄.n.in ṗs.de deo.(Qui docet hoiem
sciētiā). Et Daniel.2.(Dat sapiam sa
piētib⁹ ꝛ sciāȝ itelligētib⁹ disciplinā).hoc
āt ꝓpuȝ op⁹ spūs sci eē māifestuȝ ē:dic̄.n.
dn̄s Io.14.(Paraclit⁹ spiritus sanctus
quem mit.pater in no.me.il.vos doce om
nia).spūs ergo sanctus est diuine nature.
13 ¶ Adhuc qꝝ est eadē opatio:oꝫ eē eādē
nām.est āt eadē opatio filij ꝛ.s.s. Qꝫ eni
xp̄s i sāctis loqẜ:aplus ondit.2.ad Cor.vlt.
dicēs.(An expimētū qritis ei⁹ q̄ i me loq
tur xp̄s).hoc ēt op⁹.s.s.esse māifeste appa
ret dr̄.n.Math.10.(Nō vos estis qui loq
mini:sȝ spi.pa.uestri q loquiẜ in vobis).est
ergo eadē nā filij ꝛ.s.s.ꝛ ꝑ ↄn̄s patris:cuȝ
ostensuȝ sit pr̄em ꝛ filiū vnam esse nām.
14 ¶ Amṗ.ihabitare mētes sanctoꝝ ꝓpri
um dei est:vn̄ apl's dic̄.2.ad Cor.6.(Vos
estis templū dei viui sic̄ dic̄ dn̄s:qm̄ ihabi ad cor.
tabo in illis).hoc āt idē apl's spiritui sācto
attribuit:dic̄.n.primo ad Cor.3.(Nescitis
qa templuȝ dei estis ꝛ spūs sāctus habitat ad cor.
in vobis).est ergo spiritus sanctus deus.
15 ¶ Itē eē vbiqȝ ꝓpuȝ dei est:q dic̄ Hie
re.23.(Celuȝ ꝛ terrā ego ipleo).hoc spiri
tui sācto cōuenit dr̄.n.Sapie.prio.(Spūs
dn̄i re.or.terraꝝ).ꝛ in ṗs.(Quo ibo a spi sap.
ritu tuo:ꝛ q̄ a fa.t.fu.ꝛ si ascen.in ce.tu il.es ps.
ēē).dn̄s etiā discipulis dicit Act.prio.(Ac
cipietis virtutē supuenientis spiritus sancti act.
in vos ꝛ eritis mihi testes in irlm̄ ꝛ in oī
iudea ꝛ samaria ꝛ vsqȝ ad vltimuȝ terre).
ex q̄ pꝫ q spūs scūs vbiqȝ ē q vbiqȝ ꝛ vbicū
qȝ existēs ihabitat:spūs ḡ sāctus deus est.
16 ¶ Preterea expsse i scriptura spiritus
sanctus nominaẜ dic̄ enim Petrus Act.
quito.(Anania cur tētauit Sathanas cor
tuum mentiri te spiritui sancto).ꝛ postea act.
subdit.(Non ē mentitus hominib⁹ sȝ deo)
spiritus ergo sanctus deus est.
17 ¶ Itē prio Cor.14.dicit.(Qui loquiẜ ad cor.

Acti. te. dicitur enim Act. i3. (Ministrātibus illis domino et ieiunātibus dicit illis spūs sanctus: segregate mihi Barnabez ꝛ Saulum in opus ad qḋ assumpsi eos). ꝛ infra. Et ipsi quidem missi a spiritu sancto abierunt. ꝛ acti. Act. i5. dicit. Dicūtur apli. (visuz ē spiritui sancto ꝛ nobis nihil vltra iponere oneris vobis ꝛc̄). que de spiritu sancto nō dicerentur: nisi esset subsistens persona est igitur spiritus sanctus subsistens persona.

3 ¶ Amp. cum pr̄ ꝛ filius sint ꝑsone subsistentes ꝛ diuine nāe: spūs sanctus nō ꝯnumeraretur eisdē nisi ipse esset persona subsistens in diuina nā: ꝯnumeratur aūt eisdē Math. vt patet: Math. vlti. dicente domino discipulis. (Euntes docete oēs gen. bap. eos. in no. pa. ꝛ fi. ꝛ. ss.). ꝛ. 2. ad Cor. vlt. (Grā dñi nrī Jesu christi ꝛ charitas dei ꝛ cōicatio. ss. sit semp cū oib⁹ vobis). ꝛ. i. Jo. vlt. (Tres sunt q testimoniū dāt in celo: pater verbū: ꝛ spūs sanctus: ꝛ hi tres vnū sunt). Ex quo manifeste ondītur ꝙ nō soluz sit ꝑsona subsistens sicut pater ꝛ filius: sed etiā Instancia ꝯ ṕdicta. cum eis eēntie hēant vnitatez. ¶ Posset aūt aliquis contra predicta calumniari dicens: aliud esse spiritū dei ꝛ aliud spūm sāctum. nam in quibusdam premissarum auctoritatum nominatur spiritus dei: in quibusdam vero spiritus sanctus. ¶ Sed ꝙ Conꝯstruc̄s istāciaz. idem sit spiritus dei ꝛ spiritus sanctus, manifeste ostenditur ex verbis apostoli dicentis. i. ad Corintios. 2. vbi cum premisisset ac co. nobis reuelauit deus per spiriutm sanctuz ad huius confirmationem inducit. (spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda dei). ꝛ postea ꝯcludit. (Ita ꝛ que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei). ex quo mānifeste appet ꝙ idē sūt spūs scūs ꝛ spūs dei.

Math. 2 ¶ Item apparet ex hoc quod Math. io. dominus dicit. (Non estis vos qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur Marc. in vobis) loco aūt istorum verborū Marcus dicit. (Nō estis vos loquētes: sꝫ spūs sanctus). manifestuz est igit̄ idē esse spūm sanctuz ꝛ spūm dei. ¶ Sic ergo cū ex premissis auctoritatibus multipliciter appeat spūm sanctuz non eē creaturā: sed verū deuz: manifestū est ꝙ nō cogimur dicere eodez mō esse itelligēdū ꝙ spūs sanctus mētes sanctorum ipleat ꝛ eos inhabitet: sicut dyabolus aliquos implere vel inhabitare dicitur. ¶ Habetur eniz Joan. i3. de Juda. (ꝙ post bucellā introiuit in eo Sathanas. Joan. ¶ Et Act. 5. dicit Petrus vt quidaz libri hūt. (Anima cur ipleuit Sathanas cor tuum). cū. n. diabolus. creatura sit. (vt ex superioribus est manifestuz). non iplet aliquem participatione sui: neqꝫ potest mētem inhabitare sua participatione vel per suam substantiam sed dicitur aliquos iplere per effectū sue malicie: vñ ꝛ Paulus dicit ad quēdā act. i3. (O plene oi dolo ꝛ oi fallacia). spūs aūt sanctus cū deus sit per suaz sbam mentē inhabitat ꝛ sui participatione, bonos facit. ipse est. n. sua bonitas cū sit deus: qḋ de nulla creatura verꝫ eē pōt: nec tñ per hoc remouetur quin ꝑ effectum sue virtutis sanctorum impleat mentes.

¶ Quomō intelligenda sint que de spiritu sancto dicuntur. i9.

Sanctarū igit̄ scripturaz testimoniis edocti. hoc firmiter de spiritu sācto tenemus ꝙ verus sit deus subsistēs ꝛ ꝑsonaliter distinctus a patre ꝛ filio. ¶ Oꝫ autem considerare qualiter huiusmodi veritas vtrunqꝫ accipi debeat vt ab impugnationibus infidelium defendatur. ¶ Ad cuius euidentiā premitti oportet ꝙ in quanlibet intellectuali natura oportet inueniri voluntatē. intellectus. n. fit in actu per formā intelligibilem inqꝫtum est intelligens sicut res nālis fit actu in eē nāli ꝑ ꝓpriā formā. Res āt nālis per formā q̄ ꝑficit̄ in sua spē habꝫ inclinationē in ꝓprias operationes: ꝛ ꝓpriuz finē quē per oꝑationes cōsequitur. quale. n. est vnūquodqꝫ talia opat̄ ꝛ in sibi conuenientia tēdit: vnde etiā oportet ꝙ ex forma itelligibili ꝯsequat̄ in itelligēte inclinatio ad ꝓprias oꝑationes ꝛ ꝓpriuz finez: hec autē inclinatio in intellectuali natura voluntas est: que est principiuz operationū que in nobis sunt quibus intellectus ꝑꝑ finem opat̄. finis. n. ꝛ bonū: ē volūtatis obiectum. ¶ Oꝫ igit̄ in quolibꝫ itelligēte inueniri ēt ꝛ volūtatē: cū āt ad voluntatē plures actus ꝑtinere videāt̄. vt desiderare: delectari: odire ꝛ hmōi omniuz tñ amor ꝛ vnū ꝑncipiuz ꝛ cōis radix inuenitur. ¶ Quod ex

bis accipi pōt. Volūtas.n. (vt dictuʒ ē). hic se hʒ in rebus intellectualibus sicut nālis inclinatio in rebus nālibus que ⁊ nālis appetitus dr̄. ex hoc aūt orit̄ inclinatio nālis ꝙ res nālis hʒ affinitate ⁊ cōuenientiā fm formā quaʒ diximus eē inclinatiōis principium: cuʒ eo ad qđ mouet̄ sicut graue cuʒ loco inferiori. vñ ēt hinc oritur ois inclinatio voluntatis: eo ꝙ p formā intelligibilem aliquid apprehēdit̄ vt ꝯueniēs vel afficiēs. Affici autem ad aliquid inq̄ntum huiusmōi est amare ipsum. ois igit̄ inclinatio voluntatis ⁊ ēt appetitus sensibilis ex amore originem hēt. Ex hoc. n. ꝙ aliquid amamus desideramus illud si absit. gaudemus autē cuʒ adest ⁊ tristamur cū ab eo ipedit̄. ⁊ odimus que nos ab amato ipediunt. ⁊ irascimur cōtra ea. Sic igit̄ qđ amatur nō solū est in intellectu amātis sed ēt in voluntate ipsius. aliter tñ ⁊ aliter. In intellectu.n. est fm similitudinē sue spēi: In voluntate aūt amantis est sicut terminus motus in pn̄cipio motiuo ꝓportionato p ꝯuenientiā ⁊ ꝓportionē quā hʒ ad ipm: sicut in igne quodāmō ē locus sursuʒ rōne leuitatis fʒ quā hʒ ꝓportionē ē ꝯuenientiā ad tale locum: ignis vero gn̄atus est in igne gn̄ante p similitudinē sue forme. ⁋ Cū igit̄ ostēsum ē ꝙ in omni nā intellectuali est volūtas. deus aūt

ca° 45. intelligēs est. (vt in primo ōsuʒ est). oʒ ꝙ in ipso sit voluntas. nō qđē ꝙ volūtas dei sit aliquid eius eēntie supueniēs sicut nec intellectus. (vt supra ōsum est). sed volūtas dei est ipa eius sb̄a. ⁊ cuʒ intellectus ēt dei sit ipa eius sb̄a. sequit̄ ꝙ vna res sint in deo intellectus ⁊ voluntas. ⁋ Qualiter āt hec q̄ in aliis rebus plures res sunt in deo

ca° 32. sint vna res. (ex his q̄ in pmo libro dicta sunt pōt eē manifestuʒ). Et q2. (ōsum est

pri.lib. in prio libro). ꝙ opatio dei sit ipa eius eēn

ca° 46. tia: ⁊ eēntia dei sit eius voluntas. sequit̄ ꝙ in deo nō est voluntas fm potētia vel habitū sed fʒ actū. (ōsuʒ est āt). ꝙ ois act⁹

ca° 92. volūtatis in amore radicat̄. vn oʒ ꝙ in deo

pri.lib. sit amor. ⁊ q2. (vt in prio ōsuʒ est). ꝓpriū

ca° 75. obiectuʒ diuine voluntatis ē eius bonitas necesse ē ꝙ deus prio ⁊ principalr̄ suaʒ bonitatē ēt seipʒ amet. Cuʒ āt ōsū sit ꝙ amatum nece ē aliqualr̄ eē in volūtate amātis ipse āt deus seipm amat. necesse est ꝙ ipse deus sit in sua voluntate vt amatū in amāte. est aūt amatuʒ in amāte fm ꝙ amatur amare āt quoddā velle est. velle aūt dei est eius eē sicut ⁊ voluntas eius est eius esse: esse igit̄ dei in voluntate sua p modū amoris nō est eē accn̄tale sic in nobis: sʒ eēntiale: vñ oʒ ꝙ deus fm ꝙ cōsiderat̄ vt in sua voluntate exn̄s sit vere ⁊ subſtātialr̄ deus. ⁋ Qđ aūt aliqd sit in voluntate vt amatū in amāte ordinē quendā hʒ ad cōceptionē qua ab intellectu cōcipit̄ ad ipsaʒ rē cuius intellectualis cōceptio dicit̄ verbuʒ. nō.n. amaretur aliqd nisi aliquo mō cognosceretur. nec solū amati cognitio amat̄: sʒ fm ꝙ in se bonū ē. nece ē igit̄ ꝙ amor quo de⁹ est in voluntate diuina vt amatū in amante: ⁊ a verbo dei ⁊ a deo cuius est verbū ꝓcedat. ⁋ Cū aūt ōsū sit ꝙ amatū in amāte nō ē fm silitudinē spēi sic itellectuʒ in intelligēte: oē āt qđ procedit ab altero p modum geniti ꝓcedit fm similitudinē spēi a generante. relinq̄tur ꝙ processus rei ad hoc ꝙ sit in voluntate sic amatuʒ in amāte nō sit p moduʒ gn̄ationis sicut ꝓcessus rei ad hoc ꝙ sit in intellectu hʒ rōnem generationis. (vt supra ōsum est). Deus igitur ꝓcedens per modum amoris non procedit vt genitus. neq3 igitur filius dici pōt. ⁋ Sec̄do vero dicit̄ quia amatum in voluntate existit vt inclinans ⁊ quodāmodo impellens intrinsecus amantem in ipsam rem amatā. ipulsus āt rei viuētis ab interiori ad spūm ptinet cōuenit deo p moduʒ amoris ꝓcedēti vt spiritus dicat̄ eius spiratione quasi qdā aspiratiōe existēte. ⁋ Hinc est ꝙ aplus spūi ⁊ amori ipulsū quedā attribuit. dr̄.n. Ro.8. (Qui spū dei aguntur. hij filij dei sunt). ⁊ 2. Cor.5. (Charitas xp̄i vrget nos). Quia q̄re dicit̄ vero omnis intellectualis motus a termino denominat̄: amor āt predictus est quo deus ipse amat̄: ꝯuenientēr deus p moduʒ amoris ꝓcedēs dicitur spūs sanctus: ea.n. que deo dicata sunt: sancta dici conferunt.

qđ pcedat.f.f.a filio.

qđ.f.f. origenitus nec filius.

ad ro.

¶ De effectibus attributis spiritui sancto in scripturis respectu totius creature. 20.



Portet autē fm conuenientiam predictorum ꝯsiderare effectus quos spūi sācto sacra scriptura at-

tribuit. ¶ Ostensum est.n.i supiorib⁹ q̈ boni
tas dei est ei⁹ rō volēdi q̈ alia sint.ⁱ p suā
volūtatē res i eē ꝓducit amor igiẗ q̄ suam
bonitatē amat est cā creatiōis rerꝫ. vñ.ⁱ q̄-
dā antiq pħi amorē deorꝫ cāni oīuꝫ eē po-
suerūt.(vt pꝫ i p̄rio metaph.).ⁱ Dio. dic.
4.c.de diui.no.(q̈ diuin⁹ amor nō pmisit
le.5. ipm sine germie eē).habitū est āt ex pmis
sis q̈ spūs sanct⁹ ꝓcedit p modū amoris
quo de⁹ amat seipm.igiẗ spūs sanct⁹ est pri
cipiū creatiōis rerū ⁊ hoc signatur in ps.
(Emitte spiritū tuū ⁊ creabunẗ). Ex hoc
ēt q̈ spūs scūs p modū amoris procedit.
amor āt vim quādā ipulsiuā ⁊ motiuā ha
bet motus q est a deo i reb⁹ spūi scō ꝓprie
attribui videẗ.p̄ria aūt mutatio in rebus a
deo ext̄ra itelligiẗ sm q̈ ex materia creata
informi spēs diuersas ꝓduxit. vñ hoc op⁹
spūi sancto sacra scriptura attribuit. dr.n.
Gen.i.(Spūs dñi ferebaẗ sup aq̄s).vult
eni Aug.p aq̄s intelligi mām primā super
quam spiritus domini ferri diciẗ:nō q̄si ip
se moueaẗ sed qr est motionis principium.
2 ¶ Rursus rerꝫ gubernatio a deo sꝫ quā
dā motionē eē intelligiẗ sm q̈ de⁹ oia diri
git ⁊ mouet in ꝓprios fines. si igiẗ ipulsus
⁊ motio ad spm scm rōne amoris ptinet cō
uenieter rerꝫ gubernatio ⁊ ꝓpagatio spūi
Job. 33. sancto attribuiẗ. ¶ Vñ Job.33.dr.(Spūs
dñi fecit me).ⁱ i ps.(Spiritus tu⁹ bo.de
me i terrā rectā).Et qa gubernare subdi-
tos ꝓprius actus dñi est:cōuenienter spūi
sācto dominiū attribuiẗ. ¶ Dicit.n.aplẽs.2.
ad cor. ad cor.3.(Spūs autē dñs est).ⁱ i symbo
lo fidei dr.(Credo in spūm sanctū dñm).
3 ¶ Itē vita marie in motu māifestaẗ mo
uētia.n.seipsa viuere dicim⁹:ⁱ vliter que-
cūq̄ꝫ a seipsis aguntur ad opandū.Si igiẗ rō
ne amoris spūi sancto ipulsio ⁊ motio cō
petit.cōuenieter ēt sibi attribuiẗ vita. Dr
.n.Joā.6.(Spūs ē q viuificat).ⁱ Ezech.
37.(Dabo vobis spiritū ⁊ viuetis). ⁊ in
symbolo fidei.nos in spūm sanctū viuificā
teꝫ credere ꝓfitemur.qd etiam ⁊ nomini
spiritus consonat.nam etiā corporalis vi-
ta animaliū est p spiritū vitalē a principio
vite in cetera membra diffusum.

¶ De effectib⁹ attributis spūi sācto i sacra
scriptura respectu rōnaẗ creature q̄tū ad
ea que deus nobis largitur. 21.

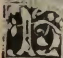
Considerādum ē etiā
quantū ad effectus quos ꝓ
prie in nā rōnali facit q̈ ex
hoc q̈ diuine pfectiōi vtcūq̄ꝫ
assimilamur huiusmodi pfectio a deo no-
bis dari dr:sicut sapia a deo nobis donaẗ
secundū q̈ diuine sapientie vtcūq̄ꝫ assimi-
lamur.cū igitur spūs scūs ꝓcedat p mo-
dū amoris quo deus seipm amat.(vt ondē
suꝫ est).ex hoc q̈ huic amori assimilamur
deum amantes.spūs sanctus a deo nobis
dari dr. ¶ Vñ apls dicit. Ro.5.(Chari- ad ro.
tas dei diffusa est in cordibus nrīs p spūꝫ qd p.s.
sanctū q dat⁹ est nobis). ¶ Sciēdū tñ ē q̈ s.datus no
ea que a deo in nobis sūt reducunẗ in deū bis cari
sicut in cām efficiētē ⁊ exemplarē. ¶ In tas.
cām quidē efficientē inq̄tū virtute opati-
ua diuina aliqd in nobis efficiẗ. ¶ In cāꝫ
qdē exēplarē sꝫ q̈ id qd in nobis a deo est
aliquo mō deū imitaẗ. ¶ Cū ergo eadē
virtus sit pris ⁊ filij ⁊ spūs sācti sic ⁊ eadē
eēntia:oꝫ q̈ oē id qd deus in nobis efficit
sit sicut a cā efficiente simul a pre ⁊ filio ⁊
spiritui sancto. verbū tamē sapiētie q̄ deū
cognoscimus nobis a deo imissum.est ꝓ-
prie repsētatiuū filij. ¶ Et similiter amor
quo deū diligim⁹ est ꝓpriū repsentatiuuꝫ
spūs sancti. ⁊ sic charitas que in nobis est
licet sit effectus pris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti
tamē q̄dā spirituali rōne diciẗ eē in nobis
per spiritū sanctū. ¶ Quia vero effectus
diuini non solum diuina opatione esse īci- qd p.s.
piunt:sed etiā p eam tenetur in esse.(vt ex s.deus
superioribus patet).nihil aūt opari potest nos iha
vbi nō est.oꝫ. n.opans ⁊ opatum in actu bitat.
esse simul sic mouēs ⁊ motū:necesse est vt
vbicūq̄ꝫ est aliqs effectus dei. ibi sit ⁊ ipse
de⁹ effector. vñ cū charitas q̄ deū diligim⁹
sit in nobis p spm scm.oꝫ q̈ ipse ēt spūs
scūs in nobis sit q̄ꝫ diu charitas in nobis
est. ¶ Vñ apls dicit .i.cor.4. (Nescitis
qm templum dei estis.⁊ spūs sanctus ha-
bitat in vobis).cū igitur per spūm sanctū
dei amatores efficiamur.omne autē ama
tum in amante est inq̄tū huiusmōi neces
se est q̈ p spm scm pr ēt ⁊ filius i nobis ha
bitent. ¶ Vñ dñs dicit. Joā.14.(ad euꝫ
veniem⁹).s.diligenti deū.(⁊ mansionem
apud eū faciem⁹).ⁱ.i. Joā.3.dr.(in hoc

qd p.s. scimus qm manet in nobis de spiritu quē s.sumus dedit nobis). Rursus manifestū est q deꝰ in deo. maxime amat illos quos sui amatores p spm scm cōstituit. nō.n.tm bonū nisi aman doꝰ conferret. Vn̄ pūer.8.dr ex psona dn̄i.(Ego diligētes me diligo nō qsi nos priꝰ dilexerimꝰ deū sꝫ qm ipse prior dilerit nos). vt dr.i.Joā.4. oē aūt amatū i amā te est. necesse est q p spm scm nō solū de us sit in nobis sꝫ et nos i deo. Vn̄ dr.i. Joā.4.(Qui manet in charitate in deo manet & deꝰ in eo). & iterū.(In hoc itelli qd p.s. gimꝰ qm in eo manemꝰ & ipse in nobis: qm s.nobis de spū suo dedit nobis). Est āt hoc ami reuelan citie ppriū q amico aliqs sua secreta reue tur mi let. Cū.n. amicitia cōiungat affectꝰ & duo steria. rū faciat qsi cor vnū: nō vr extra cor suum aliqs illud ptulisse qd amico reuelat. vn̄ & dn̄s dicit discipulis Joā.15.(Jā nō dicā vos suos sꝫ amicos meos: qa oia q audiui a patre meo: nota feci vobis). Quia igit p spm sanctū amici dei cōstituimur: cōueniē ter p spiritū sanctū hoībus dicunt reuelari diuina mysteria. Vn̄ apostolus dicit.i. ad Co.2. scriptū ē.(q oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascēdit que pparauit deꝰ diligētibus se: nobis āt reue qd p.s. lauit deus p spiritū sanctū). Et qa ex s.loquit his q hō nouit format eius loquela cōueni hō mi enter etiā p spm sanctū homo loquit diui steria. na mysteria fm illud.i.Co.14.(Spiritus est q loquit mysteria). & Mat.x.(Nō eni vos estis q loquimini sed spiritus patris ve stri qui loquit in vobis). & de pphetis dr. 2. Petr. prio. q spiritu sancto inspirati lo cuti sūt sācti dei hoīes). vn̄ etiā in symbo lo fidei dicit de spū sancto (Qui locutus est p pphetas). Nō solū autē est ppriū amicitie q amico aliquis reuelet sua secre ta ppter vnitatē effectus: sꝫ eadē vnitas re quirit q etiā ea q habet amico cōicet: qa cū hō amicū habeat vt alterū se necesse est q ei subueniat sicut & sibi sua ei communi cans: vn̄ & ppriū amicitie eē ponit velle & facere bonū amico: fm illud.i.Joā.tertio.(Qui habuerit substātiā huius mundi & viderit fratrē suū necessitatē habentem. & clauserit viscera sua ab eo. quō charitas dei manet in eo). hoc āt marie in deo ha bet locū cuiꝰ velle efficax ad effectū. Et

ideo cōuenienter oia dona dei p spiritū san ctū nobis donari dicunt fꝫ illud.i.Co.12.(Alij dat p spiritū sermo sapiētie. alij aūt ad co. smo scientie fm eundē spiritū). & postea multis enumeratis ait.(Hec oia operat vnus atqꝫ idē spiritus diuidēs singulis p ut vult). Manifestū est aūt q sicut ad p.s.s.as hoc q corpus aliqd ad locū ignis perueniat simulat oꝫ q igni assimilet leuitatē acquirēs ex q deo. motu ignis proprio: moueat: ita ad hoc q hō ad diuine fruitionis beatitudinē q deo ppria est fm suā naturā perueniat necesse ē prio qdē q p spūales pfectiones deo assi mulet. & deinde fm eas operet. & sic tandē pdictā beatitudinē consequet. Dona āt spūalia nobis p spiritū sanctū dant.(vt os sum est). & sic p spm sanctū deo cōfigura mur. Et p ipm ad bene operanduꝫ habi les reddimur. Et p eūdē ad beatitudinē nobis via pparat. Que tria apls isinu at nobis.2.co.prio dicēs.(Vnxit nos de ad co. us: & signauit nos: & dedit pignꝰ spiritꝰ in cordibꝰ nrīs). & Ep.prio.(signati estis spi ritu pmissionis sancto qui est pignus here ephe. ditatis nostre). Signatio eni ad simili tudinē cōfigurationis ptinere videt. Vn ctio autē ad habilitationē hoīs ad pfectas operationes. Pignus āt ad spē qua or dinamur in celesteꝫ hereditateꝫ q est bea titudo pfecta. Et quia ex beniuolentia p.s.s.ad quā qs hꝫ ad aliquem. cōtingit q euꝫ sibi opta adoptat in filiuꝫ vt sic ad euꝫ hereditas ad mur in optātis ptineat: cōuenienter spiritui sancto filiꝰ dei adoptio filiorū dei attribuit fm illud. Ro. 8.(Accepistis spiritum adoptionis filiorꝫ in quo clamamus abba pater). Per p.s.s.re boc auteꝫ q aliqs alterius amicus cōsti missio tuit. oīs offensa remouet. amicitie eni offen hr pec se cōtrariat. Vn̄ dicit pūer.10.(Vni catorū uersa delicta opit charitas). cū igit p spiri tū sanctū dei amici cōstituamur cōns ē q p ipm nobis a deo remittant pctā. & iō do minus dicit discipulis Joā.20.(Accipite spm scm. qꝝ remiseritis pctā remittent) & iō Math.12. blasfemātibus spm sanctuꝫ peccatoꝝ remissio denegat qsi nō haben p.s.s.re tibus illud p qd hō remissioneꝫ consequit noua peccatoꝝ. In etiā est q p spm sācruꝫ mur & dicimur renouari & purgari siue lauari fꝫ purga illd ps.(Emitte spiritū tuuꝫ & creabunt: & mur.

renouabis faciē terre).z Eph.3. Renoua-
mi spū mētis vr̄e). z Esai.4. (si ablnerit
dn̄s sordes filioꝝ syō z sāguinē filiaꝝ laue-
rit de medio ei⁹i spū iudicij z spū ardoris)

¶ De effectibus attributis spūi sancto ſm
ꝙ mouet creaturam in deum. 22.



His igitur considerātis q̄
p s.s. efficimur contēplatores dei. per spūm sanctū in sacris scri
pturis nobis a deo fieri dicū
tur oꝫ considerare quomō p
ipsum sanctū moueantur in deuꝫ. ¶ Et p⁹
quidē hoc videt̄ esse amicitie maxime ꝓpū
simul cōuersari ad amicū. conuersatio aūt
hoīs ad deuꝫ est p contēplationē ipsius sic
ad phili. z apostol⁹ dicebat Phil.3.(Nostra cō-
uersatio in celis est) qꝛ igit̄ spiritus sanct⁹
nos amatores dei facit cōsequēs est ꝙ per
spūm sanctū dei contēplatores constitua-
ad cor. mur. ¶ Vn̄ aplus dicit.2. Cor.3. (Nos
ꝙ p.s.s. beam⁹ gaudiū z 9solationem. aūt omnes reuelata facie gloriam dei spe-
culantes in eandē imaginē trāsformamur
a claritate in claritatē tāq̄ a dn̄i spiritu).
¶ Est aūt z amicitie propriuꝫ ꝙ aliquis in
presentia amici delectetur in eius verbis z
factis gaudeat z in eo consolationē contra
oēs anxietates ineniat. ¶ Vn̄ in tristicijs
m[...]ante ad amicos cōsolationis cā cōfugi
[...]s. quia igit̄ spūs sāctus dei nos amicos
[c]ōstituit z cūꝫ i nobis habitare facit z nos
in ipso. (vt ondsum est). 9ns est vt per spūꝫ
sanctū gaudiū de deo z cōsolationē habea
mus cōtra oēs mūdi aduersitates z impu
gnationes. ¶ Vn̄ z in ps. dicit̄. (Redde
mihi leticiā salutaris tui z spūm principali
cōfirma me).z Ro.4.(regnū dei est iusti
tia z pax z gaudiū in spiritu sancto). ¶ Et
act. Act.9.dr̄(.Ecclesia hēat pacē z edificabat̄
ambulās in timore dei z 9solatiōe spūs sā
cti replebat̄. ¶ Et iō dn̄s spūm sanctū pa-
Jo. clitū.i.9solatorē noīat. Joā.14.(Paracli
qō p.s. s.dei p̄cepta adiplemus. tus. aūt spūs sanctus zc̄). Silr̄ aūt z amici
tie ꝓpriū est cōsentire amico in his q̄ vult
volūtas aūt dei nobis per precepta ipsius
explicatur pertinet igit̄ ad amorē quo deuꝫ
diligimus vt eius mādata impleamus ſꝫ
illō Jo.14.(Si diligitis me mādata mea
seruate). vnde cum per spūm sanctum dei
amatores constituamur: per ipsum ēt quo
dāmodo agimur vt p̄cepta dei ipleamus
ſm illō aplī Ro.8.(Qui spū dei agunt̄: hi
filij dei sunt).Cōsiderandū tn̄ ē ꝙ a spū sā
cto filij dei agunt̄ nō sicut serui:ſꝫ sicut libe
ri: cū.n.liber sit qui sui cā est illō libere agi
mus qō ex nobis ipsis agimus hoc vero ē
qō ex volūtate agimus: qō aūt agimus cō
tra volūtatē nō libere. ſꝫ seruilr̄ agim⁹. Si
ue sit violētia absoluta. vt qū totū pncipiū
extra: nihil cōferēte vim passo: puta cū ali-
quis vi ipellit̄ ad motū. Siue sit violentia
volūtario mixta: vt cū aliqs vult facere vl̄
pati qō minus est 9trariū volūtati vt euа
dat qō magis volūtati 9trariat̄. ¶ Spūs
aūt sāctus sic nos ad agēdū iclinat vt nos
volūtarie agere faciat iq̄ztū nos amatores
dei cōstituit: filiū igit̄ dei libere a spū sācto
agunt̄ ex amore nō seruilr̄ ex timore. Vn̄
apls Ro.8.dicit. (Nō accepistis spūꝫ ser
uitutis iterꝫ in timore: ſꝫ spūꝫ adoptōis filio
rum). cū aūt volūtas ordinet̄ in id qō ē ve
re bonū: siue pp passionē: siue pp malū ha-
bitū aut dispōnē: hō ab eo qō ē vere bonū
auertatur: seruiliter agit inq̄ztū a quodam
extraneo inclinat̄ si cōsideret̄ ipse ordo nāl̄
voluntatis. Sed si cōsideret̄ actus volūta
tis vt iclinate in apparēs bonū libere agit
cum sequit̄ passionē aut habituꝫ corruptū.
Seruiliter aūt agit si tali voluntate manē
te ꝓpter timorē legis in cōtrariū posite ab
stinet ab eo qō vult. Cuꝫ igit̄ spūs sāctus p
amorē voluntatē inclinet in verū bonuꝫ in
qō nāliter ordinat̄: z seruitutē qua seruus
passionis z peccati effectus 9tra ordinē vo
luntatis agit: z ſm virtutē qua 9tra motū
sue voluntatis ſm legē agit quasi legis ser
uus nō amicus: ꝓpter qō apls dic̄.2. Cor.
3.(Vbi spūs dn̄i: ibi libertas). z Gal.5.
(Si spū ducimi n̄ estis sb lege). Hic ē ꝙ
spūs sāctus facta carnis mortificare dr̄ se
cundū qō per passionē carnis a vero bono
nō auertimur in qō spūs sanctus p amorē
nos ordinat. secunduꝫ illud Ro.8.(Si spū
facta carnis mortificaueritis: viuetis.)

¶ Solutio rationum supra inductaruꝫ cō
tra diuinitatem spiritus sancti. 23. vꝫ ca.16



Restat autem
soluere suprapositas ratiōes
quibus cōcludi videbatur ꝙ
spūs sāctus sit creatura z nō

R° ad p^am rõnem. deus. ¶ Circa quod cõsiderandũ est pmo qꝫ nomẽ spũs a respiratiõe aialium sũptuꝫ videtur in quo aer cuꝫ quodã motu inserit ⁊ emittit: vnde nomẽ spũs ad oẽm ipulsuꝫ ⁊ motum vel cuiuscũqꝫ aeri corpis trahit
ps. ⁊ sic vetus dicit spũs ſm illud ps. (Ignis grando nix glacies ⁊ spiritus pcellaruꝫ q̃ faciunt verbum eius). sic ẽt vapor tenuis diffusus per mẽbra ad eorum motus spũs vocatur. ¶ Rursus: qꝫ aer inuisibilis ẽ: trãslatum est vlterius spũs nomẽ ad oẽs virtutes ⁊ substantias ⁊ inuisibiles ⁊ motiuas ⁊ propter hoc ⁊ anima sensibilis: ⁊ anima rationalis: ⁊ angeli: ⁊ deus spũs dicunt: ⁊ pprie deus per modũ amoris pcedẽs: quia amor virtutẽ quandaꝫ motiuam insinuat. ¶ Sic igitur qꝫ Amos dicit. (creans spiritum). de vẽto intelligit vt nostra trãslatio expssius habet: quod etiã cõsonat ei qd pmittitur. (formans montes). ¶ Qd vero Zach. de deo dicit. (qꝫ ẽ creãs vl fingẽs spũm hois in eo). de aia humana intelligit vnde concludi non põt quod spũs sanctus
Ad 2^am rõnem. sit creatura. ¶ Similiter autem nec ex hoc quod dñs dicit de spũ sancto. (non loquitur a semetipso sed quecũqꝫ audiet loquitur). concludi põt quod sit creatura. (ostẽsum ẽ eniꝫ). quod spũs sanctus est deus de deo procedens: vnde oportet qꝫ essentiam suaꝫ
ca° i4. ab alio habeat sicut ⁊ de filio dei. (dictum est supra). ⁊ sic cũ in deo ⁊ sciẽtia ⁊ virtus ⁊ opatio dei sit eius eẽntia: ois filii ⁊ spũs sancti scientia ⁊ virtus ⁊ operatio ẽ ab alio sed filii a patre tantũ: spũs aũt sancti a patre ⁊ filio. ¶ Quia igitur vna de operationibus spũs sancti est quod loquatur in sanctis viris. (vt ostẽsum est). propter hoc dicitur quod nõ loquitur a semetipso: qꝫ a se non operatur. ¶ Audire aũt ipsius ẽ accipere scientiã sicut ⁊ essentiã a patre ⁊ filio eo quod nos per auditũ sciam accipimus. Est eniꝫ ↄsuetũ in scriptura vt diuina per modũ humanorũ tradant. ¶ Nec mouere opꝫ qꝫ dicit audiet: q̃si de futuro loquẽs cum accipere: spũm sanctũ sit eternum: nã eterno verba cuiuslibet tẽporis aptari pñt eo qd eternitas totuꝫ tempus complectit.
Ad 3^am rõnem. ¶ Secundum eadem ẽt apparet qꝫ missio qua spiritus sanctus mitti dicit a patre ⁊ filio: non põt concludere eum esse creaturã.

(dictum est eniꝫ supra). qꝫ filius dei scdm hoc missus fuisse dr qꝫ in carne visibili hominibus apparuit: ⁊ sic nouo quodã modo fuit in mũdo quo prius non fuerat. Sed visibiliter: in quo tñ semper fuerat inuisibiliter vt deus: qꝫ aũt hoc filius ageret: ei a patre fuit: vnde ⁊ ſm hoc a patre dicitur missus: sic aũt ⁊ spũs sanctus visibiliter apparuit ⁊ in spẽ colũbe super xpm in baptismo vel in ignis super apostolos: ⁊ lꝫ non fuerit factus colũba vel ignis sic filius factus homo tñ sicut in signis quibusdã ipsius in hmõi visibilibus spẽbus apparuit ⁊ sic ẽt ipse quodam nouo mõ. s. visibiliter in mũdo fuit ⁊ hoc ei fuit a patre ⁊ filio. vñ ⁊ ipse a patre ⁊ filio dicit missus: quod nõ minorationẽ in ipso: sed pcessionẽ ostẽdit. ¶ Est tamẽ ⁊ alius modus quo tã filius q̃ spũs sanctus inuisibiliter mitti dicunt. ¶ Pꝫ eniꝫ ex dictis qꝫ filius pcedit a patre p modũ noticie q̃ deus cognoscit seipm ⁊ spũs sanctus pcedit a patre ⁊ filio per modum amoris quo deus amat seipm. vnde sicut dictuꝫ ẽ: cuꝫ aliquis per spũꝫ sanctũ amator dei efficitur: spũs scũs est inhabitator ipsius: ⁊ sic quodaꝫ nouo mõ in hoie est. s. ſm nouũ pprĩuꝫ effectum ipm inhabitans. ¶ Et qꝫ hunc effectum in hoie faciat s[illegible] sanctus est ei a patre ⁊ filio: ⁊ pp[illegible]ter hoc a patre ⁊ filio inuisibilr dicit mitti: ⁊ pari rõne in mẽte hois filius dicit mitti inuisibiliter cũ aliquis sic in diuina cognitione ↄstituit qꝫ ex tali cognitione dei amor procedat in hoie: vñ pꝫ qꝫ nec iste ẽt modus missionis in filio ⁊ spũ sancto minorationẽ inducit: sed solum pcessionem ab alio. ¶ Silr ẽt nec spũm sanctũ a diuinitate excludit qꝫ pater ⁊ filius interdũ cõnumerat nõ facta mẽtione de spũ sancto: sicut nec filiũ a diuinitate excludit quod interdũ fit mentio de patre non facta mentione de filio: p hoc. n. tacite scriptura insinuat qꝫ q̃cquid ad diuinitatẽ pertinet a de vno triũ dicit: de oĩbus est intelligenduꝫ: eo qꝫ sunt vnus deus. ¶ Nec ẽt põt deus pater sine verbo ⁊ amore intelligi nec econuerso: ⁊ propter hoc in vno triũ oẽs tres intelliguntur. vñ ⁊ interdũ fit mentio de solo filio in eo qd cõe est tribus sicut est illud Mathe. xi. (Neqꝫ patrẽ qs nouit nisi filius). cum tñ ⁊ pater ⁊ spiritus ad 4^am Math

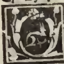
sanctus patrē cognoscant. ¶ Silr etiā de
ad cor. spiritu sancto. dr. 1. Cor. 2. (Que sunt dei ne
mo nouit nisi spūs dei). cū tñ certū sit qd
ab hac cognitōe diuinoꝝ neqꝫ pater neque
ad 5am filius excludant. ¶ Patet ēt ꝙ nō pōt ondi
di spūs sanctus eē creatura per hoc qd de
ipso in scriptura sacra aliqua ad motū per
tinentia dicta inueniunt: sunt. n. accipienda
metaphorice: sic. n. ⁊ deo aliqñ scriptura sa
Geñ. cra motū attribuit: vt est illud Geñ. 3. (cū
audissent vocē dñi deambulantis in para
diso). ⁊. 18. (Descēdā ⁊ videbo vtrū clamo
rē opere cōpleuerint). ¶ Qd̄ ergo dr spūs
dñi ferebat sup aq̄s intelligendū est eo mō
quo dictū est. hīc dr qd voluntas fert in vo
litū: ⁊ amor in amatū: quāuis ⁊ hoc quidā
nō de spiritu sancto. sed de aere intelligere
velint q hꝫ nālē locū super aquā. vñ ad eius
multimodas trāsmutatōes significandas
dictū est ꝙ ferebat super aquas. ¶ Qd̄ etiā
dr. (Effundā de spū meo sup oēm carnē).
ea rōne dictū eē oꝫ intelligi qua spūs san
ctus dr mitti hoibus a patre vl filio. (vt di
ctū est). verbo aūt effusionis: abundantia
effectus spūs sancti intelligit. ⁊ ꝙ nō stabit
in vno. sed ad plures deueniet a quibus eti
am quodāmodo in alios deriuet. sicut pa
ad 6am tꝫ in his q̄ corporaliter effundunt. ¶ Silr
aūt qd dr. (Auferā de spiritu tuo tradāqꝫ
eis). nō ad ipsā eēntiā seu personā spūs sā
cti referēdū est cū indiuisibilis sit: sed ad ip
sius effectus frm quos in nobis habitat qui
hoie possunt augeri ⁊ minui. nō tamen ita
ꝙ id qd subtrahit vni idē numero alteri cō
feratur: sicut in rebus corporalibus accidit
sed qr aliquid silr pōt accrescere vni in quo
alij decrescit. nec tamē reqrit ꝙ ad hoc qd
accrescat vni. i. ꝙ alteri subtrahat. qa res
spiritualis pōt simul absqꝫ detrimento cu
iuslibet a pluribus possideri. vñ nec intelli
gendū est ꝙ de donis spiritualibus oportu
it aliquid subtrahi Moysi ad hoc ꝙ alijs
conferret: sed ad actū: siue ad officiū referē
dum est. qr qd spūs sanctus prius per solū
Moysen effecerat: postea per plures imple
uit. ¶ Sic ēt nec Heliseus petijt vt spirit9
sancti eēntia seu persona duplicata augere
tur. sed vt duos effectus spiritus sancti qui
fuerant in Helia scilicet prophetia ⁊ opera
tio miraculorū eēnt ēt in ipso. quāuis etiaꝫ
nō sit inconueniens ꝙ efficatiā spūs sancti
vnus alio abundantius participet frm du
plā vel quātācūqꝫ aliā proportionē. cū mē
surata sit virt9 vniuscuiusqꝫ atqꝫ finita: nō
tamē hoc presumpsisset Heliseus petere vt
in effectu spirituali superaret magistrum.
¶ Pꝫ ēt ex cōsuetudine sacre scripture ꝙ ad 7am
per quādaꝫ similitudinē humana ai passio
nes transferunt in deū: sicut dr in ps. (Ira ps.
tus est furore dñs in populū suū). dr. n. de9
iratus per similitudinē effectus punit. n. qd
⁊ irati faciunt. vnde ⁊ ibidē subdit. (Et tra
didit eos in manus gentiū). sic ⁊ spūs san
ctus contristari dicitur p similitudinē effe
ctus. deserit. n. peccatores sicut contristati
deserunt contristantes. ¶ Est ēt consuetus
modus loquendi in sacra scriptura vt illud ad 8am
deo attribuat qd in hoie fac: frꝫ illd Geñ.
22 (Nunc cognoui ꝙ timeas dñm). i. nūc Geñ.
cognoscere feci. ⁊ hoc mō dicit qd spiritus
sanctus postulat qr postulantes facit. facit
enim amorē dei in cordibus nostris ex quo
desideramus ipso frui ⁊ desiderātes postu
lamus. cū aūt spiritus sanctus procedat p
modū amoris quo seipsum deus amat. eo
dē aūt amore deus se ⁊ alia propter suā bo
nitatē amat: manifestū est ꝙ ad spiritū san
ctum pertinet amor quo deus nos amat.
¶ Silr ēt amor quo nos deū amam9: cuꝫ
nos dei faciat amatores. (vt ex dictis pꝫ). ad 9am
⁊ quantū ad vtrūqꝫ spiritui sancto cōpetit
donari rōne quidē amoris quo deus nos
amat eo mō loquēdi quo vnusquisqꝫ dicit
dare amorē suū alicui cū eum amare inci
pit. quāuis deus neminē ex tēpore amare
incipiat si respiciatur ad voluntatē diuinaꝫ
qua nos amat. effectus tñ sui amoris ex tē
pore causat i aliq̄ cū eū ad se trahit. ¶ Rō
ne āt amoris quo nos deū amamus. quia
hunc amorē sps sanctus facit in nobis. vñ
frm hūc amorē in nobis habitat. (vt ex di
ctis pꝫ). ⁊ sic eū habemus vt cui9 ope frui
mur. ¶ Et qr hoc est spūi scō a pre ⁊ a filio
qd p amorē quē in nobis cāt sit ⁊ habeat a
nobis: cōuenienter dr a pre ⁊ filio nobis da
ri. ¶ Nec p hoc prī ⁊ filio minor ondit: sꝫ
ab ipsis hēre originē: dr ēt ⁊ a seipso dari no
bis inquantū amorē frm quē nos inhabitat
simul cū pre ⁊ filio in nobis cāt. ¶ Quāuis
aūt spūs sanctus verus sit deus ⁊ verā nāꝫ ad 10am

diuinā habeat a patre ꝛ filio.nō tñ oꝫ ꝙ filius sit.filius.n.dicit aliqͣ ex eo ꝙ genit⁹ est vñ si res alq̄ nāꝫ alterius ab eo accipet non ꝑ genuiturāꝫ ꝑ aliū q̄cūqꝫ modū:rōne filiatōis careret:vtputa si aliqͥs hō virtute sibi diuinitus ad hoc cōcessa hoiem faceret ex aliq̄ sui corporis parte vł ēt exteriori mō sicꝫ facit artificiata:ꝓductus hō ꝓducētis fili⁹ nō dicceret qꝛ nō ꝓcederet ab eo vt natus ꝓcessio āt spūs sancti rōnē natiuitatis nō hꝫ.(vt supra ostēsū est).vñ spūs sanctus lꝫ a pr̄e ꝛ filio diuinā nāꝫ hēat:nō tñ eorū filius dici pōt.

ad i ᵃᵐ Qꝫ āt in sola nā diuina pluribus modis nā cōicaꝛ rōnabile est.qꝛ in solo deo eius opatio est suū eē.vñ cū in eo sicut ꝛ in q̄libet itellectuali nā sit itelligere ꝛ velle id qꝺ ꝓcedit in eo ꝑ modū intellect⁹ vt verbū:aut amoris ꝛ volūtatis vt amor:oꝫ ꝙ habeat eē diuinū ꝛ sit deus ꝛ sic iā filius quā spūs sanctus est verus deus. Hec igiꝛ

Epilogat de spūs sancti diuinitate dicta sunt.alia vero que circa eius processionem difficultatē habent:ex his que de natiuitate filij dicta sunt considerare oportet.

Qꝫ spūs sanctus ꝓcedat a filio. 24.



Quidamvero circa spūs sancti ꝓcessionē errare iueniūꝛ dicētes spm̄ sanctū a filio nō ꝓcedere. ꝛ ideo

pᵒ rō ex dictis sacre scri. ondū eū spm̄ scm̄ a filio ꝓcedere. Manifestū est.n.ex sacra scriptura ꝙ spūs scūs est spūs filij.dr̄.n.Ro.8.(Si qͥs spm̄ chrīsti nō hꝫ hic nō est eius).Sꝫ ne aliqͥs posset dicere ꝙ alius sit spūs q ꝓcedit a patre ꝛ alius q est filii.ostēdiꝛ ex verbis eiusdem apl̄i qꝺ idē spūs scūs sit patris ꝛ filijnā h⁹ qꝺ inductū est.(Si qͥs spm̄ xp̄i nō hꝫ hic nō est eius).subiunxit postq̄ꝫ dixerat.(Si spūs dei habitat in nobis ꝛc̄.).nō āt pōt dici spūs scūs eē spūs xp̄i ex hoc solo ꝙ eum habuit tanq̄ꝫ hō:fm̄ illud Luce.4.(Jesus plenus spū scō regressus est a iordane).dr̄ enim Gal.4.(Qm̄ estis filii dei misit deus spm̄ filii sui in corda vr̄a clamāte abba. pr̄).ex hoc ergo spūs scūs nos facit filios dei inquātū est spūs filii dei. Efficimur āt filii dei adoptiui ꝑ assimilationē ad filiū dei nālē fm̄ illud Ro.8.(Quos p̄sciuit ꝛ p̄destinauit fieri cōformes imaginis filii ei⁹

vt sit ipse primogenit⁹ in multis fratrib⁹). sic igiꝛ est spūs scūs spūs xp̄i inquātū est filius dei nālis:nō pōt aūt fm̄ aliā habitudinē spūs scūs dici spūs filii dei nisi fm̄ aliq̄ꝫ originē:qꝛ hec sola distinctio in diuinis inuenitꝛ:necesse est igiꝛ dicere ꝙ spūs sanctus sic sit filii ꝙ ab eo procedat.

2 Itē spūs scūs a filio mittiꝛ fꝫ illud Jo. 15.(Cū venerit paraclitus quē ego mittam vobis a patre).mittēs āt auctoritatē aliq̄ꝫ hꝫ in missū:oꝫ igiꝛ dicere ꝙ filius hēat aliq̄ꝫ auctoritatē respectu spūs sancti. nō āt dominii vł maioritatis:sed fm̄ solā originem sic igiꝛ spūs scūs est a filio. Si qͥs aūt dicat ꝙ ēt filius mittiꝛ a spū scō.qꝛ dr̄ Luce. 4.ꝙ dn̄s dixit in se impletū illud Jsa.(Spiritus dn̄i sup me euangelizare pauperibus misit me).Sꝫ cōsiderādū est ꝙ filius a spiritu scō mittiꝛ fm̄ nāꝫ assūptā.spūs aūt sanctus nō assūpsit nāꝫ creatā vt fm̄ eā possit dici missus a filio vł filius hr̄e auctoritatē respectu ipsius. Relinqͥꝛ igiꝛ ꝙ respectu persone eterne filius super spiritum sanctum auctoritatem habeat

obiectio

3 Amplius Jo. 16.dicit filius de spiritu sancto.(Jlle me clarificabit qꝛ de meo accipiet.ꝛ annunciabit vobis).nō āt pōt qꝺ accipiat id qꝺ est filii.nō tñ accipiat a filio:vtputa si dicaꝛ ꝙ accipiat essētiā diuinā q̄ est filii a patre.vñ ꝛ subdiꝛ.(Oia q̄cūque hꝫ pr̄ mea sunt ꝓpterea dixi vobis: qꝛ de meo accipiet).si.n.oia q̄ patris sūt ꝛ filii sūt oꝫ ꝙ auctoritas patris fꝫ quā ē p̄ncipiū spiritus sci sit ꝛ filii.Sic ḡ ꝛ spūs scūs accipit de eo quod est patris a patre.ita accipit de eo quod est filii a filio.

4 Adhuc ēt induci pñt auctoritates doctoꝝ ecclesie ēt grecoꝝ. Dicit.n.Athanasius.(Spūs sanctus a patre ꝛ filio nō factus nec creatus nec genitus:sꝫ ꝓcedens. Cirillus ēt in ep̄la sua quā synodus Calcidonēsis recepit dicit spiritus veritatis nominaꝛ ꝛ ē spiritus veritatis ꝛ ꝓfluit ab eo sicut deniqꝫ ꝛ de deo patre. Didim⁹ ēt dicit in lib.de spiritu scō.(neqꝫ qͥd est aliud filius exceptis his q̄ ei danꝛ a patre: neque alia est spiritus sancti subā p̄ter id qꝺ qͥdā cōcedunt videlicet spm̄ scm̄ eē a filio ꝛ profluere ab ipso.(verbū.n.ꝓcessiōis iter oia q̄ ad originē ꝑtinet magis inueniꝛ eē cōe:qꝛ

Athanasius Cirillus Didim⁹

gd enim quocūq3 mō est ab aliquo:ab ipo
pcedere dicimus: ⁊ q2 diuina meli9 p cō-
munia q̄3 p specialia designant verbū pro-
cessiōis in originē diuinarum psonarum marie
est atendendū.vñ si cōcedat q̄ spiritus san
ctus sit a filio vel profluit ab eo sequitur
quod ab eo procedat.
¶ Itē habet in determinatōe qnti cōcilii
(Seqtur p oīa scōs patres ⁊ doctores ec
clesie. Anathanasiū. Hilariū. Basilium.
Gregoriū theologū. Gregoriū nissenum.
Ambrosiū. Augustinū. Theophilū. Joanē.
Cōstantinopolitanū. Cirillū. Leonē. Pro
bā:⁊ suscipimus oia q̄ de recta fide ⁊ dam
natōe hereticorum exposuerunt). manifestū
est āt ex multis auctoritatibus Augu.⁊ pre
cipue in libro de trini.(⁊ sup Jo.).q̄ spiri
tus sanctus sit a filio.op3 igitur cōcedi qd
pa rō spiritus sanctus sit a filio.¶ Hoc etiā eui
euidens dentibus rōnibus apparet. ¶ In rebus.n.
supposi remota materiali distinctōe q̄ in diuinis p
ta i fide sonis locū hre nō pōt nō inueniunt aliqua
distingui nisi p aliquā oppositionē. que.n.
nullā oppositionē hñt adiuicē simul eē pos
sunt in codē.vñ per ea distinctio causari nō
pōt:album.n.⁊ triangulare. l3 diuersa sint
q2 tñ nō opponuntur.in eodē eē cōtingit.o3
.. supponere sm fidei catolice documenta
q̄ spirit9 sanct9 a filio distinguat: aliter eni
nō eēt trinitas.sed dualitas in psonis . op3
igit hmōi distinctionē p aliquā oppositōe3
fieri.nō āt oppōne affirmatōis ⁊ negatōis
q2 sic distinguunt entia ⁊ nō entibus. Nec
ēt oppōne priuatōis ⁊ habitus:q2 sic distin
guūtur pfecta ab ipfectis.neq3 ēt oppositio
ne cōtrarietatis.q2 sic distinguunt.q̄ sūt s3
formā diuersa.nā cōtrarietas vt phi docēt
est dria s3 formā q̄ qdē dria diuinis psōis
nō cōuenit:cū earum sit vna forma sicut vna
Phil. eēntia.s3 illud apli Phil.2.de filio dei di
cētis.(q cū in forma dei eēt).s.patris. Re
lingtur igitur vnā psonā diuinā ab alia nō
distingui nisi oppōne relatōis. sic enim fili
us a patre distinguit sm oppositionē rela
tiuā patris ⁊ filii.¶ Nō.n.in diuinis pso-
nis alia relatiua oppō eē pōt nisi sm origi-
nē.¶ Nā relatiue opposita vl sup quātita
tē fundātur.vt duplū ⁊ dimidiū. vel super
actionē ⁊ passionē:vt dñs ⁊ seruus mouēs
⁊ motū pr̄ ⁊ filius.¶ Rursus relatiuorum q̄

super quantitatē fundātur.¶ Quedā fun-
dātur super diuersā quantitatē vt duplum
⁊ dimidiū:maius ⁊ minus.¶ Quedā sup
ipsam vnitatē vt idē qd significat vnum in
suba.Et equale qd significat vnū in quāti-
tate.Et sile qd significat vnū in qualitate
Diuine igr psone distingui nō pñt relatio-
nibus fundatis sup diuersitatē quātitatis:
q2 sic tolleret trium psonarum equalitas.neq3
iterum relatōibus q̄ fundantur sup vnū hmōi
relationes distinctionem nō causant: imo
magis ad conuenientiam pertinere inueni
untur.⁊ si forte aliqua eorum distinctionē pre
supponuntur. In relationibus vero omni-
bus super actione vel passione fundatis sē-
per alterum est vt subiectum ⁊ inequale s3
virtutem nisi solū inrelationibus originis
in quibus nulla minoratio designatur eo q̄
inuenitur aliquid producere sibi simile ⁊
equale scdm naturam ⁊ virtutē. Relinqui
tur igitur quod diuine persōe distingui nō
possunt nisi oppositione relatiua scdm ori-
ginem.o3 igitur q̄ si spiritus sanctus a filio
distingitur q̄ sit ab eo:non enim est dicere
q̄ filius sit a spiritu sancto cum spiritus sā
ctus magis filii esse dicatur:⁊ a filio detur.
¶ Itē a pr̄e ē ⁊ filius ⁊ spūs scūs:o3 igitur 2a rō
patrē referri ⁊ ad filiū ⁊ ad spm̄ scm̄ vt prin
cipiū ad id qd ē a principio.refert āt ad fi-
liū rōne pr̄nitatis.nō āt ad spm̄ scm̄: q2 tūc
spūs scūs eēt fili9.paternitas .n. nō dr̄ nisi
ad filiū.o3 igr̄ in patre eē aliā relatōe3.q̄ re
ferat ad spm̄ scm̄ ⁊ vocet spiratio. sicr cū in
filio sit q̄dā relatio qua refertur ad patrem
q̄ dicitur filiatio:o3 q̄ in spiritu scō sit etiā
alia relatio qua referat ad patrē ⁊ dicatur
processio.⁊ sic scdm originem filii a patre
sint due relatōes vna in originante. alia in
originato.s.paternitas ⁊ filiatio: ⁊ alie due
ex parte originis spiritus sancti.s.spiratio ⁊
processio.paternitas igit ⁊ spiratio nō cōsti
tuūt duas psonas.s3 ad vnā psonā patris
pertinent.q2 nō habent oppositionē adinui
cem.neq3 igitur filiatio ⁊ processio duas p
sonas constituerent.sed ad vnam pertine-
rent nisi haberent oppositionem adinuicē.
nō est āt dare aliā oppositionem nisi scdm
originē.o3 igit q̄ sit oppō originis inter fili
um ⁊ spm̄ scm̄.ita qd vn9 sit ab alio.¶ Ad 3a rō
huc q̄cūq3 cōueniūt in aliquo cōmuni si di

stinguantur adinuicez.oportet q distinguā tur scd3 aliquas differentias per se z nō p accidens pertinētes ad illud cōe. Sicut bō z equus conueniunt in animali z distinguū tur abinuicem non per album z nigrum q se hūt per accidens ad aial.sed per rationa le z irrationale que per se ad animal perti nent.qr cum animal sit habet animā: opor tet quod hoc distinguatur per hoc quod est habere animam talem vel talē vtputa rō nalem vel irrationalē.manifestū est autem q filius z spiritus sanctus cōueniunt in hoc quod est esse ab alio: qr vterq3 est a patre: z fm hoc pr cōuenienter differt ab vtroq3 inquantū est innascibilis.si igit spūs sanct distinguat a filio o3 q hoc fit p differenti as q p se diuidant hoc quod est eē ab alio: q quidē non possunt eē nisi differentie eius dem generis scilicet ad originem pertinen tes vt vnus eorum sit ab alio. Relinquitur igitur q ad hoc vt spiritus sanctus distin guatur a filio.necesse ē q sit a filio. Am plius si quis dicat spiritum sanctum distin gui a filio non quia sit a filio:sed propter di uersam originem vtriusq3 a patre in idem hoc realiter redire necesse est. Si enim spi ritus sanctus est alius a filio. o3 q alia sit origo vel processio vtriusq3. Due autem origines nō possunt distingui nisi per termi num. Vel principiū. Vel subiectum. Sicut origo equi differt ab origine bouis ex parte termini fm q he due origines ter minātur ad naturas specie diuersas. Ex parte autem principij vt si supponamus in eadem specie aialis queda3 generari ex vir tute actiua solis tm.qdā āt simul cū hac ex virtute actiua seminis. Ex parte vo sub iecti differt generatio huius equi z illius se cundū q natura speciei in diuersa materia recipitur. Hec autem distinctio que est ex parte subiecti in diuinis personis locum habere non potest cum sint omnino imma teriales. Similiter etia3 ex parte termi ni.vt ita liceat loqui non potest eē processio num distinctio:quia vnam z eandem diui nam naturam quam accipit filius nascen do:accipit spiritus sanctus pcedendo. Re linquitur igitur qd vtriusq3 originis distin ctio non potest eē nisi ex parte pncipij.ma nifestum est autem quod principium origi nis filij est pater solus. Si igitur processio nis spiritus sancti principium sit solus pa ter:non erit alia processio spiritus sancti a generatione filij. z sic nec spiritus sanctus distinctus a filio:ad hoc igitur q sint alie p cessiones z alij procedentes necesse est dice re q spiritus sanctus nō sit a solo patre.s3 a patre z filio. Si quis vero itex dicat qd differunt processiōes fm principiū inquātū pr producit filiū p modū intellectus vt ver bū. Spiritū aūt sanctū p modū voluntatis quasi amorē:scdm hoc oportebit dici q fz differentiā voluntatis z intellectus in deo patre distinguat due pcessiōes z duo pce dentes:sed volūtas z intellectus in deo pa tre nō distinguūt fm rē: sed solū fm rōne3 vt in primo libro oñsum est: seqtur igit qd due pcessiōes z duo pcedētes differāt so lū rōne.ea vero q solū rōne differūt de sein uicē pdicant.vex.n.est dicere qd diuina vo luntas est intellectus eius.z ecōuerso.verū ergo erit dicere q spūs sanctus est filius z ecōuerso.qd est Sabelliane ipietatis: non igit sufficit ad distinctionē spūs sancti z filij dicere qd filius pcedat p modū intellect z spūs sanctus p modū volūtatis nisi cum hoc dicat z dicat q spūs sanctus sit a filio. Pre.ex hoc ipso q dr qd spūs sanctus pcedit p modū volūtatis z filius p modū intellectus.seqt q spūs sanct sit a filio. nā amor pcedit a verbo eo qd nihil amare possumus nisi verbo cordis illud cōcipia mus. Itē si qs diuersas spēs rex cōside ret.in eis qdā ordo oñdit put viuētia sunt supra non viuentia:z animalia supra plan tas z homo sup alia animalia .cum in sin gulis hox diuersi gradus inueniūt fm di uersas spēs.vñ z plato spēs rex dixit eē nu meros q spē variat p additionē vl subtra ctionē vnitatis.vñ in substātijs imalib nō pōt eē distinctio nisi fm ordinē. in diuinis aūt psonis q sūt oino imāles nō pōt eē ali ordo nisi originis.nō igit sūt due psone ab vna pcedētes nisi vna eax pcedit ab alte ra.z sic o3 spiritum sanctum procedere a fi lio. Adhuc pater z filius quātum ad vni tatem essentie non differunt nisi in hoc q h est pr z h est filius.quicquid igitur preter hoc est commune est patri z filio. esse autē principium spiritus sancti est preter rōnem

paternitatis ꝛ filiationis.naȝ alia relatio ē qua pater est pater ꝛ qua pater est principium spūs sancti.(vt supra dictū est).eē igiẗ principiū spūs sancti est cōe patri ꝛ filio.
⁋ Amplius quicquid nō est cōtra rōnem alicuius nō est impossibile ei cōuenire nisi forte per accidens. Cū āt eē principiū spūs sancti nō est cōtra rōnē filii neqȝ inquantū est deus.qr pater q est deus est principium spūs sancti.neqȝ inquantū est filius eo qđ alia est processio spūs sancti.ꝛ alia filii.non est āt repugnans id qđ est a principio scꝫ vnā processionē eē principiū processionis alterius. Relinquiẗ igiẗ ꝙ nō sit impossibile filiū eē principiū spūs sancti.qđ āt nō ē impossibile pōt eē.in diuinis āt nō differt eē ꝛ posse.ergo filius est principiū spūs sancti.

❡ Rōnes ostendere volentiū ꝙ spūs scūs nō procedat a filio.ꝛ solutio ipsarum. 25.



Quidam vero pertinaciter veritati resistere volentes quedam in cōtrarium inducūt q̄ vix responsiōe sunt digna.dicunt enim qđ dñs de processiōe spūs sancti loquens:eū a patre procedere dixit nulla mentōe facta de filio:vt pȝ Jo.15.vbi dr̃ (Cū venerit paraclitus quē ego mittā vobis a patre spūm veritatis q a patre procedit).vnde cū de deo nihil sit sentiendū nisi qđ scriptura tradiẗ nō est dicendū qđ spūs sanctus procedat a filio.Sȝ hoc oino friuolū ē.nā propter vnitatē eēntie.qđ in scripturis de vna persona dr̃ ꝛ de aliis oȝ intelligi nisi repugnet proprietati ꝑsonali ipsius ēt si dictio exclusiua adderetur.lȝ enim dicatur Math.xi.(ꝙ nemo nouit filiū nisi pater).nō tñ a cognitōe filii vel ipse filius vel spūs sanctus excludiẗ.vnde ēt si diceret in euangelio ꝙ spūs sanctus nō procedit nisi a patre.nō ꝑ hoc remoueret qn procederet a filio cū hoc proprietati filii nō repugnet.(vt ostēsum est).nec est mirū si dñs spm scm a patre procedere dixit de se mentōe nō facta.qr oia ad patrē referre solet a quo habet qcqd hȝ sicut cū dicit Jo.7.(Mea doctrina nō est mea:sed ei⁹ q misit me patris).ꝛ multa hmōi in verbis dñi inueniūt ad cōmendandā in patre auctoritatē principii.
Nec tamē in auctoritate premissa in oino obticuit se eē spūs sancti principiū cū dixit eū spūm veritatis se aūt prius dixerat veritatē. Obiiciunt ēt ꝙ in qbusdā cōciliis inuenitur sub interminatōe anathematis prohibitū ne aliqd addaẗ in symbolo in ꝯciliis ordinato.in quo tñ de processiōe spūs sācti a filio mentio nō habeẗ. vnde arguūt latinos anathematis reos q hoc in symbolo addiderūt. Sed hec efficatiā nō hnt. nā in determinatōe synodi Calcedonēsis dr̃ qđ patres apud Cōstantinopolim cōgregati doctrinā Nicene synodi corroborauerunt nō quasi aliqd minus eēt inferentes . sȝ de spū scō intellectū eoꝝ aduersum eos q dominū eū respuere tentauerunt scripturarū testimoniis declarantes. Et silr dicendum est ꝙ ꝓcessio spūs sancti a filio implicite cōtineẗ.i.Cōstātinopolitano symbolo in hoc ꝙ ibi dr̃ qđ ꝓcedit qr ꝙ de patre intelligitur oȝ ꝛ de filio intelligi vt dictū est. Et ad hoc addendū sufficit auctoritas Romani pontificis ꝑ quā ēt inueniunẗ antiqua ꝯcilia eē cōfirmata. Inducunt ēt ꝙ spūs scūs cū sit simplex nō pōt eē a duobus ꝛ ꝙ spūs scūs si ꝑfecte procedat a patre: nō procedit a filio ꝛ alia hmōi.q̄ facile est soluere ēt paruȝ in theologia exercitatis. ⁋ Nā pater ꝛ filius sunt vnū principiū spūs sancti propter vnitatē diuine virtutis:ꝛ vna productōe ꝓducunt spiritum sanctum. sicut etiam tres persone sunt vnum principium creature ꝛ vna actione creaturarum producunt.

❡ Qḋ nō sunt nisi tres persone in diuinis.s. pater filius ꝛ spi.s. 26.



Ex hisigitur que dcā sunt accipere oȝ ꝙ in diuinis tres ꝑsone subsistunt pater ꝛ fili⁹ ꝛ spūs scūs : ꝛ ꝙ hi tres sunt vnus deus solis relationibus abinuicē distincti. ❡ Pater.n.a filio distinguitur paternitatis relatione ꝛ innascibilitate.fili⁹ aūt a patre relatiōe filiatōis. pater aūt ꝛ filius a spū scō spiratōe.vt ita dicaẗ. spūs āt sanctus a patre ꝛ filio processione amoris qua ab vtroque procedit.

2 ❡ Preter has tres personas nō est quartam in diuina natura ponere. Persone.n. diuine cum essentia conueniant:non possūt distingui nisi per relationem originis. (vt

ca°14° et dictis p3).hãs aũt originis relatiões ac
i p^a rõe cipere o3 nõ ẽm processionẽ in exteriora tẽ dentẽ:sic.n.procedens nõ eẽt coeẽntiale suo principio:sed o3 φ processio interius consistat. ¶ Qḋ aũt aliquid procedat manens in tra suũ principiũ:inuenit solũ in opatõe intellectus τ voluntatis.(vt ex dictis patet). vnde psone diuine multiplicari nõ pñt nisi ẽm φ exigit processio intellectus τ voluntatis in deo. ¶ Nõ est ãt possibile φ in deo sit nisi vna processio secundũ intellectum. eo qḋ suũ intelligere est vnũ τ simplex τ pfectũ:q: intelligendo se intelligit oĩa alia: τ sic nõ põt eẽ in deo nisi vna verbi processio ¶ Similiter aũt o3 τ processionẽ amoris eẽ vnã tantũ.q: ẽt diuinũ velle est vnũ tñ. τ simplex amando.n.se amat oĩa alia.nõ ẽ igitur possibile φ sint in deo nisi due persone procedentes.vna per modũ intellectus, vt verbu3 scilicet filius τ alia per modum amoris.s.vt spũs sanctus.est etiã τ vna psona nõ procedens.s.pater solũ igit tres psone in trinitate esse possunt.

3 ¶ Itẽ si scdm processionẽ o3 personas diuinas distingui modus aũt persone quãtũ ad processiões nõ põt eẽ nisi triplex vt scilicet sit aut oĩno nõ procedens quod patris est. ¶ Aut a nõ procedente procedens qḋ filiũ est. ¶ Aut a procedente procedens quod spiritus sancti est.impossibile est igitur ponere plures q̃ tres:personas. ¶ Licet aũt in aliis viuentib⁹ possint relatões originis multiplicari vt scilicet sint in nã humana plures patres τ plures filii.in diuina nã h° oĩno impossibile est eẽ.nã filiatio cũ in vna natura sit vnius spẽi nõ põt multiplicari nisi secundum materiã aut subiectũ sicut est ẽt de aliis formis.vnde cum in deo nõ sit mã aut subiectũ τ ipse relatões sint subsistẽtes.(vt ex supradictis p3).impossibile ẽ qḋ in deo sint plures filiationes.τ eadẽ rõ est de aliis τ sic in deo sunt solũ tres persone.

obiectio ¶ Si quis aũt obiiciens dicat φ in filio cũ sit perfectus deus est virtus intellectiua pfecta.τ sic põt producere verbũ.τ silr cũ in spiritu sancto sit bonitas infinita q̃ est cõicatõis principiũ:poterit alteri diuine persone nãm diuinã cõicare. ¶ Considerare de

R°. bet φ filius est deus vt genitus nõ vt generans.vñ virtus intellectiua est in eo vt in pcedente per modũ verbi nõ vt in producente verbũ.τ silr cũ spũs sanctus sit deus vt procedens est in eo bonitas infinita vt in psona accipiente nõ vt in cõicante alteri bonitatẽ infinita nõ enim distinguunt abinuicẽ nisi solis relatiõibus.(vt ex supradictis p3).tota igit plenitudo diuinitatis est in filio τ eadẽ numero q̃ est in patre. sed cũ relatione natiuitatis sicut in patre cũ relatõe generatõis actiue.vnde si relatio patris ãt tribueret filio: omnis distinctio tolleret et eadẽ rõ est de spiritu sancto. ¶ Hmõi ãt diuine trinitatis similitudinẽ in mente humana possumus considerare:ipsa.n. mens ex hoc φ se actu intelligit verbũ suũ concipit in seipsa qḋ nihil aliud est q̃ ipsa intentio intelligibilis mẽtis q̃ τ mens intellecta dr in mente existẽs ¶ Que dũ alterius se ipsam amat seipsam producit in voluntate vt amatũ. ¶ Vlterius aũt nõ procedit intra se.sed concludit circulo dũ per amore3 redit ad ipsã suba3 a qua processio incepat p intentionẽ intellectã.sed fit pcessio ad exteriores effectus dũ ex amore sui pcedit ad aliqd faciendũ. ¶ Et sic tria in mente inueniunt. ¶ Mens ipsa que est processiõis principiũ in sua nã existens. ¶ Et mens cõcepta in intellectu. ¶ Et mẽs amata in volũtate. ¶ Nõ tñ hec tria sunt vna natura: q: intelligere mẽtis nõ est eius eẽ. nec eius velle est eius eẽ aut intelligere:τ propter h° ẽt mẽs intellecta τ mẽs amata.nõ sunt psone cũ nõ sint subsistẽtes.mẽs ẽt ipsa i sua nã existẽs nõ est psona cũ nõ sit totũ φ sub sistit sed pars subsistẽtis.s.hoĩs.in mẽte igitur nr̃a inuenit similitudo trinitatis diuine quãtũ ad pcessionẽ q̃ multiplicat trinitatẽ cũ ex dictis manifestũ fit eẽ in diuina natura deũ ingenitũ q est totius diuine pcessionis principiũ.s.patrẽ τ deũ genitũ p modũ verbi in intellectu cõcepti.s.filiũ τ deũ per modũ amoris pcedẽtẽ.s.spm scm̃.vlterius aũt intra diuinã nãm nulla pcessio inuenit sed solũ pcessio in exteriores effect⁹. ¶ In hoc ẽt deficit a repñtatõe diuine trinitatis φ pr̃ τ filius τ spũs sanctus sunt vnius nãe.τ singulis hoꝝ ẽ psona pfecta eo φ intelligere τ velle sunt ipsũ eẽ diuinũ.(vt ostẽsum ẽ).τ pp hoc sic ɔsideraẽ diuina similitudo in hoĩe sicut similitudo Herculis in

Simitu° trinitatis i mẽte hũa.

lapide quantum ad representationem for-
me nõ quantum ad conuenientiam nãe: vñ
τ in mente hominis dicitur eẽ imago dei
Geñ. fm illud Geñ.i.(Faciamus hominez ad
Qđ i alijs imaginem τ similitudinẽ nãm). ¶ Inueni
reb⁹ ir- tur etiam in alijs rebus diuine trinitatis si
rõnabi- militudo prout quelibet res in sua substãtia
libus ẽ vna est τ spẽ quadã formaſ τ ordinẽ aliquẽ
sititu⁹ habet.sicut aũt ex dictis patet:conceptio in
trinita- tellectus inesse intelligibili est sicut informa
tis tio spẽi inesse naturali:amor aũt est sicut in
clinatio vel ordo in re naturali: vnde τ spe-
cies naturaliũ rez a remotis representat fi
lium.ordo aũt spiritũ sanctũ τ ideo propter
remotã representationẽ τ obscurã in irra-
tionabilibus rebus dr̃ in eis eẽ trinitatis
Job. vestigium nõ imago fm illđ Job.xi.(Nũ
Epilo- quid vestigia dei cõphẽdes ⁊c̃.). τ hoc de
gus diuina trinitate ad p̃sens dicta sufficiant.

¶ De incarnatione verbi secundum tradi-
tionem sacre scripture. 27.



Uoniam aũt su-
pra cũ de diuina generatiõe agereſ dictũ est dei filio dño Jesu christo quedã fm diuinã nãz quedã fm humanã cõuenire quã ex tẽpore assumendo dei eternus filius voluit incar-
nari: de ipso nunc incarnatõis mysterio re-
stat dicendũ. ¶ Q̃ quidẽ inter diuina opa
marie rõnem excedit: nihil .n. mirabilius
excogitari põt diuinitus factũ q̃3 q̃ verus
deus dei filius fieret hõ verus: τ q̃ iter om
nia mirabilissimũ est.cõsegſ q̃ ad hui⁹ ma
xime mirabilis fidẽ oĩa alia mirabilia ordi
nenſ.cũ id qđ est in vno quoq3 genere ma-
ximũ cã alioz eẽ videaſ. ¶ Hãc ãt dei in-
carnationẽ mirabilẽ auctoritate diuina tra
Jo. dente ɔfitemur.dr̃.n.Jo.i.(Verbũ caro
factũ ẽ τ habitauit in nobis). τ aplŝ Pau
Phil. lus Phil.2.dicit de filio dei loquens. (cũ
in forma dei eẽt nõ rapinã arbitratus ẽ eẽ
se eq̃lẽ deo: sed semetipsũ exinaniuit formã
serui accipiens in similitudinẽ hoium fact⁹
τ habitu inuentus vt hõ). Hoc ẽt in ipsi⁹
dñi Jesu christi verba manifeste ostẽdunt
cũ de se q̃nq3 loquaſ humilia τ humana vt
est illud.(Pater maior me est τ tristis est
aĩa mea vsq3 ad mortẽ).q̃ ei fm humani-
tatẽ assumptã cõueniũt.quãq3 ꝗ̃ sublimia
τ diuina.vt est illud.(Ego τ pater vnũ su
mus.τ omnia que habet pater mea sunt).
que certum est ei secundum naturam diui
nam competere. ¶ Ostendunt etiam hoc
ipsius domini facta que de ipso leguntur.
q̃ enim timuit tristat⁹est esurit mortuus
est pertinet ad humanam naturam. q̃ pro
pria potestate infirmos sanat q̃ mortuos
suscitauit τ q̃ elementis mundi efficaciter
imperauit q̃ demones expulit. q̃ peccata
dimisit.q̃ a mortuis cum voluit resurre-
xit.quod denique celos ascendit. diuinam
in eo virtutem demonstrant.

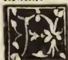
¶ De errore Fotini circa incarna-
tionem. 28. de hoc



Uidam autem scri paulo' pturaz sen hẽs lib⁹ sum depravantes circa dñi 7⁹ hist. nostri Jesu christi diuinitatẽ eccle.c⁹ τ humanitatem peruersum 24 τ 27 sensum conceperunt. ¶ Fuerunt.n. quidã
vt Ebion τ Chernitus: τ postea Paulus
samositanus τ Fotinus qui in christo solũ
naturam humanam confitentur. diuinita-
tem vero non per naturam. sed per quan-
dam excellentem diuine glorie participatio
nem quam per opera meruerat in eo fuisse ca⁹ 4⁹
confingunt.(vt superius dictum est). Sed
vt alia pretermittamus que contra positio
nem huiusmodi dicta sunt superius.hec po
sitio incarnationis mysterium tollit. Non
enim secundum positionem huiusmodi de
us carnẽ assumpsisset vt fieret hõ:s3 magis
hõ carnalis deus factus fuisset: τ sic nõ ve
rum eẽt quod Joannes dicit(verbum ca-
ro factum est).sed magis econuerso. caro
verbum facta fuisset. ¶ Similiter etiã nõ
conuenirent dei filio exinanitio aut descen-
sio.sed magis homini glorificatio τ ascen-
sio. τ sic non verum esset quod appstolus
dicit.(Qui cum in forma dei esset exinani
uit semetipsum formaz serui accipiens).
Sed sola exaltatio hominis in diuinaz glo
riam: de qua postmodum subditur.(Pro
pter quod τ deus exaltauit illum). neque
verum esset quod dominus dicit. (Descẽ
di de celo).sed solum quod ait. (Ascendo
ad patrem meum).cum tamẽ vtrũq3 scri
ptura cõiungat. Dicit enĩ3 dñs Jo.3.(Ne
mo ascẽdit in celũ nisi qui de celo descẽdit.

filius hominis qui est in celo). Ephe.4. (Qui descendit ipse est ꝛ qui ascendit sup oēs celos). sic ēt nō cōueniret filio ꝙ missus eēt a patre neqꝫ qđ a patre exiuerit vt veniret in mundū sed solū qđ ad patrē iret cū tñ ipse vtrūqꝫ coniungat dicens Joan. 17. (vado ad eū q misit me). ꝛ iterū. (exiui a patre ꝛ veni in mundū ꝛ iterū. (Relinquo mundū ꝛ vado ad patrē). in quorum vtroqꝫ ꝛ humanitas ꝛ diuinitas ꝯprobaſ.

De errore manicheorum circa incarnationem. 29.



Fuerunt aūt ꝛ alii qui veritate incarnatōis negata quādā ficticiā incarnatōis similitudinē introduxerunt. Dixerūt enim manichei dei filiū nō verū corpus: ſꝫ fantasticū assumpsisse. vnde nec verus hō eē potuit sed apparens. neqꝫ ea q̄ scđm hominē gessit: sicut qđ natus est: qđ comedit bibit: ambulauit: passus est: ꝛ sepultus: i veritate fuisse: sed in quadā assimilatōe consequif. ꝛ sic pꝫ ꝙ totū incarnatiōis mysteriū ad quandā fictionē deducunt. Hec aūt positio primo quidē scripture auctoritatem euacuat. cū enim carnis similitudo caro nō fit. neqꝫ similitudo ambulatōis ambulatio ꝛ in ceteris sitr mentiſ scriptura dicēs verbum caro factū est. si solū fantastica caro fuit. mentiſ ēt dicens Jesum xp̄m ambulasse: comedisse: mortuū fuisse: ꝛ sepultū si hec in sola fantastica apparitōe cōtingerunt: si aūt vel in modico auctoritati sacre scripture derogeſ. iam nihil fixum in fide nr̄a esse poterit que sacris scripturis innitiſ: sed illđ Joā.20. (Hec scripta sunt vt creditis).

Pōt aūt aliqs dicere scripture quideꝫ sacre veritatē nō dedisse. dū id qđ apparuit refert ac si factū fuisset. qꝛ reꝝ similitudines equoce ac figurate ipsarū reꝝ nominibus nuncupāſ sicut hō pictus equoce dr̄ hō: ꝛ ipsa sacra scriptura consueuit hoc mōloquēdi vti vt est illđ.1.Cor.10. (Petra āt erat christꝰ). plurima āt corporalia in scripturis de deo inueniunſ dici propter similitudinē solā sicut ꝙ nominatur agnus vel leo vel aliqđ hmōi. Sed licet rerū similitudines equiuoce reꝝ sibi noīa interdū assumāt. nō tamē ꝯpetit sacre scripture vt narrationē vnius facti totā sub tali equiuocatione ꝓponat: ita ꝙ ex aliis scripture locis manifesta veritas hr̄i nō possit. qꝛ ex hꝰ nō eruditio hominū. sed magis deceptio seqretur. cū tamē apostolus dicat Ro.15. (ꝙ q̄cūqꝫ scripta sūt ad nostrā doctrinā scripta sunt). ꝛ ad Thimo.3. (Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docenduꝫ ꝛ erudiēdum). eēt preterea tota euangelica narratio poetica ꝛ fabularis si reꝝ similitudines apparentes quasi res ipsas narraret. cū tñ dicaſ.2.Pe.i. (nō enim indoctas fabulas secuti notā faciemus vobis domini nr̄i iesu christi virtutē). Sic vbi vero scriptura narrat aliqua que apparentiā ꝛ nō reꝝ existentiam habuerunt. ex ipso more narratōis hoc intelligere facit: dr̄. n. Gen.18. (Cūqꝫ eleuasset oculos Abrahā scilicet apparuerunt tres viri). ex quo daſ intelligi ꝙ scđm apparentiā viri fuerūt. vñ ꝛ in eis deum adorauit ꝛ deitatē confessus est dicens. (loquar ad dñm meū cum sim puluis ꝛ cinis). ꝛ iterū. (nō est tuum hoc q iudicas oēm terram). Qꝫ vero Ysaias ꝛ Ezechiel ꝛ alii prophete aliqua alia describserunt que imaginarie visa sunt: errorē nō generat. qꝛ hmōi ponunt nō in narratione histori̅e. sed in descriptione prophetie: ꝛ tn̄ semper aliqđ addunt p qđ apparitio designaſ: sicut Ysa.6. (Vidi dñm sedentē ꝛc. ꝛ enim primo facta est sup me manus dñi vidi ꝛc.). Ezech.8. (emissa similitudo manus apphēdit me ꝛ adduxit: ꝛ veni in hirlm in visiōe dei). Qꝫ ēt aliqua in scripturis de rebus diuinis p similitudinē dicunſ errorē generare nō pōt. tū qꝛ similitudines sumuntur a rebus tam vilibus. vt solum sit hoc quod secundum similitudinem: ꝛ non secundum rerum existentiam dicuntur. tū quia inueniuntur aliqua ꝓprie dicta in scripturis per q̄ veritas expresse manifestatur que sub similibus in locis aliis occultantur quod quidem in proposito non accidit: naꝫ nulla scripture auctoritas veritatem eoruꝫ que de humanitate christi leguntur excludit. Forte autem quis dicat quod hoc datur intelligi per hoc qđ apostolus dicit Roma.8. (Misit deus filium suum in similitudinē carnis peccati). vel p hoc qđ dicit Phil.2. (In similitudinē hoīꝫ factꝰ ꝛ

Marginal notes: pō here tica · ip̄roba° · ad cor · ip̄roba° · ad ro. · ad thi. · R° ad motiuū opi. · R° ad alium motiuū opi. · R° pro opi. contraria.

habitu inventus vt hō. ¶ Hic aūt sensus
p ea q̄ hic addunt excludit. non eni dicit
solū: in similitudinē carnis: sz addit pecca
ti qa christus verā quidē carnē habuit: sed
nō carnē peccati: qa in eo peccatū nō fuit:
sed similē carni peccati: qa carnē passibilē.
habuit q̄lis est facta caro hoīs ex peccato.
2 ¶ Similiter fictiōis intellectus excludit
ab hoc qd̄ dicit in similitudinē hoīuz fact⁹
p hoc qd̄ dicit formā servi accipiens. mani
festū est aūt formā p natura poni τ nō p si
militudine. ex hoc q̄ dixerat q cū in forma
dei esset: vbi p nā ponit forma: nō eni poni
tur q̄ christus fuerit similitudinarie deus.
3 ¶ Excludit etiā fictionis intellectus per
hoc quod subdit. (factus obediēs vsqz ad
mortē). nō igit similitudo accipit p simili
tudine apparētie: sz p nā similitudine speci
ei sicut oēs hoīes similes speciei dicunt.
4 ¶ Magis autē sacra scriptura expresse
fantasmatis suspicionē excludit. Dicit eni
Mathe. decimo quarto. (q̄ vidētes disci
puli Jesum ambulantē supra mare. turba
ti sūt dicētes: qa fantasma est: τ p̄ timore
clamaverūt quā q̄uidē eoꝝ suspitionē dn̄s
cōvenienter removit. ¶ Vn̄ subdit statiz
q̄ Jesus locutus est eis dicēs. (Habete fi
duciaz: ego sum. nolite timere). Quis non
rōnabile videat q̄ aut: discipulos lateret:
q̄ non nisi corpus fantasticū assumpsisset
cū eos ad hoc elegerit vt de eo testimoniū
phiberēt veritatis ex his que viderāt τ au
dierāt aut si eos nō latebat extimatio fan-
tasmatis nō incussisset tunc eis timorem.
5 ¶ Adhuc āt. expressius suspicionē fanta-
stici corporis a mētibus discipuloꝝ remo-
vit dn̄s post resurrectionē: dicit. n. Luce vl
ti. (q̄ discipuli cōturbati τ ꝯterriti extima
bant se spiritum videre) dū scilicet vide-
runt Jesuz: τ dixit eis. (Quid turbati estis
τ cognitiōes ascēdūt i corda vestra: videte
manus meas τ pedes meos: qa ego ipse
suz: palpate τ videte. qa spiritus carnē τ os
sa nō hz sicut me videtis habere). frustra
enim se palpandum prebuit si non nisi cor
pus fantasticum habuisset.
6 ¶ Itē apostoli seipos idoneos xp̄i testes
ostēdunt. dicit. n. Petrus Act. 10. (hūc. s.
Jesum: deus suscitavit tertia die. τ dedit
cū manifestū fieri nō oī populo: sed testib⁹
preordinatis a deo: nobis q mādūcavim⁹
τ bibimus cū illo postq̄ꝫ resurrexit a mor-
tuis). τ Joannes apostolus in pricipio sue
epistole dicit. (Quod vidimus oculis no-
stris. qd̄ ꝑspexim⁹ τ manus nostre cōtre-
ctaverūt de verbo vite. hoc testamur). nō
pōt āt efficax sumi testimoniū veritas p ea
q̄ nō in rei existētia: sz solū in apparētia sūt
gesta. Si igit corpus christi fuit fantasticū
τ nō vere manducavit τ bibit: neqz vere vi
sus est τ palpatus est: sz fantastice tm̄ ivenit
nō eē idoneū testimoniū apostoloꝝ de xp̄o
τ sic. (inanis est eoꝝ p̄dicatio: inanis est τ fi-
des nostra: vt dicit Paul⁹ primo Cor. 15.
7 ¶ Amp̄. autē: si christus verū corpus nō
habuit: nō vere mortuus est ergo nec vere
resurrexit: sūt igit apostoli falsi testes chri
sti p̄dicātes mūdo ip̄z resurrexisse. ¶ Vn̄
apostol⁹ ibidē dic̄. (Invenimur aūt τ falsi
testes dei: qm̄ testimoniū dixim⁹ adversus
deū q̄ suscitaverit Jhm quē nō suscitavit.
8 ¶ Preterea falsitas nō ē idonea via ad
veritatē: s̄m illud Eccle. trigesimoquarto.
(A mēdace qd verū dicet). adventus aūt
christi in mundū ad veritatis māifestatio
nē fuit: dic̄. n. ip̄e. Joa. decioctavo. (Ego
autē in hoc natus suz: τ ad hoc veni in mū
dum. vt testimoniū phibeaz veritati: nō igi
tur in christo fuit aliq̄ falsitas. fuisset autez
si ea que dicuntur de ipso in apparētia tan
tum fuissent. nā falsuz est qd̄ nō est vt vide
tur: omnia igitur que de christo dicuntur
secundum rei existentiam fuerunt.
9 ¶ Adhuc Roma. tertio dicitur. (q̄ iusti
ficati sumus in sanguine christi). τ Apoca
lip. q̄nto. dicit. (Redemisti nos domine in
sanguine tuo). si igitur christus nō habuit
verū sanguinē neqz vere pro nobis ipsum
fudit: neqz igit vere iustificati neqz vere re
dēpti sum⁹: ad nihil igit vtile est eē in xp̄o.
10 ¶ Item si non nisi fantasia intelligēdus
est adventus christi in mundū: nihil novū
in christi adventu accidit. nam τ in veteri
testamento deus apparuit Moysi τ pro-
phetis secundum multiplices figuras. vt
etiam scriptura novi testamenti testatur.
hec autem totam doctrinā novi testamēti
evacuat. non igitur corpus fantasticum: sz
verum filius dei assumpsit.
¶ De errore valētini circa icarnatōez. 30.

pô.b.r. Is autem & Valentin⁹ ppinque de mysterio incar-
natiõis sensit: dixit eni q christus nõ terrenũ corp⁹ habuit:
sed de celo portauit: & qd nihil de virgine
matre accepit: sed per eã quasi aque ductũ
occa° transiuit. ¶ Occasionẽ autem sui erroris
ex quibusdam verbis sacre scripture acce
Jo. pisse videt: dicit eni Joan. tertio. (Nemo
ascẽdit in celũ nisi qui de celo descendit: fi-
lius hois qui est in celo: qui de celo venit:
Jo. super oẽs est). & Joan. sexto. dicit domin⁹.
(Descendit de celo nõ vt faciã voluntatẽ
meã: sed voluntatẽ eius q misit me). & pri-
ad cor. mo Cor. 15. (Primus homo de terra ter
renus. secundus homo de celo celestis). q̃
omnia sic intelligi volunt vt christus de ce
lo: etiam secundũ corpus descẽdisse credat
radix fal ¶ Procedit autez tam hec Valentini po
sa huius sitio q̃z manicheoz premissa: ex vna falsa
heresis. radice: quia credebant q hec oia terrena a
diabolo sint creata. Unde cum filius dei i
hoc apparuit: vt dissoluat opera diaboli si-
cut dicit prie Joan. 3. nõ ei cõpetebat vt de
creatura diaboli corp⁹ assumeret. cũ etiaz
iproba° Paulus dicat. 2. Cor. 6. (Que societas lu
cis ad tenebras: que autẽ cõuentio christi
ad belial. ¶ Et quia que ab eadem radice
pcedunt. similes fructus producunt. in idẽ
falsitatis incõueniens relabit hec positio cũ
predicta. ¶ Uniuscuiusqz eni speciei sunt
determinata essentialia pricipia materiaz
dico & formã ex quibus cõstituitur rõ speci
ei in his que sunt ex materia & forma com
posita. Sed sicut caro humana & os & hu-
iusmodi: sunt materia ppria hois: ita ignis
aer aqua. & terra: & hmõi qualia sentimus
sunt materia carnis & ossis & huiusmodi
partium. Si igitur corpus christi non fuit
terrenum non ipso vera caro & verum os
sed oia secundum apparentiaz tantũ. & ita
etiam nõ fuit verus homo sed apparens.
cum tamen vt dictum est ipse dicat (spiri-
tus carnẽ: & ossa nõ hz sic me videtis hre).
2 ¶ Adhuc corpus celeste secundum suam
naturam est incorruptibile & inalterabile &
extra suũ vbi non potest transferri: non au-
tem decuit q dei filius dignitati nature as
sumpte ad peius aliquid: detraheret sed
magis q eam exaltaret: nõ igit corpus ce-
leste aut corruptibile ad inferiora portauit
sed magis assumptũ terrenũ corpus & pas-
sibile incorruptibile reddidit & celeste.
3 ¶ Item. apostolus dicit Ro. primo de fi
lio dei. (q factus est ex semine David secũ
dum carnem). sed corpus David terrenũ
fuit ergo & corpus christi.
4 ¶ Amp. idẽ apostolus dicit Galath.
quarto. (qd deus misit filiũ suũ ex mulie-
re). & Math. prio dicit. (q Jacob genuit
Joseph virũ Marie de qua natus est Je
sus qui vocat christus). nõ aũt vel ex ea fa
ctus vel ex ea natus diceret si solũ p eam
sicut per fistulam transisset nihil ex ea assu
mens: ex ea igitur corpus assumpsit.
5 ¶ Pre. nõ posset dici mr Jesu maria qd
euãgelista testat: nisi ex ea aliqd accepisset.
6 ¶ Adhuc apostolus dicit Heb. secũdo.
(q sanctificat). scilicet christus. (& q sancti
ficãtur). scilicet fideles christi. (ex vno oẽs
pp̃ter). quã causam non confundit eos vo
care fratres dicẽs: Narrabo nomẽ tuum
fratribus meis). & infra. (Quia ergo pue-
ri cõmunicauerũt carni & sanguini: & ipse si
militer participauit eisdẽ). Si aũt christ⁹
corpus celeste solum habuit. manifestuz est
cum nos corpus terrenum habeamus
nõ sumus ex vno cũ ipso: & p cõsequẽs ne-
que fratres ei⁹ possumus dici: neque etiaz
ipse participauit carni & sanguini. Nã no-
tum est qd caro & sanguis ex elemẽtis infe
rioribus cõponunt & nõ sunt nature cele-
stis. ¶ Patet igit cõtra apostolicã senten
tiam predictam positionẽ esse. ¶ Ea vero re°
quibus innituntur. manifestum est friuola ad fun.
esse. Non eniz christus descẽdit de celo se- damen-
cundũ corpus aut animam. sed secundum tũ. opi.
qd deus: & hoc ex ipsis verbis domini acci
pi põt: cum eni diceret Joan. tertio. (Ne
mo ascendit in celum nisi qui descendit in
celo). Adiunxit. (filius hois qui est in ce-
lo). in quo ostẽdit se ita descendisse de ce-
lo: q tamẽ in celo esse nõ desierit. ¶ Hoc
aũt propriũ deitatis est vt ita in terris sit
qd & celũ impleat: secũdum illud Hieremi.
vigesimotertio. (Celũ & terrã ego impleo).
nõ ergo filio dei inquantum deus est de-
scendere de celo competit secundũ motuz
localẽ. Nã qd localiter mouet sic ad vnũ

locum accedit q ab altero recedit: dicitur igitur filius dei descendisse secundum hoc quod terrenam substantiam sibi copulauit sicut et apostolus eum exinanitum dicit inquantum formam serui accipit: ita tamen quod diuinitatis nam non perdidit. Id vero qd pro radice huius positionis assumunt ex superioribus pz esse falsuz. (ostensuz est enim in secundo libro), quod ista corporalia non a diabolo: sed a deo sunt facta.

Re°. ad ra di cez odi.

¶ De errore Apollinaris circa corpus Christi. 31.



Rrationabilius autem his circa incarnationis mysterium Apollinaris errauit: in hoc tamen cuz predictis concordans q corpus christi non fuit de virgine assumptuz: sed quod est magis impium aliquid verbi dicit in carnem christi fuisse conuersum: occasionem erroris sumens ex eo quod dicit Joannis primo. (Verbum caro factum est), quod sic intelligendum putauit: quasi ipsum verbu sit conuersuz in carnem: sicut et intelligitur illud quod legitur Joannis secundo. (Ut gustauit arcbitriclinus aquam vinum factam), quod ea ratione dicitur: quia conuersa est aqua in vinum. Huius autem erroris impossibilitatem ex his que supra ostensa sunt facile est deprehedere. Ostensum est enim supra q deus omnino imutabilis est omne aut qd in aliud conuertitur manifestu est in illud mutari: cuz igitur verbuz dei sit verus deus. (vt ostesuz e). impossibile e q verbu dei fuerit in carne mutatu.

pō herc° occa°. Jo.

2 ¶ Item verbu dei cum sit deus: simplex est. (ostensum est enim supra). in deo compositionem non esse: si igitur aliquid verbi dei est conuersum in carnem: oportet totum verbum conuersum esset: quod autez in aliud conuertitur definit esse id quod prius fuit: aqua enim conuersa in vinum: iam non est aqua: sed vinum. igitur post icarnationem sm positione predicta verbum dei penitus no erit. Qd apparet ipossibile: tu ex hoc q verbu dei est eternu sm illd Jo. primo. (In principio erat verbu). tu quia post incarnatione xpi verbu dicit sm illud Apoca. 19. (Vestitus erat veste aspersa sanguine: et vocabatur nome eius verbu dei.)

3 ¶ Amp. eoru que no coicant in materia et in genere vno ipossibile e fieri quersione in inuicez: non. n. ex linea fit albedo: qr sunt diuersorum gnruz: neqz corpus elemetare pot querti in aliquod corporuz celestiuz vel in aliqua incorporea substantia aut econuerso: cuin no quenit in materia verbu aut dei cum sit deus non couenit neqz in gne neqz in ma cu quocuqz alio eo q deus in gnre no e neqz maz hz: ipossibile e igit verbu dei fuisse in carne quersum vel in qocuqz alid.

4 ¶ Preterea de rone carnis ossiuz et sanguinis et hmoi partiuz est q fit ex determinata materia. Si igitur verbum dei sit in carnez couersum sm positionem predicta sequetur qd in christo non fuerit vera caro nec aliquid alind hmoi: et sic etiam no erit verus homo sed appares tantuz et alia huiusmodi que supra contra Valentinu posuimus. Patet igitur hoc qd Joanes dicit. (Verbu caro factu est.) no sic intelligendu ee quasi verbuz sit quersum in carnez: sed qr carne assupsit vt cu oibus quersaretur et eis visibilis appareat: vn et subdit. (Et hitabit in nobis et vidim glraz eius) et c. sic et i Baruch. de deo dr. (qd in terris visus est: et cu hominibus couersatus est).

verbu caro factum qu intelligitur.

¶ De errore arrii Apollinaris circa aiam Christi. 32.



On solu aut circa corp christi: sed et circa eius aiam aliqui male sensisse ueniuntur. Posuit eniz Arrius q in christo no fuit anima: sed q solu carne assumpsit cui diuinitas loco aie fuit: et ad hoc ponendum necessitate quadam videt fuisse inductus. Cuz. n. vellet asserere q filius dei sit creatura et minor pre: ad hoc probadum illa scripturaru assumpsit testimonia que ifirmitate huana ondit in christo et ne aliquis eius pbatione refelleret dicedo assumpta ab eo testimonia. christo no sm diuina naz: sed humana qunire. nequia aiaz remouit a xpo vt cu quedã corpi huano eo uenire no possint: sicut qd miratus est: q timuit: q orauerit: necessarium fiat hmoi in filiuz dei minoratione iferre. Assumpsit aut in sue ponis assertione pmissuz verbuz

Joan. dicendo. (verbū caro factū ē). ex q̄ accipere volebat q̄ solā carnē verbū assūpserit. nō aūt aiā. ¶ In hac pōne ēt Apollinaris eū secutus ē. ¶ Manifestū ē aūt ex pmissis hanc pōnē ipossibilē eē. ¶ Ostēsū est. n. supra q̄ deus forma corpis eē nō pōt cū igit verbū dei sit deus. (vt ōnsū ē). impossibile est qd̄ verbū dei sit forma corpis vt sit carni ꝓ aia eē possit. ¶ Utilis aūt ē hec rō ɔtra Apollinarē q̄ verbū dei veruȝ deū eē cōfitebat: ꝛ lȝ hoc Arri⁹ negaret tñ ēt cōtra eū predicta ꝓcedit rō: q꞉ nō soluȝ deus nō potest esse forma corporis: sed nec est aliqs sup celestiū spūȝ iter quos supremuȝ filiū dei Arrius ponebat nisi forte fȝ pōnem Origenis q̄ posuit aias humanas eiusdē spēi ꝛ nāe cū sup celestib⁹ spiritib⁹ eē. Cuius opinionis falsitatē supra ōndimus.

Iprobaᵒ

2 ¶ Itē subtracto eo qd̄ ē de rōne hoīs verus hō eē nō pōt: manifestū ēt aūt aiaȝ pn cipaliter de ratione hoīs esse cū sit eius forma si igitur christus aiam non habuit verus homo non fuit: cū tamē eū hoīeȝ aplꝫ asserat dicens. i. Thimot. 2. (Unus ē mediator dei ꝛ hoīum homo christus Jesus.

Ad thi.

3 ¶ Adhuc ex aia nō solum rō hominis: sȝ ex singulariū partiuȝ eius dependet. vñ remota aia oculus caro ꝛ os hominis mortui equiuoce dicunt: sicut oculus pictus aut lapideus: si igitur in christo nō fuit aia neceꝫ est q̄ nec vera caro in eo fuerit nec aliqua alia partiū hoīs: cū tñ hoc dñs in se eē perhibeat dicēs: Luce vlti. (Spiritus carnē ꝛ ossa non habet sicut me videtis habere.

4 ¶ Amp̄. qd̄ gñatur ex aliquo viuēte filius eius dici non potest nisi i eadeȝ specie procedat: non enim vermis dicitur filius animalis ex quo generatur: sed si christus aiam nō haberet: nō eēt eiusdeȝ spēi cum alijs hoībus q̄. n. ꝭm formā differūt eiusdē spēi eē nō pñt: nō igit dici poterit q̄ xp̄s sit filius Marie virginis: aūt q̄ illa sit mater eius: qd̄ tñ in euāgelica scriptura asseritur.

5 ¶ Preterea in euāgelio exp̄sse dr̄ q̄ christus aiam habuit: sicut est illud Math. 26. (Tristis est aia mea vsqȝ ad mortē). ꝛ Jo. 12. (Nunc aia mea turbata est). Et ne forte dicant ipm̄ filium dei animaȝ dici eo q̄ scd̄m eoruȝ positionē loco anime ꝛ carnis sit sumendū est qd̄ dominus dicit Jo. 10.

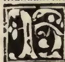
Math. Jo.

(Potestatē habeo ponendi animaȝ meā ꝛ iterum sumendi eam). ex quo itelligitur aliud quam animam esse in christo qd̄ habuit potestatem ponendi animam suam ꝛ sumendi. non autem fuit in potestate corporis q̄ vniretur filio dei vel separaretur a deo cum hoc etiam nature potestatem excedat: oportet igit intelligi in christo aliud fuisse aminimam ꝛ aliud diuinitatem filij dei cui merito talis potestas tribuitur.

6 ¶ Item tristicia ira ꝛ huiusmodi passiones. sunt anime sensitiue. (vt patet per phylosophum in septimo phisicorū(. Hec aūt in christo fuisse ex euangelijs cōprobaꝫ oꝫ igitur in christo fuisse animā sensitiuaȝ: de qua planū ē q̄ differt a nā diuina filij dei. Textu. cō. 18.

7 ¶ Sed quia potest dici: humana in euāgelijs metaphorice dici de christo: sicut de deo in plerisqȝ locis sacre scripture loquitur: accipiendum est aliquid quod necesse sit vt proprie dictum intelligatur: sicut eniȝ alia corporalia que de Christo euangeliste narrant proprie intelligūtur ꝛ nō metaphorice: ita opȝ non metaphorice de ipso intelligi qd̄ māducauerit ꝛ per ɔ̄ñs qd̄ esurierit. esurire aūt non est nisi habentis animā sensitiuā cū esuries sit appetitus cibi: oꝫ igitur quod christus habuerit aiam sensitiuā.

¶ De errore Apollinaris dicentis animā rationalem non fuisse in Christo: ꝛ de errore Origenis dicentis animaȝ christi añ mundum fuisse creatam. 33.



His autem testimonijs euangelicis Apollinaris conuictus confessus ē in Christo animam sensitiuā fuisse tamen sine mēte ꝛ intellectu: ita qd̄ verbū dei fuerit illi anime loco intellectus ꝛ mentis. ¶ Sed nec h̄ sufficit ad inconuenientia predicta vitanda: homo enim speciem sortitur humanam: ex hoc q̄ menteȝ humanam ꝛ rationem habet. si igitur christus hoc non habuit: verus homo non fuit. nec eiusdem speciei nobiscum. Anima autem ratione carens ad aliam speciem pertinet q̄ȝ anima ratonē habens ꝛ eniȝ. (ꝭm Philosophuȝ in. 8. meth̄). dicitur q̄ in diffinitionibus ꝛ speciebus quelibet differentia eētialis addita. Vel subtracta variat:

Pe erro. nea.

iprobaᵒ

Textu. cō. 10.

specie͂ sicut in numeris vnitas.rõnale aũt est dr̃ia specifica: si igit̃ in xp̃o fuit aia sensitiua sine rõne nõ fuit eiusde͂ spe͂i cũ aia nostra que est rõnem hñs: nec ipse igitur christus fuit eiusdem speciei nobiscum.

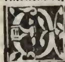
2 ¶ Adhuc inter ipsas aias sensitiuas rõne carẽtes diuersitas s̃m spẽm existit. qḋ p3 ex aialibus irrõnalib⁹ q̃ ab inuice͂ spẽ differũt: quoꝝ tñ vnũquodq3 s3 ꝓpriã aia3 spe͂m h3: sic igit̃ aia sensitiua ratiõe carens est q̃si vnũ genus sub se plures species cõprehendens. nihil aũt ẽ in genere qḋ nõ sit in aliq̃ eius specie. Si igit̃ aia christi fuit in genere aie sensitiue rõne carẽtis: o3 q continerec sub aliqua specierũ eius vtpote q fuerit in specie aie leonis vel equi aut alicuius alterius belue: quod est omnino absurdum.

3 ¶ Amp. corpus cõparat̃ ad aiam sicut mã ad formã ꝛ sicut instrumentũ ad pricipale agens. o3 autẽ mãm ꝓportionatã eẽ forme ꝛ instrumẽtũ pricipali agenti: ergo s̃m diuersitatẽ animaꝝ o3 ꝛ corporũ diuersitatẽ eẽ: qḋ ꝛ s̃m sensum apparet. nã in diuersis animalibus inueniuntur diuerse dispositiones membroꝝ secundũ q cõueniunt diuersis dispositionibus aiarum: si ergo in christo non fuit anima qualis est anima nostra: nec membra habuisset sicut sũt membra humana.

4 ¶ Preterea cũ s̃m Apollinarem verbum dei sit verus deus: ei admiratio cõpetere non potest. nam ea admiramur quoꝝ causam ignoramus. similr̃ aũt nec admiratio aie sensitiue cõpeteret cũ aiam sensitiua3 nõ ptineat solicitari de cognitione causaꝝ. In christo ãt admiratio fuit sicut ex euãgelijs probat̃: dicit̃ eni Mathe. octauo. (q audiens Jhs verba Cẽturiõis miratus est). o3 igit̃ preter diuinitatẽ verbi ꝛ animã sensitiuã in christo aliqḋ ponere s3 q admiratio ei cõpetere possit. s. mentẽ humanã: manifestũ est igit̃ ex predictis q in christo verum corp⁹ humanu3 ꝛ vera aia humanã fuit. Sic igit̃ qḋ Joan. dicit. (verbũ caro factũ est). nõ sic itelligit̃ quasi verbum sit in carnẽ cõuersum: neq3 sic q verbum carnẽ solam assumpserit: aut aiam sensitiuã sine mẽte: sed scḋm cõsuetũ scripture modũ ponit̃ pars ꝓ toto: ꝛ sic dictũ sit verbũ caro factũ est: ac si diceret̃. verbũ homo factũ est. nã ꝛ anima interdum ponitur ꝓ hoĩe in scriptura: dicit̃. n. Exo. primo (Erãt oẽs aie: que egresse sunt de femore Jacob septuaginta). similiter etiã ꝛ caro ꝓ toto hoĩe ponitur: dicit̃. n. Isa. 40. (Videbit oĩs caro pariter q os domini locutũ est). sic igitur ꝛ hic caro ꝓ toto homine ponitur ad exprimendam humane nature infirmitatem quam verbum assumpsit.

¶ Si autẽ christus humanam carnẽ ꝛ humanam animã habuit. (vt ostẽsum est). manifestũ est animã christi nõ fuisse ante corporis ei⁹ cõceptionẽ. (oñsu3 est. n.) q humane aie ꝓprijs corporibus nõ preexistunt. vñ p3 falsu3 eẽ Origenis dogma dicentis aia3 xp̃i ab initio ante corpales creaturas cũ oĩbus alijs sp̃ualibus creaturis creatã ꝛ a Vbo dei assumptã ꝛ demũ circa fines seculoꝝ ꝓ salute hoĩu3 carne fuisse indutã.

¶ De errore Theodori mofuesteni circa vnionem verbi ad hominẽ. 34.



Ex premissis igitur apparet q christo nec diuina natura defuit vt Ebion Cerinthus ꝛ Fotinus dixerũt ¶ Nec verũ corp⁹ humanũ s̃m errorem Manichei atq3 Valentini. ¶ Nec etia3 hũana aia sic posuerũt Arrius ꝛ Apollinaris. ¶ His igit̃ tribus substãtijs in xp̃o cõuenientib⁹. s. diuinitate: aia hũana: ꝛ vero hũano corpore: circa hoꝝ vnione3 qḋ sentiendũ sit s̃m scripturaꝝ documenta ingrediẽdũ restat. ¶ Theodor⁹ igit̃ mofuesten⁹ ꝛ Nestorius ei⁹ sectator tale3 sñia3 de p̃dicta vnione ꝓtulerũt. ¶ Dixerunt. n. q aia hũana ꝛ corpus hũanũ nãli vniõe cõuenerũt in xp̃o ad cõstitutionẽ vnius hoĩs eiusde3 speciei ꝛ nãe cũ alijs hoĩbus. ꝛ q i hoc hoĩe de⁹ habitauit sic in templo suo. s. per gratiã sic̃ ꝛ in alijs hoĩbus sactis vnde dr̃ Joan. scḋo. q ipse iudeis dixit. (Sol vite templũ hoc ꝛ in tribus diebus excitabo illud). ꝛ postea euangelista quasi exponens subdit. (Ille aute3 dicebat de templo corporis sui). ꝛ apostolus Col. primo dic̃. (q in ipso cõplacuit oẽm plenitudinẽ habitare). ꝛ ex hoc cõsecuta est vlterius queda3 affectualis vnio inter hominẽ illu3 ꝛ deu3: dum ꝛ homo ille bona sua volunte deo

inhesit et deus sua volūtate illū acceptauit
Jo. fm illud Joan.octauo. (Qui misit me: mecū est: et nō reliqt me solū: qa q̄ placita sunt ei facio semper). vt sic intelligatur talis eē vnio hoīs illius ad deū q̄lis est vnio
ad cor.¹ de q̄ apostolus dicit p̄rio Cor.sexto. (Qui adheret deo vnius spiritus est). et sicut ex hac vnione nomina q̄ p̄p̄rie deo cōueniūt ad hoīes trāsferunt vt dicant dij: et filij dei: et dn̄i et sancti: et christi: sicut ex diuersis locis scripture patet: ita et nomina diuina homini illi cōueniunt v: p̄pter dei inhabitationē et vnionē affectus dicat et de⁹: et dei filius. et dominus et sanctus et xp̄s: sed tamē q̄ in illo hoīe maior plenitudo gratie fuit q̄ in alijs hoībus sanctis: fuit p̄re ceteris tēplum dei: et artius deo fm affectū vnitus et singulari quodā priuilegio diuina nomina participauit: et p̄pter hāc excellentiam gratie constitutus est in participatiōe diuine dignitatis et honoris: vt.s.coadoret deo. et sic fm p̄dicta oz q̄ alia sit p̄sona verbi dei: et alia p̄sona illius hoīs qui verbo dei coadorat. ¶ Et si dicatur vna p̄sona vtriusq̄: hoc erit p̄pter vnionē affectualē p̄dictam: vt sic dicat homo ille et dei verbum vna p̄sona: sicut dr̄ de viro et muliere q̄ iā non sunt duo sed vna caro: et q̄ talis vnio nō facit vt qd̄ de vno dr̄ de altero dici possit: nō.n.q̄cquid cōuēit viro verū est de muliere aut ecōuerso. ideo in vniōe verbi et illius hoīs hoc obseruādū putant q̄ ea q̄ sūt p̄p̄ria illius hoīs ad hūanā nām p̄tinentia de verbo dei aut de deo cōuenienter dici nō possunt sic hoī illi cōuenit q̄ sit natus de virgine: q̄ passus: mortuus et sepultus: et hm̄ōi q̄ oīa asserunt de deo vel de dei verbo dici nō debere. Sed q̄a sunt quedā nomina q̄ et si deo p̄ricipaliter cōueniāt: cōicant tamē hoībus p̄ aliquē modum: sicut xp̄s dn̄s sanctus: et etiā fili⁹ dei. de hm̄ōi nominib⁹ fm eos nihil p̄hibet p̄dicta p̄dicari: cōuenienter.n. dr̄ scd̄m eos q̄ christus dn̄s glīe vel sanctus sanctorū vel dei filius sit natus de virgine passus mortuus et sepultus. vnde et beatā virginē nō matrē dei vel verbi dei: sed matrē christi nominā
ip̄roba⁹ dam esse dicūt. ¶ Sed si q̄s diligenter cōsideret: predicta positio veritatē icarnationis excludit. ¶ Non fm p̄dicta verbum dei fuit homini illi vnitum nisi fm inhabitationē p̄ gratiā ex qua cōsequit vnio voluntatū: inhabitatio autē verbi dei in hoīe nō est verbū dei incarnatū. habitauit enim verbū dei et deus ip̄e in oībus sanctis a cōstitutiōe mūdi: fm illud apostoli secundo Cor.6. (Vos estis tēplum dei viui sicut dicit dominus: q̄m inhabitabo in illis). que tamē inhabitatio, incarnatio dici nō pōt. alioquin frequēter ab initio mundi deus incarnatus fuisset. ¶ Nec etiā ad incarnationis rationē sufficit si verbū dei aut de⁹ plenior gratia habitauit in illo hoīe: q̄ magis et minus speciē nō diuersificant vniōis Cū igit christiana religio in fide icarnationis fundet euidēter apparet qd̄ p̄dicta positio fundamētū christiane religiōis tollit.
2 ¶ Preterea ex ipso modo loquendi scripturarū falsitas predicte positiōis apparet. ¶ Inhabitationē eni verbi dei in sanctis hoībus consueuit sacra scriptura his modis significare. (locutus est dn̄s ad Moysen). vel. (dicit domin⁹ ad Mieremiā). aut (factū est verbū domini ad Mieremiā) aut ad aliquē aliorū p̄phetarū. (Factū est verbū domini in manu Aggei p̄phete). nunquā āt legit q̄ verbū domini factū sit vel Moyses vel Mieremias vel aliquis a. ¶ Hoc āt modo singulariter vnionē verbi ad carnē christi designat euāgelista dicēs (Verbū caro factū est). vt supra expositū est. ¶ Manifestū est igit q̄ nō solū p̄ modū inhabitatiōis verbum dei in homine christo fuit fz traditiones scripture.
3 ¶ Itē oē qd̄ factū est aliqd: est illud qd̄ factū est sicut qd̄ factū est hō: est hō: et qd̄ factū est albū: est albū. Sz v̄bū dei factum est hō. (vt ex p̄missis habet). igit verbum dei est hō: ipossibile est āūt vt duorū differētiū p̄sona aut Jpostasi vel supposito vnum de altero p̄dicetur. Cū eni dicit: homo est aīal: id ipsum quod aīal est. homo est: et cum dr̄. homo est albus: ip̄e homo albus esse significatur licet albedo sit extra rōnem humanitatis: et ideo nullo modo dici pōt q̄ sortes sit Plato vel aliqd aliud singularium eiusdē vel alterius speciei: si igit. (verbū caro factū est). i. hō vt euāgelista testat: ipossibile est q̄ verbi dei et illius hoīs sint due p̄sone vel due Jpostases vel duo supposita.

4 ¶ Adbuc ꝓnoia dmõstratiua ad ꝑsonã referunt vel ypostasiz vel suppositũ: nemo eniz diceret ego curro alio currẽte nisi forte figuratiue vtpote ꝙ alius loco eius curreret. Sed ille hõ q dictus ẽ Jesus dit de:
Jo. se añq̃ Abraã fieret ego sũ. Joã. 8. ¶ Et Joan. x. (Ego ꝛ pr̃ vnuz sumus). ꝛ plura alia q̃ manifeste ad diuinitatẽ verbi ꝑtinẽt ego manifestũ ẽ qd̃ ꝑsona illi⁹ hoĩs loquẽtis ꝛ ypostasis est ipsa persona filij dei.

5 ¶ Amp̃. (ex superioribus pz). ꝙ neq̃ corpus christi de celo descẽdit sm̃ errorẽ Valentini. Neq̃ aia sm̃ errorẽ Originis. vñ restat ꝙ ad verbũ dei ꝑtineat qd̃ dr̃ descẽdisse non motu locali: sed rõne vnionis ad inferiorẽ nãm. (vt supradictũ est). Sed ille hõ ex persona sua loquẽs dici se descẽdisse
Jo. de celo Joan. 6. (Ego sum panis viuus q de celo descẽdit). necesse est igit̃ personã ꝛ ypostasiz illius hoĩs eẽ personã verbi dei.

6 ¶ Itẽ manifestũ ẽ ꝙ ascẽdere in celum christo homini cõuenit qui vidẽtibus apostolis eleuatus ẽ. (vt dicitur Act. primo.) Descendere autem de celo verbo dei con
Ephe. uenit. Sed apostolus dicit Ephe. quarto. (Qui descẽdit ipse est ꝛ qui ascẽdit). ipsa igitur est persona ꝛ ypostasis illius hoĩs est persona ꝛ ypostasis verbi dei.

¶ Adbuc ei qui originẽ hz ex mũdo ꝛ ꝙ nõ fuit anteq̃ eẽt in mũdo: nõ cõuenit venire in mũ dũ: sed hõ xp̃s sm̃ carnẽ originem habz ex mũdo q2 verũ corpus humanuz ꝛ terrenũ habuit. (vt oñsuz ẽ). sz aiaz vero non fuit anteq̃ eẽt in mundo: habuit enim verã aiam humanã de cuius nã est: vt nõ sit anteq̃ corpi vniat̃. Relinquit̃ igit̃ ꝙ hoĩ illi ex sua humanitate nõ conueniat venire in mũdũ. ipse aũt se dicit venisse in mundũ. (Exiui iquit a patre ꝛ veni in mũ
Joan. dum Jo. 16. manifestuz est igitur id quod verbo dei conuenit de hoĩe illo dicit̃ vere. nam ꝙ verbo dei conueniat venire in mũdum: manifeste oñdit Joãnes euangelista dicẽs (in mundo erat ꝛ mũdus ꝑ ip̃m factus ẽ: ꝛ mũ. eũ nõ cog. in ꝓp̃a venit ꝛc̃). oz igit̃ personã ꝛ ypostasim illius hoĩs loquẽtis eẽ ꝑsonam ꝛ ypostasim verbi dei.

8 ¶ Itẽ apl̃s dicit Hebre. x. (Ingrediẽs
ad hebr. mundũ dicit hostiam ꝛ oblationẽ noluisti. corpus aũt aptasti mihi). ingrediẽs autez mundũ verbũ dei est. (vt oñsum est). ipsi ergo dei verbo corpus aptatur vt. s. sit proprium corpus eius: qd̃ dici nõ posset nisi eẽt eadẽ ypostasis verbi dei ꝛ illi⁹ hoĩs: oz igit̃ esse eandẽ ypostasiz dei verbi ꝛ illi⁹ hoĩs.

9 ¶ Amp̃. oĩs mutatio vel passio ꝯueniẽs corpi alicuius põt attribui ei cui⁹ ẽ corpus si. n. corp⁹ Petri vulneret̃ flagellet̃ aut moriat̃ põt dici ꝙ Petrus vulnerat̃ flagellat̃ aut morit̃. Sed corpus illius hoĩs fuit corpus verbi dei. (vt oñsuz est). ergo oĩs passio que in corpore illius hoĩs facta fuit põt verbo dei attribui: recte igitur potest dici ꝙ verbuz dei ꝛ deus est passus crucifixus mortuus ꝛ sepultus: quod ipsi negabant.

10 ¶ Itẽ apl̃s dic̃ ad Hebre. 2. (Decebat ad hebr.
eũ ꝑꝑ quẽ oĩa: ꝛ ꝑ quẽ oĩa: q multos filios in gl̃iaz adduxerat: auctorẽ salutis eoꝝ per passionem ꝯsumari). ex quo hr̃ qd̃ ille ꝑꝑ quẽ sunt oĩa: ꝛ ꝑ quẽ sunt oĩa: ꝛ qui hoĩes in gl̃iaz adducit: ꝛ q est auctor salutis hũane: passus ẽ ꝛ mortuus. Sed hec q̃ttuor singulariter sunt dei ꝛ nulli alij attribuunt̃ dr̃
eniz prouerb. 16. (Vniuersa ꝑꝑ semetip̃m prouer.
operatus est dñs). ꝛ Joan. p̃mo. de verbo dei dicitur. (Omnia per ipsuz facta sunt). Et in p̃s. (Gratiam ꝛ gloriam dabit dominus). ꝛ alibi. (Salus autem iustoruz a domino). manifestũ est igitur recte dici deum dei verbum esse passum ꝛ mortuum.

11 ¶ Preterea licet aliquis homo participatione diuini domini dominus dici possit nullus homo tamen neq̃ creatura aliqua potest dici dominus glorie: q2 gloriam future beatitudinis solus deus ex natura possidet alij vero per donum gratie. ¶ Vnde ꝛ p̃s dicit̃. (Dominus virtutũ ipse est rex glorie). sed apl̃us dicit dominum glorie eẽ crucifixũ p̃ma Corin. xi. (Si enim cognouissent: nũquam dominũ gl̃ie crucifixissent). vere igit̃ dici potest ꝙ deus sit crucifixus.

12 ¶ Adbuc verbum dei dicitur dei filius per naturam. (vt ex supradictis patet). homo autem propter inhabitationem dei dicitur dei filius per gratiam adoptionis. Sic igitur in domino Jesu Christo secundum positionẽ predictã est accipere vtrũq̃ filiationis modũ. Nã verbũ inhabitãs est dei filius per nãz homo inhabitatus ẽ dei filius per gratiã adoptiõis. vnde hõ ille nõ

verbo dei qd̓ prius fuerit ab eterno in for-
ma dei.i.in natura dei.ꝛ postmodū exina-
niuit semetipsum in similitudinē hominū
factus.¶ Nō pōt aūt intelligi ista exinani-
tio per solā inhabitationē verbi dei in hoie
Jesu christo.¶ Nā verbū dei in oibus sā
ctis a principio mundi habitauit per gr̄am
nec tn̄ dr̄ exinanitū:q2 deus sic suā bonita-
tē creaturis cōicat ꝙ nihil ei subtrahit. sed
magis quodāmodo exaltat scd̓m ꝙ ei9 sub
limitas ex bonitate creaturaꝝ apparet:ꝛ tā
to amplius.quanto creature fuerint melio-
res.vnde si verbū dei plenius habitauit in
hoie christo q̄ȝ in aliis sanctis.minus etiaȝ
h q̄ȝ i aliis cōueniet exinanitio xp̄i.¶ Ma
nifestū est igit̄ qd̓ vnio verbi ad humanam
naturā nō est intelligenda scd̓m solā inhabi
tationē verbi dei in hoie illo vt Nestorius
dicebat:sed scd̓m ꝙ verbū dei vere factum
est hō. sic eniȝ solū habebit locū exinanitio
vt scilicet dicat̄ verbū dei exinanitū.i.par-
uum factū nō amissione proprie magnitu-
dinis.sed assumptōe humane paruitatis.si
cut si aia preexisteret corpori ꝛ diceret̄ fieri
subā corporea q̄ est hō nō mutatōe proprie
nature.sed assūptōe nature corporee.

19 ¶ Preterea manifestū est qd̓ spūs scūs
in hoie christo habitauit.dr̄ enim Luce.4.
(ꝙ Jesus plenus spiritu sancto. regressus
est a iordane).si igit̄ incarnatio verbi scd̓ȝ
hoc solū intelligenda est ꝙ verbū dei in ho
mine illo plenissime habitauit: necesse erit
dicere ꝙ etiā spūs sanctus erit incarnatus
qd̓ est omnino alienum a doctrina fidei.

20 ¶ Adhuc manifestū est verbū dei in sā
ctis angelis habitare qui participatōe ver
bi intelligentia replent̄.¶ Dicit enim apo-
stolus Hebre.secundo.(nusquā angelos
ad hebr. apprehendit sed semē Habrahe apprehen-
dit).manifestū est igit̄ ꝙ assumptio huma-
ne nature a verbo non est secundum solaȝ
inhabitationem accipienda.

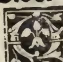
21 ¶ Adhuc si secūdū positionē nestorii chri
stus separetur in duos secundū Jpostasim
differentes idest in verbū dei ꝛ hominem
illū:impossibile est qd̓ verbū dei christ9 di-
catur.¶ Qd̓ pȝ tū ex modo loquēdi scriptu
re q̄ nunq̄ȝ ante incarnationē dn̄i deū aut
dei verbū noiat christū.tū ēt ex ipsa nomi-
nis rōne.dr̄ enim christus quasi vnctus. vn-
ctus āt intelligit̄ oleo exultatōis.i.spiritu sā
cto vt Petrus exponit Act.3. nō āt potest Actu.
dici ꝙ verbū dei sit vnctū spiritu sancto:q2
sic spiritus sanctus eēt maior filio vt sancti
ficans sanctificato.oportebit igit̄ qd̓ hō no
men christus solū pro hoie illo possit intelli
gi.¶ Qd̓ ergo dicit aplus ad Phil. scd̓o.
(hoc sentite in vobis qd̓ ꝛ in christo Jesu).
ad hoiem illū referendū est.subdit aūt.(qui
cū in forma dei eēt nō rapinā arbitratus ē
eē se eq̄lē deo).veꝝ igit̄ est dicere qd̓ hō il
le est i forma.i.in natura dei ꝛ equalis deo.
¶ Licet aūt hoies dicant̄ dii filii dei pro-
pter inhabitationē deū.nunq̄ȝ tn̄ dr̄ ꝙ sint
equales deo.pȝ igit̄ quod homo christ9 non
per solam inhabitationem dicitur deus.

22 ¶ Jtē licet nomē dei ad sanctos hoies
transferat̄ propter inhabitationē gratie:nū
quā tn̄ oia q̄ sunt solius dei sicut creare ce
lū ꝛ terrā aliqd huiōi:de aliquo sanctoruȝ
propter inhabitationē gratie dr̄.Christo āt
homini attribuit̄ inquantū creatio. dr̄ eniȝ
Hebre.tertio.(Cōsiderate aplm ꝛ pontifi
cē confessiōis nostre Jesum christum qui ad hebr.
fidelis est ei qui fecit illum.sicut ꝛ Moyses
in omni domo illius).quod oȝ de hoie illo
ꝛ nō de dei verbo intelligi.tū q2 ostensuȝ ē
ꝙ secundū positionē nestorii verbū dei chri
stus dici nō pōt.tū q2 verbum dei nō est fa
ctū sed genitū.Addit aūt apl's. (amplioꝛi
gloria iste pre Moyse dignus habitus ē).
quanto ampliorē honorē hȝ domus qui fa-
bricauit illā hō igit̄ christus fabricauit do-
mū dei.qd̓ cōsequēter apl's probat subdēs
(ois nāq̄ȝ domus fabricat̄ ab aliquo.q aūt
oia creauit deus est).sic igit̄ apostolus p-
bat qd̓ hō christus fabricauit domū dei p
hoc ꝙ deus creauit oia:q̄ pbatio nulla eēt:
nisi xp̄s eēt de9 creās oia:sic igit̄ hōi illi at
tribuit̄ creatio vniuersoꝝ qd̓ ē ppriū opus
dei.est igit̄ hō christus ipse deus sm̄ Jpo-
stasim ꝛ nō rōne inhabitatōis tantum.

23 ¶ Amplius manifestū est ꝙ hō christ9
loquens de se.multa diuina dicit ꝛ supna-
turalia.vt est illud Jo.6.(Ego resuscitabo
illū in nouissimo die).ꝛ Jo.10.(Ego vitaȝ
eternā do eis).quod quideȝ eēt summe su
perbie si ille homo loquens non eēt secun-
dum Jpostasim ipse deus.sed solum habe-
ret deum inhabitantē.hoc aūt homini chri

sto nõ ɔpetit qui de se dicit Math.xi.(Di scite a me q̃ mitis sum ꝛ humilis corde). est igitur eadem persona hoīs illius ꝛ dei.
24 ¶ Preterea sicut legit̃ in scripturis ꝙ hõ ille est exaltatus. dicit̃ enim Act. scđo. (Dextera igit̃ dei exaltatus ꝛc̃.). ita legit̃ ꝙ deus sit exinanitus Phili. scđo. (Exinanivit semetipsũ ꝛc̃.). sicut igit̃ sublimia pñt dici de hoīe illo rõne unionis qđ sit deꝰ ꝙ resuscitet mortuos ꝛ alia hmõi. ita de deo pñt dici humilia. vt quod sit natus de virgine: passus: mortuus ꝛ sepultus.
25 ¶ Adhuc relatiua tam verba q̃ pronomina idẽ suppositũ referunt. dicit enĩ apostolus Col. primo loquẽs de filio dei. (In ipso ɔdita sũt vniuersa i celis ꝛ i terra visibilia ꝛ inuisibilia). ꝛ postea subdit. (Et ipse est caput corporis ecclesie q̃ ẽ pn^m primogenitus ex mortuis). Manifestũ est autẽ quod hoc quod dr̃. in ipso condita sunt vniuersa: ad verbum dei pertinet. ꝙ ãt dr̃ primogenitus ex mortuis. homini christo cõpetit. sic igit̃ dei verbũ ꝛ hõ christus sunt vnũ suppositũ. ꝛ per consequens vna persona. ꝛ oꝫ qđ quicquid dicitur de homie illo dicatur de verbo dei ꝛ econuerso.
26 ¶ Item apostolus dicit primo ad Cor. octauo. (Unus est dominus iesus christꝰ per quem omnia). Manifestum est autẽ quod iesus christus nomen illius hominis per quem oīa. conuenit verbo dei. sic igitur verbũ dei ꝛ homo ille sunt vnus dominus nec duo domini nec duo filij vt Nestorius dicebat. ꝛ ex hoc vlterius sequit̃ qđ verbi dei ꝛ hominis sit vna persona. ¶ Si quis aũt diligenter consideret. hec Nestorij opinio quantũ ad incarnatōis mysteriũ parũ differt ab opinione Fotini. q̃ vterqꝫ hoīem illũ deũ asserebat solũ propter inhabitationẽ gratie: q̃uis Fotinus dixerit ꝙ ille hõ nomẽ diuinitatis ꝛ gloriã per passionẽ ꝛ bona opa meruit. ¶ Nestorius autẽ confesus est quod a principio sue conceptionis huiusmodi nomen ꝛ gloriam habuit ꝓpter plenissimam habitationeꝫ dei in ipo. ¶ Circa generationem autem eternã verbi multũ differebant. nã Nestorius eã cõfitebatur. Fotinus vero negabat omnino.

¶ Contra erroreꝫ euticetis. 35.



Quia ergo sicut multipliciter ostensuꝫ est. ita oꝫ mysteriũ incarnatiõis intelligi ꝙ verbi dei ꝛ hominis sit vna eadẽqꝫ persona. relinquit̃ tñ quedã circa huius veritatis considerationẽ difficultas. naturã enĩ diuinã necesse est vt supra personalitas consequat̃. ¶ Siłr aũt videt̃: ꝛ de humana nã. ¶ Nã omne ꝙ subsistit in intellectuali vł rationali nã hꝫ rõnem persone. vñ nõ videt̃ eẽ possibile ꝙ sit vna persona ꝛ sint due nature diuina ꝛ humana. ¶ Ad huius aũt difficultatis solutionẽ diuersi diuersas positiones attulerunt. ¶ Eutices. n. vt vnitatẽ psõe cõtra Nestoriũ seruaret in xp̃o. dicit i xp̃o eẽ ẽt vnã naturã ita ꝙ q̃uis ante vnionem eẽnt due nature distincte diuina ꝛ humana. in vniõe tamẽ coierunt in vnam naturã. ꝛ sic dicebat xp̃i personam ex duabus naturis esse. non autem et duabus naturis subsistere. propter quod in Calcedonẽsi synodo est condẽnatus. ¶ Huius autem positionis falsitas ex multis apparet. (ostensum. n. ẽ supra). ꝙ in xp̃o Jesũ ꝛ corpꝰ fuit ꝛ aīa rõnalis ꝛ diuinitas ꝛ mãifestum ẽ ꝙ corpꝰ xp̃i ẽt post vnionẽ nõ fuit ipsa [illegible] diuinitas. ¶ Nã corpꝰ xp̃i ẽt post vnionẽ [illegible] fuit ꝛ corpeis ocul̃ visibile ꝛ liniamẽtis mẽbroꝝ distinctũ. q̃ oĩa aliẽa sũt a diuinitate vbi. (vt ex supioribꝰ pꝫ). siłr ẽt aīa xp̃i post vnionẽ aliud fuit a diuinitate verbi. q̃ aīa christi ẽt post vnionẽ passiõibus tristicie et doloris ꝛ ire affecta fuit q̃ ẽt diuinitati verbi nullo mõ cõuenire pñt. (vt ex pmissis pꝫ). aīa aũt hũana ꝛ corpus cõstituũt hũanã naturã. sic igit̃ ẽt post vnionẽ. hũana natura in christo fuit aliud a diuinitate verbi q̃ est natura diuina. Sunt igitur in christo etiam post vnionem due nature.
2 ¶ Itẽ nã est scđm quã res aliqua dr̃ res nãl's. dr̃ ãt res nãlis ex hoc qđ hꝫ formam sicut ꝛ res artificialis. Nõ. n. dr̃ domꝰ antequã habeat formã artis. ¶ Et siłr nõ dr̃ equus antequã habeat formã nãe sue forma igit̃ rei nãlis est eius nã. oꝫ ergo dicere ꝙ in christo sint due forme ẽt post vnioneꝫ. dicit enim aplus Phil. scđo de xp̃o. (iesu qđ cũ in forma dei eẽt formã sui accepit). nõ aũt põt dici qđ sit eadẽ forma dei ꝛ for

Dubi. (margin)
põ erronea (margin)
iproba. (margin)
Phil. (margin)

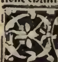
ma serui. nihil eniꝫ accipit quod iā bꝫ ꝛ sic si eadē est forma dei ꝛ forma serui cū iam formā dei habuisset nō accepisset formam serui. ⁋ Neqꝫ iterū pōt dici ꝙ forma dei in christo per vnionē sit corrupta qꝛ sic christ⁹ post vnionē nō eēt deus. ⁋ Neqꝫ iterū potest dici ꝙ forma serui sit corrupta in vniōe qꝛ sic nō accepisset formā serui. ⁋ Sꝫ nec dici pōt ꝙ forma serui sit permixta forme dei: qꝛ q̄ permiscent̄ nō manent integra. sꝫ partim vtrūqꝫ corrūpit̄: vnde nō diceret ꝙ accepisset formā serui sed aliquid eius. ꝛ sic oꝫ dici fm verba apl'i ꝙ in xp̄o etiam post vnionē fuerūt due forme: ergo due nature.

3 ¶ Amp̄. nomē nāe primo impositū est ad signādū ipsā generationē nascentiū. ⁋ Et ex inde trāslatū est ad signādū principium generatōis hmōi. ⁋ Et inde ad signanduꝫ principiū motus intrinsecū mobili. ⁋ Et qꝛ hmōi principiū est mā vel forma. vlteri⁹ nā dicit̄ forma vel mā rei nālis habentis in se principiū motus. ⁋ Et qꝛ forma ꝛ mā constituūt eēntiā rei nā talis extensum ē nomē nāe ad significandū eēntiā cuiuscūque rei in nā existētis vt sic nā alicuius rei dicatur eēntia quā significat diffinitio. ꝛ h⁰ mō h̄ de nā est q̄stio. sic. n. dicimus humanā naturā eē in christo ꝛ diuinā. ⁋ Si igit̄ vt Euticês posuit humana nā ꝛ diuia fuerūt due ante vnionē sed ex eis in vniōe ꝯflata ē vna nā. oꝫ hoc eē aliquoꝝ modoꝝ fm quos ex multis natum est vnum fieri. ⁋ Fit autēꝫ vnū ex multis vno quidem mō fm ordinē tantum sicut ex multis domibus fit ciuitas. ꝛ ex multis militib⁹ fit exercit⁹. ⁋ Alio modo ordine ꝛ cōpositōe sicut ex partibus domus cōiunctis ꝛ ꝑ tecti colligationē domus fit. sed hi duo modi nō competunt ad constitutionē vnius nature ex pluribus. ea igitur quorum forma est ordo vel compositio nō sunt res nāles vt sic eoꝝ vnitas possit dici vnitas nature. ⁋ Tertio modo ex pluribus fit vnum per commixtionem: sicut ex quattuor elementis fit corpus mixtū hic etiā modus nullo mō competit ad positum. ⁋ Primo quidem quia mixtio nō ē nisi eorum que communicant in materia ꝛ que agere ꝛ pati adinuiceꝫ nata sunt quod quidem hic esse non potest. (ostensum ē eni primo libro). ꝙ deus immaterialis ꝛ omnino impossibilis ē. ⁋ Secūdo quia ex his quorum vnum multum excedit aliud mixtio fieri non potest. si quis enim guttaꝫ vini mittat in mille amphoras aque: nō erit mixtio sed corruptio vini: propter quod etiam nec ligna in fornace ignis missa dicim⁹ misceri igni sed ab igne consummi propter excellentem ignis virtutem. diuina autem natura in infinitum humanam excedit: cuꝫ virtus dei sit infinita. (vt in ipso ostensum est). nullo igitur modo posset fieri mixtio vtriusqꝫ nature. ⁋ Tertio quia dato ꝙ fieret mixtio neutra natura remaneret saluata. Miscibilia enim in mixtio nō saluātur si sit vera mixtio. scđ igit̄ ꝑmixtōe vtriusqꝫ nāe diuine. s. ꝛ hūane: neutra nā remaneret sꝫ aliqd tertiū. ꝛ sic xp̄s nō eēt deus neque hō. nō igr̄ sic pōt intelligi qđ Euticês dixit añ vnionē fuisse duas nās post vnionē xp̄o vnā in dño iesu xp̄o q̄si ex duab⁹ nāis sit cōstituta vna nā. relinqt̄ ergo ꝙ h̄ itelligat̄ h⁰ mō ꝙ altera tm̄ eaꝝ post vnionē remanserit: aut igr̄ fuit in xp̄o sola nā diuina: ꝛ id ꝙ videbat̄ in eo hūanū. fuit fātasticū. (vt Manicheus dixit). aut diuina nā cōuersa est in hūanā nāꝫ: vt Apollinaris dixit ꝯtra quos supra disputauim⁹. relinquitur igit̄ hoc eē impossibile ante vnionem fuisse duas naturas in xp̄o: post vnionē vero vnam.

4 ¶ Amp̄. nūq̄ꝫ inuēit̄ ex duab⁹ nāis manētib⁹ fieri vnā eo ꝙ q̄libꝫ nā ē qđdā totū. ea xp̄o ex qb⁹ aliqd ꝯstituit̄ cadūt i rōēꝫ ꝑtis. vñ cū ex aīa ꝛ corꝑe fiat vnū. neqꝫ corpus neqꝫ aīa nā dici pōt sicut nūc loqmur de nā qꝛ neutꝝ hꝫ spēꝫ ꝯpletā. sꝫ vtrūqꝫ ē ꝑs vni⁹ nāe. cū igr̄ nā hūana sit q̄dā nā ꝯpleta ꝛ sit̄ nā diuia: ipoīe ē ꝙ ꝯcurrāt i vnā nāꝫ nisi vl̄ vtraqꝫ vl̄ alia corrūpat̄ q̄ eē nō pōt cū ex supradictis pateat vnū xp̄ꝫ ꝛ veꝝ deū ꝛ verū hoīeꝫ eē ipoīe ē igit̄ in xp̄o vnā eē tm̄ nām.

5 ¶ Itē ex duobus manētibus. vna nā constituit̄ vel sicut partibus corporalibus sicut ex mēbris cōstituit̄ aīal. qđ hic dici nō pōt cū diuina nā nō sit aliqd corporeū. vel sicut ex mā ꝛ forma cōstituit̄ aliqd vnū. sicut ex aīa ꝛ corꝑe aīal: qđ ēt nō pōt in proposito dici. (oñsū ē. n. in p̄io lib.). ꝙ deus neque mā ē neqꝫ alicuius forma eē pōt. si igit̄ xp̄s ē verus deus ꝛ verus hō. (vt oñsuꝫ ē). impossibile ē qđ in eo sit vna natura tantum.

igitur in christo erunt due persone. vna illi us hominis de nouo constituta. et alia eterna verbi dei.quod est nestoriane impietatis.
2 ¶ Item et si hypostasis illius hominis non posset dici persona.tamen idem est hypostasis verbi dei quod persona.si igitur hypostasis verbi dei non est illius hominis neque etiam persona verbi dei erit persona illius hominis.et sic scilicet erit quod dicunt quod persona illius hominis est persona verbi dei.
3 ¶ Adhuc dato quod persona esset aliud ab hypostasi verbi dei vel hominis non posset alia differentia inueniri:nisi quod persona supra hypostasim addit proprietatem aliquam:nihil enim ad genus substantie pertinens addere potest:cum hypostasis sit completissimum in genere substantie.quod dicitur substantia prima. si igitur vnio facta est secundum personam et non secundum hypostasim:sequitur quod non sit facta vnio nisi secundum aliquam proprietatem accidentalem quod iterum redit in errorem nestorij.
4 ¶ Amplius Cirillus dicit in epistola ad Nestorium que est in effesina approbata synodo.(Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam vnitum ex deo patre verbum vnumque esse christum cum sua carne:eundem videlicet deum simul et hominem anathema sit).et fere vbique in synodalibus scriptis hoc errori Nestorij deputatur quod posuit duas in christo hypostases.
ca° 12° 5 ¶ Preterea.(Damascenus in tertio libro dicit ex duabus naturis perfectis dicimus esse factam vnionem non secundum prosobicam.i.personalem vt dei inimicus dicit Nestorius sed secundum hypostasim).vnde patet expresse quod hec fuit positio Nestorij confiteri vnam personam et duas hypostases.
6 ¶ Item hypostasis et suppositum oportet idem esse: nam de prima substantia que est hypostasis omnia alia predicantur.s.et vtia in genere substantie:et accidentia (secundum philosophum in predicamentis).si igitur in christo non sint due hypostases per omne neque duo supposita.
7 ¶ Adhuc si verbum et homo ille supposito differunt oportet quod supposito homine illo non supponatur verbum dei nec econuerso.sed distinctis suppositis necesse est et ea que de ipsis dicuntur distingui.nam supposito homini non subueniunt predicta diuina nisi propter verbum neque econuerso: seperati igitur accipienda erunt que de christo in scripturis.dicuntur diuina.s.et humana: quod est contra sententiam Cirilli in synodo confirmatam dicen-
Cirillus tis.(Si quis personis duabus vel subsistentiis voces que sunt in euangelicis et apostolicis scripturis impartit voces.aut de christo a sanctis dictas. aut ab ipso de se et quasdam quidem velut homini preter illud ex deo verbum specialiter intellecto applicat.quasdam vero velut deo docibiles soli ex deo patre verbo anathema sit.
8 ¶ Amplius.sed ponentes predictam ea que verbo dei conueniunt per naturam de illo homine non dicerentur nisi per quandam associationem in vna persona hoc enim signat replicatio interposita cum sic exponunt homo ille creauit stellas.i.filius dei qui est homo ille et sic de aliis huiusmodi:vnde cum dicitur homo ille est deus. sic intelligitur homo ille verbo eius deus existit.
Huiusmodi autem locutiones condemnat cirillus dicens.(si quis audet dicere assumptum hominem adorari oportere dei verbo conglorificari et coappellari deum quasi alterum alterius.id.n.quod est semper quotiens additur hoc intelligi cogit.et non magis vna adoratione honorificat emanuelem et vnam ei glorificationem adhibet secundum quod factum est caro verbum anathema sit).
9 ¶ Preterea.si homo ille supposito est aliud a dei verbo non potest ad personam verbi pertinere nisi per assumptionem qua assumptus est a verbo. sed hoc est alienum a recto sensu fidei.dicitur.n.in effesina synodo ex verbis felicis pape et martyris.(credimus in deum nostrum iesum de virgine Maria natum quia ipse est dei sempiternus filius et verbum et non homo a deo assumptus vt alter sit preter illum.neque.n.hominem assumpsit dei filius vt sit aliquis preter ipsum sed deus existens perfectus factus sit et homo perfectus incarnatus de virgine.
10 ¶ Item que sunt plura supposito:simpliciter plura sunt.nec sunt vnum nisi secundum quid:si igitur in christo sunt duo supposita sequitur quod sit simpliciter duo et non sit vnum nisi secundum quid quod est soluere iesum. quia vnumquodque in tantum est:inquantum vnum est:quod igitur non est simpliciter vnum non est simpliciter ens.
¶ Quid fides catholica sentiat de incarnatione christi. 39.



Ex supradictis igitur manifestum est:quod secundum catholice fidei traditionem oportet dicere quod in christo sit vna natura diuina perfecta et humana nam perfecta ex anima.s.rationali et humana carne constituta.et quod he due nature vnite sunt in christo non per solam inhabitationem.neque accidentali modo vt homo vnitur vestimento neque in sola personali habitudine et proprietate sed secundum vnam hypostasim et suppositum vnum. Hoc.n.so

lum mō saluari pōt ea q̄ in scripturis circa īcarnationē tradūt:cū.n.scriptura sacra in distincte q̄ sunt dei hōi illi attribuat ꝛ q̄ sūt illius hoīs deo.(vt ex premissis pꝫ).oportet vnū ꝛ eundē eē de quo vtraq̄ dicanꝫ. sꝫ q: opposita de eodē scdm idē dici verē nō pōt diuina āt ꝛ humana q̄ de christo dicuntur:oppositionē hnt:vtpote passū ꝛ impossibile mortuū ꝛ imortale ꝛc.huius necesse est q̄ fm aliud ꝛ aliud diuina et humana predicenꝫ de christo.sic igiꝫ quantū ad id de q̄ vtraq̄ predicāꝫ.nō est distinctio facienda. sed inueniꝫ vnitas quātū āt ad id scdm qd predicanꝫ distinctio est facienda: naturales āt proprietates predicanꝫ de vnoquoq̄ sꝫ eius naturā:sicut de hoc lapide ferri deorsum fm naturā grauitatis: cū igiꝫ aliud ꝛ aliud sit fm q̄ diuina ꝛ humana predicanꝫ de christo.necesse est dicere in christo eē duas naturas incōfusas ꝛ ipermixtas : id aūt de quo predicanꝫ proprietates naturales fe cundū naturā ppriā ad genus sube pertinētē est hypostasis ꝛ suppositū illius nature. q: igiꝫ indistinctū est ꝛ vnū id de quo hūana ꝛ diuina predicanꝫ circa christū: necesse est dicere christū eē vnā hypostasim ꝛ vnū suppositū humane ꝛ diuine nature.sic enī vere ꝛ proprie de hoīe illo predicabunꝫ diuina fm hoc q̄ hō ille importat suppositū nō solū humane nature sed diuine ꝛ econuerso de verbo dei predicāꝫ hūana inquātū est suppositū humane nature.¶ Ex quo etiā pꝫ q̄ lꝫ filius sit incarnatus:nō tn̄ oꝫ patrē vel spm̄ scm̄ eē incarnatū.cū incarnatio nō sit facta scdm vnionē in natura in qua tres persone diuine conueniunt sed fm hypostasim ꝛ suppositū.prout tres persone distinguūꝫ.ꝛ sic sicut in trinitate sunt plures persone subsistentes in vna natura. ita in mysterio incarnationis est vna persona subsistens in pluribus naturis.

¶ Obiectiōes cōtra fidē incarnatōis. 40.



p^{a} obiectio. Ed contra hanc catholice fidei sententiam plures difficultates cōcurrūt propter quas aduersarii fidei incarnationē īpugnāt. (Ostum est enim in primo libro.q̄ deus neq̄ corpus est neq̄ virtus in corpore. si āt carnē assumpsit.sequiꝫ q̄ vel sit mutatꝰ in corpus.vel q̄ sit virtus in corpore post incarnationem : impossibile igitur videꝫ deum fuisse incarnatum.

ca^{o}.20.

2 ¶ Itē oē qd acquirit nouā naturā est substantiali mutatōi subiectū:fm hoc.n. aliqd gnāꝫ.q̄ nāꝫ aliquā acqrit.si igiꝫ hypostasis filij dei fiat de nouo subsistens in nā humana:videtur q̄ eēt substantialiter mutata.

3 ¶ Adhuc nulla hypostasis alicuius nature extēdiꝫ extra naturā illā quin potius natura inueniꝫ extra hypostasim.vtpote multas hypostases sub se hñs.si igiꝫ hypostasis filij dei sit per incarnationem facta hypostasis humane nature.sequitur quod filius dei non sit vbiq̄ post incarnationem:cum humana natura vbiq̄ non sit.

4 ¶ Amp.rei vniꝰ ꝛ eiusdē nō ē nisi vnū q̄ qd ē.hoc.n.significat substātiā rei q̄ vnius vna ē.sꝫ nā cuiuslibꝫ rei ē qd qd ē eiꝰ:nā.n. rei ē quā significat diffinitio: ipossē ē igiꝫ vt vē q̄ vna hypostasis i duabꝰ nāis subsistat.

5 Ite.in his q̄ sūt sine mā nō pōt eē aliud qdditas rei ꝛ aliud res.(vt supra oñsū ē). ꝛ hꝰ pcipue ē i deo.q nō ē solū sua qdditas sꝫ ēt suū eē.sꝫ hūana nā nō pōt eē idē q̄ diuina hypostasis ergo ipossibile eē vr q̄ diuina hypostasis subsistat in hūana nā.¶ Itē nā est simplicior ꝛ formalior hypostasi.q̄ in ea subsistit. nā p additionē alicuius materialis nā cōis indiuiduaꝫ ad hāc hypostasim:si igiꝫ diuina hypostasis subsistat i hūana nā.vr seq q̄ hūana nā sit simplicior ꝛ formalior q̄ diuia hypostasis q̄ ē oino ipossē.

6 ¶ Adhuc in his solū q̄ sūt ex mā ꝛ forma ꝯposita differre īueniꝫ singulare ꝛ qdditas eius:ex eo q̄ singulare est indiuiduatū per māꝫ designatā.q̄ in qdditate ꝛ natura speī nō icludiꝫ.in signatōe.n. socratis icluditur hec mā.nō āt in rōne hūane nāe:ois igitur hypostasis in nā hūana subsistēs est constituta per naturā signatā.qd de diuina hypostasi dici nō pōt:nō ē igꝫ possibile vt vr:qd hypostasis Vbi dei subsistat i hūana nā.

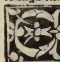
7 ¶ Amp.aia ꝛ corpꝰ in christo nō fuerūt minoris virtutis q̄ in alijs hoībus . sed in alijs hoībus ex sua vnōe constituunt suppositū hypostasim ꝛ psonā : igiꝫ ꝛ i christo ex vnōe aie ꝛ corpis ꝯstituiꝫ suppositū hypostasis ꝛ psōa:nō āt suppositū hypostasis ꝛ psona Vbi dei q̄ ē eterna: igiꝫ in christo

tiones diuerse. ⁊ hoc ideo est qz opationes nõ multiplicanť solũ sm diuersa subiecta opatiua. sed ẽt sm diuersa principia: quibus vnũ ⁊ idẽ subiectũ operať: a quibus ẽt opationes spẽm trahunt: diuina vero nã multo plus distat ab humana q̃z nãlia pncipia humane nãe abinuicẽ. est igiť alia ⁊ alia voluntas ⁊ opatio diuine ⁊ humane nature in christo: lz ipse christus sit in vtraqz nã vnus.

7 ¶ Itẽ ex auctoritate scripture manifeste ostendiť in christo duas volũtates fuisse: dicit enim ipse Jo. 6. (descendi de celo nõ vt faciã voluntatẽ meã. sed voluntatẽ eius q misit me). ⁊ Luce. 22. (Nõ mea voluntas sed tua fiat). ex quibus pz q in christo q̃dã voluntas propria eius preter voluntatẽ patris. manifestũ est ãt q in eo fuit voluntas quedã cõis sibi ⁊ patri: patris enim ⁊ filii sicut est vna nã. ita etiã est vna voluntas. sũt igiť in christo due voluntates. ¶ Idẽ autez ⁊ de opatõibus pz. fuit enim in christo vna opatio sibi ⁊ patri cõis. cũ ipse dicat Jo. 5. (quecũqz pater facit. hec ⁊ silr filius facit). ¶ Est aũt in eo ⁊ alia opatio que nõ cõuenit patri. vt dormire esurire comedere. ⁊ alia hmõi que christus humanitus fecit vel passus est. vt euãgeliste tradũt. nõ igiť fuit i christo vna tm̃ opatio. ¶ Videť aũt hec po sitio ortũ habuisse ex hoc q eius auctores nesciebant distinguere inter id qd est simpliciter vnũ ⁊ ordine vnũ. ¶ Viderunt enim voluntatẽ hũanã in christo oĩno sub voluntate diuina ordinatã fuisse ita q nihil volũtate humana christus voluit nisi sz q eum velle voluntas diuina disposuit. silr ẽt nihil christus sm humanã naturã opatus est vl agendo vel patiendo nisi q voluntas diuina disposuit sm illud Jo. 8. (Que placita sũt ei. facio sp). hũana ẽt opatio christi quãdã efficatiã diuinã ex vniõe diuinitatis cõseq̃batur. sicut actio secũdarij agentis conseqť efficatiã quãdã ex pncipali agẽte ex hoc cõtingit q q̃libet eius actio vl passio fuit salubris. pp qd Diony. hũanã xp̃i opationẽ vocat theandricã. i. dei virilẽ. ⁊ ẽt qz ẽ dei ⁊ hominis. ¶ Vidẽtes igiť hũanã voluntatem ⁊ opationẽ christi sub diuina ordinari infallibili ordine iudicauerũt in christo eẽ tm̃ voluntatẽ ⁊ operationẽ vnã q̃uis nõ sit idem vt dictum est vnũ ordinis ⁊ vnũ simplr.

origo positionis ...

¶ Cõtra eos q dixerũt ex aĩa ⁊ corpore nõ eẽ aliqd vnũ cõstitutũ in christo. 37.



Ex premissis igiť manifestũ est q in christo est tãtũ vna psona sm fidei assertõez. ⁊ due nature cõtra id qd Nestorius ⁊ Eutices posuerunt. ¶ Sed qz hoc alienũ vr ab his q̃ nãlis rõ experiť fuerunt quidã posteriores talẽ de vniõe positionez asserẽtes. qz. n. ex vniõe aĩe ⁊ corporis cõstituiť hõ. sz ex hac aĩa ⁊ ex hoc corpe hic hõ qd pter hypostasiz vl psonã hypostasiz ⁊ psonã designat. volẽtes. n. euitare ne cogereť i xp̃o ponere aliquã hypostasiz vl psonã verbi: dixerunt q aĩa ⁊ corpus nõ fuerunt vnita in christo. nec ex eis aliqua sub̃a facta est: ⁊ p hoc Nestorij heresiz vitare volebãt. ¶ Rursus qz hoc impossibile videť q aliqd sit substantiale alicui: ⁊ nõ sit de natura eius quã prius habuit absqz mutatõe ipsius: verbuz aũt oĩno imutabile est. ne cogereť ponere aĩam ⁊ corpus assumpta pertinere ad nãz verbi quã habuit ab eterno. posuerunt qd verbũ assumpsit aĩam humanã ⁊ corpus mõ accidentali. sicut hõ assumit indumentum p hoc errorẽ Euticetis excludere volentes. ¶ Sz hec positio oĩno doctrine fidei repugnat: aĩa enim ⁊ corpus sua vniõe hoiez cõstituunt. forma enim materie adueniẽs speciẽ cõstituit. si igiť aĩa ⁊ corpus nõ fuerit in christo vnita. christus nõ fuit hõ cõtra apostolũ dicentem. i. ad Thimo. secũdo. (Mediator dei ⁊ hoium hõ christus iesus).

pō erronea

iproba°

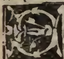
2 ¶ Itẽ vniusqsqz nostrũ ea rõne hõ dr qz est ex aĩa rõnali cõstitutus. si igiť christus nõ ea rõne dr hõ: sed solũ qz habuit aĩaz ⁊ corpus. lz nõ vnita: eq̃uoce diceť hõ ⁊ nõ erit eiusdẽ spẽi nobiscũ: cõtra apl̃m dicentẽ Hebre. 2. (q debuit p oĩa fratribus assimilari.

3 ¶ Adhuc nõ oẽ corpus pertinet ad hũanã naturã sed solũ corpus humanũ: nõ autẽ est corpus humanũ nisi qd est per vnionem aĩe rõnalis viuificatũ neqz enim oculus aut manus aut pes vel caro ⁊ os aĩa separata dicunť nisi equiuoce. nõ igiť poterit dici qd verbũ assumpsit naturã humanaz si corpus aĩe nõ vnitum assumpsit.

4 ¶ Amplius anima humana naturaliter vnibilis est corpori. Anima igitur q̃ nunq̃

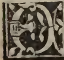
nec verbū est eius forma: ptinet tñ ad eius
personā. ¶ Predcā tñ exēpla nō sic posita
sunt: vt oioda sitr̄udo sit in his requirēda:
Intelligēdū ē.n. verbū dei multo sublimi⁹
ꝛ itimius hūane nāe potuisse vniri q̄ʒ aia q̄
licunqʒ ꝓprio instr̄o: pcipue cuʒ toti hūane
nāe mediāte itellectu cōiūctū dicaꝛ: ꝛ lʒ ver
buʒ dei sua virtute penetret oia vtpote oia
cōseruās ꝛ portās: creaturis tñ intellectua
libus q̄ ꝓprie verbo pfrui pñt ꝛ eius ptici/
pes esse ex quadā similitudinis affinitate ꝛ
eminentius ꝛ ineffabilius potest vniri.

¶ Q2 assumptio humane nature maxime
competebat verbo dei. 42.



Ex hoc ēt patet q hūane nāe assūptio potissime cōperit persone ver
bi. ¶ Nā si assūptio nāe hu/
mane ad salutē hoiuʒ ordina
tur vltima aūt salus hois est: vt ꝑm intelle
ctiuā p:ē pficiaꝛ ꝯtēplatiōe veritatis ꝑme
oportuit p verbū q ꝑm emanationē intel/
lectualē a pr̄e ꝓcedit humanā nāʒ assumi.
2 ¶ Rursus affinitas quedā videꝛ maxime
verbi ad humanā nām: hō.n. ꝓpriā spēm
sortitur ꝑm q rōnalis ē verbū aūt rōni affi
ne est: vñ apud grecos logos verbū ꝛ rō dr̄
cōueniētissime igiꝛ verbū rōnali nāe vnitū
ē: nā ꝛ pp. affinitatē p̄dictā diuina scriptura
nomē imagis ꝛ Xbo attribuit ꝛ hōi dic̄.n.
ad colo. apl̄s Coll.i. de Xbo. (q est imago inuisibil
ad cor. dei). ꝛ idē de hoie dic̄.i.Cor.xi. (q vir est
imago dei). Habʒ ēt verbum non solum
ad rōalē nāʒ: sʒ ēt vl̄r ad oēʒ creaturā quā
dā affiitatis rōnē: cū verbū ꝯtineat rōes oi
uʒ creatoꝝ a deo: sic̄ artifex hō ꝯceptōe sui
itellectus rōnes artificiatoꝝ ꝯp̄hēdit. Sic
igiꝛ oēs creature nihil aliō sūt q̄ʒ realꝛ q̄dā
expressio ꝛ represētatio eoꝝ q̄ in ꝯceptōe diui
verbi cōprehēdūtur: ꝓpter qō ꝛ oia p ver
buʒ facta eē dicūtur: cōueniēter igiꝛ verbū
creature.s. humane nature vnitum est.

¶ Q2 humana natura assūpta a verbo nō
p̄extitit assumptioni: sed in ipsa cōceptione
fuit assumpta verbo dei. 43.



Cum autē verbuʒ huma-
naʒ naturā assumpsit in vnita
teʒ psone vt ex dictis iam pʒ:
oportuit humanā naturā non
preexistere anteq̄ʒ verbo vniretur. ¶ Si.n.
preexisteret cum natura p̄existere non pos/
sit nisi in indiuiduo: oportuisset esse aliquod
indiuiduuʒ illius humane nature p̄existētis
ante vnionē: indiuiduum aūt humane natu
re est hypostasis ꝛ persona: erit igitur dice
re q humana natura assumēda a verbo in
aliqua hypostasi vel psona p̄extitisset: si igi-
tur natura illa assumpta fuisset manēte pri
ori hypostasi vel persona: remansissent tūc
post vnionē due hypostases vel psone vna
verbi ꝛ alia hois sic nō eēt facta vnio in hy
postasi vel persona: quod est contra senten/
tiaʒ fidei. Si vero hypostasis vel persona:
illa non remaneret in ea natura in qua assu
mēda a verbo preextitisset: hoc sine corrup
tione accidere non potuisset: nullum enim
singulare desinit esse hoc quod est: nisi per/
corruptionem sic igitur oportuisset illuʒ ho
minem corrumpi: qui vnioni preextitisset: ꝛ
per consequens humanam naturam in eo
existentem. Impossibile igitur fuit q ver/
bum assumeret in vnitatē persone aliquem
hominē p̄existētē. ¶ Simul aūt ꝛ deroga/
retur pfectioni incarnatōis dei verbi si ali-
quid eoꝝ que nālia sunt hoi ei deesset ē aūt
nāle hoi: vt nascaꝛ natiuitate humana: hoc
aūt verbū dei nō hēret si hoiem p̄existentē
assumpsisset nā ille hō in sua natiuitate pu/
rus hō extitisset. vñ eius natiuitas Xbo nō
posset attribui nec beata virgo mr̄ verbi di
ci possʒ. Fides aūt p oia sine pctō silem eū
nobis in nālibus ꝯfiteꝛ dicēs (filiū dei ꝑm
aplm̄ fc̄m ex muliere ꝛ natū ꝛ virginē ma
treʒ dei). nō igiꝛ hoc decuit vt p̄extiteʒ hōi
neʒ assumeret. ¶ Hinc ēt appet q ab ipso
cōceptionis p̄ncipio nām humanā sibi vni
uit. ¶ Qr sicut humanatio dei verbi requi
rit q verbū dei sit natuʒ natiuitate hūana
ad hoc q sit verus hō ꝛ nālis per oia in nā
libus nobis cōformis: ita reqrit q dei ver/
buʒ sit ꝯceptum conceptōe humana: nō.n.
ꝑm nāe ordinē hō nasciꝛ nisi prius ꝯcipiaꝛ.
Si aūt nā hūana assumēda prius in quali
cūqʒ statu fuissʒ q verbo vniretꝛ: illa ꝯceptio
verbo dei attribui nō posset: vt diceretꝛ ꝯce
ptuʒ ꝯceptōe hūana: oportuit igiꝛ q ab ipso
conceptionis principio verbū dei humane
nāe vniretur ¶ Rursuʒ in gnatione hūana
virtus actiua agit ad cōplementū humane

nature in aliquo determinato indiuiduo: si aũt verbum dei nõ a principio conceptionis humanã nãm assumpsisset: virtus actiua in generatione ante vnionẽ suã actionẽ ordinasset ad aliqđ indiuiduũ humane nature: qđ est hypostasis vel persona humana post vnionez aũt ordinasset totam gñationem ad aliã hypostasim vel personaz. s. dei verbum. quod nascebatur in humana nã. Sic igitur non fuisset vna numero gñatio vtpote ad duas personas ordinata: nec fuisset vniformis ẜm totũ: quod a nãe ordine videt̃ alienũ. Nõ igitur fuit cõueniens qđ verbũ dei post ꝯceptionẽ humanã nãz assumeret: sꝫ simul in ipa ꝯceptiõe. ¶ Itẽ hoc videt̃ generationis humane ordo reqrere: vt qui concipitur ipse idẽ nascat̃: τ nõ alius: cũ cõceptio ad natiuitatẽ ordinet̃ vñ si filius dei natus ẽ natiuitate humana: oꝫ etiam ꝙ filius dei sit conceptione humana conceptus: τ non purus homo.

¶ Qꝫ natura humana assumpta a verbo in ipsa conceptione fuit perfecta quantum ad animam τ corpus. 44.

Vlterius autẽ ex hoc mãifestuꝫ est ꝙ in ipso conceptionis principio aĩa rõnalis corpi fuit vnita. ¶ Verbum. n. dei mediante aĩa rationali corpus assumpsit: corpus. n. hoĩs non magis assũptibile est deo ꝙ alia corpa nisi pp aĩaz rõnalẽ non igit̃ verbũ dei assũpsit corpꝰ absqꝫ aĩa rõnali: cũ igit̃ verbũ dei assũpserit corpꝰ ab ipo ꝯceptiõis pricipio: oportuit ꝙ in ipo cõceptiõis pricipio aĩa rõnal' corpi vniret̃. ¶ Itẽ posito eo qđ est posterius in gñatione necesse est τ id qđ est prius ẜm generatiõis ordinẽ poni: posterius aũt in gñatione est id qđ est perfectissimũ: pfectissimũ aũt est ipsum indiuiduũ generatũ qđ in gñatione humana est hypostasis vel psona: ad cuius constitutionẽ ordinãtur τ aĩa τ corpus posita igitur personalitate hoĩs gñati neceẽ est quidẽ existere τ corpus τ aĩam rõnalez personalitas aũt hoĩs xp̄i nõ est alia ꝙ̃ psonalitas verbi dei: verbũ aũt dei in ipsa cõceptione vniuit sibi corpus humanũ: fuit igitur ibi psonalitas illius hominis. ergo oportuit qđ τ anima rõnalis adesset. Inconueniens etiam fuisset vt verbuꝫ qđ est fons τ origo omniuꝫ perfectionũ τ formarũ alicui rei informi τ nondũ perfectionẽ nature habenti vniretur: quicquid autẽ fit corporeuꝫ ante animationẽ est informe: τ nonduꝫ pfectionẽ nature habẽs: nõ igitur fuit conueniens vt verbũ dei vniretur corpori nõduꝫ animato τ sic a principio cõceptionis oportuit animaꝫ illam corpori vniri. ¶ Ex hoc ẽt apparet ꝙ corpus illud assumptũ a principio conceptionis fuit formatũ: qꝛ nihil informe dei verbuꝫ assumere debuit. ¶ Sil' aũt aĩa requirit ꝓpriã mãm sicut τ quelibet alia forma nãlis: est aũt ꝓpria mã aĩe corpus organizatum. Est. n. aĩa endelechia corpis organici phisici potẽtia vitaꝫ hñtis. Si igitur aĩa a principio ꝯceptiõis corpori fit vnita. (vt ondsum est). necẽium fuit vt corpus a principio ꝯceptiõis organizatũ τ formatũ eẽt. ¶ Et ẽt ꝙ organizatio corporis ordine gñationis p̄cedit aĩe rõnalis introductionẽ: vñ posito posteriori necesse fuit τ ponere prius crementum aũt ꝙ̃titatis vsqꝫ ad debitam mensuraꝫ nihil prohibet sequi corporis animationẽ. Sic igitur circa conceptionẽ hoĩs assumpti sentiẽdũ ẽ ꝙ in ipso ꝯceptionis p̄ncipio fuit corpus organizatũ τ formatũ: sed nõdũ hñs debitã quãtitatẽ.

¶ Qꝫ xp̄m decuit nasci ex virgine. 45.

Ex hoc autez patet ꝙ necesse fuit hominem illũ ex virgie mr̃e nasci absqꝫ nãli seie. ¶ Semẽ. n. viri reqritur in gñatione hũana tanꝙ̃ p̄ncipiũ actiuuꝫ ꝓpter virtutẽ actiuã: q̃ in ipso ẽ: sed virtus actiua in gñatione corporis xp̄i non potuit esse naturalis ẜm predicta: qꝛ virtus nãlis non subito pficit totã corporis formationem: sed ad hoc indiget tp̄e: corpus aũt xp̄i in ip̄o p̄ncipio sue ꝯceptiõis fuit formatũ τ organizatũ. (vt ondsũ est). Relinqt̃ igit̃ ꝙ gñatio xp̄i hũana fuit absqꝫ nãli semine. ¶ Itẽ semẽ maris in generatione aĩalis cuiuscũqꝫ trahit ad se materiã quã mr̃ ministrat quasi virtus que ẽ in seie maris itẽ dat sui ipsius cõplementũ vt finẽ totius generationis: vñ τ cõpleta gñatiõe ip̄m semẽ imutatũ τ completũ est ꝓles q̃ nascit̃. Sed in gñatiõe humana xp̄i fuit vltimus gene-

est aliud suppositũ hypostasis ꝛ psona ꝑter
suppositũ hypostasiꝫ ꝛ psonã. Vbi dĩ: vt vĩ.
9 ¶ Pre. sic ex aia ꝛ corpe ꝯstituit hũana
nã in cõi: ita ex hac aia ꝛ ex hoc corpe cõsti
tuit hic hõ: qđ est hypostasis hoĩs: sꝫ in xp̄o
fuit hec aia ꝛ hᵒ corpꝰ: igit ex eoꝝ vniõe cõ
stituta ẽ hypostasis: vt vĩ: ꝛ sic idẽ qđ ꝑus.
10 ¶ Itẽ hic hõ q est xp̄s ꝑut cõsideratᷣ ex
aia solũ ꝛ carne cõsistẽs est q̄dã substãtia:
nõ ãt vlis ergo ꝑticularis: g̃ ẽ hypostasis.
11 ¶ Adhuc si idẽ est suppositũ hũane ꝛ di
uine nãe in xp̄o: oꝫ ꝙ de itellectu hoĩs q est
xp̄s sit hypostasis diuina: nõ ãt est de itel
lectu alioꝝ hoĩuꝫ: hõ igit equoce de xp̄o di
cet ꝛ alijs: ꝛ sic nõ erit eiusdẽ spẽi nobiscũ.
12 ¶ Amp̄. in xp̄o tria inueniunt. (vt ex di
ctis pꝫ). s. corpꝰ: aia: ꝛ diuinitas. Aia ãt cũ
sit nobilior corpe: nõ est suppositũ corpis
sed magis forma eius: neqꝫ igit id quod ẽ
diuinũ: est suppositum humane nature sed
magis formaliter se habens ad ipsam.
13 ¶ Pre. oẽ qđ aduẽit alicui post eẽ cõple
tũ aduẽit ei accñtaliter: sꝫ cũ verbũ dei sit
ab eterno mãifestũ ẽ ꝙ caro assũpta aduẽit
ei post eẽ: cõpletũ: igit aduẽit ei accñtaliter.
¶ Quomodo oporteat intelligere incarna
tionem filij dei: 41.



Ut horum igitur solutõ
nem cõsiderandã paulo alti
us ichoandũ est. ¶ Cũ. n. Eu
tices vnionẽ dei ꝛ hoĩs factã
esse posuerit in natura. ¶ Nestorius autẽ
nec in natura nec in persona. ¶ Fides ãt
catholica hoc teneat ꝙ sit facta vnio in ꝑ
sona nõ in natura: necessariũ vĩ precogno
scere quid sit vniri in natura: ꝛ quid sit vni
Cõclusᵒ ri in persona. ¶ Natura igit lꝫ multis mo
inuesti- dis dicatᷣ: nã ꝛ generatio viuentiũ: ꝛ pricipi
ganda. um generationis ꝛ motus: ꝛ materia ꝛ for
ma natura dicunt. ¶ Itẽ ꝛ aliqñ natura
dicit quod quid rei cõtinẽs ea que ad spẽi
ꝑtinẽt integritatẽ. sicut eni dicimus nam
humanã cõem esse omnibꝰ hominibus si
militer in ceteris illa ergo vniuntur in na
tura ex quibus cõstituitur integritas speci
ei alicuius sicut aia ꝛ corpus humanum
vniuntur ad constituendam spẽm aialis: ꝛ
vĩr quecunqꝫ sunt ptes spẽi. Est ãt impos
sibile ꝙ alicui spẽi in sua integritate iã cõ-
stitute aliqđ extraneuꝫ vniatᷣ in vnitatem
nature nisi species soluatur. Cuꝫ enim spe
cies sint sicut numeri in quibus quelibet
vnitas addita vel subtracta variat spẽm. si
quid ad spẽm iam perfectam addatur: ne
cesse est iã aliã spẽm esse: sicut si substantie
aiate tm̃ addatur sensibile: erit iã alia spẽs
nã aial ꝛ plãta diuerse spẽs sunt. Cõtingit
tñ id qđ non est de itegritate spẽi in aliquo
indiuiduo sub illa spẽ cõtentis repiri: sicut
albũ ꝛ vestitũ in sorte vel ꝑlone aut digitꝰ
sextus vel aliqđ huius: vñ nihil ꝓhibet ali
qua vniri in indiuiduo: q̃ nõ vniunt in vna
integritate spẽi: sicut humana natura ꝛ al
bedo ꝛ musica in sorte ꝛ hmõi: q̃ dicunt eẽ
vnũ subiecto ꝛ qꝛ indiuiduũ in genere sub
stãtie dĩ hypostasis: in substãtijs ãt rõnali
bus dĩ ẽt psona. cõueniẽter oĩa hmõi dicũ
tur vniri ꝫm hypostasim vel ẽt ꝫm psonã.
Sic igitur pꝫ ꝙ nihil prohibet aliqua nõ
vnita esse ꝫm naturaꝫ: vniri ãt ꝫm hyposta
sim vel personã. ¶ Audiẽtes ãt heretici in
xp̄o vnionẽ dei ꝛ hoĩs eẽ factã contrarijs
vijs icesserũt ad hoc exponendũ ꝑtermisso
tramite veritatis. ¶ Aliq. n. hãc vnioneꝫ pᵃ secta
estimauerũt ad modũ eoꝝ que vniunt in hereticorũ circa
vnã naturã sicut Arrius ꝛ Apollinaris po modũ
nẽtes: ꝙ verbũ erat corpori xp̄i ꝓ aia siue vniõis.
ꝓ mẽte: ꝛ sicut Eutices qui posuit ante in
carnationẽ duas naturas dei ꝛ hoĩs: post
incarnationẽ vero vnã. ¶ Sed eoꝝ dictũ
oĩno ipossibilitatẽ cõtinet: mãifestũ ẽ. n. na
turã verbi ab eterno in sua integritate per
fectissimã esse: nec oĩno corrũpi aut muta
ri posse: vñ ipossibile est aliquid extrinsecũ
a natura diuina vtpote naturam humanã
vel aliquam partẽ eius in vnitatẽ nature
ei aduenire. ¶ Alij vero huius põnis ipos
sibilitatem videntes in viã contrariam di 2ᵃ secta
uerterunt: ea. n. q̃ habẽti aliquã naturã ad superiori cõtraria.
ueniũt: nec tñ pertinent ad itegritatẽ natu
re illius vel accidentia esse videntur vt al
bedo ꝛ musica: vel accidentaliter se habe
re ad ipsum. sicut annullus vestimẽtũ do
mus ꝛ similia. ¶ Considerauerunt aũt ꝙ
cũ humana natura verbo de aduẽiat nec
ad eius nature itegritatẽ pertineat necesse
esse putauerant. ꝙ humana natura accidẽ
talem vnionem haberet ad verbum. ẽ ꝙ
manifestum est ꝙ non potest inesse verbo

tõnis terminꝰ vniõ ad psonã diuinã:nõ ãt aliq̃ psona seu hypostasis hũana ɔstituẽda (vt ex dictis pꝫ).nõ igit in hac generatiõe potuit eẽ actuũ pncipiũ semen viri ſꝫ sola virtus diuina:vt sic semen viri in generatiõe cõi hoĩuꝫ in suã substãtiã trahit mãm a mre ministratã:ita eãdẽ mãm in generatiõe xpi verbũ dei ad suã vnionẽ assũpsit: ¶ Silr ãt mãifestũ ẽ q cõueniẽs erat: vt in ipa gnatione hũana verbi dei aliq̃ ppetas spũalis generatiõis verbi reluceret:verbũ ãt ſꝫ q a dicẽte pgredit siue iteriꝰ cõceptũ siue exterius platũ corruptionẽ dicẽti nõ affert ſꝫ magis pfectiõis pleĩtudo p verbũ attẽdit indicẽte cõueniẽs igit fuit:vt sic verbũ dei ſꝫ hũanã generationẽ cõciperet ⁊ nasceret. vt mrĩs itegritas nõ corrũperet ¶ Cũ hoc ẽt mãifestũ ẽ q verbũ dei q̃ oia cõstituta sũt ⁊ quo oia in sua integritate cõseruant:sic nasci decuit vt p oia mrĩs itegritatẽ seruaret cõueniẽs igit fuit hãc generationẽ fuisse ex virgine.

Rº ad citã obiectionẽ

¶ Neqꝫ tñ hic generatõis modus vere ⁊ nalĩ hũanitati xpi derogat:ꝫ aĺr q̃ alii hoies generatꝰ sit mãifestũ est ãt cũ virtus diuina ifinita sit. (vt supra pbatũ est).⁊ p eã oẽs cãe virtutẽ producẽdi effectũ sortiant:qcũqꝫ effectꝰ p quãcũqꝫ cãꝫ pducit:põt p deũ absqꝫ illiꝰ cãe ãminiculo pduci eiusdẽ spẽi ⁊ nãe. Sic igit virtus nãlis q̃ ẽ in hũano semie: pducit hoieꝫ verũ:spẽꝫ ⁊ hũanã nãm hñteꝫ:ita virtus diuina q̃ talẽ virtutem semini dedit absqꝫ hmõi virtute põt effectũ illiꝰ virtutis producere cõstituẽdo verũ hoieꝫ spẽꝫ ⁊ nãꝫ hũanã hñteꝫ.

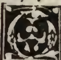
obieº ¶ Si vero aliqs dicat:q cũ hõ nãliter generatꝰ hẽat corpꝰ nãliter cõstitutũ ex semie maris:⁊ eo qđ femina subministrat qcqđ sit illud corpꝰ xpi nõ fuit eiusdeꝫ nãe cũ nrõ:si nõ est ex maris semie generatũ.

Rº ¶ Ad hoc mãifesta rñsio ẽ ſm Aristo. põnẽ dicẽtis q semen maris nõ itrat mãliter in cõstitutionẽ cõcepti:ſꝫ est solũ actiuuꝫ pncipiũ:mã xo corpis tota ministrat a mre:⁊ sic q̃tũ ad mãꝫ cõpꝰ xpi nõ differt a corpe nrõ:nã ẽt corpa nrã mãliter cõstituta sũt:et eo qđ est sumptũ ex mre.

Rº ad aliã obiectionẽ

¶ Si vero aliqs pdicte positiõi Aristo.repugnet ¶ Adhuc pdicta obiectio efficatiã nõ hꝫ. ¶ Similitudo.n.aliquoꝝ aut dissimilitudo in mã nõ attẽdit ſꝫ statũ mãe i pncipio generatõis ſꝫ cõditionẽ mãe iã pparate.put est i termino generatiõis. Nõ.n.differt ſm mãꝫ aer extra vel ex aq̃ generatꝰ:q ꝫ aq̃ ⁊ terra in pncipio generatiõis dña sint tñ p actionẽ generãtis ad vnã dispõneꝫ reducunt. Sic igit diuina virtute mã q̃ solũ ex muliere sumit:põt reduci in fine generatiõis ad eandẽ dispõnem quã hꝫ mã.si sumat simul ex mare ⁊ femina. Vñ nõ erit aliq̃ dissimilitudo pter diuersitatẽ mãe iter corpꝰ xpi:qđ diuina virtute formatuꝫ est ex mã a sola mre assũpta:⁊ corpa nrã q̃ virtute nãe formant ex mã ẽt si ab vtroqꝫ parẽte assumat:mãifestũ est.n.q plus differt a mã q̃ ex viro ⁊ muliere sit assumit:limus terre de quo deꝰ pmũ hũanũ hoieꝫ formauit:quẽ vtiqꝫ cõstat fuisse verũ hoieꝫ ⁊ nobis p oia similẽ:q̃ꝫ mã sumpta solũ ex femina ex q̃ corpꝰ xpi formatũ est.vñ natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritatẽ hũanitati ipsiusnec similitudini eiꝰ ad nos ꝫ.n.virtus nãlis reqrat determinatã mãꝫ ad determinatũ effectũ ex ea pducẽdũ.virtus tamẽ diuina q̃ põt ex nihilo cũcta producere in agẽdo ad mãꝫ determinatã nõ coartat. ¶ Similr ẽt nec p hoc aliqd depit dignitati matris xpi:q virgo cõcepit ⁊ peperit:qn vera ⁊ nãlis mr fuit dei dicat.virtute.n.diuina faciẽte:mãꝫ nãlẽ ad generationẽ corpis xpi ministrauit:qđ solũ ex pte mrĩs reqritur. Ea vero que in aliis matribus ad corruptionem virginitatis faciunt: non ordinantur ad id quod matris est: sed solum ad id quod patris est.vt semen maris ad locum generationis perueniat.

¶ Qꝫ xps natus est de spũ sancto. 46.



Uamuis aũt ois diuina operatio q̃ aliqd in creaturis agit:sit toti trinitati cõis (vt ex supra habitis ostẽsum est).formatio tamẽ corpis xpi q̃ diuina virtute pfecta est cõueniẽter spiritui sancto attribuit ꝫ sit toti trinitati cõmunis. ¶ Hoc.n.cõgruere vĩ incarnatiõi verbi: nam sicut verbũ nostrũ in mẽte conceptũ inuisibile est:exterius aũt voce platuꝫ sensibile fit:ita verbum dei scđm generationẽ eternaꝫ in corde patris iuisibiliter existit p incarnationẽ ãt nobis sẽsibile factuꝫ

est: vñ verbi dei icarnatio est sicut vocalis verbi nři expssio. expssio aũt vocalis verbi nři fit p spũm nřm p quẽ vox verbi nostri formaf: cõueniẽter igiř ꝛ per spũm filij dei eius carnis formatio dicitur facta.

2 ¶ Cõuenit ẽt hoc ꝛ generatiõi humane. ¶ Virt⁹.n. actiua q̃ ẽ in semie hũano ad se trahẽs mãz q̃ fuerit a mře p spẽm opaf Fundaf.n. hmõi virtus in spũ ꝑpter cui⁹ cõtinẽtiã semẽ spumosuz oz eẽ ꝛ albũ: verbũ igiř dei sibi carnẽ assumens ex virgine cõuenienter hoc p spũm sanctũ dz carnez assumẽdo formare. Cõuenit etiã hoc ad insinuandã cãm ad icarnationẽ verbi mouẽtẽ: que quidẽ nulla alia eẽ potuit nisi amor dei ad hoiez cui⁹ nãm sibi voluit in vnitate persone copulare. In diuinis ãt spũs sãctus est q ꝓcedit vt amor. (vt supra dictũ est) cõueniẽs igiř fuit: vt icarnatiõis opus spiritui sancto attribuatur.

3 ¶ Solet etiam in sacra scriptura ois gřa spũi scõ attribui: qꝛ qð gratis daf ex amore donãtis vř esse collatũ: nulla aũt maior est gřa hoi collata: q̃z ꝙ deo i ꝑsona vniref conuenienter igitur hoc opus spiritui sancto appropriatur.

¶ Q꞉ xp̃us non sit filius spũs. sancti secundum carnem. 47.



Quanuis aũt christus de spũ sancto ꝛ virgine cõceptus dicaf: nõ põt tñ dici spũs scũs pater xp̃i ẜm generationẽ humanã: sicut virgo diciř mater ei⁹. ¶ Produxit ãt spũs scũs nõ humanã nãm in xp̃o ex sua substãtia: sed sola sua virtute opatus est ad eius ꝓductionẽ: non igitur põt dici spiritus sanctus pater xp̃i secundum humanam generationem.

2 ¶ Esset ẽt iductiuũ in errorẽ: si xp̃s spũs sancti fili⁹ diceref: manifestũ ẽ.n. ꝙ verbuz dei ẜm hoc hz personam distinctã: ꝙ est filius dei patris: si igiř ẜm humanã nãz spũs sancti filius diceref daref intelligi ꝙ christ⁹ esset duo filij. nã verbũ dei spũs sancti fili⁹ esse non põt: ꝛ sic cũ filiationis nomẽ ad ꝑsonam ꝑtineat non ad nãm: sequeref ꝙ in xp̃o essent due persone: qð est a fide catholica alienum. Inconueniens eni esset vt auctoritas patris ꝛ nomen ad personam aliam transferretur. quod cõtingit: si spiritus sanctus pater christi diceretur.

¶ Q꞉ nõ sit dicẽdũ xp̃z eẽ creaturã. 48.



Ulterius etiã manifestũ ẽ ꝙ q̃uis hũana nã a verbo assũpta sit aliq̃ creatura nõ tñ potest simpľr enũciari xp̃m esse creaturã. ¶ Creari.n. est fieri quoddã. Cũ ãt fieri terminef ad eẽ simpliciter: ei⁹ est fieri qð hz eẽ subsistẽs. ꝛ hmõi est indiuiduũ cõpletũ in genere substãtie: qð qdem in nã itellectuali dř ꝑsona aut ẽt hypostasis: Forme vero ꝛ accidẽtia ꝛ ẽt ꝑtes nõ dicunf fieri nisi secundum quid cũ ꝛ esse non hẽant in se subsistens: sed subsistãt in alio. Vñ cũ aliquis fit albus nõ dicitur fieri simpliciter sed ẜm quid: in xp̃o ãt nõ est alia hypostasis vel persona nisi verbi dei: q̃ est increata (vt ex premissis manifestũ est). nõ igiř simpliciter põt enũciari ꝙ xp̃s sit creatura: lz cum additione põt hoc dici: vt dicaf creatura ẜm ꝙ homo vel ẜm humanaz nãm. ¶ Licet aũt de subiecto qð est idiuiduũ in genere substantie nõ simpľr dicaf fieri qð est ꝓprium ei⁹ ꝑpter accidentia vel ꝑtes sed solũ secundũ qd: tamẽ simpliciter ꝑdicanf de subiecto: quecũqz ꝯsequunf nãliter ad accñtia: vel ad ꝑtes ẜm ꝓpriaz rõnem. Dř eni simpľr hõ eẽ videns: qꝛ hoc cõsequiř ad oculuz: ꝛ quidẽ crispus ꝑpter capillos. ꝛ visibilis propter colorẽ. Sic igitur ꝛ ea que cõsequuntur proprie ad humanam nãm: simpliciter possunt enunciari de xp̃o sicut ꝙ est hõ: ꝙ est visibilis: ꝙ ambulauit: ꝛ oia hmõi. Q꞉ aũt est ꝑsone ꝓprium de xp̃o nõ enũciatur rõne hũane nature: nisi cũ aliq̃ additiõe expressa vel subintellecta.

¶ Solutio rationũ contra icarnationẽ superius positarum. 49.



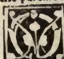
His igitur habitis ea que cõtra icarnationis fidem supra posita sunt. facile soluũtur. ¶ Osñsuz est.n. incarnationẽ verbi nõ sic esse intelligendã: ꝙ verbũ sit in carnẽ cõuersum aut sit corpori vnitum vt forma. vñ non est cõsequẽs ex hoc ꝙ verbũ est incarnatum: ꝙ vere deus sit corpus vel virtus in corpe. (vt pria

R.° ad p^{m} rõnem factã in ca° 40.

ad 2am. ratio procedebat). Similiter et nõ sequitur q verbũ sit substãcialiter mutatũ:p hoc q nã3 humanã assumpsit:nulla.n.mutatio in ipso verbo dei facta ẽ sed solũ in humana nã que ẽ a verbo assumpta: sm quã cõpetit verbo τ gñatu3 eẽ ꝑpaliter τ natũ nõ ãt
ad 3am. sm seip3. Qd ẽt tertio ꝓponit̃ nec̃tate3 nõ h3. Hypostasis n.nõ extẽditur extra terminos illius nãe:ex q̃ sba3 h3:nõ ãt verbu3 dei subsistẽtia3 h3 ex nã hũana:sed magis nãm humanã ad suã subsistẽtia3 vel ꝑsonalitatẽ trahit:nõ.n.p illã:sed in illa subsistit: vñ nihil ꝓhib3 verbũ dei eẽ vbiq3:l3 humana nã a verbo dei assumpta vbiq3 nõ
ad 4am fit. Ex hoc ẽt soluit̃ quartũ cuiuslib3.n. rei subsistẽtis o3 eẽ vnã nãm tñ p quã simpliciter eẽ hẽat:τ sic verbũ dei p sola3 nãm diuina3 simplr̃ esse h3:nõ ãt per humanã naturã:sed per ea3 h3 q sit hoc. s. q sit hõ.
ad 5am. Quintũ ẽt soluit̃ p hoc idẽ. Impossibile ẽ.n.q nã p qua3 verbũ subsistit:sit aliud q̃ ipsa ꝑsona verbi:subsistit aũt per nã3 diuinã nõ ãt per nã3 humanã: sed eã ad suã subsistẽtiã trahit vt in ea subsistat:vt dictũ est:vñ nõ o3:q nã humana sit idẽ q ꝑsona
ad 6am verbi. Hinc ẽt excluditur id quod sexto obijcebatur. Hypostasis enĩ est minus simplex vel re vel intellectu q̃ natura per quam constituitur in esse. Re quidẽ:cum hypostasis non sit sua natura. Intellectu ãt solo in illis in quibus idem est hypostasis τ natura. Hypostasis autẽ verbi non cõstituitur simpliciter per humana3 naturam vt per eam sit:sed per eam solũ habet verbum q sit homo: non igitur oportet q natura humana sit simplicior q̃ verbum inq̃stum est verbum:sed solum inquãtu3 verbũ
ad 7am est hic hõ. Ex quo ẽt p3 solutio ad id qd septimo obijcitur. Nõ.n.o3 q hypostasis dei verbi simplr̃ sit cõstituta per nã3 signatam sed solum inquantu3 est hic homo sic enim solum per humanam naturã con
ad 8am stituitur vt dictum est. Qd aute3 anima humana τ corpus in xp̃o ad personalitate3 verbi trahuntur nõ constituentia aliquã ꝑsonam preter personam verbi non pertinet ad minorationẽ virtutis.(vt octaua rõ ꝓcedebat.(Sed ad dignitatẽ maiorẽ:vnum quodq3 enim melius esse habet cu3 suo digniori vnitur q̃ cum per se existit: sicut aia sensibilis nobilius eẽ hab3 in homine q̃ in alijs animalibus:in quibus forma principalis nõ tñ in hoĩe. Hic ẽt soluit̃ qd nono ad 9am.
obijciebatur. In xp̃o.n.vere fuit hec aia τ hoc corpus:nõ tñ ex eis constituta est ꝑsona aliqua ꝑter personã verbi dei: quia sunt ad ꝑsonalitate3 dei verbi assumpta sicut τ corpus:cum est sine anima ꝓpria3 spẽ3 h3: sed cum vnitur aĩe ab ea spẽ3 sortit̃. Ex
hoc ẽt soluitur:qd decimo proponebat̃:ma ad 10am
nifestum est.n.q hic homo qui est xp̃s:substantia q̃dam est non vl̃is sed particularis: τ hypostasis quedã ẽ nõ tñ alia hypostasis q̃ hypostasis verbi q: humana nã ab hypostasi verbi assumpta est in verbu3 subsistat tam in humana nã q̃3 in diuina:id autẽ qd in humana nã subsistit est hic hõ:vñ ipsum verbu3 supponit̃ cũ dicit hic homo. S3
si quis eandẽ obiectionẽ ad humanã nãm obiec°.
transferrat dicẽs eam eẽ substantiam quandam non vl̃em sed particularem τ per ꝯñs hypostasim. Manifeste decipitur:nã humana nã ẽt in sorte vel ꝑlone nõ est hypo- R°.
stasis sed id qd in ea subsistit: hypostasis ẽ. Qd aũt substãtia sit τ ꝑticularis nõ sm illã significationẽ dr̃ qua hypostasis est ꝑticularis substantia. Substantia.n.sm pħm dr̃ dupl̃r.s. de subiecto in gñe substantie.qd dr̃ hypostasis: τ de eo qd quid ẽ qd ẽ nã rei. Sed neq3 pars alicuius sbe sic dicunt̃ particulares substãtie quasi sint per se subsistẽtes:sed subsistunt in toto: vnde nec hypostases pñt dici:cum nulla earum sit sba cõpleta:alr̃s sequeretur q in vno hoĩe tot essent hypostases:quot sunt ptes. Qd vero.xi. ad xiam
oppositum fuit ex eo soluitur q equiuocatio inducitur ex diuersa forma significata p nomen:non autem ex diuersitate suppositionis:non.n.hoc nomen homo equiuoce sumit̃:ex eo q q̃nq3 suppõit ꝓ platõe q̃nq3 pro sorte. Hoc igitur nomẽ hõ de xp̃o τ de alijs hoĩbus dẽm semꝑ eãdẽ formã significat .s. nãm humanã: vñ vniuoce ꝓdicat̃ de eis:sed suppõ tñ variat̃ in hoc q s3 q pro xp̃o sumit̃ supponit hypostasim increatam secundu3 vero q pro aliis sumitur.supponit hypostasim creãtam. Neq3 aũt hy
postasis verbi dicit̃ eẽ suppositũ hũane nãe ad 12am
quasi subijciat̃ ei vt formaliori.(sicut duodecima rõ ꝓponebat).hoc.n.esset necessa-

rium:si hypostasis verbi per naturā hu-manam simpliciter cōstitueretur inesse:qđ pȝ esse falsuȝ:dicitur.n.hypostasis verbi humane nāe supponi prout eaȝ ad suā subsistētiam trahit:sicut aliquid trahitur ad alterȝ
ad ijam nobilius cui vnitur. Nō tñ sequitˀ ꝙ humana nā accidentaliter verbo adueniat:ex hoc ꝙ verbū ab eterno preextitit.(sicut vltima rō cōcludebat).sic.n.verbū humanā nām assumpsit.vt vere sit hō:eē aūt hominē est esse nāe in genere substātie. Qꝛ igitur ex vnione nāe humane hypostasis verbi hȝ ꝙ sit hō:non aduenit ei accidentaliter: naȝ accidentia esse substantiale non conferunt.

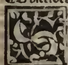
¶ Qꝫ peccatum originale traducatur a primo parente in posteros. 50.



ōtinuatio seqn̄tiū ad p̄cedētia. Ostēsum ē igiṫ ex premissis non esse impossibile ꝙ fides catholica de incarnatione filii dei p̄dicat:ꝯñs aūt est ostēdere ꝙ ꝯueniēs fuit filium dei nām assumpsisse humanā. Huius aūt ꝯueniētie rōnem apl's assignare videṫ ex peccato originali:qđ in oēs ptrāsit:dicit.n.Ro.5.(Sicut
ad ro. per inobediētiaȝ vnius hoīs peccatores cōstituti sunt multi:ita ꝛ per vnius hoīs obedientiam iusti ꝯstituētur multi. Sed qꝛ
Concl°. pelagiani heretici peccatū originale nega-
Oñ. uerunt:ostēdēduȝ est hoīes cum peccato originali nasci:ꝛ primo quidē assumēdum est quod dicit Gene.2.(Tulit dñs deus hōinem:ꝛ posuit eū in paradiso:p̄cepitqꝫ ei dicēs.Ex oī ligno paradisi comede:de ligno āt scie bōi ꝛ mali ne comedas:in q̄cūqꝫ āt die comederis ex eo:morte morieris). Sȝ qꝛ Adā nec eo die quo comedit actu mortuus est:opȝ sic intelligi.(qđ dicit morte morieris).idest necessitati morti eris addictus:qđ quidē frustra diceretur si hō ex institutione sue nature necessitatē moriēdi hēret:oȝ igitur dicere ꝙ mors ꝛ necēitas moriendi sit pena homini ꝓ peccato inflicta. Pena aūt nō infligitur iuste nisi ꝓ culpa in quibuscūqꝫ igitur inuenitur hec pena:necesse est vt in eis ineniaṫ aliqua culpa. Sed in omni hoīe iuenitur hec pena ēt a principio sue natiuitatis:ex tunc.n.nascitur necessitati mortis addictus. Unde ꝛ aliq mox post natiuitatē moriūtur de vtero trāslati ad tumultū:ergo in eis est aliqđ peccatū:sȝ non peccatū actuale:qꝛ nō hñt pueri vsum liberi arbitrii sine quo nihil iputatur homini ad peccatū.(vt ex his que dicta sunt i.3. lib.apparet.necesse ē igiṫ dicere ꝙ in eis sit peccatū ꝑ originē traducūt. Hoc ēt ex-
presse apparet ex verbis apl'i Ro.5.(Sic ad ro.
per vnū hominē in hunc mūduȝ peccatum intrauit:ꝛ ꝑ peccatū mors:ita ꝛ in oēs hōines mors ptrāsiit in quo oēs pec.). Non pōt aūt dici ꝙ ꝑ vnū hominē immundum peccatū intrauit per modū imitationis:qꝛ sic peccatū nō peruenisset nisi ad eos q peccando primū hoīeȝ imitanṫ:ꝛ cū mors per peccatū in mundū intrauerit:non peruiret mors nisi ad eos qui peccant in similitudinem primi hoīs peccantis. Sed ad hoc excludendū apl's subdit.(ꝙ regnauit mors ab Adā vsqꝫ ad Moysēn ēt in eos qui nō peccauerūt in similitudineȝ p̄uaricationis Ade).non ergo intellexit apl's ꝙ ꝑ vnū hominē peccatū in mūdū intrauerit per modum imitationis sed per modum originis.
2 ¶ Preterea si fm̄ imitationē apl'us loqueretur de introitu peccati in mundū:potius dixisset per diabolū peccatū intrasse in mūdum q̄ꝫ per vnum hominem:sicut expresse
dicit Sapientie.2.(Inuidia diaboli mors Sap.
introiuit in orbem terrarum: immitantur autem illum qui sunt ex parte illius.
3 ¶ Adhuc in ps.Dauid dicit.(Ecce iniq- ps.
tatibus conceptus sum:ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea).quod nō pōt itelligi de peccato actuali:cū Dauid ex legitimo matrimonio cōceptus ꝛ natus dicatur:oȝ igiṫ vt hoc ad peccatum originale referatur.
4 ¶ Amp.Job.14.dicit.(Quis pōt face- Job.
re mundū de imūdo cōceptū semine:nōne tu qui solus es).ex quo māifeste accipi pōt ꝙ ex imūditia humani seminis aliqua im mundicia ad hoīem ex semine ꝯceptū puenit:qđ oȝ intelligi de imūditia peccati:ꝑ qua sola hō in iudiciū deduciṫ:p̄mitiṫ.n. (Et dignuȝ ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos: ꝛ adducere eum tecuȝ in iudiciuȝ).sic igiṫ aliqđ peccatū ē qđ hō cōtrahit ab ipsa sui origie: qđ originale dicit.
5 ¶ Itē baptismus ꝛ alia sacra ecclesie sūt quedā remedia cōtra peccatū.(vt infra patebit).exhibetur aūt baptismus fm̄ cōem

ecclesie ↄsuetudinē pueris recēter natis fru
stra igiꝛ exhiberet. nisi in eis eēt aliqȯ pec-
catū. nō est āt in eis peccatū actuale. qꝛ ca-
rent vsu liberi arbitrij. sine quo nullus act⁹
hōi in culpā imputat. oꝫ igꝛ dicere in eis eē
peccatū ꝑ originē traductū. cū in opib⁹ dei
R° ⁊ ecclesie nihil fit vanū ⁊ frustra. ¶ Si āt
dicat ꝙ baptismus infantibus dat nō vt a
peccato mundent. ſꝫ vt ad regnū de ꝑueni-
ant. quo ꝑueniri nō pōt sine baptismo cuꝫ
Jo. dñs dicat Jo. 3. (Nisi qs renatus fuerit ex
aq̄ ⁊ spū scō: nō pōt intrare in regnū dei).
iproba° ¶ Hoc vanū est. nullus n. a regno dei ex-
cludit nisi ꝑꝑ aliquā culpā: finis. n. ois rō-
nalis creature est. vt ad beatitudinē ꝑueni-
at q̄ eē nō pōt nisi in regno dei. qȯ qdē ni-
hil est aliud q̄ᷓ ordinata societas coꝝ q̄ di-
uina visione fruunt. in q̄ vera beatitudo cō-
sistit. (vt pꝫ ex his q̄ in tertio sunt dicta). ni
hil āt a fine suo deficit. nisi ꝑꝑ aliqȯ pecca
tū. si igꝛ pueri nōdū baptizati ad regnū dei
ꝑueīre nō pñt. oꝫ dicere eē in eis aliqȯ pec
catū. ¶ Sic igꝛ ſꝫ catholice fidei traditōeꝫ
tenēdū ē hoies nasci cū peccato originali.

¶ Obiectiōes ↄtra peccatū originale. 51.



Uant āt q̄dā adhuc q̄ veritati aduersa-
ri videꝛ. ¶ Peccatū. n. vni⁹
aliis nō imputat ad culpam.
Vñ Ezechiel. 18. dr. (ꝙ fili⁹
I. se. nō portat iniq̄tatē patris). ⁊ huius rō ē. qꝛ
nō laudamur neq̄ꝫ vituꝑamur nisi ex his
q̄ in nobis sunt. hec āt sunt q̄ nr̄a volunta-
te cōmittimus. nō igꝛ peccatū ꝑmi hois
R° toti humano gñi imputat. ¶ Si vero qs
dicat ꝙ vno peccāte oēs peccauerūt in ipo
(vt aplꝯ dicere vr̄). ⁊ sic vni nō imputat
iproba° peccatū alterius ſꝫ suū peccatū. ¶ Hoc ēt
vr̄ stare nō pōt. qꝛ illi q̄ ex Adā nati sūt qñ
Adā peccauit. in eo nōdū erant actu. ſꝫ vir
tute tm̄ sicut in pria origine. peccare āt cū
sit agere nō cōpetit nisi existenti in actu. nō
igiꝛ in Adā oēs peccauimus. ¶ Si āt ita
R° dicat nos in Adā peccasse q̄si originalr ab
eo in nos peccatū ꝑueniat simul cū natu-
:3. ra. ¶ Hoc ēt ipossibile vr̄. accidēs. n. cum
de subiecto ad subiectū nō transeat. nō pōt
traduci nisi subiectū traducat. subiectū āt
peccati aia rōnalis ē. q̄ nō traducit in nos
ex ꝑ parēte ſꝫ a deo sigillatim creat in vno
quoq̄ꝫ. (vt in. 2. ostēsū ē). nō igit ꝑ originem
peccatū ad nos ab Adā deriuari potest.

2 ¶ Adhuc si peccatū a ꝑ parēte i alios de
riuat. qꝛ ab eo originē trahūt. cū xp̄s a p°
parēte originē duxit. vr̄ ꝙ ipse ēt peccato
originali subiect⁹ fuerit ꝙ est alienū a fide.

3 ¶ Pre. qȯ ↄsegꝛ aliqd ſꝫ suā originē na
turale ē ei nāle. ꝙ ē alicui nāle nō ē pecca-
tū in ipso. sicut in talpa nō est peccatū ꝙ vi
su caret. non igꝛ per originē a primo hoie
peccatum ad alios potuit deriuari. ¶ Si R°
āt dicat ꝙ peccatū a primo parēte in poste
ros deriuat ꝑ originē. nō inquātū ē nālis ſꝫ
inquātū est viciata. ¶ Hoc ēt vt vr̄ stare iproba°
nō pōt. defectus. n. in ope nāe nō accidit ni
si ꝑ defectū alicui⁹ nālis principij. sicut per
corruptionē aliquā q̄ est in semine causant
mōstruosi partus aialiū. nō est āt dare ali
cuius nālis principii corruptionē in huma
no semine. Non videtur igitur quod aliqȯ
peccatum ex viciata origine deriuetur in
posteros a primo parente.

4 ¶ Itē peccata q̄ proueniunt in opibus
nature ꝑ corruptionē alicuius principii nō
fiunt sꝑ vel frequenter. ſꝫ vt in paucioꝛib⁹
si igiꝛ per viciatā originē peccatū a primo
parente in posteros deriuetur. non deriua
tur in omnes. sed in aliquos paucos.

5 ¶ Preterea si ꝑ viciatā originē aliquis
defectus in prole proueniat eiusdē generis
oportet eē illū defectū cū vicio. qui est i ori
gine: qꝛ effectus sunt conformes suis cau-
sis: origo āt siue generatio humana cuꝫ sit
actus potentie generatiue que nullo modo
participat rōnē: nō pōt hr̄e in se viciū: qȯ
ꝑtineat ad genus culpe. qꝛ in his solis acti
bus pōt eē virtus vel viciū. q̄ subdunt aliq̄
liter rōni. vnde nō imputat homini ad cul
pā: si propter viciatā originē nascat lepro-
sus vel cecus: nullo igiꝛ mō defectus culpa
bilis prouenire pōt a primo parente in po
steros per viciatam originem.

6 ¶ Adhuc nature bonum per peccatum
non tollitur. vnde etiam in demonib⁹ ma-
nent naturalia bona. (vt Dionysi⁹ dicit).
generatio aūt est actus nature: nō igitur ꝑ
peccatū primi hominis viciari potuit hūa-
ne generatōis origo. vt sic peccatum primi
hominis ad posteros deriuaret.

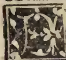
7 ¶ Amplꝰ. hō generat sibi similē ſcḋꝫ spēꝫ

in his ergo q̄ nō ptinent ad generationem spēi nō oz filiū assimilari parētibus pecca tū āt nō pōt ptinere ad rōnē spēi:qz pecca tū nō est coꝝ q̄ sunt ſm nāz.sz magis corru ptio nālis ordinis:nō igr̄ oz: q̄ ex pimo ho mine peccante alii peccatores nascantur.

8 ¶ Pr̄e.filii magis similāt̄ proximis parē tibus q̄z remotis.cōtingit āt q̄ proximi pa rētes sunt sine peccato:ꝛ in actu gn̄ationis nullū peccatū cōmittit̄.nō igit̄ pp peccatuz primi parētis peccatores oēs nascunt̄. dein de si peccatū a primo hoīe in alios deriuatū est maioris autē virtutis in agendo est bo num q̄z malū.(vt supra ostēsū est). Nullo magis satisfacio Ade ꝛ iusticia eius p eum ad alios transiuit.

9 ¶ Adhuc si peccatū primi hoīs p originē ꝓpagat̄ in posteros: pari rōne peccata alioꝝ parentū ad posteros deueniunt. ꝛ sic semp posteriores eēnt magis honorati pec catis q̄z priores:qd̄ pcipue ex hoc sequi ne cesse est si peccatū transit a parente in pro lem ꝛ satisfacio transire non potest.

¶ Solutio obiectionum positarum. 52.



His horum igit̄ so lutiōez pmittendū est q̄ peccati origi nalis in hūano gn̄e ꝓbabilr̄ qdā signa apparēt.¶ Cū eni deus hūanoꝝ actuū sic curā gerat. vt bōis operibus premiū ꝛ malis penā retribuat. (ꝛ vt in superioribus est ostēsū).ex ipsa pe na possumus certificari de culpa.¶ Pati tur āt cōiter hūanū genus diuersas penas ꝛ corporales ꝛ spirituales:inter corporales potissima est mors ad quā oēs alie tendunt ꝛ ordināt̄.s.famel̄ sitis:ꝛ alia hmōi:inter spi rituales āt est potissima debilitas rōnis:ex qua ɔtingit q̄ hō difficulter peruenit ad ve ri cognitionē.ꝛ de facili labit̄ in errorē:ꝛ ap petitus bestiales oīno superare nō pōt. sed multotiens obnubilat̄ ab eis.¶ Posset tñ aliqs dicere hmōi defectus tā corporales q̄z spirituales nō eē penales sed nāles defe ctus ex necessitate māe ɔñtes.¶ Necesse est.n.corpus humanū cū sit ex cōtrariis cō positū corruptibile eē.¶ Et sensibilē appe titū in ea q̄ sunt ſm sensū delectabilia mo ueri.q̄ interdū sunt cōtraria rōni.¶ Et in tellectū pɔssibilē:cū sit in potētia ad oīa in telligibilia nullū coꝝ hñs in actu. sed ex sen sibus natū ea acgrere. difficulter ad sciam veritatis ptingere:ꝛ de facili propter fantas mata a vero deuiare.¶ Sed tñ si qs recte ipoba cōsideret satis probabiliter poterit estima re diuina prouidentia supposita q̄ singulis pfectiōibus ɔgrua pfectabilia coaptauit q̄ deus superiorē naturā inferiori ad hoc con iunxit.vt ei dominaret̄.ꝛ si qd̄ huius dñii impedimentū ex defectu nature continge ret eius spirituali ꝛ supnaturali bñficio tol leret̄.vt.s.cū aīa rōnalis sit altioris nāe q̄z corporalis:tali cōditōe credat̄ corpori eē con iuncta:q̄ in corpore aliqd eē nō possit ɔtra riū aīe p quā corpus viuit.ꝛ silr̄ si rō in ho mine appetitiui sensuali ɔiungit̄ ꝛ aliis sen sitiuis potētiis.q̄ rō a sēsitiuis potētiis nō ipediat̄.sz magis eis dñet̄.¶ Sic igit̄ scdm doctrinā fidei ponimus hoīem a principio taliter eē institutū.q̄ q̄z diu rō hoīs deo es set subiecta ꝛ inferiores vires ei sine ipedi mento deseruirēt ꝛ corpus ab eis subiectio ne īpediri nō posset p aliqd̄ ipedimētū cor porale deo ꝛ sua grā supplēte qd̄ ad hoc p ficiēdū nā minus habebat.rōne āt auersa a deo ꝛ iferiores vires a rōne repugnarēt. ꝛ corpus vite q̄ est p aīam ɔtrarias passiōes susciperet.sic igit̄ hmōi defectus q̄uis nāles hōi videat̄ absolute ɔsiderādo hūanā nām ex parte ei⁹ qd̄ ē in ea iferi⁹:tñ ɔsiderādo di uinā ꝓuidētiā ꝛ dignitatē superioris partis hūane nāe satis ꝓbabilr̄ ꝓbari pōt hmōi defect⁹ eē penales. ꝛ sic colligi pōt hūanuz gen⁹ peccato aliquo originalr̄ eē infectum. ¶ His igit̄ visis rñdendū est ad ea q̄ in cō trariū sunt obiecta.¶ Nō.n.ē incōueniēs q̄ vno peccāte peccatū in oēs dicimus p originē eē ꝓpagatū.q̄uis vnusqsqz ex ꝓpo actu laudat̄ vl̄ vitupat̄.(vt p⁹ rō procede bat).alr̄.n. ē in his q̄ sūt vni⁹ iduidui.alr̄ in his q̄ sūt toti⁹ nāe spēi.nā pticipatōe spēi sūt plures hoīes velut vn⁹ hō.(vt Porph. dic̄).peccatū igr̄ qd̄ ad aliqd̄ iduiduū siue psonā hoīs ptinet.alteri nō iputat̄ ad culpā nisi peccāti.co q̄ psōalr̄ vn⁹ ab alio diuisus ē.¶ Si qd̄ āt peccatū ē qd̄ ipsā nāz spēi re spiciat.nō ē incōueniēs q̄ ex vno ꝓpaget̄ i alteꝝ.sic̄ ꝛ i nā spēi p vnū aliis cōicat̄.cū āt peccatū malū qōdā⁹sit rōnal̄ nāe malū qd̄ est priuatio bōi ſz illud bonū qd̄ priuat̄.iu

pmittit qdā pro solu.rō nuz pec. capi.

ad p^{em} rōnem

dicēdū est peccatū aliqḋ ad nāz cōez vł ad
aliq̄ꝫ ꝑsonā ꝓpaꝫ ptinere peccata igr̄ actua
lia q̄ cōiter ab hoib⁹ agūł.adimūt aliqḋ bo
nū ꝑsōe peccātis:puta grām ⁊ ordinē debi
tū ꝑtiū aie.vn̄ ꝑsonalia sūt nec vno peccāte
alteri iputał.primū āt peccatū primi hoīs
nō solū peccātē destituit ꝓpo ⁊ ꝑsonali bo
no.s.grā ⁊ debito ordine aie.sꝫ ēt bono ad
nāꝫ cōeꝫ ptinēte. (vt.n.supra dictū est).sic
nā hūana fuit instituta in sui primordio ꝙ
inferiores vires ꝑfecte rōni subiicerenł:rō
deo ⁊ aie corpus.deo ꝑ grāꝫ supplēte id qḋ
ad hoc deerat ꝑ nāꝫ.¶ Hmōi āt benefici
um ꝙ a qbusdā originalis iustitia dr̄.sic pri
mo hōi collatū fuit.vt ab eo simul cū nā hu
mana ꝓpagareł in posteros.rōne āt ꝑ pec
catū primi hoīs se subtrahēte a subiectiōe
diuina.subsecutū ē ꝙ nec iferiores vires ꝑ
fecte rōni subiiciāł.nec aie corpus ⁊ hoc nō
tm̄ in ꝑrio peccāte.sꝫ idē defectus cōis per-
uenit ad posteros:ad q̄s ēt dicta originalis
iusticia ꝑuentura erat.sic igr̄ peccatū primi
hoīs a quo oēs alii ꝫ doctrinā fidei sūt de
riuati.⁊ ꝑsōale fuit inquātū ipsū primū ho
minē ꝓpo bono priuauit ⁊ nāle inquātum
abstulit sibi ⁊ suis posteris ꝯīter beneficiū
collatū toti hūane nāe.¶ Sic igr̄ hmōi de
fectus in aliis ꝯn̄s ex ꝑrio parēte ēt in aliis
rōnē culpe hꝫ ꝓut oēs hoies ꝯputāł vnus
hō ꝑ participationē nāe cōis.sic.n. inuenił
volūtariū hmōi peccatū volūtate primi pa
rētis quēadmodū ⁊ actio manus rōnē cul-
pe hꝫ ex volūtate ꝑmi mouētis qḋ ē rō. vt
sic estimēł i peccato nāe diuersi hoies qua-
si nāe cōis ꝑtes.sic in peccato ꝑsōali diuer
ad 2ᵃᵐ se vni⁹ hoīs ꝑtes.¶ Scd̄ꝫ hᵒ igr̄ verꝫ ē di-
cere ꝙ vno peccāte oēs peccauerūt in ipso.
(vt aplš dicit).ꝫ ꝙ.(scd̄a rō ꝓpōebat).
nō ꝙ eēt actu in ipso alii hoies sꝫ virtute sicꝫ
in originali ꝑnᵒ.nec dicūł peccasse in eo q̄si
aliquē actū exercētes.sꝫ inquātū ptinēt ad
ad 3ᵃᵐ nāꝫ ipsi⁹ q̄ ꝑ peccatū corrupta ē.¶ Nec in
seqł.si peccatū a ꝑrio parēte ꝓpagatur in
posteros.¶ Cū subiectū peccati sit aia rō-
nalis:ꝙ aia rōnalis fił cū semine ꝓpagetur
(ꝫ ꝓcessū tertie rōnis).hoc.n.mō ꝓpaga
tur hᵒ peccatū nāe.qḋ originale dr̄:sicꝫ ⁊ ipa
nā spēi.q̄ ꝯ̄nis ꝑ aiam rōnalē ꝑficiatur.nō
tn̄ ꝓpagatur cū semie.sꝫ solū corpus ad su
sceptionē talis aie aptū natū.(vt in.2,ōn̄sū

est).¶ Et lꝫ xp̄s a ꝑrio parēte ꝫ carnē de ad 4ᵃᵐ
scēderit:nō tn̄ incarnationē originalis pecca
ti icurrit.(vt q̄rta rō ꝯcludebat).q: nāzꝫ
hūani corporis solū a ꝑ parēte suscepit.Vt⁹
āt formatiua corꝑis eius nō fuit a ꝑ parēte
deriuata.sꝫ fuit virtus spūs sancti.(vt sup
ōn̄suꝫ ē).vn̄ nāꝫ humanā nō ab Adā acce-
pit sicut ab agēte.lꝫ eā de Adā suscepit sicꝫ
de māli principio.¶ Cōsiderādū ē ēt ꝙ ꝑ- ad 5ᵃᵐ
dicti defectus ꝑ nālē originē traducūtur.ex
eo ꝙ nā destituta ē auxilio grē:qḋ ei fuerat
in primo parēte collatū ad posteros sił cuꝫ
nā deriuādūꝫ.⁊ q: hec destitutio ex volun-
tario peccato ꝓcessit:defectus ꝯn̄s suscipit
culpe rōnē.¶ Sic igr̄ defectus hui⁹ ⁊ cul-
pabiles sunt ꝑ cōparationē ad primū prin-
cipiū.qḋ est peccatū Ade:⁊ nāles sunt per
cōparationē ad nām iā destitutā.¶ Vnde
⁊ aplš dicit Ephe.2.(Eram⁹ nā filii ire). Ephe.
¶ Et ꝑ hᵒ soluitur rō q̄rta).¶ Pꝫ igitur ad 6ᵃᵐ
ꝫm ꝑdicta ꝙ viciū originis ex quo peccatū
originale causatur prouenit ex defectu ali-
cuius principii.s.gratuiti doni:qḋ nāe hūa
ne in sui institutiōe fuit collatuꝫ.qḋ qdē do-
num quodāmō fuit nāle nō quasi ex prin-
cipiis nāe causatum:sꝫ q: sic fuit hōi datuꝫ
vt simul cū nā ꝓpagaretur.(obiectio autē
sexta).ꝓcedebat ꝫm ꝙ nāle dr̄ qḋ ex prin-
cipiis nāe cāur.¶ Procedit ēt septima
rō ꝑ modum eundē de defectu principii nā ad 7ᵃᵐ
lis qḋ ptinet ad nām spēi.¶ Qꝫ.n.ex defe
ctu huius nālis principii prouenit:accidit vt
in paucioribus:sed defectus originalis pec
cati prouenit ex defectu principii superad-
diti principio spēi.(vt dictum est).¶ Sci ad 8ᵃᵐ
endum est etiā ꝙ in actu gn̄atiue virtutis
nō pōt eē vicium de gn̄e actualis peccati.
¶ Qꝫ ex voluntate singularis ꝑsone depen
det.eo ꝙ actus gn̄atiue virtutis nō obedit
rōni vel voluntati.(vt octaua rō procede-
bat).sed vicium originalis culpe que ad na
turā pertinet nihil prohibet in actu gn̄ati-
ue potentie inueniri cum ⁊ actus gn̄atiue
potentie nāles dicāł.¶ Quod vero nono ad 9ᵃᵐ
obiicitur de facili solui potest ꝫm premissa.
per peccatum enim non tollitur homini bo
num nature: quod ad speciem nature per-
tinet.sed bonum nature quod per gratiam
superadditum fuit potuit per peccatum pri
mi parētis auferri. (vt supra dictum est). ad 10ᵃᵐ

Pz ēt ex eiſdē de facili ſolutio ad deci- mā rōnē q: cū priuatio z defectus ſibiinuī eē correſpondeant ea rōne in peccato origi nali filii parentibus ſiſtanť.qua ēt donuz a pncipio nāe preſtitū fuiſſet a parentibus in poſteros propa gatū:q: lz ad rōnē ſpēi nō ptineret:tū ex diuina gňa datū fuit pri mo hōi vt ab eo in totā ſpēz deriuandū.ſi- militer peccatū p qō illud bonū puatur in

ad 11am totā ſpēm deriuať. Cōſiderandū eſt etiā q lz aliquis p gr̃e ſacramenta ſic ab origi nali peccato mundeť vt ei nō imputeť ad culpā qō eſt pſonaliter ipſū a peccato ori/ ginali liberari.nō tñ nā totaliter ſanatur z ideo ſcdm actū nāe peccatū originale tráſ- mittitur in poſteros.ſic igiť in hoie generā te inquantū eſt pſona qdā nō eſt originale peccatū z contingit ēt in actu generationis nullū eē actuale peccatū.(vt vndecima rō proponebat).ſed inquantū hō generans eſt naturale generationis principiū infectio ori ginalis peccati:qō naturā reſpicit in eo ma

ad 12am net z in actu gňationis ipſius. Sciendū ēt eſt q peccatū actuale primi hominis in naturā tráſiuit.q: nā i eo erat beneficio na ture preſtito adhuc pfecta.ſz p peccatū ipſi us nāe hoc beneficio deſtituta actus eius ſimplr naturalis fuit. Unde nō potuit ſa tiſfacere pro tota natura.neqz bonū nature reintegrare p ſuū actū:ſed ſolū ſatiſfacere aliquatenus potuit pro eo qō ad ipſius per ſonā ſpectabat. Et q pz ſolutio ad duo.

ad 13am decimā rōnem. Similiter āt z ad deci- mātertiā.q: peccata poſteriorū parentū in ueniunt naturā deſtitutā beneficia primis ipſi nature cōceſſo vnde ex eis nō ſequiť ali quis defectus q ppageť in poſteros ſz ſolū

Ecclus erro. q pſonā peccātiſ inficiūt. Sic igř nō ē in conueniens neqz contra rōnē peccatū ori- ginale in hoibus eē.(vt pelagianorū here- ſis ɔfundať).q peccatū originale negauit. Rōnes quibus videť pbari q nō fuit cō ueniens deum incarnari. 53.

Uia vero incarnationis ſi deo ab infidelibus ſtulticia re putať ſm illud apſi.i. Cor.p. Placuit deo p ſtultitiā pre dicatōis ſaluos facere credētes).ſtultuz āt vř aliqd peccare nō ſolū q: eſt ipoſſibile.ſz ēt q: eſt indecens:inſiſtunt infideles ād in- carnatōis impugnationē nō ſolū nitentes oſtēdere eē ipoſſibile q fides catholica pre dicat.ſz ēt incongruū eē z diuinā bonitatez nō decere. Eſt.n.diuine bonitati conue niens . vt oia ſuū ordinē teneant eſt āt hic ordo rex vt deus ſit ſup oia exaltatus : hō āūt inter infimas creaturaſ ɔtineaſ.nō igiť decet diuinā maieſtatē hūane nāe vniri. Cōclu erronea proba

2 Jtē ſi cōueniens fuit deū hoiem fieri oportuit hoc eē pp aliquā vtilitatē inde ꝓ- uenientē.ſed qcūqz vtilitas dexcd deꝰ om nipotēs ſit hāc vtilitatē pducere potuit:ſo la ſua voluntate:cū igiť vnūqdqz fieri cōue niat q̄ breuiſſime pōt nō oportuit q deꝰ p p hmōi vtilitatē hūanā naturā ſibi vniret.

3 Adhuc cū deus ſit vniuerſalis omniū cāa:ad vtilitatē totius vniuerſitatis rex eū pcipue intēdere oz.ſz aſſumptio hūane nāe ſolū ad vtilitatē hoīs pnnet:nō igiť fuit cō ueniens q ſi alienā nāz deus aſſumere de buerit:q ſolum nāz humanā aſſūpſerit.

4 Amp̃.quāto aliqd eſt alicui magis ſi mile.tāto ei conueniētius vniť. deo āt ſimi lior z ꝓpinquior eſt angelica nā q̄ hūana.nō igiť conueniens fuit aſſumere naturam hu manam angelica pretermiſſa.

5 Jtē id qō eſt principiū in hoie eſt intel ligentia veritatis in quo videť hōi ipedimē tū preſtari.ſi deus hūanā nāz aſſūpſit. da enim ei ex hoc erroris occaſio vt ɔſentiat his qui poſuerūt deū nō eē ſup oia corpora exaltatū.nō igiť hoc ad hūane nāe vtilitatē ɔducebat.q deus humanā nāz aſſumeret.

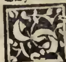
6 Jtē experimēto diſcere poſſumꝰ q circa incarnationē dei plurimi errores ſūt exhor ti.vř igitur humane ſaluti conueniens nō fuiſſe quod deus incarnaretur.

7 Adhuc inter oia q deus fecit iſtud vř eē maximū q ipſemet carnē aſſūpſerit : ex maxio āt ope maxia oz expectari vtilitas. ſi igiť incarnatio dei ad ſalutē hoium ordi natur. vř fuiſſe cōueniens q ipſe totum hu manū genus ſaluaſſet.cū ēt oium hominū ſalus videatur eſſe competens vtilitas pro qua tantum opus fieri debuiſſet.

8 Amō.ſi deus pp ſalutē hominum hu manā nāz aſſūpſit. vř fuiſſe ɔueniēs. vt eiꝰ diuinitas hoibus p ſufficiētia indicia mani feſtareť. hꝰ āt nō vř ɔtigiſſe. nā p aliquos

alios hoies solo auxilio diuine virtutis absq; vnione dei ad eorum naturam inueniunt filia miracula esse facta. vt et maiora quam fecerit christus. non igitur videtur dei incarnatio sufficienter procurata fuisse ad humanam salutem.
9 ¶ Pre. si hoc necessarium fuit humane saluti quod deus carnem assumeret: cum a principio mundi homines fuerint. vt quod a principio mundi humanam naturam assumere debuit et non quasi in fine temporum: vt enim omnium precedentium hominum salus pretermissa fuisse.
10 ¶ Item pari ratione vsq; ad finem mundi debuisset cum hominibus conseruari. vt homines sua presentia erudiret et gubernaret.
11 ¶ Adhuc hoc maxime hominibus vtile est: vt future beatitudinis in eis spes fundetur. hanc et spem magis ex deo incarnato concepisset si et carnem imortalem et impassibilem et gloriosam assumpsisset. et omnibus ostendisset. non igitur videtur fuisse conueniens quod carnem mortalem et etiam infirmam assumpserit.
12 ¶ Amplius. vt fuisse conueniens ad ostendendum quod omnia que in mundo sunt. sint a deo quod ipse abundantia rerum mundanarum visus fuisset in diuitiis et in maximis honoribus viuens: cuius contraria de ipso leguntur. videlicet quod pauperem et abiectam vitam duxit. et probrosam mortem sustinuit. non igitur videtur esse conueniens. quod fides de deo incarnato predicat.
13 ¶ Pre. ex hoc quod ipse abiecta passus est eius diuinitas marie fuit occultata. cum tamen hoc maxime necessarium fuerit hominibus vt eius diuinitatem cognoscerent si ipse fuit deus incarnatus: non igitur videtur quod fides deo predicat humane saluti conuenire.
Re. ¶ Si quis autem dicat quod propter obedientiam patris filius dei mortem sustinuit. ¶ Hoc non videtur
Impugnatio rationabile obedientia enim. impletur per hoc quod obediens se conformat voluntati precipientis: voluntas autem dei patris irrationabilis esse non potest. si igitur non fuit conueniens deum hominem factum mori et pati. quia mors contraria esse videtur diuinitati que vita est. huius rei ratio ex obedientia ad patrem conuenienter assignari non potest.
14 ¶ Pre. voluntas dei non est ad mortem hominum etiam peccatorum. sed magis dicitur ad vitam: secundum illud Ezechi. 18. (nolo mortem peccatoris. sed vt magis conuertatur ad vitam et viuat). multo igitur minus potuit esse voluntas dei patris. vt homo perfectissimus morti subiiceretur.
15 ¶ Amplius. impium et crudele videtur innocentem precepto ad mortem inducere et precipue pro impiis qui morte sunt digni. homo autem christus iesus innocens fuit impium igitur fuisset si precepto dei patris mortem subiisset. ¶ Si vero aliquis dicat hoc Re.
necessarium fuisse propter humilitatem demonstrandam sicut apostolus videtur dicere Phil. Phili.
2. (quod christus humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem). ¶ Nec hoc qui Impugnatio
dem ratione conueniens videtur primum quidem quia in eo commendanda est humilitas qui habet superiorem: cui subiici possit. quod de deo dici non potest non igitur conueniens fuit dei verbum humiliari vsq; ad mortem.
16 ¶ Item satis homines ad humilitatem informari poterant verbis diuinis quibus est fides omnimoda adhibenda et exemplis humanis. non igitur ad demonstrandum humilitatis exemplum necessarium fuit verbum dei carnem sumere aut mortem subire. ¶ Si quis autem Re.
iterum dicat quod propter peccatorum nostrorum purgationem necessarium fuit christum mortem subire et alia que videntur esse abiecta: sicut apostolus dicit. (quod traditus est propter peccata nostra). et item. (mortuus est ad multorum exhauriendum peccata). ¶ Nec hoc videtur esse conueniens. Impugnatio
¶ Primo quidem quia per solam dei gratiam hominum peccata purgantur.
2 ¶ Deinde quia si aliqua satisfacio requirebatur conueniens fuit vt ille satisfaceret qui peccauit: quia in iusto dei iudicio vnusquisque onus suum debet portare.
3 ¶ Item si conueniens fuit. vt aliquis homo puro maior pro homine satisfaceret sufficiens videtur fuisse si angelus carne assumpta huiusmodi satisfacionem implesset. Cum angelus naturaliter sit superior homine.
4 ¶ Pre. peccatum non expiatur peccato sed magis augetur: si igitur per mortem christi satisfacere debuit: talis debuit eius mors esse in qua nullus peccaret. vt scilicet non violenta morte sed naturaliter moreretur.
5 ¶ Adhuc si pro peccatis hominum christum mori oportuit cum frequenter homines peccent: oportuisset eum frequenter mortem subire. ¶ Si Re.
quis autem dicat quod spiritualiter propter peccatum originale necessarium fuit christum nasci et pati. quod quidem totam naturam humanam infecerat homine per peccatum. Hoc Impugnatio
impossibile videtur. ¶ Si enim alii homines ad faciendum pro peccato originali, sufficientes non fuerunt nec

mors xpi p peccatis hūani generis satisfa-
ctoria fuisse videtur: quia et ipse sm huma-
nam naturā mortuus est nō sm diuinam.
2 ¶ Pre. si xps pro peccatis hūani generis
sufficienter satisfecit: iniustū videt quidē eē
q hoies adhuc penas patiāt: q̄s pro pecca-
to diuina scriptura iductas eē ɔmemorat.
3 ¶ Adhuc si xps sufficiēter p peccatis hu
mani gn̄is satisfecit: nō eēnt vltra remedia
p absolutōe peccatoꝝ q̄rēda. q̄rūt āt ab oi
bus q sue salutis curā hn̄t. nō igr̄ vr̄ suffici-
enter xp̄s peccata hoiuz abstulisse. ¶ Hec
Epilogus igit sūt et silia ex qbus alicui videri pōt ea q̄
de incarnatōe fides catholica p̄dicat diui-
ne manifestati et sapiētie cōuēiētia nō fuisse.
¶ Qz conueniens fuit deū icarnari. 54.



Si quis āt diligēter et
pie icarnatio
nis mysteria ɔsideret: iueniet
tm̄ sapiētie p̄fūditatē: q oēz
hūanā cognitionē excedat: sz
illud apli. (Qz stultū ē dei: sapiēti⁹ ē hoīs).
vn̄ fit. et pie ɔsideranti sp magis ac magis
ammirabiles rōnes hmōi mysterii māife-
stēt. ¶ Primū igr̄ hoc ɔsiderādū ē q icar
natio dei efficacissimū fuit auxiliū hōi ad
beatitudinē tēdēti. ¶ Ostēsū ē. n. i tertio q
pfecta beatitudo hoīs i imediata dei visiōe
p^a rō cō ɔsistit. Posset āt alicui videri q hō ad hūc
ueniētie statū nunq̄ possit ptingere: q itellect⁹ hūa-
icarna- nus imediate ipsi diuine eēntie vniret: vt in
tionis tellect⁹ itelligibili pp imēsā distātiā nāz. et
sic circa igsitionē beatitudinis hō tepesce-
ret ipsa desp̄atōe detēt⁹. p h° āt q de⁹ hūa-
nā nāz sibi vnire voluit i psōa euidētissime
hoib⁹ demōstraf. q hō p itellectū deo pōt
vniri ipsū imediate vidēdo. fuit igit ɔueniē
tissimū q de⁹ hūanā nāz assumeret ad spez
hoīs i beatitudinē subleuādā vn̄ post icarna
tionē xp̄i hoies ceperūt magis ad celestem
beatitudinē aspirari: sz q ipse dicit Jo. io.
Jo. (Ego veni vt vitā hēant: et abūdāti⁹ habe-
ant). sil' ēt p hoc hōi auferūf ipedimēta bea
titudinē adipiscēdi. cū. n. pfecta hoīs beati-
tudo i sola dei fruitōe ɔsistit. (vt ostēsū ē).
necāriū ē q qcūq3 hīs q̄ ifra deū sūt: iheret
finalr a vere beatitudinis participatōe ipe-
diaf. ¶ Ad hoc āt hō deduci poterat: q re
bus ifra deū existib⁹ ihereret: vt fini ignorā
do sue nāe dignitatē. ex hoc. n. ɔtingit q q-

dā cōsiderātes se sm nāz corporeā et sensiti
uā quā cū aliis aialib⁹ hn̄t cōez in reb⁹ cor-
poralib⁹ et delectatōib⁹ carnis quādā beati-
tudinē bestialē reqrūt. ¶ Quidā vero cōsi-
derātes q̄rūdā creaturarū excellētiā sup ho
mines quātū ad aliqua eoꝝ cultui se astrin
xerūt collētes mūdū et partes eius p̄pter
magnitudinē quātitatis et tēporis diuturni
tatē. vl' spirituales subas angelos et demo-
nes pp hoc q hoiez excedere inueniūf tam
i imortalitate q̄3 i acumine itellect⁹ estimā-
tes in his vtpute supra se existētibus hoīs
beatitudinē eē q̄rēdā. ¶ Quāuis āt quātū
ad aliq̄s cōditōes hō aliqbus creaturis exi
stat inferior ac ēt infimis creaturis in qui-
busdā assimilef tn̄ secūdū ordinē finis nihil
homine existit altius nisi solus deus in quo
solo pfecta hominis beatitudo ɔsistit. hāc
igif hominis dignitatē q scilicet in imedia
ta dei visiōe beatificādus sit cōueniētissi-
me deus ondit p hoc q ipse imediate nām
hūanā assūpsit. vn̄ et incarnatōe dei h° cō
secutū videmus q magna pars hoium cul
tu angeloꝝ demonū et q̄rūcūq3 creaturarū
p̄termissio spretis etiā voluptatib⁹ carnis et
corporalib⁹ oib⁹ ad solū deū colēdū se dedi ad colo.
cauerūt. in quo solo beatitudinis cōplemē
tū expectāt sm q aplus monet ad collo. 3.
ca. (Que sursū sūt querite. vbi christus est
in dextera dei sedens que sursuz sunt sapi-
te non que super terram.
2 ¶ Adhuc qr beatitudo pfecta hoīs in ta-
li cognitōe dei cōsistit q̄ facultatē omnis in
tellectus creati excedit. (vt in tertio ostēsū
est). necessariū fuit quādā hmōi cognitōis
p̄libationē in homine eē q̄ dirigeref in illā
plenitudinē cognitōis beate qd̄ qdē fit p fi
dē. (vt in tertio ostēsū ē). ¶ Cognitionez
āt q̄ hō in vltimū finē dirigif. oz eē certissi-
mā: ea qd̄ ē p̄n^m omniū q̄ ordināf in vlti-
mū finem. sicut et p̄n^a nālr nota certissima
sunt: certissima āt cognitio alicuius esse nō
pōt. nisi vel illud sit p se notū sicut prima de
mōstratōis p̄n^a. vel in ea q̄ p se nota sūt re
soluaf. qualiter nobis certissima est demon
strationis conclusio. id āt qd̄ de deo nobis
p fidē tenēdū proponif. nō pōt eē hōi per se
notū: cū facultatē hūam intellectus excedat
oportuit igif hoc hōi manifestari p eū cui
sit p se notū. et quāuis oibus diuinā eēntiā

videntibus sit quodāmodo per se notum. tñ
ad certissimā cognitionē habendā oportuit
reductionē fieri primū hui⁹ i cognitōis pn
cipiū scilicet in deū cui est naturaliter per
se notū. et a quo omnibus innotescit: sicut et
certitudo scientie nō habet nisi per resolu-
tionē in prima pn^a. indemonstrabilia. opor
tuit igit hominē ad pfectā certitudinē cōse
quēdā de fidei veritate ab ipso deo instrui
homine facto. vt hō secūdū modū hūanum
diuinā instructionē perciperet. et hoc est q
dr Jo.i.(Deū nemo vidit vnqꝫ vnigenit⁹
qui est in sinu patris ipse enarrauit). et ipse
dñs dicit Jo.18.(Ad hoc natus sum i mū
dū. vt testimoniū perhibeā veritati). ppter
qđ videmus post christi incarnationē eui-
dentius et certius homines in diuina cogni
Isa. tione eē instructos fm illud Isa.xi.(reple-
ta est terra scientia domini). Itē cum bea
titudo hominis pfecta in diuina fruitōe co
mistat. oportuit affectū hominis ad deside
riū diuine fruitōis disponi sicut videm⁹ ho
mini beatitudinis desideriū naturaliter in
eē, desideriū āt fruitōis alicuius rei ex amo
re illius rei causat. ne necessariū igit fuit ho
minē ad pfectā beatitudinē tenētē ad amo
rē diuinū induci. nihil āt sic ad amorē alicu
ius nos inducit: sicut experimentū illius ad
nos. amor āt dei ad homines nullo modo
efficatius hōi potuit demonstrari qꝫ p hoc
q hōi vniri voluit in psona. est enim propri
um amoris vnire amātem cum amato: in
quantū possibile est. necessarium igitur fu-
it homini ad beatitudinem perfectam ten
denti: q deus fieret homo.

3 ¶ Amp̄. cū amicitia in quadā equalitate
cōsistit: ea que multū inequali sunt. in ami
citia copulari nō posse vident. ad hoc igitur
q familiarior amicitia eēt inter hominem
et deū: expediens fuit hōi q deus fieret. hō
qr etiā naturaliter hō hōi amicus est vt sic
dū visibilr deum cognoscimus in inuisibi
lium amorem rapiamur.

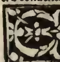
4 ¶ Silr etiā manifestū est q beatitudo
virtutis est premiū. oꝫ igit ad beatitudinē
tendentes fm virtutem disponi ad virtutē
āt, et verbis et exēplis prouocamur. exempla
āt alicuius et verba tanto efficatius ad vir
tutē inducunt. quantū de eo firmior boni-
tatis habet opinio: de nullo āt homine pu-
ro infalibilis opinio bōitatis hēri poterat:
qr etiā sāctissimi viri in aliqb⁹ inueniuntur
defecisse: vñ necessariū fuit hōi ad hoc qđ
in virtute firmaret q a deo humanato do
ctrinā et exēpla virtutis acciperet pp qđ ipse
dñs dicit Jo.xiij.(Exēplū dedi vobis vt
quēadmodū ego feci: ita et vos faciatis).

5 ¶ Itē sicut virtutib⁹ hō ab beatitudinē
disponit. ita et peccatis impedit. peccatū āt
virtuti cōtrariū impedimentū affert beati
tudini nō solū inordinationē qndā aie indu
cens fm q eā ab ordine debiti finis abdu-
cit. sꝫ etiā deū offendens a quo beati udinis
pmiū expectat. fm q deus humanoꝝ actu
um curā hꝫ. et peccatū cōtrariū est charita
ti diuine. (vt in tertio plenius ōnsum ē).
et insup huius offēse hō cōscientiā hñs per
peccatū fiduciā accedendi ad deū amittit
q necessaria est ad beatitudinem cōsequen
dā. necessariū est igit hūano gñi q peccatis
abundat. vt ei remediū aliqđ adhibeat cō-
tra peccata. hoc āt remediū adhiberi non
pōt nisi p deum. q et voluntatem hominis
mouere pōt in bonum. vt eā ad debitum
ordinem reducat. et offensā in se cōmissam
pōt remittere: offensa enim nō remittitur
nisi p eum in quem offensa cōmittit. ad h^o
āt q hō a cōscientia offense preterite libere
tur oꝫ q sibi de remissiōe offense p deum
cōstet. nō āt p certitudinē ei cōstare potest
nisi a deo de hoc certificet. cōueniens igit
fuit et humano gñi ad beatitudinem conse-
quendā expediens q deus fieret hō vt sic
et remissionem peccatoꝝ consequeret p de
um et huius remissiōis certitudinem p ho-
minem deum. vñ et ipse dñs dicit Math. Math.
9.(Vt āt sciatis q filius hominis potesta
tem hꝫ dimittendi peccata tc̄.). et apls ad
Heb. dicit.(q sanguis xp̄i emundabit cō
scientias nostras ab operibus mortuis ad ad heb.
seruiendum deo viuenti.).

6 ¶ Adhuc ex traditōe ecclesie docemur
totuꝫ humanuꝫ genus peccato eē infectuꝫ.
¶ His igit visis respondendū est ad ea q
in contrariū sunt obiecta. nō enim est incō-
ueniens tc̄. ¶ Habet tamen hoc ordo di-
uine iusticie vt ex superioribus patet q pec
catum sine satisfatione nō remittat a deo:
satisfacere āt pro peccato totius humani
gñis nullus homo purus poterat: qr qlibet

hō purus aliqd minus est tota gnis hūani vniuersitate. oportuit igr ad hoc ꝙ hūanū genus a peccato cōi liberaret ꝙ aliqs satisfaceret q ꝛ hō eēt cui satisfacio ꝯpeteret. ꝛ aliqd sup hoiē vt ei⁹ meritū sufficiēs eēt ad satisfaciēdū ꝓ peccato totius hūani generis. maius āt hoie quantū ad ordinē beatitudinis nihil est nisi solus deus. nā angeli lȝ sint supiores quātū ad ꝯditionē nāe: nō tñ quātū ad ordinē finis. qꝛ eodē beatificāt. necessariū igit̃ fuit hōi ad beatitudinē cōsequēdā ꝙ deus hō fieret ad peccatū hūani generis tollēdū. ¶ Et hoc est qđ Johānes baptista dixit de christo. (Ecce agnus dei ecce q tollit peccata mūdi). ꝛ aplūs ad Ro. dicit. (sicut peccatū ex vno in oēs in cōdēnationē. ita grā ex vno i oēs ad iustificationē). ¶ Hec igit̃ sunt ꝛ silia ex quibus aliquis cōcipere pōt nō fuisse incōgruū bonitati diuine deū hoiem fieri sed expediendissimū fuisse hūane saluti.

Solutio rationum supra positarum cōtra conuenientiam incarnationis. 55.



Ad vero que cōtra hᵒ supius sūt opposita nō difficile est soluere. ¶ Nō enim est cōtrariū ordini rex deū hoiem fieri. (vt pma rō ꝓcedebat). qꝛ quāuis nā diuina in infinitū nāȝ hūanā excedat. tñ hō sm ordinē sue nāe hȝ ipsū deū pro fine ꝛ natus ē ei p intellectū vniri. cuius vnionis exēplū ꝛ documētū q̄ cā fuit. vnio dei ad hoiem i psōa seruata tñ ꝓprietate vtriusqȝ nāe vt nec excellētie diuine nāe aliqd deperiret nec hūana nā p exaltationē aliquā extra terminos sue spēi traheret. ¶ Cōsiderādū est ēt ꝙ ꝓpter pfectionē ꝛ imobilitatē diuine bōitatis nihil dignitatis deo depit ex hoc ꝙ aliq creatura ꝗtūcūqȝ ei appropinq̄t. ꝛ si hoc creature accrescat. sic. n. ipsis creaturis suā bonitatē cōicat ꝙ ex hoc ipse nullū patit̃ detrimentū.

ad 2ᵐ ¶ Silr ēt lȝ ad oia facienda dei voluntas sufficiat tñ diuina sapiētia exigit vt rebus singulis sȝ eoꝝ cōgruētiā ꝓuideat a deo. rebus. n. singulis ꝓpas cās cōueniēter instituit. vñ lȝ deus sola sua voluntate efficere poterit in hūano gn̄e oēs vtilitates q̄s ex dei incarnatōe dicim⁹ ꝓuenisse. (vt scōa rō ꝓponebat). tñ ꝯgruebat humane nāe ꝛ hmōi vtilita[te]s inducerent per deū hoiēȝ factū sic ex inductis rōnibus aliquatenus apparere pōt.

¶ Ad tertiā etiaȝ rōnē pȝ rñsio. hō. n. cū sit cōstitutus ex spirituali ꝛ corporali nā quasi qᵒdā cōfiniū tenens vtriusqȝ nāe ad totā creaturā ptinere videt̃ qđ sit ꝓ hois salutē. nā iferiores creature corporales in vsum hois credere vidētur ꝛ ei qᵒdāmō eē subiecte. supior āt creatura spiritualis. s. angelica cōe hȝ cū hoie vltimi finis ꝯsecutionē. (vt ex supiorib⁹ pȝ). ꝛ sic cōueniēs vr̄ vt vniis oium cā illā creaturā in vnitatē psōe assumeret in qua magis cōicat cū oibus creaturis. ad 3ᵐ

¶ Cōsiderādū ē ēt ꝙ solius rōnalis nāe est p se agere: ad 4ᵐ creature. n. irrōnales magis agunt̃ nāli impetu q̄ agāt p seipsas. vñ magis sūt i ordine istrumētaliū cāꝝ q̄ se habeāt p moduȝ principalis agētis. assūptionē āt talis creature a deo oportuit eē q̄ p se agere posset tā quā agēs pncipale. nā ea q̄ agūt sic instra agūt iquātū sūt mota ad agēdū. pncipale vᵒ agēs ipȝ p se agit. si qd igr̄ agēdū fuit diuinit⁹ p aliq̄ irōnalē creaturā sufficit sȝ hmōi creature ꝯditionē ꝙ solū moueret a deo: nō āt ꝙ assumeret̃ i psōa vt ipamet ageret. qꝛ hoc ei⁹ nālis ꝯditio nō recipit sȝ solū ꝯditio rōnalis nāe. ¶ Nō igr̄ fuit ꝯueniēs ꝙ de⁹ aliq̄ irrōnalē creaturā assumeret. sȝ rōnalē. s. angelicā vl̄ hūanā. ¶ Et q̄uis angelica nā q̄tū ad nāles ꝓpetates inueniat̃ excellētior q̄ hūana nā. (vt. 4. rō ꝓpōebat). tñ humana ꝯgruēti⁹ fuit assumpta. ¶ Primo qdē qꝛ i hoie peccatū expiabile eē pōt eo ꝙ ei⁹ electio ñ imobilr̄ fert̃ i aliqd sȝ a bono pōt ꝯuerti i malū ꝛ a malo reduci in bonū. sic ēt i hois rōne ꝯtingit q̄ qꝛ ex sensibilibus ꝛ p signa q̄dā colligit vitatē. viā hȝ ad vtrūqȝ oppositoꝝ. angel⁹ āt sic hȝ imobilē apphēsibilē. qꝛ p simplicē itellectū imobilr̄ cognoscit. ita ēt hȝ imobilē electionē. vñ vl̄ in malū oīno nō fert̃. vl̄ si in malū ferat̃ immobilr̄ fert̃. vñ ei⁹ peccatū expiabile eē nō pōt. cū igr̄ pcipua cā videat̃ diuine icarnatiōis ex expiatio peccatoꝝ. vt ex scripturis diuinis docemur: ꝯgruēti⁹ fuit hūanā nām q̄ angelicā assumi a deo. ¶ Scđo qꝛ assūptio creature a deo est in persona nō in natura. (vt ex superioribus patet). conueniētius igitur assumpta ē hoīis natura q̄

angelica.qꝛ in hoie aliud est nã ⁊ aliud pso
na cũ sit ex mã ⁊ forma cõpositus nõ ãt in
angelo qꝛ imateriali est. ¶ Tertio qꝛ ange
lus fm ꝓprietatẽ sue nãe ꝓpinquioꝛ erat
ad deũ cognoscẽdũ q̃ȝ hõ cuiꝰ cognitio a sẽ
su oritᷣ:sufficiebat igiᷣ q̄ angelus a deo in-
telligibiliter istrueretᷣ de veritate diuina sȝ
cõditio hoĩs regrebat vt deus sensibiliter
hoiẽȝ de seipso hoie instrueret qõ p icarna
tionẽ est factũ.Ipsa ẽt distãtia hoĩs a deo
magis repugnare videbatᷣ fruitiõe diuine:
⁊ ideo magis indiguit hõ q̃ȝ angelus assu
mi a deo ad speȝ de beatitudine ɔcipiẽdã.
¶ Hõ etiã cũ sit creaturarũ terminus q̃si
oẽs alias creaturas nãli generatiõis oꝛdie
psupponẽs cõueniẽter prĩo reruȝ pꝛĩcipio
vnitᷣ etiã vt quadã circulatiõe pfectio rerũ
ad 5ᵃᵐ cõcludatᷣ. ¶ Ex hoc aũt q̄ deus humanaȝ
nãm assumpsit nõ datᷣ erroꝛis occasio vt
qnta ratio ꝓponebat·qꝛ assũptio humani-
tatis.(vt supra habitũ est).facta est in vni
tatẽ psone nõ in vnitatẽ nãe vt sic nõ opoꝛ
teat nos cõsentire his q posuerũt deũ non
ad 6ᵃᵐ esse super oĩa exaltatũ dicentes deum esse
aiaȝ mũdi vl aliqd hmõi. ¶ Licet aũt cir
ca icarnationẽ dei sint aliq erroꝛes exoꝛti.
(vt.6.obijciebatᷣ).tamẽ manifestũ est mul
to plures erroꝛes post icarnationem fuisse
sublatos.sic ex creatiõe rerꝫ a diuina boni
tate ꝓcedẽte aliq̃ mala sũt cõsecuta quod
cõpetebat cõditioni creaturarꝫ q̃ deficere
possunt.ita ẽt nõ est mirũ si manifestata di
uina veritate sũt aliq erroꝛes exoꝛti ex defe
ctu mẽtiũ humanarũ q tñ erroꝛes exercue
rũt fideliũ igenia ad diligẽtius diuinoꝝ ve
ritatẽ exqrendã ⁊ itelligendã.sicut ⁊ mala
ad 7ᵘᵐ q̃ in creaturis accidũt oꝛdinat deus ad ali
qõ bonũ. ¶ Quãuis ãt bonũ oẽ creatũ di
uine bonitati cõpatũ exiguũ inueniatᷣ tñ qꝛ
in rebꝰ creatis nihil põt eẽ maius q̃ȝ salus
rõnalis creature q̃ cõsistit in fruitiõe ipsiꝰ
bonitatis diuine cũ ex icarnatione diuina
cõsecuta sit salus humana:nõ parũ vtilita
tis pdicta icarnatõ attulit mũdo.(vt septio
rõ ꝓcedebat).nec opoꝛtuit pp hoc q̄ ex in
carnatiõe diuina oẽs hoies saluarentᷣ.sȝ tñ
illi q pdicte carnationi adhererẽt p fidẽ ⁊
fidei sacramẽta. ¶ Est siqdẽ icarnatiõis
diuine virtus sufficiẽs ad oĩuȝ hoĩuȝ salu-
tẽ sȝ q̄ nõ oẽs ex hoc saluantᷣ.ex eoꝝ idispo
sitiõe cõtingit q̄ incarnatiõis fructũ in se
suscipere nolũt icarnato deo p fidẽ ⁊ amo
rẽ nõ inherẽdo.nõ.n.erat hoĩbus subtrahẽ
da libertas arbitrij p quã põt vel inherere
vel nõ inherere deo icarnato ne bonũ ho-
minis coactũ eẽt.⁊ pp hoc absq̄ȝ merito ⁊ ad 8ᵘᵐ
illaudabile redderetᷣ. ¶ Predicta ẽt dei i-
carnatio sufficiẽtibꝰ indicijs hoĩbus mãife
stata est diuinitas.n.nullo mõ cõueniẽtius
mãifestari põt q̃ȝ p ea q̃ sũt ꝓpria dei. est
ãt dei ꝓpriũ q̄ nãe leges imutare possit su
pra nãȝ aliqd opãdo cuius ipse est auctoꝛ.
¶ Cõueniẽtissime igiᷣ ꝓbatᷣ aliqd esse di-
uinũ p opera que supra leges nãe fiunt. si-
cut q̄ ceci illuminentᷣ.leprosi mũdentᷣ. moꝛ
tui suscitentᷣ.hmõi quidẽ opera christꝰ effe
cit.vñ ⁊ ipse p hec opera querẽtibus.(Tu
es venturus es an aliũ expectamus).suã di
uinitatẽ demonstrauit dicẽs.(Ceci vidẽt.
claudi ambulauerat.surdi audiũt.⁊c̃).Ali
uȝ aũt mũdũ creare necesse nõ erat.nec rõ
diuine sapiẽtie nec rerꝫ nã hoc habebat. Si
ãt dicatᷣ.(vt octaua rõ ꝓponebat).q̄ hu-
iusmodi miracula etiã p alios eẽ facta le-
guntᷣ.tamẽ considerãdũ est q̄ multo diffe-
rẽtius ⁊ diuinius xp̃s effecit. nã alij orãdo
hoc fecisse leguntᷣ.xp̃s aũt iperando quasi
ex ꝓpria potestate.⁊ non solũ ipse hoc fecit idẽ ho-
sed ⁊ alijs eadẽ ⁊ maioꝛa faciẽdi tribuit po mines
testatẽ q ad solã inuocationẽ nominis xp̃i libᵒ pᵒ.
huiusmodi miracula faciebãt.⁊ nõ solũ coꝛ caᵒ.6ᵒ.
poꝛalia miracula p christũ facta sunt sed ẽt
spũalia que sunt multo maioꝛa.s.q̄ p xp̃m
⁊ ad inuocationẽ nominis eiꝰ spiritus san-
ctus daretᷣ quo accẽderentᷣ coꝛda charita-
tis diuine affectu:⁊ mẽtes istruerentᷣ subi-
to in sciẽtia diuinoꝝ.⁊ lingue simpliciũ red
derentᷣ diserte ad diuinã veritatẽ hoĩbus
ꝓponẽdã. Huiusmodi aũt opa indicia sũt
expressa diuinitatis xp̃i que nullus purus
hõ facere potuit. ¶ Vñ aplȝ ad Heb.dic̃
(q̄ salus dominũ cũ initiũ accepisset enar
rari p dominũ per eos q audierunt in nos
confirmata est attestãte deo signis ⁊ virtu
tibus ⁊ varijs spũs sancti distributionibꝰ) ad 9ᵘᵐ
Licet aũt saluti totius humãi generis dei
incarnatio necessaria foret.nõ tamẽ opoꝛ-
tuit q̄ deus a principio mundi incarnaretᷣ
(vt.9.obijciebatᷣ).primo quidem quia p
deũ incarnatũ opoꝛtebat hoĩbꝰ medicinaȝ

afferri contra peccata. (vt supius habitū est).cōtra peccatū aūt alicui cōuenienter medicina nō afferf nisi prius suū defectum recognoscat vt sic p humilitatē hō de seipso nō p̄sumēs iactet spē suā in deū a quo solo pōt sanari peccatū. (vt supra habitū est poterat āt hō de seipso presumere ɀ quantū ad sciētiā ɀ quātū ad virtutē.relinquendus igif aliqñ fuit sibi vt experiref q ipse sibi nō sufficeret ad salutē ñeqʒ p sciētiā naturalē q ante tps legis scripture hō legē nāe trāsgressus est.neqʒ p virtutē ꝓpriā q data sibi cognitiōe peccati p legē adhuc ex ifirmitate peccauit.ɀ sic opoꝛtuit vt demuʒ hōi neqʒ de scientia neqʒ de virtute presumenti daref efficax auxiliū cōtra peccatuʒ p xpi incarnationē.s.gratia xpi p quā ɀ instrueref in dubiis ne in cognitiōe deficeret ɀ roboraref cōtra tentationū insultus ne per infirmitatē deficeret. ¶ Sic igif factū ē q eēnt tres status humani gñis. ¶ Primus ante legē. ¶ Scōus sub lege. ¶ Tertius sub gratia. ¶ Deinde p deū incarnatuʒ p̄cepta ɀ documenta pfecta hoibus danda erant. ¶ Requirit āt hec cōditio humane nāe q nō statim ad pfectū ducaf. sed manducatur per imperfecta vt ad perfectioneʒ perueniat.quod ɀ instructione puerorū videmus qui primo de minimis instruuntur nā a principio pfecta cape nō valent. ¶ Similiter etiā si alicui multitudini aliqua inaudita proponerenf ɀ magna nō statim caperet nisi ad ea assuefceret prius p aliqͣ minora. Sic igif cōueniēs fuit a principio vt humanū genus instrueref de his q̄ ptinent ad suā salutē p aliqua leuia ɀ minora documenta p patriarchas ɀ legē ɀ prophetas ɀ tādem in cōsūmatiōe tēpoꝝ pfecta doctrina chrīsti ꝓponeref in terris.sm q aplus dic ad Gal.4.(At vbi venit plenitudo tēporis misit deus filium suum in terris).ɀ ibi dē dr̄.(q lex pedagogus noster fuit in xpo. sed iā nō sumus sub pedagogo). Simul ēt ɔsiderādū est q sicut aduentū magni regis oꝫ aliquos nuncios precedere vt preparenf subditi ad eum reuerentius suscipiendū ita opoꝛtuit aduentum dei in terris multa precedere quibus hoies eēnt parati ad deum incarnatum suscipiendum. quod quideʒ factū est dū per p̄cedentia ꝓmissa ɀ documētā

De his plenissime exsequi[?] bus li° de ppa. eua[?] Gal.

ta hoiuʒ mētes disposite sunt vt facilius el crederēt q ante p̄nunciat⁹ erat ɀ desiderātius susciperef pp p̄ora ꝓmissa. ¶ Et lʒ ad iouētus dei icarnati in mūdū esset maxime necessarius hūane saluti.tñ nō fuit necessariū q vsqʒ ad finē mūdi cū hoibus cōuersaref.(vt.io.rō ꝓponebat).hoc.n.derogasset reuerētie quā hoies debebant deo icarnato exhibere:dū vidēres ipsum carne iduruʒ aliis hoibus similē:nihil de eo vltra alios hoies estimassent. Sʒ eo post mira que gessit in terris suā presentiā hoibus subtrahente magis ipsuʒ revereri ceperūt ꝓpter quod ēt suis discipulis plenitudinē spiritus sancti nō dedit q̄diu cū eis cōuersatus fuit:q̄si p eius absentiā eoꝝ animis ad spiritualia munera magis p̄paratis.vñ ɀ ipse eis dicebat.(Si nō abiero:paraclitus nō veniet ad vos.si aūt abiero.mittā eum ad vos). ¶ Nō opoꝛtuit āt deū carnē ipassibilē ɀ imoꝛtalē suscipere.(sʒ q.xi.rō ꝓponebat).sʒ magis passibilem ɀ moꝛtalem. ad i r[?]

¶ Primo quidē qa necessariū erat hoibus p° rō q q beneficiū icarnationis cognoscerēt vt ex re sūpsit hoc ad diuinū amorē inflāmarenf.opoꝛtu carnem it āt ad veritatē incarnatiōis māifestādā passibilē q carnē similē aliis hoibus sumeret.s.passibilē ɀ moꝛtalē.si.n.ipassibilē ɀ imoꝛtaleʒ carnē suscepisset:visuʒ fuisset hoibus q talē carnē nō nouerāt q aliqđ fantasma esset ɀ nō veritas carnis. ¶ Secūdo q necessarium fuit deū carnē assumere vt ꝓ peccato hūani generis satisfaceret.cōtingit āt vnū ꝓ alio satisfacere.(vt in tertio ostēsum est). ita tñ q penā ꝓ peccato alteri debitā ipse sibi nō debitā volūtarie assumat.pēa āt cōsequēs hūani gñris peccatū.ē moꝛs ɀ alie passibilitates vite p̄sentis sicut.(sicut supra dictū est).vñ ɀ apostolus dicit ad Ro.(p vnū hoieʒ peccatū in hūc mūdū intrauit ɀ p peccatū moꝛs)opoꝛtuit igif vt carnē passibilē ɀ moꝛtalē de⁹ assumeret absqʒ peccato vt sic patiēdo ɀ moriēdo ꝓ nobis satisfaceret ɀ peccatū auferret. ¶ Et hoc est qđ aplē dicit ad. Ro.(q deus misit filiū suū in similitudinē carnis peccati).i.habētem carnē similē peccatorib⁹.s.passibilē ɀ moꝛtalē. ¶ Et subdit.(vt de peccato dānaret peccatū in carne).i.vt p penā quā in carne ꝓ peccato nr̄o sustinuit peccatū a nobis au

capitulo

capitulo p ca° 5°.

ca° 8°

3ª ferret. ¶ Tertio q2 p hoc q carnē passibilē
τ mortalē habuit efficatius dedit nobis ex
empla virtutis. passiōes carnis fortiter su-
4ª perādo τ eis virtuose vtēdo. ¶ Quarto q2
p hoc magis ad spem imortalitatis erigi-
mur q ipse de statu carnis passibilis τ mor
talis mutatus est in ipassibilitatē τ imorta
litatē carnis qd ēt de nobis sperare possu
mus q carnē gerim9 passibilē τ mortalē si
vero pricipio carnē ipassibilē τ immortalē
assūpsisset: nulla nobis daref occasio imor
talitatē sperādi his q in seipsis mortalitatē
τ corruptibilitatē experiunt. ¶ Hoc etiaʒ
mediatores officiū requirebat q cū cōmu
ne haberet. nobiscū passibilē carnē τ mor-
talē. cū deo vero virtutē τ glaʒ: vt auferēs
a nobis qd nobiscū cōmune habebat. s. pas
sionē τ mortē. ad id nos duceret qd sibi τ
ad 12am deo erat cōmune fuit. n. mediator ad iun-
gēdū nos deo. ¶ Siliter etiā nō fuit expe
diēs q de9 incarnatus vitā in hoc mūdo
ageret opulētā τ honorib9 seu dignitatib9
pª rō q̄ sublimē. (vt. 12. rō cōcludebat). ¶ Prio q
re nō iu dē qa ad hoc venerat vt mētes hoiuʒ ter-
honori- renis deditas a terrenis abstraheret τ ad
bus mū diuina eleuaret. vñ oportuit vt suo exēplo
di vnus hoies in cōtēptū diuitiaꝝ τ alioꝝ q̄ mūda
christus ni desiderāt traheret τ q inopē τ priuatā
2ª vitā ageret in hoc mūdo. ¶ Secūdo qa si
diuitijs abundasset τ in aliq̄ maxima digni
tate cōstitutus fuisset: id quod diuine gessit
magis potētie seculari q̄ʒ virtuti diuinita
tis fuisset attributū. vñ efficacissimū argu-
mētū sue diuinitatis fuit q absq̄ʒ āminicu
lo potētie secłaris totū mūdū i meli9 ꝯmu
ad 13am tauit. ¶ Vñ pʒ ēt solutio ad id qd. 13. obij-
ciebat). ¶ Nō est āt procul hoc a vero q
filius dei incarnatus obediens pcepto pa-
tris mortē sustinuit fʒ doctrinā apostoli. p
ceptū eniʒ dei est ad hoies de operibus vir
tutū. τ quāto aliqs pfectius actū virtutis
exequit: tāto magis deo obedit, inter alias
āt virtutes pcipua charitas est. ad quam
oēs alie referunt. Christ9 igit dū actū cha
ritatis pfectissime impleuit: deo maxime
obediēs fuit nullus. n. est actus charitatis
pfectior q̄ʒ q hō. pro amore alicuius etiaʒ
morteʒ sustineat fm qd ipsemet dñs dicit
(Maiorē charitatē nemo habet q̄ʒ q aiaʒ
suā ponat qs pro amicis suis). sic igit inue
nitur christus mortē sustinēs pro salute ho
minū τ ad gloriā dei patris: deo maxime
obediens fuisse actū charitatis pfectuʒ exe
quendo. ¶ Nec hoc repugnat diuinitati
ipsius. (vt. 14. rō procedebat). sic eniʒ fa- ad 14am
cta est vnio in psona vt proprietas vtriusq̄ʒ
nāe maneret: diuine. s. τ humane. (vt supra
habitū est). τ ideo patiēte Christo ēt mor-
tē τ alia q̄ hūanitatis sūt. diuinitas impas
sibilis māsit. q̄uis pp vnitateʒ psone dica
mus deū passuʒ τ mortuū. cui9 exemplūʒ
aliq̄liter in nobis apparet. qa moriente car
ne anima remanet immortalis. ¶ Scien- ad 15am
dū est etiā q liceʒ volūtas dei nō sit ad mor
teʒ hominū. (vt. 15. rō proponebat). est tñ
ad virtuteʒ p quā homo morteʒ fortiter su
stinet τ ex charitate periculis mortis se ob
ijcit. τ sic voluntas dei fuit de morte Chri-
sti inq̄ʒtū Christus eā ex charitate suscepit
τ fortiter sustinuit. ¶ Unde pʒ q non fuit ad 16am
impium τ crudele q deus pater Christuʒ
mori voluit. (vt. 16. rō cōcludebat). nō. n.
coegit inuitū. sed cōplacuit ei volūtas qua
ex charitate Chistus mortē suscepit τ hāc
etiā charitatē in eius aia opatus est. ¶ Si ad 17am
militer etiā nō incōuenienter dr q ppter
humilitatē demonstrandā Christus mortē
crucis voluit pati. τ re vera qdē humilitas
in deū nō cadit. (vt. 17. ratio proponebat).
quia virtus humilitatis in hoc consistit vt
aliqs infra suos terminos a se cōtineat ad
ea que supra se sūt nō se extēdens sed supe
riori se subijciat. Unde pʒ q deo hūilitas
conuenire nō pōt qui superiorē nō hʒ sed
ipse sup oia existit. Si aūt aliqs vel equali
vel inferiori se ex humilitate aliquādo subij
ciat. hoc est qui secundū aliquid. cū q sim-
pliciter equalis vel inferior est: superiorem
se arbitraf. Quāuis igitur Christo fʒ diui
nam naturam humilitatis virtus nō cōpe-
tat. competit tamen sibi fm humanā natu
ram τ ei9 humilitas ex eius diuinitate lau
dabilior redditur. dignitas enim persone
abūcit ad laudem humilitatis puta quan-
do pro aliqua necessitate expedit aliquem
magnum aliqua infima pati. nulla autem
tanta dignitas esse potest hominis: q̄ʒ q sit
deus. vnde hominis dei humilitas maxi-
me laudabilis inuenitur dum abiecta susti
nuit que pro salute hominū ipm pati expe-

diebat. Erāt enī hoīes ꝓpter superbiā mū
dāe glorie amatores. vt igit̄ hoīuʒ aīos ab
amore mūdane glorie in amorē diuine glo
rie trāsmutaret. voluit mortē sustinere nō
qualēcunq; sʒ abiectissimā. Sūt enī quidā
q̄ ꝛ si mortē nō timeāt. abhorrēt tn̄ mortē
abiectā: ad quā etiā cōtēnendā dominus
ad 18ᵐ 3 hoīes aīauit sue mortis exēplo. ¶ Et licet
hoīes ad humilitatē īformari potuerit diui-
nis sermonib⁹ instructi. (vt. 18. rō ꝓpone-
bat). tn̄ ad agēdū magis ꝓuocāt facta q̄
verba. ꝛ tāto efficatius facta mouēt quāto
certior. opis bonitatis habet̄ de eo q̄ huius
modi operat̄. vnde licet alioꝝ hominū mul
ta humilitatis exēpla inuenirētur. tn̄ expe
dientissimū fuit vt adhuc hoīs dei ꝓuoca-
rent̄ exēplo quē constat errare nō potuisse
ꝛ cuius humilitas tāto est mirabilior q̄to
ad. 19. maiestas sublimior. ¶ Māifestū est ēt ex
p̄dictis q̄ oportuit Christū mortē pati nō
solū vt exēplū p̄beret mortē cōtēnendi ꝓꝑ
veritatis amorē. sed vt etiā alioꝝ peccata
purgaret. qđ quidē factū est dū ipe q̄ absq;
peccato erat mortē peccato debitā pati vo
luit vt in se penā alijs debitā ꝓ alijs satisfa
ciēdo susciperet. ¶ Et q̄uis sola dei gra-
tia sufficiat ad remittēdū peccata. (vt. 19.
rō ꝓponebat). tn̄ in remissiōe peccati exi-
git̄ etiā aliquid ex parte eius cui peccatuʒ
remittit̄. vt. s. satisfaciat ei quē offēdit. ꝛ q̄a
alij hoīes ꝓ seipsis hoc facere nō poterāt:
Christus ꝓ oībus hoc fecit mortē volunta
ad 20ᵐ 3 riā ex charitate patiēdo. ¶ Et q̄uis i puni
endo peccata oporteat illū puniri q̄ pecca-
uit. (vt. 20. rō ꝓponebat). tn̄ in satisfaciēdo
vn⁹ pōt alterius penā ferre. q̄a dū pena pro
peccato infligit̄ pensat̄ eius qui punit̄ iniqui
tas. In satisfatiōe vero duʒ quis ad placā
duʒ eū quē offendit voluntarie penā assu-
mit. satisfaciētis charitas ꝛ beniuolētia esti
matur q̄ maxie apparet cū q̄s ꝓ alio penā
assumit. ꝛ ideo de⁹ satisfatiōnē vni⁹ ꝓ alio
acceptat. (vt etiā in tertio libro ōsuʒ est):
caᵐ 145. ¶ Satisfacere aūt ꝓ toto hūano genere.
ad 21ᵐ (vt etiā supra ōsuʒ est). nullus homo pu
rus poterat nec ad hoc angelus sufficiebat
(vt. 21. rō ꝓcedebat). Angelus enī licet q̄-
tum ad aliquas proprietates nāles sit hoīe
potior. tamē q̄tum ad beatitudinis parti-
cipationē in quā per satisfationē reducen-

dus erat est ei equalis. ꝛ itēꝝ nō plene rein
tegraretur hoīs dignitas si angelo ꝓ hoīe
satisfaciēti obnoxius redderet̄. ¶ Sciēduʒ ad 22ᵐ
āt est q̄ mors Christi virtutē satisfaciendi
habuit ex charitate ipsius qua voluntarie
mortē sustinuit nō ex iniq̄tate occidētiū q̄
eū occidēdo peccauerūt q̄a peccatū nō de
letur peccato. (vt. 22. rō ꝓponebat). ¶ Et ad 23ᵐ
q̄uis mors christi ꝓ peccato satisfactoria
fuerit. nō tn̄ totiēs eū mori oportuit quoti
ens hoīes peccāt. (vt. 23. rō cōcludebat).
q̄a mors Christi sufficiēs fuit ad oīum ex-
pianda peccata. Tū ꝓꝑ eximiā charitateʒ
qua mortē sustinuit. Tū ꝓꝑ dignitatē ꝑso-
ne satisfaciētis q̄ fuit de⁹ ꝛ hō. ¶ Manife
stū est aūt etiā in rebus humanis q̄ quāto
ꝑsona est altior tāto pēa quā sustinet ꝓ ma
iori cōputat̄ siue ad humilitatē ꝛ charitatē
patiētis siue ad culpā inferētis. Ad satisfa-
ciendū aūt ꝓ peccato toti⁹ hūani generis
mors Christi sufficiēs fuit. q̄a q̄uis f̄m hu
manā naturā solū mortu⁹ fuerit. (vt. 24.
rō ꝓponebat). tn̄ ex dignitate ꝑsone patiē
tis q̄ est ꝑsona filij dei mors ei⁹ reddit̄ p̄cio
sa: q̄a. (vt supradictū est). sic maioris est
criminis alicui ꝑsone īferre iniuriā q̄ ma-
ioris dignitatis existit. ita virtuosius est ꝛ
ex maiori charitate ꝓcedēs q̄ maior ꝑsona
ꝓ alijs se subijciat volūtarie passiōi q̄uis
āt xp̄s ꝓ pc̄ō originali sua morte sufficiēt
satisfecerit. nō est tn̄ icōueniēs q̄ penalita
tes ex peccato originali cōsequentes. rema
neāt adhuc in oībus qui ēt redēptiōis xp̄i
ꝑticipes fiūt. (vt. 25. rō ꝓcedebat). hoc. n. ad 25ᵐ 3
cōgruenter ꝛ vtiliter factuʒ est vt pena re-
maneret ēt culpa sublata. ¶ Primo qdē vt
esset cōformitas fideliū ad xp̄m sicut mē-
broꝝ ad caput. vn̄ sicut xp̄s prius multas
passiones sustinuit ꝛ sic ad immortalitatis
gloriam ꝑuenit. sic decuit vt fideles eius
prius subiacerent passionib⁹ ꝛ sic ad imor
talitatem ꝑuenirēt q̄si portātes in seipsis
insignia passiōis xp̄i vt similitudinē glorie
eius consequerentur. Sicut apostolus ad
Ro. dicit. (Heredes quidem dei cohere- capᵒ 8
des āt xp̄i: si tn̄ cōpatimur vt ꝛ simul glori
ficemur). Secūdo q̄ si hoīes veniētes ad
xp̄m statim immortalitatē īpassibilitatem
consequerentur: plures hoīes ad christum
accederent magis propter hec corporalia

beneficia q̄z pp spūalia bona. qđ est ꝯ itē-
tionē xp̄i venientis in mūdum vt hoies ab
amore corpaliū ad spūalia trāsferret. ¶ Ter
tio q2 si accedētes ad xp̄z statiz ipassibiles
ꝛ imortales redderent. hoc q̄dāmō cōpelle
ret hoies ad fidē xp̄i suscipiendā. ꝛ sic me
ad 26ᵘᵐ 3 ritū fidei minueret. ¶ Quāuis āt sufficient
ꝓ peccatis hūani generis sua morte. satisfe
cerit. (vt. 26. rō ꝑponebat). sūt tñ vnicuiq3
remedia ꝓp̄e salutis querēda. mors. n. xp̄i
est q̄si qđdā v̄lis cā salutis sic peccatū p̄mi
hois fuit q̄si verisimilis cā dānatōis. oz āt
vniuersalē causaz applicari ad vnūquodq3
spāliter vt effectū vniuersalis cāe p̄cipiat
effectus igiꝭ peccati p̄mi parētis puenit ad
vnūquēq3 p carnis originē: effect⁹ āt mor
tis xp̄i ptingit ad vnūquēq3 p spūalē rege
nerationē p quā hō xp̄o quodāmodo cō-
iungiꝭ ꝛ icorporaꝭ. Et ideo oz q vnusquis-
q3 q̄rat regenerari p christū ꝛ alia suscipe
re in q̄b⁹ virt⁹ mortis christi operaꝭ. ¶ Ex
ad 27ᵘᵐ 3 quo pz q efflux⁹ salutis a xp̄o in homines
nō est p nāe ꝓpaginem sed p studiū bone
voluntatis qua homo xp̄o adheret. ꝛ sic
quod a xp̄o vnusquisq3 cōsequitur est pso-
nale bonū vnde nō deriuaꝭ ad posteros si-
cut peccatū primi parētis quod cum natu
re ꝓpagine ꝓducitur. ꝛ inde est q lz paren
tes sint a peccato originali mundati p xp̄z
nō tamē est incōueniēs q eoꝝ filij cū pecca
to originali nascanꝭ ꝛ sacramentis salutis
epilog⁹ indigeant. (vt. 27. rō cōcludebat). ¶ Sic
igiꝭ ex p̄missis aliquatenus pz q ea que cir
ca mysteriū incarnatiōis fides catholica p̄
dicat: neq3 ipossibilia neq3 icōgrua inueniūꝭ
¶ De necessitate sacramentoꝝ. 56.



Uia vero sicut iā dictū ē
mors xp̄i ē q̄si vniuersalis cā
hūane salutis. vniuersalē aūt
cāz oz applicari ad vnūquēq3
effectū necāriū fuit exhiberi hoib⁹ quedā re
media p que eis beneficiū mortis xp̄i quo
dāmodo cōiungereꝭ hmōi aūt esse dicunꝭ
ecclesie sacramēta. ¶ Huiusmodi aūt re-
media oportuit cū aliq̄bus visibilib⁹ signis
tradi. ¶ Primo quidē quia sicut ceteris re
bus ita etiā hōi deus ꝓuidet s̄m eius cōdi
tionē. est āt talis hōis cōditio q ad spiritua
lia ꝛ itelligibilia capienda naturaliter p sen
sibilia deduciꝭ. oportuit igiꝭ spiritualia re-
media hoibus sub signis sensibilibus dari.
¶ Secūdo q2 instrumēta oz eē p̄ie cause
ꝓportionata. p̄ia aūt ꝛ verisimilis causa
hūane salutis est verbū incarnatū. (vt ex p̄
missis apparet). cōgruū igiꝭ fuit vt reme-
dia q̄bus vniuersalis cause virtus ptingit
ad hoies: illius cause similitudinē haberent
vt. s. in eis virtus diuina inuisibiliter opa-
reꝭ sub visibilibus signis. ¶ Tertio q2 hō
in peccatū lapsus erat reb⁹ visibilib⁹ inde
bite inherendo. ne igiꝭ crederet visibilia ex
sui nā mala eē ꝛ ꝓpter hoc ei inherētes pec
casse. p ipsa visibilia congruū fuit q hoib⁹
remedia salutis adhiberenꝭ vt sic appare-
ret ipsa visibilia ex sui natura bona esse ve-
lut a deo creata sz hoibus noxia fieri s̄z q
eis inordinate inherēt. salutifera vero s̄m Exclu⁹
q ordinate eis vtunꝭ. ¶ Ex hoc āt excludiꝭ erro.
error quorūdā hereticoꝝ q oia hmōi visibi
lia a sacramētis ecclesie volunt esse remo-
uēda ¶ Nec mirū. q2 ipsi opinanꝭ oia visi
bilia ex sui natura mala esse ꝛ ex malo acto
re ꝓducta quod in secundo libro reprobaui
mus). ¶ Nec est incōueniens q p res vi-
sibiles ꝛ corporales spūalis salus ministre
tur. q2 huiusmodi visibilia sunt quasi q̄daz
instrumēta dei incarnati ꝛ passi. instrumē
tū aūt nō operaꝭ ex virtute sue nāe: sz ex vir
tute p̄cipalis agētis a q̄ applicaꝭ ad opan
duz. Sic igiꝭ ꝛ hmōi res visibiles salutez
spiritualē operanꝭ nō ex ꝓprietate sue nāe
sed ex institutiōe ipsius xp̄i ex q̄ virtutem
instrumentalem consequuntur.
¶ De distinctione sacramentoꝝ veteris ꝛ
noue legis. 57.



Einde considerādū
est q cū hmōi visibilia sacra
mēta ex passiōe xp̄i efficaciā
hēant ꝛ ipsaz quodāmodo re
p̄sentēt talia ea eē oz vt cōgruant saluti fa
cte p xp̄m hec āt salus ante xp̄i icarnatio-
nē ꝛ mortē erat quidā ꝓmissa sed non ex-
hibita: sz verbū icarnatū ꝛ passuz est salutē
hmōi opatū. sacra igiꝭ q̄ icarnationē xp̄i
p̄cesserūt talia esse oportuit vt significarēt
ꝛ quodāmodo repromitterēt salutē. sacraz
āt que xp̄i passionē cōsequuntur talia esse
oz vt salutē hoibus exhibeant ꝛ non solum

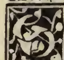
Exclu° erro. iudeorũ signãdo demõstrẽt. ¶ Per hoc aũt euitat iudeorũ opĩo q̃ credũt sacramẽta legalia pp hoc q a deo sũt istituta i ppetuũ eẽ seruanda. cũ de⁹ nõ pẽiteat neqȝ mutet. ¶ Fit aũt absqȝ mutatiõe disponẽtis vel pnia q diuersa disponat s̃ȝ cõgruentiã tẽpoꝝ diuersoꝝ. sicut paterfamilias alia ꝑcepta tradit filio paruulo. ⁊ alia iã adulto. sic ⁊ deus cõgruenter alia scr̃a ⁊ ꝑcepta añ incarnatiõnẽ tradit ad significandũ futura alia post incarnationẽ ad exhibẽdũ pñtia ⁊ rememorãdũ ꝑterita. Magis aũt irrõnabilis ẽ nazareoꝝ ⁊ belonitaꝝ error q sacramẽta legalia sil' cũ euãgelio dicebãt eẽ seruãda. (margin: beloni-taruz.) ¶ Huiusmõi error q̃si ɔtraria iplicat. dũ .n. seruãt euãgelica sacr̃a ꝓfitent icarnationẽ ⁊ alia xp̃i misteria iã eẽ ꝑfecta. Dũ aũt ẽt sacramẽta legalia seruant profitent ea esse futura.

¶ De numero sacramẽtoꝝ noue legis. 58.



Uia vero vt dictũ est remedia spũalis salutis sub signis sensibilib⁹ sũt hoibus tradita. cõsequẽs ẽt fuit vt distinguerent remedia qbus ꝓuidet spũali vite s̃m similitudinẽ corporalis. In vita aũt corpali duplicẽ ordinẽ inuenimus sũt eni ꝓpagatores ⁊ ordinatores corpalis vite in alijs. ⁊ sũt q ꝓpagant ⁊ ordinant s̃ȝ corpalez vitã. Uite aũt corpali ⁊ nãli tria sũt ꝑse necessaria. ⁊ quartũ p accñs. ¶ Oȝ .n. prio q p generationẽ seu natiuitatẽ res aliq̃ vitã accipiat. ¶ Secũdo q p augmẽtum ad debitã quãtitatẽ ⁊ robur ꝑueniat. ¶ Tertio ad cõseruationẽ vite p generationẽ adepte. ⁊ ad augmẽtũ ꝑducte. est necessariũ nutrimẽtũ ⁊ hec qdẽ sũt p se necessaria nãli vite qa sine his vita corpalis ꝑfici nõ põt. vnde ⁊ aie vegetatiue q̃ est viuẽdi pricipiũ tres vires nales assignant. s. generatiua: augmẽtatiua ⁊ nutritiua ¶ Sed qa cõtingit aliqđ ipedimentũ circa vitaȝ corporalẽ ex quo res viua infirmitat. p accidẽs necessariũ est quartũ qđ est sanatio rei viuẽtis egrote. ¶ Sic igit ⁊ i vita spũali primũ est spũalis generatio p baptismũ. Secũdũ est spũale augmẽtũ ꝑducẽs ad robur ꝑfectũ p sacramẽtuȝ cõfirmatiõis. Tertiuȝ est spũale nutrimẽtuȝ p eucharistie sacramẽtũ. ¶ Restat q̃rtuȝ qđ est spũalis sanatio q̃ fit vel in aia tm̃ p penitẽtie sacramẽtũ. Uel ex aia deriuat ad corp⁹ qñ fuerit opportunũ p extremã vnctionez. Hec igit ꝑtinẽt ad eos q in vita spũali ꝓpagant ⁊ cõseruãtur. ¶ Propagatores aũt ⁊ ordinatores corpalis vite s̃m duo attenduntur s. s̃m originẽ nãlẽ qđ ad parẽtes pertinet. ¶ Et s̃ȝ regimen politicũ p qđ vita hois pacifica cõseruatur. ⁊ hoc ꝑtinet ad reges ⁊ pricipes. ¶ Sic igitur est ⁊ in spũali vita. ¶ Sunt .n. qdã ꝓpagatores ⁊ cõseruatores spũalis vite s̃m spirituale ministerium tantuȝ ad qđ ꝑtinet ordinis sacramẽtuȝ. ¶ Et s̃m corpus ⁊ spiritualẽ simul qđ fit p sacramentuȝ matrimonij quo vir ⁊ mulier cõueniunt ad prolem generandã ⁊ educandam ad cultum diuinum.

¶ De baptismo. 59.



Ecundum hoc igit apparere põt circa sacramẽta singula ⁊ effect⁹ ꝓprios vniuscuiusqȝ ⁊ mõ cõueniẽs. Et prio qdẽ circa spiritualẽ generationẽ que per baptismum fit. ¶ Considerandum est igitur q generatio rei viuentis est mutatio quedã de nõ viuente ad vitã. vita aũt spirituali priuatus est homo in sua origine p peccatum originale. (vt supra dictum est). ⁊ ad hec quecunqȝ peccata sunt addita abducunt a vita. (margin: ca°. 50.) oportuit igitur baptismum qui est spiritualis generatio talẽ virtutẽ habere q etiã peccatuȝ originale ⁊ oia actualia peccata cõmissa tollat. ⁊ quia signuȝ sacramenti sensibile congruuȝ debet esse ad representãduȝ spiritualẽ sacri effectuȝ. sorditis aũt ablutio in rebus corporalib⁹ facili⁹ ⁊ cõueniẽtius fit p aquã. iccirco baptism⁹ cõuenienter in aqua confertur p verbum dei sanctificata. ¶ Et quia generatio vnius est alteri⁹ corruptio. ⁊ quod generatur priorẽ formam amittit ⁊ ꝓprietas ipsam cõsequẽtes: necesse est q p baptismum qui est spũalis generatio nõ soluȝ peccata tollantur q̃ sunt spũali vite cõtraria sed etiam oẽs peccatorum reatus. ⁊ ꝓpter hoc baptismus non soluȝ a culpa abluit sed etiã ab omni reatu pene absoluit. vnde baptizatis satisfactio non iniungitur ꝓ peccatis.

2 ¶ Item cum per generationem res for

tiam acquirat: simul acgrit & opationē cō sequentē formā & locū ei cōgruētē. ignis.n. mor gñatus tēdit sursū sicut in ppriū locū & ideo cū baptissimus sit spūalis gñatio: sta tim baptizati idonei sunt ad spūales actio, nes sicut ad susceptionē alioꝝ sacroꝝ & ad alia hmōi: & statim eis debet locus con gruus spūalis vite qui est beatitudo eterna & ppter: hoc baptizati si decedāt statī in bea titudine recipiūtur. Vñ dr̃ qꝫ baptism⁹ aperit ianuā celi. Cōsiderandū est ēt qꝫ vnius rei est tm̄ vna gñatio. vñ cum baptis mus sit spūalis gñatio: vnus hō ē semel tm̄ baptizandus. manifestū est ēt qꝫ infectio q̄ per Adā in mūdū intrauit semel tm̄ hoiē inquinat. vñ & baptismus q contra eā prin cipaliter ordinat iterari non dꝫ. Hoc ēt cōe ē qꝫ ex quo res aliqua semel cōsecrata est: q̄ diu manet vlterius ɔsecrari nō dꝫ ne cōsecratio inefficax videatur. vñ cū baptis mus sit quedā ɔsecratio hois baptizati nō

Erclu° erro. est iterandū baptisma. Per quod exclu ditur error donatistaꝝ vel rebaptizantiū.

De confirmatione. 60.



Perfectio aūt spūa lis robo ris in hoc ppriē ɔsistit qꝫ hō fidē xp̄i cōfiteri audeat corā quibuscūqꝫ nec idē retrahat propter confusionē aliquam vel terrorem. Fortitudo. n. inordinatū timorē repellit sacrm̄ igitur quo spūale robur regenerato cōfertur eū quodāmō instituit pro fide xp̄i ppugnatorē: & quia pugnantes sub aliquo principe eius insignia deferūt: hi q cōfirma tionis sacramentū suscipiūt signo xp̄i insi gniuntur videlicet signo crucis quo pugna uit & vicit. Hoc aūt signum in fronte su scipiunt in signū qꝫ publice fidē xp̄i cōfiteri non erubescant. Hec autē insignitio fit ex confectione olei & balsami q̄ crisma vocat nō irrōnabiliter. Nā p oleū spūs sancti virtus designat quo xp̄s vnctus noiat vt sic a xp̄o xp̄iani dicant q̄si sub ipso militantes. In balsamo āt pp odorē bona fama oñ ditur quā necesse est hr̄e eos qui inter mun danos ɔuersant ad fidē xp̄i publice cōfitē dā quasi in campū certaminis de secretis ecclesie finibus producti. Cōuenienter ēt hoc sacramētū a solis pontificibus ɔfert q sunt quodāmodo duces exercitus xp̄iani. Nam & apud seculares militiā ad ducē exercitus ptinet ad militiā eligēdo quosdā ascribere vt sic per hoc sacramentū suscipi unt ad spiritualē militiā quodāmō videā tur ascripti. Vñ & eis manus iponit ad designandam deriuationē virtutis a xp̄o.

De eucaristia. 61.



Icut aūt corpalis vita ma teriali alimento indiget non solum ad quantitatis augmē tum sed ēt ad naturam corpo ris sustētandā ne propter resolutiones cōti nuas dissoluat & eius virtus depereat. ita ne cessariū fuit in spirituali vita spiritualē ali mentū hr̄e quo regenerati & in virtutibus cōseruentur & crescant. Et quia spūales effectus sub similitudie visibiliū fuīt ɔgruū fuit nobis tradi (vt dictū ē). hmōi spūale alimētū nobis tradit sub spēbus illaꝝ rerū quibus hoies cōis ad corporale alimētū vtuntur. huiusmodi autem sunt panis & vi num. & ideo sub speciebus panis & vini hoc traditur sacramentū. Sed considerādū est qꝫ aliter genera ns gñati cōiungit & ali ter nutrimētū nutrito icorporalibus rebus Gñrans.n. nō oꝫ sm substantiā gñato. cōiungi: sed solū sm similitudinē & virtutē sed alimentum oportet nutrito sm substan tiam cōiūgi. vñ vt corpalibus signis spūa les effectus rñdeant: mysteriū verbi in carnati aliter nobis cōiūgitur in baptismo qui est spiritualis regeneratio. atqꝫ aliter in hoc eucharistie sacro quod est spūale alimē tum. In baptismo.n. cōtinetur verbum incarnatum solū sm virtutē: sed in eucha ristie sacramēto confitemur ipsū sm sbāẜ contineri. Et quia complementum no stre salutis factum est per passionē christi & mortem: per quam eius sanguis a carne separatus est: separatim nobis traditur sa cramentum corporis eius sub specie panis & sanguis sub specie vini vt sic in hoc sacra mento passionis dominice memoria & re presentatio habeatur. Et sm hoc implet qd̄ dominus dicit Joā. 6. (Caro mea vere est cibus: & sanguis meus vere est potus).

De errore infideliū circa sacramentū eucharistie. 62.

et passionibus et actionibus q̄ apparent in pane et vino post cōsecrationē sicut et ante. ⸿ Nā vinū si in magna quantitate sumeretur. calefaceret et inebriaret. panis autē et confortaret et nutriret. ⸿ Videt̄ etiā si diu et incaute seruet̄ putrefieri a muribus: comedi cōburi etiā p̄nt et in cinerē redigi. que tamen omnia corpori xp̄i cōuenire non p̄nt cū fides ipsum impassibilez predicet. impossibile igit̄ videt̄ ꝙ corpus christi i hoc sacramento substantialiter contineat̄. ⸿ Quinta difficultas videt̄ specialiter accidere ex fractione panis que quidē sensibiliter apparet. nec sine subiecto eē pōt. absurdū etiam videt̄ dicere ꝙ illius fractiōis subiectuz sit corpus xp̄i. nō igit̄ videt̄ ibi eē corpus christi sed solū suba panis et vini. ⸿ Hec igit̄ et h̄mōi sūt ꝓpter que doctrina christi et ecclesie circa hoc sacramentū dura eē videtur.

5ª diffi-
cultas

Epilo-
gus

¶ Solutio premissarum difficultatum et primo quidem ad conuersationem panis in corpus Christi. 63.

cū mo-
destia se
ꝑparat
respon-
soꝝ ꝑdi.
primo
ad pᵃᵐ
diffic-
tatem



Icet autē diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operet̄ꝙ ab hoie perquiri possit. ne tn̄ doctrina ecclesie circa hoc sacramentū infidelib⁹ impossibilis videat̄: conandū est ad hoc ꝙ omnis impossibilitas excludat̄. ⸿ Prima igit̄ occurrit cōsideratio. per quē modū verum christi corpus eē sub hoc sacramento incipiat. impossibile aūt est ꝙ hoc fiat per motū localē corporis christi. Tum q̄ sequeretur ꝙ in celo eē desineret quādocūqꝫ hoc agit̄ sacramentū. Tuz q̄ nō posset simul hoc sacramentū agi nisi in vno loco. cū vnus motus localis nō nisi ad vnū terminū finatur. Tum etiā q̄ motus localis instantane⁹ eē nō pōt sed tempore indiget. Consecratio āt perficitur in vltimo instanti prolationis verborū. ⸿ Relinquitur ergo dicendum qd̄ verum corpus christi eē incipiat in hoc sacramento per hoc ꝙ substantia panis conuertitur in substantiam corporis christi: et substantia vini in substantiā sanguinis ei⁹. ⸿ Ex hoc aūt apparet falsam eē opinionē tam eoꝝ qui dicunt subam panis simul cū substantia corporis christi in hoc sacramento existere: ꝙ etiā eoꝝ qui ponunt substantiam panis in nihilum redigi vel in primam māam resolui. ⸿ Ad vtrūqꝫ enim sequit̄ ꝙ corpus christi in hoc sacramento eē incipere nō possit nisi per motum localē. qd̄ ē impossibile. (vt ostensum est). ⸿ Preterea si substantia panis simul est in hoc sacramento cū vero corpore christi potius christo dicendum fuit. (hic est corpus meū). ꝙ hoc est corpus meum. cū per hic demonstraret̄ substantia que videt̄ que quidem est substātia panis si in sacramento cū corpore christi remaneat. ⸿ Similiter impossibile videtur etiam ꝙ substantia panis oīno in nihilū redeat. ⸿ Multū enim de natura corporea primo creata iam in nihilum redigisset ex frequentatōe huiusmodi mysterij. ⸿ Nec est dicens vt in sacramento salutis diuina ꝟtute aliquid in nihilū redicatur. ⸿ Neqꝫ etiam in primam materiam substantiā panis est possibile resolui cū materia prima sine forma eē nō possit nisi forte per materiā primam prima elementa corporea intelligantur. in que quidem si substantia panis resolueret̄ necesse eēt hoc ipsum percipi sensu. cum elementa corporea sensibilia sint. eēt etiam ibi localis transmutatio et corporalis alteratio contrariorum que instantanea eē non possunt. ⸿ Sciendum tamē est ꝙ predicta conuersio panis in corpus christi alteriusmodi est ab omnibus conuersionibus naturalibus. ⸿ Nam in qualibꝫ cōuersione naturali manet subiectum in quo succedunt sibi diuerse forme vel accidentales. sicut cum album in nigrum conuertit̄. vel substantiales sicut cum aer in ignez. vnde conuersiones formales nominantur. sed in conuersione predicta subiectum transit in subiectū et accidentia manent. vnde hec conuersio substantialis nominatur. ⸿ Et quidem qualiter hec accidentia maneat et quare. (Posterius perscrutandum est). Nūc āt ꝯsiderare oꝫ qūo subiectū in subiectum vertatur. ⸿ Quod quidez nā facere non potest. ⸿ Omnis enim nature operatio materiam presupponit per quam subiecta indiuiduatur. vnde natura facere non potest ꝙ hec substantia fiat illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digitus. sed materia subiecta est illi virtuti diuine cum per ipsum producatur in esse. vnde diuina virtute fieri po

Exclu° error.

q̄lis sit ꝯuersio in h° sacramento

E

test q̄ hec indiuidua substantia in illam pre
existentem conuertatur. sicut enim virtute
naturalis agentis cuius operatio se exten-
dit tantum ad immutationem forme ꝛ exi-
stentia subiecti supposita: hoc totum in illō
totum conuertitur ſm variatōez spēi ꝛ for
me vtpote hunc aerem in hunc ignez gene-
ratū. ita virtute diuina que mām nō presup
ponit. sed eam producit ꝛ hec mā conuertit
in illam. ꝛ per consequens hoc indiuiduum
in illud. indiuiduationis enim principiū mā
est sicut forma est principiū speciei. ¶ Hic
autem manifestum est q̄ in conuersiōe pre
dicta panis in corpus christi: nō est aliquod
subiectū cōe permanens post conuersionez
cum transmutatio fiat ſm primū subiectū
qō est indiuiduatiōis principiū. necesse est
tamen id remanere vt verꝫ sit qō dicit. (hoc
est corpus meū). que quidem verba sūt hu
ius ꝯuersiōis significatiua ꝛ factiua. ¶ Et
quia substantia panis nō manet nec aliqua
prior mā. (vt ostensum est). necesse est dice
re q̄ maneat id qō est preter substantiā pa
nis. hmōi autē est accidens panis remanēt
igitur accidentia panis etiā post conuersio
nem predictam. ¶ Inter accidentia vero q
dam ordo considerandus est. nā inter om-
nia accidentia propinquius inheret substā-
tie quantitas dimēsiua. ¶ Deinde qualita
tes in suba recipiunt quantitate mediante.
sicut color mediante superficie. vnde ꝛ per
diuisionē quantitatis per accidēa alia acci
dentia diuidunt. ¶ Vlterius āt qualitates
sunt actionū ꝛ passionū principia ꝛ relatio-
num quarūdā vt sunt pater ꝛ filius ꝛ dñs
ꝛ seruus ꝛ alia huiusmodi. ¶ Quedā vero
relationes immediate ad quantitates se-
quunt vt maius ꝛ minus: duplum ꝛ dimi-
dium: ꝛ similia. ¶ Sic igit accidentia pa-
nis post conuersionē p̄dictā remanere po-
nendū est. vt sola quātitas dimensiua sine
subiecto subsistat ꝛ in ipsa qualitates fundē
tur sicut in subiecto. ꝛ per consequēs actio
nes passiōes ꝛ relatiōes. ¶ Accidit igit in
hac conuersiōe contrariū ei qō in naturali
bus mutationibus accidere solet in quibus
substantia manet vt mutatiōis subiectuꝫ. ac
cidentia vero variantur. hic āt econuerso
accidens manet ꝛ substantia transit. hmōi
enim conuersio nō pōt proprie dici motus
sicut a naturali consideratur vt subiectum re
quirit sed est quedā substantialis successio
sicut in creatione ē successio eē ꝛ nō eē. (vt
in secundo dictū est). ¶ Hec igit est vna p^a rō q̄r
ratio quare accidēa panis remanere oꝫ vt accitia
inueniat aliquod manens in cōuersiōe pre- remane
dicta. ¶ Est autē ꝛ propter aliud necessari ant
um. ¶ Si enīꝫ substantia panis in corpus 2^a rō
christi conuerteret ꝛ panis accidentia tran
sirēt ex tali cōuersiōe nō sequeret q̄ corpus
christi ſm suā substantiā eēt vbi prius fuit
panis. nulla enim relinqueret habitudo cor
pori christi ad locū predictū. sed cū quanti-
tas dimensiua panis remanet post cōuer-
sionē per quā panis hunc locū sortiebatur
substantia panis in corpus christi mutata
fit corpus christi sub quātitate dimēsiua pa
nis. ꝛ per cōsequens locū panis quodāmō
sortit mediantibus tamen dimensionib⁹ pa
nis. ¶ Possunt ꝛ alie rationes assignari ꝛ alia rō
quantum ad fidei rationem que de inuisibi
libus est. ꝛ eius meritum quod circa hoc sa
cramentum tanto maius est quanto inuisi
bilius agitur corpore christi sub panis acci
dentibus occultato. ꝛ propter commodio-
rem ꝛ honestiorem vsum sacramenti. esset
enim horrori sumentibus ꝛ abhominatio-
ni videntibus si corpus christi in sua specie
a fidelibus sumeretur. vnde sub specie panis
ꝛ vini quibus homines communius vtūtur
ad esum ꝛ potū corpus christi, pponit man
ducandū ꝛ sanguis potandus.

¶ Solutio eorum que obiicebantur ex par
te loci. 64.

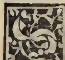
His igitur ꝯsiderā tis cir-
ca modum conuersionis ad
alia soluenda nobis aliq̄tenus
via patet. ¶ Dictum est enīꝫ Rᵒ
q̄ locus in quo hoc agitur sacramentuꝫ at ad 2^m
tribuitur corpori christi ratione dimensio- difficul
num panis remanentium post conuersio- tatem
nem substantie panis in corpus christi. se-
cundum hoc igitur ea que christi sunt neces
se est esse in loco predicto secundum q̄ exi-
git ratio conuersionis predicte. ¶ Conside
randum est igitur in hoc sacramento ali-
quid esse ex vi conuersionis. aliquid autem
est ex naturali concomitantia. ¶ Ex vi qui
dem conuersionis est in hoc sacramento il-

226

sud ad quod directe conversio terminatur sicut sub speciebus panis corpus christi in quod substantia panis convertitur. ut per verba consecrationis patet cum dicit. (hoc est corpus meum). et similiter sub specie vini est sanguis christi cum dicitur. (Hic est calix sanguis mei. etc.). Sed ex naturali concomitantia sunt ibi omnia alia ad que conversio non terminatur. sed tamen ei in quod terminatur sunt realiter coniuncta. manifestum est enim quod conversio panis non terminatur in divinitatem christi neque in eius animam. sed tamen sub specie panis est anima christi et eius divinitas propter unionem utriusque ad corpus christi. ¶ Si vero in triduo mortis christi hoc sacramentum celebratum fuisset. non fuisset sub specie panis anima christi. quia realiter non erat corpori eius unita. ¶ Et similiter nec sub specie panis fuisset sanguis nec sub specie vini corpus propter separationem utriusque in morte. nunc autem quia corpus christi in sua natura non est sine sanguine sub utraque specie continetur corpus et sanguis. sed sub specie panis continetur corpus ex vi conversionis. sanguis autem ex naturali concomitantia. sub specie autem vini econverso.

¶ Per eadem etiam patet solutio ad id quod obiiciebatur de inequalitate corporis christi ad locum panis. ¶ Substantia enim panis directe convertitur in substantiam corporis christi. dimensiones autem corporis christi sunt in sacramento ex naturali concomitantia. non autem ex vi conversionis cum dimensiones panis remaneant. ¶ Sic igitur corpus christi non comparatur ad hunc locum mediantibus dimensionibus propriis ut eis oporteat adequari locum. sed mediantibus dimensionibus panis remanentibus quibus locus adequatur. ¶ Inde etiam patet solutio ad id quod obiiciebatur de pluralitate locorum. corpus enim christi per suas proprias dimensiones in uno tantum loco existit. sed mediantibus dimensionibus panis in ipsum transeuntis in tot locis est in quot huiusmodi conversio fuerit celebrata non quidem divisum per partes: sed integrum in unoquoque nam quilibet panis consecratus in integrum corpus christi convertitur.

¶ Solutio eorum que obiiciebantur ex parte accidentium. 65.

Ic igitur difficultate soluta que ex loco accidit: inspiciendum est de ea que ex accidentibus remanentibus esse videtur. ¶ Non enim negari potest accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demonstret. neque his corpus christi aut sanguis afficitur. quia hoc sine eius alteratione esse non posset. nec talium accidentium capax est. similiter autem et substantia aeris. unde relinquitur quod sint sine subiecto tamen per modum predictum ut scilicet sola quantitas dimensiva sine subiecto subsistat. et ipsa aliis accidentibus prebeat subiectum. ¶ Nec est impossibile quod accidens virtute divina subsistere possit sine subiecto. ¶ Idem enim est iudicandum de productione rerum et de conversione earum inesse. divina autem virtus potest producere effectus quarumcumque causarum secundarum sine ipsis causis secundis. sicut potuit formare hominem sine semine et sanare febrem sine operatione nature. quod accidit propter infinitatem virtutis eius. et quia omnibus causis secundis largitur virtutem agendi. unde et effectus causarum secundarum conservare potest in esse sine causis secundis in hoc modo in hoc sacramento accidens conservat inesse sublata substantia que ipsum conservabat. quod quidem precipue dici potest de quantitatibus dimensivis quas etiam platonici posuerunt per se subsistere propter hoc quod secundum intellectum separantur. manifestum est autem quod plus potest deus in operando quam intellectus in apprehendendo.

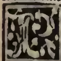
R° ad 3^m difficultatem

¶ Habet autem et hoc proprium quantitas dimensiva inter accidentia reliqua quod ipsa secundum se individuatur. quod ideo est. quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur. est enim quantitas positionem habens. ubicumque autem intelligitur diversitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi individuationem. nam que sunt unius speciei non multiplicantur nisi secundum individuum. et inde est quod non possunt apprehendi multe albedines nisi secundum quod sunt in diversis subiectis. possunt autem apprehendi multe linee etiam si secundum se considerentur. diversus enim situs qui per se linee inest ad pluralitatem linearum sufficiens est. ¶ Et quia sola quantitas dimensiva de sui ratione habet. unde multipli

species manent. manet sub eis substantia corporis christi. sequeret ergo ꝙ simul eēt ibi substantia panis ⁊ substantia corporis christi. ¶ Similiter etiā neq corruptis speciebus panis substantia panis redire potest tū q substantia panis nō est sine propriis speciebus. tū q destructis speciebus panis iā generata est alia substantia ad cuius generationē ponebatur q substātia panis rediret.

R° bōa ¶ Melius igitur dicendū videt ꝙ in ipsa consecratōe sicut substantia panis i corpus christi miraculose conuertitur. ita miraculose accidētibus cōfert q subsistāt. qđ est ppriū sbe ⁊ p ꝯñs ꝙ oia possint facere ⁊ pati que sba posset facere ⁊ pati si substātia adesset. vnde sine nouo miraculo ⁊ inebriare. ⁊ nutrire. ⁊ incinerari. ⁊ putrefieri. possunt eodem modo ⁊ ordine ac si substātia panis ⁊ vini adesset.

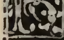
¶ Solutio eorum que obiiciebātur et parte fractionis. 67.



solu° 5e difficultatis.

Estat autem ea que ad quintā difficultatē pertinent speculari. ¶ Manifestū est aūt sȝ predicta ꝙ fractionis subiectū ponere possumus dimensiōes p se subsistentes. nec tñ hmōi dimensionibus fractis frangitur substantia corporis christi eo ꝙ totū corpus christi sub qualibet portōe remaneat. ¶ Quod qdē ⁊ si difficile videat. tñ sm ea q pmissa sunt exponi hȝ. (dictū est enim supra). ꝙ corpus christi est in hoc sacramento p substātiā suā ex vi sacramenti. dimensiōes āt corporis xpi sunt ibi ex nāli cōcomitātia quā ad substātiā hūt ecōtrario ei sm ꝙ corpus nāliter ē in loco. nā corpus nāle est in loco mediantibus dimēsiōibus qbus loco cōmēsuratur. ¶ Alio āt mō se hȝ aliqd substātiale ad id in quo est. ¶ Et alio mō aliqd quantum. ¶ Nā quātū totū, ita est in aliquo toto ꝙ totū nō est in parte. sed pars in parte sicut totū in toto. vnde ⁊ corpus nāle sic est in toto loco totū ꝙ nō est totū in qualibet parte loci. sed partes corporis partib⁹ loci aptātur eo ꝙ est in loco mediantibus dimēsionibus. ¶ Si aūt aliqđ substantiale sit i aliquo toto totū. etiā totū est in qualibet parte eius sicut tota nā ⁊ species aque in qualibet parte aque. ⁊ tota aīa est i qualibȝ corporis parte. q igit corpus christi est in sacramento rōne sue substantie in quā cōuersa est substantia panis dimensiōibus eius manentibus. sicut tota species panis erat sub qualibet parte dimensionū. ita integrū corpus christi est sub qualibet parte earundē. nō igit fractio illa seu diuisio attingit ad corpus christi vt sit in illo sicut in subiecto. sed subiectum eius sunt dimēsiones panis vel vini remanentes sicut ⁊ alioꝝ accidentiū ibidē remanētiū diximꝰ eas eē subiectū.

¶ Solutio auctoritatis supra inducte. 68.



Is igitur difficultatibꝰ remotis manifestū est ꝙ id qđ ecclesiastice traditio hȝ circa sacramentū altaris nihil continet impossibile deo q oia potest. ¶ Nec etiā contra ecclesie traditionē est verbum domini dicentis ad discipulos qui de hac doctrina scandalizati videbantur. (Verba que ego locutus sum vobis: spiritꝰ ⁊ vita sunt). nō enim per hoc dedit intelligere ꝙ vera caro sua in hoc sacramento manducanda fidelibus nō traderet. sed q non traditur manducanda carnaliter vt. s. sicut alii cibi carnales in propria specie dilacerata sumeret. sed q quodā spūali mō sumit preter cōsuetudinē alioꝝ ciboꝝ carnalium.

¶ Quali pane ⁊ vino debet confici hoc sacramentum. 69.



Uia vero vt dictū est ex pane ⁊ vino hoc sacramentū cōficit. necesse est eas conditōes seruari in pane ⁊ vino vt ex eis hoc sacramentū confici possit que sunt de rōne panis ⁊ vini. ¶ Vinū āt non dr nisi liquor qui ex vuis exprimit. nec panis dr proprie nisi q ex granis tritici conficitur. Alii vero q dicunt panes pro defectu panis triticei ad eius supplemētū in vsum venerunt. ⁊ sūt alii liquores in vsum vini. vnde nec ex alio pane nec ex alio vino hoc sacramentū cōfici posset. neq etiā si pani ⁊ vino tāta aliene mat̄ admixtio fieret ꝙ species solueret. ¶ Si que vero hmōi pani ⁊ vino accidunt q nō sunt de rōne panis ⁊ vini manifestū est ꝙ his pretermissis pōt ve-

rum confici sacramentum. Unde cuʒ esse fermentatum vel azimū non sit de ratione panis. sed utrolibet ex̄ñs spēs panis saluet̃ et utrolibet pane potest confici sacramentū, et propter hoc diuerse ecclesie diuersum in hoc usum habēt. ℱ Et utrūq; cōgruere potest significatiōi sacramēti. (Nā ut Gre. dicit in registro. (Romana ecclesia offert azimos panes propterea q̄ dominus sine ulla cōmixtione carnē suscepit sed cetere ecclesie offerunt fermētatuʒ pro eo q̄ verbuʒ patris inductū est carne et est verus deus et verus homo. sic et fermētuʒ cōmiscet̃ farine. Congruit tamē magis puritati corporis mystici idest ecclesie que i hoc sacramēto configuratur usus azimi panis. ſm illud
ad Cor. apostoli primo Cor. 5. (Pasca nostrū immolatus est xp̄s. itaq; epulemur in azimis
Exclu° sinceritatis et veritatis). Per hoc aūt ex-
rro. cluditur error quorūdā hereticoꝝ qui dicūt in azimo sacramētū hoc celebrari nō posse. ℱ Qd ēt euidenter euāgelii auctoritate destruitur. Dicit̃ n. Math. 26. ℱ Et Mar.
Math. 14. et Luce. 22. (q̄ dn̄s prima die azimoꝝ
Mar. pasca cuʒ discipulis suis comedit). et tunc
Luc. hoc sacramentū instituit. Cū aūt nō esset licitum ſm legem q̄ prima die azimoꝝ fermentatum in domibus iudeorū inueniret̃. (ut pʒ Exo. 12). dominus aūt q̄ʒ diu fuit in mundo legē seruauit. manifestū est q̄ panē azimū in corpus suum cōuertit. et discipulis sumendū dedit stultuʒ est igit̃ iprobare in usu ecclesie latinoꝝ q̄ dn̄s in ipsa institutione huius sacramēti seruauit. ℱ Sciēdū
q̄·ūdaʒ tamen q̄ quidam dicunt ipsum preuenisse
x° ad diem azimoꝝ propter passionē iminentem
p̄dicta. et tunc fermētato pane eū usū fuisse. ℱ Qd quidem ostēdere nitunt̃ ex duobus. (Primo ex hoc quod dicitur Joā. 13. (ante dieʒ festum pasce dominus cum discipulis cenā
Jo. celebrauit). in qua corpus suum consecrauit. (sicut apostolus tradit. i. Cor. xi.). vn̄ videtur q̄ christus cenam celebrauit ante
ad Cor. diem azimorum. et sic in consecratione sui corporis usus fuit pane fermētato. ℱ Hoc etiam confirmare volunt per hoc quod ha
confir°. betur Joan. 18. q̄ sexta feria qua christus ē crucifixus iudei non intrauerunt pretoriuʒ Pilati ut non cōtaminarent̃ sed manducarent pasca. pasca aūt dicuntur azima, ergo concludūt q̄ cena fuit celebrata ante azima.
ℱ Adhuc aūt respondetur q̄ sicut dn̄s mā- Deffe°
dat Exo. 12. festum azimoꝝ septē diebus ce- ritatio
lebratur inter quos dies prima erat sancta ꝯ p̄dic-
atq; solēnis precipue inter alias. quod erat erro.
quinta decima die mensis. Sed q̄ apud iudeos sollēnitates a precedēti vespere incipiebant: idō q̄rta decima die ad vesp̄aʒ icipiebāt comedere azima: et comedebāt p̄ septē subsequētes dies. et idō dr̄ i eodē cap̄lo. (primo mēse q̄rtadecia die mēsis ad vesp̄aʒ comederis azia usq; ad diē vigesimā primaʒ eiusdē mēsis ad vesperā. septē dieb' fermētatum nō inuenietur in domibus vestris).
ℱ Et eadem quartadecima die ad vesperas imolabatur agnus pascalis. prima ergo dies azimoꝝ a tribus euāgelistis Matheo Marco Luca dicitur quartadecima die mensis: q̄ ad vesperā comedebant azima. et tunc imolabatur pasca. i. agnus pascalis. et hoc erat ſm Joannem ante diem festum pasce. i. ante quintumdecimū diem mensis qui erat solēnior inter omnes in quo iudei volebāt comedere pasca. i. panes azimos pascales. nō autē agnū pascalē. ℱ Et sic nulla discordia inter euāgelistas existente planum est q̄ christus ex azimo pane corpus suū consecrauit in cena. vn̄ manifestū sit q̄ latinorum ecclesia rationabiliter pane azimo utitur in hoc sacramento.

ℭ De sacramēto penitētie et p̄mo q̄ hoies post gr̄aʒ sacr̄alē acceptā peccare p̄nt. 70.

Quāuis aūt per p̄dicta sacramēta hoībus gratia conferatur. nō tñ per acceptā gr̄aʒ ipeccabiles fiūt. ℱ Gratuita. n. dona recipiunt̃ in aīa sicut habituales dispōes. nō. n. hoc ſm ea semp̄ agit. nihil aūt p̄hibet euʒ qui habitū hʒ agere ſm habitum vel contra euʒ: sicut grāmaticus pōt grāmaticam recte loqui vel ēt contra grāmaticā loqui incōgrue et ita ē ēt de habitibus virtutum moraliū. pōt. n. qui iusticie habitū habet iusta agere et pōt ēt cōtra iusticiā agere. qd̄ idō est: q̄ usus habituū in nobis ex volūtate est. volūtas āt ad utrūq; oppositorū se hʒ. māifestū ē igit̃ q̄ suscipiēs gratuita dona peccare pōt ꝯ gr̄aʒ agendo.
2 ℭ Adhuc ipeccabilitas in homine esse nō

potest sine immutabilitate voluntatis. immutabilitas aūt volūtatis non potest homini cō petere nisi ſm q̄ attingit vltimum finē: ex hoc.n. volūtas imutabilis redditur q̄ totaliter impletur ita q̄ non hʒ quo diuertat ab eo in quo est firmata. ipletio aūt voluntatis nō cōpetit homini nisi vt finē vltimū attingēti. q̄ diu.n. restat aliquid ad desiderandū voluntas impleta non est. sic igitur homini impeccabilitas non competit ante q̄ ad vltimum finē pueniat. qđ quidē nō datur homini in gratia que in sacris ꝯfert quia sacramēta sunt inadiutoriū hoīs ſm q̄ est in via ad finē. non igr̄ ex grā in sacris percepta aliquis impeccabilis redditur.

3 ¶ Amp̄. omne peccatū ex quadā ignorātia contingit vñ phs dicit q̄ omnis malus est ignorans. ⁊ in prouerbiis dicitur. (Errant qui operantur malum). tunc igitur solum homo securus potest esse a peccato ſʒ voluntatem quando ſm intellectum securus est ab ignorantia ⁊ errore. manifestum est autem q̄ homo nō redditur imunis ab omni ignorātia ⁊ errore per gratiam in sacramentis perceptam. hoc.n. est hominis secundum intellectum illam veritatem inspicientis que est certitudo omniū veritatū que quidem inspectio ē vltimus hoīs finis (vt in tertio oñsuʒ est). non igr̄ per grām sacramentorum hō īpeccabilis redditur.

4 ¶ Itē ad alterationē hominis que est secundum malitiā ⁊ virtutē multū operatur alteratio que est ſm aīe passiones. nā ex eo q̄ ratione passiones anime refrenantur homo virtuosus efficitur ⁊ in virtute conseruatur. ex eo vero q̄ ratio sequitur passiones homo redditur vitiosus. q̄ diu igitur homo est alterabilis secundum anime passiones est ēt alterabilis secundū vitium ⁊ virtutem. alteratio aūt que est secundū anime passiones non tollitur per gratiā in sacramentis collatam. sed manet in homine q̄ diu anima passibili corpori vnitur. manifestum est igitur q̄ per sacramentorum gratiam homo impeccabilis nō redditur.

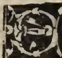
5 ¶ Preterea superfluum videtur eos admonere ne peccent qui peccare nō possunt sed per euangelicam ⁊ apostolicam doctrinam ammonentur fideles iam per sacramenta spiritus sancti gratiā consecuti. dicitur enim Hebr. 12. (Contemplantes ne quid desit gratie dei. neque radix amaritudinis sursum germinans impediat). ⁊ Eph. 4 (Nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis). ⁊ p̄mo Cor. 10. (Qui se existimat stare videat ne cadat) ipse etiam apostolus de se dicit. (Castigo corpus meum: ⁊ in seruitutē redigo: ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar). Non igitur per gratiā ī sacramentis perceptam homines impeccabiles redduntur. Hebr.

Per hoc excluditur quorundam hereticoꝝ error qui dicunt q̄ homo postq̄ gratiā spiritus sancti percipit peccare nō potest. ⁊ si peccat nunquam gratiam spiritus sancti habuit. Exclu° erro e.

¶ Assumunt autem in fulcimentum sui erroris quod dicitur primo. Cor. 13. (Charitas nunquā excidit). Et primo. Ioā. 3. dicit: (omnis qui in eo manet non peccat. ⁊ omnis qui peccat nō vidit nec cognouit eū). ⁊ infra expressius. (Omnis qui est ex deo peccatum non facit. quoniā semen ipsius in eo manet: ⁊ nō potest peccare quoniam ex deo natus est. fundamentū erroris

¶ Sed hec ad eorum propositum ostendendum efficatia non sunt talia argumenta. ¶ Non enī dicitur q̄ charitas nunq̄ excidit propter hoc q̄ ille qui habet charitatem eam quandoq̄ non amittat. cū dicat Apoc. 2. (Habeo aduersum te pauca q̄ caritatem tuam primam reliquisti). sed ideo dictum est q̄ charitas nūq̄ excidit. q̄ cum cetera dona spiritus sancti de sui ratione imperfectionem habentia vtpote spiritus prophecie ⁊ huiusmodi euacuētur cū venerit quod perfectum est: charitas in illo perfectionis statu remanebit. ¶ Ea vero que ex epistola Ioannis inducta sunt iō dicūt q̄ bona spūs sācti q̄bus hō adoptatur in filiū vel renascitur in filiū dei q̄tū ē de se tātā hñt virtutē q̄ hoiē sine peccō ꝯseruare p̄nt nec hō peccare pōt ſm ea viuēs. pōt tñ cōtra ea agere ⁊ ab eis discedēdo peccare. sic enim dictum est: qui natus est ex deo non potest peccare sicut si diceretur q̄ gladium non potest fieri frigidum ⁊ sic infrigidabit vel sicut si diceretur: iustus non iniusta agit scilicet inquantum est iustus. iprobat°

¶ Quod homo peccans post sanctorum gratiam potest cōuerti per gratiam. 71.

x premissis au
tez apparebit vlterius ꝙ hō post
sacramētalē grāz susceptā in
peccatū cadēs iterū reparari po
test ad grām. ¶ Vt.n. ostēsū est q̄ādiu hic
viuit voluntas mutabilis est s3 vitiū ⁊ vir-
tutē. sicut igit̄ post acceptā grāz pōt peccar̄
ita ⁊ a pctō vt vr̄ pōt ad v̄tutē redire.
2 ¶ Itē manifestū est bonū eē potētius ma
lo. nā malū nō agit nisi virtute bōi. (vt su-
pra in tertio est ostensū). si igit̄ volūtas ho
minis a statu grē p peccatū auertit̄. multo
magis p gratiā pōt a peccato reuocari.
3 ¶ Adhuc imobilitas volūtatis nō ꝯpetit
alicui q̄ādiu est in via. sed q̄ādiu hic hō viuit
est in via tendendi in vltimū finē. nō igitur
h3 imobilē volūtatē in malo vt nō possit p
diuinā grām reuerti ad bonum.
4 ¶ Amp̄. manifestū est ꝙ a peccatis que
qs an̄ grāz ꝑceptā in sacramētis cōmisit p
sacramētorū grāz liberat̄. dicit.n. aplˢ. i. ad
Cor. 6. (Neq3 fornicarii neq3 idolis serui
entes. neq3 adulteri ⁊c̄.). regnū dei posside
bāt. ⁊ hoc qdē fuistis aliqñ sed abluti estis.
sed sanctificati estis. sed iustificati estis i no
mie dñi nr̄i iesu xp̄i. ⁊ i spū dei nr̄i. ¶ Ma
nifestū est ēt ꝙ gratia in sacramentis colla
ta nāe bonū nō minuit sed auget. ꝑtinet āt
hᵒ ad bonū nāe ꝙ a peccato reducibilis sit
in statū iusticie. nā potētia ad bonū qōda3
bonū ē igr̄ si contingat peccare post grati-
am perceptam. ad hec homo reducibilis
erit ad statum iusticie.
5 ¶ Adhuc si peccantes post baptismū ad
gratiā redire nō pñt. tollit̄ eis spes salutis.
desperatio āt est via ad libere peccandum.
ephe. ¶ Dr̄.n. ad Eph. 4. de qbusdā. (ꝙ despe-
rātes tradiderūt semetipsos impudicitie in
operationē oīs immunditie ⁊ auaritie). pe
riculosissima est igitur hec pō que in tāta3
sentinam vitiorū hoies iducit. ¶ Preterea
(ostēsum est supra): ꝙ gratia in sacramen
tis ꝑcepta nō cōstituit hoiem ipeccabilem
si igit̄ post gratiā in sacramentis ꝑceptam
peccant ad statū iusticie redire nō posset pe
riculosum eēt sacramēta ꝑcipere. qō p3 eē
incōueniēs. nō igit̄ peccātibus post sacra
ꝑcepta reditᵘ ad iustitiā denegat̄. ¶ Hoc
ēt auctoritate sacre scripture confirmat̄ dr̄
Jo.

.n. i. Jo. 2. (filioli mei h̄ scribo vobis vt nō
peccatis. sed ⁊ si quis peccauerit. aduocatū
habemus apud patrem iesum christum iu
stum. ⁊ ipse est propiciatio pro peccatis no
stris). que quidem verba manifestum est
ꝙ fidelibus iam renatis proponebantur.
Paulᵘˢ ēt de Cor. fornicatio scribit. 2. Cor. ad cor.
2. (Sufficit illi q eiusmodi ē obiurgatio h̄
q̄ fit a pluribus. ita vt ecōtrario magis do
leatis ⁊ cōsolemini). ⁊ infra. 7. dicit. (gau-
deo nō q2 cōtristati estis. s3 quia cōtristati Jere.
estis ad penitētiā). dr̄ ēt Jere. 3. (Tu āt for
nicata es cū amatoribus multis. tñ reuer-
tere ad me dicit dominus). ⁊ Tren̄. vlt.
(Cōuerte nos domine ad te ⁊ ꝯuertemur
innoua dies nr̄os sic a p̄nᵒ). ex qbus om-
nibus apparet ꝙ si fideles post gratiā lapsi Exclu°.
fuerint iterū p3 eis reditᵘ ad salutē. ¶ Per erro.
q āt excludit̄ error nouatianorū q peccāti-
bus post baptismū indulgētiā denegabāt. occa°.
¶ Ponebāt āt sui erroris occasionem ex
eo ꝙ dr̄ Heb. 6. (impossibile ē eos q semel
sūt illuminati ⁊ gustauerūt donū celeste. ⁊
participes sūt facti spūs sancti. gustauerūt
nihilominus bonū verbū dei virtutesq3 se
culi vēturi. ⁊ ꝓlapsi sūt. renouari rursū ad
penitētiā). s3 ex quo sensu hoc aplˢ dixerit
apparet ex hoc qō subdit̄. (rursus crucifigē
tes sibi metipsis filiū dei ⁊ ostētui hñtes).
ea igr̄ rōne q̄ ꝓlapsi sūt post grāz ꝑceptam
renouari rursus ad penitētiā nō pñt q2 fili
us dei rursus crucifigēdus nō est. denegat̄
igitur illa renouatio in penitētiā p quā hō
simul crucifigitur christo quod quidē est p ad ro.
baptismum. ¶ Dicitur eni3 Ro. 6. (Qui
cūq3 igr̄ baptizati sumus i xp̄o iesu. i mor
te ipsius baptizati sumus.) sicut igitur xp̄s
nō est iterum crucifigendus. ita qui peccat
post baptismum non est rursus baptizan-
dus. potest tamen rursus conuerti ad gra
tiam per penitentia3. vnde ⁊ apostolus nō
dixit ꝙ impossibile sit eos qui semel lapsi
sunt rursus reuocari vel conuerti ad peni-
tentiam. sed ꝙ impossibile sit renouari. qō
baptismo attribuere solet. vt patet Titum. Tith.
tertio. (Secundum misericordiam suam
saluos nos fecit per lauacrum regeneratio
nis ⁊ renouationis spiritus sancti).

¶ De necessitate penitentie ⁊ partium
eius. 72.



Ex hoc igr̄. appet q̄ si aliq̄s post baptismū peccet. remediū sui peccati p baptismū bře nō pōt. ⁊ q̄ abūdātia diuie misericordie ⁊ efficatia grē xp̄i hͦ nō patit̄ vt absq̧ remedio dimittat̄. institutū ē aliud sacrificale remediū q̄ pctā purgēt̄: ⁊ hͦ ē pn̄ie sacramētū qd̄ ē q̄dā velut spūalis sanatio. ⁋ Sic eni q̄ vitā nālē p gn̄atione adepti sūt si aliquē morbū icurrāt q̄ sit ɔtrarius pfectiōi vite morbo curari pn̄t nō qdē sic vt iterato nascāt̄. s; q̄dā alteratōe sanāt̄. ita baptismus q̄ ē spūal̄ regn̄atio nō reiterat̄ contra pctā post baptismū ɔmissa. s; pn̄ia q̄si q̄dā spūali alteratōe sanāt̄. ⁋ Cōsiderādū ē āt q̄ corpal̄ sanatio qn̄q; qdē ab itriseco totaliter ē. sicut qn̄ aliq̄s sola virtute nāe curat̄ qn̄q; āt ab itriseco ⁊ extriseco fit. vtputa qn̄ nāe opatio iuuat̄ exteriori bn̄ficio medicine. ⁋ Q; āt totalr̄ ab extriseco curet̄. nō ɔtigit. h; .n. adhuc i seipso pn̄ͦ vite ex qbus sanitas i ipso causat̄. ⁋ In spūali vo curatōe accidere nō pōt q̄ totalr̄ ab intriseco fiat. (ostēsū est .n. in. 3.) q̄ a culpa hō liberari nō pōt nisi auxilio grē. ⁋ Silr̄ ēt neq; pōt eē q̄ spūal̄ curatio sit totalr̄ ab exteriori. nō enim restitueret̄ sanitas mētis nisi ordinati motus volūtarii i hoīe cārent̄. oz igit̄ in pn̄ie sacro spūalē ⁊ ab iteriori ⁊ ab exteriori pcedere. ⁋ Hoc āt sic ɔtigit. ⁋ Ad hͦ eni q̄ aliq̄s a morbo corpali curet̄ pfecte. nece ē q̄ ab oibus icōmodis liberet̄ que p morbū icurrit. sic ⁊ spūal̄ curatio pn̄ie pfcā nō eēt nisi hō ab oibꝰ detrimētis subleuaret̄ in q̄ iductꝰ ē p pcm̄. ⁋ Primū āt detrimētū q̄ hō ex pctō sustinet ē deordinatio mētis s; q̄ mēs auertit̄ ab icōmutabili bono s. a deo ⁊ ɔuertit̄ ad pcm̄ ⁋ Scd̄z āt ē qd̄ reatū pen̄ icurrit. (vt .n. i. 3. ostēsū ē). a iustissimo rectore deo p q̄libz culpa pēa debet̄. ⁋ Tertiū ē q̄dā debilitatio nālis boī s; q̄ hō peccādo reddit̄ pnior ad peccādū ⁊ tardior ad bn̄ agēdū. ⁋ Primū igit̄ qd̄ i pn̄ia regrit̄ ē ordinatio mētis. vt. s. mēs ɔuertat̄ ad deū ⁊ auertat̄ a pctō dolēs d̄ ɔmisso ⁊ pponēs nō cōmittēdū. qd̄ ē de rōne cōtritōis. ⁋ Hec vo mētis reordinatō sine grā eē nō pōt. ⁋ Nā mēs nr̄a debite ad deuz cōuerti nō pōt sine charitate. charitas āt sine grā hri nō pōt. (vt p; ex his q̄ in tertio dcā sūt). sic igit̄ p ɔtritōez ⁊ offēsa dī tollit̄ ⁊ a reatu pene eterne liberat̄ q̄ cū grā ⁊ charitate eē nō pōt. nō .n. eterna pēa ē nisi p sepatōez a deo cui grā ⁊ charitate hō coniungit̄. hec .n. mētis reordiatio q̄ i ɔtritiōe ɔsistit ex iteriori pcedit. i. a libero arbitrio cū adiutorio diuie grē. ⁋ Q; vo supra ostēsū ē q̄ meritū xp̄i p hūano gn̄e patientis ad expiatōez oīuz pctōꝝ opat̄. necesse ē ad hͦ q̄ hō de pcō liberet̄ q̄ nō solū mēte deo adhereat. s; ēt mediatori dei ⁊ hoīuz Jesu xp̄o i q̄ dat̄ remissio oīuz pctōꝝ. ⁋ Nā in ɔuersiōe mētis ad deū salus spūal̄ ɔsistit quā qdē salutē ɔseq̄ nō possumꝰ nisi p medicū aiaꝝ nr̄aꝝ iesū xp̄m q̄ saluat ppl̄z suū a peccatis eoꝝ. cuius qdē meritū sufficiēs ē ad oia pctā totalr̄ tollēda. ⁋ Ipse ē .n. q̄ tollit pctā mūdi. (vt dr̄ Jo. i.). s; tn̄ nō oēs Jo.
effectū remissiōis pfecte ɔsequūt̄. s; vnusq̄sq; i tm̄ ɔsegt̄ iquātū xp̄o p peccatis patiēti ɔiūgit̄. q̄ igit̄ ɔiūctio nr̄i ad xp̄m i batismo nō ē s; opatione nr̄az q̄si ab iteriori q̄ nulla res seipsā gn̄at vt sit. s; a xp̄o q̄ nos regn̄at i spez viuā remissio pctōꝝ i baptismo fit s; pn̄tē ipsiꝰ xp̄i nos sibi ɔiūgentis pfecte ⁊ integre vt nō solū ipuritas peccati tollatur s; ēt soluatur pēitus omnis pene reatus: nisi forte p accn̄s in his q̄ nō cōsequūtur effectū sacri pp hͦ q̄ ficte accedūt. In hac vero spūali sanatōe xp̄o ɔiūgimur s; opatione nr̄az diuina grā informatā vn̄ nō sp totalr̄ oēs eq̄liter remissiōis effectū p hāc cōiunctione cōsegmur. pōt .n. eē cōuersio mētis in deū ⁊ ad meritum Christi ⁊ in detestatione peccati tā vehemēs q̄ pfecte remissione peccati hō cōsequitur nō solū q̄tū ad purgatione culpe s; ēt q̄tū ad remissione totius pene hoc aūt non semp cōtingit. vn̄ qn̄q; p cōtritione āmota culpa ⁊ reatu pene eterne soluto vt dictū est remanet obligatio ad aliquā penā tēporalē vt iustitia dei saluetur s; quā culpa ordinatur p penā. ⁋ Cū aūt subire penā p culpa iudiciū quoddā requirat oz q̄ penitēs qui se Christo sanandū cōmisit Christi iudiciū in taxatione pene expectet. quod qdē p suos ministros exhibet Christus sicut ⁊ cetera sacramēta. nullus aūt pōt iudicare de culpis q̄s ignorat. necessariū igitur fuit

cōfessionē instituī quasi secundā partē hu-
iusmodi sacramēti vt culpa penitētis īmo
tescat Christi ministro. oz igitur ministrū cui
fit cōfessio iudiciariā ptātē hr̄e: vice xp̄i q
cōstituit̄ ē iudex viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. ¶ Ad
iudiciariā āt ptātē duo requirūt̄. s. auctas
cognoscēdi de culpa. Et potestas absoluen

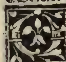
due claues.

di vel cōdēnandi. ¶ Et hec duo dicuntur
due claues ecclie. s. sciētia discernēdi. ꝛ po-
tētia ligandi ꝛ soluendi quas dn̄s Petro
cōmisit. iuxta illud Math. 16. tibi dabo cla
ues regni celoꝝ. ¶ Nō aūt sic intelligitur.
Petro cōmisisse vt ipse solus hēret sꝫ vt
p eū derivarent̄ ad alios. al' nō esset suffici
enter fideliū saluti ꝓuisuꝫ. ¶ Huiusmōi
āt claues a passiōe xp̄i efficatiā hn̄t p quā
s. xp̄s nobis aperuit ianuam regni celestis
ꝛ ideo sicut sine baptismo: in quo operatur
passio Christi nō pōt esse salus hoibus vel
realiter suscepto. vel ſm ꝓpositū desidera
to qñ necessitas nō cōtēptus: sacramētum
excludit: ita peccantibus post baptismum
salus esse nō pōt nisi clauib' ecclesie se sub
iiciant vel actu cōfitendo ꝛ iudiciū mīstro
rū ecclesie subeūdo. vel saltē h' rei ꝓpositū
habēdo vt ipleat̄ tēpore oportūo. ¶ Qz vt
dicit Petrus act. 4. (Nō est aliud nomē
datū hoib' in q̄ oporteat nos saluos fieri

Exclu' erro.

nisi nomē dn̄i nr̄i Jesu xp̄i. ¶ Per hoc āt
excludit̄ quorūdā error q dixerūt hoiēs pos
se peccatoꝝ veniā cōsequi sine ꝯfessione ꝛ
ꝓposito cōfitēdi. vel q p p̄latos ecclesie di
spensari pōt q ad cōfessionē aliquis nō te-
neat̄. ¶ Nō. n. hoc pn̄t p̄lati ecclie vt cla-
ues frustrent̄ ecclie in qb' tota eoꝝ ptās cō
sistit neqꝫ vt sine sacro a passiōe xp̄i virtu-
tē hn̄te aliqs remissionē peccatoꝝ cōsequa
tur. hoc. n. ē solius xp̄i q est sacramētoꝝ isti
tutiōe ꝛ auctor. sicut igit̄ dispēsari nō pōt p
p̄latos ecclie vt aliqs sine baptismo saluet̄
ita nec q aliqs remissionē sine cōfessiōe ꝛ
absolutiōe cōseqtur. ¶ Cōsiderādū tamē
est q baptism' efficatiā aliquā hꝫ ad remis
sionē peccati ēt anteq̄ actu suscipiat̄ dū est
in ꝓposito ipsuꝫ suscipiēdi lꝫ postmodū ple
niorē effectū cōferat ꝛ in adeptiōe grē ꝛ in
remissione culpe cū actu suscipit̄. qñqꝫ in ip
sa susceptiōe baptismi cōfertur grā ꝛ remit
tit̄ culpa ei cui p̄us remissa nō fuit. ¶ Sic
ꝛ claues ecclie efficatiā hn̄t in aliq̄ anteq̄
eis se actu subiiciat si tn̄ hēat ꝓpositū vt se
eis subiiciat. pleniorē tamē grāꝫ ꝛ remissio
nē cōseqtur dū se eis actu subiicit cōfitēdo
ꝛ absolutionē pcipiēdo. ꝛ nihil ꝓhibet qn ali
qñ virtute clauiū alicui cōfesso in ipsa abso
lutiōe grā cōferat̄ p quā ei culpa dimittit̄.
¶ Quia igit̄ ēt in ipsa cōfessiōe ꝛ absolutiōe
plenior effectus grē ꝛ remissionis cōfert̄ ei
q prius ꝓpter bonū ꝓpositū vtrūqꝫ obtinuit
manifestū est q virtute clauiū minister ec-
clesie absoluēdo aliquid de pena tpali di-
mittit cuius debitor remāsit penitens post
cōtritionē. ad residuū vero sua iniunctiōe
obligat penitētē cuius quidē obligationis i-
pletio satisfactio dicit̄ q̄ est tertia pār pe p
quā homo totaliter a reatu pene liberat̄ dū
penā exsoluit quā debuit. ¶ Et vlteri' de-
bilitas nālis boni curat̄ dū hō a malis ab-
stinet ꝛ bonis assuescit deo spiritū subiiciē
do p oratiōnē. carnē vero domādo p ieiu-
niū vt sit subiecta spūi. ꝛ reb' exterioribus p
eleemosynarū largitionē ꝓximos sibi adiungen
do a quib' fuit separat' p culpaꝫ. ¶ Sic igit̄
pꝫ q minister ecclesie in vsu clauiū iudiciū
quoddā exercet. nulli āt iudiciū cōmittit̄ ni
si in sibi subiectos. vñ manifestū est q nō q̄-
libet sacerdos quēlibet pōt absoluere a pec
cato vt quidam mentiuntur sed eum tantū
in quem accipit potestatem.

¶ De sacro extreme vnctionis. 73.



Quia vero corp' ē ani
me. istrumētū. instrumētū āt
est ad vsuꝫ pricipalis agentis
necesse est q tal' sit dispositio
instri vt cōpetat principali agenti. vñ ꝛ cor
pus disponit̄ ſm q cōgruit aie: ex ifirmita
te igit̄ aie q̄ est peccatū: iterdū ifirmitas de
riuat̄ ad corp' hoc diuino iudicio dispēsan
te. q̄ qdē corpalis ifirmitas iterdū vtil' est
ad aie sanitatē ꝓut homo infirmitatē cor-
palē sustinet humiliter ꝛ patiēter. ꝛ ei quasi
in penā satisfactoriā ꝯputat̄. ¶ Est etiā qñ
qꝫ ipeditiua spūalis salutis ꝓut ex ifirmita
te corporali ipediunt̄ virtutes. ꝯueniēs igit̄
fuit vt cōtra peccatū aliq̄ spiritualis medi
cina adhiberet̄ ſm q ex peccato deriuat̄ in
firmitas corpalis p quā quidē spūaleꝫ me
dicinā sanat̄ ifirmitas corpalis al' nō cuꝫ. s.
expedit ad salutē. ꝛ ad hoc ordinatū est sa

sacramentū extreme vnctionis de quo dicit
Iaco. Iac. 5. (Infirmatur qs in vobis indu pre-
c.c. et orēt su. eū. vn. eū oleo in no. dni. ꝛ oro
fidei sanabit infirmū). Nec preiudicat vir-
tuti sacramenti si alij infirmi quibus hoc
sacramentum confert nō ex toto ab infirmi-
tate corpali curant quia quandoqꝫ sanari
corporaliter etiā digne hoc sacramētū su-
mētib⁹ nō ē vtile ad spūalē salutē. ¶ Nec
tamē inutiliter sumit q̄uis corpalis sani-
tas nō sequat. ¶ Cū.n. hoc sacramētū sic
ordinet cōtra infirmitatē corpis inq̄tū cōse-
quit ex pctō māifestū est ꝙ cōtraria alias
seq̄las peccati hoc sacrꝫ ordinat q̄ sunt pni-
tas ad malū: ꝛ difficultas ad bonū: ꝛ tanto
magis quāto hui⁹ infirmitates aie sūt ꝓ-
pinquiores peccato q̄ꝫ infirmitas corpalis. ꝛ
qdē hui⁹ infirmitates spūales p pniaꝫ per
curāde .put penitēs p opa virtutis qb⁹ sa-
tisfaciēdo vtit a malis retrahit ꝛ ad bonū
inclinat. sed qꝛ hō vel p negligentiā: aut per
occupatiōes varias vite: aut ēt ꝓpter tēpo-
ris breuitatē: aut ꝓpter alia hui⁹: pdicatos
defect⁹ in se pfecte nō curat: salubꝛiter ei ꝓ-
uidetur vt p hoc sacramētū pdicta curatō
cōpleat. ꝛ a reatu pene tēporalis liberet vt
sic nihil in eo remaneat qđ in exitu anime
a corpe eaꝫ possit a pceptiōe glorie ipedire
¶ Et iō Iacobus addit. (Et alleuiabit eū
dn̄s). Cōtingit ēt ꝙ hō omniū peccatorū
que cōmisit notitiā vel memoriā nō hꝫ vt
possit p pniam singula expurgare sunt etiā
quotidiana peccata sine quibus pñs vita
non agitur a quibus oportet hominē in suo
exitu per hoc sacramentum emundari vt
nihil inueniatur in eo quod perceptioni glo-
rie repugnet ꝛ ideo addit Iacobus. (Et si in
peccatis sit dimittentur ei). vnde manife-
stum est ꝙ hoc sacramentum est vltimum
ꝛ quodammodo consummatiuum totius spi-
ritualis curationis quo homo quasi adpar-
ticipiendā gloriam preparatur. vnde ꝛ ex-
trema vnctio nuncupatur. ¶ Et quo ma-
nifestum est ꝙ hoc sacramentum non qui-
buscūqꝫ infirmantibus est exhibendum sed
illis tantum qui ex infirmitate videntur
morti propinquare. qui tamen si conualue-
rint iterato potest hoc sacramentum eis
conferri si ad similem statum deuenerint.
¶ Non enim huius sacramēti vnctio est

qb⁹ infirmitatis ꝯferat.

ad consecrandum sicut vnctio cōfirmatio-
nis: ablutio baptismi: ꝛ q̄dam alie vnctio-
nes: que ideo nunq̄ꝫ iterant quia cōsecratio
sp manet dum res cōsecrata durat ꝓpter
efficatiā diuine virtutis consecrātis. Ordi-
natur āt hui⁹ sacramēti inunctio ad sanan-
dū. medicina aūt sanatiua totiēs iterāda ꝫ
quotiēs infirmitas iterat. ¶ Et lꝫ aliq sint — q⁹ rōne nō dat
in statu ꝓpinquo morti etiā absqꝫ infirmita-
te vt pꝫ in his qui damnant ad mortē q ta- — dānatis
men spūalibus effectibus hui⁹ sacri indige- — ad mor-
rent nō tamē exhibēdū est nisi infirmāti cū — tem.
sub spē corporalis medicine exhibeat q. nō
cōpetit nisi corpaliter infirmato. oꝫ eni in sa-
cramētis significationē seruari. ¶ Sic igit
regrit i baptismo ablutio corpi exhibita ita
i hoc sacro regrit medicatio infirmitati cor-
porali apposita. vñ ēt oleuꝫ est spūalis mā
hui⁹ sacramēti: qꝛ hꝫ efficatiā ad sanandū
corpaliter mitigando dolores. sicut aqua q̄
corpaliter abluit est mā sacramenti in quo
fit spūalis ablutio. Inde ēt manifestū est ꝙ
sicut medicatio corpalis adhibenda est ad
infirmitatis originē. ita hec vnctio illis pti-
bus corporis adhibet ex quib⁹ infirmitas
peccati procedit sicut sunt instrumēta sensu-
uꝫ: ꝛ manus: ꝛ pedes qbus opa peccati ex-
ercent. ¶ Et sm quorūdā cōsuetudinē ēt
renes in qbus vis libidinis viget. qꝛ vero p
hoc sacrm peccata dimittunt. pctm aūt nō
dimittit nisi p grām. māifestū est ꝙ in hoc — qđ sacer-
sacro gratia cōfert. ¶ Ea vero in qb⁹ gra — dotes ꝯ-
illuminās mētē cōfert: exhibere solū ptinet — ferre p̄-
ad sacerdotes quoꝝ ordo ē illuminatiu⁹. vt — tinet.
dicit Dio. ¶ Nec requirit ad hoc sacrm
epūs cū p hoc sacrm nō cōfert excellentia
stat⁹ sicut in illis quorū ē minister eps. qꝛ tn̄
hoc sacrm pfecte curatiōis effectuꝫ hꝫ. ꝛ in
eo reqritur copia grē. cōpetit huic sacramē-
to ꝙ multi sacerdotes intersint. ꝛ ꝙ oratio
totius ecclesie ad effectum⁹ hui⁹ sacramēti
coadiuuet. ¶ Vn̄ Iacobus dic. (Indu-
cat pb̄ryteros eccle: ꝛ oro fidei sanabitur
infirmū). si tn̄ vnus solus presbiter adsit. in-
telligit hoc sacrm perficere in virtute toti⁹
eccl'ie cui⁹ minister existit ꝛ cuius psonam
gerit. Impedit aūt hui⁹ sacramēti effectus
per fictionem suscipientis sicut contingit ꝛ
in alijs sacramentis.

¶ De sacramento ordinis 74.

MAnifestū est aūt ex p̄dictis q̄ in oīb⁹ sacramētis de quibus iā dictū est spūalis cōfert gr̄a sub sacro. visibiliū rerū: oīs āt actio d₃ eē ꝓportionata agēti. o₃ igit̄ q̄ p̄dictoꝝ dispēsatio sacramētoꝝ fiat p̄ hoīes visibiles spūalē virtutē hñtes. nō. n. angel̄ ꝯpetit sacroꝝ dispēsatio s₃ hoīb⁹ visibili carne idutis. ¶ Vñ ꝛ apls dic̄ ad Heb. 5. (Oīs pōtifex ex ho. al. p̄ ho. cō. i his q̄ sūt ad deū). Huī⁹ āt rō aliūde sumi p̄ōt. sacroꝝ. n. istitutio ꝛ virt⁹ a xp̄o initiū h₃. De ipo. n. dic̄ apls Eph. 5. q̄ xp̄s dilexit ecclia₃ ꝛ semetipm tra. p̄ ea il. sāctifi. mū. eā la. aq̄ i verbo vite māifestū ē ēt q̄ xp̄s sacr̄m sui corpis ꝛ sāguis i cēa dedit ꝛ freqntādū istituit q̄ ē pricipalia sacr̄a q̄ igit̄ xp̄s corpalē sui p̄ntiā erat ecclie sub tractur⁹ necessariū fuit vt alios istrueret sibi mistros q̄ sacr̄a fidelib⁹ dispēsarēt. f₃ illō apli. i. Cor. 4. (Sic nos exi. hō vt mi. xp̄i ꝛ dis. mi. dei). vñ discipulis ꝯsecrationē sui corpis ꝛ sāguis ꝯmisit. dic̄. (Hoc fa. i meā ꝯme) eisdē tribuit p̄tātē pctā remittēdi f̄m illud Joā. 20. (Quoꝝ remisse. pec. re. eis). Eisdē ēt docēdi ꝛ baptizādi iniūxit officiū dicēs Math. vlt. (Eūtes do. oēs gē. bap. eos). mister āt cōpat̄ ad dñ₃ sic istr̄m ad p̄icipale agēs. sic. n. istr̄₃ mouet̄ ab agēte ad aliqd efficiēdū. sic mister mouet̄ ipio dñi ad aliqd exequēdū. o₃ āt istr̄m eē ꝓportionatū agēti vñ ꝛ mistros xp̄i o₃ eē ei cōformes. xp̄s āt vt dñs auctoritate ꝛ virtute ꝓpria nr̄a₃ salutē opat⁹ est icq̄tū fuit de⁹ ꝛ hō vt f₃ id qd̄ hō ē ad redēptionē nr̄a₃ pateret̄. f₃ āt q̄ de⁹: passio ei⁹ nobis fieret salutaris: o₃ igit̄ ad mistros xp̄i hoīes eē ꝛ aliqd diuinitatis ei⁹ p̄ticipare f₃ aliquā spūalē p̄tātē. nā ꝛ istr̄₃ aliqd p̄ticipat de virtute p̄ncipal̄ agētis. de hac āt p̄tāte dic̄ apls. 2. Cor. vlt. (q̄ p̄tātē dedit ei dñs in edi. ꝛ nō i destructiōe₃). ¶ Nō ē āt dicēdū q̄ p̄tās

Excluditur instantia.

huius sic data sit xp̄i discipul̄ q̄ p̄ eos ad alios deriuāda nō eēt data ē. n. eis ad ecclie edificatiōe₃ f₃ apli dictū. tā diu igit̄ o₃ hāc p̄tātē ꝑpetuari q̄diu neċe ē edificari ecclesiā. h⁹ āt neċe ē p⁹ morte discipuloꝝ xp̄i vsq₃ ad seculi finē. sic igit̄ data fuit discipul̄ xp̄i spūal̄ p̄tās vt p̄ eos deuēiret ad alios. vñ ꝛ dñs discipulos i p̄sona alioꝝ fideliu₃ aloq̄bat̄. vt p₃ p̄ id qd̄ hr̄ Mar. 13. (Q. vobis di. oi. di.). ꝛ Math. vlt. dñs discipul̄ dixit. (Ecce ego vo. su₃ vs. ad cōsū. se.). q̄ɀ igit̄ hec spūal̄ p̄tās a xp̄o i mistros ecclie deriuat̄ spūales āt effect⁹ i nos a xp̄o deriuati sub q̄busdā sēsibilib⁹ signis explent̄. (vt ex supradictis p₃). oportuit ēt q̄ hec spūalis p̄tās sub q̄busdā sēsibilib⁹ signis hoīb⁹ traderet. hui⁹ āt sūt certe forme verboꝝ determiati act⁹ puta i pō. manuū: iunctio ꝛ porrectio libri vl̄ calicis aut alicui⁹ hui⁹ qd̄ ad executiōe₃ spūalis p̄tinet p̄tātis. q̄ñcūq₃ āt aliqd spūale sub signo corpali tradit̄ hoc dr̄ sacr̄₃ māifestū ē igr̄ q̄ i collatiōe spūal̄ p̄tātis q̄dā sacr̄₃ p̄agit̄ qd̄ dr̄ ordis sacr̄₃. Ad diuina₃ āt libalitatē p̄tiet vt cui ꝯfert̄ p̄tās ad aliqd opandū ꝯferant̄ ēt ea sine q̄b⁹ huius opatio cōueniēter exerceri nō p̄ōt. ad mistratio āt sacroꝝ ad q̄ ordiat̄ spūal̄ p̄tās ꝯueniēter nō fit nisi aliqs ad hoc a diuina gr̄a adiuuet̄. ꝛ iō i hoc sacro cōfert̄ gr̄a sic̄ ꝛ in alijs sacris. ¶ Qr̄ vero p̄tās ordis ad dispēsationē sacroꝝ ordinat̄. iter sacr̄a āt nobilissimū ꝛ ꝯsūatiuū alioꝝ ē eucharistie sacramētū. (vt ex dictis p₃). o₃ q̄ p̄tās ordinis ꝯsideret̄ p̄cipue f₃ cōpatiōnē ad hoc sacr̄m. na₃ vnūquodq₃ denominat̄ a fine. eiusdē aūt virtutis eē videt̄ aliquā p̄fectionē tribuere ꝛ ad susceptorē illius māam preparare sicut ignis virtutē h₃ vt formā suā trāsfundat in alteꝝ. ꝛ vt māam disponat ad forme susceptionē. Cū igit̄ p̄tās ordinis ad hoc se extēdat vt sacr̄m corpis xp̄i ꝯficiat ꝛ fidelibus tradat o₃ q̄ eadē p̄tās ad hoc se extendat q̄ fideles aptos reddat ꝛ congruos ad huius sacramēti perceptionem Redditur aūt aptus ꝛ cōgruus fidelis ad hui⁹ sacri p̄ceptionē p̄ hoc q̄ est a peccato imunis. nō enim p̄ōt aliter xp̄o spūaliter vniri cui sacramētaliter cōiūgit̄ hoc sacramētu₃ percipiendo. o₃ igit̄ q̄ p̄tās ordinis se extendat ad remissionē peccatoꝝ p̄ dispēsationē illoꝝ sacramētoꝝ que ordinant̄ ad peccati remissionē cuiusmodi sunt bap. ꝛ penitētia. (vt ex dictis patet). vnde vt dictum est dñs discipulis quibus cōmisit sui corpis cōsecrationē dedit etiā p̄tātē remittendi pctā que quidē p̄tās per claues itelligit̄ de quibus dñs Petro Math. 16. di-

rit.(tibi dabo cla.re.ce.). Celū.n. vnicuiqȝ
claudit̄ ꝛ aperit̄ p hᵒ ꝙ peccato subiacet vl̄
a peccato purgat̄. vñ ꝛ vsus hoꝝ clauiū di-
cit̄ eē ligare ꝛ soluere scilicet a peccatis de
quibus quidem clauibus.(supra dictū ē).

¶De distinctione ordinem. 75.



Onsiderā dū est aūt ꝙ
potestas q̄ ordinat̄ ad aliquē
principalē effectū innata ē ha
bere sub se inferiores potesta
tes sibi deseruiētes. qđ manifeste in artibꝰ
apparet. arti.n. q̄ formā artificialē inducit
deseruiunt artes q̄ disponunt māam. ꝛ illa
q̄ formā inducit deseruit arti ad quā ptinet
artificiati finis. ꝛ vlterius q̄ ordinat̄ ad an-
teriorē finē deseruit illi ad quā pertinet vl-
timus finis sicut ars q̄ cedit ligna deseruit
nauifactiue. ꝛ hec gubernatorie. q̄ iteꝝ deser
uit e conomice vel militari aut alicui huiꝰ.
ſm ꝙ nauigatio ad diuersos fines ordinari
pōt. qꝛ igr̄ potestas ordinis principalr̄ ordi-
natur ad corpus xp̄i cōsecrādū ꝛ fidelibus
dispensandū. ꝛ ad fideles a peccatis purgā
dū. oꝫ eē aliquē principalē ordinē cuius po-
testas ad hoc principalr̄ se extēdat. ꝛ hic est
ordo sacerdotalis. alios aūt qui eidē serui-
ant aliqualr̄ māꝫ disponēdo. ꝛ hi sunt ordi
nes ministrantiū. qꝛ vero sacerdotalis po-
testas.(vt dictū est). se extendit ad duo .s.
ad corporis christi cōsecrationē. ꝛ ad red-
dendū. fideles idoneos p absolutionē a pec
catis ad eucharistie pceptionē. oꝫ ꝙ inferio
res ordines ei deseruiant vel in vtroqȝ vel
in altero tm̄. ꝛ manifestū est ꝙ tanto aliqs
inter inferiores ordines superior est quanto
sacerdotali ordini deseruit in pluribus vel
in aliquo digniori. ¶ Infimi igr̄ ordies de
seruiūt sacerdotali ordini solū in ppl̄i p̄pa-
ratōe. ¶ Hostiarii qdē arcēdo ifideles a
cetu fideliū. ¶ Lectores āt istruēdo cathe-
cuminos de fidei rudimētis. vñ eis scriptu
ra veteris testamēti cōmittit̄ legēda. ¶ Ex
orciste āt purgādo eos q iā istructi sūt. sed
aliqualr̄ a demōe ipediūt̄ a pceptōe sacra-
mētoꝝ. ¶ Supiores vero ordines sacerdo
tali deseruiūt ꝛ in p̄paratōe ppl̄i ꝛ ad cōsu
mationē sacramēti. ¶ Nā acoliti hn̄t mi-
nisteriū sup vasa nō sacra in qbꝰ sacramēti
mā p̄parat̄. vñ eis vrceoli in sua ordinatōe
tradūt̄. ¶ Subdiaconi āt hn̄t ministerium
sup vasa sacra ꝛ sup dispositionē māe non-
dū ꝯsecrate. ¶ Diaconi āt vlterius hn̄t ali
qđ ministeriū sup māam iā ꝯsecratā prout
sanguinē xp̄i dispēsant fidelibꝰ. ꝛ iō hi tres
ordines .s. sacerdotū diaconoꝝ ꝛ subdiaco-
noꝝ sacri dicūt̄: qꝛ accipiūt ministeriū sup
aliq̄ sacra. ¶ Deseruiūt ēt supiores ordines
in p̄paratōe ppl̄i. vñ ꝛ diacōibus ꝯmittit̄
euāgelica doctrina pplo p̄ponēda subdia-
cōibus aplica: acolitis vt circa vtrūqȝ exhi
beāt qđ ptinet ad solēnitatē doctrine vt .s.
luminaria deferāt ꝛ alia hmōi administrēt.

¶De episcopali potestate, ꝛ quod in ea vnꝰ
sit summus. 76.



Uia vo oīuꝫ hoꝝ ordi
nū colatio cū quo
dā sacramēto pficitur.(vt di
ctū ē). sacramēta vo eccle-
sie sūt p aliqs ministros ec-
clesie dispēsāda. ꝛ iō necesse ē aliquē supio-
rē ptātē eē i ecclesia alicuius altioris mini-
sterii q ordinis sacramētū dispēset ꝛ hec ē
episcopalis ptās q̄ ꝛ si qdē quātū ad cōse-
crationē corpis xp̄i nō excedat sacerdotis
ptātē. excedit tn̄ eā i his q̄ ptinēt ad fideles
nā ꝛ ipsa sacerdotalis ptās a ep̄ali deriuat̄
ꝛ qcqd arduū circa pplm fidelē ē agēdum.
ep̄is reseruat̄ quoꝝ auctoritate ēt sacerdo-
tes pn̄t hᵒ qđ eis agēdū ꝯmittit̄. vñ ꝛ i his
q̄ sacerdotes agūt vtūt̄ rebꝰ p ep̄m cōsecra
tis vt i eucharistie ꝯsecratōe vtūt̄ ꝯsecratis
p ep̄m calice altari ꝛ palliis. sic igit̄ manife
stū ē ꝙ sūma regiminis fidelis ppl̄i ad ep̄alē
ptinet dignitatē. māifestū ē āt ꝙ q̄uis ppl̄i
distinguāt̄ p diuersas dioceses ꝛ ciuitates.
tn̄ sicut ē vna ecclesia. ita oꝫ eē vnū pplm
xp̄ianū. sicut igr̄ i vno spāli pplo vniꝰ eccle-
sie reqrit̄ vnꝰ ep̄s q sit totiꝰ ppl̄i caput. ita
in toto pplo christiano requirit̄ ꝙ sit vnus
totius ecclesie caput.

2 ¶Itē ad vnitatē ecclesie reqrit̄ ꝙ oēs fi
deles i fide cōueniāt. circa vo ea que fidei
sūt cōtingit qōnes moueri: p diuersitatē āt
sentētiaꝝ divideret̄ ecclesia. nisi in vnitate
p vnius sentētiā ꝯseruaret̄. exigit̄ ergo ad
vnitatē ecclesie ꝯseruādā ꝙ sit vnus q toti
ecclesie p̄sit. manifestū ē āt ꝙ xp̄s ecclesie
in necessariis nō defecit quā dilexit. ꝛ pro
ea sanguinē suū fudit. cū ꝛ de sinagoga di-

assimulat sibi patiēs sed pͥcipali agēti.nō eni domus assimulat instris qb⁹ artifex vtit sʒ arti ipsi⁹.ministri āt ecclie in sacramētis non agunt ī virtute ꝓpria sʒ in virtute xp̄i de q̄ dr̄ Joā.pͥmo.(hic est q baptizat).vñ t sicut istrm̄ ministri agē dicunt.minister.n. est sic istrm̄ aiatū.nō igit malitia ministrorꝫ ipedit qn fideles salutē p sacrā ꝯsequāt a xp̄o ¶ Pre.de bōitate vl malitia alteri⁹ hoīs hō iudicare nō pōt.hoc.n. solius dei est q oculta cordis rimat.si igit malitia ministri ipedire posset sacri effectū nō posset hō hēre fiduciā certā de sua salute nec cōscia ei⁹ remaneret libera a peccato icōueniēs igit videt q spē sue salutis i bonitate puri hois gs ponat.dr̄.n.Jere.17.(maledictus hō q cōfidit in hoie).si aūt hō salutē cōsequi p sacrā nō sparʒ nisi a bono ministro dispensata.videret spē sue salutis aliqͥter in hoie ponere.vt ergo spē nr̄e salutis in xp̄o ponamus q est de⁹ t hō.ꝯfitēdū est q sacrā sūt salutaria ex virtute.xp̄i siue p bonos siue p malos ministros dispēsent. ¶ Hoc ēt apparet p hoc q dn̄s etiā malis p̄latis obedire docet.q̄ꝝ tn̄ nō sūt opa imitāda. dic. n.Math.23.(Super cathedrā Moysi sederūt scribe t pharisei.q̄ ergo dixerint vobis seruate t facite.fm̄ aūt opa eorꝫ nolite facere).multo autē magis obediēdū ē aliqb⁹ pp hoc cathedrā Moysi. ¶ Est ergo ēt malis ministris obediēdū q nō esset nisi in eis ordinis ptās maneret ꝓpter quā eis obedit.hn̄t ergo ptātē dispēsandi sacra ēt mali. ¶ Per hoc aūt excludit quorūdā Exclu° erro. errorꝫ dicentiuʒ q oēs boni possunt sacramenta ministrare t nulli mali.

¶ De sacramēto matrimonij. 78.

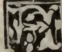


Quāuis aūt homines p sacramēta restaurent ad graꝫ.nō tn̄ mox restaurāt ad imortalitatē.(cui⁹ rōnem s₃ ca°. 82.hui⁹ li. supra ostendimus). q̄cūqꝫ aūt corruptibilia sūt ꝑpetuari nō pn̄t nisi p gn̄ationē.Quia igit ppl̄m fideliū ꝑpetuari oportebat vsqꝫ ad mūdi finē.necessariū fuit hoc p gn̄ationē fieri pquā ēt hūana spēs ꝑpetuat. ¶ Cōsideradū est āt q qn̄ aliqd ad diuersos fines ordinat idiget hr̄e diuersa dirigētia in finē q2 finis ē ꝓportionatus agēti. gn̄atio autē humana ad multa ordinatur scilicet ad perpetuitatem speciei t ad perpetuitatem alicuius boni politici:puta populi in aliqua ciuitate ordinatur etiam ad perpetuitatē ecclesie que in fidelium collectione ꝯsistit.vñ oꝫ q hmōi generatio a diuersis dirigat. ¶ Inquātū igit ordinat ad bonū nāe qd est ꝑpetuitas spēi dirigat in finēꝫ a natura inclinante in hūc finē:t sic dicit eē nāe officiū. ¶ Inq̄tū vero ordinat ad bonū politicū subiacet ordinatōi ciuilis legis. ¶ Inq̄tū igit ordinat ad bonū ecclesie:oꝫ q subiaceat regimini ecclesiastico.Ea aūt que populo p ministros ecclesie dispēsantur:sacramēta dicunt. ¶ Matrimoniū igitur fʒ q ꝯsistit i cōiūctiōe maris t femie itēdētiū prolē ad cultū dei generare t educare:est ecclesie sacramētū:vñ t q̄dā bn̄dictio nubētibus p ministros ecclie adhibet: t sic i aliis sacris p ea q̄ exteri⁹ agunt spūale aliqd figurat:sic t i hoc sacro p cōiūctionē maris t femie cōiūctio Christi t ecclesie figurat fm̄ illud ap̄li ad Eph.5.(Sacramentū hoc magnum est:ego āt dico in Christo t ecclia). ¶ Et q2 sacra efficiunt qd figurāt credēdū est q nubētibus p hoc sacrm̄ gr̄a cōferat p quā ad vnionē Christi t eccle ptineāt qd eis maxie necessariū est vt sic carnalibus t terrenis itēdāt q a christo t ecclesia nō disiungant. ¶ Quia igit p cōiunctionē maris t femie Christi t ecclesie cōiunctio designat:oꝫ q figura significato respondeat:cōiunctio aūt Christi t ecclesie cōiunctio designat:oꝫ q figura significato respōdeat:cōiunctio aūt Christi t ecclie est vnius ad vnā ꝑpetuo habendā:ē.n. vna ecclesia:fm̄ illud Canti.6.(Vna est colūba mea ꝑfecta mea).nec vnq̄ꝫ Christ⁹ a sua ecclesia separabit:dicit.n.ipse Mat.vltimo.(Ecce ego vobiscū sū vsqꝫ ad cōsūmationē seculi).t vlterius.(ꝑ cū dn̄o erimus).vt dicit.i.Thessa.4. ¶ Necesse est igit q matrimoniū fm̄ q est ecclesie sacrꝫ sit vni⁹ ad vnā indiuisibiliter habēdā t hoc ptinet ad fidē qua sibi inuicē vir t vxor obligant. ¶ Sic igit tria sunt bōa matrimonij fm̄ q est ecclesie sacrm̄.s.ꝓles ad cultū dei suscipiēda t educāda. ¶ Fides,put vn⁹ vir vni vxori obligat.t sacrm̄ fʒ q idiuisibilitatē hʒ matrimonial cōiūctio iqtū ē cō-

turalē hoīs desideriū ad felicitatē tēdere fe
licitas āt vltima est felicis pfectio cuicūqʒ
igit deest aliqd ad pfectionē nōduʒ hʒ feli-
citatē pfectā. qꝛ nōdū eius desideriū totalr
getatur. oē. n. iperfectū pfectionē ɔseq nā-
liter cupit: aia aūt a corpore sepata est aliq̄
mō impfecta sicut ois ps extra suū totuʒ
exns: aia. n. nāliter est ps humane nāe nō
igitur hō pōt vltimā felicitatē cōsequi nisi
aia iterato corpori coniungatur: presertim
cum ostensum sit q̄ homo in h ac vita nō
potest ad felicitatem vltimam peruenire.
5 ¶ Itē sicut in tertio oñsuʒ ē) ex diuina p
uidentia peccātibus pena debet ꝛ bñ agen
tibus premiuʒ. in hac aūt vita hoīes ex aia
ꝛ corpore cōpositi peccāt vel recte agūt. de
betur igit hoibus ꝛ fʒ aiam ꝛ fʒ corpus p̄
miū vel pena. Manifestū est aūt q̄ in hac
vita p̄miuʒ vltime felicitatis cōseq nō pñt
(et his que in tertio sunt oñsa). multotiēs
ēt peccata in hac nō puniunt. qnimo vt dr
Job. 21. Hic ipii viuūt cōfortati sunt: subli
matiqʒ diuitiis). necessariū igit est ponere
iteratā aie ad corpus ɔiūctionē vt hō in
corpore ꝛ anima premiari ꝛ puniri possit.
¶ Obiectiones cōtra resurrectionē. 80.



Unt autē qdam que re
surrectionis fidē ipugnare vi
dent. ¶ In nullo. n. naliū rex
inuenit id qd corruptū est idē
numero redire in eē. sicut nec ab aliq̄ priua
tione ad hituʒ vr posse rediri: ꝛ iō qꝛ q̄ cor-
rūpunt eadē nūero iterari non pñt: na intē
dit vt id qd corrūpitur ideʒ specie per gene
rationem conseruetur: cū igitur homines
per mortē corrūpātur ipmqʒ corpus hoīs
vsqʒ ad prima elemēta resoluatur. nō vr q̄
idem numero homo possit repari ad vitā.
2 ¶ Itē ipossibile est eē idē nūero cuius ali
qd eēntialiū pncipiorū: idē nūero eē nō po
test: nā eēntiali pncipio variato seq variat
eēntia rei per quā res sicut est: ita ꝛ vna ē:
qd aūt oio reddit in nihilū: idē numero re-
sumi nō pōt potius. n. erit noue rei creatio
q̄ eiusdē repatio. ¶ Videt āt plura pnci-
piorū eēntialiū hoīs per eius morteʒ in ni-
hilū redire. ¶ Et primo qdē ipsa corporei-
tas ꝛ forma mixtionis cū corpus māifeste
dissoluatur. ¶ Deinde pars aie sensitiua ꝛ
nutritiua que sine corporeis organis eē nō
possunt. ¶ Vlterius autem in nihilū vide
tur redire ipsa humanitas que dicit eē for-
ma totius aia a corpore sepata impossibile
igitur videt q̄ hō idem numero resurgat.
3 ¶ Adhuc qd nō est cōtinuū idē nūero eē
non vr: qd qdē nō solū in magnitudinibus
ꝛ motibus manifestū est sed etiam in quali
tatibus ꝛ formis. Si. n. post sanitatē aliqs
infirmatus iterato sanet: nō redibit eadem
sanitas numero. manifestū ē aūt q̄ p mor
teʒ eē hoīs aufert: cū corruptio sit mutatio
de eē in nō eē ipossibile ē igr q̄ eē hoīs idē
nūero reiteret. neqʒ igit erit idē hō nūero
que. n. sunt eadem numero fm eē sunt idē.
4 ¶ Amp̄. si idē hoīs corpus reparat ad
vitā: pari rōne opʒ q̄ quicqd in corpe hoīs
fuit eidē restituat: ad hoc āt maxima idecē
cia seqt nō solū pp capillos ꝛ vngues ꝛ pi-
los q māifeste q̄tidiana pcessiōe tollūt sʒ ēt
pp alias ptes copis q̄ occulte p actōeʒ nāl
caloris resoluūt q̄ oia si restituāt hōi resur
genti indecens magnitudo cōsurget nō vi-
detur igit q̄ hō sit pꝰ mortē resurrecturꝰ.
5 ¶ Preterea ɔtingēs ē qñqʒ aliqs hoīes
carnibꝰ hūanis vesci: ꝛ solū tali nutrimēto
nutriri ꝛ sic nutritos filios gnare: caro igi-
tur eadē in pluribꝰ hoībꝰ inuenit nō ē āt pos-
sibile q̄ in pluribus resurgat: nec aliter vr
esse vlis resurrectio ꝛ itegra fimlcuiqʒ nō
restituet qd hic habuit videtur igitur ipossi
bile q̄ sit hominuʒ resurrectio futura.
6 ¶ Itē illd qd ē cōe oibus exntibꝰ in aliq̄
spē vr esse nāle illi spēi: nō ē aūt hoīs re-
surrectio nālis: nō. n. aliq̄ virtus nālis agē-
tia sufficit ad hoc agendū vt cōit oēs hoīes
resurgāt: nō igit cōiter oēs hoīes resurgēt.
7 ¶ Adhuc si p xp̄ʒ liberamur ꝛ a culpa ꝛ
a morte q̄ est peccati effectus illi soli viden
tur liberandi esse a morte p resurrectioneʒ
qui fuerunt pticipes misteriorū xp̄i qbus
liberarent a culpa: hoc aūt nō ē omniū hoī
nuʒ: nō igitur oēs hoīes resurgent vt vr.
¶ Solutio p̄missarū obiectionum. 81.



Ab horum igit so-
lutōeʒ considerandū est q̄ deus. (si
cut supra dictū est). in institu
tione humane nature aliquid
corpori humano attribuit supra id quod ei ca° 51. huius li.

ex nālibus principiis debebatur .s.incorru-
ptibilitatē quādā per quā cōueniēter sue
forme coaptaret . vt sicut aie vita ꝑpetua ē
ita corpus ꝑ aiam possꝫ ꝑpetuo viuere.ꝛ ta
lis qdē incorruptibilitas ēt si nō eēt nāl q̄
tuꝫ ad actiuū ꝑncipiū:erat tñ quodāmō nā
lis ex ordine ad finē: vt.s.mā ꝓportionaret
sue nāli forme que est finis māe : aie igitur
ꝑter ordinē sue nāe a deo auerse subtracta
est dispositō q̄ eius corꝑi diuinus idita erat
vt sibi ꝓportionaliter respōderet . ꝛ secuta
est mors. ¶ Est igr mors q̄si ꝑ accñs sup-
ueniens hōi per peccatū ɔsiderata institu-
tione humane nāe. Hoc aūt accñs sublatū
est ꝑ xp̄m q merito sue passiōis mortē mo
riendo destruxit:ex hoc igr cōsequir ꝙ di-
uina virtute q̄ corꝑi incorruptiōeꝫ dedit ite-
rato corpus de morte ad vitā repararetur.

ad p^am obiectionem. ¶ Scōm hoc igr ad primū dicēdū ꝙ vir-
tus nāe deficiens est a virtute diuina sicut
virtus instrumēti a virtute ꝑncipalis agē-
tis:q̄uis igr operatione nāe hoc fieri non
possit vt corpus corruptū repararet ad vi-
taꝫ.tñ virtute diuina id fieri pōt. Nā ꝙ nā
hoc facere nō possit iō est q: nā semꝑ ꝑ for
maꝫ aliquā operar.qō aūt hꝫ formā:id est:
vñ nihil seipm gñare pōt:sed gñat aliqd ali
ud sibi sm spēm simile:cū vero corruptū ē
formā amisit q̄ poterat eē actiōis ꝑncipiū
vñ operatiōe nāe qō corruptū ē idē nūero
reparari nō pōt:sed diuina virtus que res
ꝑduxit in esse sic ꝑ nām operar ꝙ absqꝫ ea
effectū nāe ꝑducere pōt . (vt supius ōnsuꝫ
est). vñ cū virtus diuina maneat eadē ēt in
rebus corruptis pōt corrpta in integrū re-
parare . ¶ Qō vero 2o obiiciebar ipedire
ad 2^am. nō pōt qn hō idē numero resurgere possit.
¶ Nullū.n. ꝑncipiorū essentialiū hōis per
mortē oio cedit in nihilū. Nā aia rōnalis
q̄ est forma hōis māet post mortē.(vt supi
us est ōnsum). Māꝫ ēt manet q̄ tali forme
fuit subiecta sub dimēsionibus eisdē ex qb⁹
hēat vt eēt indiuidualis mā: ex cōiunctiōe
igitur eiusdē aia nūero ad eandē māꝫ nūe
ro hō vnus nūero reparabir. ¶ Corpeitas
aūt dupliciter accipi pōt. ¶ Vno mō sm
ꝙ est forma sbalis corꝑis ꝓut in gñe sban-
tie collocar.ꝛ sic corporeitas cuiuscūqꝫ cor
poris nihil est aliud q̄ forma sbal eius sꝫ
quā in gñe:ꝛ spē collocar ex q̄ debet rei cor

porali ꝙ habeat tres dimēsiones. Nō enī
sunt diuerse forme sbāles in vno ꝛ eodē ꝑ
quarū vnā collocar in genere supmo puta
subantie.ꝛ ꝑ aliā in genere ꝓximo puta in
genere corporis vel aialis:ꝛ ꝑ aliā in spē pu
ta hois aut equi . q: si ꝑma forma faceret
eē sbam.sequētes forme iā aduenirent ei qō
est hoc aliqd in actu ꝛ subsistens in nā ꝛ sic
posteriores forme nō facerēt hoc aliqd.sed
eēnt in subiecto qō est hoc aliquid sicut for
me accidētales:oꝫ igitur ꝙ corporeitas ꝓ
ut est forma sbalis in hōie nō sit aliud q̄
aia rōnalis que in sua mā hoc requirit ꝙ ha
beat tres dimēsiones:est.n.actus corporis
alicuius. ¶ Alio mō accipitur corporeitas
prout est forma accñtalis sm quaꝫ dicitur
corpus qō ē i genere q̄titatis:ꝛ si corporei
tas nihil aliud est q̄ tres dimēsiones que
corporis rōnem cōstituūt. Et si igitur hec
corporeitas in nichilū cedit corpore huma-
no corrupto: tñ impedire nō pōt qui quidē
numero resurgat eo ꝙ corporeitas eodem
mō primo dicta nō in nihilū cedit sed eadē
manet. ¶ Silr etiā forma mixti dupliciter
accipi pōt . ¶ Vno mō vt ꝑ formā mixti
intelligatur forma sbalis corporis mixti:ꝛ
sic cū in hōie nō sit alia forma subalis q̄
aia rationalis.(vt ōnsuꝫ ē).nec poterit di-
ci ꝙ forma mixti prout est forma substan-
tialis homine moriente cedat in nihilum.
¶ Alio mō dr forma mixti qualitas que-
dā cōposita ꝛ contēperata ex mixtiōe sim-
pliciū qualitatū q̄ ita se habeat ad formaꝫ
substantialē corporis mixti sicut se hꝫ qua-
litas simpl'ex ad formā substantialē corpo-
ris simplicis vñ si forma mixtiōis sic dicta
in nihilū cedat:non ꝑiudicat vnitati corpo-
ris resurgentis. ¶ Sic ēt dicendū est ꝛ de
parte nutritiua ꝛ sensitiua:si eniꝫ ꝑ partem
sensitiuā ꝛ nutritiuā intelligātur ipse potē-
tie que sūt ꝓprietates nāles aie vel magis
cōpositi:corrupto corpore corrūpūr.nec tñ
per hoc ipeditur vnitas resurgentis. Si ve
ro per partes ꝑdictas intelligatur ipsa sba
anime sensitiue ꝛ nutritiue .vtraqꝫ cariꝫ ē
eadē cū aia rōnali nō.n.sunt in hōie tres
aie sed vna tantū (vt in scdo li.ōnsum ē).
De humanitate vero nō est intelligēdū ꝙ
sit quedā forma consurgēs ex cōiunctione
forme ad materiā quasi realiter sit alia ab

Textu.9 vtroqz:qr est per formaz materia fiat hoc
aliquid actu.(vt dicitur 2o de aia).illa ter
tia forma 9ñs nõ esset substãtialis sed acci
opi.4. dentalis.¶ Dicũt aũt quidã q forma par
tis eadem est z forma totius.sed dicitur for
ma partis secundum q̃z facit materiam eẽ
in actu forma vero totius dicitur secunduz
q complet speciei rationem: z secundum
hoc humanitas nõ est aliud realiter q̃z aia
rationalis:vñ pz q corrupto corpore nõ ce
Iprobaº dit in nihilũ. ¶ Sed qr hũanitas ẽ eẽntia
hominis:eẽntia aũt rei est quã signat diffi
nitio:diffinitio aũt rei nãl nõ signat tñ for
mam fm formã z mãz.necessariũ ẽ q hu-
manitas aliquid significet cõpositũ ex mã
z forma sicut z homo.Differẽter tñ. Naz
humanitas significat pñcipia eẽntialia spe
ciei tã formalia q̃z materialia cũ precissiõe
principiorũ indiuidualiũ dr.n.hũanitas fz
quã aliquis ẽ hõ.hõ aũt nõ ẽ aliqs ex hoc
q hz pñcipia indiuidualia sz hoc solũ q hz
principia eẽntialia spẽi hũanitas igr̃ signi
ficat sola principia spẽi eẽntialia. vñ signifi
catur p modũ ptis.hõ ãt significat quedã
principia eẽntialia spẽi:sed nõ excludit pñ-
cipia indiuiduãtia a sui significatiõe nã hõ
dr q hz humanitatẽ ex quo non excluditur
qn alia habere possit.z pp hoc hõ signifi-
cat p modũ toti9.significat. n. pñcipia spẽi
eẽntialia in actu:indiuiduãtia vero in potẽ
tia:forma vero significat vtraqz in actu sicẽ
z differẽtiã genus hz pñtc:spẽs vero actu
vnũ pz q z hõ redit idẽ nũero i resurrectiõ
ne z hũanitas eadẽ nũero pp aie rõalis p-
ad 3am manentiã z mãe vnitatẽ.¶ Qđ vero ter-
tio obiicit q eẽ nõ ẽ vnũ qr nõ est 9tinuũ.
¶ Falso inniti fundamẽto. manifestũ ẽ.n.
q mãe z forme vnũ est eẽ nõ.n. mã hz esse
i actu nisi p formã.Differt tñ q̃ztũ ad hoc
aia rõnalis ab aliis formis nã eẽ aliaz for-
marũ nõ est nisi in concretione formaz ad
mãm:nõ.n.excedũt mãm neqz in esse:neqz
in opari. Aia vero rõnalis manifestũ ẽ q
excedit mãm in opari.hz.n. aliquã opatio
nez absqz pticipatiõe .organi corpalis.s.in-
telligere.vñ z eẽ suũ nõ ẽ solũ in concretio
ne ad mãm:eẽ igr̃ eius q erat cõpositi:ma
net in ipo corpore dissoluto:z reparato corpe
in resurrectione in idẽ eẽ reducir̃ qđ remã
ad 4am sit in aia.¶ Qđ ẽt quarto obiicitur:resur-
gentis vnitatẽ nõ tollit.qđ.n.nõ ipedit vni
tatẽ fm numerũ in hõie dũ cõtinue viuit
manifestũ est q nõ põt impedire vnitatem
resurgẽtis.in corpore ãt hominis q̃zdiu vi
uit nõ semper sunt eedẽ partes fm mate-
riam sed solũ fm spẽm:fm vero materiaz
partes fluũt z refluũt. Nec pp̃ter hoc im
peditur quin hõ sit vnus numero a princi-
pio vite vsqz in finẽ. Cuius exẽplum accipi
põt ex igne qui cũ continue ardet vnus nu
mero dicitur pp̃ter hoc per spẽs eius ma-
net licet ligna cõsumãtur z de nouo appo
nantur:sic ẽt est in corpore humano.nã for
ma z spẽs singulariũ partiũ eius continue
manet per totã vitã.sed mã partiũ z resol-
uitur per actionẽ caloris nãl z de nouo ad
generatur per alimẽtũ. Nõ ẽ aũt alius nu
mero hõ fm diuersas ptes z etates q̃zuis
nõ qcqd mãliter est in hõie fm vnũ statũ
sit in eo fm aliũ. Sic igitur nõ reqrĩtur ad
hoc q resurgat hõ idẽ numero q qcquid
fuit materialiter in eo secundum totũ tem
pus vite sue resumatur: sed tãtũ ex eo q̃ztũ
sufficit ad cõplemẽtũ debite quantitatis z
precipue illud resumendũ vr̃ q perfectius
fuit sub forma z specie humãitatis 9sistẽs.
Si qđ vero defuit ad cõplemẽtũ debite q̃z
titatis. vel qr aliqs pũentus est morte añq̃z
nã ipm ad pfectã quantitatẽ deduceret vel
qr forte aliqs mutilat9 ẽ mẽbro:aliũ de ho
diuina supplebit potẽtia. Nec tñ hoc ipedit
et resurgẽtis corpis vnitatẽ: qr ẽt ope nãe
sup id q puer hz aliqd addir̃ aliũ de vt ad
pfectã pueniat quãtitatẽ nec talis additio fa
cit aliũ nũero:idẽ.n.nũero est hõ z puer z ad 5am
adultus.¶ Ex quo etiã pz q nec resurrec
tiõis fidẽ ipedire põt ẽt si aliq carnib9 hũa
nis vescant̃.(vt quinto obiiciebat̃).nõ.n.ẽ
necessariũ.(vt ostẽsũ est).q quicqd fuit in
hoie mãliter resurgat in eo z iterũ:si aliqd
deest:suppleri põt p potẽtiaz dei. ¶ Caro
igr̃ comesta resurget in eo in quo prio fuit
aia rõnalis pfecta.¶ In 2o vero si nõ so-
lis carnib9 hũanis est pastus sz z aliis cibis
resurgere poterit tñ de alio qđ ei mãliter
aduẽit qđ erit necessariũ ad debitã quãti-
tatẽ corpis restaurandã. ¶ Si vero solis
hũanis carnib9 sit pastus.resurget i eo qđ
a generantibus traxit:z quod defuerit sup-
plebitur oipotentia creatoris:q z si parẽ-

tes ex solis humanis carnibus pasti fuerit
vt sic ꝛ eoꝝ semē qđ est superfluū alimenti
ex carnibus alienis gn̄atū sit resurget q̄dē
semē in eo q est natus ex semie loco cuius
et cui⁹ carnes comeste sūt supplebit aliūđ.
¶ Nec.n.in resurrectiōe seruabit:ꝙ si ali-
quid mālitẽr fuit in pluribus hoībus:resur
get i eo ad cui⁹ ꝑfectionē magis ptinebat vn̄
si fuit in vno vt radicale semē ex quo ē gn̄a
tus in alio vero sicut supueniēs nutrimētū
resurget in eo q ē gn̄atus ex hoc sicut ex se-
mine.¶ Si vero in vno fuit vt ptinens ad
ꝑfectionē idiuidui in alio vt deputatū ad ꝑ
fectionem spēi:resurget in eo ad quē ptine-
bat fm ꝑfectionē indiuidui:vn̄ semē resur-
get i genito ꝛ nō in gn̄ante:ꝛ costa Ade re
surget in Eua nō in Adā in quo fuit sicut
in nāe pncipio.si aūt fm eundē perfectiōis
ad 6um modū fuit i vtroq3:resurget in eo in quo ꝑ
mitus fuit.¶ Ad id vero qđ.6.obiectū est
ex his q̄ dicta sūt iā p3 solutio.¶ Resurre
ctio.n.q̄tū ad finē nālis ē inq̄tū nāle ē aīe
esse corpori vnitā:sed principiū eius actiuū
nō est nāle sed sola virtute diuina causatur.
¶ Nec ēt negādū ē omniū resurrectionē
esse futurā q̄uis nō oēs per fidē christo ad
hereant nec ei⁹ mysteriis sint ibuti.¶ Fi-
lius.n.dei ꝓpter hoc nāꝫ humanā assum
psit vt eā repararet.id igitur quod est defe
ctus nāe in oībus reparabit. vn̄ oēs a mor
te redibūt ad vitā:sed defectus perfecte nō
reparabitur nisi in illis qui xp̄o adheserunt
vel per propriū actum credendo in ipsum
vel saltem per fidei sacramentum.
¶ Q̄ꝫ homines resurgent imortales. 82.



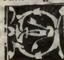
X quo ēt patet ꝙ in futura re-
surrectiōe homines nō sic re-
surgent vt sint iteꝝ morituri.
¶ Necessitas eniꝫ moriendi
est defectus in naturam humanam ex pec
cato proueniens: christus autē merito sue
passionis nature defectus reparauit qui in
ipsum ex peccato prouenerunt.¶ Vt eniꝫ
dicit apostolus Ro.5.(Non sicut delictū
ita ꝛ donū:si eni vnius delicto multi mor
tui sunt: multo magis gratia dei in gratia
vnius hominis Jesu Christi in plures ha-
bundauit.¶ Ex quo habetur ꝙ efficatius
est meritum christi ad tollendum mortem

q̄ꝫ peccatum Ade ad inducendū:illi igitur
q per meritū christi resurgent a morte libe
rati.mortem vlterius non patientur.
2 ¶ Preterea illud qđ est in perpetuū du
raturꝫ non est destructū:si igitur homines
resurgentes adhuc iterū morientur :vt sic
mors in perpetuū duret:nullo modo mors
ꝑ mortē christi destructa est:est aūt destru
cta quidē nūc in causa: quod dn̄s ꝑ O see
ꝑdixerat dicēs.(Ero mors tua o mors. O o see
see.13.vltimo aūt destruet in actu fm illud
(Nouissime inimica destruetur mors.1.
Cor.15.).est igit fm fidē ecclesie hoc tenen ad cor.
dum ꝙ resurgentes non iterū morientur.
3 ¶ Adhuc effectus similat sue cause resur
rectio aūt christi causa est future resurrec
tiōis vt dictū est:sic aūt resurrexit christus
nō vlterius moreret fz illud. Ro.6.(Chri
stus resurgens ex mortuis.iā non morit).
hoīes igit sic resurgēt vt vlteri⁹ nō moriant
4 ¶ Amp̄.si homines resurgētes iteꝝ mo
riantur aut iteꝝ ab illa morte iterato resur
gēt aut nō:si nō resurgēt remanebūt ꝑpe-
tuo aīe separate qđ est incōueniens.(vt su
pra dictū est).ad qđ euitādū ponunt post
resurgere vel si post secūdā mortē nō resur
gant.¶ Si āt post secūdā mortē iterato re
surgent aut resurgent iterum morituri aut
non:si non iterum morituri eadem ratio-
ne hoc erit ponendum ꝛ in prima resurre-
ctione.¶ Si vero iterum morituri proce-
dit in infinitum alternatio mortis ꝛ vite in
eodem subiecto qđ vr̄ inconueniens:opor
tuit.n.ꝙ intētio dei suscitantis ad aliquid
determinatū ferat:ipsa aūt mortis ꝛ vite
alternatio successiua est q̄si q̄dā trāsmuta-
tio que finis eē nō pōt:est.n.cōtra rōnem
mot⁹ ꝙ sit finis:cū ois mot⁹ in aliud tēdat
5 ¶ Preterea intentio inferioris nature in
agendo ad perpetuitatem fertur:omnis.n.
nature inferioris actio ad generationē or-
dinatur:cuius quidem finis est vt cōseruet
esse perpetuū speciei:vnde natura non intē
dit hoc indiuiduum sicut vltimū fineꝫ: sed
speciei conseruationem in ipso:ꝛ hoc habet
natura inquantum agit in virtute dei que
est prima radix perpetuitatis :vnde etiam
finis generationis esse ponitur a pho vt ge
nerata participent esse diuinum secunduꝫ
ꝑpetuitatē.multo igit magis actio ipsi⁹ dei

ad aliquid ppetuū tēdit. resurrectio aūt nō ordinat ad ppetuitatē spēi. hoc. n. p gñatio nē oportet ɔseruari: oꝫ igit ꝙ ordinet ad ppetuitatē idiuidui: nō āt ꝫ aiam tm: hoc. n. iā aia hēat añ resurrectionē. ergo ꝫ cōposituꝫ: homo igitur resurgēs perpetuo viuet.
6 ¶ Adhuc aia ꝛ corpus diuerso ordine cōparari vidētur ꝫm primā hōis gñationē ꝛ resurrectionē eiusdē. ⸿ Nā ꝫ gñationem pmā creatio aie seqꝉ gñationē corpis: ppara. n. mā corpali p virtutē decisi semis: de aiam creādo ifundit. in resurrectiōe āt corpus aie pexiñti coaptabiꝉ. pma āt vita quā hō p gñationē adipiscit seqꝉ cōditiōeꝫ corruptibilis corpis in hoc ꝙ p mortē puatur vita: vita igit quam hō resurgēdo adipiscit erit ppetua ꝫ cōditionē icorruptibilis aie.
7 ¶ Item si infinitū succedant sibi in codē vita ꝛ mors: ipa alternatio vite ꝛ mortis hebit spēm circulationis cuiusdaꝫ oīs aūt circulatio in reb⁹ gñabilibus ꝛ corruptibilib⁹ a prima circulatiōe incorruptibiliū corpoꝝ cāur nā pma circulatio in motu locali inuenitur ꝛ ꝫ eius silitudinē ad motus alios deriuaꝉ. cābiꝉ igꝉ alternatio mortis ꝛ vite a corpore celesti. Quod esse non potest q: reparatio corporis mortui ad vitaꝫ facultatem actionis nāe excedit. nō igitur est ponenda hmōi alternatio mortis ꝛ vite: nec p consequens ꝙ resurgentia corpora moriantur.
8 ¶ Amp. quecūqꝫ succedunt sibi in codeꝫ subiecto habent determinatā mensurā sue durationis ꝫm tempus: omnia aūt huiusmodi subiecta sunt motui celi quē tempus consequitur: aia aūt separata non est subiecta motui celi quia excedit totam naturam corporalē: alternatio igitur separationis eius ꝛ vnionis ad corpus non subiacet motui celi: nō igiꝉ est talis circulatio in alternatiōe mortis ꝛ vite qualis sequiꝉ si resurgētes iterū moriant: resurgent igitur de cetero ñ morituri. ⸿ Hic ē qd dr̄ Isa. 25. (Precipitabit dominus mortē in sempiternuꝫ). ꝛ Apoc. 21. (Mors vltra nō erit). ⸿ Per hoc autem excluditur error quorūdaꝫ antiquoꝝ gentiliū qui credebāt eadem temporū tēporaliūqꝫ rerū volumina repeti verbi gratia sicut in isto seculo Plato phs in vrbe athenięsi ꝛ in eadē scola q̄ achademica dicta ē discipulos docuit ita ꝙ p innumerabilia retro secula multis quidē prolixis interuallis sed tñ certis ꝛ idē plato ꝛ eadeꝫ ciuitas ꝛ eadē scola ideꝫ discipuli repetiti ꝛ per innumerabilia deniꝫ secula repetendi sunt. (vt Aug. introducit in. 12. de ciui. dei). Ad qd vt ipse ibideꝫ dicit quidā referre volūt illud qd dr̄ Ecclesiastes p (Quid est quod fuit: ipm quod futuꝝ est: qd est qd factū est. ipm qd faciendū est. Nihil sub sole nouū: nec valet quisqꝫ dicere ecce hoc recens est. Iā. n. pcessit in seculis que fuerūt ante nos). Qd quidē nō sic intelligendū ē ꝙ eadē numero per gñationes varias repetantur: sed similia spē vt Aug. ibidē soluit: ꝛ Aristo. in fine de generatione hoc ipm docuit contra predictaꝫ sectam loquens.

Marginal notes: Eccl^o. erro. — Ecc. ca^o 3^9

¶ Qꝫ in resurgentibus non erit vsus ciborum neqꝫ venereoruꝫ. 83.


Ex premissis autem ostenditur ꝙ apud hōies resurgentes nō erit venereoruꝫ ꝛ ciborū vsus. ⸿ Remota. n. vita corruptibili necesse ē remoueri ea que corruptibili vite deseruiūt: manifestū est āt ꝙ ciborū vsus corruptibili vite deseruit: ad hoc. n. cibos assumimus. vt corruptio que posset accidere ex cōsumptiōe nāl humidi euitetur. ⸿ Est ēt in pñti ciboruꝫ vsus necessarius ad augmētū qd post resurrectionē in hoibus nō erit q: hoies in debita q̄titate resurgent vt ex dictis pꝫ. ⸿ Silr cōmixtio maris ꝛ femine corruptibili vite deseruit. ordinaꝉ. n. ad generationeꝫ p quā qd ppetuo cōseruari nō pōt ꝫ indiuiduū. i spē conseruatur: oñsū ē aūt ꝙ resurgentiū vita incorruptibilis erit: non igitur in resurgētibus erit ciborum neqꝫ venereorum vsus.
2 ¶ Adhuc vita resurgētiū nō minus ordinata erit q̄ psens vita sed magis: q: ad illā hō perueniet solo deo agente: hāc aūt consequitur cooperāte nā: sed in hac vita ciborū vsus ordinatur ad aliqueꝫ finē. ad hoc eniꝫ cibus assumitur vt per digestiōnē conuertatur in corpus: si igitur tūc erit ciborū vsus oportebit ꝙ ad hoc fit ꝙ cōuertaꝉ in corpus cuꝫ ergo a corpore nihil resoluaꝉ eo ꝙ corpus erit incorruptibile oportebit dicere ꝙ totū qd cōuertitur ex alimento transeat in augmētū: resurget aūt hō in debita

q̃ritate.(vt supradictũ ē). ergo pueniet ad
imoderatã q̃titatẽ:imoderata ē.n.q̃titas
que deb tam quantitatem excedit.
3 ¶ Amp̃.hõ resurgẽs in ppetuũ viuet:aut
igitur sp cibo vtet:aut nõ sp sed p aliqđ de-
terminatũ tp̃s si ãt sp cibo vtet cũ cibus in
corpus conuersus a quo nihil resoluit:nec̃e
est q augmentũ facit s3 aliquã dimẽsionẽ
oportebit dicere q corpus hoīs resurgẽtis
in infinitũ augeat. ¶ Qđ eẽ nõ põt:q2 aug
mentũ ē motus nãlis intẽtio ãt virtutis na
lis mouẽtis nũq̃3 ē ad infinitũ sed sp est ad
Textu. aliqđ certũ.(q2 vt dr̃ in.2.de aīa).oīu3 nã
cõ.41. ↄstãtiũ terminus ē magnitudinis ⁊ augmẽ
ti. ¶ Si aũt semp cibo vtet hõ resurgẽs sp
ãt viuet:erit aliqđ tp̃s dare in quo cibo nõ
2ª cõcl° vtetur.q̃re hoc a p̃ncipio faciendũ ē:nõ igr̃
hõ resurgẽs cibo vtet. ¶ Si aũt nõ vtetur
cibo seq̃tur q neq3 venereoꝝ vsu3 hẽbit ad
quẽ req̃rit decisio semis a corpe aũt in re-
surgẽtis semẽ decidi nõ poterit neq3 ex sba
eius. Tũ q2 hoc ē cõtra rationẽ semis:esset
eni3 semẽ nõ corruptũ ⁊ a nã recedẽs: ⁊ sic
nõ posset eẽ nãlis actiõis p̃ncipiũ.(vt p3 p
phm in li.de gñatiõe aīaliũ. Tũ ẽt q2 a sba
illoꝝ corporũ in corruptibiliũ existẽtiu3 nihil
resolui poterit:nec ẽt semẽ eẽ potit,supfluũ
alimẽti si resurgẽtes cibis ñ vtãt(vt ostẽsu3
est) nõ igr̃ i resurgẽtibꝰ erit venereoꝝ vsus.
2 ¶ Itẽ venereoꝝ vsus ad gñationẽ ordina
tur:si ig.r post resurrectionẽ erit venereoꝝ
vsus nisi sit frustra sequit q tũc ẽt erit hõi-
nũ gñatio sic ⁊ nũc:mlti igr̃ hoīes erũt pꝰ re
surrectiõe3 q añ resurrectiõe3 ñ fuerũt :fru
stra igit tñ differt resurrectio mortuorũ vt
oẽs sil vitã accipiant q eadẽ hñt naturam.
3 ¶ Amp̃.si post resurrectionẽ erit hõinu3
gñatio:aut igit illi q gñabunt iterũ corrũpẽt
aut icorruptibiles erũt ⁊ imortales. ¶ Si
aũt erũt incorruptibiles ⁊ imortales mlta
pm incõ incõueniẽtia sequũtur. ¶ Primo q̃de3 q2
ueniens oportebit ponere q illi hoīes sine peccato
nascantur originali cũ necessitas moriendi
sit pena ↄñs peccatũ originale qđ est cõtra
ad 10. apl̃m dicentẽ Ro.5.(q p vnũ hõiẽ pec.
2m. in oẽs ho.pñc.⁊ mors. ¶ Deinde sequit q
nõ oẽs indigeãt redẽptõe que a xp̃o si aliq
sine peccato originali ⁊ necessitate moriẽdi
nascantur: ⁊ sic xp̃s nõ erit oīum hõinũ ca
put qđ ẽt est ↄtra sentẽtiã apostoli dicẽtis
i.Cor.15.(q sicut in Adã oẽs moriũt:ita ⁊ ad cor.
in xp̃o oẽs viuificabũt). Sequit ẽt ⁊ ali 3m.
ad incõueniens:vt quoꝝ est similis gñatio
nõ est simul gñationis terminus:hoīes.n.
per gñationẽ que est ex semine nunc q̃dem
cõsequũt corruptibilẽ vitã:tũc ãt imortalẽ.
¶ Si ãt hoīes q tũc nascẽt corruptibiles
erũt ⁊ moriẽt si iterato nõ resurgũt. ¶ Se
quetur q eoꝝ aīe ppetuo remanebũt a cor
poribus sepate qđ est incõueniẽs cum sint
eiusdẽ spẽi cũ aīabꝰ hoīu3 resurgẽtiũ. ¶ Si
aũt ⁊ ipsi resurgẽt:debuit ⁊ eoꝝ resurretcio
ab aliis expectari vt sil oibus q vna3 nãm
pticipant beneficiũ cõferat resurrectionis:
qđ ad nãe reparationem pertinet vt ex di-
ctis patet. ¶ Et preterea non videtur esse
aliqua ratio quare aliqui expectentur ad si
mul resurgendu3 si non omnes expectãtur.
4 ¶ Adhuc si hoīes resurgentes venereis
vtent ⁊ gñabũt. ¶ Aut hoc erit sp. ¶ Aut
non semp. ¶ Si semp sequet q multiplica
tio hõinũ erit in infinitũ:intẽtio aũt nãe gñ
rantis post resurrectionẽ nõ poterit esse ad
aliũ finẽ q̃3 ad multiplicationẽ hõinu3.non
eni3 erit ad ↄseruationẽ spẽi per gñationẽ
cũ hoīes incorruptibiliter sint victuri:seq̃
tur igr̃ q intẽtio nãe gñantis sit ad infinitũ
qđ est ipossibile. ¶ Si vero nõ semp gñra
bunt sed ad aliqđ determinatũ tp̃s post il-
lud igitur tp̃s nõ gñabunt :q̃re ⁊ a p̃ncipio
hoc eis attribuendũ est vt venereis nõ vtã
tur nec generẽt. ¶ Si quis aũt dicat q in Rº.
resurgẽtibus erit vsus ciboꝝ ⁊ venereoru3
nõ pp cõseruationẽ vel augmẽtũ corporis
neq3 cõseruationẽ spẽi vel multiplicationẽ
hõinũ:sed pp solã delectatione3 que in his
actibus existit ne aliqua delectatio hoībus
in vltima remuneratiõe desit. ¶ P3 qui- iprobaº
de3 multipliciter hoc inconuenienter dici.
¶ Primo q̃dẽ q2 vita resurgẽtiũ ordina-
tior erit q̃3 vita nostra.(vt supra dictũ ē).
in hac aũt vita inordinatũ ⁊ vitiosũ ē si qs
cibis ⁊ venereis vtat,ppter solã delectatio
ne3 ⁊ nõ pp necessitatẽ sustẽtãdi corporis vel
ꝓlis educande. ¶ Et hoc rõnabiliter :nã
delectationes q̃ sunt in p̃missis actionibus
nõ sunt fines actionũ:sed magis ecõuerso.
nã.n.ad hoc ordinauit delectatiões in istis
actibus ne aīalia pp laborẽ ab istis actibꝰ
necessariis nãe desisterẽt qđ ↄtingeret nisi

delectatione ꝓuocaretur:est ergo ordo p̄e posterius ⁊ ideo eē si o partes pp solas delectatões exercerēt. nullo igr mō h̄ in resurgētibus erit quoꝝ vita ordinatissima ponitur.

2 ¶ Adhuc vita r̄surgētiū ad ꝯseruādā p̄fectā btitudinē ordinat: pfecta aūt btitudo ⁊ felicitas hois nō cōsistit in delectatōib⁹ corporalib⁹ q̄ sūt delectatões ciboꝝ ꝑ venereorū:(vt in tertio li. oñsū ē). nō igr oꝫ pōere in vita resurgentiū hmōi delectatões esse.

3 ¶ Amp. actus virtutū ordinātur ad btitudinē sicut ad finē: si igr in statu future beatitudinis eēnt delectatões ciboꝝ ⁊ venereorū quasi ad beatitudinē ptinētes. sequeret ꝙ in intētione eoꝝ q virtuosa agūt eēnt aliqualiter delectatões p̄dicte qȝ rōnes tēperantie excludit. Est.n. cōtra tēperātiē rōnē vt aliquis e delectatōibus nūc abstineat vt postmodū eis frui magis possit: rediret igr ois castitas ipudica ⁊ ois abstinentia gulosa. ¶ Si vero p̄dicte delectatiões erūt nō tā q̄si ad beatitudinē ptinentes vt oporteat eas eē intentas ab his qui virtuosa agunt.

¶ Hoc eē nō pōt: q: oē qȝ ē: vl' ē pp alteꝝ vl' pp seipm. ¶ Predicte āt delectatões ñ erūt pp alteꝝ: nō.n. erūt pp actiōes ordinatas ad finē nāe.(vt iā oñsuꝫ est). relinquitur igitur ꝙ erūt pp seipsas: oē aūt qȝ ē hmōi vel est beatitudo: vel ps beatitudinis: oꝫ igr si delectatões p̄dicte i vita resurgētiū erūt ꝙ ad beatitudinē eoꝝ ptineāt: qȝ eē ñ pōt. (vt ostēsum est). nullo igitur modo huiusmodi delectationes erunt in futura vita.

2 ¶ Preterea ridiculū vr̄ delectatões querere corporales in qbus nobiscū aīalia bruta cōicant vbi expectant̄ delectationes altissime in quibus cuꝫ angelis cōicamus que erunt in dei visione q nobis ⁊ angelis erit cōis.(vt in tertio li. est oñsuꝫ) nisi forte qs dicere velit beatitudinē angeloꝝ eē iperfectā q: desunt eis delectatões brūtoꝝ qȝ ē oīo absurdū. ¶ Hinc ē ꝙ dn̄s dic̄ Math. 22.(ꝙ in resurrectiōe neqȝ nubēt neqȝ nubentur: sed erūt sicut angeli dei). Per hoc aūt excludit erroꝛ iudeoꝝ ⁊ sarracenorū q pocūt ꝙ in resurrectione hoies cibis ⁊ venereis vtunt̄ sicut ⁊ nūc. ¶ Quos ēt quidā xp̄iani heretici sunt secuti qui ponentes regnū xp̄i futuꝝ in terris terrenū ꝑ mille annos in quo spacio tēporis dicūt eos q tunc resurrexerit inmoderatissime carnalibus epulis vacaturos in qb⁹ sit cibus tāt̄us aut potus vt nō solū nullā modestiā teneāt: sed modū q̄qȝ ipius credulitatis excedāt: nullo aūt mō ista p̄nt nisi a carnalib⁹ credi. Hi aūt q sp̄uales sunt istos ista credētes cyliastas appellāt greco vocabulo: qȝ verbuꝫ e xbo exp̄mētes. nos possum⁹ millenarios nūcupare.(vt Aug. dic̄ vigesimo de ciuitate dei). Sunt aūt q̄dam q̄ huic opioni suffragari vident̄. ¶ Et p̄mo q̄dē ꝙ adaꝫ añ peccatū vitā habuit imortaleꝫ: ⁊ tñ cibis ⁊ venereis vti potuit i illo statu cū añ peccatū illi sit dictū.(Crescite ⁊ multiplicamini). ⁊ iteꝝ. ¶ De oi ligno qȝ est in paradiso comedes. ¶ Deinde ipse xp̄s post resurretionē legit comedisse ⁊ bibisse. dr̄.n. Luce vlt. (ꝙ cū māducasset corā discipulis sumens reliq̄as dedit eis). ⁊ Act. decimo dic̄ Petrus.(Hunc.s. Jesuꝫ deus suscitauit tertia die ⁊ dedit eū manifestū fieri nō oi populo sed testibus pordinatis a deo nobis q māducauimus ⁊ bibimus cū illo postq̄ȝ resurrexit a mortuis). Sunt ⁊ q̄dā auctaritates q̄ ciboꝝ vsuꝫ in hmōi statu hoib⁹ repromittere vident̄. ¶ Dr̄.n. Isa. 25.(Faciet dn̄s exercituuꝫ omnibus populis in mōte hoc conuiuiū pinguiuꝫ medullatorum vindemie defecate). ⁊ ꝙ intelligat̄ quantū ad statuꝫ resurgentiū patet ex hoc quod postea subditur.(Precipitabit mortē in sempiternū ⁊ aufert dominus deus oēm lacrymā ab oi facie). dr̄ ēt Isa. 65.(Ecce serui mei comedēt: ⁊ vos esurietis: ecce serui mei bibēt ⁊ vos sitietis). ⁊ ꝙ hoc referendū sit ad statum future vite: pꝫ ex eo qȝ postea subdit̄. (Ecce ego creabo celū nouū ⁊ terrā nouā ⁊c). dn̄s ēt dicit, Mathe. 26.(Nō bibam āmodo de h̄ genimine vitis vsqȝ ad diē illū cū illū bibā vobiscū nouū i regno p̄ris m ei) ⁊ Luce 22. dicit.(Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū vt edatis ⁊ bibatis super mensā meā in regno meo) ⁊ Apoc. etiam. 21. dicit̄.(ꝙ ex vtraqȝ parte fluminis quod erit in ciuitate beatoꝝ erit lignum vite afferens fructus duodeciꝫ). ⁊ 20. dicitur.(Vidi animas decollatoꝝ pp testamentū Jesu: ⁊ vixerunt ⁊ regnauerunt cū xp̄o mille ānis. ceteri mortuoꝝ ñ vixerūt donec consumarent̄ mille anni). Et qbus

Ro. omnibus predictoꝝ herethicoꝝ opinio cō
funda· firmari vr̄. ¶ Nec aūt nō difficile ē solue
mētū er re. ¶ Qd̄.n primo obiicitur de Adā: effica
roris. ciā nō h3. ¶ Adā.n.pfectionē quandā ha
buit psonalē nōdu3 tñ erat nā humana to
taliter perfecta nondū multiplicato hūano
genere institutus ergo fuit Adā in tali pfe
ctione q̄ cōpetebat principio totius hūani
generis: ⁊ iō oportuit q̄ gñaret ad multi
plicationē hūani generis: ⁊ p ɔñs q̄ cibis
vteretur: sed in pfectione resurgētiū erit nā
humana totaliter ad suā perfectionē perue
niens nūero electoꝝ iā cōpleto: ⁊ iō gñatio
locū nō habebit nec alimētis vsus pp qd̄ ⁊
alia erit mortalitas ⁊ incorruptio i esurgen
tiu3: ⁊ alia q̄ fuit in Adā: resurgentes.n. sic
imortales erūt ⁊ icorruptibiles. vt mori nō
possint nec ex eoꝝ corpibus aliqd resolui.
Adā aūt sic fuit imortalis vt posset nō mo
ri si nō peccaret ⁊ posset mori si peccaret: ⁊
eius imortalitas sic cōseruari poterat ñ q̄
nihil resolueretur ab eius corpore: sed vt ɔ̄
resolutionē hūidi nālis ei subueniri posset p
ciboꝝ assumptionē ne ad corruptionē cor
pus eius pueniret. ¶ De xp̄o aūt dicendū
est q̄ post resurrectionē comedit nō pp ne
cessitatē: sed ad demostrādū sue resurrectō
nis veritatē: vñ cibus ille non fuit ɔuersus
in carnē: sed resolutus in p̄iacentez māam
hec aūt cā comedēdi nō erit in resurrectio.
ad auc. ne cōi ¶ Auctoritates vero q̄ ciboꝝ vsum
i ɔriū.p post resurrectionē repromittere videt̄ spūa
errore.i liter intelligēde sunt. ¶ Proponit.n.nobis
ductas. diuina scriptura intelligibilia sub silitudine
sensibiliū vt aius nr̄ ex his q̄ nouit discat in
cognita amare: ⁊ fm hunc modū delecta
tio que est in ɔtēplatione sapiētie: ⁊ assum
ptio veritatis intelligibilis in intellectū no
stru3 per vsu3 ciboꝝ in sacra scriptura cō
sueuit designari: fm illud ꝓuerb. 9. qd̄ de
sapia dr̄. (Miscuit vinū ⁊ ꝓposuit mēsa3
sap. suā). ⁊ in sapiētibus locuta ē. (Venite co
medite panē meū ⁊ bibite vinū qd̄ miscui
ecc. vobis). ⁊ Ecc.15. dr̄. (Cibauit illū dñs pa
ne vite ⁊ intellect⁹ ⁊ aq̄ sapie salutaris pota
bit illū). de ipa ēt sapia dr̄ ꝓuer.3. (Lignū
vite ē his q̄ apprehēderīt eā: ⁊ q̄ tenuerit eā
beat⁹). Nō igr̄ p̄dicte auctoritates cogūt
dicere q̄ resurgētes cibis vtant̄. hoc tñ qd̄
ꝓpositū ē de verbis dñi q̄ hētur. (Math.

26). pōt ⁊ aliter itelligi vt referatur ad hoc
q̄ ipe cū discipul p⁹ resurrectionē comedit
⁊ bibit. (nouū gdē vinū). i. nouo mō. s. non
pp necītatē: s3 pp resurrectiōis demōstra
tionē. ⁊ dicit in regno pris mei: q2 in resur
rectōe xp̄i regnū imortalitatis demōstrari
icepit. ¶ Qd̄ vo in Apoc. dr̄. d̄ mille ānis
⁊ p̄ma resurrectiōe martyꝝ: intelligēdū est
q̄ p̄ma resurrectio ē aiaꝝ: ꝓut a peccatis ad eph.
resurgūt: fz illd̄ apli Eph.5. (exurge a mor
tuis ⁊ illuminabit te xp̄s). p mille āt ānos
itelligit̄ totū tp̄s eccle i q̄ martyres regnāt
cū xp̄o ⁊ alii sācti tā in pñti ecclia q̄ regnū
dei dr̄: q̄3 ēt i celesti pria q̄tū ad aias mille
narius.n.nūerus pfectionē significat: q2 est
nūerus cubicus.i.figura solida: ⁊ radix ei⁹
est denarius q̄ sol3 ēt pfectionē signare: sic
ergo māifestū sit q̄ resurgētes nō vacabūt
cibis ⁊ potib⁹ neq3 venereis actib⁹. ¶ Ex
quo vltimo hri pōt oēs occupatōes actiue
vite cessabūt q̄ ordinari videt̄ ad vsū ciboꝝ
⁊ venereoꝝ ⁊ ad alia q̄ sūt necīa corruptibi
li vite: sola ergo occupatio cōtēplatiue vite
in resurgētibus remanebit. pp qd̄ Luce.x. Luc.
dr̄ de Marīa cōtēplāte. (q̄ optimā ptem
elegit q̄ nō auferet̄ ab ea) Unde ē ēt qd̄ dicit̄
Jo.7. (Qui descēdit ad iferos nō ascēdet
nec reuertet̄ vltra i domū suā: n3 cognoscet
eū ampli⁹ locus eius). in qbus v̄bis tale3 Job.
resurrectionē Job negat q̄lē gdā posuerūt
dicentes q̄ post resurrectionem hō redibit
ad siles occupatiōes quas nūc h3. vt. s. edi
ficet domos ⁊ alia hmōi exerceat officia.

¶ Qd̄ corpa resurgētiū erit eiusdē nāe. 84.

Occasione āt p̄missoꝝ gdā circa ɔditiones resurgētiū er
rauerunt. ¶ Quia.n. corpus
ex cōtrariis cōpositū vr̄ ex ne p^a opi.
cessitate corrūpi: fuerūt aliq qui dixerūt ho
mines resurgentes hmōi corpora ex cōtra
riis cōposita nō habere quoꝝ aliqui posue
runt corpora nostra nō in nā corporali re
surgere: sed transmutari in spiritū: moti ex
eo qd̄ aplus dicit. i. Corin.15. (Seminat̄ ad cor.
corpus aiale: surget spūale). Alii vero ex eo 2^a opi.
dē verbo sunt moti vt dicerēt q̄ corpa nr̄a
in resurrectiōe erūt subtilia ⁊ aeri ⁊ ventis
silia. ¶ Nam ⁊ spūs aer dr̄ vt sic spūalia
aerea intelligātur. ¶ Alii vero dixerūt q̄
3^a opi.

oc⁹ opi. in resurrectiõe aie resumēt corpora nō qdē
ad cor. terrena sed celestia. ⁋ Ꝺ ocasionē accipiē-
tes ex eo qꝺ apls dicit.i.Cori.15.de resurre
ctione loquēs.(sunt corpa celestia ꝛ corpa
terrestria) qb⁹ oibus suffragari vr: qꝺ apls
ibidē dicit.(ꝙ caro ꝛ sāguis regnū dei nō
possidebūt).ꝛ sic vr ꝙ corpa resurgētiū nō
hēbunt carnē ꝛ sāguinē: ꝛ ꝑ ꝯñs nec aliqs
ịproba⁹ humores. ⁋ Sed hax opinionū error ma
ꝑdi.opi. nifeste apparet. ⁋ Nostra eniꝫ resurrectio
conformis erit resurrectioni Christi secun
dū illud apli Phil.3.(Reformabit corp⁹
humilitatis nr̄e cōfiguratū corpori clarita-
tis sue).xp̄s aūt post resurrectiōeꝫ hūit cor
pus palpabile ex carnib⁹ ꝛ ossibus cōsistēs
q2 vt dr̄ Luce.vlt.post resurrectionē disipu
lis dicit.(Palpate ꝛ videte. q2 spūs car-
neꝫ ꝛ ossa nō hꝫ sicut me videtis hr̄e).ergo
ꝛ alii hōines resurgētes corpora palpabilia
habebūt ex carnibus ꝛ ossibus composita.
2 ❡ Adhuc aia vnit corpi sicut forma mā̄e
ois aūt forma hꝫ determinatā mām oꝫ.n.
esse ꝓportionē actus ꝛ potētie. Cū igr̄ aia
sit eadē s̄m spēꝫ. vr ꝙ hēat eandē māꝫ s̄m
spēm erit ergo ideꝫ corpus s̄m spēm post
resurrectionē ꝛ añ: ꝛ sic oꝫ ꝙ sit ꝯsistēs ex
carnibus ꝛ ossibus ꝛ aliis hmōi partibus.
3 ❡ Amp.cū in diffinitōe rex nāliū q̄ signifi-
cat eēntiā spēi ponat mā: necēiuꝫ ē ꝙ variata
materia scđm speciem varietur species rei
nālis homo autē res naturalis est. Si igit
post resurrectionē non habebit corpus cō-
sistens ex carnibus ꝛ ossibus ꝛ huiusmodi
partibus sicut nūc habet: nō erit ꝗ resurget
eiusdem speciei: sed dicetur hō tm̄ equoce.
4 ❡ Itē magis distat ab aia vni⁹ hois cor
pus alteri⁹ spēi q̄ꝫ corp⁹ hūanū alteri⁹ hois
sꝫ aia nō pōt iterato vniri corpi alteri⁹ hois
(vt in s̄o ostñuꝫ est).multo igit minus pote
rit in resurrectione vniri corpi alteri⁹ spēi.
5 ❡ Preterea ad hoc ꝙ hō idē nūero resur
gat necessariū ē ꝙ ꝑtes eius eēntiales sint
eedē nūero: si igit corpus hois resurgētis n̄
erit ex his carnibus ꝛ his ossibus ex qbus
Auct.s. nūc ꝯponit: nō erit hō resurgēs idē nūero.
scriptu. ⁋ Has aūt oēs falsas opiniones manife-
ịuenit stissime Iob excludit dicēs.(Rursū circū
tia q̄ se- dabor pelle mea: ꝛ in carne mea videbo de
quit ex uꝫ: quē visurus sum ego ipse ꝛ non alius)
ꝑdi.opi. Sūt aūt ꝛ singule predictax opionū ꝓpa
ịcōuenietia. ⁋ Ponere.n.corpus trāsire

in spūm. est oio ịpossibile: nō.n. trāseunt in
inuicē nisi que in mā cōicāt. spūaliuꝫ aūt ꝛ
corporaliū nō pōt eē cōicatio in mā: cū sub
stātie spūales sint oio imāles. (vt in s̄o ostñ
suꝫ est) ịpossibile est igit qꝺ corpus hūanuꝫ 1m.
trāseat in subam spūalē. ❡ Itē si trāseat in
sbam spūalem corpus humanū. aut transi-
bit in ipsam spūalē substantiā q̄ est aia: aut
in aliquā aliā. ⁋ Si in ipsaꝫ: tūc post resur
rectionē nō eēt in hoie nisi aia sicut ꝛ ante
resurrectionē: nō igit imutaret cōditio hōi
nis per resurrectiōeꝫ. ⁋ Si aūt trāsibit in
aliā sbam spūalē sequet ꝙ ex duabus sban
tiis spūalibus efficiet aliqꝺ vnū in nā qꝺ ē 2m.
oio ịpossibile q2 q̄libet sba spūalis est ꝑ se
subsistēs. ⁋ Silr ēt ịpossibile est ꝙ corpus
hois resurgētis sit q̄si aereū ꝛ vētis simile.
⁋ Oꝫ.n.corp⁹ hois ꝛ cuiuslibet aialis hr̄e
determinatā figurā in toto ꝛ in ꝑtibus cor
pus aūt habēs determinatā figurā: oꝫ qꝺ
sit in se terminabile. q2 figura ē q̄ termino
vel terminis cōprehendit. aer aūt nō est in
se terminabil: sꝫ solū termino alieno termi
natur. Nō ē ergo possibile qꝺ corpus hois
resurgētis sit aereū vl vētis simile. ⁋ Pre 4m.
terea corpus hois resurgētis oꝫ eēt actiuū
q2 sine actu nullū est aial. Oꝫ aūt vt resur
gens sit aial si sit hō. Corpus aūt aereū nō
pōt eē tactiuū. sicut nec aliqꝺ corp⁹ simplex
cū oporteat corpus ꝑ qꝺ sit tactus esse me
diū inter qualitates tāgibiles vt sit quodā
mō in potētia ad eas.(vt phus ꝓbat in s̄o tert.cō
lib.de aia) Impossibile ē igr̄ qꝺ corpus ho 100.ii.
mis resurgētis sit aereū ꝛ sile vētis. ⁋ Ex 5m.
quo ēt apparet qꝺ nō poterit eē corpus ce
leste: ⁋ Oꝫ.n.corpus hois ꝛ cuiuslibet aia
lis eē susceptiuū tangibiliū qualitatuꝫ.(vt
iā dictū est). ⁋ Hoc aūt corpori celesti nō
pōt conuenire: q2 non est neqꝫ calidūꝫ neqꝫ
frigidū. neqꝫ humidum: neqꝫ siccū: neqꝫ ali
quid hmōi vel actu vel potentia. (vt ꝓbat te.cō.17
in primo de celo). Corp⁹ igit hōis resugen ꝛ inde.
tis nō erit corpus celeste. ⁋ Ad hec corpo 6m.
ra celestia sūt incorruptibilia: ꝛ ita trāsmu
tari non possunt a sua nāli dispositione na
turaliter āt eis debetur figura sperica. (vt tex.cō.2
probatur in secundo de celo ꝛ mūdo). non
est igitur possibile qꝺ accipiant figurā que
naturaliter humano corpori debetur. Im-
possibile ē igitur quod corpora resurgentiū
sint de nā celestiū corpox.

¶ Q[uod] corpora resurgentium erunt alterius dispositionis. 85.


Quamuis autem corpora resurgentium sint futura eiusdem speciei cuius nunc sunt corpora nostra: tamen aliam dispositionem habebunt. ¶ Et primo quidem quantum ad hoc quod omnia resurgentium corpora tam bonorum quam malorum incorruptibilia erunt cuius quidem ratio triplex est.
pª rō. ¶ Una quidem sumitur ex fine resurrectionis: ad hoc enim resurgent tam boni quam mali: ut etiam in propriis corporibus premium consequantur vel penam pro his que gesserunt dum vixerunt in corpore. Premium autem bonorum quod est felicitas erit perpetuum. similiter etiam peccato mortali debetur pena perpetua: quorum utrumque patet ex his (que in tertio determinata sunt) oportet igitur quod utrinque corpus incorruptibile recipiatur.
2ª rō. ¶ Alia ratio potest sumi a causa formali resurgentium: que est anima. (dictum est enim supra) quod ne anima in perpetuum remaneat a corpore separata iterato per resurrectionem corpus resumet: quia igitur in hoc perfectioni anime prouidetur: quod corpus recipiat conueniens erit ut corpus secundum quod competit anime disponatur: est autem anima incorruptibilis: vnde et corpus ei incorruptibile reddetur.
3ª rō ¶ Tertia vero ratio sumi potest ex causa actiua resurrectionis. ¶ Deus enim qui corpora iam corrupta reparabit ad vitam: multo fortius hoc corporibus prestare poterit: ut recuperata vita in eis perpetuo conseruetur. In cuius rei exemplum etiam corpora corruptibilia cum voluit a corruptione seruauit illesa sicut corpora trium puerorum in fornace. ¶ Sic igitur intelligenda est incorruptibilitas futuri status. quia hoc corpus quod nunc corruptibile est: incorruptibile diuina virtute reddetur ita quod anima in ipsum perfecte dominabitur quantum ad hoc quod ipsum viuificet nec talis communicatio vite a quocunque alio poterit impediri. ¶ Unde et apostolus dicit. 1. Co. 15. (Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et
epilog⁹. mortale hoc induere in mortalitatem). Non igitur per hoc homo resurgens immortalis erit quod aliud corpus incorruptibile resumat ut predicte opiniones posuerunt sed quia hoc ipsum quod nunc est corruptibile: incorruptibile fiet. ¶ Sic igitur intelligendum est quod apostolus dicit (Caro et sanguis regnum dei non possidebunt). quod in statu resurgentium corruptio tollitur carnis et sanguinis manente tamen carnis et sanguinis remanente. unde subiungit (neque corruptio incorruptelam possidebit).

¶ De qualitate corporum glorificatorum. 86.


Quamuis autem merito christi defectus nature in resurrectione ab omnibus communiter tam bonis quam malis remanebit tamen differentia inter bonos et malos quantum ad ea que personaliter utrisque conueniunt. ¶ Est autem de ratione nature: quod anima humana sit corporis forma ipsum viuificans et in esse conseruans: sed ex personalibus actibus meretur anima in gloriam diuine visionis eleuari: vel ab ordine huiusmodi glorie propter culpam excludi: disponetur igitur corpus communiter omnium secundum condecentiam anime ut scilicet forma incorruptibilis esse incorruptibile corpori tribuat contrariorum compositione non obstante. Eo quod materia corporis humani diuina virtute anime humane quantum ad hoc subiicietur omnino. sed ex claritate et virtute anime ad diuinam visionem eleuate corpus sibi unitum aliquid amplius consequetur. Erit enim totaliter subiectum anime diuina virtute hoc faciente: non solum quantum ad esse sed etiam quantum ad actiones et passiones et motus et corporeas qualitates. Sicut igitur anima diuina visione fruens quadam spirituali claritate replebitur: ita per quandam redundantiam ex anima in corpus ipsum corpus suo modo claritatis gloria induetur.
¶ Unde dicit apostolus. 1. Cor. 15. (Seminatur ad co⁹ corpus in ignobilitate: surget in gloria). quia corpus nostrum nunc est opacum: tunc autem erit clarum secundum illud Mat. 13. (Fulgebunt iusti Mat. sicut sol in regno patris mei). Anima etiam quia diuina visione fruetur ultimo fini coniuncta in omnibus experietur suum desiderium adimpletum et quia ex desiderio anime mouetur corpus: consequens erit ut corpus omnino spiritui ad motum obediet. unde corpora resurgentium beatorum futura erunt agilia: et hoc est quod apostolus dicit ibidem. (Seminatur in infirmitate: surget in virtute). infirmitatem enim experimur in corpore quia inuali dum inuenitur ad satisfaciendum desiderio anime in motibus et actionibus quas anima imperat que infirmitas totaliter tunc tolletur virtute redundante in corpus ex anima deo coniuncta. ¶ Propter quod etiam Sap. 3. dicitur de iustis. (quod tanquam scintille in Sap. arundineto discurrent). non quod motus sit in eis propter

pter necessitates cū nullo idigeāt q deū hūt sed ad virtutis demōstrationē.¶ Sic aūt aia deo fruēs hēbit desideriū adipletū q̄tū ad oīs boni adeptionē:ita ēt ei⁹ desideriū īpletū erit q̄tū ad remotionē oīs mali:qa cū sūmo bono locū nō hȝ aliqđ malū:ꝛ corpus igiꝰ pfectū p aiaȝ ꝓportionaliter aīe immune erit ab oi malo ꝛ q̄tū ad actū ꝛ q̄tū ad potētiā.¶ Quātū ad actū qdē:qa nulla in eis erit corruptio:nulla deformitas:nullus defect⁹.¶ Quātū ad potētiā vero:qa nō poterūt aliqd pati qđ eis est molestū:ꝛ pp hoc īpassibilia erūt:que tñ ipassibilitas nō excludit ab eis passionē q̄ ē de rōne sensus:vtētur.n.sensib⁹ ad delectationē ſȝ illa q̄ statui incorruptiōis nō repugnāt.¶ Ad hāc igiꝰ coꝝ ipassibilitatē ondēdā apls dič.(Seminaꝰ in corruptiōe:surget in incorruptiōe).¶ Rursus:aia deo fruēs ipi pfectissime adherebit ꝛ ei⁹ bonitatē pticipabit in sūmo ſm modū suū. Sic igiꝰ ꝛ corp⁹ pfecte subdeꝰ aīe ꝛ ei⁹ ꝓprietates pticipabit q̄tū possibile est in pspicuitate sensuū:in ordinatiōe corporei appetitus:ꝛ in oioda pfectione nāe:tāto.n.aliqd pfectius ē in nā quāto ei⁹ nā pfecti⁹ subdiꝰ forme:ꝛ pp hoc dič apostolus.(Seminaꝰ corp⁹ aīale:surget corpus spirituale).spirituale quidē corpus resurgentis erit:nō qa sit spiritus.(vt quidā male intellexerunt).siue p spūm intelligaꝰ spūalis substantia:siue aer aut vētus. ſȝ qa erit oino subiectū spūi:sicut ꝛ nunc dicitur corpus animale nō quia sit animal: sed qa animalibus passionibus subiacet ꝛ alimonia indiget.¶ Pȝ igiꝰ ex p̄dictis: ꝙ sicut aia hoīs eleuabiꝰ ad gliaȝ spūūȝ celestiū:vt deū p essentiā videat.(sicut in tertio est ondsuȝ).ita eius corp⁹ sublimabiꝰ ad ꝓprietates celestiū corpuȝ:inq̄tū erit clarū ipassibile absqȝ difficultate ꝛ labore:mobile:ꝛ pfectissime sua forma pfectuȝ:ꝛ sic ꝓpter hoc apls dicit resurgentium corpora esse celestia non q̄tum ad naturaȝ sed quātum ad gliam. vnde cum dixisset: ꝙ sunt corpora celestia:ꝛ sunt terrestria corpora.subiungit (ꝙ alia est celestium glia:alia terrestriuȝ).¶ Sicut aūt gloria in quam humana aia subleuatur:excedit naturalem virtutē celestium spūum.(vt in tertio ostēsum est).ita gloria resurgentiū corpoꝝ excedit nālē pfectionē celestium corpoꝝ:vt sit maior claritas:impassibilitas firmior:agitas facilior: ꝛ dignitas nature perfectior.

¶ De loco corpoꝝ glificatoꝝ. 87.



Quia vero locus dȝ ꝓportionari locato.ꝯñs est ꝙ cuȝ corpora resurgentiū ꝓprietatē celestiū corpoꝝ ꝯsequenꝰ ꝛ in celis locū hēant vel magis sup oēs celos:vt simul cū xpo sint:cui⁹ virtute ad hāc gloriā pducenꝰ.¶ De quo dič apls Ephe. 4.(Qui ascēdit sup oēs:vt adipleret oia). ad ephe ¶ Friuolū āt vꝰ cōtra hāc diuinā ꝓmissionē ex nāli elemētoꝝ positiōe argumētari: Exclu⁹ q̄si ipossibile sit corp⁹ hoīs cū sit terrenū ꝛ friuole ſm suā nām infimū locū hñs supra elemē obiectō nis. ta leuia eleuari.¶ Mārfestū est.n.ꝙ ex virtute aīe est ꝙ corp⁹ ab aia pfectū elemētoꝝ inclinatiōes nō sequaꝰ:ipsa.n.aia sua virtute ēt cōtinet corpus q̄diu viuimus: ne ex cōtrarietate elemētorū dissoluaꝰ. Et virtute ēt aīe motiue corpus in altū eleuaꝰ.ꝛ tāto ampli⁹ quāto virtus motiua fortior fuerit.¶ Mārfestū est aūt:ꝙ tunc aia pfecte virtutis erit qñ deo p visionē cōiūgeꝰ: Nō igiꝰ dȝ graue videri.si tūc virtute aīe corp⁹ ꝛ ab oi corruptiōe seruēꝰ immune:ꝛ supra q̄cūqȝ corpora eleueꝰ.¶ Neqȝ etiā huic ꝓmissioni diuine ipossibilitatē affert:ꝙ corpora celestia frāgi nō pñt.vt sup ea gloriosa corpa subleuenꝰ.¶ Quia a virtute diuina hoc fiet:vt gloriosa corpora simul cuȝ alijs corporibus esse possint.cuius rei indicium in corpore christi precessit.dum ad discipulos ianuis clausis intrauit.

¶ De sexu ꝛ etate resurgentium. 88.



Non est tamē estimandū ꝙ in corporib⁹ resurgentiū desit sexus femineus vt aliq putauerūt.¶ Quia cū p resurrectionē sint reparandi defectus nāe.nihil eoꝝ que ad pfectionē nāe ptinent a corporib⁹ resurgētiū auferꝰ. Sicut āt alia corporis mēbra ad itegritatē hūani corporis ptinent.ita ꝛ ea q̄ generatiōi deseruiūt tā in maribus q̄ȝ in feminis.resurget ergo mēbra hmōi in vtrisqȝ.¶ Neqȝ tñ huic obuiat.ꝙ vsus hoꝝ mēbroꝝ nō erit.(vt su-

pia opinum est). qz si pp̄ter hoc mēbra i re surgētibus nō erūt pari rōne nec oīa mēbra q̄ nutrimēto deseruiūt inresurgētibus essent: qz nec ciboꝝ vsus post resurrectionē erit. Sic igit̄ magna pars mēbroꝝ corpori resurgētis deesset. Erūt igit̄ oīa mēbra huiusmodi q̄uis coꝝ vsus nō sit ad integritatē nālis corporis restituēdā. vn̄ frustra nō erūt. ¶ Similiter ēt nec infirmitas feminei sexus pfectiōi resurgētiū obuiat. ¶ Nō.n. est infirmitas p recessuꝫ a nā. sꝫ a nā itēta. ꝛ ipsa ēt nāe distinctio in oīb⁹ pfectionē nāe demōstrabit. ꝛ diuinā sapiam oīno cū quodā ordine disponentē cōmēdabit. ¶ Nec ēt cogit ad hoc vbū apl̄i qḋ dic̄ Ephe. 4.

ad ephe. (Donec occurram⁹ oēs in vnitatē fidei ꝛ agnitiōis filij dei in virū pfectū in mēsurā etatis plēitudinis xp̄i). Nō.n. hoc ideo dictū est q̄ quilibet in illo occursu quo resurgētes eribūc obuiā christo in aera sit sexū virilē habiturus. sꝫ ad designādā pfectionē ecclesie ꝛ virtutē. tota.n. ecclesia erit q̄si vir pfectus christo occurrens vt ex precedentibus ꝛ sequētibus pꝫ. ¶ In etate aūt christi que est etas iuuenilis oēs resurgere pp̄ pfectionē nāe q̄ in hac sola etate ꝯsistit. puerilis.n. etas nōdū pfectionē nāe cōsecuta est per augmētū. senilis vero etas iā ab eo recessit propter decrementum.

¶ De qualitate corporum resurgentiuꝫ in damnatis. 89.

Ex his autem rōnabiliter cōsiderare possumus qualis futura sit conditio corporum resurgentium in dānandis. ¶ Oportꝫ.n. illa corpora aiabus damnandoꝝ pportionata esse. anime aūt maloꝝ nāꝫ quidē bonā habēt. vtpote a deo creatam. sed voluntatem habebunt inordinatam ꝛ a fine proprio deficientem corpora igitur eorum quantuꝫ ad id quod nature est integra reparabuntur. quia videlicet in etate perfecta resurgent absq; omni diminutiōe membroꝝ. ꝛ absq; omni defectu ꝛ corruptione quem error nature aut infirmitas introduxit. ¶ Unde apostolus

ad cor. dicit. i. Cor. 15. (Mortui resurgent incorrupti). qḋ māifestū est de oībus debere intelligi tā bonis q̄ malis ex his q̄ precedūt ꝛ sequunt̄ in lr̄a. ¶ Quia vero aīa coꝝ erit sꝫ voluntatē a deo auersa ꝛ fine pprio destituta coꝝ corpa non erūt spūalia q̄si spūi oīno subiecta. sed magis coꝝ aīa p affectū erit carnalis. ¶ Nec ipa corpa erūt agilia q̄si sine difficultate aīe obedientia. sed magis erūt pōderosa ꝛ grauia ꝛ quodāmodo aīe ipoztabilia sic̄ ꝛ ipse aīe p inobediētiaꝫ a deo sūt auerse. ¶ Remanebūt ēt passibilia sic̄ nūc vel ēt magis. ita tn̄ q̄ patienꝫ q̄dē a rebus sensibilib⁹ afflictionē nō tn̄ corruptionē sicut ꝛ ipsoꝝ aīe torquebunt a nāli desiderio beatitudinis totaliter frustrate ¶ Erūt ēt eoꝝ corpa opaca ꝛ tenebrosa sicut ꝛ eoꝝ aīe a lumine diuine cognitionis erūt aliene: ꝛ hoc ēst quod apostolus dicit

ad cor. pmo Cor. 15. (q̄ oēs resurgemus: sꝫ nō oēs immutabimur). soli.n. boni imutabunt ad gloriā: maloꝝ vero corpora absq; gloria resurgēt. ¶ Forte aūt alicui pōt ipossibile videri: q̄ maloꝝ corpora sint passibilia nō tn̄ corruptibilia cū omnis passio magis facta abijciat a substātia videmus.n. q̄ si corpus diu in igne pmaneat finaliter cōsummet: dolor etiam q̄ sit nimis intensus animā a corpore separatur. ¶ Sed hoc totū accidit suppofita trāsmutabilitate materie de forma in formā: corpus autem humanū post resurrectionem non erit transmutabile de forma in formā: neqꝫ in bonis neqꝫ in malis: quia in vtrisqꝫ totaliter perficietur ab anima quantū ad esse nāturale ita vt iam nō sit passibile hanc formam a tali corpore remouerit: neqꝫ aliā introduci diuina virtute corpus anime totaliter subijciente: vnde ꝛ potentia que est in prima materia ad omnes formā in corpore humano remanebit quodammodo ligata per virtutē anime: ne possit in actū alterius forme reduci. ¶ Sꝫ q̄ damnatorum corpa quantum ad aliquas conditiones nō erunt anime totaliter subiecta. Affligētur secundum sensum a contrarietate sensibilium. Affligentur enīꝫ ab igne corporeo inquantum qualitas ignis pp̄ter sui excellentiam contrariatur eque litati cōplexionis ꝛ armonie que est sensui cōnālis: licet eam soluere nō possit: nō tamē talis afflictio aiaꝫ a corpe poterit separare: cū corp⁹ semp subeadē forma necesse sit remanere. ¶ Sicut aūt corpa beatoꝝ

Dubitatio

Solutio

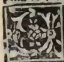
ꝓpter inouationē glorie supra celestia cor
pora eleuabunt̄:ita ⁊ locus īfimus ⁊ tene-
brosus ⁊ penalis ꝓportionaliter deputabit̄
corporibꝰ damnatoꝝ. Unde ⁊ in ps̄ dr̄
(Ueniat mors super eos:⁊ descendant in
apoc. infernū viuentes). ⁊ Apoc. 20. dr̄. (ꝙ dia-
bolus q seducebat eos missus est in stagnū
ignis ⁊ sulphuris:vbi ⁊ bestia ⁊ pseudo ꝓ-
phete cruciabuntur die ac nocte in secula
seculorum).

¶ Quomodo substantie incorporee patian
tur ab igne. 90.

SEd potest venire in
dubita° dubium quomodo diabolus
q incorporeus est ⁊ aīe dam
natoꝝ ante resurrectionē ab
igne corporali possūt pati a quo patient̄ in
inferno corpa damnatoꝝ:sicut ⁊ dominus
dicit Mat. 25. (Ite maledicti in ignē eter
nū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ).
Soluº Nō igit̄ sic estimandū est:ꝙ substantie
Ercluº incorporee ab igne corporeo pati possunt:
vniꝰ mo ꝙ eoꝝ nā corrumpat̄ ꝑ ignē vel alteret̄:aut
di. qualitercūque aliter transmutet̄:sicut nūc
nostra corpora corruptibilia patiuntur ab
igne. Substātie.n. icorporee nō habent
nām corporalē:vt possint a rebus corpore-
is immutari:neqꝫ etiā formaꝝ sensibiliū su-
sceptiue sunt:nisi itelligibiliter:talis aūt su
sceptio nō est penalis.sed magis ꝑfectiua:
Ercluº ⁊ delectabilis. Neque etiā pōt dici:ꝙ
alterius patiant̄ ab igne corporeo afflictionē rōne
modi. alicuius ꝯtrarietatis:sic corpa post resurre
ctionē patient̄. Qr substātie icorpee orga
na sensuū nō hn̄t neqꝫ potētijs sēsitiuis vtū
Decla tur. Patiunt̄ igit ab igne corpeo substā
ratio tie in corporee ꝑ modū alligatiōis cuiusdā
veriꝰmo pn̄t eni alligari spiritus corporibus:vel ꝑ
di. modū forme sicut aīa corpi hūano alligat̄
vt det ei vitā:vel etiā absque hoc ꝙ sit eius
forma.sicut nigromantici virtute demonū
spiritus alligāt imaginibus aut hmōi rebꝰ
multo igit̄ magis virtute diuina spiritus
dānandi igni corporeo aligari possūt:⁊ hoc
ipm est eis in afflictionē ꝙ sciūt se rebus in
pª rō cō fimis alligatos in penā. Est etiā cōueni
uenictie ens ꝙ damnati spiritus penis corporalibꝰ
puniant̄. Rōne.n. peccatū rōnalis crea
ture ex hoc est ꝙ deo obediēdo nō subdit̄;
pena aūt ꝓportionaliter dꝫ culpe respōde-
re vt volūtas ꝑ penā in cōtrario eius affli
gatur qđ diligēdo peccauit:est igit̄ cōueniēs
pena nāe rōnali peccāti vt rebꝰ se iferioribꝰ
.s. corpalibꝰ quodāmodo allegata subdat̄.
Item peccatō qđ in deū cōmittit̄ non 2ª
solū pena damni sꝫ etiā pena sensus debet̄
(vt in. 3. ostensum est). pena.n. sensus rūdet
culpe qn̄tū ad cōuersionē in ordinatā ad cō
mutabile bonū:sicut pena damni rūdet cul
pe quātum ad auersionē ab incōmutabili
bono creatura aūt rōnalis ⁊ ꝑcipue huma
na aīa peccat iordiāte se ad corpalia ꝯuer-
tēdo ꝙ ꝯueniēs pēa ē:vt ꝑ corpalia affligat̄.
Pre.si pēa afflictiua peccato debet̄ quā 3ª
dicimus penā sensus. (vt in tertio osten-
sum est). oꝫ ꝙ ex illo hec pena ꝓueniat:qđ
pōt afflictiōnē iferre nihil āt afflictionē ifert
nisi inqn̄tū est cōtrariū volūtati nō est āt
cōtrariū nāli volūtati rōnalis nāe:ꝙ spūa-
li substātie cōiungat̄:quinimo hoc est dele
ctabile ei ⁊ ad eiꝰ ꝑfectionē ptinēs. Est.n.
cōiunctio silis ad silr ⁊ itelligibilis ad itel
lectū:nā ōis substātia spūalis fm se itelligi
bilis est. Est āt cōtrariū nāli volūtati spūa
lis substātie vt corpi subdat̄:a quo fꝫ ordi-
nē sue nāe libera eē dꝫ:cōueniēs igit̄ est:vt
substātia spūalis ꝑ copalia puniat̄. Hic pulcra
ēt apparet ꝙ lꝫ corpalia q̄ de ꝑmijs beato declara
rū in scripturis legunt̄ spūaliter intelligunt̄ tio scri-
sicut dictū est de ꝓmissiōe ciboꝝ ⁊ potuū:q̄ pturaꝝ
dā tn̄ corpalia q̄ scriptura peccātibꝰ cōmi- de hoc.
nat̄ in penā:corpaliter sūt itelligēda ⁊ q̄si ꝓ
prie dicta. Nō.n.ē cōueniēs ꝙ nā supi-
or ꝑ vsuꝫ iferioris ꝑmiet̄:sꝫ magis ꝑ hoc ꝙ
supiori cōiungit̄:punit̄ āt conuenieñter nā.
supior ꝑ hoc ꝙ cū iferioribus deputatur.
Nihil tn̄ ꝓhibet q̄dā etiā q̄ de dānato-
rū penis in scripturis dicta corpaliter lo-
quunt̄ spūaliter accipi ⁊ velut ꝑ silitudinē Isa.
dicta:sicut dicit̄ Isa. vlti. (Uermis eoꝝ
non morietur). pōt.n. ꝑ vermē intelligi cō
scientie remorsus:quo etiā impij torquebū
tur:nō.n. est possibile ꝙ corporeus vermis
spiritualem corrodat substantiam:neqꝫ ēt
corpora damnatorum que incorruptibilia
erunt. Fletus etiam ⁊ stridor dentium
in spiritualibus substantiis non nisi metha
phorice intelligi pn̄t:q̄uis i corporibus dā
natorum post resurrectionem nihil ꝓhi-

beat corporaliter ea intelligi:ita tamē q̄ p̄ fletū nō itelligatur laebrimarū deductio: q: ab illis corpib⁹ nulla resolutio fieri pōt sed solū dolor cordis:conturbatio oculorū ꝛ capitis:prout inflectibus esse solet.

¶ Q̄ aie statiꝫ post separationē a corpore penā vel premiū cōsequunt. 91.



Ex his autē accipere posſumus:q̄ statim post mortem aie bonoꝝ recipiunt pro meritis vel penam vel premium. ¶ Sunt eniꝫ anime separate susceptibiles penarū nō solū spūalium sed etiā corpaliuꝫ (vt ostensuꝫ est). Q̄ aūt sint susceptibiles glie. (manifestū est ex his que in tertio sūt tractata). ex hoc.n.q̄ aia separat a corpe: fit capax visionis diuine ad quā dū esset cō iuncta corruptibili corpori peruenire non poterat. In visione aūt dei vltima homi nis beatitudo consistit:que est virtutis premium nulla aūt rō esset quare differretur pēa ꝛ p̄miū:ex quo vtriusq̄ aia particeps eē pōt:stati igit cū aia sepat a corpe p̄miuꝫ vel penā recipit p̄ his que in corpe gessit.

2 ¶ Adhuc in vita ista est status merendi vel demerēdi:vñ cōparat militie ꝛ diebus
Job. mercēnarij:vt p꞉ Job. 7. (Militia est vi
ta hois sup terrā:ꝛ sic mercēnarij dies ei⁹)
ſꝫ post statū militie ꝛ laborē mercēnarij sta
tim debet premiū vel pena aū vł male cer
Leui. tātibus. ¶ Vñ ꝛ Leuit. 19. dr̄. (Nō mora
bit op⁹ mercēnarij tui apud te vsq̄ mane).
Joel. vñ ēt dić Joel. vlti. ¶ Cito velociter red
dā vicissitudinē vobis sup caput vrm: stati igit p⁹ mortē aie vł p̄miū ꝯsequunt vł penā

3 ¶ Amp̄. ſꝫ ordinē culpe ꝛ meriti cōuenienter est ordo in pena ꝛ p̄mio:meritū āt ꝛ culpa nō ꝯpetit corpi nisi p aiaꝫ:nihil.n.hꝫ rōnē meriti vel demeriti nisi inq̄tū est voluntariū:igit tā p̄miū q̄ꝫ pena cōueniēter ab aia deriuat ad corp⁹:nō aūt aie cōuenit pp corp⁹.nulla igit rō ē q̄re i punitiōe vł p̄mia tiōe aiaruꝫ expectet resūptio corpoꝝ:quin magis cōueniēs vr̄ vt aie in qb⁹ p pri⁹ fuit culpa ꝛ meritū pri⁹ ēt puniant vł premient.

4 ¶ Itē eadē dei p̄uidētia creaturis rōnalibus p̄mia debent ꝛ pēa q̄ reb⁹ nālib⁹ pfe ctiōes eis debite adhibent:sic ē āt in rebus nālib⁹ q̄ vnūq̄ꝙq̄ꝫ stati recipit pfectionem est capax:nisi sit ipedimētū vel ex pte recipiētis vel ex pte agētis. Cū igit aie stati cū fuerint sepate a corpe sint capaces ꝛ glie ꝛ pene:stati vtrūq̄ꝫ recipiēt.nec differt vł bonorū p̄miū vel maloꝝ pēa quousq̄ꝫ aie corpora resumāt.
¶ Cōsiderādū tñ est q̄ ex p' — rō retar
te bonoꝝ aliq̄d ipedimētū eē pōt:ne aie sta — datiōis
tiꝫ a corpe absolute vltimā mercedē recipi — accipiē
ant:q̄ in dei visiōe ꝯsistit. ¶ Ad illā.n.visio — di beati
nē creatura rōnalis eleuari nō pōt nisi tota — tudineꝫ
liter fuerit depurata:cū illa visio totā facul
tatē nāleꝫ creature excedat. ¶ Vñ Sap. — ꝛ ponen
7. (dr̄ de sapia q̄ nihil iquinatū in illā in — di.
currit). ꝛ Isa. 35. df. (Nō trāsibit p eam — purgato
pollutus). polluit aūt aia p peccatū:inq̄ꝫtū — riuꝫ.
rebus iferioribus inordinate cōiungit. a q̄ quidē pollutiōe purificat in hac vita p pēitētiā ꝛ alia sacramēta:vt supradictū est). q̄n q̄ꝫ vero cōtingit q̄ purificatio talis nō totaliter pficit in hac vita:ſꝫ remanet adhuc debitor pene:vel pp negligētiaꝫ aliquā aut occupationē:aut ēt q: debitor pene morte p̄uenit. ¶ Nec tñ pp hoc meret totaliter excludi a p̄mio:q: hec absq̄ꝫ peccato mortali ꝯtingere pūt:p qd solū tollit charitas: cui p̄miū vite eterne debet. (vt apparet ex his q̄ in tertio dicta sūt). oꝫ igit q̄ post hāc vitā purgent anteq̄ꝫ finale p̄miū cōsequantur. ¶ Purgatio aūt hec fit p pēas: sicut ēt in hac vita p penas satisfactorias purgatio ꝯpleta fuisset:alio qn meliores ꝯditōis eēnt negligētes q̄ꝫ soliciti si penā quā hic p peccatis nō iplent nō sustineāt in futuro. ¶ Retardant igit aie bonoꝝ q̄ hūt aliqd purgabile:in hoc mūdo a p̄mij cōsecutiōe quousq̄ꝫ pēas purgatorias sustineāt. ¶ Et
hec est rō q̄re purgatoriū ponim⁹ ¶ Huic — Auc.s.
aūt positioni suffragat dictū apli.i.Cor.3. — scriptu.
(Si cui⁹ op⁹ arserit:detrimētū patiet.ipse — cōsuetu
āt saluus erit sic tñ q̄si p ignē). ¶ Ad hoc — do ecce
etiā est cōsuetudo eccłie vlis q̄ p defūctis orat. ¶ Que qdē orō inutilis eēt si purgatoriū post mortē nō ponat:nō.n.orat eccłia p his q iā sūt in termino boni vel mali:ſꝫ
p his q nōdū ad terminū puenerūt. ¶ Q̄ — Auc.s.
aūt stati post mortē aie ꝯsequant penā vel — scriptu.
p̄mium si ipedimentū nō fit:auctoritatib⁹
scripture confirmatur:dr̄.n. Job. 21. de ma — ad p^a m
lis. (Ducunt in bonis dies suos:ꝛ in pūcto — cōclusio
ad inferna descendūt). ꝛ Luce. 16. (Mor — nem.

tuus est diues:et sepultus est in infernū). In fernus aūt est locus vbi aie puniunt. ¶ Similiter etiā et de bonis patet:vt.n. habet. Luce.23. dñs in cruce pendens latroni dixit.(Hodie mecū eris in paradiso). p paradisuz aūt intelligit pmiū quod repromittitur bonis fm illud Apoc.ij. (Vincenti dabo edere de ligno vite qđ est in paradiso
opi. erro nea. dei mei). ¶ Dicūt aūt qdā q p paradisuz nō itelligitur vltima remuneratio que erit in celis:sz illud Math.5.(Gaudete et exultate qm merces vřa copiosa est in celis) sz aliqualis remuneratio que erit in terra. nam paradisus locus quidē terrenus eē videtur.et hoc quod dicit Gen.ij.(q plantauerat dominus deus paradisuz voluptatis in quo posuit hoiem quē formauerat).
iproba° ¶ Sed si qs recte vba sacre scripture cōsiderat inueniet q ipsa finalis retributio q in celis pmittit sanctis statim post hāc vitam dat. Apostolus.n.secūdo Cor.cū de fi
ad cor. nali gloria locutus fuisset dicens.(q id qđ in presenti est tribulationis nostre momentaneum et leue:supra modum in sublimitate eternū glorie pondus operat in nobis:nō contēplantibus nobis ea que vident:sed ea que nō vident:que.n. vident tēporalia sunt; que aūt nō vident:eterna).que manifestuz est de finali gloria dici q est in celis:vt ostēdetur qn et qualiter hec gloria habeat.subiungit.(Scim⁹.n.qm si terrestris domin⁹ nra huius habitatiōis dissoluat q edificatione ex deo habemus domū nō manufactaz:sed eternā in celis).per qđ manifeste dat itelligere q dissoluto corpe aia ad eternā et celeste māsionē perducit.q nihil aliud est q̄ fruitio diuinitatis:sicut angeli fruun
obie° tur in celis. ¶ Si qs aūt cōtradicere velit dicens apostolū nō dixisse q statim dissoluto corpore domū eternā habeamus in celis in re:sed solū in spetandē habituri in re.
R° ¶ Manifeste hoc est cōtra intētionē apostoli.qa etiā dū hic viuim⁹ habituri sum⁹ celestē mansionē fm pdestinationē diuinā et iā eā habemus in spe:fm illud Roma.
ad ro. octauo.(Spe eni salui facti sum⁹).frustra igit addidit:si terrena domus nostra hui⁹ habitatiōis dissoluatur:sufficisset enim dicere.(scimus q edificationem habem⁹ ex deo et c̄). ¶ Rursus expressius hoc apparet ex eo quod subdit.(Scientes quoniā dū su.in cor.peregri.a do.p fi.eni ambu.et nō p speciē:aude.aūt et bo.vo.habem⁹ magis pegri.a cor.et psen.eē ad do.).frustra autē vellemus peregrinari a corpe scilicet separari:nisi statiz essem⁹ psentes ad dñm: nō aūt sum⁹ psentes nisi qn videm⁹ p speciē. (quādiu eni ambulamus p fidē et nō p speciē peregrinamur a domino) vt ibidē dicitur ¶ Statim igit cū aia sancta a corpe separatur deū p speciē videt qđ est vltia beatitudo.(vt in tertio ońsuz est). ¶ Hoc aūt idē ostēdunt et verba eiusdē apostoli Phil. pzio dicētes.(Desideriū ha.dis.et cū christo eē).christ⁹ āt in celis ē:spabat igit apls stati post corpis dissolutionē se puenturuz ad celū. ¶ Per hoc āt excludit error quorundā grecoz q purgatoriū negāt:et dicūt aias ante corporum resurrectionē neq ad celū ascendere neq in infernum demergi. Exclu° erro.

¶ Q aie sanctoz post mortē hūt voluntatem immutabilē in bono. 92.

Ex his autē apparet q aie statim cum a corpore fuerint separate immobiles fm voluntatem redduntur:vt scilicet vlterius voluntas hominis mutari non possit neq de bono in malū. ¶ Quādiu enim aia de bono in malū vel de malo in bonū mutari pōt est in statu pugne et militie:oportet enim vt solicite resistat malo ne ab ipso vincatur:vel conetur vt ab eo liberetur:sed statim cum anima a corpore separat non erit in statu militie vel pugne: sed recipiendi premiū vel penā p eo qđ legitime vel illegitime certauit. (ostensum est enim).q statim vel premium vel penā cōsequitur:non igitur vlterius anima secūdum voluntatem vel de bono in malū vel de malo in bonum mutari potest.
2 ¶ Item.(ońsuz est in.3.).q beatitudo q in dei visiōe cōsistit:ppetua est.(et sir in eo dē ostēsuz est).q p peccato mortali debet pena eterna:sz aia beata eē nō pōt si volūtas ei⁹ recta nō fuerit. Definit.n.eē recta p h q a fine auertit:et recta ē p h⁹ q fine fruitur.non potest aūt simł esse q a fine auertatur et fine fruatur:oz igitur rectitudinem voluntatis in anima beata eē perpetua:vt

non possit transmutari de bono in maluz.
3 ¶ Amp. nāliter creatura rōnalis appetit eē beata: vñ nō pōt velle nō eē beata. pōt tñ p voluntatē deflecti ab eo in quo vera beatitudo cōsistit qd est volūtatē esse puersaʒ: ꝛ hº qdē cōtingit q: id in quo vera beatitudo ē nō apprehēdit sub rōne beatitudis ſʒ aliqd aliud in quo voluntas inordinata deflectit sicut in finē. puta q ponit finē suū in voluptatibꝰ corpalibꝰ estimat eas vt optimū: qd est rō beatitudinis: ſʒ illi q iā beati sūt apphēdūt id in q̄ vere beatitudo ē sub rōne beatitudinis ꝛ vltimi finis: alias, i hº nō qesceret appetitꝰ: ꝛ p ꝯñs nō eēnt beati qcūqʒ igit beati sunt: voluntateʒ deflectere nō pñt ab eo in q̄ ē vera beatitudo. nō pñt igitur peruersam voluntatem habere.
4 ¶ Itē cuicūqʒ sufficit id qd hʒ: nō q̄rit aliud extra ipʒ: ſʒ qcūqʒ est beatꝰ sufficit ei i q̄ est vera beatitudo: alias nō ipleret eiꝰ desideriū: ergo qcūqʒ est beatꝰ nihil aliud q̄rit qd nō ptineat ad id in q̄ vera beatitudo cōsistit: nullꝰ āt hʒ puersā volūtatē nisi p hº q vult aliquid quod repugnat ei in quo vera beatitudo consistit. nullus igitur beati voluntas potest mutari in maluʒ.
5 ¶ Pre. peccatū in volūtatē nō accidit sine aliq̄li ignorātia itellectꝰ: nihil. n. volumꝰ nisi bonū veꝝ vel apparēs: pp qd dr. puer. 14. (Errāt q operant malū) ꝛ phus. 3. ethicoꝝ dicit. (q oīs malꝰ est ignorās). ſʒ aīa q̄ est vere beata nullo modo pōt eē ignorās cū i dō oīa videat q̄ ptinēt adsuā pfectionē: nullo igr mō pōt malā volūtatē hrē pcipue cū illa dei visio sp sit i actu (vt i. 3º. ē oñsuʒ.

prouer. caº. 3º. infra.

6 ¶ Adhuc itellectꝰ nr circa cōclusiōes aliq̄s errare pōt añ q in pma pncipia resolutio fiat: in q̄ resolutiōe iā facta scia de ꝯclusionibꝰ hētur q̄ falsa eē nō pōt. Siē aūt hʒ se pncipiū demōstratōis in speculatiuis ita se hʒ finis in appetitiuis. q̄diu igit finē vltimū nō ꝯsequit volūtas nr̄a: pōt puerti: nō āt postq̄ʒ ad fruitionē vltimi finis puenerit qd est pp se ipsum desiderabile sicut pma principia demōstrationum sunt p se nota
7 ¶ Amp. bonū inq̄tum hmōi diligibile est. qd igit apphendit vt optimū est maxie diligibile. Sed substātia rōnalis beata videns deū apphendit ipm vt optimū. ergo maxime ipʒ diligit. Hoc āt hʒ rō amoris q volūtates se amātiū sint cōformes. Volūtates igit beatoꝝ sūt maxime cōformes deo q facit rectitudinē volūtatis cū diuina volūtas sit pria regula oiuʒ volūtatū volūtates igit deū videntiū nō pñt fieri puerse.
8 ¶ Itē q̄diu aliqd est natū moueri ad alterū nondū hʒ vltimū finē. Si igit aīa beata posset adhuc trāsmutari de bono in malū nōdū eēt in vltimo fine qd est cōtra beatitudinis rationē. Manifestū est igit q aīe que statim post mortem fiunt beatitudine redduntur immutabiles fm voluntatem.

¶ Qꝫ anime malorum post mortem hñt voluntatem immutabilē in malo. 93.



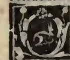
Similiter etiā ꝛ aīe que stati post mortē efficiunt in penis misere: reddūt imutabiles fʒ volūtatē. Oñsuʒ est. n. (in tertio). q peccato mortali debet pena ppetua animaꝝ: nō āt esset ppetua pēa animarū q̄ dānant si possēt voluntatē mutare in meliꝰ: q: iniquū eēt q ex q̄ bonā volūtatē hērent: ppetuo punirent. volūtas igit anime damnate nō potest mutari in bonum.
2 ¶ Preterea ipsa inordinatio volūtatis q̄dā pena est ꝛ maxie afflictiua: q: inq̄tū hʒ inordinatā volūtatē aliqs displicet ea q̄ recte hūt: ꝛ dāñatis displicebit q volūtas dei ipleē in oibus cui peccādo restiterunt. igit inordinata voluntas nūq̄ʒ ab eis tolletur.
3 ¶ Adhuc voluntatē a peccato mutari in bonū nō cōtingit nisi p gratiā dei vt pʒ ex his q̄ in tertio dicta sūt) sicut āt bonoꝝ aie admittunt ad pfectā pticipationeʒ diuine bonitatis: ita damnatoꝝ anime a gratia totaliter excluduntur: nō igitur poterunt anime dānate in melius mutare voluntateʒ.
4 Preterea sicut boni in carne viuentes omniū suoꝝ opeꝝ ꝛ desideriorū finē cōstituunt in deo: ita mali in aliquo debito fine auertēte eos a deo. Sed anime sepate bonorū immobiliter iherebūt fini quē in hac vita sibi prestituerunt scilicet deo: ergo ꝛ anime malorum immobiliter inherebunt fini quem sibi eligerunt. Sicut igitur bonorum voluntas non poterit fieri mala: ita nec malorum poterit fieri bona.

¶ De immutabilitate volūtatis in animabus in purgatorio detentis. 94.



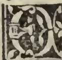
Ed quia que dã aie sũt q̃ stati post sepatio nẽ ad beatitudinẽ nõ pueniũt nec tñ sũt dãnate: sicut ille q̃ secũ aliqd purgabile deferũt. (vt dictũ est). ostẽdẽdũ ẽ q̃ nec ẽt hmõi aie postq̃ fuerint a corpe sepate possunt: s3 volũtatẽ mutari beatoꝝ.n. ⁊ damnatoꝝ aie hñt imobilẽ voluntatẽ ex fine cui adheserũt. (vt ex dictis p3). s3 aie q̃ secũ aliqd purgabile deferũt i fine nõ discrepãt ab aiab⁹ beatis decedũt .n. cũ charitate p quã iherem⁹ deo vt fini: g etia3 ipsemet imobilẽ volũtatẽ habebunt.

¶ De imutabilitate volũtatis cõmuniter i oĩbus aiab⁹ post sepationẽ a corpe. 65.



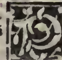
Uod autẽ ex fine in oib⁹ aialib⁹ sepatio sequaẽ imobilitas volũtatis sic mãifestũ eẽ põt. ¶ Finis eni. (vt dictũ est). se h3 in appetitiuis sicut pria pricipia dmõstratõis i speculatiuis: hmõi at pricipia nãlr cognoscũt ⁊ error q̃ circa hmõi pricipia accideret ex corruptiõe nãe puciret. vñ nõ posset hõ mutari de vera acceptiõe pricipioꝝ i falsam aut econuerso. nisi p mutatõnẽ nãe. Nõ tñ q̃ errãt circa pncipia reuocari pñt p aliq̃ certiora sicut reuocaẽ hõ ab errore q̃ ẽ circa cõclusiões. Et silr nec posset aliqs a vera acceptiõe pricipioꝝ per aliq̃ magis apparẽtia seduci. Sic igiẽ ⁊ se h3 circa finẽ. q2 vnusqsq3 nãlr h3 desideriũ vltimi finis. ⁊ h seqẽ i vlr nã3 rõnalẽ vt beatitudinẽ appetat: s3 q̃ hoc vl illud sub rõne beatitudinis ⁊ vltimi finis desideret: ex ali q̃ spãli dispositõe nãe cõtigit. ¶ Vñ phũs dicit q̃ q̃lis vnusqsq3 est talis ⁊ finis videẽ ei: Si igiẽ dispositio illa p quã aliqd desideraẽ ab aliq̃ vt vltim⁹ finis: ab eo remoueri nõ possit: nõ poterit imutari volũtas ei⁹ q̃tũ ad desideriũ finis illi⁹. Hmõi aũt dispositiões remoueri pñt a nobis q̃diu est aia corpi cõiũcta: qd.n. aliqd appetaẽ a nobis vt vltim⁹ finis: cõtigit qñq3 ex eo. q̃ sic disponimur aliq̃ passiõe q̃ cito trãsit: vñ ⁊ desideriũ finis de facili remoueẽ vt in cõtigẽtibus apparet: Qñq3 at disponimur ad desideriũ finis alicui⁹ boni vel mali p aliquẽ habitũ ⁊ ista dispõ nõ de facili tolliẽ: vñ ⁊ tale desideriũ finis fortius manet vt in tẽpatis appet: ⁊ tñ dispositio habit⁹ in hac vita auferri põt. ¶ Sic igiẽ mãifestũ ẽ q̃ dispositione manẽte qua aliqd desideraẽ vt vltim⁹ finis: nõ põt illi⁹ finis desideriũ moueri: q2 vltim⁹ finis maxie desideraẽ. vñ nõ põt aliqs a desiderio vltimi finis reuocari p aliqd desiderabile magis. Aia aũt est in statu mutabili q̃3 diu corpi vniẽ: nõ at postq̃ fuerit a corpe sepata: dispositõ.n. aie moueẽ p accñs s3 aliquẽ motũ corpis. Cũ.n. corp⁹ deseruiat aie ad ppas opatiões ad h ei nãlr datũ est. vt i ipso existẽs pficiaẽ q̃si ad pfectionẽ mota: qñ igiẽ erit a corpe sepata nõ erit in statu vt moueaẽ ad finẽ s3 vt in fine adepto sp qescat: imobilis igiẽ erit volũtas ei⁹ q̃tũ ad dsideriũ vltimi finis. ¶ Ex vltio at fine depẽdet tota bonitas vel malitia volũtatis. q2 bona q̃cũq3 aliqs vult i ordine ad bonũ finẽ bñ vult: male aũt q̃cũq3 in ordine ad malũ finẽ. Nõ est igiẽ volũtaẽ aie sepate mutabilis de bono i malũ l3 sit mutabilis de vno volito in aliud volitũ: seruato tñ ordie ad eũdẽ vltimũ finẽ. ¶ Ex q̃ appet q̃ talis imobilitas volũtatis libero arbitrio nõ repugnat cui⁹ act⁹ est eligere. Electio.n. est eoꝝ q̃ sũt ad finẽ: nõ aũt vltimi finis. Sicut igiẽ nõ repugnat libero arbitrio q̃ imobili volũtate desideram⁹ beatitudinẽ ⁊ miseriã fugim⁹ in cõi: ita nõ erit cõtrariũ libero arbitrio q̃ volũtas imobiliter ferẽ in aliqd determinatũ sicut in vltimũ finẽ: qa sicut nũc imobiliter nobis inheret nã cõis p quã beatitudinẽ appetimus in cõi: ita ẽt imobiliter manebit illa specialis dispositio p quã hoc vel illud desideraẽ vltim⁹ finis. ¶ Substãtie at sepate .s. angeli ppinquiores sũt s3 nã3 in q̃ creanẽ vltie pfectioni q̃3 aie. Quia nõ indigent acqrere scientiã ex sensibus neq3 puenire rõcinãdo de pricipijs ad cõclusione sicut aie sed per spẽs inditas statim possunt in cõtẽplationẽ veritatis puenire: ⁊ iõ stati3 q̃ debito fini vel indebito adheserũt imobiliter in eo pmãserunt. ¶ Nõ est tñ estimãdũ q̃ aie postq̃ resumẽt corpa in resurrectiõe imobilitatẽ volũtatis amittãt: s3 i ea pseuerẽt: qa (vt supra dictũ ẽ) corpa i resurrectõe disponeẽ s̃m exigẽtiã aie. nõ at aie immutabunẽ per corpora: sed immobiliter perseuerabunt.

¶ De finali iudicio. 96.



X premissis igit ap
paret q; duplex est retributio
pro hijs q̄ hō i vita gessit: vna
fm aiam quā aliqs pcipit sta
tim cū aia fuerit a corpe separata. ¶ Alia ve
ro retributio erit i resūptōe corpoꝝ fz q; q
dā ipassibilia ꝛ glia corpa: q̄dā vero passibi
lia resumēt ꝛ ignobilia. ¶ Et pᵃ qdē retri
butio sigillati fit singul fz q; diuisiz singuli
moriunt. ¶ Secūda aūt retributio sil oībꝰ
fiet fz q; oēs siml resurgēt. Q is āt retribu
tio q̄ diuersa reddunt fz diuersitatē meri·
torū: iudiciū reqrit. ¶ Necesse est ergo du
plex eē iudiciū. ¶ Vnū quo diuisim singu
lis q̄ztuz ad aiaz reddit pena vel premium.
¶ Aliud aūt est cōe fm q; q̄ztuz ad aiaz ꝛ
corpꝰ reddet oībꝰ siml qd meruerūt. ¶ Et
q: christus sua hūanitate fm quā passus ē
ꝛ resurrexit: nobis ꝛ resurrectionē ꝛ vitam
eternā pmeruit. sibi cōpetit illud cōe iudi
Jo. ciū quo resurgētes vel pmiant vel puniun
tur: ppterea de eo dr̄ Joā.5. (Potestatē
dedit ei iudiciuz facere: q: filius hois est).
Q pz aūt iudiciū pportionale esse his de q
bus iudicat ꝛ qa finale iudiciū erit de pre
mio vel pena visibiliū corpoꝝ. cōueniēs est
vt illud iudiciū visibiliter agat: vnde etiam
xp̄s in forma hūanitatis iudicabit quā oēs
possunt videre tā boni q̄z mali: visio aūt di
uinitatis eius beatos facit. (vt in tertio oñ
sum est). vñ a solis bonis videri poterit: iu
diciū aūt aiaruz q: de inuisibilibus est inui
sibiliter agit. ¶ Licet aūt christus in illo fi
nali iudicio auctoritatē habeat iudicādi: iu
dicabūt tñ simul cū illo velut iudicis asses
sores q ei p̄ ceteris adheserūt. s. apli qbꝰ di
ctū est Math.19. (Vos q secuti estis me
sedebitis sup sedes iudicātes duodecim tri
bus isrl). que pmissio etiā ad illos extēdit
qui apostoloꝝ vestigia imitant.

¶ De statu mundi post iudicium. 97.



q; cel- Eracto igitur fi
fab.geñ nali iu
rat°, dicio nā humana totaliter in
suo termino cōstituet. ¶ Q:
ca°.8i. vero oīa corporalia facta sunt
quodāmodo pp hoiez. (vt in tertio li. ē oñ
suz). tūc et totius creature corpee cōueni
ens est vt status imutet ꝛ cōstruat statui
hoiuz q tūc erūt: ꝛ q: tūc hoies icorruptibi
les erūt: a tota creatura corporali tollet ge ad ro.
nerationis ꝛ corruptionis status. ¶ Et hoc
est qd dicit apls Ro.8. (qd ipsa creatura
liberabit a seruitute corruptionis in liberta q; cessa
tē glie filioꝝ dei. ¶ Generatio āt ꝛ corru mo.celi
ptio q̄ est in inferiorib' corporib' ex motu ce
li causat: ad hoc igit q; in inferioribus cesset
generatio ꝛ corruptio: oz q; etiā motus ce apoc.
li cesset: ꝛ pp hoc dr̄ Apoc.io. (q; tps ampli
us nō erit). ¶ Nō dz āt ipossibile videri
q; motus celi cesset. ¶ Nō. n. motꝰ celi sic
est nālis sicut motus grauiū ꝛ leuiū: vt ab
aliquo iteriori actiuo principio inclinet ad
motū: sz dr̄ nālis in q̄tū hz in sua nā apti
tudinē ad talē motū. pricipiū āt illius mo ca°.23.
tus est aliquis itellectus. (vt in tertio ostē
suz est). mouet igit celū sicut ea q̄ a volun
tate mouent: voluntas aūt mouet propter
finem: finis autem motus celi non potest
esse ipsum moueri motus. n. cum semper
in aliud tēdat nō hz rōnē vltimi finis. Nec
pōt dici q; finis celestis motus sit vt corpꝰ
celeste reducat fm vbi de potētia in actū.
¶ Q: hec potētia nūq̄z pōt tota in actū re
duci q: dum corpus celeste est actu in vno
vbi est in potētia ad aliud sicut est de potē
tia materie prie respectu formaꝝ: sicut igit
finis nature in generatiōe nō est reducere
mām de potētia in actū sed aliquid qd ad
hoc cōsequitur. s. ppetuitas reꝝ per quam
ad diuinam similitudinē accedūt: ita finis
motus celestis nō est reduci de potētia in
actū sed aliqd cōsequens ad hāc reductio
nē. s. assimilari deo in cāndo. Q ia aūt gene ca°.8i.
rabilia ꝛ corruptibilia q̄ causant p motuz
celi: ad hoiem ordinat quodāmodo sicut in
finē. (vt i tertio est oñsuz). motus igit celi
p̄cipue est ppter generationē hoiuz. in hoc
eni maximā diuinā similitudinē cōsequit
in cāndo. q: forma hois. s. aia rōnalis ime
diate creat a deo. (vt in tertio oñsuz est).
¶ Nō āt pōt eē finis multiplicatio aiaꝝ
in infinitū: q: infinitū cōtrariat rōni finis.
¶ Nihil igitur inconueniens sequit si cer
to numero hoium cōpleto ponamꝰ motuz
celi desistere. Cessante tñ motu celi ꝛ gene
ratione ꝛ corruptione ab elementis: coꝝ
substantia remanebit ex imobilitate diuine

bonitatis: creauit.n.res vt essent vñ esse re rũ que aptitudinẽ hñt ad ꝑpetuitatẽ: in per petuũ remãebit. ⁋ Hñt aũt nãm vt sint ꝑ petua fm totũ ꝛ ptẽ corpa celestia. ⁋ Ele menta vero fm totũ lꝫ nõ fm partẽ qꝛ fꝫ partem corruptibilia sũt. ⁋ Hoies vero fm partẽ lꝫ non fm totũ. ⁋ Nã aia rõna lis incorruptibilis est: cõpositũ aũt corru ptibile. ⁋ Hec igiᷣ fm substantiã remane bunt in vltimo illo statu mũdi que quoquo modo ad perpetuitatem aptitudinem hñt deo supplente sua virtute quod eis ex pro

ad cor. pria infirmitate deest. ⁋ Alia vero anima lia ꝛ plante ꝛ corpora mixta que totaliter sunt corruptibilia ꝛ secundum totuꝫ ꝛ par tem nullo modo in illo incorruptionis sta tu remanebunt. ⁋ Sic igitur intelligendũ

Job. est quod apostolus dicit.1. Cor.7.(Pre terit figura huius mundi).quia hec speci es mundi que nunc est cessabit. substantia vero remanebit. ⁋ Sic etiam intelligitur

qđ per ignem purgabi tur mũ dus. quod dicitur Job.14.(Homo cum dor mierit non resurget donec atteratur celũ) i. donec ista dispositio celi cesset qua moue tur ꝛ in alijs motum causat. ⁋ Quia ve ro inter alia elementa maxime actiuum est ignis ꝛ corruptibilium consumptiuum consumptio eorum que in futuro statu re manere non debent. conuenientissime fiet per ignem. ⁋ Et ideo secundum fideꝫ po

petr. nitur qꝫ finaliter mundus per ignem pur gabitur non solum a corruptibilibus cor poribus sed etiam ab infectione quam lo cus iste incurrit ex habitatione peccatorũ: ꝛ hoc est quod dicitur.2. P.3.(Celi q nũc sunt ꝛ terra eodem verbo repositi: sunt igni

qđ ois creatu ra corru ptibilis clarifica bitur. reseruati in diem iudicij). vt per celos nõ ipsum firmamentum intelligamus in quo sunt sidera siue fixa siue errantia sed istos celos aereos terre vicinos. ⁋ Quia igitur creatura corporalis finaliter disponetur ꝑ congruentiam ad hominis statum: homi nes autem non solum a corruptione libera buntur sed etiam gloria induentur. (vt ex dictis patet).oportebit qꝫ etiam creatura corporalis quandam claritatis gloriaꝫ suo modo consequatur. ⁋ Et hinc est quod di citur Apoc.21.(Vidi celum nouum ꝛ ter ram nouam).ꝛ Isa.65.(Ego creabo ce los nouos ꝛ terram nouam: ꝛ non erunt in memoria priora ꝛ non ascendent super cor sed gaudebitis ꝛ exultabitis vsqꝫ in sem piternum).Amen.

⁋ Opus diuino spiritu ꝑ sanctissimũ an gelicũqꝫ doctorem thomam aquinatem ordinis predicatorꝫ. In errores oĩs cõtra catholicam fidem ac religionẽ christianaꝫ editũ explicit. Emendatum: castigatũqꝫ: ac in nouam distinctiõis formam reductũ cum marginalibus apostillis: per fratrem angelum de sauiliano predicti ordinis ac sacre theoᵉ professorem. Impressum vene tijs per probum virum symonem Impen sa ꝛ cura egregij ac nobilis viri domini. Alexãdri Calcedonij.1501. die.7.nouẽbris

⁋ Registrum Huius Operis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z ꝛ ꝯ ꝝ A B C D Oẽs sũt quaterni Preter D qui est quinternus.

Cum Gratia et Priuilegio



